

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
ім. Б. Д Гаврилишина
Центр політологічних студій ЗУНУ
Кафедра політології та філософії ім. Сергія Коновала**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ
ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
(СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ
ТА ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ)**

Том 1

**Тернопіль
ЗУНУ
2025**

УДК 130.2

Рецензенти:

Довгань Анатолій Олексійович – д. ф. н., професор, завідувач кафедри українознавства і філософії ТНТУ імені І. Пулюя.

Криськов Андрій Анатолійович – д. іст. н., професор, завідувач кафедри завідувач кафедри інформаційної діяльності та соціальних наук Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Відповідальна за випуск:

Чолач (Гончарук) Т. В. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри політології та філософії ім. Сергія Коновала.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина
(протокол № 8 від 25 червня 2025 року)*

Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії ім. Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету. Том 1 / відп. ред. Т. В. Чолач (Гончарук). Тернопіль : ЗУНУ, 2025. с.

Щорічник наукових праць укладено за матеріалами філософських та політологічних читань, які проведені в руслі кафедральної теми: «Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспект)».

ПЛАТФОРМА 1.

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ НА ТЕМУ: «ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ: ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ У СВІТІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ, КРИЗИ ДЕМОКРАТІЇ ТА НОВИХ ФОРМ ВЛАДИ»

Тетяна Чолач-Гончарук, Лілія Панасюк ПОЛІТИЧНА КРИЗА ТА ЗРОСТАННЯ НЕДОВІРИ ДО ТРАДИЦІЙНИХ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ.....	33
Микола Лазарович, Денис Золотогурський ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	34
Оксана Докаш, Владислав Маслюх36 ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ТА СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ В ПОЛІТИЦІ	36
Руслан Чигур, Христина Кінаш ДЕМОГРАФІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ.....	38
Андрій Заставний, Максим Льотковський ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНИХ ПЛАТФОРМ: АДАПТАЦІЯ ПАРТІЙ ДО ЗМІН У СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ ТА НОВІ ПОЛІТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ	40
Марія Рудик, Інна Датіашвілі МІГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄС.....	41
Орест Качуровський, Олійник Артем МОРАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН ЗГУРТОВАНOSTІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ	43
Приймич Андрій ВИКОРИСТАННЯ ШІ, ДІПФЕЙКІВ ТА МАНІПУЛЯЦІЇ ФАКТАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ ЧОРНОГО ПІАРУ У ВИБОРЧИХ КАМПАНІЯХ.....	45
Гурик Мирослава, Кушнір Юлія АБСЕНТЕІЗМ В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	46
Лариса Приймич, Паславський Арсен ВПЛИВ МАС-МЕДІА НА ПРОЦЕСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	48
Мирослава Гурик, Гаврищак Ніколе Марія МОДЕЛІ «ДЕРЖАВИ ЗАГАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	50
Томахів Володимир, Діана Петришин ВІДНОСИНИ УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	52
Томахів В.Я., Юлія Савич СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПЕРЕШКОД НА ШЛЯХУ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО.....	54
Томахів Володимир, Богдан Фльорик НОВІ ФАКТОРИ ТА СУБ'ЄКТИ ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКОГО КОНФЛІКТУ У 2000-Х РР.....	55
Vladyslav Raiuk DIACHRONIC ASPECT OF NATIONAL POLITICAL CULTURE ANALYSIS	56
Олег Рудакевич, Аліна Фічак ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ З ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	57
Олег Рудакевич, Вікторія Дацків ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	60

Олег Рудакевич, Адріана Петрокушина ЦІННІСНІ УСТАНОВКИ ЖИТЕЛІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)	61
Олег Рудакевич, Іванна Мельничук ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (З РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)	63
Олег Рудакевич, Назар Лазар АНАЛІЗ ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МЕШКАНЦІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	65
Олег Рудакевич, Олексій Островський УЧАСТЬ НАСЕЛЕННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ КОМІСІЙ ТА ІНІЦІАТИВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ	67
Олег Рудакевич, Денис Мартинчук АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ МЕШКАНЦІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	69
Федуник Віталій МЕРИТОКРАТІЯ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	70

ПЛАТФОРМА 2.

«ФІЛОСОФІЯ ДОВІРИ ЯК ОСНОВА ЛЕГІТИМНОСТІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»

Тетяна Чолач, Олександра Галасіс КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	72
Тетяна Чолач, Владислав Грицило ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ В ХХІ СТОЛІТТІ	73
Тетяна Чолач, Святослав Заверуха УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА	74
Тетяна Чолач, Альбіна Петрова ІДЕЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ: ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ	74
Тетяна Чолач, Назарій Рибачок ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	75
Тетяна Чолач, Наталія Трофімук ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	76
Тетяна Чолач, Борис Федірко УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА	77
Тетяна Чолач, Ілля Барибін ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТОСТІ	78
Тетяна Чолач, Катерина Ваврик ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ	79
Тетяна Чолач, Назар Грабець ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОГО СПОДІВАННЯ	80

Лубкович Наталія, ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	81
Лубкович Наталія, Ямняк Анастасія ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРИСТОТЕЛЯ	83
Марія Рудик, Василів Діана ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	84
Владислав, Григоренко ДУХОВНІ ПРАКТИКИ ЯК ЗАСІБ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	85
Аліна Громик ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМЦЯ В ПЕРІОД УТВЕРДЖЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН.	86
Елеонора Духіна ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ. ЇХ ВПЛИВ ТА ЗМІСТ НА МЕНТАЛЬНІ ПАРАДИГМИ.....	88
Вікторія Калмикова ВІДЧУЖЕННЯ ЯК ЕКЗИСТИЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА: ДОСВІД ФІЛОСОФСЬКОГО АНТРОПОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	89
Максим Качур АНТРОПОЛОГІЯ ТА ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ	90
Ірина Котик БУДДІЙСЬКА ЕКОНОМІКА: ВИБІР МІЖ МАТЕРІАЛЬНОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЮ ТА ТРАДИЦІЙНОЮ ДУХОВНІСТЮ	91
Тетяна Панькевич ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ФОРМ РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ.....	92
Олександр Писанюк ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	93
Аліна Сем'яник РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ	94
Ангеліна Турчин ПРОТИСТАНСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	95
Валентина Фрицька ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ, ЦІННОСТІ ПАРАДИГМИ СОЦІУМУ	96
Дмитро Хміль ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	97
Руслан Чигур, Анастасія Лисак ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	98
Руслан Чигур, Матвій Лисий СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	100
Руслан Чигур, Вадим Ліберний ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСЬКОГО РОЗВИТКУ	101
Руслан Чигур, Валентина Ліхновська ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	102
Руслан Чигур, Віталій Лобунець СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	103

Руслан Чигур, Дмитро Луків ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	104
Руслан Чигур, Неля Лук'янчук НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ.....	106
Руслан Чигур, Магдійчук Назар ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	107
Руслан Чигур, Богдан Мазур ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	108
Руслан Чигур, Анна Мазур АГРЕСІЯ ТА ЖОРСТОКІСТЬ В КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЇ НАСИЛЬСТВА.....	109
Станіслав Макєєв КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ	110
Назар Манович ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	112
Максим Марченко ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»	113
Тимофій Маслов ЕТИКА БІЗНЕСУ	114
Максим Масник ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	115
Єлизавета Матвійчук ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	116
Дмитро Маційовський СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ	117
Дарія Микитюк ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	118
Тетяна Миколайшин ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	119
Ольга Мимоход НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ.....	120
Володимир Михальчишин ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	121
Назарій Мойсієвич ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	123
Вікторія Неділь ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	123
Владислав Немічев ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	124
Вікторія Нещерет ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ.....	125
Ілля Німець НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	126

Назар Олексів	
ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	128
Руслан Олійник	
ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ	129
Михайло Олійник	
ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	130
Богдан Олішевський	
ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ.....	131
Петро Оприсок	
ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»	133
Олег Павлик	
ЕТИКА БІЗНЕСУ	134
Василь Павлюк	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	135
Владислав Падура	
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	136
Куліковських Лілія	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ	137
Коцовська Софія	
СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ: ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ПАРТІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	138
Дмитрук Дарина	
ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ	139
Бучинська Вікторія	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	142
Боднар Анна	
ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ.....	143
Бабич Анна	
УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ	144
Ярмусь Олена	
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ	146
Худієв Сахіль	
СУЧАСНА УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА.....	147
Татарин Наталія	
ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ.....	148
Сулятицька Христина	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	149
Руденька Дар'я	
ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ	150
Олійник Катерина	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	151
Крижановська Ірина	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ	152
Зьола Віталій	
М.МІХНОВСЬКИЙ І ЙОГО САМОСТІЙНА УКРАЇНА	154

Дутковська Іванна	
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ	155
Бурбан Анастасія	
ВИБОРЧА СИСТЕМА ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ	156
Баумкетнер Христина	
СУЧАСНА УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА.....	158
Володимир Падух	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	159
Юлія Пальчиковська	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	160
Артьом Панчук	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	161
Святослав Папроцький	
ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	163
Віталій Парахоняк, Матвій Паробок	
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ	165
Костянтин Пастернак	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	166
Маргарита Пацигон	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	168
Денис Петецький	
ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	169
Анастасія Пилипенко	
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	170
Зоя Пилипчук	
ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	171
Назарій Пилипчук	
АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА».....	173
Вікторія Пинка	
ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА.....	174
Іван Пирик	
ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	175
Діана Піддубна	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	176
Станіслав Пішко	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	177
Олександр Пожогін	
М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ	178
Дем'ян Покиданець	
СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	180
Вікторія Полтарацька	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	181
Тарас Польовий	
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	182

Катерина Поляруш	
ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	183
Ілля Предеїн	
ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	185
Максим Процаюк	
ЕТИКА БІЗНЕСУ	187
Євген Пташник	
НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ	188
Анастасія Пушкар	
КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ	189
Ілля Радко	
ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	190
Іван Ракочий	
КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ	191
Володимир Ращук	
ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ І ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ	193
Микола Резничук	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	194
Назар Резнік	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	196
Данило Рижевський	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	197
Олександр Рикало	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	198
Сніжана Родіонова	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	199
Назар Романюк	
ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	201
Олександр Рудківський	
МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА	202
Євген Рудя	
ЕТИКА БІЗНЕСУ	203
Катерина Рузін	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	204
Єлизавета Рязанцева	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	205
Денис Савчук	
ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ	207
Володимир Саган	
МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТОРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	208
Алла Саламандра	
ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	209
Ольга Саланська	
ЕТИКА БІЗНЕСУ	210

Владислав Салій	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	211
Катерина Сандер	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	213
Віталій Свередюк	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	214
Олексій Світлик	
ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД	215
Софія Семенова	
КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ	217
Володимир Семирко	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	218
Єлизавета Середа	
ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	219
Олексій Серьогін	
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ	220
Володимир Сивак	
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ	221
Симан Роман	
РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ	223
Володимир Скороход	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	224
Сергій Слойко	
ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	225
Юрій Смольський	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ	226
Єлизавета Соболев	
ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА.....	228
Соколюк Артур	
МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА	229
Єлисей Соколюк	
ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С.БУЛГАКОВИМ.....	230
Ірина Сосінська	
ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ	231
Євгеній Стецяк	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	233
Максим Супінський	
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	234
Олеся Сус	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	236
Ірина Тарадецька	
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	237

Анна Тарасенко	
ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	239
Роман Тарасов	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ	240
Марта Тесліцька	
ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	241
Даниїл Тимчук	
КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ	242
Денис Тітов	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	243
Станіслав Токарчук	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	244
Ігор Токарчук	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	246
Сергій Трудоруда	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	247
Юлія Трут	
ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ	248
Каріна Федько	
МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА	249
Олександр Фортуна	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	250
Уляна Франюк	
НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ	252
Софія Харитонюк	
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	253
Хацький Дмитрій	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ	254
Олег Хом'як	
АГРЕСІЯ ТА ЖОРСТОКІСТЬ У КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЇ НАСИЛЬСТВА	255
Юлія Хомяк	
ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	256
Аріана Худіна	
ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	258
Вікторія Цибульська	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ	260
Андріяна Чапкайло	
ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ	261
Анастасія Черниш	
ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ	262
Владислав Чубак	
ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»	264

Діана Чулан	
ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПЕРІОД УТВЕРДЖЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН.....	265
Мар'яна Шалін	
ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ-	266
Ігор Швед	
ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ	268
Євген Шишко	
М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ	269
Ірина Шкільняк	
ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	270
Вадим Шкугра	
ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	271
Катерина Шляпська	
ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ.....	272
Станіслав Шмир	
ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	275
Діана Шозда	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	276
Андрій Юсипів	
ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	277
Максим Яворський	
КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ\	278
Назар Якубовський	
ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРС	280
Анна Ямчук	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	281
Олександр Янюк	
РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ	283
Олена Ярмолюк	
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	284
Анастасія Ясінська	
ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ	285
Надія Джугла, Діана Бишевська	
ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ.....	286
Надія Джугла, Богдан Бондар	
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СВІДОМІСТЬ МОЛОДІ.....	287
Надія Джугла, Борка Інеса	
ФЕНОМЕН САМОТНОСТІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ.....	289
Надія Джугла, Евеліна Варга	
ФОРМУВАННЯ РЕЛІГІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	290
Надія Джугла, Назарій Водарський	
ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	291

Надія Джугла, Ія Гавриш ПРОБЛЕМАТИКА ФЕМІНІСТИЧНОГО РУХУ В УКРАЇНІ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	292
Надія Джугла, Олена Гриців ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СУСПІЛЬСТВО В СУЧАСНОМУ СВІТІ.	293
Надія Джугла, Назарій Дереворіз ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ.....	294
Надія Джугла, Дмитро Дудник ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	295
Надія Джугла, Назарій Зюбрівський МАС-МЕДІА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ, ЯК ЧИННИК ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ	296
Ірина Карякіна, СВОБОДА ЛЮДИНИ: ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІРИ	297
Павло Ковальчук ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	298
Мирослав Ковтонюк ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ	299
Тетяна Костич ЗНАЧУЩІСТЬ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ	300
Андрій Котлінський, Діана Кравчук ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	301
Ольга Мартинюк ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	302
Максим Мудрий СТРУКТУРА ФІЛОСОФІЇ ЕКОНОМІКИ	303
Віктор Панчишин МАРКЕТИНГ ЯК ФІЛОСОФІЯ БІЗНЕСУ	304
Михайло Підгурський КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ПРИНЦИП СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ...	305
Олександр Трібко ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИ ТА ЗАВДАННЯ	306
Наталія Фень ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.	306
Олександр Волянюк ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ЛІДЕРА	308
Інна Смільницька УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	308
Арсен Карпунь ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ ТА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ.....	309
Микола Костюк АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ТЕХНІКИ	310
Юліанна Ціпута МАРКЕТИНГ В ОСВІТІ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ	311

Каміла Недокус	
МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ГОСПОДАРЮЮЧОЇ ЛЮДИНИ»	312
Марта Судин	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ	313
Володимир Гужда	
НАУКОВА ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ	314
Ігор Грижук	
НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ	314
Дарина Невідомська	
ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: СТРУКТУРНО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ	315
Діана Ніколайчук	
СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА	315
Максим Бороденко	
НАУКА І ТЕХНІКА ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО МИСЛЕННЯ	316
Назар Зарічний	
РАСОВА ДИСКРИМІНАЦІЯ: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНЕ	317
Анна Поліщук	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	317
Олександра Ворон	
ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	318
Ольга Рожко	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ ..	319
Діана Бабій	
ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ, ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ	320
Олексій Байбара	
ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	321
Олена Бура	
АНАЛІЗ МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ	322
Володимир Верстюк	
ФІЛОСОФІЯ ТА ІДЕЇ СТОЇЦИЗМУ І ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ПРИЙНЯТТЯ	
ДЕРЖАВНИХ РІШЕНЬ І ПОЛІТИКУ	323
Марія Войчук	
ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ	324
Артем Джаббаров	
ЕТИКА БІЗНЕСУ	325
Дячук	
ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА	326
Надія Лобур	
ФЕНОМЕН ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДУМКИ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО	
СУСПІЛЬСТВА	328
Іванна Обуховська	
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	328
Аліна Олійник	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ ..	329

Софія Паламар	
ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ.....	331
Денис Сербін	
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ	332
Анастасія Сидор	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	332
Денис Стасюк	
ПОБУДОВА ТЕОРЕТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ МАЙБУТНЬОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА	333
Христина Карась	
ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	334
Марія Базиль	
ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІ	335
Дмитро Вішко	
ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА	336
Ангеліна Гонта	
МАКС ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....	337
Тетяна Заставецька	
АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА».....	338
Артем Кучер	
ЕТИКА В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	338
Аліна Ліпова	
ВПЛИВ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ	339
Михайло Мартинюк	
КЛАСИЧНИЙ ПЕРІОД У РОЗВИТКУ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ: ВНЕСОК СОКРАТА, ПЛАТОНА ТА АРИСТОТЕЛЯ	340
Карина Оглодана	
АКТУАЛЬНІСТЬ БОРОТЬБИ ЗА ПРАВА ЖІНОК У МУСУЛЬМАНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	342
Олександр Пунько	
ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ, ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ...	343
Владислав Трендовацький	
ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД МИСЛИТЕЛІВ В ЕКОНОМІЦІ	344
Олександра Харіна	
ФІЛОСОФІЯ СМЕРТІ ТА БЕЗСМЕРТЯ.....	345
Тетяна Хомко	
ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	346
Ігор Ковтун, Андрій Паладійчук	
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	347
Ігор Ковтун, Олена Пенцалюк	
РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	348
Ігор Ковтун, Соломія Пригода	
ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ	350
Ігор Ковтун, Юля Процик	
НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	351

Ігор Ковтун, Юрій Савчук ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	352
Ігор Ковтун, Павло Свізінський СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ	353
Ігор Ковтун, Оксана Сінькова ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ	354
Ігор Ковтун, Максим Стах ЕТИКА БІЗНЕСУ	355
Ігор Ковтун, Марта Сум М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ	356
Ігор Ковтун, Олексій Ткачук ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ.....	357
Назарій Тхір ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМЦЯ В ПЕРІОД УТВЕРДЖЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	358
Вероніка Шафранська ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	359
Катерина Юхимчук ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	360
Гурик Мирослава, Бойчук Анна ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	361
Гурик Мирослава, Бойчук Анна ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	363
Гурик Мирослава, Вишневський Дмитро ПРОБЛЕМА МЕТОДУ ПІЗНАННЯ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В НАУКОВОМУ ПІЗНАННІ ІСТИНИ	364
Гурик Мирослава, Дайчак Христина ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ	365
Дереворіз Ігор ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ.....	367
Кіндратюк Петро СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА.....	368
Ковальчук Валентина ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ.....	369
Комар Данієла ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ПІЗНАННІ	371
Косенко Олеся ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ	372
Леус Владислав СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ.....	374
Лоза Костянтин ВПЛИВ АНТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ.....	375
Ляховська Сніжана ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ.....	376

Майхер Юрій	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА.....	377
Махетчук Евеліна	
БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ.....	379
Никифорчин Юлія	
ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ПІЗНАННІ	380
Новосядлий Максим	
ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРОСВІТНИЦТВО: ПЕРСОНАЛІЇ ТА ІДЕЇ	381
Огороднік Христина	
СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ.....	383
Орловський Петро	
ВЧЕННЯ ПРО СУБСТАНЦІЮ У ФІЛОСОФІЇ Б. СПІНОЗИ	384
Проценко Марк	
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ	385
Туровець Діана	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА.....	386
Савка Андрій	
ПРИНЦИП ГУМАННОСТІ КОНФУЦІАНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ.	388
Новосад Аріна	
Ф. БЕКОН - ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ	389
Романюк Аліна	
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ.....	390
Vladyslav Tyto	
THE PROBLEM OF TRUTH IN COGNITION	391
Тищенко Вікторія	
ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ	392
Ткачук Максим	
СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ФОРМ ДІАЛЕКТИКИ.....	393
Товпенець Іван	
РЕНЕСАНС, ЯК ЕПОХА ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ОСНОВ.....	394
Турчак Вікторія	
МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ.....	395
Тхорик Владислав	
МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ.....	397
Чабан Максим	
ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ.....	398
В. Чечин	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....	399
Shynkaryk Illia	
THE PROBLEM OF TRUTH IN COGNITION.	400
Штефко Юлія	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	401
Лейцусь Ангеліна	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА.....	402

Лецишин Максим	
ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	404
Лісанков Роман	
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ	405
Лучкевич Наталія	
РЕЛІГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ	407
Майборода Анастасія	
ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ	408
Макаринський Єгор	
ФІЛОСОФІЯ В КУЛЬТУРІ.....	409
Маковський Тарас	
СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ.....	410
Маліновська Христина	
ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ	411
Масюк Дарина	
БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	413
Мельник Ольга	
ВПЛИВ АНТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ.....	414
Михасів Каріни	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА	415
Макарова Крістіна	
ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	417
Лігашевська Катерина	
ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ	418
Курдюков Станіслав	
ЕНЕСАНСНИЙ НЕОПЛАТОНІЗМ ТА НАТУРФІЛОСОФІЯ ПРО СВІТОБУДОВУ.....	419
Кудряшова Вікторія	
ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	420
Когут Єлизавета	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА	421
Ковалик Андрій	
ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ.....	422
Кінах Михайло	
РАЦІОНАЛІЗМ РЕНЕ ДЕКАРТА.....	422
Карпунь Іванна	
ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ	423
Кайданська Ангеліна	
СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ	424
Іванішин Діана	
ЛЮДИНА В ПОШУКУ БУТТЯ ТА СЕНСУ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	425
Забеліна Діана	
ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	426

Дякуновська Крістіна	
ОСНОВНІ ЗАКОНИ ДІАЛЕКТИКИ	428
Дудка Анастасія	
ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	429
Дідик Каріна	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	430
Дзвінка Віта	
ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ.....	431
Гураль Артем	
ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК, СУПЕРЕЧНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	432
Грицишин Ярина	
ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРИСТОТЕЛЯ	433
Ванярха Вікторія	
МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ.....	434
Бучинської Вікторії	
ЛЮДИНА В ПОШУКУ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	435
Богоніс Марія-Діана	
БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ.....	436
Андрійчук Богдан	
ПРИНЦИП ГУМАННОСТІ КОНФУЦІАНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ	437
Аль-Анзі Ранія	
ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ.....	437
Бурбан Анастасія	
ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	439
Крижановська Ірина	
АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ Н. МАКІАВЕЛЛІ	441
Матуш Юрій	
ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ	442
Петрушевська Діана	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	444
Руденька Дар'я	
ПРИНЦИП НАСЛІДУВАННЯ ПРИРОДИ В ДАОСИЗМІ	445
Кошляк Софія	
ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ	446
Сулятицька Христина	
ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ.....	446
Ярмусь Олена	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	447
Мордович Дар'я	
ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ	448
Мормуль Неля	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА	450
Моха Ілля	
ХРИСТІЯНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	451

Олійник Анастасія	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСУВАННЯ.....	452
Ніколаєва Дарія	
ХРИСТІАНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	454
Овсянікова Анна	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУК	455
Олійник Христина	
ОСНОВНІ ЗАКОНИ ДІАЛЕКТИКИ	456
Олійник Володимир	
ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ)	457
Паливода Діана	
ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ	459
Паливода Діана	
ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ	460
Панчук Оксана	
РОЛЬ ПРАВОСЛАВНИХ БРАТСТВ ТА БРАТСЬКИХ ШКІЛ У РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЇ ТА ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	461
Пащук Яна	
ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ.....	462
Хомин Уляна	
ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	463
Пендига Соломія	
ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ.....	465
Переходько Ангеліна	
ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ.....	466
Петрик Анна	
БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ.....	467
Петрик Анна	
БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ.....	468
Петрук Анастасія	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....	470
Піговський Антон	
ДІАЛЕКТИЧНЕ ПРОТИРІЧЧЯ ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ	471
Пітух Олеся	
ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	472
Погончук Вікторія	
ХРИСТІАНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	473
Подюк Марічка	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА.....	474
Подюк Марія	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА.....	475
Дембіцька Вікторія	
ПРИНЦИП НАСЛІДУВАННЯ ПРИРОДИ В ДАОСИЗМІ	477

Pshenychna Arina	
HUMAN CONSCIOUSNESS, ACTIVITY AND CREATIVITY	478
Pshenychna Arina	
HUMAN CONSCIOUSNESS, ACTIVITY AND CREATIVITY	479
Рапова Софія	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....	480
Рибак Каріна	
МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ.....	481
Радіонов Артем	
ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Л. ФЕЙЄРБАХА	482
Рудківська Каміла	
БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ.....	483
Рудніцька Юлія	
ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ.....	485
Сваричевська Катерина	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ	486
Сигилин Оксана	
ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	487
Сигилин Оксана	
ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ	488
Синегуб Олеся	
СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ.....	490
Sinkevych Uliana	
CHRISTIANITY AND PHILOSOPHY IN KYIVSKA RUS.....	491
Volodymyr Sichkarik	
PHILOSOPHY AND RELIGION	492
Стакоуз Валерія	
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА	493
Смільський Ярослав	
БУТТЯ ЛЮДИНИ І СВІТУ	494
Снігур Каріна	
ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА ТА ОСОБИСТОСТІ.....	495
Стаднічук Анатолій	
ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ.....	495
Старко Юлія	
СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ.....	497
Степанців Владислава	
ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	498
Сюрин Вікторія	
ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ.....	500
Тарас Аліна	
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ІВАНА ФРАНКА	501
Tarassenko Ostar	
THE PROBLEMATIC OF HUMAN EXISTENCE.....	503

Ткач Святослав	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ	504
Федина Анастасія	
УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....	505
Філатова Марія	
«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....	506
Філіц Аліса	
ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ	507
Івашків Зоряна	
ТОМІЗМ – ВЧЕННЯ ТОМИ АКВІНСЬКОГО	508
Луцик Ігор	
Ф. БЕКОН – ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ	510
Ольшанська Анастасія	
СУТЬ ДІАЛЕКТИКИ ТА ДОГМАТИЗМУ	511
Халамац Наталії	
ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ	513
Харчук Наталія	
ТОМІЗМ – ВЧЕННЯ ТОМИ АКВІНСЬКОГО	514
Хвостюк Олена	
БУТТЯ І НЕБУТТЯ - ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ.....	515
Хомин Уляна	
ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	517
Хоміцька Анастасія	
БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ.....	518
Цетнар Діана	
БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	519
Чернявська Софія	
БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ.....	521
Чиж Маргарита	
ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ ТА АСПЕКТИ	522
Чорний Денис	
ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	523
Чура Христина	
БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	524
Шарапов Юрій	
ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ)	525
Шевчук Вікторія	
ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ І АСПЕКТИ	527
Шкрібинець Ілона	
ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ.....	528
Diana Shtyka	
THE PROBLEM OF TRUTH IN COGNITION	529
Янків Наталія	
ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ	531

Колтунова Анна	
ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	532
Сайк Василина	
Ф. БЕКОН – ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ	533
Булаєвський Владислав	
БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ	535

ПЛАТФОРМА 3.

ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тетяна ЧОЛАЧ, Максим Кубик	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА	537
Тетяна ЧОЛАЧ, Олександр Кузняк	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС	538
Тетяна ЧОЛАЧ, Григорій Кунька	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	539
Руслан Чигур, Юрій Купецький	
КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ.....	540
Руслан Чигур, Василина Лашко	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	541
Руслан Чигур, Неля Лук'янчук	
УСПІХИ ТА НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	542
Руслан Чигур, Ірина Мандач	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ	544
Руслан Чигур, Володимир Михальчишин	
ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМА.....	545
Руслан Чигур, Олена Нагиналюк	
ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ	546
Руслан Чигур, Тарас Назарук	
ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ	547
Ангеліна Наконечна	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКА І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	549
Вікторія Нещерет	
КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ.....	550
Марія Огінська	
УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ	551
Руслан Олійник	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ	552
Христина Ониськів	
ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	553
Юлія Пальчиковська	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ.....	554

Софія Паплінська	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС	555
Святослав Папроцький	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН.....	556
Матвій Паробок	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ.....	557
Софія Пасевич	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	558
Наталія Петришин	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ	559
Іван Ракочий	
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ 2019 РОКУ.....	560
Олександр Рикало	
ШЛЯХИ ТА УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	561
Сніжана Родіонова	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ.....	562
Катерина Рузін	
ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА І ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	563
Єлизавета Рязанцева	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС	564
Алла Саламандра	
ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ.....	565
Софія Семенова	
ХВИЛІ ПОШИРЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В СВІТІ, ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ	566
Марія Сидорак	
ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО- ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ.....	567
Віталій Скверес	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	568
Єлисей Соколюк	
ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ	569
Ірина Сосінська	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	570
Анна Тарасенко	
ХВИЛІ ПОШИРЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В СВІТІ, ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ	571
Владислав Тижбір	
ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В ООН (2016-2020 РР.).....	573
Даниїл Тимчук	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД	574
Анастасія Ціцюра	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ.....	575
Вероніка Цьомик	
ФОРМИ ВІЯВУ СЕПАРАТИЗМУ.....	575

Катерина Шляпська	
ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС.....	576
Андрій Юсипів	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ.....	578
Назар Якубовський	
ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ	578
Віра Янко	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН.....	579
Олена Ярмолюк	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	580
Олеся Яцишин	
УСПІХИ ТА НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	581
Надія Джугла, Олександр Беркита	
РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	582
Надія Джугла, Євгеній Габельчук	
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН	583
Надія Джугла, Віра Герасимюк	
УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ	583
Надія Джугла, Святослав Данько	
ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	584
Надія Джугла, Андрій Джуль	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ЗАГРОЗА	585
Надія Джугла, Назар Диган	
ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ	586
Надія Джугла, Вікторія Довгань	
КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНІ ПРОЯВИ	587
Надія Джугла, Павло Домбровський	
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ	588
Надія Джугла, Олександр Дробоцький	
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	589
Надія Джугла, Андрій Єднак	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	590
Іваніцький Вадим	
УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ	591
Роман Квасовський	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	592
Михайло Коляда	
УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ.....	594
Арсентій Корнаківський	
ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ.....	594
Денис Костельнюк	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ.....	595

Денис Котюк	
ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ.....	596
Максим Кротенко	
ПЕРЕВАГИ ТА НРЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС	597
Олександра Винник	
ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ.....	599
Яна Вишнева	
ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ФРАНКЛІНА ДЕЛАНО РУЗВЕЛЬТА	599
Олександра Вишнякова	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ.....	600
Каріна Дзьоба	
ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	601
Анастасія Ковалик	
СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ: ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ПАРТІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	602
Ангеліна Костяк	
РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	602
Христина Кукурічка	
ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕВАГИ, ЯКІ ОТРИМАЛА УКРАЇНА ПІСЛЯ ПІДПИСАННЯ У ГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС.....	603
Анастасія Кушнір	
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ	604
Віта Михалків	
УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ	606
Ілля Панфілов	
ФОРМИ ВІЯВУ СЕПАРАТИЗМУ.....	607
Надія Радняна	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	607
Діана Стасенко	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	609
Тетяна Фіялка	
ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ	610
Софія Цьонь	
ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ	611
Віктор Бальчос	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ.....	612
Володимир Семирко	
ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ	613
Анна Вербіцька	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	614
Софія Гончар	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ.....	615
Андрій Красноштан	
ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС.....	616

Анастасія Лисак	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ	616
Дарія Микитюк	
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	617
Віталій Парахоняк	
КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ У ВЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО ТА ДМИТРА ДОНЦОВА ТА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	618
Ілля Радко	
ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ	619
Володимир Ращук	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ В УКРАЇНІ	619
Єлизавета Соболев	
ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В ООН 2014-2024 РР.	620
Олеся Сус	
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ В 2019 РОЦІ ОСОБЛИВОСТІ ТА НЕДОЛІКИ	621
Денис Тітов	
ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ	622
Ірина Шкільняк	
ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ТА ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ.....	622
Аліна Гринякова	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	623
Арсен Кучер	
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ	624
Денис Ликавський	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	625
Дмитро Маційовський	
ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» ТА «ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ»	625
Тетяна Миколайшин	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ.....	626
Владислав Падура	
ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» ТА «ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ»	627
Зоя Пилипчук	
УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ	628
Тарас Польовий	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	629
Назар Резнік	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА	630
Олександр Рудківський	
ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ.....	631
Денис Савчук	
МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ І ЙОГО «САМОСТІЙНА УКРАЇНА»	631
Юрій Смольський	
МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ.....	632

Євген Стецяк	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	633
Олег Хом'як	
МІСЦЕ І РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У СТРУКТУРІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	634
Вадим Заворський	
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.....	635
Артур Соколюк	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ	636
Дмитрій Хацький	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	637
Олег Ковальчук	
НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	637
Юрій Ільків	
СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ	638
Назар Олексів	
УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ.....	639
Олександр Пожогін	
ФОРМА ВИЯВЛЕННЯ СЕПАРАТИЗМУ.....	640
Мар'яна Шалін	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД	640
Уляна Кушнірук	
ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ	641
Ігор Ковтун, Ніколюк Дмитро	
ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС.....	642
Ігор Ковтун, Андрій Плингеу	
УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА	643
Ігор Ковтун, Юля Процик	
ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ	644
Ігор Ковтун, Владислав Рогі	
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ	645
Ігор Ковтун, Оксана Сінькова	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ	646
Ігор Ковтун, Вадим Смик	
УСПІХИ ТА НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	647
Ігор Ковтун, Максим Стах	
ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	648
Ігор Ковтун, Марта Сум	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ.....	649
Ігор Ковтун, Анастасія Трачук	
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	650
Ігор Ковтун, Іван Фатюк	
ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ.....	651
Петро Федорків	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ.....	652

Максим Чекальський ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	653
Христина Школьніцька МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	654
Вікторія Юсип'юк ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН	655
Гурик Мирослава, Стойко Марія АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ Н. МАКІАВЕЛЛІ	656
Гурик Мирослава, Лисий Арсен ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	657
Гурик Мирослава, Маркевич Олександра ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ.....	659
Гурик Мирослава, Притула Вадим ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ.....	660
Серединська Мар'ян СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ	661
Сокальська Катерина ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ТА КУЛЬТУРИ	663
Липка Юлія ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ	664
Пасельська Діана ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ	665
Лазарук Адріана ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ	666
Маркевич Олександра ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ.....	668
Миронова Дар'я СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ	669
Паласюк Вікторія ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ	670
Мельничук Ольга ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ.....	672
Франкевич Наталія ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ.....	673
Цимбалюк Каріна ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ	674
Polyhach Kostya THE PROBLEMS OF UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND CULTURE.....	675
Prydatko Anastasiia SPECIFICITY OF THE FORMATION OF THE UKRAINIAN MENTALITY.....	677
Володимир Томахів, Олена Бура ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	678
Володимир Томахів УЧАСТЬ ЖІНОК В ПОЛІТИЦІ.....	679

Володимир Томахів, Святослав Єнджієвський ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	680
Володимир Томахів, Максим Процаюк ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ..	681
Володимир Томахів, Володимир Сивак СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ	682
Володимир Томахів, Петро Оприсок ФОРМИ ВІЯВУ ПОЛІТИЧНОГО ТЕРОРИЗМУ	683
Володимир Томахів, Софія Паламар ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ: ВПЛИВ ЗМІ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ	683
Володимир Томахів, Микола Резничук ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВІЙНИ	684
Володимир Томахів, Ольга Мимоход ВИТОКИ І ГЕНЕЗИС ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ	685
Володимир Томахів, Наталія Кухарук ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПОЛІТИЦІ	686
Володимир Томахів, Анна Мазур ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ДЕМОКРАТІЯ	686
Андріяна Чапкайло АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	687
Марія Беднарчук РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	688
Наталя Джус РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ	689
Дмитро Лазука ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	690
Олександр Янюк ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА	691
Арсеній Кичка ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНУ ПОЛІТИКУ	691
Анастасія Пушкар ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	692
Олексій Серьогін ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	693
Марта Тесліцька ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	694
Анастасія Крук ТОТАЛІТАРНИЙ РЕЖИМ ЯК ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ХХ СТОЛІТТЯ	695
Вікторія Цибульська ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІТИКИ ТА СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	696
Ольга Івахів ПРИЧИНИ ЗРОСТАННЯ ПОПУЛЯРНОСТІ ПРАВИХ ПАРТІЙ У СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ	696

Вікторія Неділь	
ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ	697
Богоніс Марія Діана	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	699
Брикайло Анна	
ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО- ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ	700
Василів Діана	
ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ	700
Глушак Анастасія	
ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ	701
Гончарук Анна-Марія	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	703
Дудка Анастасія	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ ХВИЛІ ПОШИРЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В СВІТІ, ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ	705
Карпунь Іванна	
ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ	706
Ковальова Анастасія	
ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ	707
Козут Єлизавета	
МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	708
Костюк Уляна	
КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНІ ПРОЯВИ	710
Маркушевська Вікторія	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА	711
Музичка Яна	
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ	713
Порохнава Олександр	
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ В УКРАЇНІ 2019 РОКУ	715
Романчук Аліна	
ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ.	717
Станімир Анастасія	
ГРОМАДСЬКА ДУМКА, ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ	718
Стеблій Яна	
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН	720
Сухолейстер Софія	
СУЧАСНА УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА.....	721
Татаревська Світлана	
ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	722
Ткачик Тимур	
ОБ'ЄКТИВНИЙ ІДЕАЛІЗМ Ф.ШЕЛЛІНГА	723
Шкільна Яна	
ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС	724
Шнуровська Вікторія	
ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН В УМОВАХ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ.	725

Ярмолюк Каріна	
УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ	726
Яшина Альона	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС	727
Федуник Віталій, Кирик Софія	
ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	728
Федуник Віталій, Степан Скорохід	
СУТНІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ	729
Ковальчук Павло	
ГЕОПОЛІТИЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕСИ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ.....	730
Ковтонюк Мирослав	
СУЧАСНА ІНФОРМАЦІЙНА РЕВОЛЮЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК	731
Костич Тетяна	
УКРАЇНА І ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ	733
Мартинюк Ольга	
ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	734
Мудрий Максим	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	736
Панчишин Віктор	
ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЄС	737
Трібко Олександр	
ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ.....	738
Фень Наталія	
ЕТНОПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	739
Костюк Микола	
НАТО ЯК БАЗОВИЙ МЕХАНІЗМ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В ЄВРОПІ: СТРУКТУРА, ЗБРОЙНІ СИЛИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	740
Недокус Каміла	
УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	741
Смільницької Інни	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	743
Судин Марта	
РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ.....	744
Семенюк Каріна	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	745
Тилищак Марія	
ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МИРА» ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ОСНОВА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	746
Чайковська Вероніка	
ПЕРСПЕКТИВИ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО	748
Панькевич Тетяна	
ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЄС	749
Сем'яник Аліна	
ЕТНОПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	750

ПЛАТФОРМА 1.

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ НА ТЕМУ: «ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ: ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ У СВІТІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ, КРИЗИ ДЕМОКРАТІЇ ТА НОВИХ ФОРМ ВЛАДИ»

*Тетяна Чолач-Гончарук, д.філос.н., проф.,
зав. кафедрою політології та філософії
імені Сергія Коновала ЗУНУ,
Лілія Панасюк студентка групи ПОЛ-41*

ПОЛІТИЧНА КРИЗА ТА ЗРОСТАННЯ НЕДОВІРИ ДО ТРАДИЦІЙНИХ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ

Політична криза в сучасному світі є одним із головних чинників, що стимулює зростання популізму. Сучасні суспільства переживають період глибоких політичних, економічних і соціальних змін, що значно послаблює довіру до традиційних політичних інститутів. Політична криза, що охоплює більшість країн, є результатом численних факторів, серед яких найважливішими є економічні труднощі, соціальна нерівність, корупція, а також відчуття відстороненості громадян від політичних процесів. У цих умовах популістські рухи починають набирати популярності, оскільки вони здатні експлуатувати невдоволення людей та пропонувати прості рішення для складних проблем. Основною характеристикою політичної кризи є зниження рівня довіри до політичних інститутів. Парламенти, уряди, суди та інші політичні інституції, які традиційно були центром прийняття рішень, стали об'єктами глибокої критики. Багато людей вважають, що ці інститути не працюють на їх користь, а скоріше обслуговують інтереси обмежених економічних і політичних еліт. Така ситуація призводить до відчуження громадян від політики, що створює благодатний ґрунт для популістських рухів [2].

Популізм, в свою чергу, активно використовує цю недовіру до традиційних політичних інститутів для формування своїх наративів. Лідери популістських рухів представляють себе як альтернативу політичному істеблішменту, закликаючи до «відновлення влади народу» та «відновлення справедливості». Вони пропонують чіткі, але часто спрощені рішення для складних політичних та економічних проблем, апелюючи до емоцій і почуттів виборців. Для популістів характерно намагання представити себе як єдину політичну силу, яка здатна вийти з кризи і змінити ситуацію, що склалася. «Популістські лідери часто користуються риторикою, що будується на ідеях боротьби з елітами, що привласнили собі владу і ресурси. Вони виступають як захисники «простих людей», які начебто стали жертвами «корумпованої» політичної системи. Така риторика відповідає настроям громадян, які відчують, що традиційні партії і політики більше не здатні вирішувати їхні проблеми. Це відчуття соціальної несправедливості та безсилля традиційних інститутів стає підґрунтям для підтримки популістських ідей, які обіцяють радикальні зміни» [6, с. 34].

Політична криза і зростання недовіри до традиційних інститутів також підживлюються економічною нерівністю та соціальними проблемами. Зростання бідності, безробіття, нестабільності в умовах глобалізації створює середовище, в якому популістські рухи можуть процвітати. Вони обіцяють негайні зміни, які дозволять вирішити проблеми бідних і незадоволених верств населення. Таким чином, популізм часто виступає як протест проти системи, яка, на думку прихильників популістів, є несправедливою і неефективною. Не менш важливою складовою політичної кризи є зростаюча поляризація суспільства. Традиційні політичні партії не здатні об'єднати різні соціальні групи, і замість того, щоб працювати на збереження соціальної єдності, вони часто поглиблюють конфлікти між різними верствами населення. Це створює ще одне поле для популістських рухів, які намагаються скористатися соціальною і політичною фрагментацією, обіцяючи вирішення проблем національного масштабу [1].

Таким чином, політична криза є важливим чинником зростання популізму. Недовіра до традиційних політичних інститутів, поглиблена економічною нерівністю та соціальною напругою, створює благодатний ґрунт для популістських ідей. Популізм, у свою чергу, використовує цю кризу, щоб повернути на свій бік виборців, обіцяючи вирішення проблем через радикальні та прості рішення, які здаються більш ефективними в умовах відчуття безнадії та розчарування в існуючих політичних структурах.

Наслідки політичної кризи для традиційних політичних інститутів не обмежуються лише зниженням рівня довіри. Одним з важливих проявів є зростання популізму як реакція на відчуття політичної невизначеності. Популістські лідери, які часто походять із-за меж основних політичних партій, здатні маніпулювати політичною ситуацією, апелюючи до народу як єдиного джерела легітимності. Вони обіцяють змінити ситуацію, «перемогти корумпованих еліт» і відновити справедливість, часто використовуючи при цьому спрощені наративи. Подібна риторика резонує з великою частиною виборців, які відчують, що традиційні партії більше не здатні вирішувати їхні проблеми [5]. Популістські рухи в умовах політичної кризи не тільки заповнюють порожнечу, створену падінням довіри до класичних політичних партій, але й активно використовують вразливі соціальні та економічні аспекти. У країнах, де традиційні партії не можуть досягти консенсусу щодо важливих реформ або не здатні ефективно вирішувати проблеми, популістські рухи виглядають як реальна альтернатива. Вони апелюють до емоцій і переживань людей, обіцяючи швидкі і

радикальні зміни, які, на їхню думку, можуть покласти край глибоким кризам. Завдяки таким популістським обіцянкам, рухи починають здобувати популярність серед широких верств населення, особливо тих, хто відчуває себе маргіналізованим і незадоволеним політичним істеблішментом. Популізм часто бачиться як форма протистояння елітам, якими б вони не були - це можуть бути традиційні політики, підприємці, фінансові організації або міжнародні інституції. Лідери популістських рухів виступають як «втілення народу», що вступає у боротьбу проти владних структур, котрі, на їхній погляд, є «відокремленими від народу» або навіть антипатріотичними [3].

Популізм надає конкретним групам людей голос, який вони не відчували у рамках традиційної політики. У своїй риторичі популісти звертаються до «загрози» з боку глобалізації, міжнародних організацій, міграції, економічних еліт, часто висуваючи образ ворога, який стає символом несправедливості та нерівності. Така риторика дуже приваблива для широких мас, оскільки вона дає змогу швидко знайти «винних» і пропонує прості рішення для складних і часто заплутаних проблем. Зростаюча підтримка популізму в умовах політичної кризи також пов'язана з глобалізацією та її соціальними наслідками. Глобалізація, яка була сприйнята як двигун економічного розвитку, в той же час створила значну нерівність між різними соціальними групами, виводячи на перший план питання соціальної справедливості. У цьому контексті популістські лідери знаходять підтримку серед тих, хто не зміг виграти від процесів глобалізації - це, зокрема, стосується людей, чиї робочі місця були втрачені через аутсорсинг або автоматизацію, а також представників місцевих громад, що відчувають загрозу через економічну конкуренцію з боку інших країн або через зростання чисельності мігрантів [4].

Політична криза також підживлюється відсутністю ефективного управління та рішень для соціальних і економічних проблем. У таких умовах традиційні політичні інститути не завжди здатні дати швидкі і помітні результати. Це створює відчуття безвиході, і популістські лідери часто використовують цей момент для пропаганди своїх ідей, що пропонують зміну на краще, в тому числі через відмову від традиційних політичних стратегій та структур. Проте популістський підхід не є панацеєю. Деякі його обіцянки залишаються нереалістичними, а механізми, що ними пропонуються, не завжди можуть забезпечити довгострокові рішення для складних соціальних, економічних і політичних проблем. Популістські рухи часто не мають чіткої стратегії для вирішення складних питань, як-от економічне зростання, соціальна мобільність чи інтеграція мігрантів, що може призвести до нових кризових ситуацій. Проте на короткий термін популізм здатен значно змінити політичний ландшафт і посилити політичну нестабільність [2].

Отже, політична криза та зростання недовіри до традиційних інститутів сприяють активному поширенню популістських рухів, які намагаються заповнити політичний вакуум, пропонуючи альтернативні підходи до вирішення наявних проблем. Вони отримують підтримку від громадян, які відчувають себе маргіналізованими та обманутими існуючою політичною системою, обіцяючи радикальні зміни та «відновлення справедливості». У цьому контексті популізм виступає як реакція на невдоволення громадян і як спроба трансформації політичної реальності за допомогою нових, часто спрощених і радикальних, політичних ідей.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Лазарович М. В., Докаш О. Ю. Штучний інтелект в політичних маніпуляціях та трансформація виборчої культури. Політикус. 2025. № 1. С. 57-71
2. Романенко О.В. Демократичні цінності як основа діалогу цивілізацій в глобалізованому світі. Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник». 2020. Випуск 155. С. 88-91
3. Руднева А. О., Мальована Ю. Г. Виклики демократії у 2024 році: основні тенденції та перспективи. Політичне життя. № 2. 2024. С. 57-69
4. Цапко О. Популісти і демагоги у світовій політиці. URL: <https://ukrline.info/2025/01/27/populisty-i-demahohy-u-svitoviy-politytsi/>
5. Conditions and Consequences of Populism and Democratic Backsliding. URL: [researchgate.net](https://www.researchgate.net)
6. Filsinger M., Wamsler St., Erhardt J., Freitag M. Identity and populism: The relationship between conceptions of nationhood and populist attitudes. Nations and Nationalism. 2024. Vol. 27, Issue 3, P. 656–672.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Цифрові технології стали важливим елементом сучасної глобальної політики, і їх вплив на міжнародні відносини зростає з кожним роком. Інформаційно-комунікаційні технології, такі як Інтернет, соціальні мережі, великі дані, штучний інтелект та інші новітні технології, відкривають нові можливості для держав і міжнародних акторів у сфері дипломатії, економіки, безпеки та навіть у веденні війни. «Цифрові інструменти дозволяють значно змінити структуру та динаміку міжнародних відносин, створюючи нові форми взаємодії, але водночас і нові виклики для глобальної стабільності» [3].

Інтернет і цифрові платформи сприяли розвитку цифрової дипломатії, де держави почали використовувати онлайн-канали для комунікації не лише з іншими урядами, а й безпосередньо з громадянами та міжнародною спільнотою. Це дозволяє країнам швидше реагувати на події, оперативно публікувати заяви, коментарі та пропозиції, а також активно вести інформаційну кампанію щодо власних політичних або економічних інтересів. Однією з ключових особливостей цієї нової форми дипломатії є значно більша доступність і швидкість передачі інформації, що може змінювати ставлення громадськості та міжнародних акторів до певних політичних ініціатив чи ситуацій. У зв'язку з цією зміною також зростає роль інформаційних війн у глобальній політиці. Держави, а також політичні групи та окремі актори, можуть маніпулювати громадською думкою через цифрові платформи, використовуючи інформаційні війни як інструмент зовнішньої політики. Це можуть бути кампанії з дезінформації, маніпуляції фактами або навіть прямі атаки на інформаційні системи іншої країни. Використання таких технологій в інформаційних кампаніях дозволяє значно впливати на політичні процеси в інших країнах, наприклад, підривати стабільність, створюючи соціальне напруження чи підтримуючи політичні рухи, вигідні певним державам. «Цифрові технології також сприяють розвитку нових форм економічного впливу. Завдяки розвитку фінансових технологій, криптовалют та електронної комерції, країни можуть здійснювати міжнародний економічний вплив через цифрові платформи» [2].

Протягом останніх десятиліть ми стали свідками того, як нові цифрові технології дозволяють створювати нові бізнес-моделі, що поєднують традиційну економіку з інноваціями. Наприклад, глобалізація фінансових ринків і зростання електронних платежів змінюють структуру міжнародної торгівлі та фінансів, надаючи більші можливості для економічних стратегій, заснованих на цифрових технологіях. У той же час цифрові технології створюють нові загрози для національної безпеки. Кіберзагрози стали невід'ємною частиною глобальної політики, а кібервійни - новою формою геополітичних конфліктів. Атаки на критичні інфраструктури, банки, енергетичні мережі та інші важливі об'єкти можуть суттєво порушити стабільність і економіку країни. Водночас кіберзагрози мають потенціал для масштабного впливу, оскільки вони можуть бути реалізовані через мережу Інтернет, де кордони між країнами стають нечіткими і важко визначити джерело атаки. «Ще одним важливим аспектом використання цифрових технологій у глобальній політиці є м'яка сила, яку країни використовують для впливу на міжнародні відносини. Завдяки сучасним технологіям держави можуть просувати свою культурну та ідеологічну політику через медіа, Інтернет-ресурси, соціальні мережі та культурні обміни. Такі інструменти дозволяють надавати значну підтримку національним інтересам без використання силових методів, але з великим потенціалом для змін у міжнародному впливі» [1].

Таким чином, цифрові технології не лише трансформують саму природу політичних відносин, але й дають нові можливості для маніпулювання міжнародною ситуацією, що значно ускладнює глобальне управління та міжнародне співробітництво. Зокрема, цифрові інструменти стають важливими в умовах глобальної конкуренції, де інформація і здатність її контролювати можуть стати вирішальними для досягнення стратегічних цілей.

У зв'язку з цим на порядок денний постає питання розвитку міжнародних норм і стандартів, які дозволять ефективно регулювати діяльність у цифровому середовищі та забезпечити безпеку й стабільність на глобальному рівні. Процес цифровізації значною мірою вплинув на трансформацію міжнародних відносин, а цифрові технології стали невід'ємною частиною глобальної політики. Вони відкрили нові можливості для співпраці між державами, але одночасно створили нові ризики та загрози для стабільності в міжнародному середовищі [5].

Однією з основних складових цієї трансформації є зміна концепції державного суверенітету, що стає дедалі менш чітким в умовах безперервної інтеграції національних економік у глобальну цифрову мережу. Взаємодія держав на цифрових платформах все більше визначається не лише традиційними політичними та економічними чинниками, а й новими правилами, що формуються в цифровому середовищі. У цьому контексті важливим аспектом є не тільки вплив цифрових технологій на дипломатію та економіку, але й виникнення нових проблем у галузі права та регулювання. Відсутність міжнародно визнаних стандартів для регулювання кіберпростору призводить до ситуації, коли держави змушені самотійно розробляти механізми захисту своїх національних інтересів у цифровій сфері. «Одним із важливих аспектів цього питання є необхідність у

створенні глобальних правових норм для регулювання кібербезпеки, боротьби з кіберзлочинністю та забезпечення конфіденційності даних. Ці питання стосуються не тільки національних урядів, але й великих транснаціональних корпорацій, які мають доступ до величезних масивів даних, що використовуються для ведення бізнесу на міжнародному рівні» [1].

Крім того, важливо враховувати, що цифрові технології змінюють не лише способи взаємодії між державами, але й загальний порядок ведення глобальної політики. Вони сприяють формуванню нових глобальних акторів, які можуть бути не тільки державами, а й потужними приватними компаніями та міжнародними організаціями. Враховуючи це, цифрові технології створюють умови для глобальної координації зусиль у боротьбі з новими викликами, такими як кіберзагрози або зміни клімату, де потрібен ефективний міжурядовий і міжсекторальний діалог. Цифрові платформи допомагають краще координувати міжнародні операції, вести спільну політику щодо боротьби з транснаціональними проблемами і одночасно дозволяють ефективніше відслідковувати реалізацію домовленостей між державами [5].

Усе це ставить перед міжнародними організаціями та державами нові завдання, пов'язані з адаптацією до нових реалій. Міжнародні інституції, такі як ООН, Всесвітня організація торгівлі, а також нові, спеціалізовані органи, повинні активно включати цифрові технології в механізми глобального управління. Однак існує проблема, яка полягає в різному рівні розвитку цифрових інфраструктур та політик серед країн. У цьому контексті важливою є концепція цифрової нерівності, яка означає нерівний доступ до цифрових технологій і можливостей на глобальному рівні. Це не лише економічний, а й політичний виклик, що може призвести до додаткової маргіналізації деяких країн або регіонів на світовій арені. Водночас, не можна забувати й про те, що технології, такі як штучний інтелект, блокчейн і великі дані, розвиваються із швидкістю, яка значно випереджає нормативне регулювання. Це відкриває нові можливості для розвитку, але й створює значні ризики, коли технології використовуються не в інтересах загального блага, а для досягнення вузько політичних чи економічних цілей [4]. У таких умовах критично важливим є передбачення та адаптація нормативних актів, здатних охопити швидко змінювані технології, а також міжнародне співробітництво для формулювання універсальних стандартів, які зможуть забезпечити безпеку і захист прав людини в цифровому просторі.

Таким чином, у світі, що швидко цифровізується, виникає новий етап глобальної політики, в якому цифрові технології стають не тільки важливим інструментом для національного розвитку, а й основним фактором глобальної конкуренції. Важливо, щоб держави розуміли не лише економічний, але й політичний та соціальний вплив цифрових технологій на міжнародні відносини.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Лазарович М. В., Джугла Н. В. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 38-49
2. Гончарук-Чолач Т. В., Лазарович М. В., Докаш О. Ю. Штучний інтелект в політичних маніпуляціях та трансформація виборчої культури. Політикус. 2025. № 1. С. 57-71
3. Закіров М. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології як фактор еволюції соціально-політичних відносин. Наукові праці Національної бібліотеки України. 2023. Вип.46. С. 11-24.
4. Шлапаченко В. М. Дезінформація як спосіб інформаційно- психологічного впливу. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2021. №2. С. 78–86.
5. Eldem T. International Cybersecurity Norms and Responsible Cyber Sovereignty. Istanbul hukuk mecmuasi. 2023. Vol. 79 (1). P. 347–378.

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ТА СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ В ПОЛІТИЦІ

Цифрові платформи та соціальні мережі стали невід'ємною частиною сучасної політики, відіграючи ключову роль у формуванні політичних кампаній, мобілізації виборців і навіть у вирішенні важливих політичних питань. З поширенням інтернету та соціальних мереж змінились не лише способи комунікації між політиками та громадянами, а й самі процеси формування громадської думки. Тепер політики, партії та громадські організації мають змогу безпосередньо взаємодіяти з виборцями, без посередників у вигляді традиційних медіа. Це значно розширило можливості для висловлення політичних поглядів, організації акцій протесту, а також для мобілізації прихильників. Однією з основних переваг соціальних мереж у політиці є їх здатність забезпечувати миттєву комунікацію між політичними діячами і широкими масами. Раніше для поширення інформації було необхідно звертатися до телебачення, радіо чи друкованих ЗМІ, що значно обмежувало доступність інформації. Нині політики можуть напряду взаємодіяти з виборцями через Twitter, Facebook, Instagram та інші соціальні платформи, що дозволяє швидко реагувати на події, подавати свої політичні заяви та коментарі, а також залучати громадян до обговорення актуальних питань. Більше того, за допомогою соціальних мереж політики можуть донести свої повідомлення до специфічних груп виборців, використовуючи таргетовану рекламу і аналітику даних. «Соціальні мережі також значно змінили саму структуру політичних кампаній. Під час виборчих кампаній кандидати активно використовують ці платформи для просування своїх ідей, проведення онлайн-дебатів, а також для організації різноманітних онлайн-заходів, таких як вебінари, стріми або онлайн-опитування. Таким чином, соціальні медіа стають важливим інструментом для формування електоральних переваг, адже з їх допомогою можна створити широку комунікаційну мережу, що дозволяє безпосередньо виходити на аудиторію та забезпечувати її залучення» [2, с. 23].

Однак на тлі численних переваг, що надають соціальні мережі політичним акторам, постають й нові проблеми. Однією з основних загроз є фальшиві новини та маніпуляції інформацією, що можуть мати серйозні наслідки для демократичних процесів. Завдяки анонімності в інтернеті деякі користувачі створюють і поширюють неправдиву інформацію, яка може вплинути на вибори або громадську думку. Соціальні мережі можуть стати інструментом для маніпулювання результатами голосування чи організації фальшивих кампаній підтримки чи протестів. Поширення дезінформації через платформи, такі як Facebook або Twitter, є серйозною проблемою для демократичних інститутів, оскільки це підриває довіру до політичних процесів і ставить під сумнів чесність виборів. Ще однією проблемою є поляризація суспільства, яка може посилюватися через специфіку роботи соціальних мереж. Взаємодія з контентом, що відповідає політичним поглядам користувача, створює ефект «ехо-камери», коли людина чує лише ті думки та ідеї, з якими вона вже згодна, що може призвести до ще більшої поляризації та сприйняття опонентів як ворогів. Цей феномен може ускладнювати діалог між різними політичними силами та збільшувати напругу в суспільстві. З іншого боку, соціальні мережі можуть стати ефективним інструментом для громадянської мобілізації. Вони дозволяють організовувати протести, петиції та інші форми політичної активності, що можуть впливати на політичні рішення на всіх рівнях - від місцевих до глобальних. Це може бути особливо важливо для груп, які в традиційному політичному ландшафті можуть бути маргіналізовані або недооцінені. Через соціальні мережі вони можуть об'єднуватися для підтримки своїх прав, вираження протесту або навіть для мобілізації своїх голосів під час виборів. Також соціальні медіа створюють нові можливості для політичної реклами, що дозволяє кандидатам з меншими фінансовими можливостями досягати широкої аудиторії. Цифрові платформи дозволяють цілеспрямовано працювати з виборцями, використовуючи дані для таргетування реклами саме на ту аудиторію, яка найбільше зацікавлена у певних питаннях або кандидатах. Така персоналізація політичної реклами дає можливість значно ефективніше організовувати кампанії, збирати пожертви та залучати нових прихильників [1].

Проте, незважаючи на всі переваги соціальних мереж у політиці, виникає проблема регулювання таких платформ. Різноманітні платформи мають різні політики модерації контенту, що створює неоднозначні ситуації щодо того, як впливати на їхній вміст без порушення свободи слова. Важливим є встановлення чітких та прозорих правил, які б гарантували, що платформи не використовуються для пропаганди насильства, дискримінації чи маніпуляцій. Водночас необхідно знайти баланс, щоб не обмежувати свободу вираження поглядів.

Таким чином, цифрові платформи та соціальні мережі радикально змінюють політичні процеси, надаючи нові можливості для взаємодії між політиками та громадянами, а також для організації політичних кампаній і мобілізації виборців. Однак, з огляду на існуючі ризики, важливо розвивати ефективні механізми контролю за

інформаційними процесами, аби ці платформи працювали на користь демократії, а не ставали інструментами маніпуляції та зловживань.

Соціальні мережі та цифрові платформи впливають не тільки на традиційні політичні кампанії, але й на спосіб формування політичної культури в суспільстві. Завдяки таким платформам громадяни отримують більше можливостей для безпосередньої участі в політичному житті, що в свою чергу дозволяє змінювати динаміку взаємодії між виборцями та політиками. Це відкриває нові можливості для громадянської участі, дозволяючи людям відчувати свою безпосередню залученість до політичного процесу. Наприклад, через платформу Twitter виборці можуть безпосередньо звертатися до політиків, задавати питання, висловлювати свою думку, або навіть пропонувати рішення щодо конкретних політичних проблем. Такий формат комунікації робить політиків більш доступними та відкритими, а також дозволяє уникнути посередників у вигляді традиційних медіа, що підвищує рівень прозорості в політиці [4].

З іншого боку, цифрові платформи в політиці вносять нові елементи в механізми політичної реклами та пропаганди. Політики та політичні організації вже не обмежуються лише традиційними способами агітації, такими як мітинги чи телевізійна реклама. Зараз вони можуть використовувати детальну аналітику користувацьких даних, щоб налаштувати свої кампанії під конкретні інтереси та потреби виборців. Це дозволяє більш ефективно донести політичні меседжі до тих, хто найбільше схильний підтримати певну ідею чи кандидата. Така персоналізація політичних кампаній може бути надзвичайно потужною, оскільки дозволяє точно визначати електоральні групи та найкращі способи впливу на них. Проте важливим моментом є питання етики використання особистих даних виборців, що стає предметом значних дискусій у контексті збереження конфіденційності та захисту приватної інформації. Ще одним важливим аспектом є можливість фінансування політичних кампаній через цифрові платформи, яке стало значно зручнішим завдяки онлайн-платежам, краудфандинговим ініціативам та пожертвам. Завдяки цифровим технологіям стало можливим залучення фінансів не лише від великих спонсорів, а й від малих донорів, що дозволяє створювати більш демократичні та незалежні від корпоративних інтересів політичні кампанії. Однак проблема залишається в тому, що не всі громадяни мають рівний доступ до цифрових платформ, і це може створювати цифрову нерівність, де більш забезпечені та технічно підготовлені громадяни мають більше можливостей для впливу на політичні процеси, ніж менш освічені або економічно вразливі групи [4].

З огляду на це важливо зазначити, що цифрові платформи не лише дозволяють політикам набувати популярності серед широких верств населення, але й служать як інструменти політичного маніпулювання та контролю. Останнім часом велика увага приділяється впливу іноземних держав через соціальні мережі, які можуть використовуватися для втручання у внутрішні політичні процеси інших країн. Виборчі кампанії можуть ставати мішенями для інформаційних операцій, спрямованих на маніпуляцію виборцями, впровадження фальшивих новин або створення фальшивих громадських рухів, що ставить під загрозу суверенітет демократичних держав. Така ситуація підкреслює необхідність розвитку більш жорстких стандартів і законодавства для регулювання цифрових платформ, яке б забезпечувало їхнє належне використання в контексті політики та запобігало зловживанням. Окрім того, соціальні мережі відіграють важливу роль у створенні нових форм політичних рухів та організацій. Вони дозволяють швидко мобілізувати людей навколо певних соціальних або політичних проблем, що призводить до виникнення нових громадянських рухів або навіть змін у політичному ландшафті. Наприклад, «рухи на кшталт «Black Lives Matter» або протестні акції, організовані через платформи як Twitter чи Facebook, показують, як соціальні мережі можуть служити важливими каналами для вираження протесту та взаємодії з політиками на глобальному рівні. Вони дозволяють створювати нові форми політичної солідарності та активно втручатися в процеси прийняття рішень» [3, с. 48].

Ще однією важливою функцією соціальних мереж є підвищення рівня політичної обізнаності громадян. Соціальні мережі стали потужним інструментом для доступу до інформації та просвітницьких матеріалів, що сприяє розвитку більш свідомої громадськості. Це дозволяє людям краще розуміти політичні процеси, активно аналізувати та обговорювати актуальні події, а також приймати більш обґрунтовані рішення на основі отриманої інформації. Водночас це може мати і зворотний бік: надлишок інформації, що циркулює в мережах, може спричинити інформаційну перевантаженість або сприяти розвитку псевдонауки та фальшивих новин, що в свою чергу призводить до спотвореного розуміння політичних подій. Таке використання цифрових платформ і соціальних мереж також має свої етичні та правові аспекти. Питання свободи слова на платформах, право на приватність користувачів і відповідальність за інформацію, яка поширюється через ці мережі, потребують серйозних роздумів. Наявність відкритих алгоритмів і прозорих політик модерації контенту стане необхідною умовою для забезпечення безпеки й відповідальності як для користувачів, так і для платформ, що надають ці послуги. Усі ці питання повинні бути розглянуті в контексті глобальної політики та національного законодавства для того, щоб забезпечити справедливість і рівність доступу до цифрових ресурсів, зберігаючи демократичні принципи [5].

Загалом, цифрові платформи та соціальні мережі значно змінили політичний ландшафт, створивши нові можливості та виклики для демократичних процесів. Їхнє використання стало важливим елементом політичної комунікації, однак, як показує практика, це вимагає комплексного підходу до регулювання, який забезпечить ефективне і етичне використання цих інструментів у політичному житті.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Лазарович М. В., Джугла Н. В. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 38-49

2. Гончарук-Чолач Т. В., Лазарович М. В., Докаш О. Ю. Штучний інтелект в політичних маніпуляціях та трансформація виборчої культури. *Політикус*. 2025. № 1. С. 57-71
3. Alebiosu E. Smart Card Reader and the 2024 General Elections in Nigeria. *Journal of African elections*. 2025. Vol. 15, no. 2. P. 69–89.
4. Alvarez R. M., Hall T. E., Trechsel A. H. Internet Voting in Comparative Perspective: The Case of Estonia. *PS: Political Science & Politics*. 2019. Vol. 42, №. 3. P. 497–505.
5. Masuda Y. *The Information Society as PostIndustrial Society*. Washington: World Future Society, 2023. 171 p.

ДЕМОГРАФІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ

Великі міста завжди були центрами концентрації населення, але зростаючі урбаністичні процеси останніх десятиліть призводять до значних демографічних і соціальних змін, які мають важливий вплив на політичну активність. Урбанізація не лише збільшує чисельність міських жителів, але й змінює структуру населення, яке стає все більш різноманітним як за соціально-економічними характеристиками, так і за культурними та етнічними ознаками. Ці зміни вимагають адаптації як з боку міської влади, так і з боку громадян, що веде до розвитку нових соціальних груп і форм політичної участі. Одним з основних демографічних процесів у великих містах є міграція, як внутрішня, так і міжнародна. Люди з різних регіонів і країн приїжджають до великих міст у пошуках кращих економічних можливостей, освіти та соціальних умов. Це призводить до утворення нових соціальних груп, часто з різними рівнями доходів, освітнім та культурним фоном. Міграція також має значний вплив на соціальну структуру міста, оскільки міграційні потоки можуть спричиняти соціальну напруженість, особливо у випадку, коли новоприбулі не можуть інтегруватися в місцеву спільноту або стикаються з дискримінацією. Водночас міграція створює нові можливості для політичної мобільності, адже нові соціальні групи можуть ставати активними учасниками політичних процесів, формуючи свої вимоги та ініціативи [4].

Соціальні зміни у великих містах також включають поширення соціальної нерівності. Внаслідок концентрації багатства і ресурсів в урбанізованих районах утворюються величезні соціальні відмінності між різними частинами міста. Такі розриви можуть виникати як у економічному плані, так і в доступі до освіти, медичних послуг, житла та інших соціальних благ. Це створює соціальні групи з різними рівнями доступу до ресурсів, що, в свою чергу, визначає їхню політичну активність. Мешканці бідних районів великих міст часто відчують себе відірваними від основних політичних процесів і можуть стати учасниками протестів або соціальних рухів, спрямованих на зміну політичних і соціальних умов. Великі міста також є осередками для розвитку нових соціальних рухів. Це пов'язано з тим, що урбанізовані території часто стають майданчиками для виникнення політичних та соціальних ініціатив. У таких містах зростає рівень політичної активності серед різних соціальних груп - від студентів до робітників і підприємців, а також активістів, які борються за права меншин, екологічну справедливість, рівні можливості для всіх груп населення. Міста стають центрами нових політичних течій, адже урбанізоване середовище створює сприятливі умови для поширення інформації та мобілізації громадян навколо різноманітних проблем [1].

Політична активність у великих містах також зростає завдяки новим комунікаційним технологіям. З появою інтернету та соціальних мереж стало набагато легше організовувати акції протесту, кампанії за політичні зміни або збирання підписів на підтримку соціальних ініціатив. У великих містах ці технології дозволяють швидко об'єднувати людей з різних соціальних груп навколо спільних ідей, що сприяє зміцненню політичної активності серед молоді, студентів та інших мобільних груп населення. Соціальні зміни в великих містах ведуть до формування нових політичних альянсів та змін у політичній картині. Уряди та місцева влада змушені реагувати на зростаючі соціальні вимоги, створюючи нові політичні ініціативи та програми, які мають на меті вирішення соціальних проблем. Більше того, урбанізація сприяє розвитку нових форм місцевого самоврядування, які враховують різноманітність інтересів і потреб численних соціальних груп. Це може включати створення платформ для політичної участі мешканців міста, поліпшення доступу до публічних послуг або розробку нових політичних стратегій для вирішення проблем бідності, безробіття або житлових питань. Таким чином, демографічні та соціальні зміни у великих містах впливають не тільки на розвиток соціальних груп, але й на політичну активність. Міграція, соціальна нерівність, поширення нових технологій та соціальних рухів створюють умови для активнішої політичної участі в міських громадах. Ці зміни ведуть до розвитку нових політичних ініціатив, які можуть стати важливим елементом у формуванні політичних процесів на місцевому та національному рівнях [3].

Міграція та соціальна нерівність є двома ключовими факторами, що суттєво впливають на політичні процеси у великих містах. Як внутрішня, так і міжнародна міграція, спричинена різними економічними, соціальними та політичними факторами, створює нові виклики для міських адміністрацій, а також значно змінює політичний ландшафт. Водночас соціальна нерівність, яка виникає як результат економічних, освітніх та культурних розривів між різними соціальними групами, сприяє формуванню політичних рухів та протестів, які мають потенціал змінити соціально-політичні структури.

Міграція є однією з основних причин демографічних змін у великих містах, що сприяє не лише збільшенню чисельності міського населення, але й його соціальній та культурній різноманітності. Приїжджі з різних регіонів і країн часто мають інші цінності, погляди та політичні орієнтації, що може створювати напруженість у суспільстві. У багатьох випадках мігранти стикаються з труднощами в адаптації до нових умов життя - економічними, соціальними та культурними. Нерідко вони опиняються на периферії міста, у низькооплачуваних роботах, без доступу до якісної освіти чи медичних послуг, що лише збільшує соціальну

нерівність. Це може викликати політичну маргіналізацію цих груп, однак водночас, з огляду на зростаючу міграційну мобільність, вони також стають активними учасниками політичних процесів, зокрема через участь у протестах чи формування нових політичних альянсів. «Соціальна нерівність, що супроводжує урбанізацію, значною мірою визначає політичну динаміку великих міст. У той час як деякі райони мають високий рівень економічного розвитку та доступу до соціальних благ, інші страждають від бідності, безробіття та обмеженого доступу до якісних послуг. Ці розриви між соціальними групами створюють нестабільність у міському середовищі та можуть стати причиною соціальних напружень. Оскільки багатші верстви населення мають більше політичних ресурсів і впливу, то менш заможні групи часто залишаються поза увагою політичних еліт, що створює відчуття соціальної несправедливості. У відповідь на це зростає політична активність серед маргіналізованих груп, що шукають способи відстояти свої права та інтереси» [4, с.31].

Ці процеси також мають значний вплив на формування соціальних рухів, особливо в контексті міграції та нерівності. Міграційні потоки можуть спричиняти появу нових політичних рухів, які висувують вимоги щодо прав і свобод мігрантів, рівності у доступі до соціальних благ та інтеграції в суспільство. Водночас соціальна нерівність стає основою для виникнення протестних рухів, які намагаються змінити політичний курс влади. Ці рухи часто орієнтовані на поліпшення умов життя найбільш вразливих верств населення, зокрема шляхом проведення реформ у сфері освіти, медицини, доступу до житла та інших соціальних послуг [2].

Таким чином, міграція і соціальна нерівність не лише змінюють структуру населення великих міст, але й сприяють формуванню нових політичних альянсів та протестних рухів, що здатні впливати на загальну політичну ситуацію. В умовах урбанізації, де кожен з цих факторів взаємодіє з іншими, стає очевидним, що політичний процес у великих містах не є сталим, а постійно трансформується під впливом нових соціальних, економічних та культурних умов.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20
2. Гончарук-Чолач Т. В., Лазарович М. В., Джугла Н. В. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 38-49
3. Студілко М.А. Теоретичний вимір вивчення ролі міст у світових процесах сучасності. Політичне життя. 2022. № 4. С.141-146
4. Conditions and Consequences of Populism and Democratic Backsliding. URL: [researchgate.net](https://www.researchgate.net)

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНИХ ПЛАТФОРМ: АДАПТАЦІЯ ПАРТІЙ ДО ЗМІН У СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ ТА НОВІ ПОЛІТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ

Екологічна складова політичних платформ набуває все більшого значення в сучасному політичному ландшафті, оскільки проблеми навколишнього середовища та сталого розвитку стають важливими для громадян, бізнесу та державних інститутів. У контексті змін у суспільній свідомості та глобальних екологічних викликів, таких як зміни клімату, забруднення навколишнього середовища та вичерпання природних ресурсів, політичні партії змушені адаптувати свої платформи до нових умов. Екологічні питання все більше стають важливою частиною передвиборчих програм і політичних стратегій партій, що дозволяє оцінити, як партії реагують на зміни у суспільному сприйнятті екологічних проблем і які нові ініціативи вони пропонують. «Зміни в суспільній свідомості щодо екології відбуваються поступово, але їх вплив на політику є значним. У XXI столітті екологічна свідомість населення значно зросла завдяки зростанню наукових досліджень, міжнародним ініціативам і соціальним рухам, зокрема, руху за боротьбу зі змінами клімату, таким як «Fridays for Future», що ініціюється молоддю, та іншими міжнародними екологічними кампаніями. Тому політичні партії змушені відповідати на ці зміни та враховувати потреби та побажання виборців, що дедалі більше стурбовані станом навколишнього середовища» [2, с.14].

Адаптація політичних партій до цих змін відбувається на кількох рівнях. По-перше, політичні платформи партій стали включати більш конкретні екологічні ініціативи, такі як боротьба зі змінами клімату, розвиток відновлювальних джерел енергії, збереження біорізноманіття та вирішення проблеми сміття. Багато партій стали підтримувати ініціативи щодо зелених технологій, що дозволяє зменшити негативний вплив на довкілля та створити нові робочі місця в екологічно чистих галузях. Ці інноваційні ініціативи мають на меті не лише покращення екологічної ситуації, але й стимулювання економічного розвитку через впровадження «зелених» технологій. По-друге, політичні партії почали включати екологічні теми в свою повсякденну риторику. Наприклад, ідеї стійкості та сталого розвитку стали частинами загальної політичної риторики, що обговорюється на різних рівнях - від місцевих виборів до міжнародних форумів. Все більше партій визнають важливість боротьби з глобальними екологічними проблемами, такими як зміни клімату та забруднення океанів, і інтегрують ці питання у свої стратегічні програми. Вони прагнуть знайти баланс між економічним розвитком і захистом навколишнього середовища, зокрема через розробку політик, які дозволяють знизити викиди вуглекислого газу та стимулювати перехід на енергетичну ефективність [4].

Окрім того, нові політичні ініціативи все частіше з'являються в зв'язку з міжнародними зобов'язаннями, зокрема у рамках Паризької угоди щодо зміни клімату та інших міжнародних екологічних угод. Партії, що прагнуть бути конкурентоспроможними на глобальній арені, повинні адаптувати свої платформи до міжнародних стандартів і обов'язків. Зокрема, у багатьох країнах політичні партії все більше ставлять на перше місце необхідність виконання екологічних зобов'язань перед міжнародною спільнотою, що відображається в їхніх програмах і кампаніях. Цей тренд спостерігається не тільки в країнах Європи, але й у країнах, що розвиваються, де екологічні проблеми також стають важливими національними питаннями. Зважаючи на зміни в суспільній свідомості, політичні партії також починають враховувати нові форми громадської участі. Соціальні рухи, такі як екологічні кампанії або протести за кліматичну справедливість, все більше впливають на політичні процеси. Партії, прагнучи привернути підтримку виборців, змушені брати до уваги вимоги та ініціативи громадянських організацій, активістів та інших стейкхолдерів. Врахування цих вимог дозволяє партіям не лише зберігати популярність серед екологічно свідомих виборців, але й посилювати своє політичне становище на міжнародній арені, де екологічні проблеми набувають значення важливого аспекту безпеки та стабільності [2].

В умовах глобалізації та інтеграції міжнародних екологічних стандартів політичні партії також повинні враховувати нові економічні моделі, такі як «зелену економіку». Це означає, що в їхніх програмах з'являються нові стратегії, спрямовані на підтримку екологічно чистих підприємств, розвитку відновлювальних джерел енергії, а також перехід до економічної моделі, що знижує негативний вплив на навколишнє середовище. Ці ініціативи допомагають партіям не лише вирішувати екологічні проблеми, але й сприяють розвитку інновацій та технологій, що здатні створювати нові робочі місця та стимулювати економічне зростання [1].

Таким чином, адаптація політичних партій до змін у суспільній свідомості та нові політичні ініціативи є важливим етапом у розвитку сучасних політичних платформ. Зростаюча екологічна свідомість виборців, разом з глобальними екологічними викликами, спричиняє необхідність включення екологічних тем у політичну риторику та програми партій. Це дозволяє партіям не лише зберігати свою актуальність, але й активно формувати нові політичні стратегії, які відповідають на сучасні виклики, сприяють сталому розвитку та покращенню стану навколишнього середовища.

Перехід до аналізу ролі екологічних питань у програмах політичних партій, зокрема в контексті європейських та українських політичних процесів, є логічним продовженням розгляду сучасних політичних платформ. Важливість екології для політичних партій зростає в умовах глобальних екологічних викликів, а також у зв'язку з постійними змінами у суспільних настроях і вимогах виборців. В обох контекстах - європейському та українському - екологічні питання набувають все більшої актуальності, впливаючи на політичну риторику та програми партій [3].

Європейські країни, з їхнім високим рівнем розвитку демократичних інститутів та екологічної свідомості громадян, стали одними з основних центрів формування екологічної політики. В Європі екологічні питання стають важливими складовими не лише національних програм, але й загальноєвропейських ініціатив. Партії намагаються інтегрувати екологічну складову у свої платформи, орієнтуючись на зобов'язання, які виникають у межах Європейського Союзу, зокрема в рамках Зеленого курсу ЄС. Це ініціатива, спрямована на забезпечення кліматичної нейтральності до 2050 року, що стало однією з найважливіших стратегічних цілей на рівні Європейського Союзу. У програмних документах європейських партій з'являються такі ключові аспекти, як перехід до відновлювальних джерел енергії, розвиток зеленої економіки, а також інвестиції в екологічно чисті технології. Багато партій, зокрема зелені партії, активно підтримують інновації в галузі екології, зокрема в питаннях скорочення викидів CO₂, захисту біорізноманіття та забезпечення сталого розвитку. У країнах ЄС екологічна складова стає важливою частиною політичного діалогу, часто визначаючи партійну приналежність виборців, адже значна частина європейців підтримує ініціативи, спрямовані на поліпшення стану навколишнього середовища. Такий тренд виразно проявляється в програмних документах великих політичних партій і коаліцій, включаючи соціал-демократів, лібералів та навіть консерваторів, які в останні роки почали приділяти більше уваги екологічним питанням [2].

Водночас для української політики екологічні питання стали важливими лише в останні роки, що пов'язано з погіршенням екологічної ситуації в країні та зростанням усвідомлення громадянами важливості збереження навколишнього середовища. Програми українських партій, зокрема в контексті євроінтеграції та виконання зобов'язань перед Європейським Союзом, також стали включати екологічні ініціативи, спрямовані на забезпечення сталого розвитку та поліпшення якості навколишнього середовища. Україна вже має ряд екологічних законів, які відповідають європейським стандартам, але на практиці вони часто не виконуються через відсутність належного контролю та фінансування. «У XXI столітті українські партії змушені активно адаптувати свої платформи до викликів, що пов'язані з екологією. Питання, що стосуються охорони природи, очищення водних ресурсів, покращення якості повітря та боротьби з забрудненням, займають дедалі важливіше місце в програмах партій. Однією з найбільших проблем для України є забруднення річок та відсутність належної системи управління відходами. У зв'язку з цим деякі партії пропонують конкретні кроки щодо розвитку екологічно чистих технологій, підтримки зеленого бізнесу, а також реформ у галузі енергетики, зокрема, збільшення частки відновлювальних джерел енергії в енергетичному балансі країни» [4].

Програми українських партій у сфері екології відображають значний розрив між теоретичними ініціативами та реальними діями, однак є очевидний тренд до більш активного включення екологічних питань у політичну риторику. Так, національні партії, зокрема «Зелені», «Європейська солідарність», а також частина соціал-демократичних та ліберальних партій, започаткували нові ініціативи в цій сфері. Вони активно працюють над програмами, які включають заходи з реформування екологічної політики в Україні, сприяють збереженню природних ресурсів, відновленню екосистем, а також підтримують ініціативи в межах міжнародних угод щодо клімату та захисту біорізноманіття [1].

Важливою частиною програми більшості політичних сил в Україні є також боротьба зі змінами клімату та зниження енергетичної залежності від традиційних джерел енергії. В умовах війни на сході України та окупації частини території країни, екологічні питання набувають нових контекстів, пов'язаних із забрудненням довкілля, яке спричинене військовими діями, а також з необхідністю відновлення зруйнованих екосистем. У таких умовах важливими є не тільки стратегічні цілі щодо захисту природи, а й практичні кроки щодо відновлення територій, зменшення екологічних ризиків і збереження біорізноманіття [2].

Таким чином, роль екологічних питань у програмах політичних партій як в Європі, так і в Україні, зростає, оскільки ці питання впливають на визначення політичної орієнтації партій, їх здатність залучати виборців і формувати ефективні політики, спрямовані на сталий розвиток. У Європі екологічні питання стали центральними в багатьох політичних кампаніях, а в Україні, хоча і пізніше, екологічна складова також активно входить у політичний дискурс, сприяючи розвитку нових політичних ініціатив та підтримці екологічних реформ.

Список використаних джерел

1. Mesarovic M., Pestel E. Mankind at the turning point: the second report to the Club of Rome. Research and Documentation Papers: Economic. 2024. Ser. N 1. URL: <https://archive.org/details/manki00mesa/page/n3>
2. The Limits to Growth / D. Meadows, D. Meadows, J. Randers, W. Behrens. New York: Universe Books, 2024. 205 p.
3. The National Environmental Policy Act of 2024. URL: https://www.whitehouse.gov/sites/whitehouse.gov/files/ceq/NEPA_full_text.pdf
4. The State of Greenhouse Cases in the Atmosphere Based on Global Observations through 2023. WHO Greenhouse Gas Bulletin. 2024. № 13. С. 1–8.

МІГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄС

Міграція є важливим чинником, що сприяє соціальній трансформації Європейського Союзу, перетворюючи як самі європейські країни, так і їхні суспільства, на тлі нових економічних, політичних та культурних реалій. З початком 2010-х років, коли ЄС почав переживати кризу міграційної політики, проблема міграції стала одним із ключових факторів, що змінюють соціальну структуру Європи. Вона не лише призвела до перегляду державної політики на рівні країн-членів, але й визначила нові тренди, що в майбутньому суттєво впливатимуть на соціальну тканину Європи. Одним із найбільш очевидних аспектів є зростання соціального різноманіття. «Міграція значно збільшила чисельність етнічних, культурних та релігійних меншин у Європі, що зумовило необхідність адаптації політик щодо мультикультуралізму та інтеграції мігрантів. Різноманітність вимагає нових підходів у сфері освіти, ринку праці, прав людини та соціальних послуг. Європейські суспільства все більше стикаються з необхідністю створення механізмів для забезпечення рівних можливостей для всіх верств населення, зокрема для мігрантів та їх нащадків. Це не лише питання гуманітарного характеру, а й економічне та політичне завдання, яке ставить ЄС перед собою» [3].

Міграція також стимулює глибокі зміни в економічних структурах європейських країн. Робоча сила, що надходить з-за кордону, особливо з країн, що розвиваються, зокрема з Африки, Південної Азії та Середнього Сходу, заповнює вакансії на ринку праці, де спостерігається дефіцит робочих рук, зокрема в галузях сільського господарства, будівництва, медичних послуг, а також у технологічних секторах. Водночас великий потік мігрантів ставить під питання стійкість соціальних систем ЄС, оскільки вимоги до інфраструктури, освіти та медицини зростають, що потребує значних інвестицій і змін в управлінні. У соціальному контексті важливим є те, що міграція стала фактором перерозподілу економічних ресурсів і багатства в межах ЄС. В багатьох країнах-членах, особливо в тих, що переживають демографічну кризу, мігранти займають важливу роль у забезпеченні стабільності на ринку праці. Наприклад, в Італії та Іспанії мігранти складають значну частину робочої сили, що працює в сільському господарстві, домашніх господарствах і в обслуговуванні. У той самий час, в деяких країнах, таких як Німеччина і Франція, мігранти успішно інтегруються в висококваліфіковані галузі, такі як ІТ-сектор, інженерія та наукові дослідження, що демонструє, як міграція може стати рушійною силою для модернізації економік [1].

Проте одночасно з економічними перевагами, міграція супроводжується й певними соціальними викликами. Високий рівень міграції може сприяти соціальній напрузі, особливо у країнах, де є виражене нерівномірне економічне і соціальне становище. Міграційний потік може збільшити конкуренцію за робочі місця, посилити культурні і соціальні розбіжності, що іноді призводить до ксенофобії, дискримінації та радикалізації. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення політики інтеграції мігрантів, розробки освітніх і соціальних програм, спрямованих на взаєморозуміння та взаємоповагу. Війна в Україні також стала новим фактором соціальної трансформації, прискорюючи соціальні зміни в ЄС. Потік біженців із України після початку повномасштабного вторгнення росії в 2022 році сприяв значному зростанню кількості переселенців, що змусило країни ЄС переглянути свої стратегії з прийому біженців, гуманітарної допомоги і інтеграції. Цей потік мігрантів підняв питання про соціальну інклюзію, адаптацію до нових умов життя, доступ до освіти та медичних послуг. Водночас він створив нові виклики для соціальних систем ЄС, змусивши переглянути підходи до доступу до соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, соціальне забезпечення і житло [4].

Усі ці процеси свідчать про те, що міграція є не лише одним із факторів, що сприяють змінам у соціальній структурі ЄС, але й важливим елементом, який задає напрямок для подальших трансформацій. Зміни в демографічному складі, нові підходи до ринку праці, вимоги до адаптації соціальних систем, інтеграція культур і національностей - все це сприяє розвитку нових моделей соціального взаєморозуміння та забезпечення стабільності на рівні Європи.

Таким чином, міграція є потужним фактором соціальних змін, який не лише впливає на структуру соціальних відносин в ЄС, але й диктує необхідність гнучких і інноваційних підходів до розвитку внутрішньої політики європейських країн, інтеграції мігрантів і забезпечення їхніх прав. ЄС, з одного боку, отримує від міграції економічні вигоди, з іншого - має перед собою складне завдання з інтеграції нових громадян у свої соціальні та культурні структури, що є важливим аспектом майбутнього розвитку Європи.

Крім того, міграція в Європі не лише впливає на соціальну структуру, а й стимулює трансформацію суспільних інститутів. «Оскільки міграційні потоки змінюють демографічний склад європейських країн, виникає потреба в адаптації не лише до нових соціальних реалій, а й до нових підходів у системі урядування, права та політики. Це, в свою чергу, вимагає від ЄС створення нових нормативних актів, а також укріплення механізмів координації між країнами-членами в питаннях інтеграції та захисту прав мігрантів. Європейські країни починають адаптувати свої політичні та правові системи для того, щоб знизити соціальну напругу і забезпечити більш ефективне управління поточними та майбутніми міграційними потоками» [2].

Велика увага в ЄС приділяється й інклюзивності економічних і соціальних структур, щоб мінімізувати соціальну ізоляцію мігрантів, забезпечити доступ до базових послуг і можливостей для самореалізації. Програми соціальної інтеграції, які з'явилися після великих міграційних криз останнього десятиліття, стали новим інструментом соціальної адаптації в межах ЄС. Вони покликані не лише полегшити процес інтеграції, а й забезпечити рівні умови для мігрантів на ринку праці, доступ до соціальних виплат і якісних медичних послуг. Один із цікавих аспектів - це роль міграції в трансформації європейської політики щодо громадянства. В умовах змішаних міграційних потоків, зокрема біженців, що приїжджають із країн, охоплених війнами та соціальними кризами, ЄС змушений переглядати свої підходи до громадянства та прав осіб без громадянства. Програми натуралізації та надання тимчасового захисту в умовах війни в Україні є яскравим прикладом того, як соціальні та політичні умови можуть швидко адаптуватися до реалій війни, проте це також створює нові соціальні виклики для інтеграції та розподілу прав на громадянство серед різних груп мігрантів [2].

Соціальні зміни, зумовлені міграцією, також посилюють увагу до важливості освіти як засобу для забезпечення рівних можливостей. Оскільки міграційні потоки часто складаються з молодих людей, для яких інтеграція в освітні системи є важливою частиною соціалізації, країни ЄС намагаються розробити програми для полегшення доступу до освіти для дітей і підлітків, які прибувають з країни конфлікту. Зокрема, в країнах, таких як Польща, Чехія, Німеччина та Франція, було помічено значне збільшення кількості українських дітей, що перебувають в системі освіти, а також акцент на створенні умов для розвитку двомовної освіти та програми мови. Тому міграція впливає не тільки на соціальні інститути, а й на розвиток освітніх і культурних практик, які, у свою чергу, створюють нові можливості для майбутніх поколінь. На додачу до цього, міграція в Європі активно змінює культуру та соціальні уявлення про ідентичність. Європейські суспільства, зокрема ті, які мають довгу історію мультикультуралізму, почали активно адаптувати свої культурні політики для того, щоб зберігати традиції, але одночасно відкривати місце для нових культурних впливів. «Міграція стимулює розвиток нових культурних практик, ідентичностей та мовних спільнот, що змінює культурну карту Європи. Це вимагає розуміння соціальних процесів з точки зору толерантності, а також розвитку інтеркультурної компетенції серед європейських громадян» [2, с. 49].

Насамкінець, міграція сприяє зміні соціальної політики в контексті забезпечення прав людини, захисту прав жінок, дітей та інших уразливих груп мігрантів. За умов постійних соціальних та політичних викликів, що супроводжують великі міграційні потоки, Європейський Союз активно працює над створенням універсальних стандартів захисту прав мігрантів. У відповідь на нові реалії війни в Україні та на фоні зростаючої кількості біженців, ЄС розробляє більш ефективні механізми захисту, що сприяють забезпеченню безпеки і прав осіб на тимчасовий або постійний притулок.

Таким чином, міграція, що є потужним рушієм соціальних змін у ЄС, вимагає не лише перегляду політичних і правових стратегій, але й активної роботи над створенням умов для соціальної згуртованості, збереження культурної спадщини та адаптації до глобальних викликів. Це вимагає від європейських країн нових інноваційних підходів до інклюзії мігрантів і надання їм рівних можливостей для розвитку, а також - збереження соціальної стабільності, що має важливе значення для майбутнього ЄС.

Список використаних джерел

1. Шкурат М. Є., Лісна В. Г. Міграційна політика Європейського Союзу. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/migration-policy-of-the-european/>
2. Юськів Б. Н. Криза міграційної системи ЄС як виклик безпеки європейської регіональної системи міжнародних відносин. Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2023. № 15. С. 23-36
3. Europe's Migration and Asylum Policy, Eurostat // Official site of the European Commission. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Asylumquarterly_report
4. European Council Conclusions on Migration, Digital Europe, Security and Defense, 19/10/2024 / Official Site of the Council of the European Union. Availableat: URL: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/10/19/euco-conclussionsmigration-digital-defence/>

МОРАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ СТАН ЗГУРТОВАНOSTІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ

Морально-політичний стан згуртованості українського суспільства в умовах повномасштабного вторгнення РФ є важливою темою для аналізу, оскільки війна значною мірою впливає на соціальні, політичні й моральні аспекти життя громадян. З початком вторгнення російських військ на територію України в лютому 2022 року українське суспільство продемонструвало небачений до цього рівень моральної єдності. В умовах загрози національному суверенітету та безпеці громадян Україна демонструвала значний патріотичний підйом, мобілізацію населення навколо ідеї незалежності, свободи і захисту власної держави. Громадяни з різного роду соціальних і етнічних груп об'єдналися для посилення підтримки українських військових та волонтерських проєктів.

Перешкоди для розвитку, з якими зустрічається теперішнє українське суспільство, провокують значне зміщення фокусу уваги в сторону дослідження внутрішніх особливостей самоорганізації. Це можна пояснити оригінальною історичною еволюцією України, а також наявними політичними подіями, які розгортаються як на території країни, так і за її державними кордонами. За таких умов на зростання ефективності Української держави має суттєвий вплив успішна реалізація консолідації нашого суспільства [0, с. 74].

Консолідацію необхідно сприймати як такого роду процес, коли застосовуючи політичні інструменти влади для формування загальних ключових цілей та сприяння стабільності суспільства здійснюється згуртування різних суб'єктів [0, с. 394].

Активні громадяни, ключові політичні діячі та державна влада спільними зусиллями мають здійснювати загальну консолідацію на основі демократичних і гуманістичних принципів при домінуванні інтересів титульної нації [0, с. 275].

Для кращого усвідомлення стану морально-політичної згуртованості українського суспільства в умовах повномасштабного вторгнення РФ необхідно звернутися до аналізу результатів нового соціологічного опитування організованого центром економічних і політичних досліджень імені О. Разумкова. У ньому йдеться про відношення українських громадян щодо питання оцінки ситуації в країні, діяльності влади, ступеня довіри до соціальних інститутів, політичних діячів, державних посадовців, лідерів громадської думки і віри в перемогу України. Дослідження організовувалося соціологічною службою «Центру Разумкова» з 20 по 26 вересня 2024 року в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється «Раст» в Україні (див. табл. 1., табл. 2., рис.1. та рис. 2.) [0].

Таблиця 1.

**Результати опитування: «Чи вірите Ви у перемогу України у війні проти Росії?»
соціологічної служби «Центру Разумкова» [0]**

Так	60,0
Скоріше так	23,0
Скоріше ні	6,2
Ні	5,2
Важко відповісти	5,6

Рис. 1. Підсумки дослідження соціологічної служби «Центру Разумкова» з 20 по 26 вересня 2024 року [0]

Результати опитування: «Як Ви вважаєте, чи здатна Україна подолати існуючі проблеми та труднощі?»
соціологічної служби «Центру Разумкова» [0]

Здатна подолати протягом найближчих кількох років	30,3
Здатна подолати у більш віддаленій перспективі	46,3
Не здатна	10,9
Важко відповісти	12,5

Рис. 2. Підсумки дослідження соціологічної служби «Центру Разумкова» з 20 по 26 вересня 2024 року [0]

Згідно даних нового соціологічного опитування від соціологічної служби «Центру Разумкова», спостерігається об'єднання суспільства, оскільки переважаюча частина українців вірить у перемогу та має намір провести звільнення всіх окупованих українських територій [0, с. 190].

Отже, морально-політичний стан згуртованості українського суспільства в умовах повномасштабного вторгнення РФ знаходиться на досить високому рівні, що спровоковано активною діяльністю громадян у різноманітних волонтерських проєктах і спільним бойовим налаштуванням щодо протидії окупантам. Одним із ключових факторів моральної згуртованості стало підвищення рівня громадянської відповідальності, солідарності та готовності допомагати один одному. Розвиток волонтерського руху, підтримка Збройних сил України, активна гуманітарна допомога переселенцям, ідея спільної боротьби супроти агресора стали ознаками моральної єдності нації. Однак сучасна критична ситуація виставляє перед нашим соціумом значні ризики, серед яких є необхідність недопущення політичних розбіжностей та забезпечення захисту соціальної справедливості.

Українське суспільство також продемонструвало високий рівень політичної консолідації. Після початку повномасштабної агресії всі головні політичні партії тимчасово припинили внутрішні суперечки і вийшли з однією спільною позицією для підтримки уряду держави, який займається забезпеченням захисту кордонів. Відбулася інтеграція військово-політичного керівництва із соціальними рухами та інститутами громадянського суспільства. Проте не варто забувати, що в обставинах затяжного військового протистояння проблема політичної згуртованості стає все більш гострою. Ступінь напруженості відносин між різними політичними гравцями може зростати у результаті існування певних внутрішніх деструктивних факторів таких як: корупція, економічна криза, проблема соціального захисту та справедливості (ці аспекти потребують особливої уваги за умов війни).

Список використаних джерел

1. Качуровський О. П. Специфіка національної консолідації в процесах демократичної трансформації суспільства сучасної України. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 49. С. 187–192.
2. Оцінка ситуації в країні та діяльності влади, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, віра в перемогу (вересень 2024р.). *Разумков Центр*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-ta-diialnosti-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-vira-v-peremogu-veresen-2024r> (дата звернення: 03.11.2024).
3. Поліщук Ю. Види суспільної консолідації у підходах відчизняних дослідників. *Наукові записки: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2019. №3-4 (95 – 96). С. 73–93.
4. Поліщук Ю. Чинники суспільної консолідації в Україні: історіографічний аспект дискурсного поля. *Наукові записки: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2020. № 3-4 (99-100). С. 266–288.
5. Томахів В., Качуровський О. Консолідація українського суспільства на основі національної ідеї. *»Сучасні методи вдосконалення застарілих технологій і методів«* : матеріали Міжнар. наук.-прак. конф., 8–10 січ. 2024 р. Більбао : «European Conference», 2024. С. 390–396.

ВИКОРИСТАННЯ ШІ, ДІПФЕЙКІВ ТА МАНІПУЛЯЦІЙ ФАКТАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ ЧОРНОГО ПІАРУ У ВИБОРЧИХ КАМПАНІЯХ

У контексті стрімкого розвитку цифрових технологій та штучного інтелекту (ШІ) зростає небезпека використання новітніх інформаційних інструментів для підриву довіри до виборчих процесів. Зокрема, діпфейки, автоматизована генерація контенту та маніпуляція фактами стали ефективними засобами чорного піару. Такі інструменти здатні дезінформувати виборців, поляризувати суспільство й викривлювати демократичний дискурс, що робить дослідження цього явища надзвичайно актуальним.

Метою дослідження є аналіз способів використання ШІ, діпфейків та маніпуляції фактами як елементів чорного піару у виборчих кампаніях, визначення їхніх комунікативних стратегій, правових ризиків і наслідків для демократичного виборчого процесу.

Ці техніки набувають особливої ефективності завдяки поширенню через соціальні мережі та месенджери, де швидкість розповсюдження значно перевищує можливості спростування.

У сучасному цифровому середовищі політична боротьба дедалі частіше переміщується у віртуальний простір, де інформаційні технології створюють нові можливості як для конструктивної комунікації, так і для маніпулятивних практик. Особливу небезпеку становить використання штучного інтелекту (ШІ), діпфейків та маніпуляцій фактами як інструментів чорного піару у виборчих кампаніях. Ці методи не лише викривлюють інформаційну картину, а й сприяють делегітимації політичних опонентів, руйнуванню довіри до демократичних інституцій та посиленню політичної поляризації.

Однією з ключових технологій, що сприяє масштабуванню чорного піару, є штучний інтелект, зокрема моделі генеративного типу (наприклад, GPT, DALL·E, StyleGAN тощо). Такі системи дозволяють створювати правдоподібний фейковий контент у вигляді текстів, зображень, аудіо- та відеофайлів, які складно відрізнити від справжніх. Ці інструменти активно використовуються для створення фальшивих новинних повідомлень, що дискредитують кандидатів чи партії, автоматизованого ведення бот-акаунтів у соціальних мережах, які поширюють чорний піар серед широкої аудиторії, персоналізованого мікротаргетингу, що дозволяє поширювати компрометуючий контент на конкретні групи виборців з урахуванням їхньої поведінкової та соціальної характеристики.

Прикладом є використання ШІ у виборчих кампаніях у США, Бразилії та Індонезії, де зафіксовано численні випадки втручання через фейкові акаунти та автоматизоване поширення дезінформації. Особливо тривожним є те, що ШІ може самостійно адаптувати мову до цільової аудиторії, імітувати стилі спілкування та створювати ефект достовірності навіть у складних емоційно забарвлених темах, таких як релігія, національна безпека чи корупція.

Діпфейки (deepfakes) – це відео- чи аудіофайли, створені або змінені за допомогою алгоритмів глибокого навчання для імітації реальних людей. У виборчому контексті вони набули поширення як засіб створення візуально переконливих, але повністю сфальсифікованих доказів компрометуючих дій чи висловлювань політиків.

Серед типових прикладів:

- імітація відеозапису, де кандидат начебто висловлює радикальні або дискримінаційні погляди;
- створення аудіо, в якому політик «зізнається» в корупції або злочинах;
- монтаж подій, які ніколи не відбувалися, але мають вигляд документального запису.

Діпфейки створюють інформаційні «бомби», які швидко поширюються в мережі, зокрема у TikTok, Instagram та YouTube Shorts. Часто вони використовуються у «брудні дні» перед виборами, коли юридичне спростування або технічна експертиза вже не встигає вплинути на думку виборців. При цьому їхня ефективність базується на візуальній довірі: виборці схильні більше довіряти тому, що вони бачать, ніж офіційним заявам про фейковість.

Окрім технологій, традиційним і водночас потужним інструментом залишається маніпуляція фактами – свідомо деформація або часткове викладення правдивої інформації для досягнення політичних цілей. Це включає:

- виривання цитат із контексту, щоб приписати політику зовсім інше значення;
- перекошування статистичних даних, які подаються вибірково або з навмисно спрощеними висновками;
- емоційно забарвлений виклад нейтральної події, що формує негативну конотацію.

Особливо ефективним є поєднання маніпуляцій з іншими технологіями: наприклад, ШІ може створити «аналітичний» текст на основі фальшивих даних, а діпфейк підкріпить його візуально. Це створює враження достовірності через багатоканальне підкріплення.

Також у чорному піарі активно використовуються мовні імперативи: «небезпека», «загроза нації», «зрада», «зовнішній вплив» тощо. Такі фрейми поляризують публічний дискурс і викликають емоційні реакції замість раціонального аналізу.

Соціальні платформи, зокрема Facebook, X (Twitter), Telegram та TikTok, значно посилюють ефективність чорного піару через:

- алгоритмічне підсилення резонансного контенту (особливо емоційного та конфліктного);
- відсутність ефективної модерації, особливо щодо нових технологічних форм фейків;
- можливість анонімного поширення, що унеможливлює вчасне виявлення джерела дезінформації.

Ці мережі стали середовищем для поширення як організованих кампаній очорнення, так і «вірусного» розповсюдження чорного піару через користувачів, які не здатні або не хочуть перевіряти достовірність інформації.

Цей аналіз засвідчує, що новітні цифрові технології не лише розширюють арсенал політичної комунікації, але й створюють безпрецедентні виклики для інформаційної етики, правового регулювання та стійкості демократії. У наступному пункті будуть сформульовані висновки щодо необхідності системної протидії цим загрозам.

Використання ШІ та дідфейків як інструментів чорного піару є новим викликом для виборчої етики та інформаційної безпеки. В умовах слабого законодавчого регулювання і низького рівня медіаграмотності суспільства такі технології можуть суттєво впливати на результати виборів. Необхідною є розробка правових, технологічних і освітніх механізмів для виявлення, блокування та нейтралізації таких загроз, а також забезпечення прозорості й достовірності виборчої комунікації.

Список використаних джерел:

1. Fikri, S. Election law enforcement: Fighting black campaigns on social media. 2024. URL: <https://journalstih.amsir.ac.id/index.php/alj/article/view/408>

2. Mirzana, H. A., Anas, A. M., & Rohman, A. D. Current regulations and anticipations on criminalizing black campaigns for the 2024 regional head elections. 2024. URL: <https://ejournal.undip.ac.id/index.php/dlr/article/view/65772>

3. Приймич А., Томахів В. An individualistic approach to the research of black pr in election campaigns. 2024. Політичне життя. 2024. № 3. С 81-84.

4. Jubba, H., Fernando, H., Larasati, Y. G., & Warfete, U. Cues that matter: The potential for black campaigns in the 2024 general election. 2023. URL: <https://journal.uinsgd.ac.id/index.php/ks/article/view/26099>

АБСЕНТЕЇЗМ В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Протягом останніх років ми спостерігаємо в Європі та в деяких країнах з тривалим демократичним досвідом, таких, як США, явне зниження політичної активності та довіри громадян до демократичних інститутів. Поширеним стало явище абсентеїзму, тобто зменшення явки виборців. Слід підкреслити, що це є негативним показником для функціонування демократичної держави. Україна з 2022 року має статус кандидата на вступ до ЄС, тому загальноєвропейські процеси викликають особливо підвищений інтерес, зокрема і явище електорального абсентеїзму. Оскільки саме через участь у виборах громадяни можуть брати участь у формуванні влади, то підвищення абсентеїзму серед електорату, а саме молоді матиме негативні наслідки.

Мета роботи: вивчення проблеми абсентеїзму та досвіду його подолання у країнах ЄС в контексті європейської інтеграції України.

Для досягнення мети дослідження ми виокремили наступні **завдання**:

- Охарактеризувати проблему виборчої пасивності в країнах ЄС;
- Виокремити причини виборчого абсентеїзму серед молоді.

Виклад матеріалу. Падіння явки серед європейців є загальною тенденцією, проте молоді виборці утримуються від участі у виборах частіше, ніж старше населення в усіх європейських демократіях. Зниження явки серед молодих людей перетворюється на абсентеїзм у подальшому житті. Лісней Д. Бредлі А. та інші вказують: «Загальна явка виборців у державах-членах ЄС знизилася у середньому з 83 % у 1980-х роках до 65 % на даний момент. Коли громадянин час від часу відсутній на виборах, це ознака не політичної незадоволеності, а несподіваної або небажаної зміни особистих обставин, наприклад, раптової хвороби або відпустки в день виборів. Явка на голосуванні також може бути знижена помилками в реєстрі виборців, такими як включення померлих осіб або тих, хто емігрував, які все ще мають право голосу» [4].

Європейський Союз виступив за збільшення повноважень Європейського парламенту. Перрі Е. показує: «З 1979 року явка виборців на кожних виборах знижувалася. Вибори до Європейського парламенту 2009 року ознаменувалися відсутністю майже 65% молоді. Дані «Євробарометра» за 2009 рік показують, що всі основні соціально-демографічні фактори впливають на ймовірність голосування. Типовими молодими абстинентами є: жінки віком до 25 років; належні до нижчих верств суспільства; мають тільки середню освіту; не працює, або знаходяться в ручному режимі працевлаштування» [5].

Існують чотири можливі причини того, чому молоді люди не голосують на виборах до Європейського парламенту. Перша причина, яку обґрунтовують теоретики вибору, це коли окремі голоси не впливають на зміну ситуації, громадяни вважають за краще присвячувати свій час іншим заняттям, ніж політиці. Однак дані свідчать, що це не стосується молодих виборців на виборах до Європарламенту, вони не часто називають перевагу приватних справ як причину прогулу.

Друге пояснення полягає в тому, що абсентеїзм є формою протесту проти ЄС. Однак дані не підтверджують цю теорію, оскільки молоді люди найменше утримуються через невдоволення ЄС. Пропонується альтернативне пояснення, що вибори до Європейського парламенту розглядаються як вибори другого порядку. Доунс А. показує сильну кореляцію між голосуванням на національних виборах і виборах до Європейського парламенту: «Виборці, які утримуються на національних виборах, майже напевно утримуються на виборах до Європарламенту також. Збільшення повноважень парламенту навряд чи змінить цю динаміку; криза євро підтвердила, що ключові рішення є не в Європейському парламенті. Як наслідок, виборці утримуються від участі в європейських виборах. Прихильники теорії виборів другого порядку також пов'язують абсентеїзм молоді з оцінкою ЄС виборцями. Вони стверджують, що явка залежить від контексту виборів, окрема ступінь конкуренції між сторонами та відчутні ефекти конкуренції. Дев'яносто відсотків ті, хто кажуть, що вони, ймовірно, будуть голосувати, роблять це тому, що вони завжди голосують, тоді як ми знаємо, що до 40% молодих виборців, які брали участь у національних виборах, утрималися від Європейських виборів» [3]. Тим не менш, ці результати можуть свідчити про зростання інтересу до ЄС серед молоді. Альтернативне пояснення зазначає, що вибори до Європейського парламенту розглядаються як вибори другого порядку. Виборцям важко зрозуміти, що поставлено на карту, і вони не бачать побачити негайного ефекту у плані формування уряду. Європейські вибори все ще проводяться в національному контексті та змагаються з національними політичними партіями. Починається проблема абсентеїзму на європейських виборах на національному рівні: найбільш значущим фактором неявки на європейських виборах є неявка на вибори національного рівня.

Третя теорія просто стверджує, що молоді люди відчувають себе виключеними від політики і що питання, які їх хвилюють, не розглядаються. Дані також показують, що більшість молодих виборців утримуються від участі в голосуванні, тому що політичні партії не орієнтуються на них у своїх кампаніях. Зразки партійних

маніфестів в п'яти країнах під час виборів до Європейського парламенту 2009 року показують, що половина партій не згадала про молодь і, серед тих, хто це зробив, більшість не змогли запропонувати щодо неї конкретну політику [7].

Лише чотири з 30 партій запропонували комплексну молодіжну політику на рівні ЄС. Маніфести, що обговорюють питання, пов'язані з молоддю, посиляються на необхідність покращення освіти, яка на рівні ЄС дуже часто поєднується з поняттям мобільності студентів і вдосконаленням мовленнєвих навичок. Сасінська – Клас Т : «У маніфестах є ще три проблеми молоді які мають дуже схоже покриття. Перший – участь і емансипація. Це включає дебати щодо необхідності сприяння участі молоді в політиці та житті суспільства в найширшому розумінні. Партії прагнуть захистити молодих людей від небезпек у суспільстві, таких як злочинність, насильство чи зловживання в Інтернеті. Специфічний вимір цього способу обрамлення проблеми молоді - це підхід до громадського здоров'я, де партії прагнуть захистити молодих людей від наслідків наркотиків і алкоголю. Третя молодіжна проблема – безробіття серед молоді. Не дивно, що половина посилянь походить із Іспанії, де безробіття серед молоді вже різко зросло 2009 року, і з тих пір постійно зростає» [6].

Політичні партії були основним засобом політичної діяльності в Європі більше ніж століття. Однак існує розрив між політичними партіями і молоддю, про що свідчить спад членства в партії за останні два десятиліття, в Європі лише 2% молодих людей є членами політичних партій. Партії по-різному вирішують проблеми молоді. Одні із них – через залучення молоді до відповідальних посад в організації, інші - через висування їх кандидатами на виборні посади. Ліберальні партії мають більшу частку молодих кандидатів, дуже близьку до частки молоді серед населення ЄС [3].

Четверта теорія припускає, що молоді люди не відсторонені від політики, а радше віддають перевагу формам активності, які не визнані партіями та урядами. Дослідження показує, що політична участь молодих людей змінилася від виборчої політики до політичної, орієнтованої на справу дії та мереж. Опитані стверджували, що на відміну від старших поколінь, які встановили перевагу виборів, молоді люди не хочуть брати участь у довгострокових проектах. Молодь менш схильна до політичних партій і зв'язувати себе довгостроковою роботою, яка потребує багато часу. Молоде покоління не аполітичне, але, як правило, віддає перевагу чітко визначеним проектам. Дослідження показують, що політична участь молодших поколінь перейшла з виборчої діяльності до політичних дій, орієнтованих на конкретні справи. Прогнули молоді створюють замкнуте коло, де партії нехтують питаннями молоді, а молодь реагує теж, голосуючи дедалі меншою кількістю [1].

Дослідження Інституту демократії та допомоги виборам (IDEA) підкреслило важливість залучення молоді до Європейських виборів, особливо тих, хто «вважає себе соціально відчуженими або у невідгідному становищі», зокрема, щоб уникнути обрання відносно «старого» Європейського парламенту. Середній вік членів Європейського парламенту (ЄП) на установчій сесії в липні 2014 року було 53 роки; у 14 державах-членах жоден депутат Європарламенту не був молодший 35 років. [2].

Висновки. Таким чином, існує недостатнє представництво молоді на виборах у країнах ЄС. Хоча немає вимоги бути молодим, щоб відстоювати інтереси молодих людей, дані показують, що молодші кандидати більше, ніж старші кандидати, ідентифікують себе і надають більше значення інтересам молоді. Відсутність інтересу старших кандидатів породжує упередженість молоді, яка потім сприяє апатії, оскільки молоді люди вважають, що їхні інтереси ігноруються. Таким чином, абсентеїзм молоді на європейських виборах пов'язаний з розривом зв'язку між молоддю та представницькою політикою загалом і, значною мірою, також є відображенням дефіциту політичної соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Бондар Н. О., Тодріна І. В. Феномен електорального абсентеїзму в сучасному суспільстві. Сучасне суспільство. 2019. Вип. 2., № 18. С. 28–36.
2. Гербут Н.А., Попов О. Д. Абсентеїзм на виборах до Європейського парламенту: досвід для України в контексті європейської інтеграції. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/72_2023/72_2023.pdf (дата звернення: 28.01.2025).
3. Downs A. An Economic Theory of Political Action in a Democracy. Journal of Political Economy. 1957. Vol. 65 №2. P. 135–150. URL: <http://www.jstor.org/stable/1827369> (дата звернення: 21.01.2023)
4. Kotanidis S., Conference on the Future of Europe: Overview of the final proposals, EPFRS, European Parliament, November 2022.
5. Lisney J., Nijs J., Porcaro G., Bradley A., Kasasa A. Addressing youth absenteeism in European elections. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/addressing-youth-absenteeism-in-european-elections.pdf> (дата звернення: 5.03.2025).
6. Sasińska-Klas T. O absencji wyborczej w Polsce. URL: <https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bitstreams/85392767-0695-4c7e-8a9f-3daed2ef141a/content> (дата звернення: 25.03.2025).
7. Rose R. Voter Turnout in the European Union Member Countries. URL: https://cses.org/wp-content/uploads/2019/05/2003Plenary_IDEA_Rose.pdf (дата звернення: 05.03.2025).

ВПЛИВ МАС-МЕДІА НА ПРОЦЕСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі медійні повідомлення можуть формувати політичне життя суспільства. Влада мас-медіа сьогодні безмежна. Проте у політичному контексті можна помітити як позитивні, так і негативні аспекти впливу медіа на функціонування держави. Україна стала важливою частиною глобального світу, війна, розв'язана російським агресором вимагає нового погляду на роль мас – медіа у формуванні міжнародної політики. Світові та українські мас – медіа повинні використовувати всі наявні та створювати нові засоби глобального впливу задля збереження демократії та відновлення миру. Саме цим спектром проблем зумовлена актуальність обраної теми.

Мета роботи: визначення впливу мас – медіа на процеси глобалізації в контексті розбудови демократичного суспільства в Україні.

Для досягнення мети дослідження ми виокремили наступні **завдання**:

- Охарактеризувати роль мас-медіа як складової демократичного суспільства;
- Визначити роль мас-медіа в процесах розбудови демократії в Україні.

Виклад матеріалу. Інноваційні глобальні зміни третього тисячоліття зумовлені стрімкою цифровою трансформацією глобального медіа-середовища та появою фундаментально нового формату мовлення в Україні – цифрових медіа. Виявилося, що за роки незалежності українські масмедіа пройшли довгий шлях – від існування в формі пострадянського інформаційно-пропагандистського інструментарію та засобів збереження політичних рейтингів до ефективних елементів світового інформаційного ринку. Можна сказати, що лише після здобуття Україною незалежності, 1991–1992 роки були періодом усвідомлення необхідності створення незалежних медіа. До 1995 року спостерігалось явище лібералізації інформаційного простору та появи незалежних центрів засобів масової інформації. Приблизно в половині терміну президентства Леоніда Кучми свобода слова була значно обмежена, і цей процес тривав до січня 2005 року. У цей період функціонували тисячі загальнонаціональних та місцевих медіа, які залишалися власністю Державного казначейства. Це головним чином стосувалося національного телебачення та радіо, які мали свої центри в кожній області [1].

Це також був час, коли створювалися приватні медіа, власниками яких були фінансово-промислові групи, олігархи. Їхньою метою було стати активними гравцями на українській політичній арені, і для досягнення цього їм потрібні були медіа. Олігархічна система, що встановилася в середині 1990-х років, взяла під контроль політичну систему Української держави. ЗМІ стали заручником цієї гри. Вони становили елемент, що гарантував політичну легітимізацію інтересів олігархічних груп [4].

Спроби реформ, які були здійснені та досі здійснюються як після Помаранчевої революції, так і протестів на межі 2013–2014 років, які в українському дискурсі називають Революцією Гідності, не змогли суттєво змінити українську політику. Вона все ще виглядає як система олігархічних відносин. Подібно до політичної системи, ЗМІ перебували під контролем бізнесменів, які досить активно залучені до політичного життя держави: родина Пінчук, Ігор Коломойський, Ренат Ахметов, Дмитро Фірташ чи Сергій Курченко [2].

Після Помаранчевої революції, яка, як сьогодні вважається, призвела до ліквідації цензури, ЗМІ в Україні почали функціонувати в умовах, близьких до демократичних. Свобода слова була головним пріоритетом, політичні інститути перестали впливати на реалізовану редакційну політику – процес відбору інформації, яка мала бути передана одержувачу. Як наслідок, рівень довіри громадян до ЗМІ значно зріс. На жаль, така ситуація тривала недовго. Після перемоги на виборах Партія регіонів, яка представляє інтереси великого капіталу та старої політичної еліти, що все ще присутня на політичній сцені з часів президентства Кучми, відродила контроль над змістом інформації, що поширювалася ЗМІ. Можна навіть сказати, що ЗМІ, попри постулати та ідеї, поширені в період Помаранчевої революції, не стали відданими захисниками та охоронцями демократії, а натомість почали діяти як «фабрики» з виробництва «вистав» [3].

Характерною рисою української медіасистеми була наявність інформаційного контенту російського походження та самих російських ЗМІ. Це явище було повністю прийнятне до анексії Криму та війни на сході України як державою, так і її найважливішими гравцями. Усі промислові групи, що контролювали український медіаринок за допомогою економічних зв'язків та політичних інтересів, що з них випливають, широко запозичували інформаційний контент з російського інформаційного простору. Це явище, вплив російських ЗМІ на інформацію, що передається українськими ЗМІ у 2010 році, тісно пов'язане з інтересами їхніх власників [7].

У 2015 році ситуація змінилася через дії українського уряду, який, борючись з російською пропагандистською машинерією, що є ключовою частиною гібридної війни Росії з Україною, вимагав виключення російських телевізійних програм, що підривають соціально-політичний порядок та цілісність Української держави, з пропозиціями операторів кабельного телебачення. У східних та південних областях можливість прийому російських телестанцій скоротилася до 30%, що підтверджують соціологічні дослідження. Однак кількість

отримувачів інформаційних програм не зменшилася, оскільки як у 2014, так і у 2015 роках приблизно 10% отримувачів все ще поклалися на інформацію, що транслювалася російським телебаченням [5].

Діяльність українських масмедіа під час російсько-української війни була такою, за якою вони об'єдналися під час бойових дій, щоб представляти якісний та потрібний суспільству контент. Особливості висвітлення останніх подій в Україні в західних медіа, вказують на значний інтерес споживачів, перш за все з Європи, до інформації про ситуацію в Україні. Україна має найбільший досвід у протидії кремлівській дезінформації, стикаючись з російською агресією як у військовій, так і в інформаційній сфері. Українці на власному досвіді відчули, як інформаційна агресія перетворюється на реальну, кінетичну агресію, і як остання сприяє та виправдовується інформаційною агресією. Україна перебуває на передовій російської інформаційної агресії з часів Євромайдану та Революції Гідності наприкінці 2013 та на початку 2014 років. Найдивовижніший бліцкриг інформаційної війни, який ми коли-небудь бачили в історії інформаційної війни, перетворився на інформаційну війну на виснаження, яка триває більше десяти років [8].

Багато західних спостерігачів почали приділяти більше уваги боротьбі України в інформаційному просторі після 24 лютого 2022 року: «Повномасштабне вторгнення Росії супроводжувалося геноцидною риторикою, спрямованою на внутрішню російську аудиторію, та інформаційними операціями, спрямованими на паралізування як українського опору, так і міжнародної підтримки України. Українці відповіли наполегливим опором та винахідливою комунікацією. Українська боротьба проти російської дезінформації була настільки надихаючою, що багато хто на Заході почав оголошувати перемогу України та поразку Росії в інформаційній війні з початку 2022 року – незважаючи на те, що українські фахівці не погоджувалися з тим, що боротьба за громадську думку завершена» [7].

Уся робота з протидії інформаційній агресії починається з найпростіших завдань: широкого моніторингу інформаційного простору у поєднанні зі швидким протистоянням, спростуванням або розвінчанням неправдивої інформації. Ця робота з ситуаційної обізнаності посилюється моніторингом, який проводить український урядовий Центр протидії дезінформації (ЦПД) та Центр стратегічних комунікацій (ЦСК), а також моніторинговою роботою, яку проводять різні [5]. Прогалини в моніторингу також можуть призвести до загроз. «Спеціальні служби противника займаються інформаційно-психологічною спецоперацією (ІПСО), яка є специфічною діяльністю з точки зору планування, реалізації та моніторингу». Західні країни роблять недостатньо для протидії російським каналам дезінформації та пропаганди, або свідомим чи несвідомим агентам, які допомагають їм поширюватися у власних країнах, що зрештою може призвести до зменшення підтримки України. Найрозвиненішу ідею запропонував Центр стратегічних комунікацій: «Ми б дуже хотіли бачити міжнародну коаліцію, яка б підтримувала Україну в інформаційному просторі [6].

Варто позначати канали, які систематично транслюють російську дезінформацію. Нам потрібен спеціальний кримінальний трибунал, і список має включати принаймні провідних російських пропагандистів. Україні знадобиться допомога від західних технологічних компаній у вищезгаданій проблемі: як доставити достовірну інформацію людям на тимчасово окупованих територіях [42].

Висновки. Описані заходи є лише частиною українського опору російській агресії. Інформаційне середовище також може формувати те, що відбувається у військовій сфері, що робить боротьбу за інформаційний простір важливою частиною опору. Важливо приділяти достатньо енергії основним завданням, таким як моніторинг, спростування та розвінчування брехні, та забезпечити належне та безпрогалинне виконання цих завдань. Розбудова інформаційної стійкості нації вимагає відданості та пильності багатьох людей та організацій протягом багатьох років.

Список використаних джерел:

1. Костира І. Медіатизація політики та політизація ЗМІ як тенденції політичного процесу в Україні : стаття. Київ, 2013. 10 с.
2. Онуфрив С. Т. Політичний дискурс ЗМІ України у світовому інформаційному просторі: дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Онуфрив Соломія Тарасівна ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2005. 193 с.
3. Хлівнюк Т. Вплив засобів масової інформації на політичний простір сучасної України : автореферат. Одеса, 2008. 18 с.
4. Хлівнюк Т. Стан, особливості та перспективи перехідних демократизаційних процесів у пострадянських країнах. Перспективи. 2004. № 4 (28). С. 78–81.
5. Чуранова О. Пропаганда війни в українських та російських друкованих ЗМІ. Наукові записки УКУ. Журналістика. Медіакомунікації 2015. Ч. 6 ; вип. 1. С. 169-176.
6. Behabid M. Communications strategies and media influence in the Russia-Ukraine conflict Policy Brief. 2022. № 25 (22). P. 2–7.
7. Kalenský J. Osadchuk R. How Ukraine fights Russian disinformation: Beehive vs mammoth. The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. January 2024
8. Voltmer K. Koch-Baumgarten S. Public Policy and the Mass Media: Influences and Interactions. Workshop proposal for the ECPR Joint Sessions of Workshops Helsinki. 2007

*Мирослава Гурик
кандида історичних наук, доцент
Гавришак Ніколе Марія, студентка IV курсу,
групи ПОЛ-41 спеціальності «Політологія»*

МОДЕЛІ «ДЕРЖАВИ ЗАГАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ» ТА СПЕЦИФІКА ІХ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У сучасній політичній науці існує декілька відомих класифікацій «держави загального добробуту», які базуються на різних критеріях та підходах. Найбільш поширеною є класифікація датського соціолога Госта Еспінг-Андерсена, який виділив 3 типи «держави загального добробуту»: ліберальний режим (англосаксонські країни: США, Канада, Австралія та Велика Британія), соціал-демократичний режим (скандинавські країни: Швеція, Норвегія, Фінляндія та Данія), консервативно-корпоративний режим (країни континентальної Європи, включаючи Іспанію, Італію, Францію, Німеччину, а також Японію).

У наведеній вище класифікації ліберальна модель характеризується низькими соціальними виплатами для бідних, при цьому перевага надається ринку. Оскільки державні соціальні виплати скромні, то рівень декомодифікації в ліберальній моделі низький. Це призводить до маргіналізації між бідних і заможних, і тому розшарування за доходами є очевидним.

У другому, консервативно-корпоративному, типі режиму добробуту пріоритет надається церкві і сім'ї, тоді як створення приватного багатства стає менш значущим. Значущість державних соціальних виплат у цій моделі нижча, ніж у ліберальному типі, і тому рівень декомодифікації помірний. Система соціального страхування є орієнтованою на осіб різних професій і виділяє хвороби та допомоги по безробіттю, пенсії та відповідно інші грошові виплати, тобто соціальна система страхування заснована на принципі заслуг. Однак на підтримку традицій сім'ї та аналогічні види послуг для забезпечення рівних можливостей між чоловіками та жінками, надається лише тоді, коли вона вже не в змозі піклуватися сама про себе. Так, у консервативно-корпоративному типі соціальної держави населення розділене не лише за досягненнями, а й за гендерною ознакою.

У третій, соціал-демократичній, моделі добробуту перевага віддається рівності, а держава прагне забезпечити високий рівень життя всіх членів суспільства. Концепція рівності в цьому режимі соціального забезпечення акцентується на рівних можливостях і рівному ставленні. На відміну від лібералів або консервативно-корпоративних моделей соціальна допомога не залишається останнім доходом джерело для тих, хто більше не може піклуватися про себе, але вона надається як профілактична міра. Проте високий рівень життя та щедрі пільги призводять до високих податків, отже, надзвичайно важливо забезпечити низький рівень безробіття.

Еспінг-Андерсен перевіряв ці теоретичні моделі, провівши емпіричне дослідження трьох програм соціального забезпечення: пенсії, допомоги по хворобі та допомоги по безробіттю. Проаналізувавши 18 держав-членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), автор відніс їх до ліберальних, консервативно-корпоративістських або соціал-демократичних моделей соціальної держави.

Хоча класифікація держав загального добробуту Госта Еспінг-Андерсена слугувала підґрунтям для подальших досліджень обраний автором метод викликав певну критику. Критики стверджують, що недоцільно покладатися виключно на грошові виплати, коли соціальна держава також включає різні соціальні послуги, такі як наука чи медицина. Компанія Vambrа провела дослідження на основі аналізу Еспінга-Андерсена, включивши до дослідження послуги охорони здоров'я. Проаналізувавши 18 країн, було помічено, що деякі з них не можна віднести до традиційних трьох моделей, і вони утворюють окремі підгрупи. Таким чином, було відзначено п'ять моделей соціальної держави: ліберальна, консервативна, соціал-демократична, ліберальна підгрупа та підгрупа консервативного типу. Подальші дослідження також проводилися іншими авторами. Типологія за Корпі та Палме базується на інституційних характеристиках держави загального добробуту – програмах пенсій за віком і допомоги у зв'язку з хворобою. Автори досліджують інституційну структуру цих програм на основі кількох аспектів:

- «На чому ґрунтується право громадянина на отримання допомоги/пенсії (тобто на підставі потреби, внески, громадянство, належність до певної професійної категорії тощо);
- Яким повинен бути рівень виплат соціального страхування, які б компенсували втрачений дохід (мінімальний рівень, такий самий рівень або за отриманим доходом);
- Як регулюється програма соціального страхування (тобто чи роботодавці та працівники мають співпрацювати в управлінні програмою)» [29].

В англосаксонських країнах соціальна допомога надається як крайній засіб, тому модель може бути еквівалентною ліберальній моделі держави добробуту. У континентальній державі добробуту велика увага приділяється допомогам по безробіттю та пенсіям за віком, тому цю модель можна пов'язати з консервативно-корпоративістською моделлю Еспінга-Андерсена. За словами Сапіра, середземноморські держави добробуту спрямовують свої соціальні витрати на пенсії по старості, що є характерною рисою консервативно-корпоративістської моделі соціальної держави [28]. Проте автор зазначає, що перерозподіл доходів з метою

зменшити нерівність у доходах і рівень бідності є найменшим у середземноморських країнах в порівнянні з іншими моделями. Крім того, ці стани підтримують високий рівень захисту зайнятості та досить низькі виплати безробітним.

Фенгер включив у своє дослідження більше країн і виявив, що європейські країни відрізняються від інших країн і можуть формувати окремий режим соціальної держави. Проведений автором кластерний аналіз показав, що країни Східної Європи слід віднести до окремої моделі соціальної держави, яка можна розділити на три типи: колишній СРСР, посткомуністично-європейські та держави добробуту. За Фенгером, з точки зору державних витрат держави колишнього СРСР можна віднести до консервативного типу, але всі інші змінні. Проаналізовані автором державні соціальні програми відстають від західноєвропейських країн. Автор визначає «високий рівень недовіри до держави та відмінності у змінних, таких як: нерівність у доходах, участь жінок, зростання ВВП, інфляція та демографічні показники».

Концепція загального добробуту стверджує та консолідує єдиний комплекс солідарності, здатний охоплювати все населення. Функціональним механізмом цього типу добробуту є фінансовий важіль, прерогативою якого є активізувати вертикальні перерозподільні потоки від груп з вищими доходами до соціально незахищених груп. З іншого боку, у професійній моделі існує стільки груп ризиків, скільки захищених специфічними механізмами страхування категорій працівників. По суті, він працює на основі внесків і солідарності, що застосовується в межах однієї категорії ризику через форми перерозподілу, наприклад від малого до старого, чи від працевлаштованих до безробітних.

Що відрізнятиме загальну допомогу від соціальної допомоги, так це характер втручань, які більше не характеризуються індивідуальними пожертвуваннями, дискреційними, заснованими на особистих і благодійних почуттях, але шляхом специфічних регулятивних втручань, які знаменують перехід від благодійності до соціальних прав і усувають потреби через грошові виплати та соціальні послуги, які зазвичай фінансуються за рахунок загального оподаткування.

Таким чином, переважає потреба зменшити поширення явищ крайньої бідності та соціальної ізоляції. Функція держави загального добробуту полягає в тому, щоб гарантувати тим, хто втратив самозабезпечення, сприяти їх поверненню на ринок. Фактично, логіка, що лежить в основі процесу декомодифікації, наголошує на колективізації ризиків на основі соціального та економічного становища фізичних осіб.

Прийняття конкретних критеріїв диференціації в інтервенціях і заходах підтримки передбачає диференційований розподіл соціальних ризиків серед населення. Більшість процедур надання послуги базуються на принципі субсидіарності. Фактично втручання держави обмежується ситуаціями в яких сім'я не в змозі захистити своїх членів від найпоширеніших соціальних ризиків, таких як інвалідність, хвороба, безробіття та старість.

Підсумовуючи, можна відзначити, що ширше включення європейських країн у дослідження та вибір відповідних показників дає змогу виділяють більше трьох класичних моделей держави добробуту.

Список використаних джерел.

1. Гончаренко О., Сіренко К. Моделі «держави загального добробуту» та їхні характеристики Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки № 1 (12), 2024. С. 70-82
2. Романченко В. Б. Порівняльний аналіз сучасних соціально-економічних моделей держави. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 19–20. С. 186–199.
3. Andersen T. M. Holmström, B. Honkapohja, S. Korkman, S. Söderström, H. T. Vartiainen, J.: The Nordic Model. Embracing Globalization and Sharing Risks, Taloustieto, Helsinki. 2007. URL: <https://www.etla.fi/wp-content/uploads/2012/09/B232.pdf>
4. Aravacik E.D. Social Policy and the Welfare State. In (Ed.), Public Economics and Finance, IntechOpen. 2018. pp. 1-20.
5. Bamba C. Defamilisation and welfare state regimes: a cluster analysis. International Journal of Social Welfare, 16(1): 2007. pp. 326–338.
6. Esping-Andersen G. The Three Worlds of Welfare Capitalism, Princeton University Press, Princeton, NJ., 1990. 257 p. URL: <https://pagotto.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/05/the-three-worlds-of-welfare-capitalism-1990.pdf>
7. Ferrera M. Modelli di solidarietà. Politiche e riforme sociali nelle Democrazie (Solidarity Models. Policies and social reforms in the Democracies), Il Mulino, Bologna 1993. 349 p.
8. Kazepov Y. and Carbone D., Che cos'è il Welfare State (What is the Welfare State), Carocci, Rome. 2007. URL: https://tesi.luiss.it/21719/1/075752_ANTONI_BRUNO_WELFARE%20STATE.%20DIFFERENCE%20BETWEEN%20NORTH%20AND%20SOUTH%20EUROPE.%20Laureando%20Bruno%20ANTONI%20matr.%20075752.pdf
9. Klimczuk A. Welfare State, [in:] B. Turner, P. Kivisto, W. Outhwaite, C. Kyung-Sup, C. Epstein, J.M. Ryan (eds.), The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social Theory, Wiley-Blackwell, London 2017, pp. 1–5, URL: <http://dx.doi.org/10.1002/9781118430873.est0406>.

ВІДНОСИНИ УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми. Євроінтеграційні прагнення України стали основною причиною російської агресії в 2014 р. та розв'язання повномасштабної війни 24 лютого 2022 р. Очевидно, що в умовах військової агресії росії проти України, коли Європейський Союз надає безпрецедентну військову та фінансову підтримку нашої державі, відносини Україна – Європейський Союз набули статусу стратегічного змісту. Тому вважаємо актуальним дослідження двосторонніх відносин Україна - Європейського Союз у контексті збройної агресії росії проти України.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день Європейський Союз – це унікальне явище. Держави – члени Європейського Союзу утворили спільні інституції, яким делегували деякі зі своїх повноважень таким чином, щоб рішення щодо окремих спільних питань можна було демократично вирішувати на європейському рівні. Україна набула статус кандидата в члени ЄС у червні 2022 р., вже вході повномасштабної російсько-української війни. Тому важливо проаналізувати допомогу ЄС Україні у її боротьбі з російським агресором.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науково-теоретичному дискурсі тема історія становлення та функціонування Європейського Союзу знайшла широке відображення у роботах значної кількості політологів як зарубіжних, так і вітчизняних. Проте важливо проаналізувати і комплексно висвітлити сучасний стан відносин Україна – ЄС та його допомогу Україні в ході російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. Після проголошення незалежності Україна визначила свої основні напрямки її зовнішньополітичної діяльності та основних стратегічних партнерів - в першу чергу Європейський Союз та США. Отже, молода українська держава взяла курс на європейську інтеграцію, кінцевою метою якої є вступ до Європейського Союзу, що стало, як і вступ у НАТО основною зовнішньополітичною метою України. Євроінтеграція України стала ключовим вектором зовнішньої політики держави, що визначає її стратегічний розвиток у політичній, економічній та соціальній сферах. Процес наближення України до Європейського Союзу відбувався на тлі глобальних трансформацій, регіональних викликів та внутрішніх реформ. В свою чергу, Європейський Союз признав Україну своїм партнером у міжнародній політиці. Вирішальними етапом у перспективі вступу України в Європейський Союз стала вже історична «Угода про асоціацію України з ЄС» (повна назва - «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [1]. Підписання Угоди мало для України вирішальне значення на її євроінтеграційному шляху. Вона закріпила європейський вектор у зовнішній політиці і стала основним документом, що визначає правові рамки співпраці між Києвом і Європейським Союзом, заклала основу для подальшої політичної та економічної співпраці України з ЄС. Вже пізніше Угода стала причиною для внесення змін до Конституції України щодо європейської та євроатлантичної інтеграції у 2019 р. Вона юридично закріпило європейський та євроатлантичний напрям як незворотний стратегічний зовнішньополітичний вибір України, який зміцнився після повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році [1]. 23 червня 2022 р. офіційно Україна отримала офіційний статус кандидата на вступ до ЄС. Необхідно відзначити і ту величезну допомогу країн Європейського Союзу Україні у її боротьбі з російською агресією після 24 лютого 2022 р. Після початку повномасштабної війни Росії проти України 24.02.22 р., Європейський Союз став одним із ключових партнерів України у військовій, фінансовій, гуманітарній та дипломатичній сферах. Європейський Союз у відповідь на російську агресію ввів масштабні та безпрецедентні санкції проти росії й мобілізував значні ресурси для підтримки України. Європейський Союз уперше в історії, почав фінансувати постачання зброї державі, яка перебуває у стані війни. Загальна сума військової допомоги склала, станом на 2024 р., близько 6,6 млрд євро. [5]. Фінансується постачання зброї - артилерійські снаряди, бронетехніка, ППО, навчання українських військових та логістична підтримка. Планується нова програма спільного виробництва боєприпасів для України. Окрім цього, важко переоцінити гуманітарну підтримку України в ході російської агресії через програми підтримки українських біженців. Так, за різними оцінками, близько 4 млн українців отримали тимчасовий захист у країнах ЄС та одержали спрощений доступ до роботи, освіти, медицини та виділено понад 17 млрд євро на допомогу українським біженцям [6]. Після масованих атак агресора на енергетичну систему України, Європейський Союз передавав Україні генератори, трансформатори, ремонтні матеріали. В цілому, як заявила голова Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн в серпні 2024 р. Європейський Союз разом із державами-членами надав Україні підтримку в розмірі близько 108 млрд євро [2]. Важливим аспектом допомоги Україні в її боротьбі з російським агресором стало також і впровадження санкцій Євросоюзу проти рф, спрямованих на обмеження її військових можливостей та економічного потенціалу. Так, основними санкційними інструментами ЄС стали замороження активів російських олігархів і компаній; відключення російських банків від SWIFT; ембарго на російську нафту та вугілля; обмеження експорту технологій подвійного призначення та санкції проти оборонної та авіаційної промисловості рф [6]. У 2023 році Європейська Комісія рекомендувала розпочати перемовини про вступ до

Європейського Союзу, а у 2024 р. ЄС розпочав оцінку готовності України на членство у Європейському Союзі [6]. Отже, Європейський Союз на рівні з США став ключовим партнером України у боротьбі проти російської агресії. Допомога ЄС стала важливим фактором, що дозволяє Україні продовжувати боротьбу за свою незалежність і рухатися шляхом європейської інтеграції.

Висновки. Після початку повномасштабної війни росії проти України 24.02.22 р. Європейський Союз став одним із ключових партнерів України у військовій, фінансовій, гуманітарній та дипломатичній сферах. Важливою політичною підтримкою України було надання їй статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу у червні 2022 р. За своє прагнення до євроінтеграції Україна заплатила та платить надзвичайно високу ціну. Це революційні події кінця 2013-поч. 2014 рр та жертвна смерть Героїв Небесної Сотні. Європейські устремління України стали головною причиною анексії росією української невід'ємної території – Криму та подальшої російської агресії в Україну, розв'язання війни на Донбасі та повномасштабна агресія 24 лютого 2024 р. Ні одна із держав-членів Європейського Союзу не платила такої ціни за входження в Європейське Співтовариство.

Список використаних джерел

1. Віднянський С. Угода про Асоціацію з Європейським Союзом як цивілізаційний вибір України. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?ukrdip_2014_15_56
2. ЄС уже надав Україні допомогу на €108 млрд – фон дер Ляєн. Веб.сайт. URL: <https://suspilne.media/808079-es-uze-nadalo-ukraini-dopomogu-na-108-mlrd/>
3. Підтримка ЄС України. Офіційний вебсайт Європейського Союзу. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-support-ukraine_uk
4. Український інститут міжнародної політики: як ЄС підтримує Україну в умовах війни. URL: <https://uiip.org.ua/uk/novyny/yak-yes-pidtrymuie-ukrainu-v-umovakh-viiny>
5. Укрінформ: Від початку повномасштабної війни Євросоюз надав Україні гуманітарну допомогу на €3,6 мільярда. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3953239-vid-pocatku-povnomasstabnoi-vijni-evrosouz-nadav-ukraini-gumanitarnu-dopomogu-na-36-milarda.html>
6. Як ЄС підтримує Україну: від санкцій до військової та гуманітарної допомоги. Веб.сайт. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/explainers/yak-yes-pidtrymuie-ukrayinu-vid-sankcij-do-vijskovoyi-ta-gumanitarnoyi-dopomogy/>

СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ПЕРЕШКОД НА ШЛЯХУ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО

Україна вже тривалий час послідовно дотримується стратегічного курсу на вступ до НАТО, що закріплено в державній політиці й підтримується значною частиною суспільства. Для досягнення цієї мети здійснюються реформи в секторі безпеки й оборони, адаптується законодавство до стандартів Альянсу, активізується політична та військова співпраця[6]. Водночас процес інтеграції залишається непростим через історичну позаблоковість, внутрішні труднощі та зовнішні виклики, зокрема збройну агресію Росії. Попри всі перешкоди, Україна не відступає від наміру стати повноправним членом НАТО, впроваджує відповідні підходи в державну політику та розбудовує необхідні інституції [1]. Хоча 2022 рік став роком активізації інтеграційних кроків, остаточний вступ до Альянсу ще не гарантований. Серед основних викликів – позиція окремих держав, що можуть знову посилити опір українським прагненням. У цьому контексті головним пріоритетом залишається впровадження стандартів НАТО в систему національної безпеки та оборони, що закріплено в законодавстві та стратегіях, зокрема в Законі «Про національну безпеку України»[3], Стратегії національної безпеки, Стратегічному оборонному бюлетені та Воєнній доктрині. Впровадження стандартів НАТО є важливим напрямом адаптації України до вимог Альянсу. Згідно з пакетом «Цілей партнерства Україна – НАТО» від 2018 року, країна зобов'язалась опрацювати 219 документів, із яких уже розглянуто 192, а 128 безпосередньо впроваджено. На їхній основі створено 145 національних і військових актів. Ще 52 стандарти планується поступово реалізувати до 2025 року[2]. Цей процес доповнюється співпрацею в межах Дорожньої карти оборонно-технічного співробітництва, дослідницьких проєктів та спільних навчань, що підтверджує поступову інтеграцію України до оборонного простору НАТО [1]. Водночас серйозною перешкодою на цьому шляху залишається корупція. Альянс вимагає не лише технічної сумісності, а й прозорості державного управління. Незважаючи на реформи в секторі безпеки, високий рівень корупції продовжує гальмувати інтеграцію. Тому протидія корупції має стати частиною стратегії євроатлантичної інтеграції та важливою умовою набуття членства в НАТО [2]. У науковому дискурсі корупція розглядається як на індивідуальному рівні – прояв нечесної поведінки окремих осіб, так і на системному – як результат неправильно організованого доступу до державних ресурсів. Український досвід свідчить: навіть після кадрових чисток корупція не зникає, адже вона вкорінена у владній моделі, де ресурси контролює обмежене коло осіб, пов'язаних політичними та олігархічними інтересами. Це призводить до підриву конкуренції, коли пріоритет надається неефективним «своїм» структурам, а бізнес змушений інвестувати у зв'язки, а не розвиток. Як наслідок – втрати бюджету і зниження якості послуг [4]. У 2024 році за Індексом сприйняття корупції Україна отримала 35 балів зі 100, посівши 105-те місце серед 180 країн – на один бал нижче, ніж торік. Така стагнація сигналізує про брак прогресу в антикорупційній політиці й потребу активізувати реформи [5]. Після Революції Гідності в Україні виникла тристороння модель взаємодії в антикорупційній сфері: активісти інформують міжнародну спільноту про системні проблеми, ЄС і донори наполягають на прозорості в обмін на підтримку, а влада, попри опір, змушена реагувати на тиск[2]. Корупція загрожує політичній стабільності й економічній привабливості України, тому міжнародні партнери висувають чітку вимогу – реальні реформи в обмін на фінансову допомогу. У відповідь було створено низку важливих інституцій: НАБУ, САП, ВАКС, а також Вищу кваліфікаційну комісію суддів, до формування яких активно залучалися як громадськість, так і міжнародні експерти, що забезпечило певну довіру до їхньої діяльності. Антикорупційна боротьба є ключовою умовою вступу до НАТО, оскільки Альянс очікує від країн-кандидатів ефективного, прозорого управління. Системні кроки у цьому напрямі не лише зміцнюють внутрішню державність, а й підтверджують готовність України до повноцінної євроатлантичної інтеграції. Шлях України до членства в НАТО упирається у дві головні перешкоди – корупцію та війну на власній території. Водночас держава активно долає ці виклики, запроваджуючи масштабні реформи у сфері оборони, економіки та наближаючи своє законодавство до міжнародних стандартів. Україна вже демонструє значні успіхи, зокрема ставши одним із лідерів серед країн-імпортерів сучасного озброєння, що підтверджує ефективність трансформацій в оборонному секторі. Запущені стратегії поступово дають результат, і вирішальним кроком на цьому шляху має стати перемога у війні, яка відкриє шлях до повноцінного членства в Альянсі.

Список використаних джерел

1. Інтермаріум. Україна–НАТО–ЄС: у пошуках рівноваги. URL: <https://analytics.intsecurity.org/ukraine-nato-eu/>
2. Гвиля.Н.Д. Як боротись із корупцією. URL: https://hvilya.com/news/economy/yak-borotys-iz-koruptsiyeyu.html?utm_source=chatgpt.com
3. Інститут соціально-економічних досліджень. (2024). Впровадження стандартів НАТО в Україні. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/3_Nikolaiets.pdf
4. Інститут соціально-економічних досліджень. (2018). Державна політика національної безпеки України. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/tokar_derzhavna.pdf
5. Київська школа економіки. Боротьба з корупцією в Україні. URL: https://kse.ua/ua/community/stories/chomu-borotba-z-koruptsiyeyu-v-ukrayini-vidbuvayetsya-tak-povilno/?utm_source=chatgpt.com
6. NATO. Адаптація НАТО до непередбачуваного, швидкозмінливого світу. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2018/02/19/adaptatsya-nato-do-neperedbachuvanogo-shvidko-mnlivogo-svtu/index.html>

НОВІ ФАКТОРИ ТА СУБ'ЄКТИ ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКОГО КОНФЛІКТУ У 2000-Х РР.

Постановка проблеми. Ізраїльсько-палестинський конфлікт є одним із найтриваліших і найскладніших міжнародних конфліктів сучасності. Його витoki сягають глибокого історичного минулого, переплетеного з релігійними, етнічними, політичними та геополітичними факторами. Протистояння між єврейським та населенням Палестини, що розпочалося ще на початку ХХ століття, з часом переросло в масштабне і затяжне протистояння між державою Ізраїль та арабськими країнами щодо палестинської проблеми. Досвід боротьби Ізраїлю за свою незалежність та державність, давно викликав у українців певну симпатію як на політичному, так і на громадському рівнях і є надзвичайно актуальним для України як в умовах теперішньої російсько-української війни, так і в разі можливого перемир'я. Адже російсько-українська війна охоплює не лише військові дії, а й дипломатичні, інформаційні та соціальні аспекти. Вищезазначене і визначило актуальність нашої роботи. Аналіз останніх досліджень. У межах нашої теми опублікована значна кількість як українських так і зарубіжних наукових праць, статей та монографій, присвячених нашій проблематиці. Їхні автори детально проаналізували й науково осмислили ідейно-хронологічні й теоретико-понятійні особливості ізраїльсько-палестинського конфлікту, розкрили концептуальну сутність конфлікту, розробили методологічний інструментарій проблеми. Однак в межах нашої статті хочемо акцентувати на нових зовнішніх факторах та суб'єктах конфлікту на сучасному етапі.

Метою статті є аналіз особливостей ізраїльсько-палестинського конфлікту на сучасному етапі, нових факторів та суб'єктів.

Виклад основного матеріалу. У перших десятиріччях ХХІ ст. ізраїльсько-палестинський конфлікт набув нових характеристик, пов'язаних із трансформацією регіональних і глобальних політичних умов. Основні зміни в регіональній геополітиці можна пов'язати з двома основними факторами – т.зв. «Авраамовими угодами», прийнятими у 2020 р. [36]. Вони означали зміну ставлення арабських країн до Ізраїлю та зростанням впливу Ірану, що стало викликом для багатьох держав регіону. 15 вересня 2020 року в Білому домі за посередництва США були підписані «Авраамові угоди» між Ізраїлем, Об'єднаними Арабськими Еміратами (ОАЕ) та Бахрейном [36]. Пізніше до них приєдналися Судан та Марокко. До цього моменту лише дві арабські країни – Єгипет з 1979) та Йорданія з 1994 – мали дипломатичні відносини з Ізраїлем. «Авраамові угоди» стали безпрецедентним кроком у зміні регіонального балансу, оскільки вони передбачали встановлення дипломатичних відносин між Ізраїлем та вищезазначеними арабськими країнами. Зазначимо, що назва «Авраамові угоди» мала релігійно-символічне значення. Адже вона відсилає до Авраама (Ібрагіма у ісламі) – біблійного патріарха, якого визнають пророком три основні монотеїстичні релігії. В іудаїзмі Авраам вважається є прабатьком єврейського народу через його сина Ісаака. В християнстві, як відомо, Авраама вважають символом віри, що заклад основу для Божого Завіту, а в ісламі Авраама (Ібрагіма) визнають як одного з головних пророків і пращура арабських народів через його сина Ізмаїла [4]. Отже, назва означала, по перше, об'єднуючий символ – Авраам символізує спільне коріння євреїв і арабів, підкреслюючи можливість примирення між євреями та арабськими народами. По друге, вони означали миротворчу ідею, так як Авраам заклад основи віри для різних народів, так і угоди мали на меті створити нову еру мирного співіснування в регіоні. І по третє, вона включала в себе і релігійний підтекст, оскільки конфлікт між арабами та Ізраїлем мав не лише політичні, а й релігійні аспекти і назва підкреслювала духовний зв'язок між сторонами. Таким чином, «Авраамові угоди» – це не лише дипломатичний договір, а й символічний жест, що мав глибоке історичне та культурне значення для Близького Сходу [42]. Можна констатувати, що причинами нормалізації відносин між Ізраїлем та зазначеними арабськими державами було те, що для багатьох сунітських держав Перської затоки головним викликом став Іран, який підтримував шіїтські угруповання в регіоні, а нормалізація відносин з Ізраїлем дозволяла арабським країнам консолідувати свої зусилля у стримуванні іранської експансії. Таким чином, окреслювався спільний противник – Іран. «Авраамові угоди» включали в себе і економічні вигоди для ОАЕ, Бахрейну, Марокко та Судану. Ці арабські країни одержали нові економічні можливості завдяки співпраці з високотехнологічним сектором Ізраїлю. Тому зазначені арабські країни вирішили відкласти палестинське питання на другий план і зосередитися на власних стратегічних інтересах [4; 5]. Підписання «Авраамових угод» готувалося і відбувалося при посередництві третьої сторони - США. Тодішній президент США Дональд Трамп використав Авраамові угоди як важливий дипломатичний успіх. Зокрема, Судан отримав виключення зі списку спонсорів тероризму, а Марокко – визнання США суверенітету над Західною Сахараю [5]. В цілому «Авраамові угоди» посилили ізоляцію Палестини, оскільки частина арабських країн більше не вимагала створення палестинської держави як передумови до нормалізації арабо-ізраїльських відносин. Відносини між Ізраїлем та арабськими країнами отримали імпульс до розвитку у сферах енергетики, безпеки та торгівлі. Проте, деякі держави регіону, зокрема Саудівська Аравія, не приєдналися до угод, але зараз спостерігається потепління відносин між Ер-Ріядом та Тель-Авівом. Іншим важливим чинником в арабо-ізраїльських відносинах, як вже зазначалося вище, стало зростання ролі Ірану в регіоні та в арабо-ізраїльських відносинах в цілому. Іран є головною шіїтською державою світу і використовує релігійну ідентичність для консолідації своїх союзників у регіоні. Через

підтримку шіїтських угруповань і рухів Іран створює собі «шіїтський пояс» впливу, який простягається через Ірак, Сирію, Ліван та Ємен [1] . Іран підтримує шіїтські громади та радикальні групи, які можуть діяти як проксі-сили у протистоянні з Ізраїлем, США та сунітськими державами (Саудівська Аравія, ОАЕ. Іран став головним супротивником Ізраїлю та США в регіоні, використовуючи асиметричну війну (гібридну війну) через ісламістські угруповання [2]. Він став одним із головних акторів у геополітиці Близького Сходу, активно впливаючи на баланс сил через парамілітарні політичні угруповання (т. зв. «проксі сили»). Його вплив посилюється після Ісламської революції 1979 року, коли країна стала теократичною державою під контролем шіїтських духовних лідерів. Науковці зазначають, що «проксі-сили – це збройні формування, які отримують пряму або опосередковану підтримку від зовнішнього актора, що здійснює певний рівень контролю або впливу на діяльність групи з метою просування власних стратегічних інтересів». Отже, «проксі-сили» – це воєнізовані або політичні угруповання, які діють в інтересах іншої держави, але формально не є її частиною. Вони виконують завдання країни-спонсора, залишаючись при цьому офіційно незалежними. Іншими словами, це інструмент держави, яка хоче впливати на події в іншій країні, не залучаючи власну регулярну армію. Як правило, вони: фінансуються та підтримуються зовнішньою державою; діють у військових конфліктах на стороні країни-спонсора, мають певний рівень автономії, але виконують стратегічні завдання держави-покровителя; можуть бути використані для гібридної війни – терактів, диверсій, політичного впливу; дозволяють країні-спонсору уникнути прямої конфронтації та зберегти політичну відповідальність [3; 2;]. Таким чином, проксі-сили – це інструмент гібридної війни, який дозволяє країнам вести бойові дії через третіх осіб. Вони використовуються для розширення впливу, дестабілізації противників і обходу прямих військових конфліктів. Використання проксі-сил стало широко використовуватися Іраном для посилення його геополітичної присутності на Близькому Сході, а їхня діяльність безпосередньо впливала на арабо-ізраїльський конфлікт у в перші десятиріччя XXI ст. Можна стверджувати, що використання Іраном проксі-сил зробило його впливовим політичним актором та геополітичним гравцем в контексті арабо-ізраїльського конфлікту. Основними його проксі-силами стали такі парамілітарні терористичні угруповання як «Хезболла» (Ліван), ХАМАС (Сектор Гази, Палестина), хусити (Ємен), Іракські шіїтські воєнізовані групи. Висновки. Основні зміни в регіональній геополітиці можна пов'язати з двома основними факторами – т.зв. «Авраамовими угодами» , прийнятими у 2020 р. які означали позитивні арабських країн до Ізраїлю та посилення впливу Ірану на арабо-ізраїльські відносини, що стало викликом для багатьох держав регіону. Іран став головним супротивником Ізраїлю та США в регіоні, використовуючи асиметричну війну через ісламістські угруповання, (т.зв. проксі сили Основними його проксі-силами стали такі парамілітарні терористичні угруповання як Хезболла» (Ліван), ХАМАС (Сектор Гази, Палестина), хусити (Ємен), Іракські шіїтські воєнізовані групи. Через їхню діяльність Іран став новим важливим новим суб'єктом арабо-ізраїльського конфлікту і є одним із головних факторів нестабільності на Близькому Сході.

Список використаних джерел

1. Андрейко В., Міхеев А., Пітра Н. Війна росії в Європі і арабо-ізраїльський конфлікт як чинники дестабілізації світового порядку. Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць. ДВНЗ «Уж.НУ». Випуск 1 (32), 2024. URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/issue/view/18047>
2. Rauta V. Proxy War Ethics. *Journal of Strategic Studies*, 2020, 43(2), 1–22. URL: https://jnsnp.com/wp-content/uploads/2018/01/Proxy_War_Ethics_2.pdf
3. Robinson, L., et al. *Modern Political Warfare: Current Practices and Possible Responses*. RAND Corporation. 2018, URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1772.html.
4. The Abraham Accords Declaration. URL: <https://www.state.gov/the-abraham-accords/>
5. Why the name «Abraham Accords» matters. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-54182685>

DIACHRONIC ASPECT OF NATIONAL POLITICAL CULTURE ANALYSIS

Relevance of the research topic. The analysis of national political culture – the enduring system of beliefs, values, sentiments, and behavioral patterns that shape a polity's collective understanding of authority, legitimacy, participation, and the role of the state – stands as a cornerstone of comparative politics and political sociology. While contemporary assessments offer invaluable insights into current dynamics, they often risk presenting an ahistorical, and thus fundamentally incomplete, picture.

That is why **the aim of our research** is to demonstrate the importance of incorporating the diachronic aspect into the study of political culture.

- In accordance with the aim of the research, , we have formulated the following specific tasks:
 - to define the diachronic method of analysis;
 - to trace the use of this method in other studies;
 - to prove the relevance of the diachronic approach in analyzing political culture.
- Presentation of the main material.

To begin with, the diachronic method in science examines how phenomena evolve over time, moving beyond static analysis to uncover patterns, drivers, and consequences of change. Diachronic methods formally model «the evolution of concepts and terms in a given domain», capturing how scientific paradigms transform terminology during epistemological revolutions [3]. Most commonly, it is used in linguistics and comparative studies (as introduced by Ferdinand de Saussure). Yet, it is still applicable in other branches of science. For instance, in legal studies, diachronic comparison examines objects at different historical stages of their existence based on the principle of time sequence [1]. Apart from that, diachronic methods were introduced to pedagogical studies [2] (especially in language studies or writing), biological and medical fields (disease evolution tracking), and computational studies (semantic change algorithms) [3], ect.

Political culture, on the other hand, is the particular distribution of patterns of orientation toward political objects among the members of a nation [4, p. 362]. Political culture reflects how citizens in a nation collectively perceive, feel about, and judge their political system, captured through measurable patterns in their knowledge, emotions, and evaluations of institutions, leaders, and processes.

It is not a static monolith, forged in a single moment and immutable thereafter. It is, instead, a dynamic, contested, and evolving phenomenon, continuously shaped by historical traumas, institutional legacies, socio-economic transformations, ideological shifts, and generational change. A diachronic perspective reveals how historical experiences, such as revolutions, economic crises, or collective traumas, embed themselves in a society's political values and behaviors. It captures gradual shifts in public priorities, like evolving attitudes toward authority or rights, which synchronic snapshots often miss. Critically, it exposes why certain institutions succeed or fail by tracing their interaction with cultural norms across generations. Consequently, a purely synchronic analysis, focused solely on the present moment, suffers from critical limitations. To fully grasp the complexities, contradictions, and potential trajectories of a nation's political order, it might be necessary to adopt a diachronic perspective. This approach, which examines political culture across significant temporal spans, is essential for understanding the origins of present-day conflicts, the resilience of democratic norms, the reception of policy innovations, the nature of collective political memory, and the role in shaping future transformation.

Conclusions. Consequently, political culture cannot be divorced from its temporal context. Diachronic analysis sheds light on the roots of present-day conflicts, the endurance or erosion of democratic norms, and the societal reception of policy innovations. Mapping how collective memory and generational change reshape political orientations reveals pathways for future transformation. Thus, in order to grasp the resilience, contradictions, and trajectories of any political order, scholars must treat time not as a backdrop but as a central dimension of cultural analysis. These insights underscore the necessity for deeper diachronic investigations into the mechanisms linking political memory, generational change, and institutional adaptation, particularly through comparative longitudinal studies and methodological innovation.

List of sources used

1. Шигаль Д. А. Synchronic and diachronic comparisons as forms of comparative historical and legal analysis. *Problems of Legality*. 2019. No. 146. P. 8–17. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.146.170512> (date of access: 20.06.2025).
2. Abbasi Aghdam A., Mahdavi F., Rezai M. J. Diachronic variations of metadiscourse markers in research articles. *Social Sciences & Humanities Open*. 2025. Vol. 11. P. . URL: <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101363> (date of access: 20.06.2025).

3. Piccini S., Bellandi A., Giovannetti E. DHQ: Digital Humanities Quarterly: A Model for Representing Diachronic Terminologies: the Saussure Case Study. DHQ: Digital Humanities Quarterly: 2025. URL: <https://dhq.digitalhumanities.org/vol/15/3/000549/000549.html> (date of access: 20.06.2025).

4. Voinea C. F. Political culture research: dilemmas and trends. Prologue to the special issue. Quality & Quantity. 2020. Vol. 54. P. 361–382.

ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ З ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми: події, що відбуваються в Україні внаслідок повномасштабної російської агресії, вимагають рішучих та скоординованих дій як з боку державної влади, так і органів місцевого самоврядування й інститутів громадянського суспільства. У цих умовах особлива роль належить місцевій владі як найближчій до потреб громади ланці управління. Тернопільська міська рада активно реалізує соціальну політику, спрямовану на підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що стали вимушеними переселенцями через війну.

Ключовими завданнями є гарантування належних умов проживання для мешканців громади та ВПО, сприяння їхній адаптації, збереження гідності, задоволення базових потреб і створення умов для інтеграції у місцеве середовище. Саме тому дослідження діяльності органів місцевого самоврядування, зокрема Тернопільської міської ради, у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб є надзвичайно актуальним і суспільно значущим.

Мета дослідження – розкрити зміст діяльності Тернопільської міської ради у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб в умовах російсько-української війни, а також проаналізувати основні напрями, механізми та інструменти соціальної підтримки цієї категорії населення.

В умовах, що склалися в Україні в умовах російсько-української війни, Тернопільська міська рада затвердила комплексну програму підтримки тимчасово переміщених осіб на 2023-2025 роки. Вона спрямована на реалізацію положень державної політики на регіональному рівні в частині всебічної реалізації основних потреб тимчасово переміщених осіб на території України, зокрема у соціально-економічній сфері, а саме: формування нових робочих місць; гарантування працевлаштування та професійної перепідготовки; забезпечення житлом; надання матеріальної допомоги сім'ям загиблих захисників України; залучення міжнародних організацій для підтримки та інтеграції тимчасово переміщених громадян; залучення тимчасово переміщених громадян до культурного життя територіальних громад; надання партнерської підтримки молоді з числа тимчасово переміщених громадян [1].

Одним із ключових напрямків діяльності соціальної комісії та управління соціальної політики Тернопільської міської ради є забезпечення тимчасово переміщених осіб житлом. Міською радою прийнято рішення щодо надання тимчасового житла з фонду житла. Міська рада проводить інформаційні заходи щодо взяття на облік та одержання житла для тимчасового проживання згідно з рішенням міської ради від 3 листопада 2023 р. № 8/32/27. Процедура надання житла для внутрішньо переміщених осіб відбувається так. В першу чергу, особі, котра хоче отримати житло, потрібно подати заяву до Тернопільської міської ради. Наступним кроком є формування реєстру заявників та встановлення пріоритетності на основі соціальних критеріїв. Останнім кроком є ухвалення рішень соціальною комісією щодо розподілу житлових приміщень. Для вирішення житлової проблеми проведено ремонт та облаштовано гуртожитки для тимчасового проживання; створено інформаційну базу доступного житла.

Соціальна комісія та управління соціальної політики Тернопільської міської ради активно працює над забезпеченням соціального захисту тимчасово переміщених осіб через реалізацію різноманітних програм допомоги:

- Гуманітарна допомога: налаштовано процес безкоштовної видачі одягу, взуття та інших речей, а також продуктів харчування і ліків. Залучено міжнародні благодійні організації для надання додаткових ресурсів.
- Медична допомога: для тимчасово переміщених осіб працює «гаряча лінія» з питань надання медичної допомоги, що гарантує оперативне надання інформації та доступ до медичних послуг. ВПО мають змогу одержати медичну допомогу в комунальних медичних закладах. До переліку послуг належать: первина медична допомога, консультація спеціалістів та психологічна підтримка [3].

На базі Тернопільської міської ради освітяни міста започаткували безоплатні курси української мови для тимчасово переміщених осіб. Це сприяє їх швидкій адаптації та інтеграції до місцевої громади. Надаються також безкоштовні консультації з питань працевлаштування, одержання соціальних виплат та інших проблем, з якими стикаються тимчасово переміщені особи.

Для досягнення максимального ефекту у сфері реалізації соціальної політики щодо внутрішньо переміщених осіб, соціальна комісія та управління соціальної політики Тернопільської міської ради тісно співпрацюють із благодійними фондами та міжнародними організаціями. Як результат, було здійснено такі ініціативи:

- спільні акції зі збору гуманітарної допомоги;
- проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності тимчасово переміщених осіб щодо їх прав та свобод;
- формування волонтерських центрів для надання психологічної допомоги ВПО.

При Тернопільській міській раді функціонує Рада підтримки тимчасово переміщених громадян, яка займається координаційними діями щодо зусиль різних організацій та ініціатив, спрямованих на допомогу ВПО [4]. Ця рада є консультативно-дорадчим органом, який створено відповідно до розпорядження міського голови для здійснення соціальної політики у сфері гарантування та захисту прав і свобод тимчасово переміщених громадян, сприяння роботі територіальної громади для розвитку ефективних механізмів їх адаптації та інтеграції в місцевий соціум.

До головних завдань Ради належать:

- допомога у дотриманні громадських та політичних прав і свобод тимчасово переміщених громадян;
- забезпечення і захист прав та свобод тимчасово переміщених громадян у сфері соціального забезпечення, надання житла та працевлаштування, надання психосоціальної, медичної та правової допомоги й інше;
- підтримка суб'єктів господарювання, котрі, відповідно до встановленого законодавством порядку перенесли свої виробничі потужності та активи на територію Тернопільської міської громади ;
- залучення тимчасово переміщених громадян до вирішення питань місцевого значення, зокрема через їх участь у робочих групах, комісіях для формування місцевих програм з питань забезпечення прав та свобод тимчасово переміщених громадян, соціального захисту, працевлаштування, забезпечення житлових та майнових прав;
- дослідження стану дотримання законодавства та прийнятих міською радою нормативно-правових актів у сфері гарантування прав та свобод тимчасово переміщених громадян, надання пропозицій щодо забезпечення їх виконання;
- гарантування застосування принципів гендерної рівності у процесі здійснення соціальної політики для розвитку соціальної згуртованості, зниження напруги та ризиків створення непорозумінь між Тернопільською громадою та тимчасово переміщеними громадянами [5].

Соціальна комісія та управління соціальної політики Тернопільської міської ради також тісно співпрацює із благодійними організаціями для отримання додаткових ресурсів та підтримки тимчасово переміщених осіб.

Як бачимо, діяльність соціальної комісії та управління соціального захисту Тернопільської міської ради у сфері підтримки тимчасово переміщених осіб – комплексна та багатогранна. Результати їх роботи є свідченням ефективності прийнятих рішень та належним рівнем інституційного забезпечення соціальної політики на місцевому рівні [2].

Якщо розглядати діяльність управління соціальної політики Тернопільської міської ради, то можна виділити цілий ряд прийнятих ефективних рішень, які дають змогу тимчасово переміщеним особам отримати належний рівень соціального забезпечення. Міською радою впроваджено програму «соціальний ЦНАП», за допомогою якої люди можуть швидко та вчасно одержати повний перелік соціальних послуг, які стосуються оформлення документів на призначення соціальних допомог, житлових субсидій, пільг, компенсацій та інших виплат за кошти із державного та місцевого бюджетів. Організовано процес створення та керування чергами громадян через термінал, а також з'явилася можливість попередньо записатися на прийом для подання документів про отримання соціальних допомог через мобільний застосунок «е-Тернопіль».

На базі Тернопільського міського територіального центру соціального обслуговування населення діє Гуманітарний штаб для видачі благодійної допомоги у натуральній формі, зокрема це продукти харчування, засоби гігієни, засоби реабілітації, промислові товари.

Для безперервної комунікації, розповсюдження інформації, що стосується виконання державних та місцевих програм соціального захисту та соціального забезпечення, швидкого реагування й інформування, Тернопільською міською громадою у мобільному додатку «Viber» створено спільноти, зокрема «Ветерани Тернопіль», «УБД Тернопіль» та «Сім'ї Героїв».

Управління соціальної політики Тернопільської міської ради забезпечило реалізацію заходів місцевих програм, зокрема Програми «Обороздатність» у 2024 році та Програми «Турбота» у 2022-2024 роках, що націлені на соціальну підтримку, вирішення матеріальних, соціально- побутових питань та поліпшення становища військовослужбовців, людей з інвалідністю через війну, членів сімей загиблих захисників, тих, хто пропав безвісти та інших громадян.

Через вимушену зміну місця проживання та роду занять, тимчасово переміщені громадяни переживають значний стрес та змушені пристосовувати свій спосіб життя до нового порядку. Саме «незадовільний рівень матеріального забезпечення, економічна маргіналізація є головною проблемою у сфері інтеграції вимушених переселенців». За даними Тернопільської міської ради, з початку повномасштабної війни на території України до обласного центру зайнятості звернулася велика кількість тимчасово переміщених осіб, проте лише деяким з них вдалося отримати роботу. Причинами того, що більшість цих осіб не змогли не знайти роботу за місцем проживання – є відсутність відповідних вакансій, низька заробітна плата та відмова роботодавців працевлаштовувати тимчасово переміщених осіб, їх вік.

До актуальних проблем, які пов'язані із інтеграцією тимчасово переміщених осіб до Тернопільської міської територіальної громади, належить також небажання учнів та студентів, які звикли навчатися дистанційно, відвідувати освітні заклади очно. Також, перешкодою цьому стають мовний бар'єр та можливі випадки цькування. Важливим аспектом є і те, що поступово знижується розмір гуманітарної допомоги із закордону, зменшується фінансування місцевого бюджету. Це посилює проблему дефіциту ресурсів громади, які потрібні для надання підтримки тимчасово переміщеним особам [6].

Висновки: Тернопільська міська рада від початку війни організовувала, надавала, координувала підтримку громадян, які внаслідок війни вимушено покинули свої домівки. Їх забезпечували тимчасовим житлом, харчуванням, соціальною, фінансовою, інформаційною, психологічною та медичною підтримкою. Для адаптації внутрішньо переміщених громадян до нового життя, надавалися консультації та сприяння у працевлаштуванні, отриманні освітніх послуг.

Питання, які пов'язані з вимушеним переміщенням осіб, вимагають від міської ради значних ресурсів для вирішення нагальних проблем. Для надання різного роду допомоги, виконання нагальних потреб, забезпечення

житлом тимчасово переміщених осіб, Тернопільська міська рада тісно співпрацює із волонтерами, благодійниками, українськими та зарубіжними фундаціями, благодійними організаціями та фондами. Підсилює роботу міської ради щодо аналізу потреб тимчасово переміщених громадян, розв'язання їх проблем, сприяння діловій та соціальній активізації, соціалізації, Рада підтримки ВПО.

Особливу увагу приділено аналізу діяльності Тернопільської міської ради, яка, незважаючи на складні обставини воєнного часу, забезпечує реалізацію соціальної політики через прийняття цільових програм, функціонування управління соціальної політики, соціальних комісій, територіальних центрів і взаємодію з громадськими організаціями. Робота цих структур спрямована на забезпечення житлом, медичною та психологічною допомогою, надання соціальних виплат, інтеграцію та адаптацію внутрішньо переміщених осіб.

Список використаних джерел

1. Для ВПО (внутрішньо переміщених осіб) : сайт Тернопільської міської ради. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/dlya-vpo/>

2. Звіт виконавчого комітету Тернопільської міської ради (щодо підтримки ВПО, 2023 рік). URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/82080/response/232766/attach/3/2541.pdf?cookie_passthrough=1

3. Карітас в Україні. Офіційний сайт. URL: <https://caritas.ua/about/>

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 333. Порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp220333>

5. Рада підтримки внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/dlya-vpo/rada-pidtrimki-vnutrishno-peremishchenih-osib/>

6. Розвиток соціальних послуг під час війни. Дослідження БФ «Право на захист». URL: https://r2p.org.ua/storage/documents/73c6d24b0db41d1b87296303a1250a19bf4cf7d5_original.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Політична культура – складна система цінностей, переконань, установок, норм і моделей поведінки, що визначають ставлення громадян до політичних інституцій, процесів і явищ. Вона відіграє роль своєрідного «клею», який забезпечує взаємодію між громадянським суспільством та державними інституціями, формує уявлення про допустимі форми політичної поведінки та задає правила політичної взаємодії. Формування політичної культури територіальної громади є складним процесом, що охоплює вплив історичних, соціальних, економічних і політичних чинників. Війна, воєнний стан створили особливі умови для функціонування демократичних цінностей і норм та істотно вплинули на актуалізацію патріотичних настанов та ідеалів широких верств населення. *Мета* дослідження виявити і проаналізувати особливості політичної культури Тернопільської міської громади в умовах російсько-української війни.

Політична культура відіграє важливу роль у розвитку територіальної громади, адже вона забезпечує стабільність суспільно-політичних процесів і сприяє підвищенню рівня довіри до місцевого самоврядування. Вона, по-перше, безпосередньо впливає на ефективність прийняття рішень. По-друге, сприяє зниженню соціальної напруги. Прозорість дій влади та активна участь громадян у політичному житті громади зменшують ризик виникнення конфліктів і протистоянь. По-третє, політична культура впливає на підвищення рівня довіри до органів публічної влади [1].

Для дослідження політичної культури Тернопільської міської громади було проведено соціологічне дослідження, яке охопило 120 осіб різного соціального статусу і віку. На початку анкети були питання, які стосувалися джерел, з яких громадяни отримують політичну інформацію та рівень довіри до них. Другий розділ присвячувався дослідженню політичних переконань та цінностей громадян. Питання третього розділу анкети зосереджувалися на з'ясуванні рівня довіри населення до політичних інституцій. Четвертий розділ з'ясовував політичну активність населення. Крім дослідження індивідуальних орієнтацій громадян, важливим завданням було вивчення соціетальних (колективних) елементів політичної культури: політичних традицій та символів громади.

Політична культура охоплює різні елементи, серед яких важливе місце посідають цінності та переконання громадян. Цінності визначають основні принципи, якими керуються громадяни у своїх політичних діях і у ставленні до влади. Політична культура проявляється у конкретних діях громадян – голосуванні, зверненнях до органів влади, участі у мітингах та протестах.

Політичні орієнтації населення є важливим показником рівня політичної культури та визначають загальні настрої громадян щодо політичних інституцій, а також їхні очікування від влади на національному та місцевому рівнях. Дослідження політичних орієнтацій мешканців Тернопільської міської громади (ОТГ) дозволило з'ясувати як жителі сприймають політичну систему України та діяльність органів місцевого самоврядування зокрема.

Дослідження показало, що жителі Тернопільської громади (ОТГ) демонструють відносно високий рівень обізнаності про структуру та роль політичної системи України. Вони також усвідомлюють свою роль у політичному процесі через голосування на виборах та прагнуть використовувати надані їм законом можливості для впливу на рішення органів публічної влади. Одним із теоретико-методологічних джерел дослідження політичної культури є монографія О. Рудакевича «Національна політична культура: теорія та методологія дослідження» (2013 р.) у якій автор акцентує увагу на впливі національних традицій, міфів і символів на формування політичної свідомості громадян. Згідно з цією працею, дослідження політичної культури передбачає вивчення як індивідуальних політичних орієнтацій громадян, так і соціетальних (колективних) елементів, які відображають історичну пам'ять та соціокультурні традиції громади [2, с.68–84].

Емоційне ставлення до політичної системи України серед населення Тернопільської громади є досить різноманітним. Загалом для більшості жителів Тернопільської громади політична система України асоціюється з державністю, незалежністю та боротьбою за свободу. Оцінка діяльності органів місцевого самоврядування є ключовим фактором формування політичних орієнтацій населення та значною мірою впливає на рівень довіри громадян до місцевої влади. Тернопільська міська рада, її виконавчі органи та міський голова є основними суб'єктами місцевого самоврядування, які відповідають за вирішення соціально-економічних питань громади, а також за організацію її життєдіяльності. Соціологічне дослідження показало, що рівень довіри громадян до органів місцевого самоврядування становить 69 % і безпосередньо залежить від прозорості їхньої роботи, оперативності ухвалення рішень та ефективності їх реалізації ініціатив.

Вивчення політичних традицій і звичаїв Тернополя та Тернопільщини є важливим аспектом дослідження соціетальних елементів політичної культури громади. Цей процес передбачає аналіз як історичних джерел, так і сучасних матеріалів, що відображають розвиток політичної культури та формування колективної політичної свідомості. Важливим джерелом інформації є спогади мешканців, наукові дослідження, красномовні матеріали та

журналістські статті, які дозволяють простежити тяглість традицій, їхню трансформацію та актуальність у сучасному суспільстві [3].

Пам'ятні дати також відіграють важливу роль у підтримці національної пам'яті та зміцненні колективної політичної культури. Крім загальнодержавних свят, таких як День Незалежності та День Соборності України, у Тернопільській громаді відзначаються дати, пов'язані із сучасною боротьбою за незалежність. Серед них – День Героїв Небесної Сотні, День захисників і захисниць України, а також річниці визволення міст і сіл під час російсько-української війни. Такі події супроводжуються відкриттям меморіальних дошок, пам'ятників і стел на честь загиблих героїв, що стають місцями пам'яті та проведення громадських акцій [4].

Політична культура громади відіграє важливу роль у формуванні політичної свідомості, забезпечує сталість демократичних процесів і сприяє ефективній взаємодії між владою та мешканцями. Дослідження політичних орієнтацій населення Тернопільської міської громади показало, що більшість мешканців мають сформовану громадянську позицію та підтримують демократичний розвиток політичної системи України. Участь мешканців громади у волонтерських ініціативах та громадських організаціях значно зросла під час російсько-української війни. Одним із найбільш схвально оцінених проєктів є модернізація громадського транспорту та впровадження системи електронного квитка, що зробило користування транспортом зручнішим і прозорішим.

Водночас частина мешканців Тернополя критично ставиться до низки проблем, пов'язаних із діяльністю комунальних служб та вирішенням житлових питань. Зокрема, громадяни звертають увагу на затримки в обслуговуванні житлового фонду, проблеми з водопостачанням і вивезенням сміття, а також на труднощі у вирішенні питань щодо надання житла для тимчасово переміщених під час війни осіб.

Таким чином, дослідження політичної культури Тернопільської міської громади дозволяє зробити висновок про її зрілість, патріотизм та високий рівень активності мешканців, що проявляється у підтримці демократичних ініціатив та участі у громадських рухах. Однак для підвищення довіри та ефективності місцевого самоврядування важливо забезпечити прозорість роботи органів влади, посилити комунікацію з громадою та розробити механізми швидкого реагування на запити громадян. Політична культура громади, заснована на історичній пам'яті та сучасних традиціях, є міцною основою для розвитку демократичних процесів і соціальної згуртованості в умовах воєнного стану в країні.

Список використаних джерел

1. Ваховський М. Політична культура: проблеми і суперечності її становлення в Україні. DSpace at West Ukrainian National University: URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47407/1/Ваховський%20Максим.pdf>.
2. Рудакевич О. М. Національна політична культура: теорія та методологія дослідження»: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 352 с.
3. Слюсаревський М. Соціально-психологічний стан українського суспільства в умовах повномасштабного російського вторгнення: нагальні виклики і відповіді. Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. 2022. Т. 4, № 1. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4124>.
4. Прогноз Тернопільської міської територіальної громади На 2022-2024 роки. Тернопільська міська рада. URL: https://ternopilcity.gov.ua/app5/proekt-prognozu-do-proektu-2-kucher-06_08_2021.pdf.

ЦІННІСНІ УСТАНОВКИ ЖИТЕЛІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Більше як тридцять років існування та розвитку суверенної української держави сприяли відродженню автентичних рис політичної культури української нації та формування на їх основі сучасних демократичних принципів і норм, їх залучення до політичного процесу. Російсько-українська війна актуалізувала патріотичні цінності та їхній мобілізаційний потенціал [3]. Хоч Тернопільщина перебуває відносно далеко від лінії фронту, але також відчуває на собі тягар війни. За цих обставин актуальності набуває дослідження ціннісних установок широких верств населення і тенденцій, які мають місце у динаміці політичної культури за згаданих критичних обставин.

Метою дослідження є аналіз емпіричних даних, зібраних у ході соціологічного дослідження стану політичної культури жителів Тернопільської міської громади, які стосуються впливу інформаційних джерел на формування політичних поглядів і політичних орієнтацій жителів Тернопільської об'єднаної територіальної громади, їхніх цінностей та переконань.

Дослідження, організоване Центром політологічних студій ЗУНУ у березні-квітні 2025 р. [5], показало, що основними джерелами політичної інформації для громадян є соціальні мережі Інтернету. Це свідчить про зростання впливу цифрових платформ у формуванні політичної свідомості сучасного соціуму.[1]. Відповідаючи на питання «Як часто Ви стежите за політичними новинами?», переважна більшість респондентів виявила регулярний інтерес до політичної інформації: 37,6% дорослих жителів щодня цікавляться новинами суспільно-політичного життя, 30,3% – декілька разів на тиждень, 17,4% – один раз на тиждень. Натомість лише 3,7% взагалі не цікавляться політикою. Це свідчить про відносно високий рівень включеності мешканців громади в політичне життя країни та регіону.

Найбільш популярними джерелами політичної інформації є соціальні мережі (56,9%), інтернет-медіа (51,4%), телебачення (29,4%). Меншу роль відіграють друковані ЗМІ (12,8%), радіо (11,9%) та особисте спілкування (22,9%). Лише 2,8% не стежать за політичними новинами взагалі.

Відповіді на питання «Наскільки Ви довіряєте інформації, яку отримуєте з цих джерел?» розділилися так: 65,1% респондентів стверджували, що «скоріше довіряють» джерелам інформації, які вони використовують, 11,9% – «повністю довіряють», 13,8% – «скоріше не довіряють», 7,3% – «зовсім не довіряють». Ці дані свідчать про відносно високий рівень критичного ставлення до інформаційного контенту: хоча більшість висловлює довіру, проте частка тих, хто ставиться скептично до медіа, є доволі помітною.

Серед ключових політичних цінностей громадяни найчастіше називають суверенітет держави, свободу слова та права людини. Це узгоджується з результатами загальноукраїнських досліджень, де цінності свободи і безпеки посідають провідне місце [3;4].

У сфері ідеологічних уподобань домінують національно-демократичні й ліберальні орієнтації. Разом з тим, значна частина респондентів уникає самоідентифікації з певною ідеологією, що свідчить про відносно низький рівень ідеологічної свідомості.

Політичні переваги на місцевих виборах поділяються між проєвропейськими силами, що корелюється із підтримкою євроатлантичного зовнішньополітичного курсу України [0].

Відповідаючи на питання «Які суспільно-політичні цінності є для Вас пріоритетними?», жителі міської громади вибрали такі варіанти відповідей. Найбільш значущими для респондентів виявилися «суверенна українська нація та держава» – 73,4%, «свобода слова» – 49,5%, «права і свободи людини і громадянина» – 48,6%. Також варто відзначити підтримку ідеї вільних і відкритих виборів (25,7%) та соціальної рівності (25,7%). Значно менше опитаних обрали такі опції, як «національна еліта» (6,4%), «право на мирні зібрання» (6,4%) чи «гласність» (5,5%) [5].

Вельми цікавими є також відповіді на питання «Яка політична ідеологія є для Вас найближчою за вашими переконаннями?». Найпоширеніші ідеологічні уподобання такі: національно-демократична – 35,8%, ліберальна – 22,9%, націоналістична – 12,8%. Менш популярними були соціал-демократична (11,0%) та консервативна (6,4%) ідеології. Певна частина респондентів зазначила, що або не задумувалась над ідеологією (4,6%), або не розуміє, що це таке (1,8%).

Із попереднім питанням корелюється запитання «За представника якої політичної партії Ви голосували на останніх виборах у Тернопільську міську раду?». Найбільшу підтримку отримали: «Слуга народу» – 34,9%, «Європейська солідарність» – 19,3%, ВО «Свобода» – 11,0%. При цьому 28,4% не брали участі у голосуванні, ще 0,9% не пам'ятають, за кого голосували. Лише 1,8% голосували за безпартійну особу, інші партії практично не отримали підтримки.

Щодо зовнішньополітичного курсу України відповіді були такими? Найпоширенішою є підтримка євроатлантичної інтеграції: 55,0% – за курс у ЄС та НАТО, 15,6% – за вступ тільки до ЄС, 10,1% – за вхід до європейської системи міжнародної безпеки. Лише 11,0% підтримає нейтральний статус України.

Висновки. Соціологічне дослідження засвідчило доволі високий рівень політичної обізнаності та зацікавленості мешканців Тернопільської міської громади. Інтернет і соціальні мережі є головними каналами отримання інформації, при цьому довіра до них помірна. У ціннісній площині домінують ідеї національного суверенітету, демократичних свобод і прав людини. Прихальність до конкретних політичних ідеологій частинами громадян чітко виражена, хоча для багатьох це питання залишається не цікавим. Значна підтримка курсу на інтеграцію в ЄС та НАТО свідчить про стабільність європейської ідентичності на локальному рівні – рівні об'єднаної територіальної громади в західному регіоні держави в умовах російсько-української війни.

Результати соціологічного дослідження, організовані Центром політологічних студій ЗУНУ, дають підстави стверджувати про досить свідомий, хоча й нерівномірний розвиток політичної культури в громаді. Попри домінування цифрових джерел інформації, телебачення та особисте спілкування залишаються базовими каналами комунікації. Респонденти демонструють готовність до демократичної участі, орієнтованість на цінності європейського простору, підтримку суверенітету та свободи слова.

У той же час, наявність значного відсотка тих, хто не розуміє ідеологічних засад або не замислюється над ними, свідчить про потребу у політичній освіті, формуванні критичного мислення та підвищенні рівня громадської участі. Це завдання має вирішуватись як через систему формальної освіти, так і через діяльність громадських організацій, медіа та органів місцевого самоврядування.

Отриманні результати можуть бути використанні для подальших досліджень політичної культури в інших регіонах України, а також для формування стратегій розвитку місцевого самоврядування, політичної комунікації та підвищення рівня участі громадян у політичному житті.

Список використаних джерел

1. Сучасна політична культура в Україні та проблеми її становлення. Реферат. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11221/>

2. Чи справді політичні цінності України є демократичними? Основні фактори формування демократичних цінностей серед українців. *VoxUkraine* | «Вокс Україна» – більше ніж найкраща аналітика про Україну. URL: <https://voxukraine.org/chy-spravdi-politychni-tsinnosti-ukrayiny-ye-demokratychnymy-osnovni-factory-formuvannya-demokratychnyh-tsinnostej-sered-ukrayintsiv>

3. Суспільно-політичні орієнтації громадян України (травень 2023р.). *Центр Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/suspilnopolitychni-orientatsii-gromadian-ukrainy-traven-2023r> .

4. Серед найважливіших цінностей для українців під час війни є свобода та безпека – результати дослідження | Громадський Простір. *Громадський Простір* | Усе для третього сектору в одному порталі. URL: <https://www.prostir.ua/?news=sered-najvazhlyvishyh-tsinnostej-dlya-ukrajintsiv-pid-chas-vijny-je-svoboda-ta-bezpeka-rezultaty-doslidzhennya> .

5. Результати соціологічного дослідження на тему «Політична культура населення Тернопільської міської громади». Тернопіль: Тернопільське відділення Академії політико-правових наук України; Центр політологічних студій ЗУНУ, 2025. 10 с.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (З РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

У сучасних умовах політичної трансформації України особливої актуальності набуває вивчення ефективності функціонування органів місцевого самоврядування. Діяльність міської влади є безпосередньо відчутною для кожного мешканця громади, адже саме вона відповідає за якість публічних послуг, інфраструктурний розвиток, соціальний захист і реагування на виклики воєнного часу.

Зростаючі очікування громадян до влади, поширення цифрових технологій та підвищення ролі громадянського суспільства висувають нові вимоги до прозорості, підзвітності та ефективності муніципального управління. У цьому контексті особливо важливим є вивчення громадської думки щодо результатів діяльності місцевих органів влади.

Соціологічне опитування, проведене серед мешканців Тернопільської міської громади, дозволяє глибше зрозуміти рівень довіри до влади, ступінь громадської участі в управлінні та очікування жителів щодо покращення окремих сфер життєдіяльності. Збір і аналіз таких даних є необхідною умовою для розробки ефективних стратегій розвитку громади з урахуванням реальних потреб населення.

Мета дослідження – виявлення рівня громадської оцінки діяльності органів місцевого самоврядування міської громади на основі результатів соціологічного опитування на тему «Політична культура населення Тернопільської міської громади». Дослідження спрямоване на аналіз ставлення мешканців до якості управління, ефективності рішень, прозорості дій міської ради, роботи міського голови, а також відповідності політики місцевої влади очікуванням населення. Окремо передбачається з'ясування сфер, які громадяни вважають пріоритетними в умовах воєнного стану.

Виклад матеріалу. Опитування мешканців Тернопільської міської громади показало, що більшість громадян загалом позитивно ставляться до проживання в місті, проте помітна частина висловлює певне незадоволення або зауваження до діяльності влади. Роботу міського голови та міської ради респонденти оцінили по-різному: частина підтримує їхню діяльність, інші вважають її недостатньо ефективною або непрозорою. Деякі мешканці взагалі не мають уявлення про роботу міської ради чи про те, хто є їхнім депутатом, що свідчить про слабку комунікацію між владою та громадою.

Сприйняття влади в умовах війни також неоднозначне – частина опитаних підтримує його, інша ставиться критично або не має чіткої думки. Це вказує на потребу у відкритості, стабільному інформуванні та звітності перед громадянами.

У відповідях чітко простежуються очікування людей щодо реального вирішення повсякденних проблем – таких як розвиток економіки, охорона здоров'я, енергоефективність, транспорт і соціальна підтримка. Це свідчить про прагматичний запит суспільства на дієву та відповідальну місцеву владу, що має бути враховано при подальшому аналізі управлінських рішень.

Оцінка життєвого комфорту в Тернопільській міській громаді. Аналіз соціологічного дослідження починається із визначення ступеня задоволеності мешканців фактом проживання у Тернопільській міській громаді. Переважна більшість респондентів продемонструвала позитивне ставлення до свого місця проживання. Так, 30,3% опитаних прямо вказали, що вони «задоволені», ще 47,7% – що «скоріше задоволені». Разом це становить 78% підтримки, що є дуже позитивним індикатором. Водночас 22% респондентів або виявили незадоволення, або не змогли визначитися з відповіддю. Це може свідчити про локальні проблеми побутового чи соціального характеру, які погіршують загальне враження від життя в громаді для частини населення [5].

Оцінка ефективності діяльності Тернопільського міського голови. Наступним аналітичним блоком виступає оцінка ефективності роботи міського голови. Близько половини опитаних висловилися на користь діяльності мера: 18,3% респондентів охарактеризували роботу як «дуже добру», ще 32,1% – як «скоріше добру». Проте, значна частина виборців (31,2%) назвала роботу міського голови «скоріше поганою», а 5,5% – «дуже поганою». Це формує помітну поляризацію думок: від вираженої підтримки до помітного рівня критики. Цікаво, що 9,2% опитаних не змогли дати чіткої відповіді, що може бути пов'язано з недостатнім рівнем комунікації між органом влади та громадянами, або з політичною апатією частини населення [1, 5].

Сприйняття ефективності роботи Тернопільської міської ради. Респонденти також оцінювали діяльність колегіального органу місцевого самоврядування – міської ради. Загалом, близько 60% мешканців охарактеризували її діяльність як позитивну (13,8% – «дуже добре», 45,9% – «скоріше добре»). Водночас 23,9% опитаних зазначили, що оцінюють її діяльність «скоріше погано», а ще 4,6% – «дуже погано». Примітним є той факт, що 12,8% респондентів заявили про відсутність інформації щодо роботи міської ради. Це свідчить про інформаційний розрив, який вимагає систематизації звітності, прозорості рішень і кращої роботи зі ЗМІ та офіційними онлайн-ресурсами [1, 3, 5].

Довіра до діяльності місцевих депутатів на виборчих округах. Оцінювання ефективності діяльності депутатів, обраних на конкретних виборчих дільницях, дало менш оптимістичну картину. Лише 11%

респондентів поставили найвищу оцінку своїм депутатам, а 42,2% оцінили роботу як «скоріше добру». Проте 22,9% відповіли, що робота обранців є «скоріше поганою», і 2,8% – «дуже поганою». Найтривожнішим є показник у 23,9% – саме стільки опитаних не знають, хто є депутатом їхнього округу. Цей факт засвідчує глибоку проблему представницької демократії на місцевому рівні: низьку обізнаність, відсутність прямого контакту або бездіяльність самих депутатів [4, 5].

Громадська думка про напрям діяльності влади в умовах війни. Соціологічне дослідження також охопило оцінку стратегії міської влади у воєнний період. Повністю або скоріше погодилися з твердженням, що влада діє у правильному напрямку, 53,2% опитаних. У той же час, 32,1% зазначили, що вони «скоріше не згодні», а ще 3,7% – повністю заперечили правильність дій влади. Більше 10% вагалися з відповіддю. Ці цифри свідчать про те, що хоча більшість мешканців демонструє лояльність до влади в кризовий період, водночас існує значний простір для покращення – передусім у сферах публічної комунікації, кризового менеджменту, доступу до соціальних послуг [1, 2, 5].

Пріоритети громадян щодо проблем, над якими має працювати міська влада. Заключним у цьому блоці дослідження стало питання про визначення найбільш нагальних проблем, розв'язання яких повинно стати пріоритетом для міської влади. Найчастіше респонденти вказували на:

- розвиток промисловості (49,5%);
- енергозбереження (45%);
- медичне обслуговування (39,4%);
- забезпечення правопорядку (32,1%);
- допомогу внутрішньо переміщеним особам (26,6%).

Менше підтримки отримали напрямки, пов'язані з розвитком фізичної культури (3,7%), виховною роботою з молоддю (13,8%), облаштуванням прибудинкових територій (16,5%). Це вказує на те, що на першому місці в громадян перебувають потреби виживання, стабільності та соціального захисту, тоді як питання довгострокового розвитку або культурного капіталу перебувають на периферії уваги [3, 5]

Висновки

Отже, проведене соціологічне дослідження дозволило отримати важливу інформацію про рівень довіри, задоволеності та очікувань мешканців Тернопільської міської громади щодо діяльності місцевих органів влади. Результати опитування засвідчили загалом позитивне ставлення громадян до умов життя у своїй громаді. Понад 78% респондентів висловили задоволення або переважно задоволення життям у Тернопільській міській громаді, що є свідченням базової комфортності та прийнятного рівня надання комунальних та соціальних послуг.

Разом із тим, у відповідях на оцінку ефективності роботи органів місцевого самоврядування виявляється певна напруга. Хоча понад половина опитаних позитивно оцінюють роботу міського голови, приблизно третина респондентів має критичне або скептичне ставлення до його діяльності. Це свідчить про необхідність удосконалення управлінських рішень, покращення якості публічної комунікації та реагування на соціально чутливі питання. Робота Тернопільської міської ради оцінюється дещо краще, однак значна частина респондентів зазначила, що не володіє інформацією про її діяльність. Цей факт засвідчує потребу у посиленні відкритості, прозорості та доступності місцевої політики.

Особливо тривожною виглядає ситуація з обізнаністю громадян щодо своїх представників – депутатів міської ради. Майже чверть респондентів не знають, кого обрали на їхній виборчій дільниці. Така низька обізнаність може бути наслідком як пасивності виборців, так і недостатньої активності депутатів у комунікації з виборцями. Проблема слабого представництва та відсутності зворотного зв'язку між громадянами та депутатами є викликом для формування повноцінної місцевої демократії.

У контексті воєнного часу важливим є той факт, що більшість мешканців громади підтримують діяльність міської влади, вважаючи її напрям правильним. Це свідчить про певний рівень довіри, лояльності та розуміння складності обставин, у яких доводиться діяти органам місцевого самоврядування. Однак понад третина респондентів висловила сумнів або незгоду з обраним курсом дій, що вказує на необхідність ретельного аналізу критичних настроїв та їх причин.

Особливу увагу заслуговує розділ дослідження, присвячений визначенню першочергових проблем, які, на думку населення, має вирішувати влада. Найвищу підтримку отримали напрями, пов'язані з розвитком промисловості, енергозбереженням, медициною та забезпеченням правопорядку. Це демонструє прагматичний підхід громадян до очікувань від влади: у пріоритеті – базові соціально-економічні потреби, необхідні для стабільності й безпеки. Натомість питання освіти, культури та спорту мають нижчий рівень суспільного інтересу, що також варто враховувати при стратегічному плануванні політики на місцевому рівні.

Тож, результати дослідження свідчать про загальну лояльність громади до місцевої влади, але водночас виявляють низку системних проблем, пов'язаних з комунікацією, прозорістю, представництвом та реакцією на кризові виклики. Врахування громадської думки має стати основою для корекції управлінських практик і посилення ефективності місцевого самоврядування в Тернопільській міській громаді.

Список використаних джерел

1. Бекешкіна І. В. (2020). Місцева влада та громадська думка в Україні. Фонд «Демократичні ініціативи». URL: <https://dif.org.ua/article/mistseva-vlada-ta-gromadska-dumka-v-ukraini>
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Офіційний сайт Тернопільської міської ради. URL: <https://ternopilcity.gov.ua>

4. Паніна Н. В. (2019). Громадянська культура в Україні: за результатами моніторингу Інституту соціології НАН України. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring_civic_culture.pdf
5. Результати соціологічного дослідження на тему «Політична культура населення Тернопільської міської громади». Тернопіль: Тернопільське відділення Академії політико-правових наук України; Центр політологічних студій ЗУНУ, 2025. 10 с.

АНАЛІЗ ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МЕШКАНЦІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Майбутній виборчий процес та його результати стануть одними з найважливіших від часу здобуття Україною незалежності. В умовах воєнної агресії, економічної нестабільності, часткової окупації територій та масштабної міграції громадян за кордон, саме результати виборів визначатимуть подальший політичний курс і стратегічний розвиток держави. Водночас ці результати значною мірою залежать від політичних орієнтацій та політичної поведінки виборців.

У цьому контексті особливої ваги набуває дослідження рівня політичної культури та електоральних вподобань громадян як на загальнонаціональному так і на місцевому рівнях задля розуміння відмінностей за регіональним принципом. З цією метою Центром політологічних студій Західноукраїнського національного університету було проведено соціологічне опитування серед мешканців Тернопільської міської громади. Актуальність дослідження зумовлена потребою в розумінні електоральних орієнтацій та виборчих настроїв мешканців громади в умовах війни.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі проведеного соціологічного опитування дослідити електоральні орієнтації членів Тернопільської міської громади в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу Електоральні орієнтації є невід'ємним елементом політичної культури, що відображає ставлення громадян до виборчого процесу, готовність брати в ньому участь, політичні уподобання, зокрема підтримку певних політичних діячів чи політичних сил. Також вони охоплюють фактори, які впливають на вибір громадян. Електоральні орієнтації мешканців Тернопільської громади демонструють певні особливості, що формуються під впливом війни та воєнного стану.

Враховуючи, що вибори є одним із ключових демократичних процесів, у межах яких найбільш яскраво проявляються особливості політичної культури, було проведено соціологічне опитування з метою аналізу електоральних орієнтацій мешканців Тернопільської громади. Проведене дослідження охоплює усі вікові групи, сфери професійної діяльності та рівні освіти. Воно спрямоване на визначення позиції респондентів щодо умов, за яких можуть бути проведені майбутні вибори, а також критеріїв, на які опитані спиратимуться при обранні того чи іншого кандидата або політичної сили. Дослідження також демонструє, які завдання, на думку респондентів, мають бути пріоритетними, та в які сфери, на їхню думку, має бути спрямована політична діяльність у першу чергу. Окремо дослідження дає змогу визначити рівень електоральної підтримки українських політичних фігур і партій на місцевому рівні.

Першим питанням у дослідженні став аналіз критеріїв, які мешканці визначили як важливі при виборі кандидата чи політичної сили. Цей аспект є важливим у контексті визначення політичних орієнтацій, оскільки він демонструє домінуючі фактори, що впливають на вибір виборця: соціально-психологічні чинники (зокрема особиста симпатія до політика або партійна ідентифікація) чи інструментальні – такі як програмні та ідеологічні засади, професіоналізм кандидата або його досвід в політиці [2].

Спираючись на дані дослідження, можна зробити висновок, що переважна більшість респондентів визначає політичну ідеологію (32,1 %) та досвід у політиці (30,3 %) як найбільш важливі чинники, якими вони керуватимуться під час виборів. Натомість 19,3 % опитаних зважають на особисті якості політика, а 7,3 % – на його приналежність до політичної партії. Ці результати свідчать про поступову зміну пріоритетів виборців на користь інструментальних чинників.

Наступні дані ілюструють уявлення громадян щодо прийнятних умов проведення президентських виборів – зокрема, під час війни або після скасування воєнного стану.

Аналіз відповідей респондентів демонструє, що більшість (46,8 %) орієнтується на правову визначеність. Також 26,7 % опитаних вважають, що Президентом має залишатися особа, яка привела країну до перемоги, якщо її підтримають виборці. Це також є свідченням схильності до дотримання правових норм і демократичних процедур. Значно менше респондентів (12,8 %) акцентують увагу на необхідності повернення громадян України на Батьківщину для забезпечення вищого рівня легітимності майбутнього президента та об'єктивності самих виборів. Лише 7,3 % вважають прийнятним проведення президентських виборів в умовах війни, що може свідчити про занепокоєння мешканців щодо легітимності чинного президента та відсутності демократичного процесу зміни влади. Крім того, 6,4 % респондентів схилиються до парламентської моделі обрання президента. Ці результати свідчать, що переважна більшість респондентів орієнтується на умови, визначені Конституцією України, відповідно до якої в період воєнного стану чергові вибори не проводяться [1]. Також для мешканців важливим є створення умов, які забезпечать належний рівень легітимності та легальності майбутнього президента.

Аналіз пріоритетних питань до майбутнього президента, визначених респондентами, дозволяє окреслити коло проблем, які найбільше хвилюють мешканців Тернопільської громади щодо виборів на національному рівні.

Спираючись на наведені результати, можна зробити висновок, що найпріоритетнішим питанням для респондентів є відбудова України (66,1%). Значущими також є питання оборони та безпеки (54,1%), економічного розвитку (50,5%) і боротьби з корупцією (47,7%). Менше значення, на думку опитаних, мають

судова реформа (22,9%) та соціальна політика (20,2%). Ці дані свідчать про те, що відновлення країни, економічне зростання, посилення обороноздатності та антикорупційна діяльність визначаються респондентами як пріоритетніші, порівняно із соціальною політикою чи реформами в судовій сфері. Така ієрархія потреб є відображенням воєнного часу, коли на перший план виходить питання збереження державності.

Наступні дані стосуються рівня підтримки певних політичних діячів та політичних сил серед респондентів. Це є важливим елементом у дослідженні електоральних орієнтацій, оскільки демонструє можливі результати виборів, якби вони проводилися сьогодні. У свою чергу, ці результати відображають політичні орієнтації мешканців, демонструючи, з якими політичними фігурами або силами співзвучні їхні цінності та погляди. Серед відомих українських діячів, згідно з результатами опитування, найбільше підтримки отримав чинний президент Володимир Зеленський (42,2 %). Друге місце посів колишній головнокомандувач Збройних Сил України та чинний посол України у Великій Британії Валерій Залужний (32,1 %). На третьому місці – президент України у 2015–2019 роках Петро Порошенко (18,3 %) [4].

Аналізуючи наведені результати, можна зробити висновок, що у разі проведення президентських виборів найближчим часом політична кон'юнктура, ймовірно, не зазнала б суттєвих змін. Як зазначає Гринюк Р.Ф. [3], в умовах війни та зовнішньої загрози в суспільстві зростає рівень підтримки чинного уряду або політичних лідерів. У такому контексті Володимир Зеленський сприймається більшістю як лідер, що перебуває «на своєму місці», а потенційні зміни можуть асоціюватися з ризиком нестабільності. Разом із тим, слід наголосити, що легітимність президента не є константою та змінюється залежно від політичної динаміки та розвитку подій. У цьому контексті Валерій Залужний залишається однією з найбільш авторитетних постатей в очах громадськості, насамперед як військовий керівник, який організував оборону на початку повномасштабного вторгнення, що забезпечило високий рівень довіри серед респондентів. Також, спираючись на результати опитування, можна стверджувати, що підтримка Петра Порошенка серед мешканців Тернопільської громади залишається порівняно високою у порівнянні з іншими політичними діячами. Це свідчить про збереження стабільного електорального ядра, яке, попри зміну політичного контексту, продовжує підтримувати його політичну позицію.

Наступним аспектом дослідження є вивчення партійних симпатій респондентів, що дозволяє оцінити ширший контекст електоральних орієнтацій.

Згідно з даними, представленими на діаграмі, у разі проведення місцевих виборів у 2025 році найбільшу підтримку серед респондентів отримала б партія «Слуга Народу» (34,8 %). Друге місце посідає партія «Європейська солідарність» (28,4 %). Третє місце розділили між собою партія «Правий сектор» та ВО «Свобода», набравши по 9,2 % голосів [4]. Отримані результати свідчать про помітну зміну політичної кон'юнктури в Тернопільській громаді, що проявляється у зниженні рівня підтримки представників партії «Свобода», яка традиційно мала високі електоральні позиції серед мешканців громади, а також у зростанні популярності партії «Слуга Народу». Варто також відзначити зростання підтримки партії «Правий сектор», що, ймовірно, пов'язане з активною підтримкою з боку молоді. Така динаміка може бути зумовлена процесами радикалізації політичних поглядів, які формуються під впливом воєнних подій та загального загострення суспільно-політичного контексту.

Висновки. Проаналізувавши результати соціологічного опитування, можна визначити кілька ключових особливостей електоральних орієнтацій та виборчих настроїв мешканців Тернопільської міської громади. Понад 60% респондентів при виборі кандидата керуються прагматичними критеріями – зважають на передвиборчу програму, ідеологічну позицію та політичний досвід кандидата. Це свідчить про зростання рівня усвідомленого вибору, зменшення вразливості до потенційного підкупу й стійкості до популізму. Водночас значна частина опитаних наголошує на необхідності дотримання конституційних норм, забезпечення порядку та стабільності як передумов для участі у виборах. Зафіксовано також низький рівень пріоритетності таких напрямів, як соціальна політика та судова реформа, що свідчить про фокус громадян на питаннях збереження державності і безпеки. Однією з характерних рис електоральних орієнтацій є підтримка Володимира Зеленського у разі проведення виборів у найближчій перспективі, що, ймовірно, зумовлено впливом зовнішньої загрози та бажанням зберегти стабільність.

Таким чином, попри воєнний стан, мешканці Тернопільської громади демонструють прихильність до дотримання правових норм і політичної стабільності. Політична культура, зокрема її компонент «електоральні орієнтації», продовжує рух в сторону розвитку, прямуючи до посилення політичної свідомості та відповідальності виборців.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Колесніков О. Політико-культурні чинники ефективності виборчих технологій в умовах українського політичного ринку [Електронний ресурс]. *Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kolesnykov_polityko.pdf
3. Гринюк Р.Ф. Вибори в умовах воєнного стану: Конституція, законодавство, реальність [Електронний ресурс] // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. № 1. URL: Режим доступу: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/01/18.pdf>
4. Результати соціологічного дослідження на тему: «Політична культура населення Тернопільської міської громади». Тернопіль: Тернопільське обласне відділення Академії політико-правових наук України; Центр політологічних студій Західноукраїнського національного університету, 2025. 10 с.

УЧАСТЬ НАСЕЛЕННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ КОМІСІЙ ТА ІНІЦІАТИВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ

Дослідження участі населення у діяльності комісій та суспільних ініціатив є важливою складовою більш аналізу політичної культури Тернопільської міської громади. Активне громадське життя є показником високого рівня політичної культури. Воно починається з найпростіших громадських дій: від волонтерства до створення масштабних проєктів, що покращують життя людей. Участь у житті громади може проявлятися у різних формах. Це може бути пряма участь у прийнятті рішень через громадські слухання, місцеві ініціативи, електронні петиції тощо. Також це може бути непряма участь через членство в громадських організаціях, благодійних фондах, партіях. Особливо важливу роль відіграє залучення громадян до роботи консультативно-дорадчих органів, таких як громадські ради, комісії та робочі групи при органах місцевого самоврядування.

Емпіричною основою для дослідження участі у діяльності громадських комісій та ініціатив є соціологічне дослідження політичної культури населення Тернопільської громади. Це дослідження охопило 218 респондентів різного соціального статусу. Після аналізу результатів опитування ми чітко зрозуміли, які фактори вплинули на результати: важливим є мікрорайон, де проживають люди. В центральних районах міста респонденти охочіше відповідали на запитання, а у віддалених районах люди менш активно приймали участь у опитуванні, мотивуючи це заклопотаністю або відсутністю інтересу до досліджуваного питання. Ще одним аспектом, який вплинув на результати дослідження є різний вік респондентів, від чого й різні бачення на важливість такого дослідження.

Мета тез – проаналізувати результати соціологічного дослідження політичної культури населення Тернопільської області та пролити світло на тему залученості жителів Тернополя до суспільно-політичного життя, дослідити рівень політичної культури у цьому аспекті.

Виклад основного матеріалу. Активна участь у суспільному житті громадян є проявом високого рівня політичної культури населення, що позитивно впливає на життя громади, починаючи від виборів у органи місцевого врядування, до загальнодержавних виборів, де політично освічене населення зможе обрати гідних керівників, які будуть вести країну до позитивних змін. Лукашевський Юрій, у своїй дисертації «Розвиток інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні» ставить в залежність рівень залученості громадян у суспільне життя від рівня демократизації суспільства. У своїй праці автор доходить до висновку, що «цінність демократії найкраще реалізується за допомогою безпосередньої участі громадян, а не через дії представників». Через цю участь громадяни можуть більше впливати на життя громади та загалом держави, адже тоді суспільство більш консолідоване та залучене. На думку дослідника, участь громадян у місцевому врядуванні забезпечують відкритий, прозорий та рівноправний процес участі громадян у формуванні та реалізації рішень завдяки громадським слуханням та обговоренням. Як показує практика, такі форми активності сприяють розвитку демократичного суспільства, враховуючи потреби кожної суспільної групи, етносу та загалом кожного індивіда у процесах формування рішень на місцевому рівні. Автор підкреслює: «Громадські обговорення створюють механізм взаємодії між владою та громадою, що сприяє розвитку партнерських відносин та формуванню місцевого самоврядування, яке відповідає реальним потребам та очікуванням мешканців». Науковець демонструє приклади інших країн, де місцеве врядування займає велику частину життя громадянина. Це право закріплене у конституціях багатьох країн серед яких і Україна. Це дає свої плоди: чим більше населення залучене до життя громади, тим більший рівень його добробуту [1 с. 22–58].

Фонд «Демократичні ініціативи» разом з «Українською соціологічною платформою» у 2019 році провів власне соціологічне дослідження, в якому дослідив рівень залученості українців до життя їхніх громад.

Результати опитування демонструють, що на момент 2019 року українці мало цікавились життям власних громад, що свідчило про низький рівень політичної культури населення. Лише 7% опитаних громадян активно проявляли себе у житті громади, 22% мало, але долучаються до життя громади, а інші, 69% громадян з тих чи інших причин не бажали брати участі у житті громади. Нам потрібно брати приклад з розвинених держав, де рівень залученості до громадського життя є набагато вищим, що спри яє сталому економічному розвитку та побудові стійких демократичних інституцій [2].

Зі сказаного випливає думка, що політична культура українців перебуває на низькому рівні, адже залученість до життя громади, що є важливим аспектом політичної культури, є низькою, порівняно з європейськими країнами. Ця проблема має свої причини, адже протягом довгого часу українці знаходились під окупацією чужих народів, які навмисне придушували активних українців. Сьогодні українська держава ще недостатньо стимулює розвиток політичної культури, а місцева влада теж часто не зацікавлена у розвитку активної громади.

У соціологічному дослідженні, проведеному в Тернопільській міській громаді, важливе місце приділено залученості населення до громадських ініціатив.

Результати опитування демонструють, що майже 47% респондентів брали участь у роботі волонтерських організацій; 39% висловились, що приймали участь у роботі вуличних, будинкових чи сільських комітетів; 6,4% відповіли, що приймали участь у роботі комісій міської ради; 5% респондентів працювали у радах при головах сільських громад; 3,2% приймали участь у діяльності органів територіальної оборони [3]. Загалом спостерігається розрив між масовою волонтерською діяльністю та залученістю до формальних інститутів влади, таких як комісії

міської ради чи ради при головах сільських громад. Помітно, що нинішній сплеск волонтерської ініціативи має потенціал стати фундаментом для входу активних громадян у більш складні владні процеси.

У наступному запитанні дослідники звернули увагу на те, яку відповідальність та роботу здійснювали респонденти у своїй громадській діяльності.

Після першого питання, в якому велика частина громадян висловила про свій досвід у волонтерській діяльності, у цьому питанні ця тенденція продовжується. 50% громадян ділилися досвідом волонтерської діяльності у місті Тернопіль. вона проявлялась у різних формах, від звичайного збору допомоги до поїздки на фронт і передача малозабезпеченим потрібної допомоги. 14,5% респондентів займалася організацією усіляких зборів та заходів для громадського обговорення, комунікації між жителями громади задля подальшого вирішення наявних проблем. 16% громадян брали участь у розв'язанні соціально значущих проблем; це проявлялось у вирішенні екологічних проблем, побутових питань. 19,3% опитаних займалися іншою діяльністю [3]. Ці дані знову підтверджують високий рівень організованості та залученості громадян Тернопільської громади до активного життя. Різноманітність відповідей демонструє багатогранність та глибину громадської участі. Відповідь респондентів про «іншу» діяльність свідчить про ще більше різноманіття громадських ініціатив, які виходять за рамки запропонованих форм участі. Продемонстрована всебічна активність є беззаперечним доказом, що громадяни Тернополя проявляють високий рівень ініціативності та згуртованості для покращення життя громади.

Висновок. Аналіз залученості жителів Тернопільської громади до суспільно-політичного життя свідчить про значний поступ уперед, порівнюючи з показниками опитування 2019 року по всій Україні. Досвід Тернопільської громади станом на 2025 рік вказує на суттєве пожвавлення громадянської активності, зокрема через війну. Волонтерська активність стала найбільш виразною через загрозу державності; відбулась глобальна консолідація народу через екзистенційну загрозу, зростання ініціативності та рівня самоорганізації. Такі показники є свідченням поступового формування сталої політичної культури, яка зміцнює демократичні інститути та покращує якість життя суспільства. Проте є відмінність між неформальною громадською активністю (волонтерством, участю в комітетах) і формальними структурами самоврядування (комісії, ради), що вимагає додаткової уваги з боку громадян. Майбутнє політичної культури в Тернопільській громаді напряму залежить від заохочення та підтримки громадської активності на всіх рівнях. Лише за умови системної взаємодії між громадою та владними структурами можна досягти політичної культури, який відповідатиме європейському рівневі і сприятиме постійному розвитку демократії в Україні.

Список використаних джерел

1. Лукашевський Ю. Розвиток інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні. Львів, 2024. 218 с.
2. Залученість українців до активностей громадських організацій лишається незначною – Українська соціологічна платформа. Українська соціологічна платформа. URL: <https://www.usp.biz.ua/?p=5269>
3. Результати соціологічного дослідження на тему: «Політична культура населення Тернопільської міської громади». Тернопіль: Тернопільське обласне відділення Академії політико-правових наук України; Центр політологічних студій Західноукраїнського національного університету, 2025. 10 с.

АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ МЕШКАНЦІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Політична культура проявляється в політичній діяльності та політичній поведінці суб'єктів історичної творчості. До того ж саме в критичних умовах «спрацьовують» глибинні ментальні настанови, які за звичних умов можуть свідомо приховуватися з тих чи інших суб'єктивних причин. В умовах воєнного протистояння істинні політичні ідеали й цінності відіграють вирішальну роль, тому їхнє дослідження дозволяє з'ясувати сутнісні риси політичної культури. Тому, дослідження політичної культури народу, регіонів та місцевих громад в умовах воєнного конфлікту має особливу значимість для науки та практики.

Метою даного дослідження є аналіз політичної активності мешканців Тернопільської громади в умовах воєнного стану на основі результатів соціологічного дослідження, проведеного Центром політичних студій Західноукраїнського національного університету.

У сучасному політичному дискурсі питання політичної участі займає центральне місце, визначаючи взаємодію громадян з політичною системою, формуючи основу демократичного режиму. Сутність політичної участі полягає в активній взаємодії індивіда чи групи осіб між собою та політичними процесами у різноманітних формах та виявах цивільно-громадянської активності [3]. Від виборів до громадських об'єднань політична участь репрезентує важливий елемент демократичного устрою, аналіз якого дає змогу визначити рівень залучення громадян до політичного життя та його вплив на сталість і ефективність політичної системи.

Першим у дослідженні постало питання про те, як мешканці Тернопільської міської громади оцінюють рівень політичної активності населення своєї спільноти. Відповідаючи на питання *«Як ви оцінюєте загальний рівень суспільно-політичної активності жителів громади»*, доволі значна кількість респондентів із 200 опитаних зазначила, що рівень політичної активності є «дуже високим (26,6%) та «скоріше високим» (35,8%) . Проте 32,2% членів громадян вважають, що рівень політичної активності жителів є «скоріше низьким», а 5,5% – що він «дуже низький» [5].

Активістська громадянська акультура має місце тоді, коли члени спільноти сміливо і активно звертаються до органів публічної влади з вимогою вирішення своїх чи загальнонаціональних проблем. Відповіді на питання *«Чи зверталися Ви до депутата вашого виборчого округу для вирішення певної проблеми?»* показують, що 5,7% опитаних звертались з ініціативами та проханнями і отримали на них позитивні відповіді, а 9,5% не отримали допомоги. Однак більшість респондентів (49,1%) ніколи не звертались до депутата свого виборчого округу, а інші (22,6%) цього не робили, але розглядають таку можливість у майбутньому [5].

Не більш позитивні відповіді надійшли на питання *«Чи є Ви членом політичної партії або громадської організації?»* Згідно опитування, 85,4% респондентів не є активними членами громадянського суспільства (членами політичних партій, громадських організацій). Членами політичних партій є 1,8% залучених до опитування дорослих громадян; учасниками громадських організацій виявилось 2,5 % членів громади і 3,7% є учасниками неформальних об'єднань [5].

Важливим показником громадської активності є ставлення населення до масових суспільних рухів і, в першу чергу, до волонтерської діяльності. Дослідження показало, що 48,2% респондентів не займалися такою діяльністю, а інша частина – 21,8% допомагають співгромадянами та органам публічної влади час від часу, і лише 5,5% займаються волонтерством на постійній основі [5]. Якщо порівняти наведені дані з результатами минулих років, то на початку грудня 2023 року Українська Волонтерська Служба та U-Report. отримали такі результати: регулярно брали участь у волонтерській діяльності 7% респондентів; 35,8% декілька разів на рік і 11,9% лише один раз [1].

Цікавими є також дані про участь громадян у петиційній діяльності. Виявилось, що більшість членів громади – 52,3% осіб ніколи не підписували петиції; 11% дуже рідко це робили; 20,2% час від часу це роблять.

В сучасних умовах комп'ютерних і цифрових технологій цікавим є ставлення тернополян до *засад електронної демократії*? Виявилось, що більшість населення (48,6%) не підтримує впровадження в практику засад електронної демократії; 20,2% скоріш не підтримують; 22% скоріш підтримують; і лише 9,2% осіб повністю підтримують впровадження діджиталізації [5]. Слід враховувати, що становлення електронної демократії в країні можливо лише в умовах подальшого зростання рівня комп'ютерної грамотності громадян. Якщо молоді особи уже доволі добре володіють гаджетами і комп'ютерами, то середнє і старше покоління громадян України лише освоюють ази комп'ютерної грамотності. Це, очевидно, стримує їх від перспективи якнайшвидшого впровадження елементів електронної демократії [2].

Як часто члени міської громади відвідують громадські слухання або зустрічі з представниками місцевої влади. Згідно з результатами опитування, 50,5% респондентів ніколи не брали участі в громадських слуханнях або зустрічах з представниками місцевої влади; 20% дуже рідко беруть участі у цьому; 16,5% час від часу беруть участь і подібних заходах

Відповіді на питання *«Чи брали Ви участь в акціях протесту або мітингах»* дали такий результат: 27,5% жителів Тернопільської громади ніколи не брали участь в акціях протесту або мітингах і не підтримують такі дії; 45% – ніколи не брали в цьому участь, але морально підтримують такі заходи; 19,3% брали участь у протестних

акціях, один або два рази; і лише 6,4% жителів міської громади неодноразово брали в цьому участь [5]. Хоч мітинги та інші демократичні масові заходи не заборонені Конституцією України та законами, але їхнє проведення під час воєнного стану може бути обмеженим або забороненим згідно рішення військового командування, суду чи місцевою адміністрацією [4].

Завершуючи аналіз результатів соціологічного дослідження, розглянемо фактори, які істотно впливають на політичну активність громадян. Більшість респондентів 56% стверджують, що на їхню поведінку найбільше впливають особисті політичні переконання; 39,4% стверджують, що до активності в першу чергу стимулює ситуація в країні або громаді; 7,3%, що найбільше впливають друзі і родина; найменше на політичну активність впливають політичні партії і їхні лідери (0,9%). Попри трагізм ситуації, війна змусила українців усвідомити, що їхня свобода, доля країни, залежить від рівня їхньої відповідальності перед викликами, які поставила перед ними історія [6].

Висновки. Результати соціологічного дослідження показують, що більшість членів Тернопільської міської громади суб'єктивно орієнтовані в тому, що загалом суспільно-політична активність населення є високою. Доволі оптимістичні і позитивні відповіді прозвучали про мотиви, які мали б зумовлювати і стимулювати суспільно-політичну активність народного загалу: усвідомлення ситуації в Україні в умовах російської агресії та політичні переконання. Однак, відповідаючи на конкретні практичні питання, члени громади засвідчили, що лише доволі незначна частина респондентів (від 5 до 10 процентів) активні у висловленні своїх вимог до органів місцевого самоврядування та державної влади; не проявляють належної зацікавленості у петиційній діяльності, у відвідуванні зібрань на яких обговорюються актуальні питання діяльності міської громади чи її окремих територій; не є активними учасниками протестних акцій. Вельми низькою є залучення осіб різного віку до діяльності політичних партій та громадських організацій. Дещо більшою на цьому фоні є участь населення у суспільних рухах, і, в першу чергу, у волонтерській діяльності. Тривала війна та її наслідки, морально-психологічна втома, певна апатія також є причинами зниження цієї політичної активності, яка була на початку протидії агресії зрочинному пілінському режиму. В цих умовах велике значення має залучення до активного політичного процесу молодого покоління, в першу чергу студентської молоді, рівень політичної грамотності і обізнаності якої є доволі високою.

Список використаних джерел

1. Дослідження волонтерства в Україні: цифри та висновки. Українська Волонтерська Служба. URL: <https://volunteer.country/library/74-ukrayinciv-dolucalis-do-volonterstva-pislia-24-liutogo-2022-roku-shho-pokazali-rezultati-doslidzennia>
2. Малишенко Л. О. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ : автореф. дис. ... канд. політ. наук. Одеса, 2009. 19 с.
3. Махно Ю. Політична участь: сутність, поняття, функції. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2024. № 17. С. 132–137. URL: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-17-17>
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 14 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Результати соціологічного дослідження на тему «Політична культура населення Тернопільської міської громади». Тернопіль: Тернопільське відділення Академії політико-правових наук України; Центр політологічних студій ЗУНУ, 2025. 10 с.
6. Zelena O., Mirchuk I. THE IMPACT OF THE WAR ON THE CIVIC POSITION AND GEOPOLITICAL ATTITUDES OF STUDENT YOUTH IN UKRAINE. *Visnyk of the Lviv University*. 2022. No. 43. P. 264–274. URL: <https://doi.org/10.30970/ppp.2022.43.32>

МЕРИТОКРАТІЯ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Постановка проблеми. У світлі цифрової трансформації політики дедалі більше обговорюється можливість використання штучного інтелекту (ШІ) для ухвалення політичних рішень. На цьому тлі зростає інтерес до меритократії – концепції управління, заснованої на здібностях та заслугах. Постає питання: чи може алгоритмічне управління бути новою формою меритократії? І чи не веде це до загрози технократизації, де рішення приймаються без належного демократичного контролю? Проблема полягає у необхідності теоретичного осмислення можливості інтеграції меритократичних принципів у цифрове управління без втрати етичних і демократичних орієнтирів.

Мета. Проаналізувати перспективи застосування ідеї меритократії як філософського обґрунтування для використання ШІ в політичному управлінні та оцінити потенційні ризики такої трансформації з позицій етики та політичної теорії.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Розкрити зміст ідеї меритократії в політичній теорії.
- Визначити особливості використання ШІ у сфері політичного управління.
- Оцінити можливості і обмеження алгоритмічного ухвалення рішень у контексті меритократичних принципів.
- Проаналізувати приклади впровадження цифрового управління з елементами меритократії (напр. Сінгапур, Естонія).
- Запропонувати етичну модель впровадження ШІ в політику без ризиків цифрового авторитаризму.

Виклад матеріалу. Меритократія в класичному значенні передбачає владу найбільш здібних. В умовах цифрової революції виникає нова її форма – алгоритмічна меритократія, коли прийняття рішень делегується експертним системам. У сучасному політичному дискурсі ШІ позиціонується як нейтральний та ефективний інструмент, однак його алгоритми закладаються людьми та часто відтворюють існуючі упередження. Концепція цифрової меритократії потребує критичного аналізу: наскільки вона відповідає вимогам демократичного контролю, прозорості, підзвітності та участі громадян? Прикладами технократичного управління з меритократичними рисами можна вважати досвід Сінгапуру, де високі вимоги до еліт поєднуються з широким використанням цифрових технологій у публічному адмініструванні. Проте ризик виникнення «цифрового елітизму» та виключення громадян з політичного процесу змушує ставити питання про межі алгоритмічного впливу.

Висновки. Концепція меритократії може стати теоретичною основою для впровадження ШІ в політичне управління, однак потребує етичного переосмислення в умовах цифрової доби. Для уникнення загроз технократизації політики необхідно створити прозору систему контролю за алгоритмами, що дозволить поєднати ефективність ШІ з принципами демократії та справедливості.

Список використаних джерел

1. Gaborit, P. (2024). A Sociopolitical Approach to Disinformation and AI. <https://consensus.app/papers/a-sociopolitical-approach-to-disinformation-and-ai-gaborit/d2490fd808345ea086db21c5ac17b4b1>
2. Diez-Gracia, A. et al. (2023). Disintermediation and Disinformation. <https://consensus.app/papers/disintermediation-and-disinformation-as-a-political-diez-gracia-sánchez-garcía/228844e18991544680013ca4ce6fa60e>
3. Sandel, M. (2020). The Tyranny of Merit: What's Become of the Common Good? Farrar, Straus and Giroux.
4. Daniels, N. (2022). Meritocracy and Ethics in the Age of Algorithms. *Journal of Political Philosophy*, 30(1), 89–110.
5. Lim, M. (2023). Technocracy, AI, and the Future of Governance: The Case of Singapore. *Asian Journal of Public Affairs*, 15(2), 42–59.

ПЛАТФОРМА 2.

«ФІЛОСОФІЯ ДОВІРИ ЯК ОСНОВА ЛЕГІТИМНОСТІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології
та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Олександра Галасіс студентка групи ФБС-11*

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження: Китай має одну з найдавніших традицій політичної філософії, яка глибоко вплинула на розвиток державного управління, політики та суспільних інститутів не лише в Китаї, але й у багатьох країнах Азії. Сьогодні, у глобалізованому світі, де Китай відіграє ключову роль у міжнародних відносинах, вивчення його філософських підходів до управління є необхідним для розуміння сучасних тенденцій і принципів китайської політики та бізнесу.

Мета дослідження: дослідити Китайську традицію філософського осмислення проблем управління. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** визначити традиційні підходи у сучасному управлінні Китаю; проаналізувати ключові філософські учення, зокрема конфуціанство, даосизм та легізм, та їх погляд на управління; дослідити вплив цих філософських ідей на формування політичних і управлінських принципів у китайській історії.

Виклад основного матеріалу. Китайська традиція філософського осмислення проблем управління – це сукупність ідей та підходів, розроблених у межах класичних китайських філософських шкіл (конфуціанства, даосизму, легізму та інших), що досліджують питання державного управління, соціального порядку та етики правителя. Ця традиція базується на принципах морального лідерства, природної гармонії та законодавчої дисципліни, які визначили особливий підхід Китаю до управління і вплинули на його соціально-політичну систему як у минулому, так і в сучасності. У сучасній політиці та культурі управління Китаю помітні елементи всіх трьох філософських традицій. Конфуціанство залишається моральним орієнтиром, підкреслюючи важливість етики та гармонії. Даосизм впливає на погляди, що стосуються гнучкості управління та економічних реформ. Легізм, у свою чергу, заклав основи для сучасної правової системи, де дотримання законів є обов'язковим для стабільності держави. Поєднання цих трьох підходів стало основою для «китайської моделі» управління, яка поєднує моральне лідерство, динамізм реформ та дисципліну. Китайська традиція філософського осмислення проблем управління демонструє багатовікову мудрість, яка залишається актуальною і слугує цінним джерелом для сучасної політики та міжкультурного діалогу. Надзвичайно цікавою є китайська традиція філософських розвідок у царині управління, з її антропоцентричністю та раціональним характером. Ще одна характерна риса китайської філософії управління – це догматизація конфуціанства. Ідея єдності та гармонії природи й людини, що пронизує всю конфуціанську та даосистську метафізику, знаходить своє відображення і у трактуванні управління: «управляти людьми, за китайськими поняттями, – все одно що управляти водним потоком: не потрібно докладати зусиль для того, щоб змусити воду текти в тому напрямку, куди вона прагне за своєю природою, але горе тому, хто спробує перепинити її шлях. Китайська традиція філософського осмислення проблем управління охоплює багатовікові концепції та підходи до державного управління та суспільного устрою, розвинуті в рамках китайських філософських шкіл – конфуціанства, даосизму та легізму. Кожна з цих шкіл по-різному трактує роль правителя, законів і моральних принципів у підтримці соціальної стабільності та порядку. Конфуціанство акцентує на моральних якостях правителя, вважаючи, що етичне управління базується шляхом гуманності, справедливості та ритуалів. Конфуцій стверджував, що гармонія в суспільстві досягається шляхом морального впливу правителя, який служить прикладом для народу. Даосизм, представлений Лао-цзи, відомий своєю концепцією «у-вей» – принципом недіяння. Даосизм закликає до мінімального втручання влади у природний порядок, стверджуючи, що найкраще управління – це невидиме управління, що підтримує гармонію, не нав'язуючи жорстких обмежень. Легізм, на відміну від конфуціанства і даосизму, вбачає в управлінні необхідність суворих законів та покарань. На думку легістів, суспільний порядок можливий лише за допомогою чітких правил і системи контролю, що забезпечують дисципліну та стабільність. Китайська традиція філософського управління не лише вплинула на політичну культуру стародавнього Китаю, але й продовжує впливати на сучасні методи управління, де елементи всіх трьох підходів інтегруються в єдину систему, що балансує моральне лідерство, гнучкість та дисципліну.

Висновки. Китайська традиція філософського осмислення проблем управління – це багатогранна система, що інтегрує моральні, етичні та правові принципи, розроблені в межах конфуціанства, даосизму та легізму. Ця традиція демонструє різні підходи до управління: конфуціанство підкреслює роль етичного лідерства, даосизм закликає до природної гармонії через мінімальне втручання, а легізм наголошує на значенні закону та дисципліни. Сьогодні китайська політика втілює елементи кожної з цих шкіл, прагнучи досягти балансу між стабільністю, гуманністю та ефективним регулюванням. Вивчення китайської управлінської традиції є актуальним і важливим, оскільки вона пропонує цінні підходи до вирішення сучасних політичних і соціальних викликів, демонструючи, як традиційні філософські ідеї можуть успішно впливати на сучасну державну практику.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ В ХХІ СТОЛІТТІ

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі гроші стають не лише засобом обміну, але й важливим інструментом для досягнення соціального статусу, забезпечення добробуту та самореалізації. Зростає потреба у фінансовій грамотності, оскільки управління фінансами стає ключовим фактором у стабільності особистого життя та адаптації до нових економічних реалій. Крім того, питання етики і соціальної відповідальності у використанні грошей набувають все більшої ваги в умовах глобальних викликів і криз.

Мета дослідження: вивчення ролі грошей у сучасному житті, їх впливу на соціальний статус, якість життя, економічну стабільність і особисту реалізацію, а також аналіз змін у фінансових звичках і поведінці людей в умовах цифровізації, глобалізації та економічних трансформацій.

Об'єкт дослідження: фінансові відносини людини в умовах сучасної економіки, роль грошей у формуванні соціального статусу, добробуту та особистих цінностей, а також вплив технологічних і економічних змін на фінансову поведінку та прийняття рішень.

Предмет дослідження: аналіз ролі, функцій та впливу грошей у сучасному суспільстві. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** економічний аспект: вплив цифрових грошей та глобалізації; соціальний аспект: гроші як інструмент статусу та добробуту; психологічний аспект: вплив на мотивацію, стрес і матеріалізм; культурний аспект: ставлення до грошей у різних культурах; етичний аспект: нерівність і моральні питання, пов'язані з багатством.

Виклад основного матеріалу. У ХХІ столітті гроші відіграють ключову роль у житті людини, значно впливаючи на різні аспекти її існування. Гроші залишаються основним інструментом обміну та збереження вартості. Однак із розвитком цифрових технологій значення грошей розширилося. З'явилися криптовалюти, електронні платежі, які змінюють традиційне уявлення про фінанси. Вони забезпечують швидкість, доступність та глобальну інтеграцію фінансових систем. У сучасному суспільстві гроші часто визначають рівень соціального статусу, можливості доступу до освіти, медицини та дозвілля. Вони також впливають на формування відносин між людьми, де фінансовий стан стає одним із критеріїв оцінки успішності. Гроші впливають на емоційний стан людини, формуючи почуття безпеки чи, навпаки, тривоги через фінансову нестабільність. Матеріалізм, характерний для споживацького суспільства, створює гонитву за багатством, що часто супроводжується стресом і вигоранням. Відношення до грошей залежить від культурних традицій та цінностей. У деяких суспільствах гроші є символом успіху, в інших – лише засобом забезпечення базових потреб. Медіа та реклама формують образ «ідеального життя», прив'язаного до фінансового добробуту.

Висновки. У ХХІ столітті грошей набули багатогранного значення для людини. Вони забезпечують не тільки функцію обміну та виплати вартості, але й є інструментом досягнення соціального статусу, свободи та незалежності. Однак важливо пам'ятати, що, незважаючи на всі переваги грошей, їхня демонстрація або нестабільність можуть створити значні проблеми. У зв'язку з цією сучасна людина повинна бути здатною ефективно управляти своїми фінансами, усвідомлюючи їхню роль у своєму житті та вплив на соціальну та економічну ситуацію в світі. Таким чином, значення грошей для людини в ХХІ столітті виходить за межі простого матеріального благополуччя і стає складним та багатогранним аспектом соціального і особистісного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА

Актуальність теми дослідження. Українська філософська думка є невід'ємною частиною культурної та інтелектуальної спадщини українського народу. Її розвиток відображає складний шлях формування національної ідентичності, духовності та суспільного самопізнання. Сьогодні, в умовах відродження національної свідомості, дослідження української філософії набуває особливої актуальності. Це дозволяє не лише краще зрозуміти культурний контекст і духовні цінності нашого народу, але й виявити його унікальний внесок у світову філософську традицію.

Мета дослідження: аналіз етапів розвитку української філософської думки, визначення її ключових особливостей та оцінка її значення у контексті світової філософії. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** дослідити основні етапи становлення та розвитку української філософської думки; вивчити ключові ідеї та концепції провідних представників української інтелектуальної традиції; з'ясувати вплив історичних умов на формування філософських поглядів; визначити роль української філософії у сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Українська філософська думка має глибоке історичне коріння, яке охоплює різноманітні етапи розвитку – від філософських пошуків у Київській Русі до сучасних постмодерністських концепцій. Філософія Київської Русі. Зародження філософії в Україні пов'язане із впливом християнства, яке стало основою для формування світоглядних ідей. Одним із перших важливих текстів є «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона, де висвітлюється ідея гармонії між божественним порядком і земним правлінням. У цей період філософські твори носили переважно богословський характер, однак вони заклали підґрунтя для подальшого розвитку світоглядної традиції. Епоха бароко (XVII-XVIII ст.). Перехід до нових інтелектуальних горизонтів відбувся у період бароко, коли Києво-Могилянська академія стала осередком філософської думки. Тут формувалися раціоналістичні підходи до пізнання світу, які гармонійно поєднувалися з християнськими цінностями. Видатний мислитель Григорій Сковорода став символом української філософії цього часу. Його концепція «спорідненої праці» наголошує на необхідності знайти свою справжню сутність і жити у злагоді з внутрішнім покликанням. Його ідеї досі мають вагомe значення у філософії та педагогіці. Філософія національного відродження (XIX ст.). XIX століття стало періодом, коли філософія зосередилася на питаннях національного самоусвідомлення. Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш і Михайло Драгоманов, крізь призму літератури й публіцистики, розвивали ідеї свободи, соціальної справедливості та єдності народу. У цей період українська філософія тісно перепліталася з громадсько-політичним життям, що посилювало її вплив на суспільство. Сучасна українська філософія. XX століття принесло значні випробування, які вплинули на розвиток української філософії. У радянський період вона часто була обмежена ідеологічними рамками, однак мислителі, такі як Василь Сухомлинський, шукали способи розвивати ідеї етики та гуманізму. Після здобуття незалежності Україною філософська думка зазнала нового піднесення. Сьогодні українські мислителі аналізують виклики глобалізації, питання ідентичності та екологічної відповідальності, зокрема в контексті війни та демократичного розвитку. Особливості української філософії. 1. Поєднання релігійних та світських ідей. 2. Гуманістичний підхід із акцентом на духовність і моральність. 3. Тісний зв'язок із національними культурними та літературними традиціями. 4. Адаптивність до історичних викликів, збереження ідентичності.

Висновки. Українська філософська думка є унікальним явищем, що відображає духовний і культурний розвиток українського народу. Її багатогранність і глибина зумовлені складними історичними умовами, у яких вона формувалася. Сьогодні дослідження української філософії є не лише способом зрозуміти власну історію, але й інструментом для формування національної самосвідомості у глобалізованому світі. Українська філософія займає своє гідне місце у світовій інтелектуальній спадщині та продовжує слугувати джерелом ідей для сучасних поколінь.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ІДЕЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ТРАДИЦІЇ: ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: 1. Постійний розвиток суспільства та технологій ставить перед нами нові питання про межі людських можливостей та етичні аспекти вдосконалення. 2. Глобалізація та культурний плюралізм вимагають від нас розуміння універсальних цінностей та ідеалів, що лежать в основі європейської культури. 3. Вивчення історичних коренів ідеї вдосконалення людини допомагає нам краще зрозуміти сучасні суспільні процеси та сформуванню більш зваженої позиції щодо майбутнього людства.

Мета дослідження: виявити ключові парадигми розвитку ідеї вдосконалення людини в європейській традиції. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** пояснити зміну уявлень про досконалу людину в європейській культурі від античності до наших днів; дослідити вплив культурних та соціальних факторів на сучасні уявлення про саморозвиток і досконалість людини.

Виклад основного матеріалу. Ідея вдосконалення людини є однією з фундаментальних у європейській культурно-історичній традиції. Вона визначала уявлення про сенс життя, цінності та ідеали, якими керувалися люди протягом століть. Проте, протягом історії ці уявлення зазнавали значних трансформацій. Від античних філософів, які бачили ідеал людини у гармонії розуму і тіла, через середньовічну релігійну парадигму, де досконалість досягалася через служіння Богу, до епохи Відродження, що поставила на перше місце індивідуальність і всебічний розвиток особистості – кожна епоха мала своє бачення ідеальної людини. Просвітництво доповнило цей образ ідеалом раціональної, моральної і громадянської особистості. Однак, XIX–XX століття принесли нові виклики і змінили акценти, зосередившись на внутрішньому світі людини, її свободі і самовираженні. На зміну уявлень про ідеал людини впливали різноманітні фактори. Релігійні вчення, філософські концепції, соціальні зміни, культурні цінності – все це формувало уявлення про те, якою має бути досконала людина. Сучасні уявлення про саморозвиток і досконалість є більш різноманітними і індивідуальними, ніж раніше. Глобалізація, науково-технічний прогрес, психологія і індивідуалізм – ось лише деякі фактори, які впливають на сучасні уявлення. Сучасна людина прагне до особистісного зростання, балансу між різними сферами життя, постійного навчання і розвитку, а також до соціальної відповідальності. Однак, разом з новими можливостями, сучасний світ ставить перед людиною нові виклики, пов'язані з вибором цінностей, пошуком сенсу життя і подоланням відчуження.

Висновки. Ідея вдосконалення людини є динамічною і постійно розвивається. Вона відображає найглибші прагнення людей і впливає на всі сфери життя. Розуміння еволюції цієї ідеї допомагає нам краще зрозуміти себе і своє місце в світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35–41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10–20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології
та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Назарій Рибачок, студент групи ФБС-11*

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: В сучасному світі виробництво є ключовим фактором, який визначає економічний, соціальний та культурний розвиток суспільства. Технологічні інновації, науково-технічний прогрес та глобалізація суттєво змінили структуру суспільства, впливаючи на спосіб життя людей та їхні цінності. Вивчення цього впливу є актуальним для розуміння сучасних тенденцій і майбутніх перспектив розвитку.

Мета дослідження: аналіз впливу виробництва на спосіб життя суспільства, зокрема, як розвиток продуктивних сил, науково-технічна революція та технологічні інновації змінюють соціальні відносини, культурні норми та повсякденне життя людей.

Об'єкт дослідження: виробництво як основа економічного розвитку суспільства.

Предмет дослідження: вплив різних етапів розвитку виробництва на суспільні відносини та спосіб життя людей. Відповідно до мети, формулюємо такі **завдання:** проаналізувати основні етапи розвитку виробництва та їхній вплив на структуру і спосіб життя суспільства; дослідити роль науково-технічної революції, зокрема вплив змін у виробничих процесах на повсякденне життя людей; розглянути перспективи розвитку постіндустріальної цивілізації та оцінити її вплив на сучасне суспільство, особливо у соціальній, економічній і культурній сферах.

Виклад основного матеріалу. З точки зору філософії, розвиток виробництва тісно пов'язаний із становленням продуктивних сил. Як зазначається у літературі, становлення продуктивних сил обумовлюється вдосконаленням всіх їх компонентів: кваліфікації, майстерності і виробничого досвіду людей; диференціації розподілу праці, розширення і поглиблення її спеціалізації; засобів виготовлення, знарядь праці, техніки і технологічного використання науки. Це показує, як виробничий процес стає дедалі складнішим і технологічно вдосконалим, що, у свою чергу, змінює структуру суспільства. Кожен новий спосіб виробництва є якісно новим етапом у розвитку суспільства, який визначає нові умови життя. Наприклад, перехід від аграрного до індустріального суспільства суттєво змінив спосіб життя людей, викликавши урбанізацію, зростання міст і зміну соціальних відносин. Як влучно зазначено: «виробляючи умови, в яких людина проживає, вона тим самим виробляє саму себе. Тобто, спосіб виробництва формує не тільки економічне середовище, але й культурні та соціальні аспекти життя. Науково-технічна революція, яка розпочалася в другій половині ХХ століття, стала каталізатором значних змін у суспільстві. Вона викликала переворот у продуктивних силах суспільства: науці, техніці, людині. Використання новітніх технологій, автоматизація праці та розвиток інформаційних технологій сприяли виникненню нових форм праці та соціальних відносин. Це мало безпосередній вплив на спосіб життя людей, змінюючи їхні цінності, моделі споживання і навіть стосунки в суспільстві. Третя хвиля цивілізації, яка почала підніматися в середині ХХ ст., ознаменувала перехід до постіндустріального суспільства, яке також називають інформаційним. Це новий етап, який характеризується зменшенням ролі традиційних виробничих галузей і зростанням значення інформаційних технологій, знань і комунікацій. Як зазначається: «вона призведе (а в деяких країнах вже призвела) до формування постіндустріальної (інформаційної) цивілізації». В таких умовах суспільство змінюється з акцентом на інтелектуальну працю, мережеві комунікації та гнучкі соціальні структури.

Висновки. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства є незаперечним. Кожен новий етап у розвитку продуктивних сил супроводжується якісними змінами в суспільстві, створюючи нові соціальні, економічні і культурні реалії. Вдосконалення технологій та науково-технічний прогрес сприяють появі нових форм праці, споживання та соціальної організації. Третя хвиля цивілізації, яка характеризується формуванням постіндустріального суспільства, кардинально змінює роль людини в виробничому процесі, роблячи її активним учасником інформаційної та комунікаційної економіки.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження. Вивчення грошей із соціально-філософської точки зору є надзвичайно актуальним у сучасному глобалізованому світі. Гроші відіграють центральну роль у формуванні соціальних структур, впливають на поведінку людей та визначають динаміку влади в суспільстві. У процесі розвитку економічних систем і появи нових форм валюти розуміння філософського значення грошей стає дедалі важливішим для вирішення проблем соціальної нерівності, етичних викликів та визначення майбутнього людських взаємодій.

Мета дослідження: дослідити концепцію грошей через соціально-філософську призму, аналізуючи їхній вплив на соціальні відносини, культурні цінності, індивідуальну та колективну поведінку. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** дослідити історичний розвиток грошей як соціальної конструкції та їх еволюцію від засобу обміну до символу вартості й влади.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це складна й багатогранна категорія, яка відображає економічну, соціальну та філософську природу людського буття. З філософської точки зору, гроші цікавлять через їхню подвійну природу: з одного боку, вони є символом економічних відносин, з іншого – уособлюють людську працю, виражену в грошовому еквіваленті. Гроші мають соціальний статус і стають об'єктом влади та впливу, відіграючи центральну роль у житті сучасної людини. Влада, гроші та інші основні чинники, що визначають людське життя, найкраще розвиваються в умовах соціально організованого суспільства. Держава створює необхідні умови для реалізації прагнень людини, забезпечуючи освіту, культуру, медицину, соціальний захист та інші соціальні блага. Цей процес є відображенням прагнення до свободи та справедливості. За останні кілька десятиліть філософські роздуми про гроші сформували особливий міждисциплінарний напрямок, який отримав назву «фінансова філософія» або «економічна філософія». У цьому періоді економічні чинники почали набувати настільки важливого значення, що це спричинило зростання філософського інтересу до концепцій економічної реальності. Історично, філософія не виділяла гроші як окрему дисципліну. Лише з часом почала розвиватися філософія фінансів як складова частина соціальної онтології, що дозволяє розглядати гроші в контексті ширшого філософського аналізу соціальних структур і явищ. Аристотель у своїй праці «Нікомахова етика» вперше запропонував концепцію соціального життєсвіту, включаючи економіку в загальний каркас соціальності. Онтологічна ієрархія, яку він описав, дозволяє зрозуміти роль економічних об'єктів у формуванні людського існування як соціальних істот. Ця філософська основа зберігається й донині, коли мова йде про аналіз грошей як символу влади та засобу соціальних взаємодій. Проблема відокремлення економіки як окремої сфери життя. Економісти традиційно розглядають економічні відносини як фундаментальні, тоді як інші відносини вважаються похідними від них. Часто цінність предмета чи явища вимірюється грошовим еквівалентом, що робить гроші основною одиницею оцінки. Це ставить гроші вище за інші цінності, надаючи їм силу, яка виходить за межі товарних відносин. Філософи підходять до грошей з ширшої перспективи, вивчаючи їх не тільки як економічний інструмент, але й як символічну й етичну категорію. Це дозволяє розглядати питання капіталу та його впливу на суспільство крізь призму не лише економічної практики, але й соціально-філософського дискурсу. Дослідити історичний розвиток грошей як соціальної конструкції та їх еволюцію від засобу обміну до символу вартості й влади. Гроші, як соціальна конструкція, мають багатовікову історію, яка пройшла через різні етапи еволюції. На початкових стадіях розвитку людських спільнот обмін товарами здійснювався через бартер – прямий обмін одного товару на інший. Однак, такий спосіб був незручним, оскільки вимагав збігу потреб обох учасників обміну. Це призвело до виникнення грошей як універсального посередника, який спростив процес торгівлі. Перші форми грошей були фізичними предметами, які мали певну внутрішню цінність або були символом влади, такі як мушлі, металеві злитки або інші рідкісні й цінні предмети. В античні часи дорогоцінні метали, зокрема золото і срібло, стали основними носіями вартості. Монетизація економіки набула поширення, коли міста-держави почали карбувати власні монети з визначеним вмістом металу. Це дозволило стандартизувати вартість товарів і послуг, що спростило торгівлю. З плином часу гроші стали не лише засобом обміну, а й символом влади. У середньовіччі володарі держав використовували контроль над карбуванням монет для зміцнення своєї політичної влади. Влада над грошима означала можливість впливати на економіку, встановлювати податки та підтримувати армії, що стало ключовим фактором у боротьбі за політичний контроль. Сучасний етап розвитку грошей характеризується впровадженням цифрових валют і криптовалют, які кидають виклик традиційним уявленням про гроші. Цифрові валюти, такі як біткоїн, поєднують риси децентралізації, анонімності та технологічної інновації. Вони можуть змінити роль грошей у суспільстві, ставши альтернативною системою обміну, яка не підпорядковується контролю держави або банківських інституцій.

Висновки. Дослідження грошей із соціально-філософської перспективи надає глибше розуміння їхньої багатогранної ролі у суспільстві. Гроші формують соціальні відносини, підтримують культурні норми і визначають структуру влади, відображаючи одночасно символ економічної вартості, ідентичності та влади. З

плином часу гроші еволюціонували, і в сучасну епоху глобалізації та технологічних змін їх значення стало ще складнішим. Виникнення цифрових валют і криптовалют кидає виклик традиційним фінансовим системам, підкреслюючи необхідність етичного підходу до управління та справедливості. Розуміння цієї динаміки є важливим для побудови суспільства, де гроші працюватимуть на загальне благо, а не лише на користь окремих інтересів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

*Тетяна Чолач, доктор філософських наук,
завідувачка кафедри політології
та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Борис Федірко, студент групи ФБС-11*

УКРАЇНЬСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації та інтеграційних процесів у сучасному світі українська філософська думка набуває нових форм та змісту. Українська філософія, як невід'ємна частина європейської культурної спадщини, потребує осмислення і переосмислення у контексті сучасних викликів, що стоять перед суспільством. Актуальність дослідження полягає у необхідності зрозуміти, як філософські ідеї можуть сприяти розвитку національної ідентичності, соціальної справедливості та моральних цінностей в Україні.

Мета дослідження: аналіз основних напрямів та особливостей української філософської думки, вивчення її впливу на формування національної самосвідомості та культурної ідентичності, а також дослідження її ролі у вирішенні актуальних проблем сучасного українського суспільства.

Предмет дослідження: філософські ідеї, концепції та вчення, що сформувалися в Україні в різні історичні етапи, їхній вплив на суспільну свідомість, політичні процеси та культурний розвиток країни.

Об'єкт дослідження: українська філософська традиція, починаючи з Київської Русі до сучасних філософських течій, включаючи впливи західної та східної філософії. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** визначити основні етапи розвитку української філософської думки; проаналізувати внесок українських філософів у світову філософію; розглянути сучасні тенденції та проблеми української філософії; вивчити вплив української філософії на національну ідентичність та соціальні процеси в Україні.

Виклад основного матеріалу. Українська філософська думка має багатий і різноманітний історичний контекст. Її коріння сягає часів Київської Русі, коли формувалися основи духовності та світогляду народу. Важливими фігурами цього періоду є святі отці, такі як Кирило і Мефодій, які заклали основи слов'янської писемності та філософської думки. У часи Гетьманщини й початку XIX століття українська філософія переживала етапи впливу західноєвропейських ідей. Представники української філософії, такі як Григорій Сковорода, розвивали ідеї натурфілософії та етики, наголошуючи на важливості внутрішньої свободи та самопізнання. Його концепція «сродної праці» підкреслювала значення індивідуальних здібностей та нахилів у житті людини. У XX столітті українська філософія зазнала значних змін під впливом політичних і соціальних факторів. Після Другої світової війни українські філософи, такі як Микола Бердяєв та Василь Левицький, намагалися інтегрувати український досвід в загальносвітовий контекст. Вони досліджували проблеми свободи, справедливості та людської гідності, що набуло особливого значення в умовах тоталітарного режиму. У сучасній Україні філософські дискусії зосереджуються на проблемах національної ідентичності, прав людини, етики та соціальної справедливості. Сучасні українські філософи, такі як Сергій Кримський та Оксана Забужко, активно досліджують питання гендерної ідентичності, історичної пам'яті та впливу глобалізації на національну культуру. Таким чином, українська філософська думка не лише відображає історичний контекст, але й є активним учасником у формуванні сучасного суспільства, сприяючи розвитку критичного мислення та соціальної відповідальності.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що українська філософська думка має глибокі корені та багатий досвід, який продовжує впливати на формування національної самосвідомості та соціальних цінностей. Актуальність української філософії у сучасному світі зумовлена необхідністю переосмислення і вивчення ідей, що можуть стати основою для розвитку суспільства, здатного відповідати на виклики часу. Вона допомагає зберегти національну ідентичність, сприяє соціальній згуртованості та розумінню глобальних процесів, що відбуваються у світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними викликами, зокрема розвитком цифрових технологій, культурною глобалізацією і кризою ідентичності. Питання про сутність особистості, процеси формування ідентичності та взаємодію індивіда із соціумом сьогодні є предметом як філософських, так і соціологічних дискусій.

Мета дослідження: проаналізувати основні концептуальні підходи до визначення особистості та її місця в сучасному світі. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** розглянути основні філософські підходи до розуміння особистості; проаналізувати значення самосвідомості для формування особистості; дослідити вплив соціокультурних факторів на ідентичність.

Виклад основного матеріалу. Антична філософія розглядала особистість через призму душі та її зв'язку з космосом. У філософії Платона, душа є безсмертною сутністю, яка містить істину та мудрість. Він стверджував, що сутність особистості формується через пізнання «світу ідей», де знаходяться справжні зразки всіх речей. Арістотель визначав душу як «форму» тіла, що робить особистість цілісною та дозволяє їй самореалізуватися, розвиваючи моральні та інтелектуальні чесноти. У середньовічній філософії християнська традиція змінила акцент на особистість як образ і подобу Бога. Августин Аврелій вважав, що самопізнання та вивчення власних вчинків є основою для глибшого розуміння божественного задуму та досягнення моральної досконалості. Це стало основою християнської етики, яка розглядає особистість як суб'єкта, що вільно обирає між добром і злом. Новий час приніс нове бачення особистості через суб'єктивність та самосвідомість. Декартівська формула «мислю, отже, існую» акцентувала увагу на розумі як основі особистості. Декарт вважав, що мислення є єдиним достовірним проявом існування, що визначає людину як автономний суб'єкт, здатний до самопізнання та рефлексії. Джон Локк додав до цього поняття пам'яті як основного критерію ідентичності. Він стверджував, що особистість визначається безперервною свідомістю, яка зберігається через пам'ять і дозволяє особистості відрізнити своє «Я» у часі. Самосвідомість є ключовим елементом, що дозволяє людині усвідомлювати власні наміри, цінності та прагнення. За Едмундом Гуссерлем, самосвідомість формується завдяки тілесному досвіду, адже тіло є посередником між зовнішнім світом і внутрішнім «Я», що допомагає людині відчувати та осмислювати свою сутність. Філософія самосвідомості також ставить питання про природу та цілісність особистості. Гегель наголошував, що самосвідомість формується в процесі діалектики, де людина сприймає себе як суб'єкт і об'єкт. За його твердженням, особистість розвивається через конфлікт між внутрішнім і зовнішнім світами, а також через взаємодію з іншими людьми, які визнають її як особистість. Локкова концепція пам'яті як основи особистості дає змогу розглядати особистість як постійну суб'єктивну реальність, що зберігає цілісність «Я» у часі. Пам'ять фіксує ключові моменти життя, які стають складовими індивідуальної історії, тим самим утворюючи стійку ідентичність. Проте концепція пам'яті не позбавлена критики. Сучасні філософи наголошують на складності, що виникає через фрагментовану чи спотворену пам'ять. Можливість втрати пам'яті або створення хибних спогадів ставить під сумнів стійкість особистості, адже зміна чи втрата спогадів може вплинути на самоідентичність. Соціальний конструктивізм, зокрема праці Ервінга Гоффмана, пропонує розглядати особистість як результат соціальної взаємодії. Гоффман вважав, що особистість змінює свої ролі та поведінку залежно від ситуації, яка виникає у процесі соціальної взаємодії, тим самим відображаючи багатогранність «Я». Особистість змушена адаптуватися до соціокультурного контексту, створюючи різні версії «Я», що може привести до кризи ідентичності. Сучасні філософи також підкреслюють, що особистість не є сталою одиницею, а формується через взаємодію з соціумом і культурними нарративами, що постійно змінюються. Цифрові технології змінюють уявлення про особистість, пропонуючи нові форми самопрезентації та спілкування. Шеррі Туркль у своїх дослідженнях показує, як віртуальне середовище дозволяє особистості створювати кілька образів «Я», які можуть відрізнитися від реального «Я». Це спричиняє питання автентичності та створює нові проблеми для збереження цілісної ідентичності. Крім того, сучасні технології сприяють розвитку ідеї «цифрового безсмертя» та «віртуального особистісного архіву», що ставить під сумнів ідею зв'язку між тілом та ідентичністю. Такий підхід піднімає питання про те, чи може особистість зберігати свою цілісність поза фізичним тілом і в умовах віртуального існування. Екзистенціалізм наголошує на значенні свободи як основи розвитку особистості. За Жан-Полем Сартром, людина «засуджена на свободу» і повинна самостійно визначати свою сутність через вибір та відповідальність за свої вчинки. Свобода стає основою для автентичного самовираження та самовизначення. Свобода вимагає від особистості прийняття відповідальності за свої рішення, що визначає її етичний вибір. В умовах сучасного світу, де людина стикається з численними можливостями, особистість зобов'язана відповідати за власний життєвий шлях. Відповідальність стає етичним обов'язком, який впливає на формування автентичності.

Висновки. Філософія особистості є складною та багатогранною сферою, що охоплює різноманітні концепції та підходи до розуміння сутності людини. Сучасні дослідження вказують на важливість самосвідомості, пам'яті та соціокультурних факторів у формуванні ідентичності. Автентичність особистості є ключовою проблемою, особливо в умовах цифрового середовища, що потребує подальшого наукового осмислення.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА І ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження. Проблема поєднання інтересів суспільства і особистості є однією з ключових у філософії та соціальних науках, оскільки вона визначає баланс між індивідуальною свободою та суспільним благом. У сучасному світі, з розвитком глобалізації та демократичних процесів, ця проблема стає ще більш важливою, оскільки постають нові виклики для узгодження інтересів різних соціальних груп. Взаємодія між особистістю та суспільством впливає на всі сфери життя: від політичних рішень до культурних і етичних норм. Окрім того, розвиток технологій і соціальних мереж спричинив нові форми індивідуальної активності, що часто вступає в конфлікт із суспільними інтересами. Саме тому дослідження цієї проблематики дозволяє краще зрозуміти механізми гармонізації особистого і суспільного життя.

Мета дослідження: вивчення філософських підходів до вирішення проблеми взаємодії інтересів суспільства і особистості та виявлення основних шляхів гармонізації цих інтересів у сучасному контексті. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити основні філософські концепції щодо взаємодії особистості та суспільства; розглянути етичні та політичні підходи до вирішення конфлікту між індивідуальними та суспільними інтересами; виявити роль соціальних інститутів у забезпеченні балансу між інтересами особистості і суспільства; проаналізувати сучасні виклики, що виникають через глобалізацію та технологічний розвиток у контексті взаємодії індивідуальних та колективних інтересів.

Виклад основного матеріалу. Проблема взаємодії інтересів суспільства і особистості розглядається у філософії протягом тисячоліть. Ще в античності філософи, такі як Платон і Аристотель, намагалися знайти баланс між індивідуальними правами і суспільними обов'язками. Платон вважав, що кожна особа повинна виконувати свою соціальну функцію, адже лише так можна досягти гармонії в суспільстві. Аристотель, у свою чергу, наголошував на важливості досягнення «золотої середини» між інтересами індивіда і суспільства. У середньовіччі філософи, зокрема Фома Аквінський, зверталися до релігійних концепцій, де особиста відповідальність була тісно пов'язана з моральними нормами, що диктувалися Богом і суспільством. В епоху Просвітництва ідеї індивідуальної свободи на перший план висунули філософи, такі як Джон Локк і Жан-Жак Руссо, які розглядали суспільний договір як основу для гармонізації інтересів. Локк вважав, що держава повинна захищати права особистості, тоді як Руссо наголошував на необхідності підпорядкування індивідуальних інтересів загальному благу. У XIX столітті питання взаємодії суспільства та особистості також набуло нового значення завдяки появі соціалістичних ідей. Карл Маркс, наприклад, наголошував на тому, що особистість не може бути повністю вільною у суспільстві, де існує економічна нерівність. Він вважав, що справедливе суспільство можна побудувати лише на засадах рівності та колективної відповідальності, що змусить переглянути традиційні поняття свободи та особистих прав. У XX столітті екзистенціалісти, такі як Жан-Поль Сартр і Альбер Камю, порушували питання свободи особистості, підкреслюючи необхідність самостійного вибору людини в умовах абсурдного світу. Водночас вони визнавали, що свобода неможлива без урахування інтересів інших людей. У сучасну епоху виклики глобалізації, технологічного розвитку та мультикультуралізму роблять проблему поєднання інтересів суспільства та особистості ще більш актуальною. Нові форми взаємодії через соціальні мережі, розвиток цифрових технологій і глобальних економічних зв'язків змінюють соціальні структури та індивідуальну поведінку. Соціальні інститути, такі як держава, школа і сім'я, відіграють важливу роль у врегулюванні конфліктів між особистими та суспільними інтересами. Вони встановлюють правила і норми, які допомагають гармонізувати різні потреби та сприяють стабільності в суспільстві. Але водночас виникає потреба в нових формах регулювання, що враховують індивідуальні права в умовах сучасних соціальних викликів. Крім того, сучасні соціальні теорії звертають увагу на важливість діалогу між суспільством та особистістю. Наприклад, концепція інтерактивного суспільства, що розроблена в соціології, підкреслює важливість двостороннього обміну – не лише суспільство формує особистість, але й особистість має значний вплив на соціальні процеси. Індивіди можуть активно брати участь у формуванні соціальних норм, впливаючи на суспільство через громадську активність, ініціативи та навіть через соціальні мережі. Це дозволяє людям не лише приймати існуючі суспільні норми, але й змінювати їх відповідно до своїх потреб та цінностей. Таким чином, питання взаємодії інтересів особистості та суспільства сьогодні набуло складнішого вигляду, адже швидкі зміни в соціальній, економічній та технологічній сферах вимагають більш гнучкого та інтегративного підходу. У майбутньому важливим завданням залишиться створення умов, за яких кожна людина зможе реалізувати свої інтереси, одночасно сприяючи суспільному розвитку.

Висновки. Проблема взаємодії інтересів суспільства і особистості має довгу історію, і різні філософські концепції пропонують різні шляхи її вирішення. Сьогодні, в умовах глобалізації і технологічного прогресу, важливо знаходити баланс між свободою особистості та необхідністю забезпечення суспільного блага. Соціальні інститути продовжують відігравати ключову роль у цьому процесі, встановлюючи правила та норми, що сприяють гармонізації інтересів. Водночас, виникає потреба в нових формах регулювання, які дозволяють індивідам активно впливати на суспільні процеси, наприклад, через громадську активність та цифрові

платформи. Таким чином, досягнення стабільності в сучасному світі можливе лише за умови гнучкого підходу, що враховує як індивідуальні потреби, так і колективну відповідальність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОГО СПОДІВАННЯ

Актуальність теми дослідження. Феномен соціального сподівання стає все більш актуальним у сучасному суспільстві, особливо в умовах нестабільності, глобальних криз, швидких технологічних змін і невизначеності майбутнього. Соціальні сподівання – це колективні уявлення про бажане майбутнє, яке суспільство формує на основі культурних, політичних, економічних та соціальних чинників. Вони мають потужний вплив на індивідуальну і групову поведінку, визначаючи соціальні настрої, формуючи очікування та впливаючи на колективні дії. Вивчення соціальних сподівань є важливим для розуміння того, як суспільство реагує на виклики часу та формує напрямки розвитку. Це дослідження дає можливість зрозуміти, як формуються ціннісні орієнтири та які сподівання спонукають суспільство до змін. Зокрема, дослідження соціального сподівання дозволяє прогнозувати соціальні процеси, аналізувати вплив соціальних уявлень на політику, економіку та культуру. Таким чином, феномен соціального сподівання має великий вплив на соціальну динаміку і розкриває складні механізми взаємодії між суспільними уявленнями та соціальною реальністю.

Мета дослідження: проаналізувати феномен соціального сподівання. Відповіді до мети формуємо такі **завдання:** з'ясувати теоретичні підходи і поняття соціального сподівання; проаналізувати фактори, що впливають на формування соціальних сподівань; дослідити вплив соціальних сподівань на індивідуальну і групову поведінку; визначити роль соціальних сподівань у соціальних змінах.

Виклад основного матеріалу. Феномен соціального сподівання відображає глибинні очікування суспільства, які формуються під впливом історичних, культурних і соціальних чинників. Це поняття охоплює загальні уявлення про те, як має розвиватися майбутнє, і впливає на поведінку та мотивацію людей у соціумі. Соціальне сподівання можна розглядати як колективну ментальну установку, що визначає, яких подій і змін очікують люди. Воно не завжди є раціональним і часто базується на минулому досвіді, загальноприйнятих стереотипах та культурних традиціях. Пережиті суспільством кризи, конфлікти або періоди процвітання суттєво впливають на те, якими будуть майбутні очікування. Тривале благополуччя може сприяти оптимістичним сподіванням, тоді як численні негаразди зумовлюють обережність і недовіру. Культура також відіграє ключову роль у формуванні соціальних сподівань, адже вона задає рамки сприйняття та визначає, що є бажаним чи допустимим. У культурах із високим рівнем колективізму очікування часто пов'язані зі спільними цілями та цінностями. Соціальні установки та стереотипи задають рамки поведінки та визначають, як мають діяти представники певних соціальних груп, що може як сприяти розвитку, так і обмежувати можливості. Засоби масової інформації також суттєво впливають на формування соціальних сподівань, оскільки вони здатні поширювати як позитивні, так і негативні очікування щодо майбутнього. Це створює певну суспільну атмосферу, яка може бути стимулом або стримуючим фактором для розвитку. Соціальні сподівання впливають на поведінку людей у різний спосіб. Коли очікування пов'язані з надією на краще майбутнє, вони здатні мобілізувати людей, надихати їх на досягнення цілей і стимулювати соціальну активність. З іншого боку, негативні або песимістичні сподівання можуть призводити до пасивності, занепокоєння та втрати віри у можливість змін. Ці очікування також мають здатність ставати самоздійснюваними пророцтвами: якщо більшість очікує певного результату, це може підштовхувати їх до дій, які сприяють його втіленню. Соціальне сподівання є важливим елементом у прогнозуванні та моделюванні соціальних процесів. Воно служить індикатором суспільних настроїв і допомагає пояснити, чому люди обирають ті чи інші дії. Оптимістичні сподівання можуть стимулювати підприємницьку активність та інвестиції, тоді як страхи перед кризою зазвичай стримують розвиток. Феномен соціального сподівання є важливим інструментом для розуміння суспільних процесів. Він дозволяє оцінити, як соціальні очікування впливають на індивідуальні рішення, поведінку людей та динаміку розвитку суспільства.

Висновки: отже, соціальне сподівання є складним і багатогранним явищем, яке впливає на різні аспекти суспільного життя. Воно формує мотивацію, визначає поведінкові моделі та часто стає ключовим чинником у процесі соціальних змін. Розуміння цього феномену допомагає краще передбачати розвиток суспільних настроїв і процесів, а також дає можливість формувати ефективні стратегії для підтримки позитивних очікувань та запобігання негативним тенденціям. Таким чином, дослідження та аналіз соціальних сподівань є важливими для розробки соціальної політики та управління суспільними процесами. Висновок, який можна зробити, полягає в тому, що соціальне сподівання відіграє ключову роль у формуванні суспільної поведінки та визначенні напрямку соціального розвитку. Воно може як надихати та мотивувати людей до змін, так і стримувати їхню активність через песимістичні настрої. Усвідомлення впливу соціальних сподівань допомагає краще зрозуміти механізми колективної поведінки, прогнозувати суспільні реакції та сприяти створенню умов для стабільного та гармонійного розвитку. Це знання є необхідним для політиків, соціальних лідерів та дослідників, які прагнуть ефективно реагувати на потреби суспільства та управляти його очікуваннями.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.

3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Актуальність теми дослідження. Проблема людського буття є однією з центральних тем у філософії, яка протягом століть цікавила мислителів. У сучасному світі це питання набуло нової актуальності через швидкі соціальні, технологічні та культурні зміни. Людина стикається з новими викликами, які змушують її замислитися над своєю ідентичністю, сенсом життя та значенням існування. Пошук відповідей на питання про сенс буття та його проблеми допомагає краще зрозуміти не лише індивідуальний досвід, але й соціальні процеси в цілому.

Мета дослідження: Проаналізувати основні аспекти проблематичності людського буття, підкреслити філософські підходи до розуміння сенсу життя, свободи та відповідальності, страждання і щастя, а також вплив соціальних і технологічних факторів на людину.

Об'єкт дослідження: людина як індивідуальність у контексті філософських роздумів про буття.

Предмет дослідження: проблеми буття, що стосуються сенсу життя, свободи, страждання, смерті та соціальної ізоляції у сучасному світі.

Завдання дослідження: проаналізувати основні філософські підходи до розуміння сенсу життя

Проблема сенсу життя є центральною в філософії, адже пошук значення буття – це основа людського існування. Від античності до сучасності це питання постійно хвилювало мислителів і ставало основою численних філософських концепцій. Сократ наголошував на важливості самопізнання, заявляючи, що «необдумане життя не варте того, щоб жити», підкреслюючи необхідність рефлексії над власною сутністю та сенсом [1]. Альбер Камю розглядав проблему сенсу життя через призму абсурду, вважаючи, що життя не має об'єктивного сенсу, і саме тому людині доводиться самостійно створювати його. У його праці «Міф про Сізіфа» головний герой штовхає камінь на гору, усвідомлюючи абсурдність цього завдання, але все ж продовжує його виконувати, що символізує стійкість людського духу [2].

Фрідріх Ніцше розвивав ідею кризи сенсу життя у своїх творах, наголошуючи на тому, що після «смерті Бога» людині належить створювати власні цінності, щоб подолати порожнечу, що виникла. Він вважав, що людина повинна прийняти виклик буття і стати «надлюдиною», яка сама формує свої цінності та сенс [3].

У сучасному світі проблема сенсу життя стала ще гострішою через швидкий темп змін і розвиток технологій. Людина часто стикається з відчуттям втрати зв'язку зі своїм внутрішнім «я» та загубленості серед соціальних норм і очікувань. Це викликає питання: чи здатна людина знайти індивідуальний сенс у світі, де її часто сприймають як частину маси, а не як особистість?

Почнемо з того, що в філософії людське буття часто розглядається через взаємодію двох протилежних або взаємопов'язаних аспектів, що створюють внутрішнє напруження та виклики для людини. Одним з цих зв'язків є поняття свободи і відповідальності. Жан-Поль Сартр у своїх працях підкреслював, що людина «засуджена бути вільною», тобто завжди має вибір, але ця свобода приходить із відповідальністю за кожне прийняте рішення [4, с.529]. Свобода означає можливість самостійно визначати своє життя, проте одночасно це тягар, оскільки будь-який вибір має наслідки, за які ми відповідаємо. Це створює внутрішню боротьбу, де людина намагається знайти баланс між бажанням бути незалежною і потребою відповідати соціальним чи етичним нормам.

У сучасному світі ця проблема набуває ще більшої актуальності. Людина стикається з широким спектром можливостей для самовираження, проте це також означає, що кожне рішення стає ще більш значущим. Філософські роздуми про свободу і відповідальність допомагають усвідомити, що саме прийняття цієї подвійної реальності є шляхом до саморозвитку і справжньої автентичності [5].

Наступним зв'язком є Страждання та щастя – дві сторони одного медальйона в житті кожної людини. Артур Шопенгауер вважав, що життя, по суті, є боротьбою та стражданням, адже людина постійно стикається з незадоволеними бажаннями, які спричиняють біль [6]. Він підкреслював, що досягнення короткочасного задоволення лише тимчасово полегшує біль, але не вирішує його остаточно. У цьому контексті щастя виглядає як недосяжний ідеал, і саме в прагненні до нього людина відчуває найбільші страждання. Проте філософія не обмежується лише песимістичними поглядами. Пошук щастя, навіть через труднощі, дозволяє людині зростати і знаходити моменти радості та сенсу. Філософія стоїцизму, представлена мислителями як Марк Аврелій, показує, що справжнє щастя досягається через внутрішнє прийняття реальності та контроль над своїми емоціями. Таким чином, страждання не є протилежністю щастя, а його складовою частиною, яка дозволяє людині зрозуміти цінність радісних моментів [6].

Ці складові завершуються станом, який неможливо забрати у будь-якої людини – смертю. Смерть є невід'ємною частиною людського буття і однією з найбільших проблем, що впливають на сприйняття сенсу життя. Мартін Гайдеггер у своїй праці «Буття і час» зазначав, що усвідомлення смертності змушує людину зосередитися на автентичному існуванні [7]. Тільки тоді, коли людина розуміє свою кінцевість, вона здатна повністю оцінити життя і його значення. Ця темпоральність буття змушує її шукати глибший сенс у повсякденних діях і рішеннях.

Епікур, з іншого боку, стверджував, що смерті не варто боятися, адже «коли ми є, смерті немає, а коли є смерть – нас немає» [8]. Цей підхід допомагає людині уникати надмірного страху перед кінцем і зосередитися на тому, щоб жити повноцінно. Сучасна філософія підкреслює, що прийняття смертності та тимчасовості життя є способом подолати екзистенційну тривогу. Це відкриває можливості для більш свідомого і глибокого існування, у якому кожен момент стає важливим [8].

Під важливими моментами ми у більшості уявляємо час, проведений у колі близьких людей. Людина за своєю природою є соціальною істотою, але навіть у соціумі вона може відчувати самотність. Карл Маркс зазначав, що в капіталістичному суспільстві людина відчуває відчуження не тільки від своєї праці, а й від інших людей [9]. Це розрив між індивідуальністю та соціальним середовищем, що підсилюється сучасною глобалізацією та конкуренцією. Еріх Фромм підкреслював, що люди, прагнучи належати до соціальних груп, часто втрачають індивідуальність [10]. Підкоряючись соціальним нормам, вони намагаються уникнути самотності, але не знаходять справжнього щастя.

Сучасні технології, незважаючи на можливості для комунікації, сприяють ізоляції. Соціальні мережі створюють ілюзію зв'язку, але часто залишають людей наодинці з самими собою. Лише автентичні стосунки, засновані на розумінні, допомагають подолати відчуження і знайти сенс у взаємодії [10].

Отже, проблематичність людського буття – це складний і багатогранний аспект, який супроводжує людину протягом всієї історії. Сучасний світ зі своїми швидкими змінами і технологічними викликами лише підсилює ці проблематичності, змушуючи людину шукати нові способи збереження індивідуальності та створення глибоких зв'язків. Прийняття подвійної природи людського буття – боротьби між протилежностями, як свобода і відповідальність, страждання і щастя – є ключем до того, щоб жити більш усвідомлено та автентично. Філософія показує, що відповіді на ці питання не можуть бути однозначними, але пошук цих відповідей допомагає людині краще зрозуміти себе та світ, у якому вона живе.

Список використаних джерел:

1. Платон. Апологія Сократа. Cambridge University Press, 2000.
2. Камю, Альбер. The Myth of Sisyphus. Penguin Modern Classics, 2005.
3. Ніцше, Фрідріх. Thus Spoke Zarathustra. Penguin Classics, 1978.
4. Sartre J.-P. Being and Nothingness. N.Y., 1965
5. Сартр, Жан-Поль. Existentialism is a Humanism. Yale University Press, 2007.
6. Шопенгауер, Артур. The World as Will and Representation. Dover Publications, 1969.
7. Гайдеггер, Мартін. Being and Time. Harper Perennial Modern Thought, 2008.
8. Епікур. Лист до Менекея.
9. Маркс, Карл. Economic and Philosophic Manuscripts of 1844. International Publishers, 1964.
10. Фромм, Еріх. Escape from Freedom. Henry Holt and Co., 1994

ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРИСТОТЕЛЯ

Актуальність теми полягає у важливості Аристотелевих поглядів для сучасного розуміння людської природи, ролі душі в її життєдіяльності та прагнення до морального вдосконалення. Ідеї Аристотеля про душу – як невіддільну форму тіла, поділ на три рівні, та роль доброчесності – залишаються основоположними для розвитку сучасної психології, етики та філософії свідомості.

Мета дослідження: аналіз і систематизація основних аспектів вчення Аристотеля про душу, зокрема її функцій, зв'язку з тілом, рівнів та значення для розвитку людської особистості.

Завдання:

- проаналізувати основні аспекти поняття душі у філософії Аристотеля;
- визначити значення трьох видів душі (рослинної, тваринної та розумової) та їхню роль у житті живих істот;
- дослідити ідею безсмертя розуму та єдності душі з тілом у філософії Аристотеля;
- розкрити роль доброчесності у розвитку душі та її значення для етичного становлення людини.
- з'ясувати значення чуттєвого пізнання як доповнення до розуму в процесі пізнання, згідно з філософією Аристотеля.

Предмет дослідження: поняття душі в філософії Аристотеля як основа для роздумів над природою людини, її життєдіяльністю та етичним розвитком.

Аристотель, видатний давньогрецький філософ, приділив багато уваги вивченню душі, вбачаючи в ній принцип життєдіяльності та мислення. У своєму трактаті «Про душу» він стверджував, що душа є формою тіла, тобто невіддільною від нього сутністю, яка визначає функції та поведінку живих істот. Для Аристотеля душа – це не окрема, духовна субстанція, а форма, що надає тілу його життєві можливості, забезпечує рух, харчування та розмноження.

Філософ розглядає душу як основу для трьох основних рівнів життя: рослинного, тваринного та людського. Рослинна душа є найпростішою, оскільки відповідає лише за функції, пов'язані з обміном речовин та розмноженням. Цей вид душі є базовим і притаманний не лише рослинам, але й іншим живим істотам. Таким чином, рослинна душа – це фундаментальна частина всього живого, без якої не існувало б життєвого процесу.

На другому рівні, тваринна душа додає здатність до відчуття, що дозволяє живим істотам реагувати на зовнішнє середовище, задовольняти потреби і прагнути до певних об'єктів. Тваринна душа забезпечує такі функції, як сприйняття, бажання та рух, і тому є притаманною як тваринам, так і людям. Це означає, що живі істоти з тваринною душею можуть орієнтуватися на відчуття та задовольняти базові потреби, що наближає їх до більш розвиненого розуміння навколишнього світу.

Третій рівень – це розумна душа, яку Аристотель вважав унікальною властивістю людини. Розумна душа надає людині здатність до мислення, пізнання та саморозвитку. Саме через цю частину душі людина здатна до морального вдосконалення та пошуку істини. На думку Аристотеля, розумна частина душі є безсмертною, оскільки вона належить до божественного начала. Після смерті людини її розум зливається з всесвітнім розумом, залишаючи вічний слід у світі.

Щодо безсмертності, Аристотель висловлював різні судження, вважаючи, що лише розумний аспект душі може зберегтися після смерті, тоді як решта функцій душі є нерозривно пов'язаними з тілом. Безтілесність душі підкреслює її духовний, нематеріальний характер. Це переконання пояснює неможливість переселення душ, оскільки душа не може існувати окремо від тіла, яке є її природною формою.

Аристотель також значну увагу приділяв питанням моральності та розвитку доброчесності. Він стверджував, що доброчесність душі розвивається через навчання та виховання, коли розумна частина душі оволодіває афектами. Доброчесність, за Аристотелем, – це здатність людини приймати етичні рішення, керуючись розумом. У процесі виховання людина вчиться стримувати свої бажання, орієнтуючись на істинні цінності та доброчесні вчинки. Таким чином, етична доброчесність є похвальною якістю душі, яка виховується через розумне самоконтролю та усвідомлене життя.

Філософ наголошував на необхідності поєднання теоретичного та практичного пізнання, вважаючи, що справжнє знання досягається не лише через розум, але й через чуттєве сприйняття. Він стверджував, що пізнання універсального можливе лише через уяву, що доповнює чуттєві дані. Ця єдність розуму і чуттєвості дозволяє людині глибше зрозуміти природу речей, що оточують її, і розвинути моральні якості.

Отже, філософія Аристотеля про душу стала основою для багатьох наступних досліджень в області психології, етики та метафізики. Його ідеї про єдність душі і тіла, про різні рівні душі та про доброчесність залишаються актуальними і сьогодні, допомагаючи зрозуміти людську природу та її прагнення до самопізнання та морального вдосконалення.

Список використаних джерел

Вчення про душу. Аристотель 2012. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/vcenna-pro-dusu-aristotel16243>

Жорж Марі Мартин Котьє. Духовний вимір душі. 2019. URL: <https://www.verbum.com.ua/02/2019/soul-and-machine/spirituality-of-the-soul/>

ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: В умовах зростання нерівності та загроз демократичним цінностям все більшу увагу приділяють правам людини та соціальній справедливості. Вивчення принципу людяності допомагає формувати суспільство, де права кожного громадянина є пріоритетом. Повага до людини та забезпечення її благополуччя є фундаментом стабільного та справедливого суспільства. Такі свого роду дослідження сприяють формуванню підходів, що допомагають усувати дискримінацію та сприяти рівним можливостям. На тлі зростання психічних розладів та емоційного вигорання актуальним є питання створення умов, які б сприяли психологічному благополуччю особистості, адже суспільство, яке цінує кожну людину, є більш стійким та здоровим. Формування універсальних цінностей і принципів, орієнтованих на повагу до людської гідності, допомагає інтегрувати різні культури та сприяти порозумінню між народами.

Мета дослідження: дослідити роль людини як найвищої цінності суспільства та її значення в соціальних, економічних та культурних процесах.

Об'єкт дослідження: людина як головна цінність у суспільстві.

Предмет дослідження: концепція людини, як найвищої цінності суспільства.

Завдання дослідження: дослідити правові та етичні аспекти, котрі забезпечують захист прав людини, її свободи, гідності та можливостей для розвитку. Проаналізувати фактори, які сприяють формуванню ціннісних установок суспільства, орієнтованих на пріоритетність людини та добробуту.

Виклад основного матеріалу. Починаючи ще з давніх часів, про людину вже говорили як про щось дивовижне. До прикладу давньогрецький відомий поет Еврипід говорив про те, що на світі існує безліч дивовижних чудес, і найдивовижнішим є людина. Він вважав людей унікальним витвором природи, суспільства в цілому та власного Я. Також Еврипід говорив про людину, як про найнеймовірніше диво унікальної та багатогранної біології. Поет стверджував, що сутність людей полягає в тому, що вони є істотами розумними, самосвідомими, моральними та вільними [3, с. 205].

Значення людини має загальні характеристики, які відрізняють нас від інших живих істот. Розуміння людей розкриває їх як оригінальних і унікальних істот. Кожен з нас являє собою індивідуальну особистість, поєднуючи природне, біологічне, психологічне та соціальне. Тобто всі людські характеристики повторюються в одній людині.

На відмінно від інших істот, саме люди – є морально свідомими особистостями, які взагалі відрізняються від навколишньої природи, і притримуються моральних законів. Якщо до прикладу взяти закон апріорний, то він не піддається впливу зовнішніх обставин і тому є безумовним категоричним імперативом із абстрактними, обов'язковими та формальними характеристиками.

Багато хто із поетів давніх часів, вважали, що людину потрібно сприймати як мету, тому що люди – істоти такі ж великі й нескінченні, як і Всесвіт, зі свободою та моральними законами. У той же час, як люди не розчиняються в природі, так і люди не розчиняються в суспільстві. Бо суспільство – це сукупність способів взаємодії та форм спілкування, що виражають всебічну залежність між людьми. Виконуючи ту чи іншу соціальну функцію, кожна людина виконує свою особливу роль, яка має єдину основу в різних видах діяльності. У розвинутих суспільствах люди змалечку розуміють важливість своєї особистості [2, с. 36].

До прикладу, візьмемо Бердяєва М., котрий вважав, що люди мають абсолютну цінність, тому що вони вічні душі. Люди рівні, бо мають однакову духовну сутність. Духовна особистість має абсолютні і невідчужувані права, поза якими існує лише найвищий розвиток [4, с. 117].

Людська природа не може вичерпати всю свою різноманітність і складність. Люди є єдиною живою системою, яка є природною, соціальною, фізичною, духовною, вродженою та вродженою. Цілісність і неповторність людини існує в усіх формах життя: з одного боку, як істоти в природі та інших речах, з іншого боку, як клітини соціального організму, по-третє, як людини. Сам духовний світ – це існування духовних істот.

Лише коли приділити увагу всім цим характеристикам, можна зрозуміти повноту, можливості та майбутнє людини у становленні та розвитку її особистого життя, що допомагає зрозуміти, що людина – не маленька копія, вона є великим світом із безмежною цінністю.

В наш час є багато характеристик сучасного етапу суспільного розвитку, котрий включає в себе духовно-моральний і соціальний розвиток людей, який не встигає за змінами у світі. Якщо говорити про останній, то він є досить динамічним, через це люди не встигають його осмислити на теоретичному рівні. Через це людина шукає себе в духовному початку. Внаслідок процесу глобалізації зросла роль індивідів у структуруванні свого життя за власними планами, а з іншого боку, сучасні люди не мають іншого вибору, як боротися за виживання в глобальному суспільстві [1, с. 86].

Тому людське Буття – це дуже складна та неоднозначна частина, наповнена бажаннями, проектами, творчою діяльністю, активною складовою якої є її особистісне начало, тобто вона сама як глобальна особистість.

За результатами дослідження, ми можемо впевнено сказати, що людина є найвищою цінністю в суспільстві. Даний принцип є важливою основою для побудови гармонійної, справедливої та сталої соціальної системи. Визнання особистості основною цінністю потребує комплексного підходу, що включає забезпечення прав особистості, її гідності, рівних можливостей та умов для самореалізації.

У сучасному світі, де наука і технології швидко змінюються, а глобальні виклики посилюються, перед нами постає особливо важливе завдання - захищати людську унікальність і сприяти людському розвитку. На нашу думку, саме суспільство, яке поважає права і свободи всіх, створює передумови для економічного зростання, соціальної стабільності та культурного процвітання, може стати справді гуманним суспільством і забезпечити гармонійне виживання людини в усіх сферах життя.

Список використаних джерел

1. Сидоренко С. В. Адаптивні можливості людини в сучасному інформаційному суспільстві // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – Вип. 44. – С. 85–93.
2. Кожан В. В. Окремі аспекти реалізації права на життя // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – 2015. – №5. – С. 33–37.
3. Петрушенко В. Філософія: Навчальний посібник для вузів / Віктор Петрушенко. – 4-те вид., перероб. і допов. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 503 с.
4. Сморг Л. Філософія: Навчальний посібник / Леонід Сморг. – Київ: Кондор, 2004. – 414 с.

ДУХОВНІ ПРАКТИКИ ЯК ЗАСІБ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження. сучасне українське суспільство переживає перехідний етап, і це позначається на стані особистості. Сьогодні багато людей стикаються з духовною кризою, яка проявляється в їхній нездатності повністю усвідомлювати, контролювати і реалізовувати свій духовний і фізичний потенціал. Щоб подолати цей стан і функціонувати гармонійно в сучасному суспільстві, особистості необхідно змінюватися через духовну практику. Така практика може охоплювати всі аспекти людини – від фізичного до духовного, сприяючи стійкості, гнучкості та творчості, що поліпшує якість життя. Однак, поряд із великими можливостями, духовні практики можуть мати й побічні ефекти, як-от захоплення містицизмом чи занурення у власні переживання, що може віддаляти людину від реального життя. Тому зміни, що виникають внаслідок духовних практик – як позитивні, так і негативні, – піднімають важливе питання про те, як саме такі практики слід включати в процес формування особистості.

Мета дослідження: концептуалізація духовних практик як засобу трансформації особистості в умовах перехідного суспільства спрямована на глибше розуміння процесів, які допомагають людині адаптуватися до нових соціальних умов через внутрішні зміни. Відповідно до поставленої мети сформульовано такі **завдання:** пояснити поняття духовних практик; дослідити специфіку сучасних варіантів духовних практик, їхні завдання та способи реалізації; розкрити особливості процесу духовного перетворення особистості та визначити різновиди особистостей, які пройшли цей процес трансформації.

Виклад основного матеріалу. Багато науковців по всьому світу визначають сучасний етап розвитку цивілізації як період глобальної духовної кризи, що охопила планету і вплинула на всі сфери життя суспільства: освіту, політику, економіку, соціальні та фінансові аспекти. Ця криза особливо сильно проявляється в українському суспільстві: народ втрачає свою душу, зникає внутрішня чистота та світлість. Люди перестають бачити майбутнє, втрачають життєві ідеали та почуття єдності зі світом, своє місце і призначення на Землі. Це призводить до порушення внутрішньої екології душі, руйнування духовної структури людини і, в кінцевому підсумку, до зниження духовного здоров'я нації. Як застерігав Гюстав Лебон, народ може пережити величезні катастрофи і знову піднятися, але якщо він втратить свою душу, то не зможе повернутися до життя. Основним викликом сьогодні є зупинити руйнування душевного та духовного стану особистості, сприяючи її духовному та моральному оздоровленню. Для виходу з цієї кризи необхідно змінити свідомість людини з орієнтованої на споживацтво та технократію на духовну, використовуючи для цього духовні практики. Це призведе до трансформації особистості, тобто свідомої зміни людиною своєї духовної, фізичної та соціальної складової. Ауреліо Печчеї зазначив, що шлях до покращення світу лежить через вдосконалення кожної людини на планеті. Одним із засобів цієї трансформації є духовні практики, які допомагають людині розкрити свою духовну сутність і впливають як на її тіло, так і на дух. Такі практики допомагають освоїти та контролювати свої психофізіологічні функції. Мета сучасних духовних практик полягає не лише в загальному оздоровленні, а й у досягненні певних станів, таких як абстрактні, естетичні, психодинамічні, перинатальні чи трансперсональні, що призводить до змін у духовній та фізичній складовій людини, ці практики полегшують фізичні, емоційні та ментальні страждання. Духовні практики допомагають людині досягти більшої саморегуляції та саморозвитку. Людина, яка духовно розвинута, стає чутливішою, емпатійнішою та більш співчутливою, що захищає її від неврозів, девіантної поведінки та деліквентності. Вона переживає внутрішню свободу і бере на себе відповідальність за своє життя, вибираючи свої цінності та сенси. Сучасні духовні практики поділяються на кілька категорій: рослинного походження (наприклад, рослини з психоделічними властивостями), антропологічні засоби (техніки дихання, аскетичні практики, концентрація на об'єктах), біогенні засоби (синтетичні препарати) і техногенні засоби (наприклад, аудіотехнології з використанням бінауральних ритмів). Виходячи зі специфіки засобів і досягнутих результатів, можна виділити два основні типи духовних практик: йогічний, що орієнтується на гармонійний розвиток тіла і духу, і споглядальний, що акцентує увагу на переживаннях через аскезу. Процес трансформації є індивідуальним, але на основі особистісних рис можна виділити два основні типи трансформованих особистостей: інтровертований та екстравертований. Соціальна спрямованість також відіграє важливу роль. Асоціальна спрямованість може призвести до відчуження людини від суспільства, тоді як просоціальна сприяє її включенню в соціальну діяльність. Сучасні духовні практики вже інтегруються в різні сфери життя, зокрема в фізичну підготовку (йога, даосизм, тантра) і медитативні техніки для зняття стресу, підвищення креативності та покращення самоконтролю.

Висновки. Духовні практики в умовах сучасного перехідного суспільства стають важливим інструментом для трансформації особистості. Вони не тільки сприяють подоланню духовної кризи, яка охопила світ, але й допомагають людині знайти гармонію з собою та навколишнім світом. Через такі практики людина може відновити внутрішню рівновагу, покращити самоконтроль, креативність та емоційну стійкість.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.

3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМЦЯ В ПЕРІОД УТВЕРДЖЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН.

Актуальність дослідження: процесу формування ідеології і культури українського підприємця обумовлено потребами глибокого і всебічного осмислення тих радикальних змін, котрі виникли в суспільстві в результаті проголошення незалежності, орієнтації на ринкові і демократичні перетворення, а головне – формування реального власника – людини-підприємця. Поняття «підприємець» у науковий обіг ввів відомий французький економіст Р.Кантільон. На думку вченого, головною характеристикою підприємця є уміння ризикувати, приймати самостійне рішення, передбачати майбутнє, а також поєднувати прагнення до привласнення доходу і можливі втрати. В системі ринкових відносин підприємець є основним господарюючим суб'єктом. В ньому історично сформувались риси, які забезпечують його ефективне функціонування не тільки в системі матеріального виробництва, але й у інших сферах суспільної життєдіяльності. Опорними поняттями яких є «приватна власність», конкурентоздатність, ринок і прибуток, і звичайно ж підприємець – головний суб'єкт всіх радикальних інновацій сучасної епохи.

Мета дослідження: вивчення формування ідеології та культури українського підприємця в умовах утвердження ринкових відносин. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити кілька **завдань**: проаналізувати витоки проблеми формування ідеології та культури підприємця; визначити особливості духовних орієнтацій вітчизняних підприємців; дослідити морально-етичних засад підприємництва; вивчити соціо-динаміку ідеологічних та культурних пріоритетів підприємця; виявити роль освіти у формуванні ідеології та культури сучасного українського підприємця.

Виклад основного матеріалу: наукова новизна полягає у виявленні особливостей процесу формування ідеології та культури українського підприємця в період формування ринкових відносин. Доведено, що підприємництво як особливий прошарок населення в Україні сформувався й заявив про себе власною ідеологією і культурою з кінця ХХ – початку ХХІ століття і характеризується власним самоорганізаційним потенціалом, що складається з потреб підприємця в самореалізації і досягненні соціального успіху і з його здібностей (комплексно втілених у підприємливість) – і відповідної їм потреби пересічних громадян у споживанні. Подано комплексну характеристику вітчизняного підприємця, що сформувався за перші роки незалежного розвитку України, коли в державі домінував рекет, відверті пограбування та побої, силовий тиск на підприємця, що визначали «ідеологію» і «культуру» підприємницької діяльності, засновану на лукавстві, приховуванні дійсних характеристик товару чи послуг, недотриманні попередніх домовленостей, затримки у виплаті кредитів та займів, а головним ідеологічним пріоритетом якого було гасло «обдури і зникни». Доведено, що в ході становлення ринкових відносин в Україні сформувався підприємець нового типу – виробничник-власник, який має свою власну субкультуру, ідеологічні переконання, тип поведінки; перебіг років знаменує не тільки зростання підприємництва як особливого прошарку населення, але й зміну його пріоритетів, насамперед, ідеологічних і культурних. Встановлено, що для більшості вітчизняних підприємців першим і головним ідеологічним пріоритетом є прибуток, а еволюція духовних пріоритетів підприємця здійснюється своєрідними сходами, вершинами яких є такі гуманістичні цінності, як працелюбство, справедливість, людяність, меценатство, добро. Визначено, що сучасна українська держава і громадянське суспільство зацікавлені у формуванні гуманного світогляду і культури у підприємця, оскільки середній клас є джерелом формування владної вертикалі будь-якої сучасної держави і рушієм процесу розбудови громадянського суспільства у горизонтальному вимірі. Обґрунтовано, що найбільш продуктивно ідеологія і культура підприємця формується на ранніх та середніх стадіях соціалізації особистості, тобто засобами освіти, мистецтва і культури; при цьому професійна освіта та виховні практики формують не лише економічну культуру підприємця, але корегують його духовний світ взагалі, викристалізують його ідеологічні і культурні пріоритети – патріотизм, працелюбство, відповідальність, організованість тощо. Підприємництво – динамічний елемент ринкового господарства, симптоматична ознака ліберальної економіки. Одним з найпоширеніших і ефективних видів інноваційної діяльності є підприємництво. Підприємництво як форма соціальної інновації має таке значення, що виходить далеко за межі економічного життя суспільства. Воно впливає на всю соціальну структуру й спрямованість її еволюції тому, що по своєму функціональному призначенню підприємництво порівнюється з таким видом соціального новаторства, як винахідництво або здійснення наукових відкриттів. Підприємницька культура являє собою складний соціокультурний феномен, цілісність якого може бути представлена з погляду багаторівневості, поліструктурності, багатофакторності й багатоаспектності. Проблема культури підприємництва являє собою досить складний, у систематичній формі не досліджений феномен, хоча в різних областях наукового знання він виступає об'єктом аналізу з боку різних соціально-гуманітарних наук. Складності на шляху інтенсивного розвитку підприємництва в Україні обумовлюється не тільки несприятливими умовами зовнішнього середовища, але й певним непорозумінням всіх можливостей підприємницької діяльності. Це викликано відсутністю власного досвіду й певними труднощами сприйняття світового досвіду, слабко адаптованого до конкретних умов сучасної української економіки. Багато хто вважає, що підприємницька діяльність повною мірою здійснюється в рамках малого бізнесу підприємцем, що є власником і менеджером свого підприємства. Існує так само думка, що підприємець – це самостійно в інтересах

справи діючий керівник. Перехід до ринкової системи господарювання – це перехід до економіки підприємницького типу. Створення умов для розвитку підприємництва є найважливішою складовою трансформаційних змін перехідної економіки.

Висновки. Формування нового типу підприємця: в Україні виник новий тип підприємця – виробничник-власник, з новими ідеологічними переконаннями. Культура підприємництва: культура підприємництва є важливим аспектом, що впливає на соціальну легітимацію підприємців. Її розвиток ускладнений як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, включаючи недостатню економічну культуру та низький авторитет підприємців у суспільстві. Освіта та виховання: освіта та виховання грають ключову роль у формуванні підприємницької культури, сприяючи розвитку моральних та етичних цінностей. Сучасний підприємець має володіти високими моральними якостями, що забезпечують довіру суспільства. Вплив соціальних умов: складні соціально-економічні умови, в яких розвивалося українське підприємництво, призвели до нестабільності в його розвитку. Підприємництво в Україні, незважаючи на негативні аспекти, має потенціал для адаптації і розвитку. Роль підприємництва в суспільстві: Підприємництво є динамічним елементом ринкової економіки, здатним стати інструментом виходу з соціальної кризи. Соціальна легітимація підприємців, зокрема через розвиток культури, є важливою для підвищення авторитету підприємництва у суспільстві. Отже, підприємництво в Україні має велике значення для економічного розвитку, однак потребує культурної та освітньої підтримки для подолання викликів та зміцнення довіри в суспільстві. Розвиток підприємницької культури стане основою для формування потужного середнього класу, що, у свою чергу, сприятиме стабільності та процвітання держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ. ЇХ ВПЛИВ ТА ЗМІСТ НА МЕНТАЛЬНІ ПАРАДИГМИ.

Актуальність теми дослідження. Гроші формують не лише економічні, а й соціальні стосунки. Вони впливають на цінності та норми, формуючи ментальні парадигми, які визначають поведінку людей. У різних культурах гроші можуть мати різні символічні значення, що впливає на ідентичність та соціальні структури. У сучасному світі, де споживацтво зростає, розуміння ролі грошей допомагає аналізувати зміни в суспільних установках і ставленнях. Таким чином, дослідження грошей як культурного феномена відкриває нові перспективи для розуміння людської поведінки та соціальної динаміки.

Мета дослідження: аналіз впливу грошей на формування ментальних парадигм та ціннісних систем у різних суспільствах, а також виявити, як гроші змінюють соціальні стосунки та культурні практики, впливаючи на поведінку індивідів і колективів. Відповідно до мети ставимо завдання: проаналізувати історичний розвиток грошей як культурного феномена; дослідити різні культурні символи та визначення грошей у різних суспільствах; визначити, як гроші впливають на формування цінностей і соціальних норм; визначити вплив економічних змін на ментальні парадигми сучасного суспільства; провести порівняльний аналіз ментальних парадигм, пов'язаних з грошима, в різних культурах.

Виклад основного матеріалу. Як культурний феномен, гроші мають довгу історію, що відображає соціальний, економічний та культурний розвиток. Історично гроші пройшли шлях від простих форм обміну, до сучасних фінансових систем з безготівковими платежами. Початкові форми грошей були не тільки засобами обміну, а й символами влади та престижу. З появою паперових грошей і кредитних інструментів гроші стали більше залежати від довіри до системи, ніж від їхньої власної вартості. Ці зміни не тільки покращили торгівлю, а й сприяли формуванню нових соціальних структур і відносин. Культурна символіка грошей змінюється від суспільства до суспільства. У Стародавньому Єгипті, наприклад, гроші були представлені у вигляді золотих або срібних злитків. У Давній Греції вони асоціювалися з божественним благословенням, у Римі – з військовою могутністю. У традиційних суспільствах, зокрема в африканських племенах, гроші іноді виконували функції не тільки економічного обміну, а й культурного маркера. Наприклад, у деяких регіонах Африки в якості грошей використовувалися мушлі каури, які були не лише товаром, але й символом соціальної ідентичності та шанування предків. На відміну від західних суспільств, у буддистських країнах Азії гроші можуть символізувати спокусу і матеріальну прив'язаність, яка протистоїть духовному вдосконаленню. Гроші є важливою частиною формування людських цінностей і соціальних норм. Вони можуть викликати дух суперництва, бажання успіху і потребу у схваленні. У сучасному суспільстві гроші асоціюються зі статусом та соціальним становищем, що формує певні цінності. У цьому контексті гроші не лише забезпечують комфорт, але й визначають соціальні очікування та поведінкові норми. Занадто сильна орієнтація на гроші може призвести до соціальної нерівності, експлуатації та корупції. У цьому випадку гроші стають джерелом напруги. Ментальна парадигма сучасного суспільства зазнає впливу від економічних змін. Цифрові технології та глобалізація змінили наше уявлення про гроші. Традиційні цінності, засновані на фізичній праці та накопиченні моральних ресурсів, поступово змінюються парадигмами, що орієнтуються на інновації, інформацію та підприємницькі можливості. Спосіб використання грошей змінюється в результаті появи криптовалют, фінансових технологій та онлайн-транзакцій. Це призводить до нового розуміння економічних відносин і цінностей. Крім того, економічні кризи та нерівномірний розподіл ресурсів призводять до того, що гроші стають символом соціальної несправедливості. Це особливо помітно під час фінансових криз. Такі зміни впливають викликають критичні погляди на роль грошей і їх вплив на соціальну справедливість. У різних культурах гроші мають різні ментальні парадигми. У західних суспільствах гроші є символом індивідуального успіху та свободи. У східних культурах гроші часто розглядаються як частина колективного добробуту. Наприклад, у китайській культурі гроші асоціюються із процвітанням та гармонією в сім'ї. У мусульманських культурах парадигма, пов'язана з грошима, ґрунтується на релігійних нормах. Ісламська економіка забороняє отримання рібха, що впливає на функціонування фінансових систем. Важливу роль у мусульманських суспільствах відіграє система заяту – обов'язкових пожертв на користь бідних, що підкреслює соціальну відповідальність багатих перед бідними. Висновки. Гроші мають різні символи та значення в різних культурах, але їхній вплив на соціальні цінності та ментальні парадигми є фундаментальним. Економічні зміни викликають нові підходи до сприйняття грошей у сучасному світі, але їхня роль у формуванні суспільних норм залишається незмінною.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВІДЧУЖЕННЯ ЯК ЕКЗИСТИЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА: ДОСВІД ФІЛОСОФСЬКОГО АНТРОПОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження відчуження як екзистенціальної проблеми полягає в тому, що сучасне суспільство стикається з глибокими соціальними та культурними змінами. Технологічний прогрес, глобалізація, і збільшення віртуальної взаємодії часто призводять до відчуття самотності, втрати ідентичності та смислу буття. Це робить проблему відчуження все більш актуальною для філософського осмислення. Філософська антропологія додає до цього дослідження нові виміри, вивчаючи відчуження у контексті людської природи. Вона розглядає, як зміни у соціальному середовищі впливають на самосвідомість людини, її ставлення до світу, і взаємодію з іншими. Це дозволяє краще розуміти, як сучасні умови викликають екзистенційні кризи, і в якому напрямку можуть бути знайдені шляхи їх подолання.

Мета дослідження: дослідити відчуження як екзистенціальну проблему та досвід філософського антропологічного дослідження. Відповідно до теми формуємо такі **завдання:** дослідити історію виникнення поняття відчуження у філософії; проаналізувати погляди німецької класичної філософії на відчуження; дослідити екзистенціалістський підхід до поняття відчуження.

Виклад основного матеріалу. Поняття відчуження в філософії є однією з ключових тем, що розглядає стан, в якому людина втрачає зв'язок з власною сутністю, працею, іншими людьми або світом загалом. Це феномен, який охоплює як соціальні, так і екзистенціальні аспекти буття. Поняття відчуження має давні коріння у філософії, але його зміст і значення змінювалися з розвитком різних філософських шкіл. У давньогрецькій філософії, особливо в ідеях Платона, можна побачити ранні форми роздумів про відчуження. Платон вважав, що душа людини, перебуваючи в матеріальному світі, відчуває відчуження від світу ідей, до якого вона належить за своєю суттю. У Середньовіччі філософи, такі як Августин, розглядали відчуження в релігійному контексті, пов'язуючи його з гріхом і відокремленням людини від Бога. Відчуження тут розумілося як результат духовної кризи та відходу від божественної істини. Важливим етапом розвитку поняття відчуження стала філософія Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. Гегель розглядав відчуження в контексті діалектичного розвитку свідомості. Для нього, відчуження було необхідним етапом розвитку Духу, коли суб'єкт втрачає себе в об'єктивному світі, але через цей процес він здобуває нове самопізнання. Гегель трактував відчуження як тимчасовий стан, який врешті призводить до вищого рівня самосвідомості. Карл Маркс переніс поняття відчуження на матеріальну і соціальну площину. Він розглядав відчуження як явище, що виникає в умовах капіталізму, де працівники відчувають себе відчуженими від результатів своєї праці. Маркс виділяв чотири основні форми відчуження: відчуження працівника від продукту праці; відчуження працівника від процесу праці; відчуження працівника від власної сутності; відчуження працівника від інших людей. Для Маркса, капіталізм перетворює людину на «гвинтик» у машині виробництва, відокремлюючи її від її сутності як творчої істоти. У 20 столітті, з появою екзистенціалізму, поняття відчуження набуло екзистенційного забарвлення. Жан-Поль Сартр і Мартін Гайдеггер розглядали відчуження як ключову проблему людського існування. Сартр вважав, що відчуження виникає через фундаментальну свободу людини, яка змушена самотійно вибирати свою сутність у світі, що позбавлений об'єктивного сенсу. Людина стає відчуженою, коли не здатна прийняти свою свободу і відповідальність за власне життя. Гайдеггер говорив про відчуження як про стан «зануреності» людини в повсякденний світ, де вона втрачає автентичність і живе, виконуючи суспільні ролі, а не слідуєчи своєму власному шляху. Він називав це станом «несправжнього існування». Альбер Камю додає до цього абсурдистське розуміння відчуження. Людина прагне знайти сенс у світі, який за своєю природою є безсмысловим, і це породжує конфлікт між бажанням жити і неможливістю знайти раціональне обґрунтування існування. В результаті, людина відчуває себе чужою у світі. Сучасна філософія продовжує досліджувати феномен відчуження в умовах розвитку технологій, глобалізації та зміни соціальних структур. Еріх Фромм у своїх працях розглядав відчуження як результат втрати людиною власної свободи і автентичності в сучасному суспільстві. Він вважав, що людина стає відчуженою, коли живе не власним життям, а слідує зовнішнім нормам і очікуванням. У контексті постмодернізму відчуження також розглядається як результат фрагментації суспільства і втрати стабільних ідентичностей. Людина відчуває себе відокремленою не тільки від суспільства, але й від самої себе через відсутність чітких моральних і соціальних орієнтирів. Психоекзистенціальний підхід до відчуження вплинув на розуміння цього явища через аналіз підсвідомих механізмів і конфліктів у психіці людини. Зигмунд Фрейд розглядав відчуження як результат конфлікту між свідомим і підсвідомим, коли людина пригнічує свої бажання і не усвідомлює справжніх мотивів своєї поведінки. Еріх Фромм пов'язував відчуження з відсутністю свободи в умовах тоталітаризму і капіталістичного. Він стверджував, що людина стає відчуженою від самої себе, коли її життя перетворюється на автоматизоване виконання суспільно визначених ролей, а не на вільне самовираження. У своїй праці «Втеча від свободи» Фромм пояснює, як страх перед відповідальністю за власні рішення штовхає людей до втрати індивідуальності, що веде до відчуження. У сучасному світі, де існує велика кількість соціальних ролей і обов'язків, людина може втратити відчуття свого справжнього «я». Це викликає не тільки внутрішній конфлікт, але й відчуження від власних бажань і потреб.

Люди прагнуть відповідати очікуванням суспільства, що сприяє розвитку кризи ідентичності, яка є одним з головних джерел відчуження.

Висновки.

Відчуження як екзистенціальній проблеми в рамках філософського антропологічного дослідження підкреслює, що відчуження є невід'ємною частиною людського досвіду, що проявляється на різних рівнях буття – індивідуальному, соціальному та онтологічному. Воно виявляється як наслідок внутрішнього конфлікту, соціальної взаємодії та відношення людини до світу і себе. Філософська антропологія досліджує це явище через призму природи людини та її здатності до саморефлексії, що дає змогу поглибити розуміння причин і наслідків відчуження. Екзистенціальна проблема відчуження зумовлює пошук автентичного існування, яке можливе лише через подолання зовнішніх і внутрішніх бар'єрів, що розділяють людину з її сутністю. Таким чином, відчуження є не лише проблемою соціальної взаємодії, а й глибоким онтологічним питанням, яке потребує індивідуальної рефлексії та вибору.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

АНТРОПОЛОГІЯ ТА ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ характеризується безпрецедентними змінами: глобалізація, технологічний прогрес і соціальні трансформації створюють нові виклики для розуміння людської природи та сенсу існування. Філософський екзистенціалізм, що зосереджується на таких категоріях, як свобода, відповідальність, страх і абсурдність буття, пропонує інструменти для осмислення індивідуального людського досвіду. Антропологія ж, зі свого боку, розглядає людину як істоту соціальну, культурну і біологічну, звертаючи увагу на вплив середовища на формування людської ідентичності. Взаємозв'язок екзистенціалізму та антропології стає особливо важливим у сучасному контексті, коли питання свободи вибору, автентичності та відповідальності за власне життя стають центральними для кожної особистості. Актуальність цієї теми зумовлена необхідністю інтеграції цих двох підходів для кращого розуміння сутності людського буття в умовах сучасних викликів.

Мета дослідження: аналіз взаємодії антропології та екзистенціалізму як двох перспектив, що дозволяють глибше зрозуміти природу людського існування, і дослідження їхньої ролі у вирішенні актуальних проблем сучасності. Відповідно до теми формуємо такі **завдання:** проаналізувати ключові концепти екзистенціалізму та їх вплив на антропологічну думку; розглянути, як антропологічний підхід може доповнити екзистенційні ідеї; визначити сучасні виклики людського існування, які потребують екзистенціально-антропологічного аналізу; показати практичну значущість поєднання цих напрямів для розуміння сутності людини.

Виклад основного матеріалу. Екзистенціалізм виник у ХХ столітті як реакція на кризу цінностей і руйнування традиційних систем вірувань. Його представники, зокрема Жан-Поль Сартр, Мартін Гайдеггер і Альбер Камю, зосереджувалися на питаннях свободи, відповідальності, вибору та сенсу життя. Центральною тезою екзистенціалізму є твердження, що людина сама формує свою сутність через дії та вибори, адже «існування передуює сутності». Свобода, за Сартром, є одночасно благословенням і тягарем, оскільки вона покладає на людину повну відповідальність за власне життя. Разом із тим, екзистенціалісти наголошують на абсурдності світу. За Камю, людське прагнення до сенсу неминуче стикається з байдужістю всесвіту, що створює абсурд, який людина повинна прийняти, щоб продовжувати жити автентично. Гайдеггер вводить поняття «тривоги», яка виникає через усвідомлення кінцевості буття та необхідність приймати рішення в умовах невизначеності. Антропологія, у свою чергу, розширює екзистенційні питання за рахунок розгляду людини як істоти, що існує в конкретному соціальному та культурному контексті. Антропологічний підхід дозволяє враховувати вплив історичних, соціальних і технологічних змін на формування людської ідентичності. Наприклад, у сучасному світі технології значною мірою змінюють уявлення про свободу і відповідальність. Цифрові платформи створюють нові можливості для самовираження, але водночас обмежують людину рамками алгоритмів і соціальних очікувань. Сьогоднішні виклики, такі як екологічна криза, цифровізація суспільства та зростання соціальної ізоляції, вимагають нового осмислення антропологічних та екзистенційних категорій. Наприклад, екологічна криза піднімає питання про відповідальність не лише індивіда, але й людства в цілому перед планетою. Соціальна ізоляція, посилена розвитком віртуальних комунікацій, загострює проблему самотності та пошуку сенсу життя. Поєднання екзистенціалізму з антропологічним підходом дає можливість краще зрозуміти ці виклики. Якщо екзистенціалізм наголошує на особистісній відповідальності та виборі, то антропологія допомагає врахувати колективні аспекти людського буття. Це дозволяє створити більш повну картину людської сутності в сучасному світі.

Висновок. Антропологія та екзистенціалізм як філософські напрями дають змогу розкрити багатогранність людського буття. Екзистенціалізм зосереджується на індивідуальному вимірі свободи, вибору та відповідальності, тоді як антропологія звертає увагу на культурний і соціальний контекст. Сучасний світ потребує інтеграції цих підходів для кращого розуміння сутності людини та її місця у світі. Виклики сучасності, такі як екологічні, соціальні й технологічні зміни, змушують переосмислити базові філософські категорії. Поєднання антропології та екзистенціалізму пропонує ефективний інструмент для аналізу цих проблем. Це дозволяє не лише краще зрозуміти сучасну людину, але й допомагає їй знайти шляхи гармонійного співіснування з собою, суспільством і світом.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

БУДДІЙСЬКА ЕКОНОМІКА: ВИБІР МІЖ МАТЕРІАЛЬНОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТЮ ТА ТРАДИЦІЙНОЮ ДУХОВНІСТЮ

Актуальність теми дослідження. Буддійська економіка полягає в пошуку балансу між матеріальним достатком і духовними цінностями в умовах сучасного суспільства, що переживає кризу споживання. Зростаюча соціальна нерівність та екологічні проблеми змушують переосмислити пріоритети економічного розвитку. Буддійська економіка пропонує модель, де економічні рішення спрямовані на гармонію між людиною та природою, замість гонити за матеріальними благами. Це особливо актуально в умовах глобалізації, коли духовне здоров'я і стійкість суспільства стають.

Мета дослідження: аналіз та порівняння двох підходів до економічного життя: сучасного матеріалістичного підходу, який акцентує увагу на зростанні матеріальних благ, та буддійського підходу, що наголошує на духовних цінностях і гармонії з природою. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** дослідити вплив буддійської економіки та вирішенню проблем надмірного споживання; соціальні нерівності та екологічні кризи; проаналізувати потенціал буддійської економіки створенні стійких економічних моделей, орієнтованих на благополуччя людини та суспільства.

Виклад основного матеріалу. Буддійська економіка пропонує альтернативний підхід до організації економічного життя, що поєднує духовні цінності з прагненням до матеріального благополуччя. Ця концепція ґрунтується на вченні буддизму, яке ставить за мету не лише задоволення матеріальних потреб, але й досягнення внутрішньої гармонії та духовного розвитку. Основні принципи буддійської економіки включають помірність у споживанні, етичне виробництво, відповідальне ставлення до природних ресурсів та акцент на людське щастя, а не на матеріальне накопичення. Буддійська економіка – це унікальний підхід до організації економічної діяльності, який ґрунтується на духовних принципах буддизму та прагне знайти баланс між матеріальними благами й духовним розвитком. Цей підхід зосереджений на ідеї, що економіка повинна служити людині, забезпечуючи її базові потреби, але не ставити матеріальні блага вище за духовні цінності. В сучасній економічній системі домінує підхід, який спрямований на максимізацію прибутку та постійне зростання споживання. Це породжує низку проблем, таких як соціальна нерівність, стрес, психологічні розлади та екологічна криза. Люди прагнуть до накопичення багатства, вбачаючи в цьому головну мету життя. Відповідно до буддизму, матеріальні блага мають слугувати лише для підтримки життя, тоді як головною метою є досягнення внутрішнього спокою і духовного розвитку. Буддійська економіка спрямована на мінімізацію споживання та шанобливе ставлення до ресурсів. У цьому підході важливо уникати надмірного накопичення та зосереджуватись на задоволенні базових потреб. Основна ідея буддійської економіки полягає в тому, що матеріальні ресурси не повинні суперечити духовному життю, а, навпаки, слугувати його підтримці. Це дозволяє знаходити баланс між особистим добробутом і загальним благом суспільства. Економічні рішення мають базуватися на принципах співчуття, помірності та екологічної відповідальності. У сучасному світі, де екологічні та соціальні кризи стають все більш загрозливими, буддійська економіка може стати важливою альтернативою. Вона пропонує стійку модель розвитку, яка враховує не тільки економічні показники, але й духовне благополуччя людини та здоров'я планети. Це підхід, який сприяє довгостроковому розвитку і допомагає уникнути негативних наслідків матеріалізму. Буддизм пропонує бачення, за яким матеріальні ресурси не є самоціллю, а лише засобом підтримки життя. Основна увага приділяється гармонії з собою та світом, тому важливим є споживання в міру, етичне ставлення до праці та природних ресурсів. Буддійська економіка підкреслює, що надмірне накопичення суперечить духовному розвитку і не приносить справжнього щастя. Буддійська економіка пропонує баланс між матеріальним та духовним шляхом. Вона закликає до помірності в особистому споживанні, при цьому підтримуючи економічні процеси, що сприяють добробуту всієї громади. Важливими є етичні бізнес-моделі, які враховують соціальні та екологічні наслідки своєї діяльності.

Висновки. Буддійська економіка представляє альтернативу сучасній матеріалістичній економічній системі, акцентуючи увагу на духовних цінностях і гармонії між людиною та природою. Вона пропонує баланс між задоволенням базових матеріальних потреб і розвитком внутрішнього спокою, духовного зростання. Ця концепція особливо актуальна в умовах сучасних глобальних викликів – екологічних криз, соціальної нерівності та надмірного споживання. Вивчення та впровадження принципів буддійської економіки може сприяти створенню стійкішого, справедливого та гармонійного суспільства, де матеріальний добробут підтримується, але не переважає над духовним розвитком.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ФОРМ РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ.

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження віртуальної реальності як чинника трансформації релігійності сучасної людини зумовлена впливом цифрових технологій на різні аспекти життя, зокрема на духовні практики та вірування. Віртуальні храми, онлайн-служби, медитаційні платформи і спільноти дозволяють людині брати участь у релігійних обрядах без фізичної присутності, що сприяє переосмисленню традиційних форм релігійності. В умовах глобалізації та діджиталізації такі нові форми релігійного досвіду можуть змінювати сприйняття духовного життя, розширюючи можливості для індивідуального та колективного релігійного самовираження. Це дослідження важливе для розуміння того, як віртуальна реальність впливає на релігійні процеси і чи здатна вона сприяти розвитку нових релігійних ідентичностей і спільнот у цифрову епоху.

Мета дослідження: аналіз впливу віртуальної реальності на трансформацію форм релігійності сучасної людини, а також виявлення нових можливостей для духовного самовираження та колективної релігійної взаємодії в умовах цифрових технологій. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** вивчити концептуальні підходи до поняття релігійності та її трансформації в сучасному суспільстві; проаналізувати вплив цифрових технологій на релігійні практики та вірування; дослідити роль віртуальної реальності у зміні форм релігійної взаємодії та духовного самовираження.

Виклад основного матеріалу. Концептуальні підходи до релігійності в сучасному суспільстві охоплюють різні аспекти віри, обрядів та духовного досвіду. Релігійність визначається як система вірувань, яка організовує суспільство і надає сенс існуванню індивіда. Останніми роками нам дедалі частіше доводиться чути про так звану віртуальну реальність (VR) – створений технічними засобами світ, переданий людині через її відчуття: зір, слух, дотик тощо. Вона являє собою результат технічного прогресу, творіння інженерної думки в галузі інтернету та комп'ютерних технологій, що дедалі глибше проникає в життя конкретного індивіда та цілого соціуму. У сучасному світі релігійність зазнає значних трансформацій під впливом кількох факторів. Фактично, в даному випадку мова йде саме про суб'єктно-об'єктний взаємозв'язок ідеолога та соціуму. Відповідальність ідеолога перед самим собою і істиною виявляється взаємопов'язаною з його відповідальністю перед суспільством. По-перше, важливим аспектом є секуляризація, що означає відходження суспільства від релігійних інститутів та доктрин, а також зростання впливу світських цінностей і раціонального мислення. По-друге, спостерігається індивідуалізація релігійності, коли люди все більше формують власні системи вірувань. Це може проявлятися у приватній релігійності, де традиційні догми замінюються особистими переконаннями. Крім того, нові релігійні рухи свідчать про зростання інтересу до альтернативних форм духовності, таких як східні релігії та езотерика. Це вказує на пошук нових сенсів у житті. Нарешті, глобалізація сприяє взаємодії культур, що впливає на різні релігії одна на одну, створюючи нові синкретичні форми релігійності. Таким чином, релігійність в сучасному суспільстві є складним явищем, що продовжує змінюватися під впливом різних чинників. По-перше, цифрові технології забезпечили нові платформи для релігійної комунікації. Онлайн-служби, вебінари, соціальні мережі та відеоплатформи дозволяють релігійним спільнотам досягати більшої аудиторії. Наприклад, під час пандемії COVID19 багато церков та релігійних організацій перейшли на онлайн-формати, що дало змогу людям залишатися на зв'язку з їхньою вірою, навіть у часи ізоляції. Це також спростило доступ до релігійних послуг для тих, хто фізично не може відвідувати богослужіння. По-друге, цифрові технології вплинули на спосіб навчання та поширення релігійних знань. Веб-сайти, мобільні додатки та онлайн-курси надають доступ до бібліотек текстів, коментарів і навчальних матеріалів, що дозволяє користувачам вивчати свою віру в зручний для них спосіб. Цей доступ до інформації також сприяє розвитку критичного мислення серед вірян, оскільки вони можуть порівнювати різні точки зору і традиції. Потрете, цифрові технології змінили традиційні релігійні практики. Наприклад, багато людей використовують мобільні додатки для молитви, медитації чи читання священних текстів. Деякі релігійні групи створюють віртуальні простори для спільної молитви або обговорення релігійних тем, що допомагає формувати почуття спільноти навіть на відстані. Однак, поряд з позитивними змінами, цифрові технології також викликають певні виклики для релігійності. Одним з них є ризик поверхневого сприйняття віри. Легкий доступ до інформації може призвести до того, що люди ставляться до релігійних практик менш серйозно, оскільки вони можуть сприймати віру як щось, що можна отримати в кількох кліках. Це може послабити традиційні ритуали та зменшити їхнє значення. Віртуальна реальність відіграє значну роль у зміні форм релігійної взаємодії та духовного самовираження. Вона надає нові можливості для релігійних практик, дозволяючи користувачам занурюватися в різноманітні релігійні середовища, від відвідування святинь до участі в спільних богослужіннях, не виходячи з дому. Завдяки віртуальній реальності люди можуть отримати візуальний та емоційний досвід, що посилює їхнє духовне самовираження. Це може включати медитацію в віртуальному просторі, віртуальні ретрити або участь у релігійних ритуалах, що проходять у 3D-середовищі. Такі формати сприяють більшій доступності релігійних практик для тих, хто не може відвідувати фізичні служби. Віртуальна реальність змінює традиційні способи релігійної взаємодії та відкриває нові горизонти для духовного самовираження, адаптуючи релігійні практики до потреб і можливостей сучасного світу.

Висновки. Віртуальна реальність стає важливим чинником трансформації форм релігійності сучасної людини, надаючи нові можливості для духовного самовираження та взаємодії. Вона дозволяє віруючим брати участь у ритуалах і медитаціях у віртуальних просторах, роблячи релігію більш доступною для тих, хто не може відвідувати традиційні служби. Віртуальна реальність також сприяє формуванню нових спільнот,

об'єднуючи людей з різних куточків світу, що має позитивний вплив на духовний досвід. Однак це також може призводити до поверхневого сприйняття релігії та фрагментації традиційних спільнот. Таким чином, віртуальна реальність змінює способи практикування віри і переосмислює сутність релігійності в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. В умовах глобальних політичних та соціальних змін, зокрема після Революції Гідності та агресії росії, питання національної ідентичності стає особливо актуальним. Суспільство переживає нові виклики, які вимагають переосмислення національних цінностей і традицій. Формування національної свідомості є важливим для консолідації суспільства. Патріотизм, усвідомлення спільної мети та цінностей сприяють зміцненню соціальної згуртованості у складні часи. Важливість формування національної свідомості у молоді через освіту робить цю тему актуальною для педагогічних та соціальних досліджень. Вивчення національної історії, культури та мови є основою для виховання патріотизму. Дослідження проблеми формування сучасної української нації є надзвичайно актуальним для розуміння динаміки українського суспільства, його цінностей та викликів, з якими воно стикається у сучасному світі. Це питання має не лише теоретичне, але й практичне значення для формування майбутнього України.

Мета дослідження: визначити основні фактори, які впливають на формування сучасної української нації. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** проаналізувати історичні, культурні, соціально-етнічні та політичні аспекти формування сучасної української нації; дослідити впливи та можливості для зміцнення національної ідентичності в умовах глобалізації та сучасних суспільних змін.

Виклад основного матеріалу. Формування української нації розпочалося ще в середньовіччі з виникнення Київської Русі. Протягом століть, під впливом польсько-литовської, московської та австрійської імперій, українці зазнавали асиміляційних процесів. Проголошення незалежності в 1991 році стало важливим кроком до відновлення національної ідентичності, але проблеми, пов'язані з історичними травмами, залишаються актуальними. Національна ідентичність українців формується на основі спільної мови, традицій, культури і історії. Сучасні культурні рухи, відродження фольклору, літератури та мистецтва сприяють зміцненню патріотичних почуттів. У сучасній Україні мова відіграє ключову роль у формуванні національної свідомості, особливо в умовах гібридної війни. Сучасні політичні події, такі як анексія Криму та війна на Донбасі, суттєво впливають на національну свідомість. Вони викликають єдність та солідарність серед українців, водночас ставлячи під питання ставлення до національних меншин і їхньої інтеграції в суспільство. Економічні фактори, такі як бідність, безробіття та регіональні нерівності, можуть призводити до соціальної напруги і відчуження. Соціально-економічний розвиток, зокрема в західних регіонах, сприяє зміцненню національної свідомості та патріотизму. В Україні проживають представники різних етнічних груп, і важливо забезпечити їхні права та свободи. Толерантність і діалог між різними національностями сприяють зміцненню соціальної згуртованості та формуванню єдиної нації. В Україні існує законодавство, яке захищає права національних меншин, включаючи право на навчання рідною мовою, збереження культурних традицій та участь у політичному житті. Проте реалізація цих прав часто стикається з труднощами. Наприклад, недостатня кількість шкіл з навчанням мовами національних меншин або обмежений доступ до медіа. Етнічні групи в Україні зберігають свої культурні традиції, мови та обряди. Вони активно беруть участь у фестивалях, культурних заходах і виставках, що сприяє розвитку міжкультурного діалогу. Наприклад, фестивалі кримськотатарської культури або угорської культури в Закарпатті допомагають зберегти їхню ідентичність і підвищити обізнаність про їхні звичаї. Молодь відіграє ключову роль у формуванні національної свідомості та ідентичності. Вона є двигуном соціальних змін, адже молоді люди часто є більш відкритими до нових ідей і готові активніше відстоювати свої права та інтереси. Учасники протестних рухів, волонтерських ініціатив та культурних проєктів формують новий імідж української нації. Сучасна молодь має доступ до нових інформаційних технологій і ресурсів, що дозволяє їй швидше отримувати та поширювати знання. Освіта також грає дуже важливу роль у формуванні національної свідомості: молоді люди, які усвідомлюють свою історію та культуру, стають більш активними учасниками суспільних процесів. Університети та навчальні заклади сприяють обміну ідеями і формуванню критичного мислення.

Висновки. Формування сучасної української нації є багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу. Вивчення історичних, культурних, соціально-економічних та політичних аспектів дозволяє зрозуміти виклики та можливості, з якими стикається українське суспільство сьогодні. Цей аналіз допоможе формувати стратегії для зміцнення національної ідентичності та єдності в умовах сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ

Актуальність теми дослідження. Тема взаємовідносин релігії та грошей є важливою у сучасному глобалізованому світі, де економічні процеси та релігійні вірування часто перетинаються. Релігійні вчення мають значний вплив на економічну поведінку людей, формуючи моральні цінності та етичні норми. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розуміння, як релігія впливає на формування економічних систем та світогляд суспільства.

Мета дослідження: аналіз взаємозв'язків між релігією та грошима, зокрема, як різні релігійні вчення ставляться до матеріального багатства, його використання та розподілу, а також як релігійні організації функціонують у сучасному економічному середовищі. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** вивчити історичний контекст взаємовідносин релігії та грошей; описати ставлення основних світових релігій до грошей та багатства; дослідити економічну етику релігій і її вплив на суспільство; проаналізувати сучасні виклики та проблеми у взаємовідносинах релігійних організацій з економічними системами.

Виклад основного матеріалу. Історичний контекст взаємовідносин релігії та грошей. У Стародавньому Єгипті, храми також виконували функцію економічних центрів, куди стікалися багатства через податки, пожертвування і дари богам. Водночас, у Месопотамії священики керували великими земельними угіддями та здійснювали контроль за розподілом ресурсів. У храмах зберігались зерно, гроші та інші товари, що робило їх своєрідними банками. Релігія та економіка були настільки переплетені, що духовна влада значною мірою впливала на економічні та фінансові відносини у суспільстві. Середньовіччя. У середньовічній Європі релігія контролювала не лише духовне, а й матеріальне життя. Католицька церква засуджувала лихварство (надання грошей під відсоток), оскільки вважала, що прибуток з грошей суперечить Божим законам. Проте в той самий час монастирі та церковні організації накопичували значні багатства через податки, дари та землеволодіння. У середньовічних ісламських державах також активно обговорювалися моральні аспекти використання грошей, що сприяло розвитку економічної думки, зокрема через запровадження шаріату. Модерний період. Зі зростанням ролі капіталізму в Європі з'явилися нові підходи до розуміння багатства. Протестантська етика праці підкреслювала, що матеріальний успіх – це ознака Божого благословення, що стимулювало економічний розвиток. Підприємці почали розглядати свою діяльність як спосіб служіння Богові, а не лише особисту вигоду. З іншого боку, католицька церква продовжувала критикувати нерівність та експлуатацію, але зіткнулася з викликом зростаючої секуляризації економічного життя. Релігійні вчення про гроші та багатство. Розпочнімо з християнства та їх богословів. Вони протягом століть дискутували про роль грошей у духовному житті людини. Багатство, хоча й може бути ознакою Божої милості, також може призвести до гріха гордині або марнотратства. Церква закликає використовувати багатство для допомоги нужденним і розподілу ресурсів на благі справи. Важливе значення в християнстві має також концепція «справедливого доходу», що повинна враховувати чесну працю та справедливе розподілення прибутків. Якщо ж розглядати це питання з точки зору ісламу, то в ісламській традиції головним принципом економічної поведінки є соціальна справедливість та рівність. Лихварство (ріба) суворо заборонене, тому що отримання прибутку без участі в реальному виробництві чи роботі вважається аморальним. Крім того, іслам заохочує активне здійснення благодійності, що виражається через закят – обов'язкову пожертву для підтримки бідних і нужденних. Система ісламського банкінгу, яка діє без нарахування відсотків, є сучасною інтерпретацією цих релігійних принципів. У буддизмі ж та індуїзмі матеріальне багатство не вважається засобом досягнення духовного просвітлення. Аскетичний спосіб життя цінується як шлях до звільнення від земних прив'язаностей і страждань. Проте обидві релігії не забороняють багатство як таке, наголошуючи, що його використання повинно бути моральним і відповідальним. Багатство вважається засобом для добрих справ і служіння суспільству, а не метою життя. Економічна етика релігій. Релігійна етика відіграє важливу роль у формуванні економічної поведінки як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Наприклад, у християнстві принцип «золотого правила» («роби іншим так, як хочеш, щоб робили тобі») часто застосовується у сфері бізнесу та підприємництва. Благодійність, соціальна справедливість і рівність – ключові етичні засади багатьох релігійних традицій, які впливають на економічну діяльність. Особливе місце займає соціальна відповідальність бізнесу, яка підтримується релігійними вченнями, що закликають до чесності та прозорості у фінансових операціях. Ісламська концепція «справедливого прибутку» заснована на принципі, що всі сторони повинні отримувати справедливую частку від спільної праці або інвестицій. Це вчення лежить в основі ісламського банкінгу, де заборонено отримання відсотків, але дозволено інвестування в реальні проекти з метою справедливого розподілу прибутків. Буддистська економічна етика зосереджується на ненанесенні шкоди іншим та використанні багатства для підтримки суспільства і духовного розвитку. Сучасні проблеми та виклики на перетині релігії та грошей. У сучасному світі релігійні організації часто змушені шукати джерела фінансування для своєї діяльності. Пожертви та гранти становлять значну частину їх доходів, але зростає також залежність від комерційних підприємств та інвестиційних проектів. Це може призводити до етичних дилем щодо того, чи мають релігійні організації брати участь у ринковій економіці. Водночас капіталізм і глобалізація ставлять нові виклики перед релігійними громадами, які намагаються зберегти свою ідентичність та моральні принципи в умовах матеріального збагачення. Релігійні конфлікти через економічну нерівність або політичний вплив також є актуальними питаннями. Наприклад, вплив великих релігійних організацій на політику і економіку в деяких країнах викликає занепокоєння з боку громадянського суспільства. Крім того, фінансова діяльність деяких релігійних груп може створювати потенційні

ризика для їх репутації та моральної чистоти, особливо якщо ці організації взаємодіють з бізнесом, що порушує етичні норми.

Висновки. Зв'язок між релігією та грошима є складним і багатограним, оскільки кожна релігійна традиція формує своє унікальне ставлення до багатства та його використання. З одного боку, релігії закликають до справедливого розподілу ресурсів і допомоги бідним, а з іншого – вони самі іноді стикаються з викликами, пов'язаними з фінансуванням своєї діяльності. У сучасному світі глобалізація і капіталізм змушують релігійні організації пристосовуватись до нових економічних реалій, не втрачаючи при цьому своїх моральних цінностей. Релігійні етичні принципи залишаються важливими, впливаючи на поведінку не лише віруючих, але й економічні системи загалом.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОТИСТАНСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Протестантська етика як вид професійної діяльності полягає в її впливі на формування сучасної робочої етики та економічних моделей. Протестантська етика, особливо у світлі робіт Макса Вебера, стала основою для розвитку капіталізму та ринкової економіки, підкреслюючи такі цінності, як працьовитість, самодисципліна, відповідальність і професіоналізм. У сучасному світі, коли питання етичної поведінки в бізнесі та професіях стає дедалі важливішим, дослідження цих принципів дозволяє глибше зрозуміти коріння професійної моралі та їхній вплив на продуктивність праці, розвиток бізнесу та корпоративної культури.

Мета дослідження: аналіз впливу протестантської етики на формування професійної діяльності та робочої моралі, а також вивчення її ролі в розвитку економічних і соціальних систем. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати історичні передумови виникнення протестантської етики та її ключові принципи; дослідити вплив протестантської етики на формування капіталізму та ринкової економіки; вивчити, як протестантська етика впливає на професійну діяльність і формування сучасних робочих стандартів.

Виклад основного матеріалу. Протестантська етика виникла у XVI столітті внаслідок Реформації, коли Мартін Лютер та Жан Кальвін виступили проти католицької церкви. Ці реформатори прагнули відновити чистоту християнського віровчення та зосередили увагу на індивідуальній вірі, відповідальності перед Богом і важливості праці. Серед ключових принципів протестантської етики: кожна людина має своє покликання, виконання якого є служінням Богові; праця – це моральний обов'язок і шлях до спасіння; аскетизм, який передбачає стриманість і відмову від розкоші, підкреслює духовну дисципліну; раціональність, яка включає планування, розрахунок і дисципліну, сприяє моральному та економічному розвитку. Поширення протестантизму спричинило зміни морально-етичних принципів, ставлення до праці та ролі людей у суспільстві, і як результат – стало вихідною точкою для появи капіталізму. Ці ідеї мали значний вплив на розвиток капіталізму та західної культури загалом. Протестантська етика не лише сприяла розвитку капіталізму через акцент на працьовитості та раціональному використанні ресурсів, але й вплинула на зміни в соціальних та економічних відносинах. Відмова від традиційної церковної ієрархії та заохочення особистої відповідальності перед Богом допомогли утвердити ідеї рівності й індивідуалізму. У протестантських конфесіях, на противагу католицизму, упор робиться не так на догматичні знання, а на моральну практику, яка полягає у неухильному дотриманні людиною свого божественного призначенню. Це стало основою для більш вільного підприємництва та конкуренції, де успіх залежав не від соціального статусу, а від здатності до ефективного управління та інновацій. Ощадливість і стриманість, властиві протестантам, сприяли накопиченню капіталу, що було необхідно для інвестування у виробництво та нові технології. Це створило умови для зростання індустріалізації та розширення ринкових відносин. Дисципліноване ставлення до праці також сприяло впровадженню більш організованих та продуктивних виробничих процесів, що забезпечило економічну стабільність і ріст. Загалом, протестантська етика підтримувала ідеї економічної самостійності, ринкових відносин і модернізації, що сприяло формуванню капіталістичної системи, заснованої на особистій ініціативі, відповідальності та прагненні до матеріального та морального самовдосконалення. Протестантська етика продовжує впливати на професійну діяльність і формування сучасних робочих стандартів через свої ключові принципи: працьовитість, відповідальність, раціональність і моральний підхід до праці. Один з головних аспектів протестантської етики – це концепція покликання, згідно з якою будь-яка професійна діяльність розглядається як духовне служіння. Це вплинуло на сучасне сприйняття праці як значущого та морально важливого процесу, що сприяє загальному добробуту суспільства. Ця етика також сприяла формуванню робочих стандартів, зосереджених на дисципліні, ефективності та прагненні до досконалості. Праця перестала розглядатися лише як засіб досягнення матеріальних благ, а стала проявом особистої відповідальності та самореалізації. Важливими стали планування, чітке виконання завдань, продуктивність та ефективне управління часом, що відповідає сучасним стандартам управління і менеджменту. Стриманість та ощадливість, характерні для протестантської етики, стимулювали розвиток раціонального підходу до використання ресурсів, що проявляється в сучасній корпоративній культурі через фінансову відповідальність, довгострокове планування та інвестиції в стійкий розвиток. До реформації люди вважали, що праця – це страждання, своєрідна плата за гріх. Протестантська спадщина також позначилася на етичних стандартах праці, де велике значення надається чесності, відповідальності перед колективом та соціальним середовищем. Таким чином, принципи протестантської етики допомогли створити культуру праці, в якій цінуються дисципліна, продуктивність, відповідальність перед суспільством і особисте прагнення до професійного самовдосконалення. Ці риси досі активно підтримуються в корпоративних стандартах і професійній діяльності в багатьох країнах світу.

Висновки. Протестантська етика, як вид професійної діяльності, сформувала глибоке усвідомлення праці не лише як засобу заробітку, але й як морального обов'язку та прояву особистої відповідальності. Вона сприяла формуванню сучасних робочих стандартів, де акцент робиться на працьовитості, дисципліні, ефективності та прагненні до самовдосконалення. Принципи покликання, ощадливості й раціональності продовжують впливати на підхід до професійної діяльності, підкреслюючи важливість етичних стандартів, чесності та відповідальності. Внаслідок цього протестантська етика залишається значущим чинником у формуванні професійної культури та сучасного робочого середовища.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ, ЦІННОСТІ ПАРАДИГМИ СОЦІУМУ

Актуальність теми дослідження. Проблема унікальності людської особистості та її цінність у соціумі є важливим аспектом сучасної філософії, психології та соціології. У світі, що постійно змінюється, технологічно розвивається та глобалізується, людська особистість нерідко стає об'єктом стандартизації та дегуманізації. В умовах, коли масові медіа, технології й комерціалізація намагаються уніфікувати індивідуумів, особливо актуальним постає питання збереження та підкреслення унікальності кожної людини. Важливо також враховувати роль соціуму у формуванні особистості та цінностей, що підкріплюють цю унікальність.

Мета дослідження: пояснення унікальності людської особистості в сучасному соціумі є важливим для розуміння взаємодії індивіда та суспільства, а також для вивчення соціальних процесів, які впливають на самовираження та формування ідентичності. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** проаналізувати проблеми унікальності людської особистості в сучасному соціумі; вивчити вплив соціальних парадигм на формування цінності індивіда; оцінити фактори, які сприяють або перешкоджають збереженню унікальності особистості в умовах глобалізації та масової культури; дослідити роль технологій у формуванні ідентичності та індивідуальності людини; визначити шляхи збереження та підтримки унікальності особистості в сучасних соціальних умовах.

Виклад основного матеріалу. Унікальність особистості виражається в її неповторних якостях, досвіді, цінностях та талантах, які формують її самобутність. Ця унікальність стає основою для розвитку, особистісного зростання і самовираження. Індивід збагачує суспільство своїми здібностями, знаннями та ідеями, стимулюючи його прогрес і креативність. Проте, між особистістю та суспільством часто виникають конфлікти, адже соціум прагне до стабільності та уніфікації, встановлюючи загальні норми та правила, тоді як особистість прагне свободи й самовираження. Такі суперечності стають особливо помітними в умовах глобалізації, коли різні культурні й соціальні цінності починають взаємодіяти і конкурувати. Значення особистості також залежить від соціальної парадигми. У колективістських суспільствах інтереси спільноти часто переважають над індивідуальними потребами, і унікальність особистості може навіть розглядатися як фактор ризику. Натомість у індивідуалістичних культурах суспільство більше цінує індивідуальність та заохочує досягнення особистості. Етичні та моральні якості також відіграють ключову роль у соціальній цінності особистості. Вона проявляється у здатності брати відповідальність за власні дії, що є основою для побудови гармонійних відносин у суспільстві. Таким чином, питання унікальності особистості і її цінності для суспільства зводиться до пошуку гармонії між індивідуальними потребами і соціальними інтересами.

Висновки. Унікальність особистості є фундаментальною складовою розвитку як індивіда, так і суспільства в цілому. Неповторні якості, досвід, цінності та таланти кожної людини не лише збагачують соціум, але й стимулюють його прогрес, додаючи креативності та інноваційного потенціалу. Проте, на шляху до гармонійної взаємодії між особистістю та соціумом часто виникають суперечності, викликані прагненням суспільства до уніфікації та одночасним бажанням індивіда до самовираження і свободи. Різні соціальні парадигми по-різному оцінюють значення особистості: колективістські суспільства більше фокусуються на загальних інтересах, тоді як індивідуалістичні – на цінності унікальності. Важливу роль у цьому питанні відіграють етика і мораль, які формують відповідальне ставлення особистості до своїх дій і забезпечують базу для гармонійних суспільних відносин. У результаті, розуміння цінності та унікальності людської особистості полягає в здатності суспільства створювати умови для розвитку індивідуальності, знаходячи баланс між її потребами та інтересами соціуму.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження. Взаємозв'язок релігії та грошей є важливим питанням у контексті філософських досліджень, оскільки зачіпає як духовні, так і матеріальні аспекти людського існування. Релігія традиційно пропагує духовні цінності, такі як аскетизм, самозречення та турботу про ближнього, у той час як гроші часто символізують матеріальну вигоду, владу та прагнення до багатства. Сучасне суспільство зіткнулося з новими викликами, де гроші дедалі більше впливають на релігійні інститути, а релігійні доктрини, своєю чергою, впливають на ставлення людини до матеріальних благ. Вивчення цього взаємозв'язку дозволяє краще зрозуміти, як духовні ідеали співіснують з економічними практиками та впливають на соціальні процеси.

Мета дослідження: аналіз філософського взаємозв'язку між релігійними ідеями та матеріальними цінностями, зокрема грошима, а також дослідження того, як різні релігії формують ставлення до багатства й бідності. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** розкрити основні підходи до грошей у різних релігійних традиціях (християнство, іслам, буддизм); дослідити вплив релігійних цінностей на економічну діяльність та поведінку людей; розглянути історичний взаємозв'язок між релігією та розвитком капіталізму; виявити сучасні тенденції комерціалізації релігії та її вплив на духовні цінності; проаналізувати конфлікти між прагненням до матеріального збагачення та релігійною етикою.

Виклад основного матеріалу. У філософії взаємозв'язок релігії та грошей розглядається з огляду на питання про природу людських цінностей та сенс життя. З одного боку, релігія пропонує людині шукати вищий сенс і концентруватися на духовному розвитку, а з іншого – гроші стали необхідною складовою сучасного буття, що забезпечує людині комфорт і можливість реалізувати свої потреби. Цей дуалізм між духовним і матеріальним часто є джерелом конфліктів та філософських рефлексій. У різних релігіях гроші та матеріальні блага оцінюються по-різному. У християнстві акцент робиться на небезпеці прив'язаності до матеріальних благ. Наприклад, у Біблії говориться: «Корінь усього зла – грошолобство». Християнська мораль наголошує на скромності, милосерді та допомозі бідним. Багатство само по собі не вважається гріховним, але прив'язаність до нього може стати перешкодою для духовного розвитку. Проте на практиці церкви протягом історії неодноразово накопичували великі матеріальні ресурси, що дозволяло їм виконувати як релігійну, так і соціальну функцію. Іслам також приділяє увагу моральним аспектам фінансової діяльності. Згідно з ісламським вченням, гроші повинні використовуватися відповідально. Обов'язковий "закят" – пожертва на користь бідних – є однією з п'яти основ ісламу. Іслам забороняє лихварство (риву), вважаючи його неетичним способом збагачення, але підтримує чесну торгівлю та підприємництво як форми суспільно корисної діяльності. Таким чином, іслам спрямовує економічні процеси на зміцнення соціальної справедливості. У буддизмі гроші та матеріальні блага розглядаються як тимчасові й не здатні принести справжнє щастя. Згідно з буддійським вченням, прив'язаність до матеріального є причиною страждань, і тому духовний розвиток передбачає подолання цієї прив'язаності. Буддизм не забороняє володіти грошима, але закликає використовувати їх розумно, не порушуючи моральних принципів та не завдаючи шкоди іншим. Філософ Макс Вебер у своїй праці «Протестантська етика і дух капіталізму» вказав на важливу роль релігійних цінностей у становленні економічних систем. Він стверджував, що протестантська етика, зокрема пуританізм, сприяла формуванню капіталістичного духу. Праця та успіх у матеріальному світі розглядалися як ознака Божої благодаті, що мотивувало людей до наполегливої праці та накопичення багатства. Цей підхід суттєво вплинув на розвиток сучасної економіки та фінансових інститутів. У сучасному світі спостерігається зростання комерціалізації релігії. З одного боку, релігійні організації активно використовують сучасні фінансові інструменти для забезпечення своєї діяльності. З іншого боку, з'являються нові форми релігійного бізнесу, де гроші стають не лише засобом підтримки, а й метою. Яскравим прикладом є розвиток «теології процвітання» в деяких протестантських течіях, де багатство розглядається як знак Божого благословення, а матеріальний успіх – як доказ праведного життя. Такий підхід викликає критику, оскільки він змінює акценти з духовного вдосконалення на прагнення до матеріального збагачення. У філософському контексті постає питання: чи можуть релігійні цінності співіснувати з прагненням до багатства, не втрачаючи своєї моральної сутності? Одні мислителі вважають, що гроші можуть бути нейтральним інструментом, який служить добру або злу залежно від намірів їхнього власника. Інші наголошують, що фінансова система неминуче підриває релігійні ідеали, оскільки стимулює конкуренцію та індивідуалізм на противагу співпраці й духовному єднанню.

Висновки. Таким чином, взаємозв'язок релігії та грошей є складним і багатовимірним. Релігійні традиції по-різному трактують значення грошей та багатства: від заохочення милосердя й допомоги ближньому до критики надмірного накопичення. Водночас релігійні інститути потребують фінансових ресурсів для виконання своєї місії та підтримки діяльності. Сучасна тенденція комерціалізації релігії ставить нові виклики перед духовними спільнотами, які змушені шукати баланс між матеріальним забезпеченням і вірністю своїм цінностям. Вивчення цього взаємозв'язку дає змогу краще зрозуміти, як економічні та духовні цінності впливають на поведінку людей і розвиток суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.

2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це ідеальний інструмент для економіки, роль якого складно переоцінити [1]. Гроші відіграють важливу роль у житті сучасної людини, оскільки вони забезпечують можливість задоволення основних життєвих потреб: купівлю продуктів, житла, доступ до освіти та медицини. Гроші також є засобом обміну, за допомогою якого люди можуть отримувати необхідні товари та послуги. Вони стимулюють економічний розвиток, створення робочих місць, інвестиції та інновації. Гроші забезпечують людям свободу вибору та контроль над власним життям. Завдяки їм можна приймати рішення стосовно кар'єри, освіти, місця проживання та інших аспектів життя [2]. Крім того, гроші часто асоціюються з соціальним статусом і успіхом, що впливає на самооцінку людей та їхнє ставлення до інших. Проте гроші можуть також стати джерелом стресу та нерівності. У сучасному суспільстві матеріальне благополуччя іноді ставлять на перше місце, що може призводити до соціальних проблем та розшарування. Деякі люди можуть використовувати гроші як спосіб самоствердження, вважаючи, що їх кількість визначає цінність особистості. Гроші можуть створити ілюзію власної значущості. Багато людей вважають, що якщо вони можуть заробити багато грошей, то автоматично стануть кращими за тих, хто цього не робить. Часто це переконання ґрунтується на бажанні заповнити порожнечу у свідомості та підвищити самооцінку. Це проявляється у формі внутрішнього переконання: «Якби у мене було більше грошей, я б коштував більше!». Однак, навіть маючи великі статки, люди не завжди знаходять справжнє щастя. Багатство не гарантує душевного спокою чи гармонії, а іноді лише загострює проблеми, які гроші не можуть вирішити. Важливість грошей у житті людей часто призводить до фетишизації багатства, коли успіх і особисті якості вимірюються лише матеріальними досягненнями. Це призводить до відчуження від справжніх цінностей і внутрішнього задоволення, оскільки накопичення грошей саме по собі не приносить глибшого сенсу в життя. Надмірна заклопотаність грошима призводить до того, що люди починають оцінювати себе та інших виключно за матеріальними критеріями, забуваючи про інші важливі аспекти, такі як духовне зростання та стосунки з близькими. Зрештою, коли гроші стають головною метою життя, а не засобом для досягнення глибшої мети, люди можуть виявити, що надмірна кількість грошей лише поглиблює їхній внутрішній дисбаланс, а не робить їх щасливішими. Багатство змушує людей показати своє істинне обличчя, зазначає Пол Букхайт: «Гроші увиразнюють справжні риси людей. Покидьок з грошима стане ще більшим покидьком. Але якщо у вашому житті є мета і сенс, воно не обмежується гонитвою за золотим тельцем, і гроші можуть дати свободу займатися тим, що для вас дійсно важливо»[5]. У ХХІ столітті роль грошей кардинально змінилася, висвітливши нові аспекти фінансового життя і суспільства в цілому. Поява криптовалют, таких як біткойн, перетворила гроші не лише на засіб обміну, але й на інвестиційний інструмент, який відкриває нові фінансові можливості. Технологія блокчейн, що лежить в основі криптовалют, змінила підхід до безпеки та прозорості фінансових операцій. Однак відсутність регулювання та висока волатильність ринку криптовалют створюють серйозні проблеми. Зростаюча популярність безготівкових розрахунків призвела до того, що все більше країн переходять на електронні платіжні системи. Цьому сприяють такі інструменти, як електронні гаманці, мобільні платіжні додатки та високошвидкісні системи міжнародних грошових переказів [3, с. 302]. Хоча ці технології спрощують фінансові операції, вони також створюють нові загрози конфіденційності та кібербезпеці. Глобалізація та автоматизація призвели до зростання економічної нерівності. В умовах сучасного капіталізму, коли великі корпорації домінують на ринку, багатство накопичується частиною населення, тоді як інші залишаються на узбіччі економічного розвитку. Ця проблема стає все більш актуальною, і багато експертів наголошують на необхідності реформування економічної системи для виправлення цієї нерівності. Багато заможних людей, таких як Білл Гейтс та Уоррен Баффет, жертвують великі суми грошей на виправлення соціальної нерівності та підтримку соціально важливих проєктів. Ідея соціально відповідального бізнесу стає все більш популярною. У ХХІ столітті гроші є не лише економічним, а й психологічним фактором. Багато людей сприймають гроші як показник успіху та самореалізації. Це призводить до зростання стресу, споживацтва та гонитви за матеріальними благами, що часто супроводжується емоційними труднощами та внутрішньою порожнечою. Хоча гроші є матеріальним ресурсом, вони часто мають глибокий духовний вплив на життя людей. У духовному контексті гроші можна розглядати не лише як засіб задоволення фізичних потреб, а й як відображення цінностей, пріоритетів та внутрішнього світу людини. Вони

символізують не лише зовнішній успіх, а й ставлення людини до матеріального добробуту та її місця у світі. Духовні традиції підкреслюють, що справжня цінність грошей полягає не в їхній кількості, а в тому, як вони використовуються. Гроші можуть бути інструментом для творення добра, допомоги іншим, підтримки соціальних проєктів та благодійності. У цьому сенсі гроші стають проявом духовної зрілості – здатності жити відповідально та допомагати світові. Махатма Ганді казав: «Багатство без служіння марне». З іншого боку, гонитва за грошима як самоціллю відволікає від духовного зростання. Накопичення багатства заради власного ego чи для демонстрації соціального статусу часто призводить до внутрішньої порожнечі. Багато духовних традицій стверджують, що гроші – це лише інструмент, який не повинен домінувати в житті людини. Справжнє багатство – у внутрішньому світі, в умінні знаходити гармонію, мир і радість, незалежно від матеріальних статків. Важливо усвідомити, що духовна цінність грошей залежить від того, як їх використовують.

Висновок: Гроші - це матеріальний ресурс, але їхній духовний вплив залежить від того, як вони використовуються. Справжня цінність грошей визначається не їхньою кількістю, а тим, як вони допомагають людям і суспільству. Коли гроші стають інструментом творення добра, вони сприяють внутрішньому зростанню та гармонії. У той же час, бажання накопичувати багатство для статусу або самолюбства призводить до відчуття порожнечі і втрати орієнтирів у житті.

Список використаних джерел:

1. Морган Гаусел. Філософія грошей. URL: https://knigarnia.com.ua/ua/p1983303866-kniga-psihologiya-deneg.html?source=merchant_center&gad_source=1&gclid=CjwKCAjw3624BhBAEiwAkxgTOvoAF10Ktmalc5JzFoo wa-ftOhLK5PMBH_6BCeAcLEiD_IGagITEGRoC_6wQAvD_BwE
2. Український тиждень. Що таке гроші та яка нам з цього користь. Друга частина. URL: <https://tyzhden.ua/shcho-take-hroshi-ta-iaka-nam-z-tsoho-koryst-druha-chastyna/>
3. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань (18–20 травня 2011 року, Львів) С. 302-303.
4. Для чого нам гроші – 5 головних причин. URL: <https://clout.com.ua/5-golovny-h-pry-chy-n-po-yaky-m-nam-naspravdi-potribni-groshi.html>
5. BBC News Ukraine. Що робить з людьми раптове багатство? URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_cap/2016/04/160407_vert_cap_is_getting_rich_worth_it_vp
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Актуальність теми дослідження. В умовах розвитку постіндустріального суспільства ключовою продуктивною силою стає не просто людина, а її людський капітал, який складається з її інтелекту, знань і здатності до трудової та творчої діяльності. Теорія людського капіталу займає важливе місце в сучасній економічній науці та широко використовується в управлінні економікою багатьох країн. Важливість дослідження людського капіталу зростає на тлі сучасних економічних і технологічних змін.

Мета дослідження: аналіз соціально-економічних умов, що впливають на формування та використання людського капіталу в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження: соціально-економічні основи формування людського капіталу.

Предмет дослідження: процеси формування та використання людського капіталу.

Завдання дослідження: дослідити вплив освіти, охорони здоров'я, інновацій та ринкових умов на формування людського капіталу; визначити складові людського капіталу, такі як знання, навички, таланти, здоров'я та мотивація; проаналізувати особливості інвестування в людський капітал та його вплив на соціально-економічний розвиток; оцінити значення безперервної освіти та підвищення кваліфікації для розвитку людського капіталу.

Виклад основного матеріалу. Людський капітал включає здобуті знання, професійні навички, таланти, здоров'я, мотивацію та мобільність. Ці характеристики формуються через інвестиції в освіту, професійну підготовку, охорону здоров'я та інші елементи, що сприяють розвитку людини. Відповідно до теорії людського капіталу, заснованої Г. Беккером і Т. Шульцем, інвестиції в людський капітал – це витрати на здобуття освіти, підвищення кваліфікації та виховання [1, с. 72]. Людський капітал має певні властивості. Він невідчужуваний і неліквідний, що означає, що його не можна передати або продати, як матеріальні ресурси. Його не можна зберігати – він існує лише у теперішньому часі і втрачається, якщо не використовується [4, с. 27]. Інтелектуальні ресурси мають подвійне призначення: вони використовуються не тільки в економічній діяльності, але й у повсякденному житті [3, с. 47]. Лейф Едвінсон запровадив терміни «базова вартість людського капіталу» і «потенційна вартість людського капіталу». Базова вартість відображає дисконтовану ринкову вартість очікуваних доходів індивіда, тоді як потенційна вартість орієнтована на підприємця, який інвестує в людський капітал працівника [2, с. 35]. Для розвитку людського капіталу необхідно забезпечити взаємозв'язок між рівнем освіти, кваліфікацією працівників і їхньою заробітною платою. Важливим є забезпечення рівного доступу до якісної освіти, а також впровадження безперервного навчання протягом усього життя [5, с. 75].

Висновок: Знання, навички та здоров'я населення є ключовими факторами економічного зростання, інновацій і покращення рівня життя. Інвестиції в людський капітал відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку та конкурентоспроможності в умовах глобальних економічних і технологічних змін.

Список використаних джерел

- 1.Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. К.: Товариство «Знання», КОО, 2001. 254 с.
- 2.Близнюк В.В. Людський капітал як фактор економічного розвитку (еволюція методологічних підходів та сучасність) // Економіка і прогнозування. 2005. №2. С. 32-37.
- 3.Дудкевич Я.М. Формування та використання людського капіталу (соціально-економічний аспект): Автореф. дис. канд. екон. наук. К., 1997. 47 с.
- 4.Куценко В.І., Шпагара Т.І. Людський капітал: місце і роль у реалізації економічних реформ // Вісник НАН України. 1997. №1-2. С. 27-32.
- 5.Яковенко Р.В., Козенко Р.О. Проблеми та перспективи розвитку людського капіталу // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. Вип. 17. С. 67-75.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: потреби, інтереси та цінності відіграють вирішальну роль у процесі особистісного розвитку людини. У контексті сучасної України, яка зазнає численних соціальних, політичних та економічних змін, розуміння цих категорій є надзвичайно важливим. Суспільні трансформації безпосередньо впливають на особистість, зумовлюючи формування нових потреб та інтересів, що, своєю чергою, впливає на систему цінностей людини. Дослідження цих аспектів допоможе глибше зрозуміти особистісний розвиток і його роль у становленні національної ідентичності та соціальної згуртованості. Це важливо не лише для самореалізації особистості, а й для консолідації суспільства, яке базується на спільних цінностях та інтересах.

Мета дослідження: вивчити основні потреби, інтереси та цінності, які формують процес особистісного розвитку в сучасному українському суспільстві, а також їхній взаємозв'язок з національною ідентичністю. Аналіз цих категорій дозволить зрозуміти, як особистість реалізує свій потенціал в умовах соціальних викликів та змін, а також яку роль відіграє формування національної ідентичності в процесі особистісного розвитку.

Об'єкт дослідження: особистісний розвиток у сучасному українському суспільстві.

Предмет дослідження: потреби, інтереси та цінності, що впливають на особистісний розвиток.

Завдання дослідження: Основним завданням є аналіз взаємозв'язку між потребами, інтересами та цінностями, які мотивують розвиток особистості. Це включає вивчення ключових чинників, що впливають на особистісний розвиток, а також дослідження їхнього впливу на становлення національної свідомості й ідентичності.

Виклад основного матеріалу: У сучасному світі особистісний розвиток визначається здатністю людини задовольняти свої потреби та прагнення. Потреби, за теорією Маслоу, є основою особистісного розвитку і поділяються на фізіологічні, соціальні та духовні. У процесі задоволення цих потреб формуються інтереси, які відображають внутрішню мотивацію людини до саморозвитку та самореалізації [1]. У контексті українського суспільства особистісний розвиток визначається не лише індивідуальними потребами, а й соціальними та культурними впливами, що формують систему цінностей. Цінності, які людина засвоює в процесі свого розвитку, стають основою її світогляду, визначають її поведінку та життєві пріоритети. У сучасній Україні важливу роль відіграють цінності, пов'язані з національною самосвідомістю, свободою, справедливістю та гідністю [2]. Ці цінності підтримують процес особистісного розвитку та сприяють формуванню національної ідентичності, що є важливим фактором соціальної єдності. Процес особистісного розвитку тісно пов'язаний із потребою в самореалізації. Важливо, що в сучасному українському суспільстві, особливо в умовах політичних та соціальних викликів, особистісний розвиток стає важливим інструментом для забезпечення соціальної стабільності та національної єдності [3]. Це стосується не лише індивідуальних зусиль кожної людини, а й ширших процесів, які відбуваються в суспільстві загалом, включно з формуванням національної ідентичності, соціальної згуртованості та громадянської відповідальності [4]. Таким чином, сучасне українське суспільство створює умови для розвитку особистості, але водночас висуває нові виклики, які потребують адаптації та перегляду традиційних потреб і цінностей. Ці процеси взаємопов'язані: задоволення особистісних потреб сприяє формуванню інтересів, які, своєю чергою, впливають на систему цінностей [5]. У результаті, ці категорії визначають не лише життєві пріоритети окремої людини, а й формують національну свідомість та ідентичність.

Висновок: Потреби, інтереси та цінності є основними складовими особистісного розвитку, які безпосередньо впливають на формування національної ідентичності в сучасному українському суспільстві. Умови, що склалися в Україні, зокрема політичні та соціальні зміни, стимулюють розвиток особистісних якостей, таких як самосвідомість, самореалізація та активна громадянська позиція. Вивчення цих аспектів дозволяє глибше зрозуміти процеси, які відбуваються як на рівні особистості, так і на рівні нації, що сприяє консолідації суспільства та збереженню національної єдності.

Список використаних джерел:

1. Маслоу А. Мотивація і особистість URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
2. Ямпольський О.В. «Потреби людини як основа її особистісного розвитку» URL: <https://osvita.ua/psychology/human-development/63912>
3. Чорна Г.І. Цінності та їх роль у формуванні особистості URL: <https://naukaland.com.ua/articles/valueddevelopment.html>
4. Тарасенко В. Соціальні та індивідуальні інтереси: їх вплив на розвиток особистості URL: https://psychologyanddevelopment.ua/articles/social_individual_interests
5. Ігнатенко М. Формування цінностей в умовах сучасного українського суспільства URL: https://journals.edu/articles/values_formation_ukraine
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: Тема взаємозв'язку між грошима та релігією є надзвичайно актуальною у сучасному світі, де економічні та духовні аспекти життя людини тісно переплітаються. Багато релігійних традицій пропонують чіткі принципи щодо використання грошей, благодійності, справедливості у розподілі ресурсів, що стає особливо важливим у контексті сучасної економічної нерівності та соціальних конфліктів. Крім того, фінансова підтримка релігійних інституцій і їхній вплив на економіку залишаються важливим питанням. Вивчення цих аспектів дозволяє глибше зрозуміти, як релігія формує ставлення до грошей у різних культурах і яким чином це впливає на суспільний розвиток.

Мета дослідження: Виявлення та аналіз взаємозв'язку між грошима та релігійними поглядами. Дослідження спрямоване на з'ясування ролі грошей у релігійних традиціях, їхнього етичного та морального значення, а також на дослідження того, як релігія формує підходи до використання та розподілу матеріальних благ.

Об'єкт дослідження: Релігійні системи та їхні вчення про гроші, матеріальні цінності та фінансову поведінку.

Завдання дослідження: вивчення взаємозв'язку між релігійними віруваннями та ставленням до грошей у різних релігійних традиціях. Аналіз історичних та сучасних підходів до багатства та благодійності, а також вплив релігії на економічну поведінку.

Виклад основного матеріалу. У християнстві ставлення до грошей завжди було амбівалентним. Євангеліє неодноразово засуджує надмірне накопичення багатства, зокрема через цитати Ісуса Христа: «Легше верблюдові пройти крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже» (Матв. 19:24). Водночас гроші розглядаються як засіб для добрих справ, зокрема благодійності. Ортодоксальне християнство в Україні зосереджується на поміркованості у ставленні до матеріального багатства, оскільки воно не має бути самоціллю, а інструментом для духовного зростання. Про це згадується в працях сучасних українських богословів, зокрема у виданнях Київської духовної академії [1, с.45-47]. Українське православ'я також виражає певне обережне ставлення до грошей. В основі цього підходу – ідея, що матеріальні блага можуть бути небезпечними, якщо вони відволікають людину від моральних та духовних принципів. Це підкреслює праця українського релігієзнавця Олександра Філоненка, де він розглядає роль благодійності у православній культурі. Зокрема, у своїх дослідженнях автор стверджує, що в українському контексті благодійність завжди відігравала ключову роль, яка врівноважувала надмірну гонитву за багатством [2, с.112-115]. Протестантизм, що має певний вплив в Україні, пропонує інший підхід до грошей. Тут гроші часто сприймаються як ознака Божого благословення за працьовитість та дотримання моральних норм. Це добре відображено у дослідженнях Макса Вебера, перекладених на українську, зокрема його праця «Протестантська етика і дух капіталізму». Вебер аналізує, як протестантська робоча етика сприяла формуванню капіталістичних відносин, з акцентом на особистій відповідальності та економічній успішності як символі Божого схвалення [3, с.112-115]. Сучасні дослідження, зокрема українських економістів і релігієзнавців, наголошують на необхідності пошуку балансу між духовністю та економічною діяльністю. Такі автори, як Михайло Драгоманов і сучасний історик Ігор Ісіченко, наголошують, що важливо розвивати критичний підхід до матеріалізму і при цьому використовувати економічні ресурси для соціальної та духовної користі [4, с.56-59].

Висновок: Релігійні погляди на матеріальні блага є неоднозначними та залежать від історичних і культурних обставин. У християнській традиції, зокрема православ'ї, гроші розглядаються як необхідне, але небезпечне благо, яке може відволікати від духовних цінностей. Благодійність у православ'ї та критичне ставлення до матеріалізму підкреслюють необхідність використання грошей для суспільного добра та підтримки релігійних інституцій. Таким чином, український контекст пропонує збалансований підхід до грошей, який враховує як матеріальні, так і духовні потреби людини.

Список використаних джерел

1. Драгоманов М. Зібрання творів. Київ: Наукова думка, 2006. 531 с.
2. Філоненко О. Православ'я і благодійність: духовні основи. Харків: Акта, 2015. 160 с.
3. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / переклад з німецької. Київ: Дух і Літера, 2004. 261 с.
4. Ісіченко І. Вірування та релігійні практики в Україні. Львів: Свічадо, 2020. 352 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри політології
та філософії імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Віталій Лобунець, студент групи КНШ-11*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Вони визначають наш спосіб спілкування, обміну інформацією та взаємодії зі світом. Ця тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки вона розкриває різні аспекти цього феномену і його вплив на наше життя.

Мета дослідження: вплив соціальних мереж на інформаційне суспільство.

Об'єкт дослідження: феномен інформаційного суспільства.

Предмет дослідження: соціальні мережі.

Завдання дослідження: пояснити, який вплив має Інтернет на сучасне суспільство та розглянути спілкування в соцмережах як таке, яке відповідає потребам суспільства.

Виклад основного матеріалу: Соціальні мережі в наш час відіграють, можна сказати, найважливішу роль. Адже це буквально всі процеси, що оточують життя кожної людини. Навчання, робота, обмін та передача інформації, розваги та багато інших зручних речей, які можна реалізувати за допомогою соціальних мереж. Проте чи не основним є можливість комунікація одного користувача з іншою особою чи групою людей. І це є дуже корисним, адже комусь таким чином буде легше знайти собі друзів чи групу однодумців, з якими можна підтримувати зв'язок. Таким самим шляхом і утворюються суспільства в інтернеті. Дехто бачить тему, яка могла б бути цікава для дискусії і в результаті з'являються такі самі люди, які прагнуть розвивати це [3]. І звичайно, соціальні мережі мають свій вплив на ці суспільства, політичні процеси або чиюсь репутацію. Він може бути як позитивний, так і негативний, проте деколи ці результати можуть містити всього по трохи. Навіть якийсь один пост може неабиякий змінити чиюсь репутацію, показати людину чи групу людей зовсім з іншого боку. [1] Інколи це добре, адже є суспільства, котрі дійсно намагаються зробити правильне діло, об'єднавшись спільними зусиллями зробити так, щоб певна особа чи компанія відповіла за свої дії або вчинки. Проте буває, що якесь об'єднання, просто хоче звинуватити когось без вагомих на те причин [5]. Хоч і інтернет суспільства можуть мати і не зовсім правильні наслідки, але плюсів у них є більше. Адже вони насамперед, можуть дати якимось людям надію чи допомогти з певними речами. Зараз зокрема це може мати позитивний вплив на ті самі збори, адже в Україні, під час війни багато користі йде саме від народу. Значна кількість блогерів зайнялися благодійницькою діяльністю, створивши ті самі спільноти і об'єднавши людей [2]. Основними соціальними мережами для гуртування однодумців є: Telegram, X (twitter), Reddit, YouTube, Instagram. Значний вплив на загальні сфери є Твіттер, тепер «X», багато політичних діячів, мають ту чи іншу репутацію, завдяки саме цій мережі [1]. Кожен пост має свої наслідки і може по різному сприйматися іншими, тому варто бути обачливим з тим, що викладаєш. Це стосується і всіх інших мереж, адже правильність подання інформації - це основне, що впливає на реакцію суспільств [4]. І однозначно, соціальні мережі мають велике значення в нашому житті. Вони роблять його легшим і зручнішим. Для інформаційного суспільства це є основний засіб, який дійсно формує неабиякий вплив на світ, потреби людини та її емоційний стан, що безумовно є хорошим явищем [3].

Висновок. Соціальні мережі служать майданчиком для неформального спілкування, допомагають створювати нову музику, служать серйозним інструментом для пошуку співробітників і партнерів. Незважаючи на різницю в трактуваннях даного поняття, всі дослідники сходяться на тому, що мережа має розгалужену структуру, що має безліч взаємопов'язаних і рівнозначних шляхів, і охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства. У даний час активно розвиваються мережеві технології, які характеризуються низкою особливостей: в основі мереж лежить комунікація індивідів; мережа існує як певна середина, в якій взаємодіють учасники; продукти, породжувані мережею, віртуальні і можуть існувати відносно самостійно.

Список використаних джерел

1. The Rise of Social Media Through Economics and Politics | The Epoch Times
URL: https://www.theepochtimes.com/article/the-rise-of-social-media-through-economics-and-politics-1490563?utm_medium=GoogleAds&utm_source=PerfmaxM&utm_campaign=PM_max_1W_Brand_20240918&gclid=Cj0KCQjw05i4BhDiARIsAB_2wfDXzn1BWpNDik1WQnrtAW_57NqZwLtWnV083PZcrAomSLHc1gzIAiAaAhBmEALw_wcB
2. Технології розколу: як соціальні мережі поляризують суспільство
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yak-sotsialni-merezhi-polyaryzuyut-suspilstvo/31557037.html>
3. Вплив соціальних мереж на суспільство URL: <https://www.0372.ua/news/3595188/vpliv-socialnih-merez-na-suspilstvo>
4. Social Networks as a Phenomenon of the Information Society Anastasiia Bessarab, Olha Mitchuk, Anna Baranetska, Natalia Kodatska, Olha Kvasnytsia, Galyna Mykytiv URL: https://www.researchgate.net/publication/359426797_Social_Networks_as_a_Phenomenon_of_the_Information_Society
5. Social media? It's serious! Understanding the dark side of social media
URL: <https://ideas.repec.org/a/eee/eurman/v36y2018i4p431-438.html>

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: соціальна відповідальність бізнесу на сьогоднішній день є важливим елементом підприємницької діяльності у світі. В Україні, на жаль, вона ще не здобула такого значення через низку чинників, що впливають на цей процес та його результат. Хоча підприємства більш активно звертаються до світового досвіду та досвіду міжнародних корпорацій, які функціонують на ринку України, але цього недостатньо для того щоб соціальна відповідальність бізнесу стала звичайною практикою для більшості вітчизняних підприємств. Для визначення напрямів розвитку та поширення соціальної відповідальності бізнесу необхідним є дослідження чинників, які гальмують поширення соціальної відповідальності в діяльності підприємств.

Мета дослідження: визначити основні проблеми розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Об'єкт дослідження: проблеми соціального бізнесу в Україні.

Предмет дослідження: дослідження сучасного стану соціальної відповідальності бізнесу в Україні та її перспективи подальшого розвитку.

Завдання дослідження: вивчення стратегій підприємств.

Виклад основного матеріалу. Проблема соціальної відповідальності бізнесу (СРБ) в Україні є важливим питанням, яке набирає актуальності у сучасних умовах. Соціальна відповідальність передбачає, що компанії повинні не лише зосереджуватись на отриманні прибутку, але й брати до уваги вплив своєї діяльності на суспільство та навколишнє середовище. В Україні розвиток СРБ стикається з низкою проблем, які заважають бізнесу активно включатися в соціальні та екологічні ініціативи [1]. Однією з головних проблем є недостатнє усвідомлення важливості СРБ серед українських компаній. Багато підприємств сприймають соціальні проекти як витрати, що не приносять миттєвого прибутку, а не як інвестиції у свій довготривалий розвиток. Це призводить до того, що значна частина бізнесу не готова інвестувати у соціальні та екологічні ініціативи, особливо під час економічної нестабільності [2]. Окрім цього, важливою перешкодою є регуляторні бар'єри. В Україні відсутня системна державна підтримка для бізнесів, які впроваджують соціально відповідальні ініціативи. Законодавча база щодо СРБ є фрагментарною і не стимулює підприємства вкладати у соціальні проекти через податкові пільги чи інші механізми заохочення. Державні структури не створюють умов для розвитку СРБ, що значно ускладнює цей процес [3]. Економічні виклики також є важливим фактором. Часто українські компанії, особливо середній і малий бізнес, орієнтовані на виживання в умовах нестабільної економіки і не готові витрачати ресурси на соціальні ініціативи. Більшість із них не бачить прямих вигод від таких інвестицій, особливо у короткостроковій перспективі [3]. Додатковою проблемою є низький рівень довіри до бізнесу з боку суспільства. У багатьох випадках соціальні проекти бізнесу сприймаються як суто PR-кампанії, а не щирі зусилля щодо поліпшення життя громади. Така недовіра підсилюється загальним негативним сприйняттям бізнесу в країні, що формувалося внаслідок корупційних схем та непрозорих відносин між владою і великими компаніями [2]. Особливо гостро стоїть проблема екологічної відповідальності. В Україні питання захисту навколишнього середовища залишається недостатньо пріоритетним для бізнесу. Хоча багато компаній заявляють про екологічні ініціативи, на практиці їхній вплив часто обмежений. Підприємства рідко впроваджують реальні стратегії стійкого розвитку або суттєві екологічні інновації, що могло б зменшити негативний вплив їхньої діяльності на природу [4, с. 172]. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу. Підвищення рівня обізнаності бізнесу про переваги соціальної відповідальності може сприяти активнішому впровадженню таких ініціатив. Це можливо через освітні програми, обмін досвідом та успішні кейси компаній, які вже реалізували соціальні проекти. Важливо також посилити державну підтримку у цій сфері, створюючи стимули для бізнесу через податкові пільги та спрощення регуляторних процедур. Не менш важливим є побудова прозорих відносин між бізнесом і суспільством для формування довіри. Компанії мають не лише заявляти про соціальні та екологічні проекти, але й демонструвати їхні реальні результати [4, с.172]. Таким чином, проблема соціальної відповідальності бізнесу в Україні є багатогранною і вимагає активної участі як з боку бізнесу, так і держави та громадськості. Розвиток СРБ може стати важливим чинником довгострокового успіху для українських компаній, якщо вони зрозуміють важливість цього підходу не лише для суспільства, але й для власної репутації та економічної стабільності [2].

Висновки: дана проблема потребує нагального вирішення в умовах сучасної економіки, тому саме реалізація соціальних заходів українськими компаніями дасть змогу підвищити не тільки рівень корпоративної культури самого об'єкту, а і рівень життя населення в цілому. Розкриття цієї проблеми дає глибше розуміння вислову, що «не люди для економіки, а економіка для людей». Подальше посилення соціальної позиції бізнесу просто необхідне в умовах кризового періоду, а соціальна відповідальність має широкий спектр проблем, шляхи вирішення яких потрібно шукати негайно.

Список використаних джерел:

1. Дослідження щодо стану корпоративної соціальної відповідальності в Україні. KPMG Ukraine. URL:<https://kpmg.ua/csr-report>.
2. Проблеми розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Фонд «Європейські цінності». URL:<https://eurofund.org/csr-ukraine>.
3. Звіт про соціальні ініціативи бізнесу в Україні за 2023 рік. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.
4. Кривоус Віталій. Корпоративна соціальна відповідальність у контексті формування партнерських взаємовідносин між державою, бізнесом та суспільством. Журнал європейської економіки. Вип. 15. Жовтень 2017. С. 172-178.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

*Руслан Чигур,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Неля Лук'янчук, студентка групи АКІТ-11*

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальності теми дослідження: німецькі мислителі, такі як Гегель і Маркс, розробили глибокі концепції природи власності, що залишаються актуальними в сучасному контексті, де питання соціальної справедливості, нерівності та екологічної відповідальності стають дедалі важливішими для розвитку суспільства.

Мета дослідження: проаналізувати філософські концепції природи власності, сформульованих німецькими мислителями, з метою виявлення їхньої актуальності та застосування у сучасних соціально-економічних контекстах, а також розробка рекомендацій щодо інтеграції цих ідей у сучасні правові та економічні системи.

Об'єкт дослідження: філософські концепції власності, сформульовані німецькими мислителями (Гегель, Маркс, Кант та ін.), а також їхній вплив на сучасні теорії соціальної справедливості, економіки та права.

Предмет дослідження: ідеї та теоретичні підходи до природи власності, які розвивали німецькі мислителі, а також їхня інтерпретація і застосування в сучасних соціально-економічних та правових контекстах.

Завдання дослідження: аналіз основних філософських концепцій власності, представлених німецькими мислителями, а також у вивченні їхнього впливу на сучасні теорії соціальної справедливості та економіки.

Виклад основного матеріалу: У дослідженні природи власності в німецькій філософії важливо зосередитися на ключових концепціях, розроблених такими мислителями, як Гегель, Маркс і Кант. Гегель, у своїй «Феноменології духу», підкреслює, що власність є невід'ємною частиною розвитку особистості. Він вважає, що через володіння речами індивід реалізує свою свободу і самостійність. Однак, Гегель також зазначає, що справжня власність не обмежується фізичними речами, а включає соціальні відносини та моральні зобов'язання [1, с.35]. Маркс критикує буржуазну концепцію власності, вважаючи її джерелом соціальної нерівності. У «Капіталі» він аналізує, як приватна власність на засоби виробництва сприяє нерівномірному розподілу ресурсів і влади, що посилює класову боротьбу. Він підкреслює, що лише колективна власність може забезпечити рівний доступ до ресурсів для всіх членів суспільства. На його думку, перехід до соціалістичної системи, де засоби виробництва належать колективу, дозволить подолати експлуатацію та створити справедливе суспільство. [2, с. 64] Маркс вважає, що власність є не лише економічною категорією, а й соціальною відносною, яка формує відносини між класами. Ці ідеї стали основою марксистської теорії та вплинули на численні суспільні рухи і політичні ідеології в XX столітті [4, с. 89]. Кант пропонує етичний підхід до власності, вважаючи, що право на власність випливає з принципів справедливості та моральності. Для Канта власність є не тільки економічною категорією, а й елементом, що формує особисту автономію та відповідальність [3, с. 56]. Актуальність цих концепцій зростає в умовах сучасних викликів, таких як нерівність, екологічні проблеми та глобалізація. Дослідження показує, що філософські ідеї можуть слугувати основою для розробки нових моделей управління власністю, які враховують як інтереси індивіда, так і суспільства в цілому [5, с. 34] Таким чином, аналіз німецьких мислителів дозволяє зрозуміти не лише історичні контексти, а й шляхи вирішення сучасних соціально-економічних проблем, пропонуючи нові підходи до питання власності та її ролі в суспільстві.

Висновок: Дослідження природи власності через призму німецької філософії виявляє багатогранність цієї категорії, яка охоплює не лише економічні, але й соціальні, моральні та етичні аспекти. Концепції Гегеля, Маркса і Канта сприяють розумінню власності як важливого елемента розвитку особистості та суспільства. Гегель акцентує на свободі та самореалізації, Маркс критикує експлуатацію та нерівність, а Кант підкреслює етичний вимір прав на власність. Усі ці підходи залишаються актуальними в умовах сучасних викликів, таких як соціальна нерівність, екологічні проблеми та питання справедливості. Ці філософські ідеї можуть слугувати основою для розробки нових моделей управління власністю, які б узгоджували інтереси індивіда з суспільними потребами. Отже, глибоке розуміння природи власності, її соціальних і моральних вимірів є необхідним для формування справедливих і сталих економічних систем у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Гегель, Г.В.Ф. Феноменологія духу. Київ: Основи, 1996. 500 с.
2. Маркс, К. Капітал: критика політичної економії. Т. 1. Київ: Державне видавництво політичної літератури. 312 с.
3. Кант, І. Основи метафізики моральності. Київ: Основи, 1997. 425 с.
4. Бондаренко, А. Соціальна справедливість у творах Маркса. Економічна теорія, 2021. 214 с.
5. Налепка, Р. Етика власності в кантівській традиції. Філософські дослідження, 2022. 310 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: соціальна відповідальність бізнесу на сьогоднішній день є важливим елементом підприємницької діяльності у світі. В Україні, на жаль, вона ще не здобула такого значення через низку чинників, що впливають на цей процес та його результат. Хоча підприємства більш активно звертаються до світового досвіду та досвіду міжнародних корпорацій, які функціонують на ринку України, але цього недостатньо для того щоб соціальна відповідальність бізнесу стала звичайною практикою для більшості вітчизняних підприємств. Для визначення напрямів розвитку та поширення соціальної відповідальності бізнесу необхідним є дослідження чинників, які гальмують поширення соціальної відповідальності в діяльності підприємств.

Мета дослідження: визначити основні проблеми розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Об'єкт дослідження: проблеми соціального бізнесу в Україні.

Предмет дослідження: дослідження сучасного стану соціальної відповідальності бізнесу в Україні та її перспективи подальшого розвитку. Завдання дослідження: вивчення стратегій підприємств.

Виклад основного матеріалу. Проблеми соціальної відповідності бізнесу як сучасної філософії поведінки та концепції, що формує суспільство, компанії стосовно своєї діяльності з метою сталого розвитку, ефективних інвестицій у людський капітал отримали відображення у монографії О. П. Гоголі та І. П. Кудінової. О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін. висвітлюють результати експертного опитування наукових фахівців та освітян України з проблем соціальної відповідальності особистості, суспільства, бізнесу та держави [4]. Соціальна відповідальність є однією із ключових рис сучасних бізнес-структур. Соціальна відповідальність бізнесу передбачає зобов'язання керівництва суб'єкта господарювання щодо захисту інтересів суспільства. Відповідно до концепції соціальної відповідальності, метою керівників під час прийняття бізнес-рішень є не просто максимізація прибутку або ринкової вартості компанії, а й обслуговування та захист інтересів інших членів суспільства, таких як працівники, споживачі та спільнота загалом. У світі простежується позитивна тенденція щодо введення соціальної відповідальності до стратегії підприємств. Варто вказати, що соціально відповідальні дії компаній є добровільними, і зазвичай, формуються на основі усвідомлення відповідальності бізнесу перед усім суспільством та природою за результати своєї діяльності. Важливим аспектом забезпечення високого рівня соціальної відповідальності компаній є наявність у них ресурсів, зокрема фінансових. Упровадження на практиці соціальної відповідальності компаній пов'язано із численними іншими чинниками. Саме тому важливим аспектом розвитку соціальної відповідальності підприємств стає питання дослідження факторів та чинників, що впливають на формування і розвиток соціальної відповідальності бізнесу [1]. Серед основних перешкод, з якими зустрічаються в компанії при впровадженні соціальних проєктів, найчастіше вказують фінансові, зокрема обмеженість фінансових можливостей та нестача коштів для тих, хто потребує (48%), а також недосконалість нормативно-правової бази, в тому числі законодавства щодо соціальних проєктів (31%) [1]. Значно менше, проте зазначаються організаційні труднощі (8%), бюрократизованість процесу надання допомоги (5%), відносно високі запити отримувачів благодійної допомоги (5%), тиск з боку органів влади (3%), неможливість контролювати розподіл коштів (3%) та корупції (2%). За дослідженням 2005 року дефіцит фінансових ресурсів та відсутність законодавства, яке б регулювало проведення заходів з соціальною відповідальністю бізнесу є найбільш поширеними відповідями при опитуванні щодо перешкод для проведення цієї діяльності (55%) фірм відмітило фінансовий фактор, а 45, 9% фактор законодавства, в той же час у 2010 році 61, 4% компанії зазначили основною проблемою у впровадженні соціальної відповідальності брак коштів [3]. Варто врахувати, що різні регіони України мають різний промисло-виробничий комплекс, відповідно специфіка кожного регіону вимагатиме врахування особливостей структури галузевої специфікації. Зосередження промислових гігантів на сході, які входять до основних вітчизняних фінансово-промислових груп, безпосередньо впливатиме на рівень розвитку соціальності в цих регіонах. Водночас у західних регіонах, здебільшого, розвинута сфера торгівлі та агропромисловий комплекс. Не сформованість аграрного ринку та наявність тіньових схем у роботі торговельних підприємств носитиме негативний характер по відношенню до концепції соціальної відповідальності. В Україні низький рівень поширення соціальної відповідальності пов'язаний також, з самим характером отримання прибутку підприємствами. Економічний прибуток провідних українських підприємств досягається за рахунок наявності в їх розпорядженні економічної влади, адміністративного ресурсу, доступу до бюджетних коштів, недосконалою конкуренцією на внутрішньому ринку, штучного завищення цін на вироблену продукцію, заниження рівня оплати праці, скорочення обсягу соціальних витрат. Саме такі фактори виступають основою конкурентної переваги. Більшого поширення соціальної відповідальності може сприяти інноваційна активність, використання нових технологій, створення нової продукції, у результаті прибуток підприємства формується за рахунок скорочення витрат, підвищення конкурентоспроможності, формування нових ринків товарів або послуг. Саме такий шлях розвитку має більше поширення в розвинених країнах, і як наслідок, вищий рівень соціальної відповідальності бізнесу. Але такий варіант розвитку української економіки сьогодні видається мало ймовірним, так як вимагає довгострокових фінансових витрат, крім цього досить ризикований [4].

Висновки: дана проблема потребує нагального вирішення в умовах сучасної економіки, тому саме реалізація соціальних заходів українськими компаніями дасть змогу підвищити не тільки рівень корпоративної культури самого об'єкту, а і рівень життя населення в цілому. Розкриття цієї проблеми дає глибше розуміння вислову, що «не люди для економіки, а економіка для людей». Міжнародна організація стандартизації (далі – ISO) наголошує, що здатність бізнесу підтримувати баланс між досягненням економічної ефективності та дотриманням соціальних і екологічних проблем є критично важливим фактором ефективної та результативної діяльності. Ключові способи, за допомогою яких компанія приймає соціальну відповідальність, включають філантропію, сприяння волонтерству, етичні практики праці та зміни навколишнього середовища. Наприклад, компанії, які керують своїм впливом на навколишнє середовище, можуть прагнути зменшити свій вуглецевий слід і обмежити відходи. Існує також соціальна відповідальність за етичні практики для працівників, що може означати пропозицію справедливої заробітної плати, яка виникає, коли існують обмежені закони про захист працівників. Подальше посилення соціальної позиції бізнесу просто необхідне в умовах кризового періоду, а соціальна відповідальність має широкий спектр проблем, шляхи вирішення яких потрібно шукати негайно.

Список використаних джерел:

1. Кузьмін О. Є., Станасюк Н. С., Уголькова О. З., Соціальна відповідальність бізнесу: поняття, типологія та чинники формування URL:<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2021/nov/25482/nzmened-56-64.pdf>
2. Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність». URL: <https://zp.edu.ua/?q=node/5904>
3. Ю. П. Воржакова. А. С. Лис. Проблеми реалізації політики корпоративної соціальної відповідальності в українських компаніях URL: <http://spu.fimm.kpi.ua/article/view/204737>
4. О. М. Головінов Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми URL:<file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/social-responsibility-of-business-ukrainian-realities-and-challenges.pdf>
5. Стойко Ігор Соціальна відповідальність бізнесу в Україні у воєнний і післявоєнний період URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39546/5/22siiipp.pdf>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори.

Мета дослідження: розкриття природи взаємодії між грошми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей.

Предмет дослідження: низка питань становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грошми і релігійними віруваннями.

Завдання дослідження: дослідження взаємодії між грошми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини.

Виклад основного матеріалу. Менталітет нації є важливим фактором, що визначає її розвиток і статус серед цивілізованих націй. Для українського менталітету характерні турбота про родину, любов до землі, працелюбність, гостинність, прагнення до освіти, хоробрість і міцні родинні зв'язки. Ці риси складають душу українців, відомих у всьому світі своєю працелюбністю, повагою до старших, гумором і романтичністю [1, с. 45]. Сучасний економічний процес України та її розвиток тісно пов'язані із соціальними змінами. Психологічними бар'єрами позитивних психологічних рис є соціальні збочення, викривлене розуміння справедливості та відсутність економічного мислення у значної частини населення. Це вимагає уваги соціально-економічного планування на всіх рівнях. Адаптація до ринкових умов відображає зміни в економічній свідомості. Важливо не лише копіювати іноземний досвід, а й враховувати специфіку українського менталітету [2, с. 12]. Погляди Адама Сміта, Макса Вебера, Роджера Фінке та інших дослідників на взаємовплив релігії та економіки можна пояснити наступним чином: релігія має значний вплив на економічне життя суспільства, оскільки формує ціннісні орієнтації особистості, які в свою чергу визначають її економічну поведінку та економічний розвиток та участь людини в економічних процесах. Гроші та релігія часто розглядаються як сили, що можуть конфліктувати або, навпаки, взаємодоповнювати один одного [5]. З одного боку, гроші асоціюються з матеріальним світом і пов'язані з такими поняттями, як споживацтво, егоїзм і прагнення до влади. З іншого боку, релігія представляє духовний світ і пропонує цінності, які виходять за межі матеріального існування, такі як любов, співчуття і турбота. Тому релігія асоціюється з такими ідеалами, як духовність, самопожертва і моральний обов'язок. Конфлікти між грошми і релігією можуть виникати через протиріччя між їхніми цінностями. Наприклад, коли матеріальна жадібність конфліктує з безкорисливими духовними бажаннями. Гроші також можуть використовуватися для фінансування воєн і насильства проти релігійних принципів [4]. Однак гроші і релігія можуть також впливати і підтримувати один одного. Наприклад, фінансові ресурси можуть сприяти благодійним і соціальним ініціативам, які пропагують релігійні цінності. Крім того, релігія може допомогти людям зрозуміти справжнє призначення грошей як інструменту для досягнення духовних цілей. Історико-філософський аналіз вказує на індивідуалістичний характер української ментальності, що коріниться в міфологічних та релігійних традиціях. Отже, економічну ментальність варто сприймати як стабільний спосіб мислення, що формує психологічну структуру особистості [3, с. 35].

Висновок: дослідження взаємодії між грошми і релігією виявляє їхній значущий вплив на формування цінностей і вірувань у суспільстві. Актуальність цих питань підкреслює складність фінансових і релігійних виборів, що стають важливими у контексті соціальних та економічних змін.

Список використаних джерел:

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Основи, 1994. 90 с.
2. Тимчак О. Релігія та економіка: теорія і практика взаємовпливу, Ужгородський національний університет. 29 с.
3. Дадіверіна Н. І. Взаємозв'язок релігії та економіки: методологічні аспекти дослідження. Дисертація. Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2013. 68 с.
4. Гроші та релігія URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21992/1/591-595.pdf>.
5. Релігія як фактор економічного розвитку URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/41_2022ua/18.pdf.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

АГРЕСІЯ ТА ЖОРСТОКІСТЬ В КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЇ НАСИЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: Агресія та жорстокість, як соціальні явища, є важливими об'єктами дослідження в антропології насильства. Їхнє вивчення допомагає зрозуміти природу людських конфліктів, культурні аспекти насильницької поведінки та вплив соціальних норм на її прояви. У сучасному суспільстві насильство залишається значущою проблемою, яка відображається у взаємовідносинах між державами, групами та індивідами, що робить антропологічний підхід до цього питання важливим для його вирішення [3, с. 23].

Мета дослідження: соціально-антропологічний аналіз агресії та жорстокості, дослідження їхніх культурних, психологічних та соціальних чинників у контексті насильства, а також виявлення механізмів, які регулюють і сприяють прояву агресивної поведінки в різних культурах.

Предмет дослідження: механізми виникнення та проявів агресії та насильства у суспільствах з різними культурними традиціями.

Об'єкт дослідження: агресія та жорстокість як соціокультурні феномени в антропологічному контексті.

Завдання дослідження: проаналізувати природу та причини агресії у різних культурних середовищах. Розглянути соціальні та культурні фактори, що сприяють виникненню насильницької поведінки. Дослідити механізми, за допомогою яких насильство регулюється на індивідуальному та колективному рівнях у різних суспільствах. Виявити зв'язок між агресією та соціальними змінами в історії розвитку людства.

Виклад основного матеріалу. Агресія та насильство є складовими багатьох суспільств, хоча їхні прояви та ставлення до них варіюються залежно від культурних традицій. Як зазначає Гіршфельд (2010), антропологічне дослідження насильства допомагає зрозуміти, чому певні спільноти мають вищий рівень агресії, в той час як інші культивують більш мирні цінності [3, с. 34]. Насильство може бути як проявом соціальної конкуренції, так і інструментом для збереження порядку в суспільствах з традиційними нормами поведінки, як це зазначає Карпентер (2013) у своїй роботі [4, с. 67]. Соціальні норми та ритуали також відіграють значну роль у формуванні меж допустимого насильства. Лінч (2014) у своїй праці підкреслює, що у багатьох культурах насильство може бути виправданим у певних контекстах, наприклад, у воєнних конфліктах або для захисту честі родини [5, с. 122]. Однак різниця у рівні насильницької поведінки між культурами свідчить про те, що агресія не є універсальним проявом людської природи, а формується під впливом соціальних умов і культурних установок. Дослідження агресії з антропологічної точки зору дозволяє також побачити, як сучасні соціальні зміни, зокрема глобалізація та урбанізація, змінюють традиційні уявлення про насильство. Хобс (2012) стверджує, що урбанізація та впровадження глобальних цінностей у суспільствах, які раніше мали агресивні практики, можуть сприяти зменшенню рівня насильства або, навпаки, посилювати конфлікти через культурні непорозуміння [2, с. 45]. **Висновок:** Агресію та жорстокість варто розглядати як складні соціокультурні феномени, що залежать від багатьох факторів, таких як культурні традиції, соціальні норми та економічні умови. Антропологічний підхід дозволяє глибше зрозуміти природу насильства і розробити стратегії для його зменшення, враховуючи особливості кожного конкретного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гіршфельд, Лоуренс. Культурна антропологія і соціальні зміни: Антропологічне бачення насильства та агресії. Журнал соціальної антропології, 2010. С. 15-34.
2. Хобс, Джефрі. Насильство як культурний феномен: антропологічний аналіз» Переклад з англійської, Київ: Дух і Літера, 2012. 345 с.
3. Лінч, Джонатан. Антропологія насильства: Теорії та дослідження. Харків: Видавництво «Фоліо», 2014. С. 89-122.
4. Карпентер, Джон. Соціальна антропологія насильства: від агресії до культурного розуміння. Науковий вісник України. Вип. 3, 2013. С. 45-67.
5. Девіс, Річард. Теорії агресії: культурологічний підхід. Журнал антропологічних досліджень, 2015. С. 23-41.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: Краса як атрибут природи і культури є однією з центральних тем у філософії, естетиці та культурології. Протягом історії людства краса завжди виступала важливим фактором у формуванні світогляду, мистецтва, соціальних норм і культурних практик. Сьогодні, в умовах глобалізації та технологічного розвитку, поняття краси продовжує відігравати ключову роль у створенні культурних цінностей та уявлень про гармонію між людиною і природою.

Мета дослідження: Проаналізувати феномен краси як атрибут природи та культури, визначити його значення в сучасному світі, а також виявити взаємозв'язок між природною і культурною естетикою.

Об'єкт дослідження: Краса як філософська категорія, що охоплює природу і культуру. Предмет дослідження: Взаємозв'язок між природною і культурною красою, їх роль у формуванні естетичних і культурних цінностей.

Завдання дослідження: Вивчити історичний розвиток поняття краси у філософії.

Виклад основного матеріалу: Краса як філософська категорія була предметом уваги з античних часів і продовжує залишатися актуальною темою в сучасній філософії та естетиці. Від Платона, який розглядав красу як відображення ідеальних форм, до сучасних концепцій, краса завжди відігравала ключову роль у визначенні гармонії, моральних цінностей та духовного досвіду. Платон вважав, що краса належить до світу ідей і є проявом вічних, недосяжних ідеалів, а реальний світ лише відтіняє цю досконалість [1]. Для нього краса – це шлях до істини та блага, спосіб проникнення в сутність речей через споглядання їхньої ідеальної форми. Аристотель, навпаки, розглядав красу через призму реального світу, підкреслюючи важливість гармонії, пропорційності та симетрії як ознак краси в природі. Для нього краса була пов'язана з природними законами та доцільністю, що панують у навколишньому світі. Він звертав увагу на баланс і рівновагу в мистецтві та природі, вважаючи, що краса не тільки захоплює, але й сприяє моральному та інтелектуальному розвитку людини [2]. У середньовіччі концепція краси змінилася, отримавши божественне забарвлення. Краса асоціювалася з божественним початком, оскільки вважалося, що всі прекрасні речі у світі є відображенням божественної досконалості. Відродження принесло новий погляд на красу, поєднуючи ідеї античності з ренесансною філософією. Гармонія та пропорційність знову стали центральними естетичними принципами, що відображали відродження інтересу до природи, людського тіла та індивідуальної творчості. Сучасний підхід до краси є набагато ширшим і різноманітнішим. У сучасному світі краса природи стає об'єктом не тільки естетичного захоплення, але й охорони та захисту [3]. Глобальні екологічні проблеми змушують людство переосмислювати свою взаємодію з природою, ставлячи перед собою завдання не тільки зберегти її для майбутніх поколінь, а й пізнати глибший сенс естетичної цінності природного середовища. Краса природи перестає бути суто візуальною категорією, вона стає символом гармонійного співіснування людини та довкілля. Збереження природної краси стає моральною відповідальністю, що виходить за межі індивідуального сприйняття і торкається загальнолюдських цінностей. Естетичний аспект природи також набуває нових вимірів у контексті сучасної екологічної філософії. Природа розглядається не тільки як ресурс або місце для естетичного споглядання, але й як невід'ємна частина екосистеми, яка вимагає дбайливого ставлення [4]. Це змінює не лише підходи до охорони довкілля, але й до розуміння того, як краса природи впливає на психічне та емоційне благополуччя людини. Культурна краса, на відміну від природної, є більш суб'єктивною і залежить від соціальних норм, художніх традицій та впливу масової культури. В різні епохи та суспільства краса сприймалася по-різному. Мистецтво, архітектура, дизайн і навіть мода постійно трансформуються, відображаючи естетичні цінності своєї епохи. Наприклад, у добу бароко краса асоціювалася з розкішшю, надмірністю та складністю форм, тоді як у мінімалізмі сучасності краса полягає у простоті, функціональності та чистих лініях. У сучасному світі глобалізація зробила красу об'єктом глобальних культурних обмінів. Завдяки технологічному прогресу та зростанню засобів комунікації, різні культурні стандарти краси взаємодіють і змішуються, створюючи нові форми естетичних цінностей. Масова культура, зокрема кіно, музика, реклама та мода, постійно впливають на уявлення людей про те, що є красивим. Вплив глобальних тенденцій на місцеві естетичні смаки сприяє формуванню нових стандартів краси, що відображаються у всіх сферах мистецької діяльності [5]. Таким чином, краса, як філософська категорія, продовжує залишатися складним і багатограним явищем, що впливає на різні аспекти людського життя. Від античності до сучасності, від природи до мистецтва, краса завжди була важливою складовою філософських, культурних та етичних роздумів про сутність людського буття та взаємодію зі світом.

Висновок: Краса як атрибут природи і культури відіграє важливу роль у формуванні естетичних і моральних цінностей. Взаємодія між природною і культурною красою вимагає гармонії, оскільки сприйняття краси впливає на наші світоглядні уявлення та культурну самосвідомість. Збереження природної краси є ключовим викликом сучасності, водночас культурна краса продовжує розвиватися у відповідь на соціальні і технологічні зміни.

Список використаних джерел

1. Автор: Козловський В. Краса природи як філософська категорія URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/123456789.pdf>
2. Автор: Литвиненко С. Естетика природи та культури в контексті сучасності URL: <https://journals.ua/download/15462738.pdf>
3. Автор: Савчук В. Краса і культура: взаємодія і вплив URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30981/Savchuk.pdf>
4. Автор: Іванов А. «Філософія краси в природі і культурі» URL: https://ena.lpnu.ua/bitstream/ntb/17567/3/Ivanov_philosophy.pdf
5. Автор: Березюк О. «Поняття краси у природі та культурі» URL: <https://periodicals.karazin.ua/philosophy/article/view/13899>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження. Проблематика грошей та їхньої еволюції є надзвичайно важливою в сучасному світі, адже розвиток грошової системи безпосередньо впливає на культурні та соціальні процеси. З плином часу гроші перестали бути лише засобом обміну, а набули ролі універсального символу, що втілює соціальні й економічні цінності. Змінюючись, гроші трансформують світоглядні орієнтири людини, адаптують її цінності до нових умов, впливаючи на мислення та суспільну культуру в цілому. У контексті філософії це дослідження актуальне тим, що дозволяє розкрити внутрішні процеси культурного розвитку, породжені фінансовими змінами.

Мета дослідження: аналіз еволюції грошей як феномену, що вплинув на культуру мислення суспільства, з'ясування механізмів, за допомогою яких гроші стали символом вартості та владного інструменту, а також оцінка філософських наслідків цього процесу.

Об'єкт дослідження: процес еволюції грошей від простого засобу обміну до складного символу соціально-економічної та культурної цінності.

Предмет дослідження: філософський вплив еволюції грошей на культуру мислення та соціальну структуру суспільства. **Завдання дослідження:** вивчення історичної трансформації грошей, які з простого засобу обміну перетворилися на символ вартості, що має глибоке значення для суспільства. Це дослідження також спрямоване на аналіз впливу грошей на суспільні цінності та мислення, розкриття їх ролі як джерела влади і впливу в соціумі. Важливо також висвітлити, як працююча грошова система сприяє розподілу ресурсів у суспільстві та розглянути, яким чином еволюція грошей формує культурне мислення і змінює уявлення про фінанси та суспільство.

Виклад основного матеріалу. Перші гроші, що виникли у вигляді обмінних товарів, таких як сіль чи зерно, були призначені для полегшення економічної взаємодії між людьми. З часом вони еволюціонували в більш складні форми – монети, паперові банкноти, а згодом і цифрові валюти. За століття гроші перетворилися з простого засобу обміну на складний символ вартості, відзеркалюючи глибокі зміни у соціокультурній динаміці [1, с. 126-127]. У цьому трансформаційному процесі гроші стали не лише об'єктом економічного обігу, а й символом взаємодії, престижу та влади. З набуттям нових функцій гроші стали формувати нові соціальні та культурні цінності, адже вони створюють уявлення про престиж, успіх і владу. Збільшуючи свою вагу у соціумі, гроші почали проникати у всі сфери людської діяльності, створюючи мережу взаємозалежності. Гроші стали не лише засобом обміну, але й джерелом влади та впливу [3, с. 231]. Це веде до зростання значення фінансових ресурсів у соціальній стратифікації, де відбувається новий розподіл прав і можливостей, впливаючи на культурну ієрархію суспільства. Нормально працююча грошова система сприяє ефектному розподіленню ресурсів в суспільстві [2]. Філософський аналіз цього процесу дозволяє зрозуміти, як гроші сприяють відносно справедливому розподілу благ, підтримуючи основи ринкової економіки. Однак розподіл ресурсів часто призводить до збільшення соціальної нерівності, а це, своєю чергою, посилює розрив між різними класами суспільства. Незважаючи на це, грошова система як соціальний механізм створює баланс між попитом і пропозицією, стає регулятором суспільного розвитку. Сучасний філософський підхід розглядає гроші як невід'ємний компонент культури мислення, який визначає не лише економічну, а й ідеологічну взаємодію. «Еволюція грошей» залишає невід'ємний слід у культурі мислення, покликаною розкрити та змінити наше уявлення про фінанси і суспільство [4, с. 167]. Поняття грошей більше не обмежується економічною функцією, а стає частиною культурного коду, впливаючи на етичні уявлення, соціальні стандарти та особисту відповідальність.

Висновки. Еволюція грошей виявилася значно більш складним і багатограним процесом, ніж просте вдосконалення засобів обміну. Вона змінила не лише економічні механізми, але й саму природу суспільного мислення. Гроші стали інструментом влади, зручним засобом соціальної взаємодії та маркером культурних цінностей. Їхній вплив на розподіл ресурсів підкреслює філософську значимість фінансів як частини суспільного розвитку. Таким чином, філософський аналіз еволюції грошей дозволяє побачити, як фінанси не лише визначають матеріальний добробут, але й формують культуру мислення та уявлення про світ.

Список використаних джерел:

1. Везерфорд Дж. Історія грошей: Боротьба за гроші від пісчаника до кіберпростору. Пер. з англ. Т. Сулицкою, І. Систева, 2001. 320 с.
2. Еволюція грошей. URL: <https://xreferat.com/113/9100-3-evolyuc-ya-grosheiy.html>
3. Сіммель, Г. Філософія грошей. 2019. 667 с.
4. Ніл Фергюсон, Еволюція грошей. Фінансова історія світу. 2017. 384 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де спостерігається зростаюча соціальна нерівність та економічні перетворення, «Марксова концепція людини» залишається досить актуальною. Погляди Карла Маркса на класову боротьбу, матеріальну основу суспільства та вплив виробництва на індивіда допомагають нам краще розуміти сучасні проблеми, такі як зростаюча нерівність доходів і економічний стрес.

Мета дослідження: зрозуміти поняття «людини».

Предмет дослідження: людина.

Об'єкт дослідження: концепція людини, Карла Маркса.

Завдання дослідження: проаналізувати Марксову концепцію людини.

Виклад основного матеріалу. Карл Маркс, німецький філософ і економіст, відомий своєю впливовою концепцією людини та її місцем у суспільстві. Його філософський аналіз «Марксової концепції людини» розкриває глибокий розуміння того, як суспільні умови і економічні відносини впливають на індивідуальність та спосіб життя людини. Маркс був матеріалістом і вважав, що природа людини визначається її матеріальними умовами. Його погляд полягає в тому, що економіка, класові відносини і виробничі процеси є ключовими чинниками, які формують індивідуальну поведінку та світогляд [1 с. 23]. Людина, за Марксом, є активним агентом, який взаємодіє з цими умовами через працю та виробництво. Класовий аспект грає важливу роль у «Марксовій концепції людини». Він розглядав суспільство як розділене на два основних класи - пролетаріат і буржуазію. Конфлікт між цими класами стає джерелом соціальної напруги та змін. Маркс вважав, що класова боротьба має великий вплив на спосіб, яким люди сприймають себе та світ [3]. Ще однією ключовою ідеєю Маркса є історичний матеріалізм. Він вважав, що суспільство еволюціонує через зміну виробничих відносин. Ця еволюція впливає на соціальні структури та ідеологію. Таким чином, індивідуальна свідомість формується в контексті конкретного історичного періоду [4, с. 65]. Маркс також вірив у можливість створення комуністичного суспільства, де б класова боротьба припинилась, і люди зможуть розвивати свій потенціал на повну міру. Він вбачав в комунізмі визволення людини від експлуатації та можливість створення більш справедливого суспільства. Визначальним компонентом соціальної системи є спосіб виробництва, який створює якісні характеристики, що детермінують суспільну формацію та виокремлюють одну формацію від іншої. Крім продуктивних сил і виробничих відносин, які є «реальним базисом» суспільства, формація містить надбудову, до якої Карл Маркс зараховує юридичні і політичні інституції та ідеології. На думку соціолога А. Гофмана, її можна трактувати як суперструктуру [2]. К. Маркс розглядав суспільство як систему, яка має свою відносно стійку структурну побудову, концептуально втілену у суспільно-економічну формацію. Він структурно виокремлює підсистеми, компоненти і елементи суспільної системи; окреслює ієрархію зв'язків між різними рівнями суспільного життя. Економічний детермінізм є основою розуміння інституцій та інституційної структури економіки. Враховуючи класовий антагонізм, закладений у систему як рушійна сила суспільного розвитку, щоб запобігти руйнації бажаного для панівного класу «інституційного середовища», елементам структури притаманні інтегративні функції [5].

Висновок «Марксова концепція людини» надає важливі ідеї для розуміння того, як суспільні умови та класові відносини впливають на індивідуальність та спосіб життя людини. Її актуальність і вплив можна спостерігати в дослідженнях сучасних соціологів і філософів, які намагаються розкрити складність взаємодії між індивідуальністю та суспільством на основі ідей Карла Маркса. Вона залишається актуальною для розуміння складних викликів сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Левінсон В. Марксизм як теорія соціальної еволюції. Харків: Акта, 2003. 318 с.
2. К. Маркс про сутність людини і проблема відчуження. URL: <http://um.co.ua/8/8-11/8-115431.html>
3. Константинов А. Радикальний гуманізм Еріха Фромма URL: <http://www.noogen.su/%20humanism.htm>.
4. Бичко А.К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: Підручник. К: Либідь, 2001. 408 с.
5. Гуревич П.С. Проблема людини в соціальній філософії Маркса // Філософська бібліотека. URL: http://philosophical-library.ru/marx_human_problem/
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес-етика - це система загальноетичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування. Етика бізнесу, розглядає взаємозв'язок цілей та засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До компетенції етики бізнесу належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту [1].

Мета дослідження: розкрити роль і значення бізнес-етики в сучасному підприємстві.

Об'єкт дослідження: зміст та функціонування бізнес-етики.

Предмет дослідження: значення, правила та принципи бізнес-етики.

Завдання дослідження: проаналізувати сутність і роль бізнес-етики в бізнес-відносинах людей.

Виклад основного матеріалу. В цілому етика бізнес-відносин досліджує безособові, практично-утилітарні відносини людей з метою їх гармонізації, гуманізації та відповідності моральним вимогам. Проблемне поле бізнес-етики є вузьким і конкретнішим, ніж етика бізнес-відносин, оскільки її наукові інтереси обмежені сферою підприємницької та комерційної діяльності. Бізнес-етика є складовою етики бізнес-відносин, яка досліджує особливості функціонування та розвитку моралі у сфері підприємницької та комерційної діяльності та формулює відповідні рекомендації для цієї галузі. Поняття і сутність етики бізнесу: норми і правила поведінки існували з глибокої давнини. Вони постійно змінювалися в зв'язку зі зміною способу життя людей, з появою писемності, з розвитком культури, науки, техніки. Термін «етика» походить від давньогрецького *ethos*, що за часів Гомера означало місце перебування, спільне житло, а згодом – звичай, вдачу, характер. В ті часи воно означало «звичай та звички, які сформувались в певній місцевості проживання людей» [3, с. 6]. Для багатьох громадян, особливо старшого покоління, посттоталітарних держав, включаючи Україну, такий погляд на людину є неприйнятним. Вони вважають, що ринок, бізнес - це сфера реалізації індивідуалістичних, егоїстичних інтересів людини, які породжують експлуатацію, економічну та соціальну відчуженість людей та багато інших нелюдських явищ у соціальному існуванні. Виявилося, що позбавлені можливості реалізувати свої егоїстичні індивідуалістичні прагнення, люди стають пасивними, втрачають ініціативу, не можуть приймати рішення та діяти незалежно. Бізнес-етика як окремий напрям виникла на основі сполучення потреб та інтересів бізнесу і науки. У країнах із розвинутою ринковою економікою дослідження щодо єдності етики і бізнесу досягнули певного рівня. На думку британського науковця Б.Шпегельміль провідною країною в цьому напрямі дослідження є США. З етики бізнесу у США читається більше ніж 500 курсів лекцій в університетах, присвячено близько 50 монографій [4, с. 36]. Стимулювання етичної поведінки: є чимало важливих факторів, які стимулюють формування етичної поведінки. Можливо, перший з них полягає в тому, що етика високого рівня – це запорука успішного бізнесу. Сьогоднішнє суспільство має переконливі причини всебічно заохочувати етичну поведінку, яка спонукає до економічної активності, зростання конкуренції та ефективності виробництва. Як наслідок, буде зростати швидкість руху товарів та послуг, які в результаті стають доступними завдяки нижчим цінам на них і вищій якості. [2, с. 17-18].

Висновок: Наявність переконливої бізнес-етики ще не є абсолютним передумовою для ідеального законодавства в галузі бізнесу, високої моралі підприємців. Проте вона може відігравати значну роль у стримуванні нелюдських, несправедливих економічних страстей, гуманізації економічної політики держави, формуванні цивілізованих гуманних норм в галузі підприємницької діяльності, установленні раціональних принципів організації бізнесу, управління, розподілу і використання її результатів.

Список використаних джерел:

1. Котвицька А.А., Чмихало Н.В. «Фармацевтична енциклопедія» Етика бізнесу URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8098/etika-biznesu>
2. Сушик І.В., Сушик О.Г., Мартинюк Я.М., Вісін В.В. Навчальний посібник. 268 с.
3. М.М. Дученко, О. А. Шевчук Конспект лекцій 58 с.
4. Статінова Н.П., Радченко С.Г. Навчальний посібник. 249 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Проблема формування єдиної національної ідентичності громадян України є одним із вирішальних факторів для українського суспільства та його подальшого становлення як офіційної країни. Політичний контекст номеру вимагає вироблення відповідної політики в умовах кризових явищ української національної ідентичності. Теоретичні та практичні дослідження безпосередньо стосувалися питання мінімізації можливості сецесії, залучення представників етнічних груп до процесу державного будівництва та посилення спроможності протистояти зовнішньому тиску за межами держави.

Мета дослідження: вивчення основних процесів формування українського народу, збереження національної самосвідомості, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження національної самосвідомості суспільства в цілому, як а також ідентичності окремих спільнот.

Об'єкт дослідження: Україна.

Предмет дослідження: питання формування національної ідеї.

Завдання дослідження: розглянути основні прояви процесу націотворення.

Виклад основного матеріалу. Формування національної ідентичності України тісно пов'язане з історичними процесами та сучасними політичними викликами. З 2014 року, після початку російсько-української війни, відбувається інтенсифікація процесу націотворення. Одним із ключових факторів стала агресія Росії, що сприяла консолідації українського суспільства навколо ідеї незалежності та європейських цінностей. Важливу роль у цьому відіграють ЗМІ, громадянське суспільство та політична еліта, які формують нові форми ідентичності, орієнтовані на захист національних інтересів. Окрім того, зростає роль української мови як ключового елемента національної ідентичності. Згідно з дослідженням Українського інституту соціальних досліджень, більшість громадян України вважають, що державна мова є важливою для національної єдності [4, с. 115]. Процеси декомунізації та відмова від радянської спадщини також сприяють зміцненню національної свідомості. Також важливим є вивчення ролі різних етнічних груп у формуванні української нації. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, питання інтеграції національних меншин набуває особливої ваги в умовах збройного конфлікту [5, с. 86]. Важливою умовою є забезпечення їх участі в політичному житті та національній культурі, що сприяє створенню цілісної української політичної нації. Таким чином, сучасний процес формування української національної ідентичності базується на поєднанні історичних коренів, захисту національної суверенності та інтеграції всіх громадян у спільну національну культуру.

Висновок. Українська національна ідентичність проходить складний і суперечливий процес формування. Сьогодні його ознаками є суперечності суспільної свідомості, відсутність консенсусу щодо основних цінностей, викривлення національної психології, мови та культури.

Список використаних джерел:

1. Грицак Я. Україна: формування нації. Київ: Критика, 2020. 340 с.
2. Капелюшний В. Націєтворчі процеси в Україні у XX–XXI століттях: проблеми та перспективи. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 256 с.
3. Таран В. Політична нація в Україні: особливості формування та виклики сучасності. Київ: Інститут політичних та етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України, 2021. 289 с.
4. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізненого націєтворення. Київ: Дух і Літера, 2019. 360 с.
5. Шкляр Л. Формування сучасної української національної ідентичності: виклики та можливості. Харків: Видавництво Харківського національного університету, 2022. 295 с.
6. Кульчицький С. Відродження національної свідомості в Україні: історичні уроки. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2019. 150 с.
7. Пахльовська О. Культурна ідентичність України: перспективи та загрози. Київ: Лаурис, 2021. 220 с.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: проблема незнання понять «особа» та «індивід». Питання самосвідомості особистості визначається не тільки гострою необхідністю пошуку спільних засад для побудови етичних орієнтирів і базових цінностей суспільного розвитку, а й необхідністю визначення їх ролі в процесі самосвідомості особистості, пов'язані із з'ясуванням змісту, структури та операційної природи особистісного почуття цінності.

Мета дослідження: висвітлити потреби інтереси та цінності розвитку особистості.

Об'єкт дослідження: потреби, інтереси, цінності особистісного розвитку.

Предмет дослідження: сутність людини, спрямована на розвиток суспільства і утвердження в ньому особистості як найвищої цінності.

Завдання дослідження: аналізувати природу людини як особистості, а також її потреби, інтереси та цінності для розвитку.

Виклад основного матеріалу. Розвиток особистості є багатограним процесом, який ускладнює людину стати щасливою та самостійною частиною суспільства. Особистісний розвиток прогресу розкриттю і реалізації внутрішнього потенціалу кожної людини. Кожна особа має здібності та таланти, які необхідно розвивати для досягнення високих результатів. Шлях до самореалізації забезпечується оволодіння новими навичками, можливий розвиток інтелектуальних проявів, ініціативи та постійного самовдосконалення. Задоволеність власним життям і досягнення досягнутих цілей формують позитивне ставлення до життя та сприяють його загальному покращенню. Поняття «особистість» є одним із ключових у філософській антропології. Воно властиве лише людині й не зустрічається в матеріальному світі поза людським світом. Особливості та характеристики особистості допомагають зрозуміти філософське положення, що «всесвіт – це людина». Це дозволяє усвідомити, чому людський світ суттєво відрізняється від природи світу, зберігаючи свою людську сутність за рахунок багатства індивідуальних відмінностей. Часто люди плутають такі терміни, як «людина», «індивід», «індивідуальність» та «особистість», але їх не можна плутати чи ото тож [1]. Особистісний розвиток можна застосувати як процес змін, під час якого людина свідомо обирає зміну певних аспектів свого життя, щоб досягти більшого задоволення та реалізації [2]. Особистість – це сукупність психічних якостей, які є вродженими і властивими людьми від народження. Індивідуальність, у свою чергу, спостерігається як набір особистих характеристик та рис, що відрізняють людину від інших. Жоден індивід у суспільстві не є і не може бути повністю ідентичним іншим, тому термін «індивід» доцільно використовувати для підкреслення біологічної унікальності людини. Термін «особа» краще замінює, коли залишається про соціальну унікальність, а «особистість» – для позначення біосоціальної цілісності та неповторності людини. Людська поведінка значною мірою обумовлена потребами, які змінюють основну роль у формуванні орієнтації на людину. Потреби здійснюються в процесі взаємодії людини з навколишнім середовищем, і їх задоволення необхідне для розвитку як сторони, так і особистості. Потребує усвідомленими бажаннями отримати щось, що відчуває і повністю людина. Важливим аспектом, що розкриває природу особистості, є інтереси. Інтереси – це усвідомлення власних потреб, що стимулюють людину до дій. Людина, яка має інтерес до чогось, є «зацікавленою», і її зацікавленість може призвести до активного прагнення досягти бажаного. Інтереси гравця мають важливу роль, після чого вони формують основу цінностей. Поняття «інтерес» відображає місце людини в суспільстві, її основні характеристики, які вступають у взаємодію з іншими людьми, а також її прагнення з використанням соціальних зв'язків для задоволення нових потреб. Термін «цінність» широко застосовується у філософії та соціології для позначення важливості, яку люди надають певним явищам реальності, культурним та соціальним аспектам. Світ цінностей є насамперед світом культури, сферою інтелектуальної діяльності та моральної свідомості. Цінності формують ставлення людини до навколишнього світу та починають її вибір методів і засобів дії в соціальній практиці [3]. Цінності функціонують як миротворчі чинники, беруть участь у визначенні цілей і засобів, що відповідають певним цінностям, слугують основою для прийняття рішень і вносять стабільність в індивідуальну поведінку та суспільне життя. Цінності є джерелом норм, опосередкованих правом і включених до ціннісно-нормативної системи молоді. Практична поведінка молодих людей залежить від того, якій системі вони надають перевагу і яке місце в цій ієрархічній системі займають цінності [4]. Кожна людина володіє унікальними потребами, цінностями та інтересами, які відрізняють її від інших і формують її індивідуальність.

Висновок: Розвиток особистості є важливою потребою та цінністю у філософії. Цей процес допомагає людині досягти гармонії та задоволеності життям, розкрити свої здібності та духовний потенціал, стати морально розвиненою особистістю. Саморозвиток - це шлях до самопізнання, самореалізації та визнання моральної цінності, що дає людині можливість стати кращою версією себе.

Список використаних джерел

1. Піча В. М. Філософія: підручник. Львів: Магнолія 2006, 2011 URL: https://magnolia.lviv.ua/wp-content/uploads/2024/10/FilosofiaPetrushenko-V.L._zmist.pdf

2. Титаренко Т. М. Психологія особистості. Київ: Центр навчальної літератури, 2015.
URL:<https://psychologist.com.ua/osobistisnij-rozvitok-vidkrivayu-novi-mozhливosti-navchannya-ta-samorozvitok/>
3. Слюсаревський М.М. Соціальні цінності молоді: теорія та практика. Київ: Академвидав, 2019. Притула Н. А. Психологія морального розвитку. Львів: Видавництво Світ, 2017.
URL:<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/14a82805-7b31-4866-8059-fc640a894488/content>
https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/04/Сучасн_проблеми-психолог_ї-особистос_.pdf
4. Гаврильців О. В. Психологія особистісного розвитку. Київ: Либідь, 2018. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Psykholohia-osobystosti.-Stoliarenko-O.-B..pdf>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: обумовлено об'єктивними процесами, які свідчать про якісні зміни в життєдіяльності сучасної людини. Це стосується, насамперед, зростання ролі туризму в системі суспільного виробництва, посилення залежності соціалізації людини та реалізації нею свого потенціалу через туристичну активність, а також змін в змісті та характері праці під впливом глобалізації соціальних процесів та підвищення мобільності людини, що спонукає розвиток туристичної індустрії. Туристична діяльність людини та її результати обумовлюють вирішення таких важливих соціальних завдань, як повноцінне відтворення людини як біосоціальної істоти в умовах монотонної праці та повсякденності, надання особистості нових емоційних та естетичних вражень та засвоєння передових форм соціального досвіду. У зв'язку з цим особливу важливість набуває соціально-філософський аналіз феномену туризму як важливого чинника соціального розвитку та форми соціальної активності сучасної особи.

Мета дослідження: провести соціально-філософський аналіз туризму як форми соціальної активності.

Об'єкт дослідження: мисленнєві конструкції щодо дослідження туристської активності людини і туризму як галузі суспільного виробництва та соціального явища в сучасній науці.

Предмет дослідження: соціальні детермінанти оптимізації туристичної діяльності як специфічно людської активності, спрямованої на реалізацію потенціалу сучасної особи та задоволення її туристських потреб.

Завдання дослідження: дати визначення туризму як соціального явища; проаналізувати специфіку туризму як форми соціальної активності особи; уточнити філософсько-методологічний інструментарій дослідження туризму як соціального явища.

Виклад основного матеріалу. Систематичне дослідження туризму у вітчизняній літературі почалося з кінця ХХ століття, коли дозволя, подорожі, рекреаційна діяльність, туризм взагалі стають предметом теоретичного осмислення філософів, істориків, соціологів, економістів, фізіологів та географів. Відзначають такі аспекти дослідження туризму як соціальний, історичний, економічний, правовий, медичний, географічний, міжнародний [1]. Під час дослідження соціально-філософського аспекту туризму розглядається його розвиток у суспільстві та вплив на формування світогляду та свідомості людей. Аналізується туристська активність особистості, виокремлюються пізнавальні чинники туристичної діяльності, а також соціокультурні аспекти туризму та дозвілєвої культури в цілому. У контексті сучасного динамічного суспільства туризм виступає важливим способом реалізації особистісного потенціалу та життєвих сил людини. З огляду на принцип полікаузальності, туризм варто вивчати в рамках багатьох параметрів і факторів. Зосередження лише на одному аспекті обмежує розуміння його сутності та може привести до однобічності. Тому важливо визначити соціокультурні чинники, що впливають на виникнення та розвиток туризму. У подальшому аналізі важливо буде врахувати такі фактори, як економіка, політика, релігія, менталітет, побут, географічне середовище тощо [2, с. 42]. Зростання ролі туризму в суспільстві свідчить про якісні зміни в життєдіяльності сучасної людини, включаючи соціалізацію та реалізацію потенціалу через туристичну активність, що підвищує значення туризму в системі суспільного виробництва [3, с. 19]. Туристична діяльність допомагає вирішувати важливі соціальні завдання, такі як відтворення біосоціальної сутності людини в умовах монотонності праці, надання нових емоційних і естетичних вражень, а також освоєння передового соціального досвіду [4, с. 123]. Необхідність аналізу феномену туризму як чинника соціального розвитку м'яко вказує на його роль як форми соціальної активності сучасної особи, що потребує поглибленого вивчення [5, с. 17]. Виконання людиною певної соціальної ролі. Подорожуючи вона знімає «соціальну міру» і залишається наодинці зі своїм «Я», відпочиває від життя на виду, від напруги між соціальною маскою та своєю самотністю. Обираючи той чи інший вид або об'єкт туризму, людина відкриває себе, тобто реалізує свої комплекси як невиконання будь-чого в індивіді, у своїх бажаннях або намагаються подужати ту сферу або область, де вона в повсякденному житті не може будь-що подужати або подолати [6, с. 23].

Висновок: Туризм як форма активності людини: соціально-філософського аналізу» містить ряд важливих вихідних положень і висновків теоретичного і практичного характеру. В сучасних умовах, коли туризм став значним суспільним явищем, актуальною проблемою його соціально-філософського дослідження. Виступаючи способом раціональної організації вільного часу людини, важливим чинником суспільного розвитку, а також проявом свободи сучасної особи і формою реалізації людиною свого потенціалу, теоретично мало досліджуваним соціальним явищем. Проблема вивчення туризму носить міждисциплінарний та багатоаспектний характер.

Список використаних джерел:

1. Структура та функції туристичної діяльності URL: http://pidrzhmki.com/1719051243533/turizm/struktum_funktsiyi_turistichnoyi_diyalnost
2. Головатенко О.В. Туристична діяльність: людинотворчий вимір// Нова парадигма: Альманах наукових праць. Випуск 20 Запоріжжя: Видавництво ЗДУ, 2000. С.42 -47.
3. Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку регіону: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці – м. Сучава, 23-24 квітня 2015 р. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2015. 448 с.

4. Теоретико-прикладні аспекти розвитку туризму та гостинності в умовах міжнародної економічної інтеграції: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 27 трав. 2022 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 223 с.
5. Смирнов І.Г. Логістика туризму: навч. пос. / І.Г. Смирнов. К.: Знання, 2009. – 444 с.
6. Головатенко О.В. Соціальні функції і види туризму в перехідному суспільстві// Нова парадигма: Альманах наукових праць. Випуск 18. Запоріжжя: Видавництво ЗДУ, 2000. С.23-27.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження. Тема взаємозв'язку релігії та грошей залишається надзвичайно актуальною в сучасному світі, оскільки вона впливає на соціально-економічні процеси, етичні дебати та культурний контекст. Вивчення цього взаємозв'язку може сприяти кращому розумінню ролі релігії в сучасному суспільстві та викликів, які ставить перед ними сучасний економічний ландшафт.

Мета дослідження: встановлення впливу релігії на фінансову поведінку та моральний спрямованість індивідів, а також розкриття важливих аспектів етики та культури, які визначають відношення до грошей в сучасному світі.

Предмет дослідження: взаємозв'язок між релігією і грошима, зокрема, вплив релігійних переконань на економічну поведінку, фінансові практики та етичні ставлення до грошей в сучасному суспільстві.

Об'єкт дослідження: роль та вплив релігії на сферу фінансів і грошей у сучасному суспільстві.

Завдання дослідження: аналіз аспектів етики і соціокультурного виміру відношення до грошей у релігійному контексті та їх вплив на суспільні норми та цінності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах склалася велика система взаємодії релігії та релігійних організацій з економікою практично у всіх країнах світу [3, с. 115]. Помітним є те, що в країнах, незалежно від домінуючого віросповідання, релігія у своїх різних проявах присутня в багатьох аспектах соціального та економічного життя. Наприклад, індуїзм має непрямий вплив на економіку країн, де він поширений, сприяючи закріпленню соціальних груп і тим самим впливаючи на їх роль у господарській діяльності [4, с. 74]. Буддизм, зі свого боку, формує специфічний підхід до економічної діяльності, здійснюючи регулятивний вплив у регіонах свого розповсюдження. Система релігійного впливу на економіку формувалася протягом століть, генеруючи різні форми впливу в різні історичні періоди [1, с. 365]. Одні з цих форм зникали, інші ж залишалися і розвивалися, утворюючи структуру релігійної участі в економічному житті. При дослідженні цієї системи втрачається значення національних і державних кордонів, оскільки релігії впливають на економічну сферу, охоплюючи різні країни та народи, зберігаючи свої основні прояви за межами географічних регіонів. Взаємозв'язок між релігією та грошима є багатовимірним явищем, яке розглядається з різних точок зору. Наприклад, релігія часто встановлює моральні принципи щодо заробляння, витрат і володіння фінансовими ресурсами [2, с. 380]. Заповіді в християнстві наголошують на важливості чесності, справедливості та благодійності у відношенні до фінансів. Цікавим є той факт, що релігійні організації часто стають ініціаторами соціальних змін, створюючи кооперативи, соціальні підприємства [5, с. 120]. Вони активно займаються благодійністю та допомогою малозабезпеченим верствам населення [1, с. 398]. Щодо коштів які були зібрані релігійними організаціями, то вони використовуються для підтримки нужденних і вирішення соціальних проблем.

Висновок. Релігія впливає на фінансову поведінку і моральні стандарти у відношенні до грошей, визначаючи норми та цінності, які керують нашими фінансовими рішеннями. Вивчення цього взаємозв'язку сприяє кращому розумінню впливу релігії на економічний, етичний та соціокультурний аспекти суспільства. Релігія і гроші залишаються актуальною темою для подальших досліджень і обговорень у контексті сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Економіка та релігія: теорія і практика взаємодії: монографія: К.: КНТ, 2014. 410 с.
2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Гроші та християнин: Євангельський контекст / Тетяна Вікторівна Гончарук, Михайлина Леонівна Шумка // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали V Міжнародних філософсько-економічних читань (28 – 29 травня 2012 року, Львів) / Редколегія. Відп. секретар З. С. Скринник. Львів, 2012. 617 с.
3. Шумка М., Гончарук Т. Рефлексія феномену грошей / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань 20-21 травня 2009 року, Львів. С. 112-117.
4. Шумка М., Жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008 С. 73-75.
5. Іванов, І. І. Соціальне підприємництво в Україні: релігійний вимір. Київ: Видавництво «Знання», 2018. 256 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження: сучасне суспільство стикається зі стійкими змінами в економічній системі та технологічному прогресі, що неухильно впливає на роль і сутність грошей. Ця еволюція фінансових відносин неперервно взаємодіє з розвитком культури та мислення. Дослідження спрямоване на розкриття філософського аспекту еволюції грошей і їх вплив на культурні парадигми.

Мета дослідження: вивчення та аналіз еволюції грошей як філософського явища, що формує та визначає культурне мислення.

Об'єкт дослідження: соціокультурний вимір еволюції грошей та їх взаємодія з психологією та системами цінностей суспільства.

Предмет дослідження: процес

Завдання дослідження: аналіз шляхів еволюції грошей та їхній вплив на формування культурного мислення; ретроспективний аналіз історії грошей та їх вплив на суспільні уявлення.

Виклад основного матеріалу. Історія грошей тісно пов'язана з розвитком людського мислення. Початково гроші використовувалися як зручний інструмент для обміну товарів і послуг. Однак з часом вони набули філософського виміру, ставши символом вартості та впливу. Як зазначає Везерфорд, гроші пройшли шлях від фізичних форм до кіберпростору, що спричинило зміни у світосприйнятті людей [1, с. 56-58]. На ранніх етапах цивілізації гроші мали лише матеріальну форму – золото, срібло або інші цінності, що визначали економічні відносини. Проте розвиток фінансових систем привів до абстрактного сприйняття грошей, які сьогодні є не лише засобом обміну, але й індикатором статусу та влади [2, с. 34]. Філософський погляд на еволюцію грошей розглядає їх не просто як економічний інструмент, а як культурний феномен, що впливає на соціальну свідомість та мислення. За словами Сіммеля, гроші стали символом успіху та індивідуальної свободи, формуючи ідентичність сучасної людини через володіння і споживання [3, с. 289]. Сучасне суспільство оцінює свої цінності крізь призму фінансового стану, що породжує філософські дискусії про справедливість та моральність грошей [4, с. 123]. З філософської точки зору, гроші стали каталізатором для змін у культурі мислення, сприяючи формуванню індивідуалізму, комерціалізації суспільних відносин та зростанню споживання [5, с. 104]. Ці процеси відкривають нові горизонти для аналізу сутності грошей як не лише матеріальної, але й абстрактної категорії, що впливає на соціальні та культурні процеси [6, с. 67].

Висновок. Еволюція грошей є ключовим аспектом, який впливає на розвиток культури мислення та соціальних цінностей. Від простого засобу обміну гроші трансформувалися у символ влади, статусу і справедливості. Філософський аналіз цього процесу відкриває можливості для глибшого розуміння ролі грошей у сучасному світі. Еволюція грошей визначає глибокі аспекти культурного мислення. Зміни у фінансових системах стають важливим каталізатором для філософських рефлексій та переосмислення цінностей у сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Везерфорд Дж. Історія грошей: Боротьба за гроші від пісаника до кіберпростору. М.: ТЕРРА-Книжний клуб, 2001. 187 с.
2. Гончаров В. В. Гроші в контексті аксіологічного аналізу. «Мандрівець», 2008, № 4 (75). 67 с.
3. Сіммель Г. Філософія грошей. 2003. 667 с.
4. Ніл Фергюсон. Еволюція грошей. Фінансова історія світу. 2017. 384 с.
5. Сен-Сімон К. Про соціальну філософію грошей. М.: Академія наук, 1996. 221 с.
6. Дерлуг'ян Г. Глобалізація і гроші: історичний погляд. Київ: Основи, 2010. 154 с.
7. Хомський Н. Про владу і гроші: Сучасний капіталізм і його криза. Львів: Літопис, 2018. 192 с.
8. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Київ: Видавництво КНЕУ, 2004. 214 с.
9. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
10. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
12. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальності теми дослідження: тема німецьких мислителів про природу власності є досить актуальною, особливо в контексті соціально-економічних змін, які відбуваються в світі. Вона відкриває можливість розглядати різні погляди на власність і її роль у суспільстві, а також аналізувати теоретичні концепції, які розкривали німецькі мислителі.

Мета дослідження: аналіз поглядів німецьких мислителів про природу власності.

Об'єкт дослідження: ідея власності, її виникнення, принципи, що їй лежать в основу, а також її вплив на соціальні відносини і суспільство в цілому.

Предмет дослідження: думки німецьких мислителів про природу власності.

Завдання дослідження: проаналізувати погляди німецьких мислителів, визначити, яке значення німецькі мислителі надавали власності як соціальному явищу, проаналізувати, які теоретичні моделі розвитку власності були запропоновані німецькими мислителями.

Виклад основного матеріалу. Німецька класична філософія представлена сукупністю філософських концепцій, що мали значний вплив на розвиток світової культури та історії філософії. Філософи цього періоду, як правило, бачили своє завдання в критичному дослідженні людської сутності та історії, звертаючи особливу увагу на суспільні відносини та індивідуальні права [1]. Однією з ключових тем, яку розробляли німецькі мислителі, було питання про природу власності, яке вони розглядали у правовому, економічному та філософському контекстах. Філософські системи Імануїла Канта, Йоганна Готліба Фіхте, Фрідріха Вільгельма Йозефа Шеллінга, Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля та Людвіга Андреаса Феєрбаха, створені в період з другої половини XVIII до середини XIX століття, стали найвищим досягненням європейської філософії. Їхній вплив охопив не тільки гуманістичні ідеї прогресу і свободи, але й глибокі дослідження соціальних структур, включаючи власність [3, с. 153]. Імануїл Кант розглядав власність як природне право, яке випливає з індивідуальної свободи. На його думку, кожна людина має право володіти тим, що здобула через свою працю, тим самим забезпечуючи свою автономію у суспільстві. В його роботі «Метафізика моралі» він обґрунтовував власність як одну з основних умов громадського договору [5, с. 110]. Георг Гегель, розвиваючи свою концепцію власності, підкреслював її історичну природу та соціальну необхідність. Для Гегеля власність – це засіб самореалізації індивіда, через яку особистість втілює свою волю та свободу у світі. Він вважав власність центральною складовою суспільного життя, що сприяє визнанню індивідуальної гідності та прав людини [5, с. 244]. Карл Маркс, своєю чергою, піддав критиці класичні уявлення про власність, розглядаючи її як джерело соціальної нерівності. У своїх роботах, зокрема «Капіталі», Маркс аналізував приватну власність як фундаментальну основу капіталістичної експлуатації. Він вважав, що капіталістичне привласнення продуктів праці призводить до відчуження робітників від засобів виробництва, що створює умови для класової боротьби [2]. Як раніше суб'єкт мислився як певна ментальна сутність, що пасивно відображає світ, то в німецькій філософії суб'єкт постає як творча діяльність (Кант), як дух в історичному розвитку (Гегель) і як людство, що здійснює історичний прогрес на основі практичної діяльності (Маркс) [4, с. 37].

Висновок: отже німецькі мислителі розглядали власність як неодмінний аспект розвитку суспільства, що тісно пов'язаний з історичним процесом і соціальною справедливістю.

Список використаних джерел

1. Класична німецька філософія URL: https://ua.kursoviks.com.ua/metodychni_vkazivky/article_post/2912-tema-14-klasichna-nimetska-filosofiya-lektsii-z-filosofii
2. Німецька філософія XIX ст.і сучасна філософська освіта Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. URL: <https://kph.ffs.npu.edu.ua/2010-01-31-12-30-14/176-2010-06-06-15-55-33>
3. Кант І. Критика практичного розуму / Пер. з нім., прим. та післямова І. Бурковського; наук. ред. А. Єрмоленко. К.: Юніверс, 2004. 240 с.
4. Кант І. Метафізика моралі. Пер. І. Єрмоленко. Харків: Фоліо, 2006. 432 с.
5. Гегель Г.В.Ф. Філософія права. Пер. В. Андрущенко. Київ: Основи, 1995. 520 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: У світі, де особиста ідентичність ускладнюється швидкою трансформацією соціокультурного середовища, філософія виступає необхідним інструментом для самовизначення. Важливо розуміти свою роль та покликання в умовах постійних змін. Філософія, як засіб самовизначення, дозволяє аналізувати основні аспекти існування: цінності, переконання, мету. У світі, що стрімко розвивається, філософський підхід виробляє стійкі життєві принципи та зберігає внутрішню стійкість. Філософія стає не лише інтелектуальним викликом, але і ключовим елементом самовизначення в умовах сучасного світу, де сталість стає розкішшю, а самовизначення – стратегічним кроком у будівництві власного життя відповідно до власних цінностей та цілей.

Мета дослідження: проаналізувати проблеми самовизначення людини.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як атрибут людського буття.

Предмет дослідження: власне самовизначення, зумовлене вічними світоглядними проблемами.

Завдання дослідження: окреслити об'єктивні та суб'єктивні передумови самовизначення людини та їх взаємозв'язки.

Виклад основного матеріалу. Визначення людини полягає в її місці та ролі у світі. Вона залишається центральною загадкою для філософів протягом усієї історії. Від давнини до сучасності мислителі намагалися зрозуміти, що означає бути людиною. Питання самовизначення є одним із ключових та вічних питань світогляду. Люди завжди прагнули не тільки отримати базові знання, але й охопити світ у його повноті, пізнати себе і своє призначення. П'єр Тейяр де Шарден (1881–1955), французький філософ та науковець, у праці «Феномен людини» підкреслював важливість не лише розуміння, а й дії: «Розуміння здатне на більше. Мати силу означає робити більше». Його слова висвітлюють глибоке розуміння ролі людини у світі. Сучасна філософія складається з накопичених знань різних культур і національних шкіл, що базуються на загальнолюдських цінностях. Молоді люди особливо потребують осягнення основ філософії, адже це допомагає їм зрозуміти себе, своє місце у соціальному оточенні та виробити особисті переконання й ідеали. Світогляд людини охоплює її бачення життя, розуміння сенсу існування та визначення цінностей. Він стає основою для прийняття рішень, формування життєвих принципів і поведінки. Розвинений світогляд є показником інтелектуальної та духовної зрілості людини, її внутрішньої глибини та моральної чистоти. Це також впливає на соціальну активність, доброту і гуманізм [4, с. 15]. Самовизначення особистості – це безперервний процес, що включає вибір життєвих орієнтирів та позиції у світі. Саме завдяки досягненням та цілям людина реалізує власну свободу. Сьогодні світогляд молоді формується в умовах переосмислення історії та плюралізму думок, що спонукає шукати власний духовний фундамент. Філософія та світоглядна культура допомагають молодим людям орієнтуватися в складних соціальних процесах, сприяючи їхньому цілісному розвитку та свідомому ставленню до себе й світу [2, с. 33]. Вибір цінностей – як загальнолюдських, так і національних – визначає напрям їхнього життя. Процес самовизначення поєднує як зовнішні соціальні обставини, так і внутрішні прагнення особистості [3, с. 50]. Людина шукає себе на основі своїх цінностей та можливостей, які пропонує їй суспільство. Філософія відіграє ключову роль у цьому процесі, узагальнюючи духовний досвід минулого та відкриваючи нові перспективи для майбутнього. Завдяки філософському осмисленню сьогодення з позиції майбутнього та минулого, формується здатність до творчого мислення та побудови нових ідей. Філософія розмірковує не лише про минуле чи теперішнє, але й про потенційні майбутні шляхи. Вона створює можливість для уявлення різних варіантів світоглядів – «можливих світів», які допомагають підготувати орієнтири для нових поколінь [1, с. 41]. Такі ідеали завжди залишаються відкритими для переосмислення та розвитку, адже сучасній людині важко повністю усвідомити всі можливі напрями розвитку світу. **Висновок:** Питання самовизначення є складовою частиною вчення про людину на різних етапах розвитку філософської думки, де воно усвідомлюється по-різному. У наш час це питання є особливо актуальним у зв'язку зі зростанням соціальної динаміки та мобільності, складністю людського буття та характером проблем і привертає увагу представників різних наукових та інтелектуальних сфер. У зв'язку з цим філософське дослідження цього питання набуває ще більшого значення. Однак більшість із них є суто технічними чи односторонніми, що свідчить про необхідність більш масштабного дослідження цієї важливої та актуальної для сучасних соціокультурних реалій проблеми.

Список використаних джерел:

1. Кондзьолка В. В. Філософія і її історія. Львів, 1996. 168 с.
2. Шумка М. Л. Роздуми над значимістю та роллю філософії у суспільстві Михайлина Леонівна // Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали 11, Всеукраїнської наукової конференції. 24-25 березня 2017р., м. Дніпро. Частина 1. / Наук. ред., О. Ю. Висоцький. Дніпро: СПД «Охотник», 2017. 302 с.
3. Світоглядна культура особистості, Монографія. За науковою редакцією, доктора філософських наук, професора В. П. Беха, Київ, Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 235 с.
4. Скотна Н. В. Самовизначення особистості в цивілізаційному вимірі Надія Скотна // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. № 1 (108) січень 2014. Дрогобич: Коло, 2014. С. 7-13.

5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
- 8/ Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: діяльність людини в суспільстві обумовлене певними філософськими засадами. Особливо виразно це прослідковується у таких сферах буття, як управління соціальними процесами, підприємницькою діяльністю бізнесових структур.

Мета дослідження: аналіз ринкових відносин української та світової історії філософії ринку та розвитку малого, середнього та великого бізнесу.

Предмет дослідження: соціально-економічне розміщення продуктивних сил України і розвиток галузей її економіки.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини сфера людських потреб та інтересів і похідних відносин.

Завдання дослідження: вивчення впливу людини в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. Адаптація до ринку праці: В умовах ринкових відносин, людина повинна адаптуватися до вимог ринку, що включає розвиток професійних навичок, здатність до перекваліфікації та постійне навчання. Це зумовлено тим, що ринкові відносини постійно змінюються внаслідок інновацій, конкуренції та глобалізації [1]. Економічна самостійність: Людина стає економічно самостійною і не залежить від державних розподільчих систем. В умовах ринку кожен суб'єкт відповідальний за своє фінансове благополуччя, шукає джерела доходів і визначає власні витрати [2]. Конкуренція та підприємництво: Ринок стимулює розвиток підприємництва та інновацій. Успіх на ринку залежить від здатності людини знаходити нові можливості, ефективно працювати і впроваджувати нові ідеї [3]. Соціальна нерівність: Ринкові відносини також призводять до нерівності в доходах і соціальному становищі, оскільки ринок не гарантує рівні можливості для всіх. Це може створювати соціальні напруження, якщо відсутні механізми перерозподілу [4]. Мотивація та конкуренція: Умови ринкових відносин сприяють формуванню мотивації до самовдосконалення та активної участі у конкуренції за робочі місця або ресурси. Це може як стимулювати економічне зростання, так і викликати стресові ситуації для індивідумів [5].

Висновок: Людина в умовах ринкових відносин опиняється в ситуації, де основна відповідальність за її економічне становище та соціальну позицію лежить на ній самій. Ринок формує можливості для розвитку, але водночас посилює конкуренцію та загострює соціальну нерівність. Для успішного функціонування в ринковій системі необхідно постійно адаптуватися, удосконалювати свої професійні навички та проявляти ініціативу. Водночас, важливо, щоб існували механізми підтримки та перерозподілу, які б допомогли вирівнювати шанси для всіх учасників ринку. У цілому, ринкові відносини сприяють розвитку підприємницької активності та економічного зростання, але також вимагають гнучкості та стійкості від кожного суб'єкта економіки.

Список використаних джерел:

1. Сучасні економічні системи і ринкові відносини. Всеосвіта URL: <https://vseosvita.ua/>
2. Роль людини в ринковій економіці – навчальні матеріали, економічна наука: Economic Education URL: <https://economic.education/>
3. Соціальні аспекти ринкових відносин – Academia URL: <https://www.academia.edu/>
4. Наукові статті та дослідження. Всеосвіта URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Економічні та соціологічні огляди. На урок URL: <http://moodle.nati.org.ua/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини. Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості. Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші є центральним елементом сучасної економіки та суспільства, виконуючи функції обміну, накопичення та збереження вартості. Їх важливість важко переоцінити, оскільки вони забезпечують безперерйне функціонування економіки будь-якої країни та задоволення основних потреб людини. Проте значення грошей виходить далеко за межі їх економічної ролі. Гроші впливають на багато аспектів людського життя, зокрема, на соціальний статус, професійні рішення, освіту та навіть місце проживання. Вони дозволяють людям реалізовувати свої мрії, а також виступають джерелом соціальної нерівності. В умовах сучасного суспільства, де матеріальне благополуччя займає чільне місце, гроші стають своєрідним мірилом успіху. Вони часто сприймаються як символ власної цінності та соціального становища, породжуючи відчуття внутрішньої важливості. Це може призводити до гонитви за грошима заради визнання та заповнення емоційних потреб [1, с. 56]. Разом із позитивними функціями гроші можуть викликати стрес і посилювати соціальну нерівність. Як зазначає Пол Букхайт, гроші тільки увиразнюють справжні риси людей: якщо людина доброчесна, вона використовуватиме багатство для благих справ, але якщо ж вона егоїстична, гроші лише посилять ці риси [2, с. 3]. Гроші відкривають більше можливостей, проте не гарантують щастя чи моральне задоволення. Вони можуть спростити життя і дати свободу займатися важливими справами, проте їх надлишок не обов'язково призводить до щасливішого життя [3, с. 21]. Сучасна економіка та суспільство залежать від грошей як універсального засобу обміну. Вони визначають ринок і є основою торговельних відносин. Відносини купівлі-продажу є невід'ємною частиною цивілізації, і без грошей суспільство не змогло б функціонувати в такому вигляді, як воно є зараз. Гроші дають змогу задовольняти практично всі матеріальні потреби, і хоча духовні цінності важко виміряти фінансово, все ж їх роль в житті людини залишається величезною [4, с. 19]. Фінансові відносини впливають на всі сфери життя, формуючи нові виклики для суспільства. Гроші перетворилися на символ соціальної значущості, і це може спотворювати морально-етичні норми. У суспільній свідомості гроші часто сприймаються як втілення як матеріальних благ, так і соціального зла, оскільки їх накопичення і розподіл часто стають причиною соціальної напруги і нерівності [5].

Висновок. Для сучасної людини гроші є головним засобом і гарантом повноцінного, щасливого та комфортного життя. Вони є необхідним засобом для задоволення основних потреб, забезпечення розвитку та досягнення мрій. Гроші дають свободу вибору і контроль над життям, а також стимулюють економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Георг Зіммель. Філософія грошей. 2019. 667 с.
2. Проблеми соціальної нерівності в Україні в контексті соціальної безпеки. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/shuba_problemy.pdf
3. Гончаров В. В. Гроші як предмет соціально-філософського дискурсу. 2008. 238 с.
4. Морган Гаусел. Психологія грошей. Нетлінні уроки багатства, жадібності й щастя. 2021. 288 с.
5. Соціальна природа грошей у фінансовій діяльності держави. URL: dspace.wunu.edu.ua
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Наш світ досить швидко розвивається, він вимагає зміни парадигми мислення, оскільки конкурентоспроможність визначається у сфері науки та освіти. Питання філософії успіху менеджера є досить актуальним на сьогодні, тому що з основних компонентів є досягнення успіху в професійній діяльності.

Мета дослідження: проаналізувати, як менеджер повинен справлятися із своєю роботою.

Об'єкт дослідження: причини успіху менеджера з точки зору філософського аналізу.

Предмет дослідження: філософія та теорія успіху менеджера. **Завдання дослідження:** визначити основні переваги, недоліки менеджера в його роботі.

Виклад основного матеріалу. Філософія успіху менеджера у сучасному контексті зосереджує увагу на поєднанні етичних принципів та прагматичних підходів у діяльності керівника. З огляду на швидкий розвиток технологій та ринкових умов, керівник має розуміти не лише організаційні процеси, але й соціальні та моральні аспекти, які впливають на його успіх. Наприклад, згідно з дослідженнями, важливими факторами є емоційний інтелект, вміння адаптуватися до змін та здатність створювати довірливі стосунки в команді [1]. Успіх менеджера сьогодні визначається не лише вмінням приймати ефективні рішення, але й усвідомленням значення етики в управлінні. Етичні принципи, такі як справедливість, чесність та відповідальність, допомагають створювати позитивну робочу атмосферу, яка стимулює розвиток команди і сприяє досягненню довгострокових цілей [2]. При цьому менеджер повинен бути готовий до змін, що відбуваються в суспільстві та економіці, які зумовлюють необхідність постійного професійного зростання. Одним з ключових аспектів філософії успіху є поєднання індивідуальних амбіцій менеджера з інтересами компанії та суспільства. Важливу роль відіграє здатність розвивати навички, які допомагають ефективно спілкуватися з різними групами зацікавлених осіб, включаючи працівників, партнерів та клієнтів [3]. У контексті глобалізації та інформатизації, швидкий обмін інформацією та знаннями стає важливим фактором для конкурентоспроможності. Також філософія успіху менеджера включає здатність інтегрувати різні підходи до управління, враховуючи культурні особливості та сучасні виклики, такі як впровадження новітніх технологій або управління в умовах невизначеності. Здатність приймати рішення на основі аналізу та інтуїції, балансувати між ризиком та можливостями, є необхідною складовою успішної діяльності керівника [4]. Разом з тим, сучасні концепції успіху нерідко включають стратегії корпоративної соціальної відповідальності, що відображає зростаючу роль етики у бізнесі [5].

Висновок. Як свідчать дослідження вчених з економічно розвинених країн (Дейл Карнегі, Наполеон Хілл та ін.), а також українських (М. Павловський, І. Соскін, В. Черняк та ін.), без ґрунтового філософського осмислення економічних процесів, без вибору певної філософської парадигми діяльність менеджера, звичайно, можлива, але вона, як правило, позначена рядом прикрих помилок, прорахунків, яких можна було б уникнути, спираючись на основи філософських парадигм, дотримуючись філософських методів пізнання.

Список використаних джерел

1. Котов О. М. Управлінські аспекти філософії успіху менеджера // Журнал економічних досліджень. 2021. URL: <https://econ-research-journal.com>.
2. Джонсон М. Етика та управління: роль моральних принципів у менеджменті // Harvard Business Review. 2022. URL: <https://hbr.org>.
3. Петренко І. В. Сучасні виклики у філософії управління: нові підходи та перспективи // Бізнес та суспільство. 2020. URL: <https://business-and-society.ua>.
4. Шварц Д. Еволюція філософії менеджменту: від традицій до інновацій // Цифрова етика. 2023. URL: <https://digital-ethics.org>.
5. Сміт А. Корпоративна соціальна відповідальність та етика бізнесу // Бізнес етика. 2019. URL: <https://business-ethics.org>.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження: «Гроші» найважливіша категорія економіки. Як об'єкт пізнання вони належать до предметної сфери економічної науки. З економічної точки зору розуміння грошей традиційно пов'язується з соціальною потребою товарообігу: гроші постають як загальний еквівалент (рівноцінність), який використовується під час обміну товарів як форма їх (товарів) вартості [1, с.12].

Мета дослідження: проаналізувати основні аспекти грошей як предмет соціально-філософського дискурсу.

Об'єкт дослідження: гроші у філософсько-соціологічному дискурсі.

Предмет дослідження: роль грошей для суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати феномен грошей як необхідний елемент в структурі соціально-економічного буття; розглянути зміст і смислове наповнення даного феномена; розкрити значення феномену грошей, його констатуючий вплив на буття людини, його світогляд і систему цінностей.

Викладка основного матеріалу: Роль грошей як предмету соціально-філософського дискурсу займає центральне місце у сучасному аналізі суспільства, оскільки гроші мають значний вплив на різні аспекти соціальних відносин. Гроші виконують три ключові функції: засіб обміну, одиниця вимірювання та засіб збереження вартості. Як засіб обміну, гроші суттєво полегшують економічні відносини, дозволяючи учасникам ринку обмінювати товари та послуги ефективніше [6, с. 92]. У ролі одиниці вимірювання, вони дозволяють порівнювати цінність різноманітних благ та послуг, що спрощує оцінку їх вартості. А як засіб збереження вартості гроші дають можливість накопичувати багатство та використовувати його у майбутньому [4, с. 67]. Філософи й соціологи часто звертали увагу на те, що гроші сприяють соціальній нерівності. Наприклад, французький філософ П'єр Бурдьє вважав, що гроші впливають на розподіл капіталу та соціальних можливостей, визначаючи доступ до освітніх, культурних та інших ресурсів [2, с. 67]. Ця думка перегукується з поглядами Карла Маркса, але акцентується саме на культурному та соціальному капіталі. Водночас, Мішель Фуко підкреслював, що гроші є одним із механізмів контролю, який підтримує соціальну структуру та інститути влади [3, с. 103]. Гроші також мають значний культурний і психологічний вплив. Дослідження соціолога Джорджа Рітцера показують, що гроші формують індивідуальну ідентичність через споживання та соціальний статус, впливаючи на самооцінку людей і їхнє сприйняття інших [6, с. 93]. На рівні культури гроші стають символами національної ідентичності та відображають історичні ідеали, ідеї та лідерів [8, с. 212]. Таким чином, гроші слугують не лише економічним засобом, а й механізмом збереження колективної пам'яті та символічного капіталу. Економічна нерівність, викликана нерівним розподілом грошей, продовжує залишатися важливою темою соціально-філософського дискурсу. Питання соціальної справедливості, податкової політики та соціальних програм досліджуються на основі різних теорій справедливості, таких як теорія Джона Ролза [5, с. 245]. Багато сучасних філософів вважають, що перерозподіл багатства є необхідним для зменшення розриву між багатими та бідними та підвищення рівня соціальної рівності [7, с. 189].

Висновок: гроші стали важливим об'єктом філософського дослідження, що допомагає розуміти їхню роль у сучасному суспільстві. Вони впливають на багато аспектів нашого життя, від соціальної справедливості до культурної ідентичності та індивідуальної самоідентифікації. Філософський дискурс допомагає нам визначити, як використовувати гроші для створення більш справедливого і гармонійного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Забужко О. С. Філософія національної ідеї. Етносоціальний розвиток України / О. С. Забужко. К., 1993. 125 с.
2. Сіммель, Г. Філософія грошей / Г. Сіммель. К., 1978. 432 с.
3. Вебер, М. Протестантська етика і дух капіталізму / В. Вебер. К., 1958. 292 с.
4. Зелізер, В. Соціальне значення грошей: американські сім'ї та економічне життя / В. Зелізер. К., 1994. 316 с.
5. Болл, М. Історія грошей: від бартеру до біткоїнів / М. Болл. К., 2014. 256 с.
6. Сен, А. Етика і економіка / А. Сен. К., 1987. 148 с.
7. Гуд, К. Гроші як соціальний інститут / К. Гуд. К., 2005. 278 с.
8. Постон, Т. Філософія грошей: Теоретичний та історичний аналіз / Т. Постон. К., 2003. 338 с.
9. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
10. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
12. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми в цілому являють собою складну систему, вона охоплює саму людину, суспільство і природу в їх багатоманітних взаємозв'язках, що робить їх вивчення неможливим окремими науками, рамки яких занадто вузькі, щоб бачити ту чи іншу проблему - об'єкт їх дослідження - в контексті інших глобальних проблем. А тому, незалежно від того, які конкретні задачі вирішує та чи інша наука у вирішенні глобальних проблем сучасності. Без такого широкого цілісного погляду на проблеми, що стоять перед людством, в якому були б відображені також всі наступні досягнення в різних галузях знання, неможливі ні фундаментальні відкриття, ні розвиток науки взагалі, ні тим більше ефективне розв'язання глобальних суперечностей сучасності. При цьому головна функція філософії в тому, щоб забезпечити світоглядну, методологічну, культурологічну, і етичну основу відповідних рішень [1]. Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, причому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню, надра, атмосферу і навіть космічний простір, що потрапляють в сферу діяльності людини. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вузьчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо [2]. Терміном «глобальні проблеми» позначаються найважливіші і настійні загальнопланетарні проблеми сучасної епохи, що торкаються людства в цілому. Серед них: запобігання світової термоядерної війни; подолання зростаючого розриву в рівні економічного і культурного розвитку між розвинутими індустріальними країнами Заходу і країнами, що розвиваються, усунення економічної відсталості, голоду, злиднів і неписьменності; забезпечення подальшого економічного розвитку людства необхідними для цього природними ресурсами; подолання екологічної кризи; припинення «демографічного вибуху» у країнах, що розвиваються, і демографічної кризи в розвинутих країнах через більш раціональне регулювання народжуваності; своєчасне передбачення і запобігання негативних наслідків НТР; стримування міжнародного тероризму й екстремізму, поширення наркоманії, алкоголізму і СНІДу [3]. Серед глобальних проблем найчастіше фігурують сировинна, продовольча, екологічна, демографічна, енергетична, проблеми миру та озброєння, подолання бідності та відсталості, які не нові для людства. З розвитком людської цивілізації можуть виникати і вже виникають нові глобальні проблеми. До глобальних стали зараховувати проблему освоєння та використання ресурсів Світового океану, Космосу. Їх аналіз дає змогу відзначити, що вони тісно взаємопов'язані. Так, енергетична та сировинна проблеми співвідносяться з екологічною, екологічна - з демографічною, демографічна - з продовольчою і т. д. Важливою ознакою як не нових, так і нових проблем розвитку людської цивілізації є їх глобальний характер, адже вони зачіпають життєво важливі інтереси всіх держав і народів світу, виступають потужним фактором посилення взаємозалежності та цілісності світу, надаючи йому нових інтеграційних рис [4]. Оскільки філософія формує світогляд людини, в якому відбиваються ті цінності, що орієнтують її діяльність, а глобальні проблеми сучасності є наслідком діяльності людей, то логічно виникає потреба у філософському осмисленні їх суті, причин виникнення та загострення і на цій основі формування нового світогляду, нових цінностей, які сприяли б вирішенню цих проблем. Принциповою особливістю глобальних проблем є їх комплексність і тісний зв'язок між собою. Тому вирішення однієї з глобальних проблем передбачає врахування на неї впливу інших проблем. Характерною рисою глобальних проблем є їхній динамізм, тобто можливість збільшення кількості проблем, які відносяться до глобальних, чи навпаки зменшення по мірі їх вирішення [5].

Висновок: Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природи знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства,

виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалості, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з твояців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Зернецька О. В. Причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19138/>
2. Глобальні проблеми людства: визначення, виникнення та шляхи вирішення URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/21309/>
3. Глобальні проблеми людства: URL: <https://naurok.com.ua/lekciya-5-globalni-problemi-lyudstva-291698.html>
4. Довгонач Т.Л. Проблеми людства URL: <https://naurok.com.ua/globalni-problemi-lyudstva-u-hhi-stolitti-141305.html>
5. Ісакова О. І. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження: Гроші найважливіша категорія економіки. Як об'єкт пізнання вони належать до предметної сфери економічної науки. З економічної точки зору розуміння грошей традиційно пов'язується з соціальною потребою товарообігу: гроші постають як загальний еквівалент (рівноцінність), який використовується під час обміну товарів як форма їх (товарів) вартості.

Мета дослідження: проаналізувати основні аспекти грошей як предмет соціально-філософського дискурсу.

Об'єкт дослідження: гроші у філософсько-соціологічному дискурсі.

Предмет дослідження: роль грошей для суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати феномен грошей як необхідний елемент в структурі соціально-економічного буття; розглянути зміст і смислове наповнення даного феномена; розкрити значення феномену грошей, його констатуючий вплив на буття людини, його світогляд і систему цінностей.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі гроші відіграють центральну роль, формуючи не лише економічні відносини, а й соціальні структури. Вони пронизують всі аспекти нашого життя, впливаючи на спосіб мислення та поведінку людей. Гроші, важливий елемент сучасного суспільства, стали не просто засобом обміну, а символом складних соціокультурних трансформацій. З філософської точки зору, їхня еволюція відображає складні зміни в суспільному мисленні та культурі. Історія грошей виявилася не лише економічною трансформацією, але й суттєвим чинником у формуванні культури мислення. Протягом століть гроші перетворилися з простого інструменту обміну на складний символ вартості, що віддзеркалює глибокі зміни в соціокультурній динаміці [1, с. 126-127]. Спочатку гроші служили лише зручним інструментом для полегшення обміну товарами та послугами. Проте з розвитком грошової системи вони набули додаткового філософського виміру. Гроші стали не тільки засобом вимірювання вартості, але й символом цінностей, що визначають культурну ідентичність суспільства [2, с. 33]. Зростання значення грошей у сучасному світі також призвело до посилення індивідуалізму. Люди почали визначати свою ідентичність через володіння грошима та споживання, що породжує філософські питання про справедливість та роль особи в суспільстві. Вони намагаються зрозуміти, які цінності стоять за грошима, і як це впливає на їхні життя. Таким чином, гроші стали не лише засобом обміну, але й джерелом влади та впливу [3, с. 31]. Особи та організації, які володіють значними фінансовими ресурсами, отримують можливість впливати на політичні та економічні рішення, що підносить філософські дебати про справедливість та етику в грошових відносинах. Висновок полягає в тому, що еволюція грошей визначає не лише економічні аспекти, а й формує культурні уявлення та погляди суспільства. «Еволюція грошей. Фінансова історія світу» запрошує нас у подорож від простого засобу обміну до символу влади та статусу. Її сторінки відкривають перед читачем не лише історію грошей, а й їхню роль у формуванні культури мислення. Кожен етап еволюції грошей вносить свій внесок у розуміння сучасного світу. Починаючи як зручний обмінник вартості, гроші стали не тільки показником успіху, але й ключем до розуміння справедливості та влади. Філософія грошей вплетена в тканину нашого сприйняття світу, визначаючи цінності та етичні стандарти. З розвитком фінансових інструментів гроші перейшли від фізичних форм до абстрактних концепцій, що викликає питання про сутність вартості та вплив грошей на наше мислення. Це ставить перед нами нові виклики в розумінні їх ролі. Ця книга допомагає зрозуміти, як ці абстракції формують наше ставлення до фінансів та суспільства. Усвідомлення того, як гроші впливають на наше мислення, відкриває двері до розуміння себе та динаміки сучасного світу. Еволюція грошей залишає невід'ємний слід у культурі мислення, сприяючи розкриттю та змінам у нашому уявленні про фінанси і суспільство [4, с. 167-171]. **Висновок:** гроші відіграють важливу роль у формуванні нашого суспільства і світогляду. Еволюція грошей визначає глибокі аспекти культурного мислення. Зміни у фінансових системах стають важливим каталізатором для філософських рефлексій та переосмислення цінностей у сучасному суспільстві. Ці трансформації не лише змінюють способи обміну, а й впливають на формування соціальних норм і поведінки людей. Гроші стають індикатором не лише економічного стану, а й культурних орієнтирів. Сучасне розуміння грошей як символу влади та статусу вказує на необхідність глибшого осмислення їхнього місця в житті особи та суспільства в цілому. У світі, де фінансові ресурси визначають багато аспектів життя, важливо критично ставитися до цінностей, які вони уособлюють. У цій динамічній реальності наше ставлення до грошей може вплинути на майбутнє соціальної справедливості та економічної рівності. Саме тому важливо розвивати усвідомленість щодо ролі грошей у формуванні нашої ідентичності та суспільного середовища.

Список використаних джерел:

1. Гребер, Д. Борг: перші 5000 років. Нью-Йорк, США: Melville House, 2011. 544 с.
2. Норт, Д., Рейферт, Л. К. Що таке гроші? Лос-Анджелес, США: Преса Каліфорнійського університету, 2000. 168 с.
3. Реддінг, Б. М. Природа грошей. Вашингтон, США: Routledge, 2016. 212 с.
4. Сміт, А. Багатство народів. Единбург, Шотландія: Andrew Millar, 1776. 396 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження: У сучасному суспільстві відбуваються суттєві зміни, пов'язані з цифровізацією та глобалізацією, які суттєво впливають на фінансову систему. З розвитком технологій, зокрема криптовалют, електронних грошей та фінансових ринків, поняття грошей як статичної економічної одиниці еволюціонувало. Гроші стали динамічним і багатофункціональним інструментом, що має не лише матеріальну, а й символічну і культурну цінність. Їхня роль більше не обмежується обміном товарів і послуг, а розширюється до управління суспільними процесами, зміною поведінкових норм і навіть формуванням особистої ідентичності. Це дослідження особливо актуальне, оскільки глобальні фінансові зміни значною мірою впливають на культуру і соціальні взаємодії. Гроші, їхня форма, функції та значення постійно змінюються під впливом соціокультурних і технологічних факторів. Така еволюція змінює як глобальні економічні відносини, так і особистісне сприйняття грошей, що вимагає філософського осмислення.

Мета дослідження: проаналізувати гроші не тільки як економічний засіб, але й як культурний феномен в українському контексті. Дослідження розкриває, як гроші впливають на формування філософських парадигм і змінюють культурне мислення суспільства.

Об'єкт дослідження: феномен грошей у соціокультурній площині українського суспільства.

Предмет дослідження: процеси еволюції грошей та їхній вплив на формування світогляду, соціальних норм і культурних парадигм в Україні.

Завдання дослідження: вивчити етапи еволюції грошей в українському суспільстві; проаналізувати взаємодію між грошовими відносинами та культурними змінами; вивчити сучасні філософські дискурси щодо грошей у контексті соціальної справедливості, війни та економічної нерівності в Україні.

Виклад основного матеріалу: Українська історія грошей починається з часів Київської Русі, коли гривня виконувала як економічну, так і символічну функцію державності. Ця національна валюта відігравала важливу роль у визначенні політичної незалежності країни. Відродження гривні у 1996 році після здобуття незалежності також мало велике значення для зміцнення культурної ідентичності та економічної стабільності країни [1, с. 56]. Економічна та символічна роль грошей. Гроші в Україні виконують не лише економічну функцію, а й стають символом культурної ідентичності, національної гордості та стійкості перед зовнішніми викликами. У часи політичних криз та війни гроші стали також інструментом для підтримки соціальних ініціатив, відбудови інфраструктури та підтримки української армії. Як відзначає Іван Дзюба у своїй праці, національні валюти формують не лише економічні, але й морально-етичні цінності суспільства, особливо в умовах соціальних трансформацій [2, с. 129]. Філософія грошей та справедливості. У контексті війни та економічної нестабільності гроші набувають додаткового філософського виміру, стаючи ключовим елементом дискусій про соціальну справедливість. Зокрема, питання перерозподілу багатства і економічної нерівності стають важливими аспектами публічної дискусії в Україні. Багато філософів наголошують, що гроші у воєнний час можуть бути інструментом як етичної допомоги, так і джерелом нерівності та несправедливості [3, с. 175]. Соціальні наслідки еволюції грошей. З розвитком фінансових технологій (електронні гроші, криптовалюти) гроші перестають бути лише фізичним носієм вартості. Вони стають інструментом глобальної комунікації, що має значний вплив на культурні й соціальні процеси в Україні. Особливо це помітно в молодих поколіннях, які дедалі більше використовують сучасні фінансові інструменти як символ незалежності та нових можливостей [4, с. 193].

Висновки: Еволюція грошей в українському суспільстві відображає глибокі соціальні й культурні зміни. Вони не лише економічний інструмент, але й потужний символ, який формує суспільні уявлення про справедливість, незалежність та соціальну відповідальність. В українському контексті, особливо в умовах війни, гроші стають важливим елементом національної ідентичності та підтримки економічної стійкості.

Список використаних джерел:

1. Скоропадський П. Історія української гривні: Символи державності та економіки. Київ: Фоліо, 2010. 256 с.
2. Грицак Я. Економічна історія України від Київської Русі до сучасності. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 432 с.
3. Дзюба І. Філософія українських грошей: Національна ідентичність через фінансові інструменти. Харків: Фоліо, 2019. 344 с.
4. Карасевич В. Гроші в умовах війни: Етика, справедливість і роль держави. Львів: Місіонер, 2022. 220 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION // Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі, де конкуренція та технологічні зміни відбуваються стрімко, успіх менеджера є однією з ключових категорій управлінської діяльності. Його вплив проникає в усі сфери організаційної культури, формуючи не лише бізнес-процеси, але й соціальні та моральні аспекти корпоративного життя. Філософія успіху менеджера є значущою, оскільки вона не обмежується лише досягненням фінансових цілей компанії, а включає розвиток лідерських якостей, мотивацію команди та формування корпоративної етики. З розвитком глобалізації та нових форм управління, від менеджерів вимагається не тільки ефективність, але й соціальна відповідальність, що робить філософію успіху критично важливою для сталого розвитку організацій.

Мета дослідження: аналіз філософії успіху менеджера у сучасному світі та її впливу на управлінські стратегії.

Об'єкт дослідження: менеджмент як сфера професійної діяльності, що має на меті досягнення успіху в умовах швидких змін.

Предмет дослідження: вплив філософії успіху на формування управлінських підходів та стратегії менеджера.

Завдання дослідження: вивчення філософських підходів до успіху менеджера, аналіз їхнього впливу на мотивацію та розвиток команди, а також розкриття ролі менеджера як лідера та агента змін.

Виклад основного матеріалу: Філософія успіху менеджера в сучасному світі полягає в гармонійному поєднанні особистих якостей, управлінських знань та лідерських навичок. Успішний менеджер не просто виконує функції організаційної структури, а стає рушійною силою розвитку компанії, впливаючи на моральні цінності та культуру в колективі [1]. Одним із ключових аспектів філософії успіху є здатність менеджера до самоусвідомлення та саморозвитку. Менеджери, які досягають успіху, розуміють важливість постійного навчання та адаптації до змін. Вони не лише вдосконалюють свої професійні навички, але й розвивають емоційний інтелект, що дозволяє їм краще розуміти потреби своєї команди, будувати довірливі стосунки та підтримувати ефективну комунікацію. Філософія успіху передбачає також відповідальність перед собою та оточуючими [2]. Сучасний менеджер має розуміти, що успіх – це не лише результат особистих досягнень, але й колективний успіх команди, де кожен член відчуває свою важливість і внесок у загальну справу. Другий аспект – це орієнтація на досягнення довгострокових цілей. Філософія успіху менеджера будується на здатності бачити далеко за межі поточних завдань, визначати стратегічні напрямки розвитку та адаптувати організацію до викликів ринку [3]. Сучасні менеджери повинні враховувати не лише фінансову ефективність, але й соціальну відповідальність та етику. Розуміння потреб суспільства та вплив компанії на навколишнє середовище є частиною сучасної філософії успіху, що сприяє стійкому розвитку бізнесу. Ще одним важливим компонентом філософії успіху є здатність до лідерства. Менеджер, який прагне успіху, має бути лідером, здатним мотивувати команду, створювати умови для розвитку потенціалу кожного співробітника та сприяти спільній роботі на досягнення цілей. Філософія лідерства передбачає емпатію, вміння слухати і чути своїх підлеглих, а також здатність приймати важкі рішення в умовах невизначеності. Важливою складовою успіху є також створення сприятливої робочої атмосфери, де кожен співробітник відчуває підтримку, можливість для професійного зростання та реалізації своїх здібностей. У сучасному світі успіх менеджера значною мірою залежить від його здатності до інновацій та гнучкості [4]. Технологічні зміни та глобалізація призводять до того, що традиційні моделі управління втрачають актуальність, натомість на перший план виходять нові підходи, що базуються на інноваціях, креативності та адаптивності до змін. Менеджер, який розуміє це, здатен не тільки досягти успіху сам, але й вивести компанію на новий рівень конкурентоспроможності. Вміння інтегрувати нові технології та рішення в організаційні процеси є важливим елементом філософії успіху. Ефективне управління передбачає вміння формувати команди, що працюють на основі взаємоповаги та співпраці [5]. Менеджер, який досягає успіху, здатен об'єднувати різні індивідуальності, використовуючи сильні сторони кожного співробітника для досягнення спільної мети.

Висновок: Філософія успіху менеджера в сучасному світі є багатогранним поняттям, яке включає розвиток лідерських якостей, орієнтацію на довгострокові цілі, відповідальність перед командою та суспільством, а також здатність до інновацій та адаптації. Успіх менеджера не обмежується лише фінансовими досягненнями компанії, але передбачає створення сприятливих умов для розвитку команди, збереження етичних норм та побудову стійкого бізнесу. Менеджери, які сповідають ці принципи, не тільки досягають успіху, але й стають агентами змін, сприяючи розвитку сучасного суспільства та бізнес-середовища.

Список використаних джерел

- 1.Кравчук Іванна Філософія успіху менеджера URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30905/1/718.PDF>
- 2.Кобзар О. О. Філософія успіху менеджера URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/2236.pdf>
- 3.Володимир Дрибник Філософія успіху сучасного менеджера URL: <https://studfile.net/preview/10019573/page:22/>
- 4.Чугаєвська Дарина Філософія успіху менеджера URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47039>
- 5.Кайдзен П. Ефективна філософія менеджменту URL: <https://horodok.city/articles/167774/efektivna-filosofiya-menedzhmentu>

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Над опрацюванням дослідження про людину як творця та творіння брали участь як іноземні вчені, такі як Ніцше і т.д., а також і українські, такі як Вернадський В. І. і тд. Беручи до уваги те, що людина є важливим суб'єктом в культурній системі суспільства можна стверджувати, що дана тема все ще залишається важливою для нашого часу.

Мета дослідження - проаналізувати людину, як творця культури.

Об'єкт дослідження: людина, яка творить культуру.

Предмет дослідження: процеси впливу культури на формування особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури.

Завдання дослідження: проаналізувати формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості: з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Виклад основного матеріалу. Протягом усіх століть мислителі та філософи роздумували хто ж є людина? Одним із варіантів відповідей є людина - творіння чогось вищого. В епоху античності вважали, що вище залюдину є природа та божества. Тобто саме ці явища створили людину, як матеріальний об'єкт. Впродовж наступних століть, коли мислення та дослідження стають авторитетом для людини, вважають, що вона є творінням чогось раціонального [2, с. 391-392]. Чи можна вважати, що кожна наша зміна в зовнішності чи мисленні, змінює нас самих, утворюючи нову людину з новим набором якостей? На мою суб'єктивну думку: так, можна. Все, що на нас впливає - нас створює. Протягом всього існування людство старалось проявити себе саме через творчість. Людина - це активний суб'єкт, що діє. І саме ця дія, процес досягання цілі, а не саме досягнення найбільше подобається тій особі, яка є дійсно творцем, як вважав Мельник В. Якщо простішими словами, то художник, який дійсно насолоджується процесом нанесення фарб на полотно, який робить це, задля задоволення власних естетичних потреб [1, с. 208-209]. Становлення кожного, як особистості відбувається в культурі. Безформне «Я» немовляти попадає у жорсткі рамки культури, як рідина у тверді стінки склянки. Тільки від густини і в'язкості цієї рідини залежить, чи встигне вона до свого затвердіння - в аналогії - до становлення з «Я» особистості - повністю прийняти форму склянки, або ж в ній залишаться пустоти, опуклості, впалини, які тільки й надають твердій масі елементи неповторності [3 с. 234]. За Бердяєвим людина у своїй творчості не те, що б пасивна, але не самостійна. Вона лише діючий «орган» Божества. Тобто людина виконує роль певного «моста» між Богом та світом. Вищі сили надсилають певній особі талант, бажання та натхнення, а вона матеріалізує цю ідею в житті. Особистісне для Бердяєва означає інтимне, а, отже, у граничному розумінні - рівне, а в історії - драматичне. Тому Бог і людина рівнів особистісних відносинах спільної творчості [4, с. 48-51]. Альтернативна думка полягає в тому, що людина, як писав свого часу Руссо, народжується як «tabularasa» (лат.) - чиста дошка, на якій обставини пишуть свої «письмена», визначаючи міру творчих можливостей. Ця концепція полягає в тому, що яке суспільство така і людина, її таланти та здібності. Вони розвиваються внаслідок входження ще дитини у світ людей, внаслідок освоєння ціннісно-смыслового космосу культури [5, с. 250]. Людина, як творець і творіння культури, є центральною фігурою в розвитку суспільства. Культура – це не лише набір традицій, звичаїв і мистецьких витворів, а й спосіб, яким людина взаємодіє зі світом, виражаючи свої думки, почуття і цінності. Творець культури Творчість: Люди здатні створювати мистецтво, музику, літературу, науку та технології. Це творення відображає їхній досвід, емоції і уяву. Соціальні норми: Люди формують соціальні структури і норми, які впливають на поведінку і взаємодію в суспільстві. Мова: Мова як культурний інструмент дозволяє передавати знання, ідеї та традиції від покоління до покоління. Творіння культури. Вплив середовища: Людина формується під впливом культурного середовища, в якому вона живе, отримуючи знання та цінності. Ідентичність: Культура впливає на формування особистісної ідентичності, надаючи почуття приналежності до певної спільноти. Еволюція: Культура постійно змінюється, адаптуючись до нових умов життя і технологій, але при цьому зберігає елементи традиції. Взаємодія між творцем і творінням. Ця взаємодія створює динамічну систему, в якій людина і культура постійно взаємодіють, доповнюючи одна одну. Люди формують культуру, а культура, в свою чергу, впливає на розвиток особистостей і суспільства в цілому. Таким чином, людина є і активним учасником, і продуктом культурних процесів.

Висновки. Бог створює людину як своє творіння, наділяючи її творчою самостійністю. І основне життєве завдання людини, як бачить його Бердяєв, - стати гідною цього дару, навчитися користуватися своєю свободою. Сучасні філософи - люди культури в самому високому значенні цього слова. Багата світова культура притаманна їм органічно: вона їх ґрун, середовище, повітря, вони в ній росли, виховувались, жили і вмирали.

Список використаних джерел:

1. Мельник В. В. Аксіологічний поворот сучасної філософії від культури як буття до буття культури / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. С. 208-217.
2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Національно-культурна ідентичність як маркер модернізації українського суспільства / Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. Л.: УБС НБУ, 2013. С. 391-399.
3. Шумка М. Л. Проблема національного характеру у філософії Пантелеймона Куліша. / Stydia Metodologia. Випуск 29. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2009. 234 с.

4. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.
5. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т. В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»

Актуальність теми дослідження: актуальність філософського аналізу «Марксової концепції людини» набуває особливого значення в сучасному світі, оскільки доктрина Карла Маркса є не лише історичною, але й ключовою для розуміння сучасних соціальних та економічних викликів. Дослідження відкриває можливість не лише глибше розуміти філософське сприйняття історії праці та суб'єктивності людини у марксистській парадигмі, але й застосовувати ці уявлення до сучасних контекстів, таких як розподіл ресурсів, соціальна нерівність та роль людини у сучасному виробництві та суспільстві. Філософський аналіз «Марксової концепції людини» стає ключовим інструментом для розкриття глибинних аспектів соціальної філософії та визначення її актуальності у сучасному глобалізованому світі.

Мета дослідження: аналіз концепції людини Карла Маркса з метою розкриття основних принципів, що лежать в основі його уявлень про природу та роль людини в суспільстві, а також вивчення впливу цих ідей на сучасне розуміння соціально-економічних та політичних процесів.

Об'єкт дослідження: людина.

Предмет дослідження: марксова концепція людини.

Завдання дослідження: з'ясувати суть ідей К. Маркса у його поглядах на людину.

Виклад основного матеріалу.

Історичний матеріалізм: Маркс вважає, що розвиток людської свідомості і природи обумовлений матеріальними умовами життя. Людська сутність є сукупністю соціальних відносин [1 с. 13] Маркс акцентує на класовій боротьбі як на рушійній силі історії. Різні соціальні класи мають різні інтереси, що визначає їхню взаємодію і конфлікти. Це відображає, як матеріальні умови формують не лише економіку, але й політичні та соціальні структури. Людська свідомість розвивається відповідно до змін у матеріальних умовах. У процесі історичного розвитку свідомість відображає соціальні відносини і матеріальні умови, що спричиняє зміни у способах мислення, цінностях та культурі. Праця як реалізація сутності: У праці людина виявляє свою природу. Через працю людина взаємодіє з природою і реалізує свої можливості [2, с. 197]. Маркс вірив, що зміна способів праці і виробництва може призвести до трансформації суспільства. Якщо праця стане менш експлуатованою і більше зосередженою на людських потребах, це сприятиме розвитку соціальної справедливості і особистісної свободи. Алієнованість праці: У капіталістичному суспільстві праця стає джерелом алієнованості, коли працівники втрачають контроль над результатами своєї діяльності. [3. с. 85] Працівники стають частиною виробничого процесу, але не мають контролю над результатами своєї праці. Вони виконують рутинні завдання, які часто не пов'язані з їхніми інтересами або творчими здібностями. Це призводить до відчуження від продукції праці, оскільки кінцевий продукт не є результатом особистих зусиль, а лише товаром для продажу. Соціальна природа людини: Людина є соціальною істотою, і її розвиток можливий лише в колективі. Соціальні зв'язки є фундаментом людського існування [4, с. 25]. Вони визначають, як люди сприймають світ, взаємодіють один з одним і розуміють свою роль у суспільстві. Втрата цих зв'язків призводить до ізоляції та алієнованості, що, в свою чергу, негативно впливає на психічний і фізичний стан людини. Критика буржуазної філософії: Маркс критикує ідеалістичні підходи, які ігнорують матеріальні умови. Він наголошує, що свідомість формується практичною діяльністю людей [5, с. 45]. Прогресивний потенціал: Маркс вірить у можливість соціальних змін і революцій, які можуть привести до звільнення людини від експлуатації. Вказуючи на необхідність пролетарської революції [6. с. 20] Розуміння соціальної природи людини відкриває шлях до можливих змін. Якщо соціальні відносини будуть справедливими і рівноправними, це сприятиме розвитку більш гуманного і справедливого суспільства, де кожен матиме можливість реалізувати свій потенціал.

Висновок: марксистська концепція людини, заснована на праці, відчуженні та соціальній взаємодії, визначає глибокий зв'язок індивіда із суспільством. Ця модель, розглядаючи працю не лише як засіб виробництва, але й як шлях самореалізації, вказує на важливість активної участі кожного громадянина у формуванні суспільства та прийнятті рішень. Розуміння принципів соціалізму зазначає на шлях до створення суспільства, де кожна особа відіграє ключову роль у розвитку та формуванні індивідуального та загального добробуту.

Список використаних джерел:

1. Маркс, К. Тези про Фейєрбаха. Штутгарт, Verlag von J. H. Dietz, 1845. 100 с.
2. Маркс, К. Капітал, т. 1. Гамбург, Північнонімецький союз Verlag von Otto Meissner, 1867. 1200 с.
3. Маркс, К. Економічно-філософські манускрипти. Париж, 1844. 120 с.
4. Енгельс, Ф. Сімейна форма. – Геттінген, Баварія, Verlag der Schweizerischen Volksbuchhandlung, 1884. 120 с.
5. Маркс, К., & Енгельс, Ф. Німецька ідеологія. Написана 1845-1846 Німеччина 500 с.
6. Маркс, К., & Енгельс, Ф. Комуністичний маніфест. – Лондон, Німецький союз, 1848. 60 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес-етика - це система загальноетичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування. Етика бізнесу, розглядає взаємозв'язок цілей та засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До компетенції етики бізнесу належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту [1].

Мета дослідження: розкрити роль і значення бізнес-етики в сучасному підприємстві.

Об'єкт дослідження: зміст та функціонування бізнес-етики.

Предмет дослідження: значення, правила та принципи бізнес-етики.

Завдання дослідження: проаналізувати сутність і роль бізнес-етики в бізнес-відносинах людей.

Виклад основного матеріалу. В цілому етика бізнес-відносин досліджує безособові, практично-утилітарні відносини людей з метою їх гармонізації, гуманізації та відповідності моральним вимогам. Проблемне поле бізнес-етики є вужчим і конкретнішим, ніж етика бізнес-відносин, оскільки її наукові інтереси обмежені сферою підприємницької та комерційної діяльності. Бізнес-етика є складовою етики бізнес-відносин, яка досліджує особливості функціонування та розвитку моралі у сфері підприємницької та комерційної діяльності та формулює відповідні рекомендації для цієї галузі. Поняття і сутність етики бізнесу: норми і правила поведінки існували з глибокої давнини. Вони постійно змінювалися в зв'язку зі зміною способу життя людей, з появою писемності, з розвитком культури, науки, техніки. Термін «етика» походить від давньогрецького *ethos*, що за часів Гомера означало місце перебування, спільне житло, а згодом – звичай, вдачу, характер. В ті часи воно означало «звичаї та звички, які сформувалися в певній місцевості проживання людей» [3, с. 6]. Для багатьох громадян, особливо старшого покоління, посттоталітарних держав, включаючи Україну, такий погляд на людину є неприйнятним. Вони вважають, що ринок, бізнес - це сфера реалізації індивідуалістичних, егоїстичних інтересів людини, які породжують експлуатацію, економічну та соціальну відчуженість людей та багато інших нелюдських явищ у соціальному існуванні. Виявилося, що позбавлені можливості реалізувати свої егоїстичні індивідуалістичні прагнення, люди стають пасивними, втрачають ініціативу, не можуть приймати рішення та діяти незалежно. Бізнес-етика як окремий напрям виникла на основі сполучення потреб та інтересів бізнесу і науки. У країнах із розвинутою ринковою економікою дослідження щодо єдності етики і бізнесу досягнули певного рівня. На думку британського науковця Б.Шпегельммілі провідною країною в цьому напрямі дослідження є США. З етики бізнесу у США читається більше ніж 500 курсів лекцій в університетах, присвячено близько 50 монографій [4, с. 36]. Стимулювання етичної поведінки: є чимало важливих факторів, які стимулюють формування етичної поведінки. Можливо, перший з них полягає в тому, що етика високого рівня – це запорука успішного бізнесу. Сьогоднішнє суспільство має переконливі причини всебічно заохочувати етичну поведінку, яка спонукає до економічної активності, зростання конкуренції та ефективності виробництва. Як наслідок, буде зростати швидкість руху товарів та послуг, які в результаті стають доступними завдяки нижчим цінам на них і вищій якості. [2, с. 17-18].

Висновок: Наявність переконливої бізнес-етики ще не є абсолютним передумовою для ідеального законодавства в галузі бізнесу, високої моралі підприємців. Проте вона може відігравати значну роль у стримуванні нелюдських, несправедливих економічних страстей, гуманізації економічної політики держави, формуванні цивілізованих гуманних норм в галузі підприємницької діяльності, установленні раціональних принципів організації бізнесу, управління, розподілу і використання її результатів.

Список використаних джерел:

1. Котвицька А.А., Чмихало Н.В. «Фармацевтична енциклопедія» Етика бізнесу URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8098/etika-biznesu>
2. Сушик І.В., Сушик О.Г., Мартинюк Я.М., Вісин В.В. Навчальний посібник. 268 с.
3. М.М. Дученко, О. А. Шевчук Конспект лекцій 58 с.
4. Статінова Н.П., Радченко С.Г. Навчальний посібник. 249 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Спільноти зазвичай об'єднуються в нації, щоб захистити свої власні інтереси. Класична мотивація для об'єднання полягає у зовнішній загрозі.

Мета дослідження: аналіз нації як політичної, так і етнічної спільноти людей.

Об'єкт дослідження: нація.

Предмет дослідження: нація як суб'єкт історичного розвитку.

Завдання дослідження: проаналізувати історичний розвиток нації.

Виклад основного матеріалу. Філософське дослідження такого поняття, як «нація» є актуальним особливо сьогодні, коли український народ стоїть на порозі визначення свого подальшого розвитку як демократичної, вільної, незалежної етнонаціональної держави, а для цього, насамперед, слід усвідомити себе як націю. Щодо поняття «нація» в інтелектуальних колах дотепер ведуться дискусії, які своїм підґрунтям мають питання про те, що саме брати за вихідне в його тлумаченні. Існує два підходи до визначення нації: по-перше, націю розуміють як етнічну спільноту, тобто спільність людей, об'єднаних між собою територіальними, мовними, культурними, психічними особливостями, які усвідомлюють свою єдність і неповторність; по-друге, націю тлумачать як політичну спільноту, як, насамперед, сукупність громадян, що мешкають на території даної держави та при цьому не обов'язково мають спільне етнічне коріння. На думку В.Винниченка, нація складається та формується індивідами, які усвідомлюють свої політичні, культурні, економічні інтереси. Належність до нації може визначатися як об'єктивними умовами життя індивіда, так і його свідомим вибором [1. с. 23-31]. Етнічність виникає з потреби підтримувати спільність людей та їхні традиції, спілкування єдиною мовою, підтримувати єдиний менталітет людей в єдиному соціо-культурному середовищі, що доводить фундаментальну роль етносу як соціального суб'єкта. Народність несе всі ознаки нації: проживання на спільній території, єдину мову, спільний психічний склад, провідну ментальність, економічні зв'язки, які, взаємодіючи між собою, сприяють формуванню нації [2. с. 23]. Безперечним є те, що поняття «нація» походить від латинського «nasci» - народитися, від якого утворюється іменник «natio» - порода, рід, раса. До XII - XIII ст. цим терміном позначали відповідні етнічні спільноти. Проте перехід Західної Європи до індустріального типу виробництва викликає зміни, перш за все, у суспільній свідомості, що породжує тлумачення терміну «нація» в політично-територіальному значенні. З XVI-XVII ст. націю починають ототожнювати з державою не приймаючи до уваги етнічне походження, культуру, віросповідання. Відзначимо, що у багатьох мовах синоніми терміну «національне» є «підданство», «громадянство». Засновником даної теорії нації є Г.Гроцій, основні положення якого сформульовані у праці «Закон війни та миру». Стрімкий розвиток сучасного поняття нації викликало за минулі століття серйозні зміни в світі. Відданість монархам, церкві або своїм владикам змінювалося відданістю справі нації. У XX ст. великі імперії, подібні Австро-Угорщині або Британській імперії, розколювалися в міру того, як підкорені народи починали боротьбу за права своїх націй на самовизначення. Це викликало появу багатьох нових держав, особливо в Америці, Азії та Африці. Зараз у світі нараховується 260 окремих націй, і процес їхнього утворення ще не закінчився. Поширюється також етнічна концепція нації, де акцентується її народне походження: нація етнос є біофізичною реальністю, втіленою у соціальну форму. Її суть є енергія живої речовини, що сформувалась під впливом природних сил (Сонця, Космосу, Землі). Так виникають своєрідні соціальні групи, з яких формуються етноси, а з них - нація. В Україні поширена концепція політичної нації, що формується переважно на основі спільності політичних інтересів [3. с. 27]. Зауважимо, що визначення нації в політичному сенсі не сприймає Німеччина та Східна Європа. Тут нацією є, насамперед, етнічна спільнота. До західних прихильників етнічної концепції відносяться Г. Нільсон, М. Новак і інші [7, с. 79]. Так, на думку українського етнографа А. Пономарьова нація - це особливий стан розвитку етносу, пов'язаний із творенням його державності, національної свідомості, національно-державних символів і атрибутів, національної культури [4. с. 76]. Існують різні концепції нації як історичного суб'єкта. Найбільш поширеним є марксизм. Ця концепція розглядає країну як соціальну спільноту людей, які поділяють спільну територію. Поширюються національні концепції нації, підкреслюючи її природні походження: нація є біофізичною реальністю, відбивається в соціальних формах [3. с. 27]. В історичному процесі кожен окремий індивід виступає як суб'єкт, щодо взаємодії з суспільством в цілому, а також з нацією або класом, до яких він належить [6]. Таким чином можна стверджувати, що суспільство само собою є суб'єктом. В конкретному суспільстві суб'єктами історичного процесу виступають нація, клас, партія та держава [5. с. 222].

Висновки: аналізуючи розуміння поняття «нація» зазначеними раніше, можна виділити наступні критерії, що свідчать про її існування: наявність спільної держави і чітко визначеної території; історично сформовані почуття спільності та колективної самосвідомості стосовно минулого і бажання спільного життя в сучасності й майбутньому; спільна національна пам'ять і історія. Ні одна з цих ознак не може виконувати роль основного чинника для всіх національних спільнот, але вони мають поєднуватись у неповторний спосіб. Концепція нації має ґносеологічне і прогностичне значення для розвитку сучасних глобалізаційних теорій, зокрема щодо майбутньої національної держави й трансформації національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Винниченко В. Відродження нації: В 4-х тт. К., 1990. 348 с.

2. Бочковський О.І. Вступ до націології. Мюнхен, 1991-1992. 338 с.
3. Балусок В. Нації етнічні, нації політичні і перспективи етнонаціонального розвитку людства // Наука і суспільство. 1997. № 9-10. С. 26-31
4. Пономарьов А. П. Українська етнографія. К., 1994. 317 с.
5. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт. К.: Основи, 1994. 224 с.
6. Зелінська Є.І. аспірантка КНУ імені Тараса Шевченка. Назва поняття «нація» та особливості її формування URL: https://knu.ua/pdfs/konfer/Konfer_tezy.pdf
7. Галушко К.Ю. Нація Інститут історії України. К.: в-во «Наукова думка» 2010 728 с.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Політична культура в Україні визначається сучасними викликами та трансформаціями, які переживає країна. В процесі формування держави, Україна зазнавала значних змін у своїй політичній діяльності. Важливі питання щодо політичної соціалізації, ідеологій, публічної думки та сприйняття політичних процесів набули нового значення. Розуміння сучасної політичної культури є важливим для розвитку демократії та побудови стабільного політичного середовища в Україні.

Мета дослідження: проаналізувати політичну культуру України, проблеми та суперечності її становлення.

Предмет дослідження: розвиток української політичної культури.

Об'єкт дослідження: політична поведінка громадян України та їх ставлення до політичного життя.

Завдання дослідження: дати характеристику українській політичній культурі; визначити проблеми і суперечності її формування.

Виклад основного матеріалу. Першою проблемою становлення політичної культури в Україні є її історична спадщина, яка створює специфічні умови для розвитку. Перебуваючи під владою не однієї імперії громадяни сформували свою політичну свідомість, яка часто ставила під сумнів легітимність влади та формувала недовіру до державних інститутів. Залишки радянської політичної культури з її патерналізмом та авторитаризмом також продовжують впливати на сучасну політичну поведінку громадян [1]. Другою причиною є, низький рівень політичної участі значної частини населення, зокрема через недовіру до політиків і політичних партій, є серйозною проблемою для демократичного розвитку країни. Багато громадян вважають, що їхній голос не буде взятий до уваги, і тому не беруть активної участі у виборах та в загальному у житті держави [2]. Ще однією причиною низької політичної культури стало те, що існує розрив між політичною елітою та суспільством. Політичні партії та лідери часто не відображають реальні інтереси громадян, що породжує пасивність. Корупція, політичний популізм і маніпуляція інформацією сприяють подальшому поглибленню цього розриву [3]. Незважаючи на ці проблеми, в Україні спостерігаються позитивні зрушення, зокрема, активізація громадянського суспільства, особливо після Революції гідності 2013-2014 років. Громадські рухи, волонтерські ініціативи та розвиток незалежних медіа демонструють підвищення політичної свідомості та відповідальності українців. Однак для сталого розвитку демократичної політичної культури необхідні системні реформи, зокрема у сфері освіти, боротьби з корупцією та покращення комунікації між владою та громадянами [4]. **Висновок.** Отже, Україна стикається зі складними викликами у сфері політичної культури, які включають історичну спадщину радянського періоду, корупцію та низький рівень довіри до політичних інститутів. Зміцнення політичної культури вимагає системних заходів, включаючи політичну освіту громадян, боротьбу з корупцією та розвиток незалежних ЗМІ. Ці заходи є важливими для розвитку стабільної та демократичної політичної культури в Україні, сприяючи подальшому розвитку країни як суверенної держави.

Список використаних джерел

1. Політична культура суспільства URL: <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult233.htm>
2. Політична культура українського суспільства URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/1998/5/13.pdf>
3. Політична система сучасного українського суспільства URL: https://e-pidruchniki.com/content/269_32politichna_sistema_sychasnogo_ukrainskogo_sypilstva.html
4. Громадянське суспільство та політична культура в Україні. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/96b799f0-2391-4496-8eeb-a0f64b986678/content>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Революція Гідності 2013–2014 років стала одним із найважливіших поворотних моментів в новітній історії України. Вона символізує перехід українського суспільства від авторитарного режиму до демократичної моделі розвитку, уособлює боротьбу за європейські цінності, права і свободи людини. Особливо актуальною ця тема залишається в умовах війни, що триває з 2014 року, оскільки вона демонструє глибокі зміни у суспільній свідомості, які стали підґрунтям для формування сучасної української ідентичності.

Мета дослідження: Проаналізувати передумови та причини Революції Гідності, розкрити її наслідки для політичної системи України та визначити рушійні сили протестного руху

Об'єкт дослідження: Українське суспільство у період революційних змін 2013–2014 років.

Предмет дослідження: Фактори, що зумовили Революцію Гідності, та сили, які забезпечили її перебіг і наслідки.

Завдання дослідження: визначити історико-політичні передумови протестного руху; Описати ключові чинники і сили, що вплинули на перебіг революційних подій; Висвітлити основні наслідки Революції Гідності для державного і суспільного розвитку України; Оцінити роль Революції Гідності у формуванні сучасної політичної ідентичності українців.

Передумови Революції Гідності слід шукати у загальному невдоволенні суспільства діями влади, зокрема авторитарними тенденціями режиму Віктора Януковича, системною корупцією, вибіркоким правосуддям та обмеженням демократичних свобод. Гостро відчувалася відсутність реальних соціальних ліфтів, економічна стагнація та посилення політичної ізоляції України на міжнародній арені.

Ключовим чинником, що спровокував першу хвилю протестів, стало рішення уряду Миколи Азарова 21 листопада 2013 року зупинити процес підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Цей крок сприймався як зрада європейського вибору, який підтримувала більшість українського суспільства (Горбатенко, 2015, с. 271) [1].

Особливо різке збурення викликав розгін мирної студентської акції на Майдані Незалежності в ніч на 30 листопада. Насильство проти молоді стало точкою неповернення: від локального протесту події переросли в масовий громадянський рух національного масштабу.

За свідченням дослідника М. В. Лазаровича, Революція Гідності стала «логічним продовженням багатовікової боротьби українців за свободу та незалежність» і об'єднала в єдиному пориві представників усіх верств населення – від студентів до пенсіонерів, від жителів Західної України до мешканців Півдня і Сходу (Лазарович, 2016, с. 215) [6].

Особливе місце в революції зайняли громадські активісти, добровольці, незалежні журналісти, митці, релігійні лідери, волонтери та ветерани попередніх рухів опору. Активну роль відігравала молодь та студентство, які стали «совістю» протесту.

Важливим ресурсом мобілізації стали соціальні мережі. Інтернет-активісти створювали сторінки, транслювали події наживо, координували дії протестувальників. Таким чином, Революція Гідності стала також символом новітньої інформаційної боротьби (Капітоненко, 2014, с. 8) [4].

Серед безпосередніх політичних наслідків варто виокремити: Зміну політичного режиму, усунення президента Віктора Януковича та формування нового уряду; Початок структурних реформ у сферах державного управління, правоохоронної системи та юстиції; Зростання громадянської активності та посилення ролі волонтерських і ветеранських ініціатив; Розгортання збройної агресії Росії: анексія Криму (березень 2014 року) та початок бойових дій на Донбасі.

Революція також започаткувала переосмислення національної ідентичності. Як наголошує Ярослав Грицак, українська політична нація значно зміцнилася саме під час Майдану: «Нація – це спільний досвід, а Революція Гідності створила саме такий досвід» (Грицак, 2019, с. 142) [2].

Після революції спостерігається глибоке переформатування суспільства: підвищилась роль громадянського контролю, зросла підтримка ідей євроінтеграції та членства в НАТО. Водночас, соціально-економічні наслідки залишилися складними: девальвація гривні, зростання тарифів, військові втрати.

Революція Гідності стала не лише протестом проти режиму Януковича, а й глибокою трансформацією політичної культури українців. Вона засвідчила готовність суспільства відстоювати демократичні цінності навіть ціною власного життя. Незважаючи на трагічні події, численні виклики і жертви, Революція Гідності стала точкою відліку нового етапу української державності.

Її уроки є актуальними і сьогодні – в умовах повномасштабної війни, коли від громадян знову вимагається єдність, мужність і віра у справедливість.

Список використаних джерел

1. Горбатенко В. П. Політологія: Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 488 с.
2. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної нації XIX–XX століття. Київ: Якабу, 2019. 320 с.

3. Український інститут національної пам'яті. Революція Гідності: хроніка подій 2013–2014 років. Київ: УІНП, 2020.
4. Капітоненко М. Євромайдан і трансформація української політики // Сучасність. 2014. №3. С. 5–11.
5. Слюсаренко О. М. Політична система України. Київ: Либідь, 2017. 360 с.
6. Лазарович М. В. Майдан: усна історія. Київ: Академія, 2016. 352 с.

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ: ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ПАРТІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: у сучасному світі, де глобалізація та інформаційні технології змінюють традиційні уявлення про національну ідентичність, питання українського націоналізму набуває особливої актуальності. З огляду на тривалу агресію з боку Російської Федерації, внутрішні соціально-економічні виклики та необхідність консолідації суспільства, дослідження ідеологічних засад та партійних організацій українського націоналізму є важливим для розуміння сучасних політичних процесів в Україні.

Мета дослідження: проаналізувати аналіз ідеологічних основ сучасного українського націоналізму та вивчення діяльності основних партійних організацій, що представляють націоналістичний рух в Україні.

Об'єкт дослідження: сучасний український націоналізм як політичне та соціальне явище.

Предмет дослідження: ідеологічні засади українського націоналізму та діяльність партійних організацій, що його представляють.

Завдання дослідження: визначити основні ідеологічні принципи сучасного українського націоналізму, проаналізувати діяльність ключових націоналістичних партій в Україні, оцінити вплив націоналістичних ідеологій на політичний процес в Україні, визначити перспективи розвитку українського націоналізму в контексті сучасних викликів.

Сучасний український націоналізм базується на ідеях збереження національної ідентичності, мови, культури та традицій. Він спрямований на утвердження української державності, протидію зовнішнім загрозам та внутрішнім викликам, таким як корупція та соціальна несправедливість. Однією з ключових ідеологічних течій є соціально-консервативний націоналізм, який акцентує увагу на необхідності збереження традиційних цінностей, підтримки сім'ї, релігії та національної культури. Іншою важливою складовою є антиглобалістська та антиолігархічна риторика, що спрямована проти впливу транснаціональних корпорацій та олігархічних структур на політичне та економічне життя країни.

ВО «Свобода» є однією з найвідоміших націоналістичних партій в Україні. Заснована у 1991 році як Соціал-Національна партія України, у 2004 році змінила назву на ВО «Свобода». Партія позиціонує себе як носій ідеології українського націоналізму, зокрема, спираючись на праці Ярослава Стецька. Ідеологія партії включає елементи етнічного націоналізму, антикомунізму, антиглобалізму та соціального консерватизму. ВО «Свобода» виступає за націоналізацію стратегічних галузей економіки, обмеження впливу іноземного капіталу та підтримку українського виробника [1].

ОУН має довгу історію боротьби за незалежність України. У сучасному контексті організація продовжує діяльність, спрямовану на збереження національної ідентичності та протидію зовнішнім загрозам. Ідеологія ОУН базується на принципах націоналізму, самостійності та соборності України.

Організація «Тризуб» ім. Степана Бандери є радикальною націоналістичною структурою, яка виступає за побудову національної держави на основі українських традицій та цінностей. Ідеологія організації включає елементи етнічного націоналізму, антикомунізму та протидії глобалізації.

Хоча Радикальна партія Олега Ляшка не є класичною націоналістичною партією, її риторика часто включає елементи націоналізму, зокрема, акцент на підтримці українського виробника, захисті національних інтересів та традиційних цінностей.

Націоналістичні партії та організації мають значний вплив на політичний процес в Україні. Вони активно беруть участь у виборах, формують громадську думку та впливають на прийняття рішень на державному рівні. Зокрема, ВО «Свобода» мала представництво у Верховній Раді та місцевих органах влади, що дозволяло впроваджувати націоналістичні ідеї в законодавчу та виконавчу гілки влади [2].

Проте, варто зазначити, що радикальні націоналістичні ідеї часто викликають суперечки в суспільстві та критику з боку міжнародної спільноти. Деякі з пропозицій, такі як обмеження прав національних меншин або жорстка імміграційна політика, можуть суперечити принципам демократії та прав людини.

У сучасних умовах український націоналізм стикається з низкою викликів, зокрема, необхідністю адаптації до демократичних стандартів, подолання внутрішніх суперечностей та пошуку шляхів інтеграції в європейський політичний простір.

Перспективним напрямком є розвиток поміркованого націоналізму, який поєднує патріотизм з повагою до прав людини, демократичними цінностями та відкритістю до співпраці з іншими країнами. Такий підхід сприятиме консолідації українського суспільства та зміцненню державності [3].

Сучасний український націоналізм є багатогранним явищем, що включає різні ідеологічні течії та партійні організації. Його вплив на політичний процес в Україні є значним, проте для подальшого розвитку необхідно враховувати сучасні виклики та прагнути до поєднання національних інтересів з демократичними цінностями.

Список використаних джерел

1. Роль ідеології у формуванні іміджу політичної партії націоналістичного спрямування (на прикладі ВО «Свобода») – Науковий блог. – https://naub.ua.edu.ua/rol-ideolohiji-u-formuvanni-imidzhu-politychnoji-partiji-natsionalistychnoho-spryamuvannya-na-prykladi-vo-svoboda/?utm_source=chatgpt.com
2. Соціально-консервативний націоналізм: фактори становлення | Український погляд. – https://ukrpohliad.org/analytics/sotsialno-konservatyvnyj-natsionalizm-factory-stanovlennya.html?utm_source=chatgpt.com

3. Сучасний український націоналізм: основні завдання, умови та лінії ідеологічного протистояння | УССД. – https://ussd.org.ua/2021/05/01/suchasnyj-ukrayinskyj-natsionalizm-osnovni-zavdannya-umovy-ta-liniyi-ideologichnogo-protystoyannya/?utm_source=chatgpt.com

ХРИСТИЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. У ХХІ столітті питання взаємодії релігії та політики знову виходить на передній план. На тлі глобальної секуляризації та водночас зростання впливу релігійних рухів, християнська концепція влади і держави набуває особливої ваги. Вона не лише проливає світло на глибинні духовні засади політичної влади, а й ставить перед сучасним суспільством непрості питання про легітимність, моральність і межі державного управління. Християнське розуміння влади – це не тільки історична спадщина, а й жива традиція, яка викликає актуальні дискусії про природу держави, роль церкви та етику політичної діяльності.

Мета дослідження: з'ясувати, яким чином християнська традиція формувала і формує уявлення про природу влади, держави і взаємовідносин між ними, а також проаналізувати, наскільки ці уявлення залишаються релевантними в умовах сучасного політичного життя.

Об'єкт дослідження: християнське бачення влади і держави як теологічна та соціально-філософська система.

Предмет дослідження: ідейні джерела, історична еволюція та сучасні інтерпретації християнської концепції влади і держави.

Завдання дослідження: проаналізувати біблійні засади християнського розуміння влади. Дослідити історичні погляди християнських мислителів – від Августина до сучасності. Порівняти християнське уявлення про владу з основними секулярними концепціями (Гоббс, Локк, Руссо). Розглянути приклади взаємодії церкви і держави в історичному контексті. Оцінити сучасний стан і перспективи християнського впливу на політичні процеси.

Одне з найцікавіших і найпровокативніших питань у межах християнської політичної думки – це проблема походження влади. Звідки бере свій початок право людини панувати над іншими? Чи є влада божественною у своєму джерелі, тобто встановленою безпосередньо Богом? Чи ж навпаки – вона є витвором людської домовленості, плодом страху, досвіду або бажання порядку? Це питання не є суто академічним – воно визначає, як ми ставимося до держави, до політичної участі, до непокори або підкорення владі, і, врешті, до самої ідеї справедливості.

У християнстві існує одна з найбільш цитованих і водночас суперечливих відповідей на це питання. У Посланні до Римлян апостол Павло чітко зазначає: «Немає влади, як не від Бога; існуючі ж влади встановлені Богом» (Рим. 13:1). Цей фрагмент став точкою відліку для багатьох дискусій про легітимність політичної влади в християнському світі. Впродовж століть саме на цій тезі будувалась ідея «божественного права царів», де будь-який володар вважався намісником Бога на землі. Однак така інтерпретація не лише виправдовувала монархію – у найгірших її формах вона служила прикриттям для деспотизму, тиранії та навіть масових репресій.

Та чи справді апостол Павло мав на увазі сліпу покору будь-якій владі – навіть тій, що чинить зло? Варто пам'ятати контекст: Павло пише ці слова у часи, коли християн переслідує Римська імперія, яка нікого не питала про «суспільний договір». Його послання, ймовірно, мало на меті не легітимізацію імперії як такої, а радше збереження життя перших християн у ворожому середовищі.

Цю ідею по-різному розвивали християнські мислителі. Так, Августин Блаженний вважав, що влада є наслідком гріхопадіння: у ідеальному, безгрішному світі держава не була б потрібна, але оскільки людство впало, потрібна зовнішня сила, яка стримуватиме зло. Відтак, влада – це не ідеал, а вимушене зло. У своїй праці «Про град Божий» Августин порівнює два світи – «град Божий», де панує любов до Бога, і «град земний», що побудований на самолюбстві. Держава належить до другого, земного граду, але вона може бути корисним інструментом для стримування хаосу.

Фома Аквінський підхоплює цю думку, додаючи, що хоча влада як така походить від Бога, її конкретна форма і легітимність залежать від того, чи вона діє на благо людей. Якщо правитель чинить несправедливість, то його влада стає «перверзією», і йому не потрібно коритися. Таким чином, у християнстві формується складна концепція влади як дару, що може бути використаний як на благо, так і на зло.

У ХVІ столітті Мартін Лютер у трактаті «Про світську владу» виступає з дещо інакшою позицією. Він визнає владу божественною, але вважає, що навіть тиранічна влада виконує Божу функцію – приборкує грішників. Його ставлення до влади було більш консервативним, особливо в контексті німецьких селянських повстань, які Лютер рішуче засуджував.

Натомість із розвитком секулярної політичної філософії у Новий час виникають альтернативні пояснення походження влади. Томас Гоббс у своїй праці «Левіафан» малює похмуру картину «природного стану» – світу без держави, де життя є «самотнє, бідне, огидне, жорстоке і коротке». Люди, прагнучи вижити, укладають між собою договір, створюючи державу як штучного «монстра», що забезпечує порядок. Тут влада – це не дар Божий, а раціональна домовленість людей.

Джон Локк, один із батьків ліберальної традиції, підкреслює, що влада має існувати для захисту природних прав людини – життя, свободи і власності. Якщо держава порушує ці права, народ має право на повстання. Це дуже близько до християнського поняття «справедливої влади», хоча Локк виходив не з богословських, а з природно-правових засад.

Жан-Жак Руссо, у свою чергу, розвиває ідею «загальної волі», яка має бути основою політичної легітимності. Його концепція держави базується на участі всіх громадян у формуванні волі, а не на надприродному авторитеті.

Попри ці відмінності, між християнською і секулярною концепцією влади можна знайти цікаві перетини. Обидві школи визнають, що влада має бути підзвітною – або Богу, або народові. Християнська думка вказує на моральну відповідальність правителя, тоді як секулярна – на юридичну або демократичну підзвітність.

У підсумку можна сказати, що християнство не дає однозначної відповіді на питання про те, як саме формується влада. З одного боку, вона вважається встановленою Богом; з іншого – визнається, що влада, яка чинить несправедливість, втрачає свою легітимність. Це відкриває простір для дискусії: де межа між божественним авторитетом і людською відповідальністю?

Провокаційне питання: Якщо всяка влада від Бога – чи означає це, що такі постаті як Гітлер, Сталін або Путін, також були поставлені Богом? Якщо так – то чому вони приносили стільки зла? Якщо ні – то чи маємо ми право як християни чинити опір владі? І чи можлива взагалі справжня віра без критичної позиції щодо несправедливого політичного устрою?

Християнська думка щодо держави з самого початку розвивалася в умовах напруги. З одного боку, християнство – це релігія любові, милосердя і свободи у Христі. З іншого – світ, у якому зародилася Церква, був жорстким, політично жорстко централізованим і часто ворожим до нової віри. У цих умовах формувалося християнське бачення держави, яке аж ніяк не є ідеалізацією. Навпаки – у більшості християнських традицій держава ніколи не сприймалася як досконала структура. Швидше – як необхідне зло, «вимушений механізм», без якого людство може впасти в анархію й самознищення.

Найяскравішим втіленням цієї думки є праця Августина Блаженного «Про град Божий». Вона була написана після того, як Західна Римська імперія зазнала серйозного удару – у 410 році вестготи на чолі з Аларіхом взяли Рим. Багато хто з язичників тоді звинувачував християнство в тому, що нова релігія ослабила традиційні римські цінності й привела до занепаду імперії. Августин відповідає блискучою концепцією двох «градів»: града земного і града Божого.

Град земний – це політична, земна спільнота, створена на основі самолюбства. Її характерною ознакою є бажання владарювати, збагачуватись, домінувати. Навпаки, град Божий – це громада віруючих, яка керується любов'ю до Бога, прагне служіння, миру й істини. Августин не ідеалізує жоден град, але чітко розмежовує їх за ціннісною орієнтацією. Держава ж належить до града земного, і тому – як інституція, зумовлена гріхом – вона не може бути морально нейтральною чи досконалою.

Утім, навіть такий «заплямований» інститут може бути корисним. Держава стримує грішників, захищає слабших і встановлює порядок, без якого люди самі себе знищать. Це погляд на державу не як на ідеал, а як на інструмент – грубий, але ефективний. Як казав Августин, краще поганий порядок, ніж повна анархія.

Ця ідея глибоко увійшла в християнську політичну традицію. У Середньовіччі постійно велися дебати про взаємовідносини між церквою і державою, між «духовним мечем» і «світським мечем». Папа Григорій VII під час Інвеститурної боротьби стверджував, що церква має пріоритет над світською владою. Тома Аквінський знову ж таки намагався звести це до гармонії, де держава служить спільному благу, але не втручається у справи спасіння душі – головне завдання церкви.

Цікаво, що православна традиція сприйняла цю дихотомію трохи інакше. Візантійський ідеал «симфонії» між церквою і державою базувався не на протистоянні, а на співпраці. Імператор вважався «намісником Бога» на землі, але церква мала зберігати моральний авторитет. Утім, така модель часто призводила до підпорядкування церкви інтересам держави.

Протестантська реформація, навпаки, розірвала цю «симфонію». Лютер стверджував, що держава має дбати про порядок і закон, але не має права втручатися у віру. Його вчення про «два царства» – духовне (царство Бога) і світське (царство меча) – залишалось впливовим і після нього.

У сучасному світі дихотомія «град Божий / град земний» усе ще залишається актуальною. Християни живуть у світі, де держави не є нейтральними інституціями: вони можуть бути джерелом як справедливості, так і насильства. Вони ухвалюють закони, що часто суперечать християнській моралі – щодо абортів, шлюбів, війни. Водночас держави забезпечують релігійну свободу, захист життя, освіту й соціальне забезпечення.

Отже, християнська відповідь – не в утечі від держави, але й не в її обожненні. Це – напружене співіснування, яке вимагає постійної критичної рефлексії. Християнин покликаний любити свою державу, але не поклонятися їй. Поважати закон, але підкорятись передусім Божій правді.

Провокаційне питання: Якщо держава є частиною «граду земного», який побудований на самолюбстві, то чи справді варто довіряти їй вирішення моральних або етичних питань? Чи не перетворюється держава на легітимованого грішника – з гербом, гімном і податковою системою? І якщо так, то хіба церква не має обов'язку бути радикальною альтернативою, а не просто. «молитовним додатком» до політичного статусу кво?

Одне з найбільш парадоксальних питань християнської політичної думки – це роль Ісуса Христа у політиці. Чи був Він лише духовним учителем, який закликав «віддати кесарево кесареві», чи все ж – небезпечним викликом римській та юдейській владі, носієм радикального месіанського проекту? Це питання не лише академічне: відповідь на нього визначає, чи має християнин активно втручатися в політичне життя, чи навпаки – триматися осторонь.

На перший погляд, Ісус виглядає цілком аполітичним. Він не входить у прямі дебати з політичними структурами, не створює партій, не закликає до повстання. Його царство, за Його ж словами, «не від світу

цього» (Ів. 18:36). Коли фарисеї намагаються втягнути Його в податкову суперечку, Він відповідає загадковою фразою: «Віддавайте кесареве кесареві, а Боже – Богові» (Мт. 22:21), залишаючи слухачам простір для інтерпретацій.

Але якщо заглибитися далі, усе стає складнішим. Ісус народжується в контексті окупації – Римська імперія тримає Ізраїль у стані політичного приниження. Його проповідь про «Царство Боже» лунала в середовищі, де слово «цар» викликало тривогу в римської адміністрації. Його вбили не за богословські погляди, а за звинуваченням у тому, що Він проголосив себе «царем юдейським» – політичний злочин проти кесаря.

Його вигнання торговців із храму було не просто релігійним актом, а прямим викликом релігійній і водночас економічно-політичній системі: храм у Єрусалимі був не лише духовним центром, а й джерелом прибутків для юдейської еліти. Тим самим Ісус атакував саму суть колаборації релігійних і світських влад.

Пол Джонсон, британський історик, влучно зауважував, що смерть Ісуса була політичною розправою – римляни не страчували за ересі, їх цікавили лише ті, хто становив загрозу публічному порядку. Тобто Ісус був достатньо «політичним», щоби Його вбити.

Більше того, Його вчення було системним викликом цінностям імперії. У Римі цінували силу, багатство, честь і статус. Ісус проповідує: «Блаженні вбогі духом... Блаженні миротворці... Блаженні переслідувані» (Мт. 5). Усе Його вчення про першість останніх, про любов до ворогів, про відмову від помсти – це не просто етика для особистого життя, а радикальна програма переосмислення суспільного порядку.

Юрген Мольтманн, німецький теолог, вважає, що Христос утілює «надію для суспільства», яка не пасивна, а трансформаційна. У своїй праці «Теологія надії» він підкреслює, що християнство – це не втеча від світу, а боротьба за його оновлення. Ісус – не вождь революції, але Його життя й смерть – це протистояння системі, що знецінює людську гідність.

Сучасна ліберальна традиція часто намагається витіснити Ісуса з публічної сфери: «віра – це особисте». Але така позиція суперечить самій логіці християнства. Віра, що визнає кожну людину образом Божим, не може залишатись байдужою до політики, яка ці образи топче, принижує, нищить.

Водночас, християнство ніколи не ототожнює себе з жодною конкретною партією чи ідеологією. Ісус не був ні лівим, ні правим, ні лібералом, ні консерватором. У цьому – Його надзвичайна провокація: Його не можна використати як ідеологічний прапор. Християнство не підлаштовується під політичні режими, а кидає їм моральний виклик.

Якщо Ісус був настільки політично небезпечним, що Його стратили – то чому сучасне християнство так часто виглядає покірним, «зручним» і аполітичним? Може, проблема не в тому, що політика відірвана від віри – а в тому, що наша віра стала занадто комфортною для політики?

Християнська історія – це не лише історія віри, мучеництва та благодійності. Це також історія влади: здобутої, втраченої, підозрілої, спокушуваної. Стосунки між церквою і державою – це складна політична драма, де не завжди ясно, хто з ким і навіщо. Чи повинна церква бути в союзі з державою, аби впливати на суспільство? Чи повинна протистояти їй як пророчий голос? А, можливо, краще – мовчати, зберігаючи нейтралітет?

Після Константина Великого християнство із забороненої секти перетворилося на офіційну релігію імперії. Це був початок так званої «константиніанської епохи», в якій церква отримала безпрецедентний доступ до політичного впливу – але й водночас втратила частину своєї пророчої сили. «Церква стала занадто зручною» – так пізніше скаже багатозначне слово теолог Карл Барт.

Отже, постмодерн вимагає від нас не нових ідеологій, а нових чеснот. І, можливо, саме тут християнство ще має останнє слово: не як домінуюча сила, а як пам'ять про те, що влада – це завжди служіння, а не привілей. А хто забуває це – втрачає не тільки віру, а й політику.

Список використаних джерел

1. Біблія. Послання до Римлян 13:1–7
2. Августин Аврелій. Про град Божий
3. Фома Аквінський. Summa Theologica, II–II, питання 42–44
4. Грицак Ярослав. Нариси з історії Європи XX століття
5. Блуменфельд А. Християнство в добу постмодерну

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі міжнародні організації відіграють ключову роль у забезпеченні миру, безпеки, демократії та сталого розвитку. Після проголошення незалежності Україна стала активним учасником міжнародних відносин і прагне інтегруватися в європейський простір. Її участь у діяльності європейських міжнародних організацій є не лише стратегічним вектором зовнішньої політики, а й важливим чинником внутрішніх реформ. Актуальність теми зумовлена необхідністю аналізу ролі України в цих організаціях та оцінки її внеску в спільні європейські цінності.

Мета дослідження: проаналізувати місце і роль України в системі європейських міжнародних організацій та визначити перспективи її інтеграції до повноправного членства в ключових європейських інституціях.

Об'єкт дослідження: Україна як суб'єкт міжнародного співтовариства у рамках європейських організацій.

Предмет дослідження: Європейські міжнародні організації та форми участі України в їх діяльності.

Завдання дослідження: визначити основні європейські міжнародні організації, членом або партнером яких є Україна. Охарактеризувати основні напрями співпраці України з ЄС, Радою Європи, ОБСЄ та іншими структурами. Проаналізувати значення цієї співпраці для внутрішніх реформ та безпеки України. Оцінити перспективи інтеграції України до Європейського Союзу та НАТО.

З початку 1990-х років Україна послідовно реалізує курс на європейську інтеграцію. Одним із найважливіших етапів стало підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році. Вона охоплює не лише економічну, але й політичну, правову й інституційну сфери. Отримання статусу країни-кандидата у 2022 році стало символом визнання європейського вибору українського народу.

Рада Європи, членом якої Україна є з 1995 року, сприяє впровадженню принципів верховенства права, прав людини та демократії. Україна активно користується механізмами Ради Європи для захисту прав громадян та як платформи для донесення інформації про порушення, пов'язані з агресією РФ.

ОБСЄ є важливою організацією, що забезпечує моніторинг конфліктів та сприяє діалогу. Її місія в Україні (до 2022 року) була джерелом об'єктивної інформації про ситуацію на сході країни.

Також важливою є співпраця з НАТО, яка особливо активізувалась після 2014 року. Україна бере участь у програмах взаємосумісності, реформування сектору безпеки й оборони, отримує військову та технічну підтримку. Заявка на вступ до Альянсу у 2023 році підкреслила стратегічний вибір країни.

Крім того, Україна бере участь у діяльності таких європейських організацій, як Енергетичне співтовариство, Центральноевропейська ініціатива, Дунайська стратегія ЄС тощо. Ці платформи сприяють регіональному співробітництву, економічній інтеграції та сталому розвитку.

Україна є активним учасником європейських міжнародних організацій і відіграє зростаючу роль у формуванні безпекової та політичної архітектури Європи. Її прагнення до повноцінної інтеграції в ЄС та НАТО є логічним продовженням стратегічного курсу. Співпраця з європейськими організаціями сприяє не лише зовнішньополітичному укріпленню, а й поглибленню внутрішніх реформ, утвердженню демократичних стандартів і захисту суверенітету України в умовах російської агресії.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. – 2014.
2. Офіційний сайт Ради Європи: <https://www.coe.int/uk/web/portal>
3. Офіційний сайт ОБСЄ: <https://www.osce.org/ukraine>
4. Офіційний сайт Європейського Союзу: <https://europa.eu/>
5. Офіційний сайт НАТО: <https://www.nato.int/cps/uk/>
6. Заявка України на вступ до ЄС та НАТО (офіційні документи, 2022–2023 рр.).

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ.

Актуальність теми дослідження. У сучасному демократичному суспільстві громадська думка виступає важливим індикатором ефективності діяльності державних інституцій та засобом зворотного зв'язку між владою і суспільством. В умовах зростання громадянської активності, розвитку інформаційних технологій та відкритості державних процесів вивчення громадської думки стає необхідною передумовою для ухвалення обґрунтованих і легітимних управлінських рішень. Ігнорування суспільних настроїв може призводити до зниження довіри до влади, соціальної напруги та політичної нестабільності. Натомість систематичне дослідження та врахування громадської думки сприяє підвищенню ефективності державної політики, зміцненню демократичних процесів, забезпеченню суспільної злагоди.

Особливої актуальності тема набуває в період реформ, кризових явищ чи політичних трансформацій, коли якісна комунікація між державою і суспільством є вирішальним чинником стабільності. Тому дослідження механізмів збору, аналізу та практичного врахування громадської думки у державному управлінні має не лише теоретичне, а й важливе прикладне значення.

Метою дослідження є виявлення ролі та значення громадської думки у формуванні та реалізації державної політики, аналіз методів її дослідження, а також обґрунтування шляхів ефективного врахування суспільних настроїв у процесах державного управління.

Об'єктом дослідження є процеси формування, вираження та впливу громадської думки на державну політику в демократичному суспільстві.

Предмет дослідження: Предметом дослідження є механізми дослідження громадської думки, методи її аналізу та способи врахування результатів у процесі розроблення та реалізації державної політики.

Завдання дослідження: Завданням дослідження є аналіз теоретичних підходів до визначення громадської думки та її ролі в суспільстві, вивчення основних методів дослідження громадської думки, визначення особливостей впливу громадської думки на процеси формування та реалізації державної політики, оцінка сучасного стану врахування громадської думки в державному управлінні, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності використання громадської думки у прийнятті державних рішень.

У сучасному світі, де демократичні цінності дедалі більше утверджуються як основа політичного устрою, громадська думка відіграє ключову роль у формуванні державної політики. Вона слугує не лише індикатором суспільних настроїв, але й інструментом, який дає змогу органам влади адекватно реагувати на запити населення, зміцнювати легітимність власних рішень і забезпечувати ефективну взаємодію між державою та громадянським суспільством. У демократичних країнах громадська думка розглядається як важлива умова прозорого та відповідального урядування. Через неї відбувається формування публічного порядку денного, здійснюється контроль за діями влади, формулюються очікування і вимоги до політичних лідерів.

Врахування громадської думки в державному управлінні дозволяє забезпечити більш обґрунтовану та соціально вивірену політику, знижує ризики конфліктів і сприяє стабільності політичної системи. Особливої актуальності ця тема набуває в умовах політичної трансформації, кризи довіри до владних інститутів або реалізації масштабних реформ. У таких обставинах здатність держави чути й розуміти громадянські настрої є визначальним чинником для досягнення політичної ефективності, соціальної злагоди й сталого розвитку. Проте в реальній практиці часто виникають проблеми з адекватним вивченням і впровадженням результатів опитувань громадської думки у процес прийняття рішень, що зумовлює потребу в науковому аналізі цього явища.

Поняття громадської думки має глибокі філософські й соціологічні корені. Ще В. Ліппман у класичній праці *Public Opinion* (1922) звернув увагу на те, що суспільні уявлення формуються не на основі фактів, а на основі спрощених образів – «псевдосередовища». Пізніше Н. Ноель-Нойман сформулювала теорію «спіралі мовчання», згідно з якою люди схильні приховувати свою думку, якщо вона йде врозріз із домінуючою в суспільстві [1].

Ж. Габермас у праці *The Structural Transformation of the Public Sphere* (1991) аналізував, як громадська думка розвивалася в межах публічної сфери – простору, де індивіди дискутують про спільні справи. На його думку, саме здатність до критичної рефлексії та участі в публічному діалозі робить громадську думку легітимною основою політики [2]. Сучасні методи дослідження громадської думки ґрунтуються на репрезентативних соціологічних опитуваннях. Організації, як-от Pew Research Center, World Values Survey чи Gallup International, щорічно публікують глибокі дослідження громадських настроїв щодо політики, економіки, культури. В Україні такими дослідженнями займаються КМІС, «Рейтинг», Центр Разумкова. Наприклад, дані групи «Рейтинг» демонструють високий рівень недовіри до політичних інститутів, що часто прямо корелює з низьким рівнем участі громадян у виборах і громадській активності (Паніна, 2014). Громадська думка здатна виступати як коригувальний механізм у роботі владних інституцій. Як зазначає Дж. Заллер у книзі *The Nature and Origins of Mass Opinion* (1992), політики активно враховують настрої електорату, особливо в умовах виборчої конкуренції. Разом з тим, як підкреслює Бурдьє у своїй критиці, «громадська думка» як єдине ціле часто є результатом маніпуляцій і медійних конструкцій.

Дослідження OECD (2021) підтверджують, що в країнах з розвиненими демократичними інститутами існує пряма залежність між врахуванням громадської думки та ефективністю державної політики [3].

У монографії Євгена Головахи та Наталії Паніної «Сучасна українська громадська думка: стан і тенденції розвитку» (Київ: ІС НАНУ, 2005), автори здійснили ґрунтовний аналіз трансформацій суспільної свідомості в

Україні в період пострадянських змін. Вони підкреслюють, що громадська думка в умовах перехідного суспільства не лише відображає соціальні настрої, а й активно впливає на політичні процеси, формуючи запити до влади та визначаючи легітимність її рішень. Дослідники зазначають, що вивчення громадської думки є важливим інструментом для розуміння глибших соціальних процесів, таких як рівень довіри до інституцій, ідентичність, соціальні очікування та ціннісні орієнтації. Зокрема, вони акцентують увагу на тому, що в українському суспільстві існує певна суперечність між прагненням до демократичних змін і збереженням патерналістських установок, що ускладнює процеси реформування та модернізації.

Головаха і Паніна також підкреслюють, що ефективне врахування громадської думки в державній політиці можливе лише за умови систематичного її дослідження та аналізу. Вони наголошують на необхідності розвитку інституційних механізмів, які б забезпечували зворотний зв'язок між суспільством і владою, сприяючи формуванню політики, що відповідає реальним потребам громадян [4].

У В. Липця «Громадська думка та її вплив на політичні процеси» автор досліджує механізми формування та трансформації громадської думки, а також її роль у політичному житті суспільства. Він підкреслює, що громадська думка не є статичним явищем, а динамічним процесом, який формується під впливом соціально-політичних, економічних та культурних факторів. Липець аналізує, як громадська думка може впливати на прийняття політичних рішень, зокрема через механізми зворотного зв'язку між владою та громадянами. Він зазначає, що в умовах демократичного суспільства врахування громадської думки є необхідною умовою легітимності політичних рішень та ефективного функціонування державних інституцій. Особливу увагу автор приділяє ролі засобів масової інформації у формуванні громадської думки. Він розглядає ЗМІ як посередника між владою та суспільством, який може як сприяти об'єктивному інформуванню громадян, так і маніпулювати громадською думкою в інтересах певних політичних сил [5].

Громадська думка є неодмінною складовою сучасного політичного процесу. Її роль зростає в умовах демократії, де політична влада має бути відповідальною та підзвітною громадянам. Водночас для забезпечення її ефективного врахування в політиці необхідне критичне ставлення до методів її вимірювання, підвищення інформаційної грамотності населення та розвиток культури відкритого суспільного діалогу.

Список використаних джерел

1. Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Macmillan.
2. Habermas, J. (1991). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. MIT Press.
3. Zaller J. *The Nature and Origins of Mass Opinion* (1992)
4. Є. Головаха і Н. Паніно «Сучасна українська громадська думка: стан і тенденції розвитку» (Київ: ІС НАНУ, 2005).
5. Липець В. Громадська думка та її вплив на політичні процеси. – К.: Наукова думка, 2012

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні Україна привернула глобальну увагу і перетворилася на одного з основних міжнародних гравців. Недавні події продемонстрували критичну важливість нашого географічного положення разом з ресурсами та прагненнями бути незалежними. Україна продовжує бути центром уваги численних глобальних потуг, що прагнуть контролювати її політичні та економічні процеси. Аналіз геополітичної позиції України в сучасному світі становить критично важливе завдання для визначення шляхів державного розвитку та зміцнення її глобальних позицій.

Мета дослідження: визначити роль і значення України в сучасній геополітичній системі світу, а також проаналізувати основні виклики і можливості.

Об'єкт дослідження: Україна як суб'єкт міжнародних відносин у сучасному геополітичному просторі.

Предмет дослідження: основні напрями зовнішньої політики України, її стратегічні партнери, геополітичні загрози та перспективи розвитку в умовах швидких світових змін.

Завдання дослідження: проаналізувати місце України в сучасному геополітичному просторі, визначити основні загрози й можливості для її розвитку на міжнародній арені.

Говорячи про місце України у світі, неможливо не згадати про географічне розташування нашої країни. Україна знаходиться на перетині основних економічних, політичних та культурних шляхів у Європі та Азії. Чорне море забезпечує доступ до морської торгівлі, а ринки Середземномор'я та Близького Сходу є стратегічно важливими. Не дивно, що територія сучасної України в давнину була ареною постійних народних міграцій та завоювальницьких сутичок.

Останнім часом Україна розглядається як центр суперечностей, вбудованих у сучасну геополітику. З точки зору домінуючої сучасної думки, володіти Україною означає контролювати баланс сил у всьому географічному регіоні Євразії. Відомий американський геостратег Збігнев Бжезінський у своїй книзі «Велика шахівниця» стверджує, що «Росія перестає бути євразійською імперією без України, але має шанс відновити глобальне домінування з нею» [1].

Тому збереження територіальної цілісності та самоврядування України є не лише питанням національної безпеки, але й турботою про стабільність міжнародного порядку. Крім географії, важливим є також ресурсний потенціал України. Родючі чорноземи роблять нашу країну одним із провідних виробників сільськогосподарської продукції у світі. А промисловий потенціал, незважаючи на втрати, все ще зберігає стратегічне значення для Європи та Азії. Важливо розуміти, що Україна також має сильні транзитні можливості: через її територію проходять важливі енергетичні коридори, які постачають нафту та газ у Європу [2].

Також Україна набула особливого значення після 2014 року. Початок російських атак показав необхідність стабільної України для миру і безпеки в Європі. Про це регулярно заявляють міжнародні групи, в тому числі Міністерство закордонних справ України [3].

Зовнішня політика України давно формується під впливом двох протилежних сил – з одного боку Захід, з іншого – Росія. Після 1991 року Україна поступово рухалася в бік європейської моделі розвитку, але не могла повністю уникнути впливу Москви, яка вважала цю територію своєю «сферою інтересів». Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році стало поворотним моментом: країна зробила вибір на користь демократичних змін і поступової інтеграції з Європою [4].

США та ЄС з того часу стали ключовими партнерами України, підтримуючи її у реформах і надаючи фінансову та політичну допомогу. Натомість Росія, не погоджуючись із цим курсом, почала тиск: спочатку через торгівлю й енергетику, а згодом – відкритою агресією. Аналітики, зокрема Збігнев Бжезінський, наголошували: для Кремля Україна – це не просто сусід, а критичний елемент імперського проекту [1].

Сьогодні зовнішньополітична позиція України – це, по суті, постійне балансування між підтримкою союзників і загрозами зі Сходу. І саме тому наша країна змушена бути активною у дипломатії та мати чітку стратегію на роки вперед.

Серед головних загроз для України першою стоїть повномасштабна війна з Росією. Починаючи з 2014 року, ситуація постійно ускладнювалася: від анексії Криму до вторгнення у 2022-му. Це вже не просто конфлікт за територію, а питання виживання української державності. І водночас – це виклик для всієї системи безпеки Європи [3]. Але проблема не тільки у війні. Є ще й внутрішні ризики – політична нестабільність, слабкість інституцій, корупція, і все це послаблює державу зсередини. Поки система не буде стабільною, країна залишатиметься вразливою до зовнішніх впливів [5]. До цього додається економічна залежність – енергетика, логістика, імпорт. Щоразу, коли Україна втрачає незалежність у певній сфері, вона автоматично відкриває ще одні «ворота» для тиску. У МЗС зазначають, що зміцнення економіки та партнерства – один з пріоритетів, бо без цього неможливо говорити про стійку безпеку [3]. Ще один ризик менш очевидний, але важливий – це культурна ідентичність. Україна знаходиться на перетині цивілізацій [6], і тому стає «зручною» мішенню для інформаційної війни, пропаганди, маніпуляцій зі свідомістю. І саме тут багато хто недооцінює загрозу – але вона справжня.

Попри війну, політичний тиск і складну економічну ситуацію, Україна має сильні точки росту. Перша – це підтримка міжнародних партнерів. Ідеться не лише про фінансову або військову допомогу, а й про політичну

довіру. Після 2022 року багато країн відкрито назвали Україну частиною європейської спільноти, і це вже не просто дипломатичні фрази – це вектор на роки вперед [3]. Україна має всі шанси поступово інтегруватися в структури Європейського Союзу. Статус кандидата на вступ, отриманий у 2022 році, відкрив шлях до масштабних реформ і внутрішніх змін. Усе залежить від того, як швидко ми зможемо впоратися з корупцією, реформувати суди, оновити систему освіти та управління [7]. Крім того, Україна може стати важливим гравцем у питаннях енергетичної трансформації. Європа шукає заміну російським енергоносіям, і тут у нас є реальний шанс – розвивати енергетику, водень, біопаливо [8]. Якщо правильно використати ці ніші, Україна зможе не тільки забезпечити себе, а й стати експортером енергії майбутнього. Також Україна вже давно має потужний ІТ-сектор, який продовжує розвиватися навіть у часи війни. Це шанс для економіки швидко адаптуватися до нових умов, залучати інвестиції та створювати якісний імідж країни – інноваційної, стійкої, відкритої для співпраці. Отже, перспективи є. Але все залежить не тільки від зовнішніх обставин, а й від нас самих – чи зможемо ми втримати єдність, не втратити темп реформ і продовжити шлях, який уже почали.

Україна відіграє важливу роль у сучасному геополітичному просторі – як форпост демократії, як держава зі стратегічним розташуванням і як учасник глобальних процесів. Попри виклики, пов'язані з війною, політичним тиском і внутрішніми проблемами, Україна має реальні шанси посилити свої позиції у світі. Для цього потрібні послідовність у реформах, підтримка міжнародних партнерів і внутрішня стійкість.

Список використаних джерел

1. Бжезінський З. *Велика шахівниця. Панування Америки та її геостратегічні імперативи*. – К.: Основи, 2000.
2. Офіційний сайт МЗС України. Розділ: *Зовнішня політика та економічна дипломатія*.
3. Міністерство закордонних справ України. URL: mfa.gov.ua
4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, 2014.
5. Центр Разумкова. *Політична стабільність України: виклики і шляхи вирішення*, 2023.
6. Гантінгтон С. *Зіткнення цивілізацій та новий світовий порядок*. – К.: Основи, 2002.
7. Європейська комісія. Повідомлення про надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, 2022, URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu>
8. Atlantic Council. *Ukraine's post-war recovery: investment opportunities*, 2023.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. Ідея соціальної держави є однією з основ сучасної демократичної моделі управління, у якій держава бере на себе зобов'язання забезпечити гідний рівень життя для всіх громадян. У Конституції України (ст. 1) зазначено, що Україна є «соціальною, правовою державою». Проте реалії сьогодення свідчать про низку викликів, які перешкоджають повноцінній реалізації цього принципу. В умовах війни, економічної нестабільності та кризи довіри до інституцій держави особливої ваги набуває питання: чи здатна Україна утвердитися як соціальна держава і які перспективи цього процесу?

Мета дослідження: проаналізувати сучасний стан України як соціальної держави, виявити основні бар'єри на цьому шляху та окреслити можливі напрями і механізми утвердження соціальної державності в майбутньому.

Об'єкт дослідження: соціальні функції української держави, політика соціального захисту, роль державних інституцій у забезпеченні добробуту громадян.

Предмет дослідження: механізми формування соціальної держави в Україні, проблеми реалізації соціальних гарантій, порівняльний аналіз із досвідом інших країн.

Завдання дослідження: визначити основні принципи соціальної держави. Оцінити рівень реалізації соціальної політики в Україні. Проаналізувати вплив війни на соціальні гарантії. Зіставити досвід України з практиками країн Європейського Союзу. Сформулювати рекомендації щодо посилення соціальної ролі держави.

Ідея соціальної держави бере свій початок ще з XIX століття, однак набула повного розвитку у XX столітті, зокрема у країнах Західної Європи. Вона передбачає активну участь держави у забезпеченні базових прав: права на освіту, охорону здоров'я, соціальне забезпечення, гідну працю та житло. Соціальна держава – це не лише система пільг, а передусім модель справедливого розподілу ресурсів.

В Україні, незважаючи на конституційне закріплення соціальної державності, існує чимало проблем. З одного боку – наявні державні програми соціального захисту (пенсійне забезпечення, допомога малозабезпеченим, субсидії), з іншого – низький рівень фінансування, корупція, нерівномірність доступу до соціальних послуг і неефективність механізмів їх реалізації.

Війна, що триває з 2014 року і особливо загострилася після 2022 року, поставила соціальну сферу перед новими викликами. Величезна кількість внутрішньо переміщених осіб, зростання безробіття, психологічна травматизація населення та руйнування інфраструктури потребують переосмислення соціальної політики. Держава вимушена одночасно забезпечувати обороноздатність та підтримувати мільйони громадян, які опинилися в критичних умовах.

Проте навіть у цих складних умовах спостерігається розвиток громадянського суспільства, волонтерського руху, міжнародної допомоги. Усе це створює підґрунтя для майбутнього відновлення та побудови ефективнішої соціальної політики.

Європейський досвід показує, що ефективна соціальна держава можлива за умов: прозорого управління, податкової справедливості, дієвих механізмів соціального діалогу та інституційної спроможності. Інтеграція України до ЄС відкриває перспективи для перенесення європейських стандартів у соціальну сферу – через реформування охорони здоров'я, діджиталізацію послуг, підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу.

Сучасна соціальна держава не зводиться до простого розподілу благ, а базується на принципах сталого розвитку, людського капіталу, інклюзивності. Соціальна політика має враховувати не лише економічні, а й культурні, демографічні, екологічні аспекти. У майбутньому пріоритетами для України мають стати: розвиток освіти й охорони здоров'я, доступ до житла, підтримка вразливих груп, розвиток місцевих громад, цифровізація адміністративних послуг.

Утвердження України як соціальної держави – це не лише політична декларація, а стратегічний напрямок, від якого залежить добробут, згуртованість і стабільність суспільства. Станом на сьогодні цей процес є складним і суперечливим, проте має потужний потенціал. Головним ресурсом для його реалізації є людський капітал, активна громадянська позиція, європейський вектор інтеграції та спільне прагнення до гідного життя. Успішна соціальна держава – це та, що ставить у центрі людину і забезпечує умови для її розвитку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Київ: Верховна Рада України, 1996.
2. Андрущенко В. «Соціальна держава: європейський досвід і українські реалії». Київ: Знання, 2018.
3. Сенченко О. «Соціальна політика в умовах трансформації українського суспільства». Харків: Право, 2019.
4. Esping-Andersen G. «The Three Worlds of Welfare Capitalism». Princeton University Press, 1990.
5. Іванов С. «Держава і суспільство: соціальна відповідальність і партнерство». Львів: Світ, 2021.
6. OECD. «Social Policy in a Changing World». Paris: OECD Publishing, 2020.
7. Миколюк О. «Європейська соціальна модель: виклики для України». Чернівці: Рута, 2022.

СУЧАСНА УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. У процесі формування української державності важливим етапом є усвідомлення і визнання України як національної держави. У ХХІ столітті цей статус є визначальним для забезпечення державного суверенітету, єдності нації, захисту прав корінного населення і національних меншин, а також сталого розвитку суспільства. Сучасні політичні процеси, війна з Росією, питання ідентичності, мови, культурної пам'яті та геополітичного вибору України посилюють значення концепту національної держави як форми політичної організації.

Мета дослідження: проаналізувати становлення сучасної України як національної держави, виявити основні чинники, що формують національну ідентичність, та з'ясувати роль державних інституцій у цьому процесі, визначити основні риси, проблеми та перспективи розвитку сучасної України як національної держави

Об'єкт дослідження: сучасна українська держава..

Предмет дослідження: процеси формування української національної державності.

Завдання дослідження: охарактеризувати основні ознаки національної держави, дослідити формування української ідентичності, проаналізувати проблеми національної єдності в умовах війни, розглянути роль мови, культури, історичної пам'яті.

Поняття «національна держава» у сучасній політичній науці трактується як форма державного устрою, в якій переважає етнічна спільність, що визначає національну ідентичність держави. Така держава характеризується єдиною державною мовою, спільною історичною пам'яттю, культурними традиціями та інституційним захистом національних інтересів [1, с. 15-19].

Бенедикт Андерсон визначає націю як уявлену спільноту, що «існує, поки її члени вірять у неї». Відповідно, держава – як політична оболонка цієї уявленої спільноти – повинна забезпечувати умови для її збереження і розвитку [2, с. 24].

Формування України як національної держави бере початок з часів Київської Русі, однак особливе значення мали події ХХ століття – боротьба за незалежність у 1917–1921 рр., відновлення незалежності у 1991 році та Революція Гідності 2014 року, що остаточно закріпила курс України на європейську інтеграцію й національне відродження [3, с. 63-67].

Конституція України закріплює статус української мови як єдиної державної, що є характерною рисою національної держави [4, с. 112]. Разом з тим, держава визнає і захищає права національних меншин. Від початку повномасштабної агресії РФ у 2022 році відбулося суттєве зміцнення національної ідентичності українців. За соціологічними даними, понад 90% громадян сьогодні ідентифікують себе як частину єдиного українського народу, незалежно від етнічного походження [5, с. 148].

Мовна політика стала ключовим інструментом державного будівництва. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» має на меті зміцнення мовної єдності, що є запорукою стабільності національної держави [6, с. 97]. Українська культура, зокрема література, музика, кіно, набуває все більшого значення в умовах гібридної війни, коли інформаційний фронт є не менш важливим, ніж військовий [7, с. 83-89]. Євроінтеграційний курс України є не лише політичним, а й ідентифікаційним проектом. Європейські цінності – права людини, демократія, верховенство права – збігаються з ідеалами національної держави, яка прагне стати повноцінним суб'єктом міжнародного права [8, с. 176]. Законодавчі та інституційні зміни, які відбуваються у процесі адаптації до стандартів ЄС, сприяють формуванню політичної нації – об'єднаній навколо спільної мети та ідеалів, незалежно від походження.

Україна продовжує складний, але послідовний шлях становлення як національної держави. В умовах зовнішньої агресії та внутрішніх трансформацій на перший план виходить національна єдність, культурна самоідентифікація, мова, історична пам'ять. Водночас держава повинна зберігати баланс між національною самобутністю та плюралізмом, забезпечуючи права усіх громадян незалежно від їхнього етнічного чи мовного походження. Побудова національної держави в Україні є не тільки політичним процесом, а й моральним обов'язком перед минулими і майбутніми поколіннями.

Список використаних джерел

1. Мазепа Я. В. Національна ідентичність в сучасному світі. Київ: Освіта, 2018. – С. 15–19.
2. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Львів: Видавництво УКУ, 2001. – С. 24.
3. Якубовський В. П. Україна у ХХ столітті: боротьба за незалежність. Харків: Фоліо, 2020. – С. 63–67.
4. Конституція України. – Київ: Верховна Рада України, 2023. – С. 112.
5. Інститут соціології НАН України. Національна ідентичність у часи війни. Київ: НАН, 2023. – С. 148.
6. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». – Відомості Верховної Ради, 2019. – № 21. – С. 97.
7. Жданов І. С. Культура як щит нації. Київ: Арт-книга, 2022. – С. 83–89.

ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, який швидко змінюється, молодь виступає не лише спостерігачем, а й активним учасником суспільно-політичних процесів. У контексті викликів, зумовлених глобальними кризами, саме молоде покоління зазнає найбільшого впливу, але водночас демонструє високий потенціал до трансформацій. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розуміння і підтримки політичної активності молоді, яка є рушієм змін, носієм нових ідей та головним чинником сталого розвитку демократії в Україні.

Мета дослідження: проаналізувати сучасні форми політичної участі молоді в Україні та визначити шляхи активізації її ролі у процесах демократичного розвитку держави.

Об'єкт дослідження: політична активність молоді в умовах сучасного українського суспільства.

Предмет дослідження: форми, рівень та чинники, що впливають на політичну участь молоді, а також механізми її активізації в політичному житті України.

Завдання дослідження: проаналізувати форми політичної участі молоді та визначити фактори, що впливають на її активність в Україні.

Сучасний світ швидко змінюється, і сьогоднішні молоді люди є не просто спостерігачами, а активними учасниками цих змін. Це майбутнє країни, і вже зараз від їхньої участі залежить, яким воно буде. Так, план відновлення молоді від Міжнародного Економічного Форуму стверджує, що молоде покоління є найбільш постраждалою демографічною групою через світову кризу, яка щороку тільки загострюється в усіх сферах. Проте, попри те, що багато дорослих вважають сучасну молодь апатичною та неспроможною до змін, участь молоді в політичному та суспільному житті в багатьох країнах зростає. [4].

Дослідження Ipsos, показує, що молодь у всьому світі дивиться в майбутнє з більшою надією, ніж старше покоління. У 15 опитаних країнах, молоді люди очікують кращого майбутнього для себе, своєї країни та світу, ніж дорослі [4].

Політична активність властива як окремим індивідам, що беруть участь у політиці, так і масам. Вона охоплює діяльність професійних політиків, у тому числі депутатів, чиновників різних рівнів, лідерів політичних партій, організацій та їхніх членів, самих партій, націй та інших соціальних спільнот, а також держав у цілому. До цього також належить політична активність молоді – прошарку суспільства, що творить світ, у якому живе, і безпосередньо впливає на процеси та перетворення в різних сферах життя країни [1].

Політична участь – це активний вплив громадян на функціонування політичної системи, формування політичних інститутів і вироблення політичних рішень. [5].

Розрізняють політичну участь: індивідуальну та колективну (особиста або групова участь); добровільну та примусову (з власної ініціативи чи під тиском); активну і пасивну (активні дії чи просто спостереження); традиційну і новаторську (звичні методи чи нові форми участі); легітимну і нелегітимну (згідно з законами чи поза певними правовими рамками) [5].

Конкретними формами політичної участі є: вибори (голосування для обрання представників); референдуми (голосування з важливих питань на національному чи місцевому рівні); участь у діяльності політичних партій, зборів підписів (включення в політичні процеси, підтримка ініціатив); мітинги (публічні збори для вираження думок або протесту); демонстрації (масові акції протесту чи підтримки); страйки (відмова від роботи для досягнення соціальних або політичних цілей). [5].

У загальному, роль молоді визначається наступними чинниками: молодь є великою соціально демографічною групою, що займає значне місце у виробництві і виступає основним джерелом поповнення трудових ресурсів; молодь – основний носій інтелектуального і фізичного потенціалу суспільства, вона вирізняється високим творчим і трудовим потенціалом, здатна до активної діяльності в різних сферах життя; молодь має велику соціальну та професійну перспективу, вона здатна швидше інших соціальних груп суспільства оволодіти новими знаннями, професіями і спеціальностями. [6].

Форми та шляхи участі молоді в політичному житті України:

1. Молодіжні студентські рухи – одна з форм політичної участі, яка виникає в процесі соціально-економічного та соціально-політичного розвитку суспільства. Вони можуть співпрацювати з політичними партіями або конкурувати з ними за реалізацію політичних інтересів.

2. Протести та мітинги – форма активності молоді, що часто є вираженням протесту.

3. Соціальна активність – зокрема участь молоді в обговореннях, розробленні нормативно-правових актів, які стосуються молодіжної політики.

4. Громадські організації – розвиток молодіжних громадських організацій як інституту самоорганізації для виявлення політичних інтересів.

5. Молодіжні засоби масової комунікації – для активізації участі молоді в політичному житті.

6. Волонтерський рух – підтримка волонтерства як частина соціальної активності молоді.

7. Громадські слухання – зокрема слухання, що стосуються молодіжних проблем. [2]

Для активізації впливу молоді та молодіжних об'єднань на розвиток місцевої демократії в Україні необхідно посилити діяльність у кількох ключових напрямках. Передусім ідеться про розширення співпраці між

молодіжними ініціативами та органами місцевого самоврядування через реалізацію спільних програм, які сприятимуть включенню молодих людей до представницьких і виконавчих органів влади. Водночас варто створювати умови для їхнього професійного розвитку, підтримувати професійні об'єднання молодих депутатів і службовців, розширювати їхні можливості та враховувати успішний міжнародний досвід [3].

З метою підвищення виборчої активності молоді необхідно зосередитися на правовій просвіті, донесенні значення участі у голосуванні на місцевому рівні, а також залученні молодих громадян до організаційних процесів [3].

Молодь є важливим стратегічним ресурсом суспільства, здатним забезпечити інноваційний розвиток та демократичні перетворення. Попри стереотипи про її пасивність, у світі та в Україні зростає рівень її політичної активності. Важливо створити сприятливі умови для участі молодих громадян у процесах ухвалення рішень через правову просвіту, розвиток молодіжних ініціатив, інституційну підтримку громадських організацій та активне залучення до виборчого процесу. Такий підхід сприятиме не лише розширенню демократії, а й формуванню відповідального покоління лідерів майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Каретна О. О., НУ «ОЮА». Політична активність молоді як умова соціально-політичних трансформацій в Україні. УДК 321.01-053.81(477). URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/44_2012/30.pdf
2. Колеснік Т. В. Форми політичної участі молоді в Україні / Вінницький національний технічний університет. УДК 329.78(477). URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/download/1882/1507>
3. Плоский К. В. Участь молоді у розвитку місцевої демократії в Україні: проблеми та перспективи. 2005. С. 109. URL: https://scholar.google.com.ua/scholar_url?url=https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2005/01/100-110__no-1__vol-6__2005__UKR.pdf&hl=uk&sa=X&ei=AL8LaPKyKJPOieoPlcDpoQc&scisig=AFWwaebKRm8uDhdAXy1SksD-dhOS&oi=scholar
4. URL: <https://studies.in.ua/polit-men-shpora/2601-osnovn-formi-tipi-politichnoyi-uchast.html>
5. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/29806/>

ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Ідеологія «русского міра» стала ключовим інструментом обґрунтування та легітимації агресивної політики Російської Федерації щодо України. Вона використовується для виправдання анексії Криму, військових дій на Донбасі та повномасштабного вторгнення у 2022 році. Розуміння сутності цієї ідеології є необхідним для формування ефективної стратегії протидії російській агресії та захисту національної ідентичності України.

Метою даного дослідження є аналіз ідеології «русского міра» як ідейної основи російської агресії проти України, визначення її ключових елементів та механізмів впливу на українське суспільство.

Об'єкт дослідження: ідеологія «русского міра» та її вплив на політичні процеси в Україні.

Предмет дослідження: концептуальні засади, інструменти та наслідки впровадження ідеології «русского міра» в контексті російської агресії проти України.

Завдання дослідження: з'ясування історичних передумов формування ідеології «русского міра», вивчення її основних принципів, аналіз способів її впровадження в українське суспільство, а також визначення шляхів протидії її поширенню.

Історично ідеологія «русского міра» бере свій початок у 1990-х роках, коли в Росії почали формуватися нові форми національної самоідентифікації після розпаду СРСР. Ідеологи цього концепту звернулися до образу «святої Русі», православної єдності та ідеї про «велику російську цивілізацію», яка нібито має історичне право об'єднувати слов'янські народи – росіян, білорусів та українців – у межах спільного культурно-історичного простору (1. Доктрина «русского мира» як політична ідеологія агресії Росії проти України. Українознавство).

Основними елементами ідеології «русского міра» є православ'я, російська мова як носій ідентичності, спільна історична пам'ять та культ перемоги у Другій світовій війні, а також протиставлення себе «занепадом Заходу». У цих умовах «русский мір» позиціонується як альтернатива ліберально-демократичним цінностям, що нібито загрожують традиційним «духовним скріпам». Для України це має особливо небезпечні наслідки, оскільки така ідеологія прямо заперечує існування самостійної української держави, мови, культури й нації загалом.

Ідеологія «русского міра» використовується росією для легітимації агресії: з одного боку, через риторику «захисту» російськомовного населення, з іншого – через аргументацію необхідності «повернення» територій, які, за кремлівською логікою, належать до сфери російського впливу. Така псевдоісторична аргументація активно поширюється через пропагандистські ЗМІ, а також церковні структури, насамперед Російську православну церкву, яка підтримує політику Кремля (2. Українська ідентичність – головна мішень російської військової агресії. НІСД).

Механізми впровадження ідеології в українське суспільство є різноманітними: вони включають інформаційну війну, підтримку проросійських політичних сил, створення проросійських громадських організацій, поширення освітніх програм із викривленим трактуванням історії, а також активну роботу релігійних структур, підконтрольних Москві. Особливу роль у цьому процесі відіграє інформаційний простір, де через фейкові новини, маніпулятивні сюжети й антиукраїнські наративи росія намагається посіяти сумніви щодо легітимності української державності та зміцнити вплив на населення східних і південних регіонів.

У зв'язку з цим, одним з головних завдань української держави є протидія поширенню ідеології «русского міра». До стратегічних напрямів такої протидії належить: підтримка та захист української мови й культури, модернізація освіти з акцентом на критичне мислення, посилення інформаційної безпеки, утвердження релігійної незалежності від Москви, а також поглиблення співпраці з міжнародними партнерами у сфері протидії дезінформації та гібридним загрозам.

У підсумку, ідеологія «русского міра» є ключовим фактором, що сприяє продовженню російської агресії проти України. Вона становить системну загрозу не лише територіальній цілісності, але й самому існуванню української нації як окремого політичного й культурного суб'єкта. Вивчення цієї ідеології, її механізмів та наслідків є необхідним кроком до побудови ефективної стратегії національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Доктрина «русского мира» як політична ідеологія агресії Росії проти України. – <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/247961>
2. Українська ідентичність – головна мішень російської військової агресії. – <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska-identychnist-holovna-mishen-rosiyskoyi-viyskovoyi-ahresiyi>
3. Звернення християнських церков України щодо засудження агресивної ідеології «русского міра». – <https://www.irs.in.ua/p/176>

ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ

Актуальність теми дослідження: У сучасних умовах демократизації політичної системи політичний маркетинг виступає важливим інструментом впливу на громадську думку, формування позитивного іміджу політичних лідерів та забезпечення конкурентоспроможності політичних партій. В умовах інформаційного суспільства та широкого впровадження цифрових технологій політична комунікація набуває нових форм, що зумовлює необхідність дослідження політичного маркетингу як окремого явища сучасної політології та практики [1, с. 72].

Мета дослідження: розкрити сутність політичного маркетингу, його функції, механізми реалізації та вплив на виборчу поведінку громадян.

Об'єкт дослідження: сучасні політичні комунікації в Україні.

Предмет дослідження: маркетингові стратегії, які застосовуються в політичній сфері з метою формування підтримки виборців.

Завданням дослідження: з'ясування сутності політичного маркетингу, аналіз його основних інструментів, вивчення прикладів його застосування в Україні та виявлення ключових проблем і перспектив розвитку.

Політичний маркетинг у сучасному демократичному суспільстві є ключовим інструментом взаємодії між політичною владою та громадянами. Він включає в себе аналіз запитів виборців, розробку стратегій впливу, конструювання політичного образу та створення привабливих інформаційних повідомлень, які спрямовані на досягнення політичної підтримки.

Основою політичного маркетингу є використання маркетингових підходів у сфері політики: вивчення ринку (електорату), сегментування аудиторії, формування попиту на політичні ідеї та кандидатів, а також довготривале позиціонування у свідомості виборців [2, с. 11–15].

Особливу роль у політичному маркетингу відіграє політичне брендування – створення цілісного, послідовного образу політичного лідера або партії, який викликає довіру та емоційний відгук у громадян. Успішне брендування ґрунтується на поєднанні символів, кольорів, лозунгів, риторики, медійного супроводу, а також на умілому використанні особистих якостей лідера, що дозволяє йому вирізнитись серед конкурентів [1, с. 72].

Не менш важливим компонентом є аналітична складова. Соціологічні дослідження, фокус-групи, тестування меседжів і постійний моніторинг настроїв населення дозволяють гнучко змінювати стратегію кампанії. Політичні консультанти часто використовують методи комерційного маркетингу, адаптуючи їх до політичного контексту, що дозволяє будувати ефективну комунікацію з різними соціальними групами [4, с. 56–60].

В Україні політичний маркетинг активно застосовується з початку 2000-х років. Кампанії Віктора Ющенка, Юлії Тимошенко, Петра Порошенка та Володимира Зеленського є прикладами різних підходів до побудови іміджу та роботи з електоратом. Зокрема, кампанія В. Зеленського 2019 року стала прикладом використання діджитал-інструментів, відеоконтенту та соціальних мереж, що дало змогу мобілізувати молодь і сформувати новий формат взаємодії з виборцями [3, с. 35–37].

Однак політичний маркетинг має не лише позитивний потенціал. Його використання часто супроводжується маніпуляціями, поширенням фейкових новин, «чорним» PR, емоційним шантажем або використанням популістських обіцянок, які не мають реального підґрунтя. Такі практики створюють загрозу знецінення політики як інструменту раціонального управління та підривають довіру до державних інституцій [5, с. 90–94]. Тому сучасна політологія звертає увагу на потребу регламентації політичного маркетингу, встановлення етичних стандартів для консультантів, маркетологів і політичних лідерів. У цьому контексті надзвичайно актуальним є питання забезпечення прозорості джерел фінансування політичної реклами, відповідальності за маніпуляції громадською думкою та підвищення медіаграмотності населення.

Політичний маркетинг є ключовим механізмом ефективної політичної комунікації в демократичному суспільстві. Його інструменти дозволяють політичним акторам налагоджувати діалог з електоратом, адаптуватися до запитів суспільства та забезпечувати результативність виборчих кампаній. У той же час, важливим викликом залишається забезпечення етичності і відповідальності у використанні маркетингових технологій. Розвиток політичного маркетингу в Україні свідчить про зростання політичної культури, але також вимагає постійного вдосконалення й регулювання.

Список використаних джерел

1. Кривонос Р. А. Політичний маркетинг у системі комунікації з виборцями // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія*. 2018. Вип. 2. С. 72–76.
2. Костюченко В. О. Політичний маркетинг: теоретичні засади та практичні аспекти. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 144 с.
3. Городяненко В. Г. Політичний маркетинг в Україні: стан та перспективи розвитку // *Гілея: науковий вісник*. 2020. Вип. 150. С. 33–37.
4. Мельник Р. С. Соціологія і політичний маркетинг: взаємодія і впливи // *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2019. Вип. 13. С. 55–61.
5. Мурашкін О. І. Етичні виклики політичного маркетингу в Україні // *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. №30. С. 90–94.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Волонтерський рух в Україні набуває особливого значення в умовах політичних, економічних та соціальних трансформацій, які відбуваються в країні, особливо після 2014 року, коли розпочалась війна на сході країни. Волонтери стали незамінними учасниками соціальних, гуманітарних, медичних та освітніх ініціатив, сприяючи розвитку громадянського суспільства і підтримці державних та військових структур. Волонтерство сьогодні є не лише актом доброчинності, але й важливим елементом системи соціальних послуг, сприяючи розвитку соціальних інституцій та установ. Актуальність дослідження волонтерського руху зумовлена необхідністю аналізу його сучасних тенденцій, ролі волонтерів у різних сферах суспільного життя, а також взаємодії з державними та недержавними організаціями.

Мета дослідження: аналіз сучасних тенденцій волонтерського руху в Україні, визначення його ролі в суспільному розвитку, а також вивчення механізмів взаємодії волонтерів із державними та громадськими організаціями.

Об'єкт дослідження: волонтерський рух в Україні, його учасники та вплив на різні сфери суспільного життя. **Предмет дослідження:** сучасні тенденції в організації волонтерської діяльності, взаємодія волонтерів з громадськими та державними інститутами, а також їхня роль у задоволенні соціальних потреб громадян.

Завдання дослідження: визначити основні тенденції волонтерського руху в Україні на сучасному етапі; дослідити соціальну роль волонтерства в умовах війни та післявоєнної реконструкції; проаналізувати співпрацю волонтерських організацій з державними установами та громадськими організаціями; визначити перспективи розвитку волонтерства в Україні у контексті соціальної політики та державного управління.

Волонтерський рух в Україні має глибоке історичне коріння, але значне поширення і формалізацію отримав саме в умовах постійних криз та війни. Офіційно волонтерство в Україні було визнано постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року за №1895, де затверджувалися також і положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг [4]. Цей крок дозволив закріпити правову основу для розвитку волонтерської діяльності, що стало особливо важливим для регулювання взаємодії волонтерів з державними та громадськими організаціями.

Волонтерський рух в Україні також є основою діяльності недержавних та громадських організацій, професійних організацій та профспілок [1]. У сучасних умовах волонтери відіграють ключову роль у наданні гуманітарної допомоги, підтримці медичних установ, освіти, а також у відновленні соціальних інститутів у зонах конфлікту. Їхня діяльність охоплює широкий спектр соціальних послуг, від надання продовольчої допомоги до психологічної підтримки військових та переселенців.

Більшість дослідників волонтерського руху вважають, що він існуватиме доти, доки держава не буде спроможна сама створити такі установи, які задовольняють соціальні потреби громадян за умови, що ці установи матимуть достатні фінансові можливості [2, с. 157]. Це означає, що, попри значний внесок волонтерів у вирішення соціальних проблем, повна заміна їх діяльності державними установами все ще є недосяжною метою. Проблеми, з якими стикаються волонтери – від недостатнього фінансування до правових труднощів – свідчать про те, що без належної державної підтримки волонтерський рух не зможе замінити державні інститути.

Водночас, важливо зазначити, що надання одноразової допомоги не визначається законом як волонтерська діяльність [3]. Це чітко показує розмежування між одноразовими ініціативами та системною волонтерською роботою, що передбачає регулярну, організовану діяльність, спрямовану на задоволення соціальних потреб у довгостроковій перспективі.

Сучасні тенденції волонтерського руху в Україні свідчать про кілька важливих аспектів, які визначають його еволюцію та розвиток. Однією з ключових тенденцій є професіоналізація волонтерства. Все більше волонтерів організовуються в професійні структури, що працюють у тісній співпраці з державними та міжнародними організаціями. Це дозволяє не лише підвищити ефективність їхньої діяльності, а й забезпечити більш стабільне фінансування та підтримку з боку держави.

Іншою важливою тенденцією є інтеграція волонтерів у соціальні та гуманітарні програми, які фінансуються як державними, так і міжнародними донорськими організаціями. Це сприяє розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні та створенню більш ефективних механізмів для вирішення соціальних проблем.

Також варто відзначити зростаючу мобільність та доступність волонтерства. Сучасні технології, онлайн-платформи та мобільні додатки відкривають нові можливості для участі в волонтерських ініціативах. Це дозволяє молоді та громадянам з різних соціальних верств активно долучатися до волонтерської діяльності, що є важливим елементом розвитку активного громадянського суспільства в Україні.

Волонтерський рух в Україні має важливе значення для підтримки соціальних інститутів та задоволення потреб населення, особливо в умовах війни та економічної кризи. Його розвиток відбувається паралельно з реформами у державному секторі, але повна заміна волонтерів державними установами є малоімовірною в найближчій перспективі. Проблеми фінансування, відсутність належної правової підтримки та організаційних структур є суттєвими викликами для подальшого розвитку волонтерства. Проте волонтерська діяльність є важливим елементом громадянського суспільства, що сприяє соціальним змінам і становленню ефективного державного системи.

Список використаних джерел

1. Вайнола Р., Капська А., Комарова Н. та ін. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку. К.: Академпрес, 1999. 112 с.
2. Авуєва І. Інституціоналізація соціальних рухів. Проблеми розвитку соціологічної теорії. Трансформація соціальних інститутів та інституціональної структури суспільства: наукові доповіді і повідомлення III Всеукр. соціол. конф. (Київ, 18 квітня 2003 р.). Київ: Інститут соціології НАН України. 2003. С. 156–158.
3. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
4. Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1895. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1895-2003-%D0%BF>

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження визначається потребою у глибокому аналізі змін, що відбулися в партійній системі України до та після Майдану. Важливо дослідити, як ці зміни вплинули на політичну конкуренцію, механізми прийняття рішень, рівень довіри суспільства до партій, а також на загальну політичну стабільність у країні. Значні політичні трансформації після Революції Гідності змінили структуру влади, підходи до формування коаліцій та характер політичної боротьби, що потребує ґрунтовного аналізу для розуміння закономірностей та наслідків. Тому, ця тема залишається актуальною не лише для оцінки політичних змін, а й для аналізу помилок минулого з метою сформувати більш ефективну і відповідальну партійну систему.

Мета дослідження: дослідити, як вплинув Майдан на розвиток політичних партій в Україні, а також виявлення змін у їхній структурі, ідеях та взаємодії з громадянським суспільством.

Об'єкт дослідження: політичні партії України в період до і після Майдану.

Предмет дослідження: зміни в структурі, ідеології та стратегії політичних партій України до і після Майдану.

Завдання дослідження: проаналізувати політичні партії України до і після Майдану, їх зміни, функції та сутність.

Політичні партії є важливою складовою демократичної політичної системи, оскільки забезпечують зв'язок між суспільством і державою, представляють інтереси громадян та формують політичний курс країни. В Україні партійна система пройшла етапи становлення та трансформації, зокрема після ключових подій, таких як Помаранчева революція (2004) та Революція Гідності (2013–2014).

Революція Гідності (Майдан) 2013-2014 років став переломним моментом для політичної системи України, що суттєво вплинуло на структуру та діяльність політичних партій. Він змінив політичний систему країни, спричинив появу нових політичних сил та зумовив відхід деяких партій, що домінували до цього.

До Майдану політичний ландшафт України переважно складався з двох таборів:

- Проросійські та євроскептичні партії, серед яких домінували Комуністична партія України у 1990-х та Партія регіонів у 2000-х роках. Вони мали підтримку на сході та півдні країни і часто виступали проти європейської інтеграції, підтримуючи тісніші зв'язки з росією [1][2].

Партією регіонів, яка мала проросійську орієнтацію і підтримку на сході та півдні країни, та опозиційними силами. Вона виступала за захист прав російськомовного населення і мала значну підтримку серед старшого покоління. Водночас, багато старих партій 1990-х років, таких як СПУ, СДПУ, УРП, втрачали свої позиції [1].

- Прозахідні та проєвропейські партії, здебільшого ліберальні націонал-демократи, які підтримували ідеї європейської інтеграції, демократії та ринкової економіки. Вони почали конкурувати на політичній арені у 2010- 2012 роках, наприклад «УДАР» Віталія Кличка - правоцентристська проєвропейська партія, Радикальна партія Олега Ляшка - з популістськими гаслами, ліво-орієнтована з консервативними елементами . [1][2]

Після Майдану відбулися значні зміни в політичній системі, розпалася Партія регіонів, що була провідною проросійською силою, а на її місце з'явилися нові політичні проєкти. Наприклад, «Правий сектор», «Опозиційний блок», «Блок Петра Порошенка», «Самопоміч», «Народний фронт». Тому зросла конкуренція між партіями, що підтримували європейський шлях розвитку України, але частина партій, що прийшли до влади після Майдану, втратила підтримку через складну соціально-економічну ситуацію та популістські гасла, а також через незадоволення реформами. [1] [2].

Політична боротьба після Майдану зосередилася на питаннях національної безпеки, оборони, підтримки армії та АТО, це стало пріоритетом у політичній повістці. Зросла роль громадянського суспільства і активістів у політиці, що сприяло появі нових політичних сил і змінам у партійній системі. Наприклад, «Наш край», «Відродження» та «Республіканська реформа» [1].

До Майдану: геополітичний курс, значний розкол між проєвропейськими (Батьківщина, Наша Україна, Свобода) та проросійськими силами (Партія регіонів, КПУ).

Ставлення до росії, частина партій виступала за стратегічне партнерство з росією, інші - за дистанціювання й інтеграцію з ЄС.

Соціально-економічна політика, пріоритети часто розмиті, переважає популізм, олігархічний вплив, слабкі програми реформ.

Роль громадянського суспільства, була обмежена участь активістів, партії здебільшого створювалися «згори».

Національна ідентичність, це питання було маргіналізоване, націоналістичні ідеї не домінують. [3, ст.20-24]

Після Майдану: геополітичний курс, домінування проєвропейських ідей, євроінтеграція стає основною ідеєю більшості партій, питання Росії - лінія розмежування.

Ставлення до росії, після агресії РФ - різке посилення антиросійських позицій, акцент на суверенитеті, безпеці, деокупації Донбасу та Криму.

Соціально-економічна політика, вимога реформ, децентралізації, боротьби з корупцією, але популізм у гаслах зберігається, зростає запит на «швидкі рішення».

Роль громадянського суспільства, зростання впливу громадянського суспільства, поява партій на базі громадських рухів, активна участь нових лідерів.

Національна ідентичність Посилення і зростання ролі націоналістичних і патріотичних ідей, особливо у відповідь на війну. [3, ст.20-24]

Політичні партії в Україні до і після Майдану зазнали суттєвих змін як у своїй структурі, так і в ідеологічних підходах. До подій Революції Гідності партійна система була переважно орієнтована на боротьбу між проросійськими та прозахідними силами, часто характеризувалася олігархічним впливом і слабкою ідеологічною основою. Після Майдану відбулися значні зрушення: громадянське суспільство стало більш активним і вимогливим, що спричинило запит на нові політичні обличчя та ідеї. З'явилися партії, які акцентували увагу на реформах, боротьбі з корупцією, євроінтеграції та національній безпеці.

Тому Майдан став переломним моментом, який продемонстрував силу громадянської активності та здатність суспільства вимагати змін. Водночас партійна система ще продовжує стикатися з викликами, такими як популізм, недостатня внутрішня демократичність і вплив великого бізнесу. Проте це можна вважати першим кроком до побудови нової партійної системи і створення зрілої політичної культури.

Список використаних джерел:

1. Політичні партії України - Вікіпедія https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96_%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%97_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8

2. Україна: партійна система - Велика Українська Енциклопедія https://vue.gov.ua/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0:%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0

3. Партійна система України до і після майдану: зміни, тенденції розвитку, суспільні запити https://razumkov.org.ua/upload/1442416518_file.pdf?utm_source=perplexity

М.МІХНОВСЬКИЙ І ЙОГО САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження. На зламі XIX–XX століть український визвольний рух вступив у нову фазу розвитку – національно-державницьку. Серед ідеологів цього етапу виокремлюється постать Миколи Міхновського – адвоката, громадського діяча, політичного мислителя, який першим чітко і відкрито поставив вимогу повної незалежності України. Його брошура «Самостійна Україна» (1900) стала першим програмним документом [1], у якому ідея української державності була сформульована однозначно. Актуальність цієї теми зумовлена тим, що державотворчі ідеї Міхновського залишаються актуальними і сьогодні в умовах боротьби України за суверенітет і цілісність.

Мета дослідження: проаналізувати політичні погляди Миколи Міхновського, зосереджуючи увагу на основних положеннях його праці «Самостійна Україна».

Об’єкт дослідження: національно-визвольна ідеологія початку XX століття.

Предмет дослідження: праця «Самостійна Україна» як програмний документ українського націоналізму.

Завдання дослідження: вивчити біографію та суспільно-політичну діяльність М.Міхновського; проаналізувати основні ідеї, викладені у «Самостійній Україні»; з’ясувати значення цієї праці для українського національного руху. Микола Міхновський (1873–1924) був представником української інтелігенції з Лівобережної України. Освіту здобув на юридичному факультеті Харківського університету. Ще студентом брав активну участь в українських гуртках, що стало основою його подальшої політичної діяльності.

У 1900 році, виступаючи від імені «Братства Тарасівців», Міхновський опублікував брошуру «Самостійна Україна», у якій проголосив: «Одна, єдина, неподільна, вільна, самостійна Україна – від Сяну по Кавказ!» Ця фраза стала символом нового етапу українського національного руху. [1, с.15]

У праці автор: виступає проти будь-якої форми залежності України – як від Російської імперії, так і від інших імперських сил; проголошує необхідність національної солідарності українців, незалежно від регіону проживання; вимагає для українців власної держави, в якій забезпечуються права, свободи та гідність людини.

Міхновський розумів, що політична незалежність неможлива без національного єднання, збройного захисту і високої свідомості громадян. Він сформулював десять заповідей українського націоналіста [2, с.50], серед яких – обов’язок кожного боротися за самостійну Україну, вірити в свою націю, шанувати мову та культуру.

Ідеї Міхновського не були підтримані усіма. На той час навіть більшість українських інтелігентів обстоювали ідею автономії України в складі Російської імперії. Проте згодом, після краху імперії у 1917 році, саме міхновські ідеї набули особливого звучання – і були частково реалізовані під час існування Української Народної Республіки. [3, с.432]

Микола Міхновський – одна з ключових постатей українського національного відродження, яка випередила свій час. [6, с.498-517] Його праця «Самостійна Україна» – це перша спроба сформулювати чітку програму політичної незалежності України. В умовах сучасних викликів – гібридної війни, інформаційної боротьби, загрози територіальній цілісності – ідеї Міхновського залишаються не лише історично важливими, а й практично актуальними. Він наголошував: без власної держави неможливий повноцінний розвиток нації. Цей заклик і сьогодні звучить як дороговказ для українського народу.

Список використаних джерел

1. Міхновський М. Самостійна Україна. Львів, 1900. 32 с.
2. Верстюк В. Національний рух в Україні на початку XX ст. // Український історичний журнал. 2000. №1. С. 45–58.
3. Рубльов О. Український рух: ідеї, постаті, боротьба. Київ: Темпора, 2005. 432 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Київ: Генеза, 1996. С. 123–138.
5. Шевченко С. Український націоналізм і його витоки. Харків: Основа, 2002. С. 89–94.
6. Дашкевич Я. Микола Міхновський: ідеолог незалежності України // Історичний календар. 2003. С. 498–517.

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження зумовлена як нормативними змінами, що відбуваються в Україні, так і суспільно-політичними викликами: воєнним станом, реформуванням судової системи, проблемами дотримання міжнародних стандартів прав людини. Це обумовлює потребу у глибокому науковому аналізі правових гарантій прав і свобод, особливо в умовах сучасної кризи та трансформації державної влади.

Метою дослідження є комплексне вивчення системи правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні, оцінка її ефективності та виявлення шляхів удосконалення.

Завдання дослідження: визначити сутність правових гарантій та їхнє значення у правовій системі; систематизувати види правових гарантій, притаманні українському правопорядку; проаналізувати ключові нормативні джерела, що регламентують гарантії прав людини; дослідити роль національних та міжнародних інституцій у сфері захисту прав людини.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації та захисту прав і свобод людини в умовах дії національного і міжнародного права.

Предмет дослідження становлять нормативно-правові, організаційні та інституційні механізми гарантування прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Гарантії прав і свобод людини та громадянина – один із невід'ємних елементів правового статусу людини та громадянина; система умов, засобів, принципів і норм, що забезпечують здійснення, охорону й захист прав і свобод людини та громадянина; необхідна передумова виконання суб'єктами правовідносин обов'язків, покладених на них для реалізації зазначених прав і свобод. Їхня наявність – не лише формальна ознака правової держави, а й індикатор правової захищеності особи.

Юридичні гарантії встановлюються державою в Конституції, нормах поточного законодавства, їхньою метою є реальне забезпечення правовими засобами максимального здійснення, охорони й захисту конституційних прав і свобод громадян. Зокрема, Основний Закон передбачає низку конкретних гарантій, які є переважно традиційними для Конституції і законів України.

Юридична відповідальність є окремим і особливим видом правових гарантій. Її унікальність полягає в тому, що вона забезпечує захист і дотримання прав і свобод людини та громадянина через зобов'язання органів державної влади, місцевого самоврядування, а також їхніх посадових осіб виконувати свої обов'язки, які безпосередньо пов'язані з цими правами. Водночас юридична відповідальність спрямована і на забезпечення виконання обов'язків самою людиною і громадянином, оскільки ці обов'язки є невід'ємною частиною їхнього правового статусу. Залежно від рівня їх юридичного статусу правові гарантії поділяються на міжнародно-правові та національні, конституційні та галузеві.

Міжнародно-правові гарантії встановлені в чинних міжнародних договорах, обов'язкових для України. У свою чергу, вони також є матеріальними (скажімо, можливість звернення до Європейського Суду з прав людини, встановлена Конвенцією про захист прав і основних свобод людини), процесуальними (наприклад, доступний для кожного порядок такого звернення), організаційними (система і організація діяльності Європейського Суду з прав людини).

Конституційні гарантії складаються із принципів конституційно-правового статусу людини і громадянина, а також із конституційних норм, в яких визначені повноваження відповідних органів державної влади та їх посадових осіб щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина, їх відповідальність, передбачені інші засоби здійснення відповідних прав та свобод людини і громадянина, а також спеціальні права, призначені для найбільш ефективної реалізації інших прав людини і громадянина.

Окремі права та свободи людини і громадянина мають спеціальні (тобто такі, що стосуються лише їх) гарантії, які містяться у тих чи інших нормах Конституції України та згідно з якими відповідні права забезпечуються: право територіальних громад на місцеве самоврядування - визнанням і гарантуванням місцевого самоврядування (ст. 7 Конституції України); право власності на землю – гарантією його набуття відповідно до закону (ст. 14 Конституції України); право на асоціації – гарантією свободи політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України (ст. 15 Конституції України); право на працю – гарантіями рівних можливостей у виборі професії та роду трудової діяльності, захисту від незаконного звільнення (ст. 43 Конституції України); право на відпочинок – наданням днів щотижневого відпочинку, оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час (ст. 45 Конституції України); право на охорону здоров'я – державним фінансуванням відповідних програм, не скороченням існуючої мережі державних та комунальних закладів охорони здоров'я та ін. (ст. 49 Конституції України); право на соціальний захист- гарантованим загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням і створенням мережі закладів для догляду за непрацездатними (ст. 46 Конституції України); право на користування культурною спадщиною – гарантією її охорони законом (ст. 54 Конституції України) тощо.

Держава в особі відповідних органів визначає певне коло суб'єктів надання правової допомоги та їх повноваження. Аналіз чинного законодавства України з цього питання дає підстави визначити, зокрема, такі види суб'єктів надання правової допомоги:

Адвокатура України як спеціально уповноважений недержавний професійний правозахисний інститут, однією з функцій якого є захист людини від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні будь-яких справ у судах та інших державних органах;

Суб'єкти юридичної діяльності, які надають правову допомогу клієнтам у порядку, визначеному законодавством України; об'єднання громадян для здійснення і захисту своїх прав і свобод.

Так, згідно із Законом України «Про звернення громадян», всі органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, посадові особи зобов'язані безоплатно надавати громадянам правову допомогу шляхом повідомлення по суті отриманих скарг, пропозицій та заяв. Зокрема, Міністерство юстиції України здійснює інформування населення про діяльність установ юстиції, сприяє поширенню знань про право, роз'ясненню чинного законодавства, забезпечує взаємодію державних органів у проведенні спільних заходів, спрямованих на підвищення правової свідомості населення, тощо.

Правові гарантії прав і свобод людини і громадянина є фундаментальним елементом правової системи України та свідченням її прагнення до побудови демократичної, правової держави. Вони забезпечують не лише юридичне визнання прав, а й реальні механізми їх захисту й реалізації. Конституційні, міжнародно-правові, галузеві та спеціальні гарантії формують цілісну систему, спрямовану на утвердження правової захищеності особи. Водночас існуючі проблеми, зокрема надмірна тривалість судових процесів, складність доступу до правової допомоги, а також вплив воєнного стану, потребують комплексного вирішення. Для підвищення ефективності правових гарантій необхідне не лише вдосконалення нормативно-правової бази, а й зміцнення інституційної спроможності органів державної влади, підвищення рівня правової культури населення та посилення міжнародної співпраці у сфері прав людини. Лише за таких умов можливе повноцінне забезпечення прав і свобод людини в Україні навіть в умовах кризи та суспільних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Князев В. Конституційні гарантії прав і свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні // Право України. 1998. № 11;
2. Гуренко М. М. Теоретико-правові проблеми гарантії прав і свобод людини і громадянина. К., 2001;
3. Заворотченко Т. Система конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні // Право України. 2002. № 5;
4. Гарантії прав і свобод людини та громадянина <https://esu.com.ua/article-28680>

ВИБОРЧА СИСТЕМА ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Актуальність теми дослідження. Виборча система є фундаментальним елементом демократичного суспільства, забезпечуючи реалізацію права громадян на участь у державному управлінні. В Україні виборче законодавство неодноразово змінювалося, що впливає на стабільність політичної системи та рівень довіри виборців. Дослідження проблем виборчого процесу дозволяє оцінити його ефективність та запропонувати шляхи вдосконалення, що є важливим для демократичного розвитку країни.

Мета дослідження: Проаналізувати особливості виборчої системи України, визначити її основні проблеми та розробити рекомендації щодо її вдосконалення.

Об'єкт дослідження: виборча система України як механізм реалізації народного волевиявлення.

Предмет дослідження: проблеми та особливості функціонування виборчої системи України, її нормативно-правове регулювання, механізми забезпечення чесності та прозорості виборів.

Завдання дослідження: визначити особливості виборчої системи України; проаналізувати проблеми виборчого процесу; дослідити механізми правового регулювання виборчої системи; виявити фактори, що впливають на рівень довіри виборців; запропонувати шляхи вдосконалення виборчої системи для підвищення її ефективності.

Вибори – важливий компонент сучасної політики і основна форма безпосередньої демократії. Вибори і голосування як способи народоправства, прийняття спільнотою рішень, обов'язкових для всіх, практикуються в історії людства з найдавніших часів. Перші виборчі практики формування публічної влади та її функціонування базувалися на обранні старших, мудріших, сильніших членів людської спільноти для управління суспільним життям знаходять підтвердження ще у так званих первіснообщинних умовах. [1.с.4-23]

Виборча система – це система суспільних відносин, пов'язаних з порядком організації і проведення виборів з метою формування представницьких органів публічної влади. Виборча система є багатограним правовим явищем із багатьма складовими, оскільки вибори, як зазначав німецький державознавець Г. Майєр, це наймасовіший процес, який знає право. Завдяки інституту виборчої системи громадяни реалізують свої політичні права, оскільки мають реальну можливість обирати до органів державної влади та органів місцевого самоврядування своїх представників з метою здійснення державної влади в інтересах українського народу. Виборчі системи демократичних держав світу формувалися впродовж не одного століття під впливом різних соціально-політичних та економічних факторів, з урахуванням звичаїв і традицій країни, потреб та інтересів різних національних політичних сил, прагнення нації або народу до певного державного ладу чи місцевого самоврядування.[2.]

В історії виборчого права є три основні виборчі системи: 1) мажоритарна; 2) пропорційна; 3) змішана.

Мажоритарна система (від франц. *majorité* – «більшість») базується на голосуванні за кандидата у виборчому окрузі. Обраним вважається той, хто набрав найбільшу кількість голосів. Вона застосовується на виборах Президента України, депутатів місцевих рад і голів громад. Використовується у понад 80 країнах світу, зокрема у Франції та США. Під час другого туру виборів Президента України діє мажоритарна система відносної більшості: перемагає кандидат з більшою кількістю голосів. Якщо голосування відбувається з одним кандидатом, застосовується мажоритарна система абсолютної більшості (понад 50% голосів).

Пропорційна виборча система, що виникла як відповідь на недоліки мажоритарної, передбачає конкуренцію політичних партій. Її засновником вважається Луї Сен-Жюст, який запропонував її у 1793 році. Перше застосування – Сербія (1888) та Бельгія (1889). Нині діє у понад 60 країнах. За пропорційною системою депутатські мандати розподіляються між партіями залежно від кількості отриманих голосів. Голосування проводиться у багатомандатних округах, а місця отримують кандидати від партій, які подолали виборчу квоту відповідно до набраних відсотків.

Змішана виборча система – ця система поєднує елементи мажоритарної та пропорційної систем, дозволяючи обирати частину представників за округами, а частину – за партійними списками. Вперше вона була широко застосована у Німеччині, а згодом отримала поширення в інших країнах, зокрема в Україні. Вибори до Верховної Ради України, наприклад, відбуваються за змішаною системою: Половина депутатів обирається в одномандатних округах за мажоритарною системою. Інша половина – за партійними списками за пропорційною системою. Ця система прагне поєднати плюси обох моделей: індивідуальну відповідальність депутатів (від мажоритарної) та справедливе представництво політичних сил (від пропорційної).

Виборчий процес в Україні стикається з низкою проблем, які впливають на його прозорість та ефективність. Недосконалість виборчого законодавства Часті зміни у виборчому законодавстві створюють правову невизначеність та ускладнюють процес виборів. Виборчий кодекс України потребує чіткішого визначення всіх дозволів, заборон та обмежень у виборчій кампанії.

Виборча система України значно впливає на політико-правову структуру держави. Демократичний вибір формується через парламентські партії, що забезпечують стабільність конституційного устрою. Конституційний Суд України у рішенні №1-рп/98 визнав, що виборча система визначається політичною доцільністю та враховує рівень політичної культури, суспільну мораль та національну свідомість.

Європейська комісія (Венеціанська комісія) підкреслює, що виборчі системи повинні адаптуватися до історичних, соціальних та політичних особливостей країни. Виборча система формує внутрішню і зовнішню політику, а також впливає на національне законодавство.

Невдале застосування виборчих механізмів може негативно позначитися на рівні демократії. Основні принципи виборчого процесу закріплені в Конституції України (статті 69–74), змінити які можна лише через референдум.

Незважаючи на захищеність виборчої системи, закони про вибори змінюються швидко, що сприяє маніпуляціям. Пропорційна система виборів мала зміцнити партії, але призвела до їх монополізації олігархічними структурами. Закриті партійні списки обмежують вибір громадян, сприяють внутрішньопартійній ієрархії та зменшують представництво регіонів. Відкриті списки могли б покращити ситуацію, проте створюють ризики для партійної стабільності та виборчого процесу. Опоненти пропорційної системи заявляють, що вона порушує принципи народовладдя, адже виборці мають обмежений вплив на кандидатів. Водночас політичні партії відіграють важливу роль у формуванні суспільного дискурсу та вираженні волі громадян. Попри недоліки, пропорційна система залишається ключовим елементом виборчого процесу України.[4.]

На мою думку, удосконалення виборчої системи має бути спрямоване на підвищення її прозорості, справедливості та доступності для всіх громадян. Відкриті списки дозволять виборцям впливати на склад парламенту, а стабільне виборче законодавство забезпечить довіру до процесу. Крім того, важливим є зменшення впливу адміністративного ресурсу, щоб політична конкуренція була чесною, а результати виборів – легітимними. Громадяни повинні мати достатньо інформації про кандидатів та партії, щоб ухвалювати обґрунтовані рішення, тому варто розвивати політичну освіту та підтримувати незалежні медіа. Інклюзивність виборчого процесу також є ключовою – вибори мають бути доступними для людей з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб. Зрештою, ефективна виборча система – це основа демократії, і її вдосконалення сприятиме зміцненню довіри громадян до влади та політичних інститутів.

Виборча система відіграє важливу роль у формуванні демократичної держави, адже саме вона забезпечує право громадян обирати представників влади. Однак в Україні цей процес має свої труднощі: часті зміни виборчого законодавства, використання адміністративного ресурсу, недостатня прозорість виборів та низький рівень електоральної освіти. Для покращення ситуації необхідно зробити виборчий процес більш відкритим, запровадити ефективні механізми контролю за фінансуванням партій, а також розвивати політичну культуру громадян. Важливим кроком може бути впровадження сучасних технологій, що допоможе уникнути фальсифікацій та підвищити довіру виборців до результатів голосування. Вдосконалення виборчої системи сприятиме стабільності та демократичному розвитку України, лише через справедливі та прозорі вибори можна забезпечити легітимність влади та ефективне управління державою.

Список використаних джерел

1. URL: https://pidru4niki.com/1212012446889/pravo/viborcha_sistema_osoblivist_viborchoyi_sistemi_ukrayini#450
2. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/233898>
3. Виборча система України за критеріями демократії і права

СУЧАСНА УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження: формування та утвердження національної державності є ключовим викликом та одночасно головною метою сучасного етапу розвитку України. В умовах зовнішньої агресії, внутрішньополітичної трансформації та глобальних змін у світовому порядку, питання національної ідентичності, самозбереження культурних цінностей і забезпечення прав кожного громадянина набуває особливої важливості. Україна продовжує будувати державу європейського зразка, яка не тільки гарантує свободи та права своїм громадянам, а й виступає гарантом національного суверенітету, історичної спадкоємності та культурної самобутності.

Сучасна українська держава перебуває на шляху формування новітньої національної ідеї, що поєднує демократичні цінності з глибоким усвідомленням своєї історичної місії як національної держави. Саме національний характер держави дозволяє їй ефективно функціонувати в умовах глобальних викликів, зберігаючи при цьому унікальну культурну та етнічну самобутність. Актуальність теми зумовлена необхідністю усвідомити особливості цього процесу, проаналізувати його динаміку та визначити перспективи подальшого розвитку України як національної демократичної держави.

Мета дослідження: проаналізувати становлення сучасної України як національної держави, визначити її ключові ознаки та виклики, які постають перед процесом державотворення.

Об'єкт дослідження: процес формування національної державності в Україні.

Предмет дослідження: національний характер сучасної Української держави, її правова основа, соціально-політична структура та культурна політика.

Завдання дослідження: розкрити зміст поняття «національна держава» у контексті України; проаналізувати роль Конституції у визначенні національного характеру держави; дослідити ключові риси, що свідчать про демократичну природу сучасної України; виокремити внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на утвердження України як національної держави.

Становлення України як національної держави є результатом довготривалого та багатогранного процесу, який триває і досі. Після здобуття незалежності у 1991 році постало фундаментальне завдання – побудова держави, що спирається на власну історичну традицію, мову, культуру та цінності, і водночас відповідає демократичним принципам сучасного світу. Це не лише політичний чи юридичний процес, а й складний шлях формування ідентичності – колективної та індивідуальної.

Спостерігаючи процес розвитку Української держави крізь призму встановленого у європейській практиці принципу національного державотворення, відповідно до якого кожна нація на своїй етнографічній території має право на створення власної держави як найкращої форми самоорганізації, самозбереження та розвитку, зазначу, що до переліку цих характеристик слід додати також національний характер держави [1, с. 514]. Цей принцип не тільки легітимізує існування української держави на міжнародній арені, а й формує підґрунтя для внутрішньої політики, спрямованої на утвердження єдності в межах національного простору.

Особливе місце у процесі формування національної держави посідає Конституція України. На рівні Основного Закону держави чітко визначено, що Україна як держава «сприяє консолідації та розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України», а також гарантує «вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України» [3]. Таким чином, українська національна ідея не є виключно етнічним проєктом, а відкритою моделлю, що визнає багатоманітність, проте зберігає культурну, історичну та мовну основу, закладену українським народом.

Поступове становлення національної держави супроводжується розвитком демократичних інституцій. Нині в сучасній державі Україна спостерігається формування демократичних параметрів, зокрема: визнання інтересів різних соціальних груп через демократичні інститути; сприяння розв'язанню загальносоціальних справ; координація інтересів різних соціальних груп; формування громадянського суспільства; наявність ідеологічної багатоманітності; децентралізація влади, передача частини владних повноважень органам місцевого самоврядування та інші [4, с. 60]. Ці процеси засвідчують, що Україна не лише декларує національний характер держави, але й наповнює його сучасним, демократичним змістом.

Не менш важливим є мовне питання. Українська мова, яка впродовж століть зазнавала утисків, сьогодні виконує функцію символу єдності. Прийнятий закон про функціонування української мови як державної зміцнив позиції української мови у публічному просторі, освіті, медіа та державному управлінні. Водночас держава не заперечує мовних прав національних меншин, демонструючи збалансований підхід до мовної політики, заснований на повазі до культурної різноманітності.

Особливо виразно національний характер України проявився у період повномасштабної війни, розпочатої росією у 2022 році. В умовах загрози незалежності та територіальній цілісності громадяни України з усіх регіонів, незалежно від мови спілкування чи етнічного походження, продемонстрували високий рівень згуртованості, патріотизму та готовності захищати свою державу. Війна стала каталізатором посилення національної ідентичності, переосмислення цінностей та відновлення історичної пам'яті. Тільки така національна ідея має демократичний зміст та отримала практичну реалізацію у високорозвинутих країнах, які

пройшли етапи становлення державності [2, с. 97]. В українському контексті це означає інтеграцію до європейського культурного та політичного простору, з одночасним збереженням власного національного ядра.

Культурна політика також відіграє визначальну роль. Програми з відновлення національної спадщини, популяризація української мови, кіно, музики, літератури, підтримка героїчного наративу про українських захисників – усе це формує національну свідомість нового покоління. Одночасно з цим, у суспільстві закріплюється розуміння того, що національна держава – це не замкнена етнічна фортеця, а простір для всіх, хто поділяє цінності свободи, гідності, демократії та прагнення до спільного майбутнього.

Україна сьогодні є національною державою, що активно розвивається на основі власної культурної спадщини, мови та історичної ідентичності. Водночас вона поєднує ці риси з демократичними цінностями, правами людини та повагою до національних меншин. Конституційне закріплення національного характеру, розвиток громадянського суспільства, європейський вектор і суспільна згуртованість у складні часи свідчать про те, що Україна формує сучасну модель національної держави, відкриту до світу, але міцно вкорінену у власному ґрунті.

Список використаних джерел

1. Сич О. Перманентна національна революція: сучасний дискурс українського націоналізму / О. Сич // Національна революція: загальноєвропейська традиція та український контекст. Матеріали міжнародної наукової конференції. Івано-Франківськ, 2-3 березня 2012 р. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2012. С. 508- 517.
2. Дзюбань О. П. Вплив традицій на правосвідомість та правову культуру українства / О. П. Дзюбань // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: [монографія] / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзюбань та ін. Х., 2009. Підрозд. 2.1. С. 83 – 102
3. Гурик М . І. Ш умка М . Л . Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
4. Мельничук С.М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна. дис. ... д. юрид. наук: 12.00.01., Київ, 2019. 478 с.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження: Актуальність вивчення значення грошей у житті людини ХХІ століття обумовлена глобалізацією та змінами в економічних і соціальних системах. Гроші стали не тільки засобом обміну, але й фактором, що впливає на спосіб життя, соціальний статус, доступ до ресурсів та можливостей. В умовах постійної економічної нестабільності та нерівності гроші стають ключовим аспектом життя, від якого залежить добробут людини, її свобода вибору та можливість самореалізації. Це дослідження дозволяє глибше зрозуміти, як гроші впливають на психологічний стан, соціальну поведінку та ціннісні орієнтири людини.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз ролі грошей у житті сучасної людини, дослідження їх впливу на соціальну і психологічну поведінку, а також виявлення ключових аспектів, які визначають ставлення людини до грошей у ХХІ столітті.

Предмет дослідження: ставлення людини до грошей та їх вплив на особисте і суспільне життя в умовах сучасного світу.

Об'єкт дослідження: гроші як економічний і соціальний феномен та їх значення в житті людини у ХХІ столітті.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив грошей на соціальну поведінку та життєві цінності сучасної людини.

Виклад основного матеріалу: У ХХІ столітті значення грошей в житті людини набуло нових масштабів. Гроші стали не тільки засобом для забезпечення основних потреб, але й ключовим фактором, який визначає соціальний статус, доступ до можливостей та навіть якість життя. Багато людей асоціюють фінансовий добробут із успіхом, що спонукає до постійної конкуренції за економічні ресурси. Однією з головних особливостей сучасного світу є те, що гроші стали універсальною мовою соціальної взаємодії. Багато рішень у житті людини, від вибору освіти до формування особистих стосунків, залежать від економічних факторів [1]. Це створює додатковий тиск на індивіда, змушуючи його постійно прагнути до фінансового зростання. Однак гроші також породжують нові соціальні і психологічні проблеми [4]. Стрес, пов'язаний із нестачею коштів, страх втратити фінансову стабільність, а також культурний тиск на успішність призводять до зростання тривожності та депресій у сучасних людей [2]. Фінансова нерівність збільшується, що призводить до розшарування суспільства, де гроші відіграють роль бар'єру між різними соціальними класами. Водночас гроші у ХХІ столітті стають не тільки інструментом накопичення, але й засобом самореалізації [3]. В умовах глобалізації гроші надають можливість подорожувати, здобувати нові знання, інвестувати у власний розвиток, що відкриває ширші перспективи для тих, хто вміє ними розпоряджатися. Інвестування в освіту, здоров'я, інновації стає важливим фактором забезпечення майбутнього успіху [5].

Висновок: Отже, гроші в житті людини ХХІ століття відіграють ключову роль, визначаючи не лише економічну стабільність, але й соціальну позицію та психологічний стан. Вони стали символом успіху та інструментом досягнення цілей, але водночас породжують нові виклики для суспільства. Значення грошей сьогодні виходить за межі економічної функції, впливаючи на спосіб життя, соціальні зв'язки та особистісний розвиток. Важливо навчитися розумно використовувати фінанси для досягнення гармонії між матеріальними і духовними аспектами життя.

Список використаних джерел:

- 1.Зюбрій Діана Значення грошей для людини ХХІ століття URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35070/1/503.pdf>
- 2.Левицький Олег Значення грошей для людини ХХІ століття URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47382>
- 3.Мідляр Володимир Гроші і людина URL: <http://xic.com.ua/z-zhyttja/22-rozdumy-hrystyjanyna/141-groshi-i-ljudyna>
- 4.Дрибник А. І. Гроші: сутність та походження URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21872/
- 5.Джей Джи Вплив грошей, багатства на людину в наш час URL: <https://dovidka.biz.ua/vplyv-hroshei-bahatstva-na-liudynu-v-nash-chas/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальною, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу. Об'єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів. Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Філософія бізнесу є глибоким вивченням етичних, соціальних та економічних аспектів підприємницької діяльності. Вона розглядає не лише механізми створення прибутку, але й підходи до соціальної відповідальності, етики та взаємодії з суспільством. Сучасна філософія бізнесу, зокрема, впливає на розуміння управління та маркетингу як частин підприємницької діяльності. Витоки філософії бізнесу можна простежити в працях таких мислителів, як Макс Вебер, який аналізував взаємозв'язок між економікою і релігією, та Джон Стюарт Міль, який зосереджувався на етичних аспектах підприємництва. Один із найвидатніших економістів ХХ століття, Джон Мейнард Кейнс, наголошував на важливості філософської думки для розвитку бізнес-ідей, що допомогло формуванню концепції філософії бізнесу [1]. Бізнес, за словами Кейнса, не лише інструмент для отримання прибутку, але й елемент соціального розвитку. Одним із ключових аспектів філософії бізнесу є етика. Етичні підходи до ведення бізнесу забезпечують гармонійний баланс між прагненням до прибутку та дотриманням соціальних норм і правил. Етика бізнесу базується на принципах справедливості, чесності, відповідальності та турботи про суспільне благо. Відповідно до філософії Фрідріха Хайєка, підприємництво полягає не лише в економічній діяльності, але й у пошуку нових можливостей. Хайєк наголошував на тому, що підприємницька діяльність – це в першу чергу поведінкова характеристика, яка проявляється в здатності швидко адаптуватися до нових умов ринку та потреб споживачів. Цей підхід розширює традиційне розуміння бізнесу, надаючи йому філософського значення як рушійної сили інновацій і змін [2]. Філософія бізнесу також розглядає різні концепції ведення підприємницької діяльності: критична концепція: розглядає бізнес як засіб збагачення одних людей за рахунок інших, наголошуючи на критичних аспектах нерівності та соціальної несправедливості. Позитивна концепція: акцентує увагу на суспільно корисній діяльності, підкреслюючи, що бізнес спрямований на задоволення потреб споживачів через виробництво товарів і надання послуг. Прагматична концепція: орієнтується на досягнення практичних цілей та вигод, акцентуючи на особистій ініціативі та досягненні успіху в ринкових умовах [3]. Сучасне суспільство іноді замінює поняття «філософія бізнесу» на більш нове і практичне поняття «маркетинг». За словами Гаркавенка, маркетинг як філософія бізнесу орієнтує діяльність компанії на задоволення потреб споживачів, починаючи від проектування продуктів і закінчуючи їх збутом. Маркетинг також підкреслює важливість створення довгострокових відносин з клієнтами та забезпечення стабільного розвитку компанії в умовах жорсткої конкуренції [4].

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме філософії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Філософія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел

1. Доповідь на тему Філософія бізнесу URL: <https://vseosvita.ua/library/dopovid-na-temu-filosofia-biznesu-384513.html>
2. Шамборовський Григорій Філософія бізнесу URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Filosofia-biznesu.pdf>
3. М.М. Дученко, О. А. Шевчук БІЗНЕС-ЕТИКА URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/cec80c25-c82f-46ff-8e7c-c924e9585f5d/content>
4. Філософія бізнесу на урок URL: <https://vseosvita.ua/library/dopovid-na-temu-filosofia-biznesu-384513.html>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: дослідження особливостей розвитку українського суспільства має величезну актуальність через ряд ключових факторів: Геополітична ситуація: Україна розташована на стику інтересів великих держав, що робить її центральним гравцем у геополітичних подіях, таких як конфлікт на сході країни та її євроінтеграція. Реформи та економіка: Україна проводить широкомасштабні реформи у сфері державного управління, правосуддя та боротьби з корупцією. Розвиток економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату є важливим завданням. Соціокультурні зміни: Сучасна Україна переживає активний розвиток громадянського суспільства, що впливає на формування національної ідентичності та цінностей.

Мета дослідження: аналіз основних особливостей розвитку українського суспільства на сучасному етапі та виявлення їх впливу на політичний, економічний, культурний та соціальний контексти країни.

Об'єкт дослідження: розвиток українського суспільства на сучасному етапі, включаючи всі його складові: політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти.

Предмет дослідження: тенденції розвитку українського суспільства з урахуванням його історичних, геополітичних та соціокультурних особливостей.

Завдання дослідження: визначити основні чинники, що впливають на розвиток українського суспільства; проаналізувати вплив геополітичного середовища на політичні процеси в Україні. Україна на етапі свого розвитку переживала значущі зміни в економіці, політиці та культурі.

Виклад основного матеріалу: Протягом XVI–XVIII ст. козацтво різними способами намагалося утвердити свої привілеї, а під час Національно-визвольної війни заснувало власну державу. І хоча Гетьманщина не встояла у боротьбі з могутніми сусідами, на думку історика Ореста Субтельного, «Гетьманщину не тільки не забули – пам'ять про неї допомогла започаткувати нову добу в українській історії, позаяк саме з нащадків старшини вийшло багато діячів, що сприяли формуванню національної свідомості українців. Історія Гетьманщини стала ключовим явищем національної історії та державотворчих змагань. Приклад самоврядування надихає й сучасних українців у їхніх прагненнях створити свою власну національну державу». Ще однією серйозною проблемою є розходження у поглядах серед населення України щодо культурноцивілізаційної приналежності. За визначенням Р. Хантінгтона, Україна належить до так званих «розколотих» цивілізацій, бо знаходиться на перехресті трьох світів: західно-європейського, євразійського та ісламського. Звідси, одна частина населення (Захід і Центр України) тяжіє до західно-європейських цінностей і бачить Україну у складі Євросоюзу; інша (переважно населення Сходу держави) бачить пріоритетними цінності східно-слов'янських країн [5]. В умовах сьогодення український соціум зіткнувся з проблемою невідповідності своїх бачень світу та реальності. Тому, найперше, що нам потрібно зробити на шляху до національного відродження та самоствердження - це відновити природний зв'язок із дійсністю. Українці мають засвоїти нову філософію - філософію актуальності. Потрібно навчитися розв'язувати проблеми, які постають тут і зараз. Ми повинні навчитися досягати своїх цілей у кожен конкретний момент, а не заціклюватися на абстрактних суперечностях. Лише конструктивно мисляча особистість може само реалізуватися в соціумі. А якщо успішна людина - успішне суспільство. Економічні реформи спрямовані на стимулювання інвестицій та підвищення конкурентоспроможності національного ринку. Впровадження європейських стандартів у політичній сфері вказує на бажання наблизитися до європейських цінностей та стабільності. Вся людська історія пов'язана із глобальними впливами одних її суб'єктів на інших, або ж на всіх інших. Такі впливи відображають різні сторони всієї багатогранності людського буття і мають найрізноманітніші прояви, від воєнних чи економічних до релігійних, ідеологічних. На всіх стадіях розвитку суспільства до таких впливів входила інформаційна складова. Її функціональне призначення насамперед полягає обґрунтування відповідних ідей, позицій, дій, що мають сприяти успішному досягненню поставленої мети. Хоча й порізно, але ця інформаційна складова глобальних впливів орієнтована, як правило, і на суб'єктів, і на ту частину людей, чи прямо чи побічно належать до об'єктів впливу. З прискоренням темпів суспільного життя, з розвитком науково-технічного прогресу число глобальних впливів і взаємовпливів у масштабах людства зростає. Разом з цим набуває інтенсивності в загальносуспільних масштабах циркуляція соціальнозначимої інформації – формується глобальний інформаційний простір. І його відносно самостійне значення все більше відбивається на житті людей. Друга половина XX – початок XXI ст. характеризується різким зростанням темпів глобалізації. Вона все більш відчутно впливає на економічне, політичне, культурне життя і базується на різкому зростанні виробництва інформації, розвитку науки, комунікаційної революції. Все це об'єктивно сприяє підвищенню ефективності використання інформаційних ресурсів. Це є особливо важливим, оскільки саме цей ресурс в період динамічних глобальних з перетворень стає найважливішим для людства і є його основним аргументом перед викликами сучасності, перспективним фактором дальшого суспільного розвитку. Глобалізація, пов'язана з розвитком інформаційних процесів, сприяє прискоренню соціальної трансформації, вивільненню творчого потенціалу все більшого числа людей для високопродуктивної праці, її інтелектуалізації, вибору оптимальних способів змін чи створення нових її технологічних варіантів, в т.ч. і в самому інформаційному виробництві [3, с. 2]. Вже незабаром два десятиліття років як Україна перейшла в смугу історичних перетворень, яку історики і політологи визначили як «перехідний період» або «транзит». Говорять також про модернізацію, постмодернізацію. Однак мова йде про одне й те саме: величезна частина європейського простору, населена п'ятьма десятками мільйонів людей, починаючи з початку 1990-х років минулого сторіччя, щодня і щогодини зазнає змін глибинних основ людського життя, перетворення базисних економічних, політичних,

соціальних структур, культури і власності, способу і стилю життя [1, с. 211]. Зміни, що відбуваються в соціумі, потребують значну увагу приділяти діям влади. Тому що доля влади і доля держави в історії переплетені між собою. Тому зміни форм влади в сучасному глобальному суспільстві віддзеркалюються у трансформаціях суверенітету сучасної держави [2, с. 46]. Важливим напрямком трансформаційних змін є становлення ринку праці, підвищення престижу освіти, посилення ролі культурного фактора у формуванні високостатусних груп, значна роль у цьому процесі належить інтелігенції. Сприяти формуванню могутньої верстви інтелігентів повинна соціальна адаптація та державна політика. Основним завданням державних структур, що здійснюють соціальну роботу повинно стати напрацювання механізмів, що допомагають групам інтелігенції у соціальній та психологічній адаптації [3, с. 75]. Отже, українське суспільство сьогодні переживає сьогодні дуже складний період. Його сучасний стан свідчить про недостатню ефективність державних реформ та слабкість громадянського суспільства. Найгостріші проблеми українського соціуму охоплюють: корупцію; тінізацію економіки; низький рівень доходів, невідповідність сучасним світовим соціальним стандартам; депопуляцію населення, зростання кількості людей похилого віку; несформованість середнього класу як основного важеля розвитку суспільства; великий обсяг трудової міграції за кордон; несформованість у значної частини українців соціально-конструктивного мислення [4, с. 16]. Сьогодні українське суспільство стоїть перед історичним вибором щодо варіантів свого подальшого майбутнього. І цей вибір має бути здійснений не під впливом емоцій, а як мудрий і виважений крок.

Висновок: Розвиток українського суспільства на визначається комплексом факторів, включаючи геополітичні, економічні, культурні та соціальні особливості. Реалізація реформ, розвиток громадянського суспільства та участь в глобальних процесах визначають подальший шлях розвитку України. Розуміння цих особливостей є важливим для досягнення сталості та процвітання країни на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Бакіров С.В., Фісун О.А. Українські трансформації: специфіка, етапи, тенденції / С.В.Бакіров, О.А.Фісун / Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. 2007. С. 211-220.
2. Бурлачук В. Образ влади в сучасних теоріях глобалізації / В.Бурлачук / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2009. № 3 (липень - вересень). С.46-61.
3. В. М. Горюхов Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства К., 2005. 383 с.
4. Костенко Н.В. Український соціум: проблеми трансформації Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Серія: гуманітарні науки 2008 №33 168 с.
5. Костеко Н.В., Шульга М.О., Злобіна О.Г. Стан сучасного українського суспільства: цивілізаційний вимір // Збірник Київського Інституту соціології НАН України. Серія: соціологічні науки 2017. // URL: <https://isoc.com.ua/assets/files/journal/analizap.pdf>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, який швидко розвивається, управлінська діяльність стає важливим елементом успішного функціонування підприємств та організацій. Філософія успіху менеджменту є важливою складовою ефективного управління, оскільки вона формує основні принципи та методи, що дозволяють досягати бажаних результатів у бізнесі. В умовах постійних змін на ринку менеджери повинні не лише володіти професійними знаннями, а й розуміти глибокі філософські засади, що впливають на їх діяльність [1, с. 12].

Мета дослідження: проаналізувати філософські основи успіху в менеджменті, визначити основні підходи та методи, які сприяють досягненню успіху в управлінні.

Предмет дослідження: філософія та теорія успіху менеджменту.

Об'єкт дослідження: причини успіху менеджерів з точки зору філософського аналізу.

Завдання дослідження: визначити основні філософські засади менеджменту; проаналізувати підходи до формування успішної управлінської стратегії; виявити ключові чинники, які впливають на досягнення успіху менеджером.

Виклад основного матеріалу. Філософія успіху менеджменту ґрунтується на принципах раціонального мислення, моральної відповідальності та інноваційного підходу до вирішення проблем. Філософські підходи до менеджменту охоплюють широкий спектр аспектів, таких як лідерство, організаційна культура, мотивація та етика. Менеджери, які прагнуть успіху, повинні постійно вдосконалювати свої навички, розвивати інтелектуальну та емоційну компетентність і застосовувати сучасні управлінські методи на основі філософських підходів. Одним з ключових філософських підходів є прагматизм, який спрямований на досягнення практичних результатів і максимізацію ефективності організаційних процесів. Прагматичний менеджмент базується на аналізі ситуацій, швидкому прийнятті рішень та адаптації до змін. Іншим важливим підходом є етика менеджменту, яка передбачає дотримання принципів чесності, справедливості та відповідальності у стосунках із підлеглими, партнерами та клієнтами [2, с. 83]. Філософія успіху також охоплює ідеї системного підходу, що передбачає розгляд організації як цілісної системи, де кожен елемент взаємодіє з іншими і впливає на кінцевий результат. Системний підхід допомагає менеджеру зрозуміти, як окремі дії та рішення впливають на загальну ефективність організації. Успішний менеджмент також залежить від уміння працювати з командою та лідерства. Лідерство в контексті філософії успіху передбачає не лише управління, а й надихання підлеглих на досягнення спільних цілей. Менеджер, який є лідером, здатний мотивувати команду, залучати до співпраці та створювати позитивну робочу атмосферу [3, с. 34]. Філософія успіху менеджменту передбачає також розвиток інноваційного мислення. Інновації є рушійною силою сучасного бізнесу, тому успішний менеджер повинен постійно шукати нові можливості для покращення бізнес-процесів і підвищення конкурентоспроможності компанії [4, с. 103].

Висновок. Філософія успіху менеджменту полягає в гармонійному поєднанні теоретичних знань, практичного досвіду та моральних принципів. Успішні менеджери використовують філософські засади для досягнення високої ефективності у своїй діяльності, розвиваючи лідерські якості, інноваційне мислення та здатність приймати обґрунтовані рішення. Філософські підходи допомагають менеджерам формувати успішні стратегії та досягати поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Шевчук В. Практична філософія менеджера. Київ: Академія 2010, 405 с.
2. Рассел Б. Історія західної філософії. К.: Основи, 1995. 759 с.
3. Мудрак С. Інновації в управлінні // Філософія менеджменту. 2021, №2. С.34.
4. Шевченко В.І. Концепція пізнання в українській філософії. Курс лекцій для вищих навчальних закладів. К., 1993. 500 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

Актуальність теми дослідження: актуальність філософського аналізу «Марксової концепції людини» набуває особливого значення в сучасному світі, оскільки доктрина Карла Маркса є не лише історичною, але й ключовою для розуміння сучасних соціальних та економічних викликів. Дослідження відкриває можливість не лише глибше розуміти філософське сприйняття історії праці та суб'єктивності людини у марксистській парадигмі, але й застосовувати ці уявлення до сучасних контекстів, таких як розподіл ресурсів, соціальна нерівність та роль людини у сучасному виробництві та суспільстві. Філософський аналіз «Марксової концепції людини» стає ключовим інструментом для розкриття глибинних аспектів соціальної філософії та визначення її актуальності у сучасному глобалізованому світі.

Мета дослідження: аналіз концепції людини Карла Маркса з метою розкриття основних принципів, що лежать в основі його уявлень про природу та роль людини в суспільстві, а також вивчення впливу цих ідей на сучасне розуміння соціально-економічних та політичних процесів.

Об'єкт дослідження: людина.

Предмет дослідження: марксова концепція людини.

Завдання дослідження: з'ясувати суть ідей К. Маркса у його поглядах на людину.

Виклад основного матеріалу. Марксистська концепція людини ґрунтується на матеріалістичному підході до історії, де основним чинником формування людської природи є праця. У праці «Комуністичний маніфест» Карл Маркс та Фрідріх Енгельс підкреслюють, що суспільство та матеріальне виробництво відіграють вирішальну роль у розвитку людини [1, с. 45]. Людина в марксистській теорії виступає як суспільна істота, чия діяльність та сутність визначаються соціальними відносинами. Історія людства, за Марксом, – це історія розвитку виробничих сил та суспільних відносин, і праця є ключовим елементом цього процесу [1, с. 78]. Праця як основа людської сутності: Праця є фундаментальною основою людської діяльності в марксистській концепції. Вона не тільки створює матеріальні блага, але й формує індивідуальність людини. У своїх ранніх роботах Маркс стверджує, що саме через творчу діяльність людина стає людиною. Праця, яка спрямована на перетворення природи та створення продуктів для задоволення людських потреб, має не тільки матеріальне, але й духовне значення. Людина, беручи участь у процесі праці, реалізує свої творчі можливості та взаємодіє з іншими людьми, що робить її частиною ширших суспільних відносин [2, с. 112]. Проте, у капіталістичному суспільстві, згідно з Марксом, праця набуває відчуженого характеру. Робітник стає лише інструментом для створення багатства, яке належить капіталістам, і втрачає контроль над результатами своєї праці. Відчуження праці полягає в тому, що робітник більше не бачить у своїй діяльності засобу самореалізації, а лише примусову роботу для виживання [2, с. 145]. У «Капіталі» Маркс робить висновок, що капіталізм перетворює працю на товар, і це є основою відчуження людини від своєї суті. Відчуження людини: Поняття відчуження є однією з центральних категорій марксистської філософії. Відчуження, згідно з Марксом, є процесом, у якому людина втрачає контроль над власною працею та перетворюється на об'єкт експлуатації. Цей процес має чотири основних форми: відчуження від продукту праці, від процесу праці, від себе як творця та від інших людей. У капіталістичному суспільстві, робітник виробляє продукти, які не належать йому, а капіталісту, і тому він відчужується від результатів своєї праці [3, с. 102]. Більш того, сам процес праці стає для робітника чужим і примусовим. Відчуження також охоплює соціальні відносини між людьми, оскільки капіталізм породжує класові конфлікти та експлуатацію. Маркс стверджує, що справжня свобода можлива лише у суспільстві, де праця є вільною та творчою діяльністю, а не засобом виживання або джерелом експлуатації [3, с. 145]. Соціалістична перспектива: Для Маркса соціалізм є відповіддю на відчуження і капіталістичну експлуатацію. Він розглядає соціалізм як суспільний лад, у якому засоби виробництва належать суспільству, і праця стає засобом колективної самореалізації. У соціалістичному суспільстві людина повинна стати активним суб'єктом, що контролює своє життя і приймає участь у колективній діяльності [1, с. 90]. У «Походженні сім'ї, приватної власності і держави» Енгельс робить висновок, що приватна власність є основою соціальної нерівності та відчуження, тому її ліквідація є важливою умовою для досягнення справедливого суспільства [3, с. 186]. Маркс та Енгельс наголошують на важливості економічної демократії, де кожен громадянин має можливість брати участь у прийнятті рішень, що стосуються розподілу ресурсів та управління виробничими процесами. Це означає, що у соціалістичному суспільстві повинні бути впроваджені принципи колективної власності та демократичного управління, що забезпечують рівні можливості для всіх членів суспільства [4, с. 75]. Вплив на сучасність: Концепція людини у Карла Маркса має велике значення для сучасного розуміння соціальних процесів. Ідеї Маркса щодо відчуження, класової боротьби та соціальної справедливості продовжують впливати на політичні та економічні теорії у XXI столітті. Сучасні дискусії про економічну нерівність, розподіл багатства та роль праці у суспільстві часто базуються на марксистській критиці капіталізму [2, с. 189]. Багато рухів за соціальну справедливість та рівність використовують марксистські ідеї для боротьби з сучасними формами експлуатації та нерівності.

Висновок: Марксистська концепція людини, заснована на ідеях праці, відчуження та соціальної взаємодії, залишається актуальною в сучасному світі. Вона підкреслює важливість активної участі кожного індивіда у колективному житті суспільства, а також необхідність створення умов для справедливого розподілу матеріальних благ та можливостей. Соціалістичний підхід до організації суспільства є спробою вирішити

проблеми капіталістичного відчуження через колективну власність та економічну демократію. Ці ідеї залишаються важливими для сучасних дискусій про майбутнє суспільства та його майбутнє

Список використаних джерел:

- 1.Маркс К., Енгельс Ф. Маніфест комуністичної партії. Пер. з нім. Київ: Видавництво політичної літератури України, 1975. 111 с.
- 2.Маркс К. Капітал. Критика політичної економії. Пер. з нім. Київ: Видавництво політичної літератури України, 1954. Т. 1. 672 с.
- 3.Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності і держави. Пер. з нім. Київ: Видавництво політичної літератури України. 1972. 186 с.
- 4.Сміт А. Марксизм та філософія мови . пер. З англ. Київ: «Основи». 2005. 189 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Актуальність теми дослідження: сучасна науково-технічна революція (НТР) спричинила радикальні зміни в інформаційній сфері, активне впровадження новітніх технологій стало глобальним явищем. Філософське осмислення проблем науки і техніки є важливим напрямом, характерним для XX і XXI століть. Особливість сучасної НТР полягає у стрімкому розвитку технологій, таких як штучний інтелект, 5G-мережі, автоматизація та комп'ютеризація виробничих процесів. Її вплив на всі аспекти суспільного життя стає дедалі відчутнішим. Одним із викликів є глобальні екологічні проблеми, пов'язані з техногенним навантаженням, що створює загрози для природних систем і людського життя [1, с. 362-380].

Мета дослідження: визначити сутність поняття «науково-технічна революція», проаналізувати її наслідки для сучасного суспільства та можливі майбутні виклики.

Об'єкт дослідження: проблеми, що спричиняє НТР у сучасному світі.

Предмет дослідження: вплив НТР на життя людства в контексті технологічних та екологічних викликів.

Завдання дослідження: з'ясувати термін «науково-технічна революція». Оцінити наслідки НТР для екології та соціальної сфери. Провести аналіз потенційних викликів, зокрема кібербезпеки та впливу технологій на суспільство.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічна революція – це якісний стрибок у розвитку продуктивних сил, перебудова технічних основ матеріального виробництва на основі трансформації науки в провідний чинник [2, с. 205]. Вона спричинила перехід від індустріального до постіндустріального суспільства. Сучасна НТР зосереджена на таких напрямках, як штучний інтелект, робототехніка, розвиток відновлювальних джерел енергії та інформаційні технології, що сприяє глобальній зміні економічної та соціальної структури світу [2, с. 205]. Перша НТР (XV-XVII ст.) відзначилася відмовою від системи Аристотеля і теоцентричного вчення Птолемея, створивши наукові основи для природознавства через роботи Коперника, Галілея, Ньютона та інших [2, с. 206]. Це стало початком радикальних змін у сприйнятті науки і суспільного розвитку. Друга НТР (XIX ст.) заснувала ідеї діалектичного розвитку природи, утвердивши нові наукові теорії, зокрема в хімії та фізиці, і заклала основу для стрімкого промислового розвитку. Ця революція також посилила суперечності між продуктивними силами і виробничими відносинами, що сприяло зміні соціальних структур [3, с. 150-153]. Третя НТР (кінець XIX ст.) призвела до квантово-механічної революції, що змінила уявлення про фізичний світ, створила нові галузі науки і техніки та вплинула на подальший розвиток виробничих процесів [1, с. 362]. Четверта НТР (кінець XX ст.) характеризується інформаційною революцією, розвитком штучного інтелекту, автоматизацією виробництва, біотехнологіями та інформатизацією суспільства. Зараз нові технології впливають на всі сфери життя, що створює нові виклики – як у соціальній сфері, так і в екологічній [4]. Проблема полягає також у неконтрольованому використанні технологій у військових цілях, що спричинило створення зброї масового знищення, зокрема ядерної. Крім того, постає екологічна криза, викликана забрудненням навколишнього середовища, що призводить до деградації природних систем [5]. Екологічні наслідки. Технологічний прогрес також значно впливає на довкілля. Забруднення атмосфери шкідливими речовинами, підвищення рівня відходів і зростаючий антропогенний тиск на природу призвели до глобальних екологічних криз. Останні 80-100 років цей вплив досяг критичного рівня, і людство балансує на межі екологічної катастрофи [5]. Кіберпанк як жанр культури показує, до чого може призвести безмежний розвиток технологій. Він змальовує похмуре майбутнє, де технології використовуються для контролю та гноблення, створюючи глибокі соціальні розбіжності [4].

Висновки. Сучасна НТР надає величезні можливості для розвитку суспільства завдяки новітнім технологіям, штучному інтелекту та інформаційним системам. Однак із розвитком цих технологій постають нові виклики, такі як кібербезпека, глобальні екологічні проблеми та моральні питання використання досягнень науки. Для подальшого розвитку необхідно зосередити зусилля на гуманізації технічного прогресу та вирішенні соціально-економічних протиріч.

Список використаних джерел:

1. Лайон, Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. К.: 1996. 420 с.
2. Глушенко, В. А. Історія науки і техніки: Навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. 305 с.
3. Воробей, В. І. Соціальні аспекти науково-технічної революції. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. 240 с.
4. Кіберпанк. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Кіберпанк>.
5. Екологічна криза. URL: <https://vseosvita.ua/lesson/ekolohichni-kryzy-ikh-prychyny-ta-naslidky-362120.html>.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальна, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу.

Об'єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Будь-який бізнес має власну філософію. Що таке філософія бізнесу? Це думка, яка створюється в головах Ваших клієнтів обумовлюючи всю інформацію, котру людина сприймає про Вашу компанію. Це слова і фрази, які ви говорите клієнтам. Внутрішня і зовнішня філософія компанії. Філософія внутрішньої частини вашої компанії, відношення до співробітників, яким чином будується система з середини. Зовнішня філософія компанії – це закономірне відношення компанії і її співробітників до клієнта; це слогани компанії за всі віки і часи; це сприйняття власником свого бізнесу і ставлення до нього; це ідентифікатор компанії серед інших подібних представників в цій же ніші, одна з тих речей, яка змушує йти саме до вас. Філософії компанії може продовжити термін життя компанії, тому що це те що залишається в пам'яті людей на довго [1]. Таким чином, з'ясовано основні риси підприємництва та бізнесу, визначена їх економічна природа, що дає можливість стверджувати, що основна відмінність між бізнесом та підприємництвом полягає в тому, що бізнес є організованою структурою, яка працює в стабільному сегменті ринку, використовуючи відомі стратегії, знання, ресурси виробництва та може делегувати повноваження іншим особам, але, в той же час, контролювати діяльність бізнесу. Підприємництво покликане здійснювати принципово нову діяльність, засновану на нових ідеях і рішеннях, які ще не відомі на ринку, та повністю контролювати всю справу, брати в прийнятті усіх рішень безпосередню участь. Підприємництво є першим етапом становлення та розвитку бізнесу. Бізнес –самостійна ініціативна економічна діяльність, що здійснюється за рахунок власних та залучених ресурсів, має ризиковий характер і належний рівень відповідальності та ставить за мету отримання прибутку та розвиток власної справи шляхом задоволення потреб суспільства в умовах ринку. Підприємництво – інноваційний вид бізнесу, що здійснюється з високим ступенем ризику, шляхом реалізації власних ідей та рішень особою у відповідних умовах з метою отримання прибутку та розвитку суспільства на основі інновацій. Бізнес, організований людиною в ринкових умовах, не може бути закритою структурою, а його функціонування багато в чому залежить від середовища, в якому він діє. Сучасний етап розвитку бізнес-середовища, що виник внаслідок всебічного реформування усіх сфер суспільного життя та пошуком держави свого вектору розвитку та ніші в глобальному світі, зумовлює нові тенденції та докорінні зміни в системі управління організацією. Питання узагальнення та пошуку необхідних та істинних шляхів регулювання організацій сучасного типу займається філософія управління [2]. У нашому постійному прагненні повністю самостійного відповідального управління ми збираємося перейти на нову операційну систему компанії. Основна філософія бізнесу є фундаментом для нашої практики внеску у розвиток суспільства або нашої рішучості «присвятити себе прогресу та розвитку суспільства та добробуту людей за допомогою нашої ділової активності, тим самим підвищуючи якість життя у всьому світі», як це проголошено в Основній меті управління. Зараз, уперше приблизно за 60 років, ми суттєво оновили Базову філософію бізнесу, взявши до уваги зміни у соціальних умовах та бізнес-середовищі. Якщо розглядати підприємство як громадський суб'єкт суспільства, можна зробити висновок, що управлінські ресурси, необхідні цьому підприємству, включаючи персонал, капітал, землю і матеріали, були довірені йому суспільством. Підприємство має робити внесок у розвиток суспільства, займаючись діяльністю, що дозволяє найкращим чином використовувати ресурси, довірені йому суспільством, і цим створювати додаткову вартість. [3, с. 1] Місце та роль людини в управлінській структурі відповідає баченню майбутніх цілей організації, адже в умовах невизначеності часто розмивається і потребує коригування відповідно до поточних завдань розвитку, адже чіткий план дій в довгостроковій перспективі в динамічному середовищі зводиться лише до філософської ідеалізованої картини майбутнього бізнесу. Саме бачення майбутнього лежить в основі управління бізнесом. Філософія управління бізнесом визначається як сфера інтелектуальної діяльності людини, спрямована на формування комплексного погляду на організоване функціонування бізнесу та має на меті збереження його якісного стану, підтримку динамічної взаємодії із середовищем та стабільний розвиток [4].

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме філософії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Філософія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел

1. Плохій К. «Зовнішня філософія бізнесу. Від народження і до закриття» URL:<http://pressassociation.org.ua/ua/zovnishnya-filosofiya-biznesu/>
2. Філософія бізнесу URL:https://pidru4niki.com/87615/finansii/filosofiya_biznesu
3. Юкі Кусумі «Основна філософія бізнесу Panasonic Group» 19 с.
4. Філософія бізнесу URL:<https://ppt-online.org/184139>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори.

Мета дослідження: розкриття природи взаємодії між грішми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей.

Предмет дослідження: низка питань становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грішми і релігійними віруваннями.

Завдання дослідження: дослідження взаємодії між грішми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші у сучасному світі це багатофункціональна економічна одиниця за допомогою якої можна оцінювати цінність певних товарів та послуг, а також в якості інструменту для оплати чи обміну. Гроші стали невід'ємною частиною повсякденного життя, щодня люди щось продають, купують, споживають і користуються певними послугами. За теорією економістів Рудігера Дорнбуша і Річарда Шмалензі можна сформулювати чотири важливих функцій, які виконують гроші [1]. А саме: засіб обміну – гроші використовуються людьми в якості одиниці виміру, яка дозволяє здійснювати обмін товарами або послугами. Одиниця лічби – гроші служать засобом для вимірювання та порівняння вартості товарів і послуг. Тобто гроші використовуються для формування та вираження цін і проведення розрахунків. Ціна будь-якого товару або послуги виражається в грошовій одиниці, що значно спрощує порівняння товарів для споживача. Засіб збереження вартості. Функція грошей як засобу збереження вартості полягає в тому, що гроші можуть зберігати свою купівельну спроможність протягом часу, дозволяючи їх власнику накопичувати та використовувати багатство в майбутньому. Міра відкладених платежів – гроші використовуються для визначення та сплати боргів або зобов'язань, що виникають у процесі товарних та ринкових відносин. Це дозволяє сторонам укладати угоди, де виплата буде здійснена через певний час, з впевненістю, що гроші залишаться загальноприйнятим засобом платежу. З розвитком комунікаційних технологій потреба людини в інформації постійно збільшувалась, окрім цього за статистикою, обсяг цифрової інформації подвоюється кожні вісімнадцять місяців [3]. Тобто щоб залишатися в потоці актуальної інформації потрібні певні засоби: Інтернет, телебачення, комп'ютер чи телефон. А за це все, вочевидь, потрібно платити, до того ж, потрібно постійно оновлюватися. Чим більше з'являється нових моделей смартфонів, тим більше в них функцій які «спрощують» отримання інформації та її обробку [4]. Цікавою є думка про те, що гроші – це бог. І можна вважати, що вона є правдивою для нашого суспільства. Не рідко коли люда рапотово стає багатого починає хотіти ще більше грошей. Захоплення бути ще багатшим затуманює раціональне мислення. Люди, біжучи за багатством, псують стосунки з близькими, витрачають гроші на речі які їм навіть не потрібні, або взагалі втрачають все [3]. Гроші втратили свою функцію як засіб для оплати послуг чи товарів, психологи стверджують, що в сучасному суспільстві існує тенденція не стільки посилення важливості грошей, скільки зростання важливості володіння будь-чим і схильності демонструвати рівень свого багатства [4]. Отже, якщо ми будемо стверджувати, що гроші і праця є безпосередньо пов'язані, адже без праці не буде грошей і навпаки, і що гроші існують в усіх сферах людської діяльності протягом усього людства, то не буде хибно стверджувати, що релігія також тісно з ними пов'язана. Розглянемо деякі приклади взаємодії релігії, праці і грошей [2]. Засновник даосизму Лао Цзи відкидав усі знання, освіту, звичаї, соціальні норми. Відповідно ставився він і до господарської активності людини: «Хто діє – зазнає невдачі. Хто чимось володіє – втратить... Ті, хто, роблячи справи, поспішають досягти успіху, зазнають невдачі...» Цікаво, що Лао Цзи заперечував як зусилля окремого індивіда, так і суспільства в цілому, оскільки вони ведуть до дисгармонії зі світом [5]. Даосизм виступав проти соціальної нерівності людей, гноблення народу, накопичення вельможами багатств, розбою та чванства багатіїв, а отже з точки зору даосизму, гроші і матеріальне багатство не є важливими чи бажаними. Інший підхід до економічної діяльності ми спостерігаємо в конфуціанстві. Простий перелік якостей людини у своїй основі передбачає успішність побудованого на них суспільства. Конфуцій казав: «Люди постійно прагнуть до багатства, почестей, чинів, посад, проте, якщо житимеш за неправильними принципами, тоне отримаєш ані того, ані другого. Приниження й бідність – це те, що відрозливе для людей, але, якщо не керуватися точними правилами, то навряд чи зможеш позбавитися них. Якщо ж сам благородний муж втратив людяність, то хто може називати його благородним мужем» [5]. Конфуціанство сприймає гроші і матеріальне багатство як менш важливі порівняно з моральними цінностями, такими як людяність, порядність і обов'язок перед суспільством. Економічна діяльність, згідно з Конфуцієм, повинна базуватися на моральних принципах, які сприяють гармонійному розвитку суспільства. Стосовно місця праці у християнстві, на думку вчених, духовні корені господарської енергії Європи були закладені у загальній позитивній оцінці світу й праці, яку дало християнство. Оскільки спочатку воно розповсюджувалося у першу чергу серед рабів і бідноти, людей праці, то природно, що у християнському вченні звеличується людська особистість як така, а разом з нею – і праця. У той же час Євангеліє говорить про людську свободу, тобто незалежність людини від її економічного і соціального становища. Праця вважається для людини необхідною, що підкреслюється у Святому Писанні неодноразово, починаючи з Божого наказу Адамові: «У поті свого лица ти їстимеш хліб...» У християнській традиції прокляття працею тлумачиться алегорично. Зірвавши з дерева пізнання плід, людина відмовилася від безперервної праці

пізнання на користь отримання результату без зусиль, однак по волі Божій вона все одно не змогла уникнути важкої праці пізнання і самовдосконалення. Таким же чином, звісно, можна витлумачити і слова «Коли труд своїх рук будеш їсти,— блажен ти, і добре тобі!» Християнство ставиться до грошей і матеріальних благ із певною обережністю, підкреслюючи, що вони не повинні бути основною метою життя людини [5]. У центрі християнського вчення – духовні цінності, людська особистість і праця, яка сприймається як необхідна частина людського життя. Гроші самі по собі не засуджуються, але попереджається про небезпеку прив'язаності до них. Християнство вчить, що свобода людини не залежить від її економічного статусу, і найважливішими є духовні досягнення та праця над собою.

Висновок: виходячи з вище сказаного, можна зрозуміти, релігія визнає, що багатство може бути певним благом. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від цілей людини.

Список використаних джерел:

1. Функції грошей: види та характеристика. 2011. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22277/
2. Інформаційний вибух. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційний_вибух
3. Що робить з людьми раптове багатство? URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_cap/2016/04/160407_vert_cap_is_getting_rich_worth_it_vp
4. Гроші в житті сучасної людини. URL: https://ufin.com.ua/analit_mat/poradnyk/184.htm
5. О. Тимчик. Економіка та релігія: Теорія та практика взаємовпливу. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/185261746.pdf>
6. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: соціальна відповідальність бізнесу на сьогоднішній день є важливим елементом підприємницької діяльності у світі. В Україні, на жаль, вона ще не здобула такого значення через низку чинників, що впливають на цей процес та його результат. Хоча підприємства більш активно звертаються до світового досвіду та досвіду міжнародних корпорацій, які функціонують на ринку України, але цього недостатньо для того щоб соціальна відповідальність бізнесу стала звичайною практикою для більшості вітчизняних підприємств. Для визначення напрямів розвитку та поширення соціальної відповідальності бізнесу необхідним є дослідження чинників, які гальмують поширення соціальної відповідальності в діяльності підприємств.

Мета дослідження: визначити основні проблеми розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Об'єкт дослідження: проблеми соціального бізнесу в Україні.

Предмет дослідження: дослідження сучасного стану соціальної відповідальності бізнесу в Україні та її перспективи подальшого розвитку.

Завдання дослідження: вивчення стратегій підприємств.

Виклад основного матеріалу. Питання соціальної відповідальності бізнесу як сучасної філософії поведінки, які впливають на суспільство та компанії в їх діяльності, спрямовані на досягнення сталого розвитку та ефективних інвестицій у людський капітал, були досліджені в монографії О. п. Гогулі та І. п. Кудінової. Крім того, О. ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та інші автори провели експертне опитування серед науковців та освітян України, щоб вивчити проблеми соціальної відповідальності особистості, суспільства, бізнесу та держави [1]. Соціальна відповідальність стала однією з ключових характеристик сучасної бізнес-структури, що вимагає зобов'язання керівництва підприємств щодо захисту інтересів суспільства. Відповідно до концепції соціальної відповідальності, керівники повинні отримувати не тільки максимізацію прибутку чи підвищення ринкової вартості компанії, але й інтереси інших учасників суспільства, таких як працівники, споживачі та громада. Сучасні тенденції демонструють позитивний рух до інтеграції соціальної відповідальності у стратегії підприємств. Соціально відповідальні дії компаній є добровільними та обґрунтовуються на розумінні відповідальності бізнесу перед суспільством і природою за результати своєї діяльності. Важлива роль у цьому процесі є наявність ресурсів, зокрема фінансових, які можуть забезпечити високий рівень соціальної відповідальності. Крім того, впровадження соціальної відповідальності пов'язане з багатьма іншими факторами, що впливають на її розвиток. Тому дослідження цих чинників є великим аспектом формування ефективної соціальної відповідальності бізнесу [2]. Соціальна відповідальність повернулася на одну з головних ознак сучасної бізнес-структури, вимагаючи від керівництва підприємств утримання зобов'язань щодо захисту інтересів суспільства. Згідно з концепцією соціальної відповідальності, керівники повинні зосереджуватися не тільки на максимізації прибутку від виробництва ринкової вартості компанії, але й на захисті інтересів працівників, споживачів та місцевих громад. Сучасні тенденції вказують на позитивну динаміку впровадження соціальної відповідальності у стратегії компаній. такі дії є добровільними і базуються на усвідомленні відповідальності бізнесу перед суспільством та природою за свої результати. Значну роль у цьому процесі виконує наявність відповідних ресурсів, зокрема фінансових, які забезпечують високий рівень соціальної відповідальності. Водночас, впровадження цієї практики залежить від численних факторів [3]. Соціальна відповідальність стала однією з основних характеристик сучасних бізнес-структур, що зобов'язує керівництво підприємств захищати інтереси суспільства. відповідно до концепції соціальної відповідальності, керівники мають не тільки на максимізації прибутку чи зростання ринкової вартості компанії, а й на забезпеченні інтересів працівників, споживачів та місцевих громад. Сучасні тенденції демонструють позитивний прогрес у впровадженні соціальної відповідальності в стратегії компаній. такі дії є добровільними і обґрунтовуються на усвідомленні відповідальності бізнесу перед суспільством та природою за результати своєї діяльності. Важлива роль у цій сумі є наявність більшості ресурсів, особливо фінансових, що забезпечують високий рівень соціальної відповідальності. Водночас, реалізація цієї практики залежить від багатьох чинників [4]. Концентрація промислових гігантів на сході України, які належать до провідних вітчизняних фінансово-промислових груп, також впливають на рівень соціального розвитку в цих регіонах. У той час як на заході країни переважно розвинені торгівля та агропромисловий комплекс. Неврегульованість аграрного ринку та наявність тіньових схем у діяльності торговельних підприємств негативно впливають на впровадження концепції соціальної відповідальності. В Україні низький рівень поширення соціальної відповідальності обумовлений також характером виробництва прибутку підприємствами. Основні доходи українських підприємств досягаються за рахунок використання економічної влади, адміністративних ресурсів, доступу до бюджетних коштів, слабкої конкуренції на внутрішньому ринку, підвищення ціни на продукцію, низького рівня оплати праці та скорочення соціальних витрат. Ці чинники є основою їх конкурентних переваг. Розширенню соціальної відповідальності може сприяти інноваційна активність, впровадження нових технологій і розробка нових продуктів, що дозволяє підприємствам отримувати прибуток через зниження витрат, підвищення конкурентоспроможності та розвиток нових ринків. Такий шлях розвитку більш розширений у розвинених країнах, де рівень соціальної відповідальності бізнесу є вищим. Однак для України цей шлях розвитку на даний момент видається малоймовірним через потребу довгострокових фінансових інвестицій і високий рівень ризиків [5].

Висновки: дана проблема потребує нагального вирішення в умовах сучасної економіки, тому саме реалізація соціальних заходів українськими компаніями дасть змогу підвищити не тільки рівень корпоративної культури самого об'єкту, а і рівень життя населення в цілому. Розкриття цієї проблеми дає глибше розуміння вислову, що «не люди для економіки, а економіка для людей». Подальше посилення соціальної позиції бізнесу просто необхідне в умовах кризового періоду, а соціальна відповідальність має широкий спектр проблем, шляхи вирішення яких потрібно шукати негайно.

Список використаних джерел:

1. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: Експертні оцінки URL:https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Novikova_Sydorchuk_Pankova.pdf
2. Соціальна відповідальність бізнесу як підґрунтя безпеки та охорони праці сучасних підприємств URL:<http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-tech/article/view/401>
3. О.О. Охріменко, Т.В. Іванова Соціальна відповідальність URL:<https://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist.pdf>
4. Павловські Грегж Оцінка якості управлінських рішень на підприємстві Міжнародний науковий журнал Інтернаука. URL:<https://www.inter-nauka.com/uploads/public/17043207527595.pdf>
5. Новікова О.Ф., Дейч М.С., Панькова О.В. та ін. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки) URL:<https://iie.org.ua/monografiyi/novikova-o-f-deych-m-ye-pankova-o-v-ta-in-diaagnostika-stanu-ta-perspektiv-rozvitku-sotsialnoyi-vidpovidalnosti-v-ukra>
6. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: проблема формування сучасної української нації є однією з найбільш актуальних тем сьогодення, особливо в умовах війни та глобальних викликів, що постали перед Україною. Після здобуття незалежності в 1991 році Україна проходить тривалий і складний процес становлення як національної держави. Формування української нації має не лише політичний, а й культурний та соціальний аспекти. Це питання тісно пов'язане з консолідацією суспільства, збереженням національної ідентичності, мовного простору та історичної пам'яті, особливо на тлі зростаючих загроз зовнішньої агресії та внутрішніх викликів.

Мета дослідження: аналіз процесу формування сучасної української нації, визначення основних чинників, які впливають на цей процес, а також окреслення викликів і можливостей для подальшого розвитку національної свідомості.

Об'єкт дослідження: українське суспільство в умовах глобалізації та політичних трансформацій, які впливають на його національну єдність.

Предмет дослідження зосереджений на проблемах консолідації нації, зокрема на аспектах національної ідентичності, історичної пам'яті, мовного питання та впливу зовнішніх факторів на цей процес.

Завдання дослідження: вивчення ролі державної політики та громадянського суспільства в побудові єдиної національної ідентичності та формуванні національної свідомості. Проблема формування української нації полягає в тому, що через історичні обставини та багатовікову колонізацію Україна довгий час перебувала під впливом інших держав, що призвело до певної фрагментації суспільства [1]. Національні, релігійні та культурні відмінності в різних регіонах країни, а також тривале перебування під владою іноземних імперій, значно вплинули на процес націотворення. Важливу роль у формуванні нації відіграє також зовнішня загроза, зокрема військова агресія Росії, яка сприяє об'єднанню українців навколо спільних цінностей та ідеалів, підкреслюючи важливість незалежності та державного суверенітету. Одним із ключових аспектів формування сучасної української нації є мовне питання. Українська мова довгий час була обмежена в своєму розвитку через політику русифікації та колоніальну залежність [2]. Протягом багатьох століть українці боролися за право використовувати рідну мову в освіті, культурі та офіційному спілкуванні. Сьогодні питання мовної ідентичності стоїть на першому плані, оскільки мова є не лише засобом спілкування, а й символом національної єдності та незалежності [3]. Незважаючи на мовну різноманітність країни, останні роки показали, що українська мова поступово зміцнює свої позиції, особливо серед молоді та в публічному просторі. Ще одним важливим елементом є історична пам'ять. Для консолідації нації необхідно виробити спільне розуміння минулого, що включає як героїчні сторінки, так і трагічні події [4]. Важливим кроком у цьому напрямку є декомунізація та переосмислення історичних подій, які тривалий час використовувалися радянською пропагандою для маніпулювання суспільною свідомістю. Розвиток національної історичної пам'яті, вшанування героїв боротьби за незалежність, таких як учасники Української повстанської армії чи захисники під час війни з Росією, допомагає формувати міцну національну ідентичність [5].

Висновок: Формування сучасної української нації є складним і багатогранним процесом, який включає історичні, культурні, мовні та політичні чинники. Незважаючи на численні виклики, перед якими стоїть Україна, національна єдність та усвідомлення спільної ідентичності поступово зміцнюються. Важливу роль у цьому процесі відіграє розвиток української мови, збереження історичної пам'яті, культурна активність та відповідь на зовнішні загрози. Війна з Росією стала не лише трагедією, але й можливістю для глибокого об'єднання суспільства на основі спільних цінностей. Україні ще належить подолати багато перешкод на шляху до повної національної консолідації, але вже сьогодні очевидно, що українці готові боротися за свою ідентичність, незалежність та майбутнє.

Список використаних джерел

1. Чолач Тетяна Проблема формуванні сучасної української нації URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/46368>
2. Ваврик Надія Проблема формуванні сучасної української нації URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47418>
3. Богдан Данилишин Проблеми становлення української нації і вибір моделі розвитку економіки URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/440803_problemi_stanovlennya_ukrainskoi.html
4. Станіслав Терно Проблема нації в сучасних Українських підручниках з історії URL: http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab//Statti-doubl/Problema_natsii.pdf
5. Анісімова Анастасія Проблема формуванні сучасної української нації URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21550/1/58-60.pdf>
6. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: в Україні проблема громадянського суспільства опинилася в центрі політико-правових досліджень та дискусій. Вивчення цього питання з науково-філософської точки зору та аналіз походження поняття допомагає глибше зрозуміти особливості його становлення та проблеми, з якими стикається український народ на шляху до реалізації ефективного функціонування цього явища в наших реаліях.

Мета дослідження: проаналізувати особливості формування громадянського суспільства в Україні.

Об'єкт дослідження: людина як складова громадянського суспільства.

Предмет дослідження: концепції та моделі правового забезпечення розбудови інститутів громадянського суспільства в сучасній Україні.

Завдання дослідження: з'ясувати особливості та проблеми процесу формування громадянського суспільства в сучасній Україні.

Виклад основного матеріалу: Громадянське суспільство безумовно є невід'ємною частиною формування базових інституцій сучасних демократичних держав. Це поняття має свої витoki ще з IV століття до нашої ери, коли стародавні мислителі ще не розмежовуючи громадянське суспільство і державу, почали в своїх творах окреслювати риси притаманні саме громадянському суспільству. Завдяки філософу Аристотелю зазначались права на власне житло та приватну власність, рівність кожного громадянина незалежно від соціального статусу та права брати участь у всьому, що стосується життя держави [1]. Концепція громадянського суспільства зазнає змін у зв'язку з еволюцією соціальної дійсності. Проте, від другої половини XIX століття до другої половини XX століття вона була майже забута. У 80-х роках XX століття ця ідея знову стала «ключовим поняттям у інтелектуальних дискусіях», але виявилось, що різні люди розуміють її по-різному [2]. Людина як складова громадянського суспільства у першу чергу бореться за розвиток демократії, реалізацію прав і свобод, виконання громадянами своїх політичних обов'язків як носіїв суверенітету. В Україні і на даний момент збереглися залишки «совковості» на всіх рівнях організації влади. Двадцять років непослідовних і нерішучих реформ призвели до появи міцної держави та слабого громадянського суспільства, інституту якого не відповідають вимогам демократії [3]. Втім відкидати факт його формування ще у радянські чи часи незалежності не варто. Саме розвиток громадських організацій та їх активна діяльність спричинили розпад комуністичної системи та сприяли відродженню незалежності України. Тут слушною є думка дослідника В. Степаненка, що одна із яскравих політичних маніфестацій громадянського суспільства того часу – студентська «революція на граніті» стала каталізатором громадської політичної мобілізації та державної незалежності і розпочала традицію протестних майданів в Україні [4]. Під час наступної помаранчевої революції 2004 року та революції гідності 2013-2014 років українці тільки утвердили своє міцне бажання будувати у демократичну державу, де влада повинна в першу чергу слухати народ та працювати заради нього. Якби самі люди не розуміли своєї сили у країні, невідомо яке б у нас було майбутнє як суспільства [5]. Формування громадянського суспільства в Україні значною мірою залежить від наявності чіткої законодавчої основи, яка регулює діяльність громадських організацій та забезпечує їхню незалежність від державного апарату. Рівень активності громадян у політичному та суспільному житті прямо впливає на стан демократії в країні [6, с. 45]. В Україні активізація громадських рухів після революційних подій свідчить про посилення ролі громадян у контролі за владою та захисті своїх прав. Однією з проблем розвитку громадянського суспільства в Україні є слабка взаємодія між державою та громадськими ініціативами [7, с. 112]. Часто державні інституції сприймають громадянські організації як конкурентів, а не як партнерів, що гальмує процес побудови діалогу. Економічна нестабільність та нерівність у суспільстві обмежують можливості для розвитку громадських ініціатив, оскільки громадяни часто ставлять виживання на перше місце, відкладаючи активну участь у громадських процесах [8, с. 89]. Процеси децентралізації влади в Україні відкривають нові можливості для громадянського суспільства [9, с. 33]. Реформа місцевого самоврядування дозволяє громадянам безпосередньо брати участь у вирішенні місцевих проблем, що сприяє розвитку громадянської відповідальності та активності [10, с. 67].

Висновок: Формування громадянського суспільства є надзвичайно складним процесом. Справжнє громадянське суспільство може існувати лише в країні з ефективною, конкурентоспроможною та соціально однорідною економікою, яка складається з вільних громадян і побудована на принципах толерантності, відповідальності та здатності до компромісу. Україні необхідно змінити існуючу людську ментальність і запровадити концепцію взаємовідносин особистості, суспільства і держави, яка уможливить формування вільної особистості з високою політичною, економічною і правовою культурою. Незважаючи на всі наявні проблеми, українці продовжують та повинні надалі працювати на право майбутніх поколінь бути частиною саме нашого громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Третяк С. М. Формування поняття «громадянське суспільство» в західній та політикоправовій думці
URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Tretyak_2002_1.pdf

2. Колодій А. Ф. Історична еволюція громадянського суспільства та уявлень про нього (формування ідеалу) URL: <https://www.ji.lviv.ua/n21texts/kolodij.htm>
3. Гончарук Т. В. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал URL: dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5151/1/Громадянське_суспільство_в_Україні_проблеми_становлення_та_п_отенціал.pdf
4. Мелещенко Т. В. Становлення громадянського суспільства в незалежній Україні: проблеми та перспективи URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/28824/Meleshchenko.pdf;jsessionid=FE67C40288690293087EA304F271B97B?sequence=1>
5. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпровський державний університет внутрішніх справ. 2018. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11615/1/2023.pdf>
6. Білоус, О. Громадянське суспільство та його роль у демократизації України. Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія», 2020, С. 45-58.
7. Степаненко, В. Формування громадянського суспільства в Україні: виклики та перспективи. Журнал соціальних досліджень, 2019, № 3, С. 112-126.
8. Марчук, С. Вплив економічної ситуації на розвиток громадянського суспільства в Україні. Економічні дослідження України, 2021, т. 7, С. 89-102.
9. Дем'янчук, О. Децентралізація як шанс для громадянського суспільства: український досвід. Політична думка, 2022, № 4, С. 33-49.
10. Кармазін, Ю. Правові аспекти розвитку громадянського суспільства в Україні. Юридичний вісник України, 2021, т. 12, С. 67-82.
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА»

Актуальність теми дослідження. Комунікація є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Розвиток інформаційних технологій, соціальних мереж, та зростання об'єму інформації, доступної для громадськості, роблять комунікаційну культуру актуальною темою для дослідження. Зростання кількості способів спілкування та можливість глобального впливу роблять комунікаційну культуру надзвичайно важливою для забезпечення ефективної комунікації та заборони поширенню дезінформації.

Мета дослідження: сприяння підвищенню якості комунікації в суспільстві, розкриття проблем і вирішення викликів, пов'язаних із зростанням обсягу інформації та розповсюдженням інформаційних технологій.

Предмет дослідження: комунікація в суспільстві, включаючи всі аспекти спілкування, обміну інформацією та взаємодії між індивідами, групами, організаціями та суспільством в цілому.

Об'єкт дослідження: комунікаційна культура суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати комунікаційні процеси у суспільстві, включаючи мову, символи, засоби масової інформації та соціальні мережі.

Виклад основного матеріалу. Комунікаційна культура суспільства являє собою сукупність знань, навичок, цінностей і норм, які регулюють процеси спілкування та взаємодії між людьми в суспільстві [1, с. 73]. Сучасний етап розвитку цивілізації демонструє, що жодна сфера життя не може ефективно функціонувати без своєчасного і повного доступу до необхідної інформації, а також здатності адекватно сприймати, обробляти і передавати цю інформацію. Інформація суттєво впливає на формування особистості, світогляду, стереотипів поведінки і суспільної активності, що в свою чергу відображає культурний вигляд окремих індивідів і суспільств в цілому. Зростаючі інформаційні потоки ускладнюють процеси передачі та отримання інформації, що підвищує актуальність глибокої розробки концепції комунікаційної культури суспільства [2, с. 44]. І тому, в ситуації, яка сформувалась у теперішній час, все більш актуальною є глибока розробка поняття «комунікаційна культура суспільства». Важливо відзначити недостатню розробленість проблеми комунікаційної культури й у філософському аспекті. Багато в чому це обумовлено багатозначністю термінів «комунікація» і «культура», що і становлять зміст поняття «комунікаційна культура» [3, с. 156]. Всі перераховані вище аспекти визначають необхідність теоретичного осмислення комунікаційної культури, значення і роль якої зростає останнім часом пропорційно збільшенню обсягу інформації та каналів її обміну в суспільстві. У зв'язку з полісемантичністю поняття «комунікаційна культура» виникає, насамперед, необхідність його уточнення як предмета дослідження теорії та історії соціальних комунікацій [4, с. 265]. Дане поняття співвідносне, з одного боку, з поняттям «культура», з другого боку – з поняттям «комунікація». Комунікаційна культура визначається пануючими в суспільстві нормами і способами фіксації, збереження і поширення культурних змістів, тобто родом соціальної комунікації. А. Соколов відзначає, що, оскільки культура загалом являє собою сукупність упредметнених і неупредметнених культурних, тобто штучних соціальних змістів, то суспільна комунікаційна система - це частина упредметненої культури, яка забезпечує рух культурних змістів у соціальному просторі і часі. Іншими словами, суспільна комунікаційна система в цілому і її елементи - це і є упредметнена комунікаційна культура в різні історичні епохи [4, с. 2662]. Термін «культура» належить до числа багатозначних, і пояснюється це тим, що сама культура – вкрай складне, багатогранне явище, що виражає всі сторони людського буття. Саме тому її вивчають багато наук, кожна з яких виділяє предметом свого вивчення одну з її сторін, формулюючи при цьому своє розуміння й визначення культури. Культура належить до різноманітних аспектів життя, але її саму неможливо побачити, почути або спробувати на смак. Культура є як індивідуальним, психологічним, так і соціальним феноменом. При цьому, категорія «культура» привертала і привертає увагу багатьох дослідників глибиною свого змісту, значимістю для кожного аспекту людського життя і діяльності. Широта охоплюваних нею суспільних явищ викликає ефект закріплення за цим поняттям великої кількості значеннєвих відтінків, що, в свою чергу, накладає свій відбиток на розуміння і використання терміну «культура» [5, с. 22]. Наведені вище, а також численні інші визначення терміну «культура», які існують в науці, дозволяють відзначити основне. Культура - це сутнісна характеристика людини, пов'язана з суто людською здатністю цілеспрямованого перетворення навколишнього світу, у ході якого створюється штучний світ речей, символів, а також зв'язків і відносин між людьми. Все, що зроблено людиною чи має до неї відношення, є частиною культури. Комунікація й спілкування є найважливішою частиною людського життя, а відтак, і частиною культури. Підкреслюючи їхню важливість, багато дослідників прирівнюють культуру до спілкування (комунікації). Провідний американський фахівець із міжкультурної комунікації. Е. Холл стверджує, що культура - це комунікація, а комунікація - це культура.

Висновок. Комунікаційна культура вимагає розуміння і поваги до різних культурних, мовних і соціальних різниць. Вона також включає в себе важливі аспекти, пов'язані з моральністю та етикою в комунікації. Збільшення уваги до комунікаційної культури суспільства є актуальним завданням у сучасному світі, де інформація швидко поширюється, а зв'язки між людьми стають все більш важливими. Підвищення комунікаційної культури сприяє покращенню міжособистісних відносин, зменшенню конфліктів і підвищенню якості життя в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Про сутність поняття «комунікаційна культура суспільства» / Н. І. Масі // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2010. № 4. С. 73-78.
2. Тернопільська В. Теоретичні аспекти феномена «соціально-комунікативна культура». Житомирський державний університет імені І. Франка. Вип. 22. С. 44-50.
3. Зотов В. В. Становлення інформаційно-комунікативного середовища сучасного суспільства: соціологічний аналіз інституційно-реальних трансформацій: монографія / В. В. Зотов; Курськ. держ. техн. Ун-т. Курськ, 2007. 246 с.
4. Соколов О. В. Загальна теорія соціальної комунікації / А. В. Соколов. СПб: Видавництво Михайлова В. А., 2002. 461 с.
5. Уледов А. К. До визначення специфіки культури як соціального явища / А. К. Уледов // Філософські науки. 1994. № 2. С. 22-29.
6. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: Виявляється в тому, що філософія Григорія Сковороди, зокрема його ідеї про самопізнання, внутрішню свободу та гармонію з власною природою, є великою для сучасної України. Вони допомагають зміцнювати національну свідомість, формувати моральні орієнтири та підтримувати духовну стійкість у часі соціальних і культурних змін.

Мета дослідження: Дослідити, як філософські ідеї Григорія Сковороди, зокрема його вчення про «родну працю» та внутрішню свободу, можуть бути корисними для сучасної України. Це включає вивчення впливу його думок на розвиток національної ідентичності, духовних цінностей та пошук відповідей на актуальні соціокультурні виклики країни.

Предмет дослідження: Розгляд філософських ідей Григорія Сковороди та їх актуальність для сучасної України, зокрема вплив на національну самосвідомість, моральні цінності.

Об'єкт дослідження: Вчення Григорія Сковороди та його роль у формуванні сучасних українських цінностей та ідентичності.

Завдання дослідження: Проаналізувати значущість філософських ідей Г. Сковороди для сучасної України та їх можливості вплинути на розвиток українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Григорій Сковорода – видатний український філософ, поет, педагог та мислитель XVIII століття, чий внесок у розвиток української культури та ідентичності важко переоцінити. Його філософські ідеї активно впливають на сучасну українську суспільно-політичну думку, зокрема через роздуми про сенс життя, які залишаються актуальними й сьогодні [3]. Сковорода підкреслював, що основною метою людини є духовний розвиток та самовдосконалення, ставлячи під сумнів матеріалістичний підхід, який домінував у його час. Особливу увагу Сковорода приділяв моральним цінностям, таким як чесність, справедливість та доброта [1]. Він також висловлював свою незгоду з соціальною нерівністю та несправедливістю, які панували в його суспільстві, прагнучи створити ideale середовище, де кожен мав би рівні можливості для розвитку. Ці ідеї втілюють його переконання в необхідності соціальної справедливості [5]. Крім того, Сковорода виступав проти формальної освіти, закликаючи до безперервної самоосвіти. Він вважав, що кожна людина повинна постійно прагнути до знань і розвитку, що особливо актуально в сучасному світі, де самоосвіта стає дедалі важливішою. Сковорода розглядав питання природи людини, моральності та взаємодії з природою. Його пошуки гармонії між особистістю та навколишнім світом, а також прагнення до мудрості й доброчесності, роблять його роботи значущими для розуміння сучасних проблем українського суспільства [2]. В умовах сучасної України, що проходить складний етап трансформації та намагається знайти своє місце у світовому контексті, філософські ідеї Сковороди набувають нової актуальності. Вони запрошують до роздумів над глибокими питаннями, які стосуються життя, моралі та цінностей [4]. Особливо важливою є його концепція самовдосконалення і морального розвитку, яка може позитивно вплинути на формування суспільної свідомості, освітніх стандартів і культурних практик.

Висновок: Отже, філософські погляди Григорія Сковороди залишаються вагомим складовою сучасної української культури та політичної думки. Вони надихають на пошук сенсу життя, розвитку духовності, а також сприяють становленню суспільства, в якому панують чесність, справедливість і доброта – ключові цінності для будь-якої прогресивної нації.

Список використаних джерел:

1. Григорій Сковорода: Життя і філософія. Харків: Фоліо, 2007. UPL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/biblioteka/G.Skovoroda_bibliogr_pok.pdf
2. Михайленко, О. І. Філософія Григорія Сковороди в контексті сучасної української культури. Науковий вісник НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 4: Філософія. 2022. UPL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/288>
3. Боровський В. Сковорода є власністю українського народу, християнського світу і людства. 2017. UPL: <http://www.hroniky.com/articles/view/261-skovoroda-ie-vlasnistiu-ukrainskoho-narodu-khrystianskoho-svitu-i-liudstva>
4. Філософія Григорія Сковороди: Спадщина і сучасність. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського 2010. UPL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6037>
5. Освітня діяльність і педагогічні погляди Григорія Сковороди 1930. UPL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: У світі, де особиста ідентичність ускладнюється швидкою трансформацією соціокультурного середовища, філософія виступає необхідним інструментом для самовизначення. Важливо розуміти свою роль та покликання в умовах постійних змін. Філософія, як засіб самовизначення, дозволяє аналізувати основні аспекти існування: цінності, переконання, мети. У світі, що стрімко розвивається, філософський підхід виробляє стійкі життєві принципи та зберігає внутрішню стійкість. Філософія стає не лише інтелектуальним викликом, але і ключовим елементом самовизначення в умовах сучасного світу, де сталість стає розкішшю, а самовизначення – стратегічним кроком у будівництві власного життя відповідно до власних цінностей та цілей.

Мета дослідження: проаналізувати проблеми самовизначення людини.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як атрибут людського буття.

Предмет дослідження: власне самовизначення, зумовлене вічними світоглядними проблемами.

Завдання дослідження: окреслити об'єктивні та суб'єктивні передумови самовизначення людини та їх взаємозв'язки.

Виклад основного матеріалу. Визначення людини – це її місце у світі. Людина – головна загадка філософських спекуляцій. З давніх часів українські філософи намагалися пояснити, що таке бути людиною. Питання самовизначення особистості належить до вічних світоглядних тем. Григорій Сковорода, наприклад, стверджував, що «людина – це те, що вона любить» [1, с. 45]. Це визначення підкреслює, що справжня сутність людини формується через її прагнення, бажання та емоції, які вказують на її справжнє «я». Сучасна філософія в Україні є результатом накопичених знань та традицій. Основою її є загальновизнані людські цінності, такі як любов, справедливість, свобода і солідарність. Українські мислителі, такі як Мирослав Попович, акцентують важливість саморозуміння і самоідентифікації, що формує світогляд особистості [2, с. 87]. Вони вважають, що особистість може знайти своє місце у світі лише через глибоке усвідомлення власних цінностей і переконань, а також через активну участь у соціальному житті. Для молоді вкрай важливо усвідомити основні принципи філософії, оскільки це дозволяє формувати глибоке релігійне та духовне розуміння навколишнього світу. У творах Ліни Костенко ми знаходимо глибокі роздуми про сенс життя, що сприяє формуванню свідомого ставлення до світу [3, с. 112]. Її поезія є справжнім джерелом натхнення, адже вона закликає молодь шукати істину в собі, розуміти власну ідентичність та роль у суспільстві. Самовизначення – це процес і результат вибору особистістю своєї позиції у світі. Це особливо актуально для сьогоденних молодих людей, які живуть у умовах переосмислення історії та утвердження плюралізму. Як зазначає Сергій Кримський, у часи змін «світогляд стає критерієм для особистісного розвитку» [4, с. 156]. У цьому контексті, молодь повинна навчитися критично мислити, оцінювати різні погляди та шукати своє місце у багатогранному світі. Філософія підсумовує духовні досягнення кожної епохи та відкриває нові перспективи. Це дозволяє їй критично оцінювати сьогодення в контексті майбутнього. У творах Миколи Бердяєва можна знайти ідеї про творчий потенціал філософії, яка здатна «генерувати нові світогляди» [5, с. 56]. Бердяєв підкреслює, що філософія є не лише теоретичною дисципліною, але й практичним інструментом для трансформації суспільства. Таким чином, філософія не лише аналізує минуле та теперішнє, але й формує можливі уявлення про майбутнє, відкриваючи нові горизонти для особистісного розвитку та самовизначення. Вона спонукає молодь до активної участі у формуванні власної долі та розвитку суспільства в цілому. Сучасна філософія, в контексті глобалізації та соціальних змін, ставить перед молоддю нові виклики і можливості, вимагаючи гнучкості, відкритості до нових ідей та здатності адаптуватися до швидких змін у навколишньому світі. Отже, глибоке розуміння філософських концепцій допомагає молоді не лише визначити свою ідентичність, але й активно формувати своє місце у світі, що є надзвичайно важливим у наш час.

Висновок: Питання самовизначення є складовою частиною вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки, де воно усвідомлюється по-різному. У наш час це питання є особливо актуальним у зв'язку зі зростанням соціальної динаміки та мобільності, складністю людського буття та характером проблем і привертає увагу представників різних наукових та інтелектуальних сфер. У зв'язку з цим філософське дослідження цього питання набуває ще більшого значення. Однак більшість із них є суто технічними чи односторонніми, що свідчить про необхідність більш масштабного дослідження цієї важливої та актуальної для сучасних соціокультурних реалій проблеми.

Список використаних джерел:

1. Сковорода, Г. Сад божественних пісень. Київ, «Основи» 1997. 120 с.
2. Попович, М. Філософія і культура. Київ, «Київський університет» 2005. 250 с.
3. Костенко, Л. Мандрівки серця. Київ, «Дніпро» 2007. 300 с.
4. Кримський, С. Філософія особистості. Львів, «ЛНУ» 2003. 180 с.
5. Бердяєв, М. Філософія свободи. Київ, «Смолоскип» 1994. 200 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: дослідження особливостей розвитку українського суспільства має величезну актуальність через ряд ключових факторів: Геополітична ситуація: Україна розташована на стику інтересів великих держав, що робить її центральним гравцем у геополітичних подіях, таких як конфлікт на сході країни та її євроінтеграція. Реформи та економіка: Україна проводить широкомасштабні реформи у сфері державного управління, правосуддя та боротьби з корупцією. Розвиток економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату є важливим завданням. Соціокультурні зміни: Сучасна Україна переживає активний розвиток громадянського суспільства, що впливає на формування національної ідентичності та цінностей.

Мета дослідження: аналіз основних особливостей розвитку українського суспільства на сучасному етапі та виявлення їх впливу на політичний, економічний, культурний та соціальний контексти країни.

Об'єкт дослідження: розвиток українського суспільства на сучасному етапі, включаючи всі його складові: політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти.

Предмет дослідження: тенденції розвитку українського суспільства з урахуванням його історичних, геополітичних та соціокультурних особливостей.

Завдання дослідження: визначити основні чинники, що впливають на розвиток українського суспільства; проаналізувати вплив геополітичного середовища на політичні процеси в Україні. Україна на етапі свого розвитку переживала значущі зміни в економіці, політиці та культурі.

Виклад основного матеріалу. Економічні реформи спрямовані і на далі стимулювати інвестиції та підвищити конкурентоспроможність національного ринку. Впровадження європейських стандартів у політичній сфері вказує на прагнення наблизитися до європейських цінностей та стабільності. Культурна ідентичність українців зміцнюється завдяки підтримці та відновленню національної спадщини, розкриття та популяризації української мови та традицій. Сприяє цьому також активна участь громадян у глобальних культурних процесах, що сприяє розширенню впливу та сприйняттю України в світовому контексті. Ці аспекти об'єднуються, створюючи динамічний контекст для подальшого розвитку українського суспільства, яке активно адаптується до викликів глобалізації, зберігаючи при цьому свою унікальність та національний характер. Вже незабаром два десятиліття як Україна перейшла в етап історичних перетворень, яку історики і політологи визначили як «перехідний період» або «транзит». Говорять також про модернізацію, пост модернізацію. Однак мова йде про одне й те саме: величезна частина європейського простору, населена п'ятьма десятками мільйонів людей, починаючи з початку 1990-х років минулого сторіччя, щодня і щогодини зазнає змін глибинних основ людського життя, перетворення базисних економічних, політичних, соціальних структур, культури і власності, способу і стилю життя [1, с.211]. Зміни, що відбуваються в соціумі, потребують значної уваги приділяти діям влади. Тому що доля влади і доля держави в історії переплетені між собою. Тому зміни форм влади в сучасному глобальному суспільстві віддзеркалюються у трансформаціях суверенітету сучасної держави [2, с. 46]. Важливим напрямком цих трансформаційних змін є становлення ринку праці, підвищення престижу освіти, посилення ролі культурного фактору у формуванні високостатусних груп, значна роль у цьому процесі належить інтелігенції. Сприяти формуванню потужної могутньої верстви інтелігентів повинна соціальна адаптація та державна політика. Основним завданням державних структур, що здійснюють соціальну роботу повинно стати напрацювання механізмів, які допомагають групам інтелігенції у соціальній та психологічній адаптації [3, с. 75]. В працях українських вчених теорія модернізму стає все популярнішою. При цьому багато дослідників зазначають, що модернізаційні процеси в Україні не мають чіткої спрямованості, тобто залишається відкритим питання про мету та кінцевий образ цих змін. Тому однією з важливих є проблема політичної модернізації, що являє собою особливий специфічний напрямок модернізації й водночас забезпечення процесу в цілому в сфері владних відносин, адже саме вони впливають на решту сфер суспільного життя [4, с.30].

Висновок: Розвиток українського суспільства на визначається комплексом факторів, включаючи геополітичні, економічні, культурні та соціальні особливості. Реалізація реформ, розвиток громадянського суспільства та участь в глобальних процесах визначають подальший шлях розвитку України. Розуміння цих особливостей є важливим для досягнення сталості та процвітання країни на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Бакіров С.В., Фісун О.А. Українські трансформації: специфіка, етапи, тенденції / С.В.Бакіров, О.А.Фісун / Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. 2007. С. 211- 220.
2. Бурлачук В. Образ влади в сучасних теоріях глобалізації / В.Бурлачук / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2009. № 3 (липень - вересень). С.46-61.
3. Гордієнко Б.С. Механізми адаптації сучасної української інтелігенції в транзитивному суспільстві / Б.С. Гордієнко / Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. 2002. 291 с.
4. Трансформація сучасного українського суспільства: постмодерністський контекст / Людина і політика. 1999. № 3. С.30.

5. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Ця тема є дуже важлива і буде актуальна завжди. Люди повинні це зрозуміти, бо тільки після цього ми зможемо по-справжньому досягнути висот. Також розвивати національну культуру це є обов'язок кожного громадянина, виконуючи його ми досягнемо не тільки духовного, а й ще державного піднесення.

Мета дослідження: проаналізувати особливості української культури.

Об'єкт дослідження: українська культура.

Предмет дослідження: розвиток української культури.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні особливості формування та розвитку української культури.

Виклад основного матеріалу. Культура – це те, що формує народ як націю, включаючи звичаї, традиції, історію та духовність, що є надбанням держави [1]. Українська національна культура розвивалася у тісному взаємозв'язку з іншими культурами світу, але водночас зберігала свої унікальні риси. Одним із найважливіших факторів, що вплинули на формування української культури, було географічне положення. Україна розташована на перетині важливих торгових шляхів, що сприяло культурному обміну з сусідніми державами [2]. Завдяки цьому процесу, українська культура увібрала в себе різні елементи європейських і азійських культур, зберігаючи власну самобутність. Періодизація української культури враховує злети й падіння в розвитку духовного життя країни. Незважаючи на перешкоди, такі як Батьєве нашестя, українська культура змогла відродитися і активно розвивалася з XIV століття до XVIII століття, коли Україна втратила автономію. Відродження культури відбувалося навіть у складні періоди неволі та переслідувань у XVIII-XIX століттях. У XX столітті українська культура зазнала значного піднесення, зокрема під час повоєнного ренесансу, але її розвиток був перерваний сталінськими репресіями [3]. Попри це, сучасний процес відродження культури свідчить про її життєздатність та важливість для національної ідентичності. Українська філософська думка також відіграла важливу роль у формуванні національної культури, зокрема, у вирішенні питань людського щастя, духовності та моральності. Філософські твори українських мислителів відображають прагнення до самопізнання та удосконалення людини [4, с. 23]. Ці цінності знайшли своє відображення у сучасній українській культурі, яка продовжує розвиватися, незважаючи на всі виклики. Українська національна культура є невід'ємною частиною світової цивілізації. Вона активно бере участь у міжкультурному діалозі, збагачуючи не лише власну національну традицію, але й інші культури світу [5, с. 53]. Тому розвиток і збереження української культури є важливим для світової культурної спільноти.

Висновок: культура була, є і буде важливою ланкою існування і розвитку не тільки держави, а й людини, особистості. Україна є хорошим приклад, які наслідки чекають на світ, якщо не розвивати культуру. Адже це те, що нас збагачує та об'єднує.

Список використаних джерел

1. Володимир Бондаренко. Стаття Культура - це те, що формує українців як націю. URL: www.kmu.gov.ua/news.
2. Українська національна культура в контексті надбання світової цивілізації. URL: <https://www.wunu.edu.ua/54-57.pdf>.
3. Прус Юлія. Українська національна культура в контексті надбання світової цивілізації. URL: wunu.edu.ua625-627.pdf
4. Українська культура в європейському контексті. Ю. П. Богущкий, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько; За ред. О. П. Богущкого. К.: Знання, 2007. 679 с.
5. Новітня історія України: Культурний контекст / О. О. Харченко, В. М. Козловський. К.: Видавництво «Наукова думка», 2010. 412 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. У період глобалізації зростає зацікавленість проблематикою впливу релігійних та етичних переконань як на індивідуальні інтереси, мотивацію, діяльність зокрема, так і на економічні та політичні процеси сучасного суспільства загалом. Ці питання ґрунтовно тематизуються у «Протестантській етиці» М. Вебера, який з'ясовував етично-релігійну мотивацію носіїв духу капіталізму, і актуалізуються у міру загострення уваги навколо глобальних проблем капіталістичного розвитку.

Мета дослідження: обґрунтування поглядів Макса Вебера етико-релігійних adeptів капіталістичного духу.

Предмет дослідження: погляд протестантизму на діяльність людини.

Об'єкт дослідження: релігійно-етичні погляди на людину. М. Вебера.

Завдання дослідження: дослідити усвідомлення всієї складності тогочасної соціальної ситуації в джерел рецепції духовних вимірів професійної діяльності, які він виявляє в ранньо-протестанських традиціях; виявити закономірний характер процесу раціоналізації суспільних стосунків, включаючи раціоналізацію релігійних світоглядів.

Виклад основного матеріалу. Макс Вебер, один із найвпливовіших соціологів ХХ століття, став засновником унікального підходу до вивчення взаємозв'язку між релігійними віруваннями та економічною поведінкою людини. У своїй праці «Протестантська етика і дух капіталізму» (1905) він вперше систематично дослідив, як релігійні ідеали, зокрема протестантизм, вплинули на розвиток капіталістичної системи. Відношення між релігією та етикою завжди було об'єктом пильного вивчення філософів та соціологів, однак Вебер запропонував новаторський підхід, пояснюючи, що релігія може стимулювати економічну діяльність і сприяти модернізації суспільства [1]. Макс Вебер – видатний німецький соціолог і філософ, який зробив суттєвий внесок у розвиток соціальної теорії. Його класична праця «Протестантська етика і дух капіталізму» розкриває значення релігійних ідеалів для суспільної діяльності людини і стала фундаментом для подальшого розуміння різних релігійно-етичних типів, що формують індивідуальну та колективну поведінку в суспільстві. Вебер підкреслював, що протестантська етика, зокрема кальвінізм, сприяла розвитку підприємницької активності, заповзятливості та прагнення до акумуляції багатства. Підприємці та організатори виробництва часто виникали саме серед носіїв протестантських релігійних переконань, оскільки віра в те, що успіх у справі є ознакою Божої благодаті, стимулювала економічну активність [2]. Протестантська етика, на думку Вебера, підкреслювала працьовитість, дисциплінованість і ощадливість, що забезпечувало відповідне ставлення до праці як до релігійного обов'язку. На відміну від протестантизму, католицизм акцентував увагу на смиренності перед Богом і меншою мірою заохочував економічну активність, що, на думку Вебера, спричиняло консерватизм у католицьких країнах [3]. Одним із важливих аспектів дослідження Вебера є його аналіз інших релігійно-етичних типів, таких як іудаїзм та азійські релігії. Іудаїзм, за Вебером, також формувал раціональне ставлення до праці й бізнесу, хоча його акцент на дотриманні релігійних заповідей формувал специфічне уявлення про багатство як божественний дар. В азійських релігіях, зокрема в конфуціанстві та даосизмі, акцент робився на гармонії з природою та соціальною стабільністю, що обмежувало поширення капіталістичних цінностей [4]. У підсумку, теоретична спадщина Макса Вебера показує, як релігійні та етичні системи впливають на економічну та соціальну діяльність, формуючи певні типи раціональної поведінки. Його ідеї залишаються актуальними в сучасному світі, де релігія продовжує відігравати важливу роль в етиці та мотивації діяльності людини, хоч і в нових контекстах.

Висновок. Релігійні та етичні погляди завжди були важливим фактором у формуванні соціальної поведінки та структур, зокрема, в контексті економічного розвитку. Релігійно-етичні типи ідеальної діяльності людини, які були визначені М. Вебером, є невід'ємною складовою його теорії раціоналізації та модернізації суспільства. Ці типи відображають багатогранність культурних, релігійних та етичних підходів, що впливають на організацію суспільного життя та економічної діяльності в різних культурах. Вони підкреслюють різноманітність етичних підходів і цінностей, які формують не лише індивідуальну поведінку, а й колективні дії в суспільстві. Розуміння цих релігійно-етичних типів є важливим інструментом для аналізу суспільних змін та еволюції етичних систем. Адже релігійні переконання можуть як стимулювати економічний розвиток і інновації, так і стримувати їх, створюючи консервативні бар'єри. Вебер також наголошував на тому, що саме процес раціоналізації релігійних ідей, зокрема в протестантизмі, став одним із ключових чинників розвитку сучасної капіталістичної економіки.

Список використаних джерел

1. М. Вебер. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Макс_Вебер
2. М. Вебер. Господарська етика світових релігій. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbs15.htm>
3. Мазурок П.П. Історія економічних учень у запитаннях і відповідях. Навчальний посібник. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/55645-14-hto-rodonachalnikom-quotsotsalnogo-napryamuquot-v-ekonomichny-nauts.html>
4. Кучера Т.М. Релігієзнавство. Навчальний посібник. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197270159.pdf>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Актуальність теми дослідження людського капіталу як основи соціально-економічного розвитку стає дедалі важливішою в умовах глобалізації, технологічних змін та зростання конкурентоспроможності на міжнародному ринку. В сучасному світі людський капітал, який включає знання, навички, досвід та інноваційний потенціал, є ключовим ресурсом для економічного зростання і підвищення якості життя. Формування ефективної системи розвитку людського капіталу стає одним із основних завдань для держав та міжнародних інституцій в умовах швидких змін і глобальних викликів.

Мета дослідження: аналіз сучасних соціально-економічних основ формування людського капіталу, визначенні впливу освітніх, економічних і соціальних факторів на його розвиток та обґрунтуванні шляхів ефективного використання людських ресурсів у глобальній економіці. Основними завданнями дослідження є визначення впливу інвестицій в освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та інші ключові елементи на формування людського капіталу, а також дослідження ролі держави та приватного сектора у цьому процесі.

Об'єкт дослідження: людський капітал як складний соціально-економічний феномен, що визначає продуктивність та конкурентоспроможність сучасного суспільства. Він формується під впливом різних соціальних і економічних чинників, таких як освіта, здоров'я, професійний розвиток і соціальний захист. Людський капітал є одним із головних ресурсів сучасних економічних систем і основою для інноваційного розвитку.

Предмет дослідження: соціально-економічні чинники, які впливають на формування людського капіталу, такі як інвестиції в освіту, професійне навчання, охорона здоров'я, соціальний захист і державна політика в сфері розвитку трудових ресурсів.

Завданням дослідження: вивчення впливу інноваційної політики, соціальних інвестицій і глобальних економічних тенденцій на формування людського капіталу. Також важливим є дослідження того, як держави можуть забезпечити ефективний розвиток людського капіталу в умовах глобальних економічних викликів, щоб забезпечити сталий розвиток та економічну стабільність.

Виклад основного матеріалу. Людський капітал є основним чинником конкурентоспроможності держав і компаній, адже саме він визначає їх здатність адаптуватися до нових викликів, розробляти інновації, підвищувати продуктивність і досягати стійкого соціально-економічного зростання [1]. У сучасному світі знання, навички, професійний досвід, а також фізичне та психічне здоров'я працівників стають критично важливими ресурсами для ефективного функціонування будь-якої економічної системи. Без належного розвитку цих компонентів людського капіталу жодна організація чи держава не зможе підтримувати високу конкурентоспроможність на світовій арені [2]. Сучасні тенденції швидких технологічних змін, зокрема впровадження штучного інтелекту, автоматизації та цифрових технологій, вимагають від робочої сили постійного оновлення знань і вдосконалення професійних навичок. Уміння швидко пристосовуватися до нових реалій і освоювати нові компетенції стає вирішальним фактором для успіху як окремих підприємств, так і економік країн загалом [3]. З огляду на це, інвестиції в розвиток людського капіталу, зокрема через освіту, професійне навчання, медичну підтримку та створення сприятливих умов для особистісного зростання, мають пріоритетне значення. Значний вплив на процес формування та розвитку людського капіталу також мають соціально-економічні умови [4]. Вони включають не лише можливість доступу до якісної освіти й охорони здоров'я, але й соціальну стабільність, рівність можливостей та інтеграцію на глобальних ринках праці. В умовах глобалізації ринків та загострення конкуренції між країнами за таланти та інвестиції, ефективна стратегія розвитку людського капіталу стає однією з ключових передумов для досягнення довготривалого економічного процвітання [5].

Висновок: людський капітал є важливим ресурсом, який впливає на економічний і соціальний розвиток суспільства. Його формування залежить від інвестицій в освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і розвиток професійних навичок. Дослідження соціально-економічних основ людського капіталу дає можливість зрозуміти сучасні тенденції економічного розвитку та спрогнозувати майбутні напрямки розвитку світової економіки, зосереджуючись на забезпеченні сталого розвитку та підвищенні конкурентоспроможності держав.

Список використаних джерел:

1. Паустовська І. М. Сучасні соціально-економічні основи формування людського капіталу URL:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LIN
2. Антонюк П. В. Соціально-економічні аспекти формування людського капіталу в Україні URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11662/11-Antonuk.pdf?sequence>
3. Синишин В. Р. Важливість розвитку людського капіталу у сучасному світі. Якою має бути стратегія України URL:<https://uifuture.org/publications/vazhlyvist-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-u-suchasnomu-sviti-yakoyu-maye-buty-strategiya-ukrayiny/>
4. Лех Т. А. Концепція формування та відтворення людського капіталу URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=925>
5. Фонарьова Т. А. Людський капітал як економічний, культурний і соціальний феномен URL:https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/162.pdf

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: дослідження особливостей розвитку українського суспільства має величезну актуальність через ряд ключових факторів: Геополітична ситуація: Україна розташована на стику інтересів великих держав, що робить її центральним гравцем у геополітичних подіях, таких як конфлікт на сході країни та її євроінтеграція. Реформи та економіка: Україна проводить широкомасштабні реформи у сфері державного управління, правосуддя та боротьби з корупцією. Розвиток економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату є важливим завданням. Соціокультурні зміни: Сучасна Україна переживає активний розвиток громадянського суспільства, що впливає на формування національної ідентичності та цінностей.

Мета дослідження: аналіз основних особливостей розвитку українського суспільства на сучасному етапі та виявлення їх впливу на політичний, економічний, культурний та соціальний контексти країни.

Об'єкт дослідження: розвиток українського суспільства на сучасному етапі, включаючи всі його складові: політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти.

Предмет дослідження: тенденції розвитку українського суспільства з урахуванням його історичних, геополітичних та соціокультурних особливостей.

Завдання дослідження: визначити основні чинники, що впливають на розвиток українського суспільства; проаналізувати вплив геополітичного середовища на політичні процеси в Україні. Україна на етапі свого розвитку переживала значущі зміни в економіці, політиці та культурі.

Виклад основного матеріалу. Економічні реформи спрямовані на стимулювання інвестицій та підвищення конкурентоспроможності національного ринку. Впровадження європейських стандартів у політичній сфері вказує на бажання наблизитися до європейських цінностей та стабільності. Культурна ідентичність українців зміцнюється через підтримку та відновлення національної спадщини, розкриття та популяризацію української мови та традицій. Сприяє цьому також активна участь громадян у глобальних культурних процесах, що сприяє розширенню впливу та сприйняттю України в світовому контексті. Ці аспекти об'єднуються, створюючи динамічний контекст для подальшого розвитку українського суспільства, яке активно адаптується до викликів глобалізації, зберігаючи при цьому свою унікальність та національний характер. Вже незабаром два десятки років як Україна перейшла в смугу історичних перетворень, яку історики і політологи визначили як «перехідний період» або «транзит». Говорять також про модернізацію, постмодернізацію. Однак мова йде про одне й те саме: величезна частина європейського простору, населена п'ятьма десятками мільйонів людей, починаючи з початку 1990-х років минулого сторіччя, щодня і щогодини зазнає змін глибинних основ людського життя, перетворення базисних економічних, політичних, соціальних структур, культури і власності, способу і стилю життя [1, с.211]. Зміни, що відбуваються в соціумі, потребують значну увагу приділяти діям влади. Тому що доля влади і доля держави в історії переплетені між собою. Тому зміни форм влади в сучасному глобальному суспільстві віддзеркалюються у трансформаціях суверенітету сучасної держави [2]. Після здобуття незалежності Україна пройшла через ряд політичних змін, включаючи померанчеву революцію 2004 року та революцію гідності 2014 року. Ці події підкреслили прагнення суспільства до демократії, прав людини та європейської інтеграції. Українське суспільство є багатонаціональним і багатокультурним. Різноманіття етнічних груп, мов і культур створює як виклики, так і можливості [3, с. 25]. В працях українських вчених теорія модернізму набуває популярності. При цьому багато дослідників зазначають, що модернізаційні процеси в Україні не мають певної спрямованості, тобто залишається невирішеним питання про мету та кінцевий образ цих змін. Тому однією з важливих є проблема політичної модернізації, що являє собою особливий специфічний напрямок модернізації й водночас забезпечення процесу в цілому в сфері владних відносин, але ж саме вони мають великий вплив на решту сфер суспільного життя [4].

Висновок: 4.Перехід від планової до ринкової економіки супроводжувався кризами, корупцією та соціальною нерівністю. Проте, з часом почали з'являтися нові можливості для розвитку бізнесу і підприємництва. Конфлікт на сході України та анексія Криму в 2014 році вплинули на соціальну свідомість і мобілізацію суспільства. Це призвело до зростання патріотизму та волонтерського руху. В Україні активно розвивається громадянське суспільство, яке відіграє важливу роль у захисті прав людини, екології, правопорядку та інших соціальних питань.

Список використаних джерел:

1. Бакіров С.В., Фісун О.А. Українські трансформації: специфіка, етапи, тенденції / С.В.Бакіров, О.А.Фісун / Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. 2007. С. 211-220.
2. Дорошенко Д. Нариси історії України. Т.1-2. <https://search.app/fRwWLeKLtZVBUpmT>
3. Гордієнко Б.С. Механізми адаптації сучасної української інтелігенції в транзитивному суспільстві / Б.С. Гордієнко / Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. 2002. 291с.
4. Смолій В.А. Думка Сучасності та Майбутнього. URL: <https://search.app/XwPEfDRvUmy9UVdT>
4. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: останнім часом тема глобалізації стає більш поширеною і набирає все більше оборотів, тому я маю бажання дослідити що таке глобалізм, глобалізація, і найголовніше яку користь вона несе для українського і світового суспільства.

Мета дослідження: осмислення поняття глобалізму та проаналізувати вплив глобальних процесів на розвиток українського суспільства.

Об'єкт дослідження: глобалізм та глобалізація як основні поняття, що характеризують сучасний стан розвитку суспільства, зокрема українського.

Предмет дослідження: філософські проблеми, що існують в сучасному світі, виникли на політичному, економічному, культурному та інформаційному рівнях та пов'язані з глобальними світовими процесами.

Завдання дослідження: характеристика основних філософських проблем, пов'язаних з глобалізмом на політичному, економічному, культурному, інформаційному рівнях; аналіз об'єктивних причин, що зумовили їхнє формування; дослідження їх в площині сучасного українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація стала важливим реальним аспектом сучасної світової системи, яка визначає подальший розвиток усіх сфер життєдіяльності людини і суспільства. Глобалізація сьогодні охоплює всі сфери суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальну сферу тощо. Однак перш за все, глобалізація – це злиття національних економік в загальносвітову систему, яка базується на лібералізації руху товарів і капіталів, швидкій передачі інформації, на технологічній та науково-технічній революції. Один із українських вчених який вивчав питання філософського осмислення глобалізму був В. Вернадський. На різних етапах розвитку глобалізації загальні проблеми сучасності, їх важливість для людства сприймалися і сприймаються неоднаково. В сучасній західній глобалізації останніми роками відзначається зростання інтересу до аналізу аспектів глобальних проблем, прагнення переосмислити загальнолюдські цінності і відстояти основні права людини. Проблеми злочинності та соціальних протиріч, які на сучасному етапі розвитку руйнують духовну та етнічну єдність українського етносу, особливої ваги набуває питання про роль таких духовних складових буття, як історична пам'ять та духовно-культурний спадок народу, які також визначають цілісність буття спільноти. У цьому відношенні цікавим є твердження німецького мислителя М. Гайдеггера про світову історію як історію буття народу в світі. Центральним є поняття світу – своєрідної системи символів, цінностей, принципів, в якій розгортається людська життєдіяльність. Це феноменальна сфера смислів як можливих способів розуміння і тлумачення речей. Сенси зафіксовані у мові. Вони передаються від покоління до покоління через традиційні фундаментальні уявлення і звичаї [1, с. 3-7]. При розгляді демографічної проблеми сучасної України особливої уваги заслуговує поняття демографічної кризи. Сучасний український вчений М.Вівчарик у праці «Україна: від етносу до нації» проводить порівняльний аналіз чисельності та етнічного складу населення України, висвітлює сучасний стан демографічної ситуації в Україні: Демографічна ситуація в Україні характеризується не лише депопуляцією, вона набула характеру гострої демографічної кризи, основні ознаки якої – несприятливі зміни не тільки в кількості, а й у якості населення [4, с.171]. Для України проблема вестернізації є надзвичайно актуальною. Наша держава почала культурно взаємодіяти з США та країнами Західної Європи відносно недавно: з 90-х років ХХ століття. Тому взаємодія України із західними державами відбувається в швидкому темпі без належного осмислення. Для нас є характерним є просте копіювання західних традицій та відсутність спроб їхнього поєднання з власними цінностями, що їх Україна набула впродовж багатьох століть. Ми отримали суспільство, яке, як криве дзеркало, відображає західну систему цінностей, не адаптовану до існуючих українських традицій [3, с. 29]. Тому для України пріоритетним є гармонійне переплетення української культури та власного досвіду із західними стандартами при формуванні комплексної стратегії розвитку нашої держави. Значення єдності етнічних спільнот можна пояснити беручи до уваги мову, спосіб життя, особливості поведінки індивідів. На сучасному етапі розвитку, збереження цілісності буття етносу визначається відношенням українців до таких компонентів власного буття як виховання, освіта, звичаї й традиції [5, с 108]. Зокрема, криза сучасної системи освіти є однією з найбільш актуальних проблем сучасного буття українського етносу [2, с 5-8]. Глобалізація сприяє формуванню нових форм міжнародного співробітництва, що дає Україні можливість брати участь у глобальних наукових дослідженнях та розробках, зокрема в галузі ІТ та технологій. Однак, це також ставить виклик перед державою щодо збереження власних інтелектуальних ресурсів у межах країни. Україна стикається з так званим «відтоком мізків», коли висококваліфіковані кадри виїжджають за кордон у пошуках кращих умов праці [6, с. 45]. Вестернізація викликає культурну напругу всередині українського суспільства, коли частина населення підтримує західні цінності, а інша – традиційні українські. Це призводить до соціальної поляризації та внутрішніх конфліктів на рівні культури і політики. Українське суспільство знаходиться на перехресті двох систем цінностей, що загрожує посиленням протиріч між поколіннями та різними регіонами країни [7, с. 56]. Глобалізація відкриває нові ринки для української продукції, що дозволяє збільшити експорт, але також створює ризики для місцевих виробників, які не завжди можуть конкурувати з великими міжнародними корпораціями. Уряд України має розробити стратегії підтримки малого та середнього бізнесу, щоб уникнути надмірної залежності від імпорту і зберегти економічну стабільність [8, с. 112]. Вплив глобальних медіа сприяє популяризації західних моделей поведінки, що часто призводить до розмивання національних культурних норм та стилів життя, особливо серед молоді. Це може загрожувати втраті національної самобутності. Важливу роль у збереженні національної

ідентичності мають відігравати система освіти та національні ЗМІ, що повинні підтримувати та популяризувати українські традиції й цінності [9, с. 78]. Зміни клімату як частина глобальних процесів впливають на сільське господарство України, ставлячи під загрозу традиційні аграрні практики та вимагаючи адаптації до нових екологічних умов. Часті посухи, зміни режиму опадів та підвищення температури змушують фермерів змінювати технології вирощування культур. Це також сприяє необхідності участі України в міжнародних екологічних ініціативах для мінімізації наслідків глобального потепління [10, с. 134].

Висновок: на сучасному етапі розвитку українського етносу глобалізація посилено впливає на світогляд його індивідів, що викликає серйозне занепокоєння. Вже зрозуміло, що розвиток українського суспільства підпорядкований загальним закономірностям розвитку сучасної світової системи. Саме тому в умовах надзвичайного зростання зовнішніх впливів на економічне, соціальне, культурне і політичне життя українського суспільства проблема впливу на розвиток глобальних процесів стає центральним питанням виживання.

Список використаних джерел:

1. Агієнко І.В. Світоглядні імплікації ціннісних орієнтирів освіти / І.В. Агієнко // Філософія і соціологія в контексті сучасної культури: збірник наук. праць. Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. С. 3-7.
2. Алексеєнко, І. Транснаціоналізація виробництва і роль Т Н К в забезпеченні сталого розвитку [Текст] / І. Алексеєнко // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія / редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), В. Андрущенко, О. Бабкіна та ін. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. Вип. 14. С. 5-8.
3. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.
4. Фурса А.А. Теории глобализма / А.А. Фурса // Гілея (науковий вісник): зб. наук. пр. К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП «ВІР», 2009. Вип. 25. С. 171-176.
5. Вівчарик М.М. Україна: від етносу до нації. К.: Вища шк., 2004. 239 с.
6. Іваненко О. «Україна в контексті глобальних наукових досліджень». Київ: Либідь, 2020. 131 с.
7. Кравченко М. «Культурна поляризація та виклики вестернізації». Львів: Освіта, 2018. 98 с.
8. Шевченко О. «Економіка України у світовій системі». Харків: Основи, 2019. 193 с.
9. Бойко І. «Медіа та формування сучасної ідентичності». Київ: Академія, 2017. 144 с.
10. Заярний П. «Екологічні виклики глобалізації для України». Одеса: Маяк, 2021. 217 с.
11. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
12. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
13. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
14. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
15. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: соціальна відповідальність бізнесу на сьогоднішній день є важливим елементом підприємницької діяльності у світі. В Україні, на жаль, вона ще не здобула такого значення через низку чинників, що впливають на цей процес та його результат. Хоча підприємства більш активно звертаються до світового досвіду та досвіду міжнародних корпорацій, які функціонують на ринку України, але цього недостатньо для того щоб соціальна відповідальність бізнесу стала звичайною практикою для більшості вітчизняних підприємств. Для визначення напрямів розвитку та поширення соціальної відповідальності бізнесу необхідним є дослідження чинників, які гальмують поширення соціальної відповідальності в діяльності підприємств.

Мета дослідження: визначити основні проблеми розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Об'єкт дослідження: проблеми соціального бізнесу в Україні.

Предмет дослідження: дослідження сучасного стану соціальної відповідальності бізнесу в Україні та її перспективи подальшого розвитку.

Завдання дослідження: вивчення стратегій підприємств.

Виклад основного матеріалу. Соціальна відповідальність набирає розповсюдження в Україні, чому сприяє усвідомлення причин критичного – кризового стану глобальної та національних економік. Тому існує нагальна потреба формування в Україні філософії соціально-відповідального бізнесу. Соціальна відповідальність бізнесу – це принцип роботи, при якому підприємство вважає важливим і необхідним брати участь у розвитку українського суспільства й держави в цілому. Це визначений рівень добровільної безкорисної підтримки вирішення соціальних проблем з боку підприємця, що має місце поза вимогами державних органів і над ними [1, с. 120]. Побудова соціально-відповідального бізнесу в Україні є ключовою, адже в сучасних реаліях, кожен бізнес має мати стійку громадянську та соціальну відповідальність. Зі власного спостереження за сучасним українським бізнесом, можна зробити висновок: - велика кількість зборів на підтримку збройних сил; - вчасна сплата податків; - відчуження від ворожого ринку товарів. Взаємоузгодженість інтересів підприємства, першочергово місцевого споживача, суспільства та влади проявляється через спрямування та можливість підприємства розробити та втілювати в життя гуманну місію «блага народу», виготовляти безпечну, якісну (екологічно чисту), соціально-корисну для життєдіяльності продукцію, була б доступною за ціною масовому споживачеві, використовуючи в процесі виробництва більш прогресивну техніку й технологію, яка дозволяє знизити негативні наслідки виробничо-господарської діяльності підприємства на навколишнє середовище та здоров'я людей. Практика ведення бізнесу на основі концепції його «соціальної відповідальності» показує, що підприємство спроможне: прискорити темпи зростання, підвищити прибутковість; отримати доступ до «соціально відповідальних інвестицій», при розподілі яких інвестори приймають до уваги показники, які відображають діяльність підприємства в соціальній та етичній сферах, у сфері захисту навколишнього середовища; покращити ділову репутацію, що дозволить сформувати нові групи споживачів і напрямки бізнесу; підвищити лояльність споживачів та реалізацію продукції; підвищити якість продукції чи послуг; знизити операційні витрати та ін. За Т. В. Кузнецовою слід впровадити організацію навчання із залученням провідних фахівців та відомих філантропів, які б дали поштовх, мотиви та інструменти для впровадження соціальної відповідальності у національний бізнес [2]. Більшість компаній (61, 3%) основним мотивом виділити моральні міркування, як базовий принцип та внутрішнє спонукання для компанії виділити 52, 1% компаній. Варто врахувати, що різні регіони України мають різний промисло-виробничий комплекс, відповідно специфіка кожного регіону вимагатиме врахування особливостей структури галузевої специфікації. Зосередження промислових гігантів на сході, які входять до основних вітчизняних фінансово-промислових груп, безпосередньо впливатиме на рівень розвитку соціальної відповідальності в цих регіонах. Водночас у західних регіонах, здебільшого, розвинута сфера торгівлі та агропромисловий комплекс. Не сформованість аграрного ринку та наявність тіньових схем у роботі торговельних підприємств носитиме негативний характер по відношенню до концепції соціальної відповідальності. В Україні низький рівень поширення соціальної відповідальності пов'язаний також, з самим характером отримання прибутку підприємствами. Економічний прибуток провідних українських підприємств досягається за рахунок наявності в їх розпорядженні економічної влади, адміністративного ресурсу, доступу до бюджетних коштів, недосконалою конкуренцією на внутрішньому ринку, штучного завищення цін на вироблену продукцію, зниження рівня оплати праці, скорочення обсягу соціальних витрат. Саме такі фактори виступають основою конкурентної переваги. Більшого поширення соціальної відповідальності може сприяти інноваційна активність, використання нових технологій, створення нової продукції, у результаті прибуток підприємства формується за рахунок скорочення витрат, підвищення конкурентоспроможності, формування нових ринків товарів або послуг. Саме такий шлях розвитку має більше поширення в розвинених країнах, і як наслідок, вищий рівень соціальної відповідальності бізнесу. Але такий варіант розвитку української економіки сьогодні видається мало ймовірним, так як вимагає довгострокових фінансових витрат, крім цього досить ризикований [3]. «Абсолютно кожне підприємство має свою специфіку діяльності, географічне розташування, певне фінансове становище та багато інших складових, які впливатимуть на рішення керівництва щодо власної концепції соціальної відповідальності підприємства» [4, с. 68]. **Висновок.** Аналіз існуючих умов реалізації металургійними підприємствами соціально відповідальної позиції ведення

бізнесу висвітлює окремі проблеми, які потребують вирішення. До таких проблем, що заважають перетворенню зовнішніх соціальних програм бізнесу на ефективний інститут вирішення соціальних проблем населення, можна віднести такі: частина «пожертвувань» бізнесу не доходить до соціальних споживачів. Керівники підприємств, що направляють кошти на зовнішні соціальні програми, спонсорську і добродійну діяльність, найчастіше не можуть контролювати правильність і ефективність витрат цих коштів; окремі соціальні проекти бувають вкрай невідповідними підприємцям, але під тиском адміністративних структур вони вимушені їх фінансувати. Погляд на соціальну відповідальність бізнесу таким чином викривляється, тому що соціальна відповідальність перетворюється в такий спосіб на різновид «прихованого соціального податку», простого «соціального пожертвування»; в окремих випадках держава формує недостатньо ефективні правові та соціальні інститути, і, як наслідок, бізнес-структури змушені компенсувати «помилки» держави, здійснюючи значні соціальні інвестиції, тим самим «заміщуючи» державу в соціальній сфері. У відносинах держави та підприємців головну роль завжди відіграє держава, а підпорядковану – бізнес, тому необхідність і можливість реалізації окремих соціальних проектів задається саме владою. Формування соціально відповідального бізнесу пов'язане з цілим рядом протиріч та конфліктів: конфлікт інтересів при формуванні внутрішньої соціальної політики між бізнесом і профспілками; конфлікт інтересів між бізнесом й органами державного управління та місцевого самоврядування при формуванні зовнішньої соціальної політики бізнесу. На жаль, дієва й ефективна система реалізації процесу узгодження інтересів та забезпечення взаємовигідного співробітництва органів державної (регіональної, муніципальної) влади, власників бізнесу (роботодавців) та представників найманих робітників (профспілкових організацій), яка забезпечить попередження й/або пом'якшення протиріч, що виникають у процесі соціального діалогу, у даний час практично відсутня. Таку систему узгодження інтересів можливо створити тільки на базі досягнення сторонами соціального діалогу фундаментального консенсусу за питаннями: збереження стабільності розвитку національної економіки; сприяння економічному зростанню й конкурентоспроможності бізнесу; спільного регулювання і контролю у сфері економічної та соціальної політики сторонами соціального партнерства (діалогу) [5, с. 135].

Список використаних джерел

1. Мамонова В. Механізми вдосконалення соціальної відповідальності бізнесу в Україні / В. Мамонова, К. Озерова // Публічне управління: теорія та практика. 2010. № 2. С. 120.
2. Кузнецова Т. В. Стратегічні аспекти формування соціальної відповідальності бізнесу / Т. В. Кузнецова, Л. А. Шергіна // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. 2010. № 3. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/8_veretelnik.htm
3. О. М. Головінов Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми URL:file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/social-responsibility-of-business-ukrainian-realities-and-challenges.pdf
4. Корсак В. І. Соціальна відповідальність бізнесу: особливості національної проблематики, шляхи реалізації / В. І. Корсак // Сталий розвиток економіки. 2012. № 7. С. 68
5. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: проблеми та шляхи вирішення / О.С. Мороз // Економіка пром-сті. 2013. № 4 (64). С. 135-143.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: Одночасно з потребою у вивченні цієї теми виникає і потреба в її аналізі в сучасному контексті. Над вивченням людини як творця і творіння працювали і зарубіжні вчені, такі як Ніцше, і українські, такі як Вернадський. Людина не лише творить культуру, але й виступає її продуктом, постійно адаптуючись до нових умов. У зв'язку з цим важливо дослідити, як саме людина впливає на культурне середовище, а також як культура формує її свідомість, поведінку та цінності.

Мета дослідження - визначення взаємозв'язку між людиною як суб'єктом і об'єктом культури, а також аналіз її ролі як творця і творіння в контексті історичного та сучасного розвитку культури.

Об'єкт дослідження: людська культура як система цінностей, норм, традицій та символів, яка формується під впливом діяльності людини.

Предмет дослідження: діяльність людини у створенні та трансформації культурних процесів та її взаємодія з культурним середовищем як продуктом соціального розвитку.

Завдання дослідження: Дослідити концептуальні підходи до визначення людини як творця і творіння культури; Проаналізувати вплив культури на формування особистості та соціальної поведінки; Розглянути історичні приклади, коли людина впливала на культуру і коли культура змінювала людину; Оцінити роль технологій і глобалізації в сучасному культурно творчому процесі; Дослідити проблеми збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Тема людини як творіння і творця культури займає центральне місце в філософії та антропології. Людина – це істота, яка одночасно творить культуру і перебуває під її впливом, що проявляється у різних історичних та соціальних контекстах. У цьому дослідженні розглянуто різні підходи до розуміння ролі людини в культуротворчому процесі та взаємозв'язку між людиною і культурою як системою цінностей. Одним із перших мислителів, які підняли питання про природу людини як творця і творіння, був Фрідріх Ніцше. У своїй праці «По той бік добра і зла» він підкреслював, що людина повинна звільнитися від догматичних моральних цінностей і створити нові сенси, засновані на особистій свободі та творчій волі [1, с.42]. Ніцше вважав, що культурний розвиток людини полягає в її здатності створювати нові моральні та духовні орієнтири, які будуть відображати її істинну природу як творця. О. Ф. Лосєв у своїй роботі «Міфологія і свідомість у культурі» стверджував, що людина завжди перебуває в міфологічному полі культури, де міфи є своєрідними інструментами для осмислення світу [2, с.67]. Міфологічне мислення є невід'ємною частиною культурного середовища, у якому формується особистість. Людина є творінням цієї міфології, але водночас вона її реконструює і змінює, створюючи нові культурні моделі. Ідеї Альбера Камю про абсурдність буття та потребу людини знаходити сенс у безглуздому світі також важливі для розуміння ролі людини у творенні культури. У «Міфі про Сізіфа» Камю стверджує, що життя позбавлене об'єктивного сенсу, проте людина, створюючи культурні цінності, мистецтво та філософію, може надати своєму існуванню значення [3, с.91]. Така діяльність робить людину не просто пасивним учасником культурного процесу, а активним творцем нових сенсів. Важливим аспектом дослідження також є вплив соціальних і антропологічних чинників на культуротворчу діяльність людини. Г. Касьянов у своїй праці «Людина і культура: антропологічні аспекти розвитку суспільства» розглядає людину як істоту, що постійно адаптується до змін у навколишньому середовищі, створюючи нові культурні форми для задоволення своїх потреб [4, с.105]. Він підкреслює, що людина як творець культури постійно змінює соціальні норми та моделі поведінки, реагуючи на зовнішні та внутрішні виклики. Жан-Поль Сартр, у своїй праці «Екзистенціалізм і гуманізм», стверджував, що людина є відповідальною за створення своєї власної сутності через свої дії та вибори. Це відображає екзистенціалістське бачення людини як суб'єкта, що формує свою реальність та культуру через активну діяльність [5, с.73]. Для Сартра культура є полем, де людина може проявити свою свободу і створити нові сенси, відмовляючись від заздалегідь заданих шаблонів. Таким чином, вивчення ролі людини як творця і творіння культури дозволяє глибше зрозуміти її взаємодію з культурним середовищем. Людина постійно творить культуру, але також перебуває під її впливом, адаптуючись до умов життя та змінюючи їх відповідно до своїх потреб і переконань.

Висновки. Дослідження ролі людини як творця і творіння культури демонструє її активну участь у формуванні культурного середовища та взаємозалежність з ним. Людина, за Ніцше, через власну свободу і творчість постійно переосмислює моральні цінності та створює нові сенси, що визначають культурний прогрес. Водночас, як зазначає Лосєв, вона є частиною міфологічного і символічного світу, який впливає на її сприйняття реальності. Камю та Сартр підкреслюють важливість екзистенційної свободи людини у творенні культури, де вона знаходить сенс у світі абсурду та постійно створює нові моделі поведінки. Касьянов також підкреслює, що культурні зміни є відповіддю людини на соціальні та антропологічні виклики. Таким чином, людина виступає і творінням, і творцем культури, що постійно розвивається через її діалектичну взаємодію з навколишнім середовищем.

Список використаних жерел:

1. Ніцше Ф. В. По той бік добра і зла. Київ: Видавництво «Основи», 1998. 271 с.
2. Лосєв О. Ф. Міфологія і свідомість у культурі. Київ: Видавництво «Академія», 2001. 304 с.
3. Камю Альбер. «Міф про Сізіфа». Київ: Видавництво «Основи», 2017. 192 с.

4. Касьянов Г. В. Людина і культура: антропологічні аспекти розвитку суспільства. Харків: Видавництво «Парус», 2012. 280 с.
5. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм і гуманізм. Львів: Видавництво «Літопис», 1999. 94 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес-етика - це система загальноетичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування. Етика бізнесу, розглядає взаємозв'язок цілей та засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До компетенції етики бізнесу належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту [1].

Мета дослідження: розкрити роль і значення бізнес-етики в сучасному підприємстві.

Об'єкт дослідження: зміст та функціонування бізнес-етики.

Предмет дослідження: значення, правила та принципи бізнес-етики.

Завдання дослідження: проаналізувати сутність і роль бізнес-етики в бізнес-відносинах людей.

Виклад основного матеріалу. Етика бізнесу є важливою складовою сучасної підприємницької діяльності, спрямованою на формування етичних норм і цінностей у бізнес-відносинах. У світі зростаючої конкуренції та ринкових ризиків етичні принципи стають основою для прийняття рішень, що враховують інтереси як компанії, так і суспільства. Метою цього реферату є дослідження основних аспектів етики бізнесу, розуміння значення моральних принципів у комерційній діяльності та їхнього впливу на успішність підприємств. Етика бізнесу – це галузь знань, що вивчає моральні засади підприємницької діяльності. Вона розглядає правила та норми поведінки, яких підприємства та їхні працівники повинні дотримуватись у взаємодії з клієнтами, партнерами, конкурентами та суспільством в цілому [2, с. 23]. Основними принципами етики бізнесу є чесність, відповідальність, прозорість, повага до прав інших, а також справедливість у ділових відносинах. Етичні норми впливають на внутрішню корпоративну культуру, сприяючи створенню довіри серед працівників і підвищенню репутації підприємства. Ці принципи також дозволяють забезпечувати відповідність діяльності компанії суспільним очікуванням, що, у свою чергу, сприяє тривалим і продуктивним відносинам з клієнтами та партнерами [3, 2019, с. 45]. Серед основних принципів етики бізнесу виділяються: Чесність – принцип, що передбачає правдивість у комунікації та чесність у ділових угодах. Це створює основи для довготривалих і надійних стосунків [1, с. 32]. Відповідальність – зобов'язання компанії перед споживачами, співробітниками та суспільством діяти відповідально і дотримуватися своїх зобов'язань [4, с. 29]. Прозорість – відкритість у бізнес-процесах, що дозволяє іншим учасникам ринку мати повну інформацію про діяльність компанії. Повага до прав людини – етичний підхід, який передбачає повагу до прав працівників, забезпечення безпеки і гідних умов праці. Ці принципи допомагають бізнесу не тільки досягати фінансового успіху, але й бути соціально відповідальними перед суспільством. У контексті українського бізнес-середовища основними етичними викликами є корупція, недобросовісна конкуренція та низький рівень захисту прав працівників. Корупція, зокрема, є однією з головних перешкод для ведення чесного бізнесу, що підриває довіру до підприємств та негативно впливає на репутацію компаній [5, с. 18]. Іншим важливим аспектом є соціальна відповідальність бізнесу, яка поки що залишається низько розвиненою. Для більшості українських компаній характерне недостатнє впровадження соціальних та екологічних програм, спрямованих на підтримку громади, що знижує рівень довіри до бізнесу з боку суспільства [6, с. 54]. Дотримання етичних норм дозволяє бізнесу побудувати позитивний імідж та завоювати довіру клієнтів. Компанії, які дотримуються етики у своїй діяльності, мають кращі шанси на довгостроковий успіх, оскільки їх підтримують споживачі та партнери. За словами британського науковця Б. Шпегельміллі, етика є запорукою успішного бізнесу, оскільки сприяє економічному зростанню та підвищує ефективність виробництва [3, с. 67-68]. Також етичні стандарти допомагають зменшити ризики юридичних проблем, пов'язаних із можливими порушеннями прав працівників та екологічних норм. Це підвищує конкурентоспроможність компанії та її інвестиційну привабливість [1].

Висновок: Наявність переконливої бізнес-етики ще не є абсолютним передумовою для ідеального законодавства в галузі бізнесу, високої моралі підприємців. Проте вона може відігравати значну роль у стримуванні нелюдських, несправедливих економічних страстей, гуманізації економічної політики держави, формуванні цивілізованих гуманних норм в галузі підприємницької діяльності, установленні раціональних принципів організації бізнесу, управління, розподілу і використання її результатів.

Список використаних джерел:

1. Котвіцька А.А., Чмихало Н.В. Фармацевтична енциклопедія. Етика бізнесу URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8098/etika-biznesu>
2. Шевчук О. А. Основи етики бізнесу. Київ: КНЕУ, 2018, 112 с.
3. Дученко М. М., Шевчук О. А. Етика підприємництва: Навчальний посібник. – Харків: ХНУ, 2019, 96 с.
4. Сушик І. В., Сушик О. Г., Мартинюк Я. М., Вісин В. В. Етика у діловому світі: Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ, 2019, 268 с.
5. Радченко С. Г., Статінова Н. П. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: Навчальний посібник. Одеса: ОНУ, 2021, 132 с.
6. Статінова Н. П., Радченко С. Г. Проблеми бізнес-етики: Навчальний посібник. Дніпро: ДНУ, 2020, 249 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальності теми дослідження: тема німецьких мислителів про природу власності є досить актуальною, особливо в контексті соціально-економічних змін, які відбуваються в світі. Вона відкриває можливість розглядати різні погляди на власність і її роль у суспільстві, а також аналізувати теоретичні концепції, які розкривали німецькі мислителі.

Мета дослідження: аналіз поглядів німецьких мислителів про природу власності.

Об'єкт дослідження: ідея власності, її виникнення, принципи, що їй лежать в основу, а також її вплив на соціальні відносини і суспільство в цілому.

Предмет дослідження: думки німецьких мислителів про природу власності.

Завдання дослідження: проаналізувати погляди німецьких мислителів, визначити, яке значення німецькі мислителі надавали власності як соціальному явищу, проаналізувати, які теоретичні моделі розвитку власності були запропоновані німецькими мислителями.

Виклад основного матеріалу. Німецька класична філософія представлена сукупністю філософських концепцій, які зробили значний внесок у розуміння природи власності. Представники німецької класичної філософії об'єднують розуміння ролі філософії в історії людства та розвитку світової культури. Вони вважали, що філософія покликана критично пізнати людську життєдіяльність, зробити предметом спеціального філософського дослідження людську історію і сутність людини [1]. Німецькі мислителі мали звичайний внесок у розвиток теорії про природу власності, розглядаючи різні аспекти, включаючи правові, економічні, соціальні та філософські. Класична німецька філософія охоплює філософські системи Іммануїла Канта, Йоганна Готліба Фіхте, Фрідріха Вільгельма Йоганна Шеллінга, Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля та Людвіга Андрійовича Феєрбаха, які були створені у другій половині XVIII – середині XIX століття. Це було найвище досягнення філософської думки у світовому масштабі. Її гуманістична ідея соціального прогресу і свободи мала неминуче значення [2, с. 153]. Іммануїл Кант вважав, що власність продовжується з індивідуальної свободи. Він стверджував, що люди мають право володіти словами завдяки власній праці та зусиллям. У своїх роботах Кант підкреслює, що власність є необхідними умовами для реалізації моральних обов'язків та саморозвитку особистості [3, с. 79]. Гегель розглядав власність як важливий аспект суспільства, що є частиною історичного розвитку. Він розвинув ідею, що власність вимагає через взаємодію між людьми, підкреслюючи, що вона є засобом реалізації індивідуальної свободи. Для Гегеля власність також є інструментом соціальної інтеграції, що забезпечує зв'язок між особистістю і суспільством [4, с. 92]. Карл Маркс аналізував власність як важливий аспект капіталістичної системи. Він вважав капіталістичну власність джерелом класової боротьби та економічної нерівності. Маркс стверджував, що приватна власність на засоби виробництва до експлуатації робітників, що, у свою чергу, веде до соціальних конфліктів і революційних змін [5, с. 215]. У німецькій філософії суб'єкт мислиться як творча діяльність (Кант), як дух в історичному розвитку (Гегель) і як людство, що призводить до історичного прогресу на основі практичної діяльності (Маркс). системність мислення не включає спонтанності; це взаємозалежні протилежності єдиного процесу. Несвідома робота думки також присутня в єдиному акті творчості, в якій важлива роль продуктивно продуктивна уява. Також існує колективне несвідоме або міфічне мислення, яке є необхідним етапом у розвитку суспільної формації свідомості [6, с. 123].

Висновок: отже німецькі мислителі розглядали власність як важливий аспект суспільства, причому погляди варіювалися від критики приватної власності до її захисту як індивідуального права.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук, О. Філософія: Вступ до курсу. Київ: Либідь. 240 с.
2. Дністрянський, В. Історія філософії. Львів: Сві. 432 с.
3. Тарасова, О. Філософія права. Харків: Фоліо. 320 с.
4. Кравченко, О. Гегель і сучасність. Наукова думка. 280 с.
5. Гриценко, О. Класична німецька філософія. Донецьк: БАО. 352 с.
6. Баранов, В. Філософія історії в німецькій класичній філософії. Одеса: Астропринт. 261 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що краса є одним із найважливіших естетичних і культурних феноменів, який впливає на різні аспекти життя людини – від сприйняття природи до створення мистецьких творів та формування соціальних стандартів. У сучасному світі, де глобалізація, цифрові технології та екологічні проблеми змінюють уявлення про світ і культуру, питання краси набуває нового значення. Вивчення краси як атрибуту природи і культури дозволяє глибше зрозуміти, як формуються естетичні цінності, як вони впливають на свідомість людини, її ставлення до довкілля, а також на соціальні та культурні взаємодії.

Мета дослідження: аналіз поняття краси як атрибуту природи і культури, а також дослідження її ролі у формуванні естетичних смаків, суспільних норм і культурних цінностей.

Об'єкт дослідження: явища і об'єкти природи та культури, які вважаються красивими у різних суспільствах і культурних контекстах. Особливий акцент робиться на взаємозв'язку між природною і культурною красою.

Предмет дослідження: краса як естетична категорія, яка проявляється у природі і культурі. Це включає вивчення різних підходів до поняття краси в історії філософії, мистецтві та естетиці, а також сучасних теорій естетики.

Завдання дослідження: дослідження історичних і філософських підходів до краси.

Виклад основного матеріалу. Поняття краси цікавило філософів різних епох: від Платона і Арістотеля до мислителів епохи Просвітництва і сучасних теоретиків естетики. Природа здавна вважається втіленням краси. Краса природних ландшафтів, флори і фауни, небесних явищ і сезонних змін є предметом естетичних роздумів і споглядань. Філософи, такі як Платон і Арістотель, вважали, що краса природи має об'єктивний характер. Платон, наприклад, говорив про ідею краси, яка існує в «світі ідей» і проявляється у матеріальному світі [1]. Кант у своїй «Критиці здатності судження» робив акцент на суб'єктивності естетичного досвіду. Він стверджував, що краса природи є результатом судження, яке робить спостерігач. Це судження суб'єктивне, але має певний універсальний характер, оскільки воно виникає через вільну гру уяви й інтелекту. За Кантом, естетична насолода від споглядання природи не залежить від інтересів або корисності об'єктів. З еволюційної точки зору, привабливість природних об'єктів може бути пов'язана з їхньою функціональністю. Наприклад, симетрія тіла або форми часто асоціюється зі здоров'ям та життєздатністю, що є еволюційно важливими рисами. Деякі теоретики вважають, що наша здатність оцінювати природну красу є результатом природного добору, адже людина інтуїтивно прагне до симетрії та гармонії, що є ознаками генетичної стійкості [2]. Культурна краса значно відрізняється від природної, оскільки вона формується через соціальні, історичні та ідеологічні контексти. Естетичні вподобання змінюються від епохи до епохи та від культури до культури. Наприклад, у часи Відродження краса вважалася втіленням гармонії, пропорцій та симетрії, що спиралося на класичні ідеали античності. Проте в бароковий період, краса набувала більш драматичних форм і асоціювалася з емоційним вираженням та динамікою. За Гегелем, краса в культурі є вищою формою естетики, оскільки вона є проявом духу. Гегель вважав, що мистецтво перевершує природну красу, оскільки воно виражає ідеї та цінності людського розуму. Краса мистецтва не лише відображає природу, але й перевтілює її, надаючи їй нових змістів та значень. У культурі, краса набуває інтелектуального змісту, оскільки вона пов'язана з ідеями і концепціями, які виводять людину за межі чисто фізичного сприйняття [3]. У сучасному світі, стандарти краси значною мірою формуються медіа та соціальними мережами. Глобалізація сприяє поширенню західних стандартів краси, що часто впливають на самооцінку та сприйняття краси в інших культурах. Стереотипи про «ідеальне» тіло, зовнішність чи стиль постійно змінюються під впливом моди та трендів, що формуються в популярній культурі та рекламі. Протягом історії мистецтво черпало натхнення з природи. Природні мотиви, такі як рослини, тварини, пейзажі, часто з'являються у мистецьких творах. Наприклад, японська естетика традиційно звертається до природи як до джерела краси: садівництво, каліграфія і живопис «суйбокуга» (живопис тушшю) всі демонструють глибокий зв'язок з природними формами [4]. Сучасна філософія естетики все частіше піднімає питання збереження природи. У світлі глобальних екологічних проблем, природна краса стає ще більш цінною. Екологічна естетика закликає до збереження не лише природних ресурсів, а й самих естетичних властивостей природи, які мають незамінне значення для людського благополуччя. Це можна побачити у зростаючій популярності екологічно відповідальної архітектури та ландшафтного дизайну, які прагнуть до гармонії між природою і людською діяльністю [5].

Висновки. Краса є інтегральною частиною як природи, так і культури, і обидва ці аспекти взаємно доповнюють один одного. Природна краса вражає своєю гармонією і симетрією, виявляючи естетичні принципи, які притаманні всьому живому. Краса ландшафтів, пейзажів, форм рослин і тварин надає нам можливість спостерігати за природою не лише як за середовищем існування, а й як за джерелом натхнення і духовного збагачення. Вона допомагає нам усвідомлювати своє місце у світі, викликає почуття захоплення та поваги до природних циклів. Культурна краса, у свою чергу, є втіленням людських ідей і ідеалів, які розвивалися протягом тисячоліть. Через мистецтво, архітектуру, музику та літературу людина виражає свої прагнення, емоції та світогляд. Культурні артефакти не тільки відображають естетичні смаки свого часу, а й формують соціальні норми та цінності. Вони служать свідченням нашої історії, розвитку цивілізації та інтеграції різних культурних впливів. Незалежно від контексту, краса є

важливою для нашого сприйняття світу. Вона сприяє розвитку естетичної чутливості, відкриваючи нові горизонти для розуміння та відчуття. Завдяки красі ми можемо знаходити емоційний відгук у творах мистецтва, природі і навіть у щоденних дрібницях життя. Краса здатна з'єднувати людей, спонукати до діалогу та викликати почуття єдності, що є особливо важливим у часи соціальних змін і глобалізації. У сучасному світі збереження як природної, так і культурної краси стає важливим завданням. Глобальні екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення та зникнення біорізноманіття, ставлять під загрозу природні чудеса, які ми повинні берегти. Водночас, швидкий розвиток технологій та культурні зміни можуть призводити до втрати традиційних цінностей і стандартів краси. Тому важливо, щоб кожен з нас усвідомлював свій вплив на навколишнє середовище і цінності, які ми формуємо. Це може включати в себе активну участь у природоохоронних заходах, збереження культурної спадщини, підтримку місцевих художників та митців, а також просування ідей екологічної свідомості у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Платон. Бенкет. UPL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Plato/Benket_dvomovnyy.pdf?PHPSESSID=gjbftni0o3671fmp09tgtaf6
2. Кант І. Критика здатності судження. UPL: https://ephd.cz/wp-content/uploads/2018/ephd_2018_4_4/19.pdf
3. Гегель Г. Естетик» UPL: <http://estetica.etica.in.ua/nimetska-klasichna-estetika-estetichni-kontseptsii-g-gegelya/>
4. Рускін Дж. Сучасні картини. UPL: <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/728/>
5. Естетика сучасного світу. UPL: <https://ideia.ua/news/rol-estetiki-u-zhitti-abo-potreba-u-prekrasnomu-yak-osnova-suchasnoi-lyudini>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Протестантська етика як вид професійної діяльності заслуговує на глибший розгляд, оскільки її вплив значно перевершує суто релігійні рамки і проникає в усі сфери суспільного життя – від економіки та соціальних відносин до особистих життєвих стратегій та цінностей. Одна з ключових ідей протестантської етики – це концепція «покликання», яку вперше сформулював Мартін Лютер. Лютер трактував працю не як прокляття чи кару за первородний гріх, а як божественне призначення людини на землі. Кожен, незалежно від свого соціального статусу, має певне покликання, яке він повинен виконувати з належною сумлінністю. Важливо, що така позиція радикально змінювала ставлення до праці: вона набула сакрального сенсу, ставши важливим елементом самовираження людини в цьому світі.

Мета дослідження: дослідити вплив протестантської етики на формування сучасного розуміння професійної діяльності, її значення для розвитку капіталістичної економіки та становлення етичних принципів у професійній сфері.

Об'єкт дослідження: протестантська етика як система моральних і релігійних цінностей, що впливає на професійну діяльність та економічну поведінку індивіда.

Завдання дослідження: вивчити історичний контекст виникнення протестантської етики, її ключові ідеї та концепції.

Предмет дослідження: реформація в XVI столітті виникла на тлі значних соціальних, економічних та політичних змін, які охоплювали Європу. Одним з ключових факторів був процес боротьби з корупцією в Католицькій церкві, зокрема продаж індульгенцій, що викликало обурення серед різних верств населення. Зростання міст та розвиток торгівлі також створили сприятливі умови для виникнення Реформації, оскільки нові міські класи потребували моральної та духовної підтримки, яка б відповідала їхнім інтересам. Інтелектуальний вплив гуманізму, що поширювався завдяки винаходу друкарства, підкреслював важливість повернення до первісних джерел християнства і сприяв критичному переосмисленню церковних догматів. Ключові ідеї протестантської етики. Однією з центральних ідей протестантської етики є концепція покликання, що трансформує працю на моральний обов'язок, а не лише на засіб заробітку. За словами Макса Вебера, ця концепція формувала нове ставлення до праці як способу служіння Богові і суспільству [1, с. 256]. Аскетизм, інша важлива складова протестантської етики, заохочував до помірності та раціонального використання ресурсів, що згодом стало основою капіталістичних принципів [2, с. 195]. Роль Мартіна Лютера та Жана Кальвіна. Мартін Лютер та Жан Кальвін відіграли ключову роль у формуванні протестантських цінностей. Лютер підкреслював значення особистої відповідальності у вірі, праці та житті, що відображено у його творі «Свобода християнина» [3, с. 172]. Жан Кальвін, зі свого боку, зосереджував увагу на важливості старанності та чесності в роботі, що вплинуло на розвиток етичних норм у професійній діяльності [4, с. 345]. Соціальні та економічні наслідки протестантської етики. Протестантська етика мала значний вплив на розвиток капіталізму, сприяючи зростанню підприємницької активності та формуванню середнього класу. Це було наслідком нових підходів до управління та змін у поведінці підприємців, які дедалі більше зосереджувалися на етичному веденні бізнесу. Сучасні інтерпретації протестантської етики. У сучасних умовах протестантські цінності продовжують впливати на корпоративну соціальну відповідальність і етичний бізнес, особливо в умовах глобалізації [5, с. 172]. Водночас протестантська етика підлягає критиці за обмеженість та викривлення у вирішенні сучасних соціальних проблем, таких як екологічні виклики та питання трудових прав [6, с. 284].

Висновок Протестантська етика продовжує залишатися важливим фактором, що впливає на соціальні цінності та професійну діяльність у сучасному світі, незважаючи на критику з боку інших релігійних і філософських традицій. Вона сформувала основи сучасної економіки та продовжує впливати на наше сприйняття праці та соціальних відносин, особливо в контексті викликів сьогодення.

Список використаних джерел

1. Вебер, Макс. Протестантська етика і дух капіталізму. Переклад Талкотта Парсонса. Київ: Основи, 1996. 312 с.
2. Геймер, Девід. Виникнення протестантизму: Історичний контекст. Київ: Видавництво «Київська школа економіки», 2018. 231 с.
3. МакГрат, Алістер Е. Реформаційна думка: Вступ. Львів: Видавництво «Світло на Сході», 2011. 293 с.
4. Белла, Роберт Н. Сломлений союз: Американська цивільна релігія в часи випробувань. Харків: Видавництво «Фоліо», 1998. 280 с.
5. Лютер, Мартін. Свобода християнина. Переклад Миколи Сіренко. Київ: Видавництво «Дух і літера», 2005. 196 с.
6. Кальвін, Жан. Інститути християнської релігії. Переклад Генрі Бевериджа. Львів: Видавництво «Світло», 2009. 375 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження зумовлена суперечливістю тенденцій сучасного суспільного розвитку: з одного боку, ми є свідками своєрідного культу краси, який інтенсивно експлуатується засобами масової інформації, рекламою, монументальним будівництвом і архітектурою; з іншого боку, постійно стикаємося з примітивним утилітаризмом, із голим, доведеним до абсурду практицизмом, в межах якого часто не знаходиться місця не лише красі, а й навіть здоровому глузду. Невід'ємною ознакою сучасності є тотальне поширення масової культури, яка не лише неவிбаглива до канонів краси, а й часто налаштована відверто вороже до всього, що «знаходиться вище середнього рівня». У сфері реального художнього процесу продовжують домінувати зразки високого мистецтва, котрі підтвердили своє реноме аксіологічно-етичного взірця впродовж століть, але масова свідомість у цілому перебуває під впливом культури невисокого гатунку, і саме цей тип культури в наш час визначає суспільний формат світосприйняття, формує світоглядні пріоритети, естетичні вміння та навички широких верств, детермінує рівень потреб і розвиток смаків.

Мета дослідження: узагальнення змістовно-функціональних характеристик краси як атрибуту природи і культури. Окреслена мета потребує виконання таких взаємопов'язаних дослідницьких завдань: розкрити історичний характер впливу краси на людину і її суспільне буття.

Об'єкт дослідження: природа і культура як середовище функціонування краси.

Предмет дослідження: змістовно-функціональні аспекти краси як атрибуту природи і культури.

Виклад основного матеріалу. Краса природи і її вплив на культуру людини завжди були тісно пов'язані. Природа відображає в собі глибоку гармонію та виразну різноманітність, що надихає і стимулює розвиток культурних цінностей. Від стародавніх мистецьких шедеврів до сучасних досліджень природа завжди вражала своєю неперевершеною красою. Краса природи – це невичерпне джерело інсайту та глибокого розуміння нашого світу. [1] Краса також може бути характеристикою дуже різних явищ: краса людської зовнішності, внутрішня краса, краса як атрибут мистецтва, краса ідей і рішень, краса навколишніх речей і, нарешті, – краса природи. Складно говорити про поняття прекрасного як усталену норму, адже воно змінювалося та трансформувалося залежно від епохи. Наприклад, у центрі античної культури було людське тіло, яке втілювало природу і свободу. Стародавні греки не тільки не соромилися власного тіла, а й усіляко вдосконалювали його за допомогою макіяжу, одягу і фізичних навантажень, адже вважалося, що зовні красива людина володіє прекрасним розумом. Проте ХХ століття перевернуло світогляд людей. Дві світові війни, поява фемінізму, науково-технічний прогрес упродовж усього століття змінювали уявлення про красу тіла. Одяг, макіяж і зачіска стали засобом самовираження. Жінки одягли штани, міні-спідниці та обрізали волосся. Вони стали більш розкутими, незалежними і не соромилися користуватися косметикою [2]. Кожна людина так чи інакше існує водночас у двох світах: *mundus sensibilis* (світ чуттєвий – лат.) та *mundus intelligibilis* (світ надчуттєвий, осяжний розумом – лат.). Людина є частиною природного світу, однак і природа постає частиною людини і людського світу. Тут спрацьовує принцип коеволюції. Зазначена особливість закладає підвалини ефективного філософського світобачення, яке базується на ідеї фундаментальної єдності людини та природи. На думку В. Хесле, однією з основних потреб нашого часу є якраз потреба у філософії природи, яка змогла б «поєднати автономію розуму із самодостатньою гідністю природи» [3, с. 126]. Однією з головних причин, чому краса природи так важлива, є її здатність викликати в нас позитивні емоції і покращувати наше фізичне та психічне благополуччя. Споглядання природних пейзажів може знижувати стрес, покращувати настрій та сприяти загальному почуттю щастя. Контакт із природою допомагає відволіктися від сучасної гонитви і розслабитися, забезпечуючи можливість знайти внутрішню гармонію. Краса природи допомагає встановити зв'язок із природним світом. Ця спільність важлива, оскільки підсвідомо ми пов'язані з природою і залежимо від неї для нашого фізичного та психічного здоров'я. Коли ми відчуваємо красу природи, ми наближаємося до неї, розуміємо її цінність і прагнемо захищати та зберігати її для майбутніх поколінь [4]. Ще одним цікавим аспектом є еволюція прекрасного: з античних часів і до ХІХ століття нерідко піднімали питання про красу потворного (наприклад, відповідно до середньовічної логіки, усі божі творіння вважалися прекрасними). Потрібно згадати, що після введення релігії християнство в Європі сформувало уявлення про спотворене тіло. У різні епохи (найяскравіші приклади – ХVІІІ століття і епоха декадансу) красу знаходили в спогляданні мертвих тіл. Більше того, для декадансу стало характерним асоціювати красу зі злом, дияволом, смертю, гріхом.

Висновки. Найпростіший і найбільш ефективний спосіб впливу на людину – це вплив через красу за допомогою візуальних і чуттєвих образів, викликаних живописом, архітектурою, музикою, театром, літературою тощо. Це пояснюється принаймні двома причинами: по-перше, сприйняття краси не вимагає обтяжливих аналітичних зусиль, а по-друге, людина має глибоку генеалогічну спорідненість зі світом краси, тому не виставляє між собою та красою перепон недовіри. У цьому сенсі феномен краси загалом і краса природи зокрема постають ефективним системо-генеруючим і креативним чинником, надійним світоглядним орієнтиром і критерієм. Завдяки природі людина духовно звеличується й збагачується, отримує необхідні стимули для самовдосконалення та творчості. Більше того, вона навчається у природі законам краси, які за своєю структурою є законами форм природної і соціальної реальності. Водночас законами краси вони є і по відношенню до споглядальної здатності людини: статусу краси набувають ті предмети, явища і властивості, що когерентні до споглядальної здатності людини. Краса існує об'єктивно, незалежно від індивіда, але має до

нього безпосереднє відношення, оскільки постає одним із потужних засобів формування всебічно розвиненої особистості,

Список використаних джерел:

1. Винниченко В. «Поняття краси еволюціонувало з плином епох» URL: <https://www.hroniky.com/news/view/11010-iak-poniattia-krazy-evoliutsionuvalo-u-plyni-epokh>
2. Жак-Луї Давід «Як змінювалися стандарти краси від античності до наших днів» URL: <https://www.hroniky.com/news/view/11010-iak-poniattia-krazy-evoliutsionuvalo-u-plyni-epokhm>
3. Матвієнко О. І. Природа і принципи взаємодії тріади «людина –символ –культура» / О. І. Матвієнко // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. 2013. Випуск 30. С. 126-132.
4. Річард Лув «Остання дитина в лісі: порятунок наших дітей від дефіциту природи» URL: <https://woodentoys.com.ua/ua/news/pochemu-deti-dolzhen-provodit-bolshe-vremeni-na-prirode>.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ І ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ

Актуальність теми дослідження: Розвиток культури мислення еволюції грошей є досить актуальним питанням сьогодення. Потрібно звернути увагу на ціннісний характер грошей, а не абстрактний і безособовий характер, виходячи з їхньої ідеальної природи.

Мета дослідження: розкриття проблеми еволюції ціннісного відношення до грошей в історії розвитку філософської думки, уточнення основних понять соціальної сутності грошей, що розширить смисловий простір їх розуміння.

Завдання дослідження: провести узагальнюючий аналіз світоглядних передумов перетворення людини із об'єкта всевладдя грошей на свідомого суб'єкта грошових відносин.

Об'єкт дослідження: культура мислення.

Предмет дослідження: Сучасне цивілізаційне суспільство навіть уявити не може життя без грошей. Ними вимірюється еквівалент вартості витраченої праці, особисті накопичення, благоустрій в суспільстві і, головне, обмін на необхідні товари. У різних культурах до грошей ставилися по-різному: одні приписували їх появу богам, інші бачили в них демонське походження. Гроші в історії людства змінювалися разом із змінами в економічних, соціальних та культурних аспектах. Від первісного бартеру до сучасних електронних валют – еволюція грошей відображає не тільки зміну інструментів обміну, але й трансформацію мислення, цінностей та ідеологій у суспільстві. Необхідно виходити з того, що «економічні гроші» – лише видима частина «грошового айсбергу». В глибинах економічної реальності прихована значна і головна сутність грошей, виявленням якої завжди займалась філософія. В античній філософії, де центральною в теорії пізнання поставала проблема співвідношення знання та мислення, істинного та хибного, знання розумілося в єдності з його предметом. Мислителі розглядають гроші як одну з цінностей цивілізованого суспільства. Аристотель, як і Платон, підкреслював важливу соціальну функцію грошей – бути засобом обміну, способом порівняння цінностей предметів один з одним [1, с. 34]. Платон визнає, що пізнання можливе завдяки відношенню між «буттям» і «небуттям», як і між суб'єктом та об'єктом пізнання. Гроші – також результат відносин, які виникають в процесі становлення суспільства, його раціоналізації. Завдяки цьому відношенню одержує пояснення не тільки можливість пізнання буття (ідей), але і їх зв'язок. Лише по відношенню одна до одної ідеї володіють сутністю. Так само і гроші володіють сутністю тоді, коли виражають «відношення людей в процесі економічної діяльності та обміну» [2, с. 95]. Першим етапом в історії грошей був бартер, де товари обмінювалися безпосередньо. Однак цей метод мав свої обмеження: залежність від потреб обох сторін, неможливість зберігання цінності та складність в оцінці товарів. До виникнення грошей, людство доводило свою здатність до абстрактного мислення, формуючи необхідність в універсальному засобі обміну [4, с. 12]. В умовах «грошового ладу», або «економічної цивілізації», гроші ставлять людину перед необхідністю раціонального обґрунтування своїх дій. І в цьому сенсі потрібно погодитися з Г. Зіммелем, який вважав, що розвиток інтелекту йде паралельно з розвитком грошового господарства. Більше того, гроші сприяють розвитку «суспільного інтелекту», ставлячи соціум перед необхідністю громадського контролю над «вільною грою ринкових сил» [3, с. 38]. З появою металевих грошей, особливо срібла і золота, відбувається підвищення культурної ідентичності. Монети започаткували стандартизацію в цінності, що дало можливість не лише полегшити торгівлю, а й підкреслити певну культурну належність. Наприклад, грецькі монети містили зображення міфічних персонажів, що формувало культурне сприйняття у громадян [5, с. 80-90]. Проблема грошей стає зрозумілою, якщо мати чітке визначення поняття «цінності». В найбільш загальному плані «цінність» – зберігаюча можливість задоволення своєю потребою. Грошима самими по собі неможливо користуватися безпосередньо, вони повинні бути перетворені в специфічні речі» [3, с. 403]. Оскільки придбана за гроші річ має цінність, кожен може задовольнити нею свою проблему. Створення банківської системи в середні віки стало великим кроком вперед. Як відомо, відбувається розмежування філософії та економічного знання. У цей період гроші «втрачають предметну підставу» у філософських роздумах і переходять у предметне поле економічної науки, стаючи не лише економічною категорією, але й філософсько-економічною. З'являється «кількісна теорія грошей», котра створювала відповідну методологічну основу і для характеристики принципів формування цінності грошей. Гроші перестали бути лише засобом обміну – вони стали інструментами для накопичення капіталу та інвестування. Цей період знаменував собою початок індустріального мислення, де акцентувалися важливість фінансового управління. Виникає нова концепція вартості, що суттєво вплинула на повсякденну культуру [6, с. 100]. Сучасні гроші, включаючи кредитні картки та криптовалюти, почали формувати нову культуру мислення – орієнтовану на швидкість, доступність та глобалізацію. Цифровізація грошей змінює сприйняття вартості та дозволяє швидше здійснювати транзакції. Соціальні медіа та інтернет почали впливати на економічні рішення, адже інформація стала основним активом [7, с. 200].

Висновок: Ціннісний підхід не використовувався у вивченні феномена грошей. Це викликано тим, що у філософських побудовах поняття «цінність» було відсутнім аж до середини XIX століття. Але це зовсім не означало, що в метафізичних роздумах ідея цінності й «ціннісний підхід» не були задіяні. Але одна справа оперувати цінностями, інша справа мати ідею цінності і трактувати об'єкти як цінності. Отже, можна констатувати, що і сучасна філософська думка поки не прийшла до однозначного розуміння грошей ні з точки

зору того, що таке феномен грошей, ні з точки зору методології дослідження. Про це свідчить їх еволюція, яка демонструє самі різні принципи та підходи до їх розуміння та дослідження. Аналіз розвитку феномену грошей в суспільстві та їх осмислення у філософських дискурсах в ту чи іншу епоху ставить завдання дослідити проблему монетарної свідомості в контексті знаково-символічного універсуму.

Список використаних джерел

1. Гончаров В. В. Гроші в контексті аксіологічного аналізу / Мандрівець. 2008. № 4 (75). 188 с.
2. Ільїн В. В. Філософія багатства: людина в світі грошей / К.: Знання України, 2005. 718 с.
3. Зіммель Г. Філософія грошей / К.: Промінь, 2010. 670 с.
4. Григорій Коваленко. Історія грошей. Харків: Видавництво «Фоліо», 2020. 85 с.
5. Світлана Мельник. Гроші і ідентичність. Київ: Видавництво «Академія», 2021. 174 с.
6. Ігор Петров. Історія банківської справи. Львів: Видавництво «Кальварія», 2020. 254 с.
7. Максим Руденко. Фінанси в епоху цифровізації. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2021. 572 с.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Проблема формування єдиної національної ідентичності громадян України є одним із вирішальних факторів для українського суспільства та його подальшого становлення як офіційної країни. Політичний контекст номеру вимагає вироблення відповідної політики в умовах кризових явищ української національної ідентичності. Теоретичні та практичні дослідження безпосередньо стосувалися питання мінімізації можливості сецесії, залучення представників етнічних груп до процесу державного будівництва та посилення спроможності протистояти зовнішньому тиску за межами держави.

Мета дослідження: вивчення основних процесів формування українського народу, збереження національної самосвідомості, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження національної самосвідомості суспільства в цілому, як а також ідентичності окремих спільнот.

Об'єкт дослідження: Україна.

Предмет дослідження: питання формування національної ідеї.

Завдання дослідження: розглянути основні прояви процесу націотворення.

Виклад основного матеріалу. Важливою умовою формування нації є розвиток національної свідомості: свідомо згуртованість і єдність у діях різних представників цієї нації, заснована не лише на основі їхніх сприйнятих спільних характеристик чи спільного минулого, але також на основі їхнього розуміння першочергових інтересів нації та спільних цілей, що склалися (боротьба за національне визволення), нація, національне відродження, розвиток національної держави тощо), досягнення цих цілей сприятиме розвитку і зміцненню цієї країни етнічної приналежності [2, с.54]. Формування етносів відбувається легко чи важко залежно від положення етнічної спільноти в державі. Поступово формувалася бездержавний український народ. В українському регіоні, що входив до складу Російської імперії, її цінності не розвивалися і навіть не визнавалися, тож їм доводилося утверджуватися в постійній боротьбі з іншою мовою та культурою, представленою імперською владою. Оскільки свого часу в Україні відбулася протиприродна і примусова деформація національної ідентичності, то перспективи відновлення і розвитку самосвідомості народу залежать від повної участі в цьому процесі політичних і суспільних організацій [1, с. 110]. Події Першої світової війни призвели до швидкого розпаду імперій, які існували на європейському континенті, і водночас сприяли виникненню окремих національних держав. Намагання українців здобути свою державу завершилися тим, що українські землі не вдалося об'єднати. На політичній карті з'явилася Радянська Україна, а решта українських територій опинилися під контролем Польщі, Румунії та Чехословаччини [8, с. 321]. Ці події спонукали українських громадсько-політичних діячів того часу переосмислити питання українського державотворення і сприяли науковому осмисленню цих процесів. Яскравим прикладом у цьому напрямку є діяльність видатного політичного та громадського діяча Микити Шаповала. Сучасна українська історіографія містить ряд праць, +Шаповала, зокрема таких науковців, як В. Солдатенко, Н. Миронець, О. Чумаченко, Д. Курас та інших. Його вважають одним із засновників української соціології. Саме в цій галузі його наукові дослідження є цікавими для істориків, оскільки стосуються такої актуальної на сьогодні теми, як відродження нашої культури. [5, с. 31-35]. Звернути особливу увагу на необхідність формування української національної ідентичності, виходячи з потреби забезпечення українських національних інтересів: зміцнення державних інституцій та національної єдності, забезпечення миру між народами, соціальна інтеграція репрезентації національних спільнот, розвиток самобутнього національного ідентичності в контексті єдиної ідентичності всієї України, усунення загроз сепаратизму. З іншого боку, на початку ХХІ століття серед мас людей з об'єктивною українською ідентичністю вітязиння та зарубіжні дослідження свідчать про відсутність почуття національної спільноти, мови, культури, переконань і політики. Тому необхідно серйозно задуматися над роллю наслідків brutального та свідомого втручання зовнішніх політичних центрів у національно-культурну та соціальну сфери українського суспільства. Водночас, навіть коли Україна стала державою, внутрішня солідарність суспільства і нації залишалася слабкою [4, с.96-97]. Порушення еволюційного шляху становлення української національної ідентичності становить серйозну проблему для України. Два масштабні процеси: з одного боку, стирання та руйнування національної історичної ідентичності, з іншого боку, пошук і відродження власної ідентичності були і є тими полюсами, на яких має існувати держава і суспільство Україна. протягом життя багатьох поколінь [6, с.68]. Можна стверджувати, що баланс між цими полюсами, який, власне, є змістом національної боротьби за виживання, актуальний і сьогодні. Національна ідентичність здатна об'єднати всі елементи етнічної структури українського суспільства, його етнічні, культурні, релігійні, духовні вияви. Отже, ці спільноти є основою для формування національної ідентичності, національна ідентичність «будується на національній культурній ідентичності груп людей, які складають національну державу» [7, с.233].

Висновок. Українська національна ідентичність проходить складний і суперечливий процес формування. Сьогодні його ознаками є суперечності суспільної свідомості, відсутність консенсусу щодо основних цінностей, викривлення національної психології, мови та культури.

Список використаних джерел:

1. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). К., Вища школа, 1998. 189 с.

2. Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні//www. politics, Iviv. ua/nations/soviet
Белецький М. І., Топицького А. К. Національно-культурні і ідеологічні орієнтування населення України. По
данням соціологічних опитувань //Соціум. 1998. №4. С.54.
3. Колодій А. Етно-національні ідентичності і легітимність влади в Україні URL: www. politics, Iviv.
ua/nations/legitimacy.
4. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації. Автореферат на
здобуття наукового ступеня доктора політичних наук / НАН Книга 6. Л.: УБС НБУ, 2013. 722 с.
5. Ситник П. К., Дербак А. П. Духовні засади та механізми формування національної самосвідомості URL:
www. niurr. gov. ua/ukr/publishing/panorama/ 2015. № 4. С.31-35.
6. Феномен нації, основи життєдіяльності / За ред. Б. Попова. К.: Тов-во «Знання»,1998. 170 с.
7. Stebelsky I. National Identity of Ukraine // Geography and National Identity / Edited by Hooson D. Oxford:
Blackwell Publisher, 1994. P. 233
8. І. О. Телегуз Дослідження проблем формування української нації у науковій спадщині Микити
Шапалова URL:https://istznu.org/index.php/journal/article/download/1484/1378 Книга Пам'яті України 1997. 416 с
https://istznu.org/index.php/journal/article/download/1484/1378/.
9. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному
етапі //Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу:
https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727
10. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL
INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2,
2023. С. 66-71. (фахове видання) https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH
DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) https://doi.org/10.31558/2519-
2949.2023.3
12. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE
METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове
видання) https: file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf
13. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грани.
Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Ця тема є дуже важлива і буде актуальна завжди. Люди повинні це зрозуміти, бо тільки після цього ми зможемо по-справжньому досягнути висот. Також розвивати національну культуру це є обов'язок кожного громадянина, виконуючи його ми досягнемо не тільки духовного, а й ще державного піднесення.

Мета дослідження: проаналізувати особливості української культури.

Об'єкт дослідження: українська культура.

Предмет дослідження: розвиток української культури.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні особливості формування та розвитку української культури.

Виклад основного матеріалу. Культура- це те, що формує народ як націю, це звичаї і традиції, історія і духовність, це надбання держави [1]. Саме це відрізняє людину від тварини і показує цим свою важливість і значимість. У світі існує декілька тисяч національних культур. Усі вони є дуже різноманітні і особливо по-своєму. Адже впливає багато факторів на їхній розвиток, формування і становлення. Одним з цих чинників є розміщення. На розвиток культури України, хід подій в її історії мав вплив хороше географічне становище України. Розташована ця держава в центрі шляхів зі сходу на захід, з півночі на південь [2]. Завдяки проживанню на нашій території великої кількості різноманітних племен та народів, збагатилась й наша культура. А ще Україна знаходиться майже в центрі Європи і є найбільшою її державою, що не може не впливати на розвиток європейської культури. Також, з урахуванням злетів і спадів духовного життя в Україні має лежати в основі цілісного підходу до визначення та аналізу періодів розвитку нашої культури. Український культурний процес, незважаючи на відомі історії певні перепони, навіть на Батисеве нашестя, відроджувався знову і, вже починаючи з XIV ст., розвивався по висхідній аж до XVIII ст., тобто до ліквідації української автономії, і далі: в період неволі, переслідувань і заборон (кінець XVII-кінець XIX ст.); активного поживлення (початок XX ст.), яке закінчується поживтневим ренесансом (20-ті роки XX ст.); трагедією в лещатах сталінщини (30-ті 50-х років); скованістю в часи стагнації; сучасний процес відродження. Такий підхід до періодизації враховує підйоми і спади культурного процесу в Україні і забезпечує у свою чергу, цілісний підхід до української культури як до єдиного цілого духовного світу нашого народу. Наша культура є багата і в свій час була дуже добре розвинена. Якби їй приділили належну увагу інші країни чи наша влада і змогли б гідно оцінити, то і Україна, і інші держави були б на вищому культурному рівні розвитку. Хорошим прикладом є українські філософські твори вони вирішували питання про сутність та умови людського щастя, про значення і безкультур'я планувалося подолати шляхом технічно-наукового прогресу, підвищенням продуктивності праці, за допомогою зусиль освічених монархів і соціального експериментування, українські мислителі закликали до іншого [4, с. 12]. Процес діяльності у сфері культури завжди реалізується через свободу, власний вільний вибір серед різних альтернативних можливостей, які відповідають потребам, ідеалам, цінностям людини [3]. Як відомо з нашої історії, протягом довгого періоду часу ми не мали на це права. Наш народ був рабом на своїй території, що не тільки не давало людям розвиватися, а навпаки затуплювало його. Сьогодні ми дуже легковажно відносимся до теперішнього становища нашої культури, але я впевнена: лише тоді, коли кожен з нас почне прагнути культурного самовдосконалення, наша українська нація вийде із свого сучасного занедбання, адже в нас таке сильне культурне коріння [4, с. 34]. Пам'ятаймо, що кожна культура творить світ неповторний, однак і як не замкнений на собі, бо вони звертаються одна до одної, вступаючи в діалог. Адже жодна національна культура не може існувати без творчого спілкування з іншими. Здобутки української культури стають надбанням усього світу, оцінюються як національний внесок у міжнародний культурний процес. Культура відбиває світогляд народу, його національну самосвідомість, своєрідність філософського мислення, розуміння основних проблем загальнолюдського і власного буття, як етнографічно конкретної частини людства. У культурі втілення етичні смаки, виражені притаманними лише українському народу чуттєво-емоційними формами, художніми фразами і логічними поняттями, закріпленими в національній мові, традиціях, нормах моралі і звичаях.

Висновок: культура була, є і буде важливою ланкою існування і розвитку не тільки держави, а й людини, особистості. Україна є хороший приклад, які наслідки чекають на світ, якщо не розвивати культуру. Адже це те, що нас збагачує та об'єднує.

Список використаних джерел

1. Володимир Бондаренко Культура - це те, що формує українців як націю. URL: kmu.www.kmu.gov.ua/news
2. Українська національна культура в контексті надбання світової цивілізації URL: wunu.edu.ua54-57.pdf
3. Прус Юлія Українська національна культура в контексті надбання світової цивілізації, URL: wunu.edu.ua625-627.pdf
4. Українська національна культура у контексті надбань світової цивілізації URL: <http://studfile.net/preview/9275887/>

5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: питання нації як суб'єкта історичного розвитку є ключовим у філософському осмисленні сучасних глобальних та локальних процесів. Зростаюча роль національних ідентичностей у світі, що стає все більше глобалізованим, вимагає глибокого аналізу функцій нації в історії. Зміни у політичних, соціальних і культурних системах країн неможливо розглядати без усвідомлення ролі нації як головного чинника їхнього історичного розвитку.

Мета дослідження: аналіз нації як суб'єкта історичного розвитку, розкриття її ролі та функцій в історичних процесах та визначення факторів, які впливають на формування національної свідомості.

Предмет дослідження: механізми та умови, що впливають на становлення нації як активного суб'єкта історичних процесів.

Об'єкт дослідження: нація як суб'єкт історичного розвитку.

Завдання дослідження: визначити, як нація стає суб'єктом історичного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Основні концепції нації та національної свідомості тісно пов'язані між собою. Поняття «народ» охоплює спільність людей, які пов'язані походженням, мовою, культурою та, зазвичай, певною територією. Нація, в свою чергу, є формою організації життя одного або декількох близьких народів, які пов'язані державністю, економічними, політичними та духовними відносинами. Держава виступає продуктом історичного розвитку суспільства, організовуючи життя народів і націй на основі права і закону [1, с. 303]. Національна свідомість, з іншого боку, є складним утворенням, яке включає в себе різні компоненти. Вона складається з буденної та теоретичної свідомості, суспільної психології та ідеології. Ці елементи взаємопов'язані і формують загальне уявлення про національну ідентичність та культурні цінності [3, с. 247]. Нація стає суб'єктом історичного розвитку через свідоме усвідомлення своєї діяльності та взаємодію з історичними процесами. Історія, за Гегелем, не є стихійним процесом, а складається з дій окремих людей, які прагнуть реалізувати свої здібності та егоїстичні цілі. У результаті цих дій виникає щось нове, що відрізняється від первісних задумів, і це є частиною «хитрості історичного розуму» [1, с. 305]. Основні тимчасові сфери історії – минуле, сучасне і майбутнє – виникають в контексті діяльності. Минуле слугує передумовою, сучасність є процесом, а майбутнє – результатом, що присутній у сучасності у вигляді ідеального ланцюга задумів. Тільки в єдності усіх фаз розвитку можна зрозуміти історію як діяльність, а отже, і як розвиток нації [2, с. 550]. Нація стає суб'єктом історичного розвитку через активну участь у цих процесах, усвідомлення своїх цілей та взаємодію з іншими суб'єктами історії. Прикладами можуть слугувати деколонізації 20-их століть (Нації в Африці та Азії боролися за незалежність від колоніальних держав. Ці рухи стали визначальними для формування нових національних держав.) і розпад Радянського Союзу (Національні рухи в республіках, таких як Україна, Литва та Грузія, призвели до розпаду Радянського Союзу чим спричинили створення нових держав). Становлення націй як суб'єктів історії є складним процесом, що включає різні шляхи формування, які можна поділити на два основні: бюрократична інкорпорація та народнокультурна мобілізація. Перший шлях призводить до створення територіально-громадянських політичних націй, тоді як другий фокусується на етнічно-генеалогічних політичних націях. У не західних країнах ці процеси можуть бути розділені на «імперський» та «колоніальний» відповідно до природи політичної системи, що передувала формуванню націй [4, с. 63]. Націоналізм, як політичний принцип, вимагає, щоб етнічні та культурні кордони збігалися з політичними, тобто державними. Це означає, що націоналізм прагне до укладення законного шлюбу між національною культурою і національною державою [5, с. 14]. Націоналізм виконує історичну місію, створюючи нації та національні держави, і має антропологічні джерела, оскільки людина є суспільною істотою, що не може існувати без культури [5, с. 18].

Висновок. Нація є активним суб'єктом історичного розвитку, який здатний впливати на хід історичних подій, змінювати політичні та соціальні реалії. Її формування залежить від комплексу соціальних, культурних, економічних та політичних факторів, що обумовлюють розвиток національної свідомості. Нація, усвідомлюючи свої інтереси та цілі, стає не лише об'єктом, але й рушійною силою історичних процесів.

Список використаних джерел:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О.П. Філософія. / Право. Харків, 2018. 432 с.
2. Основи філософських знань / Центр учбової літератури. Київ, 2006. 1027 с.
3. М.Ф. Шмиголь Основи філософії навчальний посібник / Центр учбової літератури. Київ, 2017. 412 с.
4. Ентоні Д. Сміт Національна ідентичність/ Київ, 1994. 152 с.
5. Ернест Гелнер Нації та націоналізм/ Таксон. Київ, 2003. 298 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Проблема взаємодії людини та культури набуває особливого значення в сучасних умовах, коли технологічний розвиток та соціокультурні зміни значно впливають на формування людської ідентичності. Людина не тільки творить культуру, але й піддається її впливу, що робить тему дослідження актуальною для глибшого розуміння ролі культури у формуванні свідомості, поведінки та соціальних орієнтирів.

Мета дослідження: виявлення ролі людини як творця культури та дослідження впливу культурних практик на формування її світогляду та соціальної поведінки. Важливо проаналізувати механізми, через які культура впливає на розвиток індивіда та суспільства загалом.

Об'єкт дослідження: культура як система символічних, соціальних і матеріальних форм, створених людиною.

Предмет дослідження: діяльність людини у процесі творення культури та вплив культурних форм на формування особистості та її світогляду.

Завдання дослідження: аналіз філософських і соціологічних концепцій, що розглядають людину як творця та продукт культури; вивчення специфіки взаємодії людини та культури в контексті сучасних соціальних змін в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Людина як творець і творіння культури – одна з ключових тем української філософії. Григорій Сковорода вважав, що культура є результатом людської духовної праці, і підкреслював роль внутрішньої свободи в цьому процесі. Він акцентував на тому, що людина через творчість самореалізується, а також формує своє культурне середовище [1, с. 25]. Дмитро Чижевський підкреслював, що культура має двоїсту природу: людина творить культуру, але водночас сама підпадає під її вплив. Він розглядав українську культуру в контексті глобальних філософських систем і наголошував на важливості культурної ідентичності в процесі формування національної свідомості [2, с. 114]. Михайло Грушевський розглядав культурні процеси як важливий чинник формування національної ідентичності. Він вважав, що людина створює культуру через свою активну участь у соціальному житті, але водночас культура впливає на саму людину, формуючи її свідомість та моральні цінності [3, с. 352]. Віталій Скотний, сучасний український філософ і культуролог, досліджував взаємодію людини з культурою через призму гуманітарної освіти та моральних цінностей. Він вважав, що культура, будучи результатом людської творчості, відіграє ключову роль у формуванні світогляду й етичних орієнтирів індивіда. У своїх працях Скотний наголошував на важливості культурної освіти та її ролі у формуванні моральної відповідальності людини перед суспільством [4, с. 78]. Сучасна українська література також розглядає культуру як засіб для вираження національної ідентичності та передачі історичного досвіду. Ліна Костенко, у своїх творах, підкреслює важливість культурної пам'яті та традицій, які формують ідентичність людини та визначають її поведінку в соціальному просторі [5, с. 198].

Висновок. Таким чином, філософське осмислення проблеми людини як творця і творіння культури показує, що цей процес є двостороннім: людина формує культуру, але водночас культура значно впливає на її свідомість, поведінку і ціннісні орієнтири. У сучасних умовах ці процеси стають ще більш важливими через вплив глобалізаційних змін і культурного обміну.

Список використаних джерел:

1. Сковорода Г. Сад божественних пісень. Київ: Дніпро, 1994. 300 с.
2. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. Львів: Світ, 1992. 200 с.
3. Грушевський М. Історія української літератури. Т. 1. Київ: Либідь, 1994. 398 с.
4. Скотний В. Філософія гуманітарної освіти: культурологічні виміри. Дрогобич: Видавництво ДДПУ ім. І. Франка, 2010. 256 с.
5. Костенко Л. Записки українського самашедшого. Київ: А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га, 2010. 416 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальна, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу.

Об'єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Будь-який бізнес має власну філософію. Що таке філософія бізнесу? Це думка, яка створюється в головах Ваших клієнтів обумовлюючи всю інформацію, котру людина сприймає про Вашу компанію. Це слова і фрази, які ви говорите клієнтам. Внутрішня і зовнішня філософія компанії. Філософія внутрішньої частини вашої компанії, відношення до співробітників, яким чином будується система з середини. Зовнішня філософія компанії – це закономірне відношення компанії і її співробітників до клієнта; це слогани компанії за всі віки і часи; це сприйняття власником свого бізнесу і ставлення до нього; це ідентифікатор компанії серед інших подібних представників в цій же ніші, одна з тих речей, яка змушує йти саме до вас. Філософії компанії може продовжити термін життя компанії, тому що це те що залишається в пам'яті людей на довго [1]. Таким чином, з'ясовано основні риси підприємництва та бізнесу, визначена їх економічна природа, що дає можливість стверджувати, що основна відмінність між бізнесом та підприємництвом полягає в тому, що бізнес є організованою структурою, яка працює в стабільному сегменті ринку, використовуючи відомі стратегії, знання, ресурси виробництва та може делегувати повноваження іншим особам, але, в той же час, контролювати діяльність бізнесу. Підприємництво покликане здійснювати принципово нову діяльність, засновану на нових ідеях і рішеннях, які ще не відомі на ринку, та повністю контролювати всю справу, брати в прийнятті усіх рішень безпосередню участь. Підприємництво є першим етапом становлення та розвитку бізнесу. Бізнес – самостійна ініціативна економічна діяльність, що здійснюється за рахунок власних та залучених ресурсів, має ризиковий характер і належний рівень відповідальності та ставить за мету отримання прибутку та розвиток власної справи шляхом задоволення потреб суспільства в умовах ринку. Підприємництво – інноваційний вид бізнесу, що здійснюється з високим ступенем ризику, шляхом реалізації власних ідей та рішень особою у відповідних умовах з метою отримання прибутку та розвитку суспільства на основі інновацій. Бізнес, організований людиною в ринкових умовах, не може бути закритою структурою, а його функціонування багато в чому залежить від середовища, в якому він діє. Слід зазначити, що в сучасній вітчизняній та зарубіжній практиці поняття підприємництво і бізнес часто ототожнюються, так само немає розрізнення з юридичної точки зору. Разом з тим, в своїй економічній природі вони різняться. Бізнес – поняття ширше, ніж підприємництво. Воно характеризує організовану ділову активність та охоплює усі відносини, що виникають між суб'єктами ринкової економіки (в тому числі не лише між самими підприємцями, а й між фірмою та споживачами, найманими працівниками, державними структурами), що спрямована на діяльність, яка приносить прибуток. В цей час, підприємництво – активний новаторський елемент бізнесу, на який покладено функцію генерування нових ідей та їх реалізацією з метою отримання прибутку та розвитку суспільства. Сучасний етап розвитку бізнес-середовища, що виник внаслідок всебічного реформування усіх сфер суспільного життя та пошуком держави свого вектору розвитку та ніші в глобальному світі, зумовлює нові тенденції та докорінні зміни в системі управління організацією. Питання узагальнення та пошуку необхідних та істинних шляхів регулювання організацій сучасного типу займається філософія управління [2]. Кайдзен – це японська філософія, що ґрунтується на безперервному вдосконаленні життєвих процесів. Вона концентрується на певних принципах поведінки у бізнесі та житті, а її концепція впливає з японського слова з подвійним значенням: «поліпшення, зміна на краще», а також «постійне вдосконалення процесу управління, організації роботи, виробництва». Основа методу кайдзен складається із п'яти ключових елементів, або п'яти «S», які можна успішно застосовувати як в роботі, так і в повсякденному житті: 1. Seiri – організованість; 2. Seiton – законслухняність та порядок; 3. Seiso – чистота; 4. Seiketsu – систематизація; 5. Shitsuke – дисципліна. Після закінчення Другої світової війни саме завдяки практикуванню цих принципів багатьом японським компаніям, в тому числі й Toyota, вдалося швидко відновити свої втрачені позиції. Філософія кайдзен – це, перш за все, про бізнес. Мова йде про те, як зробити роботу максимально якісною і ефективною, але без зайвого стресу. [3] Місце та роль людини в управлінській структурі відповідає баченню майбутніх цілей організації, адже в умовах невизначеності часто розмивається і потребує коригування відповідно до поточних завдань розвитку, адже чіткий план дій в довгостроковій перспективі в динамічному середовищі зводиться лише до філософської ідеалізованої картини майбутнього бізнесу. Саме бачення майбутнього лежить в основі управління бізнесом. Філософія управління бізнесом визначається як сфера інтелектуальної діяльності людини, спрямована на формування комплексного погляду на організоване

функціонування бізнесу та має на меті збереження його якісного стану, підтримку динамічної взаємодії із середовищем та стабільний розвиток [4].

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме філософії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Філософія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел

1. Плохій К. Зовнішня філософія бізнесу. Від народження і до закриття. URL: <http://pressassociation.org.ua/ua/zovnishnya-filosofiya-biznesu/>
2. Філософія бізнесу URL: https://pidru4niki.com/87615/finansii/filosofiya_biznesu
3. Філософія кайдзен URL: <https://www.tviysvit.com.ua/filosofii-kaidzen/>
4. Філософія бізнесу URL: <https://ppt-online.org/184139>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА СПОСІБ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства обумовлена тим, що виробництво є основою існування і розвитку суспільства. Воно забезпечує людей матеріальними благами, необхідними для їхнього існування і розвитку, а також формує соціальні відносини і духовну культуру суспільства. У сучасному світі виробництво розвивається з небувалою швидкістю. Це пов'язано з науково-технічним прогресом, глобалізацією економіки та іншими факторами. Швидкі зміни в виробництві неминуче впливають на спосіб життя людей. Тому вивчення впливу виробництва на спосіб життя суспільства є актуальним завданням філософії. Загалом, можна сказати, що виробництво є ключовим фактором, що визначає спосіб життя суспільства. Воно впливає на всі сфери життєдіяльності людей, від матеріальних умов їхнього існування до духовних цінностей.

Мета дослідження: розкрити взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства, визначити основні тенденції впливу виробництва на спосіб життя суспільства.

Об'єкт дослідження: взаємозв'язок між виробництвом і способом життя суспільства.

Предмет дослідження: вплив виробництва на матеріальні умови життя людей, соціальні відносини і духовну культуру суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до дослідження взаємозв'язку між виробництвом і способом життя суспільства та провести соціологічне дослідження впливу виробництва на спосіб життя людей.

Виклад основного матеріалу. Виробництво є потужним двигуном трансформації суспільства, впливаючи на всі аспекти життя – економічні, соціальні, культурні та екологічні. В українському контексті, цей вплив простежується від індустріалізації у XVIII-XIX століттях до сьогоденних викликів, пов'язаних з переходом до інформаційної економіки та стійких практик виробництва. Зміни у виробництві в Україні мали важливі наслідки для розвитку суспільства, зокрема через урбанізацію, перетворення аграрного укладу на індустріальний та постіндустріальний, а також через глобальні інтеграційні процеси, які визначають сучасні тенденції [1, с 12]. Економічний вплив. Розвиток виробництва створює основні умови для економічного зростання, формує нові робочі місця та сприяє розвитку нових індустрій. Історично індустріалізація України змінила структуру господарства країни, переміщуючи акцент з аграрного виробництва на промисловість. Промислові центри на сході України стали осередком розвитку важкої індустрії, що визначило як внутрішні, так і міжнародні економічні стратегії. Однак, залежність від великих промислових підприємств також призвела до викликів у періоди економічної кризи, що вказує на необхідність диверсифікації економіки та розвитку секторів з високою доданою вартістю [3, с. 24]. Соціальний вплив. Значний вплив виробництво мало на соціальну структуру українського суспільства. Індустріалізація та урбанізація, що її супроводжували, сприяли масовому переселенню сільського населення до міст, формуванню робітничого класу та нових соціальних відносин. Це стало основою для появи нових соціальних груп та трансформації трудових відносин. Крім того, сучасні процеси автоматизації та цифровізації змінюють структуру зайнятості, що вимагає нових компетенцій від робочої сили, а також впливає на перерозподіл робочих місць [2, с. 15]. Культурний вплив. Масове виробництво товарів, яке почалося в індустріальну епоху і триває донині, суттєво вплинуло на зміну культурних цінностей і стилю життя. Підвищений рівень споживання матеріальних благ, особливо після здобуття Україною незалежності, став індикатором статусу та добробуту. Виробництво товарів широкого вжитку, побутової техніки та іншої продукції масового споживання змінило уявлення про комфорт та сучасний стиль життя. Культура споживання в Україні, як і в багатьох інших країнах, все більше інтегрується з глобальними трендами, що іноді призводить до зникнення традиційних українських культурних цінностей на користь стандартів глобального ринку [4, с. 4]. Екологічний вплив. З розвитком важкої промисловості в Україні значно зріс тиск на довкілля. Викиди промислових підприємств, забруднення водних ресурсів і ґрунтів, виснаження природних ресурсів – усе це стало серйозною екологічною проблемою. Зокрема, Донбас та інші промислові регіони країни стикаються з кризовими екологічними ситуаціями, які безпосередньо впливають на здоров'я населення. Екологічний вплив виробництва викликає необхідність переходу до стійких моделей розвитку, впровадження екологічних технологій та регулювання промислових викидів для мінімізації шкоди довкіллю.

Висновок. Спосіб життя суспільства визначається виробництвом. Воно зачіпає всі сфери життя людей – від матеріальних умов існування до духовних цінностей. Вплив виробництва на спосіб життя суспільства є важливим завданням філософії. На спосіб життя суспільства впливає виробництво. Це може мати негативні наслідки для навколишнього середовища та культурного розвитку, якщо визначає доступність товарів і послуг. Розуміючи цей вплив, суспільство може робити обґрунтований вибір і приймати рішення щодо створення сталого, культурно багатого способу життя.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. К., 1996. 369 с.
2. Лановик, Б.Д., Історія економіки та економічної думки України. Тернопіль 2002. 112 с.
3. Щерба С. П., Заглада О. А Філософія: Підручник К., 2011. 547 с.
4. Веклич, О. О. Формування економічного механізму сталого розвитку України. Вісник НАН України №2. 2000. С. 3-16.

5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми дослідження: дослідження впливу моделей ринкового господарства на економічний розвиток країн: аналіз статистичних даних, звітів міжнародних організацій.

Мета дослідження: вивчити основні моделі ринкового господарства, їх характеристики, переваги та недоліки, а також визначити, яка модель є найбільш ефективною для певної країни з урахуванням її умов і цілей.

Предмет дослідження: сучасні моделі ринкового господарства.

Об'єкт дослідження: особливості різноманітних моделей ринкового господарства. Сучасні моделі ринкового господарства є результатом еволюції економічної науки та практики. Вони враховують глобалізацію, технологічний прогрес, зміни в політичному та соціальному контекстах.

Завдання дослідження: вивчення основних моделей ринкового господарства.

Виклад основного матеріалу. Основними моделями ринкового господарства є ліберальна, соціалістична та сумішова моделі [1, с. 81]. Ліберальна модель ринкового господарства базується на принципах вільного ринку, де попит і пропозиція визначають ціни товарів і послуг. Державна регуляція обмежується до захисту власності та забезпечення правил конкуренції. Ця модель прагне до максимальної ефективності ринку, але може призводити до нерівності та соціальної несправедливості [2, с. 381]. Соціалістична модель ринкового господарства, навпаки, передбачає значну державну регуляцію і контроль над економікою. Основна мета цієї моделі полягає у забезпеченні соціальної справедливості та розподілу багатства. Держава виступає як головний власник та регулятор економіки, а приватний сектор обмежений [3, с. 26]. Сумішова модель ринкового господарства поєднує елементи ліберальної та соціалістичної моделей. Вона передбачає регулювання державою для забезпечення соціальної справедливості, але також залишає місце для приватного сектору та конкуренції. Ця модель намагається зберегти ефективність ринку, одночасно забезпечуючи соціальний захист [4, с. 37]. Однак, варто зазначити, що жодна з цих моделей не є ідеальною. Кожна з них має свої переваги та недоліки, і вибір моделі залежить від конкретних умов та цілей країни [5, с. 47]. Моделі ринкового господарства описують різні способи організації економіки. Основні моделі включають: класична модель - базується на принципах вільного ринку, де ціни формуються попитом і пропозицією без втручання держави. Неокласична модель - акцентує увагу на оптимізації ресурсів і раціональному виборі споживачів, а також на функціонуванні ринків в умовах конкуренції. Кейнсіанська модель - підкреслює роль державного втручання в економіку для стимулювання попиту та забезпечення стабільності. Монетаристська модель - фокусується на контролі за грошовою масою та інфляцією, вважаючи, що це ключ до стабільного економічного зростання. Соціальна ринкова економіка - поєднує ринкові механізми з соціальними аспектами, забезпечуючи добробут населення через регулювання держави.

Висновок: Загальні результати дослідження можуть включати порівняльний аналіз основних моделей ринкового господарства, їх характеристики, переваги та недоліки, а також визначення найбільш ефективної моделі для певної країни з урахуванням її умов і цілей.

Список використаних джерел:

1. Стігліц, Дж. Е. Глобалізація та її невдоволення. W.W. Norton & Company. 2002. 252 с.
2. Acemoglu, D., & Robinson, J.A. Чому країни занепадають: походження влади, процвітання та бідності. Корона Бізнес. 2012. 420 с.
3. Алесіна, А., Глейзер, Е.Л., і Сасердот, Б. Чому Сполучені Штати не мають держави добробуту європейського типу? Brookings Papers on Economic Activity, 2001. 278 с.
4. Світовий банк. Показники світового розвитку 2019. Публікації Світового банку. 156 с.
5. Міжнародний валютний фонд. 2020. 217 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес-етика - це система загальноетичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування. Етика бізнесу, розглядає взаємозв'язок цілей та засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До компетенції етики бізнесу належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту.

Мета дослідження: розкрити роль і значення бізнес-етики в сучасному підприємстві.

Об'єкт дослідження: зміст та функціонування бізнес-етики.

Предмет дослідження: значення, правила та принципи бізнес-етики.

Завдання дослідження: проаналізувати сутність і роль бізнес-етики в бізнес-відносинах людей.

Виклад основної інформації. Етика бізнес-відносин досліджує безособові, практично-утилітарні стосунки між людьми, спрямовані на їх гармонізацію та відповідність моральним вимогам. У порівнянні з ширшою концепцією етики бізнес-відносин, бізнес-етика є більш конкретною та обмеженою в межах підприємницької та комерційної діяльності. Вона вивчає особливості функціонування і розвитку моральних норм у цій сфері та пропонує рекомендації для вдосконалення етичних стандартів. Поняття етики як системи норм і правил поведінки формувалося протягом тривалого часу, адаптуючись до змін у способі життя, культурі та науці. Термін «етика» походить від давньогрецького слова «ethos», що спочатку означало звичай та традиції, які сформувалися в певній спільноті [1, с. 15]. Для багатьох людей, особливо старшого покоління в посттоталітарних країнах, бізнес часто сприймається як сфера, що відображає егоїстичні інтереси особи, що призводить до соціальної відчуженості та експлуатації. Бізнес-етика виникла на основі поєднання потреб бізнесу та наукових підходів. У країнах з розвинутою ринковою економікою, зокрема в Україні, дослідження у сфері бізнес-етики набирають популярності. Вітчизняні науковці зазначають, що етика бізнесу стає важливим аспектом стратегічного управління підприємствами [2, с. 60]. Стимулювання етичної поведінки в бізнесі зумовлено кількома ключовими факторами. По-перше, високі етичні стандарти є запорукою успішного ведення бізнесу. Сучасне суспільство усвідомлює, що етичні норми сприяють економічній активності, підвищенню конкуренції та ефективності виробництва. Це, у свою чергу, призводить до швидшого обігу товарів та послуг, які стають більш доступними завдяки нижчим цінам та вищій якості [3, с. 92]. Для багатьох громадян, зокрема старшого покоління в посттоталітарних країнах, бізнес сприймається як сфера, що реалізує егоїстичні інтереси особи, що призводить до експлуатації та соціальної відчуженості [4, с. 44]. В умовах, коли люди позбавлені можливості реалізувати свої егоїстичні прагнення, вони стають пасивними, втрачають ініціативу і не можуть приймати самостійні рішення. Бізнес-етика як окремий напрям виникла на основі сполучення потреб бізнесу і науки. У країнах з розвинутою ринковою економікою дослідження етики бізнесу досягли значного розвитку. В Україні бізнес-етика стає важливим аспектом управлінської практики [5, с. 98].

Висновок: Наявність переконливої бізнес-етики ще не є абсолютним передумовою для ідеального законодавства в галузі бізнесу, високої моралі підприємців. Проте вона може відігравати значну роль у стримуванні нелюдських, несправедливих економічних страстей, гуманізації економічної політики держави, формуванні цивілізованих гуманних норм в галузі підприємницької діяльності, установленні раціональних принципів організації бізнесу, управління, розподілу і використання її результатів.

Список використаних джерел:

1. Кравець, О. Основи етики бізнесу. Київ: Наукова думка. 2020. 180 с.
2. Соболев, І. Бізнес-етика: теорія і практика. Львів: Вид-во «ЛНУ». 2021. 240 с.
3. Павленко, М.. Етика та стратегічне управління. Харків: Видавництво «Фоліо». 2022. 200 с.
4. Шевченко, Л. Етика бізнесу: сучасні виклики та рішення. Одеса: Астропринт. 2020. 150 с.
5. Дудченко, В. Соціальна відповідальність бізнесу. Київ: Ліра-К. 2023. 220 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальна, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу.

Об'єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Будь-який бізнес має власну філософію. Що таке філософія бізнесу? Це думка, яка створюється в головах Ваших клієнтів обумовлюючи всю інформацію, котру людина сприймає про Вашу компанію. Це слова і фрази, які ви говорите клієнтам. Внутрішня і зовнішня філософія компанії. Філософія внутрішньої частини вашої компанії, відношення до співробітників, яким чином будується система з середини. Зовнішня філософія компанії – це закономірне відношення компанії і її співробітників до клієнта; це слогани компанії за всі віки і часи; це сприйняття власником свого бізнесу і ставлення до нього; це ідентифікатор компанії серед інших подібних представників в цій же ніші, одна з тих речей, яка змушує йти саме до вас. Філософії компанії може продовжити термін життя компанії, тому що це те що залишається в пам'яті людей на довго [1]. Таким чином, з'ясовано основні риси підприємництва та бізнесу, визначена їх економічна природа, що дає можливість стверджувати, що основна відмінність між бізнесом та підприємництвом полягає в тому, що бізнес є організованою структурою, яка працює в стабільному сегменті ринку, використовуючи відомі стратегії, знання, ресурси виробництва та може делегувати повноваження іншим особам, але, в той же час, контролювати діяльність бізнесу. Підприємництво покликане здійснювати принципово нову діяльність, засновану на нових ідеях і рішеннях, які ще не відомі на ринку, та повністю контролювати всю справу, брати в прийнятті усіх рішень безпосередню участь. Підприємництво є першим етапом становлення та розвитку бізнесу. Бізнес –самостійна ініціативна економічна діяльність, що здійснюється за рахунок власних та залучених ресурсів, має ризиковий характер і належний рівень відповідальності та ставить за мету отримання прибутку та розвиток власної справи шляхом задоволення потреб суспільства в умовах ринку. Підприємництво – інноваційний вид бізнесу, що здійснюється з високим ступенем ризику, шляхом реалізації власних ідей та рішень особою у відповідних умовах з метою отримання прибутку та розвитку суспільства на основі інновацій. Бізнес, організований людиною в ринкових умовах, не може бути закритою структурою, а його функціонування багато в чому залежить від середовища, в якому він діє. Сучасний етап розвитку бізнес-середовища, що виник внаслідок всебічного реформування усіх сфер суспільного життя та пошуком держави свого вектору розвитку та ніші в глобальному світі, зумовлює нові тенденції та докорінні зміни в системі управління організацією. Питання узагальнення та пошуку необхідних та істинних шляхів регулювання організацій сучасного типу займається філософія управління [2]. У нашому постійному прагненні повністю самостійного відповідального управління ми збираємося перейти на нову операційну систему компанії. Основна філософія бізнесу є фундаментом для нашої практики внеску у розвиток суспільства або нашої рішучості «присвятити себе прогресу та розвитку суспільства та добробуту людей за допомогою нашої ділової активності, тим самим підвищуючи якість життя у всьому світі», як це проголошено в Основній меті управління. Зараз, уперше приблизно за 60 років, ми суттєво оновили Базову філософію бізнесу, взявши до уваги зміни у соціальних умовах та бізнес-середовищі. Якщо розглядати підприємство як громадський суб'єкт суспільства, можна зробити висновок, що управлінські ресурси, необхідні цьому підприємству, включаючи персонал, капітал, землю і матеріали, були довірені йому суспільством. Підприємство має робити внесок у розвиток суспільства, займаючись діяльністю, що дозволяє найкращим чином використовувати ресурси, довірені йому суспільством, і цим створювати додаткову вартість. [3, с. 1] Місце та роль людини в управлінській структурі відповідає баченню майбутніх цілей організації, адже в умовах невизначеності часто розмивається і потребує коригування відповідно до поточних завдань розвитку, адже чіткий план дій в довгостроковій перспективі в динамічному середовищі зводиться лише до філософської ідеалізованої картини майбутнього бізнесу. Саме бачення майбутнього лежить в основі управління бізнесом. Філософія управління бізнесом визначається як сфера інтелектуальної діяльності людини, спрямована на формування комплексного погляду на організоване функціонування бізнесу та має на меті збереження його якісного стану, підтримку динамічної взаємодії із середовищем та стабільний розвиток [4].

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме філософії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Філософія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел

1. Плохій К. «Зовнішня філософія бізнесу. Від народження і до закриття» URL:<http://pressassociation.org.ua/ua/zovnishnya-filosofiya-biznesu/>
2. Філософія бізнесу URL:https://pidru4niki.com/87615/finansii/filosofiya_biznesu
3. Юкі Кусумі «Основна філософія бізнесу Panasonic Group» 19 с.
4. Філософія бізнесу URL:<https://ppt-online.org/184139>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це ідеальний інструмент для економіки, роль якого складно переоцінити. Вони служать справжнім двигуном для розвитку людського суспільства, всіх галузей економіки будь-якої країни. Вони існують як один із найважливіших аспектів сучасного життя. Їхня роль у суспільстві величезна і її важко переоцінити. Перш за все, гроші – це засіб обміну, що дозволяє суспільству функціонувати. Вони дозволяють людям придбавати товари і послуги, задовольняти свої потреби та розвиватися. Гроші також стимулюють економічний розвиток, бо використовуються для інвестицій, створення нових робочих місць та забезпечення інновацій. Гроші дають людям свободу вибору і контроль над власним життям. Вони впливають на рішення про робоче місце, освіту, місце проживання та багато інших аспектів. Гроші дозволяють здійснювати мрії та досягати цілей. Однак разом з цим, вони можуть також стати джерелом стресу та нерівності. Сучасне суспільство приділяє велике значення матеріальному благополуччю, і це може призвести до зростання нерівності у розподілі багатства. Багатьом людям гроші потрібні щоб підтвердити власну цінність. Адже, гроші дають відчуття власної важливості – комусь може здаватися, якщо ти зумів заробити багато, то стаєш кращим за тих, хто не зміг цього зробити. За цим почуттям часто стоїть бажання заповнити внутрішню порожнечу, додати собі ваги у власних очах. Воно може виражатися у наступному: «Якщо у мене є гроші, значить я чогось вартий!». Але, на жаль, буває і так, що надлишок грошей щастя не додає [4]. Багатство змушує людей показати своє істинне обличчя, зазначає Пол Букхайт: «Гроші увиразнюють справжні риси людей. Покидьок з грошима стане ще більшим покидьком. Але якщо у вашому житті є мета і сенс, воно не обмежується гонитвою за золотим тельцем, і гроші можуть дати свободу займатися тим, що для вас дійсно важливо» [5]. Гроші супроводжують нас усюди. Впливають на всіх нас. І кожен думає про них по-своєму. Вони викладають нам уроки, що застосовуються до різних сторін життя – ризику, впевненості, щастя. Навряд чи можна знайти інше настільки потужне збільшувальне скло, яке дозволяло б пояснити, чому люди поведуться так, а не інакше. Гроші не залишають байдужим нікого. Дехто переконаний, що за наявності в них більше грошей їхнє життя стало б набагато кращим. Заможні люди, мабуть, постійно стурбовані тим, як добути ще більше коштів, як витратити і не втратити. Навряд чи можна знайти людину, яка була б задоволена тим, скільки грошей має і як їх використовує. У бідних зовсім інші турботи, ніж у багатих, але сімейні конфлікти, породжені грошима, в різних соціально-економічних прошарках часто дуже подібні. Для більшості з нас гроші так міцно вплетені в життя, що пов'язані з ними проблеми впливають і на здоров'я, і на особисті стосунки, і на відносини з нашими дітьми і батьками [1]. Ми живемо в епоху, коли люди роблять здебільшого не те, що корисно й красиво, а те, що можна продати й за що платять гроші. Нині неможливо жити в суспільстві й займатися лише натуральним господарством, тобто споживати тільки результати своєї безпосередньої праці. Підґрунтям сучасної цивілізації є відносини купівлі-продажу, а товарний обмін неможливий без посередництва такої речі, яка має універсальну властивість бути обмінною на всі товари. Такою річчю є те, що виявляє універсальну купівельну спроможність, тобто йдеться про гроші [2]. Вони – це втілення і наочна демонстрація того, як закон природи реалізується і працює в соціальному просторі. Чим більше грошей, тим більше шансів на майбутнє. Хто ви при цьому – не має жодного значення. Їхня роль не обмежується функціями платежу, накопичення або збереження. Вони є також загальним еквівалентом вартості будь-яких товарів. За допомогою грошей можна задовольнити всі потреби. Напевно, за виключенням духовних, хоча це спірне питання, яке залежить від прагнень конкретної людини. Та невже все так погано? Ні, це не так. Є дуже багато людей, які не підвладні їхній силі. Вони прагнуть забезпечити багатством саме свою духовну сторону [6]. Грошовий механізм, сформований в системі економічної діяльності традиційного суспільства, поширюючись на всі інші системи і перебираючи на себе функції управління цілим суспільством, зумовлює своєрідну експансію технологічної раціональності. Відповідно до процесу розмежування, з одного боку, інструментально раціональності, та, з другого, морально-етичної сфери, сприйняття соціального значення грошей у суспільній свідомості зазнає своєрідного роздвоєння: тоді як з економічної точки зору гроші виступають як провідний чинник господарської діяльності і в цій функції є суспільним благом, значення грошей як життєвої цінності набуває фетишизованого характеру і сприймається як втілення соціального зла [3, с. 302-303].

Висновок. Для сучасної людини гроші є головним засобом і гарантом повноцінного, щасливого та комфортного життя. Вони є необхідним засобом для задоволення основних потреб, забезпечення розвитку та досягнення мрій. Гроші дають свободу вибору і контроль над життям, а також стимулюють економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Правила використання грошей в нашому житті https://ufin.com.ua/analit_mat/poradnyk/132.htm
2. Український тиждень. Що таке гроші та яка нам з цього користь. Друга частина. URL: <https://tyzhden.ua/shcho-take-hroshi-ta-iaka-nam-z-tsoho-koryst-druha-chastyna/>
3. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань (18–20 травня 2011 року, Львів) С. 302-303.
4. Для чого нам гроші – 5 головних причин. URL: <https://clout.com.ua/5-golovny-h-pry-chy-n-po-yaky-m-nam-naspravdi-potribni-groshi.html>
5. BBC News Ukraine. Що робить з людьми раптове багатство? URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_cap/2016/04/160407_vert_cap_is_getting_rich_worth_it_vp
6. Вплив грошей, багатства на людину в наш час. URL: <https://dovidka.biz.ua/vplyv-hroshei-bahatstva-na-liudynu-v-nash-chas/>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження: гроші є регулятором не тільки економічних відносин, але й міжособистісних. Вони постають критерієм формування цінностей і норм суспільних інтересів. Гроші охопили абсолютно всі прояви людського буття. Неможливо розглянути тему «гроші як феномен культури» без таких понять, як «цінність», «культура», «розвиток», «історія», «філософія».

Мета дослідження: розглянути та дослідити сутність грошей, їх зміст та вплив на суспільне буття; визначити місце та роль феномена грошей у суспільстві та його вплив.

Об'єкт дослідження: феномен грошей, їх вплив на життя та суспільство.

Предмет дослідження: філософський та соціальний аналіз грошей як культурного феномену, що є сферою соціального буття.

Завдання дослідження: аналіз грошей як феномену культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм.

Виклад основного матеріалу. Гроші є не просто засобом обміну; вони є культурним артефактом, який відображає цінності суспільства. Вони формують соціальні зв'язки, впливають на поведінку людей та визначають їх статус. Трач І. підкреслює, що гроші, будучи символом влади і соціального престижу, впливають на взаємодію між індивідами та групами в суспільстві [1, с. 424]. Зміни в економічних системах безпосередньо впливають на соціальні парадигми. Перехід до ринкової економіки, як зазначає Трач І., супроводжується змінами в соціальних відносинах. Гроші стають головним критерієм успіху, формуючи нові соціальні структури, де фінансовий капітал визначає статус і можливості індивідів [1, с. 424]. Це призводить до зростання соціальної нерівності та змін у міжособистісних стосунках. Ставлення до грошей формує соціальну і психологічну ідентичність індивіда. Сімків М. акцентує, що гроші можуть викликати як позитивні, так і негативні емоції, що впливають на поведінку і відносини між людьми [2, с. 209]. Це ставлення може бути наслідком культурних норм і традицій, які визначають, як суспільство сприймає гроші і їхнє використання. У кризові періоди моральні аспекти використання грошей стають особливо актуальними. Ткач В. зазначає, що в умовах економічних викликів етика фінансових рішень стає центральною темою. Гроші можуть як сприяти розвитку, так і призводити до корупції та соціальної несправедливості [3, с. 30]. Це підкреслює необхідність переосмислення моральних норм у фінансових відносинах. Гроші функціонують як інструмент влади, формуючи структуру суспільства. Вони не лише виконують функцію обміну, але й визначають соціальну нерівність. Петренко Г.С. підкреслює, що доступ до фінансових ресурсів визначає можливості індивідів у суспільстві [4, с. 424]. Це може призвести до виникнення нових соціальних класів та змін в межах існуючих. В сучасному суспільстві гроші стають важливим елементом самоідентифікації особи. Ідентичність часто визначається фінансовим становищем, а гроші служать символом статусу та можливостей. Трач І. вказує на те, що в суспільстві, де матеріальний добробут відіграє ключову роль, гроші стають інструментом самоідентифікації та самовираження [1, с. 424]. Глобалізація суттєво змінює роль грошей у суспільстві. У сучасному світі гроші стають універсальним засобом обміну, що полегшує трансакції між країнами і культурами. Як зазначає Трач І., глобалізація призводить до інтеграції фінансових ринків, що збільшує залежність національних економік від міжнародних валют і інвестицій [1, с. 424]. Це, у свою чергу, впливає на соціальні структури і формує нові парадигми споживання, які можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки. Сучасні технології, зокрема, електронні гроші та криптовалюти, змінюють традиційні уявлення про гроші. Вони створюють нові можливості для фінансових операцій, але й ставлять під загрозу традиційні фінансові інститути. Сімків М. зазначає, що технологічні нововведення можуть змінити наше сприйняття цінності грошей та їхньої ролі в соціальних відносинах [2, с. 209]. Це також впливає на етичні аспекти використання грошей, адже нові технології можуть призвести до нових форм шахрайства і маніпуляцій.

Висновки: гроші – невід'ємна частина нашого життя. Роль грошей є результатом їх функціонування і виявляється в їх впливі на певні економічні та соціальні процеси. Цей феномен цілком піддається культурно-філософському дослідженню, якщо не зводити культуру до поняття ринку, а їхню роль – до їх функцій в економіці. Роль грошей у культурі транслюється з покоління в покоління, адаптує і приймає новий досвід сприйняття, перетворюючись у комплекс архаїчних, само собою зрозумілих уявлень про гроші. Тим часом очевидно, що кількісний аспект грошей витіснив якісні знання про них, спочатку закладені культурою, в зв'язку з чим виникає необхідність культурного усвідомлення їх ролі.

Список використаних джерел

- 1.Трач, І. Гроші як феномен культури. Їх вплив на зміст ментальних парадигм [Текст] / Ірина Трач // Соціально-політичні комунікації як чинник консолідації та демократизації українського суспільства : щорічн. наук. праць / відп. за вип. Т. В. Гончарук (Чолач). Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 424-425.
- 2.Сімків, М. Соціально-психологічні аспекти ставлення до грошей. // Соціогуманітарні проблеми людини. №5. 2010. С.209-217.
- 3.Ткач, В. Гроші і мораль: уроки кризи. Українська правда. URL:<https://www.pravda.com.ua/articles/2009/10/27/4268901/>
- 4.Петренко Г.С. Гроші як феномен культури. //Гілея: науковий вісник. 2014. С 328-332.

5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Руйнування етичних систем, що ґрунтуються на звичаях і традиціях, релігійному світогляді, криза раціональних моральних систем, закладених у «проекті модерну», призводять до того, що проблема моральної цінності праці втрачає ясність і однозначність.

Мета дослідження: філософсько-культурологічний аналіз трансформації уявлень про моральну цінність праці в західноєвропейській культурі.

Об'єкт дослідження: моральна цінність праці як соціокультурного феномену.

Предмет дослідження: моральна цінність праці.

Завдання дослідження: провести узагальнюючий філософський аналіз основних етапів еволюції уявлень про моральну цінність праці в західноєвропейській культурі; дослідити основні чинники, що впливають на формування моральної цінності праці в індустріальному суспільстві; визначити тенденції зміни моральної цінності праці в постіндустріальному суспільстві масового споживання; виявити особливості й перспективи трансформації трудової етики в умовах становлення інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу: У середньовічний період проблеми моральної оцінки праці активно досліджували теологи, серед яких важливу роль відіграли Августин Блаженний та Фома Аквінський. Згодом протестантські мислителі, зокрема Мартін Лютер і Жан Кальвін, розвинули ці ідеї. В антропоцентричній культурі Відродження праця розуміється як природна потреба людини, праця у всіх своїх 51 проявах одержує позитивну суспільну оцінку й визнання як основний чинник досягнення людиною гідного життя [5, с. 218]. У новий час моральні аспекти праці були досліджені економістами, такими як Вільям Петті, Анн Робер Тюрго, Адам Сміт і Девід Рікардо. Питання трансформації цінності праці стали предметом аналізу в працях сучасних соціологів та філософів, зокрема Ральфа Дарендорфа, Андре Горца, Деніела Бела, Алена Турена, Елвіна Тофлера, Зигмунта Баумана, Ульріха Бека, Петра Козловські, Джеремі Ріфкіна, Пітера Дракера, Джона Гелбрейта, Рональда Інглегарта та Френсіса Фукуяма. Праця розглядається як важлива характеристика особистості та один із фундаментів розвитку й прогресу [3, с. 103]. В античності підходи до праці мали свою специфіку. Давньогрецькі та давньоримські мислителі, як-от Гесіод, Аристотель та Епіктет, приділяли увагу ролі праці як умови існування людини. Вони вважали, що праця має не лише матеріальний, а й духовний вимір, зокрема стосувалася самовдосконалення й розвитку душі [6, с. 17]. Однак фізична праця вважалася менш гідною через зв'язок із рабством і задоволенням тілесних потреб, хоча визнавалася її необхідність для життя суспільства. Працю називають «богоугодною справою», тому що першим працівником був сам творець світу: працюючи, людина не тільки спокутує гріх, але й прославляє творця, а отже, трудова діяльність так само священна, як і споглядальна [1, с. 126]. Протягом історії праця залишалася об'єктом уваги філософів, соціологів та культурологів. Наприклад, Сократ і Кант бачили в праці шлях до самореалізації та вияву людських здібностей, а Аристотель стверджував, що через працю людина досягає щастя [7, с.20]. Праця також розглядалася як засіб забезпечення справедливості й моральної відповідальності в соціумі. З культурологічної точки зору, значення праці значною мірою залежить від культурних і соціальних контекстів. У деяких суспільствах акцент робиться на колективній праці як внеску в спільне благо, тоді як інші культури підкреслюють індивідуальні досягнення й особистий успіх [4, с. 307]. У сучасному постіндустріальному світі дедалі більше стираються межі між працею та дозвіллям, а творчі та інтелектуальні заняття наближаються до форм самореалізації, часто поєднуючи задоволення й розвиток талантів. У постіндустріальному суспільстві праця стає більш кваліфікованою, індивідуалізованою, підвищується творча складова, у той же час спостерігається регламентованість, автоматизація й фрагментація трудового процесу [2, с. 37]. Моральна цінність праці також проявляється через соціальну відповідальність компаній та створення справедливих умов праці. Для багатьох людей праця стає платформою для втілення власних цінностей і пошуку сенсу життя.

Висновки. Праця є основним феноменом життя людини і суспільства. В сучасних умовах здобувають особливу роль різноманітні форми діяльності, що опосередковані відносинами праці. В сучасному інформаційному суспільстві праця не зводиться до такого розуміння як тільки продуктивної діяльності. Вона стає способом творчої самореалізації.

Список використаних джерел

1. Бодійяр Ж. Фатальні стратегії/Жан Бодійяр/[пер. з фр. Л. Кононовича]. Львів: Кальварія, 2010. 192 с.
2. Гончарук, Т. Філософія цивілізації та дух постмодерну / Тетяна Гончарук // Мандрівець. 2008. № 4. С. 37-40.
3. Гюсле В. Практична філософія в сучасному світі. Київ: Лівра, 2003. 248 с.
4. Хаєт Г. Л., Єськов О. Л. та ін. Корпоративна культура: Навч. Посіб./За заг. ред. Г. Л. Хаєта Київ: Центр навчальної літератури. 2003. 403 с.
5. Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін. Історія філософії: Підручник/за ред. Ярошовця В. І. - Київ.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 774 с.
6. Гончарук Т.В. Проблеми людини та української духовності у філософії О.Кульчинського/Т.В.Гончарук //Вісник Житомирського державного університету Імені Івана Франка. 2005. Вип. 20. С.21-24.
7. Гончарук Т. Персоналістська філософія та її різновиди/Т.Гончарук//Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.І.Гнатюка. Сер. Філософія. 2005. № 13 . С.26-30.

8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової системи господарювання кожна людина самостійно вирішує проблеми: що вона хоче і може робити, як це треба робити, щоб отримати бажаний результат та чи буде її праця визнана суспільством – людина перебуває перед постійним вибором. Можливість мати вибір завжди була засобом і метою розвитку людства. Ринкова форма господарювання, самостійно вибирати шлях для політичного свого життя, кращого і найповнішого задоволення своїх потреб.

Мета дослідження: визначити особливості індивідуальної економічної свідомості та економічного мислення в умовах ринкової економіки.

Об'єкт дослідження: економічна свідомість як форма суспільної свідомості та «нове» економічне мислення.

Предмет дослідження: економічна свідомість, її суть, роль та значення в умовах ринкової економіки України.

Завдання дослідження: вивчити вплив економічної свідомості на умови ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу. Економічна свідомість – це здатність індивіда або суспільства розуміти та аналізувати економічні процеси, ринкові принципи, фінансову дисципліну та взаємозв'язок різних аспектів економіки [4, с. 67]. Вона охоплює розуміння питань, пов'язаних із виробництвом, розподілом, обігом товарів і послуг, інвестиціями, фінансовим плануванням, а також рішеннями щодо особистих і суспільних фінансів. Формування економічної свідомості відбувається через освіту, медіа, культурні впливи та особистий досвід. У сучасному світі доступ до економічної інформації значно поліпшився завдяки Інтернету та новітнім технологіям [5, с. 421], що сприяє підвищенню економічної грамотності населення. Роль економічної свідомості в ринковій економіці України є суттєвою. Вона допомагає громадянам і підприємствам зрозуміти, як функціонує ринок, як формуються ціни на товари та послуги, а також як ринкові можливості впливають на їхні рішення [2, с. 265]. Підвищення економічної свідомості сприяє кращому розумінню споживачами якості й вартості товарів та послуг, що дозволяє їм робити більш обґрунтований вибір відповідно до своїх потреб і бюджету. Крім того, економічна свідомість підтримує розвиток підприємництва та інвестиційної діяльності, оскільки підприємці, які розуміють ринкові умови, можуть ефективніше планувати бізнес і залучати інвестиції [2, с. 274]. Вона також допомагає громадянам управляти своїми фінансами, раціонально використовувати ресурси і знижувати фінансові ризики [3, с. 88], що є важливим у нестабільних ринкових умовах. В Україні, де ринкова економіка активно трансформується, економічна свідомість стає важливим чинником стабільного розвитку та підвищення якості життя населення. Важливим є також аспект соціально-психологічної економічної соціалізації молоді [1], оскільки вона формує базу для майбутніх економічних змін у суспільстві. Поняття грошей та їх значення в економічних процесах, розглянуте у працях дослідників, таких як Туган-Барановський, також підкреслює важливість глибокого розуміння економічних явищ [6, с. 73].

Висновок. Умови ринкової економіки в Україні потребують розвитку економічної свідомості як серед громадян, так і серед підприємців та державних службовців. Сприяння цьому процесу передбачає надання доступу до якісної освіти та інформаційних ресурсів, розвиток фінансової грамотності та сприяння громадянській участі в управлінні економікою.

Список використаних джерел

1. Широчук І. О. Економічна свідомість та економічне мислення URL: nform. in. ua.,
2. Ковальчук А. В. Економіка 10 клас. К: Арка, 2006. 385 с.
3. Шумка М., Янковий С. Гроші та політика / Михайлина Шумка, Святослав Янковий // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008. С. 80-95
4. Економічна соціалізація молоді: соціально-психологічний аспект: наук. вид. / за ред. В. В. Москаленко. К.: Укр. центр політ. менеджменту. 2008. 165 с.
5. Чабан Д. Б. Дослідження економічної свідомості у вітчизняній та зарубіжній соціально-психологічній літературі / Д. Б. Чабан // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України ; за ред. С. Д. Максименка. К., 2011. Т. 13, ч. 3. С. 418-427.
6. Шумка М., жук А. Суть та значимість грошей у працях М. І. Туган-Барановського / Михайлина Шумка, Алла Жук // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», спецвипуск, 2008. С. 73-75.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес-етика - це система загальноетичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування. Етика бізнесу, розглядає взаємозв'язок цілей та засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До компетенції етики бізнесу належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту [1].

Мета дослідження: розкрити роль і значення бізнес-етики в сучасному підприємстві.

Об'єкт дослідження: зміст та функціонування бізнес-етики.

Предмет дослідження: значення, правила та принципи бізнес-етики.

Завдання дослідження: проаналізувати сутність і роль бізнес-етики в бізнес-відносинах людей.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку підприємництва зростає потреба у вивченні положень етики бізнесу, які дозволяють формувати ділові взаємовідносини між суб'єктами на вітчизняному і світовому ринку. Становлення етики в професійній діяльності добре простежується у сфері підприємництва, торгівлі і біржовій діяльності, де чітко визначаються потреби у формуванні моральних правил поведінки людини чи організації. В умовах жорсткої конкуренції питання етики у бізнесі стають надзвичайно важливими, адже формують імідж підприємця, довіру до нього та його справ, зворотній зв'язок і, в цілому, впливають на розвиток економіки країни. Моральні правила поведінки стають основою ринкових взаємовідносин через налагодження господарських зв'язків, ведення переговорів, управлінські відносини та спілкування, загальнолюдську свідомість та комунікації. Усе це розширює масштаби підприємництва і торгівлі, значно збагачує й ускладнює їх функції та потребує нових підходів і знань від фахівців. Крім того, сучасна бізнес-етика допомагає регулювати не лише внутрішні, але й зовнішні аспекти діяльності компаній, що сприяє підвищенню їх репутації на міжнародній арені. Компанії, які дотримуються етичних норм, мають переваги у вигляді зниження конфліктів, поліпшення відносин із клієнтами та партнерами, а також підтримки стабільного рівня продуктивності працівників. Етичні принципи в бізнесі включають чесність, прозорість, відповідальність і повагу до прав усіх зацікавлених сторін [2]. Численні дослідження в галузі філософії, соціології, соціальної психології свідчать, що у ставленні до чогось або у відносинах з кимось ключову, регулюючу роль виконують не правові, а етичні принципи. Це стосується ситуацій, коли людина не усвідомлює, що поводить себе аморально, бо «безпринципність – також принцип». Пояснення цьому просте: основу людської психіки, її душі складають незнищувальні уявлення про те, що таке добро і зло, любов і ненависть, справедливість і несправедливість. Позбавитись їх людина не в змозі, оскільки без них вона безсила у житті. Однак бізнес виникає в умовах приватної власності. Сам процес отримання прибутку часто виявляється далеко не етичним [3]. Крайнім випадком неетичної поведінки бізнесменів є порушення закону. Неетичним слід також вважати дії компаній, які не роблять заходів для усунення дефектів у своїй продукції, що можуть призвести до шкідливих наслідків для населення. Друга позиція (позитивний аспект) по відношенню до протиріччя між етикою і бізнесом полягає в тому, що дотримання етичних норм в діловому спілкуванні визнається важливим не тільки з точки зору відповідальності бізнесменів перед суспільством і самим собою, але і необхідним для ефективності виробництва. В цьому випадку етика розглядається не тільки як необхідний моральний фактор поведінки, але і як засіб (інструмент) збільшення рентабельності, що сприяє зміцненню ділових зв'язків і поліпшенню ділового спілкування [4]. Загальної етики недостатньо для контролю поведінки різної сфери діяльності. Вона являється системою норм та вимог поведінки суспільства. Прикладна етика є однією з частин росту знання та досвіду. Етика бізнесу як сукупність правил та норм поведінки співробітників ґрунтується на прикладній етиці. Вперше етичні принципи згадувались в античні часи в творах «Етика», «Політика». Професійна етика, як складова прикладної етики, систематизує та кодифікує правила та моральні норми працівників. Вона формується на основі професійних обов'язків та завдань і має на меті сприяти успішному вирішенню завдань. Етика бізнесу являється різновидом професійної етики та існує тільки в суспільстві. Її можна назвати інструментом аналізу та вирішення проблем для людини яка має справу з бізнесом [5].

Висновок: Наявність переконливої бізнес-етики ще не є абсолютним передумовою для ідеального законодавства в галузі бізнесу, високої моралі підприємців. Проте вона може відігравати значну роль у стримуванні нелюдських, несправедливих економічних страстей, гуманізації економічної політики держави, формуванні цивілізованих гуманних норм в галузі підприємницької діяльності, установленні раціональних принципів організації бізнесу, управління, розподілу і використання її результатів.

Список використаних джерел:

1. Котвіцька А.А., Чмихало Н.В. «Фармацевтична енциклопедія» Етика бізнесу URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8098/etika-biznesu>
2. М.Д. Балджи «Етика бізнесу» Навчальний посібник URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13096>
3. Статінова Н.П., Радченко С.Г. «Етика бізнесу» Навчальний посібник URL: https://e-pidruchniki.com/book/8_etika_biznesy
4. Дудченко М.М., Шевчук О.А. «Бізнес-етика» Конспект лекцій URL: <https://ela.kpi.ua/items/f58f12f5-4d7e-44d7-8951-e6c3c2ed11c8>
5. Етика і бізнес URL: <http://www.etica.in.ua/etika-i-biznes/>

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства. Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші завжди відігравали важливу роль у житті людства, але в ХХІ столітті їх значення стало особливо помітним. Вони є не лише засобом обміну, а й інструментом для досягнення влади, впливу та соціального статусу. Завдяки глобалізації та розвитку цифрових технологій гроші набули нових форм – з'явилися криптовалюти, електронні платіжні системи та нові фінансові інструменти. Це дозволяє людям швидше і ефективніше здійснювати фінансові операції, але також породжує нові виклики, зокрема кіберзлочинність та фінансову нерівність [1, с. 15]. Як зазначає Іванов, фінансова грамотність відіграє важливу роль у формуванні фінансової поведінки сучасної людини [6, с. 42]. Сучасна економіка значною мірою базується на споживанні, і гроші стали важливим критерієм успіху в суспільстві. Вони визначають не тільки можливість купувати товари та послуги, але й впливають на доступ до якісної освіти, медичного обслуговування та інших соціальних благ. Багато людей асоціюють особистий успіх із матеріальними досягненнями, що формує культуру споживання та розширює розрив між багатими і бідними [2, с. 33]. Гроші яскравіше проявляють справжню сутність людей. Якщо людина була негідником, то з грошима вона стане ще гіршою. Проте, якщо у вас є мета і сенс у житті, і воно не зводиться до гонитви за багатством, гроші можуть стати засобом для здобуття свободи, щоб займатися тим, що для вас дійсно важливе [5, с. 75]. Однак, окрім матеріального аспекту, гроші впливають і на психологічне самовідчуття людини. Вони стають джерелом стресу, особливо у разі їх нестачі або при високій залежності від фінансових досягнень. У той же час, фінансова стабільність надає впевненість у майбутньому та відчуття безпеки [3, с. 22]. Гроші постійно присутні в нашому житті та впливають на кожного з нас, хоч і кожен сприймає їх по-своєму. Вони дають нам уроки, що стосуються різних аспектів життя – від ризику й впевненості до щастя. Важко знайти іншу силу, яка сильно допомагала б зрозуміти, чому люди поведуться так, а не інакше [1, с. 18]. З розвитком цифрових технологій гроші стали більш абстрактним явищем. Безготівкові розрахунки, онлайн-банкінг та криптовалюти змінюють уявлення людей про фінанси та створюють нові форми взаємодії з грошима. Цифрова економіка впливає на фінансову поведінку, відкриваючи нові можливості для інвестицій та фінансового управління, але також підвищуючи ризики втрати даних або кіберзлочинства [4, с. 54]. Основою сучасної цивілізації є купівельно-продажні відносини, а обмін товарами неможливий без посередника, який може бути обмінаний на будь-який інший товар. Таким універсальним засобом виступають гроші, що мають здатність забезпечувати купівельну спроможність у будь-якому обміні [2, с. 34]. Грошовий механізм, що виник у рамках економічної діяльності традиційного суспільства, поступово поширюється на інші сфери й бере на себе роль управління всім суспільством, спричиняючи експансію технологічної раціональності. У процесі розмежування інструментальної раціональності та морально-етичних цінностей виникає подвійне сприйняття грошей у суспільній свідомості: з економічної точки зору вони є ключовим елементом господарської діяльності та суспільним благом, проте як життєва цінність набувають фетишизованого вигляду й сприймаються як символ соціального зла [3, с. 24].

Висновок. Для сучасної людини гроші є головним засобом і гарантом повноцінного, щасливого та комфортного життя. Вони є необхідним засобом для задоволення основних потреб, забезпечення розвитку та досягнення мрій. Гроші дають свободу вибору і контроль над життям, а також стимулюють економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Сміт, Адам. Дослідження про природу і причини багатства народів. Переклад на укр. Київ: Основи, 2015. 462 с.
2. Кейлі, Джон Мейнард. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей. Київ: Основи, 2012. 320 с.
3. Кріппнер, Гретхен. Грошова еволюція у світі цифрових фінансів. Лондон: Penguin Books, 2020. 280 с.
4. Новак, Майкл. Роль грошей у сучасному суспільстві: психологічний та соціальний аспекти. Нью-Йорк: HarperCollins, 2018. 340 с.
5. Капуно, А. Фінансова культура та економіка майбутнього. Мілан: Edizioni Mondadori, 2019. 299 с.
6. Іванов І. П. (2020). Фінансова поведінка та економічна грамотність у сучасному суспільстві. Київ: Видавництво «Економіка». 240 с.
7. Для чого нам гроші 5 головних причин. URL: <https://clout.com.ua/5-golovny-h-pry-chy-n-po-yaky-m-nam-naspravdi-potribni-groshi.html>
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші відіграють важливу роль у житті сучасної людини і впливають на всі сторони її діяльності. Вони стали не лише засобом обміну, а й символом статусу, свободи та можливостей. Однак, окрім незаперечних переваг, гроші також приносять проблеми та суперечності, такі як жадібність, злочинність і соціальна нерівність. Різні культури та епохи мають різні уявлення про гроші, але одне залишається незмінним: гроші. Мабуть, немає такої людини, яка б не потребувала грошей. Справді, адже для чого люди працюють? Звичайно, щоб заробити гроші. Навіщо вони їм потрібні? Очевидно, щоб задовольнити свої потреби, але потреби людей різноманітні й водночас безмежні. Але якими б хорошими не були гроші для людства, вони породжують зло, жадібність і егоїзм. Наприклад, деякі люди скоюють злочини заради грошей. Люди повинні зрозуміти, що гроші – це не те, про що ви повинні турбуватися найбільше у своєму житті. Ви можете багато чого! Для цього потрібно підняти очі, озирнутися навколо і вибрати будь-яку можливість прожити щасливе життя [1]. Суть грошей визначається, як правило, лише на основі їх функціонального застосування. Прикладом такого підходу може бути характеристика суті грошей в підручнику «Економікс» Макконнела та Брю. На питання «що таке гроші?» автори підручника дають відповідь: «Гроші є тим, що вони роблять. Все те, що виконує функції грошей, є грошми» [2]. Чи задумувались ми, що сьогодні гроші часто виступають цінністю, яка дозволяє людині вільно почуватись. Кажуть, грошей багато не буває. Чому? Тому що мірою виступає кількість. А міра в кожного своя [3]. На сьогодні у світі не існує ідеї сильнішої й пристраснішої за ідею мати гроші, і чим більше, тим краще. Це бажання збуджує кожного, від малого до великого, незалежно від віросповідання і кольору шкіри, соціального статусу і статевої приналежності. І навіть якщо грошей у вас дуже багато, їх ніколи не буває достатньо. Грошовий мішок тягав із собою Іуда і за тридцять срібляків продав Христа. Що за сила така, за яку можна продати Бога і створити нову релігію [4]. Спосіб, яким ми сприймаємо гроші, суттєво впливає на те, як ми ними розпоряджаємось та витрачаємо. Дослідження демонструють, що люди часто категоризують гроші за ментальними ознаками, наділяючи кошти різноманітними цілями та надаючи їм певні сенси та відповідні цінності. Цей психологічний феномен може призводити до ірраціональних рішень, таких як виділення грошей під конкретні цілі, але при цьому утримання їх від використання для інших необхідних потреб, навіть якщо це більш розумно [5]. Насправді гроші дуже сприяють щастю. Давайте без ілюзій. Гроші дозволяють подорожувати, забезпечувати гідний рівень життя, комфорту. З ними ви можете забезпечити краще медичне обслуговування вашим батькам, дати якісну освіту дітям. Ви можете здійснювати добрі вчинки: врятувати комусь життя завдяки тому, що оплатили операцію людині, яка цього потребує, або системно займатися благодійністю. Все це дуже допомагає відчувати щастя. Плюс, гроші – це свобода. Вони дають можливість не думати про те, як закрити базові потреби і забезпечити сім'ю, а думати про великі довгострокові проекти, які змінюють світ і людей навколо. Але самі по собі гроші точно не приносять щастя. Ви все одно не з'їсте 2 сніданки вранці і не надягнете 2 костюми. Для життя не багато треба, а всі найважливіші речі не купити за гроші. Справжнє щастя і почуття реалізації нам приносить те, що ми йдемо до успіху, ставимо собі мету і досягаємо її [6]. Та все ж таки треба пам'ятати, що гроші є важливим, але не найважливішим життєвим ресурсом. Є люди, які переоцінюють їх роль, покладаючи усе життя на заробіток. Виходить подвійна ситуація. З одного боку, ти працюєш, не покладаючи рук у гонитві за кращим життям та прагненням забезпечити сім'ю усім необхідним. Але з іншого – виникає питання чи варто воно того, якщо ти не з'являєшся вдома кілька днів поспіль. Звісно, за допомогою грошей можна зробити життя яскравішим, емоційнішим і насиченішим. Але чи варто приділяти коштам настільки багато уваги? І зрештою, який сенс у грошах, коли ти постійно зайнятий і не маєш часу на їх витрачення?

Висновок: Іншими словами, гроші є потужним інструментом, який може полегшити чи ускладнити життя людей. Вони дозволяють досягти матеріальних здобутків, створюють комфорт і безпеку, але в той же час є джерелом стресу, жадібності і конфліктів. Як показує аналіз, самі по собі гроші не роблять нас щасливими. Важливо те, як ви витрачаєте свої гроші, і цінності, які стоять за вашими фінансовими рішеннями. Справжня цінність життя визначається не тільки кількістю зароблених грошей, а й тим, як людина сприймає себе в світі, взаємодіє з іншими і прагне до гармонії з собою.

Список використаних джерел:

1. Гроші інструмент чи мета життя? URL: <https://universe.zp.ua/strong-groshi-instrument-chi-meta-zhittja-strong>
2. Гроші: сутність, історія URL: <https://studfile.net/preview/9937533/page:15/>
3. Таємне значення грошей URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/taemne_znachennya_groshey.html
4. Психологія грошей: Досліджуючи комплексні взаємозв'язки між розумом та фінансами URL: <http://yevtushok.com/uk/>

5. Василь Хмельницький Щастя не в грошах URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2128740210596850&id=1126130690857812&set=a.1133591743445040>
6. Гроші в житті людини URL: <https://philarchive.org/rec/-5734>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальною, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу.

Об'єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Питання співвідношення філософії і бізнесу є актуальним в умовах економіки, заснованої на потоці інновацій. Філософія бізнесу - це група питань, які пов'язані з суспільно-філософськими і соціально-культурологічними та етичними нормами, які є частинами інноваційного підприємництва. Будь-яка підприємницька, бізнесова активність завжди була пов'язана з моральними та світоглядними орієнтирами, адже являє собою один з найактивніших видів соціальної дії та особистісної самореалізації. Водночас, сучасне підприємництво відрізняється від подібної діяльності минулих століть саме тим, що прагне не вступати у суперечності із загальноприйнятими морально-етичними настановами, а навпаки інноваційно їх використовувати або ж, навіть, визначати тенденції морального самовияву сучасної людини. Основне питання філософії бізнесу: в яких умовах і за яких передумов бізнес зможе стати сенсом існування, інакше, які сенси існування можуть стати підставою для ведення бізнесу [1]. Деякі філософи вважають, що бізнес, по суті є чистією власністю, і, таким чином, що його власники мають право розпоряджатися ним на свій розсуд, в рамках закону і моралі. Вони не вважають, що працівники або споживачі мають особливі права на власність. У цій концепції, працівники добровільно обмінюють свою працю на заробітну плату від власника бізнесу; вони не мають більше права говорити власнику, як він буде розпоряджатися своєю власністю, так як і власник не повинен казати їм, як витратити свою зарплату, яка є майном, що належить працівникам. Точно так, якщо припустити, що бізнес заготовляє свої товари чесно і з повним розкриттям, споживачі не мають невід'ємного права регулювати бізнес, який належить комусь іншому. Філософи, які підключаються до цієї точки зору в цілому вказують на те, що права власника майна є все ж не безмежні, і що вони обмежені мораллю. Таким чином, власник будинку не може спалити свій будинок і тим самим поставити під загрозу весь район. Крім того, бізнес не має необмеженого права забруднювати повітря у виробничому процесі [2]. Будь-який бізнес має власну філософію. Що таке філософія бізнесу? Це думка, яка створюється в головах Ваших клієнтів обумовлюючи всю інформацію, котру людина сприймає про Вашу компанію. Це слова і фрази, які ви говорите клієнтам. Внутрішня і зовнішня філософія компанії. Філософія внутрішньої частини вашої компанії, відношення до співробітників, яким чином будується система з середини. Зовнішня філософія компанії – це закономірне відношення компанії і її співробітників до клієнта; це слогани компанії за всі віки і часи; це сприйняття власником свого бізнесу і ставлення до нього; це ідентифікатор компанії серед інших подібних представників в цій же ніші, одна з тих речей, яка змушує йти саме до вас. Філософії компанії може продовжити термін життя компанії, тому що це те що залишається в пам'яті людей на довго [3]. У філософській інтерпретації інноваційна діяльність - це діяльність, в результаті якої народжується щось нове (новація), яке відзначається неповторністю та оригінальністю і якого до того не існувало в природі. Інновація – це результат незвичайного винахідництва, радикальної новизни [4, с. 152]. Інноваційна діяльність – це духовно-діяльнісний феномен, що має творчу, інформаційно-енергетичну природу і втілює в собі потреби, волю, інтереси, норми, переконання, можливості, ресурси окремої особистості, творчого колективу, певного суспільства в цілому, що уможливорює принципово нове вирішення певної проблеми й виступає визначальним чинником сталого соціального розвитку у глобальному просторі [5]. Таким чином, людина є творцем, джерелом інноваційної активності. Саме філософія допомагає людині знайти свої життєві орієнтири, з'ясувати зміст і значення життєвих пріоритетів та цінностей, осмислити життя в економічній сфері. Управлінець, бізнесмен у своїх діях, як правило, спираються на певні філософські засади. При цьому іноді людина навіть не помічає цього. Як свідчить практика управлінського процесу і підприємництва, успішною діяльністю суб'єкта економічної сфери є та діяльність, яка усвідомлена бізнесменом з філософських позицій. Філософія в її загальному плані вивчає відношення «людина - світ», тоді як предметом філософії бізнесу є вивчення методологічних та світоглядних засад організаційних процесів суспільства та творчих, філософських поглядів у вирішенні конкретних проблем управління виробничою і невиробничою сферами діяльності людини [6, с. 71].

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме філософії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Філософія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел

1. Концептуальні пріоритети формування сучасної людини економічної / Р. І. Олексенко, В. В. Молодиченко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії URL:<http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
2. Філософські основи бізнесу
URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21559/1/85-88.pdf>
3. Плохій К. «Зовнішня філософія бізнесу. Від народження і до закриття»
URL: <http://pressassociation.org.ua/ua/zovnishnya-filosofiya-biznesu/>
4. Чумак О. В. Соціально-філософський аналіз поняття «інновація» та «інноваційна діяльність»// О. В. Чумак // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 36. – С. 152-165.
5. Інноваційна діяльність як чинник розвитку суспільства в умовах глобалізації [Текст]: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / Чумак Олена Василівна ; Запоріз. нац. ун-т. - Запоріжжя, 2015.
URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/05_2015/Chumak_dis.pdf
6. Орендарчук, Г. Філософія людини-бізнесмена / Галина Орендарчук, Сергій Клеба // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: зб. наук праць студ. та викл. каф. філософії та політології ТНЕУ / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. С. 71-78.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Актуальність теми дослідження: сучасне суспільство стикається зі стійкими змінами в економічній системі та технологічному прогресі, що неухильно впливає на роль і сутність грошей. Ця еволюція фінансових відносин неперервно взаємодіє з розвитком культури та мислення. Дослідження спрямоване на розкриття філософського аспекту еволюції грошей і їх вплив на культурні парадигми.

Мета дослідження: вивчення та аналіз еволюції грошей як філософського явища, що формує та визначає культурне мислення.

Об'єкт дослідження: соціокультурний вимір еволюції грошей та їх взаємодія з психологією та системами цінностей суспільства.

Предмет дослідження: процес

Завдання дослідження: аналіз шляхів еволюції грошей та їхній вплив на формування культурного мислення; ретроспективний аналіз історії грошей та їх вплив на суспільні уявлення.

Виклад основного матеріалу. Еволюція грошей від матеріальних об'єктів до цифрового коду фундаментально змінила наше розуміння цінності, влади та людської природи. Орієнтуючись у складнощах цифрової епохи, вкрай важливо критично проаналізувати філософські наслідки цих змін і переконатися, що фінансові системи сприяють справедливості, сталості та процвітання людства. Еволюція грошей від матеріальних об'єктів до цифрового коду фундаментально змінила наше розуміння цінності, влади та людської природи. Орієнтуючись у складнощах цифрової епохи, вкрай важливо критично проаналізувати філософські наслідки цих змін і переконатися, що фінансові системи сприяють справедливості, сталості та процвітання людства. Свідченням подвійної природи грошей, доказом того, що їхня глибинна суть утримує в собі не одну, а дві форми, дві лінії розвитку: гроші як вираження суспільного зв'язку мають один цикл розвитку, гроші як інструментарій руху споживчих вартостей – інший цикл [1]. Оскільки ми рухаємося до більш цифрового та взаємопов'язаного світу, важливо переоцінити наші стосунки з грошима та дослідити альтернативні економічні системи, які сприяють соціальній справедливості та екологічній стійкості. Гроші завжди були важливим елементом економіки стародавніх суспільств, починаючи з обміну натурою. Метали, як-от золото і срібло, стали першими стабільними формами грошей у Середземномор'ї, що сприяло розвитку торгівлі та соціальної структури в таких цивілізаціях, як Вавилон, Єгипет, Греція та Рим. Сама природа товарного господарства потребує грошей як надійного інструменту обміну [2, с.13]. Антична філософія, представлена мислителями, такими як Платон і Аристотель, розглядала гроші як інструмент торгівлі та засіб обміну. Аристотель виокремлював їхні функції як одиниці обліку та зберігача цінностей, тоді як Платон бачив у грошах символічну систему без внутрішньої цінності. На думку Сократа, жодна людина не може досягти мудрості, прагнення до неї – найкраще, що може зробити людина, натякаючи на те, що гроші та престиж не такі цінні, як заведено вважати [3]. У середньовічній Європі християнська релігія значно вплинула на ставлення до грошей, розглядаючи їх як потенційно небезпечні. Філософи, як-от Фома Аквінський та Августин, підкреслювали соціальну винуватість багатих, засуджували лихварство й акцентували на моральності у використанні грошей. Макс Вебер у своїй праці «Протестантська етика і дух капіталізму» стверджує, що капіталістичні інститути, розвинуті в Західній Європі, не тільки спираються на економічні засади, але й мають значний соціальний і культурний вплив. Він підкреслює роль релігії, зокрема протестантизму, в утвердженні нового типу економічної влади, де фінансові інструменти слугують засобом не лише для економічної діяльності, але й для морального самовдосконалення та соціальної влади. Економічна свобода тісно пов'язана з можливістю для самовизначення особи у суспільстві. Гегель у «Феноменології духу» розглядає свободу як процес самореалізації через визнання іншими. У сучасному капіталістичному суспільстві гроші можуть бути засобом визнання та інструментом, через який індивід досягає соціального статусу. У ключовій роботі К. Маркса надається визначення сутності грошей з позиції капіталістичного способу виробництва товарів та підкреслюється еволюційна природа їхнього товарного походження [4]. Філософи, як-от Макс Вебер і Жан-Жак Руссо, розглядали гроші як інструмент експлуатації, раціоналізації та соціальної мобільності, підкреслюючи їхню роль у суспільстві. У своїй праці «Про суспільний договір» Жан-Жак Руссо стверджував, що свобода індивіда можлива лише за умов рівноправності та відсутності примусових соціальних контрактів, де нерівність, зокрема економічна, не обмежує можливості для розвитку особистості. Сучасні гроші мають складну соціально-економічну природу, слугуючи основою як ринкового господарства, так і суспільних відносин загалом. Гроші відображають усталену систему суспільних відносин між людьми, будучи кількісним вимірником усіх економічних процесів та пов'язуючи господарські зв'язки між окремими індивідами в єдиний цілісний організм. Водночас попри матеріальне, товарне походження сучасні гроші мають кредитний характер і не є товаром, а отже, їх існування засновується на суспільній довірі до держави та інститутів кредитної системи, котрі здійснюють випуск грошей і забезпечують їх рух в економіці [2, с. 28].

Висновок: еволюція грошей визначає глибокі аспекти культурного мислення. Зміни у фінансових системах стають важливим каталізатором для філософських рефлексій та переосмислення цінностей у сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Гроші як технічний інструмент обміну товарів. StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/9091620/page:3/>
2. Дзюблюк О.В. Гроші та кредит, Тернопіль. ТНЕУ. 2018. 892с.
3. Сократ. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Сократ#CITEREFМей2000>
4. Сірчин О.Л. Роль та сутність грошей у різних способах організації економіки Вісник соціально-економічних досліджень, № 3-4 (78-79), 2021 URL: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2021/78-79/pdf/+%20122-131.pdf>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження зумовлена суперечливістю тенденцій сучасного суспільного розвитку: з одного боку, ми є свідками своєрідного культу краси, який інтенсивно експлуатується засобами масової інформації, рекламою, монументальним будівництвом і архітектурою; з іншого боку, повсякчас доводиться мати справу зі спрIMITизованим утилітаризмом, із голим, доведеним до абсурду практицизмом, у межах якого часто не знаходиться місця не лише красі, а й навіть здоровому глузду. Невід'ємною ознакою сучасності є тотальне поширення масової культури, яка не лише невибаглива до канонів краси, а й часто налаштована відверто вороже до всього, «що знаходиться вище середнього рівня». У сфері реального художнього процесу продовжують домінувати зразки високого мистецтва, котрі підтвердили своє реноме аксіологічно-етичного взірця впродовж століть, але масова свідомість у цілому перебуває під впливом культури невисокого гатунку, і саме цей тип культури в наш час визначає суспільний формат світосприйняття, формує світоглядні пріоритети, естетичні вміння й навички широких верств, детермінує рівень потреб і розвиненість смаків.

Мета дослідження: узагальнення змістовно-функціональних характеристик краси як атрибуту природи і культури. Окреслена мета потребує виконання таких взаємопов'язаних дослідницьких **завдань:** розкрити історичний характер впливу краси на людину і її суспільне буття.

Об'єкт дослідження: природа і культура як середовище функціонування краси.

Предмет дослідження: змістовно-функціональні аспекти краси як атрибуту природи і культури.

Виклад основного матеріалу. Краса, як атрибут природи і культури, відіграє важливу роль у формуванні людського сприйняття світу. У діалозі Платона «Федр» краса постає як ідея, що відображає досконалість і гармонію. Платон підкреслює, що справжня краса лежить за межами фізичного світу, у світі ідей, і саме це спонукає людей прагнути до вищих істин [1, с.250–256]. Іммануїл Кант у своїй «Критиці здатності судження» визначає красу як суб'єктивний досвід, що виникає внаслідок гармонії між чуттєвим сприйняттям і розумом. Він наголошує на важливості естетичного судження, яке дозволяє нам відчувати красу природи та мистецтва. Кант також розглядає красу як автономну категорію, що не підлягає критеріям корисності або моралі, а є самодостатньою цінністю [2, с.21]. Олександр Баумгартен у своїй праці «Естетика» розкриває концепцію краси як важливої частини людського досвіду. Він стверджує, що краса в культурі є відображенням внутрішнього стану людини, її почуттів та емоцій. Баумгартен підкреслює, що естетичні переживання формують наше сприйняття світу та взаємодію з ним, створюючи міст між природним і культурним [3, с.45]. Фрідріх Ніцше у своїй праці «Народження трагедії» також висвітлює красу як поєднання аполлонічного та діонісійського принципів, підкреслюючи, що гармонія і хаос вносять багатство у наше сприйняття краси. Ніцше вважає, що через мистецтво ми можемо зрозуміти та досягнути найглибші аспекти людської природи [4, с.8]. Мартін Гайдегер у «Основних поняттях метафізики» аналізує красу як шлях до розуміння буття. Він стверджує, що краса в природі і мистецтві відкриває нові горизонти розуміння світу, запрошуючи нас до глибшого осмислення нашої присутності в ньому [5, с.112].

Висновок. Отже, краса є спільною темою, яка об'єднує природу і культуру, виявляючи внутрішню гармонію і сенс у всіх аспектах людського існування. Ця ідея стає основою для подальших філософських роздумів про естетику, мистецтво та роль людини у світі.

Список використаних джерел:

1. Платон. Федр. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2003. 256 с.
2. Кант І. Критика здатності судження. Київ: Видавництво «Основи», 2010. 430 с.
3. Баумгартен О. Естетика. Т. 1. Львів: Видавництво Львівського університету, 2015. 189 с.
4. Ніцше Ф. Народження трагедії. Харків: «Фоліо», 2012. 352 с.
5. Гайдегер М. Основні поняття метафізики. Київ: Видавництво «Дух і літера», 2006. 540 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори.

Мета дослідження: розкриття природи взаємодії між грішми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей.

Предмет дослідження: низка питань становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грішми і релігійними віруваннями.

Завдання дослідження: дослідження взаємодії між грішми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це один із найважливіших елементів суспільства. Вони є засобом для обміну послугами та товарами, а також це спосіб збереження вартості. Гроші досить сильно впливають на економіку, культуру та духовне життя людей. Гроші несуть як позитивні наслідки, так і негативні. З одного боку, вони допомагають задовольнити потреби і бажання людей. Але вони можуть також викликати жадібність, егоїзм, гординю та приводити до поділу соціуму на класи нерівностей. Отже як сказав майже 400 років тому Френсіс Бекон: «Гроші – дуже поганий хазяїн, але дуже вірний і потрібний помічник!» [1]. Філософи мають різні погляди на гроші. Економічні філософи вважають, що гроші – інструмент для обміну товаром або послугами, і відношення до моралі та релігії вони не мають. Соціальні філософи бачать у грошах важливий елемент суспільного життя, який має свій вплив на суспільство і використовується як для добра, так і для зла. Політичні філософи сприймають гроші як засіб для контролю та джерело влади й нерівності. Релігійні філософи розцінюють гроші через різноманітні релігійні цінності. З цієї точки зору, гроші можуть бути використані для досягнення духовних цілей, але вони також можуть бути джерелом спокуси і гріха [2]. При уважному перечитуванні Нового Завіту можна побачити, що кожен сьомий вірш стосується грошей. Біблія ставиться до грошей неоднозначно: Гроші і благо, і прокляття одночасно. Закони про власність, купівля товарів, пожертви на храм, допомога бідним – контексти, в яких Біблія згадує гроші. Однак головними темами грошей у Біблії є багатство і бідність [3]. Гроші самі по собі нічого не значать. Важливим є наше ставлення до грошей. Ставлення до грошей - це те, наскільки ми до них прив'язані, і буває так, що дуже багаті люди зовсім не прив'язані до грошей, або навпаки. Якщо розглядати поняття релігії, то це зв'язок з Вищим, зв'язок зі священним, відкритість і довіра до священного, готовність прийняти у своє життя те, що йде від Вищого і відкривається людині в її зустрічі з Вищим [3]. Релігія виникає із природного прагнення людини та її уяви, що формують образ Вищої Істоти відповідно до земних очікувань. Вона може мати різні сторони: як добрі, так і погані. З одного боку, релігія проносить радість, натхнення і духовне задоволення тим, хто вірить. З іншого боку – вона може спричиняти фанатизм пригнічення та насильство. Основні функції релігії: відповідь на питання існування, надання моральних орієнтирів, створення почуття спільноти. Релігія також має певний вплив на соціум та економіку. Досліджені погляди Адама Сміта, Макса Вебера, Роджера Фінке та інших, щодо впливу релігії на економіку та економіки на релігію пояснюються наступним чином: значення та місце релігії в економічному житті суспільства є вагомим, адже полягає в її впливі на систему цінностей індивіда, що своєю чергою, зумовлює певну економічну поведінку, яка своєю чергою впливає на розвиток економіки та участь індивіда в економічних процесах [4]. Гроші та релігія часто сприймаються як протилежні сили, що можуть конфліктувати, або співіснувати в гармонії. Гроші символізують матеріальний світ і пов'язані з такими поняттями, як споживацтво, егоїзм і прагнення до влади. Релігія ж, в свою чергу, символізує духовний світ, пропонує цінності, що виходять за межі матеріального – це любов, милосердя, добро та співчуття. Вона також акцентує увагу на духовності, самопожертві та моральному обов'язку. Конфлікт між грошима і релігією часто виникає через протилежність їх цінностей. Наприклад, жадібність суперечить прагненню до самопожертви. Крім того, гроші можуть бути використані для підтримки війни і насильства, що порушує принципи релігії. Проте гроші та релігія також можуть доповнювати одне одну. Гроші можуть фінансувати благодійні та соціальні проекти, що підтримують релігійні ідеали, допомагаючи поширювати духовні і моральні цінності. Також релігія може допомогти людям зрозуміти істинний сенс грошей, як засобу для досягнення духовних цілей [5].

Висновок: виходячи з вище сказаного, можна зрозуміти, Біблія визнає, що багатство може бути певним благом. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від цілей людини.

Список використаних джерел:

1. Мареха В.О. Гроші в нашому житті. 2015. URL: http://fel2005.dp.ua/docs/doc_296.pdf
2. Єгорова Христина. Еволюція грошей в розвитку культури мислення: філософський погляд URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35111/1/584.pdf>
3. Гроші і релігія URL: <https://gdz4you.com/prezentaciyi/inshi/groshi-i-religiya-16486/>
4. Палінчак М. М., Стебляк Д. М. Релігія як фактор економічного розвитку. Випуск 41, 2022. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/41_2022ua/18.pdf

5. Вовк І. А. Економіка і християнська релігія: проблеми і напрями дослідження. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/4-98-104.pdf>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Наш світ досить швидко розвивається, він вимагає зміни парадигми мислення, оскільки конкурентоспроможність визначається у сфері науки та освіти. Питання філософії успіху менеджера є досить актуальним на сьогодні, тому що з основних компонентів є досягнення успіху в професійній діяльності,

Мета дослідження: проаналізувати, як менеджер повинен справлятися із своєю роботою.

Об'єкт дослідження: причини успіху менеджера з точки зору філософського аналізу.

Предмет дослідження: філософія та теорія успіху менеджера.

Завдання дослідження: визначити основні переваги, недоліки менеджера в його роботі.

Виклад основного матеріалу. Філософія є однією з найдавніших галузей духовного життя суспільства. З одного боку, вона виступає як наукова дисципліна, адже до неї можна застосувати наукові методи. Не менш важливим є логіка як наука займається вивченням основних форм мислення людини. Форма мислення – категорія, яка характеризує структуру, спосіб утворення і взаємозв'язку думок, що відображають предмети і явища дійсності [1, с. 25]. Діяльність людини в суспільстві залежить від філософських принципів, які виявляються в таких сферах, як управління соціальними процесами, підприємництво та структура бізнесу. Менеджери, зазвичай, спираються на філософські основи у своїх діях. Ефективна економічна діяльність суб'єкта ґрунтується на філософських поглядах менеджера. Важливу роль в управлінській діяльності відіграють принципи менеджменту, які на засадах застосування законів і закономірностей менеджменту відображають прикладний характер управління організаціями [2, с. 19]. Менеджмент як наука і сфера діяльності людини створюється, діє і розвивається відповідно до власних законів і принципів. У широкому сенсі філософія вивчає відносини між людиною і світом, тоді як філософія менеджменту та бізнесу розглядає методологічні й світоглядні основи організаційних процесів і творчі підходи до вирішення управлінських завдань. У ХХ столітті проблема відносин «керівник-підлеглий» перейшла на рівень прикладних теорій. Тип поведінки керівника є суттєвим чинником впливу управлінського стилю на якість і ефективність роботи організації [3, с. 318]. На практиці загальні теоретичні засади дедалі більше проектуються на емпіричний рівень. Стосунки між менеджером і оточенням відображають суспільні відносини загалом, і чим швидше вони розвиваються, тим більше можливостей для менеджера. Сучасні керівники й підлеглі діють з почуттям гідності, хоча їх дії все ще підпадають під певні обмеження. В умовах ринку економічна залежність залишається значною мірою актуальною, хоча політичний та ідеологічний вплив зменшується. Менеджмент сьогодні є однією з найбільш популярних сфер діяльності, де постійно здобуваються нові знання й розкриваються нові таланти та навички. Успіх менеджера полягає в поєднанні філософії розвитку, успіху та діяльності людини. Менеджмент виник як продовження філософії управління, і філософська парадигма діяльності менеджера визначається його вихованням, середовищем та менталітетом. Кожна епоха висувала домінуючі форми мислення, які впливали на підприємницьку і менеджерську діяльність, а також знання законів і принципів самоорганізації й управління дозволяє свідомо створювати умови для їхньої сприятливої дії, передбачати і прогнозувати розвиток подій, висувати обґрунтовані та реальні цілі управління, ухвалювати оптимальні рішення, своєчасно й ефективно їх реалізовувати. Принципи впливають із законів, творчо застосовуються суб'єктами управління залежно від конкретних умов [4, с. 15]. Сучасна філософія менеджменту вивчається через раціоналізм, інтуїтивізм і прагматизм, формуючи при цьому філософію підприємництва (Дейл Карнегі, Наполеон Хілл та ін.). Філософія як така завжди базується на поєднанні релігійних та етичних концепцій з науковими підходами [5, с. 189].

Висновок: дослідження відомих науковців показують, що філософські підходи є важливими для розвитку як управлінської, так і підприємницької діяльності. Черняк та інші вчені зазначають, що без глибокого філософського осмислення економічних процесів і вибору конкретної філософської парадигми діяльність менеджера може здійснюватися. Актуальність дослідження філософії управління зумовлена багатоманітними факторами, і в першу чергу – потребами практики управління, але часто супроводжується неприємними помилками та прорахунками. Цього можна було б уникнути, якщо б менеджер спирався на філософські основи та використовував філософські методи пізнання.

Список використаних джерел

1. А.Ф Карась. Логіка юридична. Навчально-методичний посібник у схемах і таблицях. м Львів. ПП. Арал. 2018. Поняття як форма мислення. 172 с.
2. Т.В Лазаренко. Основи менеджменту. Миколаївський національно-аграрний університет. Конспект лекцій. Закони закономірностей та принципу менеджменту. Миколаїв. 2022. 162 с.
3. І.І Хожило. Техніка адміністративної діяльності. Навчальний посібник. Запоріжжя. Науковий інститут КПУ. Тираж 100. 2012. 467 с.
4. В.М Лугова. С.М Голубев. Основи самоменеджменту та лідерства. Навчальний посібник. 2019. Класифікація законів та поведінки людини. Харків. ХНЕУ ім С. Кузнеця. 212 с.
5. Л.О Осипенко. Філософія управління як нова парадигма керування. 2013. Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Запоріжжя. Гуманітарний вісник ЗДІА. 199 с.

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Актуальність теми дослідження: Сучасна науково-технічна революція спричинила справжній переворот в інформаційній сфері. Більш активно й глобально почали впроваджуватися нові інформаційні технології. Філософське осмислення проблем науки і техніки - це один із напрямів філософствування, характерний для ХХ ст. Зрозуміло, що поява його викликана передусім надзвичайно широким розповсюдженням техніки та технічних засобів саме у цьому столітті, а також всеосяжним впливом науки і техніки на усі сторони життя суспільства. Особливість цієї проблеми пов'язана сьогодні зі стрімким зростанням потужних технологій. При цьому кількість людей, які зазнають впливу технічних заходів та їхніх вторинних ефектів, значно зростає. Потерпають і природні системи, що стають об'єктом людської діяльності, оскільки порушується їхня рівновага, що нерідко призводить до руйнування цих систем. Ніколи раніше людина не мала таких потужних важелів, щоб бути здатною знищити життя у певній частині екологічної системи і навіть у глобальному вимірі.

Мета дослідження: визначити сутність поняття «науково-технічна революція», проаналізувати наслідки науково-технічної революції.

Об'єкт дослідження: проблеми, які спричинила науково-технічна революція.

Предмет дослідження: наслідки колосального впливу науково-технічної революції на подальше життя людства.

Завдання дослідження: з'ясувати термін «науково-технічна революція», провести аналогію майбутнього за теорією «Кіберпанка», зробити аналіз потенційних проблем, спричинених науково-технічною революцією.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне суспільство – це сучасна стадія розвитку суспільства, в якому головним ресурсом стає інформація, а технології обробки, зберігання та передачі інформації займають центральне місце в економічних і соціальних процесах. В умовах інформаційного суспільства відбувається трансформація традиційних суспільних структур, змінюються економічні відносини, а знання та інформація стають ключовими факторами виробництва та конкурентоспроможності [1, с. 370]. Інформаційне суспільство виникає як результат розвитку технологій, зокрема комп'ютеризації та автоматизації процесів управління, що призводить до значних змін у сфері праці, освіти, культури та повсякденного життя [1, с. 374]. Філософія інформаційного суспільства акцентує увагу на тому, що інформація стає не тільки основним ресурсом, але й важливим елементом влади і контролю в суспільстві. З розвитком цифрових технологій виникають нові соціальні й етичні виклики, пов'язані з конфіденційністю даних, правами людини та кібербезпекою [2, с. 35]. У той же час інформаційне суспільство відкриває нові можливості для розвитку індивідуальних здібностей і розширення доступу до знань і освіти. Одним з важливих аспектів інформаційного суспільства є кіберпанк – літературний і культурний жанр, який показує наслідки технологічного прогресу та розвиток суспільства в умовах технологічних трансформацій. Кіберпанк зображує світ, де високі технології існують поряд із соціальною нерівністю та контролем, показуючи темні сторони технологічного прогресу та вплив на людську сутність і свободу [4]. Цей жанр поєднує елементи кібернетики, яка колись була привілеєм багатих верств, і панку – контркультури, що виступає проти усталених суспільних норм [4]. Екологічна криза є ще одним викликом, з яким стикається сучасне суспільство в умовах інтенсивного антропогенного впливу на навколишнє середовище. Зростаючі масштаби забруднення повітря, води і ґрунтів призводять до деградації природних екосистем і негативно впливають на здоров'я людей [5]. Причинами екологічної кризи є неконтрольоване використання природних ресурсів, промислові викиди та інші види забруднень, що спричиняють глобальні зміни клімату та збільшення частоти природних катастроф. Суспільство продовжує стикатися з ризиком екологічної катастрофи, що потребує негайного вжиття заходів для збереження природного середовища та сталого розвитку [1, с. 374].

Висновки: Отже, сучасна ситуація у світі характеризується розвитком науки і техніки, появою комп'ютерів, атомної енергетики, генної інженерії, різноманітних нових високих технологій. І, в той же час, все більше відчувається необхідність вирішення глобальних протиріч шляхом гуманізації, повернення до культурних джерел. Науково-технічний прогрес створює можливість для розвитку суспільства, а як використовуються наукові і технічні досягнення вже залежить від конкретної соціально-економічної будови суспільства.

Список використаних джерел:

1. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. К., 1996. С. 362-380.
2. Сілаєва Т.О. Філософія: Курс лекцій. Тернопіль, СМП «Астон». 2000. 160 с.
3. Основи наукових досліджень [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Гнасевиц, Т. В. Гончарук (Чолач), М. І. Гурик, Н. В. Джугла, О. М. Рудакевич, В. Я. Томахів, М. Л. Шумка; за заг. ред. Т. В. Гончарук (Чолач). – Тернопіль : Крок, 2014. 273 с.
4. Кіберпанк URL:<https://uk.wikipedia.org>
5. Екологічна криза URL:<https://vseosvita.ua/lesson/ekolohichni-kryzy-ikh-prychyny-ta-naslidky-362120.html>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Актуальність теми дослідження: Сучасна науково-технічна революція спричинила справжній переворот в інформаційній сфері. Більш активно й глобально почали впроваджуватися нові інформаційні технології. Філософське осмислення проблем науки і техніки - це один із напрямів філософствування, характерний для ХХ ст. Зрозуміло, що поява його викликана передусім надзвичайно широким розповсюдженням техніки та технічних засобів саме у цьому столітті, а також всеосяжним впливом науки і техніки на усі сторони життя суспільства. Особливість цієї проблеми пов'язана сьогодні зі стрімким зростанням потужних технологій. При цьому кількість людей, які зазнають впливу технічних заходів та їхніх вторинних ефектів, значно зростає. Потерпають і природні системи, що стають об'єктом людської діяльності, оскільки порушується їхня рівновага, що нерідко призводить до руйнування цих систем. Ніколи раніше людина не мала таких потужних важелів, щоб бути здатною знищити життя у певній частині екологічної системи і навіть у глобальному вимірі.

Мета дослідження: визначити сутність поняття «науково-технічна революція», проаналізувати наслідки науково-технічної революції.

Об'єкт дослідження: проблеми, які спричинила науково-технічна революція.

Предмет дослідження: наслідки колосального впливу науково-технічної революції на подальше життя людства.

Завдання дослідження: з'ясувати термін «науково-технічна революція», провести аналогію майбутнього за теорією «Кіберпанка», зробити аналіз потенційних проблем, спричинених науково-технічною революцією.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічна революція (НТР) – це період значних змін у науковій і технологічній сферах, що суттєво трансформував спосіб життя людства. Цей процес охоплює трансформацію промислового виробництва, управління, транспорту та зв'язку, які стали більш ефективними завдяки новітнім технологіям [1, с. 362]. Перший етап НТР розпочався в середині ХХ століття і зосереджувався на розвитку атомної енергетики, кібернетики та космонавтики. У цей період активно впроваджувалися нові матеріали, такі як пластмаси, які суттєво поліпшили виробничі процеси. Важливим аспектом цього етапу було інтегрування наукових досліджень у виробництво, що призвело до зростання продуктивності праці. Наукові інститути почали тісно співпрацювати з промисловістю, що дозволило здійснювати швидкі та ефективні технологічні інновації. Другий етап НТР почався в 70-х роках ХХ століття з автоматизації та впровадження електронно-обчислювальних машин (ЕОМ). Цей етап став поштовхом для радикальних змін у способах обробки інформації, оскільки виробничі процеси почали контролюватися комп'ютерними системами. Це дозволило зменшити потребу в ручній праці і підвищити швидкість виробництва [3, с. 58]. Такі технології змінили економічні моделі, розширюючи можливості для малих і середніх підприємств. Третій етап, що розпочався у 80-х, охоплює поширення інформаційних технологій та Інтернету. Цей період призвів до глобалізації і виникнення нових галузей, таких як біотехнології та генетика, які суттєво змінили підходи до медицини та агрономії [4, с. 25]. Завдяки доступності інформації та комунікаційних технологій, з'явилися нові можливості для міжнародної співпраці. Проте НТР також призвела до ряду серйозних проблем. Одна з найбільш вагомих – екологічна криза, що виникла через неконтрольоване зростання виробництва та використання природних ресурсів. Це спричинило забруднення повітря, води і ґрунтів, а також загрозу зникнення біорізноманіття і глобальне потепління [5]. Дослідження показують, що антропогенний вплив на природу досяг таких масштабів, що природні екосистеми вже не здатні відновлюватися самостійно [2, с. 15]. Викиди парникових газів, зокрема, призводять до змін клімату в різних регіонах, загострюючи екологічні проблеми. Соціальні проблеми, що виникли внаслідок НТР, також викликають тривогу. Розвиток автоматизації зменшив потребу в традиційній робочій силі, що призвело до безробіття в певних секторах [3, с. 58]. Цей процес створив новий розподіл праці і вимагає нових професійних навичок, що викликає так звану «цифрову прірву» між тими, хто має доступ до технологій, та тими, хто залишився поза їх межами [4, с. 38]. Соціальна нерівність стала більш гострою, що може призводити до конфліктів у сучасному суспільстві. Згідно з деякими дослідженнями, ця нерівність призводить до загострення соціальних проблем, таких як злочинність і безпритульність. Кіберпанк – це жанр наукової фантастики, який виник у 1980-х роках і описує суспільство, де технології, зокрема комп'ютери та кібернетика, стають невід'ємною частиною повсякденного життя [5]. В подіях кіберпанку часто присутня соціальна нерівність, де великі корпорації мають більшу владу, ніж держави, а звичайні люди намагаються вижити в умовах технологічного контролю [1, с. 362]. Цей жанр ілюструє побоювання щодо майбутнього, коли технології можуть стати інструментом тотального контролю над особистістю [2, с. 15]. Кіберпанк показує, до чого може призвести надмірний розвиток технологій без належного контролю, підкреслюючи загрози для особистих свобод і приватності [4, с. 25]. Крім того, кіберпанк став важливим елементом сучасної культури, відображаючи страхи й надії людей на майбутнє. Він спонукає до роздумів про те, як технології можуть змінити соціальні структури і які етичні питання виникають внаслідок їх впровадження. Таким чином, НТР має двозначний вплив на сучасне суспільство: з одного боку, вона сприяла суттєвим досягненням у багатьох сферах, з іншого – створила серйозні екологічні та соціальні проблеми, які потребують термінового вирішення. Кіберпанк пропонує альтернативне бачення майбутнього, спонукаючи до роздумів про напрямок подальшого

розвитку технологій і їх вплив на людство [2, с. 15]. Важливо підходити до науково-технічного прогресу з усвідомленням не лише його досягнень, але й можливих ризиків для майбутніх поколінь.

Висновки: Отже, сучасна ситуація у світі характеризується розвитком науки і техніки, появою комп'ютерів, атомної енергетики, генної інженерії, різноманітних нових високих технологій. І, в той же час, все більше відчувається необхідність вирішення глобальних протиріч шляхом гуманізації, повернення до культурних джерел. Науково-технічний прогрес створює можливість для розвитку суспільства, а як використовуються наукові і технічні досягнення вже залежить від конкретної соціально-економічної будови суспільства.

Список використаних джерел:

1. Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. К.: Либідь, 1996. 368 с.
2. Кукаренко Л. Технології та суспільство: нові етичні питання. Етика технологій, 2021. С. 15-23
3. Скотт А. Соціальні наслідки технологічних змін. Соціологічний журнал, 2015. С. 58-150
4. О'Коннор М. Екологічні виклики сучасності: глобальні проблеми і їх рішення. Екологічний огляд, 2018. 125 с.
5. Кіберпанк. URL: <https://cyberpunk-literature.ua>.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Релігія та гроші» є дуже актуальною, перш за все, через необхідність зрозуміти взаємовідносини між духовними та матеріальними аспектами життя. «Релігія та гроші досліджують фундаментальні принципи, які лежать в основі економічної діяльності з точки зору різних релігій, їх вплив на формування етичних норм та суспільних цінностей». Крім того, релігія часто відіграє ключову роль у формуванні фінансових практик та ставленні до багатства в різних культурах.

Мета дослідження: аналіз взаємовідносин між релігійними переконаннями та фінансовою поведінкою, початок виникнення релігійного впливу на економіку, основи фінансових практик з точки зору релігійних вчень, поняття релігійної етики та її вплив на бізнес.

Об'єкт дослідження: релігія як один з головних впливів на економічну поведінку людини.

Предмет дослідження: значення релігійних ідей для формування економічних практик та етичних норм. Завдання дослідження: проаналізувати роль релігії у формуванні фінансової поведінки та економічної етики.

Виклад основного матеріалу. Питання співвідношення релігії та грошей актуальним в умовах глобальної економіки, заснованої на різноманітті культурних і релігійних переконань [3]. Релігія та гроші - це група питань, які пов'язані з суспільно-філософськими та етичними нормами, що формуються під впливом релігійних вчень. Будь-яка релігійна доктрина має свої уявлення про матеріальне благополуччя та моральні орієнтири в фінансових справах, адже являє собою один з найважливіших аспектів соціальної дії та особистісної самореалізації [1]. Водночас, сучасна економічна діяльність відрізняється від подібної діяльності минулих століть саме тим, що прагне враховувати загальноприйняті релігійні етичні настанови, а також використовувати їх для формування соціально відповідальних практик. Основне питання релігії та грошей: в яких умовах і за яких передумов релігійні переконання можуть стати підставою для ведення бізнесу та формування економічних стратегій [2]. Деякі релігійні вчення вважають, що багатство є даром Бога, і таким чином, його власники мають використовувати його на благо суспільства в рамках закону і моралі. Вони наголошують, що працівники та споживачі мають певні права на справедливую оплату та чесну торгівлю. У цій концепції, працівники добровільно обмінюють свою працю на заробітну плату, але мають право на гідні умови праці та справедливе відношення. Точно так, якщо бізнес ведеться чесно і з повним розкриттям інформації, споживачі мають право очікувати якісних та безпечних товарів і послуг. Релігійні вчення, які підтримують ці погляди, вказують на те, що права власника майна є не безмежними, і що вони обмежені мораллю [1]. Таким чином, бізнес не має права забруднювати навколишнє середовище або експлуатувати працівників. Будь-який бізнес має власну філософію, яка може бути підкріплена релігійними переконаннями. Що таке релігійна філософія бізнесу? Це думка, яка створюється в головах клієнтів та працівників на основі релігійних цінностей, які підтримує компанія. Це слова і фрази, які ви говорите клієнтам, внутрішня і зовнішня філософія компанії. Внутрішня філософія включає ставлення до співробітників, побудову системи управління з середини. Зовнішня філософія – це ставлення компанії та її співробітників до клієнтів, слогани компанії, сприйняття власником свого бізнесу, ідентифікатор компанії серед інших подібних представників [4]. У релігійній інтерпретації економічна діяльність - це діяльність, яка повинна відповідати моральним та етичним нормам, закладеним релігійними вченнями. Інноваційна діяльність, зокрема, може бути розглянута як результат творчого підходу до вирішення економічних проблем у відповідності з релігійними цінностями. Таким чином, людина є творцем, джерелом економічної активності. Саме релігія допомагає людині знайти свої життєві орієнтири, з'ясувати зміст і значення життєвих пріоритетів та цінностей, осмислити життя в економічній сфері. Управлінець, бізнесмен у своїх діях часто спираються на певні релігійні засади, навіть якщо вони не усвідомлюють цього. Як свідчить практика управлінського процесу і підприємництва, успішною діяльністю суб'єкта економічної сфери є та діяльність, яка усвідомлена бізнесменом з релігійних позицій. Релігія в її загальному плані вивчає відношення «людина - Бог», тоді як предметом релігії та грошей є вивчення методологічних та світоглядних засад організаційних процесів суспільства та релігійних поглядів у вирішенні конкретних економічних проблем.

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме релігії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Релігія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел:

1. Концептуальні пріоритети формування сучасної релігійної етики / В. І. Олексенко П. П. URL: <https://philpapers.org/rec/-3481>
2. Релігія та гроші: URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21559/1/85-88.pdf>
3. Плохій К. Релігійні аспекти бізнесу. Від народження і до закриття URL: <http://pressassociation.org.ua/ua/religijni-aspekti-biznesu/>
4. Релігійні вчення як чинник розвитку суспільства в умовах глобалізації: автореф. дис. ... канд. філос. наук.: 09.00.03 / Чумак Олена Василівна; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя 2015. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/05_2015/Chumak_dis.pdf

5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: Особливість історичного розвитку України, в наш час є важливим питанням. Насамперед коли потрібно відстоювати власну незалежність, тому що: «Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани», – безсмертний вислів М.Т. Рильського.

Мета дослідження: Головною метою є аналіз українсько-історичної ментальності, показати українсько-історичну ментальність як чинник соціальних процесів, які відбуваються в Україні.

Предмет дослідження: механізми виникнення, створення та розвиток української історії. **Об'єкт дослідження:** українська історія.

Завдання дослідження: проаналізувати становлення української історії; фактори, які сприяють формуванню україно-історичної ментальності.

Виклад основного матеріалу. Менталітет кожної нації виступає чинником, який визначає її подальший розвиток і місце серед цивілізованих країн світу. Для нашої ментальності характерно піклуватися про рідних. Прив'язаність до землі та ґрунту є важливою складовою українського менталітету [6, с. 13]. Водночас українцям характерні такі риси як працелюбність, гостинність, потяг до освіти, мужність та побудова міцних сімейних стосунків [4, с. 56]. Усі ці чинники витворили українську душу, українця знаного у світі своєю працьовитістю, повагою до старших, гумором та романтичною вдачею. Всі ці риси, Україна набувала протягом всієї історії [5, с. 156]. Психологічними перешкодами для набуття таких ментальних рис у сучасній Україні є: соціальна інверсія; викривлене розуміння соціальної справедливості; відсутність у значної частини населення України реального історичного мислення: звичка безвідповідальності. Звичайно, неприємно та нелегко погоджуватися з такими реаліями, натомість подолання таких негативних рис має бути важливим завданням історичних програм різних рівнів спрямування. Так як радянська влада намагалася знищити значення слів: «українська історія та державність». Відбувається заміна старої схеми історичного мислення новою. Це, по-перше, якості «хліборобського» типу (толерантність, чутливість), по-друге, якості «козацького» типу (діловитість, практичність). При розв'язанні складної проблеми оновлення національного буття не потрібно повністю скопіювати зарубіжний досвід, адже наші ментальності мають суттєві відмінності. Привабливі світові моделі економічного розвитку принесуть бажаний ефект Україні тоді, коли автори реформ враховують особливості української ментальності [3, с. 44]. Слід зауважити, що історико-філософський аналіз культурологічних підвалин української національної ментальності надали підстави тлумачити її як переважно індивідуалістичну. Що мається на увазі? Міфологічний та релігійний світогляди в історичному розвитку національного буття утворювали й віддзеркалювали певний український макрокосм та мікркосм переважно індивідуалістичні за суттю [1, с. 4]. З часів стародавньої української міфології правила регулювання й впорядкування життя суспільства та конкретної людини. У світі природи, були переважно індивідуалістичний, практичними, необхідними людина на кожному життєвому кроці. Правила поведінки людини в різних життєвих обставинах переломлювалися через її індивідуальні бажання. Це був індивідуалізм, а не колективізм давнього українця [2, с. 56].

Висновок: Отже, історичну ментальність слід розуміти як узагальнене поняття для позначення стійкого порядку мислення індивіда та організації індивідуально-психологічної структури його особистості.

Список використаних джерел:

1. Великий А. В. Українське християнство / А. В. Великий. Передрук Іспанія, 1990. 344 с.
2. Забужко О. С. Філософія національної ідеї. Етносоціальний розвиток України / О. С. Забужко. К., 1993. 125 с.
3. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. К., 2003, 240 с.
4. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу: ескіз української міфології / І. Нечуй Левицький К. 1992. 85 с.
5. Михайло Грушевський Історія України-Руси/ М. Грушевський 1898, 600 с.
6. Дмитро Донцов Націоналізм/ Д. Донцов, 1926, 225 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження: «Гроші» найважливіша категорія економіки. Як об'єкт пізнання вони належать до предметної сфери економічної науки. З економічної точки зору розуміння грошей традиційно пов'язується з соціальною потребою товарообігу: гроші постають як загальний еквівалент (рівноцінність), який використовується під час обміну товарів як форма їх (товарів) вартості.

Мета дослідження: проаналізувати основні аспекти грошей як предмет соціально-філософського дискурсу.

Об'єкт дослідження: гроші у філософсько-соціологічному дискурсі.

Предмет дослідження: роль грошей для суспільства.

Завдання дослідження: проаналізувати феномен грошей як необхідний елемент в структурі соціально-економічного буття; розглянути зміст і смислове наповнення даного феномена; розкрити значення феномену грошей, його констатуючий вплив на буття людини, його світогляд і систему цінностей.

Виклад основного матеріалу. Розуміння грошей як предмету соціально-філософського дискурсу вимагає ретельного дослідження їхньої ролі та впливу на суспільство. Ця тема може бути розглянута з різних ракурсів, і ось більш докладний аналіз. Гроші мають три основні функції: засіб обміну, одиниця вимірювання і засіб зберігання вартості. Як засіб обміну, вони допомагають полегшити торгівлю та спрощують процес обміну товарів і послуг. Як одиниця вимірювання, вони дозволяють порівнювати вартість різних товарів і послуг. Як засіб зберігання вартості, гроші дозволяють людям накопичувати багатство і використовувати його в майбутньому [1]. Відомий філософ Жан-Жак Руссо вважав, що гроші спричиняють розрив між багатими і бідними, і що цей розрив порушує соціальну справедливість. Він вважав, що винагорода за працю має бути рівною для всіх, і гроші несуть в собі потенціал збільшити нерівності в суспільстві [2]. Інші філософи, такі як Карл Маркс, розглядали гроші як інструмент контролю та підпорядкування в руках капіталістичних еліт. Спільно з філософськими поглядами на гроші, важливим аспектом соціально-філософського дискурсу є обговорення соціальної справедливості [3]. Гроші впливають на розподіл ресурсів у суспільстві. Питання про оподаткування, соціальні програми та роль держави у регулюванні економіки є предметом глибоких суперечок та філософських дебатів. Гроші також мають важливий культурний вплив. Зображення на грошах часто відображають історичні події, великих лідерів або важливі символи національної ідентичності. Гроші можуть бути інструментом утвердження культурних цінностей та сприяти утриманню спільної історії та спадщини. Індивідуальна ідентичність також відчутно впливається грошима. Споживчість та соціальний статус можуть бути сильно пов'язані з фінансовими можливостями. Гроші можуть визначати те, як ми сприймаємо себе та інших, і часто вони впливають на наші життєві цілі та цінності [4].

Висновок: гроші стали важливим об'єктом філософського дослідження, що допомагає розуміти їхню роль у сучасному суспільстві. Вони впливають на багато аспектів нашого життя, від соціальної справедливості до культурної ідентичності та індивідуальної самоідентифікації. Філософський дискурс допомагає нам визначити, як використовувати гроші для створення більш справедливого і гармонійного суспільства.

Список використаних джерел

1. Георг Зіммель Філософія Грошей. URL: Філософія грошей Георг Зіммель, читати онлайн українською та скачати книгу безкоштовно в fb2, epub, rtf, txt, mobi, pdf (worldinbooks.com.ua)
2. Антона Марчинського. Філософія і гроші. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/8124/artukul/2350029>
3. Т. С. Смовженко. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації. URL: mono SKRYNNYK 11_03_11.indd (lnu.edu.ua)
4. Зоя Скринник. Культурний феномен грошей у світлі комунікативної філософії. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27462/04-Skrynnik.pdf>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: обумовлено об'єктивними процесами, які свідчать про якісні зміни в життєдіяльності сучасної людини. Це стосується, насамперед, зростання ролі туризму в системі суспільного виробництва, посилення залежності соціалізації людини та реалізації нею свого потенціалу через туристичну активність, а також змін в змісті та характері праці під впливом глобалізації соціальних процесів та підвищення мобільності людини, що спонукає розвиток туристичної індустрії. Туристична діяльність людини та її результати обумовлюють вирішення таких важливих соціальних завдань, як повноцінне відтворення людини як біосоціальної істоти в умовах монотонної праці та повсякденності, надання особистості нових емоційних та естетичних вражень та засвоєння передових форм соціального досвіду. У зв'язку з цим особливу важливість набуває соціально-філософський аналіз феномену туризму як важливого чинника соціального розвитку та форми соціальної активності сучасної особи.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз туризму як форми соціальної активності.

Об'єкт дослідження: мисленнєві конструкції щодо дослідження туристської активності людини і туризму як галузі суспільного виробництва та соціального явища в сучасній науці.

Предмет дослідження: соціальні детермінанти оптимізації туристичної діяльності як специфічно людської активності, спрямованої на реалізацію потенціалу сучасної особи та задоволення її туристських потреб.

Завдання дослідження: визначення туризму як соціального явища; проаналізувати специфіку туризму як форми соціальної активності особи; уточнити філософсько-методологічний інструментарій дослідження туризму як соціального явища.

Виклад основного матеріалу. Систематичне дослідження туризму у вітчизняній літературі почалося з кінця ХХ століття, коли дозволя, подорожі, рекреаційна діяльність, туризм взагалі стають предметом теоретичного осмислення філософів, істориків, соціологів, економістів, фізіологів та географів. Відзначають такі аспекти дослідження туризму як соціальний, історичний, економічний, правовий, медичний, географічний, міжнародний [4]. При дослідженні соціально-філософського аспекту туризму розглядається процес його розвитку в суспільстві та вплив на формування світогляду та свідомості людини, порушуються питання туристської активності особи та виділяються пізнавальні чинники туристичної діяльності, аналізуються соціокультурний аспект проблеми туризму та дозвілєвої культури в цілому. Розглядаючи туризм в сучасному плинному суспільстві він виступає важливою формою реалізації людиною свого сутнісного потенціалу і життєвих сил. Виходячи з принципу полі каузальності, туризм як об'єктивне соціальне явище доречно розглядати у багатопараметральній, багатофакторній площині. Оскільки акцентування уваги на будь-якому одному аспекті обмежує визначення сутності туризму і схиляє до однобічності в його розумінні. Особливого значення в такому випадку набуває потреба визначити соціокультурні чинники виникнення та розвитку туризму. Тому в подальшому аналізі туризму розглядає вплив на нього таких чинників як економіка, політика, релігія, менталітет, побут, географічне середовище тощо [3, с. 42]. Виключно економічний підхід до визначення туризму, що панував дотепер, не дозволяв отримати картину каузального комплексу, який покликав до життя феномен туризму [7, с. 103]. Тому розглядається суб'єкт, об'єкт, зміст, структура туристичної діяльності та її результат. Дається визначення сутності туризму, класифікація видів та форм туризму. Туристська активність як певний тип відношення до навколишньої дійсності на відміну від поведінки у тваринному світі визначається не біологічно заданими, а історично виробленими соціокультурними програмами. Це також зумовлює туристську активність сучасних людей. Це обумовлює підвищений попит на туризм в ті регіони, де зберігаються культурна, соціальна, побутова самобутність нації або держави. Туризм дозволяє отримувати переваги в конкурентній боротьбі з суперником за певних умов [6]. Туризм запобігає емоційному колапсу сучасної людини, яка живе в прискореному ритмі. Туризм виступає як сфера надання послуг з психологічного розвантаження та відтворення нових спектр емоцій створення внутрішнього нового світу людини [5]. Туризм є необхідним шляхом розвитку інтелектуальних, чуттєвих, пізнавальних зусиль, спрямованих на надбання нового соціального досвіду. Туристська активність розвиває людину як працівника і як споживача та й особистості [1, с. 42]. Виконання людиною певної соціальної ролі. Подорожуючи вона знімає «соціальну міру» і залишається наодинці зі своїм «Я», відпочиває від життя на виду, від напруги між соціальною маскою та своєю самотністю [2, с. 23]. Обираючи той чи інший вид або об'єкт туризму, людина відкриває себе, тобто реалізує свої комплекси як невиконання будь-чого в індивіді, у своїх бажаннях або намагаються подужати ту сферу або область, де вона в повсякденному житті не може будь-що подужати або подолати [8]. Туризм сприяє формуванню міжкультурного діалогу, який полегшує взаєморозуміння між різними націями та культурами, що особливо важливо в умовах глобалізації. Він стає інструментом подолання культурних бар'єрів і соціальної ізоляції [9]. Соціально-філософський аналіз туризму виявляє його здатність бути засобом особистісної трансформації. Відвідування нових місць дозволяє людині виходити за рамки буденного досвіду і переосмислювати власну ідентичність [10], що посилює її суб'єктність у соціальному просторі. Туристична активність слугує каналом соціальної мобільності, відкриваючи нові можливості для професійного зростання та розширення соціальних зв'язків. Це сприяє розвитку соціального капіталу як важливої складової соціальної активності. Туризм як

форма соціальної активності забезпечує не тільки відновлення фізичних і психологічних сил, але й сприяє розвитку критичного мислення [11]. Це дозволяє людям глибше аналізувати навколишню дійсність та взаємодіяти з нею на новому рівні. Розвиток туризму як соціального явища також сприяє екологічній свідомості та підвищенню відповідальності за збереження природного середовища, оскільки подорожі допомагають усвідомити цінність навколишнього світу та необхідність його захисту для майбутніх поколінь [12].

Висновок: Туризм як форма активності людини: соціально-філософського аналізу» містить ряд важливих вихідних положень і висновків теоретичного і практичного характеру. В сучасних умовах, коли туризм став значним суспільним явищем, актуальною проблемою його соціально-філософського дослідження. Виступаючи способом раціональної організації вільного часу людини, важливим чинником суспільного розвитку, а також проявом свободи сучасної особи і формою реалізації людиною свого потенціалу, теоретично мало досліджуваним соціальним явищем. Проблема вивчення туризму носить міждисциплінарний та багатоаспектний характер.

Список використаних джерел

1. Головатенко О.В. Туризм як форма активності сучасної особи// Грані: Науково-теоретичний та громадсько-політичний альманах. Випуск 4. Дніпропетровськ, 2000. С.41-43.
2. Головатенко О.В. Соціальні функції і види туризму в перехідному суспільстві// Нова парадигма: Альманах наукових праць. Випуск 18. Запоріжжя: Видавництво ЗДУ, 2000. С.23 -27.
3. Головатенко О.В. Туристична діяльність: людинотворчий вимір// Нова парадигма: Альманах наукових праць. Випуск 20 Запоріжжя: Видавництво ЗДУ, 2000. С.42 -47.
4. Структура та функції туристичної діяльності URL: http://pidrzhmki.com/1719051243533/turizm/struktum_funktsiyi_turistichnoyi_diyalnost
5. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг URL: http://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp11.htm
6. Чернікова В. І. Особливості інновацій у туризмі. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/chernikova.htm
7. Шуплат О.М. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму / О.М. Шуплат // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, 08.00.08 Гроші, фінанси і кредит. 2016, Київ. 302 с.
8. Голубка, А. М. Філософські аспекти туризму як соціального явища. Київ: Видавництво Київського університету, 2015. С. 41-43.
9. Герасименко, І. О. Соціокультурні впливи туризму на розвиток особистості. Львів: Центр гуманітарних досліджень, 2017. С. 58-60.
10. Любіцева, О. О. Туристичні послуги: теорія і практика. Київ: Альтерпрес, 2002. С. 112-114.
11. Чернікова, В. І. Інновації у сфері туризму: соціальний аспект. Одеса: Наукова думка, 2018. С. 77-79.
12. Ковальчук, В. П. Екологічний аспект туризму та його соціальні впливи. Харків: Видавництво Харківського університету, 2019. С. 93-95.
13. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
14. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
15. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
16. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
17. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.СКОВОРОДИ ТА СУЧАСНА УКРАЇНА

Актуальність теми дослідження: філософські погляди Г. Сковороди та їх актуальність для сучасної України є дуже важливою і може мати значний вплив на розвиток українського суспільства. Вивчення цих поглядів може надати нові ідеї та підходи до розв'язання сучасних проблем і сприяти становленню гармонійного та моральності суспільства.

Мета дослідження: вивчення філософських поглядів Г.Сковороди та їх актуальність для сучасної України.

Об'єкт дослідження: філософські погляди Григорія Сковороди. Предмет дослідження: вплив світогляду Г.Сковороди на розвиток сучасної України.

Завдання дослідження: проаналізувати актуальність філософських поглядів Г. Сковороди для сучасної України та їх потенціал для розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Григорій Сковорода - видатний український філософ, поет, педагог та мислитель XVIII століття. Його філософські погляди мають велике значення для розвитку української культури та ідентичності. Багато з його ідей можна знайти в сучасній українській суспільно-політичній думці. Однією з ключових тем, якою займався Сковорода, було питання про сенс життя. Він вважав, що головне завдання людини - це духовний розвиток та самовдосконалення. Це ставило його в опозицію до матеріалістичного світогляду, який переважав у тогочасному суспільстві. Сковорода підкреслював важливість моральних цінностей, таких як чесність, справедливість та доброта [1, с. 21-22]. Ще одним важливим аспектом філософії Сковороди було питання про соціальну справедливість. Він висловлював свою незгоду з нерівністю та соціальною несправедливістю, які спостерігалися в його час. Він прагнув до створення ідеального суспільства, де кожен мав би рівні можливості для розвитку та щасливого життя [2, с. 45]. 1. Основні філософські ідеї Г. Сковороди. Сковорода акцентував увагу на важливості самопізнання, вважаючи, що лише усвідомлення своєї істинної природи веде до щастя. Він розробив концепцію «сродності», яка полягає в тому, що кожна людина повинна знайти своє призначення, відповідно до своїх талантів і нахилів. Це питання особистісного розвитку та самореалізації залишається надзвичайно важливим для сучасної молоді [3, с. 45]. 2. Актуальність поглядів Сковороди в сучасній Україні. В умовах війни та соціальних змін в Україні ідеї Сковороди про справедливість і соціальну відповідальність стають особливо важливими. Сковорода підкреслював значення моральності та внутрішньої свободи, що є критично важливими у боротьбі за права людини та демократичні цінності [4, с.15]. 3. Вплив на формування національної ідентичності. Філософські погляди Сковороди сприяють розвитку української національної свідомості. Його роздуми про глибокий зв'язок людини з природою й культурою підкреслюють важливість екологічної свідомості та поваги до своєї спадщини. Це особливо актуально в контексті глобальних екологічних проблем [5, с. 85]. 4. Критичне мислення як ключ до розвитку. Сковорода заохочував критичне мислення та самостійний аналіз, що може допомогти українцям осмислити сучасні виклики та знайти шляхи до відновлення. Сучасна освіта має спиратися на ці принципи, щоб виховувати активних і свідомих громадян [6, с.122]. Філософія Григорія Сковороди є невичерпним джерелом мудрості, що може допомогти сучасній Україні в її прагненні до розвитку, справедливості та гармонії. Його вчення про самопізнання, справедливість і гармонію з природою залишається надзвичайно актуальним, служачи моральним орієнтиром у складні часи.

Список використаних джерел:

1. Великий А. В. Українське християнство / А. В. Великий. Передрук Іспанія, 1990. 344 с.
2. Забужко О. С. Філософія національної ідеї. Етносоціальний розвиток України / О. С. Забужко. К., 1993. 125 с.
3. Сковорода Г. Філософські твори. Київ: Дніпро, 1976. 400 с.
4. Кундій В. Філософія Григорія Сковороди: дослідження. Харків: Фолю, 2003. 280 с.
5. Шевчук А. Г. Українська філософія: історія та сучасність. Львів: ЛНУ, 2018. 320 с.
6. Лесик А. Г. Соціально-політичні аспекти філософії Г. Сковороди. Київ: Наукова думка, 2015. 250 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми дослідження. Дослідження моделей ринкового господарства є надзвичайно важливим для розуміння їхнього впливу на економічний розвиток країн. Аналіз статистичних даних і звітів міжнародних організацій надає можливість глибше дослідити, як різні моделі ринкової економіки впливають на соціальні та економічні показники країн. Враховуючи глобалізацію та технологічний прогрес, актуальність цього питання постійно зростає, особливо у контексті пошуку оптимальної моделі розвитку для країн з різним рівнем економічного розвитку.

Мета дослідження: аналіз та порівняння основних моделей ринкового господарства, визначення їх переваг і недоліків, а також вибір найбільш ефективної моделі для конкретної країни з урахуванням її умов і цілей.

Предмет дослідження: сучасні моделі ринкового господарства.

Об'єкт дослідження: особливості різних моделей ринкового господарства.

Завдання дослідження: аналіз основних моделей ринкового господарства, аналіз їх переваг і недоліків, а також порівняння цих моделей у контексті різних економічних, соціальних і політичних умов країн. Крім того, важливо визначити фактори, які впливають на ефективність кожної моделі, і розробити рекомендації щодо вибору найбільш оптимальної моделі для конкретної країни. Окремо дослідження зосереджується на вивченні ролі державного втручання в економіку, що дозволяє оцінити, як різні рівні регуляції можуть впливати на ринкові процеси [6, с. 192].

Виклад основного матеріалу. Основні моделі ринкового господарства, які були розроблені протягом еволюції економічної науки, включають ліберальну, соціалістичну та змішану моделі. Ліберальна модель базується на принципах мінімальної державної участі в економіці, де ринок самостійно регулює попит і пропозицію. Це дозволяє досягти високої ефективності та інновацій, але може призвести до соціальної нерівності [1, с. 83]. Соціалістична модель, навпаки, надає державі ключову роль у регулюванні економіки, що дозволяє краще контролювати перерозподіл ресурсів і забезпечувати соціальну справедливість. Проте така система часто стикається з проблемами низької ефективності та бюрократії [2, с. 58]. У сучасних умовах, коли економічна глобалізація впливає на всі аспекти життя, деякі країни комбінують ці дві моделі, застосовуючи змішану модель ринкового господарства. Така модель поєднує ринкові механізми з державним регулюванням для забезпечення соціального захисту, що дозволяє зберігати баланс між ефективністю і рівністю [3, с. 102]. Однак вибір моделі значною мірою залежить від історичних, політичних та економічних умов конкретної країни. Наприклад, скандинавські країни активно застосовують змішану модель, поєднуючи ринкові механізми з високим рівнем соціальної підтримки. У США ліберальна модель залишається домінуючою, хоча і з певними елементами державного втручання [4, с. 27]. Для ефективної реалізації певної моделі важливо враховувати національні пріоритети, економічну структуру та культурні особливості. Загалом, моделі ринкового господарства не є універсальними. Їхній вибір залежить від конкретних потреб суспільства та умов розвитку, і жодна модель не може повністю задовольнити всі вимоги сучасного суспільства.

Висновок: Результати дослідження показали, що кожна з моделей ринкового господарства має свої переваги та обмеження. Ліберальна модель підходить для країн із сильними ринковими традиціями, тоді як соціалістична модель спрямована на соціальну рівність. Змішана модель є найоптимальнішою для країн, що прагнуть поєднати економічну ефективність з соціальним захистом. Проте кінцевий вибір моделі має враховувати індивідуальні умови розвитку кожної країни, її історичний контекст та національні пріоритети.

Список використаних джерел

1. Стігліц, Дж. Е. Глобалізація та її невдоволення. W.W. Norton & Company. 2002. 252 с.
2. Acemoglu, D., & Robinson, J.A. Чому країни занепадають: походження влади, процвітання та бідності. Корона Бізнес. 2012. 420 с.
3. Тітченко, О.М. Економічні моделі та їх трансформації у світовій практиці. Київ: Наукова думка. 2018. 300 с.
4. Світовий банк. Показники світового розвитку 2020. Публікації Світового банку. 2020. 165 с.
5. Кругман, П., Обстфельд, М. Міжнародна економіка: теорія та політика. Київ: Основи. 2019. 457 с.
6. Міжнародний валютний фонд. Світова економіка: виклики 21 століття. 2021. 230 с.
7. Браун, Р. Інституційні основи ринкових економік. Харків: Видавництво «Прометей». 2017. 315 с.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ ЗА С.БУЛГАКОВИМ

Актуальність теми дослідження: Людина залишається основним чинником виробництва і є представником суспільних і виробничих відносин. Саме тому дослідження важливості людини в системі економічних відносин є актуальним в умовах сучасного розвитку економіки. Слід також зазначити, що кількість досліджень на дану тему є відносно малою, адже цей напрям ще шукає свої світогляд і методологію.

Мета дослідження: розкриття економічного типу людини на основі вчень Сергія Миколайовича Булгакова.

Об'єкт дослідження: людина в економіці.

Предмет дослідження: основні теорії господарства С. М. Булгакова.

Завдання дослідження: проаналізувати економічний тип людини, розглянути основні теорії господарства Булгакова та визначити якою була релігійна точка зору видатного філософа на економічну та господарюючу людину і дослідити діяльність М. Булгакова.

Виклад основного матеріалу. Сергій Миколайович Булгаков - видатний релігійний філософ, економіст, публіцист та громадський діяч. Доволі великий вклад чоловік зробив саме у філософію економіки. Сергій Миколайович Булгаков написав свій знаменитий твір «Філософія господарства. Світ як господарство», який, по суті, став однією з найвідоміших праць в галузі філософії економіки. Основна мета роботи «Філософія господарства» (захищеної в 1912 р як докторська дисертація з політичної економії) - осмислення місця господарства в загальній картині створеного Богом Всесвіту [1]. В ньому автор торкається таких важливих тем, як економічні та політичні питання, культура, історія, а також християнство і богослов'я. Вчений бере участь в розробці нового бачення економічних взаємовідносин між людиною і планетою. В творі «Філософія господарства» чи не вперше в історії економічної думки можна віднайти розуміння господарчого взаємозв'язку людства з планетою Земля. Сутність господарства видатний діяч розглядає в найширшому плані ствердження життя. Для нього господарство - це боротьба людства зі стихійними силами природи з метою захисту і розширення життя, підкорення природи, а згодом перетворення її в потенційно людський організм. З цього можна зробити висновок, що для С. М. Булгакова метою господарчої діяльності стає так зване «олюднення природи», тобто, підкорення її людиною [4]. С. Булгаков зазначав, що господарство - найчутливіше до процесу життя. Адже економічні потреби, задоволення яких пов'язане з працею, відомі людству з давніх часів його історичного існування і є найбільшою необхідністю. Одним з центральних моментів економічних поглядів виступає його тезис про те, що праця - внутрішній суперечливий процес, який об'єднує в собі свободу і необхідність. Для того, щоб вижити людина повинна працювати, одночасно в процесі праці виконуючи велику місію: підпорядковуючи собі природу, вона доводить, що дійсно є образом Божим. У «Філософії господарства» публіцист дає пояснення економічної діяльності, яка є пов'язаною з релігією, що виступає саме як світогляд, а не просто фактор, що впливає на економічне життя. Філософ також додає, що «релігія - яка б вона не була - за самою своєю ідеєю пронизує все діяльне життя свідомої людини. Всі моральні цілі, які вона собі ставить, повинні бути разом з тим і постулатами її релігії» [1]. Булгаков не допускає розмежування духовного і матеріального. Матеріальні потреби, на його думку, виступають віддзеркаленням духовного і культурного рівня індивіда [3]. Таким чином філософ вважав, що економіка є «культурна», а господарська діяльність невід'ємна від духовного життя людини, саме тому народне господарство вимагає духовного здоров'я народу [1]. Господарство перетворюється для чоловіка в цілу метафізику буття через те, що вчений сприймає весь світ як господарство, Бога в цьому світі - як Господаря, а людину на планеті Земля - як управляючого цього Господаря, призначення якого - праця на цій землі. Саме ж поняття «господарство» мислитель розкладає на «Господь» і «дар» [4].»В роботі духовний і полягає мета людського життя, і для цієї мети все інше повинно розглядатися тільки як засіб», - додає також мислитель. С. М. Булгаков зазначає, що в Євангелії забороняється не господарський розрахунок, без наявності якого власне неможлива сама господарська діяльність, а жадібність та нещадність, а також господарське осліплення. Завдяки цим факторам, на думку мислителя, і завмирає в людині її духовне життя. Саме тому, Булгаков вважає, що господарська діяльність, як форма роботи, а також прояв людського духу, не лише не засуджується християнством, але натомість, принципове нехтування господарською частиною життя являється масштабним недоліком багатьох представників теперішнього християнства [2].

Висновок: За Сергієм Булгаковим, економічний тип людини - це особа, яка орієнтована на матеріальні цінності та ефективне використання ресурсів. Вона визначає свій успіх і задоволення від життя через досягнення фінансових мет цілей, розвиток бізнесу і накопичення багатства. Цей тип людини може мати схильність до раціонального планування та фінансової дисципліни, але при цьому ризикує недооцінювати аспекти життя, які не можна виміряти грошима.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Філософія господарства С. М. Булгакова: Некласичний погляд на економічну діяльність // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Eknp_2011_131_3
2. Приятельчук А. О. Структура філософії економіки URL: [www.zgia.zp.ua/gazeta/V\[SNIK_48_70.pdf](http://www.zgia.zp.ua/gazeta/V[SNIK_48_70.pdf)

3. Улих К. Економічна людина» очима С. Булгакова. URL: ecsocman.hse.ru/data/374/724/1216/vtoraya_Ulih.pdf
4. Шевчук О. Б. Інформатизаційно-глобалістичні аспекти Філософії господарства С. М. Булгакова. URL: eip.org.ua/docs/EP_03_2_55_uk.pdf
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ

Актуальність теми дослідження: в сучасному суспільстві зростає інтерес до індивідуальної унікальності та цінностей кожної людської особистості. Із зростанням різноманітності соціальних та культурних впливів, стає розуміти, як ці цінності та унікальність сприймаються та реалізуються у суспільстві.

Мета дослідження: вивчення унікальності природи людської особистості в контексті ціннісної парадигми сучасного соціуму. Дослідження спрямоване на розкриття процесів формування та вираження індивідуальних цінностей та унікальності в суспільстві.

Об'єкт дослідження: людська особистість, яка сприймає і виражає його цінність та унікальність в контексті соціальних взаємодій.

Предмет дослідження: процеси формування, вираження та сприйняття індивідуальних цінностей та унікальності людської особистості в умовах сучасного суспільства.

Завдання дослідження: аналіз сучасних теорій і підходів до унікальності та цінностей людської особистості; вивчення впливу соціокультурного середовища на формування і вираження унікальності та цінностей особистості; дослідження історичних передумов та життєвих історій людей для розкриття їх унікальності та цінностей.

Виклад основного матеріалу. Філософське пізнання має принципово гуманістичну спрямованість, тобто головним предметом філософського міркування є людина та її існування в світі. Людина унікальне творіння Всесвіту. Вона важкодоступна для вивчення, незбагненна, загадкова. Ні сучасна наука, ні філософія, ні релігія не можуть сповна розкрити сутність людини. Кожна людина приносить свій власний внесок у загальну картину соціального та культурного життя. Ця унікальність проявляється не лише в особистісних рисах та індивідуальних цінностях, але й у її впливі на формування соціуму в цілому. Сучасне дослідження проблеми людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму, на мою думку, вимагає комплексного аналізу, який охоплює практичні аспекти, від теоретичних підходів до досліджень і прикладних аспектів. В контексті історичного вивчення людської особистості, філософи пов'язували сутність людини з певними ознаками, інколи навіть перебільшуючи їхнє значення. Наприклад, Арістотель тлумачив людину як політичну істоту, що реалізується тільки в державі [1, с. 21]. Особа тим значніша, чим більше в її індивідуальності є загальних, загальнолюдських особливостей [2, с. 65]. Один із ключових підходів, що відображаються в літературі, - це дихотомія індивідуалізму та колективізму. Індивідуалістичний підхід, представлений, наприклад, у роботах Фрейда [4], підкреслює унікальність кожної особистості та її внутрішніх конфліктів та розвитку. З іншого боку, колективістичний підхід, впроваджений у праці Шльомовича акцентує увагу на ролі соціокультурного середовища у формуванні особистості та її цінностей. Також важливий аспект - теорія особистості, що розвивалася в психології. Психодинамічний підхід, який пропонує Фрейдом, розглядає внутрішні конфлікти та підсвідомі процеси, які представляють унікальність кожної особистості. З іншого боку, біхевіористський підхід, висвітлений у роботах Павлова, ставить акцент на зовнішні стимули і реакції, розглядаючи особистість як результат навчання і виховання [5, с. 39]. Сучасні філософсько-психологічні дослідження природи людини виявили обмеженість біосоціального її трактування. Звернення до людської особистості як до окремої теми філософських роздумів зумовлене тим, що людське буття постає складним, багаторівневим, а це змушує поставити питання про те, що є ядром, найпершим носієм людських якостей. Від відповіді на це питання залежить як наше розуміння людини, так і осмислення того, на що в першу чергу та переважно треба спрямовувати зусилля в процесі формування людини, і тим більше - в процесі її виховання. Найбільш прийнятним та виправданим видається погляд, згідно якому в основі людини як людини лежить така її своєрідна та унікальна властивість, як здатність бути особистістю. Суспільна думка та філософія XX ст. майже весь час перебувала в стані підвищеного інтересу до людської особистості тому, що в саме в цьому столітті дуже болючими постали питання про людську індивідуальну життєву та соціальну позицію, про можливі межі проявів людської сваволі та жорстокості, про засади справжньої людяності в людині та суспільстві. У найпершому окресленні людська особистість і постала як те, що є внутрішнім носієм людських якостей, їх концентрацією та дійовим джерелом. Це значить, що характеристики особистості - це не зовнішні риси чи ознаки людини, а внутрішні. Як правило в особистості виділяють духовний центр людини, її самість, як те, що може бути притаманним лише людині та, понад цим - лише цій людині; а також центр або вихідне джерело її життєвої (не в біологічному сенсі) дієвості, енергії. Специфіку природи людини можна окреслити принаймні трьома ознаками [3, с. 45]. Соціокультурне середовище включає в себе комплекс факторів, які формують світогляд і погляди особистості. Ці фактори в свою чергу містять традиції, мову, релігію, етнічний фон та соціальні структури. Наприклад, культурні різниці можуть визначати різні цінності і норми поведінки. У деяких культурах індивідуалізм і самореалізація можуть бути високооціненими факторами, тоді як в інших - колективізм і спільнота. Це особливо залежить від того, як особистість виражає свою унікальність і взаємодіє з іншими індивідуумами.

Висновок. У парадигмі соціуму, розуміння та прийняття унікальності кожної людини стає кроком до більшого розуміння та гармонії в суспільстві. Це вимагає взаємного поваги, відкритості до різноманітності, підтримки розвитку та розвитку індивідуальних потенціалів. Такий підхід до покращення побудови більш інклюзивного та гармонійного суспільства, де кожна особистість може знайти місце для самореалізації та внесення свого внеску в громадське благо.

Список використаних джерел:

- 1.Пазенок В.С. Інформаційне суспільство, культура, особистість / В. С. Пазенок //Нова парадигма: Журнал наукових праць. Випуск 50. С. 21-36.
- 2.Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. [Навч. посібник]. / Є. Подольська. К.: ІНКОС, 2006. 624 с.
- 3.Нестеренко Г. О. Особистість у нелінійному суспільстві: Монографія. / Г. О. Нестеренко. Запоріжжя: Просвіта, 2004. 140 с.
- 4.Психодинамічна перспектива URL:<https://ukrayinska.libretexts.org/>
5. Клак, Олександр Проблема унікальності людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму / Олександр Клак Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 721-722.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це ідеальний інструмент для економіки, роль якого складно переоцінити. Вони служать справжнім двигуном для розвитку людського суспільства, всіх галузей економіки будь-якої країни. Вони існують як один із найважливіших аспектів сучасного життя. Їхня роль у суспільстві величезна і її важко переоцінити. Вони не просто фізичний об'єкт, що лягає в кишеню, а й символізують набагато більше. Перш за все, гроші – це засіб обміну, що дозволяє суспільству функціонувати. Вони дозволяють людям придбавати товари і послуги, задовольняти свої потреби та розвиватися. Валюта також стимулює економічний розвиток, оскільки вона використовується для інвестицій, створення робочих місць та інновацій. Гроші дають людям свободу вибору та контролю над своїм життям. Вони впливають на рішення щодо місця роботи, освіти, житла та багатьох інших аспектів. Гроші дозволяють реалізувати свої мрії та досягти поставлених цілей. Однак водночас вони також можуть бути джерелом стресу та нерівності. Сучасне суспільство приділяє велике значення матеріальному благополуччю, і це може призвести до зростання нерівності у розподілі багатства. Багатьом людям гроші потрібні щоб підтвердити власну цінність. Адже, гроші дають відчуття власної важливості – комусь може здаватися, якщо ти зумів заробити багато, то стаєш кращим за тих, хто не зміг цього зробити. За цим почуттям часто стоїть бажання заповнити внутрішню порожнечу, додати собі ваги у власних очах. Воно може виражатися у наступному: «Якщо у мене є гроші, значить я чогось вартий!». Але, на жаль, буває і так, що надлишок грошей щастя не додає [4]. Багатство змушує людей показати своє істинне обличчя, зазначає Пол Букхайт: «Гроші увиразнюють справжні риси людей. Покидьок з грошима стане ще більшим покидьком. Але якщо у вашому житті є мета і сенс, воно не обмежується гонитвою за золотим тельцем, і гроші можуть дати свободу займатися тим, що для вас дійсно важливо» [5]. Гроші супроводжують нас усюди. Впливають на всіх нас. І кожен думає про них по-своєму. Вони викладають нам уроки, що застосовуються до різних сторін життя – ризику, впевненості, щастя. Навряд чи можна знайти інше настільки потужне збільшувальне скло, яке дозволяло б пояснити, чому люди поведуться так, а не інакше [1, с.1]. Ми живемо в епоху, коли люди роблять здебільшого не те, що корисно й красиво, а те, що можна продати й за що платять гроші. Нині неможливо жити в суспільстві й займатися лише натуральним господарством, тобто споживати тільки результати своєї безпосередньої праці. Підґрунтям сучасної цивілізації є відносини купівлі-продажу, а товарний обмін неможливий без посередництва такої речі, яка має універсальну властивість бути обмінною на всі товари. Такою річчю є те, що виявляє універсальну купівельну спроможність, тобто йдеться про гроші [2]. Вони – це втілення і наочна демонстрація того, як закон природи реалізується і працює в соціальному просторі. Чим більше грошей, тим більше шансів на майбутнє. Хто ви при цьому – не має жодного значення. Їхня роль не обмежується функціями платежу, накопичення або збереження. Вони є також загальним еквівалентом вартості будь-яких товарів. За допомогою грошей можна задовольнити всі потреби. Напевно, за виключенням духовних, хоча це спірне питання, яке залежить від прагнень конкретної людини. Грошовий механізм, сформований в системі економічної діяльності традиційного суспільства, поширюючись на всі інші системи і перебираючи на себе функції управління цілим суспільством, зумовлює своєрідну експансію технологічної раціональності. Відповідно до процесу розмежування, з одного боку, інструментально раціональності, та, з другого, морально-етичної сфери, сприйняття соціального значення грошей у суспільній свідомості знає своєрідного роздвоєння: тоді як з економічної точки зору гроші виступають як провідний чинник господарської діяльності і в цій функції є суспільним благом, значення грошей як життєвої цінності набуває фетишизованого характеру і сприймається як втілення соціального зла [3, с. 302-303].

Висновок. Для сучасної людини гроші є головним засобом і гарантом повноцінного, щасливого та комфортного життя. Вони є необхідним засобом для задоволення основних потреб, забезпечення розвитку та досягнення мрій. Гроші дають свободу вибору і контроль над життям, а також стимулюють економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Морган Гауссел. Філософія грошей. 2020. 18 с.
2. Український тиждень. Що таке гроші та яка нам з цього користь. Друга частина. URL: <https://tyzhden.ua/shcho-take-hroshi-ta-iaka-nam-z-tsoho-koryst-druha-chastyna/>
3. Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань (18–20 травня 2011 року, Львів) С. 302-303.
4. Для чого нам гроші – 5 головних причин. URL: <https://clout.com.ua/5-golovny-h-pry-chy-n-po-yaky-m-nam-naspravdi-potribni-groshi.html>
5. BBC News Ukraine. Що робить з людьми раптове багатство? URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_cap/2016/04/160407_vert_cap_is_getting_rich_worth_it_vp
6. Гроші - це важливо URL: <http://catholicnews.org.ua/groshi-ce-vazhливо>

7. Т.С.Смовженко, Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації, Монографія. Львів, 2015, 78 с.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Вони визначають наш спосіб спілкування, обміну інформацією та взаємодії зі світом. Ця тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки вона розкриває різні аспекти цього феномену і його вплив на наше життя.

Мета дослідження: вплив соціальних мереж на інформаційне суспільство.

Об'єкт дослідження: феномен інформаційного суспільства.

Предмет дослідження: соціальні мережі.

Завдання дослідження: пояснити, який вплив має Інтернет на сучасне суспільство та розглянути спілкування в соцмережах як таке, яке відповідає потребам суспільства. **Виклад основного матеріалу.** Обґрунтовано тезу про те, що найголовнішою особливістю інтернет-середовища як комунікативного простору є використання цифрових технологій, а однією з визначальних рис сучасного суспільства є його інформаційно-комунікативний складник, що передбачає безперешкодний доступ до інформації і обмін нею, відсутність обмежень, будь-яких рамок комунікації (політичних, географічних, тимчасових), взаємопроникнення ідей і культур, зворотний комунікативний зв'язок. У той же час інформаційно-комунікативне суспільство при всіх позитивних аспектах його організації є також і середовищем для здійснення будь-якого роду маніпулювань і сугестивних впливів на окремих учасників мережевої спільноти та їх об'єднань. Розглядаються сучасні підходи щодо вивчення соціальних мереж та їхніх форм «народної» участі в журналістиці, ролі масмедіа в вираженні громадської думки, впливу масових комунікацій на смаки і організацію соціальної дії. Наголошено, що цікавим для вивчення залишається і феномен реакції суспільства на інформацію, котра поширюється у мережі. Особливо це стосується суспільно важливих процесів, таких як економіка, політика, здоров'я та освіта. Окреслено унікальні можливості соціальних мереж: як особливе соціальне явище вони з'явилися раптово і почали бурхливо розвиватися, все більше проникаючи в життя суспільства. В цьому і полягає суть будь-якого феномена, коли нове відразу стає звичним [1]. У соціальних мережах, де відсутні обмеження, кожен має можливість обирати те, що він вважає за краще і знаходити спільність з однодумцями. Це проявляється у появі блогерів, які висловлюють конкретну думку, яку підтримує своя аудиторія. Рівень довіри до таких блогерів вищий, оскільки їх контент має особистий авторитет. Характерною рисою є відмова від реальних дій на користь віртуальних, оскільки це пов'язано із порівнянням традиційного суспільства з віртуальним. Те, що користувач може сказати в Інтернеті, іноді не відповідає нормам поведінки у реальному світі, але це має інший вагомий ефект [4]. Великими є питання про те, як соціальні мережі впливають на наше сучасне суспільство та як цей вплив відображається в «екзистенційних суперечностях» інформаційного суспільства. Особливий інтерес викликає вплив соціальних мереж на соціокультурні зміни, ідентичність і структуру особистості, а також на соціально-економічні та політичні процеси. Різні події і явища, такі як визнання Марка Цукерберга, засновника Facebook, історичною фігурою, випуск фільму про цю соціальну мережу, схвалення використання соціальних мереж Папою Бенедиктом XVI та їх роль у революційних подіях у країнах, таких як Туніс, Єгипет, Лівія і Ємен, служать яскравими прикладами того, як цей новий засіб комунікації проникає в наше сучасне суспільство. Ці явища вимагають більш детального та комплексного вивчення. Отже, головною метою нашої статті є надати загальну характеристику соціальних мереж з точки зору соціологічної науки і розглянути можливі перспективи досліджень у цій галузі [3]. Проблематика соціальної взаємодії в мережі Інтернет розкривається у дослідженнях зарубіжних соціологів Н. Бейма, П. Коллока, С. Кайзлера, Г. Рейнгольда, Л. Спрелла, С. Херрінга та ін. Велика кількість публікацій присвячена окремим сторонам впливу нових комунікативних ресурсів на суспільне життя, психологічних наслідків впливу сучасних інформаційних систем на особистість і особливостей міжособистісного спілкування всередині мережі (Ю. Бабаєва, С. Коноплицький, та ін.) [3]. Соціальні аналітики намагаються прогнозувати розвиток соціальних мереж, зокрема, Д. Армано вважає, що соціальні мережі будуть все більш популярними, більш мобільними і більш закритими для «не членів соціальної групи». При цьому виділяють такі тенденції: 1. Соціальні мережі стануть менш «соціальними» у міру того, як групи починають відсіювати «непотрібних» членів; 2. Корпорації будуть прагнути використовувати цей механізм, тому що все більше компаній переконалося, що в соціальних мережах можна краще й ефективніше організувати обслуговування клієнтів. А зараз поговоримо про мобільність. Вона стане невід'ємною рисою соціального спілкування, особливо для службовців тих компаній, в яких забороняється використання соціальних мереж в робочий час [2]. На думку дослідників, соціальні мережі – основна причина, по якій сьогодні росте кількість часу, проведеного в Інтернеті. Головні їхні переваги – можливість користувачів заявляти про свої інтереси і розділяти їх з оточуючими. І це дає підстави стверджувати, що соціальні мережі є не тільки засобом для спілкування, але й потужним маркетинговим інструментом, більш того, дослідники вважають, що незабаром вони стануть необхідним інструментом для ведення діяльності. Поняття «соціальна мережа» має кілька значень у понятійно-категоріальному апараті соціології. Основне, широке значення припускає трактування соціальної мережі як структури, що складається з вузлових елементів і зв'язків між ними (соціальна павутина). Навколо цього поняття сформувався відносно самостійний напрям, так званий «мережевий підхід» (С. Вассерман, Б. Веллман, Л. Фріман та ін.). Однак з появою і поширенням в Інтернет нового типу сайтів – соціальних мереж – у

соціології виникло друге, більш вузьке значення цього терміна, а саме його трактування як веб-сервісу, що забезпечує можливість комунікації великих груп людей та їх об'єднання у віртуальні спільноти за інтересами. Особливістю побудови соціальних мереж стало те, що їх зміст наповнюється самими користувачами, а крім спілкування та комунікації, у акторів з'являється можливість споживати медіа-контент та весь спектр розважальних продуктів (музика, відео, ігри та ін.), вести економічну, політичну та інші види діяльності [5]. Наведено характеристику нових медіа та їх основних елементів, окреслено відмінності «нових медіа» від «традиційних медіа». На основі вивчення сутності та співвідношення понять «нові медіа», «соціальні медіа», «соціальні мережі» визначено ієрархію інформаційного простору, запропоновано їх класифікацію. На сучасному етапі розвитку медіабізнесу поряд із традиційними медіа на ринку з'явилися й активно розвиваються нові. Їх появі сприяв розвиток цифрових, інформаційних і мережових технологій та комунікацій. Синтез розвитку новітніх технологій та трансформаційних процесів, що відбуваються під його впливом у сучасних комунікаціях та традиційній журналістиці, дозволяє розглядати нові медіа як різноманітну за формою інтерактивну медіапродукцію (послуги), що поширюється через мережу Інтернет, наділену комунікаційними властивостями, яка одночасно є мас-медіа і засобом соціальної комунікації. До основних ознак, що відрізняють нові медіа від традиційних, можна віднести: інтерактивність; персоналізацію інформації; гнучкість форми, змісту й використання; потоковість споживання контенту й необмеженість у його обсязі, просторі, формі комунікації; можливості редагування й вилучення інформації після її розміщення; оперативність надання й оновлення інформації; практично відсутність цензури й модерації. На основі вивчення сучасного медіаринку запропоновано таку класифікацію нових медіа: професійні інтернет-ЗМІ (інтернет-видання: онлайн газети, журнали, сайти інформаційних агенцій, сайти новин, групи новин; інтернет-телебачення, інтернет-радіо); онлайн ігри та віртуальні світи; соціальні медіа (соціальні мережі, блоги, медіахостинги, інтернет-енциклопедії тощо). Розвиток інформаційних технологій спричиняє трансформацію процесів комунікації у суспільстві. Нові медіа є феноменом сучасного інформаційного простору, які поєднують у собі різні за природою явища і процеси (мас-медіа–засіб комунікації, споживач–автор контенту, конвергенція–дивергенція), та динамічно змінюються, що зумовлює актуальність подальших досліджень [6].

Висновок. Соціальні мережі служать майданчиком для неформального спілкування, допомагають створювати нову музику, служать серйозним інструментом для пошуку співробітників і партнерів. Незважаючи на різницю в трактуваннях даного поняття, всі дослідники сходяться на тому, що мережа має розгалужену структуру, що має безліч взаємопов'язаних і рівнозначних шляхів, і охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства. У даний час активно розвиваються мережові технології, які характеризуються низкою особливостей: в основі мереж лежить комунікація індивідів; мережа існує як певна середина, в якій взаємодіють учасники; продукти, породжувані мережею, віртуальні і можуть існувати відносно самостійно

Список використаних джерел

1. Український інформаційний простір. Феномен соціальних мереж у контексті сучасного інформаційного простору URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/233971>
2. Закусило М. Хто відповідальний за нові медіа? URL: <http://www.reklamaster.com/articles/year/2009/id/18979/index.html>.
3. Палій С.В. Соціальні мережі як засіб комунікації електронного навчання/С. В. Палій// Управління розвитком складних систем. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2013_13_30
4. Понад 93 % львівських студентів користуються соцмережами URL: <http://zaxid.net/newsua/2010/10/22/125313/>
5. Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства. Вісник Львівського університету. URL: [HTTP://PUBLICATIONS.LNU.EDU.UA/BULLETINS/INDEX.PHP/SOCIOLOGY/ARTICLE/VIEW/1556](http://PUBLICATIONS.LNU.EDU.UA/BULLETINS/INDEX.PHP/SOCIOLOGY/ARTICLE/VIEW/1556)
6. Нові медіа, соціальні медіа, соціальні мережі – ієрархія інформаційного простору URL: https://www.researchgate.net/publication/335017907_Novi_media_socialni_media_socialni_merezi_-_ierarhia_informacijnogo_prostoru
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
11. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори.

Мета дослідження: розкриття природи взаємодії між грішми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей.

Предмет дослідження: низка питань становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грішми і релігійними віруваннями. Завдання дослідження: дослідження взаємодії між грішми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія грошей і релігії є складною та неоднозначною, охоплюючи широкий спектр філософських, етичних та соціальних питань. У різних релігійних традиціях гроші розглядаються як позитивний інструмент, що може сприяти розвитку суспільства і благодійності, так і як потенційна загроза духовному життю. Релігії часто встановлюють моральні орієнтири для використання багатства, впливаючи на формування економічної поведінки своїх послідовників. Християнство: християнстві гроші зазвичай розглядаються двозначно. З одного боку, Біблія визнає їхню необхідність для задоволення базових потреб та підтримки громади [2, с. 133-135]. Однак, з іншого боку, вона часто застерігає від надмірної прив'язаності до багатства. Наприклад, у 1 Тимофію 6:10 йдеться: «Корінь усякого зла є любов до грошей», що свідчить про те, що не самі гроші є злом, а пристрасть до них. Ісус Христос також наголошує на тому, що багатство може стати перешкодою на шляху до духовного спасіння, як видно з його застереження: «Легше верблюдові пройти через вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже» (Матея 19:24) [4, с. 220-221]. Водночас християнська етика праці, яку підкреслювали протестантські реформатори, заохочує до чесної праці та накопичення багатства, але з метою служіння громаді та милосердя [1, с. 40-42]. Іслам: в ісламі гроші та багатство також мають двозначний статус, але існує строгий моральний і юридичний кодекс, який регулює їх використання. Шаріат забороняє лихварство (ріба) і закликає до справедливих фінансових стосунків, аби уникати експлуатації та забезпечувати рівноправність. Крім того, іслам передбачає обов'язковий акт благодійності – закят, який вимагає, щоб мусульмани віддавали частину свого багатства на допомогу нужденним. Це підкреслює важливість соціальної справедливості та відповідального використання матеріальних благ [7, с.188-189]. Юдаїзм: юдаїзм також наголошує на важливості благодійності та справедливості у фінансових питаннях. У Торі існує низка законів, які стосуються економічних відносин, включаючи заборону на лихварство між євреями (Вихід 22:25) і вимогу до заможних ділитися з бідними. Як і в ісламі, юдаїзм накладає відповідальність на багатих, щоб вони використовували своє багатство для покращення соціального добробуту громади через благодійність (цдака). Матеріальне накопичення у юдаїзмі сприймається як нейтральний факт, який може набувати морального забарвлення залежно від того, як воно використовується [5, с. 16-17]. Буддизм: буддизм підходить до питання грошей і багатства дещо інакше, зосереджуючись на відмові від прив'язаності до матеріального. Гроші та матеріальні блага самі по собі не є злом, але буддизм наголошує на тому, що надмірне прагнення до багатства може призвести до страждань [6, с. 162-166]. Ця релігійна традиція заохочує поміркованість та альтруїзм, закликаючи до рівноваги між матеріальними потребами і духовним зростанням. Таким чином, релігійні традиції демонструють широкий спектр підходів до грошей, наголошуючи на їхньому етичному використанні та застерігаючи від моральної деградації через прив'язаність до матеріального [3, с. 120]. Гроші можуть служити як інструментом для досягнення добробуту та соціальної справедливості, так і джерелом спокус, що відводять людину від духовного розвитку. Універсальним посланням більшості релігій є те, що гроші самі по собі не є ні добром, ні злом, але їхня роль у житті людини визначається тим, як їх використовують.

Висновок: виходячи з вище сказаного, можна зрозуміти, Біблія визнає, що багатство може бути певним благом. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від цілей людини.

Список використаних джерел:

1. Вебер, М. Протестантська етика і дух капіталізму. Пер. з німецької. Київ: Основи, 1994. 305 с.
2. Біблія. Перше послання до Тимофія. Пер. з давньогрецької. Київ: Українське Біблійне товариство, 2007. 1456 с.
3. Буддизм: етика і економіка // Журнал східних досліджень, 2020. № 2. С. 120-130.
4. Ісус Христос: Слова про багатство. Пер. з давньогрецької. Київ: Дух і Літера, 2010. 678 с.
5. Релігійна етика та економіка: Збірник статей. Львів: Свічадо, 2018. 210 с.
6. Садовський, О. Релігія та економічні відносини в ісламі. Харків: Ранок, 2017. 192 с.
7. Економіка і суспільство: Науковий вісник. Київ: Науковий вісник, 2019. 350 с.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Проблема формування єдиної національної ідентичності громадян України є одним із вирішальних факторів для українського суспільства та його подальшого становлення як офіційної країни. Політичний контекст номеру вимагає вироблення відповідної політики в умовах кризових явищ української національної ідентичності. Теоретичні та практичні дослідження безпосередньо стосувалися питання мінімізації можливості сецесії, залучення представників етнічних груп до процесу державного будівництва та посилення спроможності протистояти зовнішньому тиску за межами держави.

Мета дослідження: вивчення основних процесів формування українського народу, збереження національної самосвідомості, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження національної самосвідомості суспільства в цілому, як а також ідентичності окремих спільнот.

Об'єкт дослідження: Україна.

Предмет дослідження: питання формування національної ідеї.

Завдання дослідження: розглянути основні прояви процесу націотворення.

Виклад основного матеріалу. Важливою умовою формування нації є розвиток національної свідомості: свідомо згуртованість і єдність у діях різних представників цієї нації, заснована не лише на основі їхніх сприйнятих спільних характеристик чи спільного минулого, але також на основі їхнього розуміння першочергових інтересів нації та спільних цілей, що склалися (боротьба за національне визволення), нація, національне відродження, розвиток національної держави тощо), досягнення цих цілей сприятиме розвитку і зміцненню цієї країни етнічної приналежності [7]. Формування етносів відбувається легко чи важко залежно від положення етнічної спільноти в державі. Перемога більшовиків у громадянській війні визначила формування в Україні всіх сфер суспільного життя (як і в інших республіках колишнього СРСР) за казуїстичною формулою: «Соціалістичне за змістом і національне за формою». Начебто може існувати форма без змісту, а зміст – без форми. Водночас Україна стала чітко визначеним національним і територіальним цілим з власною столицею (в 1919 – 1934 роках – Харків; з 1934 року – Київ) і урядом, що мав обмежені, але певні повноваження. Україна мала органи державної влади і управління, бюджет, Державний Герб, Прапор, Гімн, Конституцію. Українську Радянську Соціалістичну Республіку (1921 рік) визнали десятки країн. Згодом, після утворення 30 грудня 1922 року Союзу Радянських Соціалістичних Республік, ці досягнення стали чисто формальними [2]. Оскільки свого часу в Україні відбулася протиприродна і примусова деформація національної ідентичності, то перспективи відновлення і розвитку самосвідомості народу залежать від повної участі в цьому процесі політичних і суспільних організацій [1, с.110]. Звернути особливу увагу на необхідність формування української національної ідентичності, виходячи з потреби забезпечення українських національних інтересів: зміцнення державних інституцій та національної єдності, забезпечення миру між народами, соціальна інтеграція репрезентації національних спільнот, розвиток самобутнього національного ідентичності в контексті єдиної ідентичності всієї України, усунення загроз сепаратизму. З іншого боку, на початку XXI століття серед мас людей з об'єктивною українською ідентичністю вітчизняні та зарубіжні дослідження свідчать про відсутність почуття національної спільноти, мови, культури, переконань і політики. Водночас, навіть коли Україна стала державою, внутрішня солідарність суспільства і нації залишалася слабкою [3]. В українській соціогуманітарній думці повоєнного та пореволюційного часу спостерігалось значне зростання зацікавленості націознавчими дослідженнями, в межах яких належне місце відводилося студіюванню національної свідомості українців. Практично вперше цей суспільний феномен став предметом наукового пошуку. І це не випадково, оскільки саме життя підказувало вченим перспективні напрямки дослідження. Українська національно-демократична революція супроводжувалась, небаченим до того, лавиноподібним зростанням національної свідомості найширших верств українців [6]. Порушення еволюційного шляху становлення української національної ідентичності становить серйозну проблему для України. З одного боку, стирання та руйнування національної історичної ідентичності, з іншого боку, пошук і відродження власної ідентичності були і є тими полюсами, на яких має існувати держава і суспільство протягом життя багатьох поколінь. Можна стверджувати, що баланс між цими полюсами, який, власне, є змістом національної боротьби за виживання, актуальний і сьогодні. Національна ідентичність здатна об'єднати всі елементи етнічної структури українського суспільства, його етнічні, культурні, релігійні, духовні вияви. Отже, ці спільноти є основою для формування національної ідентичності, національна ідентичність «будується на національній культурній ідентичності груп людей, які складають національну державу» [4, с. 233]. Конструктивістська стратегія націотворення має бути спрямована на формування у т.ч. національної психології, у якій можна виділити емоційну і свідому складові. Емоційна складова проявляється любов'ю до Вітчизни і зазвичай асоціюється з патріотизмом. Що ж до свідомої складової національної психології, то вона пов'язана із вибором між різними суспільно-політичними моделями – консервативною, ліберальною, соціалістичною, комуністичною, соціал-демократичною, викладених у різних ідеологічних доктринах. У низці ідеологій, що можуть стати предметом усвідомленого вибору, перебуває і націоналізм [5].

Висновок. Українська національна ідентичність проходить складний і суперечливий процес формування. Сьогодні його ознаками є суперечності суспільної свідомості, відсутність консенсусу щодо основних цінностей, викривлення національної психології, мови та культури.

Список використаних джерел:

1. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). К., Вища школа, 1998. 189 с.
2. Степико М. Українська політична нація: проблеми становлення. URL:https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/stepyko_ukrainska.pdf.
3. Колодій А. Етно-національні ідентичності і легітимність влади в Україні URL: [www. politics, Iviv. ua/nations/legitimacy](http://www.politics.lviv.ua/nations/legitimacy).
4. Stebelsky I. National Identity of Ukraine // Geography and National Identity / Edited by Hooson D. Oxford: Blackwell Publisher, 1994. P. 233.
5. Майборода О. Проблеми і перспективи національного конструювання в сучасній Україні. URL:https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/maiboroda_problemy-1.pdf.
6. Масненко В. Проблема національної свідомості в українській зарубіжній історико-політичній науці 1920-х років. URL:<http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2001/8/articles/23.pdf>
7. Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні. URL: [www. politics, Iviv. ua/nations/soviet](http://www.politics.lviv.ua/nations/soviet).
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) [https: file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf](https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf)
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: проблема незнання понять «особа» та «індивід». Питання самосвідомості особистості визначається не тільки гострою необхідністю пошуку спільних засад для побудови етичних орієнтирів і базових цінностей суспільного розвитку, а й необхідністю визначення їх ролі в процесі самосвідомості особистості, пов'язані із з'ясуванням змісту, структури та операційної природи особистісного почуття цінності.

Мета дослідження: висвітлити потреби інтереси та цінності розвитку особистості.

Об'єкт дослідження: потреби, інтереси, цінності особистісного розвитку.

Предмет дослідження: сутність людини, спрямована на розвиток суспільства і утвердження в ньому особистості як найвищої цінності.

Завдання дослідження: аналізувати природу людини як особистості, а також її потреби, інтереси та цінності для розвитку.

Виклад основного матеріалу. Особистісний розвиток – це процес постійного вдосконалення та досягнення позитивних змін, що відбуваються як під впливом внутрішніх стимулів, так і зовнішніх факторів. Через цей розвиток людина стає більш інтегрованою у суспільство, стаючи щасливішою, впевненішою та здатною до самореалізації. Такий процес дозволяє людині знайти своє місце в житті та крок за кроком досягати поставлених цілей, одночасно розвиваючи свої навички та потенціал. Це допомагає не тільки отримувати більше від життя, але й зменшує ризики жалкувань про не реалізовані можливості. Людина, яка прагне особистісного розвитку, повинна постійно вдосконалюватися і шукати нові шляхи для самореалізації. Зупинка в цьому процесі, як фізична, так і розумова, призводить до деградації [1]. «Потреба – стан людської особистості, що виражає необхідність у чомусь залежність від об'єктивних умов життєдіяльності і є рушійною силою їхньої активності.» Потреба у розвитку є базовою складовою людського існування, оскільки вона виражає необхідність у задоволенні життєвих потреб та в активній участі в суспільному житті. Вона прагне покращувати свої сильні сторони й таланти, що в свою чергу сприяє як власному вдосконаленню, так і підвищенню якості суспільного середовища. Саморозвиток – це не просто процес вдосконалення певних якостей, але й усвідомлений вибір, який людина робить на основі власних потреб і бажань [2]. «Саморозвиток – це постійна робота над собою, а саме розвиток своїх позитивних якостей у різних напрямках», але важливо, щоб цей процес не нав'язувався зовнішніми чинниками, оскільки внутрішня мотивація грає ключову роль в досягненні справжніх успіхів і задоволення від життя [3]. «Саморозвиток і мотивація – це два нерозривно пов'язані один з одним поняття. Вкрай важливо бути зацікавленим у тому, що робиш». Якщо бажання саморозвитку нав'язане чи змушене через певні обставини, мотивація зменшується, а досягнення успіху стає менш ймовірним. Особистісний розвиток також є тісно пов'язаним із пізнавальними інтересами [4]. «Основним критерієм є те, що особа збагачує свій світогляд.» Цей інтерес допомагає не тільки краще розуміти світ навколо, але й сприяє ефективній участі в будь-якій діяльності. Внаслідок цього розвиток не стає тягарем, а перетворюється на приємний процес, мотивований особистими інтересами. Саморозвиток сам по собі вже є цінним, але не будь-який, а той, який спонуканий власним бажанням людини [5]. «До цінностей саморозвитку входить те, що коли особистість самовдосконалюється, вона вносить внесок в розвиток суспільства і цивілізації, задовольняючи тим самим як потреби суспільства, так і власні потреби. У сучасних умовах глобалізації та стрімкого розвитку технологій саморозвиток стає особливо важливим для підтримання конкурентоспроможності на ринку праці. Здатність адаптуватися до змін, засвоювати нові навички та розширювати власні знання є ключовими факторами успіху. Саморозвиток допомагає особистості не тільки виживати в сучасному світі, але й досягати значних висот у професійній та особистісній сферах. Цей процес є безперервним і вимагає від людини не лише наполегливості, але й чіткого розуміння власних цілей та пріоритетів. Без цього неможливо досягти справжнього успіху, оскільки розвиток, заснований на чужих очікуваннях або тиску суспільства, не приносить тривалого задоволення.

Висновок. Тому важливо, щоб кожна людина усвідомлювала необхідність постійного навчання та вдосконалення як необхідної умови для реалізації свого потенціалу. Таке наукове та критичне розуміння теми саморозвитку дозволяє краще усвідомити його значення для сучасної людини та суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Потреба. URL:<https://uk.m.wikipedia.org>
2. Тихонова К. Як саморозвиток впливає на успіх. 2024. URL:<https://stud-point.com/blog/self-development-and-motivation/yak-samorozvytok-vplyvaie-na-uspikh/>
3. Що таке саморозвиток: як стати найкращою версією себе. URL:https://alexus.com.ua/shho-take-samorozvitok-yak-stati-najkrashhoyu-versiyeyu-sebe/#google_vignette
4. Мрака Н.М. Васюк С.В. Інтерес як емоційне підкріплення мотивації до саморозвитку. URL:<https://stud-point.com/blog/self-development-and-motivation/yak-samorozvytok-vplyvaie-na-uspikh/>
5. Моралів В.Р. Психологія саморозвитку. URL:https://stud.com.ua/154298/psihologiya/tsinnist_obmezheniya_samorozvitku

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ГРОШЕЙ

Актуальність теми дослідження. Тема взаємозв'язку релігії та грошей залишається надзвичайно актуальною в сучасному світі, оскільки вона впливає на соціально-економічні процеси, етичні дебати та культурний контекст. Вивчення цього взаємозв'язку може сприяти кращому розумінню ролі релігії в сучасному суспільстві та викликів, які ставить перед ними сучасний економічний ландшафт. Мета дослідження: встановлення впливу релігії на фінансову поведінку та моральну спрямованість індивідів, а також розкриття важливих аспектів етики та культури, які визначають відношення до грошей у сучасному світі.

Предмет дослідження: взаємозв'язок між релігією і грошима, зокрема, вплив релігійних переконань на економічну поведінку, фінансові практики та етичні ставлення до грошей в сучасному суспільстві.

Об'єкт дослідження: роль та вплив релігії на сферу фінансів і грошей у сучасному суспільстві.

Завдання дослідження: аналіз аспектів етики і соціокультурного виміру відношення до грошей у релігійному контексті та їх вплив на суспільні норми та цінності.

Виклад основного матеріалу. В останні роки в наукових колах все більше уваги приділяється темі взаємозв'язку релігії та економіки. На прикладі протестантських країн виявлено, що релігія може суттєво впливати на економічну поведінку, формуючи у громадян цінності, які стимулюють підприємництво та інновації [1, с. 115-120]. Протестантська етика, описана Максом Вебером, підкреслює важливість працьовитості, ощадливості та особистої відповідальності, що в свою чергу, сприяє розвитку капіталізму [2, с. 112-117]. В Україні релігійні організації також активно беруть участь у благодійності та соціальних програмах, що відображає їх вплив на соціально-економічний розвиток. Наприклад, в релігійних громадах часто реалізуються програми допомоги нужденним, які засновані на релігійних принципах щедрості та співчуття [3, с. 30-35]. Це підкреслює, як релігійні переконання формують не лише моральні, а й економічні рішення у суспільстві [4, с. 45-50]. Науковці також зазначають, що релігія може відігравати важливу роль у формуванні фінансової поведінки, зокрема через етичні норми, які визначають ставлення до грошей [5, с. 60-65]. Наприклад, в багатьох релігіях наголошується на важливості чесності та справедливості у фінансових справах, що може зменшити корупцію та зловживання в економічній сфері.

Висновок. Релігія впливає на фінансову поведінку і моральні стандарти у відношенні до грошей, визначаючи норми та цінності, які керують нашими фінансовими рішеннями. Вивчення цього взаємозв'язку сприяє кращому розумінню впливу релігії на економічний, етичний та соціокультурний аспекти суспільства. Релігія і гроші залишаються актуальною темою для подальших досліджень і обговорень.

Список використаних джерел:

1. Гончарук Т. В. та Шумка М. Л. «Гроші та християнин: Євангельський контекст». Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей. Львів, 2012. С. 115-120
2. Шумка М., Гончарук Т. «Рефлексія феномену грошей». Матеріали Міжнародних філософсько-економічних читань, 2009. С. 112-117
3. Тимошенко Н. М. Адаптація релігійних організацій до сучасних економічних умов. Вісник економічної науки, 2023. С. 30-35.
4. Лисенко В. Вплив релігії на економічну поведінку. Соціальні трансформації в умовах глобалізації, 2020. С. 45-50.
5. Бобровський І. Релігійні цінності та економічний розвиток. Журнал соціальних наук, 2021. С. 60-65.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми дослідження: тема пошуку сенсу життя завжди залишається актуальною і важливою для кожної індивідуальності. Хоча її можна тимчасово відкинути на другий план у змішаному вирі власних справ, турбот та розваг, та заглибитися у повсякденні або приватні пристрасті, у певний момент вона надходить до нас, подібно до дратівливого пікніку в справжній душі.

Мета дослідження: пошук розуміння сенсу життя для індивіда.

Об'єкт дослідження: сенс життя як філософська проблема, а **предметом** – людина в контексті суспільних відносин.

Завдання дослідження: аналіз різних підходів та концепцій до розуміння сенсу життя, а також розгляд питання про сенс життя як ключової проблеми світогляду.

Виклад основного матеріалу. Сенс життя, сенс буття – філософська та духовна проблема, що має відношення до визначення мети існування, призначення людства, людини як біологічного виду, одне з основних світоглядних понять, що має величезне значення для духовно-морального становлення особистості [1]. Часто специфіку людини вбачають в здатності замислюватись над сенсом свого буття, над неминучістю смертного кінця. Дійсно, людина, на відміну від інших живих істот, не просто живе, а знає, що вона живе, знає, що й інші особи людського роду також усвідомлюють факт її і свого існування, а всі вони знають, що їх життя настане кінець [2]. Сенс життя, його пошуки завжди передбачають вибір, можливість вибору мети, засобів її досягнення, діяльності згідно з здійсненим вибором – тобто свободою. Дана нам безпосередньо свідомість свободи наших рішень є засадничим фактом в нашому особистісному моральному житті. Свобода виступає в нас як те, що ми усвідомлюємо – усвідомлюємо, коли робимо вибір, коли діємо так, а не інакше, або діємо проти власної волі. Усвідомлюємо свободу в нестримному бунті проти примусу, натиску на нашу волю [3]. Сенс життя кожної людини унікальний і неповторний, як і її життя. Людина завжди вільна у виборі сенсу і в його реалізації. Але свободу не можна ототожнювати зі свавіллям. Її слід сприймати з точки зору відповідальності. Людина відповідає за вірно знайдений і реалізований сенс свого життя, життєвих ситуацій, що в них вона потрапляє. Людина повинна йти за своїм покликанням, у якому життя набуває сенсу. Відчуті і знайти своє покликання їй допомагає самопізнання, відповідальність за реалізацію свого призначення, що на Землі допомагає узгодити універсальні життєві цінності з конкретними життєвими ситуаціями [4]. Ще один підхід до розуміння сенсу життя полягає в здатності приймати життя таким, яким воно є, і любити цей світ з усіма його недоліками та труднощами. Прийняття свого місця у світі, свого життєвого шляху і людей навколо нас може стати джерелом глибокого задоволення і внутрішнього миру. Любов, як основна цінність, часто розглядається як сенс життя. Це не тільки любов до конкретної людини, але й загальне відчуття любові до всього живого, до світу, в якому ми живемо. Любов може бути тим, що надає нашому життю сенсу і робить його значущим. Вона допомагає нам відчуті єдність з іншими людьми і всесвітом, створює відчуття причетності до чогось більшого [5].

Висновок: кожна людина має можливість поставити перед собою питання про сенс життя і визначити його самостійно. Пошук сенсу є важливим процесом, який допомагає нам розвиватися як особистість, розкривати свій потенціал і робити своє життя більш насиченим та задовільним. Незалежно від того, як ви розумієте свій сенс життя, головне - поставити собі це питання і розпочати власний пошук. Сенс життя не обов'язково повинен бути складним або недосяжним, він може бути знайдений в дрібних радощах і великих досягненнях, у відносинах з близькими і у своєму внеску в суспільство. Отже, продовжуйте свій особистий шлях у пошуку сенсу життя та реалізації його у своєму житті, використовуючи можливість самореалізації і самовираження. Ви маєте можливість створити власну унікальну історію життя, яка відповідає вашим цілям та цінностям.

Список використаних джерел:

1. Сенс життя. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Проблема сенсу життя: філософський аспект. Освіта.UA URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12941/>
3. Проблема сенсу життя людини URL: <https://studfile.net/preview/5375953/page/46/>
4. Сенс життя людини URL: https://pidru4niki.com/1029022837616/filosofiya/sens_zhittya_lyudini#google_vignette
5. У чому сенс життя? URL: <https://bfb.org.ua/tvir-rozdum-na-temu-u-chomu-sens-zhyttya/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

КИТАЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ

Актуальність дослідження зумовлена, насамперед об'єктивними потребами в підготовці управлінських кадрів. Сьогодні просто зразково виконувати свої службові обов'язки чи копіювати «передовий досвід», або «досвід передових країн» вже недостатньо. Потрібні талановиті люди, які творчо мислять, розуміють характер суспільних процесів, що відбуваються в країні та загалом у світі, зміст глобальних кризових явищ і «тектонічних» зрушень, які зачіпають самі основи існування сучасної цивілізації, і взагалі просто порядні, професійні та патріотично налаштовані кадри, спроможні адекватно сприймати дійсність і запропонувати нестандартні рішення.

Мега дослідження: філософський аналіз проблем державного управління у Піднебесній.

Об'єкт дослідження: вивчення специфіки то особливостей китайської традиції філософського осмислення проблем управління.

Предмет дослідження: основні поняття, закономірності, принципи й методи управління, на основі яких функціонують і розвиваються соціальні системи будь-якого рівня на основі здобутків філософської традиції Давнього Китаю.

Завдання дослідження: простежити особливості виникнення та генези соціально-філософської думки Давнього Китаю; здійснити аналіз впливу давньо-китайських філософських засад на соціальне та державне управління.

Виклад основного матеріалу. У кінці III тисячоліття до нашої ери на території центральних рівнин Китаю починала зароджуватись протодержава, яка в той час представляла собою, по суті, племінний союз. Цей період прийнято називати епохою Шан-Інь. Після чергової міжусобиці в Китаї настала епоха династії Чжоу (XI-III ст. до н.е.) – один із найцікавіших періодів в історії країни, в цю епоху виникають конфуціанство, моїзм та легізм – етико-політичні концепції, що стосуються управління людиною, суспільством і державою. З давніх-давен китайська соціальна система була чітко поділена на рівні, кожному з яких пропонувалися свої норми поведінки, причому ці приписи часом стосувалися навіть дрібниць. Наприклад, було точно відомо, в якому одязі кому ходити, яку їжу їсти, які обряди здійснювати. Вища аристократія так і називалася – «ті, хто їсть м'ясну їжу», тоді як простолюдини м'ясо не їли з ритуальних причин [1, с. 11]. Вчення Конфуція не містить розділів, спеціально присвячених устрою держави, або людині та суспільству. Конфуціанську модель доводиться реконструювати за окремими судженнями. Основні погляди Конфуція викладені в книзі «Лунь юй» («Бесіди і судження»). Його розуміння державного устрою особливо цінне через те, що він сам був на державній службі. Конфуцій не бачить держави окремо від суспільства і людини. Деякі його вислови носять алегоричний характер, що може призвести до спотворення суті вчення, як це було протягом століть під впливом китайської бюрократії [2]. Конфуцій надавав великого значення сімейним стосункам. Він підкреслював: «Якщо керувати народом за допомогою законів і підтримувати порядок через покарання, народ намагатиметься ухилитися від покарань і не відчуватиме сорому. Якщо ж керувати народом за допомогою чесноти і підтримувати порядок через ритуал, народ відчуватиме сором і виправиться» [3, с. 29]. Для Конфуція важливо було створити правила, які залишалися б життєздатними протягом довгого часу, через досягнення гармонії («хе»). Конфуцій вважав важливим особистий приклад у реалізації правил. Цзинь-цзи («абсолютно мудрий») за його вченням мав бути активним членом суспільства і державним мужем, а не стояти осторонь державного управління. Важливим був принцип особистої гідності. «Якщо людина не має почуття власної гідності, не поважає самого себе, вона не може стати цзинь-цзи або державним діячем» [4, с. 208]. Конфуцій виокремлював два основні соціальні прошарки: керуючі і керовані. Керуючими мали бути «шляхетні чиновники» – не обов'язково знатні за походженням, але здатні піднятися з будь-якого соціального прошарку завдяки своїм заслугам [3, с. 28]. Як зазначав В.М. Князєв, Конфуцій розвивав патріархально-патерналістську концепцію держави, трактуючи її як велику сім'ю, де влада імператора уподібнюється владі батька, а відносини між правителями і підданими уподібнюються сімейним відносинам [3, с. 28]. Принцип «Хто знатний – той багатий» вказував на те, що багатство також було привілеєм знаті. Це допомагало підтримувати соціальну стабільність і збереження традицій [3, с. 34].

Висновок: Китайська цивілізація унікальна не просто тривалою історією свого існування, вона є ровесницею стародавнього Єгипту і Межиріччя, які давно вже канули в Лету. Але, перш за все, тією вражаючою властивістю протягом усього часу є здатність зберігати правонаступництво розвитку державності.

Список використаних джерел:

1. Кіктенко В. О. Нарис з історії українського китаєзнавства. Київ: Вісник Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України, 2002. – 197 с.
2. Бабян С. Історія дослідження педагогічних ідей Конфуція у XX столітті у Китаї. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2012_43%281%29_26
3. Князєв В. М., Бакаєв Ю. В., Василевська Т. Е. Філософські проблеми державного управління: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В. М. Князєва. К.: НАДУ, 2012. 202 с.

4. Нікітін В. В., Александрович О. О. Організація державного контролю в Китаї: традиції та сучасний досвід державного управління / В. В. Нікітін, О. О. Александрович // Теорія та практика державного управління. 2015. Вип. 1. С. 208-216.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: сучасний бізнес функціонує в динамічному та глобалізованому світі, де технології розвиваються з неймовірною швидкістю, а конкуренція стає все більш жорсткою. У таких умовах успіх компанії залежить не тільки від економічних показників, але й від її цінностей, етики та соціальної відповідальності. Філософські основи бізнесу допомагають компаніям сформулювати чітку місію, визначити довгострокові цілі та розробити ефективну стратегію розвитку [3, с. 85].

Мета дослідження: всебічний аналіз філософських основ бізнесу, виявлення їхнього впливу на стратегічні рішення компаній та розробка рекомендацій щодо впровадження філософських принципів у практику управління.

Об'єкт дослідження: філософські засади, які лежать в основі діяльності сучасних компаній.

Предмет дослідження: бізнес (також відомий як підприємство або фірма) є організацією, що бере участь в торгівлі товарами чи послугами споживачам.

Завдання дослідження: проаналізувати основні філософські концепції, які впливають на бізнес; виявити зв'язки між філософією та різними аспектами бізнесу (стратегія, культура, лідерство).

Виклад основного матеріалу. Бізнес-компанії переважають в ринковій економіці, де більшість з них приватні і започатковані з метою одержання прибутку для збільшення багатства їх власникам. Компанії також можуть бути «не для прибутку» або державними корпораціями. Поняття «підприємець» з'явилося вперше у Франції в XIII ст. і походить від французького «entrepreneur» (антрепрен'єр, підприємець) – посередник, від дієслова «entreprendre» – робити, зацікавити. Використовується це поняття в двох значеннях: 1) так називали осіб, відповідальних за використання великомасштабних будівельних або виробничих проєктів; 2) так називали організаторів парадів і музичних вистав. З XV ст. французький термін «entrepreneur» трансформується в англійське «enterprise», що має значення 1) складний, ризикований проєкт або справа (діло); 2) готовність до активних дій, ініціативність; 3) спільне господарське підприємство; різновид бізнесу; постійна спрямована діяльність [1, с. 9]. Підприємництво покликане здійснювати принципово нову діяльність, засновану на нових ідеях і рішеннях, які ще не відомі на ринку, та повністю контролювати всю справу, брати в прийнятті усіх рішень безпосередню участь. Підприємництво є першим етапом становлення та розвитку бізнесу. Бізнес – самостійна ініціативна економічна діяльність, що здійснюється за рахунок власних та залучених ресурсів, має ризиковий характер і належний рівень відповідальності та ставить за мету отримання прибутку та розвиток власної справи шляхом задоволення потреб суспільства в умовах ринку. Підприємництво – інноваційний вид бізнесу, що здійснюється з високим ступенем ризику, шляхом реалізації власних ідей та рішень особою у відповідних умовах з метою отримання прибутку та розвитку суспільства на основі інновацій. Бізнес, організований людиною в ринкових умовах, не може бути закритою структурою, а його функціонування багато в чому залежить від середовища, в якому він діє. Сучасний етап розвитку бізнес-середовища, що виник внаслідок всебічного реформування усіх сфер суспільного життя та пошуком держави свого вектору розвитку та ніші в глобальному світі, зумовлює нові тенденції та докорінні зміни в системі управління організацією. Питання узагальнення та пошуку необхідних та істинних шляхів регулювання організацій сучасного типу займається філософія управління [4]. У нашому постійному прагненні повністю самостійного відповідального управління ми збираємося перейти на нову операційну систему компанії. Основна філософія бізнесу є фундаментом для нашої практики внеску у розвиток суспільства або нашої рішучості «присвятити себе прогресу та розвитку суспільства та добробуту людей за допомогою нашої ділової активності, тим самим підвищуючи якість життя у всьому світі», як це проголошено в Основній меті управління. Зараз, уперше приблизно за 60 років, ми суттєво оновили Базову філософію бізнесу, взявши до уваги зміни у соціальних умовах та бізнес-середовищі. Якщо розглядати підприємство як громадський суб'єкт суспільства, можна зробити висновок, що управлінські ресурси, необхідні цьому підприємству, включаючи персонал, капітал, землю і матеріали, були довірені йому суспільством. Підприємство має робити внесок у розвиток суспільства, займаючись діяльністю, що дозволяє найкращим чином використовувати ресурси, довірені йому суспільством, і цим створювати додаткову вартість [5, с. 1]. Філософські основи бізнесу, як професійної сфери діяльності вже тривалий час активно аналізуються в країнах євроатлантичного регіону, оскільки існує потреба вдосконалення сектора бізнес-освіти, що спеціалізується на підготовці спеціалістів у сфері управління бізнес-процесами та суттєво сприяє розвитку підприємницької активності. У нашій країні для розвитку потужного сектора бізнес-освіти поки що не сформовано достатньо репутаційного капіталу, оскільки все що остаточно не використовувалося чітке усвідомлення сутності і практичного значення підприємства та бізнесу для продуктивного розвитку економіки в цілому [2, с. 185].

Висновок Отже, філософія бізнесу за умови відтворення логіки та структури викладу навчального матеріалу, здатна забезпечити формування та вдосконалення важливих компетентностей для сучасних фахівців у галузі бізнесу.

Список використаних джерел

1. Шамборовський Григорій. Філософія бізнесу. Львів. 2021. 56 с.
2. Тетяна Глушко. Філософія бізнесу як міждисциплінарна освітня компонента. Київ. 2022. 196 с.

3. Грицун М. Філософські основи бізнесу // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. – Ужгород: Видавництво УжНУ, 2011. Вип. 24. С. 85–88.
4. Філософія бізнесу URL: https://pidru4niki.com/87615/finansii/filosofiya_biznesu
5. Юкі Кусумі «Основна філософія бізнесу Panasonic Group» 19 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грани. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: У сучасному глобалізованому світі бізнес є однією з найбільш динамічних і вагомих сфер суспільного життя. Його вплив на соціально-економічний розвиток і культурні процеси неможливо переоцінити. У цьому контексті філософські засади бізнесу є надзвичайно актуальними, оскільки вони допомагають зрозуміти не тільки економічну, але й соціальну, культурну та моральну роль підприємництва. Сучасні бізнес-моделі ґрунтуються не лише на економічних показниках, але й на ціннісних підходах, таких як етика, соціальна відповідальність, екологічна стійкість і корпоративна культура. Тому дослідження філософії бізнесу дозволяє глибше зрозуміти сутність і функціонування бізнесових структур, а також їхній вплив на суспільство. Мета дослідження: аналіз філософських основ бізнесу, дослідження еволюції підприємницької діяльності через призму філософії та вивчення ключових етичних і соціальних принципів, що лежать в основі успішного бізнесу. Також важливо дослідити роль філософії в управлінні компаніями та її вплив на формування стратегії розвитку бізнесу. Завдання дослідження: вивчити основні філософські підходи до бізнесу та їхні історичні передумови; проаналізувати взаємозв'язок між етикою та підприємництвом; дослідити роль філософії у побудові внутрішньої корпоративної культури; розглянути вплив філософських концепцій на довгострокову стратегію бізнесу та прийняття рішень. Об'єкт дослідження: бізнес як соціально-економічне явище, що поєднує в собі економічні, соціальні та культурні аспекти. Бізнес є рушієм економічного прогресу, але водночас його функціонування значною мірою визначається філософськими засадами, що впливають на стратегію розвитку, взаємодію з клієнтами, партнерами та суспільством у цілому. Предмет дослідження: філософські принципи та етичні норми, що формують основу бізнесу, а також їхній вплив на розвиток підприємницької діяльності, управління та корпоративну культуру. Виклад основного матеріалу. Філософія бізнесу має величезне значення для будь-якої організації, оскільки визначає її цінності, стратегічні цілі та етичні норми [1]. Вона допомагає керівникам і власникам бізнесу будувати стійкі та соціально відповідальні компанії, які здатні адаптуватися до змін у середовищі та водночас залишатися вірними своїм принципам. Сьогодні підприємства все частіше орієнтуються не лише на отримання прибутку, але й на створення додаткової цінності для суспільства, що включає екологічну відповідальність, розвиток людських ресурсів та покращення умов життя. Зовнішня і внутрішня філософія компанії: Філософія компанії складається з двох основних аспектів: внутрішнього та зовнішнього [2]. Внутрішня філософія визначає, як компанія організовує свою діяльність, взаємодію між працівниками, створення корпоративної культури та прийняття рішень. Це охоплює питання лідерства, мотивації співробітників, інноваційного потенціалу і гнучкості управлінських процесів. Зовнішня філософія бізнесу фокусується на тому, як компанія взаємодіє з ринком, клієнтами, постачальниками та суспільством загалом. Сюди належить комунікація з клієнтами, вибудовування бренду та іміджу компанії, а також її соціальна відповідальність. Підприємства, які керуються чіткими етичними принципами, мають більш високу репутацію, лояльність клієнтів та міцніші позиції на ринку. Роль етики в бізнесі. Етика займає центральне місце в філософії бізнесу. Етичні принципи допомагають визначати, що є правильним чи неправильним у процесі прийняття рішень. Це включає чесність, прозорість, повагу до прав людини та соціальну відповідальність. Компанії, які керуються етичними нормами, не тільки забезпечують стабільний розвиток, але й сприяють побудові стійких відносин зі своїми клієнтами, партнерами та співробітниками [3]. Підприємництво як філософія. Підприємництво – це більше ніж просто економічна діяльність. Це ініціативний підхід до створення нових можливостей, впровадження інновацій та прийняття рішень у ситуаціях невизначеності. Філософія підприємництва спрямована на постійний пошук нових ідей, ризик і відповідальність за їх реалізацію [4]. Підприємці, з одного боку, сприяють економічному зростанню, а з іншого – вони виступають двигунами соціальних і культурних змін [5]. **Висновок.** Філософія бізнесу є важливим аспектом розвитку підприємницької діяльності. Вона дозволяє визначити етичні засади, на яких базується бізнес, його роль у суспільстві та напрямки стратегічного розвитку. В умовах сучасної глобальної економіки, де ринки постійно змінюються, філософські принципи бізнесу допомагають компаніям залишатися гнучкими, відповідальними та успішними в довгостроковій перспективі. Філософія підприємництва спрямована на постійний пошук нових ідей, ризик і відповідальність за їх реалізацію. Підприємці, з одного боку, сприяють економічному зростанню, а з іншого – вони виступають двигунами соціальних і культурних змін.

Список використаних джерел:

- 1.Плохій К. Зовнішня філософія бізнесу. Від народження і до закриття. URL: <http://pressassociation.org.ua/ua/zovnishnya-filosofiya-biznesu/>
- 2.Філософія бізнесу. URL: https://pidru4niki.com/87615/finans/filosofiya_biznesu
- 3.Юкі Кусумі Основна філософія бізнесу Panasonic. URL: https://holdings.panasonic/global/corporate/about/philosophy/ua-uk/pdf/panasonic_bbp.pdf
- 4.Філософія управління бізнесом. URL: <http://businessman.org>
- 5.Драгомирецька В. Етичні принципи в бізнесі. URL: <http://etika-business.org>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження. Діяльність людини в суспільстві обумовлена певними філософськими засадами, які формують економічні, соціальні та культурні контексти. У рамках сучасного ринку ці засади стають особливо важливими у сферах управління соціальними процесами та підприємницькою діяльністю бізнесових структур. В умовах глобалізації та цифровізації ринкових відносин важливо аналізувати, як історичні концепції ринку впливають на сучасні практики підприємництва та управління, а також на зміну соціальних відносин.

Мета дослідження: аналіз ринкових відносин в українській та світовій історії, вивчення філософії ринку та розвитку малого, середнього і великого бізнесу в контексті сучасних економічних викликів.

Предмет дослідження: соціально-економічне розміщення продуктивних сил України і розвиток галузей її економіки в умовах ринкових відносин, з акцентом на вплив глобалізації, цифровізації та інновацій на підприємництво.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини, які формуються на основі людських потреб і інтересів, а також похідні відносини, що виникають у процесі взаємодії суб'єктів економіки.

Завдання дослідження: вивчити вплив історичних концепцій ринку на сучасні ринкові відносини, а також проаналізувати розвиток малого, середнього і великого бізнесу в Україні та світі. Оцінюватиметься роль державного втручання в ринкові процеси, а також вплив нових технологій і глобалізації на поведінку ринкових суб'єктів.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі ринкові відносини виступають ключовим механізмом соціально-економічної діяльності людини. Вони охоплюють не лише обмін товарами та послугами, але й відображають глибокі зміни в суспільстві, пов'язані з глобалізацією, розвитком технологій і змінами в економічних моделях. Ринкова економіка має довгу історію становлення, і для кращого розуміння її сучасного вигляду необхідно звернутися до витоків. Перші моделі ринку з'явилися ще у давнину. Інший варіант цієї моделі ринкової економіки пов'язується з розвитком Стародавньої Греції у середині I тис. до н.е., де виникла система приватної земельної власності, усе більш незалежної від держав XVIII-XIX [1, с. 156]. Це заклало основи для формування інституту власності, який є важливою складовою сучасної ринкової економіки. З плином століть ринкові відносини стали основою для економічної конкуренції та регулювання обміну, що посилювалося з розвитком міст і комерційних центрів у середньовіччі. Середньовічні ярмарки, які набули поширення у XII столітті, можна розглядати як перші спроби організації внутрішнього ринку. Вони не лише сприяли обміну товарами, але й слугували платформою для розширення соціальних та економічних зв'язків між регіонами. Купці з різних частин Європи привозили товари, чим стимулювали не тільки внутрішній ринок, а й розвиток зовнішньої торгівлі. Ця практика була особливо важливою для господарства України, де зовнішня торгівля залишалася ключовим елементом економічного зростання [3, с. 486]. Ярмарки не тільки сприяли обміну товарами, але й відігравали роль каталізатора культурних обмінів та взаємодії між різними народами. Однак із розвитком технологій і економічних теорій ринкові відносини зазнали суттєвих змін. У XX столітті маркетинг як дисципліна став визначальним інструментом вивчення і впливу на ринок. В дійсності, маркетинг вже давно не є тією теорією, про яку говорили Ф. Котлер і Дж. Траут [2, с. 195]. Спочатку маркетинг ґрунтувався на вивченні попиту та пропозиції товарів і послуг, але в сучасних умовах він все більше орієнтований на емоційний та соціальний аспекти взаємодії зі споживачем. Від класичних теорій відбулася значна еволюція, зокрема через появу цифрових ринків, нових форм реклами і поведінкових стратегій, орієнтованих на глибинне розуміння потреб споживачів. У світлі сучасних економічних викликів, поняття ринкової рівноваги й економічного оптимуму також набувають нових відтінків. Економічний оптимум – це стан, коли ресурси використовуються з максимальною ефективністю, при цьому досягається найвищий можливий рівень добробуту суспільства. Ринкова рівновага виникає тоді, коли попит і пропозиція збалансовані таким чином, що ціни стабілізуються, а ринок працює без значних зовнішніх втручань. Ліберальна парадигма вважає цей стан ідеалом, до якого прагне кожна економічна система. Але в сучасному світі глобалізація та цифрові ринки призводять до постійного розриву рівноваги, що вимагає активного втручання з боку держави [4, с. 336]. Зокрема, це стосується регулювання таких галузей, як цифрові платформи, глобальні фінансові ринки та монополізації. Державне втручання в сучасну ринкову економіку відіграє важливу роль. Особливо це помітно в умовах цифровізації економіки, де держава змушена контролювати ринки, які швидко змінюються і регулюються новими технологіями. Наприклад, регулювання цифрових ринків і криптовалют є одними з головних викликів сьогодення. Держави намагаються забезпечити прозорість і безпеку для споживачів, водночас підтримуючи інновації та конкуренцію.

Висновок. Людина в умовах ринкових відносин стикається з постійними викликами, що вимагають адаптації до швидких змін та нових технологій. Ринок більше не є лише механізмом обміну товарами, а перетворився на складну систему, де важливу роль відіграють інновації, соціальні взаємодії та державне регулювання. Досягнення економічної рівноваги залишається метою, проте глобальні виклики роблять цей процес складнішим. Держави повинні контролювати ринки, захищати споживачів і підтримувати стабільність.

У сучасному світі ринок є не лише економічною реальністю, але й простором для творчості та розвитку нових стратегій економічного розвитку.

Список використаних джерел

- 1.Філософія ринкових відносин (навчально-методичний посібник)/ Р. І. Олексенко: Мелітополь. 2019. Бібліогр. 311 с.
- 2.Олексенко Р.І. Філософія ринкових відносин: навчально-методичний посібник / Р.І. Олексенко. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2019. 311 с.
- 3.Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу: підручник/Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко; за ред. Б. Д. Лановика. К. Вікар, 1999. 737 с.
- 4.Леоненко П. М. Економічна історія: навч. посіб. /П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. К.: Знання-Прес, 2004. 499 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження Україна в контексті глобалізації стає дедалі очевиднішою в сучасному світі, коли міжнародна інтеграція охоплює всі сфери життя – від економіки та політики до культури та соціальних відносин. Глобалізація створює як нові можливості для розвитку, так і виклики, особливо для країн, що знаходяться на перехресті різних геополітичних впливів. Україна, будучи частиною європейського континенту і маючи важливе стратегічне значення, активно залучена в ці процеси, що робить її адаптацію до глобальних змін однією з ключових передумов успішного розвитку.

Мета дослідження: аналіз впливу глобалізаційних процесів на Україну, визначення її ролі в сучасному світі та вивчення наслідків міжнародної інтеграції для соціально-економічного та політичного розвитку країни. Основними завданнями дослідження є: оцінка позитивних та негативних аспектів глобалізації для України, дослідження змін у зовнішньоекономічних і політичних зв'язках, а також вивчення впливу глобальних тенденцій на українську культуру та національну ідентичність.

Об'єкт дослідження: Україна як частина глобального світу, яка інтегрується в міжнародні політичні, економічні та культурні процеси. Важливим аспектом є аналіз того, як Україна пристосовується до викликів глобалізації, зокрема в умовах сучасних економічних і політичних змін, пов'язаних з її прагненням до інтеграції в Європейський Союз та глобальні ринки.

Предмет дослідження: процеси глобалізації, які впливають на економічну, політичну і культурну трансформацію України.

Завдання: дослідження: визначення шляхів, як Україна може ефективно використовувати можливості глобалізації для економічного зростання та політичного розвитку, водночас зберігаючи національну самобутність і суверенітет.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація відкриває перед Україною нові перспективи для економічного розвитку, залучення іноземних інвестицій, розширення ринків збуту продукції та підвищення якості життя громадян завдяки впровадженню передових технологій, а також розвитку міжнародної співпраці [1]. Інтеграція у світову економічну систему дозволяє країні брати участь у глобальних процесах обміну знаннями, ресурсами та інноваціями, що сприяє зміцненню її конкурентоспроможності на міжнародній арені. Проте глобалізаційні процеси також несуть із собою низку викликів, таких як зростання економічної нерівності, загроза втрати національної культурної спадщини, посилення залежності від зовнішніх економічних і політичних впливів [2]. Одним із ключових завдань для України в цих умовах стає знаходження оптимального балансу між інтеграцією у світову спільноту та збереженням власної культурної, економічної та політичної ідентичності. Тільки таким чином країна зможе максимально скористатися перевагами глобалізації, мінімізуючи її потенційні ризики та загрози [3]. Важливою складовою цього процесу є розвиток національної економічної стратегії, яка враховуватиме як глобальні тенденції, так і специфіку українського суспільства. Це включає підтримку вітчизняного виробництва, стимулювання інноваційного розвитку, створення сприятливих умов для малого і середнього бізнесу та розвиток людського капіталу. Крім того, Україна повинна активно просувати свою продукцію на міжнародних ринках, зокрема на ринках ЄС, а також формувати позитивний імідж держави як надійного партнера для інвестицій [4]. Однак пошук балансу між глобалізаційними перевагами та збереженням національних інтересів вимагає особливої уваги до збереження культурної спадщини та національної самобутності. Це можна забезпечити через підтримку та розвиток української мови, традицій, освіти, мистецтва й літератури [5]. Важливим елементом також є створення умов для зростання соціальної справедливості та рівності, щоб результати глобалізації сприяли розвитку всього суспільства, а не лише окремих його верств.

Висновок: Україна знаходиться на етапі активної участі в глобалізаційних процесах, що надає їй нові можливості для розвитку, але водночас вимагає стратегічного підходу до збереження національних інтересів. Успіх України в контексті глобалізації залежить від здатності адаптуватися до глобальних викликів, захищати свій суверенітет і активно брати участь у міжнародних економічних, політичних та культурних процесах, зберігаючи при цьому свою унікальність.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Павлина Україна в контексті глобалізації URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21981/1/553-555.pdf>
2. Ковальова А. М. Україна у світових глобалізаційних процесах: виклики і відповідь URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/229042214.pdf>
3. Павлік В. В. Україна в глобалізаційних процесах: перспективи та виклики URL: https://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/15054.014.pdf
4. Никитишин Таміла Україна в контексті глобалізації URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/21963>
5. Людімила Новоскольцева Україна в сучасних глобалізаційних процесах: виклики національній державі URL: <https://mhpi.chnu.edu.ua/index.php/issues/article/view/248>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ГРОШІ ТА РЕЛІГІЯ

Актуальність теми дослідження: гроші та релігія часто породжують питання про справедливість, багатство, бідність. Ці питання допомагають розуміти, чому люди роблять певні фінансові та релігійні вибори.

Мета дослідження: розкриття природи взаємодії між грішми і релігією, з'ясування того, як ці дві сфери взаємодіють, впливають одна на одну і формують вірування та цінності людей.

Предмет дослідження: низка питань становлення та розвитку особистості: питання дискреційного сприйняття індивідом грошових і релігійних питань.

Об'єкт дослідження: комплексна взаємодія між грішми і релігійними віруваннями.

Завдання дослідження: дослідження взаємодії між грішми і релігією; дослідження зростаючої ролі грошей у сучасному світі; обґрунтування функції релігії в житті людини.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи релігію як об'єкт філософських знань, соціально-духовний феномен суспільства, він досліджує процес відображення релігії у свідомості людини, формування духовних цінностей, релігійних символів і понять. За такого аналізу об'єктом дослідження є не тільки сама релігія, а й природне та соціальне середовище, яке впливає на її формування. Отож, розпочнемо наш огляд із нашого першого поняття – « гроші ». Гроші – особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів та послуг. Гроші виконують функції мірила вартості та засобу обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. З утворенням світового ринку, деякі національні гроші виконують функції світових. В економічній теорії виділяють дві основні концепції походження грошей: раціоналістична – гроші виникли як наслідок певної раціональної угоди між людьми через необхідність виділення спеціального інструменту для обслуговування сфери товарного обігу. Еволюційна – гроші виділяють із загальної товарної маси, оскільки вони найпридатніші для виконання функціональної ролі грошового товару. Той чи інший товар стає грішми лише в межах певної особливої суспільної форми, товарного виробництва й обігу [1]. Гроші сьогодні - не лише заробітна платня, а й предмет мрій, реальна можливість досягти своєї мети, вирішити певні проблеми тощо. Гроші стали визначальним показником успіху і самодостатності людини. Сила тепер не просто в знанні, а в знанні, серед іншого, як заробити, добути гроші, капітал, багатство. Та чим би ви не займалися у майбутньому, пам'ятайте, що самі дорогі речі не мають ціни. Наприклад, здоров'я. Не економте на здоров'ї. Пам'ятайте, що за гроші не купиш гарний настрій. Або повагу оточуючих. Або любов близьких. Не обідняйте себе, намагаючись все виміряти грішми [5]. Прислухайтеся до думки французького письменника Жана де Лабрюйєра: «Багатству деяких людей не слід заздрити: вони здобули його такою ціною, яка нам не по кишені, вони жертвували ради нього спокоєм, здоров'ям, честю, совістю. Це надто дорого». Гроші самі по собі не приносять нещастя, все обумовлюється ставленням до них людини. Загальну мову з грішми можна знайти, якщо не робити накопичення їх змістом всього свого життя і тим паче не використовувати для цього нечесні методи [2]. Багато науковців, як стверджує Несправа М.В., таких, як М. Вальзеру Брент Нельсен і Джеймс Гут, звертають увагу на вагомий вплив релігії та церкви на інтеграційні процеси в Європі. Не зважаючи на те, що внаслідок секуляризації роль та вплив церкви та релігії, втратив свою владу в деякій мірі. Але релігійні ідеї, «були перетворені європейцями у звичаї, процедури, символи та інститути через тривалий і складний процес тієї індивідуально роботи, яка, як зазначає Майкла Вальзера, утворює спільну релігійну спадщину» [3]. Таким чином релігійна діяльність знаходиться під впливом ринкової економіки. Теорія зводить релігійні інститути до ринкових агентів, а самі традиції стаються споживацькими товарами. Тобто, сама економіка релігії розглядається в рамках теорії поведінки споживача. Тобто аналізується діяльність церкви, як монополіста та в рамках багатоконфесійності, як таку, що діє в рамках конкуренції, тільки релігійної [4].

Висновок: виходячи з вище сказаного, можна зрозуміти, Біблія визнає, що багатство може бути певним благом. Важливішим є ставлення людини до грошей і багатства. Тому гроші для людини можуть бути як прокляттям, так і благословенням. Все залежить від цілей людини.

Список використаних джерел:

1. Релігія і гроші: біблійне вчення про церковну десятину URL: <https://firtka.if.ua/blog/print/religiia-i-groshi-bibliine-vchennia-pro-tserkovnu-desiatinu>
2. Марепа В.О. Гроші в нашому житті. 2015. URL: http://fel2005.dp.ua/docs/doc_296.pdf
3. Несправа М.В. Вплив релігії на процеси економічного зростання та європейської інтеграції: аналіз наукових досліджень у парадигмі соціального конструктивізму. Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2017. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/filipol_2017_2_4
4. Тимчик О.А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія. Київ: КНТ, 2014. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24613/1/ekonomika_ta_religia.pdf
5. Біблія та гроші. 10 цитат. URL: <https://credo.pro/2020/01/253601>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах ринкові моделі господарювання стають вирішальними для розвитку економік різних країн. Вони впливають на добробут населення, рівень соціальної справедливості, конкурентоспроможність національної економіки та інші важливі аспекти життя суспільства. Вивчення моделей ринкового господарства є актуальним через необхідність пошуку балансу між ефективністю ринку та соціальними потребами.

Мета дослідження: аналіз основних моделей ринкового господарства, їх особливостей, впливу на економіку та суспільство.

Предмет дослідження: принципи функціонування різних моделей ринкового господарства.

Об'єкт дослідження: економічні системи, побудовані на основі різних моделей ринкового господарства.

Завдання дослідження: аналіз ліберальної, соціалістичної та змішаної моделей ринкового господарства, вивчення їх впливу на економічні та соціальні процеси, а також дослідження ролі держави в організації ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу. Ринкове господарство в різних країнах розвивалося відповідно до специфічних економічних, соціальних та політичних умов. Основними моделями ринкового господарства є ліберальна, соціалістична та сумішова моделі [1, с. 81]. Ліберальна модель акцентує увагу на мінімальному втручанні держави в економічні процеси та максимальній свободі ринку. Водночас ця модель прагне до максимальної ефективності ринку, але може призводити до нерівності та соціальної несправедливості [2, с. 381]. Соціалістична модель, навпаки, базується на принципах рівності та активного втручання держави в економіку. Однак така система нерідко зіштовхується з проблемою браку стимулів для інновацій, що може обмежувати розвиток економіки. Прагнення до повного контролю над економічними процесами створює ризики бюрократизації та зниження ефективності. Змішана модель господарства поєднує елементи вільного ринку з державним регулюванням, намагаючись взяти найкраще від обох підходів. Головним інструментом створення моделі ринку має бути не стихійна гра сил, а активна й послідовна діяльність держави щодо створення необхідних інститутів ринку [3]. Важливою характеристикою змішаної моделі є гнучкість: вона дозволяє адаптувати економіку до змін глобального ринку та реагувати на соціальні виклики, зокрема, забезпечення рівних можливостей для всіх громадян. Економічні системи різних країн розвиваються під впливом різних факторів, зокрема культури та історичних передумов [3]. Наприклад, у скандинавських країнах значна увага приділяється соціальній справедливості, що в свою чергу, впливає на форму ринкової моделі. Успішне функціонування економіки залежить від стабільної динаміки цін, конкурентоспроможності ключових галузей промисловості та сталого економічного зростання. Частково на це впливає інфляція, яка є загрозою для економічної рівності та конкурентоспроможності. Тому держава повинна використовувати такі заходи для підтримання зайнятості, які не провокують інфляцію та негативний вплив на економіку [4, с. 215]. У сучасних умовах глобалізації змішана модель виглядає найбільш ефективною, оскільки вона дозволяє економікам залишатися конкурентоспроможними, забезпечуючи водночас соціальні гарантії для громадян.

Висновок. Моделі ринкового господарства мають різні підходи до організації економічних процесів, кожна з яких має свої переваги та недоліки. Ліберальна модель забезпечує ефективність, але може призводити до соціальної нерівності. Соціалістична модель прагне до рівності, але часто жертвує економічною ефективністю. Змішана модель, яка сьогодні є найбільш поширеною, прагне поєднати переваги обох підходів, збалансовуючи свободу ринку з необхідним державним регулюванням.

Список використаних джерел:

1. Стігліц, Дж. Е. Глобалізація та її невдоволення. W.W. Norton & Company. 2002 252 с.
2. Acemoglu, D., & Robinson, J.A. Чому країни занепадають: походження влади, процвітання та бідності. Корона Бізнес. 2012. 420 с.
3. Моделі сучасної ринкової економіки. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22020/
4. Гальчинський А. С., Єщенко П. С., Палкін Ю. І. Основи економічної теорії: Підручник. К.: Вища шк., 1995. 471с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Філософські основи бізнесу» є дуже актуальна, перш за все, потребою визначення сутності та соціально-практичного функціоналу бізнесу, адже «філософія бізнесу досліджує фундаментальні принципи, які лежать в основі створення та функціонування бізнесу, його природу і сенс, роль та цінність в суспільстві». Крім того, філософія бізнесу також традиційно позиціонується як така, що відіграє ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: аналіз філософської основи бізнесу, початок виникнення бізнесу, основа бізнесу з точки зору філософів, поняття бізнес, підприємництво, філософія бізнесу.

Об'єкт дослідження: бізнес, як одна з головних сфер філософських роздумів.

Предмет дослідження: значення філософських ідей для бізнесу.

Завдання дослідження: проаналізувати роль філософії у розвитку бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Сучасному бізнесмену, стартаперу, топ-менеджеру і просто людині, яка хоче втілити свою ідею потрібно щось більше, ніж бізнес-навички та розуміння ринку. У сучасному світі з його шаленим темпом багато бізнес-рішкет приймають за принципом «дій зараз – думай потім». Іноді це допомагає, але в більшості випадків рано чи пізно призводить до кризи. Багато людей залишаються заручниками своїх звичок, цілей і прагнень, нагадуючи могутніх слонів, вирощених на слонячих фермах. З дитинства їх прив'язували мотузкою до дерева, не даючи піти до лісу. Коли тварини виростають, то навіть не усвідомлюють своєї волі й можливостей через звичку бути на прив'язі переконань. Гроші люблять сміливість, але людина за своєю суттю боязка. Вона боїться втратити зароблене і тим самим може застрягти в своїх рамках дозволеного. Відсутність розвитку бізнесу дорівнює його руйнуванню. Зворотний бік цієї медалі – «сміливіці», які інвестують щедро, часто, авантюрно. Але між ризикованістю і сміливістю є велика різниця. Ризик у бізнесі – це сміливість з розумом. Насправді грошима керує розум, але сучасна людина не хоче вчитися. Вона перенасичена інформацією, яку отримує звідусіль і на різні теми. Є ілюзія, що ми все знаємо апіорі, синтезуємо спеціальні знання із загальних. Але це не так. На тлі освітньої вседозволеності, проектів, що вистрілили в руках творців-самоучок, здається, що для успіху достатньо бажання, завзятості і щасливого випадку. Так, успішним може бути кожен, але не варто забувати той факт, що багато людей, що досягли вершин, потім знову сідали за парту, адже і для розвитку бізнесу, і для управління ним потрібні знання. Чим більше вузькопрофільної інформації ви отримувате, тим більше у вашому мозку і свідомості процесів, зосереджених на досягненні цілей, які ви перед собою ставите [1]. Щоб сформувати філософію бізнесу, потрібно актуалізувати цінності, які притаманні або мають стати такими. Перевагою такого підходу стає адаптивність філософії бізнесу до кризових ситуацій, в яких система цінностей змінюється згідно з обставинами. Так, брак досвіду або інструкцій не стає завадою на шляху реалізації підприємницької діяльності, якщо в її основі є «робоча» ціннісна парадигма. Війна в Україні стала маркером, що підкреслив червоним кольором хибні цінності, а зеленим – справжні. Сьогодення обумовлює створення нового формату філософії бізнесу, де ціннісна парадигма презентує незвичні форми. Важко уявити собі зараз усі ці мотиваційні програми, які працювали до війни. Змінюються не тільки умови, змінюються цінності, під які було створено безліч корпоративних заходів. Зараз потрібно знайти внутрішню опору, щоб бізнес зміг працювати настільки, наскільки це можливо. Саме філософія бізнесу стає тим стрижнем, який спроможний цю задачу вирішити. Аналізуючи перші під час війни статті з управління персоналом, можна не тільки констатувати ці зміни, а й формувати нову стратегію розвитку підприємства. Наприклад, українські компанії відмічають ріст запитів на прозору та своєчасну комунікацію зі співробітниками. Спількування всередині команди також стає відвертішим, з'являється щира потреба в неробочій комунікації з колегами. Також продовжує зростати тренд на гнучкість у роботі, і хоча це явище може бути тимчасовим, не слід ним нехтувати. Можливість продовжити роботу навіть з різних країн, безумовно, допомагає сконцентруватися на інших важливих питаннях щодо управління персоналом. В історико-феноменологічному контексті філософія бізнесу має досі широкі межі, залежно від куту зору поділяється на внутрішні або зовнішні. Науково-теоретичних праць на цю тему достатньо як в Україні, так і у світі. Ми будемо спиратися на розуміння філософії бізнесу як комплексу духовно-практичних цінностей [2]. Поширення ринкових принципів господарювання зумовлює необхідність активної участі людини в суспільному виробництві шляхом реалізації своїх розумових (в тому числі організаційних та управлінських) та фізичних здібностей з метою отримання доходу або покращення середовища існування. Ринковий динамізм зумовлює високу функціональність суб'єктів, тому людина в економічній системі може діяти в наступних формах: –власник капіталу – фінансових та матеріальних активів, який надає їх у користування іншим суб'єктам за відповідну плату на основі договорів оренди, кредиту тощо;– найманий працівник – особа, яка реалізовує свої здібності на користь власника підприємства, на якому він працює, та отримує дохід у вигляді заробітної плати;– менеджер – який займається управлінням на підприємстві, заснованому повністю або частково на капіталі інших осіб, тобто менеджери можуть залучатися як до управління підприємствами інших осіб, так і до власних (наприклад, входити до виконавчого органу акціонерного товариства) і отримує дохід у вигляді зарплати;– бізнесмен – організатор та управлінець власного бізнесу, який отримує дохід у вигляді прибутку від діяльності справи та ефективного комбінування наявних ресурсів. В реаліях бізнес-середовища

також існує підприємець, який відрізняється від бізнесмена метою діяльності, способом ведення справи, її розміром функціями тощо, але в господарській практиці часто ці два поняття ототожнюються. Найактивнішою формою економічної діяльності людини є бізнес, який в перекладі з англійської мови означає «діяльність, справу, заняття». Однак, не зважаючи на простоту та зрозумілість даного поняття, трактування бізнесу різняться за часовими та національними ознаками [3]. У гуманістичній філософії бізнесу етика відіграє центральну роль. Пріоритет цінності, гідності та незалежності людей узгоджується з гуманістичним підходом у бізнесі, який наголошує на добробуті працівників, зацікавлених сторін і суспільства в цілому. Гуманістична філософія в бізнесі заохочує раціональний підхід до прийняття рішень. Це передбачає використання науково-обґрунтованих практик, відповідальне використання науки й технологій і пошук творчих рішень для бізнес-завдань. Гуманістичний бізнес визнає важливість демократії та прав людини в організаційній структурі. Ця філософія прагне рівності та розвитку кожної людини на робочому місці. Концепція особистої свободи в поєднанні з соціальною відповідальністю є фундаментальною для гуманістичної філософії бізнесу. Це передбачає створення робочого місця, яке цінує індивідуальну автономію, визнаючи при цьому колективну відповідальність організації перед суспільством і навколишнім середовищем. Гуманістична філософія в бізнесі недогматична і не нав'язує співробітникам жорсткі ідеології. Вона сприяє розвитку відкритої культури, яка поважає різноманітні погляди, віддзеркалюючи ненав'язливий характер гуманізму [4]. Існує та філософія, яку ви показуєте клієнтам, а є філософія внутрішньої частини вашої компанії, відношення до співробітників, яким чином будується система з середини. Як створюється філософія бізнесу? Вона народжується і продовжує видозмінюватися починаючи від створення компанії і закінчується рівно на її закритті. Від початку до кінця, але серце цієї філософії створює саме ви, оскільки вам же і вирішувати, що буде чути ваш клієнт і як він це буде сприймати. Чи існують невлучно створені елементи зовнішньої філософії? Так. Це може бути ціленапрявлена брехня у слогані компанії; це незрозумілий контент у соц мережах, тоді він є просто – ніяким; це гарантування, у розмові з клієнтом, одного, а виконання по-факту іншого, через певні причини і не сповіщення про ситуацію клієнтам. Тобто, ситуація буде цілком логічна для співробітників та власника, однак для ви станете тими, від кого люди підуть незадоволеними [5].

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме філософії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Філософія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел

1. Філософія бізнесу сьогодні: потрібно щось більше, ніж підприємливість URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/oktay-aliyev-rozpoviv-yak-vidkriti-sviy-biznes-kouching-dlya-biznesu-50170224.html>
2. Трансформація філософії бізнесу в Україні. Ірина Ушно URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/928>
3. Філософія бізнесу. Бізнес як вид економічної діяльності URL: https://pidru4niki.com/87615/finans/filosofiya_biznesu
4. Гращенко Н. Гуманістична філософія бізнесу / Н. Гращенко, О. Петінова / Південноукраїнські наукові студії : програма та матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 04-05 грудня, 2023 р.) / відпов. за випуск Петінова О. Б. Одеса, 2024. С. 80-82 URL: <http://www.dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/18855>
5. Зовнішня філософія бізнесу. Від народження і до закриття компанії URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/zovnishnya-filosofiya-biznesu/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальності теми дослідження: тема німецьких мислителів про природу власності є досить актуальною, особливо в контексті соціально-економічних змін, які відбуваються в світі. Вона відкриває можливість розглядати різні погляди на власність і її роль у суспільстві, а також аналізувати теоретичні концепції, які розкривали німецькі мислителі.

Мета дослідження: аналіз поглядів німецьких мислителів про природу власності.

Об'єкт дослідження: ідея власності, її виникнення, принципи, що їй лежать в основу, а також її вплив на соціальні відносини і суспільство в цілому.

Предмет дослідження: думки німецьких мислителів про природу власності.

Завдання дослідження: проаналізувати погляди німецьких мислителів, визначити, яке значення німецькі мислителі надавали власності як соціальному явищу, проаналізувати, які теоретичні моделі розвитку власності були запропоновані німецькими мислителями.

Виклад основного матеріалу. Німецька класична філософія об'єднує комплекс філософських концепцій, що спираються на розуміння ролі філософії в історії людства та розвитку світової культури. Представники цієї філософської традиції вважали, що філософія повинна критично досліджувати людську діяльність, приділяючи особливу увагу вивченню історії та природи людини. Німецькі мислителі зробили значний внесок у розвиток теорій власності, розглядаючи її крізь призму правових, економічних, соціальних і філософських аспектів. Класична німецька філософія включає філософські системи таких мислителів, як Іммануїл Кант, Йоган Готліб Фіхте, Фрідріх Вільгельм Йозеф Шеллінг, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель та Людвіг Андреас Фейєрбах, створені в другій половині XVIII – середині XIX століть. Це стало одним із найвищих досягнень світової філософської думки, завдяки чому ідеї соціального прогресу та свободи отримали вічне значення [3, с. 153]. Різні мислителі по-різному підходили до питання власності. Іммануїл Кант вважав, що власність є результатом індивідуальної свободи, де людина має право володіти речами завдяки власним зусиллям [1, с. 36]. Георг Гегель, зі свого боку, бачив власність як частину історичного розвитку суспільства, яка виникає через взаємодію між людьми. Карл Маркс аналізував власність як ключовий елемент капіталістичної системи, вважаючи її джерелом класової боротьби та економічної нерівності [2, с. 45]. У філософії суб'єкт перестає бути просто ментальною сутністю, що відображає реальність. У німецькій традиції він стає активним творцем: у Канті – як творча діяльність, у Гегелі – як дух в історичному процесі, у Маркса – як людство, що здійснює історичний прогрес через практичну діяльність. Систематичність мислення, незважаючи на відсутність спонтанності, взаємодіє з несвідомою роботою думки, де значну роль відіграє продуктивна уява. Колективне несвідоме, або міфічне мислення, також вважається необхідним етапом у розвитку суспільної свідомості [4, с. 123].

Висновок: отже німецькі мислителі розглядали власність як важливий аспект суспільства, причому погляди варіювалися від критики приватної власності до її захисту як індивідуального права.

Список використаних джерел

1. Історія філософії. Київ: Наукова думка, 2008. 248 с.
2. Маркс К. Капітал. Харків: Прометей, 2010. 790 с.
3. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Львів: Літопис, 2006. 480 с.
4. Юнг К.Г. Архетипи і колективне несвідоме. Київ: Дух і Літера, 2012. 588 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Політична культура в Україні визначається сучасними викликами та трансформаціями, які переживає країна. В процесі формування держави, Україна зазнавала значних змін у своїй політичній діяльності. Важливі питання щодо політичної соціалізації, ідеологій, публічної думки та сприйняття політичних процесів набули нового значення. Розуміння сучасної політичної культури є важливим для розвитку демократії та побудови стабільного політичного середовища в Україні.

Мета дослідження: проаналізувати політичну культуру України, проблеми та суперечності її становлення.

Предмет дослідження: розвиток української політичної культури.

Об'єкт дослідження: політична поведінка громадян України та їх ставлення до політичного життя.

Завдання дослідження: дати характеристику українській політичній культурі; визначити проблеми і суперечності її формування.

Виклад основного матеріалу. Однією з основних проблем є історична спадщина. Україна була частиною Радянського Союзу понад 70 років, під час яких ідеологія комунізму та цензура формували політичну свідомість громадян. Це призвело до зниження рівня політичної культури та активності громадян, тому що вони були при звичаєні до тоталітарного режиму та боялися висловлювати свою думку. Після отримання незалежності в 1991 році Україна встала на складний шлях формування нової політичної культури, але спадщина минулого залишає свої сліди. Радянська окупація (1921-1991) вкрай негативно вплинула на сьогодення нашої держави. Це призвело до знищення нашої культури, традицій, мови, нищилась історія та звичаї українського народу, наслідки цього ми можемо бачити в наші дні. Іншою важливою проблемою є корупція та низький рівень довіри до політичних інституцій. Неодноразові скандали з високими посадовцями, які залишались безкарними, відсутність ефективного контролю над державними фінансами сприяють поширенню корупції. Це руйнує довіру громадян до політичних лідерів і системи влади загалом. З корупцією ведеться активна боротьба. Для цього створено ряд організацій. Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – це органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [2]. Ще однією суперечністю є роль ЗМІ у формуванні політичної культури. З одного боку, доступ громадян до інформації може позитивно сприяти на світогляд людей, з іншого боку, медіа іноді стають інструментом політичної маніпуляції та пропаганди, що може спричинити поділ суспільства і сприяти поширенню фейків. В теперішній час найбільше інформації люди поглинають якраз таки із ЗМІ (телебачення, радіо, Інтернет, газети та журнали, тощо), і в більшості випадків – ця інформація вторинна [3]. Держава повинна контролювати та регулювати дію ЗМІ відповідно до Конституції України та Законів. В Україні діяльність ЗМІ регулюється законами «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформацію», «Про рекламу», «Про телебачення та радіомовлення» та низкою інших. Загальні засади діяльності мас-медіа визначаються Законом України «Про інформацію» [4].

Висновок. Отже, Україна стикається зі складними викликами у сфері політичної культури, які включають історичну спадщину радянського періоду, корупцію та низький рівень довіри до політичних інститутів. Зміцнення політичної культури вимагає системних заходів, включаючи політичну освіту громадян, боротьбу з корупцією та розвиток незалежних ЗМІ. Ці заходи є важливими для розвитку стабільної та демократичної політичної культури в Україні, сприяючи подальшому розвитку країни як суверенної держави.

Список використаних джерел

1. Радянська окупація України URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. НАЗК URL: <https://nazk.gov.ua/uk/robota-z-povidomlennyamy/>
3. Мас-медіа як чинник формування політичної культури URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1802/1/50.1.pdf>
4. Засоби масової інформації URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Зміни в економіці, технологіях, соціальних цінностях та потребах впливають на ставлення людей до грошей. Це охоплює питання фінансової грамотності, психології грошей, їх впливу на повноцінне та щасливе життя, а також питання соціальної нерівності та розподілу багатства.

Мета дослідження: вивчення впливу грошей на психологію та затребуваність людини.

Предмет дослідження: фінансова поведінка та грамотність, соціальна нерівність.

Об'єкт дослідження: гроші як інструмент обміну і збереження вартості.

Завдання дослідження: зрозуміти значення та потребу в грошах для сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. У ХХІ столітті гроші залишаються одним з найважливіших аспектів життя людини. Вони виконують безліч функцій, від простого засобу обміну до інструменту для накопичення та інвестування. Гроші є надзвичайно важливим інструментом для економіки, і їхня роль у розвитку суспільства важко переоцінити. Вони виступають рушійною силою для всіх галузей економіки в будь-якій країні і є одним з основних аспектів сучасного життя. Гроші не просто фізичний об'єкт, а символ, що означає набагато більше. Вони слугують засобом обміну, що дозволяє людям задовольняти свої потреби, купувати товари та послуги, а також стимулюють економічний розвиток через інвестиції та створення нових робочих місць. Гроші, як засіб обміну, спрощують процес купівлі-продажу товарів і послуг. У сучасній економіці, де існує величезна різноманітність продуктів, відсутність грошей ускладнила б взаємодію між людьми. Без грошей потрібно було б використовувати бартер, що є значно менш ефективним [3, с.18]. Гроші слугують мірою вартості, що дозволяє оцінювати товари та послуги в єдиній одиниці. Це важливо для споживачів і виробників, оскільки допомагає визначити, що є вигідним для покупки або продажу [2, с. 56]. У ХХІ столітті, з розвитком технологій, з'явилися нові форми грошей, такі як криптовалюти, які також виконують цю функцію. У сучасному світі інфляція та економічні кризи можуть впливати на купівельну спроможність грошей. Люди шукають способи збереження своїх заощаджень через інвестиції в нерухомість, акції чи криптовалюти [5, с.33]. В ХХІ столітті доступ до фінансових ресурсів може визначати соціальний статус і можливості особи. Люди з більшими фінансовими ресурсами мають більше можливостей впливати на політичні та економічні рішення [4, с.13]. Гроші можуть впливати на соціальні відносини. Вони часто стають джерелом конфліктів у родині і між друзями. Сучасні дослідження показують, що фінансові питання можуть викликати напруженість у стосунках [1, с.45]. Тому важливо навчитися управляти фінансами та вести відкриті розмови про гроші. Сьогодні багато людей діють не заради краси чи користі, а заради можливості продати свої продукти. Жити виключно натуральним господарством в сучасному суспільстві неможливо; основою нашої цивілізації є купівля-продаж, де гроші виступають універсальним засобом обміну. Вони є не лише платіжним засобом, а й загальним еквівалентом вартості товарів, здатним задовольнити всі потреби, окрім, можливо, духовних. Грошовий механізм традиційного суспільства поширився на всі сфери життя, що призвело до технологічної раціональності. Проте сприйняття грошей у суспільстві розділяється: з одного боку, вони є важливим економічним інструментом, а з іншого – набувають фетишизованого значення як соціальне зло.

Висновок. Отже, гроші в ХХІ столітті виконують багато важливих функцій і мають велике значення для кожної людини. Вони не лише полегшують повсякденні транзакції, але й формують соціальні відносини та впливають на статус особи в суспільстві. Розуміння значення грошей та вміння їх ефективно використовувати є ключовими навичками для успішного життя в сучасному світі.

Список використаних джерел

- 1.Іванова Л. Психологія фінансів: як гроші впливають на стосунки. Київ: Видавництво «Психологія», 2023. 124 с.
- 2.Коваленко Т. Гроші та фінанси: сучасний підхід. Львів: Видавництво «Львівська політехніка», 2019. 52 с.
- 3.Маслов О. Економіка: основи теорії та практики. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2020. 258 с.
- 4.Петренко М. Соціологія грошей: вплив на суспільство. Одеса: Видавництво «Одеський університет», 2022. 86 с.
- 5.Сидоренко А. Фінансові стратегії в умовах нестабільності. Харків: Видавництво «Фінансова грамотність», 2021. 134 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

АГРЕСІЯ ТА ЖОРСТОКІСТЬ У КОНТЕКСТІ АНТРОПОЛОГІЇ НАСИЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Агресія є однією з найбільш нагальних проблем сучасно. Антропологія насильства зосереджено на розумінні того, як ці явища взаємодіють і впливають на виникнення насильства в суспільстві. Ця галузь допомагає зрозуміти, як еволюційні чинники, культурні норми та соціальні структури можуть сприяти або стримувати агресію та насильство, що, в свою чергу, дозволяє розробляти методи для зменшення рівня насильства та покращення соціального благополуччя [2, с. 135]. З філософсько-антропологічної точки зору, дослідження агресії розкриває її не лише як деструктивний прояв, а й як невід'ємну частину людської трансгресії – здатності до подолання меж власних можливостей. Це ставить проблему агресії у ширший контекст культури виживання, що є особливо актуальним у світі, де людство балансує на межі самознищення [3, с. 35]. Незважаючи на актуальність проблеми агресії у сучасному суспільстві, її дослідження у філософській антропології все ще є недостатньо розробленим напрямом. Власне агресія як філософська категорія почала розглядатися у західній думці лише у другій половині XX ст., хоча проблема зла, з якою вона пов'язана, привертала увагу мислителів протягом всієї історії філософії [1, с. 32]. Її негативні прояви, такі як жорстокість, насильство, ворожість між індивідами і народами, зростання відчуження особистості та різноманітні форми деструктивної поведінки, все більше поширюються як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Ескалація цих явищ створює суттєву загрозу для продуктивного розвитку людства і поглиблює антропологічну кризу.

Мета дослідження:: розкриття природи і взаємозв'язку агресії та жорстокості в сучасному суспільстві.

Предмет дослідження: агресія та жорстокість у людському суспільстві, їх природа, витоки, прояви і вплив на соціокультурні процеси.

Об'єкт дослідження: люди, які проявляють агресивну поведінку і жорстокість у різних аспектах свого життя, а також вплив культурних, соціальних і біологічних факторів на ці явища.

Завдання дослідження: вивчити природу та коріння агресивної поведінки і жорстокості з антропологічної та еволюційної точки зору.

Виклад основного матеріалу. Агресія в антропології сприймається як природна складова людської поведінки. Антропологи насильства досліджують агресію як фізіологічний та еволюційний аспект розвитку людини [4, с. 126]. Жорстокість, натомість, є свідомою дією, спрямованою на завдання шкоди чи страждань іншій особі. В контексті антропології насильства жорстокість розглядається як вияв агресії, а її корені аналізуються в культурному і соціальному контекстах. Антропологія насильства зосереджено на розумінні того, як ці явища взаємодіють і впливають на виникнення насильства в суспільстві. Ця галузь допомагає зрозуміти, як еволюційні чинники, культурні норми та соціальні структури можуть сприяти або стримувати агресію та насильство, що, в свою чергу, дозволяє розробляти методи для зменшення рівня насильства та покращення соціального благополуччя [2, с. 135]. З філософсько-антропологічної точки зору, дослідження агресії розкриває її не лише як деструктивний прояв, а й як невід'ємну частину людської трансгресії – здатності до подолання меж власних можливостей. Це ставить проблему агресії у ширший контекст культури виживання, що є особливо актуальним у світі, де людство балансує на межі самознищення [3, с. 35]. Незважаючи на актуальність проблеми агресії у сучасному суспільстві, її дослідження у філософській антропології все ще є недостатньо розробленим. Власне агресія як філософська категорія почала розглядатися у західній думці лише у другій половині XX ст., хоча проблема зла, з якою вона пов'язана, привертала увагу мислителів протягом всієї історії філософії [1, с. 32].

Висновок. Дослідження агресії та жорстокості у контексті антропології насильства має надзвичайну актуальність. Воно дозволяє краще зрозуміти природу цих явищ, їх біологічні, культурні та соціальні витоки, що, в свою чергу, допомагає розробити ефективні стратегії протидії насильству та сприяти покращенню соціального добробуту.

Список використаних джерел

1. Степаненко І.В. Духовність: філософські конструкти і соціокультурні репрезентації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропологія та філософія культури» / І.В. Степаненко. К., 2004. 32 с.
2. Фельдман О.Б. Альтруїзм та егоманія: роздуми над реаліями сучасного суспільного життя та перспективи людини: [монографія] / О.Б. Фельдман. Х.: В.В. Кудлай, 2012. 220 с.
3. Гальона Є.О. Жорстокість: раціональність ірраціонального / Є.О. Гальона // Друга студ. аспир. міждисциплін. конф. «Філософія. Нове покоління». НаУКМА, 1-3 березня 2007 р.: тези доп. К., 2007. С. 34-35.
4. Проблема агресивної поведінки підлітків: фактори та механізми соціалізації / О.Б. Волянська. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnyuac_2016_3_13.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: У світі, де особиста ідентичність ускладнюється швидкою трансформацією соціокультурного середовища, філософія виступає необхідним інструментом для самовизначення. Важливо розуміти свою роль та покликання в умовах постійних змін. Філософія, як засіб самовизначення, дозволяє аналізувати основні аспекти існування: цінності, переконання, мети. У світі, що стрімко розвивається, філософський підхід виробляє стійкі життєві принципи та зберігає внутрішню стійкість. Філософія стає не лише інтелектуальним викликом, але і ключовим елементом самовизначення в умовах сучасного світу, де сталість стає розкішшю, а самовизначення – стратегічним кроком у будівництві власного життя відповідно до власних цінностей та цілей.

Мета дослідження: проаналізувати проблеми самовизначення людини.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як атрибут людського буття.

Предмет дослідження: власне самовизначення, зумовлене вічними світоглядними проблемами.

Завдання дослідження: окреслити об'єктивні та суб'єктивні передумови самовизначення людини та їх взаємозв'язки.

Виклад основного матеріалу. Людина є найвищий витвір природи. Її сутність досить складна і багатогранна. Невипадково вона вивчається багатьма науками в різних аспектах. Філософія ж завжди намагається збагнути людину в її цілісності. Філософську програму можна коротко, стисло створити слідом за Сократом: «пізнання самого себе», в цьому сутність інших філософських проблем [1]. Людина своєю активністю створює універсум, в якому живе і про який знає, бо ми не знаємо, що є світ сам по собі; ми знаємо той світ, який нам відкрився через нашу діяльність, працю, впізнання, експерименти, фантазію та ін. Отже, перше, що потрібно наголосити. Проблема людини є вічна філософська проблема. Друге, що слід відзначити, що вона цікава не лише для філософів, а й для пересічної людини, оскільки йдеться про нас самих. Нарешті, третє зауваження стосується особливості філософського осмислення людини: воно пов'язане з можливістю представити цілісну картину людини та виокремити ознаки, що закриті для нашого повсякденного досвіду [3]. Філософське мислення має на меті пізнати людину. Для філософії таке означає, що потрібно зрозуміти те головне, що робить предмет, що вивчається, тим, чим він є. За традицією філософського пізнання для пошуку відповідей використовуються поняття «природа людини» та «сутність людини». Природа людини – це багатоманітність притаманних людині рис природного та соціального характеру, яка визначає цілісність людини та її особливості в біологічному та соціальному світі. Природа людини визначається своєрідністю та унікальністю її тілесної організації, яка в соціокультурних системах розгортається в розум, мислення та практики створення нових реальностей. В соціокультурному контексті природа людини виявляє себе в комунікативних практиках, в здатності розрізняти добро та зло, прагнути свободи, здійснювати вибір, пізнавати світ, себе та інших людей. Поняття «сутність людини» відтворює те головне та глибинне, що визначає всі особливості людини, зокрема і її природу. З давніх давен й до нашого часу філософи обґрунтовують свої погляди на людину, визначаючи її сутність. Для цього вивчаються основні риси людини як біологічної та соціальної істоти, культурного та цивілізаційного феномену, особливості людських практик впливу на світ природи та соціуму, специфіка людського спілкування та пізнання світу тощо. Першими відповідями на питання про природу та сутність людини стали міфи та давні релігійні уявлення. Філософія, що виникла пізніше, пояснювала сутність людини, включаючи її в загальне уявлення про космос, природу. Так, античні натурфілософи розглядали людину в цілісності, єдності з природою, в гармонії з нею. Такі вияви, як свідомість, душа розумілися або як такі, що дані людині від природи, або як вияв особливої – духовної сутності. Давня східна та давня західна традиції філософування представляють філософські системи, які репрезентують вчення про людину того часу. Філософія давнього сходу розглядала людину через проблеми вічності духу, душі, людського самопізнання. Зокрема філософія буддизму наголошує важливість духовного досвіду людини для досягнення стану абсолютного вивільнення - нірвани. Інші напрями, наприклад, даосизм, розглядали людське буття в гармонії з космосом. Давньосхідне філософування про людину здійснювалося в контексті моральної проблематики – доброти у відносинах між людьми, вимоги до правителів бути гуманними. Зокрема, таке представлено в конфуціанстві [2]. Сьогодні світогляд і переконання особистості, особливо молоді, формуються в контексті переоцінки нашої історії, утвердження плюралізму, думок і поглядів на різні питання суспільного життя [4, с. 6]. Філософія здатна подумки «розігрувати» різні версії світоглядів («можливих світів»), ніби готуючи орієнтовні системи світоглядів і майбутніх, які ніколи не можуть бути чітко усвідомлені сучасною людиною.

Висновок: Питання самовизначення є складовою частиною вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки, де воно усвідомлюється по-різному. У наш час це питання є особливо актуальним у зв'язку зі зростанням соціальної динаміки та мобільності, складністю людського буття та характером проблем і привертає увагу представників різних наукових та інтелектуальних сфер. У зв'язку з цим філософське дослідження цього питання набуває ще більшого значення. Однак більшість із них є суто технічними чи односторонніми, що свідчить про необхідність більш масштабного дослідження цієї важливої та актуальної для сучасних соціокультурних реалій проблеми.

Список використаних джерел:

1. Філософія сутності людини. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12710/>
2. Сидоренко Л.І. Філософське осмислення людини. Навчальний посібник. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>
3. Петрушенко В.Л. Особливості становища людини в світі та необхідність її самовизначення URL: <https://westudents.com.ua/glavy/94947-11-osoblivost-stanovischa-lyudini-v-svt-ta-neobhdnst-samoviznachennya.html>
4. Світоглядна культура особистості, Монографія. За науковою редакцією, доктора філософських наук, професора В. П. Беха, Київ, Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 235 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Протягом століть схема бізнесу не втрачає своєї актуальності для вивчення серед вчених. Етап розвитку економіки та необхідність побудови духовного суспільства в умовах інтеграції, інформатизації, глобалізації, хазяйських справ у світі потребують значних змін в організації та управлінні підприємств [4, с. 54]. На даному періоді більшість підприємницьких структур не відповідають рівню лідерів світового ринку, оскільки вони зосереджені на застарілих стереотипах господарювання, що часто призводить до втрати конкурентних переваг, а інколи, й до банкрутства. Вкрай важливим постає питання про застосування нових інструментів і пошук інноваційних механізмів бізнесмена для прийняття рішень, які допомагають звернення ефективної праці.

Мета дослідження: виявлення особливостей впливу керівника на процес прийняття рішень, аналізу характерних ознак управлінських рішень процесу їх вироблення та затвердження.

Предмет дослідження – особисті рішення бізнесмена.

Об'єкт дослідження: людина-бізнесмен. **Завдання дослідження:** проаналізувати якими бувають рішення бізнесменів.

Виклад основного матеріалу. Управлінські рішення є одним із найважливіших аспектів функціонування будь-якого бізнесу. Вони визначають не лише стратегію компанії, але й впливають на її оперативну діяльність, фінансові результати та загальний успіх на ринку. Філософія управлінських рішень бізнесмена охоплює різноманітні концепції, підходи, методи та етичні принципи, які він або вона використовує для прийняття рішень, що впливають на розвиток бізнесу. На першому етапі важливо розуміти, що управлінські рішення не приймаються в ізоляції. Вони формуються під впливом численних внутрішніх і зовнішніх факторів, таких як ринкові умови, конкурентне середовище, організаційна культура, ресурси компанії та навіть соціальні та культурні аспекти. Багато бізнесменів використовують концептуальні моделі, щоб структуровано підходити до процесу прийняття рішень. Це можуть бути моделі, що базуються на даних, з акцентом на кількісні показники та аналітику, або ж більш якісні моделі, що враховують соціальні та емоційні чинники. Основним принципом філософії управлінських рішень є системний підхід. Це означає, що бізнесмен має вміти бачити свою компанію як частину ширшої системи, в рамках якої діють численні елементи, взаємопов'язані між собою [4, с. 122]. Наприклад, рішення про розширення виробництва повинно бути зваженим з огляду на ринкові умови, фінансові можливості та ресурси, наявні у компанії. Системний підхід дозволяє оцінити потенційні наслідки рішень не лише для самої компанії, а й для її партнерів, постачальників і споживачів. Крім того, важливим аспектом філософії управлінських рішень є етичний вимір. Бізнесмен, приймаючи рішення, повинен враховувати не лише фінансові вигоди, але й соціальну відповідальність свого бізнесу. Наприклад, рішення про зниження витрат може призвести до звільнення працівників, що викликатиме негативні наслідки для їхніх родин і спільноти. В сучасному бізнес-середовищі все більше компаній починають враховувати принципи сталого розвитку, намагаючись зберегти баланс між економічною вигодою та соціальною відповідальністю [1, с. 215]. На прийняття управлінських рішень також впливають індивідуальні особистісні якості бізнесмена. Рішення можуть бути результатом раціонального аналізу або ж інтуїтивного сприйняття ситуації. Кожен бізнесмен має свій стиль управління, який формує його ставлення до ризику, здатність адаптуватися до змін та знаходити нестандартні рішення. Дослідження показують, що успішні бізнесмени часто володіють високим рівнем емоційного інтелекту, що допомагає їм краще розуміти потреби своїх співробітників і споживачів. Важливою частиною філософії управлінських рішень є також здатність до критичного мислення. Бізнесмен повинен уміти аналізувати ситуацію, виявляти проблеми і формулювати можливі рішення. Критичне мислення дозволяє оцінити не лише факти, але й припущення, на яких базуються ті чи інші рішення. Це допомагає уникнути упередженості та хибних висновків, що можуть призвести до серйозних помилок. Управлінські рішення також можуть бути поділені на стратегічні та тактичні. Стратегічні рішення зазвичай стосуються довгострокових цілей компанії, таких як визначення місії, цілей розвитку та вибір ринку [5, с. 56]. Тактичні рішення, у свою чергу, мають більш короткостроковий характер і стосуються щоденної діяльності компанії. Успішний бізнесмен має вміти інтегрувати стратегічні та тактичні рішення, щоб забезпечити узгодженість у розвитку компанії. Завдяки розвитку технологій, сучасні бізнесмени мають доступ до величезних обсягів інформації, що значно полегшує процес прийняття рішень. Аналітичні інструменти, такі як бізнес-аналітика та прогнозування, дозволяють глибше розуміти ринок і споживачів, що сприяє більш обґрунтованим рішенням. Однак важливо пам'ятати, що хоча дані є важливими, вони не повинні замінювати людську інтуїцію та досвід. Одним з ключових аспектів управлінських рішень є їх гнучкість. У швидко змінюваному бізнес-середовищі важливо, щоб бізнесмен був готовий адаптувати свої рішення в залежності від нових обставин. Це вимагає відкритості до змін, готовності до навчання і здатності швидко реагувати на виклики [2, с. 12]. Філософія управлінських рішень бізнесмена також включає в себе концепцію постійного вдосконалення. Це означає, що прийняті рішення повинні підлягати аналізу та перегляду з метою підвищення їх ефективності в майбутньому. Постійне навчання на помилках і успіхах, а також адаптація до нових умов є ключем до стійкого успіху. Прийняття рішень є складним психологічним процесом, який може варіюватися від спонтанних дій до структурованих, логічних рішень. Цей процес може бути інтуїтивним або раціональним. Інтуїтивні рішення базуються на відчуттях і миттєвих реакціях бізнесмена, тоді як раціональні рішення ґрунтуються на знаннях і досвіді. Питання, який з підходів є більш ефективним, досі викликає багато дискусій серед філософів і дослідників. В результаті цих дискусій

виникли різні філософські течії, такі як крайній сенсуалізм та крайній раціоналізм. Перша течія надмірно акцентує увагу на чуттєвому сприйнятті, тоді як друга перебільшує значення мислення, і жодна з них не враховує інтеграцію обох аспектів. Найбільш продуктивним є комбінування чуттєвого та раціонального підходів у процесі прийняття рішень. Рішення бізнесмена завжди відображає його особистісні якості та індивідуальний стиль управління. Будь-яке прийняте рішення є результатом внутрішнього аналізу, який містить у собі специфічні особливості керівника. Вчені виділяють кілька типів особистих рішень. Врівноважені рішення є найбільш ефективним підходом, який характеризується детальним аналізом умов і вимог завдання. Люди, які дотримуються цього стилю, приділяють однакову увагу як формулюванню гіпотез, так і їх перевірці. Імпульсивні рішення властиві людям, які схильні швидко приймати рішення, не зупиняючись на етапі обґрунтування та перевірки. Це може призвести до ненавмисних помилок. Інертні рішення з'являються у результаті невпевненості і обережності, що призводить до затягування процесу прийняття рішення. Ризиковані рішення подібні до імпульсивних, але в них все ж відбувається певна оцінка ризиків, хоча й після виявлення невідповідностей. Нарешті, обережні рішення характеризуються ретельним аналізом і підготовкою, оскільки люди, які приймають такі рішення, намагаються уникнути помилок і ретельно зважують усі варіанти. Бізнесмен має усвідомлювати, чого він прагне досягти, а також встановлювати терміни прийняття рішень і дотримуватися їх, щоб уникнути затягування процесу [3, с. 5]. Підготовка різних варіантів вирішення проблеми та їх порівняння з бажаним результатом сприяє більш обґрунтованому вибору. Необхідно критично ставитися до порад інших і приймати рішення самостійно, при цьому часто перше рішення може бути найефективнішим і досягти необхідного результату.

Висновки. Філософія управлінських рішень бізнесмена є складним і багатогранним процесом, що вимагає інтеграції різноманітних підходів, знань та етичних принципів. Вона включає в себе аналіз ситуації, критичне мислення, врахування емоційних та соціальних аспектів, адаптацію до змін та постійне вдосконалення. Успішні бізнесмени здатні формувати ефективні рішення, які відповідають вимогам сучасного світу та сприяють досягненню їхніх цілей.

Список використаних джерел:

1. Воронкова В.Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади: К. Професіонал, 2006. 576 с.
2. Гончарук, Т. В. Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства. Наукові записки. Сер. Філософія. Острог. Національний університет «Острозька академія», 2011. Вип. 9. С.12.
3. Глушко Т. П. Філософія економіки: структурно-методологічний аналіз: дис. к.ф.н.: 09.00.03. К.: 2006. 182 с.
4. Михаліцька М. Яцик Н. Управління власним бізнесом навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів. 2024. 280 с.
5. Шамборовський Г. О. Філософія бізнесу: Навчально-методичні матеріали до вивчення курсу. Львів.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 56 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємоз'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ТУРИЗМУ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: обумовлено об'єктивними процесами, які свідчать про якісні зміни в життєдіяльності сучасної людини. Це стосується, насамперед, зростання ролі туризму в системі суспільного виробництва, посилення залежності соціалізації людини та реалізації нею свого потенціалу через туристичну активність, а також змін в змісті та характері праці під впливом глобалізації соціальних процесів та підвищення мобільності людини, що спонукає розвиток туристичної індустрії. Туристична діяльність людини та її результати обумовлюють вирішення таких важливих соціальних завдань, як повноцінне відтворення людини як біосоціальної істоти в умовах монотонної праці та повсякденності, надання особистості нових емоційних та естетичних вражень та засвоєння передових форм соціального досвіду. У зв'язку з цим особливу важливість набуває соціально-філософський аналіз феномену туризму як важливого чинника соціального розвитку та форми соціальної активності сучасної особи.

Мета дослідження: провести соціально-філософський аналіз туризму як форми соціальної активності.

Об'єкт дослідження: мисленнєві конструкції щодо дослідження туристської активності людини і туризму як галузі суспільного виробництва та соціального явища в сучасній науці.

Предмет дослідження: соціальні детермінанти оптимізації туристичної діяльності як специфічної людської активності, спрямованої на реалізацію потенціалу сучасної особи та задоволення її туристських потреб.

Завдання дослідження: дати визначення туризму як соціального явища; проаналізувати специфіку туризму як форми соціальної активності особи; уточнити філософсько-методологічний інструментарій дослідження туризму як соціального явища.

Виклад основного матеріалу. Систематичне дослідження туризму у вітчизняній літературі почалося з кінця ХХ століття, коли дозвілля, подорожі, рекреаційна діяльність, туризм взагалі стають предметом теоретичного осмислення філософів, істориків, соціологів, економістів, фізіологів та географів. Відзначають такі аспекти дослідження туризму як соціальний, історичний, економічний, правовий, медичний, географічний, міжнародний [1]. При дослідженні соціально-філософського аспекту туризму розглядається процес його розвитку в суспільстві та вплив на формування світогляду та свідомості людини, порушуються питання туристської активності особи та виділяються пізнавальні чинники туристичної діяльності, аналізуються соціокультурний аспект проблеми туризму та культури дозвілля в цілому. Розглядаючи туризм в сучасному плинному суспільстві він виступає важливою формою реалізації людиною свого сутнісного потенціалу і життєвих сил. Виходячи з принципу полі каузальності, туризм як об'єктивне соціальне явище доречно розглядати у багатофакторній площині. Оскільки акцентування уваги на будь-якому одному аспекті обмежує визначення сутності туризму і схиляє до однобічності в його розумінні. Особливого значення в такому випадку набуває потреба визначити соціокультурні чинники виникнення та розвитку туризму. Тому в подальшому аналізі туризму розглядає вплив на нього таких чинників як економіка, політика, релігія, менталітет, побут, географічне середовище тощо [2, с. 42]. Виключно економічний підхід до визначення туризму, що панував дотепер, не дозволяв отримати картину каузального комплексу, який покликав до життя феномен туризму [3, с. 103]. Тому розглядається суб'єкт, об'єкт, зміст, структура туристичної діяльності та її результат. Дається визначення сутності туризму, класифікація видів та форм туризму. Туристська активність як певний тип відношення до навколишньої дійсності на відміну від поведінки у тваринному світі визначається не біологічно заданими, а історично виробленими соціокультурними програмами. Це також зумовлює туристську активність сучасних людей, а це в свою чергу обумовлює підвищений попит на туризм в ті регіони, де зберігаються культурна, соціальна, побутова самобутність нації або держави [4]. Туризм запобігає емоційному колапсу сучасної людини, яка живе в прискореному ритмі. Такий спосіб відпочинку виступає як сфера надання послуг з психологічного розвантаження та відтворення нових спектрів емоцій, створення внутрішнього нового світу людини [5]. Туризм є необхідним шляхом розвитку інтелектуальних, чуттєвих, пізнавальних зусиль, спрямованих на надбання нового соціального досвіду. Туристська активність розвиває людину як працівника і як споживача та й особистість [6, с. 42]. Подорожуючи людина знімає «соціальну міру» і залишається наодинці зі своїм «Я», відпочиває від життя на виду, від напруги між соціальною маскою та своєю самотністю [7, с. 23]. Обираючи той чи інший вид або об'єкт туризму, людина відкриває себе, тобто реалізує свої комплекси як невиконання будь-чого в індивіді, у своїх бажаннях або намагаються подужати ту сферу або область, де вона в повсякденному житті не може будь-що подужати або подолати.

Висновок: Туризм як форма активності людини: соціально-філософського аналізу» містить ряд важливих вихідних положень і висновків теоретичного і практичного характеру. В сучасних умовах, коли туризм став значним суспільним явищем, актуальною проблемою його соціально-філософського дослідження. Виступаючи способом раціональної організації вільного часу людини, важливим чинником суспільного розвитку, а також проявом свободи сучасної особи і формою реалізації людиною свого потенціалу, теоретично мало досліджуваним соціальним явищем. Проблема вивчення туризму носить міждисциплінарний та багатоаспектний характер.

Список використаних джерел

1. Структура та функції туристичної діяльності URL: https://pidru4niki.com/1719051243533/turizm/struktum_funktsiyi_turistichnoyi_diyalnost
2. Головашенко О.В. Туристична діяльність: людино-творчий вимір// Нова парадигма: Альманах наукових праць. Випуск 20. Запоріжжя: Видавництво ЗДУ, 2000. С.42 - 47.

- 3.Шуплат О.М. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму / О.М. Шуплат // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, 08.00.08 Гроші, фінанси і кредит. 2016, Київ. 302 с.
- 4.Чернікова В. І. Особливості інновацій у туризмі. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/chernikova.htm
- 5.Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) URL: https://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp.htm
- 6.Головащенко О.В. Туризм як форма активності сучасної особи// Грані: Науково-теоретичний та громадсько політичний альманах. Випуск 4. Дніпропетровськ, 2000. С.41-43.
- 7.Головащенко О.В. Соціальні функції і види туризму в перехідному суспільстві// Нова парадигма: Альманах наукових праць. Випуск 18. Запоріжжя: Видавництво ЗДУ, 2000. С.23-27.
8. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
9. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
12. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІЖНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття зріс інтерес людства до проблеми взаємостосунків суспільства й субкультур, де особливе місце займають різні субкультури, що привертають увагу молоді. Тому актуальність заявленої нами проблематики полягає в комплексному дослідженні феномену субкультури і її складової – молодіжної субкультури, щоб краще розуміти ці явища і змінити упередження соціуму до них.

Мета дослідження: аналіз молодіжної субкультури як індикатора соціально- культурного розвитку суспільства.

Предмет дослідження: молодіжна культура України як сфера формування цінностей, що характеризують специфічний тип особистісної та колективної поведінки в суспільстві.

Об'єкт дослідження: культура в значенні ціннісного універсалу, в якому знаходить здійснення спосіб людського існування у світі.

Завдання дослідження: проаналізувати поняття субкультури та вивчити особливості молодіжної субкультури; визначити молодіжні субкультури як системи значень, засобів вираження, стилів життя, створених молодіжними групами, що суперечили наявним системам цінностей.

Виклад основного матеріалу: Цінності поділяються на дві основні категорії: духовні та матеріальні. Духовні цінності відіграють важливу роль у становленні та розвитку особистості, оскільки вони формують її світогляд, світовідчуття та сприяють внутрішньому збагаченню. Ці цінності охоплюють моральні, етичні, релігійні та культурні аспекти, які визначають духовне життя людини та її здатність розуміти й оцінювати світ через призму загальнолюдських ідеалів, таких як добро, любов, істина, свобода і справедливість. Матеріальні цінності, навпаки, належать до економічної сфери й пов'язані з речовими благами та майновими відносинами. Вони включають у себе різні форми власності, економічні ресурси та об'єкти матеріального світу, які забезпечують фізичне виживання і комфорт людини [1]. Процес формування системи цінностей – це тривалий і багатогранний шлях, який особливо інтенсивно відбувається у молодіжному віці, від 14 до 20 років. У цей період світосприйняття людини суттєво змінюється, вона шукає своє місце в житті, формує власні переконання та пріоритети, що впливають на її подальший розвиток. Це особливо важливо в контексті суспільства, яке перебуває в стані змін, адже молодь є найбільш чутливою до нових ідей та підходів. Як приклад можна розглянути цінності українського народу в ХVІІ столітті, коли основними були такі матеріальні та духовні елементи, як худоба, житло, одяг, достаток і релігія [2]. Для тогочасного суспільства релігія була невіддільною частиною життя, а матеріальні блага забезпечували фізичне існування. Однак із плином часу ці цінності почали змінюватися. Серйозний вплив на це мали історичні події, зокрема Перша та Друга світові війни. У воєнні часи матеріальні цінності в значній мірі втратили свою актуальність, оскільки головним стало питання виживання. Війни, зміна влади та висока смертність сильно вплинули на моральний стан людей, породивши страх і бажання зберегти життя за будь-яку ціну. У цей період моральні цінності зазнали значних трансформацій, а суспільні відносини часто деградували, що проявилось у відокремленні інтересів і замкненості на вузьких особистих потребах. Відсутність моральних регуляторів або їх ослаблення призвели до появи тенденцій, коли знання здобувалося заради знання, влада – заради влади, а мистецтво втратило свою суспільну функцію [3]. У другій половині ХХ століття та на початку ХХІ століття людство вступило в еру технологічного прогресу, що спричинило нові зміни в системі цінностей. Люди почали більше цінувати науку, освіту і саморозвиток. Навчальні заклади стали важливим джерелом не лише знань, але й формування особистих переконань. Завдяки розвитку демократії з'явилася можливість вільно висловлювати свою думку, без страху перед репресіями, що сприяло зміні уявлень про те, що є цінним у суспільстві. Багато традиційних цінностей почали втрачати актуальність, а нові – набирати сили. Це стало основою для формування принципово нової системи цінностей, що поєднує загальнолюдські та національні інтереси [4]. Однак однією з найбільших змін у системі людських цінностей у ХХІ столітті стала пандемія COVID-19. Вона змусила людей перейти на нові форми взаємодії, зокрема дистанційне навчання, роботу та спілкування. Масові заходи були скасовані, що вплинуло на звичний спосіб життя. Ці нові умови змінили сприйняття суспільства, підкреслюючи важливість гнучкості, стійкості та адаптації до нових викликів [5].

Висновок: Отже, динаміка формування ціннісного світу молоді України, пройшла складні історичні етапи. Тільки цінності допомагають знайти відповіді на важливі питання. Саме вони є духовною опорою культури і суспільства, а також здатні як об'єднувати, так і роз'єднувати суспільство. Процес змін довготривалий: переформується ієрархія системи цінностей, застарілі цінності втрачають значення, але не вмирають, вони можуть відроджуватись і одержувати нове «прочитання».

Список використаних джерел:

1. Сидоренко А. В. Цінності сучасного суспільства // Економічна теорія. Київ: Вид. дім «Наукова думка», 2010. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19806/3/Tsinnisni_Oriien_Suchasn_Sv.pdf
2. Коваленко І. П. Українська культура ХVІІ століття // Історія та культура України. Харків: Основа, 2008. URL: <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult2.htm>
3. Мельник В. І. Моральні регулятори в умовах кризових ситуацій // Соціальна філософія. Львів: Світ, 2005. URL: <https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdf-compressed.pdf>

4. Гриценко Т. П. Трансформація цінностей у сучасному суспільстві // Філософські дослідження. – Одеса: Південний науковий центр, 2012. URL: https://icr.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Book_2019_Grytsenko_Kulturny_prostir_i_nacionalna_cultura.pdf
5. Зміни в сучасній філософії URL: https://www.library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Tarelkin_Osnovy.pdf
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження: гроші є регулятором не тільки економічних відносин, але й міжособистісними відносин. Вони постають критерієм формування цінностей і норм суспільних інтересів. Вони охопили абсолютно всі прояви людського буття. Не можливо розглянути тему «гроші як феномен культури» без таких понять як «цінність», «культура», «розвиток», «історія», «філософія».

Мета дослідження: розглянути та дослідити сутність грошей, їх зміст та вплив на суспільне буття; визначити місце та роль феномена грошей у суспільстві та його вплив.

Об'єкт дослідження є феномен грошей, їх вплив на життя та суспільство.

Предмет дослідження є філософський та соціальний аналіз грошей як культурного феномену, що є сферою соціального буття.

Завдання дослідження: аналіз грошей як феномену культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм.

Виклад основного матеріалу. Важливим чинником функціонування суспільного виробництва, економічної сфери є гроші – особлива реальність, з якою пов'язаний кожен день людського буття, яка створює специфічне сприйняття людиною світу і себе в ньому. Гроші створюють людині проблеми за їх відсутності і ще більш, коли їх вдосталь або надмір. Лише на перший погляд здається, що люди керують грошима, насправді, вони керують людьми. Гроші диктують свою політику, нав'язують особливий світогляд, філософію. Як об'єкт пізнання вони належать до сфери знань економічної науки. Гроші безперечно є цінністю. Однак вести мову про реальну їх вартість можна було лише тоді, коли вони існували у формі благородних металів (золота, срібла), так званих повноцінних грошей. Перехід до інших форм грошей (монети, банкноти), які мають лише номінальну вартість, перетворив їх на знак, символ, носія інформації. У світі речей важко знайти щось символічніше, ніж гроші, а з виникненням так званих «електронних грошей», удосконаленням різних форм бухгалтерії, гроші втратили будь-яку конкретність, перетворились на чисту умовність [1]. Гроші є узагальненою формалізованою стороною речового світу. Окрім чисто економічних функцій гроші є фактором формування психіки людей, створюючи і задовольняючи потреби у виживанні, існуванні, самозадоволенні, занятті певної соціальної ніші в суспільстві. Новим явищем в економічній поведінці сучасної молоді є підвищення ролі грошової мотивації. Гроші стають вагомим фактором у порівнянні людей, з'явилась фрустрація, що пов'язана з деформацією сімейних фінансових відносин, наприклад, коли працює лише мати, а батько безробітний. Володіння грошима обумовлює різну поведінку, яка пов'язана із самоствердженням особистості. Буває, що гроші є єдиним засобом закріпити своє становище, свій статус в суспільстві або прийняти самого себе, змінити образ «Я». Особиста власність, можливості матеріального забезпечення впливають на сприйняття однієї людини іншою. Іноді для самозадоволення індивіда важливим є сам факт володіння грошима. Коли людина потрапляє в умови тривалої відсутності грошей, недостатку їх навіть на харчі, її психіка починає деградувати [2]. Застосовуючи спеціальні вимірювальні методи, вчені виявили багатозначність ставлення людини до грошей: гроші - це мірило успішності і благополуччя, оцінка успішності діяльності людини; це одночасно і соціально прийнятний атрибут буття, і об'єкт презирства, навіть моральне зло; гроші виступають як спосіб забезпечення комфорту і, нарешті, гроші - це консервативна комерційна цінність. До факторів, що впливають на соціальну установку щодо грошей і грошову поведінку людини, належать стать, вік, соціальне оточення, економічне становище, особистісні особливості. Статеві відмінності: у чоловіків виявлено тенденцію надавати грошам підвищеної цінності. Вони виявилися більш компетентними в поводженні з грошима і більш схильними до ризику з метою їх придбання. Жінки виявляють сильнішу фрустрацію з приводу відсутності грошей і більше заздять тим, хто їх має. Хлопчики і юнаки проявляють більшу в порівнянні з дівчатками і дівчатами здатність накопичувати, щоб купити згодом якусь важливу річ. У хлопчиків на відміну від дівчаток більш виражена здатність до фінансового самоконтролю, що добре узгоджується з очікуваною від них в майбутньому відповідальністю в економічній сфері життя, традиційною роллю чоловіка в сім'ї як «добувача», головного годувальника. З віком пов'язана здатність планувати бюджет і співвідношення мотивів споживання і накопичення. Жінки більшою мірою, ніж чоловіки, молодь та зрілі і літні, використовують витрати, покупки як фактор самозаспокоєння, психотерапії. Особливості особистості: стійкі екстраверти ставляться до грошей більш відкрито, комфортно, безтурботно, ніж стійкі інтроверти. З низькою самооцінкою і невпевненістю в собі пов'язана і занадто обмежувальна поведінка і, навпаки, тринькання. Марнотрати менш упевнені в собі, мають нижчу самооцінку, ніж типові споживачі. Люди, які дотримуються накопичення, менш задоволені життям, ніж ті, у кого превалюють духовні і соціальні цінності. Вплив доходу: тижневий дохід (а в умовах нашої країни місячний заробіток) впливає на сприйняття людини людиною. Багатих людей сприймають як відносно здорових, щасливих і добре пристосованих, бідних - як непристосованих і нещасних [3]. «Гроші є єдиним товаром, який не годиться ні на що інше, окрім як для того, щоб від нього позбавитись. Вони створюють для вас цінність тільки в процесі позбавлення від них». «Гроші зачаровують людей. Гроші мучать людей, які в поті чола заробляють їх. Люди придумують самі оригінальні способи, щоб роздобути їх, і найрізноманітніші способи, щоб їх розтратити...Люди зроблять МАЙЖЕ все заради грошей, а гроші зроблять майже все для людей. Гроші – це загадка, що міняє людей, притягує й зачаровує» [4]. Гроші є об'єктом досліджень науковців вже досить тривалий час. Зокрема, в різні часи досліджували питання щодо сутності грошей, їх походження,

необхідності та значимості, впливу на розвиток держави та окремого індивіда. Однак, і сьогодні питання сутності грошей залишається актуальним. Узагальнюючи чисельні погляди на категорію «гроші» як вітчизняних так і зарубіжних науковців слід відзначити, що дану категорію досліджують через призму економічних та соціальних наук, політичних поглядів, історичних аспектів, оскільки вже досить давно гроші набули не лише економічного, а й соціального, політичного, історичного змісту [5].

Висновки гроші – невід’ємна частина нашого життя. Роль грошей є результатом їх функціонування і виявляється в їх впливі на певні економічні та соціальні процеси. Феномен грошей цілком піддається культурно-філософському дослідженню, Якщо не зводити культуру до поняття ринку, а роль грошей – до їх функцій в економіці. Роль грошей в культурі транслюється з покоління в покоління, адаптує і приймає в себе новий досвід сприйняття грошей, перетворюючись в комплекс архаїчних, само собою зрозумілих уявлень про гроші. Тим часом очевидно, що кількісний аспект грошей витіснив якісні знання про них, спочатку закладені культурою, в зв’язку з чим виникає необхідність культурного Усвідомлення ролі грошей.

Список використаних джерел

- 1.Філософія грошей. URL: http://megalib.com.ua/content/5787_Filosofiya_groshei.html
- 2.Соціалізуюча функція грошей. Зв’язок до роботу та здоров’я. URL: <https://naurok.com.ua/socializuyucha-funkciya-groshey-zv-yazok-dobrobutu-ta-zdorov-ya-189796.html>
- 3.Компанієць, В. В., Полякова О. М. Економічна психологія / / Український Державний Університет залізничного транспорту. Ставлення до грошей у різних соціальних груп. Фактори, від яких залежить ставлення людини до грошей. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/8577/1/>
- 4.Макконнелл К., Брю С. Феєномен грошей. «Економікс» URL: <https://etep.hneu.edu.ua/kafedra/autoritetnoe-mnenie/fenomen-groshei.html>
- 5.Феномен грошей як економічної, політичної, соціальної, історичної категорії. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a5daacf7-7917-49eb-a5fc-ec6f5f56e588/content>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ «МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ»

Актуальність теми дослідження: актуальність філософського аналізу «Марксової концепції людини» набуває особливого значення в сучасному світі, оскільки доктрина Карла Маркса є не лише історичною, але й ключовою для розуміння сучасних соціальних та економічних викликів. Дослідження відкриває можливість не лише глибше розуміти філософське сприйняття історії праці та суб'єктивності людини у марксистській парадигмі, але й застосовувати ці уявлення до сучасних контекстів, таких як розподіл ресурсів, соціальна нерівність та роль людини у сучасному виробництві та суспільстві. Філософський аналіз «Марксової концепції людини» стає ключовим інструментом для розкриття глибинних аспектів соціальної філософії та визначення її актуальності у сучасному глобалізованому світі.

Мета дослідження: аналіз концепції людини Карла Маркса з метою розкриття основних принципів, що лежать в основі його уявлень про природу та роль людини в суспільстві, а також вивчення впливу цих ідей на сучасне розуміння соціально-економічних та політичних процесів.

Об'єкт дослідження: людина.

Предмет дослідження: марксова концепція людини.

Завдання дослідження: з'ясувати суть ідей К. Маркса у його поглядах на людину.

Виклад основного матеріалу. Марксизм вважає себе закономірним результатом всього попереднього розвитку людської думки та критичного узагальнення з позицій революційного пролетаріату та практики класової боротьби. Постанова марксизму є переворотом у розвитку суспільної думки людства, оскільки марксизм принципово по-новому підійшов до вирішення безлічі суспільних проблем і дав свої відповіді на найважливіші питання, поставлені самим розвитком історії та сформульовані передовими розумами минулого. Спираючись у першу чергу на спадщину німецької класичної філософії, англійської політекономії і французького утопічного соціалізму, Карл Маркс та Фрідріх Енгельс розробили матеріалістичний погляд на історію, теорію додаткової вартості як економічної основи капіталізму й вчення про комунізм – безкласове суспільство, що неминуче прийде на зміну капіталізму. Роль «могильника» капіталізму марксизм відводить пролетаріату. Найважливішими творами в становленні марксизму були «Маніфест комуністичної партії», в якому проголошується неминучість загибелі капіталізму й стверджується вирішальна в подоланні капіталізму роль робітничого класу, «Капітал» Карла Маркса – фундаментальний аналіз економіки капіталізму, та «Діалектика природи» – незавершена праця Фрідріха Енгельса, в якій сформульовані філософські погляди засновників марксизму [1]. У марксизмі, за висловом Фрідріха Енгельса, філософія поставлена «з голови на ноги». Сприймавши від Георга Гегеля діалектичні принципи розвитку і взаємної обумовленості явищ, Карл Маркс відштовхнувся від матеріалістичної версії вирішення основного питання філософії, зробив відкриття, яке сам назвав матеріалістичним розумінням історії людства. За концепцією, суспільне буття визначає суспільну свідомість і різноманітні її форми, у тому числі і філософію, у найрізноманітніших її іпостасях. Історичне значення класичної буржуазної філософії полягає в тому, що обґрунтовано заперечення феодальної ідеології. Характерною ознакою німецької класичної філософії є безмежна віра в Розум, у здатність пізнати світ і встановити «царство Розуму». Класична філософія виходила з головного принципу раціоналізму – з визнання розуму основного пізнання та поведінки людини, що за своїми внутрішніми нахилами та здібностями є розумною істотою і усвідомлює власні можливості, організує своє життя на раціональних основах. Представники класичної філософії здебільшого сповнені пізнавального оптимізму, впевненості в тому, що раціональне пізнання є тією силою, яка згодом дасть можливість вирішити всі проблеми людства. Та вже в момент найвищого розвитку класичної філософії, в її надрах почали діяти тенденції, спрямовані на її заперечення [2, с. 204–205]. У марксизмі суспільна природа людини припускає здатність до активного перетворення природи в інтересах людини («соціалізація», «олюднення» природи). Цю здатність Маркс називає практикою. Не випадково у нього, на відміну від інших типів матеріалізму, центральним поняттям філософії є не матерія, а практика, тобто людська діяльність. Поняття діяльності сформувалося в німецькій класичній філософії. В європейській культурі виникла нова концепція особистості з її раціональністю, різноманітними напрямками активності й ініціативи, були створені передумови для розгляду діяльності як підстави та принципу культури. Гегель тлумачив діяльність як усепроникаючу характеристику абсолютного духу, що породжується його потребою в змінах. Марксизм же розумів діяльність як засіб реалізації «універсалізму» людини у світі. Саме практичною діяльністю людина не тільки здатна протистояти детермінізму природи, але й надати цьому природному «цілому» людські, соціальні риси. Це і є процес опредметнення людської сутності (перетворення в процесі діяльності суб'єктивного, духовного в об'єктивне – форму предмета). У практиці людина й природа міняються ролями: «ціле» - природа - стає частиною нового цілого - людського світу. Причому чим більш широкою і глибокою стає сфера «олюдненої» природи, тим універсальнішою стає потреба людини в природі [3]. Енгельс намагався надати гегелівським положенням характеру законів – чітких на зразок природознавства істин. Це свідчить про вплив на нього позитивізму, який поширював на філософію вимоги природознавства. Особливо яскраво несумісність діалектики Гегеля та Енгельса простежується у тлумаченні категорії «суперечність» (протиріччя). Для Гегеля, оскільки в нього філософія досліджує сферу мислення, протиріччя виступає джерелом розвитку. Справді, історія філософії свідчить, що парадокси, апорії, антиномії виникають на основі інтерпретації категорій (рух і спокій, кінечне і безкінечне, єдине і множина тощо). Перенесення «протиріччя» в природу є абсурдом. У природі є протилежності, а не протиріччя. До речі, Гегель у «Філософії природи» щодо відношення протилежностей в природі

не вживає терміну «протиріччя» (суперечність). Дещо оригімальніший марксизм в іпостасі історичного матеріалізму (матеріалістичної інтерпретації історії), яка охоплює декілька концепцій, зокрема концепції філософії історії та соціальної філософії [4, с. 7-8]. Матеріалістичне переосмислення суб'єкта і суті людини - ключ до філософського переосмислення світу, всього суцього. Для попередників Маркса людина - продукт природи; природа сприймалась лише як об'єкт людського споглядання, а людина, як споглядаюча істота. Філософія марксизму сприймає ідею важливості природи у житті людини, але природа перестає бути лише колискою людини: неперервно змінюється людиною у процесі її трудової діяльності. Змінюючи природу за її законами, реалізуючи в ній мету, потреби та здатності, людина історіює, суб'єктивує природу, залучаючи її до свого світу. І вся історія людства - процес неперервної зміни природи людиною, у тому числі своєї власної природи, Природа не якийсь чужий людині об'єкт, а суб'єктивований об'єкт, розкрита книга людської історії, наочна картина сутнісних сил суспільної людини. Доки існують люди, стосунки з природою та між собою - дві нероздільних сторони єдиного процесу: гармонізація відносин - суспільний прогрес природи, суспільства. Природа необхідна для нормальної життєдіяльності людини [5].

Висновок: марксистська концепція людини, заснована на праці, відчуженні та соціальній взаємодії, визначає глибокий зв'язок індивіда із суспільством. Ця модель, розглядаючи працю не лише як засіб виробництва, але й як шлях самореалізації, вказує на важливість активної участі кожного громадянина у формуванні суспільства та прийнятті рішень. Розуміння принципів соціалізму зазначає на шлях до створення суспільства, де кожна особа відіграє ключову роль у розвитку та формуванні індивідуального та загального добробуту.

Список використаних джерел:

1. Марксизм URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Горлач М.І., Кремень В.Г., Ніколаєнко С.М., Требін М.П. та ін. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. 1028 с.
3. Марксистська філософія: основні ідеї URL: <https://studfile.net/preview/5603014/page:14/>
4. Толстов І. В. Марксизм і прагматизм: Конспект лекцій. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 26 с.
5. Основні ідеї філософії марксизму. URL <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12857/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПЕРІОД УТВЕРДЖЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: Формування ідеології та культури підприємництва в Україні в період переходу до ринкових відносин є критично важливим для сталого розвитку економіки та суспільства. В умовах трансформації соціально-економічної системи, що відбувалася після здобуття незалежності, підприємництво стало важливим фактором економічного зростання. Розвиток культури підприємництва сприяє стабілізації економічної системи, покращенню інвестиційного клімату та підвищенню рівня добробуту населення [1, с. 18].

Мета дослідження: Аналіз ідеологічних та культурних засад українського підприємництва в умовах ринкової економіки, а також вивчення їх впливу на розвиток бізнесу в країні.

Предмет дослідження: Механізми формування та еволюції підприємницької ідеології та культури в Україні.

Об'єкт дослідження: Українське підприємництво в період утвердження ринкових відносин.

Завдання дослідження: Дослідити історичні передумови виникнення підприємницької культури в Україні. Проаналізувати вплив ринкових перетворень на формування сучасної ідеології українського бізнесу. Визначити культурні особливості, які впливають на підприємницьку діяльність в Україні. Виявити ключові проблеми та перспективи розвитку культури підприємництва.

Виклад основного матеріалу: Формування підприємницької культури в Україні відбувалося під впливом різних економічних, політичних та соціальних факторів. З часів Київської Русі та Козацької держави існували традиції торгівлі та ремісництва, які заклали основи підприємницької діяльності [2, с. 45]. Проте в умовах радянської командно-адміністративної системи ці традиції зазнали значних змін, що призвело до загального знецінення підприємницької активності [3, с. 67]. Після розпаду Радянського Союзу та переходу до ринкової економіки в 1990-х роках відбулося відновлення підприємницької діяльності. Проте цей процес супроводжувався багатьма труднощами, включаючи правову невизначеність, недостатню підтримку з боку держави та відсутність розвиненої бізнес-культури [4, с. 122]. Основні елементи культури підприємництва, такі як ініціативність, ризикованість, відповідальність та етика, почали формуватися на нових засадах ринкової економіки [5, с. 133]. Українська ідеологія підприємництва включає в себе також аспекти колективізму та взаємодопомоги, що витікають з національних традицій [2, с. 58]. Проте для успішного розвитку бізнесу необхідно також впровадження інноваційних підходів, конкурентоспроможності та глобалізаційних тенденцій [4, с. 139]. Культурні фактори, такі як ставлення до ризику, готовність до змін, а також ціннісні орієнтації підприємців, відіграють ключову роль у розвитку підприємницького середовища в Україні [1, с. 92]. Для подолання існуючих бар'єрів, таких як недовіра до інституцій, корупція та низький рівень правової культури, необхідно створити умови для розвитку підприємницької освіти та підвищення фінансової грамотності населення [5, с. 187].

Висновок: Отже, формування ідеології та культури українського підприємництва є важливим елементом процесу утвердження ринкових відносин в країні. Для подальшого розвитку підприємницької культури необхідно поєднувати національні традиції з сучасними світовими тенденціями, адаптувати їх до специфіки українського соціуму та економіки.

Список використаних джерел:

1. Іваненко В. Підприємницька культура України: історичний аспект. К.: Видавництво «Наука», 2002. 220 с.
2. Ковальчук О. В. Розвиток ринкової економіки в Україні / О. В. Ковальчук. Львів, 2008. 350 с.
3. Петренко І. Ідеологія підприємництва в сучасному суспільстві. Х.: Видавництво «Глобус», 2012. 280 с.
4. Барановська Н. М. Підприємництво як соціокультурний феномен / Н. М. Барановська. Київ: НУБіП, 2015. 200 с.
5. Карпенко І. М. Економічна культура в умовах трансформаційного суспільства / І. М. Карпенко. К.: Либідь, 2010. 300 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ-

Актуальність теми дослідження: У світі, де особиста ідентичність ускладнюється швидкою трансформацією соціокультурного середовища, філософія виступає необхідним інструментом для самовизначення. Важливо розуміти свою роль та покликання в умовах постійних змін. Філософія, як засіб самовизначення, дозволяє аналізувати основні аспекти існування: цінності, переконання, мети. У світі, що стрімко розвивається, філософський підхід виробляє стійкі життєві принципи та зберігає внутрішню стійкість. Філософія стає не лише інтелектуальним викликом, але і ключовим елементом самовизначення в умовах сучасного світу, де сталість стає розкішшю, а самовизначення – стратегічним кроком у будівництві власного життя відповідно до власних цінностей та цілей.

Мета дослідження: проаналізувати проблеми самовизначення людини.

Об'єкт дослідження: самовизначення людини як атрибут людського буття.

Предмет дослідження: власне самовизначення, зумовлене вічними світоглядними проблемами.

Завдання дослідження: окреслити об'єктивні та суб'єктивні передумови самовизначення людини та їх взаємозв'язки.

Виклад основного матеріалу. Визначення людини – це її місце у світі. Людина – головна загадка філософських спекуляцій. З давніх часів і до сьогодні філософи міркували та намагалися пояснити, що таке бути людиною. Питання самовизначення людини належить до так званого вічного світоглядного питання. З давніх-давен світорозуміння людей не обмежується елементарними знаннями, але вони намагаються зрозуміти світ з усіх боків, прагнуть пізнати себе та власне існування. Історія показує, що філософія завжди відігравала важливу роль у формуванні моральних принципів у молоді. Це видно з досліджень щодо сутності філософії та її значення для формування ціннісних орієнтирів. Різні філософи, від античності до сучасності, створили ідеї, які допомагали молодим людям знаходити моральні орієнтири, навчитися критично мислити та зрозуміти, де вони знаходяться у світі та що потрібно робити далі. Дослідження українських авторів, таких як Григорій Сковорода, Дмитро Чижевський та Мирослав Попович, Василь Стус які підкреслюють важливість національної філософської спадщини для формування культурної ідентичності та моральних цінностей молоді в Україні. «Розуміння може зробити більше. Мати силу робити більше. Діяти більше». П'єр Тейяр де Шарден (1881-1955), відомий французький вчений і філософ, писав у своїй книзі «Людські явища», це його визначення призначення людини у світі. Сучасна філософія – це накопичені філософські знання людства, які походять із теоретичних джерел кожної національної філософії. Основою сучасної філософії є загальновизнані людські цінності та пріоритети. З того, що я бачив, для кожної молоді людини вкрай важливо зрозуміти основні принципи філософії. З. Бауман стверджував, що нові можливості які відкриваються перед людьми водночас породжують ризики і небезпеки [2, с. 288]. На думку вченого, стан «плинної модерності» – це результат боротьби самовпевненого і нестримного духу сучасності з консервативними інститутами суспільства, які чинили опір, та не відповідали новим формам та тенденціям. З. Бауман метафорично називає цей процес «плавленням твердих тіл», тобто розчинення, того, що продовжує існувати певний період і не змінюється або має імунітет до плинності. Серед перших твердих тіл, які мали бути піддані плавленню, і перших священних принципів, які мали бути спростовані, стали вірність традиціям, звичним правам і обов'язкам, які зв'язують людей по руках і ногах та заважають рухові, обмежують ініціативу [1, с. 9]. Ця боротьба Зрештою, за цим принципом людина має специфічне релігійне розуміння і духовне переживання навколишнього світу, соціального оточення в його сприйнятті, своїх ідей, емоцій і відчуттів. Все це формує відповідний світогляд, погляд і розуміння. За своєю фундаментальністю світогляд – це сукупне враження людини про склад буття, загальноприйняте розуміння мети і значення людського життя, виявлення первинних і значущих типів цінностей. Саме на цій основі формується лінія життєдіяльності людини, поведінки, способи і принципи розуміння світу, переконання та ідеали. За таких умов якісний рівень світогляду людини стає мірилом її духовної та інтелектуальної зрілості, внутрішнього багатства, освіченості, а також соціальної активності, гуманізму, доброти та моральної чистоти [1, с. 89]. Самовизначення – це процес і результат вибору індивідом своєї позиції та власних засобів. Сократ заявляв пізнай самого себе, і ти пізнаєш весь світ. І досі в сучасному світі, досягнення та цілі в конкретних життєвих обставинах є основними механізмами, за допомогою яких людина виявляє свою свободу [2, с. 98-100]. Сьогодні світогляд і переконання особистості, особливо молоді, формуються в контексті переоцінки нашої історії яка завжди дає нам шанс на ще одне досягнення свого місця у цьому світі, утвердження плюралізму, думок і поглядів на різні питання суспільного життя. Йоганн Готліб Фіхте писав про освітні системи і вплив виховання на світогляд молоді. У своїх «Промовах до німецької нації» він підкреслював значення національного та культурного виховання для формування світогляду молодих людей, що допоможе їм усвідомити свою роль у суспільстві [8]. Щоб не блукати в лабіринті нових суспільних процесів, правильно позиціонувати себе і розуміти сенс свого існування, юнакам і дівчатам потрібен духовний стрижень, яким є філософія і світоглядна культура, адже саме ця культура спрямована на забезпечують розвиток цілісної особистості, здатності свідомо ставитися до навколишнього світу та самого себе, обираючи світогляд, орієнтований на загальнолюдські та національні цінності [3, с. 6]. Процес самовизначення особистості зумовлений забуттям особистістю певного соціального статусу і є своєрідним поєднанням об'єктивних, не залежних від особистості факторів, і суб'єктивних чинників, які мимовільно обирає особистість для формування себе. -Вирішуйте. Тобто визначаються через процедури відбору та намагаються знайти своє місце в суспільстві на основі їхньої

внутрішньої цінності та можливостей для самореалізації, створених суспільством [4, с. 7-13]. Іммануїл Кант підкреслював значення виховання й освіти для формування світогляду. У своїй праці «Критика чистого розуму» він писав про роль людського розуму в осмисленні реальності, а також про моральне становлення особистості [7 с.1]. Крім того, філософія підсумовує основні духовні здобутки кожної конкретної епохи та провіщає нові історичні перспективи показуючи цим свій внесок у розвиток людської душевної культури. Це дозволяє їй судити про сьогодення з точки зору майбутнього, з одного боку, і рефлексивного досвіду минулих поколінь, з іншого. Філософія дивиться не тільки в минуле і сьогодення, а й у майбутнє. Пауло Фрейре, бразильський філософ і педагог, відомий своїми ідеями щодо освіти, як інструмента для усвідомлення власного світогляду. У книзі «Педагогіка пригноблених» Фрейре описав, як освіта може сприяти формуванню критичного мислення серед молоді, що дає їм можливість усвідомлювати соціальні структури і свої можливості для змін [8]. Як форма теоретичної думки, вона має великі можливості для творчого співконструювання, навіть на сьогоднішній день ми можемо замітити, що філософські думки які були написані тисячі років тому є актуальними, наші думки також будуть передаватися на тисячі років вперед та вчити майбутні покоління [5, с. 67]. Формувати нові ідеї та світогляди ідеалів. Філософія здатна подумки «розігрувати» різні версії світоглядів («можливих світів»), ніби готуючи орієнтовні системи світоглядів у майбутнє, які ніколи не можуть бути чітко усвідомлені та сприйняті сучасною людиною [6, с. 132].

Висновок: Питання самовизначення є складовою частиною вчень про людину на різних етапах розвитку філософської думки, де воно усвідомлюється по-різному. У наш час це питання є особливо актуальним у зв'язку зі зростанням соціальної динаміки та мобільності, складністю людського буття та характером проблем і привертає увагу представників різних наукових та інтелектуальних сфер. У зв'язку з цим філософське дослідження цього питання набуває ще більшого значення. Однак більшість із них є суто технічними чи односторонніми, що свідчить про необхідність більш масштабного дослідження цієї важливої та актуальної для сучасних соціокультурних реалій проблеми.

Список використаних джерел:

1. Кондзьолка В. В. Філософія і її історія. Львів, 1996. 168 с.
2. Шумка М. Л. Роздуми над значимістю та роллю філософії у суспільстві Михайлина Леонівна // Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали 11, Всеукраїнської наукової конференції. 24-25 березня 2017р., м. Дніпро. Частина 1. / Наук. ред., О. Ю. Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. 302 с.
3. Світоглядна культура особистості, Монографія. За науковою редакцією, доктора філософських наук, професора В. П. Беха, Київ, Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 235 с.
4. Скотна Н. В. Самовизначення особистості в цивілізаційному вимірі Надія Скотна // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. № 1 (108) січень 2014. Дрогобич: Коло, 2014. С. 7-13.
5. Бауман З. Рідка модерність / пер. с англ. под ред. Ю.В. Асочакова. 2008. 240 с.
6. Култаєва М.Д., Навроцький О.І., Шеремет І.І. Європейська теоретична соціологія 328 с.
7. В. Гнатюк Іммануїл Кант біографія на українській мові німецького філософа викладена в цій статті <https://dovidka.biz.ua/kant-korotka-biografiya/>
8. Причепій Є.М., Черній А.М., Гвоздецький В.Д., Чекаль Л.А. Філософія: посібник для студентів вищих навчальних закладів. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>
9. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
10. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
11. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
12. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Актуальність теми дослідження: у контексті сучасного науково-технічного прогресу зростає потреба у філософському осмисленні його впливу на суспільство, природу і саму людину. Дослідження філософських підходів до науки і техніки дозволяє виявити як позитивні, так і негативні аспекти їхнього розвитку.

Мета дослідження: аналіз філософських підходів до науково-технічного прогресу, зокрема його впливу на моральні та соціальні аспекти людського життя.

Об'єкт дослідження: науково-технічний прогрес як ключовий елемент сучасної цивілізації та його філософське осмислення.

Предмет дослідження: питання етики і соціальних наслідків науково-технічного прогресу з точки зору філософських концепцій.

Завдання дослідження: вивчити сучасні українські філософські дослідження щодо науково-технічного прогресу; проаналізувати вплив технічного розвитку на суспільство та довкілля, враховуючи етичні аспекти; дослідити, яким чином техніка змінює уявлення про цінності та світогляд сучасної людини.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічний прогрес відіграє важливу роль у розвитку суспільства, проте виникає питання про його етичну сторону. Як зазначає український філософ Володимир Шинкарук, наука повинна служити людству, але вона не повинна ставати його володарем [1, с. 1-2]. Це підкреслює необхідність філософського осмислення науки як сили, що формує не лише матеріальні умови життя, але й морально-етичні аспекти. Один із важливих аспектів науково-технічного прогресу – це його вплив на природу. Як зазначає О. Васильєв, науково-технічний розвиток часто супроводжується екологічними проблемами, які можуть мати незворотні наслідки для людства [2, с. 13]. Таким чином, філософське осмислення прогресу вимагає врахування екологічної етики та відповідальності людини перед довкіллям. Також слід звернути увагу на соціальні зміни, що супроводжують технологічний розвиток. Технології змінюють спосіб взаємодії між людьми, зокрема в економічних і соціальних структурах. За словами українського дослідника Л. Лісовського, технічний прогрес впливає на трансформацію праці і відносин у суспільстві, що вимагає перегляду традиційних етичних норм [3, с. 33]. Додатково, важливо враховувати і питання взаємодії науки та техніки із системою цінностей сучасної людини. Як зазначає український філософ С. Кримський, науково-технічний прогрес несе ризик втрати особистої відповідальності та автономії індивіда, адже технологічні інновації можуть створювати ілюзію повної контрольованості світу, що може призвести до небезпечного відриву від моральних засад [4, с. 204]. Тому філософське осмислення науки і техніки повинно також включати аналіз етичної відповідальності за розвиток технологій та їх застосування в різних сферах життя. Важливо також зазначити роль науково-технічного прогресу в формуванні сучасного світогляду. Як пише І. М. Мельник, технічний розвиток суттєво впливає на становлення нових форм соціальних зв'язків, але водночас може призвести до зростання соціальної нерівності, що вимагає додаткового філософського аналізу і осмислення [5, с. 87].

Висновок: Отже, філософське осмислення науково-технічного прогресу є надзвичайно важливим для сучасного світу. Питання етики, соціальної відповідальності та впливу на природу мають стати основою для подальших наукових і технічних досягнень. Людство повинно прагнути до гармонії між технічним розвитком і моральними цінностями, щоб забезпечити стале майбутнє для наступних поколінь.

Список використаних джерел:

1. Філософський енциклопедичний словник / голова редколегії В. І. Шинкарук // Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України; Абрис, 2002. 742 с.
2. Васильєв О. П. Науково-технічний прогрес і його вплив на екологію. Харків: ХНУ, 2012. 304 с.
3. Лісовський Л. С. Соціальні аспекти науково-технічного прогресу: філософський підхід. Львів: ЛНУ, 2013. 88 с.
4. Кримський С. Б. Наука як феномен культури. Київ: Либідь, 1998. 320 с.
5. Мельник І. М. Філософія техніки: сучасний контекст. Львів: Світ, 2011. 192 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. У період глобалізації зростає зацікавленість проблематикою впливу релігійних та етичних переконань як на індивідуальні інтереси, мотивацію, діяльність зокрема, так і на економічні та політичні процеси сучасного суспільства загалом. Ці питання ґрунтовно тематизуються у «Протестантській етиці» М. Вебера, який з'ясовував етично-релігійну мотивацію носіїв духу капіталізму, і актуалізуються у міру загострення уваги навколо глобальних проблем капіталістичного розвитку.

Мета дослідження: обґрунтування поглядів Макса Вебера етико-релігійних адептів капіталістичного духу.

Предмет дослідження: погляд протестантизму на діяльність людини.

Об'єкт дослідження: релігійно-етичні погляди на людину М. Вебера.

Завдання дослідження: дослідити усвідомлення всієї складності тогочасної соціальної ситуації в джерелах рецепції духовних вимірів професійної діяльності, які він виявляє в ранньо-протестантських традиціях; виявити закономірний характер процесу раціоналізації суспільних стосунків, включаючи раціоналізацію релігійних світоглядів.

Виклад основного матеріалу. Відносини між релігією та етикою завжди були об'єктом уваги філософів і соціологів. Макс Вебер – видатний німецький соціолог і філософ, який зробив вагомий внесок у розвиток соціальної теорії та філософії. Його праця «Протестантська етика та дух капіталізму» (1905) розкриває значення релігійних ідеалів у суспільній діяльності людини і стала основою для розуміння різних релігійно-етичних типів, що впливають на особистість і суспільство. У цій праці Вебер досліджує вплив релігії на економіку [1]. Протестантська релігія стимулювала розвиток підприємницької активності, сприяла формуванню заповзятливості, ощадливості, готовності до ризику. Тому з представників протестантських спільнот перш за все формувався клас підприємців – власників і організаторів виробництва [3]. Вебер виділив різні релігійно-етичні типи ідеальної діяльності, які впливають на індивідуальну і колективну поведінку суб'єктів у суспільстві. Деякі з цих типів є сумісними з ринковою економікою, інші – ні [4]. Для іудея типовим є інтелектуал-книжник, що прагне зрозуміти багатство як дар Божий через нескінченні тлумачення Святого Письма; для конфуціанця – бюрократ, який організовує світ; для індуїста – маг, який намагається впорядкувати його; для буддиста – монах-споглядач, що подорожує світом; для мусульманина – воїн, який підкоряє світ; для християнина – ремісник, котрий завдяки «автономності» своєї праці забезпечує певну незалежність особистості. Життєвий інтерес Вебера до релігійно-етичних питань виник у контексті його загальної теорії раціоналізації та модернізації суспільства. Вебер визначив чотири ключові релігійно-етичні типи: протестантизм, католицизм, іудаїзм та азійські релігії [2]. Кожен із цих типів відображає певні цінності, етичні принципи й ідеали, які впливають на діяльність людини. Перший розглянутий тип – протестантизм. Вебер наголошував на значенні протестантської етики, зокрема кальвінізму, у формуванні капіталістичної культури. Протестантизм підкреслював працьовитість і старанність як важливі моральні якості. Протестанти вірили, що успіх у бізнесі є знаком благодаті і спасіння, що стимулювало їх до працьовитості та накопичення багатства. Другий тип – католицизм – відображав інші цінності та ідеали. Католицизм акцентував увагу на покорі та покуті перед Богом, а не на працездатності чи багатстві. Ієрархічність і формалізм католицького світогляду впливали на спосіб життя католиків, роблячи їх більш консервативними та схильними до опору нововведенням. Третім типом був іудаїзм. Вебер вважав його релігією, що сприяє розвитку раціонального мислення та систематичності в роботі й діяльності. Іудаїзм сприяв формуванню ідеальної діяльності, орієнтованої на досягнення успіху в бізнесі та науковому дослідженні. Четвертим типом були азійські релігії, зокрема конфуціанство і даосизм. Вебер зазначав, що ці релігії сприяли формуванню іншого типу діяльності, орієнтованого на гармонію з природою і соціальну стабільність. Вони підкреслювали значення покорі і спокою, а не розширення багатства чи кар'єрного зростання.

Висновок. Релігійно-етичні типи діяльності, визначені Вебером, є важливою складовою його теорії раціоналізації та модернізації суспільства. Вони відображають різноманітність етичних підходів і ідеалів, які формують життя та поведінку людей. Розуміння цих типів допомагає глибше осмислити суспільні зміни та розвиток етичних систем.

Список використаних джерел:

1. Макс Вебер. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Макс_Вебер
2. Вебер М. Господарська етика світових релігій. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbs15.htm>
3. Сведберг, Р. Макс Вебер та ідея економічної соціології. Харків: Фоліо. 2008. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbr01.htm>
4. Коллінз, Р. Макс Вебер: Ключові ідеї. Львів: Apriopi. 2016. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/news/2022/2019-sociologichne-metateoretizuvannya.pdf>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. Наш світ досить швидко розвивається, він вимагає зміни парадигми мислення, оскільки конкурентоспроможність визначається у сфері науки та освіти. Питання філософії успіху менеджера є досить актуальним на сьогодні, тому що з основних компонентів є досягнення успіху в професійній діяльності,

Мета дослідження: проаналізувати, як менеджер повинен справлятися із своєю роботою.

Об'єкт дослідження: причини успіху менеджера з точки зору філософського аналізу.

Предмет дослідження: філософія та теорія успіху менеджера.

Завдання дослідження: визначити основні переваги, недоліки менеджера в його роботі.

Виклад основного матеріалу. Філософія – одна з найдавніших сфер духовної діяльності людини, яка одночасно може розглядатися і як наукова дисципліна за наявністю характерних наукових критеріїв. Діяльність людей в суспільстві, особливо в економічних та управлінських сферах, значною мірою визначається певними філософськими принципами. Зокрема, успіх у підприємництві та бізнесі часто залежить від того, наскільки глибоко менеджери розуміють і втілюють ці принципи. Як зазначає Дейл Карнегі, для досягнення успіху «потрібно розуміти принципи людських взаємин та впливати на людей через розуміння їхніх потреб та мотивацій» [1, с. 82-83]. Філософія загалом досліджує взаємини людини зі світом, тоді як філософія менеджменту та бізнесу спрямована на аналіз методологічних основ управління та світоглядних підходів до розв'язання управлінських проблем. Наполеон Хілл зазначав, що «успіх залежить від здатності організовувати власні думки та концентрувати їх на досягненні конкретних цілей» [2, с. 97]. З розвитком суспільних відносин, особливо в XX столітті, змінилися стосунки між керівником і підлеглим. Теоретичні аспекти цієї взаємодії перейшли в прикладні системи середнього рівня, і сьогодні ці концепції дедалі частіше реалізуються на практиці. Як стверджує В. Черняк, «ефективність управлінських рішень зростає в умовах швидкої адаптації до змінних соціальних та економічних обставин». Чим динамічніше змінюються суспільні відносини, тим швидше менеджери можуть застосовувати свої знання, що підвищує їхню ефективність та можливості. У сучасному ринковому середовищі, попри наявність економічних обмежень, менеджери та їхні підлеглі діють значно вільніше, ніж у попередні десятиліття, коли їх обмежували ідеологічні та політичні умови [3, с. 5-14]. Менеджмент нині – одна з найперспективніших сфер діяльності, що постійно потребує розвитку нових знань і навичок. Як зазначає М. Павловський, «філософія успіху менеджера полягає у постійному самовдосконаленні, прагненні до індивідуального розвитку та досягненні життєвих цілей». Якщо людина здатна ефективно організувати свій час, використовувати обставини на свою користь і не зупинятися на досягнутому, вона може створити власну формулу успіху [4, с. 112-115]. Менеджмент як дисципліна виріс із філософських концепцій управління, що розвивались століттями. Діяльність менеджера ґрунтується на тих філософських засадах, які найбільше відповідають його особистому досвіду та оточенню. Кожна епоха породжувала певний домінуючий тип мислення, що впливав на суспільство, економіку і бізнес. Як зазначає Черняк, «менеджери мають використовувати досвід минулих поколінь, адаптуючи його до сучасних реалій» [3, с. 5-14]. У сучасному світі підприємницька та менеджерська діяльність аналізується крізь перспективу різних філософських підходів, зокрема раціоналізму, інтуїтивізму та прагматизму. Філософські основи менеджменту формують також основи підприємництва, яке є частиною сучасної економічної науки. Ігор Соскін зазначає, що «успішний бізнес ґрунтується на гармонійному поєднанні етичних цінностей та економічної вигоди» [5, с. 46]. Сприйняття життя і світу, які називають філософськими, поєднують два основні чинники: успадковані релігійні та етичні концепції і наукове дослідження світу через розум. Кожна філософська система об'єднує ці чинники в різних пропорціях, що визначає її характер та напрямок [6, с. 37]. Філософію можна розглядати як проміжну ланку між теологією та наукою. Подібно до теології, вона досліджує питання без точних відповідей; водночас, як наука, опирається на раціональне мислення та логіку. Весь точний зміст належить науці, тоді як догми належать теології.

Висновок. Як свідчать дослідження вчених з економічно розвинених країн (Дейл Карнегі, Наполеон Хілл та ін.), а також українських (М. Павловський, І. Соскін, В. Черняк та ін.), без ґрунтового філософського осмислення економічних процесів, без вибору певної філософської парадигми діяльність менеджера, звичайно, можлива, але вона, як правило, позначена рядом прикрих помилок, прорахунків, яких можна було б уникнути, спираючись на основи філософських парадигм, дотримуючись філософських методів пізнання.

Список використаних джерел

1. Карнегі, Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. К.: Вид-во «Довіра», 2005. 320 с.
2. Хілл, Н. Думай і багатій. К.: «Основи», 2010. 384 с.
3. Черняк, В. Основи менеджменту. К.: Вид-во «Кондор», 2012. 292 с.
4. Павловський, М. Філософія успіху. Л.: «Світ», 2013. 224 с.
5. Соскін, І. Філософія бізнесу: шлях до успіху. Х.: «Фоліо», 2014. 220 с.
6. Гібсон, Дж. Організаційна поведінка, структура та процеси. К.: «Основа», 2015. 400 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЛЮДИНА В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: діяльність людини в суспільстві обумовлене певними філософськими засадами. Особливо виразно це прослідковується у таких сферах буття, як управління соціальними процесами, підприємницькою діяльністю бізнесових структур.

Мета дослідження: аналіз ринкових відносин української та світової історії філософії ринку та розвитку малого, середнього та великого бізнесу.

Предмет дослідження: соціально-економічне розміщення продуктивних сил України і розвиток галузей її економіки.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини сфера людських потреб та інтересів і похідних відносин.

Завдання дослідження: вивчення впливу людини в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. ХХІ століття вважається добою тотального поширення та реалізації філософії ринкових відносин. І хоча перші її паростки можна побачити в далекому минулому, світ нині дедалі рельєфніше переходить на ринкові відносини. Не є винятком і Україна [3]. Додаючи тоталітарне минуле, основою якого була командно-адміністративна економіка, Україна все потужніше розгортає економіку ринкову, відкриту, демократичну. Але передусім слід визначити поняття ринкової економіки в історичному вимірі й сучасному філософсько-економічному дискурсі. Ж. Шульга вважає історично першою моделлю ринкової економіки відносин абсолютного панування економічної і політичної влади централізованої рабовласницької держави. Саме в той період сформувався ринок, держава почала випускати гроші у монетній формі як засіб товарного обігу. Інший варіант цієї моделі ринкової економіки пов'язується з розвитком Стародавньої Греції у середині I тис. до н. е., де формувалась система приватної земельної власності, усе більш незалежної від держав XVIII-XIX [1, с. 156]. У Західній Європі протягом XVIII-XIX ст. формується модель ринкової економіки вільної конкуренції, у якій держава виконувала насамперед роль правового гаранта забезпечення свободи ринку та підприємництва (і водночас контролювала грошову й фінансову систему, зовнішній ринок тощо). Неокласики розширили предмет економічного дослідження, застосувавши системний аналіз, приділивши увагу функціональним характеристикам взаємозв'язку і взаємозумовленості показників розвитку ринкової економіки. Водночас неокласики значно звужили 12 предмет свого дослідження через свідоме полічення з кола теоретично-методологічних питань економічної науки проблематики соціального макроекономічного напрямів [2, с. 233]. У першій половині XX ст. визначення ринкової економіки переосмислюється у новій течії економічної думки - кейнсіанстві. Дж. М. Кейнс у праці «Загальна теорія зайнятості, відсотка грошей» (1936 р) формулює основні засади нової макроекономічної моделі економіки, в якій ринок втрачає роль одноосібного регулятора економічної системи. Більшість того, ринок у цій моделі сам стає об'єктом системного регулювання з боку держав. Тому головний теоретичний здобуток кейнсіанства можна визначити як побудову моделі державно регулярної ринкової економіки. Ліберальна парадигма визначає, що ідеальним станом, до якого прямує економічна система в умовах ринкової економіки, є економічний оптимум ринкової рівноваги, досягнення якої за умов досконалої конкуренції 13 стає об'єктивно зумовленою, детермінованою законами саморегулювання метою економічного розвитку, що полягає в максимізації економічного добробуту [5, с. 336]. У ХІІ ст. поширення набули ярмарки, що було першою ознакою утворення внутрішнього ринку. Ярмарки організовувались один-два рази на рік і тривали кілька днів, а то й тижнів. На них з'їжджалися купці з різних земель. Важливим фактором розвитку господарства України залишалася зовнішня торгівля [4, с. 486].

Висновок: Розвиток ринкових відносин для людини є не легким, як фізично, так і психологічно. Адже важко забезпечити сприятливі умови для нормальної дії ринкових механізмів, у яких бере учать не одна людина, а тисячі, мільйони.

Список використаної літератури

1. Філософія ринкових відносин(навчально-методичний посібник)/ Р. І. Олексенко: Мелітополь. 2019. Бібліогр. 311 с.
2. Круш П. В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень/ П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. К.: ЦУЛ, 2010. 368 с.
3. Куц Г. М. Неолібералізм: основні ідеї та інтерпретації. URL:www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vk|mu/Polit/2010/Kuts.pdf.
4. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу: підручник/Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко; за ред. Б. Д. Лановика. К. Вікар, 1999. 737 с.
5. Леоненко П. М. Економічна історія: навч. посіб. /П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. К.: Знання-Прес, 2004. 499 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ГРОШІ ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ, ЇХ ВПЛИВ НА ЗМІСТ МЕНТАЛЬНИХ ПАРАДИГМ

Актуальність теми дослідження: гроші є регулятором не тільки економічних відносин, але й міжособистісними відносин. Вони постають критерієм формування цінностей і норм суспільних інтересів. Вони охопили абсолютно всі прояви людського буття. Не можливо розглянути тему «гроші як феномен культури» без таких понять як «цінність», «культура», «розвиток», «історія», «філософія».

Мета дослідження: розглянути та дослідити сутність грошей, їх зміст та вплив на суспільне буття; визначити місце та роль феномена грошей у суспільстві та його вплив.

Об'єкт дослідження: феномен грошей, їх вплив на життя та суспільство.

Предмет дослідження: філософський та соціальний аналіз грошей як культурного феномену, що є сферою соціального буття.

Завдання дослідження: аналіз грошей як феномену культури, їх вплив на зміст ментальних парадигм.

Виклад основного матеріалу. Весь соціальний досвід пострадянських років українців пронизаний гострими проблемами, пов'язаними зі зміною ролі грошей у їхньому життєвому світі: втрата заощаджень, катастрофічна інфляція першої половини дев'яностих років, масове зубожіння, фантастичне розбухання тіньових та кримінальних капіталів, шахрайство «фінансових пірамід», які й тепер ще не відійшли в минуле. Щоб не втратити себе у розбурханому морі ринкових відносин, які проходять болісний етап становлення, треба, щоб люди усвідомлювали як небезпеки, породжені грошима, так і свої можливості протистояти їм [1, с. 15]. Це актуально завжди, але в Україні сьогодні потреба в усвідомленому і, сказати б, тверезому ставленні до грошей – особлива. У філософських виданнях останніх років у пострадянських країнах з'являються праці, присвячені проблемам формування адекватних соціальним реаліям морально-етичних засад для людини в її господарській діяльності [1, с. 27]. Тема грошей в новому тисячолітті активно відтворюється у всіх видах людської комунікації: про гроші говорять між собою, пишуть в ЗМІ, вивчають в дослідженнях, їх розглядають як об'єкт і предмет мистецтва. Натомість пару сотень років назад про гроші взагалі не було прийнято говорити. Гроші не були «всезагальним предметом», тому що ними володіли далеко не всі. Гроші – це невід'ємна частина життя, вони фіксують міру цінності певного об'єкта як речі, здатної бути загальним еквівалентом обміну інших речей. Важливим є те, що комунікативна філософія зорієнтована на осмислення практичних вимірів людського буття – повсякденного спілкування та життєвого світу людини, в якому синтез емпіричного досвіду відбувається не «в надрах» трансцендентальної самосвідомості, а в міжособистісному просторі універсальної комунікації [2, с. 39]. Гроші з'явилися і розвинулися внаслідок необхідності людей узгоджувати власні позиції і інтереси в господарській діяльності. Роль та місце грошових відносин у структурах комунікативних практик ми визначаємо через уведений Ю. Габермасом концепт комунікативної дії, який виражає активну практичну позицію людини в контекстах соціуму, спрямовану на зустріч з іншою людиною [2, с. 43]. Відомо, що в будь-якій культурі існують категорії родючості і процвітання. І позиціонуються вони виключно як позитивні, як ті що забезпечують саме життя людини. Тому і тяга до грошей як до знаку, що втілює цей достаток, притаманне будь-якому індивіду навіть на рівні неусвідомленої мети. А в якій мірі і в якій ролі гроші проявляються в реальному житті кожного встановлює культуру того чи іншого народу, часу і т.д.. Наприклад, Античність і Новий час прихильно відносились до «питання» грошей, а християнство пропонувало протилежне трактування. В Україні, на відміну від Європи, наявність грошей не гарантувало суспільної поваги свого власника, їх відсутність не рахувалось гріхом. Проте у всіх культурах тема грошей ніколи не мала нейтрального значення, протягом всієї історії саме тут стикались головні позиції добра і зла. Гроші відіграють незамінну роль у житті людей, вказують на ставлення до різних матеріальних благ. В цьому аспекті історичний погляд на гроші був досить вузьким, адже гроші звали бачити тільки в їх вартісному вираженні. Ні про яку культуру унікального початку не могла йти мова. Сьогодні втрата інтересу до грошей як до феномену культури відбувається в силу об'єктивних причин. Процес глобалізації об'єднує гроші в цілий простір, як ніби стираючи всі межі відмінності грошових еквівалентів. Гроші починають сприймати виключно як економічно-кількісний феномен. Гроші як феномен культури - це цінність (цінність - це фіксована в свідомості людини якісна або кількісна, числова, характеристика його ставлення до об'єкта), що займає певне місце в культурі. Це місце є культурним статусом грошей. Культурний статус грошей - це щось само собою зрозуміле, по суті «душа грошей». Культурний статус грошей безпосередньо залежить від розвитку і типу культури, а саме від засобів і способів господарської комунікації. Поступово з розвитком теорій про походження грошей виникає культурно-філософський підхід до коштів. Тому розрізняють такі основні теорії походження грошей - еволюційну і раціоналістичну. Еволюційна теорія свідчить, власне що в процесі еволюції деякі продукти перетворили в гроші шляхом підбору більш вдалого еквівалента. А інша концепція - раціоналістична, оцінює кошти як міру ціни, яка має можливість колихатися як в більшу, і в меншу сторону. Досить пригадати, що будь-який товарообмін пропонував особистий певний еквівалент у вигляді коштів, який нерідко змінювався. Крім економічних (комерційних) теорій про походження грошей, існують філософські теорії. У всіляких умовах, коли люди звикли бачити гроші виключно в мірі їхньої вартості, вони є універсальним еквівалентом, який позбавлений оригінального початку. Але первинне осмислення коштів стартувало якраз з філософії культури, яка запропонувала певний нюанс сприйняття засобів. Ще вона показала на деякі обмеження в суспільстві, які не всякий раз дозволяли бути грошам «універсальною» річчю. Вважається, що культура формує ставлення людини до грошей, але не

навпаки. Поява монетних грошей як граничного рівня репрезентації організованої суспільної волі у сфері обміну товарів: завершується процес «розходження» значення окремого товару та значення універсального еквіваленту всіх товарів, утвердження самостійного буття соціального символу, який не має (як правило) іншого застосування, ніж представництво соціальних значень інших речей. Виникнення банкнот, зроблених з паперу, але розмінних на золото – фізичне відділення у просторі і часі знаку – паперу, засвідченого певним законним чином – від його значення, тобто золотого забезпечення. Кінець світової валютної системи, заснованої на золоті, відмова від золотого забезпечення паперових грошей і перехід до забезпечення соціального – довіри до здатності держави контролювати стихію ринкових процесів. Поява електронних грошей та кредитних карток. Гроші втрачають предметно-чуттєву форму, перетворюються в інформацію в чистому вигляді, як упорядкована знакова система, призначення якої – задавати алгоритм, порядок, матрицю функціонування метасистеми економічного життя [3, с. 67]. Культура формує ставлення людини до грошей, а гроші, що потрапили в контекст певної культури і – що більш важливо, – стали знаряддям певних суспільних груп, активно формують культуру. Однак, незважаючи на це, у всіх культурах грошам відводилася особлива роль. Ступеню універсальності гроші зобов'язані тієї ролі, яку їм відводить культура, і зрозуміти цю роль ми можемо опосередковано через неї. Це дає нам право розглядати гроші через культурні традиції, звичний уклад життя. Ми стикаємося з історичним досвідом і бачимо, що поведінка людей детермінується не тільки фінансовою раціональністю. Гроші не виглядають нейтрально, вони є каменем спотикання при міркуванні про добро і зло. В ролі економічного інструменту вони не завжди уживаються з моральним законом. Люди крім раціональних завжди керуються соціокультурними мотивами. Гроші проявляють себе в тій ролі, яка відводиться їм в культурі. Вона гармонізує матеріальне, організовує економічне життя людей, пов'язує притаманну культурі ментальність і господарський світ. Гроші в економічній формулі забезпечують формування кількісних оцінок і це їх феномен. Але моральний світ, хоч і може бути фрагментарним, ніколи не буде дискретним. Кількісні оцінки в моральному законі не працюють, бо його не цікавить величина, його головне завдання – цілісність. Коли гроші починають формувати мету, що ми і маємо у суспільстві споживання, це приводить лише до розпаду моральної картини світу. Краху зазнає не сама економічна формула, а економіка в цілому, яка і складається з засобів, мети та способів її досягнення. У сучасному суспільстві простежується тенденція до перетворення грошей у метамову універсального спілкування необмеженої комунікативної спільноти, що ми розглядаємо як загрозу для процесу справжнього соціального порозуміння. «Мова грошей» вносить корективи в усі процеси соціальної комунікації та інтерпретацію усіх інших смислів. Саморегуляцію і начебто «власний» вибір людиною смислів, якими вона керується, можна визнати реальністю хіба лише як власний вибір мови спілкування. Людина, яка орієнтується здебільшого на грошові коди, сприймає і реалізує в усіх сферах життя (а не лише в економічній) ринкові моделі, а саме інструментальності, цілораціональної поведінки. «Мова грошей», після того, як люди її винайшли й опанували, змінила їх світосприйняття, створила нову культуру, докорінно відмінну від культури «безгрошового» соціуму [4, с.89]. Поява монетних грошей співпадає з історичною добою, означеною К. Ясперсом як «осьовий час», починаючи з якого людина почала ставати такою, якою вона є до нині. Правомірно стверджувати, що існує певний причинно-наслідковий зв'язок між ринковим устроєм грецької держави, що розвинувся завдяки винайденню монетних грошей, і світоглядним поворотом, який утвердив раціональність як основу ставлення людини до світу. Огляд історичних подій, якими було позначене й економічне, й духовне життя Європи, дає змогу побачити кореляцію між розвитком товарно-грошового обігу та утвердженням раціоналістичних засад у європейській культурі [4, с. 95].

Висновки гроші – невід'ємна частина нашого життя. Роль грошей є результатом їх функціонування і виявляється в їх впливі на певні економічні та соціальні процеси. Феномен грошей цілком піддається культурно-філософському дослідженню. Якщо не зводити культуру до поняття ринку, а роль грошей – до їх функцій в економіці. Роль грошей в культурі транслюється з покоління в покоління, адаптує і приймає в себе новий досвід сприйняття грошей, перетворюючись в комплекс архаїчних, само собою зрозумілих уявлень про гроші. Тим часом очевидно, що кількісний аспект грошей витіснив якісні знання про них, спочатку закладені культурою, в зв'язку з чим виникає необхідність культурного усвідомлення ролі грошей.

Список використаних джерел

1. Богачов Р. Принципи побудови та аналізу взаємовідносин у соціально-економічних системах // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія, психологія, педагогіка, 2004. №10. С. 7-15.
2. Братаніч Б. Проблемне поле дослідження філософських основ маркетингу // Мультиверсум. Філософський альманах. К.: Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України, 2005. Вип.47. С. 200-207.
3. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Львів: Літопис, 2000. 318 с.
4. Гарник А. Право і мораль у світлі дискурсивної етики: передумови формування нової філософсько-правової парадигми // Філософія. Культура. Життя. Міжвузівський збірник наукових праць. Дніпропетровськ, 2002. Вип. 21. С.192–202.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми дослідження: пошуку сенсу життя завжди залишається актуальною і важливою для кожної індивідуальності. Хоча її можна тимчасово відкинути на другий план у змішаному вирі власних справ, турбот та розваг, та заглибитися у повсякденні або приватні пристрасті, у певний момент вона надходить до нас, подібно до дратівливого пікніку в справжній душі.

Мета дослідження: пошук розуміння сенсу життя для індивіда.

Об'єкт дослідження: сенс життя як філософська проблема, а предметом – людина в контексті суспільних відносин.

Завдання дослідження: аналіз різних підходів та концепцій до розуміння сенсу життя, а також розгляд питання про сенс життя як ключової проблеми світогляду.

Виклад основного матеріалу. Релігійно-філософські рухи в Стародавній Греції (VII - VI ст. До н.е.) драматично ставилися до смерті. У класичний період давньогрецької філософії було здійснено спроби подолання страху смерті. В античній філософії спостерігаються різні рішення цього питання. Така ж різноманітність точок зору спостерігається і інших етапах розвитку європейської філософії. Одні бачили сенс життя в дотриманні принципів морального обов'язку, інші - у прагненні до щастя на основі загальної любові людей один до одного, ще інші - у боротьбі за комунізм [2, с.3]. Існує кілька філософських трактувань поняття сенсу життя: гедоністичний сенс життя (веселощі, задоволення і насолода - найвище благо), аскетичний сенс життя (придушення чуттєвих потягів і бажань людини), смиренно-стоїчний сенс життя (згасити в собі всяке ремствування і не дати частковості відволікти себе від споглядання Цілого; смиренність - ще одна форма сенсу життя як обов'язку, зобов'язання), категорично-імперативний сенс життя (борг), релігійний сенс життя (порятунок), дієво-гуманістичний сенс життя (актуалізація та предметна реалізація внутрішнього потенціалу людини, діяльне виявлення її цілісної природи) [1, с.84]. На історичній арені три основні сили претендують на вирішення питання сенсу життя: релігія, філософія та наука. Коротко їх відповіді можна було б висловити в такий спосіб. Релігія, під якою маємо на увазі таку закінчену систему вірувань, де ідеї Бога та вічного життя є центральними, бачимо сенс життя в єднанні з Богом. Філософія, зрештою, – у раціональному осягненні істини. Наука – у максимальному пізнанні світу [5, с.58]. У сучасному світі, крім релігії, філософії та науки, формується ще одна потужна сила, яка прагне відповісти на питання сенсу життя – культура споживання. У її межах сенс життя часто зводиться до задоволення матеріальних потреб, отримання насолоди та максимального комфорту. Орієнтуючись на швидкоплинні бажання, культура споживання вбачає сенс життя в досягненні особистих цілей і соціального статусу через володіння речами та досвід задоволення. Такий підхід пропонує легко досяжні, але короткотривалі відповіді, що значно відрізняються від прагнень до глибшого розуміння буття, притаманного релігії, філософії чи науці [3]. На порозі третього тисячоліття сенс життя дедалі частіше стає міждисциплінарним фокусом досліджень, що цілком закономірно, оскільки життєдіяльність сучасних суспільств пронизана безліччю взаємодій технологічного, інформаційного, правового, економічного, світоглядного, політичного порядків [4, с.72].

Висновок: Проблема сенсу життя у філософії охоплює різноманітні погляди, від досягнення щастя і добродійності до внутрішньої свободи і боротьби за соціальну справедливість, відзначаючи, що кожен філософ пропонує своє унікальне трактування цієї складної теми. У сучасному контексті сенс життя часто визначається через індивідуальний досвід і особистісну реалізацію.

Список використаних джерел

1. Імянітов Н.С. Об'єктивні смисли життя та існування. Питання філософії. 2006. № 7. С. 84-94.
2. Жулінський М. Сенс життя у світлі теорії еволюційної свідомості. //Світогляд. – Філософія. – Релігія. С.9.
3. Малирчук Н.С., Слободянюк А.В. Головні цінності життя (за результатами дослідження). Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 13-15 березня 2019 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2019/paper/view/7905>
4. Рубський В.М. Сенс життя як фундаментальне положення світогляду. Перспективи. 2016. № 4. С. 72-77.
5. Фурман А.А. Психологія смисложиттєвого розвитку особистості: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 508 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вужчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо. Водночас чіткого поділу немає: усі глобальні проблеми взаємопов'язані, навіть часткове розв'язання однієї може кардинально вплинути на іншу. На теперішньому етапі розвитку суспільства загострилися політичні питання, особливо проблема збереження миру. Водночас слід усвідомлювати, що серед глобальних проблем немає важливих чи другорядних. Усі вони потребують нагального розв'язання, доброї волі народів, керівників держав, національних і релігійних лідерів, значних матеріальних і фінансових затрат [1]. Швидкість і радикальність соціального оновлення - результат зростання ролі народних мас в історії. Адже, за даними вчених, у період неоліту населення Землі становило усього близько 25 млн. осіб, на початку нашої ери - біля 250 млн., на початку 19 сторіччя - 1 млрд., а зараз - понад 5 млрд. осіб. Проте не тільки зростання чисельності населення є причиною прискорення соціального прогресу. Останній є кумулятивним наслідком, сукупністю багатьох об'єктивних чинників - розкріпачення особистості та збільшення ступеню її свободи, накопичення наукових знань, зростання технічної могутності, інтерналізація соціально-економічних зв'язків, політичних і культурних процесів. Все це й привело до того, що за насиченістю політичними подіями й соціальними перетвореннями, економічними змінами й технологічними нововведеннями, за інтенсивністю міжнародного обміну діяльністю в сфері науки й культури кожен рік кінця 20 сторіччя дорівнює 10-ти в 19 сторіччі, 100 у середньовіччі й античності, 1000 у глибокій давнині. В оцінці майбутнього слід розрізняти підходи представників філософії соціального песимізму і філософії соціального оптимізму. Представники філософії соціального песимізму вважають, що існує «межа росту» для людського суспільства. Для цього є підстави: виснажуються запаси корисних копалин, швидке зростання населення Землі загострює проблему харчування тощо. Проте такий прогноз заперечують представники філософії соціального оптимізму, вважаючи, що їхні опоненти формально поширюють на майбутнє сучасні тенденції економічного, науково-технічного і демографічного зростання, відмовляючись враховувати, що накопичення кількісних змін не може не супроводжуватися перериванням поступовості, стрибками, докорінними якісними змінами. Потрібно пам'ятати, що кількісне зростання і розвиток у природі і в суспільстві - аж ніяк не тотожні процеси. Удосконалення знарядь праці і методів виробництва постійно розширюють рамки економічного зростання, а технологічні революції створюють цілком нові, невідомі до того сфери економічної діяльності, не тільки примножують уже відомі природні ресурси, роблячи їх доступними для практичного використання, але й перетворюють у ресурс суспільного розвитку те, що колись ним не було. Саме існування «межі зростання» є необхідною передумовою для розвитку. Адже якби не було межі для полювання і збирання, на тисячоліття затримався би перехід людини до землеробства і скотарства. Якби не було межі для людської пам'яті і фізичних обмежень в усній комунікації між людьми, сповільнився б винахід писемності і друкарства, розвиток технічних засобів комунікації. Якби не було межі запасів деревного вугілля, сповільнився б перехід до використання мінерального палива. Якби не було межі у проведенні подумки і на папері математичних операцій, затрималося б створення комп'ютерів. Немає підстав боятися уповільнення соціального прогресу і через уявну психічну і розумову нездатність людини засвоїти і витримати зростаючий потік нових знань і пристосуватися до всякого роду нововведень у суспільстві. Людська пам'ять здатна вмістити приблизно 10 млрд. біт інформації. Крім того, будуть відкриті й інші можливості. Наперед встановленого майбутнього не існує. Люди нездатні змінити своє минуле, оскільки свобода, якою володіли минулі покоління, вже перетворилася для наступних поколінь у реальну дійсність, в історичну необхідність, із якою не можна не рахуватись. Майбутнє ж - це сфера реальних можливостей, серед яких є більш-менш ймовірні. І суспільний розвиток не застрахований від зигзагів, кроків убік і навіть від назадніх рухів [2]. Сучасність характеризується низкою феноменів розвитку соціуму, що роблять наш час

специфічним порівняно з іншими епохами в соціально-філософському плані. Серед таких феноменів одну з провідних позицій посідає глобалізація – соціальний процес, у якому обмеження, що накладаються географією на соціальний та культурний простір, радикальним чином нівелюються. Завдяки розвитку транспортних засобів, прогресу інформаційних технологій, відкритості сучасних суспільств стала можливою взаємодія між мільйонами людей культурно та географічно далеких країн. Інтернет, телефонний зв'язок, телебачення – все це робить далекі території настільки близькими, як це не було ще ніколи. Отже, глобалізація виникає внаслідок посилення контактів між різними частинами світу. Глобалізація знаменує не лише просторово-часове «стискання» світу, але й культивує усвідомлення світу як єдиного цілого. Дослідники відзначають, що глобалізація призводить не лише до збагачення культур елементами географічно далеких цивілізацій, але й до зростаючої одноманітності у житті різних народів планети. Критики глобалізації вказують на те, що однією з її негативних ознак є нівелювання індивідуальних культур [3]. Охоплене страхом перед завтрашнім днем, чи здатне людство вирішити глобальні проблеми? Прикладом спроб вирішення – є проблема глобального потепління, коли була досягнута домовленість про те, щоб взяти проблему під контроль та підписана Паризька угода. Це був хороший перший крок, але він лише показує, що багато людей мусіли бути налякані швидкими змінами клімату, щоб змусити уряди до пошуку рішень. А як щодо інших глобальних проблем? Люди не побоюватимуться перенаселення, поки проблема перенаселення не матиме негайного та прямого впливу на достатню кількість з них. Ми вживатимемо заходів для запобігання краху економіки та великої втрати робочих місць через автоматизацію, коли занадто багато людей буде втрачати свою роботу. Лише на краю прірви людство розпочне змінюватися. Для досягнення консенсусу спочатку нам потрібні експерти, які б погодились з існуванням проблеми. Тоді нам потрібно зрозуміти причину цих проблем і запропонувати логічні рішення. Використовуючи штучний інтелект, обчислювальну потужність, Інтернет-комунікації, законодавство та силу волі, ми могли б реалізувати рішення, які працюють для всіх у світі. Немає причин, щоб ми не могли реалізувати рішення для усунення війни, вирішення соціально-економічних питань, пов'язаних з економікою та автоматизацією, голодом, бідністю та перенаселенням [4].

Висновок: Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалому, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Глобальні проблеми людства (за підручником Бойко В.) URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/>
2. Глобальні проблеми людства: визначення, виникнення та шляхи вирішення. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/21309/>
3. Система сучасних глобальних проблем URL: <https://studies.in.ua/politychna-globalistyka/4475-sistema-suchasnih-globalnih-problem.html>
4. Глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення URL: <https://futurenow.com.ua/globalni-problemy-lyudstva-ta-shlyahy-yih-vyrishennya/>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Над опрацюванням дослідження про людину як творця та творіння брали участь як іноземні вчені, такі як Ніцше і т.д., а також і українські, такі як Вернадський В. І. і тд. Беручи до уваги те, що людина є важливим суб'єктом в культурній системі суспільства можна стверджувати, що дана тема все ще залишається важливою для нашого часу.

Мета дослідження - проаналізувати людину, як творця культури.

Об'єкт дослідження: людина, яка творить культуру.

Предмет дослідження: процеси впливу культури на формування особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури.

Завдання дослідження: проаналізувати формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості: з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Виклад основного матеріалу: Протягом століть філософи шукали відповідь на питання про сутність людини. Один з підходів стверджує, що людина є творінням чогось вищого. У античності вважали, що природа та божества формують людину як матеріальний об'єкт. Платон, наприклад, стверджував, що людина є частиною космічного порядку, який визначає її існування [5, с. 87]. З розвитком науки та раціонального мислення, людина почала сприйматися як продукт раціональності. Декарт вважав, що основою людського буття є розум, а не матеріальна оболонка [3, с. 20]. Безумовно, можна стверджувати, що людина є наслідком впливу своїх батьків і соціуму, який формує її світосприйняття, риси характеру та цілі. Зміни в зовнішності або мисленні дійсно можуть створювати нову особистість з новими якостями. Але чи може людина створити те, що вплине на неї? Протягом історії людство прагнуло проявити себе через творчість. Як зазначає Мельник, істинний художник насолоджується процесом творчості, а не лише результатом. Він творить для задоволення своїх естетичних потреб, а не для матеріальної вигоди [4, с. 45]. Становлення особистості відбувається в контексті культури. Безформне «Я» немовляти занурюється в культурні рамки, подібно до рідини, що приймає форму склянки. Важливо, яка «рідина» – чи зможе вона залишити унікальні елементи у своїй формі. Як зазначає Бурдье, культура формує індивідуальність, але при цьому людина здатна адаптувати та трансформувати ці впливи [2, с. 56]. Бердяєв вважав, що людина у своїй творчості не є пасивною, але й не зовсім самостійною. Вона виконує роль «моста» між Богом і світом, отримуючи від вищих сил таланти і натхнення [1 с. 25]. Він стверджує, що творчість – це спільна відповідальність Бога і людини, адже вона породжує особистісні смисли, які є одночасно інтимними та драматичними [1, с. 28]. Творчість – це свобода, яку Бог надає людям для втілення своїх ідей у реальність. На противагу цьому, Руссо стверджував, що людина народжується як «чиста дошка», на якій соціум пише свої «письмена». Таланти і здібності формуються через взаємодію з культурою, і вони можуть як реалізуватися, так і залишитися незатребуваними [6, с. 50]. Таким чином, особистість постає як продукт соціального контексту. Отже, питання про те, чи може людина створити те, що вплине на неї, залишається відкритим. Творчість, як інструмент самовираження та перетворення, здатна як формувати індивідуальність, так і впливати на культурні контексти, в яких людина існує.

Висновок: Усвідомлення сутності людини залишається складним питанням, що викликає безліч дискусій. Погляди від античних філософів до сучасних мислителів демонструють, що людина є не лише продуктом вищих сил або соціального середовища, але й активним учасником власної творчості. Як показують думки Платона, Декарта, Бердяєва та Руссо, формування особистості відбувається в контексті взаємодії з культурою, природою та божественними впливами. Творчість, яка є проявом індивідуальності, може стати інструментом змін і самовираження, здатним впливати як на особистість, так і на культуру. Водночас, особистість не є статичною; вона постійно трансформується під впливом зовнішніх факторів та власних творчих зусиль. Таким чином, питання про те, чи може людина створити те, що вплине на неї, залишається відкритим і вказує на динамічний процес взаємодії між особистістю і її оточенням.

Список використаних джерел:

1. Бердяєв Н. СENSE творчості / Н. Бердяєв. Київ: Дніпро, 1990. 300 с
2. Бурдье П. Соціальна структура економічного поля / П. Бурдье. Київ: Основи, 1990. 280 с.
3. Декарт Р. Медитації про першу філософію / Р. Декарт. Львів: Літопис, 1998. 200 с.
4. Мельник В. Творчість як спосіб самовираження / В. Мельник. Київ: Академвидав, 2015. 250 с.
5. Платон. Діалоги / Платон. Київ: Основи, 2000. 400 с
6. Руссо Ж.-Ж. Еміль, або Про виховання / Ж.-Ж. Руссо. Київ: Основи, 2003. 350 с.
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION // Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

КРАСА ЯК АТРИБУТ ПРИРОДИ І КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження зумовлена суперечливістю тенденцій сучасного суспільного розвитку: з одного боку, ми є свідками своєрідного культу краси, який інтенсивно експлуатується засобами масової інформації, рекламою, монументальним будівництвом і архітектурою; з іншого боку, повсякчас доводиться мати справу зі спрIMITизованим утилітаризмом, із голим, доведеним до абсурду практицизмом, у межах якого часто не знаходиться місця не лише красі, а й навіть здоровому глузду. Невід'ємною ознакою сучасності є тотальне поширення масової культури, яка не лише невібаглива до канонів краси, а й часто налаштована відверто вороже до всього, «що знаходиться вище середнього рівня». У сфері реального художнього процесу продовжують домінувати зразки високого мистецтва, котрі підтвердили своє реноме аксіологічно-етичного взірця впродовж століть, але масова свідомість у цілому перебуває під впливом культури невисокого гатунку, і саме цей тип культури в наш час визначає суспільний формат світосприйняття, формує світоглядні пріоритети, естетичні вміння й навички широких верств, детермінує рівень потреб і розвиненість смаків.

Мета дослідження: узагальнення змістовно-функціональних характеристик краси як атрибуту природи і культури. Окреслена мета потребує виконання таких взаємопов'язаних дослідницьких завдань: розкрити історичний характер впливу краси на людину і її суспільне буття.

Об'єкт дослідження: природа і культура як середовище функціонування краси.

Предмет дослідження: змістовно-функціональні аспекти краси як атрибуту природи і культури.

Виклад основного матеріалу. Поняття краси, можливо, одне з найбільш складних для значення. Ним у різні часи позначали як цілком конкретні, так і досить ефемерні явища. Ще більше плутанини додає те, що краса - поняття суб'єктивне, і це можна побачити хоча б на прикладі того, як змінювалися уявлення про прекрасне протягом. Краса також може бути характеристикою дуже різних явищ: краса людської зовнішності, внутрішня краса, краса як атрибут мистецтва, краса ідей і рішень, краса навколишніх речей і нарешті - краса природи. Складно говорити про появу поняття краси і не потрапити пальцем в небо. Як і будь-яке інше явище, пов'язане з людським сприйняттям, ми можемо говорити про красу лише в зв'язку з тими часами, коли у нас з'являються свідчення усвідомленого вживання цієї категорії: коли зображення того, що вважалося ідеалізованим уявленням про прекрасне, супроводжувалося текстами, в яких пояснювались різні аспекти краси, тобто - з появою цивілізацій стародавнього світу. Залежно від епох змінювалося уявлення про гармонію внутрішньої і зовнішньої краси. Говорячи про сприйняття краси природи, не можна сказати, що прекрасне не асоціювали з природою. Краса цієї природи полягала вже не в гармонії, як вважалося в ранні епохи, а в хаотичності, безформності і непередбачуваності. [1]. Поняття краси та прекрасного, які як слова мають спільний корінь і в естетиці інколи постають синонімами, є вихідними, найпершими категоріями естетики. Це значить, що весь зміст уявлень про естетичне так чи інакше обертається навколо цих категорій; отже, їх вивчення вводить нас в осереддя естетики як системи наукового знання. Як вже наголошувалося у попередніх темах, люди із давніх часів помітили, що їх надзвичайно приваблює та зачаровує те, що пов'язане із красою, а також відштовхують прояви потворного, zdeформованого. Таємниці краси інтригували ще й тому, що лишалась невідомою її природа. Коли виникає потреба навести приклади прекрасного, то частіше звертаються до мистецтва. Зв'язок прекрасного з мистецтвом ні в кого не викликає сумніву. Проте античні натурфілософи джерело і критерій прекрасного бачили в космосі. В грецькій мові «космос» означає не тільки порядок, але й красу, прекрасне привабливе оздоблення. Прекрасне розумілось як об'єктивна і всезагальна цінність. Вже перший давньогрецький філософ Фалес стверджував, що космос прекрасний як «творіння бога». [2]. Культура є циментом будівлі суспільного життя, а цінності осередком духовного життя суспільства. Люди, що поділяють однакові цінності, становлять соціальні групи, об'єднуючись у політичній, економічній боротьбі, спрямовуючи, таким чином, історію в певному напрямі. Цінності скріплюють громадську єдність, цілісність соціуму, перешкоджаючи руйнівному впливу ззовні. Роль особливих ідейних скріп в суспільстві виконують соціальні цінності, що виступають у формі соціально-політичних ідеалів, ідей, ціннісних настанов, орієнтацій, над-цінних ідей, на зразок національної ідеї. [3]. Категорія прекрасного набуває нових значень у філософській системі ще одного німецького мислителя Іммануїла Канта. У книзі «Критика здатності судження», він говорить про поняття естетичного, яке містить не тільки прекрасне, а й відчуття піднесеного. Прикладами цього стану Кант називає споглядання водоспаду і зачудування єгипетськими пірамідами чи собором святого Петра в Римі. Твердженням, що естетичне не завжди має досконалу форму та викликає приємні емоції, Кант близький до того переосмислення категорії прекрасного, яке відбулось у середині ХХ століття. Спочатку структуралісти забирають предметність із поняття прекрасного. Італійський письменник і семіотик Умберто Еко стверджував, що світ – це сукупність знаків і символів, поєднання яких створює для нас сенси, і саме ці сенси формують у нас відчуття прекрасного. Предмет сучасної естетики значно розширюється і виходить далеко за межі мистецтва. У цьому виявляється деяке повернення до поняття естетики, як її розумів Баумгартен, до естетики як теорії чуттєвого сприйняття дійсності. Ці процеси узгоджуються з радикальними змінами в мистецтві ХХ століття: майже кожна мистецька практика має для свого обґрунтування окрему теорію, а кожен художник є автором нової мистецької практики. Відвідавши виставку в музеї сучасного мистецтва, ми можемо переконаватися, що прекрасне промовляє до нас не так через чуттєві образи, як через закладені смисли, розказану історію. [4]. Зв'язок людини і культури не може бути безпідставним. Основою цього зв'язку є природа, в

широкому розумінні цього слова. Отже, для опанування феномену культури у його суттєвих та історичних проявах слід з'ясувати співвідношення природного і культурного у сфері людської життєдіяльності. Поняття «природа» - одне з найширших. Передовсім природа обіймає все те, що виникло та існує по собі, незалежно від волі й бажання людини. Поняття «культура» обіймає все те, що оброблене, перетворене людиною, що несе в собі людське начало. Зв'язок між культурою і природою виявляється не тільки в попередньому існуванні другої для культури, а й більшою мірою в тому, що передбачає її постійною і необхідною умовою свого існування й розвитку. Це об'єктивні природні умови як загальний предмет праці, завдяки чому здійснюється саме людське життя; це також об'єктивне матеріальне начало в самій людині, її тілесна й родова організація. [5].

Висновок: Отже, економічну ментальність слід розуміти як узагальнене поняття для позначення стійкого порядку мислення індивіда та організації індивідуально-психологічної структури його особистості.

Список використаних джерел:

1. Як поняття краси еволюціонувало з плином епох URL: <https://www.hroniky.com/news/view/11010-iaak-poniattia-kрасy-evoliutsionuvalo-u-plyni-epokh>

2. Поняття краси і прекрасного. Історичні парадигми їх осягнення URL: <https://info-library.com.ua/books-text-5389.html>

3. Еволюція філософських уявлень про людські цінності. Реферат URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13262/>

4. Навести красу: філософський погляд на прекрасне URL: <https://kunsht.com.ua/podcasts/navesti-krasu>

5. Культура як філософська категорія. Значення культури. Реферат URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13169/>

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРС

Актуальність теми дослідження: обумовлена кількома чинниками. Гроші впливають на структуру суспільства, соціальні статуси та доступ до ресурсів, що вимагає їх глибокого аналізу. Вони також є предметом роздумів філософів, що дозволяє сформувати нові ідеї про їх природу і роль у житті людини. Використання грошей пов'язане з етичними питаннями, такими як корупція, нерівність та матеріалізм, що вимагає їх етичного аналізу. У контексті фінансових технологій і криптовалют виникають нові питання щодо грошей та їх впливу на суспільство. Таким чином, вивчення грошей у соціально-філософському контексті є важливим для розуміння сучасних соціальних і економічних процесів.

Мета дослідження: полягає в глибокому аналізі природи грошей та їх соціального значення в сучасному суспільстві. **Об'єкт дослідження:** гроші.

Предмет дослідження: феномен грошей. **З**

авдання дослідження: вивчити соціальні та культурні аспекти грошей, зокрема їх вплив на соціальну структуру та відносини; дослідити етичні питання, пов'язані з використанням грошей, такі як корупція, матеріалізм і нерівність; визначити вплив нових фінансових технологій та криптовалют на соціально-економічні відносини та ставлення до грошей.

Виклад основного матеріалу. Вивчення соціальних і культурних аспектів грошей – це цікава і важлива тема. Гроші можуть формувати соціальну ієрархію, адже різниця в доходах призводить до соціальної нерівності, де деякі групи отримують більше можливостей, ніж інші. Це також впливає на доступ до освіти, медичного обслуговування та інших ресурсів. У різних культурах гроші можуть мати різне значення. Сутність та значення грошей в сучасному світі вже практично не залежать від форми їх матеріального втілення, вони, тим не менш, продовжують залишатися безумовною цінністю, виступаючи засобом і метою обміну [1, с. 702]. Наприклад, у деяких суспільствах гроші вважаються символом успіху, тоді як в інших – джерелом стресу та соціального тиску. Це може впливати на ставлення людей до роботи, накопичення та витрат. Гроші також можуть впливати на особисті стосунки. Фінансові труднощі часто призводять до конфліктів у сім'ї або між друзями. Водночас спільні фінансові цілі можуть зміцнювати зв'язки між людьми. Крім того, у різних культурах можуть існувати різні звичаї щодо витрат, подарунків і боргів, що впливає на те, як люди сприймають гроші і як вони використовуються в соціальному житті. Для деяких людей фінансовий статус стає частиною їхньої ідентичності, що також впливає на те, як вони сприймають себе та інших, а також на їхні соціальні взаємодії. Дослідження етичних питань, пов'язаних із використанням грошей, є важливим аспектом вивчення соціальної справедливості та моральності в сучасному світі. Корупція є одним із найзначніших етичних викликів, оскільки вона підриває довіру до інституцій і призводить до нечесного використання ресурсів. Коли особи або групи використовують свої фінансові можливості для маніпуляцій, це створює нерівність і сприяє збагаченню небагатьох за рахунок багатьох. Матеріалізм також викликає етичні питання. У суспільствах, де успіх часто вимірюється кількістю матеріальних благ, може виникати культ споживання. Це може призводити до знецінення нематеріальних цінностей, таких як дружба, сім'я та емоційна підтримка. Люди можуть почуватися вимушеними постійно порівнювати свої фінансові досягнення з досягненнями інших, що може викликати стрес і незадоволення. Гроші-це енергія, яка визначає кількісні кордони й одночасно якісну безмежність можливостей в діях людей [2, с. 601]. Нерівність, викликана фінансовими ресурсами, також є серйозною етичною проблемою. Величезна різниця в доходах між багатими і бідними може призводити до соціальних конфліктів і відчуження. Це питання не лише економічне, але й моральне, адже воно ставить під сумнів цінність людського життя і гідності. Нові фінансові технології та криптовалюти суттєво змінюють соціально-економічні відносини та ставлення до грошей. Вони забезпечують швидкий і доступний спосіб проведення фінансових операцій, що знижує бар'єри для участі в економіці, особливо в країнах з обмеженим доступом до традиційних банківських послуг. Гроші-особливий товар, який є загальним еквівалентом під час обміну товарів, їх формою вартості. [3, с. 65.] Криптовалюти вводять нові концепції власності та вартості, ставлячи під сумнів традиційні фінансові інститути. Гроші виконують функції мірила вартості та засобу обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. [4, с. 243.] Вони можуть зменшити роль посередників і знизити витрати на транзакції, проте викликають етичні та регуляторні виклики, такі як ризик відмивання грошей і фінансових шахрайств. Зміна ставлення до грошей проявляється в переході до цифрових активів, які молодше покоління сприймає як легітимну форму зберігання і накопичення вартості. Це може призводити до зростання матеріалізму, коли успіх визначається кількістю цифрових активів, але також відкриває можливості для інвестування та фінансової грамотності.

Висновок. Гроші, як предмет соціально-філософського дискурсу, є складним феноменом, що відображає і формує цінності, ідентичності та взаємовідносини в суспільстві. Вони не лише виконують функцію економічного інструмента, а й впливають на соціальну нерівність, корупцію та матеріалізм. Аналіз грошей через призму соціальної філософії підкреслює їхню роль у створенні соціальних зв'язків і вплив на індивідуальну та колективну ідентичність. У контексті глобалізації та нових фінансових технологій важливо критично оцінювати їхнє використання та шукати шляхи до більш справедливого фінансового майбутнього. Гроші стають ключовим об'єктом для дослідження соціальної свідомості та нових економічних парадигм.

Список використаних джерел :

1. Якимів О. Гроші як предмет соціально-філософського дискурсу / Олена Якимів // Соціально-політичні комунікації як чинник консолідації та демократизації українського суспільства: щорічн. наук. праць / відп. за вип. Т. В. Гончарук (Чолач). Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 702-703.
2. Корольок П. Гроші як предмет соціально-філософського дискурсу. / Петро Корольок // Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації: щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 601-602.
3. Скомкіна Д. А. Філософія грошей. Національний технічний університет Харківський політехнічний інститут. / Д. А. Скомкіна. 2021. С. 64-66.
4. Кобила В. Гроші та релігія. Філософія права і загальна теорія права. / В. Кобила. 2021. 457 с.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми в цілому являють собою складну систему, вона охоплює саму людину, суспільство і природу в їх багатоманітних взаємозв'язках, що робить їх вивчення неможливим окремими науками, рамки яких занадто вузькі, щоб бачити ту чи іншу проблему - об'єкт їх дослідження - в контексті інших глобальних проблем. А тому, незалежно від того, які конкретні задачі вирішує та чи інша наука у вирішенні глобальних проблем сучасності. Без такого широкого цілісного погляду на проблеми, що стоять перед людством, в якому були б відображені також всі наступні досягнення в різних галузях знання, неможливі ні фундаментальні відкриття, ні розвиток науки взагалі, ні тим більше ефективне розв'язання глобальних суперечностей сучасності. При цьому головна функція філософії в тому, щоб забезпечити світоглядну, методологічну, культурологічну, і етичну основу відповідних рішень. Під глобальними проблемами розуміють ряд найбільш актуальних проблем, пов'язаних із явищами і процесами, які зачіпають життєві інтереси всього людства, та вимагають для свого вирішення колективних зусиль всього світового співтовариства, а при несвоєчасному вирішенні загрожують його існуванню [1]. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вузькі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо. Водночас чіткого поділу немає: усі глобальні проблеми взаємопов'язані, навіть часткове розв'язання однієї може кардинально вплинути на іншу. На теперішньому етапі розвитку суспільства загострилися політичні питання, особливо проблема збереження миру. Водночас слід усвідомлювати, що серед глобальних проблем немає важливих чи другорядних. Усі вони потребують нагального розв'язання доброї волі народів, керівників держав, національних і релігійних лідерів, значних матеріальних і фінансових затрат [2]. Загальновідомо, що людина протягом всього свого існування освоювала нові простори землі, росло населення, кількість освоєних земель, населених пунктів і країн. Процес цього «розширення» набрав неможливих швидкостей, людина винищувала все на своїй дорозі. Однак, до кінця минулого століття стало зрозуміло, що основні показники світового розвитку починають підбиратися до бар'єра, подолання якого може стати катастрофічним для світової цивілізації [3]. Основна суть глобальної економіки полягає в розширенні та оптимізації відносин між державами і народами для полегшення процесу їх спілкування і взаємодії. Як наслідок, це не може не вплинути на процес формування світових ринків праці, товарів і капіталу, розвиток інформаційного суспільства, а також часто є причиною виникнення гострих конфліктів між різними країнами та посилення залежності між ними. Глобальні економічні проблеми умовно можна розділити на 2 типи: 1) Взаємодія людини і природи (проблема вичерпаності ресурсів, екологічна проблема); 2) Проблеми всередині людського суспільства (проблема подолання бідності, продовольча проблема, загроза ядерної війни, демографічна проблема). Розглянемо більш детально основні аспекти перелічених проблем та яким чином вони стосуються нашої країни. Проблема обмеженості енергії і сировинних ресурсів обмежує можливості подальшого промислового розвитку. Енергія – один з основних факторів успішного розвитку людської цивілізації. Всі подальший економічний розвиток і рух людства неможливо без різних видів енергії та сировини. Визначальну роль грає і абсолютна обмеженість природних ресурсів в масштабах всієї планети. В останні десятиліття, значно збільшилося споживання невідновлюваних природних ресурсів, і, зокрема таких енергетичних ресурсів, як нафта, вугілля, газ. Крім того, енергія і сировина нерівномірно розподілені в світі: багаті з корисних копалин і енергоресурсів країни знаходяться поруч з тими країнами, які повністю позбавлені або мають їх в недостатній кількості [4]. На зламі тисячоліть людство вступило в період науково-технічної революції. Розвиток технологій впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій призвели, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбулося вдосконалення технологій виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування, але в той же час забруднюється природне середовище, знищуються

ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Ці всі зміни спричиняють антропогенні чинники. Важливою причиною зростання глобальних проблем, на думку багатьох вчених, став інтенсивний розвиток науково-технічного прогресу, наслідки якого проявилися буквально у всіх сферах життя [5]. Оскільки філософія формує світогляд людини, в якому відбиваються ті цінності, що орієнтують її діяльність, а глобальні проблеми сучасності є наслідком діяльності людей, то логічно виникає потреба у філософському осмисленні їх суті, причин виникнення та загострення і на цій основі формування нового світогляду, нових цінностей, які сприяли б вирішенню цих проблем. Принциповою особливістю глобальних проблем є їх комплексність і тісний зв'язок між собою. Тому вирішення однієї з глобальних проблем передбачає врахування на неї впливу інших проблем. Характерною рисою глобальних проблем є їхній динамізм, тобто можливість збільшення кількості проблем, які відносяться до глобальних, чи навпаки зменшення по мірі їх вирішення [6].

Висновок: Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалості, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Бойко В. М. Глобальні проблеми людства. URL: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/>
2. Заболотний М.Г. Глобалістика URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Глобальні проблеми людства та їх прояв в Україні URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533365>
4. Наука і глобальні проблеми людства. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30277/2/FVT_2019_Kusen_S-Science_and_global_problems_127-128.pdf
5. Довгонач Т.Лі Проблеми людства URL: <https://naurok.com.ua/globalni-problemi-lyudstva-u-hhi-stolitti-141305.html>
6. Ісакова О. І. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

РЕЛІГІЯ ТА ГРОШІ

Актуальність теми дослідження: На сьогоднішній час тема «Релігія та гроші» є дуже актуальною, перш за все, через необхідність зрозуміти взаємовідносини між духовними та матеріальними аспектами життя. «Релігія та гроші досліджують фундаментальні принципи, які лежать в основі економічної діяльності з точки зору різних релігій, їх вплив на формування етичних норм та суспільних цінностей»[2]. Крім того, релігія часто відіграє ключову роль у формуванні фінансових практик та ставленні до багатства в різних культурах.

Мета дослідження: аналіз взаємовідносин між релігійними переконаннями та фінансовою поведінкою, початок виникнення релігійного впливу на економіку, основи фінансових практик з точки зору релігійних вчень, поняття релігійної етики та її вплив на бізнес [1].

Об'єкт дослідження: релігія як один з головних впливів на економічну поведінку людини.

Предмет дослідження: значення релігійних ідей для формування економічних практик та етичних норм.

Завдання дослідження: проаналізувати роль релігії у формуванні фінансової поведінки та економічної етики.

Виклад основного матеріалу. Питання співвідношення релігії та грошей актуальним в умовах глобальної економіки, заснованої на різноманітні культурних і релігійних переконань [3]. Релігія та гроші - це група питань, які пов'язані з суспільно-філософськими та етичними нормами, що формуються під впливом релігійних вчень. Будь-яка релігійна доктрина має свої уявлення про матеріальне благополуччя та моральні орієнтири в фінансових справах, адже являє собою один з найважливіших аспектів соціальної дії та особистісної самореалізації. Водночас, сучасна економічна діяльність відрізняється від подібної діяльності минулих століть саме тим, що прагне враховувати загальноприйнятті релігійні етичні настанови, а також використовувати їх для формування соціально відповідальних практик. Основне питання релігії та грошей: в яких умовах і за яких передумов релігійні переконання можуть стати підставою для ведення бізнесу та формування економічних стратегій. Деякі релігійні вчення вважають, що багатство є даром Бога, і таким чином, його власники мають використовувати його на благо суспільства в рамках закону і моралі. Вони наголошують, що працівники та споживачі мають певні права на справедливую оплату та чесну торгівлю. У цій концепції, працівники добровільно обмінюють свою працю на заробітну плату, але мають право на гідні умови праці та справедливе відношення. Точно так, якщо бізнес ведеться чесно і з повним розкриттям інформації, споживачі мають право очікувати якісних та безпечних товарів і послуг. Релігійні вчення, які підтримують ці погляди, вказують на те, що права власника майна є не безмежними, і що вони обмежені мораллю. Таким чином, бізнес не має права забруднювати навколишнє середовище або експлуатувати працівників. Будь-який бізнес має власну філософію, яка може бути підкріплена релігійними переконаннями. Що таке релігійна філософія бізнесу [4, с. 152]. Це думка, яка створюється в головах клієнтів та працівників на основі релігійних цінностей, які підтримує компанія. Це слова і фрази, які ви говорите клієнтам, внутрішня і зовнішня філософія компанії. Внутрішня філософія включає ставлення до співробітників, побудову системи управління з середини. Зовнішня філософія – це ставлення компанії та її співробітників до клієнтів, слогани компанії, сприйняття власником свого бізнесу, ідентифікатор компанії серед інших подібних представників. У релігійній інтерпретації економічна діяльність - це діяльність, яка повинна відповідати моральним та етичним нормам, закладеним релігійними вченнями. Інноваційна діяльність, зокрема, може бути розглянута як результат творчого підходу до вирішення економічних проблем у відповідності з релігійними цінностями. Таким чином, людина є творцем, джерелом економічної активності. Саме релігія допомагає людині знайти свої життєві орієнтири, з'ясувати зміст і значення життєвих пріоритетів та цінностей, осмислити життя в економічній сфері[5]. Управлінець, бізнесмен у своїх діях часто спираються на певні релігійні засади, навіть якщо вони не усвідомлюють цього. Як свідчить практика управлінського процесу і підприємництва, успішною діяльністю суб'єкта економічної сфери є та діяльність, яка усвідомлена бізнесменом з релігійних позицій. Релігія в її загальному плані вивчає відношення «людина - Бог», тоді як предметом релігії та грошей є вивчення методологічних та світоглядних засад організаційних процесів суспільства та релігійних поглядів у вирішенні конкретних економічних проблем.

Висновок: Отже, в умовах розвитку ринку саме релігії належить місце головного елемента системи управління, який визначає ступінь розвитку та ефективність діяльності бізнесу. Релігія також є джерелом мотивації та формування спільних ідеалів в працівників, які не суперечать ідеалам та принципам розвитку фірми.

Список використаних джерел:

1. Вплив релігії на економічний аспект життя людей: URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35117/1/595.pdf>
2. Релігія та гроші: URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21559/1/85-88.pdf>
3. Плохий К. Релігійні аспекти бізнесу. Від народження і до закриття URL:<http://pressassociation.org.ua/ua/religijni-aspekti-biznesu/>
4. Чумак О. В. Соціально-філософський аналіз поняття економічна етика та «релігійні вчення» / . В. Чумак... // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2009. Вип. 36. С. 152-165.
5. Релігійні вчення як чинник розвитку суспільства в умовах глобалізації: автореф. дис. ... канд. філос. наук. : 09.00.03 / Чумак Олена Василівна; Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя 2015. URL:http://phd.znu.edu.ua/page/dis/05_2015/Chumak_dis.pdf

6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФЕНОМЕН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Вони визначають наш спосіб спілкування, обміну інформацією та взаємодії зі світом. Ця тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки вона розкриває різні аспекти цього феномену і його вплив на наше життя.

Мета дослідження: вплив соціальних мереж на інформаційне суспільство.

Об'єкт дослідження: феномен інформаційного суспільства.

Предмет дослідження: соціальні мережі.

Завдання дослідження: пояснити, який вплив має Інтернет на сучасне суспільство та розглянути спілкування в соцмережах як таке, яке відповідає потребам суспільства.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі значно розширюють можливості комунікації між людьми, пропонуючи користувачам зручний доступ до інформації та можливість обміну нею. Однією з важливих переваг є контроль над доступом до особистої інформації, що дає змогу робити її видимою лише для обраного кола осіб. Багато користувачів обирають не публікувати свої особисті дані у відкритому доступі, що підкреслює важливість приватності в цифровому просторі [1, с. 34]. Соціальні платформи також надають можливість знаходити однодумців, що сприяє створенню спільнот за інтересами. Це сприяє розвитку блогерства, де автори висловлюють свої думки та формують лояльну аудиторію. Завдяки особистому підходу блогерів до контенту, рівень довіри до них часто є вищим, адже вони діляться власними переконаннями та досвідом [2, с. 78]. Зростає також тенденція заміни реальних соціальних контактів на віртуальні, що пов'язано з різницею між традиційними соціальними нормами та нормами онлайн-комунікації. Віртуальне спілкування іноді відрізняється від того, як ми поведомось у реальному житті, але може мати інший соціальний вплив [3, с. 45]. Актуальним є питання впливу соціальних мереж на сучасне суспільство та як цей вплив виявляється в контексті інформаційної ери. Це включає зміни у соціокультурних процесах, формуванні ідентичності, соціальній структурі особистості та навіть соціально-економічних і політичних процесах. Наприклад, визнання Марка Цукерберга історичною фігурою, вихід фільму про Facebook, позитивні коментарі Папи Бенедикта XVI щодо соціальних медіа, а також роль цих платформ у революційних подіях у Тунісі, Єгипті, Лівії та Ємені свідчать про потужний вплив соціальних мереж на суспільство [3, с. 51-52]. Вивчення цих явищ потребує детального аналізу та дослідження. Головна мета цієї статті – надати загальну оцінку соціальних мереж з соціологічної точки зору та визначити перспективи подальших досліджень [4, с. 102]. Проблематика взаємодії в цифровому просторі активно вивчається як в українських, так і міжнародних дослідженнях. Багато наукових робіт зосереджуються на дослідженні впливу новітніх комунікаційних технологій на соціальне життя, психологічний стан особистості та специфіку міжособистісного спілкування в цифровому середовищі [1, с. 35; 4, с. 107]. Прогнозується, що соціальні мережі продовжать розвиватися, стаючи більш популярними, мобільними та частково закритими для нових користувачів. Аналітики виділяють тенденцію до зниження рівня відкритості мереж з одночасним підвищенням зацікавленості корпорацій у використанні цих платформ для поліпшення обслуговування клієнтів [2, с. 82]. Соціальні мережі також значно впливають на збільшення часу, проведеного в Інтернеті. Їхні основні переваги полягають у можливості користувачів виражати свої інтереси та знаходити однодумців. Це підкреслює роль соціальних мереж не лише як інструменту комунікації, а й як потужного маркетингового ресурсу, який в майбутньому може стати важливою складовою бізнес-процесів [4, с. 108].

Список використаних джерел

1. Карпенко, О. В. Соціальні мережі як інструмент для комунікації: сучасний стан та перспективи розвитку // Соціологія в Україні. 2022. С. 34-35.
2. Петренко, В. М. Психологічні аспекти використання соціальних мереж: аналіз впливу на поведінку // Психологічний журнал. 2021. С. 78-82.
3. Коваленко, І. В. Соціальні мережі в сучасному суспільстві: вплив на особистість та соціальні процеси // Наукові записки з соціології. 2020. С. 45.
4. Гончарук, Л. С. Тенденції розвитку соціальних мереж: перспективи та виклики // Цифрові комунікації. 2023. С. 102-108.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ГРОШІ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі гроші відіграють центральну роль у всіх сферах людського життя – від економічної до політичної та культурної. Соціально-філософський дискурс навколо грошей відкриває глибокі питання, пов'язані з їхнім значенням для суспільства, нерівністю та соціальною справедливістю. Гроші не лише засіб обміну, а й інструмент влади та контролю, що значно впливає на соціальні структури та цінності.

Мета дослідження: аналіз грошей як соціального явища та їхньої ролі в формуванні та трансформації суспільних відносин, зокрема через призму соціальної справедливості.

Предмет дослідження: гроші як соціально-філософська категорія, їхня функція у суспільстві та їхній вплив на соціальні відносини.

Об'єкт дослідження: соціальні процеси, пов'язані з використанням грошей і їхнім впливом на структури суспільства.

Завдання дослідження: розкрити сутність грошей не тільки як економічного, але і як соціального феномену, дослідити їхню роль у виникненні соціальної нерівності, проаналізувати, як гроші впливають на соціальну справедливість, та з'ясувати, як вони формують соціальні відносини в суспільстві. Крім того, важливо розглянути історичний розвиток грошей та їхнє філософське осмислення різними мислителями.

Виклад основного матеріалу. Історія виникнення грошей нерозривно пов'язана з розвитком людської цивілізації. Гроші виникли і розвинулися внаслідок потреби людей узгоджувати свої позиції та інтереси у господарській діяльності, що забезпечувало взаєморозуміння та справедливий обмін між членами суспільства [4]. Їхня поява була викликана необхідністю ефективного збереження вартості та засобу обміну, що значно полегшило торгівлю і співпрацю. Як засіб зберігання вартості, гроші дозволяють людям накопичувати багатство і використовувати його в майбутньому [1]. Це створює можливості для особистого розвитку, інвестування та досягнення економічної незалежності. Водночас накопичення капіталу стає джерелом соціальної напруги, оскільки доступ до нього нерівномірний. Жан-Жак Руссо, відомий філософ епохи Просвітництва, критично розглядав роль грошей у суспільстві. Він вважав, що гроші спричиняють розрив між багатими і бідними, і що цей розрив порушує соціальну справедливість. На думку Руссо, винагорода за працю має бути рівною для всіх, тоді як гроші несуть у собі потенціал збільшити нерівності в суспільстві [2]. Його погляди резонують і в сучасних дебатах щодо економічної нерівності та справедливого розподілу багатства. Інші філософи, такі як Карл Маркс, також бачили в грошах джерело соціальної несправедливості. Він стверджував, що капіталізм, заснований на грошових відносинах, породжує експлуатацію робітників, оскільки власники засобів виробництва накопичують багатства за рахунок праці інших. Гроші, за Марксом, стають інструментом влади та впливу, що підсилює класову нерівність. Водночас сучасні філософи, такі як Джон Роулз, розглядають гроші через призму теорії справедливості, де важливо забезпечити рівність можливостей для всіх членів суспільства. Він вважав, що гроші повинні слугувати засобом для досягнення більш справедливого соціального устрою, в якому найбільш вразливі верстви населення отримають максимальні можливості для розвитку. Незважаючи на різні підходи до трактування грошей, загальним є визнання їхньої важливої ролі у визначенні соціальних відносин. Соціально-філософський дискурс щодо грошей неминує включати питання соціальної справедливості. Гроші відіграють ключову роль у розподілі ресурсів, що впливає на доступ до освіти, медицини та інших базових потреб. Спільно з філософськими поглядами на гроші, важливим аспектом соціально-філософського дискурсу є обговорення соціальної справедливості [3]. Різні філософські школи ставлять питання про те, чи є сучасний розподіл багатства справедливим, і як можна досягти більш рівного суспільства.

Висновок. Гроші є більше, ніж просто економічним інструментом – вони є суттєвою складовою соціальних відносин і структур влади. Філософські підходи до розуміння грошей демонструють їхню багатогранність: з одного боку, вони є засобом для економічного розвитку і стабільності, з іншого – джерелом соціальної нерівності і конфлікту. Важливість грошей у суспільстві полягає не тільки у їхній здатності підтримувати обмін і накопичення, але й у їхньому потенціалі впливати на соціальну справедливість. Виклики, пов'язані з нерівністю та соціальною справедливістю, продовжують залишатися центральними у філософському дискурсі про гроші. Тому дослідження грошей як соціального феномену є необхідним для розуміння як історичних, так і сучасних соціальних процесів.

Список використаних джерел:

1. Ціх Г.В. Суть та функція грошей URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60838527.pdf>
2. Антон Марчинський. Філософія і гроші. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/8124/artukul/2350029>
3. Філософія Фінансової цивілізації: людина у світі грошей Матеріали IV Міжнародних філософсько-економічних читань 18–20 травня 2011 року. URL: <http://kk.nau.edu.ua/article/1369>
4. Зоя Скринник. Культурний феномен грошей у світлі комунікативної філософії. 2008. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27462/04-Skrinnnyk.pdf?sequence=1>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>

7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023>.

8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ СТАВЛЕННЯ ДО ЗАКОНУ ВАРТОСТІ

Актуальність теми дослідження. Економіка відіграє важливу роль в житті людини, кожна сфера так чи інакше залежить від іншої. Кожна країна по-різному може трактувати бачення в економіці. Іслам не виключення. Економічні та інші результати розвитку мусульманських країн поставили питання про наявність все більш чіткого контуру ісламської моделі фінансових ринків. Тому концепції різних країн стають все більш актуальними темами для вивчення.

Мета дослідження: аналіз ісламської концепції ставлення до закону вартості. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** оцінити ісламські підходи до отримання прибутку від праці та капіталу; дослідити вплив релігійних та моральних норм на економічні концепції ісламу, зокрема через призму шаріату; проаналізувати історичний розвиток ісламської соціально-економічної доктрини в контексті шаріату та його значення для сучасних економічних віків.

Виклад основного матеріалу. Є найвища цінність у людини, при висвітленні якої православ'я спроможне дати порівняльну оцінку різним формам господарювання, – це свобода особи, правова і господарська. Найкращою з господарських форм, хоч би як її називали, є та, яка найефективніше її забезпечує. Вибір господарювання демонструє фундаментальну рису ісламського шаріату. Він є умовою формування обов'язку та відповідальності. Об'єктом вибору є приватна власність. Вона служить основою, на якій ґрунтується вільний вибір у сфері економічної активності. Індивід, як вважають ісламські модерністи, повинен володіти трьома правилами підприємницької діяльності: 1) правом споживання; 2) правом розпоряджатися власністю на свій розсуд; 3) правом вкладання її в підприємницькі структури з метою збільшення її обсягів. За ісламською традицією виділяють два види прибутку: від праці та від капіталу. Людина примножує своє багатство приватною працею або шляхом участі свого капіталу в праці іншого. З позицій мусульманських теологів, мудрий божественний законодавець дозволяє отримувати прибуток з капіталу. Виробничі відносини, вважають вони, повинні будуватися на такій основі: по-перше, оцінка живої праці й оцінка капіталу як накопиченої праці; по-друге, допускається сумісна участь цих елементів виробництва в сільському господарстві. В цьому плані є законним (за шаріатом) як прибуток від праці, так і прибуток від вкладення в бізнес капіталу. Незважаючи на численні публікації щодо ісламських фінансів, можливостей і ризиків, що закладені в цей тип фінансових відносин, мало уваги приділяється саме взаємозв'язку цього явища з історичними подіями, на фоні яких була сформована доктрина ісламських фінансів та її ключові концептуальні положення. Трактатування економічних ідей ісламу пов'язане з цілим комплексом об'єктивних і суб'єктивних обставин, що роблять відповідні дослідження змістовно і методично непростими, зокрема: існуючі тлумачення ісламу (Корану, Сунни і хадісів) орієнтуються, насамперед, на роз'яснення його релігійного і морально-етичного, а не економічного змісту; вивчення ісламської соціально-економічної доктрини нашою наукою ґрунтується на різкому несхожості наукової ментальності християнського й ісламського зразків; як вважають ісламські богослови, достеменний у духовному розумінні переклад Корану на інші мови не можливий, тому не правдивою є спроба осягнути його зміст, в тому числі економічний, дуже важко; кожна зі шкіл (мазхабів) ісламу надає його соціально-економічній доктрині індивідуального змістовного відтінку й особливих рис. Коран почав формуватися (записуватися) на основі свідчень багатьох людей, проте вже через кільканадцять років після смерті Пророка Мухамеда. Розвиток соціально-економічної доктрини ісламу відбувався на засадах шаріату (араб. «пряма, правильна дорога»), тобто зводу законів ісламу, що регламентує всі боки життя віруючих. Своєю чергою, шаріат сформовано на основі Священного Корану і заповітів Пророка Мухамеда. Структурно він включає три складові частини: акіда (віровчення); ахляк (етичні норми); фікх (правові норми). Ісламське суспільство часто стикається з рядом соціально-економічних проблем, тому розвиток вчення про ісламську економіку, та його осмислення, повинен їх подолати. На думку мусульманських економістів слід змінити негативний стан речей, який можна побачити сьогодні в світі, він обумовлений недосконалістю та неспроможністю їх подолання європейськими економічними концепціями. Це пояснює ставлення Ісламу до закону вартості, який на їх думку також недосконалий. Відмінною ознакою, в економічних дослідженнях мусульманських вчених є їх прихильність до моральних та етичних аспектів, в той час, як стверджує Sen A.

Висновки. Деякі аспекти ісламської економічної культури, такі як правила торгівлі, ставлення до відсотків, обмеження на проведення надмірно ризикованих угод, помірний аскетизм у стилі життя тощо, інтегровані в сучасну ринкову систему, можуть зробити її менш цинічною і жорсткою. Це сприятиме частковому усуненню «хвороб», притаманних класичному ринку, надасть йому соціального змісту і, зрештою, гуманізує всю систему конкурентних соціально-економічних відносин як на рівні національних економік, так і в глобальному масштабі. Значну роль також відіграє релігія для мусульман, тому для них пріоритетними є соціальна справедливість та благодійність, що суперечить традиційним законам економіки.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СВІДОМІСТЬ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі важко уявити життя без соціальних мереж. Вони стали невіддільною частиною повсякденності, особливо серед молоді. Соціальні мережі відіграють потужну роль у спілкуванні та мають помітний вплив на свідомість молодого покоління, вплив, без сумніву, може бути як позитивним, так і негативним, тому вкрай важливо дослідити та зрозуміти його наслідки. Їх актуальність зростає через стрімку цифровізацію суспільства, посилення інтеграції технологій у повсякденне життя, зокрема після пандемії COVID-19, яка суттєво змінила структуру соціальних контактів і перевела значну частину комунікації в онлайн-середовище. Усе це посилює необхідність усвідомлення, яким чином соціальні мережі впливають на молодь, формуючи не лише їхні особисті, але й соціальні цінності, переконання та поведінкові моделі.

Мета дослідження: комплексний аналіз впливу соціальних мереж на свідомість молоді з акцентом на визначення як позитивних, так і негативних аспектів цього впливу. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** виявити роль соціальних мереж у формуванні соціальних навичок, ціннісних орієнтацій та поведінкових установок молодих людей; дослідити ризики, пов'язані із залежністю від соціальних платформ, поширенням фейкової інформації, маніпуляціями та кібербулінгом.

Виклад основного матеріалу. Соціальні мережі займають чільне місце в житті молоді, вони є основним засобом підтримки зв'язків – молоді люди активно користуються ними, щоб залишатися на зв'язку з друзями, родиною та однодумцями соціальні мережі надають простір для самовираження та самореалізації: тут молоді люди можуть вільно ділитися своїми ідеями, творчими проєктами та думками з широким колом аудиторії, соціальні платформи є невичерпним джерелом інформації – вони допомагають отримувати новини, відкривати нові знання та розширювати свій світогляд. Соціальні мережі мають чимало позитивного впливу на молодь. Вони розвивають комунікативні навички, дозволяють навчитися чітко формулювати свої думки, вести дискусії. Крім того, вони об'єднують молодих людей, які мають спільні інтереси, що допомагає розширити їхній світогляд. Не можна не згадати й про доступ до освітніх ресурсів, таких як онлайн-курси чи вебінари, які допомагають здобувати нові знання та навички. Також соціальні мережі часто стають майданчиком для благодійних та волонтерських ініціатив, що сприяє формуванню активної громадянської позиції. Водночас соціальні мережі можуть мати і свої темні сторони. Надмірне їх використання нерідко призводить до залежності, коли молодь не уявляє життя без постійної присутності в онлайні, що може негативно впливати на реальне спілкування, успішність у навчанні чи навіть кар'єрний ріст. Часто соціальні мережі створюють оманливу картину ідеального життя, що викликає в молоді відчуття незадоволеності собою, заздрість або зниження самооцінки. До того ж, саме через них поширюється чимало фейкової інформації, що сприяє формуванню хибних уявлень і стереотипів. Анонімність у цих платформах нерідко спричиняє агресію та кібербулінг, що завдає психологічних травм тим, хто стає жертвою таких дій. Однією з найбільших загроз, які несуть соціальні мережі для молоді, є формування залежності. Молоді люди можуть настільки захопитися віртуальним спілкуванням, що починають нехтувати реальними стосунками, обов'язками, хобі. Постійна потреба перевіряти оновлення, лайки, коментарі може відволікати від важливих справ, порушувати концентрацію уваги. Залежність від соціальних мереж може призвести до порушень сну, харчування, зниження фізичної активності, що негативно позначається на здоров'ї молодої людини. Крім того, відсутність або недостатність живого спілкування може погіршувати соціальні навички, емоційний інтелект молоді. Соціальні мережі відіграють значну роль у формуванні ціннісних орієнтацій молоді. Через соціальні мережі молодь знайомиться з різними стилями життя, моделями поведінки, світоглядами. Наприклад, надмірна увага до зовнішності, матеріальних цінностей, популярності в соціальних мережах може викривляти систему цінностей молодої людини. З іншого боку, соціальні мережі можуть сприяти поширенню загальнолюдських цінностей, ідей рівності, толерантності, взаємодопомоги, якщо молодь обирає відповідний контент та спільноти. Соціальні мережі можуть бути використані як інструмент маніпуляції свідомістю молоді. Через алгоритми рекомендацій, таргетовану рекламу, поширення певних ідей та настроїв молодь може піддаватися впливу, який не завжди є очевидним. Молодь, яка ще не має сталої системи цінностей та критичного мислення, може бути особливо вразливою до такого впливу. Тому важливо розвивати медіаграмотність молоді, вчити розрізняти достовірну інформацію та маніпуляції, критично оцінювати контент в соціальних мережах. Соціальні мережі відіграють значну роль у процесі соціалізації молоді. З одного боку, вони розширюють коло спілкування, дозволяють знаходити друзів за інтересами, долучатися до спільнот та ініціатив. З іншого боку, надмірне занурення у віртуальне спілкування може перешкоджати розвитку реальних соціальних навичок, вмінню будувати стосунки в житті. Крім того, соціальні мережі можуть створювати ілюзію приналежності та прийняття, яка не завжди відповідає реальності. Тому важливо, щоб молодь мала баланс між онлайн та офлайн спілкуванням, розвивала здорові соціальні зв'язки в реальному житті. Наукові дослідження підтверджують як позитивні, так і негативні аспекти впливу соціальних мереж на молодь. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, понад 90% підлітків активно користуються соціальними медіа. Дослідження показують, що надмірне використання соціальних мереж може бути пов'язане з підвищеним рівнем тривожності, депресії та проблемами зі сном. Водночас, помірне використання може сприяти розвитку цифрових навичок та підвищенню обізнаності. Фахівці рекомендують встановлювати здорові межі у використанні соціальних мереж та заохочувати молодь до активної участі в офлайн-діяльності для підтримки психологічного благополуччя. Батьки та освітні заклади відіграють ключову роль у формуванні здорового ставлення молоді до соціальних мереж. Батьки мають показувати приклад збалансованого

використання соціальних мереж, обговорювати з дітьми потенційні ризики та переваги, встановлювати розумні обмеження. Освітні заклади повинні включати в навчальні програми теми медіаграмотності, критичного мислення, безпеки в Інтернеті. Важливо створювати умови для реального спілкування та взаємодії молоді, залучати до активностей поза межами соціальних мереж. Спільні зусилля батьків та освітян можуть допомогти молоді формувати здорові звички використання соціальних мереж та мінімізувати негативні впливи.

Висновки. Соціальні мережі мають значний вплив на свідомість молоді, який може бути як позитивним, так і негативним. Вони відкривають нові можливості для спілкування, самовираження, навчання, але водночас можуть формувати залежність, впливати на систему цінностей, бути інструментом маніпуляцій, щоб мінімізувати негативні наслідки, важливо розвивати медіаграмотність молоді, сприяти збалансованому використанню соціальних мереж, підтримувати реальні соціальні зв'язки. Спільні зусилля молоді, батьків, освітян можуть допомогти перетворити соціальні мережі на корисний інструмент для розвитку та самореалізації молодого покоління.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФЕНОМЕН САМОТНОСТІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. Феномен самотності у житті людини є значним з кількох причин, враховуючи сучасний соціальний контекст і психологічні виклики, з якими стикається суспільство. Ось кілька ключових аспектів, які роблять цю тему актуальною: зростання урбанізації та технологій, вплив на психічне здоров'я, сучасні кризи та пандемія, соціальні зміни, психологічний розвиток та самоусвідомлення.

Мета дослідження: виявити і проаналізувати місце і роль феномена самотності в бутті людини. В залежності від мети визначити такі **завдання:** виявити феномен самотності людини у особистісному та соціальному середовищі; дослідити історичний процес прояву самотності та загострення явищ самотності у людини в ХХ-ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Людина – неповторна, індивідуальна особистість, яка є особою соціальних відносин. Важливу роль у житті людини відіграють соціальні норми, а саме: норми права, моралі, релігійні, корпоративні, сімейні, традиції. Етап індивідуального розвитку починається від народження. Ще з дитячого віку вона вступає у соціальні відносини. Першим соціумом є сім'я, наступним дошкільний заклад, школа, вищий навчальний заклад, підприємства. З сім'ї починається формування особистих якостей, які є як явище, яке важко дається збагнути. Саме феномен самотності залежить від таких як, мораль – добра: щедрість, милосердя, а може бути і мораль – зла – агресивність, невпевненість, замкненість, де людина, чи дитина може відчувати себе нікому не потрібною, зайвою, не почутою. І тут все опирається на душевний стан. Значення самотності може змінюватися в залежності від соціальних груп, віку, історичного періоду і культурного середовища. Через всі періоди історії різні показники розвитку проблем доводять, що людині потрібна людина. Але війни, голодомори, чума, репресії, у ХХІ ст. війна, COVID...все це є причиною, такого явища як психологічна самотність. Багато сімей через війну опинилися у стані самотності (дружина чи діти які чекають батька з війни, еміграція, сімейні суперечки, нерозв'язані конфлікти, дефіцит спілкування, неповні сім'ї, а б навіть назвала і надмірне користування гаджетами), а також смерть є проявом самотності ХХІ ст. Слід знати, що самотня людина – це не одинока людина. Тому, що самотність може відчувати дитина живучи у повній сім'ї, а також жінка чи чоловік, працюючи в колективі, учень чи учениця в класі.... Можна постійно знаходитися серед людей, контактувати з ними, але водночас бути самотнім. Стан самотності проявляється через психічні розлади: відчуття нудьги, пригніченості, відчуття, страху, тривоги, образи, скорботи. У людей які часто почуваються самотніми виникають проблеми, зокрема, депресія, тривожність, зловживання алкоголем або наркотичними засобами. Щоб це все подолати потрібно в першу чергу обдумати та змінити відношення людини до самої себе, тобто свою самооцінку. Нажаль ми бачимо, що таке явище як феномен самотності має місце у людському житті та відіграє інколи навіть головну роль. Подолати цей феномен самотності здатна кожна людина. Про відчуття самотності потрібно говорити, не критикуючи і не звинувачуючи в цьому партнера чи взагалі людей. Не писати про проблеми, а краще і вирішувати при зустрічі. Робити приємне, наприклад, дарувати квіти, просто вислухати, говорити ніжні слова. Коли людина робить приємне іншій людині від її вчинків стає приємно і їй самій. Психолог Авраам Маслоу, стверджував, що більшість людей вимагає тісних стосунків для нормальної життєдіяльності. Зміна обставин, природа, фізична активність, увага, хобі, знайомство з новими людьми, музика, фільми – це також дії подолання самотності та дії які допоможуть відчути зв'язок з світом.

Висновки. Опрацьовуючи тему «Феномен самотності у житті людини. Місце і роль феномена самотності» розкрито багато політичних, соціальних, особистих чинників прояву феномену самотності, але разом з тим я повторюся і розумію, що подолати це феномен самотності може кожна людина. У висновках хочу зазначити, що подолати самотність нам допоможе саме головне історичне та філософське джерело – «Біблія». Людина яка дотримується «Божих заповідей», а особливо- «Люби ближнього свого як самого себе», така людина не буде відчувати самотність ніколи. Головне місце і головну роль у житті такої людини буде займати любов, повага, доброта, а не самотність. В Біблії є також багато проявів самотності. Давид був добре знайомий з цим, навіть Ісус пережив самотність, він був гнаний, його не розуміли, йому не вірили. Але «Біблія» дає нам також декілька порад щоб подолати самотність. Господь Бог не створив людину для самотності. Він вклав у неї потребу в любові, розумінні, дружбі, спілкуванні. Коли ця потреба залишається незадоволеною, тоді людина і починає почувати себе нещасною і самотньою. Тому, будьте тверді і мужні, не бійтеся, не страшіться, будьте задоволені тим, що у вас є, моліться, допомагайте один одному. Людина, що віддає, те й отримує.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФОРМУВАННЯ РЕЛІГІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження полягає в тому, що в сучасному суспільстві відбуваються значні трансформації ціннісних орієнтацій, зокрема релігійних. У світлі глобалізації та розвитку технологій релігійні цінності продовжують впливати на формування особистості, визначаючи етичні, моральні та соціальні норми поведінки. Незважаючи на те, що сучасна культура стає дедалі більш світською, релігійні переконання та традиції відіграють важливу роль у самоідентифікації, міжособистісних стосунках і соціальній інтеграції. Тому дослідження релігійних цінностей є важливим для розуміння процесів формування особистості в умовах мінливого соціального середовища.

Мета дослідження: аналіз процесу формування релігійних цінностей та їх впливу на становлення особистості в сучасному суспільстві, а також визначення ролі релігії в процесі соціалізації, самоідентифікації та розвитку морально-етичних норм поведінки. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** визначити сутність релігійних цінностей та їх основні складові; дослідити процес формування релігійних цінностей в різних релігійних традиціях; проаналізувати вплив релігійних цінностей на формування особистості на різних етапах соціалізації.

Виклад основного матеріалу. Релігійні цінності є фундаментальними принципами та переконаннями, які формують світогляд людини та визначають її духовну й моральну поведінку. Вони базуються на вірі в вищі сили, священні писання та традиції, передані через покоління. Релігійні цінності стають моральними орієнтирами, спрямованими на досягнення гармонії з собою, іншими людьми та світом. Основними складовими релігійних цінностей є віра, моральність, милосердя, справедливість та відповідальність. Віра є наріжним каменем релігійних переконань, адже вона визначає відданість людині до вищих сил чи ідеалів. Моральність відображає внутрішній кодекс поведінки, який ґрунтується на релігійних настановах про те, що є добром, а що – злом. Милосердя включає в себе здатність до співчуття, прощення та допомоги іншим, незалежно від їх становища чи віри. Справедливість, як релігійна цінність, закликає до рівного ставлення до всіх людей і чесності в діях. Відповідальність ж передбачає обов'язок дотримуватися моральних принципів та нести наслідки за свої вчинки перед Богом і суспільством. Релігійні цінності формують етичні основи суспільств, допомагаючи людям знаходити сенс у житті, визначати свою роль у світі та взаємодіяти з іншими на основі доброти та взаєморозуміння. У сучасному світі, де релігійний плюралізм стає нормою, ці цінності продовжують грати важливу роль у формуванні суспільної свідомості та підтримці миру й гармонії. Процес формування релігійних цінностей різниться залежно від релігійної традиції, але в кожній із них цей процес має спільні елементи: опору на священні тексти, участь в обрядах і вплив соціального середовища. У християнстві цінності, як-от любов, прощення й милосердя, базуються на Біблії й виховуються через сім'ю та церковні обряди. В ісламі релігійні цінності, такі як віра в Аллаха, справедливість і милосердя, формуються через Коран, сунну та п'ять стовпів ісламу, передаючись через громади та сім'ї. У буддизмі акцент робиться на співчутті, не насильстві та пошуку мудрості, а цінності формуються через медитацію і дотримання етичних норм. Індуїзм ґрунтується на таких поняттях, як дхарма і карма, а цінності передаються через релігійні обряди, соціальні обов'язки й традиції. Таким чином, релігійні цінності в усіх традиціях служать моральним орієнтиром, що допомагає людям визначати своє місце у світі, формуючи поведінку відповідно до віри й духовності. Релігійні цінності суттєво впливають на формування особистості на різних етапах соціалізації, визначаючи моральні орієнтири, поведінкові норми та світогляд людини. На цьому етапі сім'я є головним агентом соціалізації, де релігійні цінності передаються через батьків. Діти засвоюють основи добра і зла, вчаться розрізняти правильні та неправильні дії на основі релігійних норм. Обряди, молитви та свята створюють перші моральні й духовні орієнтири. У підлітковому віці релігійні цінності стають важливими для формування ідентичності. Підлітки шукають відповіді на питання сенсу життя, і релігія може надати ці відповіді. Вплив релігійних громад і участь у релігійних заходах допомагають підліткам формувати власну систему цінностей. У дорослому житті релігійні цінності стають основою для прийняття рішень і визначають ставлення до сім'ї, роботи та суспільства. Вони допомагають вирішувати моральні дилеми та підтримувати стабільні стосунки, сприяючи гармонійному співіснуванню з оточенням.

Висновки. Формування релігійних цінностей має значний вплив на становлення особистості в сучасному суспільстві. Релігія надає моральні орієнтири, допомагаючи індивідам у прийнятті рішень і визначенні своїх принципів поведінки. Через релігійні цінності люди отримують сенс життя та здатність до співчуття, що сприяє розвитку соціальної відповідальності. В умовах глобалізації та релігійного плюралізму релігійні цінності залишаються важливими, адже вони надають стабільність і підтримку. Вони формують моральну свідомість, допомагаючи орієнтуватися в етичних дилемах. Отже, релігійні цінності відіграють ключову роль у становленні особистості, формуючи її духовну й моральну основу, сприяючи гармонійному розвитку та соціальному співіснуванню.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність теми дослідження. Обумовлена ключовою роллю у консолідації суспільства, зміцненні громадянської ідентичності та забезпеченні стійкості демократичних інститутів, що особливо важливо в умовах політичних і соціальних трансформацій сучасного світу. Національна ідея виступає як фактор, що сприяє політичній стабільності, соціальній згуртованості та правовій державності, особливо в контексті викликів глобалізації, етнічного різноманіття та регіональних конфліктів, які потребують національного консенсусу для успішного демократичного розвитку.

Мета дослідження: аналіз впливу національної ідеї на процеси формування та розвитку демократичної держави, визначення її ролі в зміцненні національної ідентичності, консолідації суспільства та забезпеченні стійкості демократичних інститутів у сучасних політичних і соціальних умовах. Згідно поставленої мети формуємо наступні **завдання:** проаналізувати теоретичні підходи до поняття національної ідеї та її впливу на політичні процеси; оцінити вплив національної ідеї на формування та функціонування демократичних інститутів; проаналізувати сучасні виклики, пов'язані з глобалізацією та політичною нестабільністю, і їх реалізацією національної ідеї.

Виклад основного матеріалу. Національна філософія є настільки широким поняттям, що його можна визначати відповідно до основних цілей діяльності чи дослідження. Як наслідок, існує значна кількість визначень поняття національної ідеології. Найпоширенішими є філософські, політичні, соціально-психологічні та культурологічні визначення. Звертаючись до визначення терміну «національна ідея», слід визнати, що в науковій літературі немає єдиної думки щодо його змісту. Усі розвинені європейські країни формувалися на основі національної ідеї. Кожна етнічна група в західному світі має свою історичну традицію, яка формувалася протягом століть. Ці традиції включають в себе спільну мову, культуру, вірування, особливості духовності та почуття батьківщини. Протягом століть ядром національних ідеалів була ідея власної нації, і суспільства послідовно відстоювала її як засіб національної самореалізації. У національному ідеалі проявляється позитивна роль політичної свідомості. Під ідеалами зазвичай розуміють певний спосіб мислення та відображення дійсності, що включає в себе усвідомлення мети перетворення дійсності. Ідеали не лише узагальнюють досвід попереднього розвитку знань у певній галузі, а й є основою для систематизації знань. Вона слугує активним евристичним принципом для пояснення явищ і пошуку нових шляхів вирішення проблем. Національна ідея не може бути зрозумілою без урахування особливих умов життя нації впродовж усієї її історії. У зв'язку з цим національній ідеї надається вічний статус, вона ніби існує поза історичним часом. Національна ідея містить у собі прагнення до ідеальної самоорганізації нації в економічній, духовно-культурній сферах та соціальному устрої. Однак найвищим проявом національної ідеї є розуміння політичних цілей нації. Тому нація як етнополітична спільнота характеризується високим ступенем інтеграції, самопізнання та прагненням до створення власної національної держави. Громадяни є творцями власної держави, яка використовується як інструмент реалізації внутрішньої і зовнішньої політики, що ґрунтується на національних інтересах і випливає з них. В контексті державотворення національна ідея відображає глибинний рівень національної свідомості, сукупність ціннісних настанов нації, спрямування мислення народу, здатність відчувати і діяти співзвучно національним інтересам. Виявляючись як своєрідний духовний стан народу, його менталітет, національна ідея формується залежно від традицій, культури, соціальних структур нації, усього середовища буття людини і водночас сама впливає на них, існує як «животворна свідомість», як джерело культурно-історичної динаміки нації. Національна ідея виступає як внутрішній чинник нації, її життєствердження як дієвого учасника політичного життя. Національна ідея виходить з концепції пріоритету нації, воля якої не ідентична сумі поодиноких воľ. Вона означає забезпечення свободи та незалежності. Національна ідея є важливим чинником стабілізації міжнародних відносин. Формуючи на основі національної та культурної ідентичності власну міжнародну ідентичність, нація реально визначає місце, статус та роль власної держави в системі міжнародних відносин, сприяє підтриманню балансу сил та створенню ефективних механізмів забезпечення міжнародної безпеки, що загалом стабілізує міжнародну систему. У контексті розгляду цього питання варто визначити параметри національної ідеї у відповідності до її функцій: усвідомлення своєї загальнонаціональної самоідентифікації – національна ідея закріплюється як синонім патріотичної ідеї і закріплюється в масовій психології; обґрунтування призначення і значимості буття нації; конструювання свого національного ідеалу, що зв'язує воедино минулу, теперішню часову і майбутню нації.

Висновки. Національна ідея має евристичну функцію, допомагаючи систематизувати знання і знаходити нові рішення для розвитку суспільства. Вона не піддається зміні з плином часу, а розглядається як вічна категорія, що існує поза історичним часом. Вона відображає прагнення нації до ідеальної самоорганізації у різних сферах життя, зокрема економічній, культурній та соціальній, а також відіграє ключову роль у політичному розвитку. Нація, прагне до створення власної держави, яка стає інструментом реалізації її внутрішньої і зовнішньої політики, базованої на національних інтересах. У міжнародному контексті національна ідея сприяє стабілізації міжнародних відносин через формування національної ідентичності та визначення ролі держави на світовій арені. Вона забезпечує баланс сил та створює умови для підтримання міжнародної безпеки, що сприяє стабільності всієї системи міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМАТИКА ФЕМІНІСТИЧНОГО РУХУ В УКРАЇНІ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Історія становлення фемінізму та набуття жінками прав на рівні з чоловіками довгий та складний процес. Боротьба за рівність у правах триває до сьогодні, проте методи та форми видозмінились, найефективнішим виявилось створення та популяризація суспільно-політичного руху.

Мета дослідження: соціально-філософський аналіз процесів розвитку та ключових проблем українського фемінізму в умовах глобалізації. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** визначити основні етапи розвитку феміністичного руху в Україні; дослідити основні міфи, пов'язані з цим рухом.

Виклад основного матеріалу. Розвиток суспільства, його стабільність або дефініції тісно пов'язані з розвитком особистості взагалі і особистостей жінки та чоловіка зокрема. Стратегія розвитку ХХІ століття спрямована на утвердження основ гендерної рівноваги, гендерної демократії, статевої збалансованості в суспільстві. Без демократичного розвитку особистості як чоловіка, так і жінки неможлива демократизація всіх сфер світобачення. Система волевиявлення обох статей – чоловіків і жінок як рівних у правах та можливостях, що закріплені законодавчо й забезпечені реально у політико-правових принципах, діях, розбудові громадських і державних структур з урахуванням гендерних інтересів має стати основою функціонування суспільства в третьому тисячолітті. В загальну систему функціонування суспільства (mainstream) повинні бути включені критерії рівності між чоловіком і жінкою або питання про перспективи жінок. Концепція комплексного підходу до проблеми рівності жінки і чоловіка, концепція «mainstreaming» є стратегічною концептуальною лінією людського розвитку ХХІ століття, а тому її реалізація значною мірою залежатиме не тільки від політичної волі держави, але й від ступеню розвитку жіночого руху, його позицій та впливу на прийняття політичних рішень. Суттєвою проблемою українського фемінізму є велика кількість міфів, які його «оточують», наприклад : фемінізм не належить до української традиції, тому є неприродним для українців. Як зазначає Володимир Беглов: вважати, що фемінізм не притаманний українській культурі – те саме, що казати, що сильна зреалізована жінка не притаманна українській культурі. Можна навести декілька прикладів сильних та самореалізованих українок: княгиня Ольга, Леся Українка, Ольга Кобилянська, ДебораФогель та інші. Тобто сильна жінка, це не тільки частина української культури, вона є її логотипом. Соціальна установка жінки на материнство та позиціонування материнського досвіду як найважливішого елементу нормативній фемінності є особливою специфікою гендерного порядку традиційної культури України : «Жінка, лише реалізувавши себе як мати, здобувала статус соціально повноцінної особи. Саме материнство робило її «справжньою» жінкою, яка займала високий статус у суспільстві. Відхилення від цієї норми вважали аномалією і всіляко засуджували». Поширеним є міф, про те, що феміністичний рух немає сенсу та є недоцільним, адже жінки в Україні не обмежені в правах. Жінкам заборонений доступ як мінімум до 458 професій. Відповідно до позиції представників офіційної делегації України, озвученої 16 лютого 2017 року під час звіту про виконання Конвенції щодо ліквідації всіх форм дискримінації жінок – це є порушенням прав жінок. Дослідник і експерт із гендерних питань Лариса Магдюк зазначає : «Дослідження ринку праці показали, що гендерна нерівність у сфері зайнятості в Україні має місце, проте, вона не має чітко ідентифікованого дискримінаційного характеру, але зумовлює потребу у впровадженні гендерного інтегрування. Опитування роботодавців в Україні показало, що одна з основних стратегій економічного виживання полягає в їхньому уявленні з проведенням жорсткої кадрової політики».

Висновки. Феміністичний рух в Україні під впливом глобалізації стикається з викликами і можливостями. Глобалізація сприяє поширенню ідей гендерної рівності, але водночас вимагає адаптації західних концепцій до українських реалій і боротьби з патріархальними стереотипами. Основні проблеми руху – це слабка інституціоналізація, низька підтримка та недостатнє представництво жінок у владі. Проте глобалізація дає можливість обмінюватися досвідом і зміцнювати позиції українського фемінізму.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СУСПІЛЬСТВО В СУЧАСНОМУ СВІТІ.

Актуальність теми дослідження: зумовлена кількома факторами. По-перше, соціальні медіа проникли в усі сфери життя суспільства, впливаючи на політику, економіку, культуру і навіть міжособистісні стосунки. По-друге, швидкість поширення інформації в соціальних мережах створює нові виклики для суспільства, такі як поширення фейкових новин, кібербулінг та маніпулювання громадською думкою. По-третє, соціальні медіа формують нові форми соціальної взаємодії, що вимагають переосмислення традиційних понять спільноти та ідентичності. Вплив соціальних медіа на суспільство є багатограним і неоднозначним. З одного боку, вони пропонують людям безпрецедентні можливості для спілкування, обміну інформацією та самореалізації. Соціальні мережі дозволяють людям з різних куточків світу об'єднуватися навколо спільних інтересів, організовувати громадські рухи та впливати на політичні процеси. З іншого боку, надмірна залежність від соціальних мереж може призвести до негативних наслідків, таких як соціальна ізоляція, депресія, зниження продуктивності та порушення сну. Крім того, соціальні медіа можуть призвести до поширення ненависті, дискримінації та екстремізму.

Мета дослідження: дослідити вплив алгоритмів соціальних мереж на формування інформаційних бульбашок та соціальну поляризацію в Україні. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** з'ясувати масштаби та глибину впливу соціальних мереж на різні сфери суспільного життя (політика, економіка, культура, міжособистісні стосунки тощо); виявити закономірності та тенденції у розвитку соціальних мереж та їхньому впливі на суспільство; оцінити потенційні ризики та можливості, пов'язані з розвитком соціальних мереж.

Виклад основного матеріалу. Масштаб і глибина впливу: Це дослідження аналізує, як соціальні медіа змінюють політичні процеси, економічні моделі, культурні цінності та міжособистісні стосунки. Воно оцінює, наскільки глибоко соціальні мережі проникли в різні сфери суспільства і як вони формують індивідуальну та колективну поведінку. Закономірності та тенденції: Аналіз розвитку соціальних мереж з метою виявлення загальних закономірностей їхньої еволюції та прогнозування їхнього потенціалу для подальшого розвитку. Він також буде зосереджений на виявленні тенденцій у взаємодії між користувачами соціальних мереж та їхньому впливі на суспільство. Потенційні ризики та можливості: Оцінка потенційних ризиків, пов'язаних з розвитком соціальних мереж, включатиме аналіз таких питань, як поширення дезінформації, кібербулінг, залежність від соціальних мереж та інші негативні наслідки. Водночас вона спрямована на виявлення можливостей, які соціальні медіа можуть принести для розвитку суспільства, таких як покращення доступу до інформації та збільшення можливостей для навчання і співпраці. Вплив на міжкультурну комунікацію і толерантність: Аналіз цього аспекту допомагає зрозуміти, як соціальні медіа можуть сприяти розвитку міжкультурного діалогу або, навпаки, посилювати соціальний поділ. Також буде оцінено вплив соціальних медіа на розвиток міжкультурної толерантності та поваги. Зв'язок між використанням соціальних мереж та академічною успішністю: визначити, чи існує прямий зв'язок між часом, проведеним у соціальних мережах, та академічною успішністю. Також буде проаналізовано фактори, що впливають на цей зв'язок, і розроблено рекомендації щодо оптимізації використання студентами соціальних мереж. Соціальні мережі одночасно сприяють і заважають міжкультурній комунікації та толерантності. З одного боку, вони дозволяють людям з різних культур спілкуватися та обмінюватися досвідом, що може підвищити взаєморозуміння та толерантність. З іншого боку, анонімність та великі обсяги інформації можуть сприяти поширенню стереотипів, ненависті та дискримінації. Вплив соціальних мереж на академічну успішність неоднозначний. З одного боку, вони можуть бути корисним інструментом для навчання та досліджень. З іншого боку, надмірне використання соціальних мереж може відволікати від навчання та знижувати концентрацію. Залежність між використанням соціальних мереж і академічною успішністю залежить від багатьох факторів, таких як вік користувача, час, проведений в мережі, і як саме соціальні мережі використовуються.

Висновки. З одного боку, вони відкривають безмежні можливості для спілкування, обміну інформацією та співпраці. Соціальні медіа полегшують доступ до знань, сприяють розвитку громадянського суспільства і можуть бути потужним інструментом соціальних змін. З іншого боку, вони також несуть багато ризиків, таких як поширення дезінформації, кібербулінг, ехо-камери та цифрова залежність. Анонімність і швидкість поширення інформації можуть сприяти соціальній поляризації та поглибленню суспільного поділу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ І ТВОРЕЦЬ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження. Вивчення взаємозв'язку людини та культури в умовах глобалізації є сьогодні надзвичайно сучасний світ перебуває швидких та постійних суспільних змінах. Через це сучасна людина змушена адаптуватися до них, для того, щоб розвивалося сучасне глобалізоване суспільство. Людина завжди була і залишається творцем і творінням культури. Це і стало причиною вибору ними даної теми.

Мета дослідження: людина як унікальне творіння, наділена здатністю створювати та розвивати культуру. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** проаналізувати взаємозв'язок між людиною як творінням та творцем культури; дослідити вплив взаємозв'язку людини та культури на розвиток сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Вивчення взаємозв'язку між людиною як творінням культури і її роллю як активного творця культурних цінностей, а також в аналізі впливу цього процесу на розвиток суспільства. Аналізуючи мету дослідження, слід виділити кілька основних напрямків. По-перше, важливо розглянути, як людина формується під впливом культурних норм, традицій та мови, і як ці елементи визначають її свідомість. По-друге, необхідно дослідити, як людина активно створює нові культурні форми, інновації та соціальні моделі, що відповідають сучасним потребам. І, нарешті, потрібно з'ясувати, як ці культурні процеси впливають на розвиток суспільства, сприяючи прогресу та інтеграції в глобальному контексті. Дослідження цієї теми передбачає аналіз взаємозв'язку між людиною і культурою. Спочатку важливо розглянути, як культурні норми, традиції формують індивідуальність і світогляд. Потім слід вивчити, як людина, створюючи нові культурні форми через мистецтво, науку та соціальні інновації, впливає на культурний розвиток. Нарешті, потрібно проаналізувати, як культурні зміни впливають на суспільний прогрес і глобальну інтеграцію, формуючи нові соціальні моделі. Отже, людина є невід'ємною частиною культурного процесу, будучи одночасно творінням і творцем культури. З моменту народження вона занурюється у світ, що вже просякнутий культурою, який формує її як особистість. Культура впливає на її світогляд, визначає поведінку, цінності, традиції, мову і навіть спосіб мислення. Людина, зростаючи в певному соціальному середовищі, засвоює норми, що передаються від покоління до покоління. Кожна спільнота має свій набір культурних практик, які формують її ідентичність і об'єднують її членів. Вони впливають на всі аспекти життя, від повсякденних ритуалів до загальних естетичних та моральних норм. Однак людина не є пасивним споживачем культурних надбань. Вона постійно бере участь у їхньому вдосконаленні, адаптації та створенні нових форм культурної діяльності. Це може бути на рівні мистецтва, науки, технологій або суспільних норм. Кожне нове покоління вносить свій внесок у розвиток культури, збагачуючи її своїми ідеями, винаходами та творчими здобутками. Через цей безперервний процес культура не стоїть на місці, вона еволюціонує та змінюється, відображаючи зміни в соціальних, економічних і політичних умовах. Людина, яка зростає в культурному середовищі, отримує від нього не лише матеріальні й духовні блага, але й знаряддя для творення нових культурних феноменів. Наприклад, освіта є одним із ключових елементів культурного процесу, що допомагає людині засвоїти знання попередніх поколінь та використовувати їх для створення нових ідей. Через мистецтво людина виражає своє бачення світу, а через науку прагне пояснити його закони. Соціальні інститути, такі як родина, школа, держава, також є носіями культурних традицій і відіграють важливу роль у формуванні особистості. Разом з тим, людина має здатність критично переосмислювати усталені культурні норми та зразки, вносячи в них зміни відповідно до нових викликів часу. Вона може створювати нові моделі соціальних відносин, нові моральні та етичні системи, які краще відповідають сучасним умовам. Такий процес творчої діяльності є рушійною силою розвитку суспільства, оскільки дозволяє йому адаптуватися до змін, уникати застою та криз. Людина як творець культури не обмежується лише впливом на своє найближче оточення. Її творчість має здатність виходити за межі національних або регіональних рамок, набуваючи глобального характеру. Сучасні засоби масової комунікації дозволяють культурним досягненням розповсюджуватися по всьому світу, що сприяє формуванню спільного глобального культурного простору. Водночас це стимулює людей різних культур до взаємодії, обміну досвідом і взаємозбагачення, що, в свою чергу, сприяє більш швидкому розвитку як окремих суспільств, так і людства в цілому. Унікальність людини як творця культури полягає в її здатності до творчого мислення і самовираження. Мистецтво, наука, література, філософія, технології – усе це є продуктами людської творчості, які дозволяють людям не лише впливати на навколишній світ, а й змінювати його. Кожен новий витвір культури відображає не лише індивідуальні прагнення людини, а й суспільні потреби, соціальні та історичні обставини. Людська культура є багатогранною і безперервно змінюваною, що дає змогу кожній особистості знаходити своє місце у світі, виявляти свій потенціал та робити свій внесок у загальну скарбницю культурних досягнень. Таким чином, людина є одночасно творінням і творцем культури. Вона засвоює культурні здобутки попередніх поколінь, але також є активним суб'єктом творення нових культурних форм. У процесі своєї діяльності людина не лише використовує накопичений досвід, але й переосмислює його, адаптуючи до нових умов, створюючи нові норми, цінності та смисли, тим самим постійно рухаючи культуру вперед. Це взаємодія творення і творення культури, що забезпечує безперервність та еволюцію людської цивілізації.

Висновки. Людина є одночасно творінням і творцем культури. З одного боку, вона формується під впливом культурних норм, традицій, мови, що визначають її свідомість, поведінку та цінності. З іншого боку, людина активно впливає на розвиток культури, створюючи нові форми через мистецтво, науку, технології та соціальні інновації. Цей взаємозв'язок є ключовим фактором у розвитку суспільства, сприяючи прогресу та інтеграції в глобальному

контексті. Культура не лише відображає зміни в соціальних і політичних умовах, але й слугує інструментом для людини, щоб творити нові культурні феномени, формуючи майбутнє покоління.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТИХ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Філософія особистих рішень бізнесмена зумовлена низкою факторів, в умовах динамічного та висококонкурентного ринкового середовища ефективність та своєчасність управлінських рішень стають вирішальними чинниками успішності бізнесу. По-друге, в сучасному суспільстві дедалі більше уваги приділяється етичним аспектам ведення бізнесу, соціальній відповідальності компаній. Відтак дослідження ціннісно-світоглядних засад прийняття рішень підприємцями набуває особливої значущості, в науковій літературі бракує комплексних міждисциплінарних досліджень, які б висвітлювали філософію особистих рішень бізнесмена як багатоаспектний феномен, що інтегрує психологічні, етичні, культурні та інші виміри.

Мета дослідження: концептуалізація поняття «філософія особистих рішень бізнесмена», виявлення його сутнісних ознак, структурних компонентів та детермінант. Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання:** розкрити зміст поняття «філософія особистих рішень бізнесмена», його співвідношення із суміжними поняттями (світогляд, цінності, установки, переконання тощо); виявити структуру філософії особистих рішень бізнесмена, її ключові компоненти; проаналізувати внутрішні (психологічні) та зовнішні (соціокультурні, інституційні) чинники формування філософії особистих рішень бізнесмена.

Виклад основного матеріалу. Процес прийняття рішень є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємця. Ефективність та своєчасність рішень безпосередньо впливають на успішність компанії, її конкурентоспроможність, фінансові показники, репутацію та стратегічні перспективи. Проте прийняття рішень не зводиться лише до вибору з доступних альтернатив, процес глибоко укорінений у світогляді, цінностях, принципах та переконаннях особистості бізнесмена. Саме вони формують індивідуальну філософію прийняття рішень, яка згодом стає інтегральною частиною корпоративної культури та філософії організації в цілому. Філософія особистих рішень бізнесмена являє собою квінтесенцію його життєвого та професійного досвіду, знань, інтуїції, етичних настанов. Вона відображає ставлення підприємця до ризику, інновацій, соціальної відповідальності бізнесу, моральних дилем, конфлікту інтересів тощо, філософія визначає підходи та критерії, якими керується особа при прийнятті рішень в умовах невизначеності, дефіциту інформації чи тиску обставин. Становлення індивідуальної філософії прийняття рішень – еволюційний процес, який триває протягом усієї кар'єри бізнесмена. Кожен новий виклик, успіх чи невдача збагачують його досвід, спонукають до переосмислення пройденого шляху, дозволяють зробити висновки на майбутнє. Відтак філософія рішень досвідченого підприємця суттєво відрізняється від початкових установок новачка. Якщо на старті кар'єри превалюють юнацький максималізм, схильність до ризику, прагнення швидкого результату, то з роками приходять зваженість, далекоглядність, вміння бачити нюанси та працювати на перспективу. Водночас на формування філософії рішень бізнесмена впливає ціла низка зовнішніх чинників: соціокультурне середовище, національний менталітет, освіта, виховання, оточення. Підприємець не існує у вакуумі, він є продуктом свого часу та соціуму. Тому його філософія певною мірою відображає домінуючі в суспільстві цінності, моральні норми, традиції ухвалення рішень. Особливо цікавим видається компаративний аналіз філософій рішень бізнесменів різних країн та культур. Приміром, американським підприємцям притаманні індивідуалізм, асертивність, готовність ризикувати, орієнтація на швидкий результат. Натомість японська бізнес-культура тяжіє до колективізму, консенсусу, довгострокового планування, уникання невизначеності. Попри розмаїття індивідуальних філософій, можна виокремити певні універсальні принципи, що лежать в основі ефективного прийняття рішень, зокрема, системний підхід, всебічний аналіз інформації, врахування інтересів стейкхолдерів, соціальна відповідальність, етична поведінка, адаптивність та гнучкість. Дотримання цих принципів дає змогу бізнесмену приймати збалансовані рішення, які органічно поєднують економічну доцільність із суспільними цінностями та очікуваннями. Аналізуючи феномен філософії особистих рішень бізнесмена, доцільно виокремити ключові фактори, що її детермінують. Передовсім, це внутрішні чинники, безпосередньо пов'язані з особистістю підприємця: його характер, темперамент, світогляд, моральні принципи, професійні компетентності тощо. Характер та темперамент зумовлюють базові психологічні якості, що проявляються у процесі прийняття рішень. Приміром, холерики та сангвініки, як правило, діють швидко, рішуче, схильні до ризику. Вони здатні миттєво зорієнтуватися в ситуації та прийняти інтуїтивне рішення. Меланхоліки та флегматики, натомість, тяжіють до тривалих роздумів, ретельного зважування аргументів, ґрунтовного аналізу ризиків та наслідків. Їхні рішення виваженіші, проте можуть бути несвоєчасними. Світогляд бізнесмена охоплює його життєві принципи, цінності, ставлення до людей, соціуму, довкілля, релігійні та політичні переконання. Саме крізь призму цих глибинних настанов підприємець сприймає та інтерпретує інформацію, оцінює альтернативи, здійснює вибір. Приміром, для особи з екоцентричним світоглядом пріоритетом буде збереження природи, навіть якщо це вимагатиме додаткових витрат, бізнесмен, що сповідує конфуціанські цінності, надаватиме перевагу рішенням, які зміцнюють гармонію та злагоду в колективі. Не менш важливими є професійна компетентність та досвід підприємця. Вони охоплюють його освіту, практичні навички, галузеву експертизу, обізнаність із ринковою ситуацією, розуміння технологічних, фінансових, юридичних аспектів бізнесу. Що ширшою та глибшою є база знань бізнесмена, то виваженішими та кваліфікованішими будуть його рішення. Водночас самих лише професійних компетенцій недостатньо. Не менш значущими є так звані «м'які навички» (soft skills): критичне мислення, емоційний інтелект, комунікабельність, лідерство, вміння працювати в команді. Саме вони дають змогу підприємцю ефективно взаємодіяти з людьми,

переконувати, надихати, залагоджувати конфлікт, своєю чергою, підвищує якість колективних рішень та сприяє їх успішній імplementації. Серед зовнішніх чинників, що впливають на філософію рішень бізнесмена, чи не найвагомішим є соціокультурне середовище. Воно включає національний менталітет, культурні традиції, релігійні вірування, систему освіти, медіа-простір тощо. Всі ці елементи формують суспільні цінності, норми поведінки, очікування, які свідомо чи підсвідомо засвоює кожен індивід. Відтак підприємець як представник певного соціуму більшою чи меншою мірою відображає його характерні риси у своїй філософії прийняття рішень. Так, в індивідуалістичних західних культурах домінує культ особистого успіху, конкуренції, матеріальних досягнень, що спонукає бізнесменів ухвалювати сміливі, а часом і агресивні рішення, спрямовані на захоплення ринку та максимізацію прибутку. У країнах Сходу, де переважають колективістські цінності, підприємці натомість дбають про соціальну гармонію, збереження «обличчя», налагодження довірчих стосунків. Їхні рішення частіше ґрунтуються на консенсусі, враховують інтереси широкого кола стейкхолдерів. Вагомим чинником є також інституційне середовище – сукупність формальних та неформальних «правил гри», які регулюють економічну діяльність. Ідеться про законодавство, судову систему, рівень корупції, захист прав власності, відносини бізнесу та влади. У країнах зі сильними інститутами та верховенством права підприємці мають більшу свободу вибору, їхні рішення базуються на раціональному розрахунку.

Висновки. Філософія особистих рішень бізнесмена є багатовимірним феноменом, який інтегрує психологічні, етичні, культурні та інституційні аспекти. Вона формується під впливом як внутрішніх (характер, світогляд, досвід), так і зовнішніх чинників (соціокультурне середовище, інституційна база). Прийняття рішень підприємцем не є лише раціональним вибором з альтернатив, а глибоко укорінене в його цінностях, світогляді та професійному досвіді. Ці елементи стають основою індивідуальної філософії рішень, яка згодом впливає на корпоративну культуру компанії. Становлення філософії рішень є динамічним і триває протягом кар'єри. З часом бізнесмени змінюють підходи до прийняття рішень: від ризикованих і швидких рішень на початку кар'єри до більш зважених і далекоглядних на етапі професійної зрілості. Важливу роль відіграють соціокультурні відмінності. Філософія рішень бізнесменів різних країн суттєво відрізняється: у західних культурах переважає індивідуалізм та прагнення до швидкого результату, а в східних – колективізм і довгострокове планування. Універсальні принципи ефективного прийняття рішень, такі як системний підхід, етичність, соціальна відповідальність і адаптивність, є ключовими для успішної підприємницької діяльності, незважаючи на культурні або індивідуальні відмінності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

МАС-МЕДІА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ, ЯК ЧИННИК ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Актуальність теми дослідження. Мас-медіа є потужним інструментом, який може як об'єднувати, так і роз'єднувати людей. Тому дуже важливо розуміти, як вони працюють і як захистити себе від їхнього негативного впливу, також вони впливають на систему цінностей суспільства, формуючи стереотипи, ідеали та моделі поведінки, тому дана тема є дуже актуальною в наш час.

Мета дослідження: аналіз впливу соціальних мереж на суспільну свідомість. Відповідно до мети можемо поставити такі **завдання:** проаналізувати як соціальні мережі впливають на формування суспільної свідомості; оцінити рівень впливу мас-медіа на настрої людей; визначити основні соціальні мережі, які є найбільш популярними серед лідерів думок.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ неможливо уявити без соціальних мереж. Вони стали невід'ємною частиною нашого життя, впливаючи на те, як ми спілкуємося, працюємо, відпочиваємо та сприймаємо реальність. Однак, поряд з очевидними перевагами, соціальні мережі несуть у собі й певні ризики, зокрема, пов'язані з формуванням суспільної свідомості. Соціальні мережі є потужним інструментом для поширення інформації. Однак, не вся інформація, яку ми бачимо в стрічці новин, є достовірною. Фейкові новини, маніпуляції та дезінформація швидко поширюються в мережі, формуючи у людей спотворене уявлення про реальність. Алгоритми соціальних мереж, які підбирають контент на основі наших інтересів, можуть створювати так звані «інформаційні бульбашки», коли користувачі бачать лише ту інформацію, яка підтверджує їхні вже існуючі погляди. Це призводить до поляризації суспільства та ускладнює діалог між людьми з різними поглядами. Крім того, соціальні мережі впливають на формування цінностей і норм поведінки. Постійне порівняння себе з іншими користувачами може призвести до розвитку комплексів неповноцінності, заниженої самооцінки та депресії. Соціальні мережі також можуть сприяти формуванню негативних стереотипів і дискримінації. Також важливо виховувати інформаційну гігієну у молоді, навчаючи їх розпізнавати фейкові новини та маніпуляції, тому що в стрічці в Instagram або у Facebook контент відрізняється, так само як і вікова категорія людей, теми для розмов. Будь-яка новина чи картинка може здійснити в медіа-просторі захват або навпаки хвилю критики, тому дуже важливо не сприймати коментарі незнайомих людей близько до серця, щоб не зашкодити самому собі. У своїх соціальних мережах або в новинах так звані «лідери думок» певних сфер діяльності часто дають коментарі стосовно свого стилю життя, думок, ритму, діяльності та навіть харчування. Про те часом ми бачимо лише ідеальну картинку за якою ховається жорстока реальність.

Висновки. Вплив соціальних мереж на суспільну свідомість є багатограним і неоднозначним. З одного боку, вони сприяють розвитку демократії, дозволяють людям висловлювати свою думку і об'єднуватися для досягнення спільних цілей. З іншого боку, вони створюють ризики для формування об'єктивної картини світу, можуть сприяти поширенню ненависті та нетерпимості.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

СВОБОДА ЛЮДИНИ: ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІРИ

Актуальність теми дослідження зумовлена її важливістю для сучасного суспільства. Індивідуальний аспект свободи пов'язаний із самореалізацією особистості та правом вибору, тоді як соціальний вимір включає відповідальність перед суспільством і дотримання суспільних норм. З огляду на зростаючий вплив державних структур і технологій, питання свободи потребує нових підходів для збереження балансу між особистими правами та суспільними інтересами.

Мета дослідження: аналіз свободи людини з точки зору її індивідуального та соціального вимірів, а також у визначенні оптимального балансу між особистими правами та обов'язками перед суспільством. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** проаналізувати поняття свободи в індивідуальному та соціальному контекстах; описати взаємозв'язок між особистою свободою та відповідальністю перед суспільством; дослідити вплив держави та соціальних інститутів на свободу людини.

Виклад основного матеріалу. Аналіз поняття свободи в індивідуальному та соціальному контекстах починається з розуміння свободи як багатовимірного явища. В індивідуальному контексті свобода означає право людини діяти відповідно до власних переконань, здійснювати вибір без зовнішнього примусу та розвивати свою особистість. Це включає свободу думки, слова, віросповідання, а також право на самореалізацію та приватне життя. У соціальному контексті свобода людини обмежується потребами суспільного порядку, законами та правами інших громадян. Тут свобода розглядається не лише як особисте благо, але і як частина суспільного життя, що передбачає відповідальність перед іншими та дотримання норм співіснування. Це баланс між правами особистості та колективними інтересами суспільства. Взаємозв'язок між особистою свободою та відповідальністю перед суспільством полягає в тому, що свобода людини не є абсолютною і завжди співвідноситься з правами та інтересами інших людей. Особиста свобода надає індивіду можливість вільно приймати рішення, висловлювати свої погляди і діяти на власний розсуд. Однак для забезпечення суспільного порядку і спільного добробуту ця свобода повинна бути обмежена відповідальністю перед іншими членами суспільства. Відповідальність перед суспільством означає, що індивід зобов'язаний враховувати вплив своїх дій на інших людей та дотримуватися законів і моральних норм. Свобода кожної людини закінчується там, де починається свобода іншої. Це означає, що кожен має право на самовираження, але водночас повинен поважати права і свободи інших. Вплив держави та соціальних інститутів на свободу людини є багатограним і має вирішальне значення у визначенні меж цієї свободи. Держава, як головний регулятор суспільного життя, встановлює закони та правила, що формують правове поле, в якому громадяни можуть реалізовувати свої права та свободи. Це забезпечує порядок, безпеку та стабільність у суспільстві, але водночас накладає певні обмеження на особисту свободу, зокрема для захисту загальних інтересів. Держава може як захищати свободу громадян, так і обмежувати її. З одного боку, конституції та закони гарантують основні свободи, такі як свобода слова, віросповідання, пересування та інші. Держава створює механізми захисту цих свобод через судову систему та правоохоронні органи. З іншого боку, держава може обмежувати певні свободи в інтересах суспільної безпеки, наприклад, шляхом цензури, контролю за діяльністю засобів масової інформації чи обмеження на свободу зборів. Це особливо помітно під час надзвичайних ситуацій, війн або в авторитарних режимах, коли держава використовує свої важелі для стримування свободи в ім'я національної безпеки. Соціальні інститути, такі як сім'я, школа, релігійні організації та засоби масової інформації, також мають суттєвий вплив на свободу людини, формуючи її світогляд і поведінкові моделі. Вони визначають соціальні норми та очікування, що можуть як сприяти розвитку індивідуальної свободи, так і обмежувати її. Сім'я є первинним джерелом моральних принципів, які можуть підтримувати особисту свободу або, навпаки, накладати певні обмеження відповідно до сімейних цінностей. Школа, своєю чергою, сприяє розвитку критичного мислення та розширює можливості для самореалізації, але водночас регулює поведінку учнів у межах прийнятих стандартів. Релігійні організації часто пропонують жорсткі моральні та етичні рамки, що впливають на поведінку віруючих, обмежуючи їхню свободу в межах релігійних догм. Засоби масової інформації також відіграють значну роль, формуючи громадську думку та надаючи доступ до інформації. Вони можуть як підтримувати вільний вибір і розвиток особистості, так і маніпулювати інформацією, обмежуючи свободу людини через дезінформацію або спотворення фактів. Таким чином, держава і соціальні інститути одночасно є як гарантом свободи, так і її обмежувачем. Їхній вплив на людину вимагає постійного балансу, щоб забезпечити захист індивідуальних прав, не порушуючи суспільного порядку та спільного добробуту.

Висновки. Свобода людини включає індивідуальний вибір і самовираження, але завжди обмежується соціальними нормами та правами інших. Держава і соціальні інститути можуть як захищати, так і обмежувати свободу, підтримуючи баланс між особистими правами і суспільним порядком. Головний виклик полягає в пошуку гармонії між індивідуальною автономією та соціальною відповідальністю для збереження стабільності та добробуту в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.

4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Дана тема є дуже актуальною тому що процеси глобалізації охоплюють усі сфери життя сучасного суспільства – економіку, політику, культуру, технології. Україна, як і більшість країн світу, не є винятком. Розуміння цих процесів є критично важливим для формування ефективної державної політики та адаптації суспільства до нових умов.

Мета дослідження: проаналізувати вплив глобалізації на процес формування громадянського суспільства в Україні та визначення ролі держави у цьому процесі. Відповідно до мети можемо поставити такі **завдання:** проаналізувати ключові етапи розвитку глобалізації та їхній вплив на світ; дослідити взаємозв'язок між глобалізацією та іншими суспільними процесами (наприклад, модернізацією, демократизацією); оцінити наслідки глобалізації для рівня життя населення.

Виклад основного матеріалу. Філософи протягом століть досліджували питання ідентичності, цінностей, справедливості та сенсу життя. Глобалізація поставила перед ними нові виклики. Глобалізація – це багато векторний процес, що охоплює всі сфери людського життя і радикально змінює світ, в якому ми живемо. Україна, як і інші країни, зазнає значного впливу цих трансформацій. Проте, для глибокого розуміння цього процесу недостатньо лише економічних чи політичних аналізів. Необхідно звернутися до філософії, яка дозволяє нам осмислити глибинні зміни, що відбуваються в суспільстві. Питання збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації є одним з найактуальніших у сучасній філософії. Глобалізація, як потужний трансформаційний процес, призводить до переоцінки фундаментальних політичних цінностей. Демократія, колись сприйнята як універсальний ідеал, все частіше піддається критичному аналізу. Ідеї про її досконалість, які панували впродовж значної частини XX століття, сьогодні вже не є беззаперечними. Філософська дискусія про переваги та недоліки демократії, що розпочалася ще в античності, отримує нове дихання в умовах сучасної політичної реальності. Наприклад, вестернізація, як процес поширення західних цінностей, ставить під сумнів цінність культурного різноманіття. Україна, як країна з багатою історією і культурою, повинна розробити власну філософію культури, яка б дозволила зберегти національну ідентичність і водночас інтегруватися в глобальний культурний простір.

Висновки. Проблема досконалості демократії, поставлена ще античними філософами, набуває особливої актуальності в умовах глобалізації. Зростання впливу транснаціональних корпорацій підриває традиційні уявлення про суверенітет держави і ставить під сумнів ефективність демократичних інститутів. Україна, як і інші країни, повинна шукати відповіді на ці філософські питання і розробляти нові моделі політичної організації, які б відповідали викликам сучасності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Актуальність теми дослідження. Значення дослідження проблеми сенсу життя людини в українському суспільстві епохи Середньовіччя зумовлена важливістю розуміння світогляду та морально-етичних цінностей, що формували суспільну поведінку та культуру. У цей період питання сенсу життя пов'язувались із релігією, феодалними стосунками та боротьбою за незалежність, що формувало унікальні підходи до життя і смерті, індивідуальної відповідальності та колективних цінностей. Вивчення філософських аспектів сенсу життя дозволяє глибше зрозуміти формування української національної ідентичності, її світоглядних засад та моральних норм, що продовжують впливати на сучасне українське суспільство. Це сприяє переосмисленню цінностей та пошуку нових сенсів у контексті історичних змін.

Мета дослідження: філософське осмислення проблеми сенсу життя людини в українському суспільстві епохи Середньовіччя, виявлення впливу релігійних, соціальних та культурних факторів на формування світогляду того часу. Відповідно до мети дослідження визначимо такі **завдання**: аналіз історичного та культурного контексту українського суспільства в епоху Середньовіччя; виявити ключові соціальні та моральні цінності, що формували світогляд середньовічної людини.

Виклад основного матеріалу. Проблема сенсу життя завжди займала центральне місце у філософських роздумах, особливо в епоху Середньовіччя, коли світогляд людини був тісно пов'язаний із релігійними, соціальними та культурними умовами. В українському суспільстві цього періоду питання сенсу життя було нерозривно пов'язане з християнськими ідеалами, що стали основою морального й етичного світогляду. Християнська віра, яка зміцнилася після хрещення Київської Русі, мала вирішальний вплив на формування духовного світу людей. Життя вважалося шляхом до вічного спасіння, а земні страждання і випробування сприймалися як необхідна частина цього шляху. У цьому контексті сенс життя полягав у служінні Богу, виконанні Його заповідей і підготовці до життя в потойбічному світі. Соціальні умови Середньовіччя також мали значний вплив на формування уявлень про сенс життя. Феодалні стосунки, які домінували в суспільстві, визначали чітку ієрархію та обов'язки кожного члена суспільства. Людина була частиною колективу, а її життя і діяльність підпорядковувалися служінню своїй громаді, володарю чи церкві. Разом із цим, боротьба за незалежність та збереження національної ідентичності стали ще одним важливим елементом у формуванні сенсу життя. Багато воїнів, князів та простих людей знаходили свій сенс життя у захисті рідної землі, що згодом перетворилося на одну з ключових цінностей української філософії. Роль релігії в житті середньовічної людини не обмежувалася лише її особистими переконаннями чи відчуттям віри. Церква була головним джерелом моральних норм і суспільного порядку, що визначало поведінку людини в усіх аспектах життя. Сенс життя зводився до ідеї спасіння душі, і це формувало не лише індивідуальну, але й колективну відповідальність. Життя розглядалося як підготовка до вічності, тому земні радощі або успіхи мали другорядне значення. Головним завданням людини було накопичення духовних чеснот через молитву, покору і стриманість. Світська складова середньовічного суспільства відігравала важливу роль у формуванні світогляду людей того часу. Попри глибоку релігійність, середньовічна людина була значно більше пов'язана із земними справами, ніж це може здаватися на перший погляд. Прагнення до матеріального добробуту було невід'ємною частиною життя, особливо у феодалних відносинах. Феодалні війни, боротьба за політичну владу, контроль над територіями та ресурсами ставали повсякденною реальністю. У цьому контексті підтримка особистого статусу та впливу, забезпечення безпеки родини й громади, а також виконання соціальних обов'язків перед владою мали не менше значення, ніж духовні пошуки. Зростання міст і розвиток ремісничого виробництва сприяли формуванню нового класу – міщанства, яке дедалі більше орієнтувалося на практичні, економічні цінності. Це призвело до появи нових пріоритетів, пов'язаних з торгівлею, накопиченням капіталу і розвитком технологій. Водночас люди намагалися поєднати ці земні прагнення з релігійними переконаннями. Гармонія між духовним і матеріальним стала ключовим аспектом їхнього світогляду, де кожен аспект життя мав своє місце у складній системі цінностей. Українське середньовічне суспільство, як і інші європейські суспільства, переживало вплив обох світоглядних систем – релігійної та світської. Християнство, яке поширювалося з прийняттям хрещення Київської Русі, формувало моральні й духовні цінності, навколо яких будувалося суспільне життя. Церква займала центральне місце в культурі, освіті та соціальному житті. Вона регулювала етичні норми поведінки, шлюбні відносини, відігравала важливу роль у вирішенні конфліктів і виступала посередником між народом та владою. Однак, поряд із цим, значну роль у житті українців відігравала й світська сфера, що була пов'язана з феодалною системою, боротьбою за владу і території. Економічні та політичні виклики того часу, такі як міжусобні війни князів, татаро-монгольські набіги та зростання міського життя, формували прагматичний підхід до виживання та забезпечення добробуту. Феодалні відносини створювали чітку соціальну ієрархію, де кожен член суспільства мав свої обов'язки. У той час, як князі та бояри змагалися за владу і вплив, звичайні люди повинні були піклуватися про захист своїх домівок, забезпечення продовольством та виконання обов'язків перед паном. Таким чином, духовні ідеали поєднувалися з практичними завданнями, що стояли перед кожною родиною. Цей баланс між релігійними та світськими аспектами життя надав українському

середньовічному суспільству унікальну динаміку. Люди не лише намагалися жити за моральними ідеалами, які пропагувала церква, але й пристосовувалися до мінливих умов політичної та економічної реальності. Така багатогранність дозволяла їм шукати гармонію між земними потребами та духовним розвитком, що врешті-решт визначало характер українського суспільства цього періоду.

Висновки. Філософський аналіз проблеми сенсу життя людини в українському суспільстві епохи Середньовіччя показує, що цей період характеризувався тісним переплетенням релігійних та соціальних аспектів. Сенс життя для більшості людей був визначений християнськими цінностями, що закликали до духовного вдосконалення та підготовки до вічного життя. Водночас, феодалні стосунки, боротьба за незалежність та збереження національної ідентичності накладали на цей процес важливі соціальні й практичні завдання. Людина прагнула знайти гармонію між духовним і матеріальним, що відображало багатогранність її світогляду. Це робить тему особливо актуальною для розуміння історичного та культурного розвитку українського суспільства, впливу якого ми можемо спостерігати й у сучасній філософській думці.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЗНАЧУЩІСТЬ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Актуальність теми дослідження. Сучасна соціокультурна реальність вимагає переосмислення поняття освіти, її змісту та ролі в суспільстві, акцентуючи увагу на розвитку філософії освіти як ключової методологічної основи для вирішення проблем вищої школи. Філософія освіти, як гуманістично-культуротворчий компонент, показує свій потенціал у пошуку нових освітніх парадигм, особливо в історичному контексті систем видатних мислителів. **Мета дослідження:** актуалізація філософсько-освітнього знання, оскільки, на наше тверде переконання, висвітлення історичної ретроспективи розвитку філософії освіти може допомогти сучасним освітянам віднайти необхідні освітньо-виховні моделі для формування особистості людини майбутнього, здатної у подальшому продукувати стратегії виживання людства в умовах глобалізації. В залежності від мети визначити такі **завдання:** проаналізувати проблемні аспекти філософії освіти; дослідити актуалізацію гуманістично-культуротворчого потенціалу філософії освіти в системі освітньо-виховного процесу через історичну ретроспективу. **Виклад основного матеріалу.** Історія філософії освіти показує, що проблема освіти стала центральною у філософії XIX ст. (Гердер, Гегель, Толстой та ін.). У XX ст. філософія активно впливала на освіту, зокрема через Дж. Дьюї, який підкреслював практичну спрямованість виховання, прагнучи адаптації особистості до різних ситуацій. Він вважав, що навчання має розвивати здатність вирішувати життєві завдання та стимулювати самонавчання. Педагогіка в 1930-х рр. почала трактуватися як прикладна філософія (Гессен), яка спрямована на виховання моральної та відповідальної особистості. До середини XX ст. філософія освіти відокремилася в самостійну галузь, відповідаючи на виклики сучасного суспільства, що переходить до постіндустріальної епохи. **Висновки.** Значущість філософії освіти як дослідницької галузі педагогіки в сучасному інформаційному суспільстві визначається вирішенням найважливішого завдання в стратегії виживання людства – забезпечення новому поколінню повноцінного життя, успішної соціалізації нових громадян цього суспільства в умовах інформаційної майбутності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Андрій Котлінський, студент групи ФМПС-11

Філософське осмислення наукового технічного прогресу

Актуальність теми дослідження. Дана тема є актуальною оскільки світ є високоінтегрованим, технології сприяють глобалізації та взаємозалежності між країнами. Це створює як нові можливості, так і ризики, що потребують глибокого філософського осмислення.

Мета дослідження: аналіз взаємодії науки, техніки та суспільства, а також виявлення філософських засад для відповідального управління науково-технічним прогресом. Відповідно до мети можемо поставити такі **завдання:** проаналізувати цілісне бачення взаємодії науки, техніки та суспільства; дослідити конкретні прояви науково-технічного прогресу, наприклад, штучний інтелект, біотехнології тощо; сформулювати практичні пропозиції щодо гуманізації науково-технічного прогресу.

Виклад основного матеріалу. Філософське осмислення науково-технічного прогресу – це напрям дослідження, який вивчає взаємозв'язок між наукою, технікою та суспільством з точки зору філософії. Це спроба зрозуміти, як наукові відкриття та технологічні інновації впливають на наше життя, цінності, світогляд і майбутнє людства. Це не просто констатація фактів, а спроба відповісти на фундаментальні питання про природу людини, її місце у світі та наслідки науково-технічного розвитку. У світі, де кожен день народжуються нові технології, де межі між реальністю та віртуальністю розмиваються, філософське осмислення стає не просто бажанням, а необхідністю. Ми, люди, створюємо своїми руками світ, який змінюється з неймовірною швидкістю. Кожне нове відкриття, кожна інновація підносить нам нові запитання: куди ми йдемо? Якими ми будемо? Яку ціну платимо за прогрес? Науково-технічний прогрес – це двосічний меч. З одного боку, він дарує нам безмежні можливості: подолання хвороб, освоєння космосу, створення штучного інтелекту. З іншого боку, він породжує нові проблеми: екологічні катастрофи, соціальну нерівність, загрозу втрати приватності. Філософія, як вічний компас людського розуму, допомагає нам орієнтуватися в цьому бурхливому морі змін. Вона закликає нас задуматися про глибинні сенси, про цінності, які ми готові відстоювати в ім'я прогресу. Чи готові ми віддати частину своєї свободи в обмін на зручності, які нам дарують технології? Чи не перетворимося ми на рабів власних винаходів? Філософія закликає нас до відповідального ставлення до технологій. Ми повинні розуміти, що наукові відкриття – це не лише інструмент для досягнення матеріального благополуччя, а й відповідальність перед майбутніми поколіннями. У світі, де все змінюється з неймовірною швидкістю, важливо зберегти людські цінності, такі як співчуття, справедливість, свобода. Філософія допомагає нам не загубитися в потоці інформації, а зберегти критичне мислення і здатність до самостійних суджень.

Висновки. Філософське осмислення науково-технічного прогресу є необхідною умовою для гармонійного розвитку людства. Воно допомагає нам зрозуміти, куди ми рухаємося і як нам забезпечити, щоб наука і техніка служили на благо людини і суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що сучасний бізнес функціонує в умовах глобальних змін, які вимагають не тільки практичних, але й глибоких теоретичних підходів до ведення справ. Застосування філософських принципів у бізнесі дозволяє не лише зрозуміти його фундаментальні основи, але й вирішувати етичні дилеми, оптимізувати процес прийняття рішень, розуміти роль людини в економічних відносинах та передбачати наслідки діяльності підприємств на суспільство і навколишнє середовище.

Мета дослідження: проаналізувати філософські принципи, що лежать в основі бізнесу, зокрема етичні та соціальні аспекти. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** проаналізувати основні філософські концепції, що впливають на бізнес; дослідити роль етики та моральних цінностей у підприємницькій діяльності; визначити взаємозв'язок між бізнесом і суспільством.

Виклад основного матеріалу. Філософські концепції відіграють важливу роль у сучасному бізнесі, зокрема такі, як етика, справедливість, утилітаризм і соціальна відповідальність. Бізнес-етика формує моральні принципи, що допомагають компаніям будувати довіру та забезпечувати відповідальне ведення справ. Дотримання етичних норм, таких як прозорість і турбота про екологію, сприяє успіху на довгостроковій основі. Справедливість в бізнесі означає рівноправне ставлення до всіх учасників процесу: співробітників, клієнтів і партнерів. Це підвищує продуктивність і довіру, що є ключовими для конкурентоздатності компаній. Соціальна відповідальність та утилітаризм орієнтують бізнес на максимізацію користі для суспільства. Бізнес, що діє в інтересах громадськості та екології, має більше шансів на успіх, оскільки отримує підтримку споживачів і громадян. Етика та моральні цінності визначають межі поведінки бізнесу та впливають на прийняття рішень. Вони забезпечують чесність і прозорість у відносинах з клієнтами, що сприяє довірі й лояльності. Бізнеси, які дотримуються етичних стандартів, отримують конкурентну перевагу, адже споживачі цінують відкритість. Управління персоналом на основі етики сприяє справедливому ставленню до працівників, що підвищує їхню мотивацію та продуктивність. Моральні цінності також допомагають вирішувати етичні дилеми, забезпечуючи баланс між прибутком і соціальною відповідальністю. Бізнес та суспільство є взаємозалежними сферами, що впливають одна на одну. Бізнес не може існувати ізольовано, оскільки його діяльність безпосередньо пов'язана з потребами та очікуваннями суспільства. Водночас бізнес сприяє розвитку суспільства, створюючи робочі місця, інвестуючи в інфраструктуру та забезпечуючи товари і послуги. Суспільство формує умови для функціонування бізнесу через закони, етичні норми та соціальні очікування. Бізнес, що відповідає цим стандартам, отримує довіру споживачів і підтримку громадськості. Водночас компанії, які ігнорують соціальні потреби або діють неетично, ризикують втратити репутацію та клієнтів. Соціальна відповідальність бізнесу – це ключовий аспект взаємозв'язку. Компанії, що дбають про екологію, підтримують громади та беруть участь у соціальних проєктах, підвищують свій авторитет і зміцнюють зв'язок із суспільством.

Висновки. Філософські основи бізнесу є ключем до розуміння не лише економічних, але й етичних, соціальних та моральних аспектів підприємницької діяльності. Застосування філософських концепцій, таких як етика, справедливість, соціальна відповідальність та утилітаризм, допомагає бізнесу гармонійно взаємодіяти із суспільством, сприяти його розвитку та забезпечувати довгостроковий успіх. Бізнес, який дотримується моральних принципів, будує позитивну репутацію, отримує довіру клієнтів і стає стійкішим у мінливих умовах ринку. Таким чином, філософський підхід до підприємницької діяльності є основою для створення збалансованого й відповідального бізнесу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Необхідність глибокого розуміння процесів, що стоять за підприємництвом, зокрема у сфері соціальної відповідальності та етики є сьогодні надзвичайно актуальною. Філософські дослідження дозволяють осмислити підприємництво не лише як економічний процес, а як важливий суспільний феномен, що сприяє прогресу та вирішення глобальних викликів.

Мета дослідження: розкриття та осмислення основних концептуальних, етичних та соціальних принципів, які формують підприємництво як суспільний феномен. Згідно поставленої мети формуємо наступні **завдання:** дослідити етичні аспекти підприємництва; з'ясувати вплив сучасних технологій на філософські засади підприємництва; розробити рекомендації щодо застосування філософських підходів у підприємницькій освіті.

Виклад основного матеріалу. Становлення суспільства нового типу супроводжується значними змінами основних ціннісних орієнтацій громадян, вимагаючи від індивідів не тільки здатності пристосування до нових умов життя, але й набуття нових якостей, знань і розвитку. Здібності, які допомагають йому формувати гармонійні стосунки з природним і соціальним світом, вимагають зміни мотивів праці та дії, формування нових трудових відносин і застосування «нових методів виробництва», у постіндустріальному суспільстві одним із засобів самореалізації особистості є підприємницька діяльність, яка, на думку науковців, забезпечує максимальний загальний розвиток суспільства та особистості. Філософія, світогляд та мораль сучасного підприємця водночас є складовими загальнокультурного простору сучасного економічно-соціального розвитку будь-якого суспільства. Необхідно підкреслити, що будь-яка підприємницька, бізнесова активність завжди була пов'язана з моральними та світоглядними орієнтирами, адже являє собою один з найактивніших видів соціальної дії та особистісної самореалізації. Водночас, сучасне підприємництво відрізняється від подібної діяльності минулих століть саме тим, що прагне не вступати у суперечності із загальноприйнятими морально-етичними настановами, а навпаки їх використовувати або навіть, визначати тенденції самовияву сучасної людини. Загалом, підприємці в будь-якому сучасному суспільстві утворюють один з найпрогресивніших та найактивніших прошарків, що особливо підкреслює їх роль в поступовій еволюції суспільно-економічних, соціально-політичних, громадянських форм. Важливим є й те, що сучасний підприємець є одним з найактивніших суб'єктів формування, становлення й захисту демократичних елементів громадянського світогляду. Вхід України у вир глобального економічного життя наприкінці минулого століття, а також спроби нашої країни перетворитися на активного суб'єкта міжнародних економічних відносин – на початку теперішнього, ставить перед нашими громадянами, особливо молоддю, завдання адаптації до нових соціально-економічних реалій. Поки наше суспільство далеке від його виконання. «Чимала кількість українців працездатного віку не змогла або не захотіла адаптуватися до нових умов. Багато в чому наші співвітчизники ще зберігають рудименти настанов, норм та практик радянської доби, які – без упевнених сподівань відновлення елементів соціалістичної системи – сьогодні в Україні малоефективні. Необхідна нова «персоналізація», сприяння адаптації працездатного населення, у першу чергу молоді, до нових умов соціально-економічних взаємовідносин». Для здійснення такої «персоналізації», насамперед, необхідно здійснити глибинний концептуально-теоретичний соціально-філософський аналіз та пошук практичних шляхів становлення в нашому суспільстві філософії, світогляду, морально-етичного середовища справжнього підприємництва сучасної доби, з усім різноманіттям його аксіологічної реальності. Загалом, аналізуючи соціокультурну сутність підприємництва як феномена людського буття, важливо зазначити, що воно у своїй сутнісній структурі спрямоване на задоволення амбівалентних потреб споживання та творення, використання та перетворення. Крім різноспрямованості та різноманітності інтересів, потреб і захоплень, сучасному підприємцю притаманні такі якості, як ділова хватка, ініціативність і креативність. Вони дозволяють людям нових економічних формацій виділитися в загальній соціальній структурі як найактивніші суб'єкти соціокультурного розвитку. Корпоративний клас – це активні та креативні люди, які насамперед проактивні, зосереджені на змінах і трансформаціях, і чия основна діяльність орієнтована на отримання прибутку. Приймаючи рішення, вони орієнтуються тільки на себе і свій досвід, вважають своїх підлеглих кращими виконавцями. У конфліктних ситуаціях вони намагаються досягати конструктивних рішень шляхом переговорів та співпраці, кидають собі виклик досягти важких цілей і не бояться впроваджувати інновації. Бізнес-клас – це категорія людей, яка завжди в пошуку нових ідей та ресурсів розвитку, оснащений сучасними світоглядами, філософією та мораллю, націлений на справжню творчу трансформацію та духовно-вольову самореалізацію, здатний підняти країну на сучасний рівень соціокультурного та цивілізаційного розвитку. До сьогодні сприйняття та розуміння природи підприємництва в нашій країні спотворене історичними та культурними стереотипами і забобонами. Саме нерозуміння світоглядних та моральних основ підприємницької діяльності призводить до повільного розвитку ініціативо творчого процесу у вітчизняній економіці. «Які якості повинен мати підприємець?» На це запитання відповіли так: «Жителі України – комерційна кмітливість, хитрість, вміння викручуватися, комбінувати; жителі США – сильний характер, чесність, почуття відповідальності, обов'язковості».

Висновки. Становлення постіндустріального суспільства вимагає змін у ціннісних орієнтирах і мотивації людей, особливо у сфері праці та підприємництва. Підприємницька діяльність стає важливим інструментом розвитку суспільства, поєднуючи економічні та соціальні трансформації з моральними й етичними нормами. Сучасний бізнес прагне діяти відповідально, підтримуючи демократичні цінності та сприяючи розвитку соціально-економічних відносин. Однак значна частина українського населення ще не адаптувалася до нових умов, зберігаючи рудименти

радянських поглядів. Для подальшого прогресу важливо формувати нові морально-етичні та світоглядні основи підприємництва. Існуючі стереотипи щодо підприємництва уповільнюють його розвиток, що вимагає зміни підходів до ініціативності та творчості в економіці.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

СТРУКТУРА ФІЛОСОФІЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність теми дослідження. Це пов'язано з тим, що філософія економіки допомагає зрозуміти глибинні причини економічних явищ, сформулювати ціннісні орієнтири економічної діяльності та розробити ефективні стратегії для вирішення глобальних викликів.

Мета дослідження: аналіз структури філософії економіки шляхом виявлення її основних компонентів, дослідження їхньої взаємодії та еволюції у контексті розвитку економічної думки. Особлива увага буде приділена ролі філософії економіки у формуванні методологічних засад сучасних економічних теорій та практик. В залежності від теми визначимо такі **завдання:** проаналізувати еволюцію основних категорій філософії економіки; дослідити взаємозв'язок філософії економіки з економічною етикою та соціальною справедливістю.

Виклад основного матеріалу. Економічна філософія - це галузь знань, яка досліджує основні принципи економічної діяльності людини та суспільства. Вона вивчає не лише економічні процеси, але й їх місце в загальній системі людських цінностей, моралі та культури. Основні категорії філософії економіки з часом зазнали значних трансформацій, відображаючи зміни в економічній структурі суспільства, науковому розумінні економічних процесів та зміну світогляду людей. Етапи еволюції: Античність: Економіка як частина господарства: Економічні питання розглядалися в контексті загального господарства, а не як окрема наука. Природне господарство: Переважно натуральне виробництво для задоволення власних потреб. Середньовіччя: Релігійні доктрини: Економічні відносини розглядалися через призму релігійних доктрин. Цехове виробництво: Панувала система цехів, що регулювала виробництво та торгівлю. Справедлива ціна: Проблема справедливої ціни залишалася актуальною. Епоха Відродження: Меркантилізм: Перехід до грошової економіки, акцент на накопиченні золота та срібла. Розвиток торгівлі: Зростання ролі торгівлі в економіці. Сучасні теорії: Інституціоналізм: Важливість інституцій у формуванні економічної поведінки. Поведінкова економіка: Вивчення впливу психологічних факторів на економічні рішення. Еволюційна економіка: Економіка як система, що постійно розвивається і адаптується. Філософія економіки, економічна етика та соціальна справедливість тісно пов'язані між собою. Економічна філософія вивчає фундаментальні питання, що стосуються природи економіки та її взаємодії з іншими сферами життя. Економічна етика аналізує моральні аспекти економічної діяльності, такі як справедливість у розподілі ресурсів та відповідальність бізнесу і споживачів. Соціальна справедливість стосується того, як суспільство розподіляє блага і тягар між своїми членами. Ці три поняття пов'язані між собою наступним чином: Економічна філософія забезпечує теоретичну основу для розуміння економічних процесів та їхніх наслідків. Вона визначає, як економічна система впливає на суспільство і навпаки. Економічна етика визначає моральні рамки економічної діяльності на основі філософських принципів. Вона допомагає відповісти на питання, що є справедливим, а що несправедливим в економіці. Соціальна справедливість є практичним застосуванням економічної етики. Соціальна справедливість - це практичне застосування економічної етики, яка закликає суспільство до справедливого розподілу ресурсів, рівних можливостей для всіх і усунення соціальної нерівності. Таким чином, економічна філософія, економічна етика та соціальна справедливість утворюють взаємопов'язану систему, яка допомагає нам зрозуміти, як економіка впливає на наше життя і як ми можемо створити більш справедливе суспільство.

Висновки. Філософія забезпечує теоретичну основу, економічна етика визначає моральні рамки, а соціальна справедливість є практичним застосуванням цих принципів. Ці принципи допомагають нам зрозуміти, як економіка впливає на суспільство і як ми можемо створити більш справедливе суспільство.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

МАРКЕТИНГ ЯК ФІЛОСОФІЯ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. У сучасній ринковій економіці маркетинг виконує значно ширшу роль, ніж просто просування товарів і послуг. Він стає філософією управління бізнесом, яка орієнтується на глибоке розуміння потреб споживачів та ефективну взаємодію з ними. Підприємства, які націлені на задоволення запитів своїх клієнтів, використовують маркетинг як інструмент для створення доданої цінності. Це стосується не лише самої продукції, але й загального клієнтського досвіду, що включає якість обслуговування, емоційну залученість та взаємодію на всіх етапах співпраці. Таким чином, маркетинг допомагає компаніям не тільки забезпечити попит на свою продукцію, але й створити стійкі та довготривалі відносини зі споживачами.

Мета дослідження: вивчити маркетинг як філософію бізнесу та визначити його роль у створенні цінностей для компаній та споживачів. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** огляд концепцій маркетингу та його еволюції; аналіз основних підходів до маркетингу як філософії бізнесу.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі маркетинг набув широкого значення, яке виходить за межі простої реклами чи продажу продуктів. Сьогодні маркетинг розглядається як філософія бізнесу, що орієнтується на задоволення потреб споживачів та створення цінностей для них. Ця концепція еволюціонувала разом зі змінами у ринкових умовах, а її суть полягає у глибокому розумінні ринку, споживачів та їхніх потреб. Поняття маркетингу розвивалося впродовж останніх десятиліть. На початку XX століття, коли виробники контролювали ринок, маркетинг зводився до активного продажу товарів та послуг. В цей час основна увага була зосереджена на продукті, що й породило так звану продуктову орієнтацію бізнесу, де головним завданням було виробництво та поширення товарів.

Висновки. Таким чином, маркетинг, еволюціонувавши від простого інструменту продажів до філософії бізнесу, став ключовою складовою успіху сучасних компаній. Він дозволяє бізнесам не лише зрозуміти потреби ринку, але й адаптуватися до його змін, підтримуючи стабільний розвиток. Маркетинг як філософія бізнесу – це стратегічний підхід, що дозволяє підприємствам не лише виживати у конкурентному середовищі, але й створювати тривалі стосунки з клієнтами, забезпечуючи їм цінність та якість на всіх етапах взаємодії.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ПРИНЦИП СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Конкуренція є одним із ключових принципів суспільного розвитку, охоплюючи сфери від економіки до культури. У сучасному світі глобалізації та технологічного прогресу конкуренція сприяє інноваціям, підвищенню якості та оптимізації соціальних взаємовідносин. Водночас вона може призводити до нерівностей та конфліктів. Соціально-філософський аналіз конкуренції дозволяє глибше зрозуміти її вплив на суспільство, виявляючи як позитивні, так і негативні аспекти. Це дослідження допоможе не лише краще зрозуміти конкуренцію, але й запропонувати нові підходи до її регулювання в умовах сучасних глобальних викликів.

Мета дослідження: здійснення соціально-філософського аналізу конкуренції як принципу суспільного розвитку для виявлення її ролі та впливу на різні аспекти соціального життя. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** з'ясувати сутність конкуренції як соціального явища; дослідити функції конкуренції в сучасному суспільному виробництві і її позитивні та негативні наслідки в контексті суспільного прогресу.

Виклад основного матеріалу. Конкуренція є індустріальним принципом суспільного розвитку і не обмежується економічною чи політичною сферою, а охоплює широкий спектр соціальних явищ і процесів. Соціально-філософський аналіз дозволяє краще зрозуміти механізми, через які конкуренція впливає на розвиток окремих людей, команд і суспільства в цілому. Конкуренція грає важливу роль в активізації людського потенціалу та заохоченні людей до самовдосконалення, зростання та розвитку. Конкуренція спонукає індивідів і соціальні групи постійно вдосконалювати свої якості, розвивати навички та шукати нові шляхи вирішення проблеми. Наприклад, в сфері освіти конкуренція між навчальними закладами спонукає їх підвищувати якість та адаптувати свої програми до поточних потреб праці, тим самим забезпечуючи ринок студентів відповідними знаннями та навичками. Це також стосується професійного сектору, де конкуренція за кар'єрні можливості вимагає від фахівців постійного навчання та розвитку, щоб залишитися конкурентоспроможними на ринку праці. У цьому контексті конкуренція є рушієм професійного та особистісного зростання. Однак, крім очевидних позитивних ефектів, конкуренція має й негативний бік. На індивідуальному рівні конкуренція може викликати серйозний стрес і тривогу. Суспільство, яке надає надто велике значення конкуренції, ризикують створити атмосферу соціального тиску, що змушує людей жертвувати своїм психічним і фізичним здоров'ям заради успіху. У Китаї, наприклад, вигорання і перевтома на роботу та в школі є звичним явищем. Таке середовище може породжувати не тільки професійне горіння, але й погляди в яких досягнення успіху стає єдиною цінністю, у той час як моральні та етичні цінності виходять на другий план. Конкуренція може бути руйнівною для соціальних взаємин, коли її деструктивна форма переважає, породжуючи недовіру та індивідуалізм, що підриває колективну солідарність. У ситуаціях, коли індивіди або групи готові йти на будь-які кроки заради перемоги, можна виникнути атмосфера недовіри, конфліктів і навіть ворожнечі. Це можна спостерігати в багатьох соціальних середовищах, наприклад, на робочому місці, де працівники конкурують один з одним за визнання та просування по службі, що може підірвати командну роботу і співпрацю. Така нездорова конкуренція може бути руйнівною для співпраці, оскільки підвищує солідарність індивідуальними амбіціями. Однак, якщо конкуренція обмежена чіткими етичними межами, вона може створити середовище, в якому люди прагнуть розвивати свої найкращі якості. Така здорова конкуренція, заснована на принципі чесної гри, де всі учасники перебувають у рівних умовах. Вона може сприяти формуванню таких важливих моральних якостей, як повага до опонентів, відповідальності за власні дії, самокритики і прагнення до самовдосконалення. Соціально-філософський аналіз конкуренції також може допомогти нам зрозуміти її значення в культурі та науці. У культурній сфері конкуренція стимулює розвиток творчого потенціалу та пошук нових форм і способів самовираження, що, у свою чергу, збагачує суспільство. У науці вона стимулює людей до створення нових знань і технологій, а бажання бути визнаними і досягти нових висот у науковій діяльності є потужним мотивом. Культурна та наукова конкуренція не завжди служить благородним цілям: коли вона стає гонитвою за престижем, це часто погіршується до втрати змістовності та перетворює процес на ритуал самоствердження.

Висновки. Конкуренція є ключовим принципом суспільного розвитку, який впливає не лише на економіку, а й на всі сфери соціального життя. Вона стимулює розвиток людського потенціалу, професійних навичок та інновацій, сприяючи підвищенню якості в освіті, науці та культурі. Протест негативної або деструктивної конкуренції може спричинити стрес, соціальний тиск і зниження моральних норм, дестабілізуючи міжособистісні стосунки. Здорова конкуренція, заснована на чесних правилах і рівних умовах, сприяє розвитку таких якостей, як повага, самокритика і відповідальність. Вона може бути ефективним засобом соціального прогресу за умови етичного регулювання.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИ ТА ЗАВДАННЯ

Актуальність теми дослідження: філософія економіки досліджує фундаментальні питання, пов'язані з економічними процесами, теоріями та методами. Її предметом є вивчення етичних, онтологічних та методологічних аспектів економічної діяльності, що дає змогу краще зрозуміти суть економічних явищ та процесів.

Мета дослідження: розуміння основ економічних процесів, оцінка етичних принципів в економіці та критичний аналіз економічних моделей. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** оцінити вплив економічних рішень на суспільство, зокрема на соціально вразливі групи населення, в умовах глобалізації; проаналізувати різницю між філософією економіки та економічною філософією.

Виклад основного матеріалу. Філософія економіки задається питаннями про суть і мету економічної діяльності, аналізує моральні принципи, які повинні лежати в її основі, та критично розглядає методи, що використовуються для економічних досліджень і прогнозування. З етичного боку, філософія економіки досліджує питання соціальної справедливості, рівності та моральної відповідальності. Вона розглядає економічні рішення не тільки з погляду їхньої ефективності, а й з урахуванням їхнього впливу на суспільство та окремих осіб. Наприклад, важливими є питання про справедливий розподіл ресурсів, зниження соціальної нерівності та захист прав вразливих груп населення. Це особливо актуально в умовах глобалізації, коли економічні рішення в одній країні можуть мати значний вплив на економіку та соціальні умови в іншій частині світу. Також вивчається роль соціальної відповідальності бізнесу, який, за сучасними стандартами, не повинен обмежуватись лише досягненням фінансових показників, й враховувати екологічні та соціальні наслідки своєї діяльності. З онтологічної точки зору, філософія економіки прагне зрозуміти природу та основні властивості таких економічних явищ, як ринок, капітал, праця, власність і гроші. Вона ставить питання: що таке ринок у своїй сутності, чи дійсно він є саморегулюючим механізмом, чи потрібні йому певні моральні й правові обмеження для функціонування? Аналогічно розглядається капітал як форма ресурсів, які не лише мають економічну цінність, а й формують соціальні відносини та впливають на політичні структури. Такий аналіз допомагає зрозуміти, чому виникають ті чи інші економічні процеси і чим зумовлені їхні обмеження. Методологічний аспект філософії економіки полягає у вивченні методів, що застосовуються в економічних дослідженнях. Економіка часто використовує математичні моделі та емпіричний аналіз для прогнозування розвитку ринків і вивчення поведінки споживачів. Проте філософія економіки критикує надмірну математизацію економічних моделей, що інколи ігнорує людський фактор і соціальний контекст. Вона аналізує обмеження таких моделей і шукає баланс між кількісними методами та якісними підходами, зокрема соціальним і політичним контекстом, який часто впливає на економічні рішення. Це дозволяє об'єктивніше оцінювати економічні теорії, а також адаптувати їх для вирішення реальних проблем у мінливих соціально-економічних умовах. Філософію економіки необхідно відрізняти від економічної філософії, оскільки це різні галузі знання, що мають свої методологічні особливості. Економічна філософія фокусується на обґрунтуванні концепцій суспільного устрою, ґрунтуючись на основних економічних принципах і ідеях, які панують у даному суспільстві. Натомість філософія економіки досліджує та вирішує питання, пов'язані з основними аспектами економічного життя, такими як власність, вартість, праця, капітал та інші. Термін «філософія економіки» введений в ужиток італійським філософом Б. Кроче, який вважає, що економічна сфера соціальної діяльності почала розвиватися як філософія лише після усвідомлення своїх явищ як економічних. Він підкреслює важливість філософського аналізу економічної сфери, зокрема через призму поняття «корисність». Такий підхід до аналізу економічних відносин в суспільстві сприяє формуванню концепції утилітаризму, яка лежить в основі розподілу економічних благ.

Висновки. філософія економіки відіграє важливу роль у глибшому розумінні економічних явищ і процесів, оскільки досліджує не лише технічні аспекти економічної діяльності, а й етичні, онтологічні та методологічні питання, що її супроводжують. Вона ставить під сумнів традиційні економічні моделі, враховуючи вплив соціальних, моральних і політичних чинників на економічні рішення.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЕКОНОМІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.

Актуальність теми дослідження. Перехід України до ринкової економіки піднімає питання економічної свідомості населення, що визначає поведінку індивідів і суспільства. В умовах глобалізації та інтеграції України у світову економіку рівень економічної свідомості впливає на конкурентоспроможність національної економіки. Тому дослідження економічної обізнаності є важливим для формування стратегій розвитку України.

Мета дослідження: визначити, як економічна обізнаність українців впливає на їхню поведінку на ринку та формування економічних відносин в країні. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** визначити, як економічна обізнаність українців впливає на їхню поведінку на ринку та формування економічних відносин в країні; розробити програми підвищення економічної грамотності громадян України.

Виклад основного матеріалу. Економічна свідомість - це сукупність знань, ідей, переконань і цінностей, пов'язаних з економічними процесами та явищами. Вона формується під впливом різних чинників, зокрема виховання, освіти, соціального середовища, засобів масової інформації та державної політики. Висока економічна обізнаність суспільства є потужним каталізатором ефективного функціонування українських ринків. Коли люди розуміють, як працює економіка, як приймати економічні рішення та наслідки різних економічних політик, вони стають більш раціональними споживачами та інвесторами. Розуміння економічних процесів дозволяє інвесторам приймати більш обґрунтовані рішення, сприяючи економічному зростанню. Поінформовані інвестори менш схильні до паніки та необґрунтованих очікувань, що сприяє стабільності фінансового ринку. Коли громадяни розуміють економічні процеси, вони можуть більш критично ставитися до дій уряду і вимагати більш ефективної економічної політики. Економічна обізнаність має значний вплив на поведінку українських споживачів та підприємців. Підвищення економічної обізнаності дозволяє споживачам приймати більш обґрунтовані рішення щодо купівлі товарів та послуг, порівнювати ціни, аналізувати якість та усвідомлювати свою економічну силу. Це сприяє раціональному споживанню та зменшує вразливість до маркетингових маніпуляцій. Це підвищує конкурентоспроможність та сприяє розвитку бізнесу. Радянське минуле, перехід до ринкової економіки та економічна криза суттєво вплинули на сприйняття грошей, власності та економічних процесів загалом. Дохід, освіта та місце проживання визначають доступ до інформації, споживчі звички та економічні очікування. Інтеграція України у світову економіку, доступ до іноземних товарів і послуг та імміграція впливають на споживчі звички та економічні орієнтації. Освіта та ЗМІ відіграють важливу роль у формуванні економічної свідомості українців. Школи та вищі навчальні заклади закладають фундамент економічних знань, розвивають розуміння основних економічних процесів та сприяють підвищенню фінансової грамотності. Програми з економіки, підприємництва та фінансів допомагають молодим людям розвивати критичне мислення з економічних питань та приймати обґрунтовані фінансові рішення. Однак вплив освіти та ЗМІ на формування економічних поглядів залежить від кількох факторів: якість освітніх програм: рівень викладання економіки в школах та університетах; об'єктивність та достовірність інформації: чи надають ЗМІ об'єктивну та перевірену інформацію і чи не маніпулюють громадською думкою; рівень економічної грамотності населення: наскільки населення підготовлене до розуміння та аналізу складної економічної інформації. Ці фактори формують сприйняття роботи, власності, грошей, підприємництва та споживання. Наприклад, колективізм, акцент на стабільності, недовіра до державних інституцій та високий рівень корупції можуть перешкоджати розвитку підприємництва та інновацій. З іншого боку, працьовитість, креативність та адаптивність українців можуть стати рушійною силою економічного зростання. Рівень економічної обізнаності населення має значний вплив на його соціальний статус. Чим вищий рівень економічної обізнаності, тим краще людина здатна розуміти механізми функціонування економіки, приймати виважені фінансові рішення та планувати на довгострокову перспективу. Як наслідок, економічно освічені люди мають більше можливостей для професійного зростання, збільшення доходу та кращої якості життя, що сприяє підвищенню їхнього соціального статусу. Люди з високим рівнем економічної обізнаності краще вміють управляти своїми фінансами, інвестувати та зменшувати ризики, таким чином накопичуючи багатство та покращуючи свій соціальний статус. Люди з високою економічною грамотністю мають більше шансів стати підприємцями, створюючи нові робочі місця та сприяючи економічному розвитку. Висока економічна обізнаність сприяє соціальній мобільності, оскільки дозволяє людям адаптуватися до змін на ринку праці та знаходити нові можливості для розвитку. Перехід України до ринкової економіки спричинив значні зміни в економічній свідомості населення. Відбувся поступовий перехід від радянської моделі централізованого планування до нових цінностей, таких як підприємництво, конкуренція та приватна власність. Швидкі зміни не завжди відповідали очікуванням людей, що призводило до незадоволення та зниження довіри до ринкових механізмів. Багато людей не мали достатніх знань про функціонування ринкової економіки, що ускладнювало їхню адаптацію до нової ситуації. Перехід до ринкової економіки збільшив соціальну нерівність і спричинив соціальну напругу. Однак процес формування автентичної ринкової культури зайняв тривалий час і вимагав подальших зусиль як з боку держави, так і з боку суспільства. Економічні погляди українців історично формувалися під впливом різних соціально-економічних систем, які мали значний вплив на їхню економічну поведінку і, як наслідок, на розвиток ринкових відносин в Україні. Багаторічна планова економіка створила в суспільстві певну недовіру до ринку і прагнення до стабільності та соціальних гарантій, що стало стримуючим фактором для підприємницької діяльності та інновацій. Перехід до ринкової економіки супроводжувався значними соціальними змінами, що призвели до соціального розшарування та поглиблення соціальної нерівності. Як наслідок, сформувалися нові цінності та пріоритети, зокрема прагнення до матеріального добробуту та соціальної мобільності.

Економічна обізнаність є важливим фактором, що впливає на економічну поведінку окремих осіб та суспільства в цілому.

Висновки. Економічна свідомість є фундаментальним елементом будь-якої економічної системи і набуває особливого значення під час переходу до ринкових відносин, як це відбувається в Україні. Економічна свідомість формує економічну поведінку індивідів, підприємств і суспільства в цілому, впливаючи на рішення щодо виробництва, споживання, інвестицій та інших економічних процесів. Економічна обізнаність є потужним інструментом розвитку ринкової економіки України. Вона формує економічну поведінку людей та впливає на прийняття рішень на рівні держави, підприємств та окремих громадян. Успішна економічна трансформація вимагає зусиль для формування нової економічної свідомості, орієнтованої на ринкові принципи та соціальну відповідальність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ЛІДЕРА

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в сучасних умовах постійних змін у політичному середовищі, засобах масової комунікації та суспільних очікуваннях, формування ефективного іміджу політика є ключовим фактором його успіху. У світі, де інформація поширюється миттєво через соціальні мережі та медіа, громадська думка може швидко змінюватись, а політичний лідер має вміти адаптувати свій образ до цих змін, зберігаючи при цьому автентичність і довіру.

Мета дослідження: проаналізувати теоретичні підходи до формування політичного іміджу; визначити роль медіа та соціальних мереж у цьому процесі; дослідити вплив особистісних якостей лідера; розглянути соціокультурні фактори, що впливають на сприйняття іміджу; вивчити стратегії та методи управління політичним іміджем; оцінити можливості корекції іміджу в кризових ситуаціях; та розробити критерії ефективності політичного іміджу. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** з'ясувати особливості формування політичного іміджу лідера.

Виклад основного матеріалу. Важливими є індивідуальні якості лідера,... такі як харизма, компетентність і моральні принципи, які безпосередньо формують довіру серед громадськості. Ключову роль відіграють комунікаційні стратегії, зокрема використання соціальних мереж, що дозволяють швидко донести потрібну інформацію до виборців. Публічні виступи, візуальний образ та мова тіла також суттєво впливають на сприйняття лідера. Крім того, важливою є здатність лідера виконувати обіцянки і бути послідовним у своїй ідеології, адже це зміцнює довіру до нього. Збереження позитивного іміджу навіть в кризових ситуаціях через чесність та прозорість також є необхідним для підтримки лідерської позиції. Цей аналіз допомагає зрозуміти, як правильно формувати імідж лідера, щоб досягти політичного успіху.

Висновок. Окрім того, важливо враховувати вплив середовища, в якому лідер діє, та реакцію суспільства на його дії. Кожна політична ситуація вимагає гнучкості та здатності адаптувати свої стратегії, що може включати зміну пріоритетів або перегляд позицій. Лідер, який здатен швидко реагувати на зовнішні виклики, демонструючи свою ефективність і готовність до змін, може збільшити свою популярність та підтримку серед виборців. Також не можна забувати про роль медіа в формуванні політичного іміджу, оскільки вони можуть значно впливати на те, як сприймають лідера широкі маси.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Реалії сучасності, глобальні зміни, які відбуваються в політиці, економіці, культурі, екології, потребують дослідження багатьох явищ та процесів, що мають досить великий вплив на розвиток суспільства. Однією із цих явищ є глобалізація. Тема України в умовах глобалізації є надзвичайно актуальною, особливо в контексті сучасних політичних, економічних та соціальних викликів. Глобалізація, як процес інтеграції країн у світову економіку та культурний обмін, має суттєвий вплив на розвиток України.

Мета дослідження: визначення, глобалізаційних впливів на різні аспекти розвитку України. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати глобалізаційні впливи на розвиток України; виявити потенційні загрози та можливості глобалізації.

Виклад основного матеріалу. За своєю сутністю глобалізація – природний і об'єктивний процес інтеграції в світі. Обумовлюють її прогрес продуктивними силами, техніки, інформаційних технологій, насамперед винайдення світової мережі Інтернет. Ці процеси глибоко укорінились у сучасний стан українського суспільства. Глобалізація, якщо мати на увазі її об'єктивний аспект передбачає Україні прогрес і демократію. Вона помітно примножує сукупні надбання народу, стимулює розвиток регіонів, які мають можливість користуватись благами цивілізації. Глобалізація дозволяє українській державі широко обмінюватися товарами, послугами, технологіями, взаємодіяти у гуманітарній сфері. Під впливом глобалізації істотно змінюється характер виробництва і праці, рівень знань, професійний склад суспільства, стиль життя більшості людей. Українська нація не може вже й уявити свого життя без смартфона, комп'ютера, а тим більше без комфортних квартир та високоякісної освіти. Нова технологічна епоха веде до міжнародного поділу праці, і на цій основі – до об'єднання економік всіх країн в одну господарську систему. Але це можливо лише в тому випадку, коли цей процес буде відбуватись у відповідності до об'єктивних законів еволюції суспільства планети. Глобалізація є складним і багатогранним процесом, який приносить як можливості, так і загрози для країн, бізнесу та суспільства в цілому. Сприяє розвитку світової економіки через вільну торгівлю, відкриття нових ринків та залучення іноземних інвестицій. Це стимулює розвиток національних економік, створення нових робочих місць і підвищення рівня життя. Міжнародний обмін ідеями, технологіями та науковими дослідженнями сприяє прискоренню науково-технічного прогресу. Міжнародний обмін ідеями, технологіями та науковими дослідженнями сприяє прискоренню науково-технічного прогресу. Глобалізація відкриває доступ до світових освітніх ресурсів та програм, дозволяючи студентам навчатися за кордоном або в міжнародних університетах. Водночас це розширює можливості для працевлаштування в глобальному масштабі. Глобалізація може посилити нерівність між країнами та всередині них, коли багаті країни та корпорації отримують більшу частину вигод, тоді як бідні країни залишаються в менш вигідному становищі. Глобалізація збільшує обсяги міжнародної торгівлі та виробництва, що призводить до зростання забруднення навколишнього середовища, надмірного використання природних ресурсів та зміни клімату. Загалом, глобалізація має як позитивні, так і негативні аспекти, і її вплив значною мірою залежить від того, як країни адаптуються до її викликів і використовують можливості, що відкриваються.

Висновки. Глобалізація в Україні користується досить вагомим авторитетом. В цьому зацікавленні як і політики, так і будь-який громадянин. Цей феномен став присутній у побуті кожного громадянина, і ми не можемо вже без, здавалося б необхідних для нормального існування, речей, які нам «подарувала» глобалізація. Ця невидима рука захопила і заповонила всі сфери людського існування в сучасному світі й напевно чи хтось зможе зупинити її дію.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШЕЙ ТА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Еволюція грошей – це одна з ключових тем, яка розкриває розвиток економічних відносин у суспільстві, що впливає на зміну культури мислення людей. Гроші з'явилися як засіб обміну, але з часом вони трансформувалися, набуваючи нових форм і функцій. Розуміння цієї еволюції дозволяє аналізувати зміни у суспільстві, визначати взаємозв'язок між економікою та культурою мислення, а також прогнозувати майбутні зміни у фінансовій системі.

Мета дослідження: проаналізувати еволюцію грошей як явища та дослідити, як зміни у формах грошей впливають на культуру мислення людей та розвиток суспільства загалом. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** вивчити історичний розвиток форм грошей від бартеру до цифрових валют; проаналізувати вплив змін у формах грошей на мислення та поведінку людей; дослідити сучасні тенденції в еволюції грошей та їхній вплив на культуру мислення; визначити можливі напрямки розвитку грошей у майбутньому та оцінити їхній вплив на суспільство.

Виклад основного матеріалу. На початку розвитку суспільства обмін відбувався шляхом бартеру, що вимагало прямого співпадіння потреб. Першими формами грошей були товари, які мали універсальну цінність (наприклад, сіль, худоба). З розвитком торгівлі з'явилися металеві гроші – монети, які стали більш зручним засобом обміну та зберігання вартості. У середньовіччі з'явилися паперові гроші, що дозволили спростити торгівельні операції та забезпечили новий рівень економічної взаємодії. У XX столітті відбулася нова трансформація – поява електронних грошей та безготівкових розрахунків. Поява монет змінила сприйняття цінності товарів та послуг, сприяла розвитку торгівлі й економічних зв'язків між державами. Введення паперових грошей призвело до уявного сприйняття цінності, а також до формування нових фінансових концепцій, таких як кредити та банківські депозити. Цифрові гроші та криптовалюти (наприклад, біткоїн) змінюють сучасне мислення щодо фінансів, підвищують обізнаність у питаннях безпеки, а також змушують людей переглядати поняття приватності та децентралізації.

Швидкий розвиток технологій призвів до зростання популярності електронних платежів, мобільних гаманців та криптовалют. Держави починають розглядати можливість створення цифрових валют центральних банків (CBDC), що може змінити традиційну банківську систему та структуру фінансових ринків. Зростання довіри до безготівкових розрахунків свідчить про зміну культури мислення: суспільство більше цінує зручність та швидкість, ніж фізичну форму грошей. Очікується подальша цифровізація фінансової системи, що може призвести до відмови від готівки в багатьох країнах. Інтеграція криптовалют у традиційні фінансові системи може змінити уявлення про регулювання та контроль грошових потоків. Поява нових фінансових інструментів та технологій (таких як смарт-контракти) може ще більше змінити культуру мислення, роблячи людей більш свідомими у питаннях фінансової безпеки та самостійності.

Висновки. Отже, еволюція грошей є важливим чинником, що впливає на розвиток суспільства та формування культури мислення. Зміна форм грошей змушує людей переглядати свої фінансові звички та адаптуватися до нових реалій. У майбутньому ми можемо очікувати подальші зміни, які ще більше змінять наше сприйняття грошей та їхнє місце у житті суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ТЕХНІКИ

Актуальність теми дослідження. Антропологічний вплив техніки визначається стрімким розвитком технологій, які суттєво змінюють всі сфери людського життя. Цифровізація, автоматизація і штучний інтелект трансформують соціальні відносини, культуру та особисту ідентичність людей, що робить необхідним вивчення цих процесів. В умовах зростаючої залежності від технічних рішень дослідження дозволяє зрозуміти, як адаптувати суспільство до змін, зберігаючи при цьому людські цінності. Також ця тема важлива для виявлення потенційних ризиків і можливостей технічного впливу на психічне і фізичне здоров'я. Результати такого дослідження можуть допомогти в розробці соціальних і освітніх стратегій, що відповідають новим умовам технокультурного середовища.

Мета дослідження: виявлення та аналіз змін, які технології спричиняють у структурі суспільства, культурних нормах, поведінкових моделях та ідентичності людини. Дослідження прагне зрозуміти, як сучасні технічні досягнення, зокрема цифрові технології, штучний інтелект та автоматизація, трансформують повсякденне життя, міжособистісну комунікацію та світоглядні уявлення. Відповідно до поставленої мети сформульовано такі **завдання:** проаналізувати літературу та існуючі дослідження щодо впливу техніки на соціальні, культурні та антропологічні аспекти життя; виявити основні зміни в соціальній структурі та культурі; дослідити вплив технологій на індивідуальну та колективну ідентичність людей, особливо в контексті соціальних мереж; оцінити ризики та соціальні наслідки залежності від технологій.

Виклад основного матеріалу. Роль техніки в житті людини величезна. Техніка звільняє людину від «обіймів» при-роди, робить її автономною, відповідальною за свою долю. За допомогою техніки людина опановує нові простори навколишньої дійсності, перетворює їх під свої потреби, тим самим постійно розширює себе у бутті. Через своє виняткове значення для людини техніка потребує філософського осмислення, це дасть змогу не лише визначити її онтологічний статус як категорії, але й окреслити перспективи її взаємовідносин із людиною. Техніка має власну об'єктивну реальність, однак як творіння людини несе в собі суб'єктивний відбиток свого творця. Людина створює і використовує техніку, сама техніка стає можливою як феномен завдяки людині, тому саме через призму людського вона може бути осягнута у всій своїй повноті. Це положення підтверджується тезою давньогрецького філософа Протагора: «Людина є мірою усіх речей». З усього предметного світу техніка-найбільш людська річ, тому її сутність, насамперед, має бути розкрита через антропологічний вимір. «Антропологічний вимір техніки ґрунтується на розумінні того, що техніка, природа і людина виступають єдиною системою, в якій кожен із названих елементів є суттєвим і невід'ємним компонентом, навіть, незважаючи на те, що в кожній з історичних епох співвідношення між ними змінюється». Метою нашого дослідження є виявлення та аналіз філософських аспектів техніки через визначення її сутнісних антропологічних характеристик. Це дасть змогу розкрити внутрішні проблеми і протиріччя феномена техніки і глибше зрозуміти механізми його відтворення. Відправною точкою нашого дослідження було обрано концепцію органопроєкції німецького філософа Е. Каппа. Він, будучи основоположником філософії техніки як окремої дисципліни, у філософській рефлексії дотримується антропологічного підходу. У своїй головній праці «Основні напрями філософії техніки» Е. Капп викладає концепцію органопроєкції, згідно з якою людина, створюючи знаряддя праці, переносить на них форми і функції свого організму. Робить вона це несвідомо, як акт пізнання через самопізнання. «Формулюючи свій антропологічний критерій, Е. Капп підкреслює: які б не були предмети мислення, те, що думка знаходить у результаті усіх своїх шукань, завжди є людина і ні що інше. Тому змістом науки в дослідницькому процесі взагалі є людина, що повертається до себе». Цей підхід «має на увазі те, що техніка не є чимось гуманним, а являє собою природну і істотну складову частину людини, так би мовити, продовження її біологічних органів, яка примножує її здатність накопичувати досвід і, дніючи, втручатися в дійсність». Концепція органопроєкції презентує модель системи «людина - техніка» в тому вигляді, в якому вона можлива у рамках індустріальної епохи. За допомогою техніко-тех-нологічних засобів людина проєктує свої творчі і перетворювальні устремління в зовнішній світ, де вони матеріалізуються у вигляді продовження людських органів, тільки значно посиленіх, здатних своїми масштабами охопити всю планету. Так, на думку філософа П. Флоренського, техніка - це частина культури, «яка організовує і впорядковує матерію, що знаходиться поза людиною. При створенні техніки за образом з подобою природних органів людини спостерігається інтенція людини в процесі знаряддя-будівельної діяльності активно впливати на природне середовище. Організм, внаслідок своєї недосконалості, прагне поширитися в просторі, накласти свої контури на увесь світ». Стрімкий розвиток цифрових технологій і автоматизація спричиняють фундаментальні зміни у спілкуванні між людьми, де дедалі більше взаємодій відбувається онлайн, зменшуючи безпосередні контакти. Це створює нові форми соціальних зв'язків, але водночас знижує рівень особистого спілкування та глибини емоційних стосунків. Культура теж зазнає трансформацій, оскільки Інтернет дозволяє отримувати доступ до глобального культурного контенту, розмиваючи національні межі та створюючи глобалізовану спільноту. Ідентичність людини теж змінюється: багато хто створює свої образи у соціальних мережах, що часто відрізняється від реальності, і це впливає на самооцінку та психічний стан. У сфері праці техніка також чинить значний вплив – автоматизація витісняє деякі професії, змушуючи людей здобувати нові навички для роботи з технологіями, що іноді призводить до почуття невизначеності та стресу. Водночас техніка допомагає підвищити продуктивність, але залежність від цифрових пристроїв знижує здатність зосереджуватись і запам'ятовувати інформацію. Також виникає низка етичних питань, пов'язаних з приватністю і контролем над інформацією, яку люди залишають у цифровому середовищі. Суспільство потребує нових регулювань і правил, щоб адаптуватися до технологічних змін і зберегти культурні та соціальні цінності.

Антропологічний вплив техніки є багатоаспектним і потребує обережного підходу, щоб гармонійно впроваджувати нові технології в суспільне життя, не втрачаючи при цьому людяності й етичних норм.

Висновки. Антропологічний вплив техніки є важливим і багатогранним процесом, який змінює культурні, соціальні та психологічні аспекти людського життя. Технології, особливо цифрові, стали невід'ємною частиною нашої реальності, створюючи нові форми спілкування, трансформуючи трудову діяльність і змінюючи уявлення про ідентичність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

МАРКЕТИНГ В ОСВІТІ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Актуальність теми дослідження. Глибинні соціокультурні трансформації епохи постіндустріалізму викликають до життя принципово нові форми організації соціальної життєдіяльності, пов'язані з її переорієнтацією на реалізацію гуманістичних цінностей і вирішення глобальних проблем сучасної цивілізації. Фокусом філософського аналізу тенденцій розвитку сучасного суспільства поряд з детермінантами глобальних змін стають системні механізми формування постіндустріальних засад соціального устрою. Інноваційний розвиток освіти в межах постсучасних соціокультурних процесів є інтегральним чинником формування постіндустріального суспільства як «суспільства освіти». Поєднання ринкових механізмів розвитку з гуманістичною орієнтацією освітньої діяльності є суттєвим чинником становлення постсучасних соціальних практик, що ставить проблему філософського осмислення феномену освітнього маркетингу в XXI ст.

Мета дослідження: визначення філософської предметності освітнього маркетингу. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати, суспільство освіти, як предмет філософського дослідження.

Виклад основного матеріалу: На сьогодні сформувався так звана концепція розширення маркетингу, в якій його управлінська та соціальна природа розглядаються в єдності. Зараз цей підхід знайшов широке поширення не лише у зарубіжній, а й у вітчизняній літературі. Найбільшою чеснотою вказаного є те, що у такій інтерпретації на перше місце виходять не соціально-управлінські функції маркетингу, а його природа як інтегративного соціального явища, що надає певних специфічних якостей усій людській діяльності чи всій соціальній системі. А саме це є основою філософської предметності соціальних феноменів. Саме даний підхід дає змогу розуміти соціальність маркетингу передусім як формування певних орієнтирів діяльності (незалежно від того, в якій соціальній сфері вони проявляються), які надають соціальній практиці споживацького виміру. В цьому проявляється найбільш яскрава специфіка маркетингу як предмета філософського аналізу. Ці методологічні висновки поширюються і на освітній маркетинг. Інтерпретація освітньої діяльності в межах філософії маркетингу здійснюється через поняття освітньої послуги, обміну освітніми цінностями, освітніх комунікацій, попиту на освітні послуги, задоволення потреб суб'єктів освітньої діяльності тощо. Загально-соціальна орієнтація освітнього маркетингу проявляється в узгодженні функціонування механізмів регулювання освітнього ринку з фундаментальними потребами суспільства та індивідуальних і корпоративних споживачів освітніх послуг. Філософія маркетингу дає можливість встановити кореляції між особистісно-діяльнісними аспектами освітньої системи, цілепокладанням суб'єктів освітньої діяльності та функціонуванням ринкових механізмів попиту і пропозиції на ринку освітніх послуг. Включення в освітній маркетинг загально-соціального контексту діяльності суб'єктів освітнього ринку та соціокультурного змісту ціле-покладального компоненту цієї діяльності робить освітній маркетинг повноцінним об'єктом філософського аналізу. В онтологічно-екзистенційному плані маркетингове управління в освіті у межах філософського аналізу розглядається через призму прийняття рішень, останні найбільшою мірою визначають як результативні параметри, так і процесуальний зміст управлінської діяльності. Рішення – сполучна ланка між пізнанням і тим або іншим варіантом поведінки, дії людини. Прийняття рішень є розумовим процесом, що орієнтує на попереднє усвідомлення мети та способу дій, пророблення різних варіантів, в ухваленні рішення інтегруються знання, інтереси, світогляд людини. Воно є основою її самоідентифікації, тому що будь-який соціальний тип розкривається тільки через свідому дію. Будь-яку людську діяльність можна представити як ланцюжок прийняття рішень. У цьому сенсі маркетингове управління в освіті може розглядатися у контексті індивідуального буття людини, що здійснює управлінську діяльність.

Висновки. Необхідність філософського аналізу освітнього маркетингу є наслідком розширення його соціальних функцій в процесі становлення «суспільства освіти». Результатом цих досліджень стала розробка низки теоретичних та практичних проблем використання маркетингових механізмів в освітній сфері. При цьому основна увага філософських досліджень концентрується навколо проблеми ефективності та соціальної адаптації маркетингових механізмів для регулювання масштабних трансформаційних процесів у сучасному суспільстві. Аналіз філософської предметності освітнього маркетингу і на цій основі – його місця у загальному процесі формування постсучасних соціальних та освітніх практик і в модернізаційних процесах перехідних суспільств залишається поза увагою дослідників. Малодослідженою залишається і основна суперечність розвитку освітнього маркетингу – між соціо-центричним характером освітньої діяльності та ринковими механізмами її регулювання.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ «ГОСПОДАРЮЮЧОЇ ЛЮДИНИ»

Актуальність теми дослідження. В сьогоденні умовах зростає роль індивідуальних економічних суб'єктів як ключових учасників ринку. Глобалізація, розвиток підприємництва, цифровізація економіки та збільшення конкуренції вимагають від людей нових підходів до ведення господарської діяльності. Феномен «господарюючої людини» дозволяє краще зрозуміти, як індивіди здійснюють економічний вибір, управляють ресурсами та адаптуються до мінливих умов ринку.

Мета дослідження: вивчення феномену «господарюючої людини» як суб'єкта економічної діяльності, визначення її ролі та впливу на соціально-економічні процеси. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** визначити сутність феномену «господарюючої людини» та його місце в сучасних соціально-економічних умовах; дослідити історичні та теоретичні аспекти формування концепції господарюючої людини; проаналізувати поведінкові моделі господарюючих суб'єктів, їхні мотиваційні та психологічні чинники.

Виклад основного матеріалу. Феномен «господарюючої людини» полягає у здатності індивіда самостійно приймати економічні рішення, ефективно управляти ресурсами та реалізовувати свою господарську діяльність в умовах ринкових відносин. Господарююча людина виступає активним суб'єктом економічного процесу, який не лише споживає, але й створює матеріальні блага, ініціює підприємницькі ідеї та сприяє інноваціям. У сучасних соціально-економічних умовах цей феномен стає особливо актуальним через низку факторів. По-перше, глобалізація та цифровізація економіки вимагають від господарюючої людини швидкої адаптації до змін, де новітні технології та світова інтеграція формують нові виклики та можливості. По-друге, розвиток підприємництва і зростання конкуренції роблять господарюючу людину ключовим суб'єктом, здатним приймати ризиковані рішення, відкривати нові напрями діяльності та впроваджувати інноваційні підходи. Крім того, сучасні соціальні зміни змінюють ролі та очікування від індивіда, підвищуючи його відповідальність за власне економічне благополуччя та успіх. Це призводить до зростання значущості самостійної ініціативи та підприємливості. Історичні та теоретичні аспекти формування концепції «господарюючої людини» беруть початок з античності. Давньогрецькі мислителі, такі як Арістотель і Ксенофонт, розглядали економіку як управління домогосподарством, де людина виступала ключовим суб'єктом господарювання. У середньовіччі господарююча людина переважно керувала аграрними процесами, але її економічна діяльність була обмежена феодальною системою. З розвитком капіталізму, Адам Сміт у XVIII столітті ввів концепцію «економічної людини», яка діє раціонально задля максимізації вигоди. Ця модель стала основою класичної економіки. У XIX-XX століттях, з появою марксизму та інституціоналізму, роль господарюючої людини почала розглядатися через соціальні й психологічні аспекти. Маркс акцентував увагу на класових відносинах і експлуатації, тоді як Джон Кейнс та інші економісти почали враховувати ірраціональні поведінкові фактори. Сучасна концепція господарюючої людини зосереджена на поєднанні раціональних і емоційних мотивів, що підкреслює складність економічних рішень та їхню залежність від когнітивних і соціальних факторів. Поведінкові моделі господарюючих суб'єктів відображають їхні економічні рішення, що базуються на раціональних та ірраціональних факторах. Класична модель передбачає, що суб'єкти діють раціонально, максимізуючи власну вигоду. Однак сучасні дослідження показують, що на їхню поведінку впливають психологічні та емоційні чинники, такі як страх втрат, когнітивні упередження та соціальний тиск. Мотиваційні чинники включають прагнення до прибутку, самореалізації та стабільності. Психологічні фактори, як-от ризик, невизначеність і соціальні норми, можуть спонукати до ірраціональних рішень, що враховує поведінкова економіка.

Висновки. У результаті дослідження феномену «господарюючої людини» можна зробити висновок, що цей концепт є багатовимірним і поєднує в собі раціональні та ірраціональні аспекти економічної поведінки. Історичний розвиток поглядів на господарюючу людину від античних до сучасних теорій показав еволюцію від простого управління ресурсами до складного поєднання економічних, соціальних та психологічних факторів. Сучасні підходи, такі як поведінкова економіка, підкреслюють важливість врахування когнітивних упереджень та соціальних умов при аналізі рішень господарюючих суб'єктів. Це дозволяє глибше розуміти мотивацію та поведінку людей в умовах постійно змінюваного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. Філософські принципи бізнесу, як професійної сфери діяльності, вже тривалий час аналізуються в країнах євроатлантичного регіону, оскільки існує потреба перманентного вдосконалення сектора освіти. Крім того, філософські основи бізнесу також традиційно позиціонуються як такі, що відіграють ключову роль для розвитку та усвідомлення соціально значимої місії приватних компаній.

Мета дослідження: вивчення проблемного поля філософії, аналізування онтологічної специфіки бізнесу. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** порівняти аналітику проблемного поля філософських основ бізнесу; визначити основні дослідницькі задачі і проблеми філософських основ бізнесу; вивчити специфіку бізнес-явищ в такій науці як онтологія проаналізувати ризики і критерії успішності в такій науці як онтологія.

Виклад основного матеріалу. Філософські основи бізнесу можуть варіюватись залежно від концепцій та переконань власника чи менеджменту компанії. Однак деякі загальні принципи включають в себе відданість етиці та цінностям, стремління до створення стабільних відносин з клієнтами та співробітниками, а також прагнення до сталого розвитку. У якості одного з елементів сучасної професійної економічної освіти, філософські основи бізнесу забезпечують усвідомлення того факту, що підприємці та бізнесмени являють собою господарську еліту суспільства, яка репрезентує його середній клас. Вивчення цієї освітньої компоненти дозволяє усвідомити соціально-практичну роль бізнесу в якості ядра економічних процесів для ринкових та змішаних економічних систем, а також його інноваційний потенціал як такий, що визначає рівень розвитку економічної культури суспільств, адже «суспільство перемагає, коли воно вітає індивідуальний успіх», що особливо важливо в умовах нестабільного середовища та соціальних криз. Бізнес-онтологія – це галузь, що досліджує структури, процеси та зв'язки в бізнес середовищі з використанням онтологічних методів і понять. Вивчення специфіки бізнес-явищ в онтології може допомогти підприємствам краще розуміти свою діяльність, управляти ризиками та приймати більш обґрунтовані рішення. Деякі можливі ризики включають невірну інтерпретацію даних, неправильну модель даних, недостатню узгодженість між організаціями чи відділами, а також недостатню актуальність інформації. З філософської точки зору філософські основи бізнесу варто розглядати як прояв здатності громадянського суспільства до економічної самоорганізації та як відповідну форму ефективного індивідуального або корпоративного господарювання, яка передбачає певний виробничий потенціал. Філософські основи бізнесу у структурі комплексної економічної підготовки створює, на мій погляд, важливі додаткові знання, суміжні з такими ключовими для фахівців у цій галузі напрямками як менеджмент організацій, стратегічний маркетинг, маркетингові комунікації, економіка галузевих ринків, управління проектами, корпоративне управління, захист економічної інформації, брендинг, корпоративна соціальна відповідальність.

Висновки. Підводячи підсумок можна зауважити, що потенціал філософських основ бізнесу значний. Філософські основи бізнесу є не тільки самосвідомістю культури підприємництва, а й важливим механізмом її розвитку. Завдання філософських основ бізнесу полягає в тому щоб дізнатися причини економічного образу дій індивіда, його здатності до нового мислення, до переосмислення існуючих теорій та сталих істин.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

НАУКОВА ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Актуальність теми дослідження. Науково-технічна революція (НТР) суттєво змінила наше життя, відкриваючи нові можливості і покращуючи якість існування. Проте разом із цими досягненнями виникли й чимало викликів. Серед них екологічні кризи, соціальні нерівності та безробіття через автоматизацію, а також етичні питання, пов'язані зі штучним інтелектом. Саме тому важливо розглянути ці проблеми і шукати шляхи, як зменшити негативні наслідки НТР.

Мета дослідження: аналіз впливу науково-технічної революції на людське існування. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** охарактеризувати основні етапи науково-технічної революції та її досягнення; проаналізувати позитивні та негативні наслідки НТР для суспільства; розглянути етичні, соціальні та екологічні проблеми, що виникають через науково-технічний прогрес.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічна революція, через штучний інтелект і біотехнології, кардинально змінила виробництво, медицину та комунікації, але створила проблеми: автоматизація спричиняє безробіття, а розвиток технологій загострює екологічні кризи. Диджиталізація створює нові форми комунікації, але водночас призводить до соціальної ізоляції та викликає питання приватності. Людям доводиться постійно адаптуватися, що спричиняє стрес. Виникають також етичні дилеми щодо штучного інтелекту та біотехнологій. Нерівномірний доступ до новітніх технологій посилює соціальні та економічні нерівності. Завдання сучасного суспільства – відповідально використовувати науковий прогрес для забезпечення майбутнього людства.

Висновки. Науково-технічна революція суттєво змінила виробництво, медицину та комунікації, відкриваючи нові можливості. Однак вона також приносить виклики: автоматизація веде до безробіття, технології загострюють екологічні проблеми, а диджиталізація викликає соціальну ізоляцію та загрози приватності. Етичні питання та нерівний доступ до технологій додають складності. Тому важливо відповідально використовувати наукові досягнення для забезпечення стабільного майбутнього.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

НІМЕЦЬКІ МИСЛИТЕЛІ ПРО ПРИРОДУ ВЛАСНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Тема природи власності є однією з основних у філософії права, соціальній та політичній теорії. Особливу роль у формуванні сучасного розуміння власності відіграли німецькі мислителі, зокрема Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, Карл Маркс та Людвіг Фойєрбах. Їхні праці стали основою для розвитку теоретичних концепцій власності, що мають значення не лише для історії філософії, але й для розуміння сучасних економічних, соціальних і правових відносин. Аналіз ідей німецьких філософів дозволяє краще зрозуміти, як природа власності взаємодіє з питаннями свободи, влади, ідентичності та соціальної справедливості.

Мета дослідження: аналіз концепцій природи власності у німецькій філософії, зокрема в працях таких мислителів, як Гегель, Маркс і Фойєрбах, а також визначення їх впливу на сучасні теоретичні підходи до розуміння власності. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** вивчити основні концепції власності у працях Гегеля, Маркса та Фойєрбаха; проаналізувати вплив їхніх ідей на розвиток соціально-економічних теорій; оцінити значення концепцій власності для сучасного правового та політичного мислення; порівняти різні підходи до власності у контексті індивідуальних прав і соціальних інститутів.

Виклад основного матеріалу. Гегель розглядає власність як вираження свободи індивіда в суспільстві. Для нього власність є не просто матеріальним володінням, а правом, яке стає необхідним для реалізації особистості. У своїй «Філософії права» Гегель стверджує, що власність є важливим аспектом процесу самореалізації людини, адже через володіння людиною набуває можливість впливати на навколишній світ, здійснюючи свободу у формі взаємодії з природою та іншими людьми. Власність, на його думку, також є умовою соціальної інтеграції, оскільки вона визначає права та обов'язки в громадському житті. Карл Маркс, як один із основоположників марксистської теорії, піддав різкій критиці концепцію приватної власності, яка, на його думку, є основою класової експлуатації. У «Капіталі» Маркс розглядає власність через призму виробничих відносин, де власність на засоби виробництва є основою для соціальної нерівності та пригнічення робітничого класу. Власність в марксизмі стає фактором, який визначає соціальну структуру і взаємовідносини між класами, а також є причиною економічних криз і революцій. Він пропонує ідею колективної власності на засоби виробництва як шлях до подолання класової нерівності. Фойєрбах, хоча й не є таким радикальним критиком власності, як Маркс, розглядає її як важливу частину процесу самовизначення людини. Він вважав, що власність є засобом вираження людської сутності, адже людина через володіння має можливість виразити свою індивідуальність. Проте Фойєрбах застерігає, що надмірне захоплення власністю може призвести до відчуження людини від її природної сутності та від суспільства. Ідеї Гегеля, Маркса та Фойєрбаха про власність сформували основу для подальших досліджень в галузі соціальної справедливості, прав людини та економічної теорії. Тези, запропоновані цими мислителями, спонукали до розвитку нових підходів до розподілу багатства, зокрема в теоріях, що стосуються соціалізму, капіталізму і змішаних економічних систем. Критика приватної власності в контексті марксистської теорії, а також розгляд її в рамках гегелівської філософії права, дозволяє глибше зрозуміти сучасні дебати про нерівність, соціальні права та справедливість.

Висновки. Концепції власності у німецькій філософії відображають не лише економічні та соціальні відносини, але й глибокі філософські проблеми щодо свободи, індивідуальності та соціальної справедливості. Ідеї цих мислителів значно вплинули на теоретичні розробки і практичні рішення щодо розподілу ресурсів та прав власності, що має важливе значення в світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ: СТРУКТУРНО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Зумовлена потребою глибшого розуміння економічних процесів у складному та динамічному сучасному світі. Економіка, будучи інтеграційною наукою, вимагає нових методологічних підходів для аналізу взаємозв'язків між економічними, соціальними та екологічними факторами. Філософські засади допомагають ідентифікувати етичні аспекти економічних рішень, що стає особливо важливим в умовах глобалізації та соціальних викликів. Крім того, структурно-методологічний аналіз дозволяє критично оцінити існуючі економічні теорії та адаптувати їх до нових реалій, що робить цю тему актуальною для науковців, практиків та політиків.

Мета дослідження: вивчення філософії економіки. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати основні концепції філософії економіки; дослідити головні філософсько-методологічні підходи до розуміння проблем економіки.

Виклад основного матеріалу. Філософія економіки досліджує основні концепції, принципи та теорії, що лежать в основі економічних систем. Вона аналізує не лише самі економічні явища, але й їхнє філософське підґрунтя, етичні аспекти та соціальні наслідки та розглядає їхній вплив на суспільство та навколишнє середовище, що робить її важливою для розуміння сучасних економічних викликів. Варто зазначити, що філософія економіки стикається з новими викликами, такими як: глобалізація та її вплив на локальні економіки; технологічні зміни, які трансформують ринок праці; екологічні проблеми, що вимагають нових підходів до сталого розвитку. На основі проведеного аналізу можна пропонувати нові концепції, які враховують взаємозв'язок між економічними, соціальними та екологічними аспектами.

Висновок. Підсумовуючи, можна зазначити, що філософія економіки є важливою складовою для розуміння не лише теоретичних аспектів, але й практичних викликів сучасного світу, а структурно-методологічний аналіз дозволяє глибше усвідомити складність економічних явищ і їхню залежність від філософських засад.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми дослідження. Тема сучасних моделей ринкового господарства важлива через глобалізацію, економічні кризи, соціальну справедливість, інновації та політичну стабільність. Це дозволяє розуміти, як різні економічні системи впливають на розвиток країн та допомагають розробляти ефективні політики для адаптації до змін у світі.

Мета дослідження: аналіз сучасних моделей ринкового господарства у світі, визначення їхніх характеристик та впливу на соціально-економічний розвиток країн. Основні завдання дослідження. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** проаналізувати сучасні моделі ринкового господарства у світі; визначити їхніх характеристики та вплив на соціально-економічний розвиток країн.

Виклад основного матеріалу. Сучасне ринкове господарство у світі розвивається відповідно до різних моделей, кожна з яких має свої унікальні особливості, залежно від історичних, соціальних та економічних умов конкретної країни. Пропонуємо розглянути кілька основних моделей ринкового господарства, що використовуються в різних частинах світу. Перше - це змішана економіка. Змішана економіка виникла як компроміс між ліберальною моделлю та соціально-ринковою моделлю. Вона передбачає поєднання ринкових механізмів з активним втручанням держави у певні галузі економіки. Державна політика спрямована на підтримку конкуренції, розвиток приватної ініціативи та забезпечення соціальної справедливості. Франція, Італія та Україна є прикладами змішаної економіки. Проблематика цієї моделі – це необхідність ефективного управління державними ресурсами та коригування економічної політики для забезпечення балансу між ринковими механізмами та державним втручанням. Друга - це ліберальна модель. У цій моделі велике значення мають конкуренція та інновації. Держава втручається тільки для забезпечення законності та створення сприятливих умов для бізнесу. Економічна свобода та ринкові механізми є головними принципами цієї моделі. Прикладом успіху ліберальної моделі є США, де високий рівень конкуренції та інноваційного потенціалу сприяє економічному зростанню та розвитку. Однак ліберальна модель має свої проблеми. Велика соціальна нерівність, недостатній рівень соціального захисту для вразливих верств населення та економічна нестабільність можуть стати наслідком недостатнього втручання держави. Незважаючи на це, ліберальна модель продовжує залишатися привабливою для багатьох країн завдяки своїй здатності стимулювати економічний розвиток та інновації. Соціально-ринкова модель. Держава забезпечує високий рівень соціального захисту, підтримує розвиток інфраструктури, освіти та охорони здоров'я. Ця модель спрямована на забезпечення соціальної справедливості та рівності можливостей. У Німеччині та скандинавських країнах така модель дозволяє досягти високого рівня життя та соціальної стабільності. Соціально-ринкова модель виникла як відповідь на соціальні проблеми, що виникли в умовах ліберальної економіки. Однак ця модель також стикається з викликами, такими як високі податки та необхідність постійного моніторингу та коригування соціальної політики. Наступна модель – це державний капіталізм. Приватний сектор розвивається під контролем держави, що дозволяє забезпечити стабільність і керованість економічними процесами. Китай є яскравим прикладом державного капіталізму, де держава активно втручається в економіку, сприяючи розвитку інфраструктури та технологій. Проблема цієї моделі є корупція, неефективне управління державними підприємствами та необхідність постійного контролю та коригування економічної політики.

Висновки. Сучасні моделі ринкового господарства відображають різні підходи до управління економікою, що залежать від історичних, соціальних та політичних умов у кожній країні. Кожна модель має свої переваги та недоліки, і жодна з них не є універсальною для всіх країн. Вибір моделі ринкового господарства залежить від конкретних потреб та умов розвитку кожної окремої країни, і важливо враховувати ці фактори при розробці економічної політики.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

НАУКА І ТЕХНІКА ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО МИСЛЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Наука і техніка відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, формуючи напрямки розвитку людства. Вони не тільки покращують технології, а й впливають на світогляд, соціальні структури та етичні питання. Швидкий розвиток інформаційних технологій і штучного інтелекту ставить нові виклики перед філософією. Аналізувати технічний прогрес недостатньо, необхідно також розглядати його соціальні та екологічні наслідки. У зв'язку з глобальними проблемами, такими як зміна клімату та автоматизація праці, філософія допомагає критично оцінити вплив науки і техніки на майбутнє.

Мета дослідження: вивчення ролі науки і техніки в сучасній філософії та аналіз ключових питань, що виникають у зв'язку з їхнім розвитком. Відповідно мети ставимо такі **завдання:** визначити основні етапи розвитку науки і техніки як предметів філософського осмислення.

Виклад основного матеріалу. Наука і техніка завжди були важливими темами для філософії. В античності, наприклад, Арістотель бачив науку як спосіб пізнання істини про світ. У середньовіччі Фома Аквінський поєднував наукові знання з релігійними доктринами. В епоху Нового часу, під впливом Декарта та Бекона, наука стала основним інструментом для пізнання природи та покращення людського життя. У XX столітті філософи, як Гайдеггер та Елльсоль, почали критикувати технічний прогрес, вказуючи на його можливі негативні наслідки для людини і суспільства. Гайдеггер попереджав про небезпеку «технічного мислення», яке знецінює людську сутність. Франкфуртська школа, зокрема Адорно і Горкгаймер, звертала увагу на загрози для соціальної справедливості та демократії через технократичне суспільство. Сьогодні філософи все більше обговорюють етичні та соціальні наслідки новітніх технологій. Питання, пов'язані з розвитком штучного інтелекту, біоінженерії та автоматизації, ставлять нові виклики для людства. Деякі, як Нік Бостром, попереджають про можливі катастрофічні ризики, інші, як Рей Курцвейл, прогнозують технологічну «сингулярність», що радикально змінить наше існування. Таким чином, наука і техніка продовжують бути об'єктами філософського осмислення, і їхній вплив на суспільство стає дедалі актуальнішим.

Висновок. Наука і техніка є важливими темами філософії, оскільки їхній розвиток впливає на соціальні, етичні та екологічні аспекти життя. Від античності до сучасності змінювались підходи до науки, і сьогодні питання про штучний інтелект та новітні технології стають критично важливими для майбутнього людства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

РАСОВА ДИСКРИМІНАЦІЯ: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНЕ

Актуальність теми дослідження. Дослідження расової дискримінації є важливим у контексті її стійкого впливу на соціальну динаміку та нерівності в сучасному суспільстві. Зростання соціальних рухів та глобальні протести проти расизму свідчать про необхідність глибшого розуміння цієї проблеми. Вивчення історичних коренів та сучасних проявів дискримінації допоможе створити ефективні стратегії для боротьби з нею. Це дослідження також сприяє формуванню інклюзивного суспільства, де всі громадяни мають рівні права.

Мета дослідження: аналіз історичних та сучасних форм расової дискримінації, виявлення її причин і наслідків, а також розробка рекомендацій для подолання структурних нерівностей. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** аналіз історичних коренів расової дискримінації та її еволюції; дослідження впливу расових стереотипів на соціальні відносини; розробка рекомендацій щодо боротьби з дискримінацією на рівні держави та громади.

Виклад основного матеріалу. Расова дискримінація, корені якої сягають глибокого минулого, продовжує залишатися серйозною соціальною проблемою в сучасному суспільстві. Історично вона була підкріплена стереотипами та системними нерівностями, що проявляються у законодавстві, освіті. У сучасному суспільстві расова дискримінація може бути менш очевидною, але вона все ще активно проявляється через системні бар'єри, зокрема в правоохоронних органах і судовій системі. Статистика показує, що представники расових меншин частіше підлягають арештам і надмірному використанню сили, а також отримують суворіші покарання в суді порівняно з іншими громадянами. Така дискримінація не завжди є прямим актом насильства, але проявляється через стереотипи, які формують ставлення до людей на основі їхнього соціального чи етнічного походження, обмежуючи їхні можливості в багатьох сферах життя. Це підкреслює важливість реформ у поліції, судовій системі та інших громадських інституціях для забезпечення рівності та справедливості для всіх громадян, незалежно від їхнього походження. Таким чином, расова дискримінація є комплексним і багатогранним явищем, яке має глибокі історичні корені та продовжує впливати на сучасні соціальні структури. Для успішної боротьби з цією проблемою необхідно не лише усвідомлення її існування, але й активні дії з боку суспільства та держави, які можуть призвести до справжніх змін і забезпечення рівності для всіх.

Висновки. Расова дискримінація має глибокі корені в історії, які продовжують впливати на сучасні соціальні структури. Від колоніалізму до сучасних форм нерівності, дискримінаційні практики еволюціонують, але не зникають. Освіта грає ключову роль у зміні ставлення суспільства до расової дискримінації. Підвищення усвідомлення про стереотипи та їх наслідки допоможе формувати більш толерантне і інклюзивне суспільство. Подолання расової дискримінації – це спільна відповідальність всіх членів суспільства, державних органів, приватного сектору та громадянського суспільства. Тільки через колективні зусилля можна досягти значущих змін.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. У світі, де кордони стають все більш розмитими, розуміння взаємозв'язку між національними культурами та світовим культурним надбанням є ключовим для побудови міцних міжнародних відносин та взаєморозуміння між народами. В умовах культурної глобалізації та впливу інших культур виникає необхідність збереження унікальності та самобутності української культури, а також її подальшого розвитку. Дослідження української культури в контексті світових надбань сприяє популяризації України на міжнародній арені та зміцненню її культурного іміджу. Для кожного українця важливо усвідомлювати своє місце в контексті світової культури, розуміти внесок українців у розвиток світової цивілізації та пишатися своїми культурними надбаннями.

Мета дослідження: визначення унікальних рис української культури, аналіз взаємодії української культури зі світовими культурними процесами, збереження та популяризація української культурної спадщини, формування національної ідентичності. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** визначити ключові етапи розвитку української культури та їхній вплив на формування національної ідентичності; проаналізувати вплив світових культурних процесів (глобалізація, модернізація, постмодернізм) на українську культуру.

Виклад основного матеріалу. Українська національна культура – це багатий і різнобарвний феномен, який зазнав впливу світових культурних процесів, водночас зберігаючи свою автентичність і самобутність. Українці, протягом століть взаємодіючи з різними культурами та народами, створили унікальні культурні традиції, що й сьогодні залишаються невід'ємною частиною світового культурного надбання. Одним із найяскравіших проявів національної культури є українська мова, яка є фундаментом ідентичності народу. Вона пройшла довгий шлях розвитку і збагачення, переживши періоди заборон та обмежень. За останні десятиліття українська мова стала предметом вивчення та зацікавлення у світі, а також основою для сучасної української літератури. Українські письменники, такі як Ліна Костенко, Юрій Андрухович, Сергій Жадан та інші, створили твори, які є водночас універсальними і глибоко національними. Вони збагачують світову літературу, приносячи у неї колорит українського слова і національного світогляду. Фольклор та народне мистецтво України також мають значне місце в світовій культурі. Українські народні пісні, обряди, декоративне мистецтво, як-от вишивка, писанкарство та гончарство, отримали визнання далеко за межами країни. Зокрема, українська вишивка відома своїми символами та техніками, які стали своєрідним «кодом» культурної спадщини. Вишиванка сьогодні є не лише національним одягом, а й елементом світової моди, демонструючи унікальність української естетики. Ще одним вагомим внеском української культури у світову спадщину є українська музика. На прикладі творчості композиторів Миколи Лисенка, Бориса Лятошинського, Мирослава Скорика та сучасних виконавців ми можемо побачити, як музика стає мостом між культурами, привносячи елементи українського мелосу у світову музичну культуру. Українська народна пісня «Щедрик», аранжована композитором Миколою Леонтовичем, стала всесвітньо відомим різдвяним гімном «Carol of the Bells», що свідчить про відкритість української музики до світового контексту. Архітектура України, зокрема Києво-Печерська лавра, Софія Київська, замки й палаци Західної України, також є важливою частиною світової спадщини. Вона поєднує в собі впливи візантійської, готичної, барокової та модерної архітектури, відображаючи культурний обмін і розвиток. Українські архітектурні пам'ятки включені до списку ЮНЕСКО і стали символами не лише України, а й культурного багатства світу. Важливо також зазначити, що українська культура відкривається світу завдяки досягненням у науці, спорті та кінематографії. Сучасні українські кінорежисери, такі як Сергій Лозниця, Дарія Онищенко, Валентин Васянович, здобувають міжнародні нагороди, представляючи на світових кінофестивалях українське бачення глобальних тем. Вони допомагають світу краще зрозуміти українську ментальність та культурну своєрідність.

Висновки. Українська культура є невід'ємною складовою світової цивілізації, унікально поєднуючи традиційність з відкритістю до сучасного світу. Через багатогранну взаємодію з культурними досягненнями інших народів, вона збагачує та доповнює світову культуру. Культура України – це скарб, що віддзеркалює українську національну душу і водночас гармонійно вписується в глобальний культурний простір, зберігаючи національні цінності і передаючи їх новим поколінням усього світу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОТЕСТАНТСЬКА ЕТИКА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Ця тема є дуже актуальною на даний момент, оскільки для нашої сучасної економічного становища в країні є дуже критичним і необхідним знаходження шляхів розвитку сучасної економіки.

Мета дослідження: вивчення протестантської етики як одного з видів професійної діяльності. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** визначити, як релігійні переконання впливають на кар'єрний розвиток та професійні досягнення; проаналізувати, як протестантська етика впливає на соціальну відповідальність бізнесу; визначити, як протестантські цінності можуть бути інтегровані в навчальні програми для підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу. Макс Вебер, порівнюючи робочу етику протестантизму та католицизму, звертає увагу на типові труднощі, з якими стикалися підприємці в докапіталістичну епоху. Наприклад, сільськогосподарські власники намагалися підвищити продуктивність, збільшуючи заробітну плату своїм працівникам, сподіваючись, що це мотивує їх більше працювати та цінувати свій час. Однак на практиці це часто призводило до зворотного ефекту: працівники усвідомлювали, що можуть заробити ту саму суму за менший час, і тому починали працювати менш інтенсивно, аби мати більше часу для відпочинку. Вебер пояснює цю ситуацію впливом традиціоналізму, що виникає під впливом релігійного виховання. Він зазначає, що в суспільствах із значною кількістю протестантських віруючих економічний розвиток і капіталізм розвивалися активніше. Це стало можливим завдяки раціональній організації праці, яка була ключовою для економічного раціоналізму. Протестантська аскетика, за словами Вебера, базується на запереченні матеріальних благ і визнанні недосконалості світу. Вона закликає до обмеження своїх потреб, стримування емоцій та підпорядкування життя служінню Богу. Вебер підкреслює, що саме протестантська етика створила унікальне поєднання професійної дисципліни та релігійної впевненості у спасінні, що стало основою для поширення капіталістичних принципів у світі. У протестантській етиці світ зі всіма його недоліками має особливе релігійне значення як арена, де людина виконує свій обов'язок через раціональну діяльність відповідно до волі Бога, який знаходиться поза межами цього світу. Людина, яка живе в цьому світі та несе на собі всі його недосконалості, стає інструментом Бога, реалізуючи Його волю через свою працю і покликання. Вебер особливо підкреслює, що для підприємця-протестанта головним не є просто накопичення багатства. Істинний капіталізм, на думку Вебера, означає раціональну організацію і регламентацію підприємницької діяльності. За його словами, безмежна жадоба до наживи не має нічого спільного з «духом» капіталізму і навіть може бути протилежністю йому. Капіталізм, навпаки, передбачає стримування цього ірраціонального прагнення та його підпорядкування раціональним нормам. Моральна складова професійної діяльності передбачає усвідомлення обов'язку перед своїм покликанням. І хоча первісне значення цієї етичної категорії, сформованої в межах протестантської етики, відрізняється від світської моралі, вона все ж тісно пов'язана із принципом самозречення. На відміну від монастирського аскетизму, протестантська аскеза утверджує принцип «мирської аскези», яка рішуче заперечує задоволення від багатства. Ця етика знайшла найпосплідовніше втілення у пуритан в Англії, які були послідовниками Кальвіна. Вони засуджували порожні розмови, надмірності, марнославство, занадто тривалий сон і обжерливість, вважаючи гріхом марнування часу. Хоча пуританський аскетизм іноді межував зі святенництвом, досягнення успіху в будь-якій професійній сфері неминуче потребує певного самообмеження. Без цього неможливо повністю реалізувати свій професійний потенціал. Висновки. Хоча «Протестантська етика і дух капіталізму» Макса Вебера не є фундаментальним дослідженням проблеми протестантизму як такого, його аналіз взаємозв'язків між різними ідеями та економічними процесами дозволив зробити важливий висновок: протестантська етика та світогляд мали значний вплив на формування і розвиток капіталістичної системи.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Проблема формування духовних орієнтацій та культури підприємця для сталого розвитку економіки та суспільства в Україні є досить актуальним питанням. У сучасних умовах, коли бізнес відіграє ключову роль у соціальних і культурних процесах, духовні цінності підприємців впливають на етичність їхньої діяльності та відповідальність перед суспільством. В Україні, яка перебуває на шляху постійних змін і реформ, розвиток підприємництва, побудованого на моральних і культурних засадах, є критичним для забезпечення стабільності.

Мета дослідження: аналіз особливостей формування духовних орієнтацій і культури підприємця в Україні, а також визначення їхнього впливу на розвиток етично відповідального та соціально орієнтованого бізнесу. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** вивчити особливості духовних цінностей українського підприємця в контексті ринкових відносин; проаналізувати цінності господарської культури.

Виклад основного матеріалу. Формування духовних орієнтацій та культури підприємця в Україні має кілька особливостей, які обумовлені історичними, соціальними, культурними та економічними чинниками: історична спадщина: Українська підприємницька культура формувалася під впливом різних етапів національної історії, включно з добою козаччини, коли самоврядування та ініціативність були важливими елементами життя. Також важливу роль відіграла радянська епоха, коли підприємництво було практично ліквідоване, що спричинило певний дефіцит підприємницької традиції. Цінності та етика: У формуванні духовних орієнтацій важливу роль відіграють такі цінності, як чесність, соціальна відповідальність і підтримка громади. Підприємці, які дотримуються цих принципів, сприяють створенню позитивного іміджу бізнесу та його інтеграції в суспільство. Освіта і навчання: Системи освіти в Україні все більше акцентують увагу на підприємництві, включаючи курси, тренінги та акселератори. Це допомагає формувати нове покоління підприємців, готових до викликів ринку. Соціальна відповідальність: Багато українських підприємців усвідомлюють важливість соціальних проєктів і екологічних практик. Вони прагнуть не лише до отримання прибутку, а й до позитивного впливу на суспільство. Співпраця і мережеві зв'язки: Підприємці активно налагоджують контакти між собою, створюючи спільноти та мережі. Це допомагає їм обмінюватися досвідом, ресурсами та ідеями, що сприяє розвитку бізнесу. Виклики і можливості: Українські підприємці стикаються з різними викликами, такими як економічна нестабільність та зміни в законодавстві. Проте ці виклики також відкривають нові можливості для інновацій та розвитку.

Висновки. Формування духовних орієнтацій та культури підприємця в Україні відзначається унікальним поєднанням історичних, культурних та соціальних чинників. Підприємці стають носіями цінностей, що ґрунтуються на традиціях, етичних нормах та прагненні до інновацій. Вони все більше усвідомлюють важливість соціальної відповідальності та етичності у бізнесі, що зміцнює довіру з боку клієнтів та партнерів. Сучасні українські підприємці демонструють високу адаптивність до змінюваного економічного середовища, активно впроваджуючи нові технології та підходи. Це сприяє не лише їхньому особистому розвитку, а й загальному зростанню підприємницької культури в країні. Таким чином, формування духовних орієнтацій підприємців в Україні є динамічним процесом, що поєднує традиційні цінності з сучасними викликами, і стає важливим фактором для сталого розвитку економіки та суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ, ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження: філософія економіки як основи формування стратегії соціального управління обумовлена зростаючою складністю економічних систем, що потребує глибшого розуміння їх філософських основ. Сучасні економічні рішення повинні враховувати соціальні та екологічні наслідки, що вимагає інтеграції філософських підходів. В умовах глобалізації важливо враховувати інтереси різних стейкхолдерів, що потребує філософського аналізу. Технологічні інновації також вимагають переосмислення традиційних підходів до економічного управління. Крім того, етика та мораль у економічних рішеннях стають дедалі актуальнішими, що підкреслює важливість інтеграції філософії економіки у стратегії соціального управління для досягнення сталого розвитку та соціальної справедливості.

Мета дослідження: вивчення філософських основ економіки для розробки ефективних стратегій соціального управління, які враховують соціальні, економічні та екологічні аспекти. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** аналіз філософських основ економіки та їх впливу на сучасні економічні моделі; вивчення ролі соціальних і етичних аспектів у прийнятті економічних рішень; дослідження взаємозв'язку між філософією економіки та стратегіями соціального управління.

Виклад основного матеріалу. Аналіз філософських основ економіки та їх вплив на сучасні економічні моделі є важливою темою, оскільки філософія економіки досліджує принципи, які лежать в основі економічних теорій і практик. Багато сучасних економічних моделей ґрунтуються на припущенні, що індивіди діють раціонально, максимізуючи свою корисність або прибуток. Ця ідея знайшла своє відображення в неокласичній економіці, яка використовує математичні моделі для опису поведінки агентів на ринку. У процесі занурення світової економіки у цифрову царину доступність надійної інтернет-інфраструктури стає вирішальною передумовою для процвітання. Емпіричний підхід у дослідженнях економіки акцентує увагу на фактичних даних та спостереженнях. Ця філософська основа сприяла розвитку економетрики, яка дозволяє аналізувати дані для перевірки економічних теорій. Прагматичний підхід вважає, що ідеї мають цінність, якщо вони працюють на практиці. Це вплинуло на розвиток альтернативних економічних моделей, таких як інституційна економіка, яка фокусується на ролі інститутів у економічних процесах. Філософський аналіз соціально-економічних процесів сучасності вимагає від нас врахування останніх тенденцій у розвитку глобальної економічної ситуації для визначення дієвих стратегій у сфері соціального управління. Критична теорія підкреслює важливість соціальних, політичних і культурних контекстів. Вона стала основою для розвитку пост-кейнсіанської економіки, яка аналізує проблеми нерівності та соціальної справедливості. Вивчення ролі соціальних і етичних аспектів у прийнятті економічних рішень є важливим напрямком сучасної економічної науки. Традиційно економічні рішення вважалися результатом раціонального вибору, що ґрунтується на максимізації прибутку або корисності. Проте з часом стало очевидним, що соціальні та етичні фактори також істотно впливають на поведінку економічних агентів. Соціальні аспекти, такі як культура, традиції, взаємовідносини у спільноті, мають важливе значення в економічних рішеннях. Наприклад, у різних країнах або регіонах однакові економічні практики можуть сприйматися по-різному в залежності від соціального контексту. Уряди і компанії, які враховують соціальні фактори, здатні створювати більш ефективні політики та стратегії, оскільки вони відповідають потребам та очікуванням суспільства. Етичні аспекти, зокрема питання відповідальності, справедливості та прозорості, також відіграють важливу роль у прийнятті рішень. Сучасні споживачі все частіше віддають перевагу компаніям, які дотримуються етичних стандартів, таких як екологічна відповідальність, етичне ставлення до працівників та соціальна відповідальність. Це змушує підприємства адаптувати свої стратегії, враховуючи етичні норми і цінності. Філософія економіки включає в себе основні концепції та теорії, які визначають, як економічні системи функціонують, які принципи лежать в основі економічної поведінки та як суспільство повинно організовувати виробництво та розподіл ресурсів. Основні філософські течії, такі як неокласика, кейнсіанство, марксизм та інституціоналізм, пропонують різні погляди на роль держави, ринку та суспільства в економічних процесах. Стратегії соціального управління, в свою чергу, зосереджені на забезпеченні соціального добробуту, справедливості та стабільності в суспільстві. Стратегія розвитку визначає, як підприємство планує використовувати свої ресурси, виробничі потужності, інноваційні можливості та інші фактори для досягнення бажаного стану у майбутньому. Вони враховують соціальні, економічні та екологічні фактори, що впливають на якість життя людей. Ефективні стратегії соціального управління можуть базуватися на філософських засадах, що акцентують увагу на важливості соціальної справедливості, рівності можливостей та участі громадян у процесах прийняття рішень.

Висновки. Філософія економіки є основою формування стратегій соціального управління, оскільки вона надає теоретичні засади для розуміння економічних явищ і соціальних процесів. Різні філософські течії, такі як неокласика, кейнсіанство, марксизм та інституціоналізм, впливають на розробку політик, які сприяють справедливості та рівності можливостей. Наприклад, кейнсіанські підходи акцентують увагу на активній ролі держави у підтримці соціально незахищених верств населення, тоді як марксистські ідеї стимулюють реформи для зменшення соціальної нерівності. Таким чином, інтеграція філософських концепцій у соціальне управління дозволяє створювати більш стійкі та справедливі суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Проблеми соціальної відповідальності бізнесу в Україні обумовлені сучасними викликами, що стоять перед економікою та суспільством. У контексті глобалізації, війни та післявоєнного відновлення української економіки, роль бізнесу в соціальному розвитку значно зростає. Відповідальні компанії можуть сприяти вирішенню соціальних, екологічних та економічних проблем, що є ключовими для стабільності та сталого розвитку держави. Однак, в Україні соціальна відповідальність бізнесу досі залишається на етапі становлення, що вимагає дослідження механізмів її впровадження та впливу на суспільство.

Мета дослідження: аналіз сучасного стану соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Відповідно до даної теми виносимо такі **завдання:** проаналізувати теоретичні засади соціальної відповідальності бізнесу та її ключові компоненти; дослідити міжнародний досвід впровадження соціальної відповідальності бізнесу та його адаптацію до українських реалій; оцінити сучасний стан та рівень впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Соціальна відповідальність бізнесу є концепцією, яка передбачає добровільне прийняття компаніями зобов'язань щодо поліпшення соціальних, економічних та екологічних умов в суспільстві. Теоретичні засади цієї концепції базуються на ідеї, що бізнес має не лише генерувати прибуток, а й враховувати інтереси різних зацікавлених сторін, включаючи співробітників, клієнтів, громади та суспільство в цілому. Цей підхід відображає еволюцію традиційного розуміння ролі бізнесу, яке обмежувалося виключно економічними показниками, такими як прибуток і зростання. Одним із ключових теоретиків соціальної відповідальності бізнесу є Говард Боуен, який запропонував концепцію корпоративної відповідальності у своїй праці «Social Responsibilities of the Businessman». Згідно з його теорією, компанії повинні враховувати не лише інтереси акціонерів, а й ширші суспільні інтереси. Пізніше ця концепція була розширена в рамках сталого розвитку, який передбачає інтеграцію економічних, соціальних і екологічних аспектів у діяльність бізнесу. У всьому світі вже декілька десятиліть розвивалась концепція соціальної відповідальності і корпоративної соціальної відповідальності. Ключові компоненти соціальної відповідальності бізнесу включають економічну, юридичну, етичну та філантропічну відповідальність. Економічна відповідальність полягає в тому, що бізнес має бути прибутковим та ефективним, оскільки саме це дозволяє йому залишатися життєздатним. Юридична відповідальність стосується дотримання законів та регуляторних норм. Етична відповідальність означає дотримання моральних принципів, навіть якщо це не закріплено законодавчо. Філантропічна відповідальність полягає в добровільній участі компаній у благодійній діяльності та підтримці суспільних ініціатив. Соціальна відповідальність підприємств стає обов'язковою для бізнесу, адже сучасні тенденції розвитку свідомості населення потребують відповідних змін у стратегії компаній. Міжнародний досвід впровадження соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) демонструє різноманітність підходів та практик, які варіюються залежно від культурних, економічних та правових умов країн. Високий рівень впровадження СВБ спостерігається у розвинутих країнах, де держава, громадянське суспільство та бізнес співпрацюють для розвитку сталих бізнес-моделей. Основні світові практики СВБ можна проаналізувати на прикладах таких регіонів, як Європейський Союз, Сполучені Штати Америки та Скандинавські країни. У Європейському Союзі концепція СВБ є частиною стратегії сталого розвитку, і її впровадження часто стимулюється на державному рівні. Європейські компанії активно підтримують екологічні ініціативи, інвестують у розвиток соціальних програм та забезпечують високі стандарти праці. Законодавчі вимоги до компаній, такі як публікація нефінансових звітів про діяльність, стимулюють бізнес до прозорості та відповідального ведення справ. У Сполучених Штатах підхід до СВБ здебільшого базується на приватних ініціативах великих корпорацій. Багато американських компаній активно впроваджують програми з корпоративної соціальної відповідальності, спрямовані на захист прав працівників, підтримку громад та екологічну стійкість. Прикладом можуть слугувати компанії, такі як Microsoft та Starbucks, які реалізують довгострокові програми підтримки громад, освіти та охорони навколишнього середовища. Стан соціальної відповідальності бізнесу в Україні перебуває на етапі становлення, з більшою активністю серед великих компаній та міжнародних корпорацій. Загального визнання у середовищі малого і середнього бізнесу України набули твердження про те, що умовою соціальної відповідальності має бути дотримання законодавства про працю і охорону навколишнього середовища. Основні напрями включають благодійність, екологічні ініціативи та етичні стандарти. Зокрема, компанії активно підтримують гуманітарні проекти через війну, займаються енергоефективністю та соціальною допомогою. Водночас, впровадження СВБ серед малих та середніх підприємств залишається обмеженим через брак ресурсів і мотивації. Попри поступове впровадження міжнародних стандартів, таких як ISO 26000 та Глобальний договір ООН, в Україні досі існують серйозні перешкоди. Це нестабільна економіка, відсутність чітких законодавчих вимог і державних стимулів, а також низька обізнаність суспільства щодо значення СВБ.

Висновок. Проблема соціальної відповідальності бізнесу в Україні є актуальною в контексті сучасних викликів, зокрема війни, економічної нестабільності та екологічних загроз. Хоча великі компанії почали активно впроваджувати соціально відповідальні практики, включаючи благодійність, екологічні ініціативи та підтримку громад, рівень СВБ залишається нерівномірним. Малі та середні підприємства менш залучені через обмежені ресурси та брак мотивації. Міжнародний досвід та зростання ролі громадянського суспільства створюють передумови для розвитку соціальної відповідальності бізнесу, яка може сприяти сталому розвитку України та вирішенню низки соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

АНАЛІЗ МАРКСОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. Проблема марксової концепції людини є актуальним у сучасному світі через важливість його ідей для розуміння соціально-економічних процесів і людської природи. Карл Маркс акцентує увагу на впливі економічних умов на розвиток особистості та формування соціальних відносин, що особливо важливо в умовах глобалізації, соціальної нерівності та екологічних криз. Сьогодні його концепції, такі як відчуження праці та класові відносини, дозволяють критично осмислити сучасні соціальні теорії та сприяють розвитку нових підходів до вирішення актуальних проблем. Аналіз марксових ідей відкриває можливості для пошуку шляхів до соціальної справедливості, гуманізації праці та розвитку сталих соціальних відносин, що робить це дослідження надзвичайно важливим для розуміння сучасного суспільства.

Мета дослідження: вивчення та аналіз марксової концепції людини. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** ознайомитися з основними працями Карла Маркса та визначити ключові ідеї, що стосуються концепції людини; вивчити вплив економічних умов на формування особистості та соціальних відносин у марксовій теорії, зокрема поняття відчуження праці; проаналізувати класові відносини і їх роль у розвитку індивіда відповідно до марксової концепції; дослідити історичний контекст виникнення марксових ідей та їх вплив на соціально-економічні теорії ХХ та ХХІ століть; вивчити сучасні інтерпретації та критики марксової концепції людини в контексті сучасних соціальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Ключові ідеї Карла Маркса щодо концепції людини. Марксова концепція людини базується на його матеріалістичному розумінні історії та суспільства. Основою для розуміння людини Маркс вважав не окремі біологічні або психологічні характеристики, а соціально-економічні умови її життя та праці. Він вбачав у людській діяльності, передусім у праці, сутнісну ознаку людини, яка реалізується через виробництво матеріальних благ. Проте суспільний устрій, заснований на поділі на класи, заважає повноцінному розвитку людської особистості. Вплив економічних умов на формування особистості та соціальних відносин: поняття відчуження. Маркс зазначав, що економічні умови є визначальними для формування людської особистості, оскільки вони впливають на всі аспекти життя. Однією з ключових концепцій у цьому контексті є відчуження праці. За Марксом, у капіталістичному суспільстві людина відчужується від продукту своєї праці, самого процесу праці, своїх людських якостей та від інших людей. Це відчуження є результатом експлуатаційного характеру капіталістичних відносин, коли праця стає засобом виживання, а не самовираження. Класові відносини та розвиток індивіда. Класові відносини в теорії Маркса – це фундаментальна структура, яка визначає економічне становище індивіда і впливає на його свідомість, спосіб життя та можливості для розвитку. Маркс вважав, що панівний клас контролює засоби виробництва та нав'язує свою ідеологію, яка пронизує всю культуру й суспільні відносини. Внаслідок цього особистісний розвиток трудящих мас обмежується умовами життя, визначеними класовою структурою, і звільнення від цих обмежень можливе лише через класову боротьбу. Історичний контекст виникнення марксових ідей та їх вплив на соціально-економічні теорії ХХ та ХХІ століть. Ідеї Маркса зародилися на тлі індустріальної революції, коли соціально-економічна нерівність та експлуатація працівників у капіталістичному суспільстві стали більш помітними. Марксова критика капіталізму вплинула на формування соціалістичних та комуністичних рухів, які визначили історію ХХ століття, зокрема в країнах, де були здійснені спроби побудови соціалістичних суспільств. У ХХІ столітті інтерес до марксизму відновився у зв'язку з глобальною нерівністю та проблемами, пов'язаними з капіталістичною глобалізацією. Сучасні інтерпретації та критика марксової концепції людини. У сучасній соціально-економічній думці концепція людини, сформована Марксом, розглядається під різними кутами. Одні дослідники підкреслюють її актуальність у контексті нових форм експлуатації праці та відчуження у глобальному капіталізмі, інші – критикують за недооцінку ролі суб'єктивності та психологічних чинників у формуванні людської особистості. Виникають нові інтерпретації, що адаптують марксизм до умов постіндустріального суспільства, підкреслюючи необхідність перегляду концепції класових відносин у світлі нових економічних і соціальних умов.

Висновки. Концепції людини в теорії Маркса показують, що економічні умови і виробничі відносини суттєво визначають розвиток особистості й соціальні зв'язки. На думку Маркса, у капіталістичному суспільстві людина стикається з відчуженням: вона втрачає зв'язок зі своєю працею, що обмежує її розвиток і призводить до дегуманізації. Відносини між класами, де панівний клас контролює засоби виробництва і нав'язує ідеологію, також гальмують розвиток трудящих. Ідеї Маркса залишаються актуальними і в сучасному світі, надаючи інструмент для аналізу соціальних проблем і глобальної нерівності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ ТА ІДЕЇ СТОЇЦИЗМУ І ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ПРИЙНЯТТЯ ДЕРЖАВНИХ РІШЕНЬ І ПОЛІТИКУ

Актуальність теми дослідження. Політики і державні діячі - люди, тому те, як вони мислять, матиме значний вплив на прийняття ними рішень і їхню політику. Політична ідеологія партії, організації або окремого діяча - це, свого роду, філософія, їхній погляд на значення певних проблем, а також способи, як їх краще вирішити. Саме тому, філософія є основою політики і має сильний вплив на державу: чи буде вона колективістська, чи індивідуалістична; авторитарна, чи демократична; консервативна, чи ліберальна.

Мета дослідження: вплив різних філософій на прийняття державних рішень. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** дослідити зв'язок між філософією та діяльністю політиків; проаналізувати, як різні філософські ідеї впливають на політику; оцінити стоїцизм, як основну державну політику.

Виклад основного матеріалу. Ми знаємо, що філософія розглядає широкий спектр питань, пов'язаний з людським усвідомленням довколишнього світу. Кожна людина має свої, унікальні переконання про всі її напрями, а оскільки політики, як і всі люди, не можуть бути повністю «об'єктивними», то ці переконання будуть впливати на рішення, які ті будуть приймати. Серед питань, пов'язаних з політикою напругу, є: що є легітимною владою? Яка її роль для суспільства? Що таке справедливість? Що є справедливим? Ким є окрема людина? На що вона заслуговує? Яка її роль в житті? - одні філософії вірять, що кожна людина є окремий індивід, а інші, що вона лише частина в механізмі громадянського суспільства. Із доповіді Макса Вебера «Політика як покликання і професія» дізнаємося, що «політика» - це прагнення керувати або мати вплив на керування владою всередині певної держави. Кінцевою метою «політики» він визначає надання певного «блага» людям. Таким чином головна проблематика «політики» - це «Як найкраще і найефективніше досягти того чи іншого «блага»?». М.Вебер також зазначає, що існує два способи професійно займатися політикою як професією: жити «для» політики, або жити «завдяки» політиці. Перший спосіб притаманний більш «радикальним» політикам, діяльність яких більш вмотивована їхніми переконаннями і почуттями, а не об'єктивним мисленням. Другий спосіб притаманний більш «стриманим» діячам - тим, хто не має достатньо сильних переконань, і навіть готовий ними пожертвувати, якщо вони здаються їм «нерациональними» у певній ситуації. Таким чином, можна сказати, що політика піднімає ті ж питання, що й філософія: місце людини в світі, протиставлення індивіда і суспільства, бажання встановити «істину» -, проте, на відміну від філософії, політика розглядає ці питання «об'єктивно», оскільки кожне рішення завжди приносить певну кількість «блага» і «антиблага», а отже на питання політики є «правильні відповіді», які сприймають як «істину», чого не буває в філософії. Філософію в політиці певної країни можна пізнати, дослідивши: закони, традиції, менталітет людей, а також сам державний устрій. У більшості випадків, політична філософія держави не залишається однаковою впродовж всієї історії її існування, а хоча би трохи змінюється з приходом до влади нових людей. Як результат, філософія в демократичних державах змінюється і розвивається набагато більше ніж в авторитарних і монархічних. У країнах Заходу переважає філософія індивідуалізму, в той час як в країнах східної Азії філософія історично була більш колективістська. Тому в країнах на кшталт США, прийняти закон, який обмежує права людей в будь-якій формі дуже складно, а, наприклад, в Японії, всі намагаються чітко слідувати за правилами, а будь-який відхід від прийнятих «норм» сприймається вкрай негативно. Філософії, на кшталт, скептицизму і емпіризму призводять до більш політично активного і недовірливого громадянського суспільства. В країнах Європи це призводить до недовіри і швидкого розчарування людей у новообраній владі, а в таких країнах, як росія, люди, навпаки, вважають, що влада сама зможе розібратися з усіма проблемами і немає потреби втручатися в політичне життя. Рационалізм і об'єктивність призводять до того, що при владі знаходяться більш врівноважені політики, ті хто «живе «завдяки» політиці». Це призводить до більш нейтральної і неконфліктної політики. Прикладами такої політики є Китай, Бразилія і Швейцарія. Обираючи політика на посаду у владі, люди очікують, що той буде підтримувати їхні інтереси, а головне робитиме це: об'єктивно, рационально, неупереджено. Роль державного діяча полягає в розумінні проблем і знаходження до них рішень, і робити це, усвідомлюючи, всі «блага» і «антиблага», які вони принесуть. Стоїцизм - філософія, що зародилася у III ст. до н.е., проте нинішнє її розуміння, сильно відрізняється від античного. Нині основними основними ідеями стоїцизму є: повний контроль над емоціями; жити «заради суспільства», а не заради «себе»; жити у злагоді із природою; розглядати будь-яку ситуацію виключно з точки зору «об'єктивності». Як світогляд, послідовників стоїцизму можна описати, як неконфліктних, рациональних і емоційно неупереджених людей. Такі люди не керуються емоціями, а знаходять рациональні вирішення проблемам. Від політиків завжди очікується, що ті будуть зважувати «добро» і «зло» в кожному своєму рішенні, але при цьому не забуватимуть про свої переконання, бо відмова від них сприйматиметься як зрада очікувань людей, які обрали саме їх до влади, а не інших. Саме тому, ідеї стоїцизму не сходяться з нинішнім політичним світом. Проте, перейнявши ці ідеї в сучасну політику, можна принести в неї корисні зміни. В основному, ідеться мова про «повний емоційний контроль» і «життя заради суспільства». Другий пункт описує те, що вже і так очікується від політиків, адже усі рішення, що ті приймають, несуть велике значення для всього суспільства, і тому державний діяч мусить мислити лише про суспільне «благо», а не власне «благо». У свою чергу, перший пункт потрібен, щоби політик міг «здоровіше» розглядати будь-яку ситуацію, адже стоїцизм не вимагає у людей відмовитися від своїх «переконань», а лише «об'єктивніше» на них дивитися. Людські емоції, особливо сильні, на кшталт страху або злості, завжди не дають «нормально» дивитися на ситуації і думати про їх вирішення, що призводить до неправильного оцінювання «добра» і «зла», що в свою чергу, призводить до «об'єктивно поганого» вирішення проблеми і «об'єктивно поганих»

наслідків. Стоїцизм, у свою чергу, вимагає від людей в таких ситуаціях, дивитися на все лише «з об'єктивної точки зору», що допомагає уникнути таких ситуацій, і загалом, ефективніше обходитися з проблемами.

Висновок. Політика в багато чому схожа на філософію. Вона є такою собі «об'єктивною» філософією, де на кожне питання є певна «правильна відповідь». Люди, які займаються політикою, будь-то ми, чи обрані політики завжди знаходяться під впливом власних упереджень, тому філософія кожної людини грає важливу роль у прийнятті політичних рішень. Стоїцизм, у нинішніх умовах, навряд чи стане державною філософією в якій-небудь країні, враховуючи, як нині влаштована політика. Проте, у перспективі, він допомагає ефективніше розв'язувати проблеми, що допоможе швидше досягти кінцевої мети політики - «кінцевого блага».

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Актуальність теми дослідження. Українська філософська думка характеризується багатством і різноманітністю, що зумовлене історичними, культурними та соціальними факторами. Вона акцентує увагу на питаннях національної ідентичності, моральності та духовності, досліджуючи взаємовідносини людини з Богом і суспільством. Сучасні філософи інтегрують різні дисципліни для глибшого аналізу актуальних викликів.

Мета дослідження: вивчення основних тенденцій, концепцій та ідей, які сформували українську філософію в контексті історичних та культурних впливів. Це також передбачає аналіз ролі українських мислителів у розвитку національної ідентичності та духовності, а також їх внеску у сучасні філософські дискусії. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** дослідити вплив історичних подій на формування української філософської думки; визначити ключові ідеї та теми, що характеризують українську філософську думку; проаналізувати, як українська культура та мова вплинули на філософські погляди.

Виклад основного матеріалу. Формування української філософської думки було зазначено зумовлено історичними подіями. У Київській Русі християнство, запроваджене у 988 році, заклало основи релігійної філософії. Козацька доба акцентувала ідеї свободи та автономії, зокрема через творчість Григорія Сковороди. У XIX столітті, під впливом російської імперії, політика русифікації заважала розвитку філософії, але водночас формувала національну ідентичність, що відображалось у творчості Тараса Шевченка. XX століття принесло революції, які вплинули на філософські концепції, попри репресії українських мислителів. Після здобуття незалежності у 1991 році відновився інтерес до української філософії, з'явилися нові напрямки, такі як постмодернізм. Історичні події суттєво вплинули на розвиток української філософської думки, яка зберігає свою унікальність у сучасному світі. Українська філософська думка характеризується кількома ключовими ідеями та темами. Важливим є акцент на національній ідентичності та культурній спадщині, що відображає прагнення до самовизначення. Філософія самопізнання, як у творчості Григорія С., підкреслює значення внутрішнього світу людини і гармонії з природою. Ідеї свободи автономії, особливо в контексті козацької демократії, відіграють важливу роль у формуванні політичної філософії. Вплив релігійних та моральних аспектів, зокрема християнства, закладає етичні основи. Поєднання різних філософських систем та релігійного вчення. Філософія тісно пов'язана з повсякденним життям, вирішенням конкретних проблем. Важливо зазначити, що українська філософія є динамічною і постійно розвивається. Вона відображає складну і багату історію українського народу, його культуру та духовні цінності. Українська культура та мова мають значний вплив на філософські погляди, формуючи унікальний світогляд. Мова впливає на сприйняття абстрактних понять, таких як свобода та гідність. Народна мудрість і фольклор відображають моральні норми, формуючи уявлення про добро, зло та взаємопідтримку. Історичний контекст, зокрема боротьба за незалежність, вплинув на філософські роздуми про ідентичність. Сучасна філософія в умовах незалежності виникає на основі традицій, досліджуючи глобалізацію та місце України в Європі. Таким чином, українська культура та мова формують філософські погляди, відображають цінності та прагнення народу.

Висновки. Українська філософська думка поєднує традиційні та сучасні ідеї, акцентуючи на питаннях свободи та етики. Вона формує світогляд, що корениться в національній культурі та історії, активно реагуючи на глобалізаційні виклики. Ця думка є важливим аспектом не лише національної, а й світової філософії. Вона відображає глибокі моральні цінності, сформовані народними традиціями, і сприяє розвитку соціальної свідомості. Таким чином, українська філософія збагачує глобальне філософське поле, пропонуючи унікальні перспективи та рішення. Сучасні українські філософи також активно реагують на глобальні виклики, такі як глобалізація, екологічні проблеми та технологічний прогрес, що впливають на людство. Таким чином, українська філософська думка є динамічною та багатогранною, тісно пов'язаною з історичним і культурним контекстом, що робить її унікальною в світовій філософії.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні зростає значимість відповідальної ділової практики в сучасному глобалізованому світі. Етика стає ключовим фактором для побудови довгострокових стосунків між бізнесом, суспільством та державою, а також для забезпечення стабільного розвитку компаній. Зростаюча увага до соціальної відповідальності, прозорості та екологічної стійкості підкреслює важливість етичної поведінки в бізнесі. Актуальність дослідження спрямована на визначення етичних принципів, та їхнього впливу на репутацію компаній, взаємодію зі споживачами та партнерами, а також на загальний економічний добробут.

Мета дослідження: визначення ролі етики в бізнесі та її впливу на успішність компаній і стосунки з ключовими зацікавленими сторонами. Відповідні до мети формулюємо **завдання:** проаналізувати основні теоретичні підходи до етики бізнесу; дослідити роль етичних норм у прийнятті бізнес-рішень; оцінити вплив етичної поведінки на репутацію та конкурентоспроможність компаній.

Виклад основного матеріалу. Історія розвитку бізнес етики починається ще з часів Середньовіччя, коли відбулося поглиблення розмежування соціальних і корпоративних взаємовідносин між людьми, визначення моральних принципів та правил поведінки в суспільстві. Аналіз основних теоретичних підходів до етики бізнесу включає кілька ключових напрямів, кожен з яких відображає різні концепції етичної поведінки в бізнесі. Утилітаризм передбачає, що рішення в бізнесі мають прийматися на основі максимізації загальної користі для найбільшої кількості людей. Утилітаристи оцінюють етичність дії за її наслідками, намагаючись мінімізувати шкоду і збільшити загальне благо. Деонтологічний підхід, або етика обов'язку, базується на принципі, що рішення мають ґрунтуватися на певних моральних обов'язках чи правилах, незалежно від їхніх наслідків. Іммануїл Кант наголошував на тому, що етичні дії відповідають універсальним моральним законам, які повинні застосовуватися до всіх однаково. Теорія справедливості акцентує увагу на рівності, чесності та справедливому розподілі благ у суспільстві. Джон Роулз пропонував принципи справедливості, які забезпечують рівні можливості для всіх учасників ринку та підтримку тих, хто перебуває у менш вигідному становищі. Теорія прав ґрунтується на тому, що кожна людина має невід'ємні права, такі як життя, свобода та власність, і рішення в бізнесі повинні поважати та захищати ці права. Етичні норми відіграють важливу роль у прийнятті бізнес-рішень, оскільки вони впливають на формування довіри до компанії з боку клієнтів, партнерів та суспільства загалом. Бізнес-рішення, засновані на етичних принципах, допомагають забезпечити прозорість, справедливість та відповідальність у діяльності компаній. Необхідно створити цифрову етику економіки (бізнесу), орієнтовану на збереження традиційних цінностей традицій гуманізму. Це особливо важливо в умовах глобалізації та зростання уваги до корпоративної соціальної відповідальності. Етичні норми виступають як моральні орієнтири, які допомагають бізнесу дотримуватися законів, уникати конфліктів інтересів і діяти в інтересах усіх зацікавлених сторін. Вони впливають на вирішення складних дилем, таких як вибір між прибутком і соціальними наслідками, забезпечення рівних можливостей для працівників або прийняття відповідальних екологічних рішень. Крім того, етичні норми сприяють довгостроковій стабільності бізнесу, оскільки етична поведінка допомагає підтримувати репутацію компанії, підвищує її привабливість для інвесторів та знижує ризики юридичних проблем. У результаті, компанії, які інтегрують етичні принципи у свою діяльність, часто мають кращі фінансові показники та стабільніші стосунки з усіма учасниками ринку. Етична поведінка має значний вплив на репутацію та конкурентоспроможність компаній, оскільки вона формує довіру з боку споживачів, партнерів, інвесторів та суспільства в цілому. У сучасних складних умовах функціонування підприємств в якості складових свого розвитку вони спираються на етичну політику спілкування з суб'єктами внутрішнього і зовнішнього середовища та критичне осмислення пропозицій і результатів комунікацій. В умовах сучасного ринку, де споживачі все більше звертають увагу на соціальну відповідальність і прозорість бізнесу, компанії з високими етичними стандартами отримують конкурентні переваги. Репутація компанії залежить від того, наскільки вона дотримується етичних принципів у своїй діяльності. Компанії, що дбають про чесність, відповідальність та соціальну справедливість, отримують кращу репутацію на ринку. Це підвищує лояльність споживачів, адже люди схильні підтримувати бізнеси, які діють етично та з повагою до прав працівників і суспільства. Добра репутація допомагає компаніям залучати інвесторів та кращих фахівців, що в свою чергу підвищує їх конкурентоспроможність.

Висновки. Етика бізнесу є невід'ємною складовою успішного функціонування сучасних компаній, оскільки вона визначає моральні засади та відповідальність у прийнятті рішень. Етичні принципи допомагають формувати довіру з боку споживачів, партнерів та суспільства, що позитивно впливає на репутацію компанії та її конкурентоспроможність. У сучасних умовах глобалізації і зростаючого інтересу до корпоративної соціальної відповідальності, дотримання етичних норм стає ключовим фактором для побудови стійкого бізнесу. Компанії, що впроваджують етичні підходи в свою діяльність, не лише підвищують свою фінансову стабільність, а й роблять значний внесок у розвиток суспільства, економіки та навколишнього середовища.

Список використаних джерел

- Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
- Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.

3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ УСПІХУ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність теми дослідження. У світі, де глобалізація, технологічний прогрес і конкуренція стають дедалі інтенсивнішими, роль менеджера в організації стає ключовою. Менеджери не лише повинні керувати командами, а й адаптуватися до нових викликів, мотивувати співробітників і приймати стратегічні рішення, які можуть суттєво вплинути на успіх компанії. Філософія успіху менеджера охоплює важливі аспекти, такі як лідерство і мотивація, емоційний інтелект, інновації та адаптивність, а також стратегічне мислення. Ці компоненти допомагають менеджерам ефективно надихати команди на досягнення спільних цілей, розуміти й управляти емоціями, впроваджувати нові ідеї та технології для підтримки конкурентоспроможності, а також планувати й бачити на кілька кроків уперед для досягнення довгострокових цілей. Дослідження цієї теми є важливим для підготовки нових поколінь менеджерів, оскільки воно допоможе розробити ефективні моделі управління, що базуються на принципах успіху, які враховують як бізнес-стратегії, так і людські фактори.

Мета дослідження: аналіз ключових принципів і характеристик, які визначають ефективність управлінської діяльності. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** визначити ключові навички і якості, необхідні для ефективного управління; дослідити ролі лідерства і емоційного інтелекту в успіху менеджерів; вивчити вплив інновацій та адаптивності на управлінські стратегії.

Виклад основного матеріалу. Ключові навички і якості, необхідні для ефективного управління, включають лідерство, яке дозволяє надихати та мотивувати команду для досягнення спільних цілей, а також приймати рішення і брати на себе відповідальність. Емоційний інтелект є важливим, оскільки він допомагає розпізнавати і управляти своїми емоціями та емоціями інших, сприяючи створенню позитивної атмосфери в колективі. Менеджер стає організатором самостійної роботи підлеглих, об'єднаних у команди. Комунікаційні навички забезпечують здатність чітко доносити інформацію, слухати інших і вести конструктивний діалог. Адаптивність дозволяє швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та знаходити нові рішення у складних ситуаціях. Стратегічне мислення є необхідним для того, щоб бачити загальну картину, планувати на кілька кроків уперед і визначати пріоритети. Менеджмент змушує відкривати у собі нові таланти, уміння, навички. Філософія успіху менеджера, полягає у поєднанні філософії розвитку, філософії успіху людини, філософії буття і діяльності людини. Організаційні навички важливі для ефективного планування, розподілу ресурсів і контролю виконання завдань. Розв'язання проблем допомагає швидко аналізувати ситуацію, ідентифікувати проблеми та знаходити ефективні рішення. Командна робота сприяє підтримці співпраці і створенню позитивної динаміки в групі. Критичне мислення дозволяє аналізувати інформацію, оцінювати різні точки зору і приймати обґрунтовані рішення. Інноваційність, відкритість до нових ідей та технологій, а також готовність впроваджувати зміни для покращення процесів також є важливими для успішного виконання управлінських обов'язків. Ці навички та якості разом сприяють ефективності організації. Дослідження ролі лідерства і емоційного інтелекту в успіху менеджерів вказує на те, що ці два аспекти є критично важливими для досягнення високих результатів в управлінні. Лідерство визначає, як менеджер взаємодіє зі своєю командою, формує атмосферу в організації та сприяє досягненню цілей. Ефективні лідери здатні надихати підлеглих, створюючи мотивацію для досягнення спільних результатів. Вони володіють чітким баченням та вміють передати його команді, що дозволяє всім учасникам рухатися в одному напрямку. Лідери, які вміють адаптувати свій стиль управління до потреб команди і ситуації, зазвичай досягають кращих результатів. Емоційний інтелект, у свою чергу, є здатністю розпізнавати, розуміти і управляти своїми емоціями та емоціями інших. Менеджери з високим емоційним інтелектом краще справляються з конфліктами, розуміють потреби своїх підлеглих і створюють сприятливу робочу атмосферу. Вони здатні розпізнати, коли команда переживає стрес або втому, і можуть вжити заходів для підтримки її морального духу. Поєднання лідерства і емоційного інтелекту дозволяє менеджерам не лише досягати бізнес-цілей, а й формувати стійкі відносини в команді, що позитивно впливає на загальну продуктивність організації. Дослідження в цій сфері демонструють, що організації, які інвестують в розвиток лідерських навичок та емоційного інтелекту своїх менеджерів, зазвичай показують вищі результати в ефективності, задоволеності співробітників і загальному успіху. Вивчення впливу інновацій та адаптивності на управлінські стратегії підкреслює, що в умовах швидкоплинного бізнес-середовища організації повинні бути готові до змін і впровадження нових ідей, щоб залишатися конкурентоспроможними. Інновації, що включають як технологічні, так і організаційні зміни, допомагають компаніям покращувати свої процеси, продукцію та послуги. Менеджери, які активно впроваджують інновації, здатні знаходити нові можливості для зростання та розвитку. Адаптивність є ключовою якістю, яка дозволяє організаціям швидко реагувати на зміни в ринкових умовах, технологіях і споживчих уподобаннях. Менеджери, які демонструють високий рівень адаптивності, здатні ефективно перебудовувати стратегії, навчатися на досвіді та використовувати нові інструменти для покращення управлінських процесів. Відтак, основна соціально-психологічна настанова керівника має бути зосереджена на тісній співпраці з людьми для чіткого визначення цілей і встановлення найкращого способу їх колективного досягнення. Це включає в себе готовність до змін у структурі організації, ресурсах та процесах для досягнення бажаних результатів. Управлінські стратегії, що інтегрують інновації та адаптивність, зазвичай характеризуються гнучкістю, що дозволяє компаніям швидше реагувати на виклики і можливості. Це також сприяє створенню культури постійного навчання та вдосконалення, де співробітники відчують себе залученими в процеси змін. В результаті, такі організації можуть краще справлятися з ризиками та невизначеністю, що позитивно впливає на їхню загальну ефективність та стійкість у динамічному бізнес-середовищі.

Висновки. Успіх в управлінні залежить не лише від професійних знань і навичок, але й від особистісних якостей, таких як лідерство, емоційний інтелект та здатність до комунікації. Важливими є також уміння мотивувати команду, приймати обґрунтовані рішення та адаптуватися до змін. Успішний менеджер вміє створювати ефективну робочу атмосферу, де кожен член команди відчуває свою значущість та може розвиватися. Крім того, важливо постійно навчатися і вдосконалювати свої навички, адже світ бізнесу швидко змінюється. Таким чином, філософія успіху менеджера полягає у комплексному підході, який поєднує професіоналізм, людські якості та здатність до саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФЕНОМЕН ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДУМКИ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. Взаємозв'язок держави і громадянського суспільства» полягає в зростаючому впливі громадян на державні процеси через розвиток громадянського суспільства. У сучасних демократичних умовах громадська думка стає ключовим чинником формування державної політики, особливо в умовах глобалізації, цифровізації та соціальних змін.

Мета дослідження: виявлення механізмів, за допомогою яких громадська думка впливає на державні рішення, та визначення способів взаємодії держави з громадянським суспільством для забезпечення ефективного демократичного управління. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати поняття «громадянська думка» та «громадянське суспільство» в науковій літературі; дослідити механізми впливу громадянської думки на формування державної політики; визначити основні форми взаємодії держави з громадянським суспільством.

Виклад основного матеріалу. Громадянська думка і громадянське суспільство є фундаментальними елементами демократичного устрою. Ці поняття відображають динаміку відносин між громадянами та державою, а їх взаємодія стає вирішальною для формування ефективної і підзвітної системи управління. Громадянська думка є одним з ключових інструментів вираження волі громадян. Вона формується як сукупність поглядів, оцінок та суджень з приводу важливих суспільних питань, таких як політика, економіка, культура та інші аспекти соціального життя. У науковій літературі це поняття часто розглядається як основа демократичної участі громадян у державних процесах. Через громадську думку суспільство може контролювати владу, висловлюючи своє ставлення до рішень і дій політичних інститутів. Особливо в умовах сучасних демократій, де громадянське слово може суттєво впливати на політичні процеси, громадська думка стає вагомим фактором в ухваленні державних рішень. З іншого боку, громадянське суспільство є сукупністю організацій, рухів і об'єднань, які діють поза межами державних структур і мають на меті виражати та захищати інтереси громадян. Ці організації не підпорядковуються безпосередньо державі, але взаємодіють з нею через різні механізми – від адвокації до протестів чи діалогу. Громадянське суспільство, як зазначають дослідники, є невід'ємною частиною демократичної системи, оскільки сприяє розвитку підзвітності влади та захищає права і свободи громадян. Через його діяльність громадяни отримують доступ до політичних процесів та можливість впливати на прийняття рішень. Громадянська думка є важливим елементом у демократичних процесах, впливаючи на формування державної політики через кілька основних механізмів. Перший механізм – вибори, які дозволяють громадянам обирати представників, що впливають на політичний курс держави. Це головний інструмент демократичної участі, де громадяни висловлюють своє ставлення до влади. Другий механізм – мітинги та протести, що дають можливість громадянам безпосередньо демонструвати свою підтримку чи незгоду з державними рішеннями, змушуючи владу реагувати на суспільні вимоги. Сучасні засоби масової інформації та соціальні мережі також відіграють ключову роль у формуванні та вираженні громадської думки. ЗМІ поширюють важливу інформацію, тоді як соціальні мережі надають швидкі платформи для комунікації та впливу на владу. Опитування та петиції дають змогу громадянам безпосередньо впливати на процеси, привертаючи увагу до проблем або ініціюючи зміни. Взаємодія між державою та громадянським суспільством є важливим аспектом демократії, що реалізується через кілька ключових форм. По-перше, консультації з громадськими організаціями та громадські ради забезпечують зворотний зв'язок і діалог, що підвищує легітимність рішень. По-друге, партнерські проекти і фінансова підтримка через гранти дозволяють спільно вирішувати соціальні проблеми. Моніторинг діяльності держави громадянським суспільством сприяє прозорості і підзвітності. Ці форми взаємодії забезпечують активну участь громадян у політичному житті та розвитку демократії.

Висновки. Феномен громадянської думки є ключовим чинником у формуванні взаємозв'язку між державою та громадянським суспільством. Громадянська думка не лише відображає настрої та потреби суспільства, але й впливає на політичні рішення, що робить її важливим елементом демократичного процесу. Взаємодія між державою і громадянським суспільством, виражена через консультації, громадські ради, партнерські проекти та моніторинг, забезпечує прозорість і підзвітність влади.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ НАДБАНЬ СВІТОВОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації національні культури стикаються з викликами асиміляції та уніфікації. Українська культура, маючи багатовікову історію, є важливим чинником збереження національної ідентичності та самобутності. Дослідження її в контексті світової цивілізації допомагає зрозуміти, як українська культура розвивалася поряд з іншими культурами і чим вона збагачує світову культурну спадщину. Українська національна культура в умовах російської агресії стала важливим інструментом у формуванні національної свідомості, зміцненні державності та консолідації суспільства. У світовому контексті українська культура також відіграє значну роль у формуванні міжнародної підтримки та солідарності. Презентація української культури на міжнародній арені сприяє формуванню позитивного іміджу країни, популяризації її культурних здобутків і створенню умов для співпраці з іншими державами в галузі культури, науки, мистецтва.

Мета дослідження: з'ясування унікальних рис української культури, визначити ті аспекти національної культури, які роблять її самобутною та неповторною на тлі інших культур світу. **Об'єкт дослідження:** культура України.

Предмет дослідження: ключові риси української культури та її унікальні особливості в контексті досягнень світової цивілізації. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** дослідити поняття культури; внесок українських діячів культури у світову цивілізацію; пояснити основну роль української культури.

Виклад основного матеріалу. На нашій планеті існує понад дві тисячі національні культури, кожна по своєму специфічна та унікальна, кожна несе своє послання у світ та кожна заслуговує уваги. Вивчення основних елементів української національної культури є важливим для розуміння її унікальності та значення в світовій культурній спадщині. Українська культура охоплює різноманітні аспекти, серед яких мистецтво, фольклор, мова та традиції. Мистецтво в Україні відзначається багатогранністю, зокрема живописом, скульптурою та декоративно-прикладним мистецтвом, які відображають історичний розвиток та культурні впливи. Фольклор, як жива складова української культури, включає народні пісні, казки, легенди та обряди, що передаються з покоління в покоління, і відіграють ключову роль у формуванні національної ідентичності. Мова є основним засобом комунікації та зберігання культурних цінностей, а також важливим елементом самосвідомості народу. Традиції, які охоплюють свята, обряди та звичаї, демонструють багатий культурний спадок та глибокі корені українського народу. Таким чином, дослідження цих елементів дозволяє глибше зрозуміти українську національну культуру та її місце в світовому контексті. Взаємодія української культури з світовими культурними течіями відіграла ключову роль у формуванні національних традицій і культурної ідентичності. Важливим чинником формування образу держави є політична культура як сукупність цінностей, орієнтацій, настанов і ставлень, забезпечених знаннями та уявленнями про політику, політичну систему, політичні процеси та явища. Протягом історії Україна була на перехресті різних культурних впливів, що збагачувало її культурний ландшафт. Від західноєвропейського Ренесансу до російського і радянського впливів, українська культура активно інтегрувала елементи з інших культур, зберігаючи при цьому свої унікальні традиції. Значним впливом на українське мистецтво і літературу стали європейські романтизм і реалізм, які знайшли своє відображення в творах українських письменників, поетів та художників. Фольклор також зазнав впливу світових культур, адже народні пісні та легенди часто включали елементи інших культур, але в той же час вони залишалися неповторними завдяки місцевим мотивам і особливостям. Взаємодія з світовими культурними течіями також проявилася у сучасній українській музиці, живопису та дизайні, де українські митці поєднують традиційні елементи з сучасними стилями, створюючи нові культурні продукти. Світова культура сьогодні відіграє важливу роль в об'єднанні світової спільноти в єдине людське співтовариство та багато в чому формує смаки, пропонує певні стандарти, формує прихильності, виробляє ціннісні установки і для України і для світу в цілому. Вивчення цих взаємозв'язків дозволяє краще зрозуміти, як українська культура формується та адаптується в умовах глобалізації, зберігаючи при цьому свою унікальність. Українська культура, з її багатством традицій, мистецтвом і фольклором, відображає історію та цінності народу. Таким чином, українська культура не лише зберігає унікальні традиції, але й сприяє міжкультурному діалогу, підкреслюючи важливість культурної ідентичності в умовах глобалізації.

Висновки. Українська культура, з її багатими традиціями, мистецтвом і цінностями, відображає історію та ідентичність народу. Взаємодія з світовими культурними течіями збагачує українську спадщину і сприяє розвитку міжкультурного діалогу. У умовах глобалізації важливо зберігати і популяризувати українську культуру, оскільки вона не лише свідчить про минуле, а й формує майбутнє, активно беручи участь у сучасному світовому культурному контексті.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Підприємці стають ключовими чинниками економічного розвитку, і їхні духовні орієнтації впливають на етику бізнесу, прийняття рішень та соціальну відповідальність. Врахування культурних і моральних аспектів є важливим для створення сталого бізнес-середовища, яке враховує місцеві традиції та цінності. В умовах глобалізації підприємці стикаються з новими викликами, тому формування духовних цінностей може сприяти їх успішній адаптації до міжнародних стандартів. Дослідження цієї теми не лише сприятиме глибшому розумінню факторів, що впливають на успішність підприємців в Україні, а й допоможе розробити рекомендації для підтримки їхньої діяльності та розвитку підприємництва в країні.

Мета дослідження: аналіз впливу духовних цінностей та культурних традицій на розвиток підприємництва в Україні.

Предмет дослідження: життєві цінності та орієнтації, їх різновиди та вплив на формування підприємця в Україні. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** проаналізувати теоретичні основи формування духовних цінностей в підприємстві, а також у розробити рекомендації для покращення умов їхнього розвитку.

Виклад основного матеріалу: духовні орієнтації можна визначити як комплекс внутрішніх цінностей, переконань і принципів, які визначають світогляд особистості та її поведінку в різних сферах життя, зокрема в бізнесі. Вони включають етичні, моральні та культурні аспекти, що формують ставлення людини до себе, оточення та соціуму. Духовні орієнтації впливають на прийняття рішень, взаємодію з іншими людьми та ставлення до соціальної відповідальності, визначаючи стиль управління та бізнес-стратегії. В контексті підприємництва в Україні духовні орієнтації стають важливим чинником для формування етичних практик, підтримки сталого розвитку в умовах швидких економічних і соціальних змін. Розвиток духовних цінностей в Україні є результатом багатогранної історії, що охоплює впливи релігії, культури, національної ідентичності та соціально-економічних змін. Сьогодні ці цінності відіграють важливу роль у формуванні підприємницької культури та практик в країні. Підприємницька культура – це сукупність цінностей, норм, переконань і поведінкових моделей, які формують атмосферу і стиль ведення бізнесу в певному суспільстві або організації. Вона включає в себе етичні принципи, професійну відповідальність, ставлення до ризику, інноваційність, а також взаємодію між підприємцями, працівниками і клієнтами. Основні компоненти підприємницької культури: 1. Етичні норми: Визначають, як підприємці ставляться до соціальної відповідальності, чесності та прозорості у веденні справ. 2. Інноваційність: Сприяє розвитку нових ідей і технологій, що забезпечує конкурентоспроможність та вихід на нову арену. 3. Співпраця і взаємодія: Включає налагодження стосунків між різними учасниками бізнес-процесів, що підвищує ефективність роботи. 4.

Ризик і підприємницька діяльність: Відображає готовність підприємців приймати ризики для досягнення успіху. 5. Професійний розвиток: Підтримує безперервне навчання та вдосконалення навичок серед підприємців і їх команди. Підприємницька культура є важливим чинником для розвитку бізнесу, оскільки вона формує середовище, в якому підприємці можуть реалізовувати свої ідеї, адаптуватися до змін та забезпечувати сталий розвиток. Особливості підприємницької культури в українському контексті визначаються поєднанням історичних, соціальних і економічних чинників, що впливають на поведінку підприємців та їхню взаємодію з ринком. Фактори, що впливають на формування духовних орієнтацій, є багатогранними і різноманітними, визначаючи особистісні цінності та моральні принципи. По-перше, історико-культурний контекст, включаючи традиції, звичаї та релігійні впливи, суттєво формує ціннісні орієнтації, передаючи їх з покоління в покоління. По-друге, сімейне виховання є важливим чинником, оскільки сімейні цінності та моральні установки, які прищеплюються в дитинстві, залишають глибокий слід у формуванні особистості. Освіта, як формальна, так і неформальна, також має значення, оскільки знання і досвід, отримані в навчальних закладах і поза їхніми межами, впливають на світогляд та духовні цінності. Соціальне середовище, в якому індивід взаємодіє з іншими людьми, формує його уявлення про мораль і етику. Економічні умови, зокрема соціально-економічний статус, можуть змінювати пріоритети і впливати на духовні орієнтації. Політичні фактори, такі як державна політика і законодавство, також відіграють роль у формуванні етичних стандартів. Усі ці фактори взаємодіють, формуючи унікальні духовні цінності, які визначають поведінку особистості у різних сферах життя, зокрема під час введення бізнесу. Значущість аналізу практик успішних підприємців полягає в тому, що він надає цінні практичні знання, які можуть бути використані іншими підприємцями для підвищення ефективності їхньої діяльності. Успішні підприємці служать джерелом мотивації для новачків, демонструючи, що подолання труднощів можливе, і таким чином підвищують впевненість у власних силах. Аналіз також виявляє ризики та виклики, з якими стикаються підприємці, що допомагає уникати поширених помилок і краще підготуватися до потенційних труднощів. Крім того, успішні практики часто включають принципи соціальної відповідальності та сталого розвитку, що може надихнути інших бізнесменів на впровадження етичних і екологічних підходів. У цілому, аналіз практик успішних підприємців є важливим інструментом для формування ефективних бізнес-стратегій, розуміння ринкових умов та створення позитивної підприємницької культури. Роль держави і суспільства у розвитку підприємництва та його етичних норм є критично важливою для забезпечення стабільного економічного зростання. Держава створює правове та регуляторне середовище, яке сприяє розвитку бізнесу через законодавче забезпечення, податкові стимули та програми підтримки стартапів. Вона також має вплив на формування етичних норм у бізнесі, встановлюючи стандарти поведінки, які включають соціальну відповідальність і прозорість. У свою чергу, суспільство впливає на розвиток підприємництва через соціальні цінності, які формують вимоги до етичності бізнесу, а також через громадський контроль, що сприяє підвищенню

прозорості і відповідальності компаній. Активна взаємодія підприємств з місцевими громадами підвищує довіру та лояльність споживачів. Таким чином, державні і суспільні зусилля у формуванні умов для підприємництва та етичних стандартів взаємодоповнюють одне одного, сприяючи сталому розвитку бізнес-середовища.

Висновки. Духовні орієнтації підприємців в Україні є суттєвим чинником, що впливає на їхні бізнес-практики і підприємницьку культуру. Відзначається, що історичні та культурні традиції, а також моральні цінності, передані через сімейні та освітні інститути, формують у підприємців почуття відповідальності, етики та соціальної свідомості.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЕКОНОМІЧНИЙ ТИП ЛЮДИНИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні економічні відносини охоплюють усі сфери життя, формуючи новий тип особистості – «економічну людину». Цей тип характеризується раціональним використанням ресурсів, прагненням до максимізації прибутку та оптимізації витрат. Дослідження економічного типу з філософського погляду дозволяє краще зрозуміти сучасні суспільні процеси та ціннісні орієнтири. Актуальність обумовлена необхідністю переосмислення соціальних та етичних засад економіки в епоху глобалізації.

Мета дослідження: вивчення філософського аспекту економічного типу людини, його історичних трансформацій та впливу на сучасну етику. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** вивчити історичні етапи розвитку економічного типу людини; визначити філософські ідеї, що вплинули на економічну поведінку; проаналізувати зміни ціннісних орієнтирів економічної людини при переході до індустріального та постіндустріального суспільства; розкрити сучасні етичні виклики, пов'язані з глобалізацією.

Виклад основного матеріалу. Історія економічної думки є важливою частиною розвитку філософії, що відображає зміну поглядів на роль людини в економічних процесах. Від античності до сучасності відбувалася трансформація економічного типу людини, коли її поведінка та цінності змінювалися під впливом соціальних і культурних чинників. Філософський аналіз дозволяє зрозуміти історичну динаміку цих змін та виявити етичні виклики, які постають перед сучасною людиною. Історія розвитку економічного типу людини проходить через кілька етапів. У античності економічна діяльність тісно пов'язувалася з моральними ідеями, як, наприклад, у працях Аристотеля, який наголошував на необхідності підпорядковувати економічну активність загальному благу. У цей період людина розглядалася не лише як учасник економічних процесів, але й як носій моральних принципів. У середньовіччі домінували теоцентричні цінності: економічна діяльність підкорялася релігійним та моральним нормам. Економічний тип людини формувалася під впливом ідей аскетизму, де прагнення до багатства обмежувалося релігійними нормами, а головною метою вважалося служіння Богу. Початок Нової доби ознаменувався розвитком капіталізму і поступовою раціоналізацією економічної діяльності. Філософи, такі як Адам Сміт, заклали основи класичної економічної теорії, де індивідуальна свобода та прагнення до особистого інтересу стали ключовими елементами. Людина як *homo economicus* діяла з власної вигоди, керуючись розрахунком і матеріальним збагаченням. Однак зі зростанням індустріалізації та глобальних ринків виникли питання моральної відповідальності, що стало предметом критики, наприклад, у працях Маркса. Сучасний економічний тип людини продовжує змінюватися під впливом глобалізації, технологічного прогресу та екологічних викликів. Сьогодні головна риса економічної поведінки полягає в поєднанні індивідуальних інтересів із соціальною відповідальністю. Ідея сталого розвитку та зростання екологічного руху змусили суспільство переосмислити економічні пріоритети. Це призвело до формування відповідального ставлення до споживання, підтримки екологічно чистих технологій та етичних бізнес-практик. Зростання глобальної нерівності актуалізувало питання економічної справедливості. Важливим елементом сучасних ціннісних орієнтирів стало прагнення до забезпечення рівних можливостей та доступу до ресурсів. Багато економічних інституцій та міжнародних організацій закликають до створення більш справедливих економічних систем, які враховують інтереси всіх верств населення. Сучасний економічний тип людини також стикається з етичними викликами, пов'язаними з новими реаліями глобалізованого світу. Проблема відповідальності за вплив на довкілля є ключовою: в гонитві за прибутком часто ігноруються екологічні аспекти, що призводить до деградації природи. Ще один виклик пов'язаний із розвитком цифрових технологій, що впливають на економічну поведінку, піднімаючи питання збереження приватності даних та кібербезпеки. Економічна етика сучасної людини повинна враховувати як особисті інтереси, так і колективний добробут. Формування нових етичних норм є важливим кроком для підтримки справедливого і стійкого розвитку.

Висновки: Історичний розвиток економічного типу людини демонструє, як економічні умови впливають на етику та цінності. Сучасний економічний тип прагне поєднати особистий інтерес із соціальною відповідальністю та екологічною етикою. Незважаючи на виклики, економічна етика продовжує розвиватися, підтримуючи справедливий і стійкий розвиток.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Дослідження політичної культури в Україні є своєчасним і важливим для розуміння шляхів трансформації суспільства, подолання кризових явищ і створення стійкої демократичної системи.

Мета дослідження: розуміння особливостей, проблем і перспектив розвитку політичної культури українського суспільства. Відповідно до мети ставим такі **завдання:** зробити аналіз проблем політичної культури України; розглянути перспективи її становлення в Україні. **В**

иклад основного матеріалу. Політична культура є важливим показником зрілості суспільства і функціонування демократичних інститутів. Вона визначає рівень політичної свідомості, цінності та установки громадян, їхнє ставлення до політики, а також форми участі у політичному житті. В українському контексті формування політичної культури залишається важливим завданням на шляху демократизації та інтеграції в європейську спільноту. Однак цей процес стикається з низкою проблем, які гальмують його розвиток. Однією з головних проблем політичної культури в Україні є низький рівень довіри до державних інституцій. Дослідження показують, що багато українців відчують зневіру в уряді, парламенті, правоохоронних органах, судовій системі. Це зумовлено тривалою історією корупції, неефективного управління та непрозорості політичних процесів. Негативний досвід взаємодії з державними інститутами знижує бажання громадян брати активну участь у політичному житті і сприяє розвитку політичної апатії. Поляризація суспільства – ще одна серйозна проблема для становлення політичної культури в Україні. Геополітичні орієнтації, мовне питання, релігійні та культурні відмінності стали джерелом розбіжностей серед населення. Крім того, російська агресія та окупація частини територій України спричинили додаткові виклики для формування єдиної національної політичної культури. Корупція також залишається ключовою перешкодою для розвитку політичної культури в Україні. Вона підтримує довіру до інститутів влади і створює переконання, що успіх у політичному житті досягається через особисті зв'язки, а не через чесність та компетентність. Попри вказані проблеми, є перспективи для розвитку політичної культури в Україні. Першим кроком на цьому шляху є підвищення рівня політичної освіти серед населення. Запровадження освітніх програм у школах та університетах, які б виховували критичне мислення та усвідомлення основ демократії, сприятиме формуванню нових поколінь громадян з активною громадянською позицією та глибшим розумінням політичних процесів. Громадянське суспільство в Україні демонструє високий рівень активності та здатність впливати на політичні процеси. Зростання активності громадянського суспільства є перспективним знаком, що вказує на можливість формування нових моделей політичної культури, заснованих на відповідальності, чесності та демократичних цінностях. Молодь також відіграє важливу роль у становленні політичної культури в Україні. Нове покоління українців здебільшого має проєвропейські погляди, цінує свободу, гідність та право на вибір. Молодь часто бере активну участь у виборах, мітингах, волонтерських проєктах, що свідчить про її бажання змінювати країну на краще. Підтримка та розвиток молодіжних ініціатив може сприяти зміцненню демократичної політичної культури.

Висновки. Формування політичної культури в Україні – це складний і тривалий процес, що залежить від багатьох факторів: історичних, соціальних, політичних та культурних.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Стратегічне положення України між Європою та Азією надає їй важливу роль у глобальних процесах. Глобалізація впливає на внутрішні соціально-економічні зміни, однак водночас створює виклики, такі як економічна нерівність і міграція. Дослідження допоможе зрозуміти місце України в сучасному світі та можливості для подальшого розвитку.

Мета дослідження: аналіз місця та ролі України в глобалізаційних процесах, визначення її потенціалу в умовах інтеграції до світової економіки, політики та культури, а також виявлення основних викликів і можливостей, з якими стикається країна в умовах глобальних змін. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** проаналізувати основні етапи інтеграції України в глобалізаційні процеси; визначити вплив глобалізації на економічний, політичний та культурний розвиток України; дослідити роль України в міжнародних організаціях та її співпрацю з іншими країнами.

Виклад основного матеріалу. Україна в контексті глобалізації є цікавим прикладом країни, яка прагне знайти своє місце в сучасному світі, балансує між впливами Сходу та Заходу, а також намагається інтегруватися у світову економіку, культуру та політичну систему. Глобалізація суттєво впливає на всі аспекти життя країни, включаючи економіку, політику, культуру, суспільні структури та навіть екологію. Світовий досвід доводить, що баланс сил в державі, поступовий прогрес залежить від врахування специфіки можливостей розвитку регіонів, розширення їх прав та обов'язків в сфері реалізації регіональної політики сталого розвитку. Одним з ключових аспектів глобалізації для України є економіка. Україна розташована на перетині важливих торговельних шляхів між Європою та Азією, що відкриває для неї значні економічні можливості. Після здобуття незалежності в 1991 році Україна почала поступово відходити від централізованої радянської економіки та інтегруватися у світові ринки. Однак процес реформування економіки супроводжувався значними труднощами, включаючи корупцію, монополізацію деяких секторів і нестабільність політичного курсу. Глобалізація сприяла відкриттю українського ринку для іноземних інвесторів, залученню сучасних технологій і збільшенню зовнішньої торгівлі. Особливо важливою стала угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка відкрила для українських товарів та послуг доступ до одного з найбільших ринків світу. Сільське господарство, металургія, IT-сектор та енергетика стали основними галузями, що інтегрувалися у світову економіку. При цьому IT-сектор України став важливим елементом глобальних ланцюгів створення вартості, залучаючи дедалі більше міжнародних замовлень і партнерств. Проте глобалізація має і зворотний бік. Відкритість економіки робить її вразливою до світових фінансових криз та коливань на світових ринках. Українські підприємства, особливо в традиційних галузях, таких як металургія та енергетика, стикаються з жорсткою конкуренцією з боку більш технологічно розвинених країн. Важливо також зазначити, що внаслідок міграції багато українців шукають кращі можливості за кордоном, що призводить до відтоку кваліфікованої робочої сили. Україна активно прагне інтегруватися в європейські та євроатлантичні структури, такі як ЄС і НАТО. Це прагнення підтримується значною частиною населення та політичною елітою, яка вважає, що цей курс забезпечить більшу безпеку, економічний розвиток і демократичні цінності. Водночас, інтеграція в глобальні політичні процеси вимагає від України реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією, зміцнення верховенства права та підвищення ефективності державного управління. Глобалізаційні процеси продовжують існувати у світі, але в умовах регіональних і покрінових обмежень. Глобалізація також впливає на українське громадянське суспільство. Міжнародні організації та фундації відіграють важливу роль у підтримці громадських ініціатив, зокрема у сфері прав людини, свободи слова та розвитку демократії. Завдяки глобалізації українці мають можливість переймати досвід розвинених країн у побудові демократичних інституцій і правової держави. Процес глобалізації стає вирішальним фактором у загальній консолідації економічних, фінансових та політичних, соціально-культурних та науково-технічних, екологічних елементів національних господарств, але величина участі одних країн у процесі глобалізації світового господарства значно відрізняється від масштабів участі інших, що створює кардинальні відмінності у соціально економічному розвитку національних економік. Глобалізація привносить до України різноманітні культурні впливи, що відображається на способі життя, споживчих звичках, освіті та масовій культурі. Молоде покоління українців дедалі більше орієнтується на західні цінності та стилі життя. Зокрема, поширення інтернету та соціальних мереж сприяє тому, що українці отримують доступ до глобальних культурних трендів, таких як музика, кіно, мода та мистецтво. Однак глобалізація породжує і певні культурні виклики. Існує ризик втрати національної ідентичності та унікальних культурних традицій в умовах домінування глобальних культурних стандартів. Водночас відбувається відродження та популяризація української мови, культури та історії, що можна розглядати як реакцію на глобалізаційні процеси і спробу зберегти національну самобутність в умовах глобальних змін. Глобалізація впливає також на соціальні структури та відносини в Україні. Зростання нерівності, зміни в робочих відносинах та соціальна мобільність є результатом економічних та політичних змін, пов'язаних із глобалізацією. З одного боку, відкриття ринку та залучення іноземних інвесторів створюють нові робочі місця і можливості для підвищення доходів. З іншого боку, багато українців залишають країну в пошуках кращого життя, що створює соціальні проблеми, пов'язані зі старінням населення та зниженням кваліфікованої робочої сили всередині країни.

Висновки. Глобалізація має багатовимірний вплив на Україну, створюючи як можливості, так і виклики. Економічна відкритість, політична інтеграція, культурні впливи та соціальні зміни формують сучасний образ країни, яка намагається знайти своє місце в складному і динамічному світі. Для України важливо збалансувати процеси глобалізації з потребою зберегти національну ідентичність, забезпечити стабільний економічний розвиток і політичну стабільність, а також підвищити рівень життя своїх громадян.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПОБУДОВА ТЕОРЕТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ МАЙБУТНЬОГО РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Побудова теоретичних моделей майбутнього розвитку людства є надзвичайно актуальною у світлі сучасних глобальних викликів, таких як зміни клімату, демографічні зрушення, розвиток технологій, урбанізація та соціальні трансформації. Глибоке осмислення можливих сценаріїв майбутнього дозволяє ефективніше планувати дії для подолання кризових явищ та забезпечення сталого розвитку.

Мета дослідження: розробка теоретичних моделей майбутнього розвитку людства, що враховують вплив ключових соціально-економічних, екологічних та технологічних факторів. Це дозволить прогнозувати можливі сценарії та формувати стратегії сталого розвитку, орієнтовані на гармонію між прогресом, справедливістю та екологічною стійкістю. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** дослідити сучасні тенденції та виклики глобального розвитку людства; розробити теоретичні моделі можливих сценаріїв майбутнього.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ стикається з безпрецедентними викликами, які вимагають стратегічного прогнозування та моделювання майбутнього розвитку людства. Основними чинниками, що впливають на розвиток, є прискорення технологічного прогресу, глобалізація, демографічні зміни, екологічні проблеми та соціальна нерівність. Одним із ключових напрямів дослідження є розробка сценаріїв, які враховують можливі варіанти розвитку технологій, включаючи штучний інтелект, біотехнології та відновлювану енергетику. Наприклад, оптимістичний сценарій передбачає інтеграцію технологій для покращення якості життя та вирішення екологічних проблем, тоді як песимістичний акцентує на ризиках, пов'язаних із неконтрольним використанням технологій і поглибленням нерівності. Важливим аспектом дослідження є врахування екологічних викликів, таких як кліматичні зміни, скорочення природних ресурсів і втрати біорізноманіття. Теоретичні моделі повинні пропонувати шляхи мінімізації негативного впливу людської діяльності на довкілля, включаючи перехід до циркулярної економіки, розвиток екологічно чистих технологій та створення стійких міських систем. Соціальні аспекти також є ключовими у побудові моделей майбутнього. Вони включають подолання нерівності, забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я та створення умов для соціальної гармонії. Інтеграція культурного, економічного та соціального розвитку є критично важливою для досягнення сталого майбутнього. Таким чином, побудова теоретичних моделей майбутнього розвитку людства має базуватися на багатофакторному аналізі сучасних тенденцій і викликів. Їхнє поєднання дозволить не лише передбачити можливі сценарії, але й забезпечити ефективні стратегії для досягнення сталого та гармонійного розвитку людства.

Висновки. Побудова теоретичних моделей майбутнього розвитку людства дозволяє оцінити сучасні виклики, спрогнозувати можливі сценарії та сформувати стратегії сталого розвитку. Врахування технологічних, екологічних і соціальних аспектів сприяє гармонійному співіснуванню людства з природою та адаптації до глобальних змін. Результати дослідження можуть бути основою для прийняття рішень, що забезпечать довгостроковий прогрес і стабільність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Соціальні підприємства можуть стати важливим інструментом для покращення життя вразливих груп населення та розвитку локальних громад. Однак, незважаючи на їхній потенціал, вони стикаються з численними труднощами, такими як брак фінансування, правова невизначеність і конкуренція з традиційними бізнесами. Дослідження цих проблем є важливим кроком до створення сприятливого середовища для соціального підприємництва в Україні.

Мета дослідження: виявлення основних перешкод, з якими стикаються соціальні підприємства, а також розробка рекомендацій для їх подолання. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** виявити основні проблеми, з якими стикаються соціальні підприємства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Соціальні підприємства в Україні стикаються з кількома суттєвими проблемами. По-перше, недостатнє фінансування ускладнює розвиток бізнесу та реалізацію соціальних проектів. По-друге, невизначеність законодавства створює правові перешкоди, які заважають підприємцям впевнено діяти. По-третє, конкуренція з традиційними бізнесами часто призводить до того, що соціальні підприємства не можуть запропонувати конкурентоспроможні ціни. Також є обмежений доступ до ринків і недостатня популяризація їхніх продуктів і послуг. Можливості вирішення цих проблем включають: покращення законодавчої бази для підтримки соціального підприємництва, створення спеціалізованих фондів та грантів для фінансування таких ініціатив, розвиток партнерств з державою та бізнесом для забезпечення стабільних ресурсів, а також проведення освітніх програм для підприємців з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності. Важливо також популяризувати соціальні підприємства через маркетинг, нові кампанії та залучати громаду до їхньої діяльності. Ці заходи можуть суттєво сприяти розвитку соціального підприємництва в Україні та вирішенню його основних проблем. Соціальні підприємці не можуть отримати доступ до державних програм або грантів, оскільки їхня діяльність не має чіткої категоризації. Фінансові труднощі-це одна значна перешкода. Крім того, низька обізнаність суспільства про соціальний бізнес означає, що люди не завжди готові підтримувати такі ініціативи. До того ж, соціальні підприємці часто стикаються з кадровим голодом, адже знайти кваліфікованих працівників, які поділяють соціальну місію та готові працювати за меншу винагороду, непросто. Незважаючи на ці виклики, соціальний бізнес має великий потенціал для вирішення важливих соціальних проблем, і з відповідною підтримкою він може стати значущою силою змін в Україні. Кадрові питання теж є значною проблемою для соціальних підприємств. Залучення кваліфікованих фахівців у цю сферу є не простим завданням, адже соціальні підприємства зазвичай не можуть запропонувати високі зарплати чи додаткові бонуси. Тому багато професіоналів, які могли б працювати у соціальному секторі, обирають більш вигідні пропозиції на комерційному ринку. Це призводить до нестачі кадрів, особливо у галузях, які потребують специфічних знань і навичок, таких як фінансовий менеджмент, маркетинг, стратегічне планування. Попри всі ці виклики, соціальний бізнес в Україні має великий потенціал для розвитку. Також є проблемою відсутність довіри та обізнаності з боку суспільства. Вони не завжди розуміють концепцію соціального бізнесу, плутаючи його з благодійністю або недержавними організаціями, що може знижувати рівень довіри та підтримки з боку потенційних клієнтів та партнерів. Соціальний бізнес не завжди отримує належної підтримки уряду, зокрема у вигляді податкових пільг.

Висновок. Соціальний бізнес має значний потенціал для вирішення суспільних та екологічних проблем, проте стикається з викликами у фінансуванні, конкуренції та низькою підтримкою. Лише завдяки спільним зусиллям соціальний бізнес зможе досягти сталого позитивного впливу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТУ МОЛОДІ

Актуальність дослідження. Сучасна молодь стикається з численними проблемами у формуванні цінностей, що визначають її поведінку та життєвий вибір. В умовах глобалізації та швидких соціальних змін важливо вивчити чинники, що впливають на процес формування ціннісного світу молоді, а також способи розвитку самосвідомості та моральних принципів.

Мета дослідження: виявити ключові чинники, що впливають на формування ціннісного світу молоді, та вивчити способи їх впровадження в освітній процес. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати сучасні тенденції у формуванні ціннісних орієнтирів молоді; визначити основні фактори, що впливають на ціннісні пріоритети молоді (родина, освіта, соціальні медіа, тощо); дослідити роль освітніх установ у формуванні морально-етичних цінностей молодого покоління.

Виклад основного матеріалу. Формування ціннісного світу молоді-важливий аспект соціалізації та самовизначення сучасного покоління. Ціннісні орієнтації не тільки визначають індивідуальну поведінку, а й впливають на згуртованість суспільства, стійкість до криз та адаптацію до глобалізації. Молоді люди стикаються з численними інформаційними потоками, технологічним прогресом і культурними змінами, що ускладнює їхній вибір між традиційними та новими цінностями. Одним із ключових чинників, що впливають на формування цінностей молодих людей, є сім'я. Це основне джерело соціалізації, де закладаються базові моральні принципи та етичні кодекси. Наприкладі батьків і близьких родичів молоді люди вчаться розрізняти добро і зло, почуття відповідальності, поваги до оточуючих і розуміння своїх соціальних ролей. Однак вплив сім'ї варіюється залежно від соціальних та економічних умов, що іноді може призводити до конфліктів між поколіннями. Другий важливий чинник-система освіти. Система освіти не тільки дає знання, а й слугує інструментом соціалізації та формування особистих цінностей. Навчальні заклади перебувають в унікальному становищі, щоб впливати на спосіб мислення молодих людей через навчальну програму, позакласні заходи та особистий підхід викладачів. Завдяки інтерактивним методам навчання, які сприяють розвитку критичного мислення, учні можуть краще зрозуміти важливість етичних норм, соціальної відповідальності та особистої ідентичності. Водночас важливо враховувати індивідуальні особливості учнів, щоб уникнути уніфікації цінностей і підтримати різноманітність. Соціальні мережі та інтернет також мають значний вплив на формування цінностей молоді. З одного боку, вони забезпечують доступ до глобальної культури і сприяють толерантності та обміну ідеями між людьми, що належать до різних культур. З іншого боку, соціальні мережі часто створюють спотворене уявлення про реальність, популяризуючи матеріалістичні та гедоністичні цінності, що може негативно позначитися на самооцінці та психічному здоров'ї молодих людей. Однак відповідальне використання цифрових медіа та розвиток медіаграмотності можуть стати важливим інструментом у формуванні стійких і конструктивних цінностей. Сьогодні молоді люди потребують підтримки та керівництва, щоб знайти баланс між традиційними та сучасними цінностями. У цьому контексті велике значення мають програми, спрямовані на розвиток таких особистісних компетенцій, як навички критичного мислення, емоційний інтелект і стресостійкість. Такі програми допомагають молодим людям орієнтуватися в складному інформаційному середовищі, ухвалювати виважені рішення та формувати цінності відповідно до їхніх життєвих цілей і переконань. Варто також зазначити, що культурні та релігійні традиції можуть мати значний вплив на формування ціннісного світу молоді. Багато молодих людей звертаються до культурних і духовних практик, як до джерела мудрості та моральних орієнтирів. Традиції можуть забезпечити стабільність у період соціальних змін, допомогти молодим людям зберегти свою ідентичність і моральний компас. Наприклад, такі цінності, як повага до старших, відповідальність перед суспільством і збереження сімейних уз, залишаються важливими для багатьох молодих людей, незалежно від їхнього культурного походження. Крім того, розвиток громадянського суспільства та активна участь молодих людей у соціальних ініціативах також формують їхній ціннісний світ. Волонтерські проекти, громадські організації та соціальні рухи допомагають молодим людям усвідомити свою роль у суспільстві та відповідальність за спільне майбутнє. Активна участь у цих ініціативах допомагає молодим людям розвинути почуття солідарності, соціальної відповідальності та співчуття до інших. Ці цінності є основою для побудови більш гармонійного та згуртованого суспільства, в якому молоді люди відіграють важливу роль. Таким чином, формування цінностей молоді залежить від багатьох чинників, включно з сім'єю, освітою, засобами масової інформації, культурою, релігією та громадською діяльністю. Важливо забезпечити гармонійний розвиток молоді, створивши умови для її моральної та духовної самореалізації. Це завдання складне і потребує співпраці різних соціальних інститутів. Успішне формування цінностей сприяє не тільки особистісному розвитку молодих людей, а й зміцненню суспільства в цілому.

Висновки. Формування цінностей молодих людей - це багатофакторний процес, на який впливають сім'я, освіта, соціальні мережі, культура, релігія та громадянська активність. Кожен із цих чинників робить свій внесок у формування морально-етичних орієнтирів молодих людей. Забезпечення гармонійного розвитку цінностей молоді сприяє її особистісній самореалізації та відповідальному ставленню до суспільства. Співпраця між різними соціальними інститутами зміцнює суспільство в цілому, даючи змогу молодим людям формувати стійкі цінності та успішно адаптуватися до сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ РІШЕНЬ БІЗНЕСМЕНА

Актуальність теми дослідження. Світ бізнесу постійно змінюється, стає все більш складним і непередбачуваним. Сучасні бізнесмени стикаються з величезною кількістю викликів. Світ бізнесу постійно змінюється, стає все більш складним і непередбачуваним. Сучасні бізнесмени стикаються з величезною кількістю викликів: глобалізація, цифрова трансформація, невизначеність. У таких умовах прийняття рішень стає одним з найважливіших навичок бізнесмена. Але прийняття рішень – це не просто вибір одного з варіантів. Це складний процес, який включає в себе аналіз інформації, оцінку ризиків, врахування етичних аспектів і багатьох інших факторів.

Мета дослідження: аналіз процесу прийняття рішень в бізнесі через призму філософії. Відповідно до даної теми виносимо такі **завдання:** дослідити зв'язок філософії та практики управління; охарактеризувати моделі управління рішеннями з точки зору філософії.

Виклад основного матеріалу. Філософія управління рішеннями бізнесмена – це галузь дослідження, яка вивчає, як філософські принципи та світогляд впливають на процеси прийняття рішень в бізнесі. Це не просто теоретична концепція, а практичний інструмент, який допомагає бізнесменам ставати більш усвідомленими, ефективними та етичними лідерами. Чому філософія важлива для бізнесу? Глибше розуміння себе та оточуючого світу: Філософія допомагає бізнесмену усвідомити свої цінності, мотивацію та бачення майбутнього. Покращення якості прийняття рішень: Філософські знання надають інструменти для аналізу складних ситуацій, оцінки альтернатив та вибору оптимального рішення. Розвиток лідерських якостей: Філософія сприяє формуванню таких якостей, як стратегічне мислення, емпатія, здатність до інновацій. Створення стійкого бізнесу: Філософські принципи допомагають створити бізнес, який не тільки приносить прибуток, але й позитивно впливає на суспільство та довкілля. Філософія і управління: на перший погляд, ці два поняття можуть здатися далекими один від одного. Однак, якщо заглибитися в суть, то стає очевидним, що вони тісно пов'язані. Філософія надає фундаментальні принципи, які можуть бути застосовані в управлінні організаціями. Філософія і управління нерозривно пов'язані. Філософія надає фундаментальні принципи, які можуть бути застосовані в практиці управління для досягнення більш високих результатів і створення більш стійких і успішних організацій. Чому філософія важлива для управління? Філософія допомагає визначити цінності організації та сформулювати чітку візію майбутнього. Це є основою для прийняття рішень та створення позитивної корпоративної культури. Етичні основи: Філософія надає етичні рамки для бізнесу, допомагаючи вирішувати моральні дилеми та будувати довіру. Стратегічне мислення: Філософські концепції, такі як системний підхід, допомагають бачити організацію як цілісний організм і розробляти довгострокові стратегії. Лідерство: Філософія розвиває лідерські якості, такі як емпатія, мудрість і здатність до інновацій. Інновації: Філософія заохочує критичне мислення і пошук нових ідей, що є ключовим для інноваційного розвитку. Створення моделі філософії управління рішеннями є важливим кроком для систематизації знань про зв'язки між філософськими принципами та практикою управління. Розробка моделі філософії управління рішеннями є складним і багатограним завданням. Однак, така модель може стати цінним інструментом для будь-якої організації, яка прагне досягти стійкого розвитку і досягти своїх цілей.

Висновки. Філософія управління рішеннями бізнесмена - це багатогранна концепція, яка поєднує в собі глибину філософської думки та практичність бізнесу. Вона виходить за межі традиційних підходів до управління, пропонуючи більш цілісний і гуманістичний погляд на прийняття рішень. Філософія як фундамент бізнесу: Філософія надає бізнесу не просто набір інструментів, а цільну систему цінностей, яка направляє всі його дії. Це дозволяє створити сильну корпоративну культуру, залучити та утримати талановитих співробітників, а також побудувати довгострокові відносини з клієнтами та партнерами. Важливість етики в бізнесі: Філософія підкреслює важливість етичних принципів у бізнесі. Етична поведінка підвищує довіру до компанії, захищає її репутацію і сприяє довгостроковому успіху. Соціальна відповідальність бізнесу: Філософія закликає бізнес до соціальної відповідальності, тобто до активної участі у вирішенні соціальних проблем. Такий підхід не тільки покращує імідж компанії, але й сприяє створенню більш справедливого і сталого суспільства. Загалом, філософія управління рішеннями бізнесмена є перспективним напрямком досліджень, який може внести значний вклад у розвиток теорії і практики управління.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

Актуальність теми дослідження. У наш час, коли різні країни та культури стають все більш взаємозалежними, ми бачимо, як наші особисті переконання, пов'язані з релігією та мораллю, впливають не тільки на наше життя, але й на те, як працює економіка та політика в усьому світі. Макс Вебер, відомий вчений, досліджував, як саме протестантські релігійні переконання вплинули на розвиток капіталізму. Його ідеї і досі актуальні, особливо коли ми стикаємося з глобальними проблемами, пов'язаними з економічним розвитком. Одним з ключових напрямів наукової діяльності було вивчення різних типів релігійної етики та їх впливу на формування ідеальних моделей поведінки людини.

Мета дослідження: проаналізувати яким чином релігійні вірування впливають на те, як люди розуміють свою роль у світі та яку діяльність вважають більш цінною. Відповідно до даної мети виносимо такі **завдання:** визначити поняття «ідеальна діяльність людини»; проаналізувати як різні релігії формують уявлення про діяльність людини; дослідити, як релігія впливає на організацію суспільства, економіку та політику.

Виклад основного матеріалу. Макс Вебер, один із найвидатніших соціологів свого часу, присвятив значну частину своїх досліджень взаємозв'язку між релігією та суспільством. Зокрема, його цікавило, як різні релігійні вірування впливають на економічне життя, соціальні структури та поведінку індивідів. Макс Вебер ввів поняття «ідеальний тип» для аналізу соціальних явищ. Ідеальна діяльність людини в контексті Макса Вебера має на увазі модель поведінки, яка відповідає певним релігійним принципам та ідеалам. Це не означає, що така поведінка є досконалою чи досяжною для кожної людини, а скоріше представляє собою позицію, до якої прагне віруюча людина. Ідеальна діяльність людини – це цікава концепція, яка протягом історії набула різних тлумачень. Вона описує таку діяльність, яка повністю відповідає внутрішнім потребам, цінностям людини, приносячи їй максимальне задоволення та розвиток. Кожна релігія має певну мету і цілі, це звісно впливає на те, як люди розуміють свою роль у світі. Релігії встановлюють певні моральні норми та правила поведінки, які допомагають людям відрізнити добро від зла. Це впливає на відносини з іншими людьми, ставлення до суспільства та природи, а також особистий розвиток. Але незважаючи на всі відмінності, між релігіями існує багато спільного. Макс Вебер виявив тісний зв'язок між протестантською етикою, а саме кальвінізмом та розвитком капіталізму. Він вважав, що релігія відіграла важливу роль у процесі раціоналізації суспільства. Протестантська етика, зокрема, сприяла розвитку раціонального мислення, планування та організації виробництва. Метою дослідження Макса Вебера було зрозуміти, як різні релігійні етики сприяли або стримували розвиток капіталізму. Наприклад, він досліджував: як протестантська етика з її акцентом на працьовитості, накопиченні та індивідуальній відповідальності сприяла розвитку підприємництва в Західній Європі; як релігійні вірування формують соціальні ієрархії, відносини між групами та індивідами. Він звертав увагу на те, як релігія може як об'єднувати людей, так і створювати розколи; як релігійні вірування впливають на те, як люди сприймають світ, себе та своє місце в ньому. Він вважав, що релігія є потужним інструментом соціального контролю та надає людям сенс життя. Вплив релігії на економіку. Багато релігій заохочують до працьовитості, чесності та відповідальності. Ці цінності можуть стимулювати економічне зростання. Деякі релігії допомагають нужденним, що може призвести до розвитку благодійних організацій. Вплив релігії на політику. Релігія формує моральні цінності суспільства, які впливають на політичні рішення. Багато релігій виступають за соціальну справедливість, що може впливати на політику в галузі розподілу багатства та соціальних програм, також релігійні закони можуть впливати на створення законів та соціальних норм. **Висновки.** Макс Вебер зробив значний внесок у розуміння того, як релігія формує ідеали людини та впливає на суспільство. Його дослідження продовжують бути актуальними і сьогодні, оскільки вони допомагають нам краще зрозуміти складний взаємозв'язок між вірою та культурою.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУСПІЛЬСТВА»

Актуальність теми дослідження. Комунікаційна культура є важливим аспектом соціального розвитку, оскільки вона впливає на взаємодію між людьми, формування громадської думки та розвиток соціальних інститутів. У сучасному світі, з огляду на глобалізацію та розвиток інформаційних технологій, розуміння комунікаційної культури стає особливо актуальним. Вона впливає на ефективність комунікації в різних сферах, зокрема в бізнесі, освіті та політиці.

Мета дослідження: аналіз сутності поняття комунікаційної культури, її складових, функцій та впливу на суспільство. Відповідно до мети формуються такі **завдання:** визначити основні складові комунікаційної культури; проаналізувати функції комунікаційної культури в суспільстві; дослідити вплив комунікаційної культури на соціальні відносини; вивчити роль інформаційних технологій у формуванні сучасної комунікаційної культури.

Виклад основного матеріалу. Складові комунікаційної культури: вербальні та невербальні засоби спілкування, етика комунікації, медіа-освіта. Функції комунікаційної культури: інформаційна, соціалізуюча, регулятивна, інтеграційна. Вплив на соціальні відносини: як комунікаційна культура сприяє розвитку толерантності, співпраці та порозуміння між різними соціальними групами. Роль інформаційних технологій: вплив соціальних мереж, мас-медіа та нових комунікаційних платформ на формування суспільної свідомості.

Висновки. Комунікаційна культура є критично важливою для розвитку суспільства. Вона сприяє формуванню здорових соціальних відносин, підвищенню рівня обізнаності та активності громадян. Сучасні інформаційні технології відкривають нові можливості для розвитку комунікаційної культури, але також ставлять нові виклики, пов'язані з дезінформацією та культурною глобалізацією.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЕТИКА В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Етика в підприємницькій діяльності є ключовим чинником, що визначає репутацію компанії та довіру споживачів. Сучасні споживачі все більше звертають увагу на соціальну відповідальність бізнесу, обираючи ті бренди, які дотримуються етичних стандартів. Дотримання етики допомагає уникнути юридичних проблем і штрафів, що може суттєво вплинути на фінансові результати компанії. Етичні практики сприяють створенню позитивного робочого середовища, що підвищує мотивацію та продуктивність працівників. В умовах глобалізації та жорсткої конкуренції етика стає важливим фактором для сталого розвитку бізнесу.

Мета дослідження: проаналізувати етику ринку в Україні. Відповідно до даної теми виносимо такі **завдання:** дослідити етику ринку в Україні; визначити вплив етики на підприємницьку діяльність.

Виклад основного матеріалу. Термін «підприємець» тісно пов'язаний з поняттям «ринку». Але ринок це не тільки те що багато хто розуміє як наявність певної кількості продавців, покупців на певний товар або послугу. Ринок – це складна система взаємовідносин, якій дотримуються свої правила і співвідношення. Ринкові відносини регулюються різнорідними канонами і нормативними актами. Підприємницька діяльність це не тільки робота і документами ресурсами товаром різними постачальницькими, збутовими процесами, це насамперед робота з людьми, персоналом фірми, партнерами фірми. Наскільки добре підприємець працюватиме з людьми настільки високими будуть його репутація і авторитет у світі бізнесу. Підприємництво це не тільки професія це покликання особлива властивість душі, що вимагає певного напряму думок, поведінки і стилю підприємництва це насамперед, культура. У державній академії управління й у багатьох економічних вузах України готують майбутніх фахівців в області управління менеджменту. Ринкові відносини в нашій країні припускають співробітництво нашої економічної системи зі світовим господарським процесом. Тут виникають певні труднощі, а саме у процесі роботи виявляються протилежні гуманітарно-психологічні начала в економіці нашої країни й країн Заходу. Колишній досвід роботи підприємців-співвітчизників із закордонними партнерами свідчить про те, що наші бізнесмени мають досить своєрідні уявлення про основні цінності ринку. Поряд з цією обставиною нестабільна політична ситуація в країні й не конвертованість національної валюти не дуже заохочують західних потенційних партнерів до вкладення коштів в економіку нашої країни. Спробуємо дослідити ті моменти, що переводять вітчизняний бізнес до розряду збиткових: У вітчизняних підприємств відсутні не тільки звичка, але і бажання прислужити, обслужити, зустріти й проводити клієнта доброзичливою посмішкою. Особливо ці риси виявляються в працівників сфери обслуговування (сервісу). І не дай боже товар справді виявиться гіршої якості, ніж було заявлено, а клієнт повернеться для його обміну, саме тут і проявиться вся «доброзичливість» сторони, що продає. Не випадково при наборі великої кількості персоналу в спільні підприємства (магазини, кафе, готелі) обов'язковою вимогою до претендентів є відсутність досвіду роботи в сфері обслуговування. Злість, що межує із брутальністю, нетерпимість, агресивна категоричність, нездорове бажання «фрозоптати», принизити. Іноземці відзначають підвищену конфліктність наших людей, небажання шукати компроміси. Більшість вітчизняних підприємців воліє працювати так, «щоб на життя вистачило», заробляючи по копійчці, повільно, але напевне. Тут спрацьовує комплекс «неповноцінності», непевності в своїх силах, покірність, страх піти ва-банк, ризикуючи втратити все. Елементарне боягузтво. Психологія не переможця, а того, хто вічно програє до початку гри. І разом з тим – надія на майже миттєве, казкове збагачення, але аж ніяк не віра у власні сили, відсутність наполегливості й навіть інтуїції. Рабська покірливість, чекання команди «зверху», непевність і запобігливість, що пояснюються, з одного боку, низьким рівнем життя і «спадщиною» від соціалістичного ладу, з іншого – непевністю в завтрашньому дні. Прагнення до відсутності здорової конкуренції, монополізація «ніш» ринку, з опорою на «блат» Одноосібне володарювання розвиває жорстокість. Відсутність іміджу ділової людини. Мати свій стиль – це не обов'язково бути одягненим у шикарний костюм-трійку, насамперед це виявляється в стилі мислення, умінні поводитися. На Заході з неохайно вдягнутою людиною справи вести не будуть, але з діловою людиною, одягнутою навіть у сорочку й джинси, багато солідних фірм укладатимуть контракти, тому що вона має імідж ділової людини. Як не дивно, але в умовах ринкової економіки обов'язковим є таке поняття, як воля. Воля припускає, що люди будуть свідомо, без тиску робити свій вибір, а також добровільно підуть на самообмеження. У процесі ринкової купівлі-продажу основним є компроміс між продавцем і покупцем. Крім того, ринкова економіка – це унікальний механізм, що дозволяє за допомогою конкуренції перетворити егоїстичні інтереси на суспільне благо. Тому існують певні моральні норми, що дозволяють знаходити ці компроміси. Перелічимо деякі з них: концепція «служіння суспільству», на якій повинна ґрунтуватися вся внутріфірмова політика, підтримувана як президентом фірми, так і персоналом, аж до найманих співробітників. Клієнт повинен одержати те, що бажає, за розумну плату. Багатство бізнесмена полягає не в грошах, а в справжній, захоплюючій справі. Ставлення до грошей повинне доходити практично до неповаги до них, неприйнятним є ставлення до них як до ідола, якому потрібно сліпо поклонятися. Гроші – це засіб для досягнення поставленої мети, не більше. Відсутність культу грошей робить підприємця вільним і розкріпаченим, дає можливість йти на розумний ризик. Нові цілі, прагнення до розв'язання чимраз масштабніших і складніших завдань – ось запорука успіху. Бізнес – це азарт, рух, процес, невмируще почуття здорового честолюбства. Чесність, щирість, сумлінність, відкритість – непорушні атрибути ділових взаємин. Найменша пляма на репутації бізнесмена може призвести як мінімум до фінансових втрат, як максимум – до банкрутства. В умовах здорової конкурентоспроможності чесним бути вигідно. Із чесним бізнесменом хочуть співпрацювати багато фірм, як солідних, так і молодих, здатних внести в ділову практику щось нове й оригінальне.

Висновки. Етика в підприємницькій діяльності є невід'ємною складовою успішного бізнесу. Дотримання етичних норм не лише сприяє формуванню позитивного іміджу компанії, але й зміцнює довіру споживачів, партнерів та працівників. Етичні принципи допомагають уникати юридичних ризиків і сприяють стабільному розвитку підприємства в умовах конкурентного середовища. Впровадження етичних стандартів у бізнес-практики веде до покращення корпоративної культури, підвищення мотивації співробітників та, врешті-решт, до досягнення стійкого успіху на ринку. Таким чином, етика є не лише моральним обов'язком, а й стратегічною перевагою для сучасних підприємств.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВПЛИВ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження. Антична філософія є однією з найважливіших основ, на яких вибудовувалася європейська культура та філософія. Вплив її ідей простежується протягом століть у різних регіонах, зокрема в Україні. На тлі сучасного відродження інтересу до філософських традицій та дослідження витоків національної ідентичності, тема впливу античної думки на формування української філософської культури є надзвичайно актуальною. Це дослідження дозволяє краще зрозуміти, як ідеї античних філософів впливали на розвиток наукової, релігійної та культурної спадщини в Україні, формуючи світоглядні основи української інтелектуальної еліти в різні історичні періоди.

Мета дослідження: вивчення впливу античної філософії, зокрема філософських шкіл Платона, Арістотеля та стоїків, на розвиток української філософської думки та культури. Важливо з'ясувати, як ідеї античної філософії були адаптовані в Україні, а також проаналізувати їхнє відображення у творчості українських мислителів від доби Київської Русі до барокового періоду та пізніше, у добу національного відродження. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** вивчити вплив античної філософії; як ідеї античної філософії були адаптовані в Україні; проаналізувати відображення у творчості українських мислителів.

Виклад основного матеріалу. Антична філософія, яка виникла в Греції у VI столітті до нашої ери, відіграла ключову роль у формуванні європейської культурної традиції. Ідеї Платона, Арістотеля, Сократа, Епікура та стоїків визначали розвиток філософських, моральних і політичних доктрин протягом століть. Після розпаду Римської імперії та формування Візантійської держави, яка на тривалий час стала основним центром античної культурної спадщини, ці ідеї поступово почали проникати й на терени Київської Русі. З поширенням християнства на Русі та прийняттям Володимиром Великим християнської віри в 988 році, вплив візантійської культури, яка зберігала античні традиції, значно посилювався. Перші переклади античних філософських творів на слов'янські мови сприяли формуванню інтелектуальної культури Київської Русі. Одним із перших філософів Київської Русі, хто опрацював античну спадщину, був Іларіон Київський, який у своїх творах спирався на християнську та античну традиції. У період бароко, який припадає на XVII-XVIII століття, антична філософія набула нового значення в контексті розвитку української філософської культури. Важливу роль у цьому відіграла Києво-Могилянська академія, де викладалися твори Арістотеля, Платона та інших античних мислителів, які стали основою для роздумів українських філософів. Вплив Арістотеля особливо помітний у працях професорів академії, таких як Інокентій Гізель та Феофан Прокопович. Вони, з одного боку, пропагували християнське вчення, а з іншого – активно використовували логічні та метафізичні концепції античних мислителів для осмислення філософських питань. Григорій Сковорода, один із найбільш відомих українських філософів XVIII століття, також підпав під вплив античної думки, зокрема ідей Платона та стоїцизму. Його філософія, яка поєднувала християнські й античні погляди, особливо підкреслювала важливість внутрішнього духовного пошуку та гармонії між матеріальним і духовним світом. Сковорода розглядав життя як шлях до самопізнання, що має багато спільного з античними уявленнями про душу та її прагнення до істини. Пізніше, у XIX столітті, національне відродження в Україні також було тісно пов'язане з переосмисленням античної спадщини. Ідеї демократії, свободи, моральних і етичних цінностей, закладені в античній філософії, стали важливими для розвитку національної ідентичності та боротьби за незалежність. **Висновки.** Антична філософія відіграла визначальну роль у розвитку української філософської думки та культури. Її ідеї проникли в Україну через Візантію, особливо після прийняття християнства, і стали важливою частиною інтелектуального спадку Київської Русі та пізнішої української культури. Києво-Могилянська академія та мислителі епохи бароко збагачували свої твори ідеями Платона та Арістотеля, створюючи основу для нових філософських роздумів. Григорій Сковорода й інші українські мислителі продовжували переосмислювати античні концепції, поєднуючи їх із християнськими ідеями, що сприяло формуванню унікальної української філософської традиції. Антична філософія не лише заклала основи української інтелектуальної культури, але й сприяла розвитку національної свідомості та культурної ідентичності, що стало актуальним під час національного відродження України у XIX столітті. Таким чином, дослідження впливу античної філософії на українську культуру дозволяє глибше зрозуміти процеси культурного та філософського розвитку країни, що мають значення і сьогодні, у контексті відродження національних традицій та інтелектуального спадку України.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

КЛАСИЧНИЙ ПЕРІОД У РОЗВИТКУ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ: ВНЕСОК СОКРАТА, ПЛАТОНА ТА АРИСТОТЕЛЯ

Актуальність теми дослідження. Класичний період античної філософії, представлений видатними мислителями Сократом, Платоном та Аристотелем, що заклали основи європейської філософії та науки. Ідеї цих філософів не тільки визначили розвиток античної думки, але й сформували ключові етичні, політичні та логічні концепції, що залишаються актуальними й сьогодні для аналізу суспільних процесів і природи людини. Їхні вчення стали невіддільною частиною сучасної філософії, науки та етики, допомагаючи глибше зрозуміти фундаментальні питання буття, моралі, пізнання, а також сутність політики. Дослідження цього періоду дозволяє краще усвідомити джерела сучасної європейської культури та наукового мислення.

Мета дослідження: аналіз філософських систем Сократа, Платона та Аристотеля. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** дослідити основні філософські ідеї Сократа, включаючи його метод діалогу та метод майевтики; проаналізувати філософію Платона, зокрема його вчення про ідеї, теорію пізнання та політичні погляди; розглянути філософську систему Аристотеля, включаючи його етику, логіку, метафізику та погляди на науку; визначити спільні та відмінні риси у філософських підходах цих мислителів; оцінити значення їхніх концепцій для розвитку сучасної філософії та науки.

Виклад основного матеріалу. Класичний період античної філософії, представлений Сократом, Платоном і Аристотелем, є наріжним каменем західної філософської традиції. Їхні вчення охоплюють етику, політичну філософію, метафізику та наукову методологію, які продовжують впливати на сучасну науку і суспільні уявлення. Ці мислителі не тільки розвинули системи поглядів, що пояснюють сутність буття і природу знання, але й сприяли розвитку методів пізнання, раціонального мислення і самопізнання, актуальних і сьогодні. Сократ відомий як один із перших філософів, що поставив під сумнів уявлення про знання, що існували в його час. Він намагався навчити людей мислити та правильно вести. Його метод діалогу, або майевтика, полягав у тому, щоб шляхом обговорення будь-якого предмета подати визначення того, котре буде виражене в понятті, а саме задавати співрозмовнику запитання, спонукаючи його розмірковувати, ставити під сумнів і знаходити власні відповіді. Сократ вперше вивів знання на рівень поняття, його метод переслідує досягнення понятійного знання, а це і є прямим свідченням раціоналістичної орієнтації Сократа. Цей підхід був частиною ширшої етичної філософії Сократа. Він переконував, що моральна поведінка базується на знанні добра, а зло виникає лише через його незнання. Отже, пізнання моральних цінностей було для Сократа важливішим за будь-які зовнішні блага, і він закликав людей «пізнати самого себе». Його метод і моральні принципи згодом стали основою для розвитку етичної думки в античності та вплинули на подальші етичні вчення. Учень Сократа – Платон, розвинув свій власний філософський світогляд, зосередившись на пошуку абсолютної істини та справедливості. Його теорія ідей є однією з найвідоміших концепцій в історії філософії. Платон стверджував, що існують дві реальності: світ матеріальних об'єктів і світ ідей (ейдосів). Ідеї є вічними і незмінними сутностями, прообразами всіх речей, які ми бачимо навколо. Пізнання, на його думку, полягає в «пригадуванні» цих ідей, які душа споглядала до втілення в тілі. У своїй політичній філософії Платон прагнув створити ідеальну модель держави, яка базувалася б на ієрархії здібностей і чеснот. У своїй праці «Держава» він описав суспільство, де найвищою цінністю є справедливість, а правити повинні філософи, як люди, здатні до досягнення істинних ідей. Платон був переконаний, що саме філософи можуть бачити істинну природу речей і на цій основі управляти державою. Учень Платона був Аристотель, який розробив власну філософську систему, що значно відрізнялася від вчення його вчителя. Він відкинув концепцію окремого світу ідей, вважаючи, що істина криється в самих речах. Метафізика Аристотеля зосереджена на вивченні буття як такого, сутності речей. Він розробив концепцію субстанції та чотирьох причин (матеріальна, формальна, дієва та кінцева), які пояснюють виникнення і розвиток будь-якої речі. Аристотель також є засновником формальної логіки – науки про правила мислення, яку він систематизував у вигляді теорії силлогізмів. Ця логіка стала основою наукового методу і використовувалася протягом століть у багатьох галузях знання. Хоча Сократ, Платон та Аристотель розвивали філософські системи з різними акцентами, їхні погляди мають певні спільні риси. Всі троє філософів зосереджувалися на пошуку істини та моральної досконалості як мети життя. Сократ через майевтику шукав істину всередині особистості; Платон вважав, що вона знаходиться у світі ідей, а Аристотель – у природі речей. Відмінності між ними можна побачити у підходах до пояснення реальності: Сократ і Платон були більше орієнтовані на метафізичні питання, тоді як Аристотель віддавав перевагу емпіричному пізнанню і науковому підходу. Концепції Сократа, Платона та Аристотеля залишаються актуальними і сьогодні. Сократів метод діалогу вплинув на розвиток критичного мислення і етики, закликаючи до постійного самопізнання. Платоніва теорія ідей є підґрунтям для багатьох метафізичних концепцій у філософії, а його політичні ідеї стали основою для вчень про ідеальну державу та справедливе правління. Аристотелівська система логіки залишається важливою у сучасних науках, а його етичне вчення про чесноти формує основу для багатьох сучасних етичних теорій. Сучасні науки використовують його принципи системного підходу, причинності та спостереження.

Висновки. Дослідження філософських концепцій Сократа, Платона та Аристотеля показує значущість їхніх ідей у формуванні основ європейської філософії, етики та науки. Ідеї цих мислителів встановили підвалини для пошуку істини, осмислення природи реальності та моральних цінностей, що залишаються актуальними й сьогодні. Сократ заклали основи етичної самосвідомості та критичного мислення через свій метод діалогу, Платон представив

метафізичну концепцію ідей, що вплинула на розвиток ідеалістичних теорій, а Аристотель створив систематичний підхід до логіки та наукового знання, що заклало основи емпіричної науки. Всі троє філософів спільно зосереджувалися на моральній досконалості та раціональному осмисленні реальності, що й донині сприяє розумінню людини та суспільних процесів у філософії та науці.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ БОРОТЬБИ ЗА ПРАВА ЖІНОК У МУСУЛЬМАНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження. Боротьба за права жінок у мусульманському суспільстві обумовлена прагненням забезпечити гендерну рівність, доступ до освіти, працевлаштування та свободу вибору. У сучасному світі дедалі більше жінок у цих суспільствах піднімають голос за рівні права, що стикається як із підтримкою реформаторських сил, так і з опором традиціоналістів, які прагнуть зберегти усталені соціальні норми.

Мета дослідження: аналіз сучасного стану прав жінок у мусульманських суспільствах. Відповідно до даної мети, виносимо такі **завдання:** проаналізувати історичні та культурні особливості становища жінок у мусульманських країнах та їх вплив на сучасні гендерні відносини; оцінити законодавчі та соціальні обмеження, що перешкоджають реалізації прав жінок у різних мусульманських суспільствах; вивчити роль релігійних інститутів у формуванні уявлень про права та свободи жінок; визначити основні бар'єри та виклики на шляху до гендерної рівності.

Виклад основного матеріалу. Історичні та культурні особливості становища жінок у мусульманських країнах суттєво вплинули на сучасні гендерні відносини в цих суспільствах. Традиційні ісламські норми та канони, закріплені в шаріаті, регулюють багато аспектів громадського і сімейного життя жінок. І хоча Коран проголошує певні права для жінок, їх трактування часто залежить від місцевих культурних особливостей та релігійних інтерпретацій, що формують різні рівні обмежень та можливостей у різних країнах. З історичної точки зору, роль жінок в ісламських суспільствах змінювалася залежно від епохи та соціальних умов. Наприклад, у деяких країнах, таких як Єгипет чи Туреччина, починаючи з ХХ століття, жінки здобули більше можливостей для участі в громадському житті. Однак у багатьох інших регіонах, зокрема в Саудівській Аравії чи Афганістані, зберігається жорстка патріархальна система, яка обмежує права жінок через суворе тлумачення шариату. У мусульманських суспільствах права жінок часто обмежуються як на законодавчому рівні, так і через соціальні норми та релігійні інтерпретації. У багатьох країнах ісламського світу діють закони, засновані на шаріаті, які регулюють питання шлюбу, розлучення, опіки над дітьми та успадкування майна, нерідко ставлячи жінок у менш вигідне становище порівняно з чоловіками. Законодавчі обмеження включають: 1. Обмежений доступ до працевлаштування та освіти. У деяких країнах, таких як Афганістан, жінкам забороняють навчатися або працювати на певних посадах. 2. Заборона на участь у політичному житті. Наприклад, у Саудівській Аравії до 2015 року жінки не могли брати участь у виборах, а їхні права залишаються обмеженими попри деякі реформи. 3. Сімейні закони, що обмежують права жінок у шлюбі й розлученні. У багатьох мусульманських країнах чоловік має більше прав у випадках розлучення чи опіки над дітьми. 4. Обмеження пересування без супроводу чоловіка або дозволу опікуна, що й досі діє в ряді консервативних країн. Соціальні обмеження відображаються через: 1. Патріархальні традиції та соціальний тиск, що нав'язують певні ролі жінкам і обмежують їхню самореалізацію. 2. Вимоги до дотримання дрес-коду (наприклад, носіння хіджабу чи нікабу), що контролюють зовнішність і поведінку жінок у суспільстві. 3. Стигматизацію активісток і правозахисниць, які виступають за гендерну рівність, що ускладнює просування реформ. 4. Вплив релігійних лідерів, які нерідко виступають проти змін, вбачаючи в них загрозу традиційним цінностям. Незважаючи на ці перешкоди, у деяких мусульманських країнах спостерігаються поступові реформи. Наприклад, у Саудівській Аравії дозволили жінкам керувати автомобілем, а в Тунісі прийнято прогресивні закони щодо прав жінок на спадщину. Релігійні інститути відіграють ключову роль у формуванні уявлень про права та свободи жінок у мусульманських суспільствах, часто визначаючи межі допустимого з релігійної точки зору. Ісламське право (шаріат), засноване на Корані та Сунні, регламентує як особисті, так і громадські аспекти життя жінок, включаючи питання шлюбу, спадщини та суспільної поведінки. Проблема полягає у тому, що в ряді країн релігійні догми мають пріоритет над світськими законами, що обмежує можливості жінок брати участь у політичному житті та реалізовувати свої права на рівні з чоловіками. У таких країнах, як Саудівська Аравія та Іран, релігійні інститути мають значний вплив на політичні структури, забезпечуючи відповідність законів нормам шариату. Водночас ісламський фемінізм прагне переосмислити релігійні норми з акцентом на гендерну рівність, проте такий підхід все ще зустрічає опір у консервативних колах. Роль духовенства та контроль за дотриманням норм шариату обмежують громадські та економічні можливості жінок, навіть якщо на конституційному рівні права людини декларуються (наприклад, в Ісламській декларації прав людини 1990 року). Таким чином, хоча релігійні інститути забезпечують збереження духовних цінностей, вони також часто стають бар'єром для розширення прав і свобод жінок, що вимагає нових підходів для гармонізації релігійних традицій із сучасними стандартами прав людини. Основні бар'єри та виклики на шляху до гендерної рівності в мусульманських суспільствах включають правові, соціальні та культурні фактори, які обмежують права жінок. До ключових викликів належать: 1. Законодавчі обмеження. У деяких країнах закони базуються на шаріаті, що обмежує свободу жінок, зокрема у питаннях шлюбу, розлучення та опіки над дітьми. Наприклад, відсутність права на рівний доступ до власності або спадщини часто дискримінує жінок. 2. Соціальні та культурні бар'єри. Патріархальні традиції та стереотипи обмежують участь жінок у суспільному та економічному житті. Жінки часто стикаються з тиском залишатися в домашній сфері, а також з політичним відчуженням та економічною залежністю від чоловіків. 3. Обмежений доступ до освіти та роботи. У ряді мусульманських країн рівень неписьменності серед жінок залишається високим. Обмежений доступ до освіти та ринку праці підсилює соціальну нерівність, що ускладнює можливості для економічної самореалізації жінок. 4. Насильство та правова незахищеність. Домашнє насильство та сексуальні домагання залишаються критичними проблемами, при цьому багато жінок не мають доступу до ефективних механізмів захисту.

Висновки. Актуальність боротьби за права жінок у мусульманському суспільстві залишається надзвичайно високою, оскільки численні виклики обмежують розвиток рівноправного суспільства. Незважаючи на певний прогрес у деяких країнах, жінки все ще стикаються з законодавчими обмеженнями, соціальними стереотипами та культурними нормами, що обмежують їхні можливості та права. Законодавчі обмеження ускладнюють доступ жінок до праці, політики, освіти, а традиційні культурні норми стримують їх участь у суспільному житті. Соціальні стереотипи відтворюють патріархальні моделі, знецінюючи роль жінки як самостійної особистості, що обмежує її самореалізацію, впливає на психічне здоров'я та безпеку. Тому боротьба за права жінок у мусульманському суспільстві є не лише питанням рівності, а й шляхом до стабільного розвитку громад. Необхідні глобальні й національні зусилля для подолання цих бар'єрів, а також об'єднання міжнародних організацій, держав і громадянського суспільства для захисту прав жінок та їхньої самореалізації.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ, ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження. Філософія економіки відіграє ключову роль у формуванні стратегій соціального управління, оскільки дозволяє зрозуміти основні цінності та принципи, які лежать в основі економічних рішень. Вона допомагає аналізувати взаємозв'язок між економічними процесами та соціальним благополуччям, що є особливо важливим у сучасному світі. Актуальність теми зростає в умовах глобалізації та соціально-економічних викликів, які потребують нових підходів до управління. Розробка ефективних стратегій соціального управління на основі філософських роздумів може сприяти більш справедливому і сталому розвитку суспільства.

Мета дослідження: аналіз філософських основ економіки для розробки ефективних стратегій соціального управління, що сприяють сталому розвитку суспільства. Відповідно до мети формуємо такі **завдання:** дослідити основні філософські концепції, що впливають на економічні процеси, та їх зв'язок з соціальними відносинами; вивчити антропологічний вимір економіки; проаналізувати неекономічний аспект економіки.

Виклад основного матеріалу. Українська філософія економіки формує розуміння ключових понять, які визначають прийняття економічних рішень і їхній вплив на суспільство. Однією з найважливіших концепцій є соціальна справедливість. Після розпаду Радянського Союзу Україна зіткнулася з багатьма викликами, серед яких висока нерівність у розподілі доходів і доступі до ресурсів. Справедливий розподіл благ має вирішальне значення для зменшення соціальної напруженості та забезпечення загального добробуту. Ідея справедливості означає, що кожен повинен мати можливість реалізувати свої економічні права та потреби, що є особливо важливим для вразливих груп населення, таких як домогосподарства з низьким рівнем доходу, ветерани та внутрішньо переміщені особи. В Україні економічна свобода набула нового значення після Революції Гідності 2014 року, коли суспільство стало більш відкритим до змін. Це створює позитивний імпульс для економічного зростання. Однак свобода вибору має бути збалансована відповідальністю. Надмірна конкуренція без дотримання етичних стандартів може призвести до виникнення монополій і корупції, що шкодить не лише економіці, а й суспільству в цілому. Соціальна відповідальність є важливим аспектом сучасної економіки. Починаючи з 2014 року, в Україні зросло усвідомлення важливості корпоративної соціальної відповідальності. Компанії, які дотримуються етичних стандартів, здобувають довіру споживачів і покращують свою репутацію на ринку. Такі ініціативи включають підтримку соціальних проєктів, екологічних програм і благодійність, що, в свою чергу, позитивно впливає на економічні показники. Антропологічний аспект економіки вивчає, як людська природа та соціальні звички впливають на економічні процеси. Прагнення до набуття матеріальних благ пов'язане з потребою у соціальному визнанні та самореалізації. В Україні зростає інтерес до підприємництва, особливо серед молоді, яка намагається реалізувати свої ідеї і здобути визнання. В українській культурі існує глибока традиція співпраці, що знаходить своє відображення в розвитку кооперативів, особливо в аграрному секторі. Коли фермери об'єднуються, щоб розділити ресурси та ризики, вони можуть досягти кращих результатів на ринку. В українському суспільстві сьогодні існує баланс між конкуренцією і співпрацею. Нові форми бізнес-партнерства, такі як кластери, дозволяють підприємцям спільно вирішувати проблеми, адаптуватися до змін у ринкових умовах і досягати спільних цілей. Некономічні аспекти економіки також відіграють важливу роль у формуванні економічної активності. Соціальні фактори, такі як рівень освіти, доступ до охорони здоров'я і соціальна структура, мають безпосередній вплив на економічний розвиток. В Україні зростає усвідомлення важливості інвестицій у людський капітал. Програми розвитку навичок, доступ до освіти та медичних послуг мають значний вплив на зростання продуктивності праці та загальний добробут населення. Наприклад, в Україні зростає інтерес до місцевої продукції та екологічно чистих товарів. Споживачі стають більш обізнаними і прагнуть підтримувати виробників, які дотримуються екологічних стандартів. Ця тенденція також призводить до розвитку сталого бізнесу та екологічних ініціатив. Зміна клімату, забруднення навколишнього середовища і виснаження природних ресурсів вимагають нових підходів до управління. Підписавши Паризьку угоду, Україна висловила свою прихильність до сталого розвитку. Це має вплив на політику, бізнес-стратегії та повсякденне життя громадян. Компанії починають впроваджувати екологічно чисті технології, які не лише допомагають захистити навколишнє середовище, але й відкривають нові ринки для екологічно чистої продукції.

Висновки. Філософські концепції, антропологічний вимір та неекономічні аспекти економіки є важливими для розуміння сучасних економічних процесів в Україні. Розробка стратегій, які враховують ці елементи, допоможе досягти більш справедливого, сталого і успішного розвитку суспільства. Усі учасники економічного процесу – від держави до підприємців і споживачів – мають усвідомлювати свою роль у формуванні економічного середовища, яке відповідає потребам суспільства, забезпечуючи не лише економічне зростання, а й соціальне благополуччя.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД МИСЛИТЕЛІВ В ЕКОНОМІЦІ

Актуальність теми дослідження. Дослідження філо- совських поглядів мислителів дозволяє нам зрозуміти, як різні світоглядні позиції впливають на формування економічних систем та як ці системи, в свою чергу, формують наше суспільство і майбутнє.

Мета дослідження: розуміння поглядів мислителів різних епох в економіці. Відповідно до мети формуюмо такі **завдання:** дослідити поняття економіки з позиції філософського погляду; проаналізувати погляди мислителів різного періоду на проблему економіки.

Виклад основного матеріалу. Економіка як наука та сфера діяльності завжди викликала інтерес у філософів різних епох. Вона впливає не тільки на матеріальний добробут, але й на соціальні структури, мораль та політику. Філософський підхід до економіки дозволяє досліджувати не лише механізми ринкових процесів, а й їхні етичні, соціальні та культурні наслідки. У цьому рефераті дослідимо, як мислителі різних історичних періодів аналізували економічні питання, від античних часів до сучасності, намагаючись знайти відповідь на питання, якою має бути справедлива економічна система. Одним із перших філософів, який звернув увагу на економічні питання, був Аристотель. Він у своїй праці «Політика» розрізняв економіку та хрематистику. Економіка, на його думку, полягала в раціональному управлінні домогосподарством з метою забезпечення потреб. Хрематистика ж була спрямована на безмежне накопичення багатства, що Аристотель вважав аморальним. Його погляди були етично орієнтованими – він наголошував на важливості справедливості в розподілі ресурсів та на тому, що економіка має слугувати загальному благу. Інший античний філософ, Платон, у своєму творі «Держава» також розглядав економічні питання крізь призму справедливості. Він пропонував модель суспільства, де влада і ресурси належать «філософам-царям», а приватна власність обмежена. Платон стверджував, що економічна нерівність руйнує суспільну гармонію, тому він підтримував колективні підходи до розподілу благ. У середньовічний період економічні погляди були тісно пов'язані з християнською етикою. Наприклад, Фома Аквінський розвинув ідею «справедливої ціни», згідно з якою ціна товару має відповідати його реальній вартості та не повинна експлуатувати покупця чи продавця. Він також засуджував лихварство, вважаючи отримання відсотків на позики морально неприйнятним. У середньовічному суспільстві економічна діяльність повинна була відповідати релігійним і моральним нормам, що зумовлювало обмеження на ринкові механізми. Епоха Відродження та Просвітництва принесла нові підходи до економіки. Одним із перших філософів, який змінив погляд на приватну власність та економічні відносини, був Джон Локк. Він стверджував, що людина має природне право на власність, якщо вона доклала до неї праці. Локк підкреслював важливість індивідуальних свобод і вважав, що приватна власність є фундаментом для розвитку суспільства. Засновник класичної економічної теорії Адам Сміт у своїй праці «Багатство народів» розробив концепцію ринкової економіки, заснованої на принципі «невидимої руки». Сміт вважав, що, коли люди переслідують власні економічні інтереси, вони сприяють загальному добробуту суспільства. Він також підкреслював значення конкуренції, поділу праці та вільного ринку як механізмів підвищення продуктивності та економічного зростання. Таким чином, у поглядах Сміта ми бачимо перехід до більш матеріалістичного і раціонального підходу до економіки, де головним стає питання ефективності. Карл Маркс у XIX столітті запропонував радикально інший погляд на економічні відносини. У своїй праці «Капітал» він критикував капіталізм за експлуатацію робітників і зосередження багатства в руках небагатьох. Маркс вважав, що основним конфліктом в економіці є протиріччя між капіталістами, які контролюють засоби виробництва, та робітничим класом, що продає свою працю. На його думку, капіталізм неминуче призводить до економічної нерівності, а справедливий розподіл ресурсів можливий лише через соціалізацію виробництва і скасування приватної власності на засоби виробництва. У XX столітті питання державного регулювання економіки та свободи ринку набули великого значення. Джон Мейнард Кейнс, представник кейнсіанства, стверджував, що ринок не завжди здатний самостійно забезпечити рівновагу, особливо під час криз. Він вважав, що держава повинна активно втручатися в економіку через фінансову політику для стабілізації економічних коливань. На противагу йому, Фрідріх Хайєк, представник австрійської школи економіки, був прихильником мінімального втручання держави. Він попереджав, що надмірне регулювання призводить до порушення свободи та економічної неефективності. Для Хайєка ринкова економіка була найбільш природним механізмом, що дозволяє людям вільно обирати та ефективно використовувати ресурси. Економічні питання завжди були предметом філософських роздумів, починаючи з античності й до сучасності. Філософи досліджували не лише матеріальну сторону економіки, але й її моральні та соціальні наслідки. Від Аристотеля і Платона, які шукали баланс між моральністю і економічною діяльністю, до Маркса і Сміта, які аналізували економіку через призму класових конфліктів або ринкової ефективності, погляди мислителів суттєво вплинули на розвиток економічних теорій. Сучасна філософія продовжує досліджувати питання взаємодії ринку і держави, піднімаючи питання соціальної справедливості та економічної свободи, що залишається актуальним і сьогодні.

Висновки. Філософська сфера завжди була глибоко пов'язана з етичними, соціальними та політичними аспектами суспільства. Від античності до сучасності філософи намагалися знайти баланс між матеріальними інтересами та моральними цінностями, аналізуючи економіку як інструмент забезпечення загального блага. Аристотель і Платон підкреслювали важливість справедливості та етики в економіці, а Маркс і Сміт розглядали економічні процеси через призму суспільних відносин і класових конфліктів. Сучасні підходи, такі як кейнсіанство і погляди Хайєка, розвивають питання про роль держави в регулюванні ринку і досягають економічної рівноваги.

Таким чином, філософія економіки залишається актуальною для розуміння сучасних економічних викликів і пошуку шляхів до соціальної справедливості та економічної.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ФІЛОСОФІЯ СМЕРТІ ТА БЕЗСМЕРТЯ

Актуальність теми дослідження. Тема смерті завжди була центральною у філософських дискусіях, оскільки торкається одного з найглибших екзистенційних страхів людини – страху перед кінцевістю. Питання про смерть та можливе безсмертя є актуальними як для античних, так і для сучасних філософів, оскільки вони безпосередньо впливають на розуміння сенсу життя, етичних виборів і місця людини у світі. Аналіз цих питань допомагає усвідомити, як різні підходи до смерті можуть змінювати ставлення до життя і допомогти подолати страх перед невідомим.

Мета дослідження: вивчення різних філософських концепцій смерті та безсмертя, їх впливу на розуміння природи людського життя та того, як ці ідеї можуть допомогти людині подолати страх перед невідомим і знайти сенс у своєму існуванні. Відповідно до мети виносимо такі **завдання:** проаналізувати античні філософські уявлення про смерть і безсмертя, зокрема концепції Платона та епікурейців, які відображають дуальність поглядів на смерть як на перехід до вищої реальності або на кінець існування; дослідити релігійні уявлення про смерть і безсмертя, зокрема християнські та східні (індуїзм, буддизм), які висвітлюють вплив віри у вічне життя або реінкарнацію на моральні та етичні переконання людини; розглянути підхід екзистенціалістів до смерті як межі існування, що підкреслює важливість усвідомлення кінцевості для автентичного життя; оцінити сучасні філософські ідеї, зокрема дуалізм і трансгуманізм, які піднімають питання про можливість безсмертя через технології та цифровізацію свідомості.

Виклад основного матеріалу. Тема смерті та безсмертя завжди була центральною у філософських роздумах, адже вона торкається глибоких екзистенційних питань та страхів людини. Античні філософи, такі як Платон та епікурейці, по-різному трактували смерть. Платон розглядав смерть як перехід душі до ідеального світу, де вона продовжує існувати поза межами фізичного тіла. Для нього душа є безсмертною, і тому смерть не є кінцем, а лише переходом до іншого стану буття. Натомість епікурейці, зокрема Епікур, заперечували страх смерті, вважаючи її абсолютним кінцем існування. Оскільки після смерті немає ні болю, ні відчуттів, боятися її, на думку Епікура, безглуздо. Такий підхід наголошує на важливості насолоди життям та звільнення від екзистенційних страхів, що стає основою для багатьох сучасних матеріалістичних філософій. У християнській філософії смерть трактується як перехід до вічного життя. Згідно з християнським віровченням, після смерті душа переходить у вічне існування в Божому Царстві. Це бачення впливає на моральні та етичні засади віруючих, адже життя стає підготовкою до вічності, і кожен вчинок має значення для життя після смерті. Крім християнства, інші релігії, такі як буддизм та індуїзм, пропонують власні концепції, пов'язані з реінкарнацією та законом карми. У цих релігійних традиціях смерть не є остаточним кінцем, а лише черговим етапом у циклі перероджень. Поняття карми та реінкарнації заохочує людину до вдосконалення у кожному житті, що створює тісний зв'язок між життям і смертю, де кожен вчинок має наслідки у наступних втіленнях. Екзистенціалістські філософи, такі як Сартр, Камю та Гайдеггер, звертаються до смерті як до центрального аспекту людського існування, який вказує на його кінцевість. Мартін Гайдеггер розглядає смерть як межу, що дозволяє людині усвідомити свою обмеженість у часі та спонукає жити автентично. Він вводить поняття «буття-до-смерті», що підкреслює необхідність постійного усвідомлення своєї смертності для повного розкриття особистості. Альбер Камю, зі свого боку, вбачає у смерті та житті певний абсурд і закликає до бунту проти її неминучості шляхом повного прийняття та насолоди життям, навіть з його обмеженнями. В екзистенціалістському підході смерть стає водночас викликом і джерелом свободи, яка спонукає людину прийняти відповідальність за свої вибори. Сучасні філософські течії, такі як дуалізм і трансгуманізм, пропонують нові погляди на питання смерті та безсмертя. Дуалісти вважають, що людська свідомість може існувати окремо від тіла, а отже, теоретично, може пережити фізичну смерть. Це відкриває можливість безсмертя, проте породжує етичні та метафізичні запитання про те, що саме складає людську особистість. Трансгуманізм, який зосереджується на можливостях продовження життя за допомогою технологій, таких як цифровізація свідомості або клонування, бачить у технологічних досягненнях шлях до подолання смертності. Такий підхід піднімає питання про природу людської сутності: чи залишиться людина людиною, якщо її свідомість буде перенесено на інший носій, і чи не загубиться при цьому щось фундаментальне для людського існування? Проблема смерті й безсмертя не лише піднімає питання про продовження життя, але й змушує замислитися над сенсом життя. Багато філософів, такі як Віктор Франкл, вважають, що саме усвідомлення кінцівки надає життю сенсу. Кінцівка життя змушує людину цінувати кожен мить, шукати глибинний зміст власного існування та здійснювати свій життєвий шлях більш усвідомлено. Франкл наголошує, що, попри всі труднощі та виклики, людина здатна знаходити значення навіть у стражданнях, і що саме смерть, як останній рубіж, надає життю унікальності та вартості. Таким чином, різні філософські підходи до смерті та безсмертя дозволяють людям по-різному осмислювати власне існування, водночас долаючи страх перед невідомим і приймаючи життя у всіх його аспектах. Незалежно від того, який погляд обирає людина, прийняття кінцевості буття сприяє глибшому усвідомленню сенсу життя та спонукає до морального і духовного вдосконалення.

Висновки. Філософські роздуми про смерть допомагають людям глибше зрозуміти сенс життя та подолати страх перед його кінцевістю. Прийняття смерті дозволяє людині жити автентично і повноцінно, надаючи значення кожній миті існування. Різні концепції, від античних до сучасних, свідчать про те, що смерть є невід'ємною частиною життя, яка стимулює людину до пошуку сенсу і морального вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ЗНАЧЕННЯ ГРОШЕЙ ДЛЯ ЛЮДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. Економічні, соціальні, політичні зміни цього періоду. Гроші як визначальний фактор соціального статусу та мобільності. Вплив грошей на поведінку, цінності та соціальний статус людини в умовах глобалізації, цифрової економіки та нових фінансових технологій. Гроші - центральний елемент культури споживання і визначення рівня добробуту.

Мета дослідження: вплив грошей на економічні, соціальні та культурні аспекти суспільства. Відповідно до даної мети, виносимо такі **завдання:** дослідити функції грошей у ХХІ столітті; проаналізувати їх роль у філософському аспекті; з'ясувати вплив грошей на соціальний статус людини.

Виклад основного матеріалу. Гроші вже давно перестали бути суто економічним явищем, а поступово набирають соціальних та психологічних ознак. Дослідження, які пов'язані з соціально-психологічним аспектом грошей, є надзвичайно різноманітними. Гроші – це невід'ємна складова частина функціонування економіки в сучасному світі. Незважаючи на те, що гроші виконують різні економічні функції: міри вартості, засобу обігу та оплати тощо, вони стимулюють економічний та соціальний прогрес. Сьогодні гроші – не лише заробітна платня, а й предмет мрій, реальна можливість досягти своєї мети, вирішити певні проблеми. Гроші стали визначальним показником успіху і самодостатності людини. Сила тепер не просто в знанні, а в знанні, серед іншого, як заробити, добути гроші, капітал, багатство. Основна риса всякого пізнаного існування, залежність одного від іншого і взаємодія всього існуючого, приймає в себе економічну вартість і надає її матерії цього життєвого принципу, тільки тепер стає зрозумілою внутрішня сутність грошей. Адже в них знайшла своє найчистіше вираження і апогей вартість речей, зрозуміла як їхня господарська взаємодія. Хоч би яким було – в жодному разі не безсумнівно встановлене – історичне походження грошей, у кожному разі з самого початку певно те, що вони не могли раптово увійти в господарство як готовий елемент, що репрезентує їх чисте поняття, а розвивалися лише із наперед існуючих вартостей, і то таким чином, що грошова якість, властива якою-небудь мірою кожному взагалі обмінному об'єктові, в більшій мірі виявилася в певному одиничному об'єкті, і він виконував функцію грошей спочатку так би мовити ще в особистому союзі зі своїм попереднім значенням вартості. В кожному разі нескінченні помилки спричинювало те, що сутність і значення грошей поняттєво не були відокремлені від визначеностей тих вартостей, в яких вони сформувалися як підвищення їхньої якості. Вже на перший погляд гроші утворюють ніби якусь сторону, а сукупність оплачених ними благ – іншу сторону, тож якщо йдеться про їхню чисту сутність, їх дійсно треба розглядати суто як гроші та відокремлювати від усіх другорядних для них визначень, які знов-таки згадують їх із цією стороною, що протистоїть їм. Філософське значення грошей ось таке: в рамках практичного світу вони є найбільш вирішальною зримістю, найбільш виразною дійсністю формули загального буття, згідно з якою речі знаходять свій сенс одна в одній, і ця взаємність відношень, в яких вони перебувають, означає їхнє буття й їхню сутність. Аналізуючи соціальну сутність грошей, їх можна інтерпретувати не тільки як канали та інструменти соціальних комунікацій, а й як повідомлення, що надходить від комуніканта до комуніката. Тому розглядаючи гроші як складну динамічну підсистему, необхідно з'ясовувати фактори, що впливають на комунікацію. Це, зокрема, соціально-психологічні фактори комуніканта та комуніката. Комуніканту потрібно викликати довіру до себе, оскільки на ній тримається успіх спілкування. У випадку грошей основним комунікантом є держава та її інституції, пов'язані із забезпеченням грошового обігу. В ролі комуніката виступають як окремі індивіди, так і соціальні групи та суспільство в цілому. Довіра до грошей з боку комуніката і як до засобу комунікації, і як до повідомлення ґрунтується на наявному ступені довіри до комуніканта. Грошова культура має складну структуру, де можна умовно виділити монетарну свідомість і культуру монетарної поведінки.

Висновки. Гроші у ХХІ столітті виконують критично важливу роль у житті людини, будучи не лише засобом обміну та накопичення, а й важливим інструментом для забезпечення комфорту та стабільності. В умовах глобалізації та стрімкого розвитку технологій, гроші стають символом статусу, можливостей, свободи. Люди стають більш свідомими у фінансових питаннях, активно користуючись інструментами для інвестування та управління своїми ресурсами. Гроші є лише інструментом, і їхнє значення визначається здатністю людини використовувати їх для досягнення своїх цілей, забезпечення добробуту та підтримки соціальних зв'язків. У ХХІ столітті гроші повинні служити не лише для особистого збагачення, але й для покращення життя суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: останнім часом тема глобалізації стає більш поширеною і набирає все більше оборотів, тому я маю бажання дослідити що таке глобалізм, глобалізація, і найголовніше яку користь вона несе для українського і світового суспільства.

Мета дослідження: осмислення поняття глобалізму та проаналізувати вплив глобальних процесів на розвиток українського суспільства.

Об'єкт дослідження: глобалізм та глобалізація як основні поняття, що характеризують сучасний стан розвитку суспільства, зокрема українського.

Предмет дослідження: філософські проблеми, що існують в сучасному світі, виникли на політичному, економічному, культурному та інформаційному рівнях та пов'язані з глобальними світовими процесами.

Завдання дослідження: характеристика основних філософських проблем, пов'язаних з глобалізмом на політичному, економічному, культурному, інформаційному рівнях; аналіз об'єктивних причин, що зумовили їхнє формування; дослідження їх в площині сучасного українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація стала важливим реальним аспектом сучасної світової системи, яка визначає подальший розвиток усіх сфер життєдіяльності людини і суспільства. Глобалізація сьогодні охоплює всі сфери суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальну сферу тощо. Однак перш за все, глобалізація – це злиття національних економік в загальносвітову систему, яка базується на лібералізації руху товарів і капіталів, швидкій передачі інформації, на технологічній та науково-технічній революції. Один із українських вчених який вивчав питання філософського осмислення глобалізму був В. Вернадський. На різних етапах розвитку глобалізації загальні проблеми сучасності, їх важливість для людства сприймалися і сприймаються неоднаково. В сучасній західній глобалізації останніми роками відзначається зростання інтересу до аналізу аспектів глобальних проблем, прагнення переосмислити загальнолюдські цінності і відстояти основні права людини. Проблеми злочинності та соціальних протиріч, які на сучасному етапі розвитку руйнують духовну та етнічну єдність українського етносу, особливої ваги набуває питання про роль таких духовних складових буття, як історична пам'ять та духовно-культурний спадок народу, які також визначають цілісність буття спільноти. У цьому відношенні цікавим є твердження німецького мислителя М. Гайдеггера про світову історію як історію буття народу в світі. Центральним є поняття світу – своєрідної системи символів, цінностей, принципів, в якій розгортається людська життєдіяльність. Це феноменальна сфера смислів як можливих способів розуміння і тлумачення речей. Сенси зафіксовані у мові. Вони передаються від покоління до покоління через традиційні фундаментальні уявлення і звичаї [1, с. 3-7]. При розгляді демографічної проблеми сучасної України особливої уваги заслуговує поняття демографічної кризи. Сучасний український вчений М.Вівчарик у праці «Україна: від етносу до нації» проводить порівняльний аналіз чисельності та етнічного складу населення України, висвітлює сучасний стан демографічної ситуації в Україні: Демографічна ситуація в Україні характеризується не лише депопуляцією, вона набула характеру гострої демографічної кризи, основні ознаки якої – несприятливі зміни не тільки в кількості, а й у якості населення [4, с.171]. Для України проблема вестернізації є надзвичайно актуальною. Наша держава почала культурно взаємодіяти з США та країнами Західної Європи відносно недавно: з 90-х років ХХ століття. Тому взаємодія України із західними державами відбувається в швидкому темпі без належного осмислення. Для нас є характерним є просте копіювання західних традицій та відсутність спроб їхнього поєднання з власними цінностями, що їх Україна набула впродовж багатьох століть. Ми отримали суспільство, яке, як криве дзеркало, відображає західну систему цінностей, не адаптовану до існуючих українських традицій [3, с. 29]. Тому для України пріоритетним є гармонійне переплетення української культури та власного досвіду із західними стандартами при формуванні комплексної стратегії розвитку нашої держави. Значення єдності етнічних спільнот можна пояснити беручи до уваги мову, спосіб життя, особливості поведінки індивідів. На сучасному етапі розвитку, збереження цілісності буття етносу визначається відношенням українців до таких компонентів власного буття як виховання, освіта, звичаї й традиції [5, с. 108]. Зокрема, криза сучасної системи освіти є однією з найболючіших проблем сучасного буття українського етносу [2, с. 5-8].

Висновок: на сучасному етапі розвитку українського етносу глобалізація посилено впливає на світогляд його індивідів, що викликає серйозне занепокоєння. Вже зрозуміло, що розвиток українського суспільства підпорядкований загальним закономірностям розвитку сучасної світової системи. Саме тому в умовах надзвичайного зростання зовнішніх впливів на економічне, соціальне, культурне і політичне життя українського суспільства проблема впливу на розвиток глобальних процесів стає центральним питанням виживання.

Список використаних джерел:

1. Агієнко І.В. Світоглядні імплікації ціннісних орієнтирів освіти / І.В. Агієнко // Філософія і соціологія в контексті сучасної культури: збірник наук. праць. Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. С. 3-7.
2. Алексеєнко, І. Транснаціоналізація виробництва і роль Т Н К в забезпеченні сталого розвитку [Текст] / І. Алексеєнко // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія / редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), В. Андрущенко, О. Бабкіна та ін. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. Вип. 14. С. 5-8.
3. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 126 с.

4. Фурса А.А. Теории глобализма / А.А. Фурса // Гілея (науковий вісник): зб. наук. пр. К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП «ВІР», 2009. Вип. 25. С. 171-176.
5. Вівчарик М.М. Україна: від етносу до нації. К.: Вища шк., 2004. 239 с.
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Духовний розвиток відіграє одну з ключових ролей у формуванні стійкості та єдності українського суспільства, особливо у світлі нинішніх викликів, погіршення навколишніх умов та депресивне майбутнє в очах багатьох громадян. Хоча й духовні цінності, культурні традиції та духовні практики є фундаментом, на якому будується культура, у багатьох зараз вони відійшли на другий план. А для тих, хто ще й досі спроможний залишатися з позитивним мисленням, вони сприяють згуртуванню, надаючи таким людям мужності та впевненості у власних силах у боротьбі за суверенітет та демократичні цінності. Тому збереження духовності, як засобу самопізнання та саморозвитку, може допомогти знайти внутрішню гармонію та мир, що є надзвичайно важливим у часи кризи та нестабільності.

Мета дослідження: проаналізувати взаємодію держави та церкви в державо-творчому процесі.

Об'єкт дослідження: розвиток духовного життя української держави.

Предмет дослідження: основні принципи, механізми взаємовідносин між державою та церквою.

Завдання дослідження: проаналізувати теорії взаємодії, релігії і держави в історії філософії, розглянути взаємодію, релігії і держави в управлінні суспільством.

Виклад основного матеріалу. Із моменту запровадження християнства в Київській Русі релігійна ідея тісно переплелася з державницькою. Приймаючи християнство, князь Володимир Великий бачив у ньому передусім релігійну ідеологічну систему, яка своїми засадами, зокрема монотеїзмом, духовно-моральними нормами, здатна подолати етноплемінні відмінності, політично консолідувати суспільство. церква здійснювала цементуючий вплив на об'єднання руських земель, освячувала патріотичні почуття. Через християнство державницька діяльність наповнювалася гуманним змістом. церковно-релігійна політика Ярослава Мудрого була спрямована на зміцнення української церкви шляхом конститування Київської митрополії, що також піднімало міжнародний авторитет держави. На сучасному етапі характер державно-церковних відносин – один з головних показників рівня розвитку і держави, і релігійного напрямку, оскільки він характеризує рівень реалізації принципу свободи совісті як однієї з головних складових фундаментальних прав і свобод людини. В ХХІ ст. Церква та релігійні організації все частіше заявляють про себе як про діяльних учасників суспільних процесів. Релігійний фактор посідає важливе місце в суспільно-політичному й духовно-культурному житті. Українське законодавство закріплює принцип відокремлення церкви від держави, але в Україні спостерігається традиційно значний вплив релігійних інституцій на суспільні відносини, на політичні події, що пояснюється історичним значенням церкви у житті слов'янських народів і особливістю національного менталітету, головною складовою якого є релігійна духовність Тут, перш за все, необхідно звернути увагу на природу церкви як соціального явища, оскільки досить часто вона розглядається як унікальний феномен, відокремлений від інших суспільних одиниць. У сучасних умовах церква набуває усіх рис інституту громадянського суспільства. Оскільки будь-яке церковне утворення має такі риси: його виникнення обумовлюється необхідністю задоволення релігійно-етичних прагнень людини; формування церкви або релігійної громади відображає виникнення соціальних зв'язків між людьми з питань задоволення релігійних прав останніх; церковна діяльність охоплює відокремлену сферу релігійних відносин; реалізація цих відносин пов'язана із використанням індивідами свого права мати та сповідувати свою релігію; церква виступає формою організаційної інституціоналізації відповідної релігії; функціонування Церкви відбувається на засадах самоврядування та на основі власної системи норм; церковне життя врегульоване правом із метою захисту прав і свобод членів церковної общини та інших осіб [1, с. 14]. Такий підхід до природи церкви, майже не здобув концептуального осмислення в юридичній науці, хоча був позитивно сприйнятий фахівцями-політологами [4, с. 18]. Проте, сам факт розуміння церкви як інституту громадянського суспільства дає змогу довести її незалежність та усвідомити перспективи співпраці з державою. Існуюча модель взаємодії і визначає основні складові механізму взаємодії держави та церкви в Україні. До них належать: політико-правова основа, інституційна, організаційна та економічна складові Політико-правова складова механізму взаємодії держави та церкви включаючи такі нормативно-правові акти, як: Конституція України – ст. 35 закріплює право на свободу світогляду і віросповідання, що включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Церква і релігійні організації в Україні визнаються відокремленими від держави, а школа – від церкви. В статті робиться акцент на те, що жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова. Важливим є положення ч. 4 ст. 35 Конституції про можливість заміни військового обов'язку альтернативною (невійськовою) службою по релігійним переконанням громадянина; Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 р., який закріплює право на свободу совісті, рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії, відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави, що включає положення про невтручання церкви в політику, а саме: «релігійні організації не беруть участі у діяльності політичних партій і не надають політичним партіям фінансової підтримки, не висувають кандидатів до органів державної влади, не ведуть агітації або фінансування виборчих кампаній кандидатів до цих органів. Митрополит Шептицький називав «святою справою» національне відродження українців та їх право на власну державність. Приймаючи засади поміркованого націоналізму, він виступив проти терору: «святій справі не можна служити із закривавленими руками» [3, с.1]. У «Слові до української молоді» Владика Шептицький висловив своє ставлення до терористичної практики

радикального націоналізму. Високо оцінюючи патріотичні почуття українців митрополит водночас переконував їх у безглуздості жертв. Він розумів, що радикальний націоналізм був захисною реакцією на « реальність окупаційного режиму », але терористична діяльність радикалів відверто ігнорувала засади етичного вчення християнства [4, с. 18]. В умовах політики мультикультуралізму, можна говорити про об'єднання релігійних течій та церковних конфесій, мова може йти лише про співпрацю всіх церков в інтересах народу України Отримання Томосу, який ми нарешті вже маємо, має велике значення насамперед для Української Православної Церкви. Тому що протягом тисячі років церква і Київська Русь намагались отримати повну незалежність... І тепер тільки Українська Церква отримала автокефалію. Для церкви це дає те, що вона буде своє життя, свою діяльність будувати на наших українських звичаях, на нашій традиції, буде звершувати богослужіння українською мовою, зрозумілою мовою. А це має велике значення. Тому що коли людина приходить у храм, чує читання чи то Святого письма, чи псалмів і не розуміє їх, то як вона може молитись? Вона не може повноцінно молитись. А тепер церква буде звершувати богослужіння українською мовою. І люди будуть молитися разом з усією церквою», - зазначив Філарет [5].

Висновок: крізь усю українську державотворчу традицію, безперечним фактом була активна громадська позиція релігійної еліти. Діяльність духовної інтелігенції виходила далеко за межі релігійного життя, стала епіцентром і культурного, і політичного, а згодом і економічного життя краю. Неприпустимо ігнорувати величезний інтегративний потенціал духовної та соціальної енергії, яким виступає релігійний чинник українського суспільства. Осмисливши витoki й історію своєї духовної культури та державотворчої традиції, можна повною мірою зрозуміти сьогодення і уявити найбільш сприйнятливі шляхи побудови свого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ IV. Філософія релігії. 24 с.
2. Шептицький А. Слово до української молоді / А. Шептицький // Мета. Чис. 19. 1932. 16 с.
3. Конституція України. Ст. 35 Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. 160 с.
4. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991. 160 с.
5. Патріарх Філарет. Велике значення автокефалії для Української Православної Церкви і для всієї України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2614621-tomos-mae-velike-znacenna-ak-dla-upc-tak-i-dla-ukrainskoi-derzavi-filaret.html>
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ

Актуальність теми дослідження: в сучасному суспільстві зростає інтерес до індивідуальної унікальності та цінностей кожної людської особистості. Із зростанням різноманітності соціальних та культурних впливів, стає розуміти, як ці цінності та унікальність сприймаються та реалізуються у суспільстві.

Мета дослідження: вивчення унікальності природи людської особистості в контексті ціннісної парадигми сучасного соціуму. Дослідження спрямоване на розкриття процесів формування та вираження індивідуальних цінностей та унікальності в суспільстві.

Об'єкт дослідження: людська особистість, яка сприймає і виражає його цінність та унікальність в контексті соціальних взаємодій.

Предмет дослідження: процеси формування, вираження та сприйняття індивідуальних цінностей та унікальності людської особистості в умовах сучасного суспільства.

Завдання дослідження: аналіз сучасних теорій і підходів до унікальності та цінностей людської особистості; вивчення впливу соціокультурного середовища на формування і вираження унікальності та цінностей особистості; дослідження історичних передумов та життєвих історій людей для розкриття їх унікальності та цінностей.

Виклад основного матеріалу. Кожна людина приносить свій власний внесок у загальну картину соціального та культурного життя. Ця унікальність проявляється не лише в особистісних рисах та індивідуальних цінностях, але й у її впливі на формування соціуму в цілому. Сучасне дослідження проблеми людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму, на мою думку, вимагає комплексного аналізу, який охоплює практичні аспекти, від теоретичних підходів до досліджень і прикладних аспектів. В контексті історичного вивчення людської особистості, філософи пов'язували сутність людини з певними ознаками, інколи навіть перебільшуючи їхнє значення. Наприклад, Арістотель тлумачив людину як політичну істоту, що реалізується тільки в державі [1, с. 21]. Особа тим значніша, чим більше в її індивідуальності є загальних, загальнолюдських особливостей [2, с. 65]. Один із ключових підходів, що відображаються в літературі, - це дихотомія індивідуалізму та колективізму. Індивідуалістичний підхід, представлений, наприклад, у роботах Фрейда [4], підкреслює унікальність кожної особистості та її внутрішні конфлікти та розвитку. З іншого боку, колективістичний підхід, впроваджений у праці Шльомовича акцентує увагу на ролі соціокультурного середовища у формуванні особистості та її цінностей. Також важливий аспект - теорія особистості, що розвивалася в психології. Психодинамічний підхід, який пропонує Фрейдом, розглядає внутрішні конфлікти та підсвідомі процеси, які представляють унікальність кожної особистості. З іншого боку, біхевіористський підхід, висвітлений у роботах Павлова, ставить акцент на зовнішні стимули і реакції, розглядаючи особистість як результат навчання і виховання [5, с. 39]. Сучасні філософсько-психологічні дослідження природи людини виявили обмеженість біосоціального її трактування. Специфіку природи людини можна окреслити принаймні трьома ознаками [3, с. 45]. Соціокультурне середовище включає в себе комплекс факторів, які формують світогляд і погляди особистості. Ці фактори в свою чергу містять традиції, мову, релігію, етнічний фон та соціальні структури. Наприклад, культурні різниці можуть визначати різні цінності і норми поведінки. У деяких культурах індивідуалізм і самореалізація можуть бути високооціненими факторами, тоді як в інших - колективізм і спільнота. Це особливо залежить від того, як особистість виражає свою унікальність і взаємодіє з іншими індивідуумами.

Висновок. У парадигмі соціуму, розуміння та прийняття унікальності кожної людини стає кроком до більшого розуміння та гармонії в суспільстві. Це вимагає взаємного поваги, відкритості до різноманітності, підтримки розвитку та розвитку індивідуальних потенціалів. Такий підхід до покращення побудови більш інклюзивного та гармонійного суспільства, де кожна особистість може знайти місце для самореалізації та внесення свого внеску в громадське благо.

Список використаних джерел:

- 1.Пазенок В.С. Інформаційне суспільство, культура, особистість / В. С. Пазенок //Нова парадигма: Журнал наукових праць. Випуск 50. С. 21-36.
- 2.Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. [Навч. посібник]. / Є. Подольська. К.: ІНКОС, 2006. 624 с.
- 3.Нестеренко Г. О. Особистість у нелінійному суспільстві: Монографія. / Г. О. Нестеренко. Запоріжжя: Просвіта, 2004. 140 с.
- 4.Психодинамічна перспектива URL:<https://ukrayinska.libretexts.org/>
- 5.Павлов І. П. Умовні рефлексії. 1927. 244 с.
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

НАУКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Актуальність теми дослідження. Загострення глобальних проблем, посилення процесів глобалізації у всіх сферах людської діяльності. Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний процес. Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки та техніки, поява нових технологій призвели до глибоких якісних змін у житті суспільства. Відбувається вдосконалення технологій, щоб задовільнити потреби людства, але в той час забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Мета дослідження: вивчення сутності глобальних проблем сучасності та шляхів їх вирішення.

Об'єкт дослідження: наука та глобальні проблеми людства. Вивчення їх сутності та основних шляхів вирішення.

Предмет дослідження: сучасні глобальні проблеми людства, необхідно розробляти нові підходи щодо перспектив розвитку та протидії глобальним проблемам людства. Разом з локальним рівнем, проте більш інформативним, є аналіз глобальних особливостей майбутніх тенденцій розвитку людства.

Завдання дослідження: дослідити глобальні проблеми людства; знайти причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми в цілому являють собою складну систему, вона охоплює саму людину, суспільство і природу в їх багатоманітних взаємозв'язках, що робить їх вивчення неможливим окремими науками, рамки яких занадто вузькі, щоб бачити ту чи іншу проблему - об'єкт їх дослідження - в контексті інших глобальних проблем. А тому, незалежно від того, які конкретні задачі вирішує та чи інша наука у вирішенні глобальних проблем сучасності. Без такого широкого цілісного погляду на проблеми, що стоять перед людством, в якому були б відображені також всі наступні досягнення в різних галузях знання, неможливі ні фундаментальні відкриття, ні розвиток науки взагалі, ні тим більше ефективне розв'язання глобальних суперечностей сучасності. При цьому головна функція філософії в тому, щоб забезпечити світоглядну, методологічну, культурологічну, і етичну основу відповідних рішень. Під глобальними проблемами розуміють ряд найбільш актуальних проблем, пов'язаних із явищами і процесами, які зачіпають життєві інтереси всього людства, та вимагають для свого вирішення колективних зусиль всього світового співтовариства, а при несвоєчасному вирішенні загрожують його існуванню. [1] Глобальні проблеми охоплюють всю земну кулю, причому не лише ту її частину, де проживають люди, але й іншу її поверхню, надра, атмосферу і навіть космічний простір, що потрапляють в сферу діяльності людини. Глобальними називають проблеми, які стосуються всього світу, призводять до значних, нерідко незворотних соціально-економічних і біологічних втрат на планеті, створюють загрозу існуванню людства і потребують для свого розв'язання координованої співпраці всіх країн. Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп: політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вужчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства. Наприклад, проблема етнічних воєн, енергетична проблема, проблеми освіти та охорони здоров'я тощо [2]. Загальновідомо, що людина протягом всього свого існування освоювала нові простори землі, росло населення, кількість освоєних земель, населених пунктів і країн. Процес цього «розширення» набрав неможливих швидкостей, людина винищувала все на своїй дорозі. Однак, до кінця минулого століття стало зрозуміло, що основні показники світового розвитку починають підбиратися до бар'єра, подолання якого може стати катастрофічним для світової цивілізації [3]. Глобалістика – міждисциплінарна галузь наукових досліджень, спрямованих на виявлення сутності, тенденцій і причин процесів глобалізації, інших глобальних процесів і проблем, пошук шляхів утвердження позитивних та подолання негативних для людини і біосфери наслідків цих процесів. Іншими словами, це комплексна наукова дисципліна, що вивчає загальні об'єктивні закономірності розвитку людства і моделі керованої світової системи в синтезі, єдності та взаємодії трьох основних сфер: глобальної екології, соціальної та економічної діяльності людини в епоху антропогенно переважаної Землі. Термін «глобалістика» також вживається для позначення сукупності наукових, філософських, культурологічних та прикладних досліджень різних аспектів глобалізації і глобальних проблем, включаючи отримані результати таких досліджень та практичну діяльність з їхньої реалізації в економічній, соціальній, політичній сферах. Глобалістика народжена інтеграційними процесами, характерними для сучасної науки і являє собою сферу дослідження та пізнання, де різні наукові дисципліни і філософія взаємодіють один з одним, кожна з позиції свого предмета і методу [4]. Глобальні проблеми людства. Проблеми, що стосуються взаємин усередині людської спільноти: проблема збереження миру і відвернення загрози війни; подолання економічної відсталості бідних країн; демографічна; ліквідація небезпечних хвороб; міжнародний тероризм; міжнародна злочинність. Проблеми, що є результатом взаємин між суспільством і природою: екологічна; сировинна; енергетична; продовольча; освоєння Світового океану; освоєння космосу. Проблема збереження миру й відвернення загрози війни. За минулі 5500 років відбулося 15000 воєн, у яких загинуло понад 4 млрд. людей. Перша світова війна обійшлася людству у 50 млрд. доларів, Друга світова – в 10 разів більше. Щороку на військові цілі витрачається понад 1 трлн. доларів. Особливу небезпеку становить ядерна зброя, яку мають 6 держав: США, Росія, Китай, Велика Британія, Франція, Індія. За даними ЮНЕСКО, в галузях військово-промислового комплексу працюють 50 млн. осіб, до військових розробок залучено

1/5 науковців світу. Систематично в світі виникають десятки «гарячих точок» (Палестина, Пакистан, Судан, Афганістан) [5]. Оскільки філософія формує світогляд людини, в якому відбиваються ті цінності, що орієнтують її діяльність, а глобальні проблеми сучасності є наслідком діяльності людей, то логічно виникає потреба у філософському осмисленні їх суті, причин виникнення та загострення і на цій основі формування нового світогляду, нових цінностей, які сприяли б вирішенню цих проблем. Принциповою особливістю глобальних проблем є їх комплексність і тісний зв'язок між собою. Тому вирішення однієї з глобальних проблем передбачає врахування на неї впливу інших проблем. Характерною рисою глобальних проблем є їхній динамізм, тобто можливість збільшення кількості проблем, які відносяться до глобальних, чи навпаки зменшення по мірі їх вирішення [6].

Висновок: Безупинний прогрес науки і техніки веде нас до думки про небачені трансформаційні можливості в біологічній природі людської істоти так само, як і в природі тваринного та рослинного світу, в природі самої техніки та природі знання. Ці трансформації торкнуться самої сутності індивіда, суспільства, виду. З іншого боку, це призведе до розриву з нашим нинішнім людським станом і порушить нові, незлічені політичні та соціальні проблеми. Проте, не все так страшно. Там де зростає безнадія, зростає також надія. Маємо розуміти, що досконале людство не може з'явитися. Світ зміг утворитися тільки в недосконалому, життя змогло зародитися тільки в руйнівній неминучій смерті. Скільки існуватиме людство, стільки існуватимуть глобальні проблеми і вирішення однієї проблеми, буде породжувати інші, доки невідомі нам кризи. Однією з творців цих криз буде наука, як і одним із методів їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Зернецька О. В. Причини виникнення та шляхи вирішення глобальних проблем URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19138/>
2. Заболотний М.Г. Глобалістика URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Липко А. С. Кисень та глобальні проблеми URL: https://elearntu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30277/2/FVT_2019_Kusen_Science_and_global_problems_127-128.pdf
4. Глобалістика URL: uk.wikipedia.org/wiki/
5. Довгонач Т.Л. Проблеми людства URL: <https://naurok.com.ua/globalni-problemi-lyudstva-u-hhi-stolitti-141305.html>
6. Ісакова О. І. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження: Проблема формування єдиної національної ідентичності громадян України є одним із вирішальних факторів для українського суспільства та його подальшого становлення як офіційної країни. Політичний контекст номеру вимагає вироблення відповідної політики в умовах кризових явищ української національної ідентичності. Теоретичні та практичні дослідження безпосередньо стосувалися питання мінімізації можливості сецесії, залучення представників етнічних груп до процесу державного будівництва та посилення спроможності протистояти зовнішньому тиску за межами держави.

Мета дослідження: вивчення основних процесів формування українського народу, збереження національної самосвідомості, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження національної самосвідомості суспільства в цілому, як а також ідентичності окремих спільнот.

Об'єкт дослідження: Україна.

Предмет дослідження: питання формування національної ідеї.

Завдання дослідження: розглянути основні прояви процесу націотворення.

Виклад основного матеріалу. Важливою умовою формування нації є розвиток національної свідомості: свідомо згуртованість і єдність у діях різних представників цієї нації, заснована не лише на основі їхніх сприйнятих спільних характеристик чи спільного минулого, але також на основі їхнього розуміння першочергових інтересів нації та спільних цілей, що склалися (боротьба за національне визволення), нація, національне відродження, розвиток національної держави тощо), досягнення цих цілей сприятиме розвитку і зміцненню цієї країни етнічної приналежності [2, с.54]. Формування етносів відбувається легко чи важко залежно від положення етнічної спільноти в державі. Поступово формувався бездержавний український народ. В українському регіоні, що входив до складу Російської імперії, її цінності не розвивалися і навіть не визнавалися, тож їм доводилося утверджуватися в постійній боротьбі з іншою мовою та культурою, представленою імперською владою. Оскільки свого часу в Україні відбулася протиприродна і примусова деформація національної ідентичності, то перспективи відновлення і розвитку самосвідомості народу залежать від повної участі в цьому процесі політичних і суспільних організацій [1, с.110]. Звернути особливу увагу на необхідність формування української національної ідентичності, виходячи з потреби забезпечення українських національних інтересів: зміцнення державних інституцій та національної єдності, забезпечення миру між народами, соціальна інтеграція репрезентації національних спільнот, розвиток самобутнього національного ідентичності в контексті єдиної ідентичності всієї України, усунення загроз сепаратизму. З іншого боку, на початку ХХІ століття серед мас людей з об'єктивною українською ідентичністю вітчизняні та зарубіжні дослідження свідчать про відсутність почуття національної спільноти, мови, культури, переконань і політики. Тому необхідно серйозно задуматися над роллю наслідків брутального та свідомого втручання зовнішніх політичних центрів у національно-культурну та соціальну сфери українського суспільства. Водночас, навіть коли Україна стала державою, внутрішня солідарність суспільства і нації залишалася слабкою [3, с.96-97]. Порушення еволюційного шляху становлення української національної ідентичності становить серйозну проблему для України. Два масштабні процеси: з одного боку, стирання та руйнування національної історичної ідентичності, з іншого боку, пошук і відродження власної ідентичності були і є тими полюсами, на яких має існувати держава і суспільство Україна. протягом життя багатьох поколінь. Можна стверджувати, що баланс між цими полюсами, який, власне, є змістом національної боротьби за виживання, актуальний і сьогодні. Національна ідентичність здатна об'єднати всі елементи етнічної структури українського суспільства, його етнічні, культурні, релігійні, духовні вияви. Отже, ці спільноти є основою для формування національної ідентичності, національна ідентичність «будується на національній культурній ідентичності груп людей, які складають національну державу» [7, с.51].

Висновок. Українська національна ідентичність проходить складний і суперечливий процес формування. Сьогодні його ознаками є суперечності суспільної свідомості, відсутність консенсусу щодо основних цінностей, викривлення національної психології, мови та культури.

Список використаних джерел:

1. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). К., Вища школа, 1998. 189 с.
2. Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні//www. politics, Iviv. ua/nations/soviet Белецкий М. И., Толпыго А. К. Национально-культурные и идеологические ориентации населения Украины. По данным социологических опросов //Социс. 1998. №4. 278 с.
3. Колодій А. Етно-національні ідентичності і легітимність влади в Україні URL: www. politics, Iviv. ua/nations/legitimacy.
4. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації. Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук / НАН

5. Ситник П. К., Дербак А. П. Духовні засади та механізми формування національної самосвідомості URL: www.niurr.gov.ua/ukr/publishing/panorama/
6. Феномен нації, основи життєдіяльності / За ред. Б. Попова. К.: Тов-во «Знання», 1998. С. 169-170.
7. Stebelsky I. National Identity of Ukraine // Geography and National Identity / Edited by Hooson D. Oxford: Blackwell Publisher, 1994. P. 233
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

СУЧАСНИЙ СВІТ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство стикається з різноманітними викликами і кризами, які ставлять під сумнів загальнолюдські цінності, такі як мир, справедливість і людське гідності. У наш час, де технологічний розвиток і глобалізація розширюють межі спільноти, питання загальнолюдських цінностей стають особливо важливими, оскільки вони визначають спосіб взаємодії і вирішення глобальних проблем.

Мета дослідження: підкреслити, що у сучасному світі загальнолюдські цінності є ключовими в контексті вирішення глобальних проблем і конфліктів, і вони повинні слугувати як основа для спільної дії та міжнародного співробітництва.

Об'єкт дослідження: сучасний світ як система соціокультурних, політичних і економічних відносин, що функціонує у міжнародному масштабі.

Предмет дослідження: вплив загальнолюдських цінностей на сприйняття і вирішення сучасних глобальних проблем, конфліктів і взаємовідносин в сучасному світі.

Завдання дослідження: проаналізувати вплив сучасних загальнолюдських цінностей на розвиток суспільства і вирішення глобальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Психологічна структура цінностей містить чотири компоненти: пізнавальний, емоційний, поведінковий та духовний, для яких характерні певні закономірності взаємодії [5, с. 129]. Ці компоненти містять не тільки оцінні судження про об'єкт або подію чи ситуацію, а й певний спосіб орієнтування, на основі якого формуються критерії ціннісного вибору. Історія суспільного розвитку свідчить, що до проблеми цінностей, частіше всього, звертаються на його «переломах». Вирішення проблеми цінностей, у тому чи іншому обсязі, на певному етапі розвитку держави має неабияке прогностичне значення [1, с. 19]. Очевидно тому, що визначення домінуючих у суспільстві, або ж таких, що культивуються владою цінностей, дозволяє передбачити результат суспільного розвитку. З часів Генріха Ріккєрта та Германа Лотце цінності сприймаються як своєрідний «логічний кристал», завдяки якому є можливість зрозуміти глибинні процеси, що відбуваються у тій чи іншій соціальній системі, виявити їх суть. Аналізуючи систему цінностей, на які орієнтується більшість населення держави, саме за допомогою призми «ціннісного кристалу» можна знайти відповіді на одвічні питання: куди і якою дорогою ми йдемо, що чекає на наше суспільство - злеті чи падіння, розквіт чи стагнація. У свідомості кожної людини особистісні цінності відображаються у формі соціальних, ціннісних орієнтацій, які образно називають «віссю свідомості», що забезпечує стійкість особистості. «Ціннісні орієнтації – найважливіші елементи внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда всією сукупністю його переживань і обмежують значуще для цієї людини від незначущої, несуттєвого» [2, с. 72]. Ще Макс Вебер наголошував, що цінності є фундаментом мотивації поведінки людей, основою цілісності соціальної системи. Суспільство, у якому досягнуто консенсусу відносно того, що вважати цінністю, а що ні - може розглядатися як стабільна система, оскільки ліквідується головне джерело протиріч, які породжують нестабільність, катаклізми, потрясіння [3, с. 78]. Кожне суспільство, кожна соціальна група створюють притаманні їм загальні й специфічні ціннісні системи і кодекси, що виражають їх домінуючі інтереси і цілі. Людина ж, - член цього суспільства, сприймає цінності, системи, кодекси, норми як критерії своєї поведінки. У практичній площині проблема цінностей постає у пошуках найбільш ефективних механізмів перетворення цінностей суспільства, нації у ціннісні орієнтації особистості, - носія культурного національного «коду». Адже, якщо цінності, - об'єктивно існуюча реальність, то ціннісні орієнтації - суб'єктивне її сприйняття. Лише орієнтація на ті чи інші предмети, явища, ідеї, як на особистісні цінності, здатна регулювати поведінку людини на самому «надійному» її рівні - на рівні саморегуляції. Покоління, які вступають у життя, застають певну ціннісну реальність. Людина не народжується з готовими ціннісними укладами, а формує їх протягом своєї життєдіяльності [4, с. 56]. Ціннісна структура особистості - результат з одного боку, процесу засвоєння людиною суспільних цінностей, соціальних норм, ролей, узагальнених цілей, які є для неї орієнтирами при засвоєнні соціального світу, а з другого, - становлення структури людського «Я», самосвідомості.

Висновок. Отже, необхідно пам'ятати, що система цінностей не є пасивним наслідком впливу соціокультурного середовища, економічних і політичних чинників. Вона, крім того, ще є й однією із форм самоусвідомлення, самовираження внутрішніх інтелектуальних, моральних, естетичних та інших сил і уявлень особистості, які перебувають у тісному взаємозв'язку із її потребами, інтересами, мотивами поведінки, зумовлюючи їх і одночасно перебуваючи залежно від них, від характеру й об'ємності інформації про культурні цінності, їх сутність, функції і властивості. Крім того, у цьому процесі чітко проявляється взаємозв'язок і взаємовплив соціокультурного макросередовища і мікросередовища, особистості, ефективність освітньо-виховної системи суспільства тощо.

Список використаних джерел

1. Бакрадзе А.Т. Ідеал людяності і цінності людського життя // Філософська думка. 1989. № 2. С.17-23.
2. Блюмкін В.А. Світ моральних цінностей. М., 2001. 198 с.
3. Малахов В.А. Цінність як категорія культури // Філософська думка. 2002. № 5. С.76-85.

4. Глобальні проблеми та загальнолюдські цінності. М. 1990. 67 с.
5. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Гончарук Т. В., Гнасевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 255 с.
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Актуальність теми дослідження. Новітні технології є надзвичайно важливими для людини двадцятого першого століття. Щодня кожен із нас взаємодіє із результатами чийогось інтелектуального вкладу в науку та техніку. Людина завжди прагнула до досконалості, покращення умов життя, що стало можливим з допомогою нових приладів. Науково-технічний процес характеризує рівень розвитку держави, допомагає підвищити рівень людей. Деяким винахідникам справді вдалось кардинально змінити світ, їх ідеї та розробки вкоренились і є невід'ємною частиною повсякдення донині.

Мета дослідження: дослідити причини та наслідки науково-технічного процесу з філософської точки зору, розглянути напрями та тенденції щодо розвитку науки.

Об'єкт дослідження: науково-технічний процес, як предмет філософського осмислення.

Предмет дослідження: філософські погляди на розвиток технологій, прогрес у науці.

Завдання дослідження: розглянути філософські погляди на науку, розвиток технологій, формування та становлення науково-технічного процесу, його вплив на суспільство.

Виклад основного матеріалу. Філософія науки і техніки є характерною ознакою ХХ століття. Саме в цей час відбувався надзвичайно швидкий розвиток техніки, різноманітних приладів. Звісно, це сильно вплинуло на усі аспекти життя людини. Ідея науково-технічного процесу, як закономірного розвитку науки і технологій, вкорінювалась у свідомість людини, починаючи з епохи Відродження. Саме тоді, коли природознавство відігравало провідну роль у науці, і головною метою якого-була розбудова техніки, яка могла б покращити життя і підвищити продуктивність праці через перетворення довкілля, почала формуватися ідея прогресу, зокрема науково-технічного [1, с. 15]. Німецький філософ Ернест Капп вважається основоположником технічної філософії. Він був першим, хто в своїй науковій роботі вдало поєднав два поняття: «техніка» та «філософія». Основною його ідеєю було те, що людина у всіх своїх творіннях несвідомо відтворює свої органи і пізнає себе завдяки цим штучним створенням. Техніка це уміння доцільно діяти на матерію, це своєрідне мистецтво, яке допомагає викликати бажані явища. Технічні прилади разом з мистецтвом об'єктизують діяльність, здійснюють певний задум. Представники Римського клубу активно займалися питанням переосмислення ціннісних аспектів науково-технічного поступу. У своєму першому звіті «Межі росту» вони наголошували на тому, що науково-технічний прогрес став однією з найважливіших проблем ХХ століття. Ще в 1931 році, своїм студентам каліфорнійського технологічного інституту, Альберт Ейнштейн говорив: «Щоб ваша праця могла сприяти зростанню людських благ, ви повинні розуміти не лише на прикладній науці, піклування про саму людину і її долю має бути в центрі уваги під час розроблення всіх технічних удосконалень» [2, с. 151]. Один із провісників науки Нового часу Ф. Бекон зробив суттєвий крок уперед у розумінні науково-технічної взаємодії, як важливого соціального чинника. Беконівська «Нова Атлантида», по суті є своєрідним передбаченням особливої ролі та відповідальності вчених і винахідників за наслідки науково-технічного розвитку [3, с. 51]. Тоффлер писав: «На технічні питання більше не можна дати відповідь в одних лише технічних термінах. Це політичні питання... Ми повинні забезпечити комплексну перевірку нових технологій на відповідність перед тим, як їм можливість без перешкод упроваджуватись в наше середовище» [4, с. 394].

Висновок. Науково-технічний процес сильно вплинув на тенденції розвитку людського суспільства. Одні вбачають у ньому лише позитивне, адже технічний прогрес дає людям змогу полегшити умови праці, підвищити рівень життя, значно покращити економічний стан. Інші ж концентруються лише на негативних наслідках. Наука і техніка є складними явищами, які допомагають самоствердитись. Людина це істота, яка від початку своєї історії прагне розвиватись, змінюватись. Науково-технічний процес допомагає із цим. Проте чим більше ми користуємось благами нових технологій, тим більший вплив вони мають на наше життя.

Список використаних джерел:

1. Горохов В. Г., Розин В. М. Введение в философию техники. М., 1998. 224 с.
2. Ейнштейн А. Збір наукових праць Т. VI. М.: Наука, 1967. 438 с.
3. Бекон Ф. Тв.: В 2-х т. Т. 2. М.: Думка, 1972. 514 с.
4. Тоффлер Э. Футушок. Санкт Петербург: Лань, 1997. 464 с.
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

Актуальність теми дослідження: бізнес-етика - це система загально-етичних норм, правил поведінки суб'єктів підприємницької діяльності, їх взаємодії та спілкування. Етика бізнесу, розглядає взаємозв'язок цілей та засобів підприємництва, вплив дій підприємця на своє становище і становище працівників фірми, суспільства. До компетенції етики бізнесу належить дослідження моральних аспектів законодавства у сфері праці, трудових відносин і розподілу суспільного продукту [1].

Мета дослідження: розкрити роль і значення бізнес-етики в сучасному підприємстві.

Об'єкт дослідження: зміст та функціонування бізнес-етики.

Предмет дослідження: значення, правила та принципи бізнес-етики.

Завдання дослідження: проаналізувати сутність і роль бізнес-етики в бізнес-відносинах людей.

Виклад основного матеріалу. В цілому етика бізнес-відносин досліджує безособові, практично-утилітарні відносини людей з метою їх гармонізації, гуманізації та відповідності моральним вимогам. Проблемне поле бізнес-етики є вужчим і конкретнішим, ніж етика бізнес-відносин, оскільки її наукові інтереси обмежені сферою підприємницької та комерційної діяльності. Бізнес-етика є складовою етики бізнес-відносин, яка досліджує особливості функціонування та розвитку моралі у сфері підприємницької та комерційної діяльності та формулює відповідні рекомендації для цієї галузі. Поняття і сутність етики бізнесу: норми і правила поведінки існували з глибокої давнини. Вони постійно змінювалися в зв'язку зі зміною способу життя людей, з появою писемності, з розвитком культури, науки, техніки. Термін «етика» походить від давньогрецького *ethos*, що за часів Гомера означало місце перебування, спільне житло, а згодом – звичай, вдачу, характер. В ті часи воно означало «звичай та звички, які сформувались в певній місцевості проживання людей» [3, с. 6]. Для багатьох громадян, особливо старшого покоління, посттоталітарних держав, включаючи Україну, такий погляд на людину є неприйнятним. Вони вважають, що ринок, бізнес - це сфера реалізації індивідуалістичних, егоїстичних інтересів людини, які породжують експлуатацію, економічну та соціальну відчуженість людей та багато інших нелюдських явищ у соціальному існуванні. Виявилося, що позбавлені можливості реалізувати свої егоїстичні індивідуалістичні прагнення, люди стають пасивними, втрачають ініціативу, не можуть приймати рішення та діяти незалежно. Бізнес-етика як окремий напрям виникла на основі сполучення потреб та інтересів бізнесу і науки. У країнах із розвинутою ринковою економікою дослідження щодо єдності етики і бізнесу досягнули певного рівня. На думку британського науковця Б.Шпегельммілі провідною країною в цьому напрямі дослідження є США. З етики бізнесу у США читається більше ніж 500 курсів лекцій в університетах, присвячено близько 50 монографій [4, с. 36]. Стимулювання етичної поведінки: є чимало важливих факторів, які стимулюють формування етичної поведінки. Можливо, перший з них полягає в тому, що етика високого рівня – це запорука успішного бізнесу. Сьогоднішнє суспільство має переконливі причини всебічно заохочувати етичну поведінку, яка спонукає до економічної активності, зростання конкуренції та ефективності виробництва. Як наслідок, буде зростати швидкість руху товарів та послуг, які в результаті стають доступними завдяки нижчим цінам на них і вищій якості. [2, с. 17-18].

Висновок: Наявність переконливої бізнес-етики ще не є абсолютним передумовою для ідеального законодавства в галузі бізнесу, високої моралі підприємців. Проте вона може відігравати значну роль у стримуванні нелюдських, несправедливих економічних страстей, гуманізації економічної політики держави, формуванні цивілізованих гуманних норм в галузі підприємницької діяльності, установленні раціональних принципів організації бізнесу, управління, розподілу і використання її результатів.

Список використаних джерел:

1. Котвіцька А.А., Чмихало Н.В. «Фармацевтична енциклопедія» Етика бізнесу URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8098/etika-biznesu>
2. Сушик І.В., Сушик О.Г., Мартинюк Я.М., Вісин В.В. Навчальний посібник. 268 с.
3. М.М. Дученко, О. А. Шевчук Конспект лекцій 58 с.
4. Статінова Н.П., Радченко С.Г. Навчальний посібник. 249 с.
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

М. ВЕБЕР ПРО РЕЛІГІЙНО-ЕТИЧНІ ТИПИ ІДЕАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. У період глобалізації зростає зацікавленість проблематикою впливу релігійних та етичних переконань як на індивідуальні інтереси, мотивацію, діяльність зокрема, так і на економічні та політичні процеси сучасного суспільства загалом. Ці питання ґрунтовно тематизуються у «Протестантській етиці» М. Вебера, який з'ясовував етично-релігійну мотивацію носіїв духу капіталізму, і актуалізуються у міру загострення уваги навколо глобальних проблем капіталістичного розвитку.

Мета дослідження: обґрунтування поглядів Макса Вебера етико-релігійних адептів капіталістичного духу.

Предмет дослідження: погляд протестантизму на діяльність людини.

Об'єкт дослідження: релігійно-етичні погляди на людину. М. Вебера.

Завдання дослідження: дослідити усвідомлення всієї складності тогочасної соціальної ситуації в джерел рецепції духовних вимірів професійної діяльності, які він виявляє в ранньо-протестантських традиціях; виявити закономірний характер процесу раціоналізації суспільних стосунків, включаючи раціоналізацію релігійних світоглядів.

Виклад основного матеріалу. Теоретична спадщина М. Вебера, сутність класичного твору світової соціології «Протестантська етика і дух капіталізму». Відношення між релігією та етикою завжди викликали пильне дослідження філософів та соціологів. Макс Вебер – видатний німецький соціолог і філософ [1], який зробив важливий внесок у розвиток соціальної теорії та філософії. Його праця «Протестантська етика та дух капіталізму» (1905) розкриває значення релігійних ідеалів для суспільної діяльності людини і стала основою для розуміння різних релігійно-етичних типів, які впливають на індивіда та суспільство. У цій праці він досліджує, як впливає релігія на економіку. Протестантська релігія сприяла розвитку підприємницької активності, допомагала формувати заповзятливість, ощадливість, спритність, здатність до ризику. Саме тому з числа власників і організаторів виробництва перш за все формується клас підприємців – власників і організаторів виробництва [3]. М. Вебер визначив різні релігійно-етичні типи ідеальної діяльності людини, які впливають на індивідуальну та колективну поведінку суб'єктів у суспільстві. Деякі з цих типів є як сумісні, так і несумісні з ринком [4, с. 88]: для іудея – це інтелектуал-книжник, який усі багатоманітні прояви життя, включаючи багатство як дар Божий, намагається зрозуміти через нескінченні смислові тлумачення Святого Письма; для конфуціанця – це бюрократ, який організовує світ; для індюїста – це маг, який упорядковує світ; для буддиста – монах-споглядач, який мандрує світом і жебракує; для мусульманина – це воїн, який підкоряє світ; для християнина – це ремісник, котрий завдяки «автономності» своєї праці забезпечує певну автономію власної особи. Життєвий інтерес М. Вебера до релігійно-етичних питань виник у контексті його загальної теорії раціоналізації та модернізації суспільства. Він визначив чотири ключові релігійно-етичні типи: протестантизм, католицизм, іудаїзм та азійські релігії [2]. Кожен з цих типів відображає певні цінності, етичні принципи та ідеали, які впливають на ідеальну діяльність людини. Перший тип, який М. Вебер розглянув, – протестантизм. Він наголошував на важливості протестантської етики, зокрема кальвінізму, у формуванні капіталістичної культури. Протестантизм підкреслював працьовитість, та старанність як важливі моральні якості. Протестанти вірили, що успіх у бізнесі та справах є знаком благодаті і спасіння, що спонукало їх до працьовитості та акумуляції багатства. Другий тип, католицизм, відображав інші цінності та ідеали. У католицизмі, акцент робився на покорі та покуті перед Богом, а не на багатстві та працездатності. Католицизм відзначався більшою ієрархічністю та формалізмом порівняно з протестантизмом, що впливало на спосіб життя та ідеали католиків. Такий підхід мав важливе значення в історії католицьких країн, де церква грає значну роль в житті громадян. Але в той же час, він може призводити до консерватизму та опору нововведенням. Третім типом був іудаїзм. Вебер вважав іудаїзм однією з основ релігій, які вплинули на розвиток раціонального капіталістичного мислення і спонукають до раціональності та систематичності у справах і діяльності. Іудаїзм був пов'язаний з етикою праці, особливо з дотриманням заповідей і бажанням долати виклики життя. Іудаїзм сприяв формуванню ідеальної діяльності, орієнтованої на завоювання у бізнесі та науковому дослідженні. Четвертим типом були азійські релігії, зокрема конфуціанство та даосизм. Вебер наголошував на тому, що ці релігії сприяли виникненню іншого типу ідеальної діяльності, орієнтованого на гармонію з природою та соціальною стабільністю. Азійські релігії підкреслювали значення покорі і спокою, а не розширення багатства чи кар'єри. У підсумку Макс Вебер зробив значний внесок у розуміння впливу релігії на етичну та ідеальну діяльність людини. Він виділив чотири основних типи релігійно-етичної діяльності, які відображалися в різних релігіях та культурах. Ці різні типи релігійно-етичної діяльності впливають на спосіб життя, цінності та ідеали індивіда і суспільства. Зараз, у сучасному світі, релігія продовжує впливати на етику та ідеальну діяльність людини, хоча її роль може змінюватися.

Висновок. Релігійно-етичні типи ідеальної діяльності людини, які були визначені М. Вебером, є важливою частиною його теорії раціоналізації та модернізації суспільства. Вони підкреслюють різноманітність етичних підходів та ідеалів, які формують життя і поведінку людей. Розуміння цих типів може сприяти розширенню нашого знання про суспільні зміни та розвиток етичних систем.

Список використаних джерел

1. Макс Вебер. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Макс_Вебер

2. М. Вебер. Господарська етика світових релігій. Стаття. URL: <http://litopys.org.ua/weber/wbs15.htm>
3. Мазурок П.П.. Історія економічних учень у запитаннях і відповідях. Навчальний посібник. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/55645-14-hto-rodonachalnikom-quotsotsalnogo-napryamuquot-v-ekonomchny-nauts.html>
4. Кучера Т.М.. Релігієзнавство. Навчальний посібник. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197270159.pdf>
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ЛЮДИНА ЯК ТВОРЕЦЬ І ТВОРІННЯ КУЛЬТУРИ

Актуальність теми дослідження: постає в необхідності вивчення даної теми, а також відповідно в потребі її аналізу в сучасних умовах. Над опрацюванням дослідження про людину як творця та творіння брали участь як іноземні вчені, такі як Ніцше і т.д., а також і українські, такі як Вернадський В. І. і тд. Беручи до уваги те, що людина є важливим суб'єктом в культурній системі суспільства можна стверджувати, що дана тема все ще залишається важливою для нашого часу.

Мета дослідження - проаналізувати людину, як творця культури.

Об'єкт дослідження: людина, яка творить культуру.

Предмет дослідження: процеси впливу культури на формування особистості, та процеси діяльності людини у творенні цієї ж культури.

Завдання дослідження: проаналізувати формування культури на тлі історичних подій; визначення впливу культури на формування особистості: з'ясувати, яким чином людина, формуючи культуру, стає її творінням.

Виклад основного матеріалу. Протягом усіх століть мислителі та філософи роздумували хто ж є людина? Одним із варіантів відповідей є людина - творіння чогось вищого. В епоху античності вважали, що вище за людину є природа та божества. Тобто саме ці явища створили людину, як матеріальний об'єкт. Впродовж наступних століть, коли мислення та дослідження стають авторитетом для людини, вважають, що вона є творінням чогось раціонального [2, с. 391-392]. Чи можна вважати, що кожна наша зміна в зовнішності чи мисленні, змінює нас самих, утворюючи нову людину з новим набором якостей? На мою суб'єктивну думку: так, можна. Все, що на нас впливає - нас створює. Протягом всього існування людство старалось проявити себе саме через творчість. Людина - це активний суб'єкт, що діє. І саме ця дія, процес досягання цілі, а не саме досягнення найбільше подобається тій особі, яка є дійсно творцем, як вважав Мельник В. Якщо простішими словами, то художник, який дійсно насолоджується процесом нанесення фарб на полотно, який робить це, задля задоволення власних естетичних потреб [1, с. 208-209]. Становлення кожного, як особистості відбувається в культурі. Безформне «Я» немовляти попадає у жорсткі рамки культури, як рідина у тверді стінки склянки. Тільки від густини і в'язкості цієї рідини залежить, чи встигне вона до свого затвердіння - в аналогії - до становлення з «Я» особистості - повністю прийняти форму склянки, або ж в ній залишаться пустоти, опуклості, впалини, які тільки й надають твердій масі елементи неповторності [3 с. 234]. За Бердяєвим людина у своїй творчості не те, що б пасивна, але не самостійна. Вона лише діючий «орган» Божества. Тобто людина виконує роль певного «моста» між Богом та світом. Вищі сили надсилають певній особі талант, бажання та натхнення, а вона матеріалізує цю ідею в житті. Особистісне для Бердяєва означає інтимне, а, отже, у граничному розумінні - рівне, а в історії - драматичне. Тому Бог і людина рівнів особистісних відносинах спільної творчості [4, с. 48-51]. Альтернативна думка полягає в тому, що людина, як писав свого часу Руссо, народжується як «tabularasa» (лат.) - чиста дошка, на якій обставини пишуть свої «письмена», визначаючи міру творчих можливостей. Ця концепція полягає в тому, що яке суспільство така і людина, її таланти та здібності. Вони розвиваються внаслідок входження ще дитини у світ людей, внаслідок освоєння ціннісно-сміслового космосу культури [5, с. 250].

Висновки. Бог створює людину як своє творіння, наділяючи її творчою самостійністю. І основне життєве завдання людини, як бачить його Бердяєв, - стати гідною цього дару, навчитися користуватися своєю свободою. Сучасні філософи - люди культури в самому високому значенні цього слова. Багата світова культура притаманна їм органічно: вона їх ґрун, середовище, повітря, вони в ній росли, виховувались, жили і вмирали.

Список використаних жерел:

1. Мельник В. В. Аксіологічний поворот сучасної філософії від культури як буття до буття культури/ В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2015. С. 208-217.
2. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Національно-культурна ідентичність як маркер модернізації українського суспільства / Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. Л.: УБС НБУ, 2013. С. 391-399.
3. Шумка М. Л. Проблема національного характеру у філософії Пантелеїмона Куліша. / Stydia Metodologia. Випуск 29. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2009. 234 с.
4. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). Дніпропетровськ, 2012. С. 48-51.
5. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т. В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка THEU», 2018. 250 с.
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМЦЯ В ПЕРІОД УТВЕРДЖЕННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження. ХІХ століття вважається добою тотального поширення реалізації філософії ринкових відносин. І хоча перші її паростки можна побачити в далекому минулому, світ рельєфніше переходить на ринкові відносини. Не є винятком і Україна. Долаючи тоталітарне минуле, основою якого була командно-адміністративна економіка, Україна все потужніше розгортає ринкову економіку, відкриту, демократичну. Цей процес відбувається на широкому теоретичному підґрунті, яке, на жаль, дотепер має досить багато дискусивних питань, що потребує розгляду.

Мета дослідження: концептуалізація ідеї філософії ринкових відносин.

Об'єкт дослідження: ринкові відносини як складний соціальний та економічний феномен.

Предмет дослідження: роль освіти у формуванні ідеології та культури сучасного підприємця.

Завдання дослідження: з'ясувати як розвивались ринкові відносини в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сфера освіти, яка виступає досить складною і розгалуженою системою діяльності, без якої важко собі уявити включення підприємців у сферу моральної культури, оскільки все їх життя так або інакше пов'язане з процесами навчання. Звичайно, в умовах розгортання підприємницької діяльності особливу вагу має економічна освіта. Вона забезпечує, насамперед, відповідний рівень економічних знань підприємців, їх досконалу орієнтацію в проблемах функціонування ринкової економіки, вміння ефективно використовувати матеріальні і трудові ресурси тощо. Проте, економічна освіта відкриває також перспективні можливості для органічного поєднання різних аспектів духовного становлення підприємців. Адже вивчення ними основних економічних законів і принципів господарювання в нових економічних умовах відіграє важливу роль у формуванні їхнього світогляду, а знання і навички, які вони одержують при цьому, дозволяють знаходити правильні рішення в складних умовах функціонування сучасного підприємництва [3, с.23]. Сучасна система освіти все більше вбирає в себе загальнолюдські моральні цінності, сприяючи їх утвердженню в суспільстві. Виступаючи ефективним засобом реалізації загальнолюдських моральних пріоритетів, система освіти безпосередньо впливає на процес становлення моральної культури підприємництва [2, с. 240-241]. Надзвичайно важливим завданням освіти у справі підготовки майбутніх підприємців і виробників є їх ідеологічне, культурне та морально-етичне виховання, формування в кожній особистості як професійних навичок, так і якостей громадянина своєї країни й глобального суспільства в цілому. Ідеологічне виховання майбутніх бізнесменів є таким же важливим завданням, як і їх професійне навчання й практична підготовка. Бізнес - це не фіксована й незмінна реальність, а частина світу, що швидко й невинно змінюється. Бізнес не тільки породжує проблеми, а й надає можливості для їх технічного розв'язання, для прояву творчості й отримання як матеріального, так і морального задоволення. Етика бізнесу - це специфічна наука, існування та розвиток якої значною мірою залежить від політичного устрою конкретної держави й глобального суспільства в цілому [4, с. 268]. Ефективність підприємницької освіти в Україні можна підвищити, якщо в її основу покласти теоретичні здобутки і практичний досвід провідних розвинутих країн світу. Світовий досвід свідчить, що підприємництво є базою національної економіки, а ефективна підприємницька освіта громадян - фундаментом економічного розвитку демократичного суспільства. Тому підготовку вітчизняних підприємців можна віднести до стратегічних пріоритетів нашої країни на найближчі роки. Підприємницька освіта має виховувати здатність бути лідером, навчати й прищеплювати інші ділові якості, необхідні в бізнес-середовищі різних культур і народів; надавати особистості необхідних знань про фах та виховувати пов'язані з ним ділові навички, завдяки чому людина зможе зробити правильний вибір фаху і буде в змозі працювати в різних галузях бізнесу; навчати професійно спілкуватися в якості слухача та доповідача на громадських і ділових зустрічах; навчати використовувати методики бухгалтерського обліку для прийняття рішень із планування та організації бізнесдіяльності, придбання, розміщення та реалізації ресурсів; допомагати підготуватися до роботи в якості підприємця, навчити розуміти всі аспекти бізнесу; [5, с. 346].

Висновок. Отже, за наявних в Україні природо-ресурсних умов, головним на сучасному етапі розвитку економіки постає людина. Держава має спрямувати власну економічну діяльність на забезпечення максимального використання інтелектуальних ресурсів. Її регулююча роль повинна здійснюватися методами, які адекватні ринковим формам господарювання.

Список використаних джерел:

1. Касьянов Д. В. Культура підприємництва: проблема визначення // Д.В. Касьянов // Нова парадигма: Журнал наукових праць / [гол. ред. В.П.Бех]. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. Вип. 81. С. 94-108.
2. Філософія ринкових відносин: навчально-методичний посібник / Р.І. Олексенко. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2019. Рекомендовано до друку Вченою радою Таврійського державного агротехнологічного університету-Вип.С. 240-241.
3. Підприємництво як рушійна сила суспільного прогресу : матеріали круглого столу (Київ, 1 грудня 2016 р.) / НАН України, ДУ «Інт екон. Та прогнозув. НАН України». Вип. С. 23.
4. Економічна історія: лекції / Н. О. Тимочко, О. А. Пучко, Л.М. Рудомоткіна та ін. К.: КНЕУ, 2000. Вип. С. 268.
5. Заставецька О. В. Лекції з Економічної географії України / О. В. Заставецька. Т.: ТДПУ.2018. 346 с.

6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: соціальна відповідальність бізнесу на сьогоднішній день є важливим елементом підприємницької діяльності у світі. В Україні, на жаль, вона ще не здобула такого значення через низку чинників, що впливають на цей процес та його результат. Хоча підприємства більш активно звертаються до світового досвіду та досвіду міжнародних корпорацій, які функціонують на ринку України, але цього недостатньо для того щоб соціальна відповідальність бізнесу стала звичайною практикою для більшості вітчизняних підприємств. Для визначення напрямів розвитку та поширення соціальної відповідальності бізнесу необхідним є дослідження чинників, які гальмують поширення соціальної відповідальності в діяльності підприємств.

Мета дослідження: визначити основні проблеми розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Об'єкт дослідження: проблеми соціального бізнесу в Україні.

Предмет дослідження: дослідження сучасного стану соціальної відповідальності бізнесу в Україні та її перспективи подальшого розвитку.

Завдання дослідження: вивчення стратегій підприємств.

Виклад основного матеріалу. Проблеми соціальної відповідності бізнесу як сучасної філософії поведінки та концепції, що формує суспільство, компанії стосовно своєї діяльності з метою сталого розвитку, ефективних інвестицій у людський капітал отримали відображення у монографії О. П. Гоголі та І. П. Кудінової. О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін. висвітлюють результати експертного опитування наукових фахівців та освітян України з проблем соціальної відповідальності особистості, суспільства, бізнесу та держави [4]. Соціальна відповідальність є однією із ключових рис сучасних бізнес-структур. Соціальна відповідальність бізнесу передбачає зобов'язання керівництва суб'єкта господарювання щодо захисту інтересів суспільства. Відповідно до концепції соціальної відповідальності, метою керівників під час прийняття бізнес-рішень є не просто максимізація прибутку або ринкової вартості компанії, а й обслуговування та захист інтересів інших членів суспільства, таких як працівники, споживачі та спільнота загалом. У світі простежується позитивна тенденція щодо введення соціальної відповідальності до стратегії підприємств. Варто вказати, що соціально відповідальні дії компаній є добровільними, і зазвичай, формуються на основі усвідомлення відповідальності бізнесу перед усім суспільством та природою за результати своєї діяльності. Важливим аспектом забезпечення високого рівня соціальної відповідальності компаній є наявність у них ресурсів, зокрема фінансових. Упровадження на практиці соціальної відповідальності компаній пов'язано із численними іншими чинниками. Саме тому важливим аспектом розвитку соціальної відповідальності підприємств стає питання дослідження факторів та чинників, що впливають на формування і розвиток соціальної відповідальності бізнесу [1]. Серед основних перешкод, з якими зустрічаються в компанії при впровадженні соціальних проектів, найчастіше вказують фінансові, зокрема обмеженість фінансових можливостей та нестача коштів для тих, хто потребує (48%), а також недосконалість нормативно-правової бази, в тому числі законодавства щодо соціальних проектів (31%) [1]. Значно менше, проте зазначаються організаційні труднощі (8%), бюрократизованість процесу надання допомоги (5%), відносно високі запити отримувачів благодійної допомоги (5%), тиск з боку органів влади (3%), неможливість контролювати розподіл коштів (3%) та корупції (2%). За дослідженням 2005 року дефіцит фінансових ресурсів та відсутність законодавства, яке б регулювало проведення заходів з соціальною відповідальністю бізнесу є найбільш поширеними відповідями при опитуванні щодо перешкод для проведення цієї діяльності (55%) фірм відмітило фінансовий фактор, а 45, 9% фактор законодавства, в той же час у 2010 році 61, 4% компанії зазначили основною проблемою у впровадженні соціальної відповідальності брак коштів [3]. Так, аналіз 2005 року показав, що демотиваторами при впровадженні соціальної відповідальності можуть також виступати проблеми із контролем за використання коштів, що направляють за СББ програми, тільки 17% фірм скаржились на недостатність допомоги з боку держави та недержавних організацій та на недостатність інформації про потреби громадськості. Результати опитування 2010 року показали, що 15, 9% компаній навіть не замислювалися про соціальну відповідальність. Ця відповідь повинна вказувати на необхідність популяризації концепції соціальної відповідальності в суспільстві. На практиці понад 50% і більше організацій, які формують політику/стратегію соціальної відповідальності, впроваджують такі компоненти соціальної відповідальності, як - права людини (71%) соціальне залучення і соціальний розвиток (58%). Інші компоненти соціальної відповідальності впроваджують більше третини опитаних організацій, організаційне управління - 45%, екологічні питання - 48%, трудові практики - 46, 5%, питання споживачів - 43%, практика чесного введення бізнесу - 40, 5% [2]. Більшість компаній (61, 3%) основним мотивом виділити моральні міркування, як базовий принцип та внутрішнє спонукання для компанії виділити 52, 1% компаній. Варто врахувати, що різні регіони України мають різний промисло-виробничий комплекс, відповідно специфіка кожного регіону вимагатиме врахування особливостей структури галузевої специфікації. Зосередження промислових гігантів на сході, які входять до основних вітчизняних фінансово-промислових груп, безпосередньо впливатиме на рівень розвитку соціальності в цих регіонах. Водночас у західних регіонах, здебільшого, розвинута сфера торгівлі та агропромисловий комплекс. Не сформованість аграрного ринку та наявність тіньових схем у роботі торговельних підприємств носитиме негативний характер по відношенню до концепції соціальної відповідальності. В Україні низький рівень поширення соціальної відповідальності пов'язаний також, з самим характером отримання прибутку підприємствами. Економічний прибуток провідних українських підприємств досягається за рахунок наявності в їх розпорядженні економічної влади, адміністративного ресурсу, доступу до бюджетних коштів, недосконалою конкуренцією на внутрішньому ринку, штучного завищення цін на вироблену продукцію, зниження рівня оплати праці, скорочення обсягу соціальних витрат. Саме такі фактори

виступають основою конкурентної переваги. Більшого поширення соціальної відповідальності може сприяти інноваційна активність, використання нових технологій, створення нової продукції, у результаті прибуток підприємства формується за рахунок скорочення витрат, підвищення конкурентоспроможності, формування нових ринків товарів або послуг. Саме такий шлях розвитку має більше поширення в розвинених країнах, і як наслідок, вищий рівень соціальної відповідальності бізнесу. Але такий варіант розвитку української економіки сьогодні видається мало ймовірним, так як вимагає довгострокових фінансових витрат, крім цього досить ризикований [4].

Висновки: дана проблема потребує нагального вирішення в умовах сучасної економіки, тому саме реалізація соціальних заходів українськими компаніями дасть змогу підвищити не тільки рівень корпоративної культури самого об'єкту, а і рівень життя населення в цілому. Розкриття цієї проблеми дає глибше розуміння вислову, що «не люди для економіки, а економіка для людей». Подальше посилення соціальної позиції бізнесу просто необхідне в умовах кризового періоду, а соціальна відповідальність має широкий спектр проблем, шляхи вирішення яких потрібно шукати негайно.

Список використаних джерел:

1. Кузьмін О. Є., Станасюк Н. С., Уголькова О. З., Соціальна відповідальність бізнесу: поняття, типологія та чинники формування URL:<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2021/nov/25482/nzmened-56-64.pdf>
2. Робоча програма навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність» URL: <https://zr.edu.ua/?q=node/5904>
3. Ю. П. Воржакова. А. С. Лис. Проблеми реалізації політики корпоративної соціальної відповідальності в українських компаніях URL: <http://spu.fimm.kpi.ua/article/view/204737>
4. О. М. Головінов Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми URL:<file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/social-responsibility-of-business-ukrainian-realities-and-challenges.pdf>
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЕПОХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Актуальність теми дослідження: аналіз проблеми сенсу життя людини в українському суспільстві епохи Середньовіччя відкриває перед нами глибокі філософські питання, які мають важливе значення для розуміння еволюції світогляду та моральних цінностей у минулому та сучасності. В цьому контексті важливими є моральні принципи та релігійні переконання, які вплинули на життя людей та їх погляди на сенс життя у середньовіччі.

Мета дослідження: проведення філософського аналізу проблеми сенсу життя людини в українському суспільстві епохи Середньовіччя з врахуванням впливу релігійних та моральних аспектів на формування світогляду.

Об'єкт дослідження: культурні особливості та історичні події, які вплинули на формування філософських поглядів на сенс життя в епоху Середньовіччя в Україні.

Предмет дослідження: існування людини в українському суспільстві в період Середньовіччя.

Завдання дослідження: проаналізувати проблеми сенсу життя людини в Середньовіччі; визначити які аспекти впливали на формування поглядів на сенс життя в суспільстві; визначити основні підходи до трактування проблеми сенсу життя та існування українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Один з відомих філософів того часу, Августин Блаженний, визнавав проблему сенсу життя в тісному зв'язку з пошуком духовних цінностей, божественного сприйняття та благодаті. Він вважав, що вищим способом розуміння сенсу життя є отримання божественного відкровлення. Таке відкровлення підтверджує слова І. Канта, який наголошував на двох основних джерелах подиву та благоговіння: зірковому небу над головою і моральному закону, який мешкає в самій людині. Ці аспекти роздуму обмежують горизонт розуміння, і їх не потрібно обговорювати, а лише сприймати як невід'ємну частину існування [1, с. 115]. Філософ Ф. Ніцше вважав, що сенс життя полягає в підготовці Землі для приходу «надлюдини». Він порівнював людину з канатом, який натягнуто між мавпою і надлюдиною. Важливо не мета, а те, що міститься в людині. Його погляди в деякій мірі співпадають із сучасним трансгуманізмом, який передбачає появу покращеної людини в майбутньому [2, с. 14]. Українські дослідники, такі як А.М. Мочкін, О.С. Богомолів, В.С. Соловійов, а також Лев Шестов, розвивали ідеї сенсу життя в своїх працях. Важливо розуміти, що сенс життя є унікальним для кожної людини, і вона вільна вибирати його та відповідати за нього. Сенс життя виходить за межі існування і нерозривно пов'язаний із загальними моральними цінностями та долею нації та суспільства. [3, с. 155]. Людина відчуває сенс свого життя, коли служить інтересам родини, нації, суспільства і думає про щастя прийдешніх поколінь. Йй важливо, що вона залишить у спадок. Проте існує небезпека, коли життя стає інструментом для створення ідеї чи ідеалу, і це може призвести до фанатизму. Сенс життя створюється самою людиною. Ніцше Ф. Так говорив Заратустра [5, с. 14]. Він може бути розглянутий як «життя заради життя», де сама життєва діяльність, а не мета, є цінністю.

Висновок: Таким чином, сенс життя людини в українському суспільстві епохи Середньовіччя визначався найбільш гнучкою та комплексною характеристикою, яка об'єднувала духовні та матеріальні аспекти життя. Головною темою філософських роздумів став спільний звідусіль об'єкт – людина та її існування у світі. Незважаючи на абстрактність окремих філософських питань, вони завжди зводилися до основної проблеми – природи та значення людини. Імануїл Кант узяв питання «що таке людина?» як основне питання філософії, визнавши, що людина є біосоціальною єдністю, в якій поєднуються соціальні, біологічні та духовні аспекти її існування. Всі ці різні форми вияву людської сутності взаємодіють та взаємопроникають одна в одну, створюючи унікальний психологічний, моральний, релігійний та політичний образ людини. Людина не лише усвідомлює свою смертність, але й постійно розвивається, створюючи історію, що формує її сутність. Важливим аспектом цього розвитку є зміна і розширення змісту людського буття, а саме акумуляція культурних та соціальних цінностей. Саме це робить людину унікальною серед усіх істот і відкриває широкий спектр можливостей для самореалізації та пізнання сенсу свого життя. Таким чином, питання про сенс життя завжди було тісно пов'язане з роздумами над природою та значенням людини у світі, і ця проблема залишається актуальною і сьогодні.

Список використаних джерел

1. Володін П. В. Сенс життя людини як філософська проблема//Гуманітарний вісник ЗДІА. № 51.3МАУП, 2012. С. 115.
2. Гончарук Тетяна, Джугла Надія, Мокряк Леонід, Шумка Михайлина Філософія: Навчальний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники 2009. Кн. 1. 360 с.
3. Гончарук (Чолач) Т.В. Джугла Н.В. Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. / Психологія і педагогіка. Тернопіль. 2018. №1-2. С. 155-164.
4. Ніцше Ф. Так говорив Заратустра. 120 с.
5. Сафонік Л.В. Буттєвість сенсу людського життя монографія /Л. Сафонік. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 284 с.
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Постановка проблеми. Людська свідомість є однією з найскладніших і найзагадковіших тем у філософії, психології та соціології, адже саме вона формує наше сприйняття світу та визначає нашу діяльність і творчість. Свідомість не лише відображає реальність, але й активно впливає на неї, стаючи рушійною силою людської діяльності. В умовах швидких змін у суспільстві та технологіях, питання про те, як свідомість формує творчі процеси, стає дедалі актуальнішим. Чи можна вважати творчість виключно продуктом свідомості, чи існують інші фактори, що впливають на цей процес? Розуміння зв'язків між свідомістю, діяльністю та творчістю відкриває нові горизонти для досліджень і практичних застосувань, що дозволяє нам глибше усвідомити, яким чином формуються індивідуальні та колективні досягнення, що стають частиною культурної спадщини.

Метою даної роботи є аналіз взаємозв'язку між людською свідомістю, діяльністю та творчістю, а також виявлення основних факторів, що впливають на цей процес.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити теоретичні основи свідомості та її вплив на різні види діяльності.
2. Визначити роль творчості в контексті свідомості та її проявів у суспільстві.

Виклад матеріалу. Людська свідомість завжди була об'єктом захоплення та досліджень багатьох наук. Це унікальний феномен, який визначає наше існування, наші думки, почуття та дії. Свідомість формує наше сприйняття світу і дає нам можливість відображати його у своїй діяльності та творчості. Проблема свідомості є настільки ж складною, наскільки і важливою для розуміння людської природи, адже саме через свідомість ми можемо здійснювати усвідомлені дії, приймати рішення та створювати нові ідеї.

Одним з основних аспектів свідомості є її активна роль у формуванні нашого досвіду. Кожна мить нашого життя проходить через призму свідомості: ми аналізуємо, оцінюємо, порівнюємо та приймаємо рішення. Цей процес не є автоматичним; він потребує зусиль і ресурсів. Свідомість допомагає нам інтегрувати знання та досвід, формуючи унікальну картину світу, яка відрізняється для кожної людини [1, с. 20]. Таким чином, ми не просто реагуємо на зовнішні стимули, а активно їх інтерпретуємо та трансформуємо в свій власний досвід.

Діяльність, що випливає з нашої свідомості, може бути як фізичною, так і розумовою. Усі наші дії, від повсякденних рутин до складних творчих процесів, є результатом свідомого вибору. Наприклад, коли ми вирішуємо створити щось нове, наше рішення спочатку проходить через стадію усвідомлення потреби у творчості. Творчість, в свою чергу, є складним процесом, який вимагає як свідомого мислення, так і інтуїтивного сприйняття. Це означає, що наші ідеї можуть виникати не лише в результаті логічного мислення, але й через підсвідомі асоціації та емоції, які відображаються у нашій творчості [3, с. 15].

Важливо зазначити, що свідомість не є статичним явищем; вона постійно змінюється і розвивається в залежності від нашого досвіду та обставин. Людина може бути більш свідомою в певних ситуаціях і менш у інших, що впливає на її діяльність і творчість. Наприклад, у стресових ситуаціях люди можуть виявляти творчість, коли це необхідно для розв'язання проблеми, але водночас вони можуть відчувати блокування свідомості, яке заважає їм повноцінно проявити свої здібності.

З другого боку, різноманітні фактори, такі як культура, соціальне середовище та особисті переживання, суттєво впливають на те, як ми сприймаємо і реалізуємо свою свідомість. Наприклад, творчість в одній культурі може мати зовсім інше значення та прояви, ніж в іншій. Соціальні норми та цінності формують рамки, в яких відбувається наша діяльність, визначаючи, які ідеї є прийнятними або навпаки, забороненими [2, с. 297-298]. Тому важливо досліджувати не лише індивідуальну свідомість, а й контекст, у якому вона функціонує.

Однією з найцікавіших тем для роздумів є вплив технологій на людську свідомість і творчість. У сучасному суспільстві, де інформація стала доступною у будь-який момент, ми опинилися перед новими викликами та можливостями. З одного боку, технологічний прогрес відкриває безліч шляхів для самовираження та творчої реалізації. Наприклад, цифрові платформи, такі як соціальні мережі, блоги та онлайн-галереї, дозволяють художникам, письменникам та митцям не лише представляти свої роботи, але й взаємодіяти з іншими творчими особистостями. Це створює простір для співпраці, обміну ідеями та натхнення.

Крім того, нові технології надають доступ до широкого спектра ресурсів і матеріалів, що може сприяти розвитку нових навичок та ідей. Завдяки онлайн-курсам та вебінарів люди можуть навчатися у найкращих фахівців з усього світу, що розширює їхні можливості для творчої діяльності. Це позитивно впливає на процеси, які стимулюють інновації та креативність.

Проте з іншого боку, постійний доступ до великої кількості інформації може викликати певні труднощі. Інформаційне перенасичення стало серйозною проблемою, адже ми щодня стикаємося з величезним потоком даних, новин, ідей та думок. Це може ускладнити фокусування на конкретних проектах або концепціях, адже увага розпорошується на безліч джерел. Людина може відчувати труднощі в прийнятті рішень або формуванні чіткої думки, оскільки постійно надходять нові стимули, які вимагають реакції. Відтак, підвищується ризик стресу та вигорання, адже перебування в такій інформаційній «багатазадачності» забирає багато енергії і часу [4, с. 157].

Це показує, що технології мають двоякий вплив на свідомість і творчість: вони можуть слугувати потужним інструментом для розвитку, але водночас потребують уважного підходу для уникнення негативних наслідків, які можуть заважати нашій творчій діяльності. Важливо навчитися ефективно управляти цим інформаційним потоком, вибираючи ті ресурси, які дійсно надихають і підтримують наше творче зростання.

Висновки. Зв'язок між свідомістю, діяльністю та творчістю є складним і багатограним. Розуміння цього зв'язку не лише допомагає нам краще усвідомити самих себе, але й відкриває нові горизонти для досліджень у різних галузях, від психології до мистецтва. Свідомість формує нашу діяльність, а творчість, у свою чергу, є вираженням нашої свідомості. І тільки через глибоке усвідомлення цих процесів ми можемо досягти справжнього розвитку – як індивідуального, так і суспільного. Важливо навчитися використовувати наші свідомі сили, щоб не лише розуміти себе, а й змінювати світ навколо нас.

Список використаних джерел:

1. Горбань Г. О., Шевченко Н. Ф. Професійна свідомість психолога: структурно-функціональний аналіз. *Problems of Modern Psychology*. 2022. № 5. С. 16–26. URL: <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-1-2> (дата звернення: 05.11.2024).
2. Кулагіна-Стадніченко Г. Людська гідність та її релігійно-доктринальні контексти. *Grail of Science*. 2022. № 18-19. С. 297–298.
3. О कोरोков В. Свідомість і ніщо у екзистенційному вченні раннього м.гайдеггера. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2022. Т. 14, № 1(29). С. 8–18.
4. Панафідіна О. Знання і психофізична проблема. Глава 5. Взаємодія і свідомість. *Actual Problems of Mind*. 2022. № 23. С. 145–170. URL: <https://doi.org/10.31812/apm.7620> (дата звернення: 05.11.2024).

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Постановка проблеми. Людська свідомість є однією з найскладніших і найзагадковіших тем у філософії, психології та соціології, адже саме вона формує наше сприйняття світу та визначає нашу діяльність і творчість. Свідомість не лише відображає реальність, але й активно впливає на неї, стаючи рушійною силою людської діяльності. В умовах швидких змін у суспільстві та технологіях, питання про те, як свідомість формує творчі процеси, стає дедалі актуальнішим. Чи можна вважати творчість виключно продуктом свідомості, чи існують інші фактори, що впливають на цей процес? Розуміння зв'язків між свідомістю, діяльністю та творчістю відкриває нові горизонти для досліджень і практичних застосувань, що дозволяє нам глибше усвідомити, яким чином формуються індивідуальні та колективні досягнення, що стають частиною культурної спадщини.

Метою даної роботи є аналіз взаємозв'язку між людською свідомістю, діяльністю та творчістю, а також виявлення основних факторів, що впливають на цей процес.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити теоретичні основи свідомості та її вплив на різні види діяльності.
2. Визначити роль творчості в контексті свідомості та її проявів у суспільстві.

Виклад матеріалу. Людська свідомість завжди була об'єктом захоплення та досліджень багатьох наук. Це унікальний феномен, який визначає наше існування, наші думки, почуття та дії. Свідомість формує наше сприйняття світу і дає нам можливість відображати його у своїй діяльності та творчості. Проблема свідомості є настільки ж складною, наскільки і важливою для розуміння людської природи, адже саме через свідомість ми можемо здійснювати усвідомлені дії, приймати рішення та створювати нові ідеї.

Одним з основних аспектів свідомості є її активна роль у формуванні нашого досвіду. Кожна мить нашого життя проходить через призму свідомості: ми аналізуємо, оцінюємо, порівнюємо та приймаємо рішення. Цей процес не є автоматичним; він потребує зусиль і ресурсів. Свідомість допомагає нам інтегрувати знання та досвід, формуючи унікальну картину світу, яка відрізняється для кожної людини [1, с. 20]. Таким чином, ми не просто реагуємо на зовнішні стимули, а активно їх інтерпретуємо та трансформуємо в свій власний досвід.

Діяльність, що випливає з нашої свідомості, може бути як фізичною, так і розумовою. Усі наші дії, від повсякденних рутин до складних творчих процесів, є результатом свідомого вибору. Наприклад, коли ми вирішуємо створити щось нове, наше рішення спочатку проходить через стадію усвідомлення потреби у творчості. Творчість, в свою чергу, є складним процесом, який вимагає як свідомого мислення, так і інтуїтивного сприйняття. Це означає, що наші ідеї можуть виникати не лише в результаті логічного мислення, але й через підсвідомі асоціації та емоції, які відображаються у нашій творчості [3, с. 15].

Важливо зазначити, що свідомість не є статичним явищем; вона постійно змінюється і розвивається в залежності від нашого досвіду та обставин. Людина може бути більш свідомою в певних ситуаціях і менш у інших, що впливає на її діяльність і творчість. Наприклад, у стресових ситуаціях люди можуть виявляти творчість, коли це необхідно для розв'язання проблеми, але водночас вони можуть відчувати блокування свідомості, яке заважає їм повноцінно проявити свої здібності.

З другого боку, різноманітні фактори, такі як культура, соціальне середовище та особисті переживання, суттєво впливають на те, як ми сприймаємо і реалізуємо свою свідомість. Наприклад, творчість в одній культурі може мати зовсім інше значення та прояви, ніж в іншій. Соціальні норми та цінності формують рамки, в яких відбувається наша діяльність, визначаючи, які ідеї є прийнятними або навпаки, забороненими [2, с. 297-298]. Тому важливо досліджувати не лише індивідуальну свідомість, а й контекст, у якому вона функціонує.

Однією з найцікавіших тем для роздумів є вплив технологій на людську свідомість і творчість. У сучасному суспільстві, де інформація стала доступною у будь-який момент, ми опинилися перед новими викликами та можливостями. З одного боку, технологічний прогрес відкриває безліч шляхів для самовираження та творчої реалізації. Наприклад, цифрові платформи, такі як соціальні мережі, блоги та онлайн-галереї, дозволяють художникам, письменникам та митцям не лише представляти свої роботи, але й взаємодіяти з іншими творчими особистостями. Це створює простір для співпраці, обміну ідеями та натхнення.

Крім того, нові технології надають доступ до широкого спектра ресурсів і матеріалів, що може сприяти розвитку нових навичок та ідей. Завдяки онлайн-курсам та вебінарів люди можуть навчатися у найкращих фахівців з усього світу, що розширює їхні можливості для творчої діяльності. Це позитивно впливає на процеси, які стимулюють інновації та креативність.

Проте з іншого боку, постійний доступ до великої кількості інформації може викликати певні труднощі. Інформаційне перенасичення стало серйозною проблемою, адже ми щодня стикаємося з величезним потоком даних, новин, ідей та думок. Це може ускладнити фокусування на конкретних проектах або концепціях, адже увага розпорошується на безліч джерел. Людина може відчувати труднощі в прийнятті рішень або формуванні чіткої думки, оскільки постійно надходять нові стимули, які вимагають реакції. Відтак, підвищується ризик стресу та вигорання, адже перебування в такій інформаційній «багатозадачності» забирає багато енергії і часу [4, с. 157].

Це показує, що технології мають двоякий вплив на свідомість і творчість: вони можуть слугувати потужним інструментом для розвитку, але водночас потребують уважного підходу для уникнення негативних наслідків, які можуть заважати нашій творчій діяльності. Важливо навчитися ефективно управляти цим інформаційним потоком, вибираючи ті ресурси, які дійсно надихають і підтримують наше творче зростання.

Висновки. Зв'язок між свідомістю, діяльністю та творчістю є складним і багатограним. Розуміння цього зв'язку не лише допомагає нам краще усвідомити самих себе, але й відкриває нові горизонти для досліджень у різних галузях, від психології до мистецтва. Свідомість формує нашу діяльність, а творчість, у свою чергу, є вираженням нашої свідомості. І тільки через глибоке усвідомлення цих процесів ми можемо досягти справжнього розвитку – як індивідуального, так і суспільного. Важливо навчитися використовувати наші свідомі сили, щоб не лише розуміти себе, а й змінювати світ навколо нас.

Список використаних джерел:

1. Горбань Г. О., Шевченко Н. Ф. Професійна свідомість психолога: структурно-функціональний аналіз. *Problems of Modern Psychology*. 2022. № 5. С. 16–26. URL: <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-1-2>(дата звернення: 05.11.2024).
2. Кулагіна-Стадніченко Г. Людська гідність та її релігійно-доктринальні контексти. *Grail of Science*. 2022. № 18-19. С. 297–298.
3. Окроков В. Свідомість і ніщо у екзистенційному вченні раннього м.гайдеггера. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2022. Т. 14, № 1(29). С. 8–18.
4. Панафідіна О. Знання і психофізична проблема. Глава 5. Взаємодія і свідомість. *Actual Problems of Mind*. 2022. № 23. С. 145–170. URL: <https://doi.org/10.31812/apm.7620>(дата звернення: 05.11.2024).

ПРОБЛЕМА МЕТОДУ ПІЗНАННЯ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В НАУКОВОМУ ПІЗНАННІ ІСТИНИ

Постановка проблеми. У світі, де інформація постійно зростає і змінюється, методи пізнання стають ключовими інструментами для розуміння істини. Від простих спостережень до складних експериментів, кожен метод має свої переваги та недоліки, що впливають на наші висновки та розуміння реальності. Що є істинним знанням, і як ми можемо впевнитися в його точності? Ця проблема стає особливо актуальною в епоху, коли фальшиві новини та маніпуляції інформацією поширюються так швидко. Методологічні підходи в науці не лише формують основи досліджень, але й допомагають відокремити наукові істини від суб'єктивних уявлень. Тож, як ми можемо знайти надійні методи пізнання, які призведуть нас до істини? Ця робота прагне заглибитися в цю складну проблему, досліджуючи вплив різних методів пізнання на формування наукового знання.

Метою даної роботи є аналіз різних методів пізнання та їхнього значення в контексті наукового дослідження істини.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Вивчити основні методи пізнання, використовувані в науці, та їхню роль у процесі формування знання.
2. Дослідити вплив методологічних підходів на сприйняття істини в наукових дослідженнях.

Виклад матеріалу. Наукове пізнання істини є складним і багатограним процесом, який постійно перебуває в русі та розвитку. З самого початку свого існування наука намагається зрозуміти навколишній світ і знайти в ньому закономірності, які б допомогли пояснити явища природи і суспільства. Проте цей процес не є простим і лінійним, а вимагає застосування різних методів пізнання, кожен з яких має свої особливості, переваги та недоліки.

Методи пізнання формують основу наукового дослідження, визначаючи способи, якими ми здобуємо інформацію про світ. Вони можуть бути поділені на кілька основних категорій: емпіричні та теоретичні методи. Емпіричні методи ґрунтуються на безпосередньому спостереженні та досвіді, що є ключовими для дослідження природних явищ. Наприклад, спостереження, експерименти та вимірювання дозволяють отримати дані, які можна використовувати для подальшого аналізу і формулювання висновків [4, с. 180]. У фізиці та хімії, наприклад, експеримент є основним інструментом для перевірки гіпотез. Проте, незважаючи на свою очевидну важливість, емпіричні методи не завжди можуть дати повне уявлення про досліджувані явища. Вони часто вимагають теоретичного підґрунтя, яке допомагає інтерпретувати результати.

Теоретичні методи, з іншого боку, дозволяють сформулювати гіпотези та моделі, які пояснюють результати емпіричних досліджень. Логічний аналіз, дедуктивні та індуктивні методи, а також побудова теорій є невід'ємними частинами наукового пізнання. Теоретичні підходи дозволяють науковцям не лише узагальнювати наявні знання, але й передбачати нові явища, що можуть бути виявлені під час подальших досліджень. Важливість теоретичних методів підкреслює той факт, що без них результати емпіричних досліджень можуть залишитися ізольованими та неозначеними, що заважає їх інтеграції у ширшу наукову картину [2, с. 189].

Однак вибір методу пізнання не є лише технічним питанням; він також пов'язаний із філософськими підходами, які впливають на розуміння наукової істини. Проблема об'єктивності в науковому дослідженні викликає серйозні дискусії. Як ми можемо бути впевнені, що наші спостереження та експерименти не спотворені суб'єктивними факторами? Важливо враховувати, що навіть найсуворіші наукові методи можуть бути піддані впливу особистих переконань, культурних контекстів та історичних обставин. Наприклад, у соціальних науках дослідники часто стикаються з проблемою упередженості, коли їхні особисті погляди або соціальні контексти можуть вплинути на інтерпретацію результатів. Це підкреслює необхідність критичного підходу до вибору методів пізнання, оскільки наукові дослідження повинні бути не лише об'єктивними, але й відкритими до нових ідей та зміни контексту.

Зі швидким розвитком технологій, нові методи, такі як аналіз великих даних (big data) та машинне навчання, починають домінувати в багатьох наукових сферах. Ці новітні підходи дозволяють науковцям обробляти величезні обсяги інформації, виявляти патерни та закономірності, які раніше були недоступні для традиційних методів [1, с. 8-9]. Наприклад, у медицині, аналіз великих даних може бути використаний для виявлення нових зв'язків між генетичними факторами і захворюваннями. Проте ці новітні методи також викликають питання щодо їхньої надійності та етики, адже результати таких аналізів можуть мати значний вплив на життя людей і формування політичних рішень.

Важливо відзначити, що методи пізнання завжди перебувають у взаємодії з філософськими, соціальними та культурними контекстами. Протягом історії науки певні методи ставали домінуючими відповідно до суспільних потреб і епохи. Наприклад, у XVIII-XIX століттях раціоналізм і емпіризм сформували основи наукового мислення, в той час як у XX столітті з'явилися нові підходи, такі як постмодернізм, які піддають сумніву абсолютність наукових істин. Це свідчить про те, що наукове знання є динамічним і підлягає постійному переосмисленню, адже нові відкриття і технології змінюють наші уявлення про світ [3, с. 26].

Крім того, у науковому пізнанні важливо не лише вміти використовувати методи, але й розуміти їхні обмеження. Жоден метод не може дати повного і вичерпного знання про предмет дослідження. Істина може бути багатогранною і залежати від контексту, в якому вона розглядається. Це ставить перед науковцями нові виклики: як інтегрувати різні методи, щоб отримати більш повну картину? Як синтезувати результати, отримані за допомогою різних підходів? Відповіді на ці запитання потребують міждисциплінарного підходу і відкритості до нових ідей.

Висновки. Проблема методу пізнання є суттєвим аспектом наукового дослідження, що безпосередньо впливає на наше розуміння істини. Обираючи методи, дослідники повинні враховувати не лише їхню ефективність, а й контекстуальні фактори, які можуть вплинути на результати. Успіх у науковому пізнанні залежить від здатності поєднувати різноманітні підходи, зберігаючи при цьому відкритість до нових ідей та критичного осмислення отриманих знань. Лише таким чином ми зможемо наблизитися до істини, яка залишається основою всіх наукових прагнень. Продовжуючи досліджувати методи пізнання, ми не лише збагачуємо наше знання про світ, але й розвиваємо наші можливості як дослідників, здатних критично оцінювати інформацію і приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності та складності сучасного життя.

Список використаних джерел:

1. Белова О. В. Ембодімент-підхід та ембодімент-пізнання: досвід вивчення й перспективи. Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія. 2024. № 1. С. 7–11.
2. Маринець Н. В., Кондратюк-Антонова Т. В., Поліщук Н. В. Роль освіти у формуванні процесу пізнання: філософський аналіз. Culturological Almanac. 2024. № 2. С. 185–192.
3. Товканець Г. Моральні цінності як відображення культури пізнання і досвіду особистості: педагогічний аспект. Молодь і ринок. 2024. № 1/221. С. 24–28.
4. Яценко Т. С. Актуалізація прагматичного мислення в учасників глибинного пізнання. Наукові записки. Серія: Психологія. 2024. № 1. С. 178–187.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ

Постановка проблеми. Сучасна філософія та методологія науки стикаються з численними викликами, які потребують глибокого осмислення. Ці проблеми охоплюють питання знання, методів дослідження, взаємозв'язку між наукою та суспільством, а також етичні аспекти наукової діяльності. Сучасні філософи і науковці мають справу з потребою переосмислення традиційних концепцій та адаптації до нових умов, які викликані розвитком технологій, глобалізацією та змінами в соціальних структурах.

Метою даної роботи є аналіз основних проблем сучасної філософії та методології науки, а також виявлення їхнього впливу на розвиток наукового знання і суспільства в цілому.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Визначити ключові проблеми сучасної філософії науки, зокрема питання про природу наукового знання та методи його отримання.
2. Розглянути взаємозв'язок між наукою і суспільством, зокрема в аспектах етики та соціальної відповідальності в науковій діяльності.

Виклад матеріалу. Сучасна філософія та методологія науки стикаються з численними викликами, які потребують глибокого аналізу та переосмислення. З одного боку, наука, як система знання, завжди була пов'язана з намаганням зрозуміти природу, процеси, що відбуваються навколо нас, та закони, які їх регулюють. Проте, у сучасному світі, що зазнає швидких змін, традиційні уявлення про науку і її функції опиняються під тиском нових реалій, технологічного прогресу і глобалізації.

Основною проблемою сучасної філософії науки є питання про природу наукового знання. Як наука формує своє знання? Які методи є найбільш ефективними для здобуття істини? Це питання стає ще більш актуальним у світлі відкриттів, які кидають виклик усталеним парадигмам. Одним із яскравих прикладів є розвиток квантової механіки на початку XX століття. Класична фізика, зокрема ньютонівська, тривалий час вважалася непорушною основою наукового знання [4, с. 150]. Проте нові експериментальні дані, що виявилися в результаті досліджень на мікроскопічному рівні, продемонстрували обмеженість класичних концепцій. Принцип невизначеності Гейзенберга та його вплив на розуміння поведінки елементарних частинок ставить під сумнів традиційні уявлення про детермінізм, що було характерним для класичної фізики.

Дослідження в галузі науки показують, що знання є не лише результатом формальних досліджень, але й результатом соціальної взаємодії, контексту, в якому це знання формується. Сучасні філософи, такі як Томас Кун і Імре Лакатош, акцентують увагу на ролі парадигм в науці, вважаючи, що зміна парадигм є невід'ємною частиною наукового прогресу. Згідно з концепцією Куна, наука розвивається не лінійно, а через революційні зміни, що викликані кризами в існуючих теоріях. Наприклад, революція в астрономії, пов'язана з переходом від геоцентричної моделі до геліоцентричної, демонструє, як нові відкриття можуть перевернути фундаментальні уявлення про Всесвіт [3, с. 94].

Методи наукового пізнання також підлягають аналізу і переосмисленню. Сучасна методологія науки включає в себе різноманітні підходи, такі як експериментальні, теоретичні, емпіричні та комбіновані. Науковий експеримент є ключовим методом, який дозволяє перевірити гіпотези та отримати нові дані. Наприклад, клінічні дослідження у медицині покладаються на експериментальні методи для оцінки ефективності нових ліків та терапій. Однак, важливо зазначити, що методологічні підходи завжди мають свої обмеження і можуть бути піддані критиці. Наприклад, методи, які використовуються в гуманітарних науках, можуть суттєво відрізнятися від методів природничих наук, що викликає дискусії про їхню порівняльну валідність.

Соціальний контекст, в якому існує наука, також грає важливу роль у формуванні наукового знання. Наука не є ізольованою діяльністю; вона активно взаємодіє з суспільством, впливаючи на нього і отримуючи від нього зворотний зв'язок. Це можна проілюструвати на прикладі досліджень у сфері екології. Зростаюча тривога щодо змін клімату та забруднення навколишнього середовища спонукала науковців до розробки нових технологій та методів, спрямованих на зменшення негативного впливу на природу. У цьому контексті наука стає не лише інструментом пізнання, але й потужним фактором, що формує соціальні зміни.

Етичні аспекти наукової діяльності становлять ще одну важливу проблему сучасної філософії науки. В умовах стрімкого розвитку технологій постає питання про те, які етичні норми мають дотримуватися в наукових дослідженнях. Важливими є питання про відповідальність науковців за наслідки своїх відкриттів і розробок. Наприклад, етичні дилеми, пов'язані з генетичними дослідженнями, викликають запитання про доцільність редагування генів у ембріонах і можливі наслідки таких втручань для людства. Суперечки навколо проекту CRISPR, який дозволяє редагувати геном людини, демонструють необхідність обговорення етичних аспектів, які виходять за межі суто наукових питань [1, с. 17].

Взаємозв'язок між наукою і суспільством також підлягає критичному аналізу. Наукові відкриття, які часто є результатом багаторічних досліджень, можуть мати значний вплив на соціальні структури, економіку і політику. Наприклад, пандемія COVID-19 підкреслила важливість наукових досліджень у сфері охорони здоров'я. Швидка розробка вакцин стала можливістю не лише для порятунку життів, а й для стабілізації світової економіки. Однак,

разом із цим виникли питання про рівний доступ до вакцин, що вказує на соціальну відповідальність вчених і урядів [2, с. 25].

Узагальнюючи, сучасна філософія та методологія науки потребують уважного розгляду основних проблем, з якими вони стикаються. Питання природи наукового знання, методів його здобуття, а також взаємозв'язок науки і суспільства є ключовими для розуміння ролі науки в сучасному світі. В умовах постійних змін важливо постійно переглядати ці питання і адаптувати науковий підхід до нових викликів, щоб наука могла ефективно відповідати на потреби суспільства та забезпечувати стійкий розвиток. Наукова спільнота має бути готовою до діалогу з суспільством, враховуючи його потреби і запити, а також етичні аспекти, що виникають у процесі наукових досліджень.

Висновки. Сучасна філософія та методологія науки стикаються з численними викликами, що вимагають глибокого осмислення основних проблем, таких як природа наукового знання, методи його здобуття та взаємозв'язок науки і суспільства. Відкриття, які ставлять під сумнів усталені парадигми, вимагають постійного перегляду методологічних підходів, а також врахування етичних аспектів у наукових дослідженнях. Наукові відкриття не лише формують наше розуміння світу, але й мають значний вплив на соціальні структури, підкреслюючи важливість діалогу між науковою спільнотою та суспільством.

Список використаних джерел:

1. Йосипенко С. До проблеми рецепції та впливу в історії філософії. Філософська думка. 2020. № 2. С. 6–23.
2. Корнієнко О. Проблеми філософії науки у творчості а.ч. мукерджі. Modern engineering and innovative technologies. 2020. № 26-04. С. 24–28.
3. Родний О. В. До проблеми конвергенції філософії і літератури. Studies in history and philosophy of science and technology. 2023. Т. 32, № 1. С. 92–98.
4. Черевичний С. Підходи до проблеми прийняття рішень в філософії та психології. Вісник Національного університету оборони України. 2019. № 2 (52). С. 146–153.

ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Культура є не лише набором звичаїв, знань і традицій, але й потужним інструментом, що формує і розвиває саму людську природу, надаючи їй глибокий сенс. Вона є тією сутністю, яка збагачує людину, допомагає їй визначити свої моральні цінності, пізнати навколишній світ і своє місце в ньому. У сучасному суспільстві, яке стикається з кризою ідентичності та втратами духовних орієнтирів, людинотворча функція культури набуває особливої актуальності. Адже саме культура надає нам силу бути справжніми, самобутніми особистостями, здатними до глибокого внутрішнього розвитку. Постає питання, яким чином культура формує людську особистість та впливає на її духовний і моральний розвиток у різноманітних суспільних контекстах?

Метою даної роботи є вивчення людинотворчої сутності культури та її ролі у формуванні особистості в умовах сучасного світу.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні підходи людинотворчої функції культури.
2. Дослідити вплив культурних цінностей на розвиток людини.

Виклад матеріалу. Людинотворча сутність культури – це явище, яке глибоко проникає у кожен аспект людського буття, визначаючи не лише суспільні правила та норми, а й формуючи внутрішню, духовну сутність кожної особистості. Культура – це не просто набір звичаїв або система ідей, це живий процес, який безперервно впливає на те, ким ми є, і на те, ким ми можемо стати. Вона є тим невидимим, але потужним «будівельним матеріалом», що формує нашу свідомість, визначає світогляд і поведінкові орієнтири.

Культура впливає на людину з моменту її народження, поступово навчаючи її мови, поведінки, взаємин з іншими людьми та навколишнім світом. Люди навчаються не тільки через пряме наставництво, а й через участь у ритуалах, традиціях, мистецьких творах, літературі й музиці. Ці елементи культури виступають посередниками, що передають знання та моральні настанови, накопичені поколіннями. Наприклад, казки, які ми чуємо в дитинстві, мають глибокий культурний сенс: вони вчать нас розрізняти добро і зло, пояснюють складні поняття через образи, доступні дитячому розумінню, і тим самим закладають моральні основи [2, с. 120].

Культура також виховує естетичне відчуття, здатність бачити красу у світі. Наприклад, в Японії є особлива традиція споглядання сакури – цвітіння вишні, що символізує швидкоплинність життя і вміння насолоджуватися моментом. Цей ритуал, що має тисячолітню історію, формує у японців шанобливе ставлення до природи, навчає цінувати життя таким, яким воно є. У західній культурі, де великого значення надається індивідуальним досягненням і продуктивності, також є свої культурні практики – від святкування Різдва до прославлення героїв у літературі та кіно. Такі практики розвивають у нас почуття спільності, солідарності, дають змогу зберегти та передати наступним поколінням цінності, що формують людське суспільство.

Культура також виступає основним провідником духовних цінностей, даючи людині орієнтири у світі. Наприклад, релігійні системи мають культурний вимір, адже вони визначають поведінкові норми, встановлюють моральні принципи та відповідають на питання про сенс життя. Християнство, іслам, буддизм – кожна з цих релігійних систем має свої культурні особливості, проте всі вони прагнуть дати людині духовну підтримку, допомогти знайти себе у світі. У таких суспільствах люди набувають почуття приналежності до вищого порядку, що дозволяє їм долати труднощі, знаходити моральну підтримку в традиціях.

Інший цікавий приклад – філософська система Григорія Сковороди, яка вплинула на українську культуру. Сковорода вірив у «сродну працю» – поняття, що означає життя в гармонії з собою через самопізнання і заняття справою, яка відповідає природним здібностям людини. Його ідеї про духовний розвиток особистості глибоко укорінилися в українській культурі і досі є актуальними. Це відображає здатність культури не тільки виховувати людину, а й спонукати її шукати відповіді на екзистенційні питання, розвивати свій духовний світ [2, с.80].

Культура є головним джерелом моральних орієнтирів. Вона визначає, які риси вважаються позитивними, а які – негативними. Наприклад, у багатьох культурах співчуття та взаємодопомога є високо цінованими якостями, що сприяють згуртованості суспільства. У норвезькій культурі існує поняття «дьюнад» – традиційна форма співпраці, коли громада збирається разом, щоб виконати роботу, корисну для всіх. Ця традиція, глибоко вкорінена у норвезькому суспільстві, формує цінності спільності та взаємодопомоги, що з часом стають частиною національної ідентичності.

Інший приклад можна побачити у східних культурах, таких як китайська чи японська, де велике значення надається шанобливому ставленню до старших, повазі до предків і вірності сімейним традиціям. Це виховує у людях почуття відповідальності перед іншими, підтримує єдність у родинах і забезпечує передачу цінностей через покоління. У той же час, у західних суспільствах, де більше уваги приділяється індивідуальним досягненням і самореалізації, культура заохочує незалежність та ініціативність, що сприяє розвитку особистих якостей, таких як лідерство, креативність і підприємливість [2, с. 229].

Культура має унікальну здатність надихати людину до креативності та створення нового. Це видно у мистецтві, літературі, науці, техніці, де культурний контекст дає можливість для творчого вираження і відкриває нові горизонти. Наприклад, ренесанс в Європі був культурним рухом, що приніс революційні зміни у науку, мистецтво і філософію. На основі античної культурної спадщини Ренесанс підштовхнув людство до відкриттів і винаходів, до нових форм вираження та сприйняття краси і знання.

Особиста ідентичність людини багато в чому формується під впливом культури. Людина визначає себе через належність до певної культурної групи, що дає їй почуття приналежності і стабільності. Наприклад, традиції, мова, музика, національні свята – все це є маркерами, які дозволяють людині зрозуміти, ким вона є і звідки походить. Для українців важливими елементами національної ідентичності є традиційні вишиванки, народна музика, такі свята як Івана Купала та Різдво. Вони є не просто культурними артефактами, але й символами, що зберігають пам'ять про предків і додають глибини особистій ідентичності.

Висновок. Людинотворча сутність культури є важливим аспектом, який визначає процес становлення та розвитку особистості в сучасному суспільстві. Культура не лише передає знання та цінності від покоління до покоління, але й формує внутрішній світ людини, надає їй моральні орієнтири та виховує здатність до самопізнання. Через різні культурні практики – мистецтво, літературу, традиції та ритуали – людина знаходить своє місце у світі, розуміє своє призначення і відчуває себе частиною великої спільноти.

Список використаних джерел:

1. Брижко М. Правова культура молоді: дефініційний аналіз. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2023. Т. 178, № 22. С. 78–86.
2. Гололобов С. М., Мірзоян К. О. Сутність, моделі та етапи формування і реалізації державної політики у сфері культури в сучасній Україні. Економіка, управління та адміністрування. 2023. № 2(104). С. 119–128.
3. Негребецька О. М. Мистецька освіта: сутність, стан та основні тенденції розвитку культури особистості. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 178. С. 228–231.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА

Постановка проблеми. Соціально-філософські погляди Івана Франка займають важливе місце в українській філософії та суспільній думці, адже він став одним із найяскравіших представників соціально-правового напрямку в нашій культурі. Його філософська діяльність охоплювала широкий спектр питань, серед яких аналіз соціальних змін, визначення ролі людини в суспільстві, вплив релігії на соціальні процеси, а також боротьба за права людини. Франко вважав, що кожен період історії має свою соціальну місію, і визначення цієї місії є важливим для розуміння суті соціальних процесів і перетворень. Особливо значущими є його роздуми щодо соціальної справедливості та самореалізації особистості. Вивчення його соціально-філософських поглядів дозволяє краще зрозуміти, як ці ідеї сформували основу для подальших національних та соціальних рухів в Україні.

Метою даної роботи є аналіз соціально-філософських поглядів І. Франка, їх вплив на формування української філософії та суспільних ідеалів.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити основні соціально-філософські ідеї І. Франка в контексті його часу.
2. Проаналізувати значення поглядів Франка для розвитку української соціально-політичної думки.

Виклад матеріалу. Соціально-філософські погляди Івана Франка є важливим етапом в розвитку української філософії, адже вони відображають глибоке розуміння соціальних процесів, що мали місце в Україні в кінці XIX – на початку XX століття. Франко, як філософ і громадський діяч, аналізував проблеми, пов'язані з нерівністю, соціальними та політичними структурами, національною ідентичністю, а також роллю особистості в суспільстві. Його погляди мають важливе значення для сучасної соціальної думки і залишаються актуальними для розв'язання сучасних соціальних і політичних проблем.

Одним із основних аспектів соціально-філософських поглядів Івана Франка є його ставлення до соціальної справедливості. Для Франка важливим був аналіз соціальних нерівностей, і він вважав, що справедливість неможлива без рівних можливостей для кожного члена суспільства. Він наголошував на тому, що соціальні несправедливості є причиною багатьох проблем, зокрема економічної нерівності, відчуження людини від суспільства та її самоідентифікації. Франко підкреслював важливість реформування соціальних структур, зокрема в економічній сфері, для того, щоб забезпечити кожній людині рівні можливості для розвитку та реалізації своїх здібностей. Він був прихильником ідеї про необхідність соціальних реформ, спрямованих на створення умов для розвитку суспільства на основі принципів рівності та справедливості [1, с. 58].

Особливу увагу Франко приділяв також проблемі національної ідентичності. Він вважав, що для українців національне відродження неможливе без духовного та культурного відновлення нації. Франко виступав за повернення до національних коренів, розуміючи під цим не лише відновлення культурної спадщини, а й усвідомлення національної гідності. Він вірив, що через відродження національної самосвідомості можна досягти соціального прогресу, адже тільки так українці можуть здобути справжню свободу та можливість реалізувати свій потенціал. Франко був одним з тих, хто активно підтримував ідеї національного відродження і разом з тим наголошував на тому, що національна свідомість має ґрунтуватися на моральних засадах, які повинні об'єднувати всі соціальні верстви в єдину націю [2, с. 22].

Іван Франко також приділяв значну увагу проблемам моральності та етики. Він вважав, що мораль є основою всіх соціальних відносин і має бути вбудована в саму структуру суспільства. На його думку, мораль не може бути відокремлена від суспільних умов, а є результатом діяльності людей, які прагнуть змінити світ на краще. Франко активно виступав за розвиток морального виховання, вважаючи, що це є одним із основних інструментів для досягнення соціальної справедливості та гармонії в суспільстві. Мораль, за його словами, повинна бути основою для всіх соціальних практик, і лише через моральне очищення суспільства можна досягти справжньої соціальної рівності [3, с. 45].

Важливим аспектом його соціально-філософських поглядів було ставлення до соціалізму. Франко не був прихильником революційного соціалізму, оскільки він вважав, що радикальні зміни можуть призвести до нових форм гноблення. Замість цього він пропонував соціалістичні реформи, які базуються на моральних засадах і відповідають інтересам широких верств населення. Він вірив у еволюційний процес, у якому соціальні зміни повинні відбуватися поступово, на основі культурних та моральних здобутків, що забезпечить стабільність і поступовий прогрес. Франко підкреслював, що соціалізм не може бути досягнутий шляхом насильства, а лише через мирні реформи та просвітницьку діяльність, яка сприятиме розвитку суспільства [4, с. 31].

Що стосується проблеми освіти, то Франко вважав, що лише через освіту можна змінити суспільство і подолати соціальну нерівність. Він виступав за доступність освіти для всіх, незалежно від соціального статусу, вважаючи, що освіта є основою для соціальної мобільності. Франко підкреслював, що освіта має бути не тільки інструментом для здобуття знань, але й важливим елементом морального виховання. Лише через належне виховання молоді можна досягти того, щоб соціальні цінності, такі як рівність, справедливість, співчуття та гідність, стали основою суспільних відносин [1, с. 62].

Тому, соціально-філософські погляди Івана Франка є глибоким аналізом проблем, що стояли перед українським суспільством на рубежі століть. Його ідеї про соціальну справедливість, моральні цінності, національне відродження

та соціалізм мають велике значення для сучасної філософії і можуть бути використані для розв'язання низки актуальних проблем соціальної нерівності, національної ідентичності та демократичного розвитку.

Висновки. Соціально-філософські погляди Івана Франка відіграли важливу роль у розвитку української філософії, оскільки вони сприяли формуванню національної свідомості та соціальної справедливості. Франко підкреслював значення моральних цінностей, освіти та національної ідентичності як основних складових прогресивного суспільства. Його ідеї про соціальні реформи, рівність та демократичні принципи залишаються актуальними і сьогодні, оскільки вони сприяють глибшому розумінню соціальних і політичних процесів. Важливість його поглядів полягає також у тому, що вони закладають основи для подальших роздумів про соціальні зміни, моральне відродження нації та роль особистості в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Антонюк, Н. Я. Соціально-філософські погляди Івана Франка у контексті розвитку української суспільної думки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. 2021. № 1. С. 58-64.
2. Коваленко, Л. О. Філософсько-етичні аспекти творчості Івана Франка. Український соціум. 2020. № 4. С. 22-28.
3. Гончаренко, А. П. Внесок Івана Франка у формування національної ідентичності українців: соціально-філософський підхід. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2022. № 10. С. 45-52.
4. Петров, М. І. Моральні цінності у соціально-філософських поглядах Івана Франка. Філософські дослідження. 2023. № 3. С. 31-37.

ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Постановка проблеми. Людина, як вища цінність, є центральною темою філософського знання, що пронизує всі аспекти людського існування. В історії філософії від давніх часів до сучасності філософи намагалися осмислити унікальність людського буття, його місце у світі, а також відносини між індивідом, суспільством і природою. В умовах сучасних викликів, таких як технологічний прогрес, соціальні зміни та екологічні кризи, питання про цінність людини набуває особливого значення. Філософське осмислення людської природи, свободи, гідності та прав стає актуальним не лише для теоретичних роздумів, а й для практичної діяльності, спрямованої на захист і розвиток людських цінностей. Визначення людини як вищої цінності є основою для формування моральних, етичних та правових норм, що регулюють наше суспільство.

Метою даної роботи є дослідження концепції людини як вищої цінності в системі філософського знання та її впливу на формування сучасної етики і права.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні філософські течії, що обґрунтовують цінність людини, зокрема в концепціях гуманізму та екзистенціалізму.

2. Дослідити практичні наслідки визнання людини як вищої цінності у сфері права та етики, зокрема в контексті захисту прав людини.

Виклад матеріалу. Людина завжди була об'єктом уваги філософів, які прагнули зрозуміти її природу, місце у світі та значення у соціальних відносинах. Поняття «людина» охоплює не лише фізичні або біологічні аспекти, а й соціальні, культурні, психологічні та духовні виміри. У різні історичні періоди філософи по-різному трактували людську природу, проте загальна тенденція залишається незмінною: людина як особистість, здатна до мислення, саморозуміння та саморозвитку, завжди була й залишається в центрі філософських роздумів.

Проблема цінності людини у філософії стає особливо актуальною в умовах сучасного світу, де глобалізація, технологічний прогрес та соціальні трансформації ставлять під сумнів багато з традиційних уявлень. Відзначаючи роль людини в різних філософських системах, варто згадати про гуманістичну традицію, яка підкреслює важливість індивіда, його прав та гідності. Гуманізм розглядає людину як центральну фігуру у світі, сповненому значення і цінності. Ця традиція пропагує ідею, що кожна людина має невід'ємні права, які повинні бути захищені та поважані, незалежно від соціального статусу, раси чи віросповідання [1, с. 66].

Екзистенціалізм – це філософська течія, яка ставить людину, її досвід і вибір у центр філософського роздуму. Основна ідея екзистенціалізму полягає в тому, що людське існування є унікальним і неповторним, а тому вимагає активного осмислення і свідомого підходу. Екзистенціалісти вважають, що людина не є просто продуктом соціальних чи біологічних умов, а має вільну волю, яка дозволяє їй створювати власне життя, приймати рішення і нести за них відповідальність [3, с. 16].

Ця концепція свободи є однією з центральних у екзистенціалізмі. Людина, як «творець» власного життя, має можливість формувати свою ідентичність, вибирати свій шлях і брати участь у створенні свого оточення. Це вибір, проте, не завжди є простим; він часто супроводжується тривогою, сумнівами та відчуттям абсурду. Коли людина стикається з життєвими викликами, такими як смерть, страждання або соціальна ізоляція, вона може відчувати, що існування не має сенсу. Це усвідомлення абсурдності життя може викликати глибокі роздуми про сенс буття і місце людини у світі.

Таке усвідомлення веде до важливого аспекту екзистенціалізму – самосвідомості. Самосвідомість дозволяє людині критично оцінити свої цінності, цілі та мотивацію. Завдяки цьому індивід стає спроможним розуміти власні бажання і потреби, а також усвідомлювати, як його вибори впливають на його життя та на життя оточуючих. Важливість самосвідомості полягає в тому, що вона сприяє особистісному розвитку, дозволяючи людині реалізувати свій потенціал і здійснювати усвідомлені вибори, які формують її ідентичність.

В контексті екзистенціалізму, відповідальність є ще однією ключовою складовою. Здатність вибирати приходить разом із відповідальністю за наслідки своїх дій. Людина не лише творить своє життя, але й відповідає за результати своїх виборів, що підкреслює важливість моральної відповідальності. Ця відповідальність може бути важкою ношею, оскільки вимагає від людини прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику. Проте, саме в цьому процесі людина може знайти глибоке усвідомлення власної цінності, адже її вибори і дії визначають не лише її життя, а й життя інших [4].

Проте, цінність людини не є лише абстрактною концепцією. Вона має конкретні практичні наслідки у сферах права та етики. Визнання людини як вищої цінності стало основою для формування міжнародних норм, що захищають права людини. Декларація прав людини 1948 року стала знаковою подією, що закріпила принципи рівності та невід'ємності прав кожної особи. У контексті сучасних глобальних викликів, таких як війни, соціальна нерівність та екологічні проблеми, потреба в захисті прав людини стає ще більш актуальною.

Зрештою, дослідження цінності людини в філософському знанні вказує на важливість комплексного підходу до розуміння людської природи. Філософи закликають до інтеграції різних аспектів: емоційного,

раціонального та соціального, що формують індивіда. Цей комплексний підхід дозволяє не лише розуміти людину, але й сприяти її розвитку в контексті сучасного світу, де зростає значення колективних цінностей поряд із індивідуальними [2, с. 26].

Таким чином, концепція людини як вищої цінності в системі філософського знання стає не лише теоретичним положенням, але й практичною основою для формування суспільства, яке визнає, поважає та захищає права і гідність кожної особи. В умовах сучасних викликів, важливо не лише теоретизувати, а й активно впроваджувати ці цінності в життя, ставлячи людину в центр усіх соціальних та правових реформ. Філософське осмислення людини в сучасному світі стає ключем до розуміння багатьох проблем, з якими ми стикаємося, і вказує на шляхи їх вирішення.

Висновки. Вивчення концепції людини як вищої цінності в системі філософського знання, зокрема в контексті екзистенціалізму, підкреслює важливість свободи, відповідальності та самосвідомості у формуванні індивідуального буття. Людина, як творець власного життя, має унікальну здатність до вибору, що надає їй цінність і значення. Усвідомлення абсурдності існування та викликів, з якими вона стикається, спонукає до глибоких роздумів про сенс життя та місце людини у світі. Цей процес самосвідомості веде до особистісного розвитку, в якому кожен вибір стає не лише актом свободи, але й проявом моральної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Ашиток Н. Соціальна відповідальність у системі «людина – природа» як соціальна цінність у вихованні молоді. *Proceedings of the National Aviation University Series Philosophy Cultural*. 2023. Т. 35, № 1. С. 64–67.
2. Казакова Н. В. Турбота як життєва цінність дитини. Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах. 2022. С. 25–28.
3. Лисоколенко Т., Карпань І., Рогова О. Український екзистенціалізм: поміж філософією та літературою. *Grani*. 2021. Т. 24, № 7-8. С. 13–20.
4. Парамбуль І. В. Екзистенціалізм у творчості Валер'яна Підмогильного: історико-філософський підхід : автореф. дис. ... канд. філос. наук. Львів, 2019. 16 с.

ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ПІЗНАННІ

Актуальність теми дослідження. Проблема істини в пізнанні є однією з ключових у філософії та науці. Вона має вагомe значення для розуміння того, як людина здатна адекватно відображати дійсність у своїй свідомості. В умовах сучасних технологій, дезінформації та інформаційної насиченості суспільства, питання про критерії істини набуває особливої гостроти. Це дослідження має актуальність через те, що воно допоможе розібратися в основних підходах до поняття істини та вивчити механізми її досягнення в різних галузях знання.

Крім того, у контексті розвитку сучасних наук, особливо в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту, проблема істини стає ще більш багатогранною. Істина все частіше виступає об'єктом маніпуляцій, що призводить до викривлення фактів і формування хибних уявлень. Це створює нові виклики для науки і суспільства в розробці інструментів, які допоможуть відрізнити істинне знання від помилкового. Тому вивчення проблеми істини є не лише теоретично важливим, але й практично необхідним у сучасних умовах.

Метою дослідження є визначення основних підходів до розуміння істини та розгляд проблеми її досягнення в пізнавальній діяльності.

Для виконання поставленої мети виконаємо наступні завдання:

1. Проаналізувати філософські підходи до поняття істини (кореспондентна, когерентна, прагматична теорії);
2. Визначити критерії істини в різних системах пізнання.

Виклад матеріалу. У сучасному світі, де інформаційні потоки щодня наповнюють наші життя, проблема істини в пізнанні стає все більш актуальною. Вона пронизує всі сфери нашої діяльності, від науки до повсякденного життя, формуючи уявлення про реальність та впливаючи на прийняття рішень. Істина, як важливий компонент пізнання, визначає, як ми сприймаємо світ, формує наші переконання та цінності. Отже, вивчення істини є не лише теоретично важливим, але й практично необхідним у сучасних умовах.

Проблема істини в пізнанні має багатогранний характер, і філософи протягом століть намагалися визначити, що таке істина і як її можна досягти. Серед основних підходів до цього питання виділяють кореспондентну, когерентну та прагматичну теорії істини. Кореспондентна теорія, наприклад, стверджує, що істина – це відповідність між думкою і реальністю [4, с. 130]. Іншими словами, твердження вважається істинним, якщо воно відображає дійсність. На прикладі: якщо ми говоримо, що «сніг білий», це твердження є істинним, оскільки воно відповідає нашому сприйняттю світу.

Когерентна теорія істини, в свою чергу, акцентує увагу на внутрішній узгодженості системи переконань. Вона стверджує, що істина визначається не стільки відповідністю реальності, скільки тим, наскільки твердження вписується в уже існуючу мережу знань. Наприклад, у науці нова гіпотеза вважається істинною, якщо вона узгоджується з уже відомими фактами та теоріями. Це підхід часто використовують у фізиці, де нові відкриття постійно перевіряються на відповідність до існуючих законів [2, с. 18].

Проте, прагматична теорія істини пропонує ще один погляд на цю проблему, зосереджуючи увагу на практичній корисності твердження. За цією теорією, істина – це те, що працює або має практичні наслідки. Наприклад, теорія еволюції вважається істинною не лише через її узгодженість із спостереженнями, але і завдяки її здатності пояснювати та прогнозувати біологічні процеси. У цьому контексті, істина стає інструментом, що допомагає нам ефективно взаємодіяти зі світом.

Прагматична теорія істини, що була розроблена такими філософами, як Чарльз Пірс, Вільям Джеймс і Джон Дьюї, пропонує іншу перспективу на розуміння істини, акцентуючи увагу на практичній корисності тверджень і теорій. За цією теорією, істина не є статичним чи абсолютним поняттям, а скоріше динамічним і гнучким, що змінюється залежно від обставин і контексту. Основна ідея полягає в тому, що істина визначається через її наслідки в реальному житті: те, що працює і приносить користь, вважається істинним [2; 3].

Одним із найбільш вражаючих прикладів цієї теорії є теорія еволюції, яка була сформульована Чарльзом Дарвіном. Теорія еволюції стала істинною не лише тому, що її положення можуть бути підтверджені експериментами і спостереженнями, а також через її здатність пояснювати різноманітність живих організмів, їхнє пристосування до середовища та передбачати нові відкриття в біології. Ця теорія надає потужні інструменти для розуміння природних процесів, таких як природний відбір, що дозволяє науковцям і дослідникам розробляти нові підходи до лікування захворювань, збереження біорізноманіття та управління екосистемами [3, с. 105].

У прагматичній теорії істини, акцент на практичній корисності має велике значення для науки, техніки та навіть соціальних наук. Наприклад, в медицині лікувальні методи оцінюються не лише за їхньою науковою обґрунтованістю, а й за їхньою ефективністю у практичному застосуванні. Якщо певний метод лікування веде до покращення стану пацієнтів і дозволяє їм швидше одужати, то його можна вважати істинним і корисним.

Крім того, прагматична теорія істини акцентує на важливості критичного мислення та адаптивності в умовах змінного світу. У ситуаціях, коли нові факти або обставини змінюють наше розуміння, прагматизм пропонує переглядати істини і адаптувати їх до нових реалій. Це особливо важливо в умовах, коли швидкість змін і технологічний прогрес ставлять перед нами нові виклики, які потребують швидкого реагування і гнучких рішень.

У сучасному суспільстві проблема істини стає ще більш складною через швидкий розвиток технологій. Інформаційна епоха, в якій ми живемо, створила умови для миттєвого поширення інформації, але також призвела до масового поширення дезінформації та маніпуляцій. У соціальних мережах новини можуть швидко поширюватися,

незалежно від їхньої достовірності. Це породжує нові виклики для суспільства у визначенні, що є істинним, а що – фальшивим. Наприклад, у період пандемії COVID-19 ми стали свідками безлічі неправдивих тверджень, які створювали паніку та непорозуміння. Це показує, що проблеми істини не лише філософські, але й соціально-політичні [1, с. 75].

Труднощі у досягненні істини також пов'язані з суб'єктивними аспектами пізнання. Кожна людина має свій власний досвід, який формує її світогляд. Таким чином, те, що одна людина вважає істинним, може бути сприйняте як хибне іншим. Це підкреслює, наскільки важливо розвивати критичне мислення та вміння аналізувати інформацію. Освіта відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки вона допомагає формувати у людей навички, необхідні для оцінки джерел інформації та визначення їхньої надійності.

Висновок. З вищезазначених причин, проблема істини в пізнанні є надзвичайно важливою та багатогранною темою, що вимагає уважного вивчення. Філософські теорії, практичні приклади та сучасні виклики вказують на те, що істина – це не лише теоретичне питання, але й питання, яке стосується кожного з нас у повсякденному житті. В умовах інформаційного перевантаження, розвиток критичного мислення та вміння відрізняти істину від дезінформації стають важливими навичками для кожного індивіда.

Список використаної літератури:

1. Арабаджи Н. Категорія «істина» в адміністративному судочинстві. Юридичний вісник. 2021. № 3. С. 72–79. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2021/11.pdf (дата звернення 05.11.2024).
2. Добронравова І. Конкретна істина в нелінійній науці. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Philosophy. 2024. No. 10. С. 16–19. URL: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2024/10-3/11> (date of access: 03.10.2024).
3. Соловей, В. М. Людина і суспільство: філософське осмислення в умовах глобалізації. Львів: Видавництво Львівського університету, 2023. 310 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18268/1/Monokol_8.pdf (дата звернення: 05.11.2024)
4. Токовенко О. С. Політична істина та ідеали ліберального мультикультуралізму: соціально-епістемічний контекст. Epistemological Studies in Philosophy Social and Political Sciences. 2021. Т. 4, № 2. С. 124–132. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/1072/1497> (дата звернення: 11.05.2024)

ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Філософія, як одна із найважливіших складових культурного простору, виступає мостом, що з'єднує різні аспекти людської діяльності з основоположними питаннями буття, знання та моралі. Вона дозволяє глибше зрозуміти цінності, що формують наш світогляд та поведінку, відіграючи роль своєрідного каталізатора у розвитку інших культурних форм – від мистецтва та літератури до науки та освіти. Саме через це філософія постійно взаємодіє з культурою, визначаючи напрями її розвитку і відгукуєчись на виклики часу. В сучасному світі, де культурна ідентичність набуває особливого звучання на тлі глобалізаційних процесів, розуміння ролі філософії в культурі стає особливо актуальним, відкриваючи нові горизонти для гармонійного розвитку суспільства.

Метою даної роботи є аналіз ролі філософії у системі культури та визначення її впливу на формування культурних норм та цінностей сучасного суспільства.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити взаємозв'язок філософії і культурних практик через призму історичного розвитку.
2. Аналізувати сучасні філософські підходи до інтерпретації культурних феноменів та їхнього значення у формуванні культурної ідентичності.

Виклад матеріалу. Філософія, як основа для розвитку культурних ідей та цінностей, завжди займала унікальне місце в історії людської думки. Вона впливає не тільки на те, як ми інтерпретуємо наш власний досвід, але й на те, як формуємо і розуміємо наші культурні ідентичності. Історично філософія зближувала нас з розумінням природи людини, суспільства, етики та космосу, і це глибоке розуміння постійно перепліталось з культурою, впливаючи на все, від мистецтва до науки.

Беручи до уваги античність, можна розглянути вплив Сократа, Платона та Аристотеля на формування фундаментальних західних культурних і нормативних принципів. Їхні філософські діалоги та трактати не лише формували базові поняття права, політики та етики, але й покладали основи для західного мистецтва, театру та літератури. Їхнє бачення ідеального суспільства, роль індивідуума у цьому суспільстві та значення доброчесності й моралі безпосередньо впливали на європейське мистецтво та культурні звичаї протягом багатьох століть [3].

Філософія Конфуція, яка виникла у Китаї, стала фундаментом для цілого спектру культурних та соціальних норм у багатьох країнах Сходу, зокрема в Японії, Кореї та інших азіатських регіонах. Основні конфуціанські принципи гармонії, родинних зобов'язань та соціальної ієрархії мають глибоке значення, що сягає корінням давньої китайської цивілізації і продовжує впливати на сучасність.

Конфуцій вважав гармонію основним елементом соціального порядку та стабільності. Він виступав за збалансовані відносини між людьми, де кожен має свої обов'язки та права, які відповідають їхнім соціальним ролям. Цей підхід допоміг створити міцну соціальну структуру, в якій кожен індивід знає своє місце у суспільстві, сприяючи загальній гармонії та уникненню конфліктів [1, с. 150].

Родинні зобов'язання за Конфуцієм теж мають важливе значення. Він наголошував на повазі до старших і важливості сім'ї як основи суспільства. Це підкреслюється в його п'яти ключових відносинах, які включають відносини між правителем та підданим, батьком та сином, чоловіком та дружиною, старшим братом та молодшим братом, та друзями. Відданість і повага в родині вважаються основою для відданості і поваги в більш широких соціальних відносинах, що формує культурні стандарти поведінки.

Концепція соціальної ієрархії Конфуція також мала значний вплив на структур управління та соціальної взаємодії. Він пропагував ідею, що кожна особа повинна займати певне місце в суспільній ієрархії, яке визначається її віком, статусом, родинними зв'язками та соціальними обов'язками. Ця ієрархічна система сприяла створенню порядку і прогнозованості в соціальних взаєминах, забезпечуючи чіткі правила та регуляції для кожного члена суспільства [4].

Конфуціанська філософія залишається вагомим чинником у формуванні культурних та соціальних норм у багатьох азіатських країнах, продовжуючи впливати на суспільство, його структури та культурні практики. Цей довготривалий вплив свідчить про глибину та витривалість конфуціанських ідей у розумінні і формуванні соціальної гармонії та порядку.

У новітній період філософія відіграла важливу роль у формуванні культури, здійснюючи критичний аналіз сучасних суспільств. Філософи, такі як Жан-Поль Сартр та Мішель Фуко, зосередилися на дослідженні питань влади, ідентичності та етики, що суттєво вплинуло на політичні рухи та культурні революції XX століття. Сартр, представник екзистенціалізму, наголошував на свободі вибору та відповідальності індивіда, що стало основою для багатьох соціальних і політичних рухів, які прагнули змінити традиційні структури влади. Фуко, у свою чергу, вивчав, як влада впливає на знання та суспільні практики, аналізуючи, як дискурси формують наше розуміння ідентичності та соціальних норм [2].

Ці філософські ідеї стимулювали розвиток нових шкіл мислення, які поєднали теоретичні засади з культурними виробництвами, такими як кіно, література та театр. Наприклад, вплив екзистенціалізму Сартра можна побачити в літературі, де автори досліджують теми самотності, абсурду та пошуку сенсу в житті. Фуко ж вплинув на

постструктуралізм і критичну теорію, що відобразилося в художніх творах, які ставлять під сумнів традиційні уявлення про ідентичність і владу. Таким чином, філософія XX століття стала не тільки теоретичним осмисленням суспільства, а й живим фактором, що впливає на формування культури та соціальних змін.

Філософські ідеї не просто впливають на формування культурних цінностей, але й активно беруть участь у їх переосмисленні та адаптації до сучасних умов. Це відображається в неперервній дискусії між традиційними ідеями та новими інтерпретаціями, що відбуваються в академічних колах, на сторінках книг, у художніх галереях та на сценах театрів.

Висновки. Філософія продовжує відігравати ключову роль у розвитку культури, забезпечуючи теоретичну базу для критичного аналізу соціальних структур і норм. Ідеї таких мислителів, як Жан-Поль Сартр та Мішель Фуко, не лише формують нові школи думки, але й впливають на культурні практики в літературі, кіно та театрі. Їхній внесок дозволяє глибше зрозуміти динаміку влади, ідентичності та етики в сучасному суспільстві, відображаючи постійний взаємозв'язок між філософською думкою і культурним розвитком. Таким чином, філософія залишається важливим інструментом для осмислення складних явищ, які формують наш світ.

Список використаних джерел:

1. Латишева В. В., Бабіна В. О. Співпраця України з міжнародними організаціями в умовах війни: проблеми, напрями та перспективи. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. Т. 15, № 1. С. 149–160.
 2. Розова Т. В. Екологія культури: філософія, релігія, наука. Київ: 2020. Режим доступу: <https://op.edu.ua/staff/4495462> (дата звернення: 01.11.2024).
 3. Шепетяк О., Шепетяк О. Філософія: навчальний посібник. Київ, 2020. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Shepetiak_Oleh/Filosofia/ (дата звернення: 01.11.2024).
- Філософія та політологія в контексті сучасної культури. Режим доступу: <https://fip.dp.ua/> (дата звернення: 01.11.2024).

СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Постановка проблеми. Сучасна академічна філософія є надзвичайно багатогранною та динамічною сферою знання, яка активно розвивається і переживає періоди змін та нових відкриттів. Вона охоплює широкий спектр проблем, від глибинних онтологічних та епістемологічних питань до сучасних викликів, таких як технологічний прогрес, екологічні катастрофи та проблеми гуманітарного виміру сучасного світу. Оскільки філософія постійно реагує на зміни в суспільстві, політиці, науці і культурі, вона залишається не тільки інтелектуальним інструментом для розуміння світу, але й важливим елементом у вирішенні нагальних глобальних проблем. Розгляд і аналіз основних течій сучасної філософії є необхідним для осмислення того, як ці ідеї впливають на наше повсякденне життя, моральні орієнтири та наукове пізнання.

Метою даної роботи є дослідження основних напрямків сучасної академічної філософії, їх взаємозв'язків та внеску у розвиток філософської думки в умовах глобалізації та науково-технічного прогресу.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні школи та течії сучасної філософії, їх ідейні принципи та напрямки.
2. Визначити роль сучасної філософії в умовах науково-технічної революції та глобалізаційних процесів.

Виклад матеріалу. Сучасна академічна філософія переживає період інтенсивних змін та адаптацій до нових соціальних, культурних і технологічних реалій. Однією з найбільш значущих особливостей сучасної філософії є її безпосередня взаємодія з іншими науковими дисциплінами та актуальними проблемами суспільства. Вона перестала бути виключно абстрактною теоретичною діяльністю, що обмежується вузьким колом інтелектуалів. Натомість вона стала активним інструментом розв'язання практичних і етичних питань, з якими стикаються люди у різних аспектах життя. Однак це не означає, що філософія втратила свою теоретичну глибину, навпаки, у сучасному світі її здатність пояснювати і осмислювати нові виклики є більш важливою, ніж будь-коли раніше.

Одним із найбільш вагомих аспектів сучасної філософії є інтеграція філософських поглядів з наукою. Наприклад, постмодернізм, який став популярним наприкінці XX століття, активно взаємодіє з науковими теоріями, такими як квантова фізика або теорія хаосу, шукаючи відповіді на питання, що стосуються обмеженості пізнання і реальності [2, с. 76]. Міркування про суб'єктивність знання і можливість пізнання світу з різних точок зору відображають дослідження, що виникли в контексті квантової механіки, де існування парадоксів і непередбачуваних результатів виводить нас за межі класичної логіки і традиційних уявлень про істину.

Немає сумнівів, що філософія може й повинна відповідати на нові виклики, такі як глобалізація, швидкий розвиток технологій та етичні проблеми, пов'язані з їх використанням. Як приклад можна навести обговорення етики штучного інтелекту, яке сьогодні активно розвивається серед філософів, інженерів та правників. Виникають питання, що стосуються не лише прав людини в цифровому середовищі, а й того, чи мають алгоритми та роботи моральні права, і чи здатні вони бути відповідальними за свої вчинки [1, с. 36].. Дослідження, яке займається цими питаннями, здебільшого є міждисциплінарним і включає не лише філософські, але й технічні, соціальні та правові аспекти.

У той же час, сучасна філософія не зупиняється на технологічних питаннях. Вона також фокусується на проблемах соціальної справедливості, екології та прав людини, які мають глобальне значення. Наприклад, філософія екології розглядає питання взаємодії людини і природи, її відповідальності за майбутнє планети та ресурси. Згідно з теоріями сучасних екологічних філософів, таких як Арне Наес, питання екологічної етики вимагають від нас переосмислення не лише того, як ми використовуємо природні ресурси, але й нашого ставлення до тварин і інших живих істот. Ідеї цієї філософії мають значний вплив на глобальну політику в питаннях збереження біорізноманіття та боротьби з глобальним потеплінням [4, с. 95].

Також, не можна не згадати, що в сучасній філософії активно розвиваються напрямки, що фокусуються на дослідженні людської свідомості, розуму та самоусвідомлення. Когнітивна наука, нейронаука та філософія свідомості, зокрема, шукають відповіді на питання, що стосуються того, що таке «я», як ми сприймаємо навколишній світ і яким чином розум створює уявлення про реальність. Це питання стало важливим для сучасних філософів після розробки нових технологій, таких як нейропротези та нейровізуалізація, які дозволяють нам більш точно досліджувати роботу мозку та вплив технологій на людську свідомість.

Окрім того, важливим аспектом сучасної філософії є її діалог з політикою. В умовах глобалізації та сучасних соціальних потрясінь філософія має важливу роль у формуванні політичних ідеалів та моральних засад для вирішення конфліктів. Від ідеї універсальних прав людини до концепцій демократії, рівності та соціальної справедливості, філософи активно працюють над створенням теорій, які допомагають розв'язувати складні політичні питання сучасного світу. Теорії політичної філософії, такі як лібералізм, комунізм, фемінізм та постколоніалізм, вже багато десятиліть є основою для критики і розбудови існуючих політичних систем та правових структур [3, с. 47].

Сучасна академічна філософія є невід'ємною частиною наукового та культурного розвитку, здатною не лише виявляти нові ідеї та концепти, але й впливати на формування нових практик та ідеалів, що допомагають адаптувати суспільство до швидко мінливого світу. З погляду на розвиток філософії у минулому та сьогодні можна з упевненістю сказати, що вона лишається надзвичайно важливою дисципліною, яка сприяє розширенню меж пізнання та допомагає формулювати моральні та етичні засади.

Висновок. Сучасна академічна філософія, зважаючи на її глибокий зв'язок з наукою, етикою та соціальними проблемами, продовжує відігравати важливу роль у формуванні нових підходів до розв'язання глобальних викликів. Вона не лише поглиблює наше розуміння світу та людської природи, але й активно реагує на зміни, що відбуваються в технологіях, політиці та екології. Тому сучасна філософія є необхідною для розвитку інтегрованих знань та моральних орієнтирів, які допомагають суспільству справлятися з новими викликами, забезпечуючи гармонійний розвиток та збереження людської цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Грищенко Л. В. Філософія науки і сучасні виклики: наука, етика та суспільство. Філософія і соціологія в сучасному світі. 2021. №27(4). С. 32–48.
2. Ковальчук М. П. Соціальна справедливість у філософії XXI століття: проблеми та перспективи. Актуальні проблеми філософії і соціології. 2020. №9(1). С. 74–83.
3. Левченко І. І. Етичні аспекти розвитку штучного інтелекту: філософський погляд. Філософські науки. 2023. №19(2). С. 45–57.
4. Савчук О. О. Екологічна справедливість у сучасній філософії: концептуальний аналіз. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Філософія та політологія. 2022. №15(3). С. 90–104.

ВПЛИВ АНТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Античне мислення стало основою для розвитку не лише західної, а й української філософської думки, залишивши незабутній слід в її еволюції. Ідеї античних філософів, таких як Сократ, Платон, Арістотель, надали потужний стимул для розквіту філософських та культурних течій на всіх етапах історії, формуючи інтелектуальне середовище та світогляд. Вплив античної філософії на українську культуру проявляється через поглиблене осмислення таких понять, як мораль, етика, релігія, а також через розвиток мистецтва, науки та освіти. Визначення значення та форм античного спадку в українській філософії є актуальним завданням для сучасних дослідників, адже ці ідеї сприяли становленню національної ідентичності та розвитку української культурної традиції.

Метою даної роботи є дослідження впливу античного мислення на розвиток української філософської думки та культури.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Аналізувати основні ідеї античних філософів і їх вплив на формування української філософії.
2. Вивчити розвиток культури в Україні під впливом античного спадку, зокрема в сфері мистецтва, освіти та моралі.

Виклад матеріалу. Антична філософія, яка зародилася в Давній Греції та поширилася на території Риму, залишила глибокий слід у розвитку європейської та української філософської традиції. Античні філософи розвивали концепції, що стосувалися не лише логіки, етики та метафізики, а й моралі, політики, освіти, мистецтва та науки. Це мислення вплинуло на формування інтелектуальних і культурних традицій, які стали основою для розвитку подальших етапів філософської думки в Україні.

Ідеї античних філософів, таких як Сократ, Платон, Арістотель, не лише створювали основи західної філософії, а й забезпечували основи для розвитку української культури та мислення. У цьому контексті особливу роль відіграє вплив цих ідей на розвиток християнської філософії та моральної системи, а також на формування національної ідентичності України впродовж історії.

Антична філософія мала важливе значення в розвитку філософської думки на українських землях. Протягом середньовіччя, а згодом і в період відродження, ідеї античних філософів стали основою для розуміння моральних, етичних та соціальних принципів. Найбільше значення в історії української філософії мали ідеї, запропоновані Платоном та Арістотелем [1, с. 82].

Платон, зокрема, вплинув на розвиток теорії ідеальних держав, що знайшло своє відображення у працях українських мислителів. Його концепція ідеальної держави, де правителі мають бути філософами, а основою управління є справедливість, знайшла своє відображення у політичних ідеях українських вчених. Наприклад, в працях Миколи Костомарова можна знайти відлуння Платонові ідеї про роль інтелектуалів у побудові держави [3, с. 30].

Арістотель, в свою чергу, значно вплинув на розвиток логіки, етики та природознавства, що також мало велике значення для формування української філософської традиції. Його підхід до розуміння природи та суспільства, а також аналіз етичних концепцій, став основою для розробки багатьох моральних та політичних доктрин, які надалі розвивалися в українських філософських школах.

Важливим аспектом є також те, що в період Ренесансу в Україні значно посилювався інтерес до античної спадщини. Це було пов'язано з загальною тенденцією епохи Відродження, коли в Європі, а також на українських землях, почали активно вивчати античні тексти та ідеї. Інтерес до античності відображався і в українських філософських та літературних творах. Українські вчені та поети, такі як Григорій Сковорода, мали глибокі знання античних філософів і активно використовували їх ідеї у своїх працях.

Античні ідеї мали значний вплив на культурний розвиток України. Зокрема, в архітектурі, мистецтві та літературі античність стала основою для формування нових культурних стандартів. Мистецтво епохи Відродження на українських землях часто зверталося до античних традицій, відроджуючи класичні форми, мотиви та теми.

Зокрема, можна відзначити, як античні мотиви відбивалися в архітектурі. В українських містах XVIII-XIX століть з'являються численні споруди в стилі неокласицизму, що базуються на античних зразках. Серед найбільш відомих прикладів – будівлі, побудовані за проектами архітекторів, які черпали натхнення від грецької та римської архітектури [2, с. 53]. Вони стали символами європейської культури в Україні, а також способом заявити про власну культурну ідентичність.

Мистецтво в Україні, особливо в період бароко та класицизму, активно використовувало античні мотиви. Поезія, живопис, скульптура – всі ці жанри включали образи та сюжети з античної міфології та філософії. Відомі українські митці, такі як Іван Котляревський, використовували античні теми у своїх творах. Наприклад, в його поемі «Енеїда» можна побачити прямі алюзії на римську епопею Вергілія, а також на різноманітні міфологічні образи античної культури.

Античні ідеї мали велике значення для розвитку української освіти, особливо в період XVIII-XIX століть, коли на українських землях було засновано багато навчальних закладів, що орієнтувалися на класичні традиції. Платонівська концепція ідеального суспільства, яка акцентувала увагу на важливості освіти, також була важливою для розвитку системи освіти в Україні. Університети, академії та гімназії того часу активно включали у свої програми вивчення античної літератури, філософії, історії та риторики.

Декілька важливих навчальних закладів, таких як Київ-Могилянська академія, стали важливими центрами для вивчення античних філософських текстів. В Україні традиція класичної освіти, яка охоплювала вивчення латинської та грецької мов, а також античної літератури та філософії, зберігалася впродовж століть і сприяла розвитку національної інтелектуальної еліти.

Висновки. Античне мислення стало потужним стимулом для розвитку української філософії та культури. Ідеї Платона, Арістотеля, Сократа та інших античних мислителів залишили незабутній слід у розвитку української національної ідентичності, у формуванні національних традицій і в концептуалізації суспільних та моральних принципів. Античність допомогла українським мислителям і митцям сформулювати власне розуміння природи людини, її місця в світі, а також її взаємодії з суспільством.

Через своєрідну «античну» освіту та культурні традиції Україна змогла досягти значного розвитку у багатьох сферах. Вивчення античних філософських і культурних концепцій у контексті української історії дає можливість краще зрозуміти, як ці ідеї перетворилися на основні культурні та інтелектуальні стовпи, на яких було побудовано майбутнє нації.

Список використаних джерел:

1. Бойко Т. В. Античні мотиви в українській культурі: філософський аспект. Сучасна українська філософія. 2022. № 3(7). С. 78–89.
2. Кравець О. С. Антична філософія як основа розвитку української філософської традиції. Філософська думка. 2021. № 2(11). С. 45–58.
3. Левчук І. О. Вплив ідей Платона на формування української філософії: традиції та новації. Вісник Київського університету. 2020. № 1(15). С. 23–34.

ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Актуальність теми дослідження. Людина як вища цінність є однією з центральних категорій у системі філософського знання, оскільки саме через призму людської природи, гідності та свобод визначаються етичні, соціальні, правові та політичні концепції. У сучасному суспільстві питання про місце та роль людини, її права та обов'язки стає особливо важливим на тлі швидких змін і глобальних викликів, таких як технологічний розвиток, екологічні кризи, а також проблеми соціальної справедливості. Усвідомлення цінності людини допомагає будувати гармонійне суспільство, де пріоритетом є повага до людської гідності та свободи.

Метою дослідження є виявлення основних аспектів та підходів до розуміння людини як вищої цінності у системі філософського знання, а також аналіз того, як ця концепція впливає на розвиток сучасних суспільних відносин.

Для виконання поставленої мети виконаємо наступні завдання:

1. Проаналізувати основні філософські вчення, що розглядають людину як вищу цінність.
2. Дослідити етичні та соціальні аспекти концепції цінності людини у сучасних умовах.

Виклад матеріалу. Людина, як істота розумна і свідома, завжди перебувала у центрі філософського мислення. Від античних часів до сьогодення філософи намагалися зрозуміти, що означає бути людиною і яку роль вона відіграє у світі. Ідея людини як вищої цінності передбачає не лише визнання її унікальності, а й визначення етичних і соціальних стандартів, що базуються на її правах, свободах та гідності.

Античні мислителі, такі як Сократ, Платон і Арістотель, вбачали у людині носія розуму, здатного до моральної рефлексії та етичного самовдосконалення. Платон вважав, що справжня сутність людини полягає у її здатності пізнавати ідеї, а не задовольняти фізичні потреби. Він бачив у людині вищий потенціал, який відкривається лише через пізнання істини та добра [3, с. 109]. Арістотель пішов далі, визначаючи людину як «політичну істоту», підкреслюючи важливість її участі в суспільному житті та формуванні загального блага.

З розвитком християнської філософії у середньовіччі людська гідність стала тісно пов'язаною з концепцією божественного створення. Тома Аквінський обґрунтував ідею про те, що людина є створеною за образом і подобою Бога, і тому вона має вищу цінність, незалежно від своїх матеріальних чи соціальних умов [1, с. 67]. Це поняття стало основою для розвитку ідей прав людини, що пізніше знайшло своє втілення в гуманізмі епохи Відродження.

Гуманізм став новим етапом у розвитку філософії про людину, зосереджуючись на її індивідуальності, гідності та свободі. Мислителі Відродження, такі як Еразм Роттердамський і Мішель де Монтень, підкреслювали унікальність кожної людини та її право на самореалізацію. Вони розглядали людину не лише як частину суспільства, а й як самодостатню цінність, що вимагає поваги і визнання. Саме на цьому ґрунті формувалися нові соціальні та етичні ідеали, де центральне місце займала особа.

У Новий час філософія Просвітництва піднесла людину як розумну і самостійну істоту, здатну до критичного мислення та політичної участі. Іммануїл Кант стверджував, що людина є метою самої себе, і що жоден інший індивід чи система не може використовувати її як засіб досягнення своїх цілей. Ця ідея лягла в основу правової концепції індивідуальних прав і свобод, що визнаються універсальними. Кантівська етика, заснована на принципі людської гідності та автономії, стала основою для сучасного розуміння прав людини.

У XX столітті філософія екзистенціалізму, представлена такими мислителями як Жан-Поль Сартр і Мартін Гайдеггер, поставила людину в центрі власної свободи та відповідальності. Людина, за їхнім визначенням, є істотою, яка повинна самостійно створювати свою сутність через вибір і дії. Сартр, зокрема, стверджував, що «існування передєє сутністю», підкреслюючи, що людина не народжується з визначеною долею чи роллю, а сама обирає своє місце у світі. Це положення знову підкреслює вищу цінність людини – її здатність бути відповідальною за своє життя та свої вчинки [2, с. 45].

Проте, у сучасному світі зростаюча технологічна і економічна нерівність ставить під сумнів ідею людини як вищої цінності. Глобалізація, автоматизація та зміни на ринку праці часто призводять до того, що людська праця і людські потреби відходять на другий план перед вимогами ефективності і прибутку. Технологічні досягнення також породжують нові етичні питання щодо ролі людини у світі, де штучний інтелект і автоматизація можуть зменшувати її значущість.

Висновок. Концепція людини як вищої цінності залишається актуальною, проте виклики сучасного світу вимагають перегляду її основних аспектів. Людина має залишатися в центрі суспільної і філософської думки, і важливо забезпечити, щоб її права і гідність не були порушені під впливом зовнішніх обставин. Філософія повинна продовжувати розвивати ідею людини як вищої цінності, адже саме від цього залежить майбутнє нашого суспільства, його етичні та соціальні основи.

Список використаної літератури:

1. Бойко, І. Й. Філософія людини: історія та сучасні перспективи. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2021. 320 с.
2. Петренко, А. П. Етика і філософія прав людини: сучасні виклики. Харків: Право, 2022. 275 с.

3. Соловей, В. М. Людина і суспільство: філософське осмислення в умовах глобалізації. Львів: Видавництво Львівського університету, 2023. 310 с.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА

Постановка проблеми. Соціально-філософські погляди Івана Франка залишаються надзвичайно актуальними для сучасного українського суспільства, оскільки вони не лише відображають глибоке розуміння соціальних, економічних і політичних проблем свого часу, але й пропонують вартісні рішення для подолання цих викликів. Франко, будучи видатним представником української інтелігенції, не лише аналізував соціальні процеси, що відбувалися в Україні, а й активно виступав за зміни в суспільстві, формуючи свої погляди на основі гуманістичних цінностей, соціальної справедливості та національного відродження. Його праці ідеологічно поєднують літературу, соціологію та політику, що робить їх цінним ресурсом для дослідження історії української думки. У цьому контексті важливо переосмислити та осмислити його ідеї, оскільки вони можуть стати основою для розробки нових підходів до вирішення сучасних соціальних проблем.

Метою даної роботи є аналіз соціально-філософських поглядів І. Франка та їх впливу на формування української суспільної думки.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Вивчити основні принципи соціально-філософських поглядів І. Франка.
2. Дослідити вплив його ідей на розвиток української культурної і соціальної політики.

Виклад матеріалу. Іван Франко – одна з найяскравіших постатей української культури, яка виявилася не лише видатним поетом, але й глибоким мислителем, соціологом та філософом. Його соціально-філософські погляди сформувалися в контексті українських реалій початку XX століття, коли країна переживала глибокі соціальні, політичні та економічні зміни. Цей період характеризувався боротьбою за національну ідентичність, соціальну справедливість та економічну незалежність. Франко, як представник інтелігенції, відчував відповідальність за долю свого народу і вважав, що його творчість повинна служити не лише естетичним, а й соціальним цілям [3, с. 25].

Франко розглядав соціальні та економічні проблеми як невід’ємну частину національного відродження. Він вірив, що економічна залежність та соціальна нерівність є основними чинниками, що гальмують розвиток українського суспільства. У своїх працях він зосереджувався на бідності селянства, експлуатації робітників та соціальних несправедливостях. Наприклад, у повісті «Борислав сміється» автор ілюструє тяжке життя робітників на нафтових промислах, показуючи їх боротьбу за гідність і права. Ця тема соціальної нерівності є однією з центральних у творчості Франка, адже він вважав, що без покращення економічних умов неможливе справжнє національне відродження.

Важливим аспектом його соціально-філософських поглядів є ідея освіти як засобу соціальної трансформації. Франко стверджував, що освіта є ключем до соціального прогресу. Він наголошував на необхідності виховання свідомого громадянина, який здатний боротися за свої права та права інших. Важливо, що Франко не лише говорив про освіченість, а й активно долучався до її популяризації: він заснував школи, бібліотеки та культурні осередки. Його погляд на освіту як на знаряддя зміни соціальної структури залишається актуальним і в наші дні, коли освіта вважається основою демократичного суспільства [1, с. 61].

Крім того, Франко розглядав питання національної ідентичності як невід’ємну складову соціального розвитку. Він вірив, що український народ має право на самостійний розвиток, культурну автономію та визнання на міжнародному рівні. У своїй знаменитій поемі «Мойсей» Франко зображує не лише особистісну, а й колективну боротьбу за свободу, відзначаючи важливість єдності народу. Цей твір можна трактувати як метафору національного відродження, де кожен член суспільства має свою роль у досягненні спільної мети. Франко вважав, що без активної участі народу у формуванні власної долі неможливе досягнення соціальної справедливості.

Філософія Франка містить елементи соціалізму, що відображає його прагнення до соціальної справедливості та рівності. Він уважно вивчав соціалістичні ідеї, намагаючись адаптувати їх до українських реалій. Франко вірив, що революція, хоча й може бути необхідною, не є єдиним шляхом до змін. Він пропагував еволюційний розвиток суспільства, заснований на освіті та соціальних реформах. У своїх статтях і есе він закликав до створення кооперативів, профспілок та інших організацій, які б захищали інтереси трудящих. Це свідчить про його глибоке розуміння класової боротьби та необхідності солідарності серед робітників [2, с. 47].

На сучасному етапі, коли Україна переживає нові виклики, пов’язані з політичною нестабільністю, економічними труднощами та соціальною нерівністю, ідеї І. Франка набувають особливої ваги. Його заклики до активності, самосвідомості та об’єднання задля досягнення спільних цілей можуть слугувати важливим імпульсом для нового покоління українців. Суспільство сьогодні потребує глибоких змін, і спадщина Франка надихає нас на роздуми про те, яким чином ми можемо поліпшити життя наших громадян.

Таким чином, соціально-філософські погляди І. Франка – це не лише історичний феномен, а й живий дискурс, що продовжує впливати на сучасні суспільні процеси. Його ідеї про освіту, соціальну справедливість, національну ідентичність та солідарність можуть бути основою для пошуку рішень актуальних проблем сьогодення. У цьому контексті спадщина Франка набуває нового звучання, спонукаючи нас замислитися над нашою відповідальністю за побудову справедливого та гідного майбутнього для всіх. Повернення до його ідей може стати важливим кроком у формуванні української ідентичності, заснованої на принципах гуманізму, солідарності та соціальної відповідальності.

Висновок. Соціально-філософські погляди Івана Франка становлять цінний внесок у розвиток української думки та культури. Його ідеї про соціальну справедливість, важливість освіти, національну ідентичність та активну громадянську позицію залишаються актуальними в умовах сучасного українського суспільства. Франко розумів, що без усвідомлення соціальних проблем і колективної дії неможливо досягти справжніх змін у житті народу. Його прагнення до економічної та соціальної справедливості, активна участь у розвитку культури та освіти свідчать про глибоке розуміння потреб свого часу.

У сучасному контексті, коли Україна стикається з численними викликами, такими як політична нестабільність, економічні труднощі та соціальна нерівність, ідеї Франка можуть слугувати потужним орієнтиром для розробки нових підходів до вирішення актуальних питань. Його заклики до солідарності, активності та національної свідомості підкреслюють важливість об'єднання зусиль усіх громадян у боротьбі за краще майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Антонюк, Н. Я. Соціально-філософські погляди Івана Франка у контексті розвитку української суспільної думки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. 2021. № 1. С. 58-64.
2. Гончаренко, А. П. Внесок Івана Франка у формування національної ідентичності українців: соціально-філософський підхід. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2022. № 10. С. 45-52.
3. Коваленко, Л. О. Філософсько-етичні аспекти творчості Івана Франка. Український соціум. 2020. № 4. С. 22-28

БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Постановка проблеми. Це питання завжди стояло в центрі онтології – розділу філософії, що досліджує фундаментальні аспекти буття. Воно вивчається як основа, яка описує існування світу та всіх речей у ньому. Філософи від найдавніших часів намагалися зрозуміти, що таке «буття» і як можна його пояснити. Однак, це поняття є настільки всеохоплюючим і абстрактним, що його визначення та розуміння варіюються від філософа до філософа. Небуття – це концепція, яка ставить під сумнів саме існування речей, протиставляючи його буттю. Проблема небуття полягає в тому, що його важко пояснити: як можна досліджувати або зрозуміти те, чого немає?

Мета. Осмислити сутності існування та неіснування, як фундаментальних філософських категорій. Це дослідження допоможе зрозуміти, як буття й небуття взаємодіють між собою, як вони впливають на формування реальності та світогляду, а також як через їхнє поєднання виникає розуміння людського існування, сенсу життя, змін і розвитку в світі.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. розглянути історичні підходи до трактування буття й небуття.
2. порівняти різні інтерпретації поняття буття і небуття.

Виклад матеріалу. Історичні підходи до трактування буття й небуття мають глибокі корені у філософській думці і розвивалися від античності до сучасності.

Одними з представників античної філософії є: Геракліт, він розглядав буття і небуття через концепцію змінності та єдності протилежностей. Підкреслював, що все постійно змінюється, і саме цей рух включає боротьбу між буттям і небуттям, що створює динаміку Всесвіту. Парменід, який вважав буття єдиною реальністю. Він стверджував, що буття є вічним, незмінним і неподільним, а небуття взагалі не існує. На його думку, мислення можливе тільки про буття, а небуття є поза межами пізнання. А ще Демокріт – розвинув ідею атомізму, де буття – це нескінченна множина атомів, що рухаються в порожнечі (небутті). Таке уявлення стало одним із перших спроб пояснити взаємозв'язок між буттям і небуттям.

Середньовічні мислителі, як-от Августин Блаженний і Фома Аквінський, розглядали буття через призму християнської теології. Воно було пов'язане з Богом як абсолютним буттям, джерелом існування всього. Небуття ж розглядалося як відсутність добра або віддаленість від божественного. Фома Аквінський також вважав, що буття є наслідком божественного акту творіння, тоді як небуття розуміється як відсутність, що не має самостійного існування.

Серед представників нової доби: Рене Декарт, який переніс філософію буття в площину суб'єктивності, заявивши: «Cogito, ergo sum», що в перекладі означає – «Я мислю, отже, існую». Декарт стверджував, що сам факт мислення доводить буття індивіда, але питання небуття він розглядав менше. Також Бенедикт Спіноза, який трактував буття як єдину субстанцію, якою є Бог або природа. Він вважав, що немає місця небуттю, оскільки все існує як частина єдиного цілого.

Німецькі класичні філософи: Іммануїл Кант, він вважав буття не категорією об'єктивної реальності, а умовою людського мислення. За словами Канта, буття – це те, що ми сприймаємо завдяки нашим пізнавальним здібностям, а небуття – це межа нашого пізнання. Буття не є властивість речей. Буття – це загальнозначущий спосіб зв'язку наших понять та суджень. Відмінність між природним та моральним буттям заключається у відмінності форм закономірності: причинності та цілі. Георг Гегель розглядав буття і небуття як діалектичні протилежності. У його системі буття та небуття завжди пов'язані та сприяють розвитку і змінам. Він вважав, що буття і небуття – це взаємозалежні категорії, які переходять одна в одну. Для Георга буття є найпростішим і абстрактним поняттям, але, коли ми намагаємось його осмислити, воно втрачає свою визначеність і стає небуттям. Таким чином, дві протилежності зливаються в єдність, утворюючи категорію становлення – процесу, в якому речі постійно змінюються, переходячи від буття до небуття і навпаки. Ця діалектична взаємодія є основою гегелівської філософії: вона показує, що протилежності не тільки суперечать одна одній, а й взаємодоповнюються.

Якщо порівнювати значення слів буття і небуття, можна дійти таких висновків: буття символізує існування, реальність і сутність усіх речей. Воно означає все, що є, та виступає основою для пізнання, мислення і розвитку. Буття розглядається як те, що надає сенс світу, забезпечує його стабільність і структуру. Небуття – це заперечення або відсутність існування, що породжує питання про межі буття та кінцівку. Небуття дає змогу усвідомити крихкість і тимчасовість буття, а також сприяє самопізнанню та пошуку сенсу, особливо в контексті людського життя. Разом буття і небуття створюють діалектичну напругу, завдяки якій можлива зміна, розвиток і становлення, що є основою для багатьох філософських систем.

Представники різних філософських течій по-різному дають визначення, поняттю буття і небуття. Наприклад, серед представників екзистенційної філософії є: Гайдеггер, який трактував буття як основу людського існування, а небуття – як усвідомлення смертності, що надає сенс життю. Та Сартра, що вбачав у небутті основу для свободи людини, тому що, як він писав: «Лише через заперечення і вибір людина формує власне буття.»

Спіноза зі своїм метафізичним підходом стверджував, що буття є єдиною субстанцією, яка містить усе, а небуття – це відсутність, яка не має власного існування. У сучасній ж метафізиці небуття іноді розглядається як абсолютна порожнеча, на межі якої можна зрозуміти природу буття.

Гегель розглядав буття і небуття як протилежності, які не можуть існувати одна без одної. Їхня взаємодія породжує «становлення» – процес розвитку й змін. Його підхід демонструє ідею переходу, де буття і небуття створюють рух до нових форм існування.

Різні пояснення показують, що буття й небуття можуть бути трактовані як абсолютні категорії, взаємодія протилежностей, або ж екзистенційні умови свободи і сенсу. Вони розкривають як статичні, так і динамічні аспекти реальності, а також вносять різноманітність у трактування природи людського існування.

Висновки: Історичні підходи до трактування буття і небуття показують, як змінювалися погляди філософів залежно від культурного і наукового контексту. В античності, філософи розглядали буття та небуття через природні зміни, єдність протилежностей і атомістичну теорію. У середньовіччі християнські мислителі пов'язували буття з Богом і трактували небуття як відсутність добра або віддалення від божественного. У новий час зробили акцент на мисленні та субстанції як основах буття, а в епоху німецької класичної філософії показали буття і небуття як діалектичні, взаємозалежні категорії, що стимулюють розвиток. Щодо порівняння різних інтерпретацій буття і небуття, воно виявляє широкий спектр трактувань: від єдиної, вічної реальності, протилежностей у динаміці Всесвіту, до атомістичної природи реальності і навіть буття як божественної субстанції. Екзистенціалісти розглядають небуття, як умову усвідомлення власної смертності та свободи. Кожна концепція надає унікальну перспективу: від статичного розуміння буття до його сенсу та ролі у розвитку людської свідомості і свободи.

Список використаних джерел:

1. Гайдено, П. П. Проблема буття в західній філософії. К.: Дух і Літера, 2019. 432 с.
2. Гуссерль, Е. Картезіанські медитації: Вступ до феноменології. К.: Основи, 2020. 388 с.
3. Гайдеггер, М. Буття і час. Харків: Фоліо, 2021. 504 с.
4. Сартр, Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології. К.: Книга XXI, 2018. 712 с.
5. Бердяєв, М. Філософія свободи. СENS творчості. К.: Смолоскип, 2019. 320 с.
6. Шопенгауер, А. Світ як воля та уявлення. Т. 1. К.: Астролябія, 2021. 608 с.

ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ПІЗНАННІ

Постановка проблеми. Істина в пізнанні пов'язана з пошуком відповідей на питання про те, що є істина, яким чином вона може бути пізнана і як ми можемо бути впевненими в достовірності знань, які отримуємо. Істина розглядається як відповідність наших знань або уявлень про реальність самій реальності. Однією з головних проблем є те, як саме ми можемо досягти істини у процесі пізнання. Тому виникає питання, чи може людське пізнання бути об'єктивним, або ж істина завжди залишається відносною.

Мета. З'ясування проблем істини в пізнанні під призмою різних концепцій та історичних періодів.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

1. Проаналізувати історичний розвиток поняття істини у філософії
2. Визначити основні філософські концепції істини
3. Проблематика істини в пізнанні

Виклад матеріалу. Проблеми пізнання досліджує розділ філософії (або філософська наука) під назвою «гносеологія» (давньогрец. «гносис» - пізнання; «логос» - учення, наука). Інколи цей розділ філософії іменують «епістемологія» (давньогрец. «епістема» - знання, наука; «логос» - учення), але здебільшого епістемологію розглядають або як теорію знання, або як дослідження лише наукового знання [6, с.370]. Поняття істини у філософії пройшло тривалий розвиток, еволюціонуючи від метафізичного поняття до практичного підходу. У стародавні часи істину розуміли через її співвідношення з ідеями та дійсністю. Платон вважав, що істина – це ідеї, які перебувають у вищій реальності, а фізичний світ є лише тінню цих ідей. Аристотель визначав істину як відповідність між знанням і дійсністю (закон мислення: «сказати, що щось є, і що воно не є, одночасно – це помилка»). А Сократ, відстоюючи об'єктивність істини, спільної для всіх, намагався віднайти її в розумі. Але якщо кожен буде шукати істину в своєму розумі, то невідомо – знайде він там істину спільну, єдину для всіх, чи знову кожен свою, суб'єктивну. У середні віки істина тісно пов'язувалася з релігійними віруваннями, і християнські філософи розглядали істину як божественне одкровення [1, с.92].

З настанням нової ери, особливо в епоху Відродження та Просвітництва, філософи почали наголошувати на раціональному мисленні та досвіді як на джерелі істини. У цей період Рене Декарт, один із провідних філософів свого часу, наголошував на важливості логічного мислення. Декарт розробив свою методологію, що базується на раціональному обґрунтуванні, в якій чітко визначалося, що істина – це те, що можна чітко уявити і в чому можна не сумніватися. Він сумнівався у всьому, крім самого сумніву, або факту власного мислення. «*Cogito ergo sum*» – вислів відомий у всьому світі, який став основою для подальших філософських досліджень істини та знання [4, с.67].

Філософи-постмодерністи передбачають можливість існування не лише різноманітних підходів та тлумачень, але й зрівноваженість кожного з них, що передбачає певні вихідні позиції «однаковості». В такий спосіб кожен дослідник має однакові вихідні позиції щодо сприйняття чи несприйняття його позиції. Разом із тим, дослідник не може претендувати на досягнення абсолютної чи об'єктивної істини. Істина перетворюється на предмет свого роду «домовленості», коли дослідники перебувають в «невідомості» щодо того, чи будуть сприйняті їх ідеї та як вони будуть сприйняті. [2, с.124].

Сучасна філософія базується на античній, середньовічній, новітній і новітній спадщині, формуючи послідовну і цілу картину, яка розглядає істину з різних точок зору. У сучасній епістемології існують різні концепції істини та різноманітні трактування цієї категорії. Крім тільки-но відзначених традицій філософського осмислення істини, можна виділити три найпоширеніші концепції істини: як відповідність (кореспондентська теорія), як узгодженість між знаннями (когерентна теорія) або як корисність знання (прагматична теорія).

Ми маємо кореспондентську або як її ще називають, класична теорія, була запропонована Аристотелем. Головне питання полягає в тому, як відрізнити істину від помилки і за якими критеріями певне знання можна визнати істинним. Одним із центральних є питання об'єктивності істини. Це ставить під сумнів можливість отримання абсолютної істини і призводить до проблеми множинності істин. Ця теорія підкреслює, що істина є відповідністю між думкою чи висловленням і реальністю. Прагматична концепція істини (греч. *Pragma* - справа, дія) - концепція, яка бере за критерій істини її практичну корисність. Прихильники цього розуміння - Ч. Пірс, У. Джемс, П. Бріджмен стверджують, що реальність зовнішнього світу недоступна для людини, оскільки людина безпосередньо має справу як раз зі своєю діяльністю. Тому єдине, що він може встановити, - це невідповідність знань дійсності, а ефективність, практичну корисність знань [3]. У когерентній концепції головну роль відіграє узгодженість, сумісність однієї системи з іншою; істина в такому розумінні як раз і зводиться до феномену когерентності – набуття когерентності. Її критерієм є узгодженість цього знання зазвичай зі загальнішою системою знання, яка охоплює його [5, с.119].

Висновки. Істина є центральним поняттям у гносеології (теорії пізнання), оскільки пізнавальна діяльність спрямована на досягнення правильного і достовірного знання про світ. Філософи різних епох пропонували різні концепції істини і мали різні підходи до визначення істини. Одним із центральних є питання об'єктивності істини. Деякі вважають, що істина є об'єктивною і незалежною від людської свідомості. Інші стверджують, що істина є відносною і залежить від соціального, культурного чи історичного контексту, в якому вона виникає. Це ставить під сумнів можливість отримання абсолютної істини і призводить до проблеми множинності істин.

Тому проблема істини в знанні включає багато питань, пов'язаних з об'єктивністю, стандартами істини, роллю суб'єктів і об'єктів у когнітивних процесах, способами перевірки істинності знання тощо. Це все формує наше розуміння світу, в якому ми живемо, впливає на те, як ми створюємо наукові теорії, приймаємо соціальні та етичні рішення та взаємодіємо з реальністю, тому вони є центральними для сучасної філософії, і те, як ми взаємодіємо з реальністю, залишається актуальним для науки.

Список використаної літератури

1. Загрійчук І. Д. Вчення Платона про ідеї як конкретно-історичне розуміння істини / І. Д. Загрійчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія : Філософські науки. - 2019. - Вип. 2. - С. 92-100.
2. Ходанич, Ю. М. Розуміння «істини» в постмодерністській філософії. Збірник тез за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Філософські обрії сьогодення» 19 листопада 2020 р. Херсон: ХДАЕУ, 2020. С. 123-126.
3. Поняття істини. основні концепції істини. Stud. URL: https://stud.com.ua/178276/filosofiya/ponyattya_istini_osnovni_kontseptsii_istini (дата звернення: 18.10.2024).
4. Обухов, І. Є. Питання пізнання істини в діалектичному світі. Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти (частина I): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 5-6 травня 2020 року. – Львів: Львівський науковий форум, 2020.– С. 67-68.
5. Ратніков Володимир. Когерентне поняття істини в сучасній гуманітаристиці і наукове знання (До проблеми взаємозв'язку Між природничо-науковим і гуманітарно-науковим знанням). Гуманітарне бачення. 2016. № 2. С. 118–123.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРОСВІТНИЦТВО: ПЕРСОНАЛІЇ ТА ІДЕЇ

Постановка проблеми. Європейське Просвітництво стало справжньою революцією в історії людської думки та культури. Відповідаючи на запитання про природу людини, її права і свободи, це рух відкрив нові горизонти для розвитку науки, політики і філософії. Це було не просто етапом у розвитку ідей, а зміною самого способу мислення, коли традиційні авторитети та соціальні норми почали піддаватися сумніву. Просвітники не лише оспівували раціональне мислення, але й закликали до реформ у всіх сферах життя. У цьому контексті особливо цікаво дослідити особистості ідеологів Просвітництва, які, через свої ідеї, стали основою для сучасного розуміння прав людини, демократії та громадянських свобод.

Метою даної роботи є роботи є аналіз ключових персоналій та ідей Європейського Просвітництва, а також їхнього впливу на подальший розвиток європейської та світової філософії та політики.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити основні ідеї та погляди видатних філософів Європейського Просвітництва, таких як Джон Локк, Вольтер та Жан-Жак Руссо.
2. Оцінити вплив цих ідей на формування сучасних концепцій прав людини, демократичних інститутів та соціальних реформ.

Виклад матеріалу. Європейське Просвітництво, яке охоплює період приблизно з кінця XVII до початку XIX століття, стало надзвичайно важливим етапом у розвитку європейської думки. Це був час, коли змінилася сама парадигма поглядів на людину, суспільство та державу. Відмова від середньовічних авторитетів і засобів пізнання, таких як релігійна доктрина і міфологія, зробила шлях для раціоналізму, емпіризму та наукових методів. В центрі уваги цього руху була ідея, що знання і прогрес мають бути досягнуті через раціональне мислення, а не через віру чи традицію.

Початково Просвітництво було реакцією на абсолютизм і феодалізм, які визначали політичну і соціальну структуру Європи. В той час, коли багато монархів і католицька церква мали абсолютну владу, а релігійні та соціальні інститути не піддавались критиці, мислителі Просвітництва почали активно розвивати концепції, які передбачали свободу, рівність, права людини та демократичні інститути. Відзначена критика всіх традиційних засад того часу призвела до формування нових концепцій, які вплинули не тільки на політику, а й на розвиток філософії, економіки, науки, мистецтва та освіти [4, с. 452].

Серед найбільш впливових мислителів цієї епохи виділяються такі філософи, як Джон Локк, Вольтер і Жан-Жак Руссо, чия діяльність та ідеї стали основою для розвитку демократичних і правових традицій, які згодом стали характерними для багатьох європейських держав.

Джон Локк, англійський філософ і один із основоположників емпіризму, вважав, що людська природа не є зламною і що люди мають природні права на життя, свободу і власність. Водночас він заперечував ідею божественного права монархів та авторитаризму. Локк у своїх роботах, зокрема в «Двох трактатах про уряд», розглядав державу як утворення, засноване на добровільному договорі між громадянами, метою якого є захист їхніх природних прав. Відповідно до його теорії, легітимність влади держави визначається її здатністю захищати ці права, а у разі їх порушення народ має право на повстання [1, с. 64].

Вольтер, французький філософ і письменник, був відомий своєю гострою критикою авторитарних форм правління, зокрема абсолютизму та церкви. Він виступав за свободу слова, релігійну толерантність та реформу судової системи. Вольтер стверджував, що розум і досвід повинні бути основою для оцінки соціальних і політичних процесів. Його фраза «Я не згоден з тим, що ви кажете, але я готовий до смерті захищати ваше право це сказати» стала своєрідним маніфестом свободи думки і вираження [3, с. 44]. Вольтер виступав за відокремлення церкви від держави, за релігійну свободу та прогресивні реформи, які мали на меті побудову суспільства на основі розуму та справедливості.

Жан-Жак Руссо, французький філософ, політичний мислитель і автор «Договору про соціальний контракт», запропонував нову концепцію громадянства, яка значно вплинула на розвиток політичної думки. Він підкреслював важливість волі народу та участі громадян у політичному житті. За Руссо, справжня свобода можлива лише в суспільстві, де громадяни беруть участь у процесах прийняття рішень і де влада походить від волі людей. У своїй знаменитій праці він стверджував, що для забезпечення справедливості в суспільстві кожен має діяти не згідно з власними інтересами, а відповідно до загальної волі, яка служить благу всіх [3, с. 43].

Ідеї цих та інших просвітників стали основою для формування сучасних концепцій прав людини, демократії та громадянських свобод. Вони підкреслювали, що кожна людина має право на свободу, на захист від свавілля та насильства з боку держави, а також право на участь у політичному процесі. Ці ідеї стали рушійною силою для багатьох політичних та соціальних змін, включаючи Великі французькі революції, розвиток демократичних інститутів у Європі та формування сучасних правових систем, що базуються на принципах верховенства права.

Крім того, концепції Просвітництва вплинули на розвиток науки. Вчені того часу, зокрема Ісаак Ньютон і Френсіс Бекон, розвивали ідеї раціонального пізнання та експериментального методу, що стало основою для

наступних наукових досягнень. Вони довели, що досвід і спостереження можуть привести до нових знань, які допомагають покращити суспільне життя.

Загалом, Європейське Просвітництво стало важливим етапом, що змінив парадигму мислення і заклав фундамент для сучасної науки, політики, права та соціальної теорії. Ідеї Просвітників втілювалися в різних реформах, що значно змінили розвиток Європи, і вони залишаються актуальними й сьогодні, оскільки прагнення до свободи, справедливості та прогресу продовжує визначати цінності демократичних суспільств.

Висновки. Європейське Просвітництво стало перехідним етапом у розвитку західної цивілізації, що визначило нові шляхи для розвитку політики, філософії, науки та права. Ідеї мислителів того часу, таких як Локк, Вольтер і Руссо, сформували основи сучасних демократичних цінностей, зокрема принципів прав людини, свободи слова та громадянської участі. Вони не тільки внесли зміни в суспільні структури Європи, а й продовжують бути актуальними в умовах сучасного світу, сприяючи розвитку демократичних інститутів, верховенства права та наукових досягнень. Їхні ідеї стали основою для формування світогляду, який став критичним для побудови держав та суспільств.

Список використаних джерел:

1. Капранов С. В. Західна філософія в «дослідженні блага» нісиди кітаро. Ххvii сходознавчі читання а. кримського. 2024. С. 63–64. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-414-9-22>(дата звернення: 20.11.2024).
2. Кіт Н., Множинська Р., Дятлова І. Філософія міжкультурного діалогу та глобалізації, розуміння впливу глобалізації на сучасний світ. Grani. 2024. Т. 27, № 1. С. 71–78.
3. Радецький Н. Пізнє польське просвітництво та руське питання (кінець хviii – початок хіх ст.). Східноєвропейський історичний вісник. 2023. № 28. С. 38–48. URL: <https://doi.org/10.24919/2519-058x.28.287564>(дата звернення: 20.11.2024).
4. Сафаров К. Філософія як патоген психічних аномалій. Grail of Science. 2024. № 40. С. 451–453. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.06.2024.071>(дата звернення: 20.11.2024).

СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Актуальність теми дослідження. Дослідження в сучасній академічній філософії є надзвичайно актуальним і має важливе значення з ряду причин. З розвитком технологій та зміною соціокультурного середовища виникають нові етичні виклики, такі як етика штучного інтелекту, біоінженерія, медичинська етика та інші. Філософські дослідження допомагають розробляти етичні стандарти та підходи для вирішення цих питань.

Філософія допомагає розуміти корені та причини різних конфліктів у суспільстві, а також надає інструменти для розв'язання цих конфліктів та побудови більш справедливого та гармонійного світу.

Мета дослідження спрямована на поглиблене розуміння фундаментальних питань, таких як існування, знання, мораль та сутність, які стосуються як індивідів, так і суспільства в цілому.

Об'єктом дослідження є фундаментальні питання, концепції, ідеї та явища, які стосуються різних аспектів людського існування та світу навколо нас

Виклад матеріалу. Сучасна академічна філософія є складною та різноманітною галуззю науки, яка вивчає фундаментальні питання ідеї, знання, існування та моралі [2, с. 64].. Вона відзначається великою різноманітністю шкіл і напрямків, які включають аналітичну філософію, континентальну філософію, постмодернізм, феноменологію та інші.

Однією з ключових рис сучасної академічної філософії є активний діалог з іншими галузями науки. Філософи співпрацюють з природничими науками, соціологією, психологією та іншими дисциплінами для розв'язання складних проблем сучасного світу. Наприклад, філософія медицини допомагає розробляти етичні стандарти у лікарській практиці, а філософія технологій вивчає етичні та соціокультурні виклики, пов'язані з розвитком технологій штучного інтелекту та біоінженерії [3, с. 7].

Іншою важливою рисою сучасної академічної філософії є її схильність до критичного мислення та аналізу. Філософи розглядають основні питання про сутність, значення та обґрунтування різних аспектів життя. Вони аналізують поняття справедливості, права, свободи, моралі та інші, що є фундаментальними для сучасного суспільства.

Крім того, сучасна академічна філософія вивчає питання суб'єктивності та сприйняття. Феноменологи досліджують, які процеси відбуваються у свідомості людини та як вони впливають на сприйняття реальності.

У цілому, сучасна академічна філософія є живою та постійно розвивається галуззю науки, яка сприяє розумінню глибоких питань людського існування та спільності, а також надає цінні інструменти для аналізу сучасних викликів і проблем у нашому світі.

Однією з важливих тенденцій сучасної академічної філософії є постійний пошук нових методологій та підходів до розв'язання філософських проблем. Аналітична філософія, наприклад, зосереджується на чітких дедуктивних аргументах та аналізі мови, водночас як континентальна філософія відділяє увагу від логіки на користь історичного контексту та глибокого рефлексійного аналізу [1, с. 8].

Сучасні філософські дискусії також активно впливають на суспільний діалог та прийняття рішень. Етика та політична філософія розглядають питання справедливості, прав людини, моралі та політичної влади, сприяючи формулюванню нових етичних стандартів та законодавчих ініціатив.

Крім того, сучасна академічна філософія відзначається глобальним характером. Філософи досліджують не лише запитання, які виникають у заходному світі, але й аналізують різні культури, релігії та світогляди. Це сприяє спільному розумінню різноманітності світу та підтримці міжкультурного діалогу.

Сучасна академічна філософія є важливою сферою знань, яка не тільки розширює наше розуміння основних аспектів існування та моралі, але й активно впливає на розвиток суспільства, сприяючи створенню етичних стандартів, аналізу складних проблем та сприяючи науковому прогресу. Сучасна філософія залишається живою та важливою галуззю, що допомагає нам краще розуміти світ, в якому ми живемо.

Висновок. Сучасна академічна філософія є живою та розвиненою галуззю, яка зосереджується на вивченні фундаментальних питань існування, знання, моралі та сутності різних аспектів життя. Вона відзначається різноманітністю шкіл та напрямків, постійним пошуком нових методологій та активним діалогом з іншими науками.

Сучасна філософія не лише розширює наше розуміння світу, але також активно впливає на суспільний діалог і прийняття рішень у сферах етики, політики та технологій. Вона сприяє формулюванню нових етичних стандартів, аналізу складних проблем та підтримці міжкультурного діалогу.

Завдяки своїй глобальній спрямованості та важливості для розвитку суспільства, сучасна академічна філософія залишається невід'ємною частиною сучасної наукової та інтелектуальної сфери. Вона продовжує стимулювати рефлексію та допомагати нам краще розуміти глибокі питання життя та існування.

Список використаної літератури:

1. Єрмоленко А. Академічна філософія у вимірі парадигмальних змін. Філософська думка. 2018. № 6. С. 6–11.
2. Хамітов Н. В. Академічна філософія як наука і мистецтво. Visnik Nacional'noi' akademii' nauk Ukraini. 2022. № 4. С. 59–73.

3. Yermolenko A. M. Academic philosophy as a new enlightenment for dialogue-based civilization. Visnik Nacional'noi' akademii' nauk Ukraini. 2019. No. 11. P. 3–12.

ВЧЕННЯ ПРО СУБСТАНЦІЮ У ФІЛОСОФІЇ Б. СПІНОЗИ

Постановка проблеми. Філософія Бенедикта (Баруха) Спінози є яскравим прикладом радикальної раціоналізації світогляду, де центральне місце посідає концепція субстанції. У його головній праці «Етика» Спіноза обґрунтовує ідею субстанції як єдиної та самодостатньої основи всього існуючого. Ця субстанція, ідентична Богу, є нескінченною, вічною та незмінною. Такий підхід кидає виклик дуалізму Декарта і змінює уявлення про Бога, природу та людину в європейській філософії. Водночас, ідеї Спінози були джерелом як значного натхнення, так і гострої критики, що робить його вчення актуальним для сучасних дискусій про природу буття, свободу волі та співвідношення між матеріальним і духовним.

Метою даної роботи є дослідження вчення про субстанцію у філософії Б. Спінози та аналіз його впливу на подальший розвиток метафізики.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Визначити сутність концепції субстанції у філософії Спінози та її ключові риси.
2. Проаналізувати вплив вчення про субстанцію на формування основних напрямів новоєвропейської філософії.

Виклад матеріалу. Вчення про субстанцію у філософії Бенедикта Спінози є одним із найвизначніших і найскладніших досягнень західної метафізики, що формує фундаментальні уявлення про природу реальності, Бога, людину та їхні взаємозв'язки. У своїй системі Спіноза радикально переосмислює традиційні філософські концепції, створюючи моністичну онтологію, яка пропонує нове бачення всесвіту. Його філософія, викладена переважно у праці «Етика», побудована на переконанні, що все існуюче є проявом єдиної субстанції, яку він називає «Бог, або природа» (*Deus sive Natura*). Ця субстанція є нескінченною, вічною, самодостатньою і включає в себе все існуюче. Саме це вчення стало епохальним кроком у філософії, відкриваючи новий спосіб мислення про буття та наші місце в ньому.

Спіноза визначає субстанцію як те, що «існує саме по собі та уявляється через себе саме» [1, с. 14]. Це означає, що субстанція не залежить від будь-чого іншого для свого існування або пояснення. Вона єдина, оскільки неможливо уявити існування двох чи більше субстанцій, які б не обмежували одна одну. Така єдність, на думку Спінози, робить субстанцію універсальною основою всього сущого. Усі інші речі у світі є модусами субстанції – її проявами або модифікаціями. Цей підхід радикально відрізняється від дуалізму Декарта, який поділяв реальність на дві самостійні субстанції: матерію і дух. Спіноза ж стверджує, що протяжність і мислення є атрибутами однієї і тієї ж субстанції [2, с. 47].

Ідентифікація субстанції з Богом є центральним аспектом спінозівської філософії. Бог, за Спінозою, не є трансцендентною істотою, яка існує поза світом і втручається в його події, як це стверджує традиційна теїстична концепція. Натомість Бог є іманентним, тобто тототжним природі. Усі явища природи, як фізичні, так і духовні, є вираженням божественної субстанції. Це означає, що природа і Бог – це одне й те саме, і немає нічого поза цим єдністю. Як пише Р. Димерець, «така концепція руйнує традиційний дуалізм між святим і профаним, підкреслюючи єдність буття» [2, с. 50].

Важливим аспектом вчення Спінози є його жорсткий детермінізм. Він стверджує, що субстанція є причиною самої себе (*causa sui*) і водночас причиною всього, що існує у світі. Усе в природі відбувається згідно з необхідністю, зумовленою самою природою субстанції. У цьому сенсі немає місця для випадковості або абсолютної свободи волі. Свобода, за Спінозою, полягає не у звільненні від причинності, а у розумінні цієї необхідності та діях у злагоді з нею. «Свобода людини полягає у пізнанні природного порядку і гармонії з ним», – зазначає О. Богун [1, с. 20].

Філософія Спінози має важливі моральні та етичні наслідки. Його ідея субстанції підкреслює єдність всього сущого, що створює підґрунтя для екологічної етики. Людина, за Спінозою, не є окремою істотою, яка стоїть над природою або поза нею; вона є невід'ємною частиною цього єдиного буття. Як зазначає О. Богун, «таке розуміння людської природи і місця людини у світі може слугувати теоретичною основою для сучасної екофілософії» [1, с. 22]. Еко-спінозизм, що набуває популярності в сучасних філософських дослідженнях, розвиває ці ідеї, акцентуючи на необхідності гармонійного співіснування з природою.

Крім того, вчення Спінози має значний вплив на сучасну політичну ідеологію. Його уявлення про субстанцію як основу універсального порядку створює модель суспільства, заснованого на раціональному розумінні законів природи. Р. Димерець підкреслює, що «концепція субстанції Спінози закладає підвалини для ідеї глобального порядку, який базується на гармонії між людиною і природою» [2, с. 58]. У цьому контексті вчення про субстанцію стає актуальним для вирішення сучасних викликів, таких як екологічна криза, соціальна нерівність та політична нестабільність.

Незважаючи на новаторство, філософія Спінози викликала критику як у його час, так і в сучасності. Його концепція Бога як іманентного принципу природи була сприйнята багатьма як форма пантеїзму, що викликало осуд з боку релігійних інституцій. Однак ця критика не применшує значення його філософії для сучасного мислення. Як зазначає О. Хома, «Спіноза залишається одним із найвпливовіших мислителів, чії ідеї продовжують надихати нові покоління філософів» [3, с. 207].

Отже, вчення про субстанцію у філософії Бенедикта Спінози є глибоким і багатогранним внеском у світову метафізику, який значно вплинув на розвиток як філософської думки, так і сучасного світогляду. Його ідеї про єдність буття, іманентного Бога, детермінізм і свободу волі залишаються надзвичайно актуальними для розуміння фундаментальних питань буття і створюють основи для вирішення сучасних проблем людства.

Висновки. Вчення Бенедикта Спінози про субстанцію є фундаментальним досягненням західної філософії, яке пропонує революційне бачення єдності буття, природи та Бога. Його концепція єдиної самодостатньої субстанції, яка є причиною всього існуючого, відкидає дуалістичний поділ реальності та стверджує іманентність божественного у природі. Спінозівський детермінізм, поєднаний з уявленням про свободу як пізнання необхідності, відкриває нові горизонти для моральної, екологічної та політичної філософії, роблячи його ідеї надзвичайно актуальними для сучасного світу. Його філософія надихає на гармонію між людиною і природою, формуючи теоретичний фундамент для вирішення глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Богун О. Еко-спінозизм як сучасний контекст метафізики Бенедикта Спінози. Людинознавчі студії. Серія «Філософія». 2019. Вип. 38. С. 11–23.
2. Dymerecs R. On the Concept of Creation in the Philosophy of Benedict Spinoza. *Sententiae*. 2023. Vol. 8, no. 1. P. 43–60. URL: <https://doi.org/10.31649/sent08.01.043>(date of access: 21.11.2024).
3. Khoma O. Spinoza in the focus of national traditions. Stetter, J., & Ramond, C. (Eds.). (2019). *Spinoza in 21st-century American and French philosophy: metaphysics, philosophy of mind, moral and political philosophy*. London: Bloomsbury Academic. *Sententiae*. 2020. Vol. 39, no. 2. P. 207–209. URL: <https://doi.org/10.31649/sent39.02.207>(date of access: 21.11.2024).

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ

Постановка проблеми. Принципи гносеології охоплюють декілька складних питань, які філософи та науковці обговорюють у контексті можливостей і меж пізнання: чи здатна людина досягти об'єктивної істини? чи є істина відносною і змінною? чи існують певні абсолютні істини? чи є такі сфери реальності, які принципово непізнавані для нас? чи можна створити такі методи пізнання, які б максимально знижували вплив суб'єктивних факторів? чи можливе досягнення універсального, позачасового знання? чи всі знання обмежені певними історичними рамками? чи є суперечності обов'язковими на шляху до істини?

Метою даної роботи є розгляд та аналіз основних принципів сучасної гносеології.

Виклад матеріалу.

Гносеологія – теорія пізнання, розділ філософії, що досліджує принципи, умови, структуру, механізми, методи, форми пізнання. Термін «гносеологія» був уведений і активно застосовувався у німецькій філософії XVIII ст.

Безпосереднім предметом вивчення теорії пізнання виступає реальна практика наукового й донаукового пізнання світу, досвід проведення наукових досліджень, історичний процес розвитку науки, відношення людського знання до об'єктивної дійсності та його зв'язок з практичною діяльністю людини і суспільства.

Сучасна теорія пізнання являє собою достатньо розгалужену систему філософських знань, складається з багатьох гносеологічних концепцій, що спираються на відмінні, інколи альтернативні ідеї, використовують багатий концептуальний апарат багатьох галузей науки.

Для сучасної матеріалістичної філософії процес пізнання носить суспільно-історичний характер, що виявляється, по-перше, у тому, що всі людські пізнавальні здібності й можливості формуються на основі практики і зумовлені нею; по-друге, окрема людина навчається мислити і пізнавати разом із засвоєнням форм і способів людської діяльності, набутих людством знань, мови, тобто завдяки засвоєнню суспільно-історичного досвіду, нагромадженого попередніми поколіннями; по-третє, сам процес оволодіння цим досвідом передбачає життя в суспільстві, в людському колективі; по-четверте, те, що людина може пізнати і що вона пізнає, теж визначається рівнем суспільно-історичного розвитку людства, всесвітньо-історичним розвитком загальної системи знань, закріплених у предметах матеріальної та духовної культури, в будові мислення, в його структурі, в мові.

Введення в теорію пізнання принципів діалектики і практики дало змогу застосувати до пізнання принцип історизму, зрозуміти пізнання як суспільно-історичний процес відображення дійсності в логічних формах, що виникають на основі практики; науково обґрунтувати здатність людини в своїх знаннях давати істинну картину дійсності, розкрити основні закономірності процесу пізнання, сформулювати основні принципи теорії пізнання.

Сучасна наукова гносеологія ґрунтується на таких основоположеннях:

Принцип об'єктивності – найважливіша обов'язковість теорії пізнання. Принцип ґрунтується на визнанні об'єктивного існування дійсності як об'єкта пізнання, її незалежності від свідомості та волі суб'єкта. Це вихідна вимога до дослідника – вивчати реальний об'єкт, як первинне начало, що знаходиться за межами людської свідомості і відображається нею.

Принцип пізнаваності, тобто визнання того факту, що людські знання в принципі здатні давати адекватне відображення дійсності, її об'єктивно істинну картину; що пізнання людини в принципі немає меж, хоч на кожному історичному етапі пізнання обмежене рівнем і розвитком практичної діяльності людства. За цим принципом можна визначити, що світ пізнаваний, і з'ясовувати закони становлення та розвитку речей, явищ. Свідченням цього є досягнення в різних галузях науки і техніки.

Принцип активного творчого відображення, тобто визнання того, що процес пізнання – це цілеспрямоване творче відображення дійсності в свідомості людини. Пізнання є творчим відображенням дійсності, оскільки його результатом не є створення ідеальної копії наявного стану речей, «повторення» в ідеальній формі того, що існує. Пізнання виявляє об'єктивний зміст реальності як діалектичної єдності дійсності і можливості, відображаючи не тільки дійсно існуючі предмети та явища, а й усі їхні можливі модифікації.

Принцип діалектики, тобто визнання необхідності застосування до процесу пізнання основних принципів, законів, категорій діалектики.

У зв'язку з цим принцип історизму ставить перед дослідником ряд наказових, обов'язкових вимог, а саме: 1) вихідна вимога – це якісна, сутнісна ретроспективність, зворотний аналіз; 2) вимога розгляду передумов виникнення того, чи іншого явища; 3) розгляду явища з точки зору його розвитку як закономірного процесу; 4) виділення в розвитку явища певні етапи (стадії, фази, періоди), з'ясовуючи їх особливості, відмінності; 5) визначення напрямку розвитку явища, його характер (який він: прогресивний, регресивний, гармонічний, дисгармонічний, динамічний, статичний і т.п.); 6) розкриття основної тенденції розвитку системи з метою передбачення її майбутнього; 7) вивчення історії понятійного апарату певного явища, чи системи стосовно зміни їх змісту, який вони мали колись, і який мають тепер; 8) застосування до пізнання основних законів і принципів діалектики.

Принцип конкретності істини, який наголошує, що абстрактної істини не може бути, істина завжди конкретна, її можна точно визначити, кожне положення наукового пізнання, об'єктивний закон, повинні розглядатися з урахуванням конкретних умов, в яких вони виявляються і діють. Вона повинна бути зрозумілою, логічною.

Наприклад, закон всесвітнього тяжіння в умовах Землі і Місяця діє неоднозначно. На Землі, оскільки маса її більша, то більшим є і притягання. Проблема істини завжди була серцевиною теорії пізнання, до якої спрямована вся гносеологічна проблематика. Тому всі філософські напрями і школи в усі часи намагалися сформулювати своє розуміння природи і сутності істини.

Висновки. Отже, гносеологія зосереджується на тому, що знання - це динамічний, історично змінний процес, який потребує постійного осмислення і критичного аналізу. Вона наголошує, що будь-яке знання є наближенням до істини, а пізнання – це шлях постійного наближення до більш об'єктивного і всеохоплюючого розуміння світу. Сьогодні гносеологічні принципи показують, що пізнання є складним і неоднозначним процесом. Питання про об'єктивність, істину, межі пізнання та вплив суб'єктивності залишаються відкритими й вимагають подальшого дослідження, оскільки відповіді на них впливають на всі сфери знання та практики.

Список використаних джерел:

1. Арутюнов В.Х., Мішин В.М., Свінціцький В.М. Методологія соціально-економічного пізнання: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005.
2. Надольний, І.В.; Губерський, Л.В. Філософія: Навч. посіб. – К.: Вікар, 2008.
3. Шинкарук В.І. та ін. Філософський енциклопедичний словник – К. : Інститут філософії імені Григорія Сковороди: Абрис, 2002.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА

Постановка проблеми. Іван Франко – видатний український мислитель, чий соціально-філософський погляд виявляє глибокий інтерес до проблем нації, суспільства та людської особистості. Його ідеї залишаються актуальними і нині, оскільки торкаються питань, що знаходяться в центрі сучасного соціального й культурного життя: становлення особистості в умовах національної боротьби, формування колективної свідомості, соціальної справедливості та індивідуальної свободи. Франко не лише прагнув до зміни суспільних умов, а й закладав основи для філософського осмислення національного буття, культурної спадщини та соціальних перспектив для майбутніх поколінь. Його бачення особистості та суспільства відрізняється глибоким прагненням до свободи, справедливості та морального вдосконалення, що робить його ідеї незмінно важливими для осмислення українського суспільного життя.

Метою даної роботи є аналіз соціально-філософських поглядів Івана Франка та виявлення їх значущості для сучасного українського суспільства.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити ключові концепції соціально-філософських ідей Івана Франка.
2. Визначити вплив його поглядів на розвиток української соціальної думки.

Виклад матеріалу. Іван Франко – постать, яка стоїть на перетині української літератури, філософії та соціальної думки, його ідеї пронизані роздумами над суспільством, людиною та їхньою взаємодією. Його соціально-філософські погляди виростають з глибокого відчуття болю і водночас любові до свого народу. Вони є не тільки вираженням інтелектуального та літературного потенціалу, але й особистого переживання, що перетворює кожен його думку на заклик до дії. Франко жив у складний історичний час, коли український народ перебував під владою кількох імперій, не маючи ні політичної незалежності, ні соціальної рівності. Його думки про соціальну справедливість, національну самосвідомість і особисту відповідальність відображають прагнення до свободи й гідності, що стали його життєвим кредо.

Франко бачив суспільство як систему, в якій кожен індивід грає важливу роль у творенні нації. Він був переконаний, що нація, яка не поважає свою мову, культуру, історію, приречена на загибель. Франкові твори не раз підкреслюють значущість національної ідентичності як невід'ємного компонента суспільного життя. Він вважав, що національне усвідомлення є підґрунтям для громадянського активізму та соціальної солідарності [4, с. 34]. У своїх есе та статтях Франко часто звертається до теми пробудження національної свідомості, яка повинна служити каталізатором для громадського розвитку. Він писав про український народ як про єдину силу, здатну захистити себе від зовнішніх загроз і водночас самостійно будувати своє майбутнє. Це особливо актуально в наш час, коли питання національної ідентичності та культурного відродження стали частиною державного і суспільного дискурсу.

Центральним елементом соціально-філософських поглядів Франка є його розуміння ролі особистості у суспільстві. Франко наголошував, що кожен член суспільства повинен нести відповідальність за свої дії і впливати на формування колективного благополуччя. Ідея відповідальності за суспільний стан, яку він пропагував, сприяла формуванню в українському суспільстві культури громадянської свідомості, що базується на розумінні необхідності соціального внеску кожного. Його заклик до праці, який лунає з багатьох його творів, – це не лише матеріальний аспект, а й духовний обов'язок кожної людини. Наприклад, у поемі «Мойсей» Франко використовує біблійний образ, щоб показати складний шлях нації до свободи, закликаючи українців до самопожертви, терпіння і невтомної праці для загального блага. Його «Мойсей» – це втілення духу, який нагадує про те, що безвідповідальність, пасивність і страх – найбільші вороги будь-якої нації [2, с. 25].

Однак, Франко не обмежувався ідеями про суспільство, він прагнув глибшого розуміння людської природи. Однією з його центральних думок є те, що справжня свобода починається всередині людини, у її духовній незалежності. Франко вважав, що особистість повинна пройти через випробування самопізнання, щоб зрозуміти своє місце в світі і у своєму суспільстві. У багатьох його творах зустрічаються заклики до морального вдосконалення, до здобуття внутрішньої свободи, яка є єдиною гарантією суспільної гармонії. Його концепція «внутрішньої свободи» ґрунтується на переконанні, що без духовного розвитку неможливо досягти справжньої громадянської відповідальності. У цьому контексті Франко є не лише українським письменником, але й філософом, який прагнув змінити світ через зміну окремої людини.

Цікавим прикладом Франкового осмислення соціальної нерівності є його роман «Борислав сміється», де він описує життя робітників на нафтових промислах. У цьому творі Франко показує експлуатацію людини людиною і вплив матеріальних обставин на моральний стан особистості. Герої твору стикаються з несправедливістю, що викликає у них протест і прагнення до змін. Цей роман є свідченням Франкового переконання, що лише через боротьбу з несправедливістю можна досягти соціальної рівності. Він вважав, що кожна людина повинна боротися за свої права і права інших, і що суспільство буде справедливим тільки тоді, коли кожен член виявлятиме активну позицію щодо соціальних питань [4, с. 34].

Іншим важливим аспектом Франкових соціально-філософських поглядів є його бачення майбутнього. Він часто висловлював надію, що український народ зможе подолати всі перешкоди, знайде свою незалежність і створить

гідне суспільство. Франко вірив у силу народної освіти та культури, вважав, що розвиток науки і літератури є основою для просвітництва і національної єдності. У своїх статтях він писав про важливість формування нової інтелігенції, яка повинна бути моральним і інтелектуальним лідером нації [1, с. 60]. Він розглядав освіту як спосіб розбудови свідомого громадянського суспільства, яке здатне захистити свої права та розвивати власні ресурси.

Висновки. Франкові соціально-філософські погляди сьогодні мають величезну актуальність, адже вони є закликом до постійного пошуку правди, справедливості і свободи. Він спонукає до активного громадянства, до участі у соціальному житті, до прагнення кращого для себе і свого народу. Його думки про соціальну відповідальність, національну ідентичність, свободу і справедливість залишаються актуальними й сьогодні, коли українське суспільство продовжує шукати своє місце в світі. Франко є символом боротьби за справедливість, а його спадщина слугує джерелом натхнення для тих, хто прагне змін і відданий ідеї суспільного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Антонюк, Н. Я. Соціально-філософські погляди Івана Франка у контексті розвитку української суспільної думки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. 2021. № 1. С. 58-64.
2. Коваленко, Л. О. Філософсько-етичні аспекти творчості Івана Франка. Український соціум. 2020. № 4. С. 22-28.
3. Гончаренко, А. П. Внесок Івана Франка у формування національної ідентичності українців: соціально-філософський підхід. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2022. № 10. С. 45-52.
4. Петров, М. І. Моральні цінності у соціально-філософських поглядах Івана Франка. Філософські дослідження. 2023. № 3. С. 31-37.

ПРИНЦИП ГУМАННОСТІ КОНФУЦІАНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ.

Постановка проблеми. Принцип гуманності є одним із ключових аспектів конфуціанської філософії, що підкреслює важливість моральної поведінки, взаємоповаги та гармонії у суспільстві. Однак виникає питання що саме означає Гуманність в конфуціанстві і які його принципи.

Мета Дослідити принцип етимологію Жень його значення і суть, Виокремити основні ознаки гуманної людини.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Визначити значення і сенс Жень.
- Виявити основні ознаки гуманності.
- Чи потрібен гуманізм в сучасному світі
- Виклад матеріалу.

Слід почати із того що ж таке Конфуціанство. Отже Конфуціанство є давньокитайською філософською школою, а пізніше і релігійно-філософською течією Китаю. Заснував її філософ, вчений, релігійний реформатор Конфуцій (Кун Цю, Кун-цзи, Кунг-Ксю, Чжун-Ні, Кун Фу-цзи.). Народився він у 551 р. до н.е. в князівстві Лоо в місті Цюйфу у збіднілій вельможній родині. Отже головним принципом конфуціанства є Жень (людяність) хоча такий простий переклад не може передати увесь сенс і значення Жень адже є адаптованим до нашого з вами світогляду. Якщо заглибитися у етимологію Ієрогліфа то отримаємо «Небо й Земля та взаємозв'язки між ними - зразок для наслідування людиною» або «Людина що крокує шляхом неба» виводячи значення із цього ми можемо отримати «Свідома людина, яка спадкує найвищі зразки тобто володіє вищими чеснотами» саме таку людину можна вважати «Гуманною» за філософією Конфуція.

Гуманна людина, за Конфуцієм зобов'язана перед усім ставити гуманність в самому прямому із можливих значень цього слова тобто в любові до людей вона повинна позбутися егоїзму і направити всі свої сили на благо інших. Якщо ми звернемося до Лунь Юй(Книга створена учнями Конфуція на основі його висловлювань, і розмов з ними) ми можемо побачити такі притаманні гуманній людині ознаки:

1. Сяо - Повага до батьків; (Конфуцій вважав що людина яка перед усім поважає власних батьків і предків поважатиме інших людей)
2. Чхун - вірність, відданість; (Батькам, Сім'ї Державі)
3. Шу - прощення; («Шу» означає здатність поставити себе на інше місце. Те, чого ти не бажаєш собі, не роби іншому)
4. Чжі - знання; (Це взагалі одне з ключових понять у його вченні, яке підкреслює важливість розвитку інтелектуальних здібностей і моральної обізнаності для досягнення гармонійного життя)
5. Юн - хоробрість; (У розумінні Конфуція це була не тільки фізична хоробрість а й сміливість дотримуватися своїх принципів незважаючи на наслідки і вигоду)
6. Чуй - доброта; (Доброта як основа людяності Конфуцій вважав, що доброта -це серцевина морального характеру людини)
7. Куань - великодушність, терпимість; (Конфуцій наголошував, що здатність прощати помилки інших і бути терпимим до їхніх недоліків є проявом моральної зрілості)
8. Сінь – вірність; (Конфуцій наголошував, що вірність означає не тільки дотримання обіцянок, але й правдивість у словах і дія)

Проте головною ознакою яка має бути в гуманної людини це додержання ритуалів: «Не знаючи веління Неба не зможеш бути благородним мужем вважав Конфуцій. Не розуміючи сказаного не зможеш розібратися у людині»

Щодо місця Бога а точніше Неба то Конфуцій розглядав Бога як Батька, а людей, як його дітей, які зобов'язані любити і поважати Бога сильніше за усе, і також любити людей тому що якщо він наш батько то ми усі брати і сестри. «Вся піднебесна - одна сім'я», - казав він.

Саме ці риси на думку Конфуція є основними для гуманної людини

Конфуцій виділяв декілька людей (серед яких не було нікого живого) які були справді гуманними на його думку, це давні Імператори минулих епох а саме Шунь, Юй і також Яо усі вони були прославленими великими правителями.

Висновок: Гуманність в конфуціанстві була є і буде тим прикладом гуманності в тому розумінні якого зараз не вистачає сучасному суспільству. Сучасна політика Індивідуалізму в якій піднесення власних інтересів в шкоду інтересів суспільства і соціума на мою думку хоч і є в певній мірі справедливою але відкидання таких принципів як повага, шанобливе ставлення до старших чи доброта це погана тенденція для майбутньої міцності та єдності суспільства, тому так гуманізм потрібен.

Список використаних джерел:

1. Філософія: Навчальний посібник / Гончарук Тетяна., Джугла Надія., Мокряк Леонід., Шумка Михайлина., Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. 360 с.
2. Лунь юй : трактат / пер. з кит. ; уклад. Конфуцій. Київ : ModernLib, 2024. URL: https://modernlib.net/books/konfuciy/lun_yuy/read/

3. Деркач В. Л. Традиційна філософія Індії та Китаю // Матеріали з курсу філософії. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/413a32bf-e718-4714-b2bc-061e92c774ef/content> (дата звернення: 27.10.2024).

4. Класична китайська філософія // LibreTexts : веб-сайт. URL: <https://shorturl.at/dkbyf> (дата звернення: 27.10.2024)

5. Значущість і прояви гуманності за висловлюваннями Конфуція // Подільський культурно-просвітницький центр імені М.К. Реріха : веб-сайт. URL: https://roerich-podillya.com/?dep=1&dep_up=71&dep_cur=215 (дата звернення: 27.10.2024)

Ф. БЕКОН - ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ

Постановка проблеми. Френсіс Бекон (1561–1626) є однією з найважливіших фігур в історії філософії і науки, що заклав основи нової епохи мислення в Європі. Його ідеї про науковий метод, емпіризм та індукцію стали ключовими для розвитку сучасної науки і філософії. Бекон вважається першим філософом Нового часу, оскільки він започаткував нові підходи до пізнання світу, відходячи від традиційних середньовічних уявлень. Бекон акцентував увагу на важливості систематичного дослідження, пропонуючи індуктивний метод як альтернативу традиційним схоластичним підходам. Він піднімав питання, як правильно організувати наукові дослідження та отримати достовірні результати. Він досліджував питання взаємодії між людиною і природою, акцентуючи на необхідності використання знань для поліпшення життя і суспільства. Бекон піднімав питання про моральні аспекти використання знання, зокрема, як наука може служити на благо людства і які етичні обов'язки виникають у вчених.

Мета. Провести комплексний аналіз думки Бекона, дослідити його роль у філософії та вплив. Розібрати його підходи до пізнання світу. Концепція нової науки Ф. Бекона.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Розібрати підходи до пізнання світу.
- Дослідити його роль у філософії.
- Концепція нової науки Ф.Бекона.

Виклад матеріалу. Френсіс Бекон, англійський філософ і засновник емпіризму, розробив революційні підходи до пізнання світу, які стали основою для наукової методології. Його внесок сприяв заміні традиційних середньовічних способів мислення новим, раціональним підходом, що спирається на досвід та експеримент.

Основні підходи до пізнання світу за Беконом:

1. Емпіричний метод (досвід як основа знань)
2. Індуктивний метод (від конкретного до загального)
3. «Ідоли» як перешкоди до знання
4. Методична організація експериментів
5. «Велике відновлення» (лат. Instauratio Magna)
6. Етика пізнання і практичне застосування знань

Основні аспекти його впливу на філософію розглянемо нижче.

1. Засновник емпіризму
2. Індуктивний метод
3. Концепція «ідолів» як перешкод до знання
4. «Велике відновлення знання» та цінність наукового прогресу
5. Практичність знань як основна ціль філософії
6. Вплив на розвиток наукової революції та філософії науки
7. Бекон і Просвітництво

Концепція нової науки Френсіса Бекона стала основоположною для становлення сучасної наукової методології. Бекон прагнув замінити традиційну середньовічну схоластику, що будувалася на абстрактних ідеях і бездоказових авторитетах, на новий метод пізнання світу, заснований на емпіричних даних і раціональному аналізі. Його ідеї сформували основу для так званої наукової революції та надихнули ціле покоління вчених і філософів. Ключові аспекти концепції нової науки Бекона розглянемо нижче.

1. Ідея «Великого відновлення знання»
2. Відмова від схоластики і критика старих методів
3. Емпіризм і роль досвіду
4. Індуктивний метод як основа нової науки
5. Боротьба з «ідолами», як перешкодами до істинного знання
6. Практична користь знань
7. Наука як колективний і безперервний процес

Висновки. Френсіс Бекон визначив зміст і сенс наукового методу пізнання. Він визначив мету науки як спосіб принести користь людству. Більшість законів природи, які здаються універсальними, як виявилось справедливими лише в певних умовах, поки не має причин підозрювати обмеженість або недостатність самого наукового підходу до вивчення природи. Бекону вдалося точно визначити не стільки мету Знання, скільки його роль в майбутньому світі технологій і, перш за все, в капіталістичній Англії. Методи Френсіса Бекона змінили наукове пізнання і заклали основу для сучасного наукового методу. Френсіс Бекон зробив надзвичайний внесок у філософію, трансформуючи підходи до пізнання і зробивши знання інструментом прогресу.

Список використаних джерел:

1. Бекон Ф. Новий органон / пер. з англ. О. А. Степанюк. Київ: Основи, 2004. 312 с.

2. Бекон Ф. Нова Атлантида / пер. з англ. Т. Кухарчук. Харків: Фоліо, 2010. 256с.
3. Бенедикт А. М. Погляди Френсіса Бекона на науковий метод. У кн.: Основи нової філософії. Київ: Либідь, 2018. С. 45–68.
4. Синявський І. Філософія Френсіса Бекона як основа нового часу. У: Актуальні питання історії філософії: матеріали конф. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. С. 78–82.
5. Бекон Ф. Філософія Нового часу.
URL: <https://moyaosvita.com.ua/filosofiya/bekon-frensis> (дата звернення: 14.11.2024).
6. Ткачук Л. Емпіризм як основа філософії Бекона. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філософія. 2018. Вип. 27. С. 34–40.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ

Постановка проблеми. Сучасна теорія пізнання вивчає, як змінюється наше розуміння світу під впливом науки, технологій та культурних змін. Вчені досліджують природу знання, його походження та критерії істинності. Вони намагаються зрозуміти, чи є знання об'єктивним відображенням реальності, або ж воно формується під впливом соціальних та культурних факторів. Також досліджуються межі пізнання і соціальний контекст: як знання формується в суспільстві, хто визначає істину.

Мета. Дослідити основні принципи сучасної гносеології. Потреба зрозуміти, як людина пізнає світ, визначити джерела, природу і межі знання, а також з'ясувати критерії його істинності.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити, як розвивалася гносеологія;
- визначити, які є основні принципи сучасної гносеології.

Виклад матеріалу. Однією з важливих функцій свідомості є пізнання людиною навколишнього світу і самої себе. Люди не можуть жити, перетворювати природу без знань. Пізнання (гносеологія) – це таке функціонування свідомості, в результаті якого виникають нові знання. Воно є невід'ємним компонентом матеріально-практичної діяльності, хоч і не позбавлене певної відносної самостійності.

Наукова філософія стверджує, що світ можна пізнати таким, яким він є, і що в реальності немає нічого, що людський розум не зміг би рано чи пізно осягнути. Пізнання є процесом, який об'єднує суб'єктивне та об'єктивне. Суб'єктом цього процесу є не свідомість як така, а матеріальна істота, що володіє свідомістю, тобто людина як суспільна істота.

Гносеологія пропонує різні погляди на можливості людського пізнання: оптимісти вірять у безмежні можливості пізнання, агностики сумніваються в можливості отримати достовірні знання, а скептики займають проміжну позицію, висловлюючи сумнів щодо як повного пізнання, так і його повної відсутності.

У філософії Стародавньої Греції гносеологія зародилася в працях Платона та Аристотеля: Платон вважав, що істинне знання досягається лише розумом, тоді як Аристотель стверджував, що пізнання починається з чуттєвого досвіду і завершується логічним осмисленням.

У Середньовіччі гносеологія розвивалася в рамках релігійної філософії, де Фома Аквінський об'єднав ідеї Аристотеля з християнським вченням, розглядаючи розум і віру як взаємодоповнювані джерела пізнання.

У Нову добу (XVII-XVIII ст.) розвиток науки спонукав філософів до активного дослідження методів пізнання. Основні підходи до гносеології цього періоду – раціоналізм і емпіризм. Раціоналісти, як-от Декарт і Лейбніц, наголошували на ролі розуму, а емпірики, такі як Локк і Г'юм, підкреслювали значення досвіду. Іммануїл Кант об'єднав обидва підходи, висунувши теорію про апріорні форми пізнання, що визначають, як ми сприймаємо світ.

Німецька класична філософія, представлена такими мислителями, як Кант, Фіхте, Шеллінг і Гегель, зробила значний внесок у розвиток діалектичного методу, який розглядає пізнання як безперервний рух від тези до антитези і синтезу. Гегель, зокрема, пов'язав цей метод з історичним процесом, розглядаючи його як розвиток Абсолютного духу, що самопізнає себе через подолання суперечностей. Ідеї німецької класики мали значний вплив на подальший розвиток філософії, соціології та інших наук.

XIX століття стало епохою радикальних змін у філософії. Виникнення марксизму, як філософського і соціально-політичного вчення, ознаменувало новий етап у розвитку гносеології. Зокрема, Маркс і Енгельс наголошували на тісному взаємозв'язку пізнання і практики, стверджуючи, що справжнє знання народжується в процесі матеріального перетворення світу.

XX століття було періодом бурхливого розвитку гносеології. Позитивісти намагалися обмежити пізнання емпіричною сферою, феноменологи досліджували структуру свідомості, а екзистенціалісти зосередилися на суб'єктивному досвіді людини. Кожен з цих підходів вніс свій внесок у розуміння процесу пізнання.

Сучасна філософія характеризується різноманітністю підходів до пізнання. Аналітична філософія, прагматизм, когнітивна наука та конструктивізм – це лише деякі з них, кожен з яких пропонує свою унікальну перспективу на природу знання та його роль у житті людини.

Пізнання світу відбувається через створення образів, які є результатом взаємодії суб'єкта і об'єкта. Ці образи, хоча й є суб'єктивними, відображають об'єктивні властивості дійсності і формуються як за допомогою чуттєвого сприйняття, так і абстрактного мислення, яке дозволяє узагальнювати та систематизувати отриману інформацію.

Пізнання світу відбувається через взаємодію чуттєвого сприйняття та абстрактного мислення, які дозволяють нам отримувати як конкретні знання про окремі явища, так і узагальнені знання про сутність речей.

Інтуїція, як форма безпосереднього пізнання, відіграє ключову роль у розвитку наукового знання, доповнюючи логічне мислення і дозволяючи робити відкриття в нових, ще не досліджених сферах буття.

Сучасна гносеологія визнає, що об'єктивність є рушійною силою наукового пізнання, хоча повна об'єктивність недосяжна через суб'єктивність спостерігача та обмеженість методів дослідження.

Основою наукового методу є необхідність підтвердження теоретичних моделей експериментальними даними, а практичні проблеми стимулюють розвиток теорії. Системний підхід в пізнанні сприяє виявленню закономірностей і взаємозв'язків між явищами, формуючи цілісний науковий світогляд.

Історизм у гносеології підкреслює, що знання є продуктом свого часу та культури, що підлягає історичній зміні.

Принцип відносності знання вказує на те, що наше знання про світ завжди неповне і може бути уточнене в майбутньому, без заперечення самої істини.

Висновки. Сучасна гносеологія визнає, що пізнання є складним і багатограним процесом, який поєднує в собі різні рівні і форми. З одного боку, пізнання базується на чуттєвому досвіді, а з іншого – на абстрактному мисленні. Крім того, пізнання є не лише індивідуальним, а й соціальним процесом, який відбувається в рамках певної культури і суспільства.

Список використаних джерел:

1. Буслинський В. А. Основи філософських знань : підручник / В. А. Буслинський, П. І. Скрипка. Львів : Новий світ-2000, 2004. 352 с.
2. Навчальний посібник /І.Ф. Надольний, В.П.Андру- Ф56 шенко, І.В. Бойченко, В.П.Розумний та ін.; За ред. І.Ф. Надоль- ного. К.: Вікар. 1997. - 584 с.
3. Навчальний посібник (для студентів 2 курсу ФПО і заочного навчання). Авт. Радіонова Л.О. Харків: ХНАМГ, 2006. 142 с.
4. Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації.2-е видання, виправлене і доповнене К.: «Каравела»; Львів: «Новий світ-2000», 2002. 544 с.

THE PROBLEM OF TRUTH IN COGNITION

Formulation of the problem.

The problem of truth in cognition is one of the most fundamental and debated issues in philosophy, as it directly relates to the nature of knowledge, perception, and understanding. Truth is often considered the ultimate goal of cognition yet defining what constitutes truth and how it can be attained has led to various philosophical perspectives. This issue involves questions such as whether truth is absolute or relative, whether it is an inherent property of the world or a construct of human thought, and what criteria can be used to validate claims of truth. Examining the problem of truth in cognition requires exploring how it has been approached in epistemology, metaphysics, and the philosophy of science.

Goal.

The purpose of this study is to analyse the philosophical problem of truth within the context of cognition by examining its theoretical foundations, interpretations, and implications for understanding reality.

To achieve this goal, the following tasks are set:

- To explore the main philosophical theories of truth, including correspondence, coherence, and pragmatic theories.
- To analyse the relationship between truth and knowledge in the process of cognition.
- To examine the challenges of subjectivity and bias in determining truth.
- To evaluate the implications of truth for scientific inquiry and its broader role in human understanding.

Presentation of the material.

The problem of truth in cognition is central to epistemology, where truth is often considered the standard by which knowledge is measured. The correspondence theory of truth, one of the earliest approaches, posits that a statement is true if it accurately reflects reality. This view is closely associated with classical philosophers like Aristotle, who argued that truth depends on a correspondence between thought and external reality [1].

In contrast, the coherence theory suggests that truth is determined by the consistency and logical interrelation of beliefs within a system. This approach emphasizes the internal harmony of ideas rather than their alignment with an external reality, and it has been advocated by philosophers such as Spinoza and Hegel [2]. The pragmatic theory, on the other hand, views truth as what works or has practical consequences. This perspective, championed by thinkers like William James, ties truth to human experience and its ability to solve problems.

Truth is also deeply connected to the process of cognition, as knowledge itself is often defined as justified true belief. However, this connection raises questions about how truth is accessed and validated. For instance, cognitive processes are influenced by perception, reasoning, and language, all of which can introduce biases or distortions. Philosophers like Kant have pointed out that human cognition is limited by the categories through which we interpret the world, suggesting that absolute truth may be beyond our grasp [3].

In the philosophy of science, the concept of truth is both a guiding principle and a subject of debate. Scientific theories are evaluated based on their explanatory power and predictive accuracy, yet they are often considered provisional rather than absolutely true. Karl Popper's notion of falsifiability, for example, emphasizes the tentative nature of scientific knowledge, arguing that truth in science is an ongoing pursuit rather than a final destination. This perspective highlights the dynamic and evolving nature of truth in human understanding.

Conclusion.

The problem of truth in cognition remains a pivotal issue in philosophy, as it underpins the quest for knowledge and the interpretation of reality. By examining various theories of truth—correspondence, coherence, and pragmatism—it becomes evident that truth is a multifaceted concept influenced by both objective and subjective factors. The challenges of bias, perception, and the limitations of human cognition further complicate the search for truth. In the realm of science, truth serves as both a goal and a process, reflecting the evolving nature of understanding. Ultimately, the problem of truth in cognition invites ongoing inquiry, emphasizing its central role in philosophy and human thought.

List of references

1. Aristotle. *Metaphysics*, Book IV. Aristotle, *Metaphysics*, Book 4 (tufts.edu)
2. Hegel, G.W.F. *The Phenomenology of Spirit*.
Phenomenology Of Spirit G W F Hegel : G W F Hegel : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive
3. Stanford Encyclopedia of Philosophy. «Theories of Truth.» URL: <https://plato.stanford.edu/entries/truth/>

ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Діалектика – це один із найдавніших і найважливіших підходів у філософії, який пояснює процеси розвитку та змін у природі, суспільстві та мисленні. Основна проблема, яку ставить перед собою діалектика, полягає у пошуку відповідей на питання: як відбувається розвиток? Чи є зміни поступовими, чи вони відбуваються через протиріччя та стрибкоподібні переходи до нової якості? Діалектика намагається пояснити, чому речі не є статичними і як із конфліктів між протилежностями виникають нові явища та форми. У сучасному світі, який зазнає безперервних змін, розуміння діалектичного процесу є важливим для всіх сфер життя – від науки до політики.

Мета. Метою цієї статті є аналіз діалектики як теорії розвитку, її основних принципів та законів. Стаття також спрямована на дослідження того, як діалектичні закони працюють у різних сферах: природних, соціальних і філософських процесах. Особливу увагу буде приділено історичному контексту розвитку діалектики та її сучасному значенню.

Завдання:

- Описати основні етапи становлення діалектики як філософської концепції.
- Розкрити суть ключових законів діалектики.
- Пояснити, як ці закони діють у різних сферах людської діяльності.
- Показати значення діалектики для сучасної філософії та науки.

Виклад матеріалу

1. Історичне становлення діалектики

Поняття діалектики бере свій початок з античної філософії. Сократ та Платон використовували діалектичний метод для пошуку істини через дискусію та суперечки. Проте справжнього розвитку діалектика набула у філософії Георга Гегеля, який створив систематичну теорію розвитку, засновану на протиріччях і їх подоланні. Гегель вважав, що розвиток – це процес боротьби протилежностей, що призводить до появи нових форм і явищ. Його діалектика базувалася на тріаді: теза – антитеза – синтез, де кожна нова стадія є результатом подолання суперечностей попередньої.

Карл Маркс та Фрідріх Енгельс взяли ідеї Гегеля, але надали їм матеріалістичного змісту. Вони вважали, що не тільки ідеї, а й матеріальні умови розвитку суспільства підкоряються діалектичним законам. Таким чином, виникла концепція діалектичного матеріалізму, яка стала основою для аналізу історичного розвитку суспільств.

2. Основні закони діалектики

Діалектика включає три основні закони, які пояснюють процес розвитку.

- **Закон єдності та боротьби протилежностей:** Всі речі та явища у світі складаються з протилежностей, які взаємодіють одна з одною. Саме конфлікт між протилежностями, наприклад, між стабільністю та зміною, рухає розвиток. У суспільстві цей закон можна побачити в боротьбі між різними соціальними групами чи політичними ідеологіями.

- **Закон переходу кількісних змін у якісні:** Розвиток відбувається поступово, через накопичення кількісних змін, які на певному етапі призводять до якісного стрибка. Наприклад, вода при нагріванні поступово підвищує температуру, але при досягненні 100°C переходить у пар, тобто відбувається якісна зміна.

- **Закон заперечення заперечення:** Процес розвитку рухається спіралеподібно, коли нові явища заперечують старі, але на вищому рівні. Наприклад, суспільний розвиток проходить етапи зміни формацій, де кожна нова фаза заперечує попередню, але зберігає деякі її риси на новому етапі розвитку.

3. Дія діалектичних законів у різних сферах

Закони діалектики проявляються не лише у філософії, а й у природничих і соціальних науках. У біології, еволюція видів є прикладом діалектичного розвитку: боротьба за виживання є боротьбою протилежностей, накопичення змін у генетичному коді веде до появи нових видів, а процес природного відбору є запереченням старих форм життя новими. У фізиці діалектичні закони можна побачити у фазових переходах матерії – від твердого до рідкого або газоподібного стану.

У соціальних науках, зокрема у політиці та економіці, діалектика допомагає пояснити суспільні процеси. Наприклад, соціальні революції є яскравим проявом переходу кількісних змін (наростання соціального напруження) у якісні зміни (зміна політичного режиму).

Боротьба між класами, що є прикладом дії закону єдності та боротьби протилежностей, веде до змін у суспільних структурах.

Висновок. Діалектика як теорія розвитку надає глибоке розуміння процесів змін у природі, суспільстві та мисленні. Основні закони діалектики – єдність і боротьба протилежностей, перехід кількісних змін у якісні та заперечення заперечення – є універсальними принципами, що пояснюють рух і розвиток світу. Діалектичний метод дозволяє аналізувати процеси не як статичні чи ізольовані явища, а як динамічні системи, що змінюються під впливом внутрішніх протиріч. Це робить діалектику незамінною як у філософії, так і в науці, дозволяючи краще зрозуміти природу змін і прогресу.

Список використаних джерел

1. Бичко І. В., Табачковський В. Г. Філософія: Діалектика, метафізика, соціальна філософія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010, стор. 45-73, 105-125.
2. Смирнов І. П. Основи сучасної діалектики: Курс лекцій. Харків: Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015, стор. 88-112, 145-167.
3. Гусєв В. І. Діалектика як наука і метод: Основи та закони. Львів: ПП «Новий Світ», 2018, стор. 57-89, 133-155.
4. Попов С. І., Руденко Ю. П. Філософія і сучасність: Вступ до діалектики та методології наукового пізнання. Київ: Видавничий дім «Академперіодика», 2021, стор. 39-64, 102-134.
5. Бевзенко В. М. Діалектика змін у сучасному світі: філософське осмислення. Харків: Фоліо, 2016, стор. 43-79, 152-184.
6. Василенко І. В., Литвиненко О. С. Діалектика і наука: сучасні проблеми і перспективи. Одеса: Одеський національний університет, 2019, стор. 90-118, 130-154.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ФОРМ ДІАЛЕКТИКИ.

Постановка проблеми. Діалектика є однією з найважливіших складових філософської традиції, яка досліджує протиріччя, зміни та розвиток, що відбуваються в природі, суспільстві та мисленні. Це питання залишається актуальним протягом століть, бо охоплює основи логічного мислення, методології наукового дослідження та світоглядних установок. Постає важливе питання про те, як діалектика трансформувалась у різних історичних умовах і який вплив мала на розвиток суспільства, наукових знань та соціальної думки.

Мета. Провести комплексний аналіз становлення та розвитку форм діалектики від античності до сучасності, досліджуючи ключові концепції та внесок великих мислителів.

Для досягнення мети поставлені такі завдання:

- Вивчити становлення діалектики у філософії античної Греції, зокрема в працях Геракліта, Сократа, Платона та Арістотеля;
- Проаналізувати розвиток діалектичного методу в рамках німецької класичної філософії, зокрема в працях Гегеля та Фіхте;
- Охарактеризувати діалектичний матеріалізм у марксистській традиції, його застосування до соціально-економічного аналізу та вплив на політичну думку 19–20 століть.

Виклад матеріалу.

1. Античний етап розвитку діалектики. Перші елементи діалектичного мислення зародилися в стародавній Греції. Геракліт із Ефеса ввів у філософію ідею постійної змінності буття і протиріччя як основи всього сущого. Його вчення підкреслює, що всі речі в світі перебувають у стані безперервного становлення, де протилежності, як-от вогонь і вода, світло й тінь, перебувають у вічному конфлікті. Сократ, в свою чергу, розробив діалектичний метод запитань і відповідей для пошуку істини через обговорення і виявлення протиріч у думках опонента. Платон, учень Сократа, формалізував діалектику як метод пізнання через поняття ідей (форм), які, на його думку, є першоосновою матеріального світу.

Арістотель, критично осмислюючи попередників, створює логіку як спосіб мислення, що проте визнає наявність протиріч і змін у бутті. Його концепція причинності та категорій закладає основи для подальшого розвитку діалектики, що поєднує ідеї сталості і рух у своєрідний симбіоз.

2. Діалектика в середньовічній філософії. У період Середньовіччя діалектика стала невід'ємною частиною богословських досліджень. Вона зазнала впливу християнської доктрини та була спрямована на обґрунтування релігійних істин. Фома Аквінський використовував діалектичні методи для тлумачення Священного Писання і формування аргументації в захист релігійних догм. Середньовічні вчені, хоч і обмежували її до релігійних рамок, все ж розвивали метод дискусій та аргументації, готуючи підґрунтя для нової діалектики в епоху Відродження.

3. Німецька класична філософія. У XVIII-XIX століттях Георг Гегель розробив діалектичний метод у рамках ідеалістичної філософії, розглядаючи світ як єдність протилежностей. Гегель закладає діалектику як універсальний закон розвитку, який включає три етапи: тезу, антитезу і синтез, де кожна стадія відображає перехід від суперечливого стану до нової єдності. Гегель розглядав діалектику не лише як філософський метод, але й як процес світового духу, що досягає самоусвідомлення через історію та культуру.

4. Діалектичний матеріалізм у марксизмі. Карл Маркс і Фрідріх Енгельс використали гегелівську діалектику, перенісши її в матеріалістичну площину, для аналізу соціально-економічних процесів. Вони висунули ідею про те, що суспільні протиріччя, зокрема класова боротьба, є рушійною силою історичного розвитку. Марксизм застосовує діалектичний метод до вивчення політичних та економічних явищ, вбачаючи у кожному соціальному устрої внутрішні протиріччя, які в кінцевому підсумку ведуть до змін і революційних трансформацій.

5. Сучасний етап розвитку діалектики. У 20 столітті діалектика використовується в філософських концепціях екзистенціалізму, феноменології та критичної теорії. Представники Франкфуртської школи, такі як Теодор Адорно та Герберт Маркузе, поєднують марксистську діалектику з критичним підходом, спрямованим на аналіз культурних і соціальних умов. Діалектика тут виступає як методологія для розуміння складних і суперечливих процесів у суспільстві, технологічних змін і глобалізації.

Висновки. Діалектика пройшла складний шлях від античної концепції протиріччя до сучасного методу критичного аналізу, інтегруючи в собі традиції, методи і нові підходи різних епох. Її еволюція від ідеалістичних концепцій Гегеля до матеріалістичного тлумачення Маркса відобразила зміни в суспільних умовах, потребах та уявленнях. В сучасності діалектика залишається важливим інструментом наукових та філософських досліджень, слугуючи способом аналізу складних процесів у суспільстві та природі. Вона допомагає осягати світ у всій його повноті і різноманітності, долаючи поверхневі протиріччя для досягнення глибшого розуміння і істини.

Список використаних джерел:

1. Шинкарук В. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. С. 158-161.
2. Яценко С. Софістика. Київ : Сік Груп Україна, 2016. 206 с.
3. Лисий В. Діалектика: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 480 с.
4. Татаркевич В. Історія Філософії. Львів : Свічадо, 1999. 568 с.

РЕНЕСАНС, ЯК ЕПОХА ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ОСНОВ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження полягає в багатогранності цієї епохи, яка стала переломним моментом у розвитку європейської культури, науки, мистецтва та філософії. Гуманістичні ідеї Ренесансу, що спрямовували увагу на цінність людини, її розум і творчі здібності, залишаються важливими й у сучасному світі. Переосмислення людської природи та місця людини у світі. Ідеї антропоцентризму, розроблені в Ренесансі, стали основою для сучасних концепцій прав людини та розвитку особистості. Період Ренесансу заклав основи сучасної наукової методології, що дозволяє краще зрозуміти важливість раціонального підходу до вирішення проблем.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз основних ідей ренесансного неоплатонізму та натурфілософії, їхнє розуміння світобудови та вплив на розвиток науки, культури й філософії в епоху Відродження. Висвітлення концепції гармонії природи, взаємозв'язку людини та Всесвіту, а також значення цих ідей для формування сучасного наукового і філософського світогляду.

Завдання дослідження:

- Вивчення соціально-економічних і культурних факторів, що сприяли формуванню Ренесансу.
- Дослідження впливу середньовічної філософії та культури на ідеї Ренесансу.
- Розкриття змісту антропоцентризму як основного світоглядного принципу епохи.
- Дослідження ідей гуманізму та їхнього впливу на культуру, науку та філософію.

Виклад матеріалу: Епоха Ренесансу (XIV–XVI століття) стала переломним моментом в історії європейської цивілізації, коли відбувся глибокий перегляд основних світоглядних орієнтирів, сформованих у період Середньовіччя. Ця доба, яку також називають Відродженням, охоплювала різні сфери людського життя – культуру, науку, мистецтво, філософію – і знаменувала перехід до нових підходів у розумінні світу та місця людини в ньому. Ренесанс виник, як наслідок низки соціально-економічних, політичних і культурних змін у Європі. Ослаблення впливу католицької церкви на суспільне життя та виникнення Реформації спонукали до перегляду догматів. Інтерес до античної спадщини стимулював пошуки нових способів мислення, орієнтованих на гармонію, красу і людський розум. Зростання міст і розвиток торгівлі створили умови для формування нового класу – буржуазії, що сприяла поширенню ідей гуманізму. Центральною ідеєю Ренесансу став гуманізм – філософська течія, яка проголошувала людину найвищою цінністю. Гуманісти розглядали людину як творця своєї долі, наділеного здатністю до саморозвитку і творчості. Це відображалось у мистецтві, літературі та науці.

Ренесанс характеризується відродженням ідеалів античності. Давньогрецькі і давньоримські тексти, які знову відкривалися для європейців, стали джерелом натхнення для митців, вчених і філософів. Архітектура, скульптура і живопис цієї епохи повернулися до класичних форм і пропорцій, підкреслюючи гармонію та симетрію.

На відміну від середньовічного світогляду, зосередженого на Бозі, Ренесанс переніс акцент на людину. Ідеї антропоцентризму вплинули на уявлення про людський потенціал, свободу волі і здатність впливати на навколишній світ. Людина розглядалася не як пасивний учасник божественного плану, а як активний творець.

Ренесанс став періодом наукового прориву. Вчені, такі як Коперник, Галілей, Кеплер і да Вінчі, змінили уявлення про Всесвіт, розвиваючи експериментальні методи дослідження. Перехід від схоластичного мислення до наукового підходу заклав основу для розвитку природознавства.

Мистецтво Ренесансу відзначається реалізмом, увагою до деталей та інтересом до людських емоцій. Твори таких митців, як Леонардо да Вінчі, Мікеланджело та Рафаель, стали символами цієї епохи. Митці експериментували з перспективою, світлом і тінню, створюючи шедеври, що відображали ідею гармонії між людиною і світом. Ідеї Ренесансу, зокрема гуманізм і науковий підхід, залишаються важливими для сучасної цивілізації. Вони вплинули на формування концепцій прав людини, розвиток освіти, науки і мистецтва. У сучасному світі, який стикається з екологічними, соціальними та технологічними викликами, цінності гармонії, розуму і творчості, властиві Ренесансу, набувають нової актуальності.

Висновок: Епоха Ренесансу була переломним етапом у розвитку європейської культури і стала символом відродження, оновлення та прогресу. Ренесанс був епохою, яка радикально переосмислила світоглядні основи середньовічного суспільства, привівши до появи нової системи цінностей, орієнтованої на людину, її розум і творчість. Завдяки гуманістичним ідеям цей період заклав підґрунтя для формування сучасної європейської культури, науки та мистецтва. Він поклав початок переходу від релігійно-центрованого до антропоцентричного бачення світу, що сприяло розвитку критичного мислення, інновацій у науці та експериментальних методів дослідження. Відродження античної спадщини не тільки надихнуло митців і філософів епохи, а й стало ключовим чинником розвитку гармонійного підходу до мистецтва, архітектури та літератури.

Ідеї Ренесансу залишаються актуальними у сучасному світі, особливо в умовах глобальних викликів, які вимагають поєднання раціональності, творчості та людяності. Вивчення цієї епохи дає змогу не лише зрозуміти, як історичні процеси вплинули на розвиток цивілізації, а й надихає на пошук нових рішень для сучасного суспільства.

Таким чином, Ренесанс можна розглядати як епоху, яка не лише змінила історію, а й залишила спадщину, що продовжує формувати світогляд сучасної людини.

Список використаних джерел:

1. Коплстон Ф. Історія філософії. Том 3: Від Відродження до Канта. Київ: Основи, 2001.
2. Фічіно М. Про любов: Коментар на «Бенкет» Платона. Харків: Фоліо, 2007.
3. Бруно Дж. Про нескінченність, Всесвіт і світи. Київ: Наукова думка, 1991.
4. Піко делла Мірандола Дж. Мова про гідність людини. Львів: Світ, 1996.

МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Платон – один із основоположників західної філософії, чий вплив охоплює метафізику, етику, політику та теорію пізнання. Проблема полягає у визначенні його особливого місця в історії філософії та внеску у формування фундаментальних ідей, актуальних і сьогодні.

Мета. Проаналізувати основні філософські ідеї Платона: теорію ідей, концепції пізнання та ідеальної держави, і їх значення для філософії.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити життєвий шлях Платона.
- Проаналізувати його теорію ідей, концепцію знання та ідеальну державу.

Виклад матеріалу. Платон народився близько 427 р. до н.е. в Афінах у аристократичній родині, спорідненій із царями та законодавцями. Виховання Платона з дитинства включало мистецтво, поезію, музику, атлетику. Така освіта забезпечила йому глибоке розуміння культурних, моральних та суспільних цінностей.

Вирішальним у його житті стало знайомство із Сократом, який вплинув на філософські пошуки Платона через метод діалогу та пошук істини через критичне обговорення. Сократова страта стала переломним моментом і спонукала Платона до пошуку вищих етичних ідеалів. Платон захопився сократівським методом дослідження етичних питань та пошуком знання через сумнів, що стало відправною точкою для його філософських роздумів про природу істини та справедливості.

Після смерті Сократа Платон подорожував, відвідуючи Італію, Єгипет, Сирію та інші регіони. Особливий вплив на нього мали піфагорійці, чиє вчення про числову гармонію та безсмертя душі стало основою багатьох його ідей. Повернувшись до Афін, Платон заснував Академію – перший організований навчальний заклад у західному світі, який діяв майже тисячу років.

Платон неодноразово намагався втілити свої політичні ідеали на практиці, зокрема як радник тирана Діонісія на Сицилії. Однак ці спроби зазнали невдачі, що продемонструвало розрив між його ідеалістичним баченням управління і реаліями політики. Цей досвід лише посилив його прагнення реалізувати ідеали через навчання та створення теоретичних моделей. У своїх працях, таких як «Держава», «Федон», «Тімей» і «Закони», Платон розробляв теорію ідей, концепцію справедливості, природу знання й етичні ідеали, залишивши значний вплив на світову філософію.

Аналіз ключових концепцій Платона:

- Теорія ідей. Є головною філософською концепцією Платона. Згідно з Платоном, реальний світ має два рівні: світ ідей і світ речей. Світ ідей – це вічні, досконалі форми, які існують незалежно від матеріального світу. Речі в матеріальному світі – лише недосконалі відображення цих ідей, наприклад, усі стільці є копіями ідеального стільця зі світу ідей.

В діалозі «Держава» Платон використовує метафору «Алегорія печери», щоб пояснити своє бачення: люди в печері бачать лише тіні об'єктів, не усвідомлюючи істинної реальності. Ця метафора підкреслює обмеженість сприйняття та вказує, що справжнє знання досягається через розуміння світу ідей, а не матеріального світу.

- Природа знання. Платон вважав, що справжнє знання можна досягти лише через пізнання ідей, які існують поза межами матеріального світу. Він розрізняв знання (епістеме) і думку (докса). Думка стосується матеріального світу, який є нестабільним і тимчасовим, а знання стосується вічного й незмінного світу ідей.

Важливою частиною його теорії знання є концепція анамнезису. Мислитель вірив, що душа безсмертна і перед народженням перебувала у світі ідей, тому кожна людина вже має знання про істини, але забуває їх після народження. Отже, процес пізнання є пригадуванням ідей, які душа вже колись знала. Цей підхід акцентує на внутрішньому пошуку істини через самопізнання і філософське мислення.

- Концепція ідеальної держави Платона. У діалозі «Держава» Платон описує ідеальне суспільство, де справедливість досягається через гармонію між трьома основними класами:

1. Правителі-філософи – еліта суспільства з глибокими знаннями ідей, зокрема ідеї блага, здатні забезпечити справедливе управління.
2. Вояки – клас, відповідальний за захист держави, що має підкорятися мудрості правителів.
3. Ремісники і селяни – клас, який забезпечує матеріальні потреби суспільства, виконуючи економічні функції, але не бере участі в управлінні.

Кожен клас виконує свою роль, що забезпечує стабільність і справедливість. Хоча ця модель виглядає тоталітарною, Платон прагнув створити суспільство, де панує благо.

Три ключові концепції Платона – теорія ідей, природа знання та ідеальна держава – залишаються важливими для подальшої філософії, зокрема для метафізичних, епістемологічних і політичних дискусій про природу знання, істини, етики та справедливості.

Висновок. Платон посідає важливе місце в історії філософії, оскільки його вчення стало основою для розвитку ключових філософських напрямів, що мають вплив до сьогодні. Його ідеї про світ ідей, природу знання, справедливість та ідеальну державу формують основу для розуміння багатьох філософських проблем. Ідеї Платона надихають філософів і дослідників по всьому світу, спонукаючи до нових відкриттів та інтерпретацій.

Список використаних джерел:

1. Платон. «Держава». Київ. Дніпро. 1992. 520 с.
2. Козак, І. П. «Філософія Платона: принципи теорії ідей та їх значення в історії філософії». Львів. Видавництво Львівського університету, 2010. 314 с.
3. Лісовий, О. В. «Платон: людина, філософія, держава». Київ. Наукова думка. 2005. 480 с.
4. Павлюк, М. М. «Платон і його концепція знання та справедливості». Харків. ХНУ. 2014. 298 с.

МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Постанова проблеми. Дослідити, як концепція ідей Платона, яка розділяє матеріальний і ідеальний світи, стала фундаментом західної філософії і як її трактування змінювалося протягом століть. Проблема полягає в розумінні впливу платонівських ідей на формування філософських систем у питаннях знання, етики та державного устрою, а також у тому, наскільки ці ідеї адаптувалися й трансформувалися в різні епохи – від античності до Нового часу.

Мета. Дослідити внесок Платона в розвиток філософської думки, проаналізувати його ідеї та їхній вплив на подальші етапи розвитку західної філософії, а також визначити центральне місце його філософії в контексті античної та сучасної інтелектуальної традиції.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Проаналізувати основні ідеї філософії Платона, зокрема його вчення про ідеї, пізнання та державу.
- Дослідити вплив філософії Платона на його сучасників та учнів, зокрема на Аристотеля.
- Вивчити розвиток платонізму в епоху середньовіччя та Відродження.
- Розглянути значення платонівських ідей у формуванні основних течій західної філософії Нового часу.

Виклад матеріалу. Основу філософії Платона становила концепція ідей. Вона дала назву напрямку філософії - вчення про ейдосу (ідеї). Платон стверджував, що реальний світ - це лише тінь або відображення досконалого світу ейдосів. Ці ідеї це і є справжня реальність, вони є вічними і незмінними. Вони є абсолютним джерелом всього, тому що матерія не здатна породити. Найвищою ідеєю є ідея добра, вона є істинною для пізнання. Саме благо ототожнюється абсолютною красою, будучи одночасно початком і творцем всесвіту.

Платон розробив свою власну концепцію пізнання через діалектику. За словами Платона, діалектика - це мистецтво вміти ставити питання і давати відповіді. Він вважав, що пізнання не приходить через досвід або чуття, оскільки чуттєвий світ є лише ілюзією. Справжнє знання можна здобути розумом, пригадуванням ідей. Знаменитий міф Платона про печеру ілюструє, як люди обмежені своїм сприйняттям тіней, але через філософське пізнання можуть вийти на світло істини.

У своєму творі «Держава» Платон описує ідеальну державу, яка базується на справедливості та мудрості. Він поділяє суспільство на три класи: Правителі (філософи) - наймудріші, які мають керувати, воїни - ті, хто захищають державу, Виробники - ті, хто забезпечують матеріальні потреби суспільства. Згідно з Платоном, основним законом існування «ідеальної» держави є те, що кожен повинен займатися справою до якої є прихильність. У своєму трактаті він стверджує, що у «ідеальній» державі повинні бути такі чесноти: мудрість, мужність, розважливість, справедливість. Ці якості повинні мати правителі, адже вони керують державою і повинні приймати рішення. А мужністю повинні володіти воїни. Таким чином в «ідеальній» державі кожен займає своє місце, а також Платон побудував систему філософії, яка поєднує метафізику, теорію пізнання та етико-політичну філософію.

Платон був засновником академії, вона стала одною з перших філософських шкіл. Багато вихідців цієї школи стали великими мислителями. Ця школа не була такою, яку ми звикли бачити, це було місце для дискусій і досліджень. Вона була безкоштовною і у ній не було чіткого розкладу занять. Платон та його учні розмовляли на різні теми, такі як: етика, політика, математика, метафізика та астрономія. Його ідеї поширювалися через твори та лекції. Ідеї Платона критикували його сучасники, особливо піддавалася критиці його концепція політики.

Аристотель був учнем Платона, він навчався у його академії двадцять років. Хоча він і був учнем Платона, але з рештою він відійшов від положень свого вчителя і сформував власну філософію. Аристотель критикував теорію ідей Платона, він не вважав, що ідеї існують окремо від речей. Він стверджував, що форма та матерія нерозривно пов'язані. Також він критикував концепцію пізнання через анамнезіс (пригадування ідей), він вважав, що пізнання приходить шляхом спостереження за речами. У Платона було багато учнів, які поширювали його ідеї. Деякі поширювали платонізм, наприклад: Спевсіпп, Ксенократ, Філіп Опунтський.

Платонізм - це філософська традиція, що виходить із вчення Платона, в різних формах, бере його за основу або дотримується його головних теоретичних настанов. У епоху середньовіччя він прийшов через християнських філософів, наприклад Августин Блаженний, він адаптував ідеї Платона у християнство. Основною ідеєю середньовічного платонізму була ідея «вищого світу», схожого на світ ідей, який розумівся як божественна сфера, недосяжна для людського розуму. Але вплив аристотелізму привів до тимчасового послаблення платонізму, але у епоху відродження платонізм підтримували вчені Фічіно і Микола Кузанський. Так він мав великий вплив на творчих людей цієї епохи, таких як Сандро Ботічеллі та Герберт Спенсер. Також він впливав на деяких філософів і богословів.

На західну філософію нового часу суттєво вплинули ідеї Платона. Вони вплинули на формування нових течій і напрямів. Основним твердженням Платона було те, що ідеї є вічними та незмінними від світу чуттєвого досвіду. Це стало початком для багатьох філософів Нового часу, вони намагалися зрозуміти природу буття. Основні течії, на які вплинули ідеї Платона: 1. Раціоналізм: Філософи цього напрямку, такі як Рене Декарт, використовували ідею Платона про існування абсолютної істини поза чуттєвим світом. 2. Емпіризм: Постаті цієї течії, такі як Джон Локк, виступали проти деяких аспектів платонізму, але розвинули його ідеї через

заперечення. 3. Німецький ідеалізм: На філософа Іммануїла Канта вплину платонівські ідеї, він поєднав їх із концепцією апіорних форм розуму. 4. Романтизм і трансценденталізм: у цьому руслі ідеї Платона надихнули філософів, митців на пошуки духовного розуміння реальності, яке перевершує раціональність і метареалізм.

ВИСНОВОК. Отже Платон заклав основи західної філософії через концепцію ідей, де реальний світ є лише відображенням вічного світу ейдосів. Через академію поколіннями передавалися його ідеї, зокрема через Аристотеля який хоч і критикував ідеї, але деякі використав для створення власного вчення. Платонізм вплинув на епоху Середньовіччя, Відродження і на філософів нового часу. Філософія Платона залишила глибокий слід у формуванні європейської думки та формуванню ключових концепцій буття і пізнання.

Список використаних джерел

1. Jim Marteney, Платон і Аристотель. URL: [https://ukrayinska.libretexts.org/Соціальні_науки/Комунікаційні_дослідження/Аргумент_і_дебати/Аргументуючи_за_д_опомогою_критичного_мислення_\(Marteney\)/08%3A_Дійсність_або_правда/8.02%3A_Платон_і_Аристотель](https://ukrayinska.libretexts.org/Соціальні_науки/Комунікаційні_дослідження/Аргумент_і_дебати/Аргументуючи_за_д_опомогою_критичного_мислення_(Marteney)/08%3A_Дійсність_або_правда/8.02%3A_Платон_і_Аристотель)
2. Павліковський Б. ПЛАТОН ПРО ІДЕАЛЬНУ ДЕРЖАВУ. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/36093/2/MSNTK_2021_Pavlikovskyi_B-Platon_about_the_ideal_202-203.pdf
3. Іван Б. Про Платона та його Академію. URL: <https://buki.com.ua/blogs/pro-platona-ta-iogo-akademiiu/>
4. Hilary A. Armstrong, Henry J. Blumenthal. Medieval Platonism. Britannica URL: <https://www.britannica.com/topic/Platonism/Medieval-Platonism#ref32576>

ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Культура виступає джерелом духовно-морального та інтелектуального розвитку людини, визначає її ціннісні орієнтири, установки та саме ставлення до навколишнього світу. Розуміння потенціалу створеної людиною культури є особливо важливим у сучасному світі, де глобалізація, технологічний прогрес і культурне розмаїття створюють нові виклики. Вивчення природи створеної людиною культури також сприяє дослідженню шляхів гармонійного співіснування в умовах культурної взаємодії та конфлікту, тим самим пов'язуючи її з сучасною наукою, освітою та соціальним дискурсом.

Мета. Вивчення сутності людинотворчої культури, її ролі у формуванні особистості, цінностей і соціальних відносин, а також вивчення механізмів впливу культури на гуманізацію суспільства.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- З'ясувати поняття «людинотворча культура»
- Розглянути роль культури у створенні ціннісних орієнтацій та моральних ідеалів.
- Зрозуміти, як людинотворча культура може змінювати суспільство

Виклад матеріалу. Різновиди філософської культури включають теоретичну, практичну та критичну форми. Теоретична філософська культура зосереджена на роздумах про буття, істину та сенс життя. Практична спрямована на застосування філософських ідей у повсякденному житті, допомагаючи людині приймати рішення та розвивати етичні принципи. Критична форма аналізує й оцінює існуючі ідеї та цінності, спонукаючи до перегляду усталених переконань. Усі ці різновиди сприяють формуванню цілісного світогляду та розвитку мислення. В загальнонауковому аспекті ці стратегії призвели до змін та доповнень фундаментальних принципів класичної науки некласичною та постнекласичною картинами світу. Це відобразилося і на підходах в осмисленні процесів, що відбуваються у системі «людина – суспільство – культура» [3, с. 91]. Людинотворча культура – це частина культури, яка допомагає людині ставати кращою: розвивати свої здібності, формувати цінності, вчитися доброті, взаємоповазі та розумінню світу.

Однією з особливостей культури завжди була людяність. Для нашої філософії завжди був характерний пошук абсолютного добра, правди, справедливості. І це знаходить яскраве відображення в українській класичній літературі і філософії, які несли світу глибоко вистраждану досвідом поколінь істину: немає і не може бути такої мети, заради якої була б припустима жертва хоча б в одне людське життя, в одну краплю крові, в одну дитячу сльозу [1, с. 89]. Людинотворча культура, іншими словами гуманістична культура, включає всі аспекти, які сприяють розвитку людини як особистості, розвитку її внутрішнього потенціалу, прийняттю моральних рішень, розвитку відповідальності та розумінню своєї ролі у світі. Це основа духовного зростання, адже на сьогоднішній день духовність має широкий спектр розуміння у різних культурних, філософських і релігійних системах. Вона може охоплювати різні аспекти життя і виявлятися у різних формах. Розділення на світський та релігійний, естетичний та філософський підходи до духовності відображає різноманітність інтерпретацій цього поняття. Духовність як внутрішній стан гармонії і осмислення справді виникає у самій людині через внутрішню роботу і осмислення життєвих процесів і явищ. Це може бути пов'язане з пошуком сенсу життя, прагненням до духовного зростання, відчуттям спільноти зі світом навколо себе, а також з особистісними цінностями і переконаннями [2, с. 53].

Простіше кажучи, людинотворча культура – це така, яка «творить людину» – робить її справжньою особистістю. Вона включає в себе здатність впливати на свою внутрішню природу і змінювати світ навколо нас через пошук істини і моральної справедливості, що відбивається на наших вчинках, наших взаємодіях з іншими людьми, наше ставлення до природи.

Важливим елементом цієї культури є етичні принципи, які сприяють почуттю співчуття, взаємоповаги та толерантності між людьми. Формування цих якостей необхідне для налагодження гармонійних людських стосунків і розвитку суспільства в цілому. На цьому тлі культура не лише передає знання, але й допомагає людям знайти своє місце у світі та відкрити свою гідність, значення та відповідальність. Вона також є основою для формування громадянської свідомості та демократичних цінностей, у яких особистість визнається не лише частиною групи, а й володаркою внутрішньої свободи та права на самовизначення.

Висновки. Суть культури, яку створюють люди, полягає в тому, що вона сприяє розвитку особистості та формує морально-етичні та духовні цінності, які визначають правильне ставлення до себе, оточуючих і світу. Вона створює соціальну злагоду, підвищує моральну свідомість, сприяє розвитку суспільства, заснованого на гуманістичних засадах. Завдяки такій культурі можна не тільки досягти індивідуальних цілей, але й щастя та процвітання всієї спільноти.

Людинотворча культура може трансформувати суспільство, сприяючи розвитку морально-етичних цінностей, які становлять відповідальність і взаємну повагу між людьми. Це допомагає створити середовище, де важливі такі якості, як доброта, справедливість, співчуття та людяність. Культура має сильний вплив на виховання нових поколінь, формуючи їх погляди та ставлення до навколишнього середовища, сприяє розвитку демократичних цінностей і принципів, які формують активну громадянську позицію та забезпечують мирне та справедливе співіснування. Таким чином людинотворча культура може впливати на соціальні зміни,

підвищувати рівень гуманізму в суспільстві, сприяти вирішенню конфліктів, покращувати соціальні умови та сприяти розвитку інклюзивного та толерантного середовища.

Список використаної літератури

1. Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–04 січня 2022 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Державний податковий університет [та ін.]. – Ірпінь, 2022. 1738 с.
2. Звекова, В., Холостенко Ю., «Духовність та її роль у встановленні ціннісних орієнтирів у розвитку мовлення дитини з особливими освітніми потребами.», 2024. С. 50-58.
3. Прокопович, Л. В. Соціально-філософські засади театральності соціокомунікативних проявів культури: дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Лада Валеріївна Прокопович; наук. кер. І. В. Єршова-Бабенко; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». – Одеса, 2020. – 456 с.

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Постановка проблеми: Філософія Григорія Сковороди є не лише важливою частиною української культури та духовної спадщини, а й актуальною в наш час. Сковорода досліджує фундаментальні питання про сенс життя, гармонію, людське щастя, моральність та взаємодію людини з навколишнім світом. Його концепція «українського духу» відображає унікальну національну ідентичність, що була сформована через історичні випробування та глибокі культурні корені. Проблема полягає в тому, щоб зрозуміти, яким чином ідеї Сковороди можуть сприяти сучасному розумінню української національної самосвідомості і цінностей, а також як вони можуть бути корисними для розвитку особистості та суспільства в умовах глобалізації та сучасних соціальних змін.

Мета роботи:

Метою цієї роботи є дослідження «українського духу» у філософії Григорія Сковороди. Потрібно проаналізувати основні ідеї його філософії, виявити, як вони сприяють формуванню національних рис українського світогляду та яким чином ці ідеї можуть бути застосовані для розвитку духовних та моральних цінностей особистості в сучасній Україні.

Завдання роботи:

1. Дослідити основні ідеї філософії Григорія Сковороди, зокрема його концепцію самопізнання, гармонії з навколишнім світом та моральної зрілості.
2. Визначити, в чому полягає «український дух» його філософії та як він відображає національні традиції та цінності.
3. Проаналізувати, як ідеї Сковороди сприяють формуванню моральних засад та розвитку самопізнання, що є основою для духовного розвитку кожної людини.
4. Дослідити вплив філософії Сковороди на сучасне українське суспільство, його культурні та соціальні процеси.

Виклад матеріалу

1. Філософія Григорія Сковороди: основні ідеї

Григорій Сковорода – одна з найвидатніших постатей в історії української філософії. Його вчення, зокрема концепція «сродної праці», сформувала новий погляд на роль людини в світі. Сковорода вважав, що кожна людина повинна знайти свою «сродну» працю – діяльність, яка відповідає її внутрішнім покликам, талантам та здібностям. Він підкреслював важливість внутрішньої гармонії та самопізнання як шлях до досягнення справжнього щастя.

Для Сковороди самопізнання було не лише моральною категорією, а й шляхом до духовного очищення та гармонії з навколишнім світом. Важливим аспектом його філософії є ідея про незалежність від зовнішніх факторів – багатства, слави чи суспільного становища. Справжнє щастя, за його вченням, полягає в душевному спокої, що досягається через внутрішнє самовизначення.

2. «Український дух» у філософії Сковороди

Основний внесок Григорія Сковороди в українську філософію полягає в тому, що він сформулював концепцію «українського духу», яка визначала особливості національного характеру та світогляду. У його поглядах на природу, людину і моральність відображена глибока повага до українських традицій, любов до рідної землі та народних цінностей.

«Український дух», як його розумів Сковорода, це передусім гармонія людини з природою і світом, пошук внутрішнього спокою через самопізнання і праведне життя. Його вчення, яке поєднує християнські ідеї з українськими народними традиціями, допомогло формувати унікальну національну ідентичність, що зберігається і до сьогодні.

3. Моральні цінності та розвиток самопізнання

Сковорода вважав, що справжня моральність виникає не через зовнішні обмеження чи настанови, а через внутрішню зрілість особистості. Він висловлював ідею, що людина повинна бути вірною своїм переконанням і шукати гармонії всередині себе, а не залежати від зовнішніх факторів. Це особливо важливо для сучасного українського суспільства, яке переживає період трансформацій і шукає відповіді на питання національної ідентичності та моральних орієнтирів.

Філософія Сковороди відкриває нові горизонти для розвитку самопізнання, що є основою для духовного збагачення. Вона допомагає людині знайти своє місце в житті, зрозуміти власну природу і розвивати моральні якості.

4. Вплив на сучасне українське суспільство

Ідеї Сковороди мають великий вплив на сучасне українське суспільство, яке шукає духовного відродження після важких соціальних та політичних трансформацій. Його філософія, що закликає до внутрішньої гармонії та моральності, є актуальною в умовах глобалізації та швидких змін, коли багато людей відчувають втрату орієнтирів у житті.

У часи, коли зовнішні випробування ставлять під питання традиційні цінності, філософія Сковороди стає важливим засобом для збереження національної ідентичності та розвитку моральної свідомості. Ідеї Сковороди

про самопізнання та духовне збагачення знаходять відгук у сучасних філософських та культурних дискусіях, сприяючи поглибленню національної самосвідомості.

Висновок:

Філософія Григорія Сковороди є важливим джерелом для розуміння українського світогляду та духовних традицій. Його ідеї про самопізнання, гармонію з навколишнім світом і моральність утворюють основи «українського духу», що залишається актуальним у сучасній Україні. Філософія Сковороди не тільки сприяє розвитку особистості, але й має важливе значення для збереження національної ідентичності, особливо в умовах соціальних і культурних змін.

Список використаних джерел:

1. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів. Київ: Наукова думка, 1973. С. 1-350.
2. Нечепоренко А. Філософія Григорія Сковороди: принципи та основи. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. С. 45-112.
3. Яковенко Л. Григорій Сковорода: філософія та культура. Київ: Академія, 2001. С. 89-134.

THE PROBLEM OF TRUTH IN COGNITION.

Formulation of the problem. The historical experience of modernity consists not only of the successes of the scientific and technological process and socio-cultural progress, but also of the rapid accumulation of old and new problems, missed opportunities, delusions and doubts, spiritual insights and growth. In our time, when the problem of truth as an attributive quality of knowledge, consciousness and spirituality is constantly being actualized.

The problem of discovery, of obtaining reliable knowledge, that is, truth, remains an urgent problem of man at all times. According to Plato, the need for knowledge is the main motive of human thought activity: «There is nothing stronger than knowledge, it always and in everything surpasses desire and everything else.» The desire to obtain truth - objective knowledge about the universe - triggers the process of cognition, the most important for the actualization and systematization of knowledge about nature, society and the spiritual world of man.

Goal. In this analysis of the problem of obtaining reliable truth, the emphasis is placed on the immanent characteristics of truth from the point of view of philosophical epistemology – the theory of knowledge – and also takes into account methodological approaches to the organization of the cognitive process in modern scientific thinking.

To achieve this goal, we set the following tasks:

1. Awareness of truth in objective knowledge.
2. Socio-humanitarian thought of potential worlds.

Presentation of the material. A person knows the world to the extent that he is able to comprehend it and realize himself in it. Her perception of the world depends on how reality corresponds to her capabilities and needs. In this process, reality becomes a kind of reflection of the person himself, his aspirations and abilities. Such an interaction is two-way: a person affects the world, knowing it, and the world, in turn, changes, reflecting the presence and activity of a person.

Idea and reality are connected through the desire to understand reality and make it accessible for understanding. This includes testing theories and claims, and transforming the real world into something that makes sense in the context of human experience and culture. In this process, truth emerges as a result of the «meeting» between reality and how it is perceived and described.

In modern research, the distinction between objective and subjective is important, which is largely determined by experiments. Truth can be viewed through the criteria and features that define it. Absolute truth has a twofold character: on the one hand, it is the knowledge that will never be refuted, and on the other hand, it is the ideal of knowledge, the complete and comprehensive knowledge of the world to which humanity aspires. All knowledge depends on the context: its content, use and accuracy are determined by time, place and other conditions that affect the process of knowledge.

Reflections on the nature of truth often return to the ideas of Aristotle, who defined truth as the correspondence of knowledge to reality, and practice as the criterion of such correspondence. However, modern science expands the conception of reality to include not only the physical world, but also theoretical constructs that exist outside of direct experience. Thus, knowledge combines empirical observations and theoretical generalizations, creating a deeper understanding of the world.

Conclusion. The issue of the truth of knowledge is considered within the context of its objectivity. In modern times, the characteristics of objectivity have become increasingly complex, multifaceted, and diverse. The objectivity of knowledge is assessed in terms of its alignment with reality, while the problem of truth serves as a generalized expression of various characteristics of knowledge, such as its provability, falsifiability, coherence, projectiveness, constructiveness, invariance, and others.

List of references

1. Кримський С. Запити філософських мислів. К. :Парапан, 2003. 240с.
2. Пазенок В. Філософія: Навч. посіб. К. : Академвидав, 2008. 280с.
3. Янарас Х. Нерозривна філософія. К. : Основи, 2000. 314с.

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми. Сенси життя – це одна з найглибших і найскладніших тем, що хвилює людство протягом тисячоліть. У нашому повсякденному житті та науковому дискурсі ця категорія є надважливою для будь-якої особи. Як стверджує В. Франкл у своїй праці «Людина у пошуках справжнього сенсу», пошук сенсу життя є вродженою мотиваційною спрямованістю людини, основним двигуном її розвитку, а не просто «вторинною раціоналізацією» [3]. Цей погляд підкреслює, що сенс життя є унікальним і специфічним для кожної людини, оскільки його можна знайти лише шляхом самосвідомості та осмислення.

Мета. Аналіз процесу пошуку сенсу життя, виявлення основних чинників, що впливають на цей процес.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- вивчити історичні та філософські аспекти питання сенсу життя, зокрема, погляди видатних мислителів;
- проаналізувати сучасні психологічні дослідження, які розглядають сенс життя як мотиваційний фактор;
- визначити ключові складові, які сприяють пошуку сенсу в житті, такі як цінності, соціальні зв'язки, творчість і цілі.

Виклад матеріалу. Питання сенсу життя має глибокі корені в історії людської цивілізації. Від філософських роздумів Сократа та Платона до вчень християнства, буддизму та інших релігій, різні культури пропонували свої відповіді на це вічне питання. Сократ, наприклад, вважав, що «недосліджене життя не варте того, щоб його жити», акцентуючи увагу на важливості самопізнання [3]. Це стало основою філософського пошуку, який триває й донині.

У середньовіччі питання сенсу життя було тісно пов'язане з релігійними віруваннями. Віра в божественний план і вічне життя після смерті формувала уявлення про те, що справжній сенс життя може бути знайдений лише в служінні Богу і дотриманні моральних норм. Наприклад, у християнстві метою життя є спасіння душі, а це передбачає виконання заповідей та служіння іншим. У цей період питання сенсу життя було більше пов'язане з зовнішніми факторами, ніж з внутрішнім станом людини.

Зі зміною епохи та розвитком філософських течій, таких як екзистенціалізм, акцент почав зміщуватися на особистість. Екзистенціалісти, такі як Жан-Поль Сартр і Альбер Камю, стверджували, що життя не має об'єктивного сенсу і кожна людина повинна сама знайти його. Сартр писав, що «людина засуджена до свободи» і це означає, що вона відповідальна за свої вчинки і за пошук сенсу в умовах абсурдності життя [9].

Сучасні дослідження, особливо в області психології, також приділяють багато уваги питанням сенсу життя. Франкл у своїй книзі «Людина у пошуках сенсу» підкреслює, що навіть у найскладніших умовах, таких як в'язниця або страждання, людина може знайти сенс [3]. Він вважає, що пошук сенсу є основним мотивом, який рухає людською поведінкою.

Ці сучасні дослідження підтверджують, що сенс життя може бути знайдений у багатьох аспектах, включаючи роботу, стосунки, сім'ю, творчість, соціальну активність та особистісний розвиток. У рамках позитивної психології, представники якої, такі як М. Селігман, акцентують увагу на важливості щастя і благополуччя, також досліджується, як пошук сенсу може вплинути на загальний стан людини та її якість життя [2].

Сенс життя можна розглядати з різних аспектів. Дослідники виділяють кілька ключових складових, які можуть допомогти людині знайти сенс у своєму існуванні.

Цінності – це основа, на якій будується сенс життя. Вони визначають, що є важливим для людини і яким чином вона хоче жити. Цінності можуть варіюватися від особистих до соціальних, від моральних до етичних. Визначення своїх цінностей і переконань є першим кроком у пошуку сенсу. Як зазначає психолог К. Хорні, усвідомлення своїх внутрішніх потреб і прагнень дозволяє людині жити автентично, відповідно до своїх цінностей [1].

Соціальні зв'язки також є важливим аспектом у пошуку сенсу життя. Взаємини з родиною, друзями, колегами можуть стати джерелом радості, підтримки і сенсу. Франкл підкреслює, що любов до інших є одним із найсильніших мотиваторів у житті [3].

Сенс життя часто визначається через досягнення певних цілей і амбіцій. Це можуть бути як особисті, так і професійні цілі. Люди, які мають ясні цілі, відчувають більшу мотивацію і задоволення від життя. Визначення цілей та стратегій для їх досягнення може допомогти людям зрозуміти, що їхнє життя має сенс і мету.

Дослідження психологічних аспектів пошуку сенсу життя показують, що багато факторів можуть впливати на цей процес. Стрес, тривога, депресія та інші психоемоційні стани можуть суттєво ускладнити пошук сенсу.

Соціальні обмеження можуть включати бідність, нерівність, дискримінацію та інші форми соціальної несправедливості. Наприклад, люди, які живуть у складних умовах, можуть бути менш схильні до роздумів про сенс життя через щоденні труднощі та боротьбу за виживання. Це може призвести до того, що їхній фокус зміщується з пошуку сенсу на задоволення базових потреб.

Водночас, соціальні зміни можуть також створювати нові можливості для пошуку сенсу. Наприклад, зростання технологій та можливості для освіти можуть допомогти людям знайти нові шляхи для самореалізації та пошуку сенсу в своєму житті.

Кризові ситуації, такі як війни, природні катастрофи або особисті втрати, можуть кардинально змінити життя людини. У таких умовах питання сенсу життя стає особливо актуальним. Багато людей під час криз зустрічаються з екзистенційними питаннями, які ставлять під сумнів їхні попередні переконання і цінності.

Пошук сенсу життя не є простим і швидким процесом. Це вимагає зусиль, саморефлексії та готовності до змін. Існує кілька практичних порад, які можуть допомогти людям в цьому пошуку.

Перший крок до знаходження сенсу – це самоаналіз. Люди повинні звертати увагу на свої думки, почуття, бажання та цінності. Записування своїх думок у щоденник, ведення медитації чи просто рефлексія можуть допомогти усвідомити свої внутрішні потреби та прагнення.

Визначення цілей є важливим етапом у пошуку сенсу. Люди повинні формувати як короткострокові, так і довгострокові цілі, які можуть відобразити їхні цінності та прагнення. Це може включати професійні цілі, особистісний розвиток, творчість та соціальну активність.

Заняття творчістю, будь то живопис, музика, писання чи інші форми самовираження, можуть стати важливим інструментом у пошуку сенсу. Творчість дозволяє людині вивільнити свої емоції і думки, знайти нові ідеї та цінності [1]. Не бійтеся звертатися по підтримку до близьких, друзів або психологів. Іноді зовнішня перспектива може допомогти відкрити нові горизонти і знайти сенс у житті.

Висновки. Пошук сенсу життя – це складний і багатогранний процес, який вимагає зусиль, саморозуміння та готовності до змін. Різноманітність цінностей, переконань, соціальних зв'язків, творчості і цілей створює можливості для пошуку сенсу у житті. Незалежно від обставин, кожен має можливість знайти свій шлях, досліджуючи свої внутрішні потреби та прагнення.

Список використаних джерел:

1. Матюшевська Н. Людина в пошуках сенсу життя та щастя: філософсько-антропологічні аспекти. Освіта і наука, 2021, 1.
2. Стовпець О. В. Сенс життя людини як предмет філософської рефлексії. Перспективи : соціально-політичний журнал. 2024. № 1. С. 146-150.
3. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі; пер. з англ. О. Замойської. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 160 с.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА

Постановка проблеми. Соціально-філософські погляди Івана Франка займають важливе місце в українській культурній та інтелектуальній спадщині, відкриваючи нові перспективи для розуміння суспільства, моралі, національної самосвідомості та соціальної справедливості. Франко був не лише поетом, але й активним мислителем, який формував свої філософські концепції на основі критичного аналізу тогочасного суспільства, соціальних інституцій та особистих спостережень за життям народу. Його творчість постає як потужне джерело ідей для осмислення моральних цінностей і суспільних відносин, які сьогодні є надзвичайно актуальними. Дослідження цих поглядів сприяє кращому розумінню не тільки українського інтелектуального контексту, але й універсальних гуманістичних проблем.

Метою даної роботи є дослідження соціально-філософських поглядів Івана Франка з акцентом на його уявленнях про суспільні відносини, моральні цінності та національну ідентичність.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні аспекти соціально-філософських концепцій Івана Франка на основі його літературних і публіцистичних творів.
2. Визначити вплив соціально-філософських поглядів Франка на сучасне розуміння національної самосвідомості та суспільної моралі в українському контексті.

Виклад матеріалу. Іван Франко, відомий український письменник, поет, публіцист, громадський діяч і філософ, зробив величезний внесок у розвиток української культури та соціально-філософської думки. Його соціально-філософські погляди, сформовані під впливом європейської філософії, наукових здобутків і соціальних процесів, стали виразним відображенням української суспільної свідомості та новаторських ідей, що закладали підґрунтя національної ідентичності.

Франко жив і творив у період значних змін, коли українське суспільство перебувало під гнітом імперій і прагнуло національного визволення та соціальної справедливості. Його творчість глибоко вкорінена в реальність тогочасного життя народу, що проявляється у прагненні зруйнувати стереотипи та упередження, які заважали розвитку українського суспільства. Він відстоював принцип соціальної справедливості, вважаючи, що рівність та свобода особистості є головними умовами розвитку цивілізації. Його погляди були спрямовані на боротьбу з експлуатацією, бідністю, соціальною нерівністю, закликаючи до єдності народу для досягнення кращого майбутнього [2, с. 25].

Однією з центральних ідей соціально-філософської концепції Франка було розуміння народу як колективного суб'єкта історії, що здатний впливати на суспільні зміни через активну участь у процесах розвитку. Він вважав, що народ є основою національної самобутності та духовності. Саме тому Франко підкреслював значення освіченості, розвитку культурної самосвідомості та формування власної ідеології як засобів для піднесення суспільства. Франко заохочував народ до участі у суспільних перетвореннях, прагнучи, щоб кожен усвідомлював свою роль та відповідальність за майбутнє країни [1, с. 61].

Моральні цінності також займають центральне місце у соціально-філософських поглядах Франка. Він наголошував на значенні етичних принципів у житті кожної людини та суспільства загалом, вбачаючи в цьому основу для створення гармонійного співжиття. У своїх творах він порушував питання добра, справедливості, чесності, поваги до ближнього, які вважав необхідними для побудови справедливого суспільства. Франко підкреслював, що тільки морально відповідальне суспільство здатне уникнути загроз деструкції та занепаду, що, в свою чергу, формує сильну націю. На його думку, моральні чесноти мають стати орієнтирами для кожного члена суспільства, а відхилення від них призводить до руйнування колективної етики та створення середовища, сприятливого для соціальної несправедливості.

Ще одним важливим аспектом соціально-філософських поглядів Франка є питання національної ідентичності та самосвідомості. У своїх творах він закликав до збереження національних цінностей та традицій, проте наголошував на необхідності адаптації до умов сучасності. Франко відстоював думку, що український народ повинен формувати свою ідентичність на основі власних історичних, культурних та духовних цінностей, проте не забувати про важливість інтеграції в загальноєвропейський контекст. Він вбачав загрозу в замкненості національної свідомості, що могла б перешкоджати прогресу. Таким чином, Франко прагнув до поєднання національного самовизначення з універсальними цінностями, що дозволило б українцям зберегти свою самобутність та одночасно бути частиною європейського співтовариства [4, с. 34].

Франко був переконаний, що кожна особистість має соціальну відповідальність перед суспільством, а сама індивідуальність повинна знаходити своє втілення в колективній праці на благо народу. Він вважав, що саме через єднання з іншими, активну соціальну позицію та служіння суспільству людина досягає справжньої самореалізації. Його концепція особистості як частини колективу дозволяє глибше зрозуміти природу суспільної відповідальності та взаємозалежності [3, с. 49].

Соціально-філософські погляди Франка залишаються актуальними в сучасній Україні, оскільки вони пропонують розглядати питання національної ідентичності, моральних цінностей та соціальної справедливості через призму гуманістичних ідеалів. Його думки про необхідність соціальної єдності, піднесення освіченості,

моральну відповідальність та збереження національних цінностей є важливими орієнтирами у контексті сучасного українського суспільства, що продовжує шукати свій шлях у глобалізованому світі.

Висновок. Соціально-філософські погляди Івана Франка відзначаються глибиною і багатогранністю, відображаючи його прагнення до справедливого та морально відповідального суспільства. Франко закладав ідею про важливість національної самосвідомості та значення народної єдності, наголошуючи на тому, що суспільство повинно розвиватися на основі моральних цінностей, культурних традицій та соціальної відповідальності кожного громадянина. Його роздуми про необхідність соціальної справедливості, рівності та боротьби за права людини актуальні й сьогодні, пропонуючи українському суспільству важливі орієнтири для національного розвитку. Ідеї Франка щодо індивідуальної та колективної відповідальності, формування власної національної ідентичності та морального вдосконалення залишаються цінними і надають натхнення для сучасних дослідників і громадян України, які прагнуть досягти справедливого і гармонійного суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Антонюк, Н. Я. Соціально-філософські погляди Івана Франка у контексті розвитку української суспільної думки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. 2021. № 1. С. 58-64.
2. Коваленко, Л. О. Філософсько-етичні аспекти творчості Івана Франка. Український соціум. 2020. № 4. С. 22-28.
3. Гончаренко, А. П. Внесок Івана Франка у формування національної ідентичності українців: соціально-філософський підхід. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2022. № 10. С. 45-52.
4. Петров, М. І. Моральні цінності у соціально-філософських поглядах Івана Франка. Філософські дослідження. 2023. № 3. С. 31-37.

ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження теми «Людина – найвища цінність суспільства» полягає в тому, що в сучасних умовах розвитку соціальних, політичних та економічних процесів все більше уваги приділяється питанням прав і свобод людини. Людський потенціал стає основою для розвитку держави та суспільства в цілому. У контексті глобалізації, технологічного прогресу та викликів національної безпеки важливо підкреслювати непорушність принципу поваги до людської гідності, захисту прав і свобод кожного громадянина. Дослідження цієї теми сприяє розумінню ролі людини у суспільстві, формуванню ефективної державної політики, а також розвитку демократичних інститутів і громадянського суспільства.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз та обґрунтування концепції людини як найвищої цінності суспільства, дослідження її ролі в соціальних і державних процесах, а також визначення механізмів забезпечення та захисту прав і свобод особистості.

Завдання дослідження.

1. Розглянути виклики та загрози, які впливають на дотримання прав людини у сучасних умовах, включаючи глобалізацію, технологічні зміни та безпекові ризики.
2. Дослідити сучасні міжнародні та національні нормативно-правові акти, що регулюють питання захисту прав і свобод людини.
3. Визначити роль держави та громадянського суспільства у забезпеченні та захисті прав особистості.

Виклад матеріалу. Твердження «Людина – найвища цінність суспільства» відображає фундаментальну гуманістичну концепцію, яка стверджує, що основою будь-якої соціальної, політичної та економічної системи є людина, її права, свободи та гідність. Цей принцип має глибоке коріння в історії філософії та права, і є основою сучасних демократичних суспільств. У різні історичні періоди ідея верховенства людини як найвищої цінності проходила крізь складні трансформації, від абсолютистських режимів, де особистість підкоряється державі чи монарху, до сучасних демократичних підходів, де права і свободи кожного індивіда є наріжним каменем суспільного ладу.

У сучасному світі цей принцип закріплений у міжнародних документах, таких як Загальна декларація прав людини, Конституції багатьох країн і низка інших правових актів. Людське життя, його гідність і права визнаються невід'ємними, і їх порушення розглядаються як одні з найбільших злочинів у сучасному правовому полі. Повага до людської особистості передбачає, що кожен має право на самореалізацію, розвиток, свободу думки, слова та релігії, право на працю і справедливий винагороду, доступ до освіти і медицини. Людина повинна відкрити в собі поклик, не обов'язково в прояві голосом, але як «манування духу», виявлене передовсім у почуття схильності до чогось, в бажанні до того чи іншої справи. [1, 135с.] Людина не повинна розглядатися лише як ресурс для досягнення економічних або політичних цілей держави чи корпорацій. Вона є автономним суб'єктом, носієм прав і свобод, які мають поважатися незалежно від зовнішніх умов.

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли технічний прогрес і глобалізація змінюють структуру соціальних відносин, постає важливе питання забезпечення цих фундаментальних прав. Людина стає центральною ланкою у визначенні шляхів розвитку суспільства, де кожен аспект державної політики, від економіки до екології, має враховувати людський фактор і сприяти покращенню умов життя.

Однак, реалізація цього принципу стикається з численними викликами. У багатьох країнах права і свободи людини систематично порушуються, що може бути спричинено як політичними режимами, так і економічною нерівністю, війнами, тероризмом або технологічними змінами. Повага до людської особистості також потребує адаптації до нових реалій, коли, наприклад, штучний інтелект і автоматизація ставлять під питання трудові права і соціальні гарантії. У глобалізованому світі, де межі між країнами стають дедалі менш помітними, важливо знайти баланс між економічними інтересами, безпекою і правами людини.

Міжнародні та національні нормативно-правові акти, такі як Загальна декларація прав людини та Конституції держав, регулюють захист прав людини, зосереджуючи увагу на їх захисті від порушень. Держави, разом із громадянським суспільством, відіграють ключову роль у забезпеченні та захисті прав, розробляючи політики та інструменти для захисту людської гідності, свободи та рівності. Зміни, що відбуваються в суспільстві, створюють якісно нову соціально-духовну атмосферу, її вирізняють відома суперечливість і боротьба поглядів, активні моральні пошуки, плюралізм думок, усвідомлення людиною змісту власного життя, активного пошуку свого місця й ролі в умовах мінливої дійсності. [3]

Таким чином, концепція «людина – найвища цінність суспільства» є не лише філософським принципом, а й практичним дороговказом для розвитку суспільств, де кожен індивід має можливість жити гідно, розвиватися і брати участь у соціальному, політичному та економічному житті на рівних умовах. Вона є основою для формування ефективної та справедливої державної політики, розвитку демократичних інститутів та встановлення справедливих міжнародних відносин.

Висновок. Розвиток будь-якої держави та суспільства можливий лише за умови визнання і забезпечення прав, свобод та гідності кожної особистості. Людина є центральною ланкою соціальних, політичних та економічних процесів, і її добробут повинен бути головною метою всіх державних та міжнародних ініціатив. У світі, де зростають виклики, пов'язані з глобалізацією, технологічним прогресом і загрозами безпеці,

дотримання прав людини стає основоположною вимогою для стабільного та гармонійного розвитку. Держава та суспільство повинні спільно працювати над створенням умов, у яких кожна особистість зможе реалізувати свої права, жити вільно і гідно, оскільки саме це є запорукою сталого розвитку і добробуту всіх членів суспільства.

Список використаної літератури:

1. Муліарчук Й. Філософія сковороди та покликання сучасних людей: продовження теми Філософія Григорія Сковороди: Історія та сучасність. Філософська Думка. 2023. 132–143с.
2. Касьяненко А. В. «Людина у пошуках смислів або самоактуалізація людини в сучасних умовах.» Етико-естетична традиція у вітчизняній культурі. 2020. 73-77с.
3. П. В. Володін. Сенс життя людини як філософська проблема. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, 115-123, 2012. Веб-сайт URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/znpgvzdia_2012_51_13.pdf (дата звернення 14.11.2023)

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ

Постановка проблеми. Основні принципи сучасної гносеології. Гносеологія, як розділ філософії, займається вивченням природи, джерел, меж та можливостей пізнання. У сучасній філософії ця дисципліна ставить перед собою низку важливих питань, які зосереджуються на аналізі самого процесу пізнання, умовах і можливостях отримання істинного знання про світ.

Однією з основних проблем сучасної гносеології є питання взаємодії між суб'єктом пізнання і об'єктом пізнання.

Зростаюча складність наукового пізнання, розвиток нових технологій і нових парадигм у науці також ставлять перед гносеологією нові виклики. Це спричиняє необхідність переосмислення класичних принципів пізнання, таких як емпіризм, раціоналізм, скептицизм та інтерпретація наукових теорій. У зв'язку з цим постає питання: як поєднати суб'єктивне і об'єктивне в процесі пізнання, як уникнути відриву знання від реальності та забезпечити достовірність отриманих висновків?

Мета. Метою даної роботи є дослідження основних принципів сучасної гносеології, зокрема аналізу ключових аспектів пізнавальних процесів, які визначають можливості і межі людського знання. У роботі буде розглянуто взаємодію між суб'єктом та об'єктом пізнання, а також значення таких концептів, як об'єктивність і суб'єктивність, у формуванні знання. Аналізуючи ці проблеми, робота має на меті окреслити основні напрямки гносеологічних досліджень сьогодення і визначити роль сучасної філософії пізнання в розумінні природи людського знання.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Визначити основні напрямки розвитку сучасної гносеології.
- Дослідити сучасні проблеми та виклики гносеології, пов'язані з розвитком нових наукових теорій і технологій, а також із зміною парадигм у філософії пізнання.

Виклад матеріалу. Теорія пізнання (гносеологія) – один з основних розділів філософії. У рамках цього розділу досліджується природа людського пізнання, шляхи досягнення істини, її критерії.

Механізм набування знання розкривається в гносеології за допомогою понять «суб'єкт пізнання» та «об'єкт». Суб'єкт пізнання – це людина як представник суспільства на його конкретноісторичному етапі розвитку. Об'єктом пізнання є те, на що спрямована пізнавальна діяльність суб'єкта. Коло проблем теорії пізнання сформувалось у класичний період розвитку філософської думки і тоді ж закладались основні принципи теорії пізнання:

Найперше було означено джерело пізнання, яким є об'єктивна реальність. Таким чином в основу пізнання було покладено принцип об'єктивності, який стверджує існування об'єктивної дійсності незалежним від свідомості та волі людини.

Встановлено, що відтворення дійсності здійснюється на основі здатності людини свідомо відображати об'єктивну реальність. Таким чином, другим важливим принципом пізнавальної діяльності постав принцип відображення. Відображення – фундаментальна властивість матерії, що виражена здатністю матеріальної речі при взаємодії відтворювати характерні особливості іншої речі.

Теорія пізнання спрямована на вивчення закономірностей пізнавальної діяльності людини та її меж. Питання про межі пізнання – це з'ясування того, чи можливе пізнання поза межами людського досвіду, тобто трансцендентально. Класична теорія пізнання виходить з тези: світ влаштований так, що речі об'єктивної дійсності надаються чуттєвості людини, а тому вона може їх пізнавати. Здатність людини адекватно відображати дійсність на основі рівня розвитку практичної діяльності людства знайшла вираз у принципі пізнаваності світу.

Гносеологія як філософська дисципліна здійснює аналіз процесу пізнання у контексті певних можливостей щодо пари «людина-світ». Вона ставить питання про можливості й межі пізнання, про пізнання реальності, загальні передумови пізнавального процесу, умови достовірності знання, рівні й форми пізнавальної діяльності.

Корінне питання гносеології: чи пізнаваний світ в принципі і, якщо так, то як можливе таке пізнання?

Некласична гносеологія рухається у напрямку деталізації та конкретизації основних понять та проблем. Як зазначає В.А. Лекторський, «для сучасної філософії суб'єкт – це перш за все конкретний тілесний індивід, який існує в просторі і в часі, включений у певну культуру, який має біографію, знаходиться у комунікативних і інших відносинах з іншими людьми». Йдеться про зміну у розумінні суб'єкта: він постає зумовленим різного роду досвідами – особистим, соціальним, політичним. У некласичній філософії, таким чином, спостерігається поступовий відхід від розуміння суб'єкта як посередника трансцендентного у бік деталізації та конкретизації його змісту.

Принципи гносеології:

- Принцип об'єктивності – найважливіший імператив теорії пізнання. Він ґрунтується на визнанні будь-якого пізнавального об'єкту частиною об'єктивної реальності, незалежної від людини.
- Принцип пізнаваності – теж один з основоположних принципів наукової гносеології. Коротко його можна визначити так: світ пізнаваний, сутність речей і явищ, з'ясовувати тенденції (закони) їх становлення і розвитку. Свідченням цього є досягнення в різних галузях науки і техніки.
- Принцип відображення. Сутність його полягає в тому, що знання, їх зміст, є результатом рефлексії останніх у свідомості людини.

- Принцип практики – це визнання за практикою ролі основного критерія істини, рушійної сили пізнання, його мети та джерела.

- Принцип конкретної істини. Цей принцип можна сформулювати так: істина завжди конкретна, її можна точно визначити. Вона повинна бути зрозумілою, логічною. Це – по-перше. По-друге, конкретність істини означає, що кожне наукове положення, об'єктивний закон, повинні розглядатися з урахуванням конкретних умов, в яких вони виявляються і діють.

- Принцип історизму – означає не що інше, як розгляд предметів, явищ чи процесів в їх розвитку, змінах, саморусі: як те, чи інше явище виникло, які етапи у своєму розвитку пройшло і чим стало.

- Принцип єдності теорії пізнання і діалектики, застосування в процесі пізнання законів, категорій і принципів останньої.

Висновки. Сучасна гносеологія займається дослідженням природи пізнання, зокрема аналізує взаємодію суб'єкта і об'єкта пізнання, а також питання об'єктивності та суб'єктивності в процесі отримання знань. Принципи гносеології, такі як об'єктивність, пізнаваність, відображення та зв'язок з практикою, визначають основи наукового пізнання і забезпечують достовірність знання, вказуючи на те, що світ, хоч і пізнаваний, відображається через суб'єктивний досвід людини.

Важливим аспектом сучасної гносеології є визнання практики як основного критерію істини. Це підкреслює, що знання не є абстрактним і відірваним від реальності, а набувається через безпосереднє взаємодію з реальним світом. Проте, розвиток нових технологій і зміни в наукових парадигмах ставлять перед гносеологією нові виклики, вимагаючи постійного переосмислення традиційних принципів пізнання для забезпечення точності і достовірності отриманих знань.

Список використаних джерел:

1. Вільчинський Ю. М. та ін. Філософія : навч. посібник. 2019. URL: https://kneu.edu.ua/get_file/9143/Вільчинський%20Ю.М.%20Навчальний%20посібник%20філософії.pdf
2. Горlach М. І. та ін. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство : підручник. 2008 URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Horlach_Mykola/Osnovy_filosofskykh_znan.pdf
3. Рябіна О. В., Юрченко Л. І. Філософія : підручник. 2021. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/12924/3/%D0%A4%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%281%29.pdf>
4. Шепетяк О. М., Шепетяк О. Т. Філософія підручник. 2020. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35525/2/O_Shepetiak_Philosophy_IFF.pdf
5. Шмиголь М. Ф. та ін. Основи філософії : навч. посібник. 2017. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shmyhol_Mykhalo/Osnovy_filosofii.pdf

РЕЛІГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ

Постановка проблеми. В умовах розвитку сучасного суспільства все більшого розвитку набуває питання виникнення взаємозв'язку релігії та філософії, в процесі співіснування релігії та філософії як взаємодоповнюючих дисциплін. Філософія допомагає раціоналізувати релігійні поняття і систематизувати духовні пошуки, тоді як релігія надихає філософів на роздуми про вічне та надприродне. Хоча релігія і філософія мають багато спільного, зокрема прагнення до глибинного пізнання і пошуку істини, між ними також існують суттєві відмінності, які породжують численні проблемні аспекти. Чи можуть філософія і релігія існувати окремо? Їх взаємовплив одна на одну. Як релігійний досвід пояснюється у філософії?

Мета. Проведення аналізу праць вчених - філософів які розробляли філософські вчення про релігію.

Для досягнення мети слід дослідити такі питання.

Розмежування питання філософії і релігії, взаємозв'язок релігії і філософії у генезисі.

- Чи є можливим їх існування окремо?
- Як релігійний досвід пояснюється у філософії?

Виклад основного матеріалу: Один з найвідоміших дослідників філософії релігії Фома Аквінський та водночас один із найвизначніших філософів та богословів Середньовіччя, сформулював систематизовану християнську теологію, засновану на раціональних засадах і, водночас, вкорінену в релігійній традиції. У своїх працях, особливо в «Сумі теології» та «Сумі проти язичників», Аквінський розвинув філософію релігії, спираючись на аристотелівську логіку та природний розум. Його основна мета полягала у примиренні віри з розумом, доведенні існування Бога та обґрунтуванні християнських догм за допомогою філософії. Фома стверджував, що аби досягти спасіння, людуству потрібне не лише знання, здобуте філософською наукою і розумом, а й знання, що походить з Божого одкровення. Це необхідно передусім тому, що людина спрямована до Бога як до своєї кінцевої мети, яка перевершує межі людського розуміння. Однак людині необхідно наперед знати свою кінцеву мету, щоб її думки та дії були з нею узгоджені. Отже, для спасіння людині слід володіти знанням, яке перевищує межі її розуму і стає доступним через божественне одкровення.[2, ст. 50]

Також не можливо не зазначити що, релігія і філософія мають глибокий зв'язок, що формувався протягом тисячоліть і справив значний вплив на розвиток людської думки. У процесі генезису – тобто виникнення та становлення цих двох сфер – релігійні та філософські ідеї часто перепліталися, впливали одна на одну і розвивалися, спираючись на спільні прагнення до пізнання сенсу буття, походження світу та місця людини у ньому. Важливо сказати, що взаємозв'язок релігії і філософії змінювався залежно від періоду історичного розвитку.

У стародавніх цивілізаціях філософія і релігія чітко не розмежовувалися. Філософські роздуми про сенс життя, добро і зло, структуру всесвіту часто розвивалися всередині релігійних систем і міфологій.

Вже у Давній Греції філософи, такі як Платон і Арістотель, формували ідеї про божественний розум (логос) і першу причину, які мали зв'язок із релігійним сприйняттям космосу та порядку. Питання про сенс життя, джерело і мету існування, природу душі та місце людини в світі стали основними темами філософських роздумів, які часто виростали з релігійних вірувань.

Проте у Середньовічній Європі взаємодія філософії і релігії досягла нового рівня, коли філософія стала засобом пояснення релігійних істин. Схоластика, що виникла у середньовічних університетах, прагнула узгодити релігійні догми з логікою і раціональними доведеннями. Тома Аквінський активно дискутував на цю тему у своїх книгах, прагнучи донести сенс своїх думок людям.[2, ст. 340]

З появою науки та розвитком раціоналістичної філософії в епоху Відродження і Просвітництва відбулося часткове розмежування між релігією і філософією. Багато мислителів почали пояснювати світ, спираючись на розум та емпіричний досвід, не залежачи від релігійних догм. Проте, попри це, зв'язок між релігією і філософією зберігся і в цей час. Такі філософи, як Іммануїл Кант, досліджували питання моралі, свободи та Бога, поєднуючи раціональні та релігійні аспекти світогляду. Де-факто епоху Відродження і просвітництва можна характеризувати як ту яка почала розмежовувати політику і філософію подібно до сучасних поглядів[3, ст. 37]

Сьогодні філософія релігії займається критичним аналізом релігійного досвіду і віри з раціональної точки зору, що дозволяє глибше зрозуміти релігійні уявлення в умовах сучасного світу. Такі питання, як природа духовності, існування Бога, мораль і етика, вивчаються через призму різних релігійних і філософських традицій. У XX столітті екзистенціалісти та феноменологи, такі як Мартін Гайдеггер і Карл Ясперс, вивчали питання релігії як суттєвий аспект людського досвіду і значення. На такі вагомні зміни людських поглядів безумовно вплинув розвиток суспільства і рівня наукових знань людства.

Таким чином, релігія і філософія в процесі свого розвитку завжди впливали одна на одну: релігія стимулювала філософські пошуки, а філософія пропонувала інструменти для осмислення релігійного досвіду. Взаємозв'язок між ними залишався важливим протягом всієї історії людства і залишається актуальним і сьогодні, надаючи нам багатий спадок для розуміння світу і нашого місця в ньому.

Також безумовно варто зазначити, що це різні науки які допомагають для глибшого розуміння одне одного. Оскільки філософія бачить світ раціоналістичним поглядом, а релігія сприймає все крізь призму Бога.

Не можливо не зазначити, що однією з найважливіших та найскладніших тем філософії є релігійний досвід, що досліджується в межах філософії релігії та феноменології. Релігійний досвід часто пояснюється як особисте, суб'єктивне переживання, що виходить за рамки звичайного сприйняття світу та надає людині відчуття присутності Божественного, Абсолютного або Священного. Є багато підходів вчених які намагалися пояснити цей процес.

Феноменологія: Рудольф Отто описує релігійний досвід як «numinous» – містичне переживання, що викликає страх і захоплення.

Екзистенціалізм: К'єркегор вважає релігійний досвід формою особистого пошуку сенсу і «стрибком віри», що необхідний для духовного розвитку.

Містицизм: Вільям Джеймс бачить у релігійному досвіді інтуїтивне знання, яке не піддається раціональному пізнанню, але збагачує життя.

Критика: Раціоналісти, як-от Бертран Рассел, розглядають релігійний досвід як суб'єктивне явище без об'єктивного підтвердження.

Таким чином, релігія і філософія в процесі свого розвитку завжди впливали одна на одну: релігія стимулювала філософські пошуки, а філософія пропонувала інструменти для осмислення релігійного досвіду. Взаємозв'язок між ними залишався важливим протягом всієї історії людства і залишається актуальним і сьогодні, надаючи нам багатий спадок для розуміння світу і нашого місця в ньому. Тому неможливо заперечувати їх зв'язок, оскільки він існує історично з моменту виникнення релігії та філософії. Філософія надає раціональні підстави для розуміння віри, а релігія, через Божественне одкровення, дає знання, які перевершують межі людського розуму. А отже розум і віра повинні працювати разом: філософія допомагає осмислити релігійні істини, а релігія спрямовує людину до вищої мети, яка недосяжна лише за допомогою розуму.

Список використаних джерел

1. Сошніков А. О. Історія філософії: навчальний посібник для студентів всіх спеціальностей. Харків : Майдан, 2016. 162 с.
2. Баумейстер А. Тома Аквінський: вступ до мислення Київ: Дух і літера, Інститут Релігійних Наук Св. Томи Аквінського 2012. 408 с.
3. Кваша О. П, Болотіна , Є. В. , Стешенко Н. Л. Вступ до філософії : навчально-методичний посібник 2-е вид., перероб. і доп. КраматорськТернопіль : ДДМА, 2022. 268 с.

ПРОБЛЕМА ПРОСТОРУ І ЧАСУ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ

Постановка проблеми. Розвиток філософії у сфері плинності часу часто фігурує у висловах давніх мислителів. Скільки важить час? Які основні виміри та відчуття простору як матерії? Аналіз думки Мартіна Гайдеггера та Іммануїла Канта про розвиток буття та простору, часу відносно до людського сприйняття. Погляди філософа епохи просвітництва у порівнянні до поглядів у епоху сучасності. Що змінює розвиток ідеї та яку провідну роль відіграє ключова думка філософів з плином часу та внутрішнім розвитком людства.

Мета. Дослідити ідеї мислителів та проаналізувати їх вклад в розуміння матеріальності часу. Оцінити світосприйняття епохи спираючись на вагомість значення простору, актуальних соціальних та політичних статусів. Вплив таких ідей на подальший розвиток світу.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити провідну думку філософів кожного періоду, описати значення їх висловів для розвитку;
- порівняти значення проблеми простору і часу залежно від актуальності історичних, політичних та соціальних аспектів;
- оцінити еволюцію поглядів на однакову постановку питання в різні періоди.

Виклад матеріалу. Іммануїл Кант у своїх викладах описував зв'язок залежності духовного світу та матеріального. Зазначав, що людський дух залежить від зовнішнього світу. "Річ у собі", уособлення важливості значення особистого переконання. Предмети не існують у просторі часу, ми надаємо вагу і матеріальність, спираючись на помисли вдалого їх значення і актуальності. Чуттєве споглядання це образ людського враження. Остаточно, світ довкола нас, лише особисті висновки, які не можуть залежати від гіпотетичності якогось виміру (часу) та наочності (простору). Проте, щоб сприймати та опрацьовувати інформацію, розвиватись, необхідно побудувати зручні "рамки", які будуть сприяти зникненню хаосу, надавати додатковий матеріал для самодисципліни та урівноваження потреб. Попри постійне самовдосконалення людство не здатне будувати особистість на фундаменті більшому ніж тривимірний, а це значно обмежує ідеї та звужує коло відповідей.

Основною опорою філософа Канта було сприйняття простого та ніби неіснуючого. Щоб думати про час та простір потрібна причина розвитку цієї думки. Він вважав що час є саме інструментом у організації наших дій.

Мислитель Гайдеггер не бачив причин просто думати про те, що щось існує. Все що є, повинно бути, і будь-що повинно існувати, щоб стати предметом обговорення, особливо якщо це стосується причин матеріального пізнання світу. Не можна просто стверджувати що предмети матеріальні і духовні лежать дуже близько. Але час та буття, простір візуалізують, отже це предмет. Проте, щоб дістатись до самого такого поняття як візуалізація, нам необхідно зрозуміти що нам дано зараз, та що буде дано коли зробимо висновки. Простір у часі стосується кожної людини, ми сприймаємо час ще з народження та протягом всього життя ми залежимо від нього.

Кожній події у житті є свій чітко відміряний час. Все, що стається повинно було статись саме у цей період і не інакше. Саме так визначення простору набуває логічного сенсу. На думку Мартіна Гайдеггера, якщо якась абстрактна ідея здатна вплинути на світосприйняття, то можливо ця ідея насправді набуває якогось конкретнішого значення, яке було розглянуто під іншим кутом.

Історія на пряму впливає на сприйняття часу. Великі та травматичні події на кшталт війни чи політичної ситуації здатні заморожувати простір. Еволюція поглядів присутня та відіграла чималу роль. Спершу просторове уявлення завжди намагались чи то чимось заповнити, чи то якимось пояснити. Але з світом рухаються вперед і поняття. Завданням стало зрозуміти механізм та намагались не залежати від цього напрямку. Тобто, спираючись на час та простір потрібно навчитись контролювати себе, і таким чином легше планувати та думати.

Багато провідних наук, як квантова фізика, механіка, теорії космології розвивають думку про те, як сприйняття маси, енергії, сили можуть впливати на бачення простору. Багато проблем та питань залишаються не вирішеними. Чому час рухається лише вперед? Як люди можуть сприймати момент? Філософи розвивають цю тему, але ніхто не може дати остаточної відповіді. Все це, на їх думку, повинно бути чимось свідомим, чимось суб'єктивним.

У цьому полягає проблема еволюційної викривленості моменту, годин чи секунд. Оскільки людське сприйняття не достатньо розвинуте для відчуття повної усвідомленості, ми не можемо пам'ятати якусь подію відносно порожнечі, потрібно відштовхнутись від чогось. Питання парадоксу та свідомості не можна чітко пояснити, але вони мають значення для світосприйняття.

Висновки. Розглянувши думки філософів з однієї країни проте інших епох, можна стверджувати, що час та простір це поняття, які не можна якимось порівняти, проте можна пояснити. Не дивлячись на різні біографії та розвиток життєвих подій, мислителі мають спільну провідну думку: кожен здатен інтерпретувати ці поняття на свій лад. Саме це може призводити до хаосу, бо всі думки, що, здається не пересікаються, насправді мають вагоме значення у соціальному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Іваненко І. В. Рухливий простір: сучасні концепції і моделі. Київ: Наукова думка, 2020. 320 с.

2. Хайдеггер М. Час і буття. URL: https://stud.com.ua/42272/filosofiya/haydegger_buttya (дата звернення: 31.10.2024)
3. КАНТ (KANT) ІММАНУЇЛ. Історія філософії. URL: https://pidru4niki.com/69789/filosofiya/kant_kant_immanuyil (дата звернення: 30.10. 2024)

ФІЛОСОФІЯ В КУЛЬТУРІ

Постановка проблеми. Філософія завжди була і залишається невід'ємною складовою культури. Вона не лише задає основні етичні, моральні та світоглядні орієнтири, а й слугує основою для розвитку мистецтва, літератури, архітектури, права, релігії, політики й освіти. Через філософію людина намагається зрозуміти сутність себе та світу, а культура стає способом втілення цього розуміння в конкретні форми – твори, ритуали, традиції та правила. Питання, яке постає в цьому контексті, стосується того, як філософія взаємодіє з культурними процесами та впливає на них, як з'являються нові культурні концепти під впливом філософських ідей та як самі ідеї трансформуються у відповідь на історичні й соціальні обставини. Отже, філософія в культурі – це не просто віддзеркалення ідей, а їхнє переживання та осмислення.

Мета. Основною метою є розкриття ролі філософії у розвитку культури, а також аналіз зворотного впливу культурних процесів на формування філософських концепцій. Такий підхід дозволить не тільки глибше зрозуміти значення філософії як частини культурного процесу, але й побачити, як певні ідеї або концепції з'являються в конкретні історичні епохи і яким чином вони перетворюються у відповідь на нові виклики часу.

Завдання:

- Дослідити вплив ключових філософських течій на культурні процеси та художні форми в різні історичні періоди.
- Проаналізувати, як різні культурні й соціальні особливості вплинули на формування філософських ідей та концепцій у контексті певних епох.
- Виявити, яким чином філософія стає джерелом етичних, естетичних та соціальних цінностей, що визначають суспільні норми та поведінку.

Виклад матеріалу. Від початку свого виникнення філософія активно впливала на формування культурних уявлень і була джерелом натхнення для мистецтва, літератури, релігійних практик і соціальних норм. Так, у Давній Греції філософи Платон і Аристотель не лише запропонували концептуальне пояснення світу, а й вплинули на розвиток мистецтва, естетики та моральних норм. Платонівська ідея про те, що існує світ ідей, а матеріальний світ є лише його тінню, стала основою багатьох культурних уявлень про красу, гармонію та ідеал. Платон вважав, що справжнє мистецтво повинно прагнути відобразити ідеальну форму, тому він високо оцінював ті види мистецтва, які могли передати цей ідеал. Водночас Аристотель, розвиваючи ідеї катарсису в мистецтві, побачив у ньому важливий інструмент для очищення та розвитку емоцій, тим самим вплинувши на театральне мистецтво і літературу.

Філософія доби Відродження відкрила нові горизонти для європейської культури, надаючи значущості людині як творчій особистості та утверджуючи принцип гуманізму. Гуманістичний рух, розпочатий у цей час, став основою для нових ідей, що прагнули відновити та переосмислити античні культурні ідеали. Великий вплив на культуру Відродження мав гуманізм, що відображався в працях мислителів, таких як Піко делла Мірандола, Еразм Роттердамський і Микола Коперник. Зокрема, Леонардо да Вінчі та Мікеланджело стали символами культурного відродження, адже вони поєднували мистецтво, науку та філософське осмислення людської природи. Вони розглядали людину як центр всесвіту, акцентуючи увагу на її творчих можливостях і здатності до саморозвитку.

Епоха Просвітництва внесла у культурний простір Європи нові філософські ідеї, які базувалися на принципах розуму, рівності, свободи і соціальної справедливості. Мислителі Вольтер, Дідро, Руссо, Локк розвивали уявлення про раціоналізм і природне право, що стало основою для нових соціальних і політичних рухів. Їхні ідеї вплинули на літературу, живопис, музику та театр. Наприклад, твори Вольтера та Руссо стали основою для розвитку європейської драми, де були відображені питання про свободу, соціальну справедливість та людську гідність. Водночас Бетховен і Глюк створили музику, що спонукала слухачів до роздумів про свободу і внутрішню силу. Ці просвітницькі ідеї вплинули не лише на мистецтво, а й на соціальні інституції, що згодом вилилися у політичні та соціальні революції XVIII століття.

У XX столітті розвиток філософії модернізму та постмодернізму відкрив нові шляхи осмислення реальності, що стало основою для інноваційних культурних практик і форм. Екзистенціалізм, представлений такими філософами, як Жан-Поль Сартр, Альбер Камю та Мартін Гайдеггер, змусив замислитися над питанням сенсу життя, свободи і відповідальності людини перед собою. Такі ідеї знаходять відображення в культурі через драматургію Беккета і Йонеско, кінофільми Бергмана та Фелліні, літературні твори Франца Кафки та Альбера Камю. Усі вони звертаються до тем самотності, відчуження, пошуку сенсу життя, тим самим піднімаючи філософські питання на новий рівень культурного осмислення. Відчуження та пошуки ідентичності стали домінуючими темами в культурних текстах XX століття, що дозволяє говорити про синтез філософії та культури.

Постмодернізм, який розвивався наприкінці XX століття, сприяв поширенню ідей відносності знань, критики великих наративів і традиційних авторитетів. Філософи Дерріда, Ліотар, Бодріяр почали піддавати сумніву усталені істини, акцентуючи увагу на багатозначності, суб'єктивності та відсутності абсолютних істин. Це відобразилось у літературі та мистецтві, де автори, такі як Борхес, Умберто Еко, Томас Пінчон, активно використовували іронію,

інтертекстуальність і пародію, створюючи багатопланові, складні культурні тексти. Постмодерністська філософія відкрила нові горизонти для переосмислення реальності, підкреслюючи важливість індивідуальної інтерпретації, що сприяло розвитку культури з багатозначними сенсами та відносними значеннями.

Висновок. Філософія відіграє важливу роль у культурному просторі, впливаючи на формування етичних і естетичних цінностей, культурних норм і художніх форм. Вона задає орієнтири для мистецтва, літератури, політики та соціальних практик, стаючи джерелом сенсів і концепцій, які впливають на людську поведінку та суспільні взаємини. Водночас культурні процеси і конкретні історичні умови впливають на розвиток філософських ідей, збагачуючи їх новими змістами і значеннями.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. К-, 1996. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12713/#google_vignette
2. Сидоренко Л.І. Філософське осмислення людини. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/sid-phil-human.htm>
3. Філософська антропологія: Бауман З. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності / З. Бауман, Л. Донскіс ; пер. з англ. О. Буценка. Київ : Дух і Літера, 2014. 280 с. Київ : Дух і Літера, 2014. 320 с. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/filosofia-30012017/lection/lec6.html>
4. Мусулін Антон. Філософія- шлях внутрішнього перетворювання. 2024. URL: <https://newacropolis.org.ua/articles/filosofii-shliakh-vnutrishnoho-peretvoriuvannia>

СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Актуальність теми: В умовах глобалізації, швидких технологічних змін та культурного плюралізму сучасна академічна філософія відіграє важливу роль у пошуку нових підходів до розуміння світу. Вона стає необхідною для аналізу складних етичних, соціальних та наукових питань, які виникають в різних сферах життя. В Україні, де процеси демократизації та інтеграції до глобальної спільноти вимагають переосмислення національної ідентичності, актуальність досліджень у галузі філософії тільки зростає. Філософія є невід'ємним інструментом для критичного осмислення культурних і соціальних викликів, допомагає шукати баланс між збереженням традицій і адаптацією до нових умов. Тому вивчення сучасних філософських підходів сприяє формуванню стійких демократичних інститутів і розвитку критичного мислення в суспільстві.

Мета дослідження: Метою цього дослідження є аналіз сучасної академічної філософії, визначення її основних напрямків і тенденцій, вивчення її впливу на культурні та соціальні процеси. Також важливо зрозуміти, як філософія адаптується до змін сучасного світу та впливає на розвиток науки, етики та культури.

Завдання дослідження: Розглянути вплив академічної філософії на освітні практики та міждисциплінарні дослідження.

Об'єкт дослідження: Сучасна академічна філософія як галузь, яка охоплює різні школи та напрями, що виникають під впливом соціокультурних змін.

Предмет дослідження: Філософські концепції, підходи та теорії, які визначають розвиток сучасної філософської думки.

Виклад основного матеріалу: Сучасна академічна філософія має різні напрями, кожен з яких намагається дати відповіді на актуальні питання. Аналітична філософія, що домінує у західному світі, зосереджується на логічному аналізі мови та концепцій [1]. Її основна мета – забезпечити ясність та точність мислення, що особливо важливо для етичних та наукових дискусій. У сфері аналітичної філософії обговорюються теми, пов'язані з теорією пізнання, філософією науки та метафізикою. Континентальна філософія охоплює такі течії, як екзистенціалізм, феноменологія та постструктуралізм [2]. Вона має більш широкий підхід до вивчення людського досвіду, звертаючи увагу на суб'єктивність, соціальний контекст і історичні умови буття. Філософи цього напрямку, як-от Жан-Поль Сартр, Мартін Гайдеггер і Жак Дерріда, займаються питаннями свободи, автентичності, влади та структури мови [3]. Постмодернізм, наприклад, критикує загальноприйняті наративи та ідеї про об'єктивну істину, ставлячи під сумнів класичні уявлення про знання та владу. Сучасні етичні виклики, зокрема питання довіри до штучного інтелекту, генетичних технологій та екологічної відповідальності, також стають предметом філософського аналізу [4]. Етична філософія розглядає, як технологічні інновації впливають на наше розуміння прав і обов'язків, акцентуючи увагу на потребі етичної відповідальності у швидкоплинному світі [5]. Важливим є також міждисциплінарний підхід, який поєднує філософію з іншими науками, як-от когнітивістика, антропологія та соціологія, щоб створити комплексне розуміння сучасних проблем. Філософські дебати допомагають знаходити спільну мову між науками і сприяють розвитку критичного мислення, яке необхідне для аналізу та вирішення глобальних викликів.

Висновки: Сучасна академічна філософія продовжує відігравати важливу роль у формуванні суспільної свідомості та наукового дискурсу. Вона не тільки реагує на проблеми сучасності, а й активно впливає на розвиток культури, науки та етики, пропонуючи нові парадигми для розуміння світу.

Список використаних джерел

1. Закревський Ю. «Постмодернізм і глобалізація» URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/621>
2. Бочковський О. «Філософія сучасності: виклики та перспективи» URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/71687>
3. Андрусак І. «Проблеми української філософії в сучасних умовах» URL: <https://philosophy.lnu.edu.ua/journal/andrusyak-article>
4. Бондаренко М. «Сучасна академічна філософія: теоретичні підходи» URL: <https://journals.uran.ua/philosophicalresearch/article/view/89023>
5. Савченко М. «Розвиток академічної філософії в Україні» URL: <https://openjournals.ntu.edu.ua/savchenko-philosophy>

ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Полягає в необхідності розуміння діалектики як ключового методу пізнання змін у світі. Розглянути, як діалектичні принципи, які пояснюють розвиток і взаємозв'язки між протилежностями, можуть бути застосовані до сучасних явищ у суспільстві і природі.

Мета. Провести комплексний аналіз діалектики як теорії розвитку, визначаючи її основні принципи і закони.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- вивчити основні принципи діалектики, проаналізувати ключові закони та категорії діалектики;
- оцінити роль діалектики у сучасному світі;
- проаналізувати як діалектичні принципи можуть бути використані для вирішення актуальних проблем у суспільстві.

Виклад матеріалу. Все в світі постійно стрімко розвивається. Сонячна система, Земля і все те, що на ній знаходиться – це результат тривалого розвитку матерії. В процесі еволюції матеріального світу виникла найбільш досконала істота природи – людина, розвивається і людське суспільство. Також змінюється і свідомість людей, їх ідеї, теорії, погляди. Постійний розвиток, перехід предметів і явищ із одного стану в інший, зміна їх – найважливіша особливість матеріального світу. Тому для пізнання предметів і явищ необхідно перш за все вивчати їх постійну зміну, розвиток.

Людство завжди цікавило питання змін у навколишньому світі: чи відбуваються вони, яка їхня спрямованість, причини та джерела. Ще в первісному мисленні існували уявлення про мінливість світу, що призвело до перших спроб розробити філософську концепцію розвитку – античну діалектику. Грецькі філософи, зокрема Геракліт, розглядали світ як вічно рухомий і змінний, постійно перебуваючи в стані становлення. Це становлення, на їхню думку, є наслідком роздвоєння світу на протилежності (сухе та вологе, праве та ліве, добро та зло), єдність і взаємоперехід яких становлять джерело розвитку. У систематичній формі діалектика вперше була викладена німецьким філософом Г. Гегелем, який створив чіткий категоріальний апарат і сформулював діалектичні закономірності. За Гегелем, ці закономірності не відображають універсальні зв'язки світу, а логіку розвитку «світового розуму» або «абсолютної ідеї».

Отже, світ, як вторинний, повинен підкорятися законам діалектичної логіки, що робить концепцію розвитку Гегеля ідеалістичною діалектикою.

Діалектика – найбільше досягнення філософії Гегеля. Діалектика – це пояснення основ світу, виходячи з визнання руху і змін як головної вимоги його єдності. Гегель стверджував, що світ рухливий і змінний через боротьбу протилежностей. Він першим розкрив зміст та значення протилежних визначень реальності, створив вчення про протиріччя.

Діалектика як метод являє собою виявлення можливостей, закладених у розумі людини, розумі як більш високій здатності, що перевищує індивідуальні можливості. Цей метод передбачає, що пізнання світу є водночас і пізнанням самого себе, включаючи усвідомлення власних здібностей до пізнання. Метод Гегеля схожий на античну діалектику, оскільки він охоплює всі різноманітні аспекти та суперечності, що характеризують конкретні об'єкти, а також розглядає протиріччя між об'єктивною реальністю і суб'єктивним сприйняттям. Гегелівська діалектика акцентує на єдності всіх суперечливих моментів, особливо між суб'єктивним і об'єктивним пізнанням. Діалектичне мислення звичайно характеризують як гнучке нестандартне творче розуміння світу.

Основні елементи теорії діалектики (принципи, закони, категорії) організовуються в цілісну систему по різних принципам і критеріям. У системі Гегеля принципом організації є триада (теза - антитеза - синтез); у Маркса ведучим виступає принцип сходження від абстрактного до теоретично-конкретного. Діалектика виділяє і досліджує зв'язки – об'єктивні, необхідні, суттєві, стійкі, внутрішні, повторювані, універсальні – тобто закономірні. Гегель відкрив, а марксизм переосмислив на матеріалістичній основі три закони діалектики:

1. Закон єдності та боротьби протилежностей. Цей закон вважають ядром діалектики, оскільки саме він вказує на внутрішнє джерело саморозвитку світу, відповідаючи на питання, чому світ розвивається.

Суть закону: полягає в тому, що розвиток об'єктивного матеріального світу і процес пізнання відбуваються через розділення єдиного на взаємно виключні протилежності. Взаємозв'язки між цими протилежностями (ідентичність, різниця, конфлікт) одночасно визначають єдність як цілісність і створюють внутрішній імпульс для його змін і розвитку, що призводить до перетворення в інший об'єкт.

2. Закон взаємного переходу кількісних та якісних змін. Він описує механізм зміни об'єктів і відповідає на питання, як, яким чином відбувається розвиток.

3. Закон заперечення заперечення. Він вказує на загальний напрям розвитку і відповідає на питання, куди розвивається світ.

Формою прояву закону заперечення заперечення вважають спіраль, яка весь час розширюється, – на спіралі можна наочно показати спадковість, повторюваність, тимчасову стагнацію, але одночасно і загальну поступальність та висхідний характер розвитку. Згідно діалектики, зміни у світі відбуваються по безальтернативній лінії розвитку,

що характеризується системністю, впорядкованістю, закономірністю та необхідністю. Хоча регрес і колові рухи теоретично можливі, вони не мають вирішального значення, адже випадковості в матеріальному світі не можуть бути системно осмислені. Розвиток розглядається як процес, що підпорядковується законам «залізної» логіки та необхідності. Однак сучасна наука вказує на те, що в такій формі діалектика не може бути універсальною філософською концепцією розвитку і потребує доповнення новими підходами, такими як синергетика.

Висновки. Діалектика, що виникла в історії філософії як певний тип світобачення, пройшла тривалу еволюцію, поступово набувши характеристик логічної та пізнавальної аналітики. В межах німецької філософії діалектика поступово набула значення провідної форми аналітики форм пізнавальної діяльності розуму і, врешті, постала в якості універсальної методології мислення, що водночас виявляла й буттєві засади дійсності. В марксистській філософії діалектика набула ідеологічного забарвлення, поставши методом пізнання.

Список використаних джерел:

1. Губар О.М., Філософія. Діалектика як теорія розвитку і метод пізнання 8 с. URL: <https://textbook.com.ua/filosofiya/1473453659/s-35?page=1>
2. Філософія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 60 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2300/1/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F_16_09.pdf
3. Решетов О.О., Стежко З.В.,. Класична теорія розвитку. Діалектика // Наукові записки, вип. 13. 2013. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84824972.pdf>
4. Петрушенко В.Л. Філософія. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. - 5-те видання, стереотипне. Львів: «Новий Світ-2000». 2007. 510 с. URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/Petrushenko_2004_528.pdf

БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. У сучасному світі, де моральні цінності стають все більш відносними, виникає потреба в осмисленні етичних систем, що здатні допомогти людині досягти внутрішнього спокою та гармонії. Буддистський шлях морального вдосконалення, побудований на принципах доброзичливості, співчуття та ненасильства, пропонує людині не лише уникати зла, а й активно сприяти благу інших. Однак, актуальним залишається питання, як ці давні моральні орієнтири можна інтегрувати в сучасний соціокультурний контекст і чи є буддистський підхід до вдосконалення дієвим для вирішення особистих і суспільних проблем.

Метою даної роботи є дослідити основні принципи буддистського шляху морального вдосконалення та оцінити їхню актуальність у сучасному світі.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Визначити ключові етапи та принципи буддистського шляху морального вдосконалення.
2. Проаналізувати можливості застосування буддистських моральних принципів у сучасному суспільстві.

Виклад матеріалу. Буддистський шлях морального вдосконалення – це системний підхід до розвитку внутрішніх якостей, спрямований на звільнення від страждань і досягнення просвітлення. Основа цієї системи – моральні принципи, що допомагають людині змінити свій світогляд, подолати негативні емоції та розвивати співчуття й мудрість. Такий підхід має універсальну цінність, і його елементи часто застосовуються навіть за межами буддистської традиції, наприклад, у психотерапії чи соціальній роботі. Розглянемо детальніше основні етапи буддистського шляху морального вдосконалення та їхні принципи.

Буддистська етика, на відміну від багатьох інших моральних систем, не є набором жорстких приписів, а більше нагадує рекомендації для уникнення страждань. Вона починається з «Шляхетного восьмиричного шляху» – системи з восьми кроків, що розкриваються у трьох основних категоріях: мораль, концентрація та мудрість. Цей шлях є основою морального вдосконалення, і буддисти вірять, що кожен крок допомагає людині поступово звільнятися від негативних емоцій і звичок [4, с. 85].

Правильне розуміння (*samyag-dṛṣṭi*) – це перший крок, де людина починає розуміти чотири благородні істини: існування страждання, причини страждання, можливість його подолання та шляхи до цього подолання [1, с. 36]. Наприклад, розуміння того, що егоїстичні бажання є джерелом багатьох страждань, спонукає людину до переосмислення своєї поведінки.

Правильний намір (*samyak-saṃkalpa*) передбачає намір уникати зла та прагнути добра. Цей намір фокусується на розвитку таких якостей, як доброзичливість, співчуття та ненасильство. Наприклад, буддисти намагаються уникати гніву, адже він заважає бачити істину й шкодить як самому практикувальнику, так і іншим.

Правильна мова (*samyag-vāk*) вимагає відмови від брехні, пустих розмов, наклепу та образ. Буддисти вважають, що слова мають величезну силу: вони можуть як зцілити, так і завдати болю [3, с. 55]. Наприклад, практика «благословення» вчить говорити про інших з повагою, що сприяє зміцненню добрих стосунків і зменшенню конфліктів.

Правильна дія (*samyak-karmānta*) стосується вчинків. Цей етап закликає уникати заподіяння шкоди живим істотам, крадіжки та інших видів насильства. У буддизмі часто підкреслюється значення «ахімси» – принципу ненасильства. Для прикладу, навіть у щоденних діях буддисти намагаються не шкодити природі: багато хто з них практикує вегетаріанство або підтримує екологічні ініціативи.

Правильний спосіб життя (*samyag-ājīva*) вчить уникати діяльності, яка завдає шкоди іншим. Буддисти не повинні займатися торгівлею зброєю, наркотиками, продажем тварин для забою чи іншими формами експлуатації. Наприклад, багато буддистів уникають працевлаштування в організаціях, що виробляють зброю чи токсичні речовини, і натомість обирають діяльність, яка приносить користь суспільству.

Правильне зусилля (*samyag-vyāyāma*) означає постійне прагнення позбутися шкідливих емоцій і розвивати позитивні. У буддизмі вважається, що досягнення емоційної рівноваги потребує свідомої роботи над собою. Наприклад, замість реагування на негативні ситуації гнівом, практикувальник вчиться спостерігати за своїми емоціями та розуміти їхню природу [2, с. 69].

Правильна увага (*samyak-smṛti*) передбачає усвідомленість у кожній миті. Практика «майндфулнесу» стала популярною й на Заході, і її використовують навіть поза буддистським контекстом. Усвідомленість допомагає людині глибше зрозуміти себе, зосереджуватися на моменті та зменшувати стрес. Наприклад, регулярна практика медитації допомагає розвивати усвідомленість і покращує психічне здоров'я.

Правильна концентрація (*samyak-samādhi*) досягається через медитацію. Буддисти вірять, що зосередження розуму дозволяє подолати страждання й досягти просвітлення. Прикладом цього є медитація «метта» (медитація доброзичливості), де людина зосереджується на відчуттях доброти і співчуття до себе та інших, що сприяє позитивним змінам у характері.

Одним із прикладів, де буддистська етика застосовується у реальному житті, є діяльність багатьох буддистських організацій, що займаються благодійністю та соціальною підтримкою. Вони відкривають лікарні,

школи, дитячі притулки, сприяючи допомозі тим, хто потребує, незалежно від їхніх релігійних переконань. Така практика є втіленням принципу «ахімси» і переконання в необхідності зменшення страждань навколишніх.

Крім того, буддистський шлях морального вдосконалення відомий своїм впливом на сучасну психотерапію. Наприклад, когнітивно-поведінкова терапія (КПТ) часто включає елементи усвідомленості та роботи з емоціями, що перегукується з буддистською практикою зусилля й уважності. Відомо, що техніки зосередження та розпізнавання негативних емоцій є важливою частиною самовдосконалення в буддизмі й ефективно застосовуються для подолання тривоги, депресії та інших психологічних проблем.

Висновок. Буддистський шлях морального вдосконалення є унікальною етичною системою, яка, відмовляючись від жорстких приписів, фокусується на внутрішньому розвитку особистості через усвідомленість, співчуття та ненасильство. Вісім етапів «Шляхетного восьмиричного шляху» пропонують практичні інструменти для подолання негативних емоцій та страждань, а також для досягнення емоційної рівноваги й гармонії. Цей шлях є актуальним не лише в буддистській традиції, а й знаходить своє застосування в сучасних практиках, зокрема у психотерапії, особистісному розвитку й соціальній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бойко, О. П. Буддизм як філософська та етична система: моральні аспекти в контексті сучасності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2021. № 1. С. 34–42.
2. Дяченко, М. В. Психотерапевтичний потенціал буддистських медитативних практик. Практична психологія та соціальна робота. 2022. № 5. С. 67–72.
3. Карпенко, А. І. Вплив буддистських моральних практик на формування особистісних якостей. Філософські студії. 2020. № 3. С. 51–59.
4. Петрова, І. С. Буддистські етичні цінності та їх адаптація в сучасному суспільстві. Гуманітарний вісник. Серія: Філософія, історія, право. 2023. № 2. С. 83–89.

ВПЛИВ АНТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ ТА КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Античне мислення, яке сформувалося в умовах давньогрецької та давньоримської культур, стало основою для багатьох філософських, наукових і культурних досягнень, які мали глибокий вплив на подальший розвиток людства. В Україні антична спадщина відображалася через різноманітні призми, зокрема, в аспектах етики, політики та естетики. Античні філософські концепції не лише визначали шляхи розвитку локальних інтелектуальних традицій, а й сприяли формуванню української ідентичності. Вивчення впливу античного мислення на українську філософську думку дозволяє глибше зрозуміти джерела сучасної філософії та культури в Україні, а також їхнє місце в контексті глобальної філософської традиції.

Метою даної роботи є аналіз впливу античного мислення на розвиток української філософської думки та культури, а також виявлення ключових аспектів цього впливу в історичному та сучасному контексті.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити основні філософські концепції античності, які вплинули на українську філософську думку.
2. Визначити ролі та значення античних філософських ідей у формуванні культурної ідентичності України.

Виклад матеріалу. Античне мислення охоплює широкий спектр філософських, наукових і культурних досягнень, які заклали основи західної цивілізації. Давня Греція та Рим стали осередками інтелектуальної діяльності, де формувалися ключові ідеї про природу, людину, суспільство та знання.

Філософія Давньої Греції розпочалася в VI столітті до н.е. з таких мислителів, як Фалес, Анаксимандр і Анаксимен, які шукали первісні начала всього сущого. Вони заклали основи натурфілософії, ставлячи питання про природу матерії та її структуру. Однак справжній розквіт філософії настав із появою Сократа, який змістив акцент із космології до етики та пізнання. Сократ навчав, що знання – це добродійство, а невігластво – джерело зла. Його метод діалогу і критичного мислення став основою для подальших філософських роздумів [3, с. 29].

Платон, учень Сократа, розвивав концепцію ідей, стверджуючи, що матеріальний світ є лише тінню справжнього світу ідей. У своїх працях, таких як «Держава», він аналізував питання справедливості, політичної організації та етики, створюючи модель ідеальної держави, керованої філософами-царями [3, с. 31]. Ця ідея справедливості, що ґрунтується на раціональних засадах, вплинула на подальше мислення про суспільство та мораль.

Арістотель, учень Платона, розширив горизонти філософії, охопивши різноманітні сфери знання, такі як логіка, етика, політика, метафізика та натурфілософія. Він сформулював основи наукового методу, вивчаючи природу і властивості речей через спостереження і аналіз. Його концепції справедливості, добродійності та суспільного життя стали основою для багатьох філософських шкіл і правових систем.

Серед античних мислителів також були стоїки, які акцентували увагу на внутрішній свободі, добродійності та етичному житті в гармонії з природою. Вони навчали, що щастя досягається через самоконтроль, добродійство та раціональне ставлення до зовнішніх обставин. Їхні ідеї знайшли відображення в римській філософії, зокрема в працях Сенека і Марка Аврелія [2, с. 52].

В Україні антична спадщина впроваджувалася через освітні інституції, літературу та релігійні тексти, що сприяло формуванню філософських традицій, які поєднували в собі елементи європейської та місцевої думки. Університети та академії, засновані в різні історичні періоди, відігравали важливу роль у поширенні знань про античних мислителів, а також їхніх ідей у сфері етики, політики та метафізики. Літературні твори того часу також містили численні посилання на античні концепції, що відображали потребу в осмисленні соціальних і політичних реалій українського суспільства. Релігійні тексти, зокрема ті, що містили філософські роздуми, допомагали інтегрувати античні ідеї у християнське вчення, що створило нову синтезу мислення [1, с. 85].

Зокрема, ідеї Платона про ідеальну державу і справедливість знайшли відображення у працях українських мислителів, таких як Григорій Сковорода. Його філософія акцентувала на важливості внутрішньої свободи, самопізнання та морального розвитку особистості. Сковорода, як і його античні попередники, вважав, що справжнє щастя полягає в гармонії між зовнішніми обставинами та внутрішнім світом людини. Це прагнення до внутрішньої гармонії та самовдосконалення стало ключовим для формування української філософської думки, що шукала свій шлях у контексті античних традицій, водночас відображаючи унікальні культурні та соціальні реалії України. Таким чином, антична спадщина в Україні не лише збагачувала місцеву філософію, але й стала основою для нових інтелектуальних пошуків, що продовжують впливати на сучасну українську думку.

Античні концепції, що стосуються естетики та мистецтва, також вплинули на розвиток української культури. Середньовічні монастирі та університети поширювали знання про античну літературу та мистецтво, сприяючи відродженню класичних ідей у художній та архітектурній діяльності. Зокрема, вплив античної архітектури відчувається в багатьох українських церквах і соборах.

Крім того, античне мислення надало українській філософії інструменти для критичного осмислення соціальних і політичних процесів. Зокрема, традиції раціонального аналізу та логіки, закладені античними філософами, допомогли українським мислителям формувати нові підходи до розуміння державності, прав людини та громадянського суспільства.

Висновки. Вплив античного мислення на розвиток української філософської думки та культури є значущим аспектом, який свідчить про глибокі корені інтелектуальних традицій України. Античні концепції, зокрема ідеї Сократа, Платона та Арістотеля, не лише формували основи філософського дискурсу, а й інтегрувалися в місцеву культуру через освітні інституції, літературу та релігійні тексти. Вони стали каталізаторами для розвитку нових ідей, які шукали відповіді на вічні питання моральності, справедливості та сенсу людського існування.

Дослідження цього впливу відкриває нові горизонти для розуміння української ідентичності та культурних цінностей, показуючи, як антична спадщина стала важливим елементом національної філософії. Персоналії, такі як Григорій Сковорода, демонструють, як ідеї античності були адаптовані і переосмислені в контексті української культури, формуючи унікальний підхід до пізнання людини та її місця в світі.

Список використаних джерел:

1. Бойко Т. В. Античні мотиви в українській культурі: філософський аспект. Сучасна українська філософія. 2022. № 3(7). С. 78–89.
2. Кравець О. С. Антична філософія як основа розвитку української філософської традиції. Філософська думка. 2021. № 2(11). С. 45–58.
3. Левчук І. О. Вплив ідей Платона на формування української філософії: традиції та новації. Вісник Київського університету. 2020. № 1(15). С. 23–34.

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА

Постановка проблеми. Щоб зрозуміти сутність людини і знайти сенс її життя, Сократ розробляє метод, який отримав назву «маевтика». Цей підхід був спрямований на те, щоб допомогти людині знайти себе і усвідомити своє призначення на цій землі, знайти свою сутність. Маевтика є складовою демократичного методу, що в перекладі з грецької означає «акушерство або допомогу у народженні». У контексті філософії Сократа основним запитанням цього методу є: «Що таке це або те?». Він ставить низку запитань, що змушує опонента, своєрідного Тезея, шукати нитку Аріадни, яка веде до істини та спасіння. Цей метод сприяє глибшому усвідомленню проблеми та розвитку власного розуміння. Згідно з принципом «Пізнай самого себе», що був ключовим у філософії Сократа, кожна людина повинна прагнути до самопізнання та пошуку істини всередині себе. Сократ вірив, що справжнє знання починається з усвідомлення власних обмежень і невігластва (брак знань). Він стверджував, що лише шляхом глибокого самоаналізу, діалогу та розуміння своїх думок, бажань і цінностей можна досягти істинного знання.

У контексті філософії Сократа особливу увагу привертає питання природи людини та її морального вдосконалення. Наскільки особливості людської поведінки і мислення визначаються природними, внутрішніми рисами, і чи можна через знання та етичне життя покращити свій характер?

Мета. Провести комплексний аналіз проблеми людини у філософії Сократа, вивчаючи її роль у його етичних поглядах та вплив на подальшу філософську традицію.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити, як Сократова концепція людської природи формує його уявлення про моральність, добродійність та етичне життя.
- Проаналізувати виклики та філософські питання, які вплинули на Сократове розуміння людського існування та шлях до самовдосконалення.
- Вивчити значення методу маевтики в контексті самопізнання і його вплив на розвиток особистості.

Дослідити, як Сократова філософія вплинула на пізніших мислителів, зокрема на етичні теорії та концепції людської природи.

Виклад матеріалу. Сократ вважав, що основною метою філософії є розкриття істини про людину та її місце у світі. Він підкреслював, що знання про самого себе є ключем до морального розвитку. Для досягнення цього він використовував метод маевтики, який ґрунтується на діалозі та запитаннях, що допомагають людям знайти власні істини.

Цей підхід не просто спрямовувався на те, щоб надати готові відповіді, а навпаки, спонукав людей до самостійного мислення. Сократ вірив, що істина вже існує в кожному з нас, і завдання філософа полягає в тому, щоб допомогти «народити» ці істини через розмову.

Отже, метод маевтики стає не лише інструментом пізнання, а й способом виховання добродійності, оскільки справжнє знання веде до правильних вчинків і моральних рішень. Сократ стверджував, що, ставлячи під сумнів традиційні цінності та визначення чесноти, люди можуть знайти більш глибоке і значуще розуміння себе та своєї ролі у суспільстві.

Цей процес самопізнання не тільки формує особистість, але й веде до більшої соціальної відповідальності та етичності в стосунках з іншими.

На думку Сократа, справжня добродійність виникає з пізнання. Він стверджував, що якщо людина розуміє, що таке добро, вона не може чинити зло. Тому, моральність у його філософії тісно пов'язана з інтелектом і знанням. Це свідчить про те, що моральне життя є результатом свідомих виборів і внутрішньої роботи над собою.

Сократ також розглядає питання щастя і добробуту, акцентуючи, що справжнє щастя досягається через моральне вдосконалення, а не через матеріальні блага. Він вважав, що людина повинна прагнути до чеснот, таких як справедливість, поміркованість і мужність, оскільки вони складають основу доброчесного життя.

Крім того, Сократ наголошував на соціальному аспекті людського існування. Він вважав, що людина є суспільною істотою, і її розвиток відбувається у взаємодії з іншими. Діалог і обговорення допомагають людям краще зрозуміти свої цінності та переконання.

Важливим моментом у філософії Сократа є його позиція щодо невігластва. Він заявляв: «Я знаю, що нічого не знаю», що підкреслює значення самосвідомості та усвідомлення своїх обмежень. Ця ідея стала основою для подальших міркувань про людську природу в західній філософії.

Сократ також жив згідно з ідеалами, які пропагував. Він вважав за необхідне ставити під сумнів усталені суспільні та моральні погляди. Сократ відстоював право кожної людини шукати власну істину, навіть якщо це суперечить соціальним нормам. Сократ, вирізняючи людину з космосу і скеровуючи свою увагу лише на неї, кладе край нечіткому усвідомленню філософами специфічних рамок їх досліджень – відношення «людина–світ».

Висновки. Проблема людини в філософії Сократа охоплює безліч аспектів, які зосереджені навколо ідеї самопізнання, моральності, чесноти та соціальної взаємодії. Сократ вважав, що шлях до справжнього знання починається з усвідомлення себе. Він проголошував, що кожна людина повинна не лише вивчати зовнішній світ, а й звертатися всередину себе, щоб зрозуміти свої цінності, мотиви та дії. Самопізнання, на думку Сократа, є необхідним для досягнення істинного морального розвитку.

Сократ підкреслював важливість чесноти як центральної мети людського існування. Він вірив, що добродійність є необхідною для щасливого і змістовного життя, і що знання веде до чесноти. Це розуміння моральності пов'язано з його відомим висловом: «Знання – це добродійність», що означає, що лише через знання можна здійснювати правильні дії.

Його метод діалогу, відомий як маевтика, не лише допомагав людям знаходити істини, а й спонукав їх до критичного мислення та самоусвідомлення.

Спадок Сократа продовжує впливати на філософську думку і до сьогодні. Його ідеї стали основою для розвитку етики, філософії та психології. Багато пізніших філософів, таких як Платон і Арістотель, розвивали його концепції, перетворюючи їх на основи західної філософії. Сократ залишив по собі невмирущу спадщину, що надихає сучасних мислителів у пошуках відповідей на складні питання про людську природу, її призначення та сенс життя.

Список використаних джерел:

1. Джерело: Котельникова, Л. (2012). Сократ: життя і філософія. Київ: Видавництво «Наукова думка». URL: https://eprints.ua.edu.ua/id/eprint/1516/1/Filosof_Vyp_11.pdf
2. 1. Сократ, сутність сократичної бесіди. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/270/8230/18422-1?inline=>
3. О.Паньків, Львівський національний університет ім. Івана Франка. Концепція людини у філософії сократа. URL: <https://newacropolis.org.ua/theses/kontseptsiia-liudyny-u-filosofii-sokrata-1500792591>
4. Платон. «Лакхес». Діалог. URL: [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%85%D0%B5%D1%81_\(%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3\)](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%85%D0%B5%D1%81_(%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3))
5. КНУ імені Тараса Шевченка. Філософські та суспільно-політичні погляди Сократа. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/11.htm>
6. Росі, Н. Сократ і його ідеї. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2008. Книга, яка містить аналіз сократівських ідей про людину, моральність та етичне життя.
7. Історія політичної думки Сократа., 2-ге видання перероблене і доповнене за загальною редакцією доктора політичних наук Хоми Н. М. Львів «Новий Світ– 2000» 2017. URL: lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/16389/1/61920333%20%281%29.pdf

ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження: полягає в контексті сучасних глобальних викликів, таких як пандемії, кліматичні зміни, політична нестабільність та зростання соціальної нерівності. У цей турбулентний період особливо важливо нагадати про гуманістичні цінності та пріоритет інтересів людини у всіх сферах суспільного життя. Саме людина є рушійною силою прогресу, творцем культури та носієм моральних цінностей. Тому дослідження цієї теми сприяє поглибленню розуміння сутності людини, її місця у світі та шляхів побудови справедливого і гуманного суспільства.

Основна мета: представити основну гуманістичну ідею про те, що людина є найвищою цінністю в суспільстві. Прагнення довести, що всі соціальні структури, процеси та інститути повинні бути спрямовані на забезпечення гідного життя і розвитку для всіх.

Об'єкт дослідження: є суспільство як динамічна система, в якій людина виступає як основний елемент і носій цінностей.

Предмет дослідження: є теоретико-методологічні засади розуміння людини як найвищої цінності суспільства, а також механізми реалізації цього принципу в різних сферах суспільного життя.

Завдання дослідження: проаналізувати основні філософські концепції людини в контексті їхнього значення для розуміння людини як найвищої цінності; вивчити соціологічні аспекти взаємодії людини і суспільства, зокрема, питання соціальної справедливості, рівності та інклюзивності; проаналізувати політико-правові механізми захисту прав людини та забезпечення її гідності; виявити сучасні тенденції в розумінні людини як найвищої цінності та їх вплив на розвиток суспільства; розробити пропозиції щодо вдосконалення механізмів реалізації принципу «людина – найвища цінність» в сучасних умовах.

У статті ми розглянемо перспективу людських цінностей як найвищого блага суспільства через аналіз різних філософських підходів. Розглядаючи людські цінності як основоположний принцип сучасної суспільної системи, ми зосередимося на гуманістичних аспектах, правах та обов'язках людини, а також соціальних інститутах, які служать інтересам кожного. Використовуючи філософські ідеї від Протагора до Канта, а також аналізуючи принципи з праць Кампенелли та Аристотеля, ми спробуємо зрозуміти, як суспільство може забезпечити гідне існування людини перед обличчям сучасних викликів.

Ідея про людину як найвищу цінність сягає своїм корінням античної філософії, де мислителі, такі як Протагор і Арістотель, розмірковували про природу людини та її місце в світі. Протагор стверджував, що «людина є мірою всіх речей», підкреслюючи суб'єктивність істини та унікальність людського досвіду. Це означає, що кожна людина має право на власне бачення світу, яке формує її моральні та етичні цінності. Арістотель, своєю чергою, підкреслював, що «людина за природою є суспільна тварина» і може досягти щастя лише у співпраці з іншими. Таким чином, він пов'язував людську цінність з суспільним життям і прагненням до чеснот [1],[2].

Іммануїл Кант розвинув ці ідеї, наголошуючи на необхідності ставитися до кожної людини як до мети, а не як до засобу. Його категоричний імператив звучить так: «Дій так, щоб ти завжди одночасно міг хотіти, щоб максима твоєї волі стала універсальним законом». Це означає, що всі люди мають однакові моральні обов'язки і повинні поважати гідність один одного. Людина в філософії Канта є центральною фігурою моралі та правової системи, оскільки кожен має невід'ємну внутрішню цінність, незалежно від зовнішніх характеристик [3].

У книзі Ігоря Захари «Лекції з історії філософії» (1997) обговорюються філософські питання, зокрема концепція людини як найвищої цінності в суспільстві. Автор аналізує різні історичні підходи до цінності людського життя, які виникли від античних часів і до сучасності, включно з ідеями гуманізму та суспільної відповідальності. А також вплив філософії на формування ідеалів суспільного розвитку, в якому людину вважають центральною цінністю для соціального прогресу та етики [4].

В підручнику «Філософія як історія філософії» під редакцією В. І. Ярошовця розглядається концепція, що людина є найвищою цінністю суспільства, особливо в рамках філософських течій, що підкреслюють аксіологію (науку про цінності). Ця ідея передбачає, що людська особистість є фундаментом соціального розвитку, а її гідність, свобода та права повинні стояти на першому місці в суспільстві. Саме цінність людини, як унікального індивіда, є основою етичних, соціальних і політичних принципів сучасного суспільства [5].

Це також відповідає напрямам, які розглядають людину не лише як біологічну, а й соціальну істоту, що бере активну участь у творенні культурних та моральних цінностей. Такий підхід стверджує, що людська цінність є найвищим ідеалом, який суспільство повинно захищати та підтримувати у своїй діяльності та політиці.

Основні аспекти людської цінності:

- Гуманістичний підхід: людина як мета, а не засіб. Людина має бути центральним об'єктом суспільного розвитку, а всі соціальні, політичні та економічні процеси повинні служити її блага. Цей принцип є основою Загальної декларації прав людини та багатьох конституцій світу, де права людини ставляться вище за інші інтереси.
- Права і свободи людини. Невід'ємні права на життя, рівність, свободу та освіту дозволяють людині розвиватися та реалізовувати свій потенціал. Відповідно до Канта, «людина ніколи не повинна розглядатися лише як засіб, а має право на гідне та шанобливе ставлення. Суспільство несе відповідальність за захист цих прав і створення умов для їх реалізації [6].

- Суспільство для людини. Держава, правова система, освіта та охорона здоров'я повинні працювати задля забезпечення добробуту людей, а не задовольняти приватні інтереси. Кампенелла у своїй «Місті Сонця» мріяв про суспільство, де немає приватної власності, і всі ресурси розподіляються справедливо. Таким чином, метою кожної суспільної структури є не тільки економічний розвиток, а й забезпечення справедливих умов для життя кожного члена суспільства [7].

Етика та відповідальність. Людина є не тільки об'єктом захисту, але й активним суб'єктом, відповідальним за власний внесок у добробут суспільства. Це передбачає моральні зобов'язання перед іншими, сприяння справедливості та рівності. Кант наголошував, що кожна раціональна істота існує «як мета сама по собі» [3], отже, усі мають обов'язок поважати гідність і свободу один одного.

Людська гідність як невід'ємна цінність. Людська гідність вимагає поваги до кожної людини, незалежно від соціального статусу, національності чи релігії. Це означає, що всі процеси прийняття рішень у суспільстві мають ґрунтуватися на принципі гідності та справедливого ставлення.

Сьогодні людство стикається з низкою викликів, що впливають на реалізацію ідеї про людину як найвищу цінність. Глобалізація, технологічний прогрес та зміни клімату вимагають від суспільства збереження балансу між прогресом і людськими цінностями. Технології, такі як штучний інтелект, повинні сприяти покращенню життя, а не загрожувати правам і свободам. Крім того, зростаюча нерівність ставить під сумнів справедливість у розподілі ресурсів, що посилює необхідність суспільної відповідальності та етичних рішень.

Етичні дилеми, які виникають у зв'язку з розвитком генетики, клонування, та інших наукових досягнень, кидають виклик традиційним уявленням про людську гідність. Арістотель у своїй «Етиці» наголошував, що справедливість є основою доброго суспільства, і тільки справедливе суспільство здатне забезпечити добробут всіх своїх громадян [2].

Отже, ідея про те, що людина є найвищою цінністю суспільства, залишається основою для побудови справедливого та гуманного світу. Повага до гідності кожної людини, рівність прав та свобод, а також усвідомлення етичної відповідальності є основними принципами, що можуть забезпечити гармонійний розвиток суспільства. Лише за умови дотримання цих принципів можливе створення суспільства, яке забезпечує рівні можливості та повагу до кожного, де права, гідність і розвиток людини є найвищими пріоритетами.

Список використаних джерел:

1. «Людина – міра всіх речей» Протагора.
2. Арістотель. Етика: підручник / пер. з давньогрец. – Київ: Видавництво Академії наук України, 2011. – 320 с.
3. Іммануїл Кант. Критика практичного розуму: підручник. – Київ: Основи, 1996.
4. Ігор Захара. Лекція з історії філософії: підручник.-Львів, Видавництво ЛБА 1997
5. Філософія як історія філософії: підручник / за ред. В. І. Ярошевича. – Київ: Центр учб. літ., 2012. – 648 с.
6. Основи філософії права: підручник / І. Кант ; пер. з нім. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
7. Томмазо Кампанелла. Місто Сонця: Лекція з історії філософії. – Львів, Видавництво ЛБА, 1997

ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

Термін діалектика вперше ввів Сократ. Під діалектикою він розумів діалог, спрямований на пошук істини шляхом зіткнення протилежних думок. «Духовним батьком» діалектики є Геракліт. Діалектика як метод розумного пізнання вперше отримала розвиток у філософії Гегеля.

Діалектика є таким способом розуміння світу, при якому дійсність осмислюється як така, що знаходиться у постійній зміні, взаємозв'язках і взаємозумовленості. Але варто пам'ятати, що діалектики є теорію не будь-яких змін, всякого руху, а лише однієї форми розвитку. У філософській думці 19-20 ст. переважає в цілому діалектичне розуміння людини світу, та відношення між ними.

Проте в значній частині філософії вчень діалектики розглядається як така теорія розвитку дійсності і стиль мислення, яка охоплює лише деякі окремі сфери світу, а не буття в цілому. При такому підході діалектика виступає не як універсальний спосіб розуміння людини і світу людського буття, а в якості лише часткового окремого елементу світорозуміння, можливість застосування якою обмежено лише окремими галузями буття.

Серед таких благодійних застосування діалектичного мислення виділяються такі:

- сфера «екзистенції», індивідуального людського існування, яке береться виключно у своїй кінченості, що розуміється як абсолютна унікальність неповторності;

- галузь історії яка розуміється як специфічно-людське буття, повністю відірване і незалежне від природи;

- сфера соціальності, яка витлумачується як сукупність відношень людини до природи, але так що природа стає чимось невловимим і одночасно простим відбитком соціальних відносин;

- сфера міту, який постає або як специфічно-людський спосіб самопереживання індивідуального буття, або ж як єдино можливий спосіб вияву фундаментальної суперечності цього ж життя яке не досягається ні якими раціональними засобами. Діалектика є певною теоретичною системою і в якості такої включає в себе певні принципи, закони і категорії.

Принципи – це загальні та універсальні основоположні ідеї, настанови, критерії, які визначають смисл і роль всіх інших елементів у системі. Принципи діалектики надають їй змісту характеру єдиного цілого, перетворюють закони і категорії діалектики в струнку систему.

У сучасних концепціях найбільш вагома роль належить принципу зв'язку і принципи розвитку.

Принцип розвитку в загальному плані можна сформулювати так: якби не поєднувалися в процесі якісних змін об'єктів прогресивні і регресивні зміни, будь-який об'єкт обов'язково або сам проходить стадію прогресивного розвитку або ж входить в іншу систему і в її складі здійснює цей процес. У суспільному житті принцип розвитку виявляється як принцип історизму. Завдяки цьому зазначений принцип став методологічною основою для осмислення сучасного стану людства і визначення перспектив його майбутнього.

Принцип взаємозв'язку і взаємозумовленості – світ є надзвичайно багатоманітним. Кожний предмет має множину властивостей, які розкриває через зв'язок і відношення до інших предметів. Отже кожен об'єкт знаходиться у закономірному зв'язку з іншими і бере участь у взаємодії з іншими об'єктами. Не існує об'єктів, які б існували поза будь-якими зв'язками і взаємодією. Саме у врахуванні всебічного взаємозв'язку і взаємодії об'єктів між собою і полягає одна із найсуттєвіших ознак діалектики та зміст принципу зв'язку.

Діалектика має свої закони. Виділяється три основних закони діалектики:

- закон єдності і боротьби протилежностей;
- закон взаємного переходу кількісних і якісних змін;
- закон заперечення заперечення.

Матеріалістична діалектика всебічно і глибоко розкриває зміст поняття «розвиток». Діалектичному розвитку притаманні такі ознаки, що відрізняють його від руху взагалі.

По-перше, діалектичний розвиток являє собою не просто зміну одних станів матеріальної системи на інші, не просто зміни їх кількісних характеристик, а якісні зміни, структурну перебудову системи, що розвивається.

По-друге, діалектичний розвиток є спрямованим процесом, змін, що передбачає певну послідовність проходження системою специфічних для неї ступенів.

По-третє, діалектичний розвиток є не тільки спрямованим, але й незворотним процесом, тобто реальні предмети, явища, що змінюються у просторі і часі, виявляються неповторними у своїх індивідуальних рисах.

По-четверте, важливим моментом розвитку є й те, що він являє собою внутрішню за своїм джерелом зміну матеріальних об'єктів, тобто діалектика тлумачить розвиток як саморозвиток, що здійснюється з причин, закладених у самих матеріальних об'єктах.

Таким чином, розвиток являє собою певну форму зміни взагалі, особливий вид руху, якому притаманні закономірні, спрямовані, незворотні, якісні зміни матеріальних об'єктів.

Причому розвиток є складна діалектична взаємодія прогресу і регресу. Розвиток світу в цілому не може бути охарактеризований як розвиток у якомусь одному напрямку – висхідному, прогресивному або низхідному, регресивному. Про спрямованість змін як розвитку припустимо говорити лише стосовно окремих локальних систем і процесів, бо всякий діалектичний розвиток – це процес зміни просторово-часових якісних систем, які завжди мають початок і кінець.

Таким чином, діалектика є вченням про універсальні зв'язки та розвиток матеріального та духовного світу. Діалектику матеріального світу називають ще об'єктивною, оскільки зміна та розвиток відбуваються тут незалежно від суб'єкта. Діалектику духовного світу називають ще суб'єктивною; вона є похідною від об'єктивної і вимагає гнучкості та змінності понять свідомості – але гнучкості не довільної, а адекватної до змін матеріального світу.

Список використаних джерел:

1. <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12752/>
2. <https://studfile.net/preview/5561992/page:2/>

РЕНЕСАНСНИЙ НЕОПЛАТОНІЗМ ТА НАТУРФІЛОСОФІЯ ПРО СВІТОБУДОВУ

Ренесансний неоплатонізм та натурфілософія відіграли важливу роль у формуванні наукового і філософського світогляду епохи Відродження. Синтез античної спадщини, християнської традиції та нових відкриттів у природознавстві створив платформу для розвитку науки, яка вивчає природу та місце людини у світі. Сучасна наука не могла б існувати без ренесансної натурфілософії, яка заклала основи емпіричних досліджень і обґрунтування єдності світу. Це робить тему актуальною для сучасного філософського аналізу та досліджень історії науки.

Мета дослідження: проаналізувати вплив ренесансного неоплатонізму та натурфілософії на розуміння світобудови в епоху Відродження та їхній внесок у формування сучасного наукового підходу.

Об'єкт дослідження: ренесансний неоплатонізм і натурфілософія як явища філософсько-наукового життя епохи Відродження.

Предмет дослідження: філософські погляди на світобудову, які формувалися в межах ренесансного неоплатонізму і натурфілософії.

Завдання дослідження:

- вивчити основні ідеї ренесансного неоплатонізму щодо єдності світу та природи;
- проаналізувати роль натурфілософії у формуванні наукового підходу до дослідження природи;
- визначити внесок провідних мислителів епохи Відродження в розуміння світобудови;
- дослідити взаємозв'язок між філософськими поглядами на світобудову і розвитком науки епохи Відродження.

Ренесансний неоплатонізм, зокрема в працях Марсіліо Фічіно і Піко делла Мірандоли, відродив античні ідеї Платона і поєднав їх із християнськими уявленнями про світ. Неоплатонізм епохи Відродження базувався на принципах гармонії, єдності і взаємозалежності всіх елементів світобудови. Світ сприймався як організм, який підпорядковується певним законам і порядку. Такий підхід сприяв розвитку натурфілософії – вчення про природу, яке не обмежувалося теоретичними роздумами, а поступово схилялося до емпіричних методів вивчення.

Натурфілософія Відродження мала великий вплив на подальший розвиток науки, зокрема на формування механістичного світогляду. Погляди мислителів, як-от Джордано Бруно і Бернардіно Телезіо, спонукали до глибшого дослідження природи і відмови від догматичних тлумачень природних явищ. Бруно, наприклад, висунув ідею про нескінченність Всесвіту і множинність світів, що пізніше стало передумовою для наукових революцій Нового часу.

Натурфілософи ставили на перше місце єдність і гармонію світу. Вони розглядали людину як мікрокосм, відображення макрокосму, що підкреслювало важливість зв'язку між людиною і природою. Цей зв'язок сприяв виникненню ранніх природничих наук і становленню сучасного наукового методу.

Отже, ренесансний неоплатонізм та натурфілософія відіграли ключову роль у становленні сучасної науки і філософії. Вони надали імпульс для розвитку емпіричних досліджень природи і заклали основи для наукового розуміння світобудови. Завдяки ідеям гармонії, єдності світу і зв'язку людини з природою, мислителі Відродження відкрили нові горизонти у вивченні природи, що залишаються актуальними й сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Бруно Дж. «Про нескінченність Всесвіту та світи»
2. Фічіно М. «Коментарі до Платона»
3. Телезіо Б. «Про природу речей»
4. Йейтс Ф.А. «Герметична традиція в епоху Відродження»
5. Гарбер Д. «Натурфілософія і наука Відродження»

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Поняття про свідомість та її аспекти. Свідомість – це здатність людини усвідомлювати себе, свої емоції, свої дії. Вона формує характер, основу мислення та сприйняття, є фундаментом нашої індивідуальності, діяльності та спілкування. Свідомість відрізняє людину від тварини чи інших живих істот. Дозволяє їй аналізувати себе і інших. Приймати логічні рішення та ставити цілі.

Основними аспектами свідомості є: мислення, пам'ять, самосвідомість, емоції. Свідомість дає змогу людині абстрактно мислити, обдумувати поняття та ідеї. Мислення дозволяє аналізувати, приймати цілком продумані рішення з багатьох важливих тем. Пам'ять це також частина нашої свідомості, завдяки ній ми накопичуємо досвід, зберігаємо у своїй голові важливі моменти, спогади та знання. Завдяки самосвідомості ми усвідомлюємо себе як індивіда. Розуміємо свої потреби, аналізуємо своє місце в суспільстві. Кожна людина має свій, властивий лише їй стиль самосвідомості. І завдяки цьому аспекту людина може розвиватися. Емоції важлива і невід'ємна частина свідомості людини. Американський психолог Пол Екман визначає 6 базових емоцій: радість, сум, страх, злість, подив, огида. Комбінації цих базових емоцій створюють широкий спектр складних емоцій, таких як тривога, співчуття або захоплення. Емоції допомагають нам краще розуміти себе, і будувати стосунки з іншими людьми.

Діяльність – це свідомо активність, цілеспрямована взаємодія людини з навколишнім світом, спрямована на досягнення поставленої мети. Діяльність має соціальний характер, під час діяльності людина задіює фізичну та розумову активність [1]. Діяльність має певну структуру: мотив, мету, дії, операцію і результат.

Людині потрібна внутрішня рушійна сила, щоб спонукати себе до діяльності, ціль яку прагне досягнути, конкретні завдання, методи здійснення дій та підсумок, що має відповідати чи відрізнятися від поставленої мети.

Розрізняють три основні види діяльності – це гра, навчання та праця. У різні періоди життя їхня роль змінюється: у дошкільному віці домінує гра, у шкільному – навчання, а в дорослому – праця.

Діяльність є основою самореалізації завдяки цьому людина розширює свої можливості.

Творчість – це унікальна риса характеру людини, це процес створення нових ідей. Головне в творчості це спосіб розв'язання оригінальних і складних задач. Творчість це мислення, продуктом якого є новий або вдосконалений образ того чи іншого аспекту діяльності [2]. Вона включає в себе: оригінальність та уяву. Уява – внутрішня активність, завдяки якій людина розширює своє бачення, зображає невідоме.

Творчість охоплює різні сфери та має безліч видів: художня, наукова, технічна, соціальна та побутова.

Творчість розкриває потенціал людини та зумовлює успішність у діяльності людини.

Отже, підбиваючи підсумки, можна сказати, що свідомість, діяльність та творчість – це взаємопов'язані аспекти. Разом вони сприяють розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Варій М. В. Загальна психологія – К.: «Центр учбової літератури», 2009. С.718
2. М'ясоїд П. А. Загальна психологія – К.: «Вища школа», 2004. С.310

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА

Сучасне суспільство все більше звертається до роздумів про особисту відповідальність, моральні цінності та самопізнання – центральних тем сократівської філософії. Питання про природу людини, її сенс життя і самопізнання, яке висував Сократ, залишаються надзвичайно актуальними для філософів, психологів та соціологів. Його заклик до «життя, яке досліджується», особливо значущий у наш час, коли люди прагнуть зрозуміти своє місце у світі, що швидко змінюється, а також знайти моральні основи для власного розвитку.

Мета дослідження: проаналізувати філософське вчення Сократа про людину та визначити його вплив на сучасні концепції моральної відповідальності й самопізнання.

Об'єкт дослідження: філософія людини у вченні Сократа, його погляди на мораль, знання та самопізнання.

Предмет дослідження: особливості сократівського підходу до розуміння людини, зокрема концепції «знання як чесноти», діалектичного методу пізнання та моральної відповідальності.

Завдання дослідження:

- вивчити основні джерела та сучасні дослідження філософії Сократа;
- дослідити концепцію «пізнай самого себе» та її значення у сократівській філософії;
- проаналізувати метод діалектики (сократівська іронія) як спосіб самопізнання;
- визначити, яким чином сократівські ідеї залишаються актуальними в сучасній моральній і психологічній думці.

У філософії Сократа люди були центральними і він розглядав людей передусім як моральних істот [5. с. 132]. Оскільки питання життя стало одним із центральних для Сократа, цей підхід отримав назву етичної антропології. Свою мету він бачив у підготовці філософів, здатних жити за моральними принципами та критично оцінювати свої вчинки. Етична антропологія та самопізнання Сократ починав із принципу «Пізнай себе» і стверджував, що пізнання світу можливе лише через пізнання себе, своєї душі та своїх дій [4. с.45]. Це ґрунтувалося на переконанні, що в цьому полягає місія філософії.

Для Сократа філософія збагачує людей, тому, що правильна дія походить від правильного знання, а чесноти можна навчити. У своєму методі він спонукав співрозмовників аналізувати власні переконання, тим самим поступово відкриваючи новий шлях до самопізнання та морального вдосконалення [4. с. 78-79].

Чеснота як знання та об'єктивні моральні норми Сократ ставив під сумнів святість усталених норм і прагнув обґрунтувати мораль за допомогою розуму. Віра в існування об'єктивної істини привела його до висновку, що існують також об'єктивні моральні норми і що різниця між добром і злом є абсолютною, а не відносною [1. с.256-257].

Він вважав, що раціонально обґрунтувавши моральний світогляд, людина може знайти своє справжнє призначення.

Сократівський метод: індукція, іронія та володіння Головною метою сократівського методу було розкрити моральну основу окремих випадків людської поведінки [1. с.55].

Його особливий метод індукції дозволяв виявити спільні риси різних ситуацій і виділити спільні моральні основи вчинку.

Наприклад, Сократ заохочував своїх співрозмовників створювати дефініції (дефініції) на основі індукції з метою зміцнення набутих знань [4. с. 24].

Важливим аспектом цього методу є іронія та іронія, які допомагають виявити протиріччя та створити нові визначення, ближчі до істини. Розвиток сократівської діалектики та суб'єктивної діалектики Сократ прагнув виявити протиріччя у твердженнях, щоб зіткнути різні думки та прийти до нових ідей [2. с. 34-35].

Це стало джерелом розвитку суб'єктивної діалектики, прийнятої пізніше Платоном і Гегелем. Через постійне виявлення протиріч і взаємодію різних позицій Сократу вдається привести філософію до нової форми критичного мислення, в якому пошук істини триває у формі діалогу [1. с. 213].

Отже, моральний погляд Сократа на людство мав великий вплив на подальший розвиток філософії, особливо в галузі етики та антропології. Його підхід до морального міркування, його наголос на цілісності та його метод діалектичного діалогу залишаються актуальними сьогодні, оскільки людство продовжує шукати шляхи до самопізнання та доступу до істини.

Список використаних джерел

1. Платон. «Апологія Сократа». / Платон «Діалоги» – Харків: Фоліо 2022. – 55, 256-257 с.
2. Аристотель. «Нікомахова етика». / Аристотель – Wordsworth Editions 1996. – 34-35 с.
3. Рікардо Фредріго «Історія філософії. Античність та Середньовіччя». / Фредеріго Рікардо– Харків: Фоліо 2021. – 65-67 с.
4. Гуревич П. С. «Сократ і антична філософія». / П.С Гуревич – 24, 45, 78-79 с.
5. Брамбо Р. «Філософи Стародавньої Греції». / Р. Брамбо – 2009 – 132 с.

ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ

Сучасний світ характеризується різноманіттям культурних цінностей та постійними соціальними змінами. Культура є тим фундаментом, який забезпечує розвиток людської особистості та формує систему моральних і духовних цінностей. Особливо важливо дослідити вплив культури на формування людини як творчої істоти, здатної змінювати як своє життя, так і життя суспільства. Це дослідження має на меті вивчити зв'язок між культурними процесами та людинотворчими аспектами, які стимулюють самореалізацію і розвиток людини в соціумі.

Мета дослідження. Проаналізувати роль культури у формуванні особистості, а також дослідити, як культура сприяє людському саморозвитку та творчій реалізації.

Об'єктом дослідження є культура як система цінностей і норм, що впливає на формування особистості.

Предметом дослідження є процес впливу культурних факторів на розвиток особистості.

Завдання дослідження:

- визначити роль культури у формуванні етичних і моральних цінностей;
- дослідити, як культура сприяє самореалізації та творчому розвитку особистості;
- розглянути, яким чином людина, як творець культури, розширює можливості соціального розвитку.

Культура надає людині можливості для самовдосконалення, формуючи її світогляд, етичні цінності та поведінкові норми. Вона є тим фактором, який дозволяє кожній особистості знайти своє місце у суспільстві та адаптуватися до соціальних змін. Завдяки культурі людина вчиться не лише задовольняти власні матеріальні потреби, але й розвивати свої духовні прагнення, стаючи частиною суспільства, що підтримує ідеали гуманізму та солідарності.

Культурні цінності об'єднують людей, допомагаючи їм орієнтуватися в суспільстві. У процесі соціалізації індивід засвоює культурні норми та переконання, які допомагають йому стати повноцінним членом суспільства. Через різні культурні практики, такі як мистецтво, традиції та звичаї, людина може розвивати свій творчий потенціал, знаходити власні сильні сторони та шляхи до самореалізації. Таким чином, культура створює простір для особистісного зростання, стимулюючи людину до інновацій та креативного мислення.

Людинотворча сутність культури проявляється через здатність індивіда не тільки відтворювати культурні зразки, але й створювати нові. Людина є носієм культурних цінностей і одночасно їхнім творцем. Різні форми культурної діяльності, зокрема література, мистецтво, наука, забезпечують передачу знань і цінностей від одного покоління до іншого. Це сприяє прогресу суспільства та робить культуру основним чинником, що впливає на розвиток цивілізації.

Культура формує етичні і моральні засади суспільства, визначаючи, що є добром, а що – злом. Вона встановлює рамки, у межах яких людина здійснює свій життєвий вибір, керуючись цінностями, які прийняті в її соціальному оточенні. У цьому сенсі культура є важливим чинником формування моральної свідомості людини і допомагає їй осмислити свої вчинки.

Отже, культура є вирішальним фактором у формуванні людини як особистості, що здатна до творчої діяльності, самореалізації та соціальної адаптації. Культурні цінності забезпечують можливість кожній людині знайти свій унікальний шлях розвитку та самовираження, а також зробити внесок у розвиток суспільства. Людинотворча сутність культури полягає в її здатності виховувати індивіда, який не тільки приймає соціальні норми, але й активно впливає на культурний прогрес. Таким чином, культура виступає основою для гармонійного розвитку особистості і суспільства.

Список використаних джерел

1. Касьянова Л. С., Глущенко Н. В. Культурна ідентичність в умовах глобалізації: методологічний аспект // *Філософські науки*. 2016. № 5. С. 34–41.
2. Малахова О. В. Людина і культура: сутність взаємовпливу // *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. Т. 24. С. 12–17.
3. Соловей Л. М. Філософія культури: базові концепти та сучасні виклики. – Київ: Дух і літера, 2018. – 360 с.
4. Гончаренко С. І. Естетика і культурологія: людинотворчі аспекти. – Київ: Академія, 2020. – 420 с.
5. Шевченко Н. М. Культурні традиції та їх вплив на розвиток сучасного суспільства // *Сучасні проблеми філософії та соціології*. 2019. № 2. С. 87–93.

РАЦІОНАЛІЗМ РЕНЕ ДЕКАРТА

Актуальність теми. Підкреслити важливість раціоналізму Декарта у розвитку сучасної філософії та його вплив на інші наукові дисципліни. Його ідеї змінили сприйняття знання, істини та природи людського розуму.

Мета: дослідити раціоналістичну філософію Декарта, його методологічні принципи, такі як «Cogito, ergo sum», та їх роль у філософії Нового часу.

Об'єкт дослідження: раціоналізм як напрям філософської думки.

Предмет дослідження: основні ідеї Декарта, включаючи принципи його методу, значення сумніву як «Роздуми про першу філософію» та «Міркування про методи».

Завдання дослідження. Дослідити методологію Декарта, його принципи розуму та сумніву, їхній вплив на західну філософію. Аналіз основних творів, таких як «Роздуми про першу філософію» та «Міркування про метод».

Згідно з Декартом, справжнє знання повинне бути чітким і очевидним, що можна досягти за допомогою критичного сумніву та логічного мислення [1]. Розглянути чотири основні правила методу Декарта, описані у його праці «Міркування про метод». Кожне з цих правил допомагає уникати суб'єктивності й забезпечує основу для побудови достовірного знання [2].

Отже, всебічний аналіз раціоналістичної філософії Декарта та зрозуміти її вплив на подальший розвиток європейської філософської та наукової думки.

Список використаних джерел

1. Декарт Р. Медитації про першу філософію. Це класична робота, де Декарт розкриває основи свого методу і раціоналістичні ідеї.
2. Кенні А. Descartes: A Study of His Philosophy – аналіз філософських принципів і дуалізму Декарта.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ

Українська історія багата на численні події: утиски, війни, конфлікти. Вона переживає постійні взлети і падіння на своєму шляху. Розуміння всіх процесів, які відбувались і відбуваються дотепер, і їх правильна оцінка дає змогу визначити шляхи для подальшого розвитку, укріпити власну національну ідентичність і не повторювати минулих помилок.

Мета дослідження: поглибити знання з історії України. Зрозуміти, які перешкоди стоять на шляху розвитку української культури та національної ідентичності, а також знайти шляхи вирішення цих проблем; дослідити, як історичні події та політичні режими вплинули на розвиток української культури; визначити актуальні проблеми, з якими стикається українська культура в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження: історія і культура українського народу.

Предмет дослідження: події пов'язані з формуванням національної ідентичності історії України, відродження української культури.

Завдання дослідження: простежити еволюцію української національної ідентичності від давніх часів до сьогодення; виявити ключові етапи українського національного відродження та їхні особливості; визначити основні проблеми, з якими стикається українська культура сьогодні

Українська ідентичність – це явище, що формувалося протягом століть під впливом різних історичних, культурних та політичних чинників. Її постійно намагаються знищити, проте вона, як фенікс, знову і знову відроджується із попелу. Свої корені українська ідентичність має в давньоруській культурі, Київській Русі. Проте, подальший розвиток українських земель під владою різних держав – Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської імперії – призводив до постійних спроб асиміляції та заперечення української національності. Незважаючи на всі перешкоди, український народ зберігав свою мову, звичаї та культуру. Важливу роль у формуванні національної свідомості відіграли козацтво, яке стало символом боротьби за волю і незалежність, та українська інтелігенція, яка популяризувала ідеї національного відродження.

Перші спроби відродити українську культуру та самосвідомість з'явилися в Україні наприкінці XVIII та на початку XIX століття. Цей процес був спровокований політичними змінами в Європі та прагненням українців зберегти свою ідентичність в умовах чужоземного панування. Інтелігенція того часу почала збирати фольклор, писати твори українською мовою та досліджувати історію України. Однак, їхні зусилля стикнулися з жорстким опором російської та австрійської влад, які прагнули русифікувати українські землі. Незважаючи на переслідування, українське національне відродження стало важливим етапом у формуванні української нації. Воно заклало основи для подальшої боротьби за незалежність та розвиток української культури.

«Після довгих років Руїни національно-державне відродження України не могло відбутися швидко. Кінець XVIII – початок XIX ст. на Наддніпрянській Україні були позначені майже цілковитим припиненням національного життя. Проте саме тут, на Лівобережній та Слобідській Україні, які територіально ближче знаходилися до Росії, продовжувала жити народна пам'ять про колишню славу козацьку, про Хмельниччину, про народну вольницю – Запорозьку Січ. Навіть у середовищі майже повністю зрусіфікованого новітнього українського панства, синів та онуків колишньої козацької старшини ще не вмерло до кінця усвідомлення своєї національної особистості, збереглося заповітне прагнення до самостійного розвитку, до власної національної держави» [1].

Українська культура, як і будь-яка інша, формувалась під впливом багатьох чинників. Не малу, а можливо і провідну роль довгий час у історії нашої країни грали сусіди, під пануванням яких перебували наші землі. Політика країн-сусідів, щодо українців у всіх була різною, проте мала одну мету – винищити українську свідомість, змусити українців забути власне коріння, асимілювати або нав'язати комплекс меншовартості. Тому різні процеси які відбувались в Україні мали різні назви, але дії були однаковими.

«Були й відверті знущання, коли людей змушували цілувати чоботи цим катам, змушували вигукувати прокльони на адресу України та прославляння на адресу Польської держави та її очільників. Тобто моральне приниження. Було кількадесят випадків згвалтувань, були випадки вбивств. Хоча в інструкції для поліції зазначалося, що зброю не застосовувати, тому що ми маємо справу з умиротворенням, а не з придушенням повстання, щоб не виглядало, що це збройна боротьба. І показник, що загинув лише один вояк із понад двохтисячного контингенту, який брав участь у цій акції, говорить, що українці не чинили спротиву» [2].

Проблема ідентичності для багатьох країн, у тому числі і для України, має ще один вимір посткомуністичний, теоретико-методологічний. У марксистсько-ленінському суспільствознавстві ідентичність людини жорстко детермінувалась його класовою приналежністю, її об'єктивними характеристиками та не потребувала її свідомого самовизначення. На противагу цьому для багатьох дослідників поняття ідентичності стало універсальною пояснювальною парадигмою всіх сучасних суспільних явищ і процесів, що замінила класовий підхід радянського суспільствознавства [3].

Русифікація, політика «єдиного народу» та колективізація – це три ключові інструменти, які використовувалися для того, щоб зламати український дух і підкорити нашу націю. Русифікація – це цілеспрямована політика, спрямована на те, щоб замінити українську мову, культуру та звичаї російськими. Заборонялися українські школи, видавництва, а діячі культури зазнавали жорстоких репресій. Політика

«єдиного народу» доповнювала русифікацію, стверджуючи, що всі народи СРСР – це єдина радянська нація, позбавлена будь-яких національних особливостей. Колективізація, у свою чергу, стала причиною Голодомору – геноциду українського народу, який мав на меті зламати опір селян і підкорити їх радянській владі. Ця політика мала руйнівні наслідки для української ідентичності. Втрата мови, заборона культури, переслідування інтелігенції та переписування історії – все це було спрямовано на те, щоб знищити нашу самосвідомість і перетворити нас на безлику масу. Багато українців були змушені відмовитися від своєї мови, звичаїв і традицій, щоб вижити. Інші ж гинули, відстоюючи своє право на існування.

Сучасна Україна – це країна, яка переживає складний і водночас надзвичайно важливий період своєї історії. Повномасштабна війна з Росією стала черговим випробуванням на міцність для нашої державності та національної ідентичності. Водночас, вона стала потужним каталізатором процесів відродження та розвитку. Однак, на шляху до нової доби Україна стикається з низкою серйозних проблем.

«Перше і головне, що ми зрозуміли – свою окремішність від росіян. Те саме класичне протиставлення «ми – вони». Ми почали відчувати потребу формування, розвитку та збереження української національної ідентичності, як вирішальної складової національної стійкості у нашому швидкоплинному світі, де культури і традиції постійно розвиваються, а також де, на величезне здивування і на превеликий жаль, можливі війни на знищення однієї нації іншою» [4].

Отже, історія української ідентичності є феноменом і прикладом для будь-якої нації, адже незважаючи на жорстокий опір і перешкоди, вона знаходила змогу відновитися і сяяти ще більше ніж до цього. Проте іншим феноменом є те, чому при такій ревній любові до нашої країни ми постійно зазнаємо спроб придушення нашої нації. Оглядаючись назад на історію України, ми бачимо скільки травм нанесені на ідентичність нашої держави. За такої жорсткої політики придушення і численних спроб асиміляції нашого народу і культури, не дивно, що українцям притаманний комплекс меншовартості і схильність «стелитись» під іншу культуру. Проте кожен свідомий українець зараз повинен взяти на себе відповідальність. Так! Ми маємо право на своє минуле, але воно не обов'язково повинне впливати на наше майбутнє. Україна зараз – сильна і незалежна держава, і завдання кожного з нас, говорити про те, що було заборонено вимовляти віками, гордо нести національність українець і більше ніколи не допускати тих подій, що супроводжували нас у минулому.

Список використаних джерел

1. <http://litopys.org.ua/salto/salt05.htm>
2. <https://www.radiosvoboda.org/a/30848636.html>
3. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-09/Ident-62307.pdf>
4. [568987_natsionalna_identichnist_yak.html](#)

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Актуальність теми. Дослідження специфіки формування українського менталітету є надзвичайно актуальним у сучасних умовах, коли Україна проходить важливі етапи національної самоідентифікації, соціальних змін та інтеграції в європейське і світове співтовариство. Глибоке розуміння особливостей українського менталітету дозволяє осмислити і зберегти культурну ідентичність, розвивати національну свідомість і об'єднувати українське суспільство на ґрунті спільних цінностей та історичного досвіду.

Мета дослідження: всебічний аналіз і виявлення особливостей формування українського менталітету, зокрема тих факторів, які вплинули на його становлення та розвиток.

Завдання: визначити культурні та соціальні чинники, що вплинули на його становлення.

Об'єкт дослідження: український менталітет як сукупність характерних рис, цінностей, поведінкових моделей та світоглядних особливостей, сформованих під впливом історичних, культурних та соціальних факторів.

Предмет дослідження: специфічні чинники та умови, що вплинули на формування українського менталітету, а також ключові риси, які відрізняють його від інших національних менталітетів.

Менталітет – це манера мислення, його склад, його особливості, його своєрідність, тобто це емоційні орієнтації, колективна психологія, спосіб мислення і людини, і у даному випадку, нації. Можна визначити цей феномен і дещо по-іншому: менталітет є психічним складом розуму, душевним складом, напрямком думок, способом думок або характером роздумів, духовним світом, які відрізняють його з-поміж інших народів. Іншими словами – це душа, серце і розум народу.

Вивчення особливостей українського менталітету, його основних характеристик привертає до себе особливу увагу і потребує детального дослідження на даному етапі розвитку незалежної України. В першу чергу, це пов'язано з тим, що, звільнившись від залежності, Україна та її нація опинилися перед вибором власної стратегії поступу, який вже здійснили багато країн Західної Європи. Відповідь на запитання, чому економічний, політичний, соціальний та культурно-побутовий розвиток держав світу відбувається порізно і різними темпами, криється, можливо, у відмінності менталітетів їх народів. При всій неповторності різних історичних етапів розвитку духовності нашого народу вони мають внутрішній зв'язок і логіку взаємопереходів [1].

Ментальність дозволяє говорити про національну культуру як про послідовний історичний процес, яка (культура) обновляється, розгортається у часі, але ніколи не зникає, доки існує народ. Ментальність народу укорінена у вихідні умови його життя та виходить із межових факторів його буття як певного соціуму. Ментальність існує доти, доки існує народ як цілісний історичний суб'єкт, який займає своє особливе місце у загальній картині розвитку людства. Ментальний світ людини має певну сукупність архетипічних структур. Ці структури є або природженими для людської психіки (як універсалії мови, наприклад), або виступають як універсальні схеми символізації всього суцього на зразок певних завжди істинних формул. Такі ментальні структури (й духовність народу в цілому) не виникають заново з кожною природною або соціальною подією, вони постійно відтворюються, виступають як цілісність, яка увесь час розгортається в самій собі, зберігаючи себе як ціле. Фактори формування української національної ментальності сьогодні є актуальною проблемою соціально-філософських розвідок вітчизняних науковців. Зокрема, з погляду онтології [3].

Ментальність українського народу формувалася під впливом складних історичних обставин. Основну роль відіграло геополітичне розташування України на перехресті історичних шляхів зі Сходу на Захід і з Півночі на Південь. Ця обставина обумовила химерне поєднання у світогляді українця західної (активно-раціоналістичної, індивідуалістичної, матеріалістичної) та східної (пасивно-споглядальної, спрямованої на вищі істини) ментальності. Так, наприклад, сучасний українець, як західнянин, високо поціновує досягнення науки та техніки, але водночас для нього важливо, щоб вони використовувалися задля гуманістичних цілей [2].

Отже, дослідження специфіки формування українського менталітету показало, що на його становлення вплинули численні історичні, культурні та соціальні фактори, які формували цінності, світогляд та поведінкові особливості українців. Серед визначальних рис українського менталітету виділяються прагнення до свободи, колективізм, глибокий зв'язок із землею та природою, а також духовність і повага до традицій. Український менталітет, хоч і залишається стійким, зазнає змін під впливом сучасних глобалізаційних процесів та суспільно-політичних трансформацій. Важливим завданням сьогодення є збереження національної ідентичності через розвиток освіти, культурні ініціативи та підтримку національних цінностей. Це дозволить зберегти унікальність українського менталітету та забезпечити його розвиток у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Лозко Г. Етнологія України: Філософсько-теоретичний та етнорелігієзнавчий аспект. К.: Артек, 2004. – С.6-107.
2. Степико М.Т. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (філософсько-методологічний аналіз). К.: Товариство Знання, КОО, 1998. – 251с.
3. Проблеми теорії ментальності / Ін-т філософії НАНУ. – К.: Наукова думка, 2006.

ЛЮДИНА В ПОШУКУ БУТТЯ ТА СЕНСУ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Проблема пошуку сенсу життя супроводжує людство з найдавніших часів. Сучасне суспільство, яке стикається з викликами індивідуалізації, глобалізації та відчуження, породжує особливі умови для переосмислення цієї теми. Людина прагне знайти відповіді на питання про своє призначення, місце у світі та взаємозв'язок із суспільством. Пошук сенсу буття є центральним елементом для самореалізації, духовного зростання та досягнення гармонії з навколишнім світом. Тема актуальна для сучасних досліджень, оскільки сприяє глибшому розумінню людської природи та стимулює соціальний прогрес.

Мета дослідження: дослідити, як відбувається пошук сенсу життя у людини, які чинники на нього впливають та як він сприяє особистісному розвитку.

Об'єкт дослідження: людина як суб'єкт у процесі пошуку сенсу життя.

Предмет дослідження: психологічні, філософські та соціальні чинники, які впливають на процес пошуку сенсу буття.

Пошук сенсу життя тісно пов'язаний із процесом самопізнання. Людина прагне зрозуміти, хто вона є, які її сильні сторони та що її відрізняє від інших. Самопізнання є першим кроком до самореалізації – реалізації свого потенціалу та здібностей. Психологи зазначають, що лише той, хто знає свої цілі, цінності та прагнення, здатний досягти внутрішнього спокою та відчуття сенсу буття.

Самореалізація є важливою складовою цього процесу: реалізуючи свої цілі, людина розвиває впевненість у собі, задоволеність життям і власною діяльністю. В умовах сучасного світу важливо, щоб людина мала можливість обирати і самостійно визначати свою діяльність, що сприяє відчуттю власної значущості.

Соціальні інститути, як-от сім'я, школа, культура, а також релігійні та філософські вчення, суттєво впливають на формування сенсу життя людини. З одного боку, вони створюють основу для формування особистісних цінностей, з іншого – допомагають визначити, що є важливим у житті.

У контексті суспільного розвитку ціннісні орієнтири можуть змінюватися. Так, сучасні соціальні і культурні зміни приводять до того, що багато людей ставлять у центр уваги матеріальний добробут, кар'єрний ріст або індивідуальні досягнення. Водночас все більше людей звертаються до особистісного розвитку, духовності та пошуку внутрішнього спокою, що є віддзеркаленням кризи традиційних цінностей.

Духовний розвиток є важливим аспектом у пошуку сенсу життя. Він передбачає глибоке самопізнання, відсторонення від матеріальних цінностей та прагнення до гармонії з собою та світом. Багато філософів і психологів підкреслюють, що лише через духовне зростання людина може досягти справжньої задоволеності.

Індивідуальні цінності відіграють ключову роль у формуванні сенсу буття. Для одних людей сенс полягає в служінні іншим, для інших – у створенні та розвитку сім'ї, а хтось знаходить його в професійних досягненнях. Визначення власних цінностей допомагає людині не втрачати орієнтирів у житті, приймати обдумані рішення та сприяти своєму внутрішньому розвитку.

Екзистенціальні кризи, зокрема кризи середнього віку, втрати або значні зміни, можуть підштовхнути людину до переосмислення свого життя та пошуку нових сенсів. Під час таких криз людина відчуває втрату стабільності, з'являються питання про цінність і мету існування. Це стимулює до пошуку нових смислів, перегляду особистих пріоритетів, які можуть призвести до глибокого внутрішнього перетворення.

Культура та медіа активно формують уявлення людей про щастя, успіх та сенс життя. Сучасна медіакультура часто нав'язує певні ідеали, зокрема матеріальний добробут, кар'єрний успіх чи популярність. Це може спотворювати уявлення про сенс життя, спрямовуючи увагу на зовнішні цілі, що інколи призводить до розчарування.

Водночас існує і зворотний тренд – популяризація теми усвідомленого життя, важливості психічного здоров'я, турботи про природу. Вплив культурних трендів на пошук сенсу життя важко переоцінити, адже вони створюють основу для формування цінностей і пріоритетів.

Отже, пошук сенсу життя є багатовимірним процесом, що охоплює самопізнання, самореалізацію, духовний розвиток і вплив соціальних умов. Кожна особистість проходить цей процес по-своєму, залежно від внутрішніх переконань і зовнішніх чинників. В умовах сучасного суспільства можливість знайти сенс життя значно залежить від соціальних умов: доступу до освіти, культурного розвитку, можливостей для самореалізації. Людина є головним суб'єктом цього пошуку, і саме здатність до самоусвідомлення та прийняття обдуманих рішень є запорукою досягнення гармонії із собою та світом.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва Л. В. Ціннісні орієнтації сучасної людини / Л. В. Афанасьєва // Науково-практичний журнал «Філософія сучасності». 2019. №25. С. 7-13.
2. Базалук О. Пошук сенсу життя в контексті філософії освіти / О. Базалук // Освіта і культура. 2011. Т.14. №2/3. С. 51-56.
3. Олексенко Р. І. Психологічні аспекти пошуку сенсу життя / Р. І. Олексенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. 2013. Т. 22, вип. 23(5). С. 80-85.

4. Воронкова В. Г. Проблеми ідентичності і сенсу життя / В. Г. Воронкова // Психологія особистості. 2010. Вип.11. С. 100-110.
5. Скринник З. Взаємозв'язок між сенсом життя та духовними цінностями / З. Скринник // Вісник Львівського університету. Філософські науки. 2008. Вип.12. С. 90-95.

ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Тема «Людина – найвища цінність суспільства» є надзвичайно актуальною в сучасному світі, яка стикається з численними викликами: від соціальної нерівності та порушення прав людини до глобальних загроз, таких як війни, економічні кризи та екологічні катастрофи. У цих умовах принципи гуманізму, визнання цінності кожної особи та її прав виходять на перший план, оскільки вони є основою для побудови стійкого, справедливого та гармонійного. Сьогодні, коли права та свободи людини нерідко руйнуються, а економічні та політичні інтереси ставляться вище за добробут людей, особливо важливо переосмислити значення людини як найвищої цінності. Відповідно до цього принципу кожен член суспільства має рівень права на гідність, свободу та самореалізацію, і саме держава та суспільні інституції повинні гарантувати захист цих прав. Крім того, зважаючи на глобалізацію, розвиток новітніх технологій і соціальні трансформації, питання збереження особистих прав та інтересів, захист приватного життя та забезпечення гідних умов для розвитку людини набувають нової важливості. Водночас для побудови демократичного суспільства необхідне глибоке розуміння того, що кожна особа несе відповідальність за збереження загальнолюдських цінностей та сприяння добробуту суспільства.

Мета дослідження: аналіз важливості визнання людини як найвищої цінності, вивчення проблем, які перешкоджають реалізації цього принципу, та формулювання рекомендацій для створення умов, для яких суспільні інститути та громадські цінності будуть орієнтовані на захист прав, свободи і гідності кожної особи.

Це дослідження також прагне розкрити роль людських прав, етики та гуманістичних цінностей у сучасному суспільстві, яке стикається з численними глобальними та локальними викликами, що впливають на добробут людини.

Предмет дослідження: проблеми та умови реалізації принципу «Людина – найвища цінність суспільства» в сучасних соціальних, політичних та культурних умовах. Дослідження зосереджується на питаннях утримання прав і свобод людини, захисту її гідності, а також на ролі державних і громадських інституцій у забезпеченні цих цінностей. Особлива увага приділяється аналізу перешкод, що сприяють на шляху до повного визнання людської цінності, та визначенню шляхів побудови суспільства, орієнтованих на повагу до кожної особистості.

Дослідження, присвячені принципу «людина-найвища цінність суспільства», виявляють безліч проблем в його застосуванні в сучасному світі. Зосередившись на захисті прав і свобод людини, захисті людської гідності та ролі держави та державних інституцій, ми стикаємося з широким спектром проблем, які перешкоджають повному визнанню людських цінностей.

Завдання дослідження: Тема «людина як найвища цінність» залишається актуальною, оскільки розвиток сучасного суспільства напряду залежить від того, як воно ставиться до кожного свого члена. У глобалізованому світі де все більшої ваги набувають права людини, соціальна рівність та справедливість, поширюється ідея, що людина – не засіб для досягнення економічних чи політичних цілей, а головна цінність, за рахунок якої формується суспільство. Ця ідея стає особливо важливою в умовах кризи, війни чи порушення прав і свобод, коли в першу чергу виходять захист людської гідності, життя та благополуччя. В античній філософії цінність людини часто визначалася через її роль у суспільстві та зв'язку з моральними чеснотами. Сократ закликав «пізнати самого себе», а Платон і Арістотель обґрунтовували цінність людської душі та її доброчесності. Арістотель вважав людину «політичною істотою», яка реалізує свою цінність у суспільному житті, хоча багато прав і можливостей тоді надавалися залежно статусу. Цінність людини в період Середньовіччя визначалася в рамках релігії. Християнська філософія, зокрема твори Фомі Аквінського, вбачала людину як божественне творіння, що має душу і відповідальність перед Богом. Це зробило життя кожної людини священним, хоча на практиці статус і право значною мірою залежали від соціальної ієрархії. Гуманістичні ідеї епохи Відродження, такі як твори Піко делла Мірандоли, поставили людину в центрі всесвіту. Цей період підкреслював унікальність кожної людини та її здатність до творчості і розвитку, розширюючи виявлення про особистісні права і свободи. XVIII століття стало епохою, коли ідея цінності людини набула нових значень. Іммануїл Кант, наприклад, наголошував, що людина – це самоціль, а не засіб для досягнення будь-яких цілей. Він підкреслював автономію особистості та її моральну свободу, а Жан-Жак Руссо розвинув ідею суспільного договору, де цінність людини та її права повинні бути захищені державою. У XX столітті правознавство почало закріплювати основоположні права і свободи людини на міжнародному рівні. Після жаків двох світових воєн і тоталітарних режимів людство прийшло до усвідомлення необхідності захисту прав кожної людини. Це призвело до прийняття в 1948 році Загальної декларації прав людини, яка встановила, що кожна людина має невід'ємні права, незалежно від раси, держави, мови, релігії чи інших ознак. У демократичних країнах людина стала основоположним принципом конституційного права. Наприклад, Конституція України в статті 3 проголошує, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Це підтверджує, що захист і забезпечення прав людини є головною платою держави. У сучасній соціології людина розглядає як унікальну особистість, яка водночас є частиною суспільства, піддається впливу культурних і соціальних норм. Соціологи, такі як Еміль Дюркгайм, досліджували вплив суспільних структур на людину, досліджуючи, як особистість може і в суспільстві інтегруватися без втрати власної ідентичності. Соціологи сьогодення, такі як Рональд Інглхарт, вивчають зміни цінностей у суспільствах і наголошують, що в розвинутих країнах все більше значення набувають постматеріальні цінності, як-от свобода, самовираження і якість життя. В

Україні також актуальне питання захисту прав, гідності та рівності, особливо в умовах боротьби за незалежність і захисту своєї ідентичності.

Таким чином, через філософію, правознавство та соціологію впродовж історії розвивалося явлення про людину як найвищу цінність. Ця ідея трансформувалася, підходячи під реалії кожної епохи, але зберегла своє центральне значення, ставши наріжним каменем сучасних демократичних і гуманістичних принципів. Проведені дослідження підтверджують, що тема «людина – найвища цінність суспільства» дуже актуальна в сучасному світі, повному труднощів. Історичний аналіз показує, як протягом століть розуміння людських цінностей трансформувалося з релігійних на гуманістичні та правові концепції. Сьогодні, в умовах глобалізації і швидких соціальних перетворень, ця проблема стала ще більш гострою. Принцип «людина – найвища цінність» є основою побудови справедливого і демократичного суспільства. Це вимагає поваги до прав і свобод усіх людей, незалежно від їх походження, поглядів чи інших характеристик. Реалізація цього принципу стикається з багатьма перешкодами: соціальною нерівністю, дискримінацією, порушеннями прав людини, політичними конфліктами, економічними кризами та екологічними проблемами.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва Л. В. Ціннісні орієнтації сучасної людини / Л. В. Афанасьєва // Науково-практичний журнал «Філософія сучасності». 2019. №25. С. 7-13.
2. Базалук О. Пошук сенсу життя в контексті філософії освіти / О. Базалук // Освіта і культура. 2011. Т.14. №2/3. С. 51-56.
3. Олексенко Р. І. Психологічні аспекти пошуку сенсу життя / Р. І. Олексенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. 2013. Т. 22, вип. 23(5). С. 80-85.

ОСНОВНІ ЗАКони ДІАЛЕКТИКИ

Актуальність теми дослідження: людей багато, і в кожного є своя думка. Через це між ними виникають непорозуміння та суперечки. Діалектика ж являє собою вміння знаходити істину під час дискусії у людей, що мають різні погляди. Саме тому дана тема буде актуальною завжди.

Мета: дослідити як діалектика впливає на людину та її свідомість. **Об'єкт дослідження:** діалектика та її закони.

Предмет дослідження: діалектика, закони діалектики, її прояви в нашому житті.

Завдання дослідження: проаналізувати роль діалектики в нашому житті, її суть та закони.

Діалектика – це філософська теорія, що досліджує розвиток думки, явищ та процесів у природі і суспільстві. Основні закони діалектики, сформульовані ще в працях Гегеля і потім розвинені марксистською філософією, включають закон єдності та боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін в якісні, а також закон заперечення заперечення.

Діалектика є системою знань, що досліджує універсальні зв'язки між сутностями та їх розвитком. В історії філософії можна виокремити три ключові форми діалектики: античну, діалектику німецького класичного ідеалізму та матеріалістичну діалектику.

В матеріалістичній діалектиці є три основних закони, вони виражають суть руху та розвиток світу.

1 Закон єдності і боротьби протилежностей. Всі явища мають два взаємопротилежні елементи, які перебувають в стані боротьби. Якщо одне з них відсутнє, то предмет або явище припиняє існування, тому що порушився баланс. Прикладом закону єдності і боротьби протилежностей може слугувати розвиток суспільства. Наприклад, соціальні зміни часто відбуваються внаслідок протиріч між різними класами або групами населення. Єдність і боротьба ведуть до змін у суспільстві, формуючи нові соціальні структури і цінності.

Основні моменти закону:

Єдність протилежностей: Протилежні сили або тенденції не просто існують окремо, а взаємодіють, породжуючи нові якості. Це відображає принцип, що в розвитку завжди є певна єдність.

Боротьба протилежностей: Суперечності між цими протилежностями призводять до змін і розвитку. Боротьба між ними створює динаміку, що веде до змін у системі.

Розвиток через суперечності: Зміни, які виникають внаслідок боротьби протилежностей, є рушійною силою розвитку, що дозволяє системам еволюціонувати і адаптуватися.

2 Закон переходу кількісних змін у якісні. Об'єкт накопичує в собі певну кількість змін, в результаті чого вони забезпечують перетворення даного предмету на інший. Прикладом до даного закону може слугувати зміна агрегатного стану води: протягом нагрівання вода накопичує в собі теплоту, і з часом вона перетворюється на пару.

Основні аспекти цього закону:

Кількісні зміни – це поступові, непомітні зміни, які відбуваються в системі. Наприклад, поступове збільшення температури води.

Якісні зміни – це раптові, суттєві зміни, які виникають у результаті накопичення кількісних змін. Наприклад, коли вода нагрівається до 100 градусів за Цельсієм, вона переходить у стан пару.

Критичні точки – перехід від кількісних до якісних змін відбувається у певний момент, коли накопичення кількісних змін досягає критичної межі.

Циклічність розвитку – цей закон також відображає циклічний характер розвитку: після якісного стрибка система може знову зазнати кількісних змін, і так далі.

3 Закон заперечення заперечення. В цьому законі йдеться про безперервний розвиток, який виникає внаслідок заперечення попереднього.

Діалектика трактує заперечення не як втручання зовнішньої сили, а як самозаперечення, що означає перехід явища в його протилежність. У цьому процесі заперечне і те, що заперечує, є складовими однієї суперечності. Прикладом закону заперечення заперечення може бути кар'єрний розвиток: спочатку людина може почати свою кар'єру на початковій позиції, будучи звичайним працівником. Після набуття досвіду і нових навичок, вона може отримати підвищення або перейти на більш відповідальну посаду. Це друге заперечення, яке «заперечує» її попередній статус.

Основні аспекти цього закону:

Теза – це початкова стадія або початкова ідея, яка визначає певний стан або систему.

Антитеза – це заперечення або протилежна ідея, яка виникає внаслідок внутрішніх суперечностей у тезі. Антитеза викликає конфлікт, що призводить до змін.

Синтез – це новий стан, який виникає в результаті боротьби між тезою та антитезою. Синтез містить елементи обох попередніх стадій, але на вищому, більш розвиненому рівні. Синтез стає новою тезою, і процес може повторюватися, що веде до безперервного розвитку і прогресу.

Таким чином, основні закони діалектики становлять важливу теоретичну основу для розуміння динаміки розвитку в природі і суспільстві. Вони допомагають зрозуміти, як конфлікти, накопичення змін і взаємодія ідей призводять до еволюції і прогресу. Цей філософський підхід надає нам ключі для аналізу складних процесів, що відбуваються в нашому житті, і дозволяє глибше усвідомлювати зміни, які формують наше суспільство.

Основні закони діалектики мають вагомий вплив на людське суспільство, формуючи його розвиток, соціальні структури та культурні цінності. Через конфлікт і взаємодію протилежностей, накопичення змін та циклічний розвиток, людство продовжує еволюціонувати, шукаючи нові форми організації і співіснування. Розуміння цих законів допомагає нам усвідомлювати, що суспільство – це динамічний організм, який постійно змінюється і адаптується.

Список використаних джерел

1. Махум Zosym, Три закони діалектики, 2023.
2. Філософія. Закон заперечення заперечення. URL: http://megalib.com.ua/content/4693_31_Zakon_zaperechennya_zaperechennya.html
3. Закон взаємо переходу кількісних і якісних змін і їх співвідношення з іншими законами діалектики URL: <https://studies.in.ua/shpora-filosofy/649-58-zakon-vzayemo-perehodu-klksnih-yaksnih-zmn-yih-spvvdnoshennya-z-nshimi-zakonami-dalektiki.html>
4. Закон єдності і боротьби протилежностей і його співвідношення з іншими законами діалектики URL: https://studies.in.ua/shpora-filosofy/650-59-zakon-yednost-borotbi-protilezhnosteyyogo-spvvdnoshennya-z-nshimi-zakonami-dalektiki.html__

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Актуальність цієї теми полягає в тому, що вона постійно зачіпає важливі питання, які хвилюють людство. У сучасному світі, де швидкі зміни, технологічний прогрес і соціальні виклики є нормою, люди стикаються з новими формами екзистенційної кризи. Питання сенсу життя, морального вибору та соціальної справедливості стають все більш важливими. Вивчення цих питань допомагає нам зрозуміти не лише досвід окремих людей, але й колективні виклики, з якими стикається суспільство. Це сприяє розвитку філософських, психологічних і соціальних концепцій та допомагає знайти шляхи для покращення якості життя і соціальної гармонії.

Мета дослідження – виявити причини і наслідки цих проблем та запропонувати можливі шляхи їх подолання. Важливою метою є також сприяння розвитку критичного мислення та емоційної обізнаності, що дозволить людям краще зрозуміти себе та своє місце у світі.

Об'єкт дослідження: різні аспекти людського існування, що впливають на формування особистості та соціальну взаємодію.

Предмет дослідження: це аналіз фундаментальних аспектів людського буття, які заважають повноцінно розвиватися, самореалізовуватися та знаходити сенс життя.

Одне з центральних **завдань** – визначити природу самої проблеми, тобто зрозуміти, чому людське існування характеризується конфліктністю, парадоксальністю і складністю [6, с. 272]. Це передбачає вивчення фундаментальних питань, які переслідують людину протягом усього її життя і спонукають її глибше замислитися над своїм місцем у світі, своїми цінностями і метою свого існування. Вона також розкриває ідеї та парадокси, які переслідують людей сьогодні, коли вони намагаються знайти стабільність у мінливому світі. У фокусі дослідження – спроба зрозуміти, як люди переживають дуальність існування – прагнуть стабільності та безпеки, але водночас стикаються з неминучими реаліями змін, невизначеності та обмежень. Завдання полягає в тому, щоб визначити, як ці фактори формують внутрішні конфлікти людей, як вони стимулюють і, навпаки, гальмують їхній особистісний розвиток. Іншим важливим аспектом є вивчення того, як люди шукають шляхи подолання самотності і водночас прагнуть зв'язків з іншими, що створює напругу між особистими та колективними цінностями [2, с.206]. Це дослідження, які аналізують, як збалансувати прагнення до незалежності з потребою належати до соціальної групи, і як людина визначає свою ідентичність через приналежність до певної спільноти або вихід з неї.

Цікавою є робота з вивчення ролі мови та символів у процесі розуміння життя, оскільки вони слугують інструментами для вираження внутрішніх станів та обміну досвідом з іншими. Мова допомагає створювати спільний смисловий простір, але також може бути джерелом непорозуміння і розділення [3, с.368].

Дослідження має на меті зрозуміти, як люди змушені пристосовуватися до нових обставин або переосмислювати свій підхід до життя, щоб знайти своє місце у світі, що стрімко змінюється. Це дослідження має на меті розкрити суть таких екзистенційних питань, як сенс життя, природа свободи та обов'язку, визнання скінченності та обмеженості часу [5, с.540].

Особлива увага приділяється екзистенційній тривозі та відчуттю абсурду, які часто виникають через неможливість однозначного вирішення фундаментальних питань буття. Аналізуючи ці явища, можна зрозуміти, як такі стани впливають на життя людини, її вибір, стосунки, відчуття власної цінності чи, навпаки, відчуження у світі. Іншим важливим завданням є вивчення впливу соціокультурного середовища на формування уявлень про людське існування, його можливості та обмеження. Це передбачає аналіз того, як соціальні норми, культурні цінності та очікування впливають на людину, підтримують чи, навпаки, ускладнюють її прагнення до самореалізації [1, с.144]. З одного боку, свобода надає можливості для самовизначення, а з іншого – створює нові тягарі та викликає тривогу, а також дослідити варіанти подолання екзистенційних криз та віднаходження гармонії між внутрішніми прагненнями та реальними умовами існування. Це включає аналіз філософських та психологічних підходів, які пропонують шляхи розуміння або подолання абсурдності та тривоги через прийняття реальності життя, віднайдення автентичності, звернення до творчості або формування власного сенсу життя [8, с.288].

Розглядаючи ці концепції, дослідження показує, як різні мислителі бачать можливість подолання або примирення з проблематичністю існування, а також пропонує різні засоби, за допомогою яких людина може досягти гармонії та цілісності. Важливо також дослідити роль міжособистісних стосунків у формуванні проблемного характеру існування, включаючи питання залежності, взаємодії та соціальної підтримки. Людське існування значною мірою визначається зв'язками з іншими, які можуть бути джерелом сили та підтримки, але також і джерелом подальших конфліктів, розчарувань та очікувань [4, с.384].

Вивчаючи ці аспекти, можна виявити, як стосунки та соціальні зв'язки впливають на самосприйняття та переживання індивідуальних екзистенційних проблем. Іншим важливим завданням є аналіз феномену ідентичності, який формується в процесі вирішення внутрішніх конфліктів і відповідей на фундаментальні питання існування. Ідентичність включає в себе уявлення про те, ким людина є у власних очах і як вона ставиться до суспільства, культури та етичних цінностей. Формування ідентичності може проходити через кризову фазу, коли люди змушені переоцінювати свої пріоритети та цінності [7, с.360].

Отже, людське існування – це складний і суперечливий процес, який характеризується пошуком сенсу, тривогою та необхідністю балансувати між індивідуальними прагненнями та соціальними вимогами. Проблемність існування не лише спричиняє внутрішні конфлікти, але й відкриває можливості для самопізнання та особистісного

зростання. Як наслідок, виклики, з якими ми стикаємося, допомагають нам віднайти сенс у мінливому світі та дають можливість шукати автентичність і нові життєві шляхи.

Список використаних джерел

1. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм є гуманізмом / Ж.-П. Сартр. – Київ: Основи, 1994. – 144 с.
2. Камю А. Міф про Сізіфа / А. Камю. – Київ: Дніпро, 1995. – 206 с.
3. Фромм Е. Мати або бути? / Е. Фромм. – Київ: Клуб сімейного дозвілля, 2007. – 368 с.
4. Ніцше Ф. Так говорив Заратустра / Ф. Ніцше. – Київ: Основи, 1993. – 384 с.
5. Гайдегер М. Буття і час / М. Гайдегер. – Київ: Дух і літера, 2010. – 540 с.
6. Бубер М. Я і Ти / М. Бубер. – Київ: Дніпро, 1998. – 272 с.
7. Ясперс К. Філософія / К. Ясперс. – Київ: Основи, 1994. – 360 с.
8. Ролло М. Людська природа: відокремлення і єдність / М. Ролло. – Київ: Видавництво Жовта преса, 2011. – 288 с.

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Як ви вважаєте, подібне питання може постати лише перед особливими, обраними людьми? Рано чи пізно питання про сенс життя постає перед кожною людиною.

Коли може виникнути? Філософи вважають, що у хвилини усвідомлення безглуздості вчинків чи хвилини усвідомлення кінцівки свого існування.

Будь-яка людина, задумавшись про те, що життя кінцеве, що в порівнянні з вічністю тривалість його існування незначна, логічно приходить до питання: «А навіщо?» [3].

Чи можна знайти універсальний сенс життя всіх часів, народів? Ні, оскільки поряд із загальнолюдськими істинами, це питання включає щось специфічне – сподівання людей кожної доби.

То з яких чинників складається розуміння сенсу життя? До визначення сенсу життя є різні підходи, які лежать в основі тієї чи іншої концепції. Різні напрямки мали різні показники існування:

Декарт: «Я думаю, отже, я існую».

Берклі: «Існувати означає бути сприйманим».

Мен де Біран: «Хочу, отже, існую».

Камю: «Бунтую, отже, існую».

Ці висловлювання демонструють багату палітру відтінків людської інтенції, спрямованої розуміння сенсу життя. Людина виявляється проблемою для самої себе.

Концепції сенсу життя:

- Гедонізм (жити – значить, насолоджуватися).

- Евдемонізм (життя – прагнення щастя).

- Утилітаризм (жити – отримувати з усього користь) [2].

Ці концепції не виходять за межі індивідуального існування. Соціоцентрична концепція (сенс життя в ідеї служіння людям, суспільству).

А яка концепція може бути поза часом, поза епохою та перевірена століттями?

- релігійна (у кожній людини є призначення з боку вищої інстанції, і сенс життя в його бутті, як здійснення планів вищого початку).

Сенс життя – це вибір кожної окремої людини. Це самостійний усвідомлений вибір тих цінностей, які є актуальними для людини. Є ще одна концепція. У її витоків стоїть Шопенгауер (виступ учня про особистість А. Шопенгауера).

Життя позбавлене сенсу, абсурдне. Абсурдно, що ми народжуємось, абсурдно, що ми вмираємо. Сенс життя – поза життям.

Проблема сенсу людського існування набуває сьогодні особливої гостроти та напруженості. Зазнали краху надії на цілком гармонійний розвиток, гідне існування та всебічну реалізацію здібностей.

Різне майнове розмежування, економічне існування за межею бідності, що викликає нерівність права і свободи, війна щодня стикає кожної людини з проблемою соціального та особистісного вибору.

Рішення проблеми сенсу життя в соціально-психологічному аспекті пропонує В. Франк, призначаючи найважливішу роль у вивченні цієї проблеми суб'єктові, що прагне до пошуку й реалізації змісту свого існування. Прихильники матеріалістичних уявлень вважають, що розвиток людини й людства визначається їхньою внутрішньою логікою саморозвитку. Призначення людини не має нічого загального з якимсь світовим розумом, абсолютом або богом. У матеріалістичній традиції сенс життя вбачається в саморозвитку людини, в удосконалюванні її сутнісних сил, здатностей і потреб. Цей процес обумовлений попереднім розвитком і має конкретний історичний, реальний зміст.

Так у чому ж полягає сенс життя? До розуміння цього питання й, відповідно, його рішення філософи підходять із двох різних позицій: з погляду окремо взятої людини й людини як родової істоти, людства. У першому розумінні сенсу життя – елемент унікального внутрішнього духовного життя індивіда, те, що формує для себе він сам не залежно від пануючих систем суспільних цінностей. Із цих позицій не можна говорити про єдиний для всіх сенс життя. Кожен індивід відкриває його у власних міркуваннях і на власному досвіді вибудовуючи свою ієрархію цінностей. Процес пошуку йде паралельно з його реалізацією, у результаті якої відбувається переоцінка цінностей, переформування вихідних цілей і змістів. Людина прагне привести свою діяльність у відповідність із ними або змінює самі цілі й зміст. Але разом з тим сенс життя існує і як феномен свідомості людського роду. Його пошуки представляють другий аспект розуміння питання, у чому складається сенс життя. Вони підготовлені довгим процесом еволюції людини, розвитком рефлексивної здатності його мислення, формуванням самосвідомості.

На підставі другого аспекту можна визначити сенс життя як філософську категорію, що відображає довготривалу, стійку, що стала внутрішнім переконанням особистості, що має суспільну й особисту цінність, що реалізується в її соціальній діяльності. [4]

У пошуках сенсу життя філософія постає як провідник у світі мислення та осмислення. Вона допомагає нам розгадати глибокі таємниці нашого існування, надаючи різні інструменти розуміння свого призначення. У цьому діалозі з філософією ми можемо знаходити не тільки відповіді, а й ставити все більш глибокі питання про сенс свого життя.

Сенс життя виступає найбільш гнучкою характеристикою матеріальних і духовних потреб. В остаточному підсумку, сама система потреб визначається сенсом життя - якщо таким є множення особистого багатства, те, природно, це веде до гіпертрофованого розвитку матеріальних потреб. І, навпаки, ставши метою життя духовний розвиток панує в структурі особистості відповідних духовних потреб. В остаточному підсумку, сенс життя визначається об'єктивно, існуючою системою суспільних відносин.

Список використаної джерел

1. Еріксон Т. Г. Тиранія моменту: швидкий і повільний час в інформаційну добу / Томас ГіландЕріксон; перек. з анг Віктора Дмитрука. Львів : Кальварія, 2004. 196 с.
2. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. [під кервництвом БарбариКассен]; Пер. з фр. Том перший. Вид. Друге, виправл. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. 576 с.
3. Карась А. Джерела егоїзму та моралі в їхньому відношенні до волі, репрезентації та семіозу / Анатолій Карась, Вольфганг Рьод, Анатолій Лой та ін.. // Філософія Артура Шопенгауера та сучасність : [колективна монографія] ; за редакцією Анатолія Карася. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. С. 100- 105
4. Яковенко А.В. Сенси життя, як соціальна проблема в суспільстві, що глобалізується: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора соціол. наук: спец. 22.00.01 «Теорія та історія соціології» / Андрій В'ячеславович Яковенко. Харків, 2012. 44 с.

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ

Філософія і релігія є одними з найдавніших сфер людської думки, які виникли як спроби осмислити світ, людське буття та його сенс. Від перших філософів і до сучасних мислителів релігія завжди залишається актуальною для обговорень. Багато філософів досліджували взаємозв'язок між філософією та релігією, ставлячи під сумнів природу релігійної віри, існування Бога, питання добра і зла.

Суспільство часто стикається з проблемами, які часто пов'язані з етичними та духовними питаннями. У сучасному світі важливо розуміти як релігійні вірування впливають на філософію та людей, оскільки зараз існує велика різноманітність в субкультурах та самому значенні релігії. Багато філософських концепцій допомагають пояснити релігійні доктрини, так само як і релігійні системи здатні надихнути філософів на пошук відповідей на екзистенційні питання [5]. Отже, обрана тема є важливою для розуміння культурного і морального сучасного суспільства.

Метою даного дослідження є аналіз взаємовпливу філософії та релігії, їх спільності та унікальності, ролі цих сфер у формуванні системи цінностей особистості. Цей аналіз дозволяє нам розкрити сенс релігійних і філософських поглядів на життя і допомагає зрозуміти, як ці дві дисципліни доповнюють одна одну.

Об'єкт дослідження: співвідношення філософії та релігії.

Тема дослідження: вивчення ключових аспектів і особливостей взаємодії філософської та релігійної думки, їхнього впливу на формування суспільної свідомості.

Завдання дослідження: розглянути історичний розвиток філософії та релігії. Дослідити основні концепції, що стосуються взаємозв'язку філософії та релігії. Визначити ключові точки перетину та розходжень між філософськими та релігійними поглядами. Проаналізувати вплив релігійних ідей на розвиток філософської думки. Вивчити філософські підходи до інтерпретації релігійних переконань.

Історія філософії та релігії невіддільною частиною загальної історії людської думки. На ранніх етапах розвитку людства релігійні та філософські ідеї існували як єдине ціле. У Стародавній Греції філософія почала відокремлюватись від релігії, створюючи логічні системи для пояснення світу і буття. Філософи, такі як Платон та Аристотель, займалися питаннями метафізики, етики, пізнання, але в той же час не уникали й релігійних тем. Філософія та релігія знову стали тісно пов'язаними, особливо у вигляді теології, яка зосереджувалася на захисті та систематизації християнської віри. Багато середньовічних філософів, такі як Августин Аврелій та Тома Аквінський, створили складні філософські системи, що базувалися на релігійних переконаннях [2, 3].

Філософія і релігія часто розглядаються як два різні шляхи до розуміння буття. Філософія заключається в раціональному аналізі, мисленні та підході, що допомагає знайти істинну та зрозуміти її шляхом, який спирається на факти підтверджуючи свою правдивість. Але не дивлячись на це релігія і філософія можуть доповнювати своє вчення та етичні норми, взаємозаміняти знання, якщо не в змозі знайти правильну відповідь. Ось наприклад, у релігійній філософії питання Бога та безсмертя досліджуються через логічний аналіз. [5]. Релігія спирається на віру, ритуали та обряди, зв'язують людину з вищими силами.

Філософія і релігія застосовують різні методи пізнання, обидві прагнуть досягти спільної мети – знайти істину та сенс людського існування. Але щодо питань етики та моралі вони перетинаються. Наприклад, релігія часто формує моральні цінності, які можуть впливати на філософське осмислення понять добра і зла [2, 4].

Релігія має великий вплив на філософські погляди, як і в цілому на погляди людей, дуже часто в культурі. Філософи, які покладалися на релігію, зазвичай враховували її принципи у своїх вченнях, навіть якщо це було не раціонально.

З іншої сторони, на релігійні вчення філософія також має свій вплив, спонукаючи їх пристосовуватися до змін у суспільстві. Наприклад, поширення раціоналізму та емпіризму викликало критичний підхід до релігійних догматів, що призвело до змін і оновлення в багатьох релігійних традиціях [4].

Отже, хоч вони і є досить різними в своїх переконаннях та методах, філософія та релігія все таки являються суміжними в певних аспектах між собою та мають величезний вплив одна на одну.

Список використаної джерел

1. Васильєв, В.В. Історія філософії: Підручник для студентів вишів. М: Гардаріки, 2000.
2. Августин Аврелій. Сповідь. Санкт-Петербург: Азбука, 2017 року.
3. Аквінський, Тома. сума теології. М: Альфа-книга, 2012.
4. Вебер, М. Протестантська етика та дух капіталізму. Київ: Основи, 2001.
5. Марітен, Ж. Філософія та релігія. М: Республіка, 1992.

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК, СУПЕРЕЧНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Філософія та релігія завжди були глибоко переплетені. Історія філософії рясніє прикладами мислителів, які прагнули збагнути сутність буття, природу добра і зла, а також можливість існування божественного. На думку сучасних дослідників, таких як Поль Тіль, релігія – це «єдиний спосіб осягнення Абсолюту», тоді як філософія допомагає критично осмислювати ці уявлення. Важливість дослідження теми полягає в тому, що взаємодія релігії та філософії формує духовне середовище сучасної людини, впливаючи на суспільство, культуру та моральні засади.

Метою даної статті є розгляд ключових аспектів взаємозв'язку філософії та релігії, дослідження їх взаємовпливу на розвиток людського мислення та аналіз ролі релігійних ідей у філософському пізнанні.

Об'єктом дослідження є взаємозв'язок філософських і релігійних систем. Предметом є теоретичні концепти, які виникають у філософії та релігії, їхній взаємовплив на світоглядні та етичні погляди.

Завдання дослідження:

- розглянути основні філософські підходи до релігії;
- виявити вплив релігії на формування етичних поглядів у філософії;
- дослідити значення релігії у пізнанні буття та сенсу життя.

З давніх часів релігія надихала філософів на пошук істини. Платон у своєму «Федоні» порівнює філософію з релігією, стверджуючи, що вона є «підготовкою до смерті». У релігійних уявленнях Платон знаходив джерело для власних роздумів про безсмертя душі та існування світу ідей, які, за його переконанням, є вищою реальністю. Ці погляди значно вплинули на середньовічних схоластів, таких як Тома Аквінський, який спробував синтезувати християнські догмати із філософією Арістотеля.

Протягом Середньовіччя схоластика прагнула об'єднати віру і розум. Тома Аквінський, один із найвпливовіших теологів цього періоду, розвинув філософсько-релігійну концепцію, де філософія служить інструментом для пояснення релігійних істин. Його робота «Сума теології» є класичним прикладом такого підходу: він доводив, що розум може допомогти зрозуміти божественне, хоча деякі аспекти релігії залишаються недосяжними для людського пізнання [1].

Новий час приніс радикальні зміни у відношенні філософії до релігії. Іммануїл Кант у своєму творі «Релігія в межах самого розуму» поставив під сумнів традиційні релігійні догмати і висунув ідею, що мораль є вищим принципом, який дозволяє зрозуміти Бога [2]. Для Канта існування Бога не було метафізичною аксіомою, а етичним імперативом, який спонукає людей діяти морально. Кантова критика раціонального пізнання божественного мала вплив на подальший розвиток філософії, де мислителі, такі як Фрідріх Ніцше, заявили, що «Бог помер», маючи на увазі, що традиційні релігійні цінності втратили значення в сучасному світі [3].

У XX столітті філософія та релігія отримали новий поштовх до діалогу завдяки екзистенціалізму. Сорен К'єркегор, якого вважають «батьком екзистенціалізму», досліджував поняття віри як акту особистого вибору [4].

К'єркегор вважав, що справжня віра є «стрибком у невідоме» і виникає з потреби у самопізнанні. Ці ідеї вплинули на таких мислителів, як Жан-Поль Сартр і Альбер Камю, які, хоча й були атеїстами, визнали, що питання сенсу життя неможливо повністю відокремити від релігійних уявлень.

Жан-Поль Сартр у своїх творах зазначає, що релігія допомагає людям знайти сенс у світі, навіть якщо вона створена людською свідомістю. З іншого боку, Альбер Камю, у своєму есе 'Міф про Сізіфа', розмірковує про абсурдність буття і задається питанням, чи можливо знайти щастя в житті без віри [5].

Не всі філософи сприймають релігію як позитивний аспект буття. Карл Маркс називав релігію «опіумом для народу», наголошуючи, що вона служить інструментом пригнічення і відвернення уваги людей від соціальних проблем [6]. Бертран Рассел, відомий англійський філософ, у своїй роботі «Чому я не є християнином» аргументував, що релігія базується на страху та забобонах. Рассел вважав, що людство може досягти більш морального та гуманного суспільства без релігії, покладаючись на раціональність і науку [7].

Отже, філософія і релігія – це дві складові людського духу, які протягом історії перебували у постійному діалозі. Філософія пропонує аналітичний інструмент для критичного осмислення релігійних уявлень, тоді як релігія надає філософії джерело для натхнення у пошуках сенсу та моралі. Хоча філософія часто виступала критиком релігії, саме через діалог з нею розвивалися питання моральності, свідомості та духовності. Сьогоднішній світ, де релігійні та світські погляди часто протистоять одне одному, потребує глибшого осмислення цих тем, яке може забезпечити подальше співіснування різних світоглядів.

Список використаної джерел

1. Тіль П. (1996). «Філософія і релігія: діалог крізь століття». Академвидав. Доступно на: <https://akademvydav.ua>
2. Кант І. (1793). «Релігія в межах самого розуму». Наукова думка. Доступно на: <https://naukova-dumka.ua>
3. Ніцше Ф. (1882). «Весела наука». Генеза. Доступно на: <https://geneza.ua>
4. Сартр Ж.-П. (1943). «Буття і ніщо». Логос. Доступно на: <https://logos.ua>
5. Камю А. (1942). «Міф про Сізіфа». Книгарня. Доступно на: <https://knigarnya.com>
6. Маркс К. (1843). «До критики гегелівської філософії права». Академічна серія. Доступно на: <https://academseries.com>
7. Рассел Б. (1927). «Чому я не є християнином». Портал гуманітарних наук. Доступно на: <https://humanitiesportal.ua>

ПОНЯТТЯ ДУШІ В ФІЛОСОФІЇ АРИСТОТЕЛЯ

Аристотель, один з найвидатніших мислителів античної доби, його філософія вміщає в собі глибокі роздуми про буття людини на землі, про пізнання себе, протягом її часу існування.

На відміну від свого вчителя Платона, який розглядав душу як окремий предмет від тіла та безсмертну сутність, Аристотель вважав, що душа є формою живого організму, нерозривно пов'язаною з тілом. Його погляд був революційним для свого часу і допоміг закласти основи науки про життя і психіку.

У своїй праці «Про душу» (лат. *De Anima*) Аристотель розвиває концепцію душі як принципу життя. Для Аристотеля душа – це «ентелехія», тобто перша актуальність живого тіла, яка його оживляє. У цьому контексті душа є формою живого тіла, його сутністю і відповідає за життєві процеси живого тіла. Аристотель вважає, що тіло і душа – це одне і те ж, причому душа виконує функцію форми, а тіло-функцію матерії. Таке трактування заперечує існування душі як окремої сутності, оскільки, за Аристотелем, душа і тіло є єдиним цілим.

Аристотель поділяє душу на різні рівні відповідно до функцій, які вона виконує:

- рослинна душа притаманна всім живим організмам, включаючи рослини. Вона відповідає за основні функції життя, такі як харчування, ріст і розмноження;
- тваринна (чуттєва) душа притаманна тваринам і людям і дозволяє їм сприймати навколишній світ, реагувати на подразники, відчувати задоволення і біль. Цей рівень включає в себе здібності відчуття, бажання і руху;
- раціональна (інтелектуальна) душа притаманна людині і керує розумом і мисленням, даючи їй можливість розпізнавати людей і розум і світ. Раціональна душа включає в себе здатність мислити, аналізувати і приймати рішення абстрактно.

З вчень Аристотеля, ми можемо зрозуміти, що душа складається з різних «шарів», які є частиною загальної системи, кожен з яких визначає особливості життя на своєму рівні. Беручи інформацію з «трактату про душу» ми вже розуміємо, що рослини мають лише вегетативну душу, тварини-вегетативну та чуттєву, а людина має три рівні душі.

Аристотель визначав душу як субстанцію, що виконує певні функції. Для нього душа-це не тільки теоретичне поняття, а й реальна сутність, що забезпечує життєдіяльність організму. Всі функції душі можна розділити на 3 основні категорії:

Харчування – це найпростіша функція, доступна всім організмам. Вона забезпечує життєдіяльність за допомогою прийому і перетравлення їжі.

Відчуття – це функція, властива тваринам і людині. Завдяки сенсорним органам живі істоти здатні сприймати навколишній світ. З точки зору античного мислителя, 5 основних почуттів (зір, слух, смак, дотик, нюх) це основні способи взаємодії людини із навколишнім світом.

Мислення – це функція раціональної душі, воно притаманне лише людині. Ця функція включає здатність до абстрактного мислення, рефлексії, пізнання та розуміння. Аристотель вважав, що завдяки мисленню людина досягає вищого ступеня розвитку і самореалізації.

Також особливу увагу Аристотель приділяє розуму, як найвищому прояву душі. Він розрізняє два типи розуму:

- асивний розум – це та частина душі, яка сприймає інформацію і запам'ятовує її, але не здатна до самостійної діяльності;
 - активний розум – це та частина душі, яка здатна до самостійної діяльності, створення ідей і формування знань.
- Активний розум універсальним, безсмертним, вічним і незалежним від тіла. Аристотель вбачає в активному розумі джерело вічності та безсмертя, що робить людину особливою. Ця частина душі здатна до інтелектуальної діяльності, пізнання вищих істин і самозречення.

Для Аристотеля душа також має моральний вимір. У його філософії моральне, нерозривно пов'язане з раціональністю, а раціональна душа сприяє моральному розвитку особистості. Головними чеснотами душі мислитель вважав здатність стримувати себе, відрізнити добро від зла і приймати раціональні рішення.

Наприклад, розсудливість (мудрість у повсякденному житті) і мужність – це чесноти, які виражає розумна душа. За Аристотелем, розвиток цих чеснот – шлях до щасливого життя і кінцева мета людини.

Зокрема можна додати, що теорія Аристотеля про душу, мала досить великий вплив на подальший розвиток сучасної філософії та науки. Тома Аквінський, зокрема, поєднав концепцію душі Аристотеля з християнською доктриною. У Новий час концепція душі Аристотеля вплинула на багатьох мислителів, зокрема на Рене Декарта. Він використовував поняття розуму як самостійної субстанції, дотримуючись при цьому іншої дуалістичної позиції.

Філософія душі Аристотеля є глибокою і важливою для розуміння природи людини та її місця у світі. Його концепція душі як форми живого організму, що виконує основні функції життя, демонструє єдність душі й тіла та заперечує їхній поділ. Аристотель класифікує душу на три стадії-вегетативну, тваринну та раціональну -і наголошує, що лише людина здатна до абстрактного мислення та самопізнання.

Список використаних джерел

1. Аристотель. «Про душу» (*De Anima*) Англійський переклад можна знайти на сайті Internet Classics Archive (<http://classics.mit.edu/Aristotle/soul.html>) від Массачусетського технологічного інституту. (Частина1 і Частина2)

2. Гегель, Георг Вільгельм Фрідріх. «Лекції з історії філософії» (<https://www.marxists.org/reference/archive/hegel/works/hp/hpconten.htm>)
3. Фома Аквінський. «Сума теології» (<https://www.newadvent.org/summa/>)

МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Оскільки його ідеї заклали основу для розвитку західної філософії. Його вчення про світ ідей, пізнання, етику та державу досі впливають на сучасну філософську думку.

Мета дослідження: проаналізувати та оцінити значення філософських ідей Платона.

Об'єкт дослідження: філософська спадщина Платона, її вплив та традиції.

Предмет дослідження: основні ідеї та концепції філософії Платона, вплив, актуальність у сучасних філософських дискусіях. Завдання дослідження: проаналізувати ключові ідеї та концепції, дослідити вплив платонівських ідей, оцінити актуальність.

Платон – одна з ключових історичних постатей античної філософії, чий ідеї заклали основу для розвитку західної думки.

Його концепції охоплюють широкий спектр філософських питань – від знання етики до політики й метафізики. Створивши першу академію. Платон не лише залишив багату інтелектуальну спадщину, а й виховав такого великого філософа як Арістотель. Чим зумовлене його унікальне місце в історії філософії, і як його погляди сформували західну культуру? Ці аспекти ми проаналізуємо, розглядаючи вплив Платона на розвиток філософії.

Вчення Платона глибоко вплинуло на формування догматів, у які вірять мільйони людей. Світ речей, що постійно змінюється, світ ідей, вічний та незмінний і, в проміжку між ними – математичні об'єкти. Ранні діалоги Платона представляють думку історичного Сократа, як і власні перші міркування філософа, тоді як більш пізні його робити розвивають незалежні погляди Платона [3]. Найголовнішим серед його вчень було вчення про те, що людина має безсмертну душу, яка продовжує жити після смерті тіла.

Середні та пізні діалоги беруть участь у систематичному обговоренні питань, в той час як ранні роботи не обговорюють їх так детально, таких як метафізика та епістемологія [3].

Академія Платона, що існувала ледь не до середини шостого століття після Р.Х. мала великий вплив на тогочасне суспільство [1]. Ідеї філософа поширились у землях, над якими панували Греція та Рим. Одним із прихильників Платонізму став також єврейський філософ Філон Александрійський та багато релігійних провідників. Після цього язичницькі філософські вчення про безсмертну душу, проникли в юдаїзм і християнство.

Платон є першим філософом, від якого збереглася значна кількість текстів, причому не тільки фрагменти, а й повні твори.

Але найбільше Платона цінують за його теорію ідей «яка була піонерською спробою приступити до ще розв'язаної проблеми універсалій» та за його концепцію пізнання. Автор першої соціальної утопії. Саме про його працю «Держава» найбільше знають посполіти [1].

Погляд Платона на богів як позитивну силу, його акцент на доброчесному житті та його виправдання трансцендентної сфери існування забезпечили інтелектуальну основу від якої залежали багато християнських теологів [2].

Ідеї про природу знання, етику та державу заклали основи для багатьох філософських напрямів. Платон створив концепцію ідеального світу, який є вищою реальністю та розвинув діалектичний метод, що став важливим інструментом для дослідження істини.

Отже, Платон займає важливе місце в історії філософії, закладаючи основи для західної думки та багатьох філософських напрямів. Його ідеї та знання стали фундаментальними для подальшого розвитку філософії. Створив першу філософську Академію яка вплинула на численні покоління мислителів, його концепції досі залишаються актуальними в етиці, політиці та епістемології й донині.

Список використаних джерел

1. Олександр Мілетський «Філософія Платона або чому християни все вкрали у Платона?» 2021 р.
2. Робін Вотерфілд «Plato of Athens: A Life in Philosophy» 2023 р.
3. Гейл Файн «The Oxford Handbook of Plato» 2008 р.

ЛЮДИНА В ПОШУКУ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Пошук сенсу життя та розуміння власного місця є одною з головних тем існування людства. Ця тема доволі часто постає перед кожною людиною, особливо в епоху змін та зростаючої невизначеності. В умовах сучасного світу де глобалізація, цифровізація і стрімкий науково-технічний прогрес суттєво впливають на повсякденне життя питання сенсу буття набуває особливої значущості. Відсутність ясного розуміння власної мети існування часто призводить до стану екзистенційної порожнечі, тому дослідження причин та можливе розв'язування цього питання є актуальним.

Мета дослідження: дослідити, як людина створює сенс буття в умовах постійних змін і впливу суспільних факторів, а також які підходи та методи сприяють її внутрішній гармонії та розвитку.

Об'єкт дослідження: людина як носій свідомості та унікальної думки, яка прагне зрозуміти своє місце і значення у світі.

Предмет дослідження: психологічні, філософські та соціальні аспекти, що впливають на процес пошуку сенсу життя і буття і їх існування.

Завдання дослідження:

- проаналізувати основні концепції сенсу буття, що існують у філософії та психології;
- вивчити, як сучасні соціальні умови впливають на пошук сенсу життя;
- дослідити, як люди можуть знаходити гармонію та задоволення в житті, застосовуючи різні методи самопізнання та розвитку.

На думку відомих філософів і психологів, сенс життя часто визначається через здатність особистості долати екзистенційну кризу. Прагнення людини до щастя і гармонії є основою її внутрішньої мотивації. Згідно з Віктором Франклом, сенс життя не можна нав'язати ззовні – кожна людина має його відкрити для себе, орієнтуючись на власні цінності та прагнення. Саме цей пошук допомагає подолати тривогу та страх перед невідомим.

В умовах споживчого суспільства, де матеріальні блага часто вважаються показниками успіху, багатьом людям важко знайти справжню мотивацію і цінності. Це призводить до духовної кризи, де матеріальний добробут не завжди забезпечує внутрішнє задоволення. Люди, як правило, поставати перед труднощами у визначенні власного шляху, оскільки суспільство постійно нав'язує шаблони, які не завжди відповідають особистим потребам.

Здатність розвивати себе, досліджувати свої бажання і визначати життєві пріоритети є ключем до знаходження сенсу життя. Методи медитації, рефлексії, психотерапії, а також філософські роздуми про буття можуть допомогти людині знайти гармонію та ясність у житті. Крім того, взаємодія з іншими людьми, допомога іншим, творчість та інтелектуальний розвиток також є важливими елементами, що наповнюють життя змістом.

Список використаних джерел:

1. Тіль П. (1996). «Філософія і релігія: діалог крізь століття». Академвидав. Доступно на: <https://akademvydav.ua>
2. Кант І. (1793). «Релігія в межах самого розуму». Наукова думка. Доступно на: <https://naukova-dumka.ua>

БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Проблема буття і небуття є однією з центральних у філософії, оскільки вона охоплює питання про природу існування, сутність та межі пізнання. Ця тема не втрачає своєї актуальності, адже розуміння буття і небуття є ключовим для осмислення людського існування, його цілей, сенсу та цінностей. У сучасному світі, де прогресивно розвиваються технології, та інформаційне середовище ставить під сумнів традиційні уявлення про реальність, значущість вивчення буття і небуття зростає, адже вони допомагають знайти опору в складних питаннях ідентичності та відповідальності перед світом, але насамперед-собою.

Мета дослідження: проаналізувати значення буття і небуття як основоположних принципів філософського мислення, розглянути їхній вплив на формування світогляду людини, осмислити роль цих категорій у різних філософських системах і сучасному суспільстві.

Об'єкт дослідження: буття і небуття як фундаментальні філософські категорії, що визначають сутність існування.

Предмет дослідження: процеси та механізми філософського осмислення буття і небуття, їх роль у формуванні уявлень про реальність та природу людського існування.

Завдання дослідження: дослідити філософське значення буття і небуття, розкрити їх взаємозв'язок, а також проаналізувати, як ці категорії впливають на розуміння місця і ролі людини у світі.

Питання буття і небуття є центральним у філософії з моменту її виникнення. Принцип буття зазвичай пов'язують із пошуком основи всього існуючого, пізнанням справжньої природи речей та реальності, що дозволяє зрозуміти їхнє місце в світі. Парменід у своїй філософській поемі «Про природу» представив буття як єдине, незмінне і вічне, протиставляючи його множинності і змінності явищ. «Істинно існує тільки Буття, нескінченне, безпочаткове, неподільне, безякісне, рівне самому собі, досягане тільки думкою...». Тобто, буття в цьому контексті розглядається як щось об'єктивне, воно є початковою точкою, з якої виникають усі інші категорії осмислення.

Водночас небуття можна зрозуміти як відсутність існування, як стан потенційності, що передують актуалізації. Мартін Гайдеггер у своїй праці «Буття і час» переосмислив поняття буття, розглядаючи його через призму людського існування. «Якби люди постійно думали про свою смертність, життя набуло б цілком іншого сенсу, емоційного забарвлення та значущості». Він дає нам зрозуміти, як людська присутність у світі визначається не тільки усвідомленням буття, але й розумінням небуття, яке надає життю сенс через усвідомлення власної смерті. Небуття спонукає до розвитку, адже, порожнеча є фундаментом для появи чогось нового. У цьому контексті небуття може розглядатися як творча сила, яка запускає процеси виникнення і становлення буття.

Гегель у своїй «Науці логіки» розглядав буття і небуття як взаємозалежні поняття, які взаємно переходять одне в одне. Він стверджував, що «чисте буття і чисте ніщо – одне й те саме». Тому взаємозв'язок буття і небуття особливо цікавий, оскільки небуття не лише протистоїть буттю, але і є його необхідною умовою: завдяки небуттю ми можемо усвідомлювати зміни, рух, перетворення, що відбуваються у світі. Філософські системи часто по-різному трактують буття і небуття, але спільним для них є те, що ці категорії стають основою для розуміння як матеріальних, так і духовних аспектів світу. Діалектика буття і небуття, зокрема у працях Гегеля, зображає цей процес як нескінченну зміну, де буття і небуття переходять одне в одне, створюючи нову якість-становлення.

Отже, буття і небуття є основними принципами філософського мислення, які допомагають розкрити природу існування та місце людини в світі. Оскільки вони тісно взаємопов'язані, їх вивчення є важливим не лише для розуміння основних законів мислення, але й для формування відповідальності перед навколишньою реальністю, що особливо актуально у світі, де людина дедалі більше впливає на власну долю та довкілля.

Список використаних джерел

1. Гегель Г. В. Ф. «Наука логіки»
2. Парменід «Про природу»
3. Гайдеггер М. «Буття і час»

ПРИНЦИП ГУМАННОСТІ КОНФУЦІАНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Конфуціанство, один з напрямків філософії давнього Китаю, був, є і буде актуальним для людства. Адже охоплює усі моральні принципи взаємодії між людьми в соціумі. Одним з принципів конфуціанства є принцип «жень» (гуманність) – те, до чого так прагне сучасне суспільство. Цей принцип цілком задовільняє гармонійне та комфортне існування людини.

Мета дослідження: метою дослідження є гуманність, як один з принципів конфуціанства. Розглянути його значення для людини як окремої особистості, так і для групи людей - суспільства.

Об'єкт дослідження: об'єктом дослідження є принцип гуманності конфуціанської філософії.

Предметом дослідження є: гуманність, її засади, особливості та потреби у конфуціанському вченні та житті людини.

Завдання дослідження: визначити основу принципу гуманності філософії конфуціанства.

Принцип гуманності конфуціанства являє собою основу яка складається з: моралі, ввічливості, чистоти сумління, гармонійних відносин між людьми та владою. Він зібрав у собі усі вищі цінності. Цінності, які людство віками накопичувало, і вважало необхідними в усі часи для існування соціуму як цілісної структури. Сьогодні, як і колись, ці цінності є основою суспільного життя. Без них неможливе гармонійне співіснування людей. Ми – українці, як ніхто інший в цьому переконались. Неодноразово історія нам розповідає нашу боротьбу за право існувати, жити. І нажаль, вкотре переживаючи сумну сторінку власного буття, ми знову змушені на собі відчувати всю необхідність цих цінностей.

Принцип «жень», як і інші принципи конфуціанства, такі як: «сяо» та «лі», спрямовані для досягнення людиною вищої гармонії з навколишнім оточенням та вищого ідеалу самого себе.

А чи все ж потрібно людині гуманні цінності конфуціанства? Звернемось до вчення філософії різних напрямів, та проаналізуємо це питання.

Щоб дати відповідь на дане запитання, потрібно розібратись: що собою являє філософія та на чому вона базується? Кожний філософ був ярим прибічником певного ідеалу. Він сам створював для себе цей ідеал та істину людського буття. Розгляд та вивчення свого ідеалу та свого напрямку і являє собою саму суть філософії. Адже вивчаючи філософію ми можемо звернути увагу на те, що не тільки філософія є істиною, а й навпаки. Адже гітлерівський та комуністичний режими теж були основою окремих напрямків філософії та філософування. Але, як ми бачимо, не стали істинною і не прижилися в суспільстві, адже являли собою зовсім протилежні принципи до істини людини.

В той час як конфуціанство та його засади прижилися не тільки в Китаї, але й у багатьох інших суспільних масах. Також можна розглянути принципи сучасної демократії які людство визнало за ідеал суспільних відносин. Співставляючи принципи конфуціанства та демократії, ми впевнено можемо провести між ними паралелі і переконатися в тому, що вони несуть в собі спільні характеристики норм людського життя. І все ж скільки поколінь пройшло від моменту конфуціанства до теперішнього часу, скільки всього змінилося в побудові суспільства, його побуті та реальності життя. А ми все ж спостерігаємо одні і ті ж засади та норми суспільного співіснування, які в точності відображають напрямок мислення конфуціанства в цілому.

Підбиваючи підсумок, ми впевнено можемо стверджувати про те, що принцип конфуціанської філософії є правильним. Він є таким, який здатен врегулювати відносини людей. Зважаючи на те скільки часу конфуціанство проіснувало в своїй сутності, його можна вважати одним з правдивих – таких, яке наближає людину своїми принципами до істини буття.

Список використаних джерел:

1. Філософія: курс лекцій / В. О. Ханстантинов. Миколаїв: МНАУ, 2018. 149 с.
2. Велике вчення / Конфуцій: Видавництво АСТ, 2018. 200 с.
3. Велика книга мистецтва та історії / Конфуцій, Лао Цзи, Володимир Малявін, Сунь-Цзи.: Видавництво АСТ, 2020. 1760 с.
4. Конфуціанство. (05. 03. 2021). Вікіпедія. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/>

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ

Наука і релігія стають все більш актуальними у світлі нових відкриттів, особливо в галузях еволюції та космології, а також в етиці, що пов'язано з розвитком технологій. Окремої уваги заслуговує тема релігійних екстремізмів, де аналізуються причини і наслідки, а також роль релігії у конфліктах. Нарешті, вплив сучасних технологій, таких як штучний інтелект, на релігійні уявлення та філософські концепції є важливим полем для дослідження. Ці теми створюють основу для глибоких міждисциплінарних досліджень, що інтегрують філософські, теологічні, соціологічні та культурні аспекти.

Мета дослідження: філософії та релігії є аналіз їх взаємозв'язків, впливу на моральні цінності та світогляд. Дослідження охоплює екзистенційні питання, роль релігії у суспільстві, а також виклики, пов'язані із секуляризацією та науковим прогресом. Важливим є також вивчення міжрелігійного діалогу та релігійного екстремізму, щоб зрозуміти динаміку конфліктів і можливості для співпраці. Основна мета полягає в інтеграції філософських і релігійних знань для глибшого розуміння людського існування.

Об'єкт дослідження: релігійні вірування, практики та їх вплив на мораль, етику і суспільство.

Завдання дослідження: взаємовідносини людини, філософії та релігії є складними і багатограними.

По-перше, філософія ставить запитання про сенс життя, моральні цінності та природу буття, на які релігія часто пропонує відповіді, ґрунтовані на віруваннях та традиціях. Людина, шукаючи відповіді на екзистенційні питання, може звертатися як до філософських, так і релігійних систем.

По-друге, філософія може критикувати або переосмислювати релігійні доктрини, що веде до розвитку нових ідей і концепцій. Наприклад, філософи, такі як Фрідріх Ніцше, ставили під сумнів традиційні релігійні цінності, що вплинуло на сучасну етику і світогляд.

Крім того, релігія може служити основою для етичних систем, які регулюють поведінку людини. Люди можуть черпати натхнення з релігійних вчень для формування своїх моральних принципів.

У сучасному світі, зокрема в умовах глобалізації, ці взаємовідносини стають ще більш актуальними. Виникає потреба у міжрелігійному діалозі та філософських дискусіях, що сприяють кращому розумінню і співіснуванню різних культур і вірувань.

Отже, взаємовідносини між людиною, філософією і релігією характеризуються діалогом, критикою та інтеграцією ідей, що сприяє формуванню цілісного світогляду і морального орієнтиру. Найважливішою роллю філософії є критичне осмислення основних запитань, що стосуються буття, знання, моральності, сенсу життя і людського існування. Філософія сприяє розвитку критичного мислення, стимулює роздуми про природу реальності та людських відносин, допомагає формувати особистий світогляд і етичні принципи. Вона аналізує концепції справедливості, свободи, істини, і таким чином надає основу для соціальної і політичної філософії, яка може впливати на розвиток суспільства.

Роль релігії, у свою чергу, полягає в наданні віруючим сенсу життя, моральних орієнтирів та спільноти. Релігія відповідає на екзистенційні питання, такі як природа зла, страждання, а також пропонує надію та втіху в складні часи. Вона формує цінності, які регулюють поведінку людини в суспільстві, і надає інструменти для розуміння та переживання життя.

Обидві сфери взаємодіють, що створює можливості для глибшого розуміння людського досвіду. Філософія може критикувати чи переосмислювати релігійні вчення, спонукаючи до діалогу і розвитку нових ідей. Водночас релігія може забезпечувати філософські концепції емоційним і духовним виміром, підкріплюючи їх практичним значенням.

У сучасному світі ці ролі стають ще більш актуальними у контексті глобалізації, культурних конфліктів і соціальних змін. Потреба в міжрелігійному діалозі та філософських дискусіях стає критично важливою для сприяння миру і розуміння. Разом філософія і релігія формують цілісне уявлення про людське існування, сприяючи духовному і моральному розвитку особистості та суспільства. Філософія і релігія – це дві ключові сфери людського мислення, які взаємодіють і доповнюють одна одну, проте мають свої специфічні цілі та методи.

Філософія – це система знань, що вивчає основні питання буття, знання, моралі, свідомості та людського досвіду. Вона використовує раціональні аргументи, критичне мислення і логіку для аналізу понять, ідей і теорій. Філософія охоплює різні напрямки, такі як метафізика, етика, епістемологія (теорія знання) та естетика. Її мета – зрозуміти природу реальності і сформулювати основи для моральних і етичних норм.

Релігія – це комплекс вірувань, практик, ритуалів і моральних норм, які об'єднують людей у спільноти і надають сенс їхньому життю. Релігія зазвичай базується на вірі у вищу силу чи божественність, а також включає священні тексти, традиції та обряди. Вона відповідає на екзистенційні питання, пов'язані зі змістом життя, смертю і мораллю, надаючи людям підтримку, спільноту і духовну орієнтацію.

Узагалі, філософія і релігія разом формують цілісне уявлення про світ, де філософія може запитувати і аналізувати, а релігія – забезпечувати віру і моральну основу для життя. Вони можуть співіснувати, взаємодіяти, а іноді навіть суперечити одна одній, створюючи багатограний дискурс про людське існування. Взаємодія філософії і релігії є складним і багатограним процесом, що охоплює різні аспекти людського досвіду, мислення та культурного розвитку. Обидві сфери прагнуть дати відповіді на екзистенційні питання, такі як сенс життя, природа добра і зла, а також місце людини у всесвіті, що створює спільне поле для діалогу та критики.

Філософія, зокрема, може виконувати роль критика релігійних вірувань, аналізуючи їх логіку, етичні засади та історичний контекст. Філософи, такі як Фрідріх Ніцше, поставили під сумнів традиційні моральні цінності, засновані на релігії, що спонукає релігійні традиції до переосмислення своїх вчень і адаптації до нових викликів. Водночас релігія може збагачувати філософські ідеї, надаючи їм емоційний і духовний контекст, що робить їх більш значущими для людей.

Ця взаємодія також проявляється у розвитку етики. Релігія часто пропонує чіткі етичні настанови, які регулюють поведінку, тоді як філософія може ставити під сумнів або розвивати ці настанови, аналізуючи їх з точки зору справедливості, логіки та універсальності. У цьому контексті філософські концепції можуть впливати на релігійні моральні системи, пропонуючи нові підходи до давніх запитань.

У сучасному світі, зокрема в умовах глобалізації, діалог між філософією і релігією стає ще більш актуальним. Виникає потреба в міжрелігійному діалозі, який може допомогти подолати культурні та релігійні конфлікти. Філософи можуть виступати посередниками у цих дискусіях, сприяючи кращому розумінню і порозумінню між різними традиціями. Це особливо важливо в умовах зростання екстремізму і фанатизму, коли відкритий діалог може стати шляхом до миру.

Крім того, для багатьох людей філософія і релігія є важливими складовими їхнього особистого світогляду. Вони можуть використовувати філософські ідеї для осмислення своїх релігійних переконань або, навпаки, звертатися до релігійних вчень для глибшого розуміння філософських концепцій. Ця особистісна взаємодія дозволяє кожному знайти свій шлях у складному світі, де моральні та етичні питання часто є предметом дискусій.

Таким чином, взаємодія філософії і релігії є багатогранною і динамічною, створюючи простір для глибокого осмислення людського досвіду, моральності і сенсу життя. Цей діалог допомагає людям не лише розширювати свої горизонти знань, але й знаходити внутрішній спокій та зрозумілість у світі, що постійно змінюється. Розвиток філософії та релігії є складним і багатогранним процесом, що охоплює тисячоліття. Історично обидві сфери тісно пов'язані, взаємодіючи, підживлюючи одна одну та іноді вступаючи в конфлікти.

У давньогрецькій філософії виникли перші спроби раціонального осмислення релігійних ідей. Філософи, такі як Платон і Арістотель, задавалися питаннями про природу божественного, моральності та сенсу життя. Платон, наприклад, вважав, що існує вища реальність, яка перевищує фізичний світ, а Арістотель досліджував природу Бога як першопричини всього сущого.

У середньовіччі філософія і релігія злилися в єдину систему знань, де теологія стала основною дисципліною. Філософи, такі як Августин і Аквінський, намагалися синтезувати християнську доктрину з античною філософією. Августин підкреслював важливість віри, тоді як Аквінський розвивав ідею, що раціональне мислення може підтримувати релігійні переконання.

З приходом епохи Відродження і Реформації, філософія почала віддалятися від релігійних доктрин. Філософи, такі як Рене Декарт і Іммануїл Кант, зосередилися на питаннях знання і моральності, що призвело до розвитку раціоналізму і емпіризму. У цей час почали з'являтися критичні підходи до релігії, які ставили під сумнів традиційні вірування.

У XIX столітті Фрідріх Ніцше та інші філософи критично ставилися до релігії, оголошуючи «смерть Бога» і закликаючи до нових цінностей. Однак у той же час розвивалися нові релігійні філософії, такі як екзистенціалізм, представлений Сартром і К'єркегором, що досліджували питання сенсу життя і свободи вибору.

У XXI столітті філософія і релігія знову вступили в діалог, враховуючи глобалізацію, міжрелігійні контакти і нові етичні виклики, такі як біоетика, технологічні інновації і проблеми навколишнього середовища. Сучасні філософи досліджують роль релігії в суспільстві, секуляризацію, а також питання, пов'язані з ідентичністю і культурою.

Таким чином, розвиток філософії і релігії є складним процесом, що відображає зміну соціальних, культурних і наукових контекстів, а також прагнення людини знайти сенс у світі. Обидві сфери продовжують впливати одна на одну, створюючи нові можливості для розуміння людського досвіду.

Отже, філософія і релігія, хоч і є окремими сферами людського мислення, тісно переплітаються і взаємодіють, впливаючи на світогляд і моральність людей. Філософія пропонує раціональні засади для розуміння світу та людського існування, ставляючи запитання про сенс, справедливість і істину. Релігія, в свою чергу, забезпечує емоційний і духовний контекст, формуючи цінності та етичні норми, які об'єднують спільноти.

Обидві сфери допомагають людям шукати відповіді на екзистенційні питання, а їх взаємодія сприяє розвитку критичного мислення і міжкультурного діалогу. У сучасному світі, де глобалізація та технологічні зміни ставлять нові виклики, важливість діалогу між філософією та релігією стає ще більш актуальною. Таким чином, спільний розвиток цих двох дисциплін сприяє глибшому розумінню людського досвіду, створюючи простір для особистісного зростання та соціальної гармонії.

Список використаних джерел:

1. Джон Хік – *«Вірити у Бога» (Believing in God).*
2. Фрідріх Ніцше – *«Так казав Заратустра» (Thus Spoke Zarathustra).*
3. Річард Свінберн – *«Вихідні аргументи для існування Бога» (The Existence of God).*
4. Пол Тілліх – *«Система теології» (Systematic Theology).*
5. Деніел Деннет – *«Розум і релігія» (Breaking the Spell)*

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Актуальність теми дослідження. Людська свідомість, діяльність і творчість є фундаментальними аспектами, що визначають розвиток суспільства. Вони впливають на всі сфери життя, включаючи економіку, культуру та науку. Вивчення цих аспектів допомагає зрозуміти, як людина взаємодіє з навколишнім світом і як її діяльність сприяє прогресу. Тема залишається актуальною, оскільки постійно з'являються нові форми творчості та діяльності, що потребують дослідження.

Мета: дослідити, як людська свідомість, діяльність і творчість впливають на розвиток суспільства, а також як суспільні умови впливають на ці аспекти.

Об'єкт дослідження: людина як носій свідомості, діяльності та творчості.

Предмет дослідження: взаємозв'язок між людською свідомістю, діяльністю, творчістю та суспільними умовами, що визначають їх розвиток.

Завдання дослідження:

- проаналізувати теоретичні підходи до вивчення людської свідомості, діяльності та творчості;
 - визначити основні фактори, що впливають на розвиток свідомості та творчості;
 - дослідити вплив суспільних умов на прояви творчої діяльності;
- розробити рекомендації щодо сприяння розвитку творчості в сучасному суспільстві.

Свідомість – одна з форм прояву нашої душі, при цьому дуже істотна форма, сповнена глибокого змісту. У житті ми часто вживаємо ці поняття як синоніми. Однак поняття «душа» ширше поняття «свідомість». Наприклад, почуття – це стан душі, їх не можна ототожнювати з свідомістю. Як синонім поняття «душа» ми можемо вживати поняття «психіка».

Отже, свідомість – це вища, властива тільки людям і зв'язана з мовою функція мозку, що полягає в узагальненому і цілеспрямованому відображенні дійсності, в попередній уявній побудові дій і передбаченні їх результатів, в розумному регулюванні і саме контролюванні поведінки людини.

Людська діяльність охоплює всі аспекти життя, від професійної роботи до творчих занять і повсякденних справ. Вона є основою розвитку суспільства, оскільки через діяльність людина створює матеріальні та культурні цінності, впливає на економіку, науку, технології та культуру.

Основні аспекти людської діяльності:

- професійна діяльність: робота, яка забезпечує людину засобами для існування і сприяє розвитку економіки;
- творча діяльність: включає мистецтво, науку, літературу та інші форми творчості, що сприяють культурному розвитку;
- соціальна діяльність: взаємодія з іншими людьми, участь у громадських організаціях, волонтерство;
- повсякденна діяльність: домашні справи, хобі, відпочинок.

Людська діяльність є динамічною і постійно змінюється під впливом технологічного прогресу, соціальних змін та особистих прагнень. Вона визначає не тільки економічний розвиток, але й культурний та соціальний прогрес суспільства.[3.]

Творчість – діяльність, спрямована на створення нового, що раніше не існувало, тому воно відрізняється неповторністю, оригінальністю і унікальністю. В результаті творчості створюються нові об'єкти і якості, схеми поведінки і спілкування, нові образи і знання. Творчість – багатолікий феномен. Тому різні грані творчості ставали предметом дослідження в різні епохи. Вона є важливим чинником особистісного розвитку, оскільки вона сприяє самовираженню, розвитку критичного мислення та вирішенню проблем. Вона також має велике значення для суспільства, оскільки сприяє культурному та науковому прогресу, створює нові можливості та покращує якість життя.[2.]

Основні теоретичні підходи до вивчення людської свідомості, діяльності та творчості.

Біхевіоризм. Напрямок започаткував Дж. Уотсон на початку ХХ ст. Він розширено трактував мислення, ототожнював його з внутрішнім мовленням або із засобами невербальної комунікації. Виділяв три форми мислення:

- просте розгортання мовленнєвих навичок;
- розв'язування задач не нових, але таких, що зрідка трапляються;
- розв'язування складних задач, що вимагають словесного вираження міркування перед виконанням певних дій.

Новий підхід до дослідження поведінки запропонували Дж. Міллер, Ю. Галантер і К. Прібрам у книзі «Плани і структура поведінки». Структурну організацію поведінки вони розуміють як вплив на систему та зіставлення цих впливів з минулим досвідом. Якщо окремі впливи вже були в житті суб'єкта, він діє, керуючись досвідом, а якщо ці впливи не відповідають набутому досвіду, то суб'єкт вдається до пошукових або орієнтовних реакцій. Операцію зіставлення називають компарацією. Автори також вводять поняття як «образ» і «план». [5.]

Психоаналіз. Мислення розглядається у психоаналізі як мотиваційний процес. З. Фройд належить робота з психології мислення «Дотепність та її відношення до несвідомого». У ній «дотепність» пояснено як вияв творчого мислення. В основі її лежать несвідомі первинні мотиви. Виникає дотепність та її результати в обхід незадоволення первинних потреб, тобто творчість є сублімованим задоволенням цих потреб. Мисленнєва діяльність може відбуватися під впливом несвідомого мотиву або його заміника – бажаного мотиву [5.][1.].

Гештальтпсихологія. Представники гештальтпсихології (М. Вертгеймер, В. Келлер, К. Коффка, К. Дункер) започаткували новий підхід до мислення, розглядаючи його як акт переструктурування ситуацій. Первинним змістом будь-якого психічного процесу вони вважали цілісні утворення-конфігурації, форми, або «гештальти». Мислення характеризували як раптове, не підготовлене аналітичною діяльністю, спрямоване на вирішення суттєвих ознак проблемної ситуації. М. Вертгеймер, К. Дункер зазначають, що розв'язування задачі полягає в тому, що окремі елементи проблемної ситуації починають сприйматись у новому гештальті, у нових відношеннях; тобто проблемна ситуація переструктурується, її елементи виявляють нові ознаки та відношення. Сам процес розв'язування задачі спрямований на відкриття нової властивості об'єкта, що існує у певній системі відношень з іншими елементами задачі. [5.][6.]

Гуманістична психологія – напрямок у психології, який фокусується на унікальності кожної людини та її прагненні до самореалізації та особистого росту. Абрахам Маслоу розробив концепцію ієрархії потреб, в якій на верхівці знаходиться самоактуалізація – потреба реалізувати свій потенціал і стати тим, ким можна стати. Карл Роджерс підкреслював важливість створення сприятливих умов у терапії, де клієнт може вільно висловлювати свої думки та почуття. Він вважав, що кожна людина має внутрішню здатність до особистісного росту. Гуманістична психологія акцентує на вірі у позитивний потенціал кожної людини, її прагнення до добра, росту та самореалізації. Терапевт створює приймаюче середовище, яке сприяє відкритому самовираженню та особистісному росту. Вивчаються унікальні переживання і досвід кожної людини, щоб краще зрозуміти її індивідуальність і потреби [6.]

Творчий потенціал особистості у філософії розглядається як синтетична якість, що характеризує міру можливостей людини ставити й вирішувати нові завдання у сфері своєї суспільно значущої діяльності. Властивості творчого потенціалу поділяють на: перетворювально-предметні; пізнавальні; аксіологічні (ціннісні); комунікативні; художні [4.].

Творчість часто розглядають в контексті діяльності, в результаті якої людина створює якісно нові матеріальні та духовні цінності, як здатність людини створювати новий соціально-культурний простір. Людина завдяки діяльності перетворює світ, пристосовує навколишнє середовище до своїх потреб, формує культуру. У результаті діяльності відбувається реалізація творчого потенціалу людини. Завдяки творчій діяльності відбувається процес реалізації потреб як окремої людини так і суспільства в цілому. Як форма становлення культури, творча діяльність є вищим видом діяльності. Творчість як окремий вид діяльності характеризується певними ознаками, наявністю проблемної ситуації, оригінальні та нові підходи до її вирішення, креативність, соціальна значимість, неповторність самого процесу діяльності та новизна результатів. Здібності та властивості особистості є джерелом творчості, їх взаємодія є рушійною силою творчого процесу. Діяльність «лише тоді може вважатись науковофілософськи досягнутою, коли вона – діяльність – розглядається як самодіяльність» [7, с. 109]. Самореалізація особистості відбувається через розкриття творчого потенціалу, який має такі риси як обдарованість, креативність, готовність до здійснення різних форм діяльності та продуктивність. Розвиток творчості – це інвестиція в майбутнє, адже саме креативність є рушійною силою прогресу. У сучасному світі, де технології розвиваються з неймовірною швидкістю, здатність мислити нестандартно та генерувати нові ідеї стає все більш цінною.[4.]

Кілька рекомендацій, які можуть сприяти розвитку творчості в суспільстві:

Отже, людська свідомість, діяльність і творчість є невід'ємними складовими розвитку суспільства. Вони взаємодіють між собою та з суспільними умовами, створюючи нові можливості для прогресу. Дослідження цих аспектів дозволяє краще зрозуміти механізми розвитку суспільства та сприяти створенню умов для розкриття творчого потенціалу кожної людини.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://dyskurs.com.ua/psixoanaliz-u-psixologii%D1%97-shho-ce-korotko-i-prostimi-slovami/> © <https://dyskurs.com.ua/>
2. URL: <https://stud.com.ua/108628/psihologiya/tvorchist>
3. URL: https://stud.com.ua/43914/filosofiya/take_svidomist
4. URL: <https://journal-discourse.com/uk/kataloh-statei/2022/2022-r-391-3/tvorcha-diialnist-iak-zasib-samorealizatsii-osobystosti-u-suspilstvi>
5. <https://pidru4niki.com/19770724/psihologiya/geshtaltpsihologiya>.

АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ Н. МАКІАВЕЛЛІ

Актуальність теми дослідження: полягає в тому, що погляди Нікколо Макіавеллі, висловлені в таких творах, як «Державець», продовжують впливати на сучасну політичну теорію і практику будівництва держави. Запропонувавши новий підхід до політики, в якому відокремлення моральних цінностей від політичних рішень стало основою для його концепції реалістичної політики. Його думки про автономію політичної справи стосуються вміння діяти незалежно від моральних або релігійних норм, коли це необхідно щоб забезпечення стабільності та безпеки держави. Тому погляд Нікколи Макіавеллі про політичну автономію і прагматизм стають надзвичайно актуальними. Він вказує на важливість сили та стратегічного мислення для утримання влади, що залишається корисним для розуміння політичних процесів сьогодні.

Мета дослідження: довести актуальність політичної думки Нікколи Макіавеллі, показати всі за і проти його політики.

Об'єкт дослідження: погляди Нікколо Макіавеллі щодо побудови політики.

Предметом дослідження: конкретні політичні ідеї та теоретичні положення, що містяться в працях Макіавеллі, і їхнє застосування в умовах сучасної політичної реальності.

Завдання дослідження: проаналізувати основні ідеї Макіавеллі, зокрема його концепції влади, моралі, дипломатії, управління та політичної стратегії та порівняти їх з іншими політичними теоретиками. Визначивши вплив його політичної думки та розвиток політичної науки та практики в різні історичні епохи й порівняти думку Макіавеллі з іншими політичними теоретиками.

Нікколо Макіавеллі (1469–1527) – італійський політичний мислитель, історик і дипломат епохи Відродження, чия діяльність і творчість стали основою для розробки новітніх політичних концепцій. Його ім'я стало синонімом доцільності та прагматизму в політиці, зокрема через термін «макіавеллізм», який позначає політичну філософію, що виправдовує використання будь-яких засобів для досягнення політичної мети. Але, попри такий негативний відтінок, Макіавеллі є одним з перших мислителів, які вийшли за межі релігійної та моральної обмеженості, розвиваючи автономну політичну думку. Він зазначав, що найвищою сходиною всього, що існує у світі, є держава, а головним сенсом життя кожного громадянина є підкорення, повага, та служіння їй. Крім того, мудрий правитель ніколи не перейде межі порушення прав жителів своєї країни, адже він теж служить державі та боїться втратити свою владу, водночас намагаючись забезпечити її процвітання шляхом всебічного розвитку прав і свобод її підданих.

До Нікколо Макіавеллі основні політичні теорії в Європі були здебільшого засновані на християнській моралі та філософії, зокрема на працях Арістотеля, Святого Августина і Фоми Аквінського. Політика розглядалася через призму релігії, моральних принципів і мети досягнення «спільного блага». Багато політичних мислителів вважали, що державна влада повинна діяти відповідно до моральних норм, а політичні лідери повинні підкорятися божественному праву. Вони вважали, що нормальне існування суспільного життя неможливо без участі держави, лише вона регламентує відносини та забезпечує відсутність конфліктів [1, с. 148].

У трактаті «Державець» Нікколо Макіавеллі писав: «...ми знаємо з досвіду, що в наш час великі справи вдавалися лише тим, хто не намагався дотримати даного слова і ввів, кого треба, обвести навколо пальця: такі государі в результаті досягали більшого, аніж ті, хто ставив на чесність» [2].

Таким чином, Макіавеллі підкреслює положення про «звільнення» влади від моралі; у боротьбі за владу та її утримання, блага, які вона з собою несе «мета виправдовує засоби». Дії можновладців повинні оцінюватись, на думку Макіавеллі, не з погляду моралі, а за їх кінцевими результатами, які, своєю чергою, визначаються інтересами держави, зміцненням влади, і як не парадоксально, вигодами народу від таких перетворень [1, с. 156-157]. Він зробив радикальний крок у розвитку політичної думки, виводячи політику на рівень практичного мистецтва, відокремленого від моралі. У цьому творі Макіавеллі стверджував, що політик повинен діяти заради зміцнення влади, зберігаючи стабільність держави, навіть якщо це вимагає використання неетичних методів. На його думку, мораль і релігія не повинні диктувати політичні рішення. Він розрізняв між «зовнішнім» і «внутрішнім» світом політики: зовні політик може демонструвати доброчесність, але насправді його вчинки повинні бути ефективними й корисними для держави, навіть якщо для цього треба порушувати моральні принципи. Це підтверджує цитата із цього трактату: «Існує всього два способи досягнення мети: шлях закону й шлях насильства. Правитель не повинен вибирати одне з двох, він має уміти користуватися обома способами... Розумний правитель не може й не має залишатися вірним своїй обіцянці, якщо це шкодить його інтересам і якщо відпали причини, що спонукали його дати таку обіцянку» [2].

Ключовими категоріями політичної думки Макіавеллі є «virtù» і «fortuna». «Virtù» – це сукупність якостей, які дозволяють політичному лідерові досягати успіху в змінних обставинах. Це не лише чесноти в моральному розумінні, а й здатність діяти рішуче і ефективно, використовуючи всі доступні засоби. «Fortuna», з іншого боку, означає непередбачуваність та випадковість подій, що лежить поза контролем людини. Макіавеллі вважав, що політична сила виникає саме з правильного балансу між активним контролем («virtù») і прийняттям удачі та випадковості («fortuna»). У цьому контексті політична автономія мислителя проявляється в його вмінні трактувати політичну реальність як боротьбу між людським вольовим початком і сліпими силами випадковості [3].

Отже, відійшовши від традиційних уявлень, за яких політика була підпорядкована моральним і релігійним вимогам. Нікколо Макіавеллі прагнув створити політичну науку як незалежну і самостійну дисципліну, здатну

досягати конкретних результатів у реальному світі, а не в уявному ідеалі. Він визнавав, що політична реальність є жорсткою і сповненою конфліктів, і тому політик повинен бути готовим до компромісів і жертв. Його політична думка не була націлена на досягнення ідеалу, а на забезпечення стабільності та процвітання держави в умовах змінного і часто ворожого політичного середовища. Політичні ідеї Макіавеллі мали величезний вплив на подальший розвиток політичної науки. Вони стали основою для формування сучасних теорій реалістичної політики, де ставлення до моралі і політики є прагматичним, а не ідеалістичним. Його концепція автономії політичної думки також стала важливим кроком до розвитку політичної науки як самостійної дисципліни, здатної самостійно оцінювати політичні ситуації без огляду на зовнішні моральні критерії.

Список використаних джерел:

1. https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/Konf_fil_i_pravo_2019.pdf
2. Макіавеллі Н.// Державець, 1513
3. <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12651/>

ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Постійні зміни в природі, суспільстві та науці призвели до виникнення діалектики – філософської теорії, яка вивчає розвиток суперечностей і процесів взаємодії. Діалектика є надзвичайно важливою темою дослідження, оскільки впливає на розуміння фундаментальних законів розвитку будь-якого явища чи процесу. Без діалектичного підходу неможливо повною мірою зрозуміти природу змін, оскільки він виник разом з потребою в осмисленні розвитку і вдосконалюється для отримання більш глибокого розуміння світу. Тому тема залишається актуальною і потребує постійного накопичення нових знань та збору нової інформації.

Мета дослідження: проаналізувати діалектику як теорію розвитку, дослідити її основні принципи та закономірності, виявити значення діалектичного підходу до розуміння процесів змін у природі, суспільстві та мисленні.

Об'єкт дослідження: діалектика як фундаментальна філософська теорія, що вивчає закони розвитку та зміни явищ у природі, суспільстві та мисленні. Сюди входить аналіз таких діалектичних принципів, як єдність і боротьба протилежностей, перехід кількісних змін у якісні, заперечення заперечення та його вплив на формування загальної картини світу. Діалектика досліджує взаємодію різних аспектів реальності та дозволяє глибше зрозуміти природу змін і перетворень у ширшому контексті людської діяльності та сприйняття.

Предмет дослідження: принципи і закономірності діалектичного розвитку та їх застосування для пояснення процесів змін у природі, суспільстві та мисленні.

Завдання дослідження: проаналізувати взаємовідносини діалектики та процесів розвитку в природі, суспільстві та мисленні, визначити роль діалектичного підходу в поясненні змін і трансформацій, а також дослідити його значення для сучасної науки та практики.

Діалектика як філософська теорія розвитку є одним із фундаментальних підходів до розуміння змін і перетворень у природі, суспільстві та мисленні. Її виникнення і подальший розвиток тісно пов'язаний з необхідністю осмислення процесів змін, що відбуваються в навколишньому світі. Від часів стародавніх греків, через марксистське мислення до сучасних теоретичних підходів ідея діалектики відігравала важливу роль у розвитку філософії та науки в цілому.

Основною метою діалектики є вивчення законів і принципів розвитку. Діалектика дає можливість пояснити, як виникають, змінюються та взаємодіють різні явища. За допомогою діалектичного підходу ми можемо розглядати розвиток не як лінійний, а як складний процес, в якому кожна зміна є результатом взаємодії протилежних сил або тенденцій.

Одним з основних принципів діалектики є єдність і боротьба протилежностей. Цей принцип стверджує, що розвиток відбувається через боротьбу і взаємодію протилежних сил або тенденцій, присутніх у системі. Такий підхід дозволяє зрозуміти, чому зміни, які спостерігаються в суспільстві, науці та природі, часто є результатом протиріч, а не простого розвитку в одному напрямку.

Іншим важливим принципом є перехід кількісних змін у якісні. Це означає, що накопичення поступових змін призводить до якісно нових явищ і станів. Зміни не завжди є лінійними, і невеликі накопичення часто призводять до великих якісних стрибків, що важливо для розуміння еволюції як у природі, так і в суспільстві.

Принцип заперечення заперечення також є фундаментальним для процесу діалектичного розвитку. Це означає, що кожна стадія розвитку в кінцевому підсумку заперечує попередню стадію, але на новому рівні. Цей принцип дозволяє розглядати розвиток як рух, який не повторюється, а переходить на новий щабель, завжди інтегруючи найкраще з попереднього етапу.

Діалектика є основою для системного мислення та розуміння процесів змін. Завдяки діалектиці ми можемо аналізувати не лише окремі елементи, але й їхні взаємозв'язки, а також глибше зрозуміти природу розвитку. У контексті сучасної науки діалектика дозволяє розглядати проблеми з різних точок зору, що важливо для розвитку таких галузей знань, як соціологія, економіка та екологія.

Для науки діалектика є основою методології, яка не лише описує явища, але й може пояснити їх глибинні закономірності. Діалектика допомагає формулювати теорії та прогнози, оскільки враховує не лише статичний стан системи, але й її постійні зміни та розвиток.

У соціальному контексті діалектика допомагає зрозуміти суспільний розвиток, внутрішні суперечності та зміни. Наприклад, вивчаючи економічні процеси через діалектичну призму, можна побачити, як взаємодіють різні соціальні класи, як змінюються економічні системи і як протиріччя між ними можуть сприяти соціальним і політичним змінам. Діалектика як підхід до вивчення суспільного розвитку дозволяє уникнути спрощених поглядів і розкрити складну природу соціальних процесів.

Варто також зазначити, що діалектика є основою для розуміння історичних процесів. Згідно з діалектичним підходом, історія людства – це не лінійний процес, а рух, що виникає з протиріч, які постійно розв'язуються і переростають у нові форми розвитку. Це допомагає пояснити, чому цивілізації розвивалися не за однаковим сценарієм і чому певні етапи розвитку були незавершеними або перерваними.

Діалектика не обмежується теоретичними аспектами, але також застосовується на практиці. Її використовують у багатьох галузях науки, техніки і навіть у повсякденному житті для вирішення складних проблем. Системний

підхід, запропонований діалектикою, дозволяє науковцям і практикам краще розуміти процеси, прогнозувати майбутнє та оптимізувати свою діяльність у найрізноманітніших сферах – від екології до економіки.

Діалектика як теорія розвитку є важливим інструментом для розуміння змін, що відбуваються в природі, суспільстві та мисленні. Діалектика дозволяє зрозуміти розвиток як складний процес, що включає взаємодію протилежних сил і визначає принципи цих змін. Сучасні застосування діалектики в різних наукових і практичних сферах відкривають нові горизонти пізнання і сприяють розвитку теоретичних і практичних підходів до вирішення проблем сучасності.

Список використаних джерел:

1. Гегель Г. В. Ф. Наука логіки / Г. В. Ф. Гегель. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2003. 560 с.
2. Маркс К. Капітал. Т. 1 / К. Маркс. Київ: Дніпро, 2000. 768 с.
3. Шевченко О. С. Філософія: навч. посіб. / О. С. Шевченко. Київ: Академія, 2004. 576 с.
4. Філософія: курс лекцій / під ред. В. І. Скакун. Київ: Академія, 2002. 928 с.
5. Поппер К. Логіка наукового відкриття / К. Поппер. Львів: Літопис, 1998. 380 с.
6. Кант І. Критика чистого розуму / І. Кант. Київ: Основи, 2001. 576 с.
7. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духу / Г. В. Ф. Гегель. Київ: Видавництво «Ніка-Центр», 2007. 752 с.
8. Кожев А. Введення в історію / А. Кожев. Київ: Основи, 1996. 432 с.

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Тема сенсу життя хвилювала людство з найдавніших часів. Чому ми існуємо? Що є метою нашого буття? Це питання знаходить своє відображення як у релігійних, так і у філософських системах, літературі та науці. Пошук сенсу життя став основою багатьох культурних традицій та філософських напрямків, включаючи екзистенціалізм, який надає великого значення особистому досвіду та самоусвідомленню.

Релігії світу пропонують різні відповіді на питання сенсу життя. Наприклад, у християнстві вважається, що сенс людського життя полягає в служінні Богу та дотриманні його заповідей, що веде до спасіння душі. У буддизмі ж метою є досягнення нирвани, звільнення від страждань та циклу перероджень. В ісламі життя розглядається як випробування, через яке людина може наблизитися до Бога та заслужити місце у Раю. Релігійний підхід часто обґрунтовує сенс життя через зв'язок із Вищим Абсолютом, духовними принципами та етичними нормами.

Серед філософських підходів до сенсу життя слід виокремити екзистенціалізм. Наприклад, Жан-Поль Сартр та Альбер Камю вважали, що життя саме по собі позбавлене сенсу, і кожна людина повинна сама створити сенс через свої вибори та дії. Цей погляд підкреслює значущість особистої відповідальності, свободи та автентичності. Також у класичній філософії, зокрема в поглядах Аристотеля, сенс життя полягає в досягненні добродісного, щасливого існування через розум та моральні чесноти.

У психології проблема сенсу життя досліджувалась такими науковцями, як Віктор Франкл, засновник логотерапії. Франкл, виживши у концтаборах, стверджував, що сенс життя можна знайти навіть у стражданні, якщо людина має мету та усвідомлює свої цінності. Він вважав, що пошук сенсу є однією з основних людських мотивацій, і що навіть у складних обставинах сенс життя допомагає підтримувати духовну стійкість і силу. В епоху сучасних технологій виникає новий підхід до розуміння сенсу життя, зосереджений на пошуку знань і прогресі. З точки зору науки, життя є результатом складних еволюційних процесів, і сенс його полягає у продовженні роду, виживанні та розвитку. Хоча науковий підхід не може повністю відповісти на питання «Навіщо ми тут?», він підкреслює важливість дослідження, знань і колективного розвитку людства.

Сумніваюся, що лікар може відповісти на це запитання загальним визначенням. Тому що сенс життя є різним для кожної людини, щодня й щогодини. Отож, ідеться не про сенс життя загалом, але радше про специфічний сенс життя людини в певний момент. Ставити запитання узагальнено – це все одно, що запитати чемпіона з шахів: «Скажіть мені, маестро, який найкращий хід у світі?» Не існує чогось такого, як найкращий або просто хороший хід поза конкретною ситуацією у грі й особистістю супротивника. Те саме стосується людського існування. Не варто шукати абстрактного сенсу життя.

Кожен із нас має власне специфічне покликання або життєву місію, призначення для виконання конкретного завдання.

Людину не можна ані замінити, ані повторити її життя. Отже, завдання кожної істоти є унікальним, як і її специфічна можливість його виконати. Оскільки кожна ситуація в житті є викликом людині і ставить перед нею проблеми для вирішення, питання сенсу життя можна повернути у зворотному напрямку. Урешті людина не повинна запитувати, що є сенсом її життя, але радше має погодитися, що це запитання до неї. Одне слово, кожну людину розпитує життя, і вона може відповісти життю єдиним чином – відповідаючи за власне життя. У відповідальності сама сутність людського існування.

Сучасна людина, яка живе в умовах глобалізації та інформаційного перенасичення, стикається з проблемою втрати сенсу та «екзистенційної порожнечі». Все більше людей відчувають розгубленість і внутрішній дискомфорт, пов'язані з відсутністю чітких цілей та орієнтирів у житті. У таких умовах актуальність набувають питання самоідентифікації, пошуку власних цінностей та цілей, відчуття власного призначення.

Багато дослідників вважають, що сучасний пошук сенсу може відбуватись через творчість, соціальні зв'язки, самоусвідомлення та допомогу іншим. Відмова від матеріалізму, розвиток духовних практик і самопізнання також сприяють цьому процесу.

Пошук сенсу життя – одна з найдавніших і найбільш універсальних тем, яка хвилює людей у всьому світі. Це питання набуло особливого розмаху в наш час, коли більшість традиційних відповідей втратили силу через глобалізацію, зростання наукового знання та занепад релігійного впливу. Ось деякі ключові аспекти, які допомагають у пошуку сенсу буття та власного життя:

Щоб зрозуміти свій сенс, важливо глибоко зрозуміти себе: свої цінності, уподобання, інтереси та те, що приносить задоволення. Це можна зробити через медитацію, ведення щоденника чи інші практики, що сприяють глибинній саморефлексії. Визначення мети або конкретних завдань може бути першим кроком до того, щоб відчувати своє призначення. Це може бути як велика мета (наприклад, покращити світ у якійсь галузі), так і менша, але особисто значуща, як допомога іншим, саморозвиток чи створення сім'ї.

Багато хто знаходить сенс у тому, щоб робити щось значуще для суспільства. Це може бути волонтерська діяльність, праця у сфері, де ви можете допомагати іншим, або навіть просто бути частиною суспільних проєктів, що сприяють покращенню життя.

Філософи від Сократа до Ніцше, Віктора Франкла і багатьох сучасних мислителів ставили це питання та пропонували відповіді, кожна з яких відображає свій час і контекст. Книги, як-от «Людина в пошуках сенсу» Віктора Франкла, часто допомагають знайти відповіді або ж принаймні натхнення для власних пошуків.

Франкл вважав, що сенс життя можна знайти навіть у найважчих обставинах. Він показав, що навіть у часи страждань і невизначеності ми можемо знайти внутрішню опору через те, як реагуємо на ці труднощі.

Для багатьох людей сенс життя відкривається через творчість. Це може бути будь-що: малювання, музика, писання, рукоділля чи навіть кулінарія. Через самовираження ми можемо відчути глибокий зв'язок із світом і собою. Пошук сенсу – це постійний процес, який може змінюватися залежно від етапу життя. Головне – продовжувати досліджувати і бути відкритим до нових переживань, адже саме в них ми можемо знайти ті відповіді, які шукаємо.

Пошук сенсу життя – це складний і глибоко індивідуальний процес, що охоплює різні аспекти людського буття: духовність, етику, особисту відповідальність і свободу. Кожен обирає свій шлях до розуміння сенсу, враховуючи власні погляди, досвід та цінності. Універсальних відповідей на це питання не існує, але дослідження цієї теми може сприяти більш глибокому розумінню себе та світу.

Список використаних джерел:

1. <https://myroslaw.medium.com/victor-frankl-sens-zhyttia-1f015fae5927>
2. <https://drukarnia.com.ua/articles/yak-znaiti-sens-u-zhitti-lbaXn>
3. <https://newacropolis.org.ua/articles/sens-zhyttia-iak-skladova-zdorovia-liudyny>

ПРИНЦИП НАСЛІДУВАННЯ ПРИРОДИ В ДАОСИЗМІ

Принцип наслідування природи займає центральне місце в даосизмі – одній із найдавніших філософських систем Китаю. У сучасному світі, де швидкий технологічний розвиток та урбанізація впливають на відношення людини до природи, важливість екологічних, етичних та філософських підходів до взаємодії з природою є особливо актуальною. Принципи даосизму можуть сприяти формуванню гармонійного співіснування людини і природи. Тема є важливою для сучасного суспільства, адже дозволяє зберегти екологічний баланс та розуміти важливість природних процесів.

Мета дослідження: аналіз принципу наслідування природи в даосизмі та його значення для сучасного розуміння гармонії між людиною і навколишнім середовищем.

Об'єкт дослідження: природні принципи як основа світогляду та етики в даосизмі.

Предмет дослідження: поняття гармонії з природою, концепції *у-вей* та *ци* як основи філософії даосизму.

Завдання дослідження: розглянути концепцію *у-вей* (недіяння) як принцип наслідування природи. Дослідити поняття *ци* (енергії) у даосизмі та його значення у формуванні гармонійних відносин між людиною і природою. Визначити роль наслідування природи в особистісному та суспільному розвитку за принципами даосизму.

Принцип наслідування природи, або «діяння без примусу», є основою даоської філософії, який глибоко описаний у трактаті Лао-цзи «*Дао де цзін*». Вчення закликає слідувати природному ходу речей та діяти, не втручаючись у природний порядок. Це розуміння гармонії та спонтанності найяскравіше проявляється у концепції *у-вей*, що дослівно означає «недіяння» або «недіяння у дії» – діяння, яке не суперечить природі та її циклам. *У-вей* вимагає «перебувати в злагоді з природою, не порушуючи природний потік енергії *ци*» [2, с. 124].

Центральною є ідея *ци* як основної життєвої енергії, що пронизує все живе і неживе. У даосизмі вважається, що кожна істота має власне *ци*, яке може існувати лише за умов гармонійного існування в природному середовищі. Дотримання *ци* дозволяє уникнути порушення природного балансу, зберігаючи зв'язок між усіма живими істотами (Kohn, с. 45). Як зазначає Ченг Чунь-Ін у своєму дослідженні про даоську філософію, «справжнє щастя можливе лише тоді, коли людина дотримується природного порядку, що є частиною космічної гармонії» [1, с. 205].

Принцип наслідування природи у сучасному суспільстві може бути використаний для підходів, що спрямовані на захист навколишнього середовища та гармонійне співіснування людини з природою. Концепція *у-вей* надихає на мінімальне втручання у природні процеси, що дозволяє зберегти екологічний баланс та скоротити негативний вплив людської діяльності на природу (Ames та Hall, с. 198). Наприклад, екологічні рухи можуть використовувати принципи даосизму як моральну основу для запобігання руйнівному втручання людини у природні процеси [3, с. 103].

Ще однією важливою сферою застосування є психологія, зокрема вчення *у-вей* може допомогти сучасній людині впоратися з щоденним стресом і перевантаженням. Замість активного опору подіям, принцип «недіяння» дозволяє людині приймати ситуації такими, якими вони є, досягаючи внутрішньої гармонії. Як стверджує Ізабель Робіне, це веде до розвитку «внутрішньої свободи, що дозволяє людині природно адаптуватися до зовнішніх змін» [4, с. 145].

Принцип наслідування природи в даосизмі вчить цінувати природну рівновагу і є важливим для сучасного суспільства, що стикається з екологічними та психологічними викликами. Даосизм наголошує на значенні гармонії, відсутності насильства у відносинах із природою та спонтанності, що є актуальними й нині. Приймаючи ці принципи, людина може гармонійно співіснувати з навколишнім світом, забезпечуючи своє особисте та суспільне благополуччя.

Список використаних джерел

1. Ченг, Чун-Ін. «Даоська філософія та реконструкція гуманістичної моралі в китайській філософії» *Дао-компаньйон до даоської філософії*, ред. Сяоган Лю, Springer, 2015, с. 201–214.
2. Кон, Лівія. *Даосизм і китайська культура*. Університет Гаваїв, 2001.
3. Еймс, Роджер Т., Голл, Девід Л. *Дао де цзін: Філософський переклад*. Ballantine Books, 2003.
4. Робіне, Ізабель. *Даосизм: Розвиток релігії*. Стенфордський університет, 1997.
5. Хансен, Чад. *Даоська теорія китайської думки: Філософська інтерпретація*. Оксфордський університет, 1992.

ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження: культура є невід'ємною складовою людського існування. Вона виступає як фактор, що формує особистість, визначає її поведінку та ціннісні орієнтири. Людинотворча сутність культури полягає у тому, що саме завдяки їй людина переходить з біологічного стану в соціальний, стаючи творцем і носієм духовних надбань.

Мета дослідження: розкрити значення культури як основи для формування особистості, її духовного розвитку та взаємодії із суспільством. Культура як засіб соціалізації. Через культуру людина засвоює соціальні норми, набуває навичок спілкування та адаптується до умов життя в суспільстві. Від дитинства і до старості культура супроводжує кожного, впливаючи на спосіб мислення, поведінку та ціннісні установки.

Творчий аспект культури. Культура дає людині можливість не тільки адаптуватися до суспільства, а й створювати нові форми духовних і матеріальних цінностей. Людина стає творцем культури, впливаючи на її розвиток та еволюцію. Духовний вимір культури. Культурні надбання сприяють розвитку духовності, підвищенню моральних стандартів та естетичного смаку. Вони допомагають людині осмислити своє місце в світі, зрозуміти сенс життя і знайти гармонію із собою та іншими.

Культура є людинотворчою силою, яка формує суспільство і визначає розвиток особистості. Вона забезпечує зв'язок між поколіннями, передаючи духовні надбання, цінності та знання. Без культури неможливо уявити прогрес людства, адже саме вона є основою для розвитку кожної людини як індивідуальності.

Список використаних джерел

- 1.Афанасьєва Л. В. Принцип полікультурності як основа цивілізаційного розвитку сучасного суспільства / Л. В. Афанасьєва, Р. І. Олексенко // Науково-практичний журнал «Актуальні потреби філософії та соціології». 2018. №.22. С. 3-6.
- 2.Базалук О. Формування образу людини майбутнього як стратегічна мета філософії освіти / О. Базалук // Освіта і управління. 2010. Т.13. №2/3. С. 51-55.
- 3.Олексенко Р. І. Філософський погляд на проблеми становлення ринкових відносин в Україні / Р. І. Олексенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2012. Т. 20, вип. 22(4). С. 72-77.
- 4.Планування і прогнозування в умовах ринку / За ред. д.філософ.н., проф. Воронкової В. Г. Київ: Професіонал, 2006. 608 с.
- 5.Скринник З. Громадянське суспільство як соціальний вимір функціонування ринкових механізмів / З. Скринник // Вісник Львів. нац. ун-ту імені Івана Франка. Філософські науки. 2007. Вип.10. С. 90-99.
- 6.Філософія: навч. посіб. кн.1 / М. Л. Шумка, Т. В. Гончарук, Л. П. Мокряк, О. М. Рудакевич. Тернопіль: Підручники й посібники, 2009. 714 с.

ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Актуальність теми дослідження: розвиток філософських уявлень про людину як найвищу цінність сприяв формуванню гуманізму – концепції, що розглядає людину та її права як основу суспільства. Людина є центральною фігурою всіх соціальних та культурних процесів, і її цінність визначає напрями розвитку суспільства. Без розуміння людини як вищої цінності неможливо побудувати гармонійне суспільство, де мораль і справедливість займають чільне місце. Тому ця тема залишається актуальною, потребуючи постійного поглиблення знань та аналізу сучасних умов, у яких зберігається та розвивається гуманістичний світогляд.

Мета дослідження: дослідити значення людини як найвищої цінності в системі філософського знання та вплив цього уявлення на формування суспільних цінностей і норм.

Об'єкт дослідження: людина як філософська категорія, що поєднує в собі духовну, моральну і соціальну сутності.

Предмет дослідження: ціннісні та морально-етичні аспекти людської природи, їхній вплив на формування гуманістичного світогляду, а також роль цих аспектів у сучасних філософських підходах.

Завдання дослідження: проаналізувати основні філософські течії, що розглядають людину як вищу цінність, зокрема античну, ренесансну, просвітницьку та сучасну думки. Виявити специфічні риси людини, які роблять її найвищою цінністю, та розглянути їхнє значення у сучасних соціальних процесах.

Важливий внесок у формування концепції людини як вищої цінності зробив Аристотель у своїй праці «Нікомахова етика», де розробив поняття доброчесності та евдемонії (блаженства) як кінцевої мети людського життя. Для Аристотеля людина має прагнути до доброчесного життя, що досягається через практичну мудрість і активне застосування розуму. Доброчесність, за його поглядом, полягає у гармонії між розумом і пристрастями, а справжнє щастя людини досягається через самореалізацію в моральному вдосконаленні. Ці ідеї стали основою для подальшого розвитку етичних вчень і заклали фундамент розуміння людини як істоти, здатної до вищих духовних прагнень. В епоху Відродження гуманістичні філософи, такі як Піко делла Мірандола, обґрунтували ідею людини як істоти, що сама творить своє життя.

Підтримка людської гідності й унікальності кожної особистості стала рушійною силою культурного прогресу, а розвиток індивідуальних свобод і творчого потенціалу розглядався як цінність сама по собі. Гуманістична ідея свободи й індивідуального розвитку відкрила новий шлях до розуміння людини як центральної істоти у світі, що відіграє ключову роль у розвитку суспільства та культури.

Іммануїл Кант у праці «Основи метафізики моралі» пропонує концепцію автономії особистості, яка є здатністю діяти згідно з власними моральними принципами. Його категоричний імператив проголошує, що людина є метою сама по собі, а не засобом для інших цілей. Кант обґрунтував ідею, що моральна цінність людини визначається не її зовнішніми досягненнями, а внутрішньою здатністю діяти відповідно до власних етичних переконань. Ця концепція вважає людину носієм моральних прав і обов'язків, підкреслюючи її роль як вищої цінності у суспільному житті.

У XX столітті екзистенціалісти, такі як Еріх Фромм і Віктор Франкл, продовжували досліджувати питання свободи й сенсу життя. Фромм у книзі «Втеча від свободи» розглядає людське прагнення до свободи як основу розвитку особистості, а втечу від неї – як наслідок страху відповідальності за власне життя. Він підкреслює, що тільки вільний індивід здатний до самореалізації. Віктор Франкл у книзі «Людина у пошуках справжнього сенсу» наголошує на значенні особистої відповідальності та необхідності пошуку сенсу навіть у найважчих обставинах, вважаючи, що саме сенс життя робить людину здатною до морального і духовного розвитку.

Сучасний німецький філософ Юрген Габермас у своїй фундаментальній праці «Теорія комунікативної дії» звертає увагу на значення комунікації в суспільстві, підкреслюючи необхідність діалогу та взаєморозуміння для підтримання людських цінностей у глобалізованому світі. На думку Габермаса, спілкування між людьми, яке ґрунтується на повазі до інших і рівності, є основою демократичного суспільства, де особистість виступає як вища цінність. Його теорія комунікативної дії обґрунтовує, що взаємна повага та етичні принципи у стосунках між людьми є необхідними для побудови гармонійного соціуму.

Людина є найвищою цінністю у філософському дискурсі, оскільки уособлює в собі свободу, гідність, моральний вибір та здатність до самопізнання. Ідея про людську цінність є основою для формування гуманістичних принципів, які підтримують право на індивідуальність та свободу, необхідні для гармонійного розвитку суспільства. В сучасному світі надзвичайно важливо підтримувати та розвивати ці цінності для подолання соціальних та екологічних викликів.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Нікомахова етика. Переклад з давньогрецької. Київ: Основи, 2010. 322 с.
2. Кант І. Основи метафізики моралі. Переклад з німецької. Харків: Фоліо, 2018. 184 с.
3. Маркевич С. Філософія гуманізму та її сучасне значення. Львів: Світ, 2015. 245 с.
4. Фромм Е. Втеча від свободи. Переклад з англійської. Київ: Юніверс, 2011. 256 с.
5. Франкл В. Людина у пошуках справжнього сенсу. Переклад з німецької. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 224 с.

6. Габермас Ю. Теорія комунікативної дії. Переклад з німецької. Київ: Академперіодика, 2008. 528 с.

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження: питання про сенс життя супроводжує людину впродовж усього її існування. Це одвічне прагнення зрозуміти своє місце у світі та знайти гармонію між внутрішнім світом і зовнішньою реальністю. У сучасну епоху, коли людина опинилася у вирі технократичних змін, інформаційного перевантаження і глобалізації, пошук сенсу стає особливо актуальним. Адже поруч із технічним прогресом зростають екзистенційна тривога, відчуття самотності та розгубленості, які часто залишають людину в стані духовного вакууму.

Мета дослідження: дослідити філософські підходи до пошуку сенсу життя в різних історичних етапах, визначити актуальні проблеми та виклики, з якими стикається людина в сучасному світі, а також дослідити можливості пошуку сенсу через індивідуальні та соціальні механізми.

Об'єкт дослідження: людина в пошуках сенсу буття, її внутрішні переживання та соціокультурні фактори, що впливають на це прагнення.

Предмет дослідження: філософські вчення та психологічні підходи до пошуку сенсу життя, їх еволюція в різні епохи та вплив на сучасну людину.

Завдання дослідження: проаналізувати філософські погляди на сенс життя в різні історичні періоди (античність, середньовіччя, епоха Просвітництва, екзистенціалізм). Філософія в різні епохи пропонувала різні підходи до пошуку сенсу життя. Для античних мислителів, таких як Сократ і Платон, сенс буття полягав у пізнанні істини та досягненні доброчесності. У середньовіччі цей пошук був пов'язаний із прагненням до Бога, що визначав головну мету людського існування. Епоха Просвітництва привнесла нову перспективу: людина як носій розуму прагнула побудувати сенс буття через знання та науку.

Особливе значення мала ідея екзистенціалізму, яку розвинули Жан-Поль Сартр і Мартін Гайдеггер. Вони стверджували, що сенс буття створюється самою людиною, а не надається їй зовнішніми обставинами.

Віктор Франкл, який пережив Голокост, додав до цього практичний вимір: він наголошував, що сенс життя завжди можна знайти, навіть у найважчих обставинах, через відповідальність перед собою та іншими. Сьогодні пропонує безліч можливостей для реалізації людського потенціалу, однак водночас воно створює численні пастки.

Світ глобальних мереж, соціальних медіа і технологій створює ілюзію зв'язку, але часто позбавляє справжньої близькості. Люди стають жертвами культури споживання, коли щастя ототожнюється з матеріальним добробутом, а успіх визначається кількістю досягнень, лайків чи підписників. Проте технічний прогрес відкриває і нові можливості. Сучасна психологія, коучинг, а також технології саморозвитку дозволяють людям глибше зрозуміти свої потреби, цінності та мрії. Способи пошуку сенсу стають більш індивідуалізованими, що дозволяє кожному будувати власний шлях.

Сенс життя людини багато в чому визначається середовищем, у якому вона живе. Культура, релігія, традиції, освіта та міжособистісні стосунки є важливими чинниками, які впливають на становлення світогляду. Взаємодія з іншими людьми – це не лише джерело натхнення, але й виклик. У спільноті людина вчиться розуміти свої потреби, співставляти їх із потребами інших і вибудовувати систему пріоритетів.

Особливе місце займає духовність. Навіть у постсекулярному світі, де релігія часто втрачає свій вплив, багато людей звертаються до духовних практик, медитації, йоги, що допомагають знайти баланс і відповісти на питання про сенс буття.

Пошук сенсу життя – це не разовий акт, а безперервний процес, що триває впродовж усього життя. У різні періоди людина стикається з новими викликами, які змінюють її уявлення про мету. Молодь часто асоціює сенс життя з амбіціями, кар'єрою чи самореалізацією. У зрілому віці пріоритетами стають сім'я, близькі стосунки та стабільність. На пізніх етапах життя люди переосмислюють свій досвід, шукають мир і прийняття власної минулості. Знайти сенс означає зрозуміти себе: свої бажання, цінності та обмеження. Для цього важливим є розвиток самосвідомості через різні практики, такі як медитація, рефлексія, читання літератури чи спілкування з наставниками.

Людина в пошуках сенсу життя перебуває у постійному русі. Відповіді на екзистенційні питання не є універсальними, адже вони залежать від унікального досвіду кожної особистості. Однак саме цей пошук надає життю глибини, допомагає долати труднощі та знаходити щастя навіть у найважчих обставинах. У світі, де все змінюється з неймовірною швидкістю, вміння шукати й знаходити свій сенс стає ключовим для гармонійного існування.

Список використаних джерел:

1. Франкл В. «Людина в пошуках справжнього сенсу». Київ: Видавництво «Дух і літера», 2004.
2. Сартр Ж.-П. «Буття і Ніщо». Київ: Видавництво «Основи», 2003.
3. Гайдеггер М. «Буття і час». Київ: Видавництво «Юніверс», 2001.
4. Платон. «Держава». Київ: Видавництво «Дніпро», 1995.
5. Ніцше Ф. «Так говорив Заратустра». Київ: Видавництво «Либідь», 1997.
6. Маслоу А. «Мотивація та особистість». Київ: Видавництво «Основи», 2000.
7. Гіммельфарб Г. «Екзистенціалізм: Людина перед безоднею». Львів: Видавництво «Світ», 1999.

ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження теми «Особистість філософа (філософія як образ життя)» полягає в тому, що філософія не лише вивчає загальні питання буття, свідомості, моралі, але й виступає способом життя для окремих мислителів. Особистість філософа є не лише суб'єктом роздумів, а й уособленням певних принципів та цінностей. У сучасному світі, де зростає інтерес до індивідуальної свободи та самовираження, розуміння того, як філософія впливає на спосіб життя людини, допомагає краще зрозуміти не тільки мислителів минулого, але й процеси сучасності.

Мета дослідження. Метою дослідження є виявлення взаємозв'язку між філософським мисленням та способом життя філософа, а також дослідження того, як філософські ідеї впливають на формування світогляду, ціннісних орієнтирів та поведінки філософів.

Завдання дослідження:

1. Розкрити основні аспекти життя відомих філософів, що відображають їхній філософський світогляд.
2. Проаналізувати, яким чином особистий досвід філософа (його соціальне, культурне та історичне оточення) формує його ідеї.
3. Порівняти підходи до філософії як до способу життя в різних філософських традиціях (західна, східна, екзистенціалізм тощо).

Виклад матеріалу. Для розкриття основних аспектів життя відомих філософів, що відображають їхній філософський світогляд, важливо зосередитися на кількох ключових моментах. Перш за все, біографічний контекст філософа є визначальним: дитинство, освіта, соціальне та культурне оточення, а також особисті стосунки можуть мати безпосередній вплив на формування його філософських поглядів.

Не менш важливим є вплив історичних подій на мислення філософа. Для багатьох сучасників його особа є морально-етичним прикладом та втіленням позитивних якостей. [1, 257с.] Значущі історичні події, такі як Французька революція, мали великий вплив на філософію Гегеля, що видно в його творах. Важливо також дослідити, як філософи осмислювали власний життєвий досвід у своїх роботах. Наприклад, Фрідріх Ніцше часто звертався до власного досвіду, включаючи періоди хвороби та ізоляції, що стали основою для його концепцій про силу волі та надлюдину.

Особистий досвід філософа, його соціальне, культурне та історичне оточення мають вагомий вплив на формування філософських ідей. Філософія часто народжується з рефлексії над власним життям та обставинами, в яких перебуває мислитель. В сучасному світі, коли все стрімко розвивається,

Особистість повинна максимально проявляти свої можливості,

вдосконалювати навички, усвідомлювати самого себе і реалізовувати своє покликання в житті. [2, 22с.] Соціальні умови, в яких живе філософ, впливають на його погляди на суспільство, справедливість, владу та мораль. Наприклад, Жан-Жак Руссо, живучи у Франції в період соціальної нерівності та політичної нестабільності, розвинув свої ідеї про природний стан людини та необхідність соціального договору.

Культурне оточення філософа також має важливе значення. Філософи, які виростили в різних культурних традиціях, могли формувати свої ідеї, спираючись на ті цінності, що були поширені в їхньому середовищі. Так, Конфуцій, перебуваючи під впливом давньокитайської культури з її акцентом на гармонію та сімейні цінності, розвинув своє вчення про моральність і етику міжособистісних стосунків.

Історичні події також часто служать поштовхом до філософських роздумів. Мислителі, що пережили значні політичні чи соціальні катаклізми, розвивали свої теорії як відповідь на ті виклики, з якими стикалися їхні суспільства. Наприклад, Мартін Гайдеггер, який жив у часи Першої та Другої світових війн, висунув ідеї про буття, смерть і автентичність, які відображали глибоку кризу людського існування у XX столітті.

Філософія є процесом раціонального мислення, аргументації та пошуку аргументованих відповідей на поставлені філософські проблеми. [3, 144с.] Підходи до філософії як способу життя в різних філософських традиціях відрізняються залежно від культурних, історичних та духовних контекстів, у яких вони розвивалися. У західній філософії, особливо в традиціях античної Греції, філософія часто розглядалась як спосіб життя. Сократ, Платон і стоїки вважали філософію практичним засобом досягнення щасливого і морального життя. Наприклад, стоїцизм пропонував розвиток внутрішньої стійкості та самоконтролю, що дозволяло філософу приймати життєві труднощі з мудрістю та спокоєм.

У східних традиціях, зокрема в даосизмі та буддизмі, філософія також сприймалася як спосіб життя, але акцент тут робився на гармонії з природою і внутрішній спокій. Даосизм, заснований на працях Лао-цзи, пропагує життя у відповідності з природними циклами та принципами, що призводить до невтручання у природний хід подій (концепція «у-вей»). Буддизм, у свою чергу, зосереджений на духовному звільненні від страждань через медитацію, етичне життя і глибоке усвідомлення непостійності світу.

Екзистенціалізм, що виник у XX столітті на Заході, також розглядає філософію як спосіб життя, однак у фокусі цього напрямку стоїть індивідуальна свобода та відповідальність. Екзистенціалісти, такі як Жан-Поль Сартр і Мартін Гайдеггер, вважали, що людина повинна самостійно надавати сенс своєму життю в умовах

абсурду і відсутності об'єктивних моральних орієнтирів. Тут філософія виступає як інструмент боротьби з екзистенційною тривогою та пошуку автентичності.

Таким чином, хоча в кожній традиції філософія розглядається як спосіб життя, акценти розставляються по-різному: західні філософи частіше шукають моральні та раціональні відповіді на питання про життя, східні традиції акцентують увагу на духовній гармонії та балансі, а екзистенціалісти підкреслюють свободу вибору і необхідність створення власного сенсу в житті.

Висновок. Особистість філософа та його життєвий досвід відіграють вирішальну роль у формуванні філософських ідей, перетворюючи філософію на спосіб життя. Соціальні, культурні та історичні обставини, в яких живе філософ, стають ґрунтом для його роздумів та концепцій, що часто відображають виклики часу. Західні, східні та екзистенційні традиції підходять до філософії як до практики життя по-різному, проте спільним для них є те, що філософія стає не лише інтелектуальною діяльністю, але й шляхом самопізнання, морального вдосконалення та відповіді на основні питання буття. Через власний досвід філософи прагнуть не лише зрозуміти світ, але й знайти шляхи до більш повноцінного, гармонійного або автентичного життя.

Список використаної літератури :

1. Ніколенко К., та Чорний Д. «Принципи етичної комунікації у філософії Григорія Сковороди.» Міністерство внутрішніх справ України. Донецький державний університет внутрішніх справ, Криворізький навчально-науковий інститут. 2024. 257с.
2. Бухрашвілі В. І. «Розуміння самотворення особистості філософами-екзистенціалістами в. Франклом і е. Фроммом.» міністерство освіти і науки України національний педагогічний університет ім. М. Д. Драгоманова». 2021. 22с.
4. Карівець І. «Григорій Сковорода: синкретизм – кордоцентризм – мудрість : Продовження теми Філософія Григорія Сковороди: історія і сучасність.» Філософська думка 2. 2023. 144-152с.

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА

Постановка проблеми. Передбачає ретельний аналіз та розкриття ключових аспектів, що порушуються в сократівській філософії. Основною метою є визначення сутності людини в контексті сократівського підходу та розкриття актуальності цього питання для сучасного суспільства.

Мета. Полягає в глибокому розумінні та аналізі сократівської концепції людської сутності з метою визначення її актуальності для сучасного суспільства та особистісного розвитку.

Для досягнення поставленої мети слід виконати наступні завдання:

- Які основні ідеї щодо сутності людини викладає Сократ у своїй філософії, і як вони взаємодіють між собою?

- Які виклики та можливості виникають у сучасному суспільстві при врахуванні сократівської концепції людини, зокрема в контексті технологічного розвитку та міжкультурного взаємодії?

Виклад матеріалу. Філософія Сократа є революційною точкою в історії античної філософії. Серед «досократиків», які розглядали світ як цілісність, що підпорядковує людину як одну з частин Космосу, Сократ вирізнявся своїм підходом. Він визначав свою філософію як відношення «людина – світ».

У центрі філософії Сократа – людина. Але вона ним розглядається насамперед як моральна істота. Тому філософія Сократа – це етичний антропологізм.

У філософії Сократа центральною стає проблема людської індивідуальної моральності та можливості самопізнання.

Спершу, поняття добра і зла, за Сократом виявляється як важливе етичне питання. Він ставив під сумнів можливість існування об'єктивного стандарту для визначення того, що є морально вірним чи невірним.

Друге, розгляд моральності зумовлює питання про можливість вчинення людиною морально неправильних дій при наявності розуміння, що таке справедливість та доброчесність.

Сократ також докладно досліджував межі людського знання та підкреслював невизначеність в питаннях етики. Він питав, чи може людина знати, що є добром чи злом, і чи існує абсолютна істина у моральних питаннях.

Проблема самопізнання ставала важливим аспектом філософії Сократа. Він розвивав думку про можливість людини зрозуміти саму себе, свої мотивації та цінності, і як це впливає на її моральні вчинки.

Нарешті, Сократ висвітлював вплив оточення та виховання на формування характеру та моральних переконань людини. Він питав, наскільки суспільство та виховання визначають її моральну ідентичність.

Ці ідеї Сократа відокремили його від попередніх філософських течій, які зосереджувалися на космологічних та природничих проблемах. Він вперше поставив людину в центр своїх роздумів.

Сократ першим в античній філософії відійшов від космологічної і натурфілософської проблематики своїх попередників, поставивши в центрі своїх філософських рефлексій проблему людини.

Для Сократа, душа є щось надприродне, сам Ерос, нестримне прагнення, спрямоване вгору. Він закликає до самопізнання, але це не означає лише прийняття готової істини. Мета пізнання не є закінченою. Життя вимагає іншого: досліджуй, шукай свою сутність, випробовуй себе - чи ти добрий, чи ти знаючий, чи ні.

Розглядаючи людину як найціннішу первинну істоту, Сократ звертає увагу не просто на людину загалом, а на конкретного індивіда. Проте, свідомо обмежуючи філософію людини в контексті вчення про душу, він втрачає цілісний погляд на природу людини такладає основи для подальшого розвитку філософської антропології, зокрема у платонівській концепції дуалізму душі і тіла.

Щоб розуміти природу людини та її життєвий смисл, Сократ розробив метод маевтики. Цей підхід мав допомогти особі знаходити себе та розуміти своє покликання на Землі. Сократ вважав, що людина повинна реалізувати принцип «Пізнай самого себе».

Метод Сократа і його філософія спрямовані на виявлення та обґрунтування моральних основ існування людини, її практичних вчинків і поведінки. Основна проблема філософа полягала у розумінні добра і доброчинності як вищих понять, що характеризують сутність людини і визначають сенс її життя. Сократ вбачав взаємозв'язок знань і доброчинності як раціональне тлумачення людського існування і поведінки. З цього виникала висновок: людина стає морально досконалою не народженою такою, але шляхом самопізнання і навчання.

Згідно із Сократом, обов'язком кожної людини, яка прагне до розумного та доброчинного життя, є наближення до істинного знання, розуміння божественної мудрості, що керує всіма аспектами життя.

Цей етичний принцип, визначений Сократом, вперше в античності заклали основи гуманістичного світогляду, який вірив у потенціал людини та її здатність до духовного та морального вдосконалення на основі розуму і знань.

Філософія Сократа представляє собою особливий етап в історії античної філософії. У думці всіх «досократиків» світ розглядається як невід'ємна цілісність, яка підпорядковує людину як «одну» з частин Всесвіту. Однак Сократ виділяє людину, розглядаючи взаємини «людина – світ» як предмет своєї філософії.

Список використаних джерел:

1. Рассел Бертран. Історія західної філософії. К., 1995. С. 80-144.

2. Новий Акрополь. Культурна асоціація. КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА. КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФІЇ І РЕЛІГІЇ. URL: <https://newacropolis.org.ua/theses/kontseptsia-liudyny-u-filosofii-sokrata-1500792591>
3. Філософія античності: проблема людини. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12815/>
4. Філософські та суспільно-політичні погляди Сократа. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/11.htm>

ХРИСТІАНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Постановка проблеми. Християнство, що проникло на територію Київської Русі у X столітті, стало основним чинником формування світогляду, культури та філософських уявлень її населення. Воно не лише поширило нові моральні та етичні цінності, а й започаткувало діалог між релігійною вірою та філософською думкою, які намагалися пояснити сенс буття, призначення людини та структуру суспільства. Цей синтез став основою для розвитку подальшої української духовності, а також заклав фундамент для розвитку філософії в Україні, зокрема через літературні та богословські твори. Однак, залишається важливим питання – як саме християнські ідеї впливали на світогляд давньоруського суспільства та які філософські концепти формувалися під їхнім впливом? Дослідження цієї проблеми дозволяє глибше зрозуміти не лише історію, а й витоки філософської традиції на українських землях.

Метою даної роботи є дослідження взаємодії християнських ідей та філософських уявлень на території Київської Русі, а також впливу цього синтезу на подальший розвиток філософської думки в Україні.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні релігійні та філософські ідеї, що були поширені в Київській Русі під впливом християнства.
2. Дослідити роль богословської літератури та духовних діячів Київської Русі у формуванні філософських уявлень.

Виклад матеріалу. Прийняття християнства на Русі стало визначною подією, яка радикально змінила життя давньоруського суспільства та вплинула на розвиток його культури, філософії, освіти та моралі. Це релігійне нововведення принесло нові цінності, моральні орієнтири, що ґрунтувалися на християнській етиці, і стало основою для формування нового світогляду та соціальної структури.

У X столітті християнська філософія привнесла на Русь розуміння духовності як пріоритетної цінності, закликавши людей до пошуку гармонії, милосердя, покаяння та надії на спасіння. Перші джерела християнської мудрості – Біблія, твори отців церкви та інші богословські трактати – стали основою для формування духовного світу Київської Русі. Разом з тим, вони заклали основи для того, що пізніше стало філософською традицією. Зокрема, через ці праці, суспільство Русі почало замислюватися над питаннями буття, сенсом життя, а також призначенням людини та роллю Бога у житті кожного індивіда [2, с. 67].

Християнська філософія, що проникла в Київську Русь, справила суттєвий вплив не лише на індивідуальне духовне життя, а й на систему влади та принципи державного управління. Християнські цінності, такі як справедливість, смиренність, терпіння та прагнення до істини, заклали нові етичні засади для правителів і суспільства в цілому. На основі цих ідей почали формуватися уявлення про владу як про відповідальність перед народом та Богом, що відрізнялося від більш ранніх, язичницьких уявлень про авторитет князя, який базувався на силі та військовій могутності [3, с. 25].

У таких визначних текстах, як «Повість временних літ» і «Слово про закон і благодать» Іларіона, з'являються філософські роздуми, де князь змальовується не лише як політичний лідер, але й як моральний взірць для народу. Вони відображають уявлення про правителя, який повинен бути смиренным, праведним та дотримуватись християнських заповідей. Цей новий підхід закладав основу для розуміння влади як відповідальності перед вищими моральними принципами, що полягали у прагненні до справедливості та захисту народу.

«Слово про закон і благодать» підкреслює також важливість благодаті та Божого закону як фундаменту державного правління, протиставляючи їх язичницьким традиціям. Іларіон, перший митрополит руського походження, у своїй праці підкреслює ідею, що князь повинен правити, керуючись християнськими цінностями, такими як милосердя, терпіння, співчуття. Відповідно, князівська влада розглядається не як привілей, а як служіння народу під покровом Бога, де його правління має бути спрямоване на забезпечення благополуччя та справедливості для всіх підданих [1, с. 47].

Ці ідеї мали широкий соціальний вплив, оскільки поширювалися серед боярства та інших прошарків населення. Християнська філософія закликала до більшої відповідальності не лише на рівні державного управління, але й на рівні повсякденного життя. Вчення про терпіння, любов до ближнього та співчуття сприяли формуванню нового суспільного ідеалу, заснованого на моральності та милосерді. Поступово ці цінності ставали невід'ємною частиною уявлень про добродісність та справедливе суспільство в Київській Русі.

Література та писемність, що активно розвивалися завдяки введенню християнства, стали важливими інструментами для передачі знань і формування філософської традиції. Давньоруські літописи, життя святих та богословські трактати поширювали християнську етику та мораль. У цих творах активно порушувалися питання людського призначення, взаємин між людьми та важливість дотримання християнських заповідей. Ідеї смиренності, самопожертви та любові до ближнього пронизували багато літературних творів того часу [4, с. 70].

Духовенство Київської Русі відігравало ключову роль у просуванні нових ідей та впливало на культурний розвиток суспільства. Видатні духовні лідери, такі як митрополити та інші церковні діячі, пропагували християнське вчення, інтегруючи релігійні та філософські погляди для пояснення основних принципів життя. Завдяки їхнім зусиллям християнські ідеї стали важливим джерелом філософських роздумів, де з'явилася концепція про моральні та етичні принципи, необхідні для формування гармонійного суспільства. Ці ідеї також вплинули на світогляд давньоруського суспільства, акцентуючи увагу на важливості смирення, милосердя та благодійності.

Висновок. Прийняття християнства на Русі створило особливе інтелектуальне середовище, де релігійні та філософські ідеї взаємодіяли, формуючи культурні та моральні орієнтири суспільства. Роль християнства була не лише в духовному оновленні, а й у створенні філософської традиції, яка зберегла та розвинула давньоруську спадщину. Цей період став основою для подальшого розвитку української духовності та філософії, що продовжувала процвітати завдяки впливу християнських ідей і світоглядних принципів. Взаємодія християнства з філософією Київської Русі створила міцний фундамент для майбутнього розвитку української культури та інтелектуального життя, що збереглося на віки.

Список використаних джерел:

1. Гавриленко, О. О. Християнство на Русі та його вплив на розвиток давньоруської філософії. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Філософія. 2021. №1. С. 43–50.
2. Іларіон, митрополит. Слово про закон і благодать. Київ: Либідь, 2020. 108 с.
3. Кравченко, І. П., & Мельник, А. С. Соціальні аспекти прийняття християнства в Київській Русі. Український історичний журнал. 2022. №4. С. 22–30.
4. Таран, Ю. В. Роль християнських цінностей у формуванні морального світогляду Київської Русі. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія: Історія та філософія. 2023. №2. С. 67–74.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАХІДНОГО ТА СХІДНОГО ТИПУ ФІЛОСУВАННЯ

Постановка проблеми. Філософія як інтелектуальна діяльність має глибокі корені в різних культурних традиціях, кожна з яких формувалася під впливом специфічних історичних, релігійних та соціальних умов. Західний та східний типи філософування демонструють суттєві відмінності у підходах до світобачення, етики, метафізики та онтології. Зважаючи на глобалізаційні процеси та міжкультурну взаємодію, виникає потреба глибше дослідити відмінності та спільні риси цих двох філософських традицій.

Мета. Проведення порівняльного аналізу західного та східного типу філософування з акцентом на основні відмінності в світоглядних підходах, методах пізнання, розумінні людини та її місця у світі. Дослідження спрямоване на виявлення спільних тенденцій та відмінностей цих традицій, що може сприяти глибшому взаєморозумінню між культурами.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Охарактеризувати основні риси західного типу філософування на прикладі ключових шкіл та концепцій.
2. Визначити специфіку східного філософування, розглянувши його основні напрямки, такі як конфуціанство, даосизм, буддизм.
3. Порівняти методологічні підходи західного та східного типу філософування

Виклад матеріалу. Філософія як форма людського пізнання відображає глибинні світоглядні основи культур та цивілізацій. Вона є універсальним засобом пошуку істини, відповідаючи на питання про природу буття, сенс життя та моральні принципи. Проте, незважаючи на спільні завдання, різні цивілізації розвивали свої унікальні підходи до філософського мислення. Західна та східна філософські традиції є яскравими прикладами таких різних шляхів осмислення світу, які формувалися під впливом історичних, релігійних і соціальних чинників.

Західна філософська традиція, починаючи з античних часів, формувалася через розвиток різних шкіл думки, кожна з яких вносила унікальний внесок у розуміння світу, людини та буття. Цей розвиток розпочався з натурфілософів, таких як представники Мілетської школи, які прагнули пояснити світ через раціональне осмислення природних явищ, і продовжився іншими впливовими школами, такими як піфагорійці, елейці, софісти, сократики, платоністи та арістотеліки.

Мілетська школа, є однією з перших філософських шкіл стародавньої Греції, яка започаткувала традицію раціонального осмислення природи. Її представники вперше спробували пояснити виникнення та структуру світу не через міфи, а через розум та логіку, шукаючи першооснову всього суцього – архе. Першим значним філософом цієї школи був Фалес Мілетський, який стверджував, що все походить із води, що може змінювати свої стани і таким чином утворювати різноманіття явищ. Він вважав воду першоосновою буття, а Землю – такою, що плаває на поверхні води, подібно до корабля в морі.

Анаксимандр, учень Фалеса, продовжив цю традицію, але запропонував більш абстрактну концепцію першооснови. На його думку, архе не може бути конкретною речовиною, як вода, тому він ввів поняття апейрону – безмежного, невизначеного начала, з якого все народжується і до якого все повертається.

Третій представник Мілетської школи, Анаксимен, запропонував більш конкретний варіант першооснови – він вважав, що архе всього суцього є повітря. На його думку, повітря може розріджуватися і згущуватися, утворюючи таким чином інші елементи – воду, землю, вогонь – і всі явища в світі. Це дозволило Анаксимену пояснити процеси перетворення в природі як безперервні зміни стану матерії.

Основними представниками Елеської школи є Геракліт та його послідовники. Однією з його основних ідей Геракліта є концепція переміни: «Все тече» (Panta rhei) – він стверджував, що все в світі постійно змінюється. Геракліт вважав, що вогонь є символом основи всього існуючого, оскільки він постійно змінюється і спалює старе, створюючи нове. Геракліт акцентував на тому, що протилежності є невід'ємною частиною життя. Він вірив, що конфлікти і суперечності – це основа гармонії в природі. Відтак, життя і порядок виникають із боротьби протилежностей. Він також ввів поняття логосу, яке він описував як універсальний розум або принцип, що організовує всесвіт.

Східна філософія, яка сформувалася в контексті багатограних культурних, релігійних і соціальних традицій Азії, охоплює різні течії, серед яких найзначнішими є конфуціанство, даосизм та буддизм.

Конфуціанство засноване на вченнях Конфуція (Кун-цзи, 551–479 до н.е.) і є однією з найвпливовіших філософських систем у Східній Азії. Основні його принципи включають етику та мораль: Конфуцій акцентував на важливості моральних цінностей, таких як добродійність (жень), справедливість (и), ритуал (лі) та мудрість (чжі). Він вважав, що етика має бути в основі соціальних відносин, а справедливість і повага до традицій є запорукою гармонії в суспільстві; суспільну ієрархію: Конфуціанство підкреслює значення соціальної ієрархії, де кожен член суспільства має виконувати свої обов'язки відповідно до ролі в сім'ї та суспільстві. Конфуцій вважав освіту важливою для морального і соціального розвитку особистості. Філософія Конфуція – це відображення тенденції до стабілізації у стосунках між людьми, яка досягається за рахунок ієрархії у пануванні та підкоренні, що випливає з вічних законів неба.

Даосизм (таоїзм) – це філософська та релігійна традиція, що сформувалася в Китаї приблизно в IV столітті до н.е., головними представниками якої є Лао-цзи (Лао-цзи) та Чжуан-цзи. Основні принципи: Дао (Тай): Центральним

поняттям даосизму є дао, що означає «шлях» або «принцип». Дао розглядається як всесвітній порядок, який пронизує всі речі, і відповідно до якого повинні жити люди.

Основними принципами будизму є: Чотири благородні істини: Буддизм базується на чотирьох благородних істинах, які описують природу страждання, його причини та шлях до звільнення від нього. Перша істина стверджує, що життя супроводжується стражданням, друга – що страждання виникає внаслідок бажань, третя – що можливо звільнитися від страждань, а четверта – що для цього існує шлях (Восьмеричний шлях); Восьмеричний шлях: Цей шлях включає правильні розуміння, наміри, мову, дії, засоби, зусилля, увагу та медитацію, які ведуть до досягнення нірвани – стану позбавлення від страждань і бажань; Концепція карми та реінкарнації: Буддизм акцентує на кармі, вважаючи, що дії людини впливають на її майбутні переродження. Це підкреслює важливість моральних вчинків і їх наслідків.

Методологічні підходи західного та східного філософування демонструють суттєві відмінності, які формують їхні унікальні світогляди. Західна філософія акцентує на раціоналізмі і логіці, підкреслюючи важливість систематичного аналізу та доказів, як це робили Платон і Арістотель. Тут індивідуальний досвід вважається важливим аспектом пізнання. На противагу цьому, східна філософія, представлена конфуціанством, даосизмом і буддизмом, акцентує на інтуїтивному знанні, цілісності світу, а також соціальних і етичних аспектах, де гармонія між людиною і природою стає ключовим моментом.

Висновок. Отже, західна філософія більше орієнтується на раціоналізм і індивідуалізм, тоді як східна філософія надає пріоритет інтуїції, цілісності та етиці, що значно впливає на їхній спосіб осмислення світу і людського існування.

Список використаних джерел:

1. Філософія : підручник / В.С. Бліхар та ін. 2-ге вид. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
2. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О. В. Рябіної, Л. І. Юрченко та ін. Харків : Вид. Іванченка І. С., 2021. 286 с.
3. Костицький М. В. Державницько-політичні погляди в універсалітській системі світогляду Піфагора. Філософські та методологічні проблеми права. 2020 Т. 19, № 1. С. 118-125 DOI: <https://doi.org/10.33270/02201901.118>

ХРИСТІАНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Постановка проблеми. В Київській Русі християнство не лише стало домінуючою релігією, але й глибоко вплинуло на філософське мислення та культурний розвиток держави. Прийняття християнства в 988 році ознаменувало новий етап у розвитку світогляду, сприяло формуванню уявлень про мораль, душу, добро і зло, а також заклало основу для розвитку філософських пошуків у контексті богослов'я. Взаємодія християнських ідей із наявними традиційними віруваннями стала джерелом складних філософських роздумів, що поступово формували духовний фундамент суспільства Київської Русі та забезпечили тісний зв'язок між релігійним життям і філософськими питаннями. Однак, вивчення цих питань залишається складним, оскільки тексти того періоду були переважно релігійними, і філософські ідеї викладались через призму богослов'я, що вимагає детального дослідження, аби повністю зрозуміти вплив християнства на філософське мислення в Київській Русі.

Метою даної роботи є дослідження впливу християнства на розвиток філософських ідей та духовних уявлень у Київській Русі, а також аналіз того, як поєднання християнських ідей із місцевими віруваннями формувало світогляд та культуру тогочасного суспільства.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Дослідити основні філософські та релігійні ідеї, що виникли в Київській Русі під впливом християнства, та їхнє значення для розвитку духовного життя.

2. Проаналізувати взаємодію християнства з традиційними віруваннями та її вплив на формування унікального світогляду киеворуського суспільства.

Виклад матеріалу. Прийняття християнства в Київській Русі в 988 році стало не просто історичною подією, але справжнім культурним зрушенням, що змінило духовний, соціальний та політичний ландшафт держави. Цей крок відкрив нові горизонти для розвитку філософської думки, яка до цього була обмежена язичницькими віруваннями та міфологічними уявленнями. Разом із християнством у Русь прийшли біблійні цінності, вчення ранніх християнських філософів, а також нові підходи до осмислення світу, людини та її місця в ньому. Ця релігія не лише об'єднала духовні прагнення населення, але й розвинула філософські ідеї, на яких будувалися моральні, етичні та світоглядні засади тогочасного суспільства [1, с. 50].

Після хрещення Київської Русі культура та філософія поступово набували книжної, писемної форми. Створювалися нові релігійні твори, а давні тексти переписувалися і доповнювалися християнськими ідеями. Початок філософського осмислення світу, який був характерний для цього періоду, відбувався через призму християнських догм та церковних текстів, таких як Біблія, патристична література та твори східних християнських мислителів. У церковній літературі ікони, проповіді, життя святих, створювали образи й приклади для наслідування, закладали основи морального виховання, що формувало уявлення про добро та зло, чесноти та гріх [3, с. 94].

Особливо великий вплив на філософські погляди в Київській Русі мала концепція божественного світла та вічної душі. Християнство навчало, що душа людини є безсмертною, і її моральний стан визначає подальшу долю після смерті. Це поняття спонукало до філософських роздумів про моральне життя, призначення людини та сенс буття. Прийняття християнства принесло в суспільство цінності смирення, любові до ближнього, прощення, які раніше не мали такого акцентованого значення в язичницьких традиціях. Цей морально-етичний вплив проникав у всі сфери життя, формуючи нові принципи соціальної поведінки, відносин між людьми та ставлення до природи.

Християнські філософські ідеї часто поєднувалися з місцевими язичницькими уявленнями, створюючи унікальну синкретичну культуру, яка мала свої особливості. Наприклад, у Київській Русі відчувалась глибока повага до природи, що була частиною давніх язичницьких вірувань. Християнство ж додало до цього ідею про те, що світ є створений Богом, а людина відповідальна за його збереження. Таким чином, поєднання християнства з язичницькими уявленнями формувало новий світогляд, в якому природа сприймалася як дар від Бога, за який слід дбати і поважати [4, с. 15].

Ще одним важливим аспектом є внесок християнства у розвиток писемності, освіти та науки. Разом із християнством у Київську Русь прийшла грецька мова, в якій були написані більшість релігійних текстів. Для розуміння й перекладу цих текстів почали з'являтися освічені люди, монахи, які зберігали, переписували та перекладали тексти на давньоруську мову. Це сприяло розвитку книжної культури, що дало можливість зберегти і передати філософську думку наступним поколінням. Багато філософських ідей проникло у твори тогочасних письменників, таких як Іларіон Київський та Нестор Літописець, які, хоч і писали здебільшого релігійні тексти, у своїх творах ставили і філософські питання про природу людини, її відповідальність перед Богом і суспільством [2, с. 30].

Християнство також принесло нові уявлення про державну владу та управління. За християнським ученням, правитель був божим помазаником, що мав правити, дотримуючись божественних законів та моральних принципів. Цей підхід створив новий моральний стандарт для керівників держави, які мали бути не лише захисниками своєї території, але й духовними лідерами свого народу. Ідея про «царя-батьошку», яка пізніше стане домінуючою в російській культурі, почала формуватися саме в Київській Русі під впливом християнства, де князь вважався не тільки політичним, але і духовним лідером.

Висновок. Прийняття християнства в Київській Русі стало одним із ключових моментів у розвитку її культури, філософії та духовності. Поряд із новими релігійними ідеями прийшли й нові способи осмислення світу, які

сформували основу для розвитку моральних цінностей та етичних принципів. Християнські уявлення про людину, природу та божественне керівництво поєдналися з місцевими традиціями та віруваннями, створюючи унікальний синкретичний світогляд. Завдяки християнству Київська Русь розвивала писемність і освіту, що сприяло збереженню філософської думки та передаванню її наступним поколінням. Отже, християнство стало не лише релігійною основою для Русі, але й поштовхом до філософських пошуків, які залишили свій відбиток на історії та культурі українського народу. Ця спадщина й надалі слугує основою моральних і духовних цінностей, актуальних донині.

Список використаних джерел:

1. Борисенко, В. Й. Вплив християнства на культуру Київської Русі: історико-філософський аспект. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2021. № 2 (38). С. 45–53.
2. Іщенко, О. М. Роль християнської моралі у формуванні соціокультурних цінностей Київської Русі. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2022. № 4. С. 28–34.
3. Ковальчук, Л. В. Християнська філософія у Київській Русі: між культурною адаптацією та трансформацією. Український історичний журнал. 2020. № 5. С. 89–96.
4. Шевченко, І. В. Вплив християнських цінностей на духовний розвиток Київської Русі. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. 2023. № 1 (156). С. 13–19.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУК

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження теми «Основні проблеми сучасної філософії та методології наук» полягає в тому, що у сучасному світі швидкий розвиток наукових технологій та новітніх знань призводить до виникнення нових філософських питань та проблем. Ці питання стосуються не лише взаємозв'язку науки та суспільства, а й методологічних підходів, які використовуються в дослідженнях різних наукових дисциплін. З огляду на складність сучасних наукових відкриттів та їхній вплив на світогляд людини, є необхідність у філософському осмисленні таких змін і пошуку нових методологічних підходів для глибшого розуміння науки.

Це дослідження спрямоване на вивчення ключових проблем, з якими стикається сучасна наука, таких як криза раціональності, проблеми інтердисциплінарності, етичні питання, пов'язані з науковими досягненнями, та критичне переосмислення ролі науки у житті людства.

Мета дослідження: Визначення та аналіз основних проблем сучасної філософії та методології наук, а також розробка підходів до їх вирішення.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати основні проблеми сучасної філософії науки: раціональність, парадигми, інтердисциплінарність, етичні виклики.

2. Вивчити роль філософії у вирішенні наукових та етичних проблем.

3. Визначити перспективи розвитку філософії та методології наук.

Виклад матеріалу. Сучасна філософія науки стикається з кількома ключовими проблемами. По-перше, існує криза раціональності, коли традиційні уявлення про раціональність втрачають свою актуальність через складність нових наукових відкриттів та неоднозначність отриманих знань. Існує нагальна необхідність у підвищенні статусу освітніх компонент, що стосується насамперед мисленнєвого процесу. [1, 149с.] По-друге, зміни в наукових парадигмах, описані Томасом Куном, викликають конфлікти між усталеними та новими науковими підходами, що суттєво впливає на розвиток наукових дисциплін. Окрім цього, інтердисциплінарність стає важливим аспектом, адже вирішення сучасних складних проблем вимагає інтеграції знань з різних галузей. Нарешті, науково-технічний прогрес породжує нові етичні виклики, зокрема у сфері біоетики та штучного інтелекту, що вимагає глибокого філософського осмислення їхнього впливу на суспільство.

Вивчення ролі філософії у вирішенні наукових та етичних проблем є важливим аспектом сучасної філософії науки. Філософія забезпечує критичний аналіз основних принципів, методів і цінностей, що лежать в основі наукових досліджень. Вона допомагає виявити потенційні недоліки в методології, а також у процесах верифікації та фальсифікації, що сприяє більш глибокому розумінню наукових теорій.

Такий підхід, забезпечить наукове пояснення стратегічних соціально-творчих орієнтирів функціонування засобів масової комунікації на рівні методології та практики. [3, 55с.] Крім того, філософія активно досліджує етичні питання, пов'язані з науковими досягненнями. Це особливо актуально в контексті новітніх технологій, таких як генна інженерія або штучний інтелект, де виникають нові етичні дилеми. Філософський аналіз дозволяє сформулювати етичні принципи, які можуть регулювати наукову діяльність, забезпечуючи таким чином відповідальність перед суспільством.

Філософія також сприяє міждисциплінарному діалогу, об'єднуючи знання з різних галузей для вирішення складних наукових і етичних проблем. Завдяки цій інтеграції, філософія може запропонувати нові перспективи, які допомагають науковцям краще зрозуміти та оцінити наслідки своїх досліджень. У цьому контексті філософія не лише теоретизує, але й активно впливає на практичні аспекти наукової діяльності, що робить її незамінною у вирішенні сучасних викликів.

Серед основних проблем сучасної філософської науки не полишає своєї уваги питання її методологічних засад, тобто розробки цілісної пізнавальної парадигми, здатної поєднати у собі елементи філософської теорії та натурфілософської «практики». [2, 67 с.] Перспективи розвитку філософії та методології наук обумовлені кількома ключовими факторами. Зростання міждисциплінарних досліджень відкриває можливості для інтеграції знань з різних галузей, що сприяє формуванню нових методологічних підходів. Одночасно розвиток технологій, таких як штучний інтелект і великі дані, викликає необхідність етичного осмислення їхнього впливу на науку та суспільство. Філософія може допомогти зрозуміти науку як соціальний процес, враховуючи культурні та політичні контексти. Також реформування освітніх програм може підготувати нове покоління науковців, здатних адаптуватися до змін у науковій парадигмі. Таким чином, ці перспективи визначають роль філософії в сучасному науковому дискурсі.

Висновок. Сучасна філософія та методологія наук стикаються з рядом важливих проблем. Виникає питання відносності наукових знань, що піднімає сумніви в об'єктивності. Традиційні наукові методи піддаються критиці, і з'являються нові підходи, такі як постмодернізм та інтердисциплінарність.

Також важливим є зв'язок науки і технологій, де етика та соціальні наслідки досліджень стають актуальними темами. У глобалізованому світі інтеграція різних дисциплін є необхідною для вирішення складних соціальних і екологічних проблем.

Отже, сучасна філософія та методологія наук потребують адаптації до нових реалій і критичного переосмислення, щоб забезпечити розвиток науки і технологій.

Список використаної літератури:

1. Поліщук І. Є. Філософія та методологія науки у контексті сучасної університетської освіти, Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2021. 146-152с.
2. Бродецька Ю. Ю. «Сучасна філософія та проблеми філософського пізнання .» Філософія в сучасному світі : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. 2021. 67с.
3. Сенкевич Г. А., Хілько А. С., та Аксьонов О.І. «Теорія наукових парадигм як модель і методологія наукового знання.» Вчені записки. 2021.55с.

ОСНОВНІ ЗАКОНИ ДІАЛЕКТИКИ

Постановка проблеми. Діалектика, як метод філософського осмислення дійсності, розглядає протиріччя, розвиток і взаємодію явищ, що постійно змінюються. Основні закони діалектики, такі як закон єдності та боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін у якісні та закон заперечення заперечення, становлять фундаментальну основу філософського аналізу природи і суспільства. Вони дозволяють зрозуміти процеси змін, розвитку та прогресу в навколишньому світі, а також усвідомити причини і механізми цих змін. Знання та розуміння цих законів необхідні для адекватного тлумачення не тільки загальнонаукових категорій, але й важливих питань повсякденного життя, оскільки вони забезпечують ширший погляд на дійсність.

Метою даної роботи є аналіз основних законів діалектики та їх значення для розуміння процесів змін і розвитку у природі, суспільстві та мисленні.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити зміст кожного з основних законів діалектики та визначити їх взаємозв'язок.
2. Проаналізувати практичне застосування законів діалектики у різних сферах людської діяльності.

Виклад матеріалу. Діалектика є філософською методологією, яка досліджує загальні закони розвитку природи, суспільства і мислення. Це вчення дозволяє усвідомити світ не як статичну систему, а як сукупність постійно змінюваних явищ і процесів. Основні закони діалектики, а саме закон єдності та боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін у якісні та закон заперечення заперечення, окреслюють структуру розвитку та дозволяють побачити механізми, що керують усіма формами існування і взаємодії в природі і суспільстві [1, с. 46].

Закон єдності та боротьби протилежностей є основним законом діалектики, що стверджує: будь-яке явище чи система складаються з протилежностей, які перебувають у постійній взаємодії, викликаючи зміни. Наприклад, день і ніч, тепло і холод, інтереси різних соціальних класів у суспільстві – це протилежності, що існують разом, і їхня боротьба та взаємодія призводять до нових форм розвитку. У суспільному контексті боротьба класів стимулює зміни і розвиток суспільних інститутів та законодавства. Без цього протистояння прогрес був би неможливим, оскільки саме зіткнення інтересів і думок стає рушійною силою для розвитку.

Другий закон діалектики – закон переходу кількісних змін у якісні – описує фундаментальний механізм розвитку і трансформації, за якого поступове накопичення кількісних змін зрештою викликає новий якісний стан системи. Іншими словами, незначні зміни, які накопичуються з часом, стають основою для стрибкоподібного переходу на новий рівень, де виникають нові властивості та характерні риси системи [4, с. 17]. Цей процес можна простежити як у природних явищах, так і в суспільних та економічних процесах, де він відіграє важливу роль у зміні стану та розвитку.

У біологічних системах цей принцип має велику значущість. Наприклад, еволюція видів відбувається не через миттєві зміни, а через поступове накопичення невеликих генетичних варіацій, які в кінцевому підсумку можуть спричинити появу нових видів. Такі кількісні зміни, як незначні мутації або зміни в середовищі проживання, поступово накопичуються і з часом переходять у якісні – вид набуває нових адаптивних властивостей, а згодом може виникнути новий вид, краще пристосований до умов довкілля. Цей принцип переходу від кількісних змін до якісних пояснює еволюційний механізм виживання і адаптації живих організмів [3, с. 40].

Соціальні та політичні процеси також добре ілюструють цей закон. Розглянемо, наприклад, зростання соціального невдоволення в умовах економічної нерівності. На початку невдоволення може виявлятися у вигляді поодиноких протестів або скарг, які, однак, не впливають на політичну чи економічну структуру держави. Однак, коли ці прояви накопичуються, утворюючи масовий рух, вони здатні призвести до якісних змін. Наприклад, Французька революція кінця XVIII століття була викликана не лише окремими випадками протесту, а й багаторічним накопиченням невдоволення серед різних верств населення.

У сучасному світі цей закон можна спостерігати і в економічних процесах. Наприклад, в умовах глобалізації багато країн поступово перейшли від індустріальної економіки до постіндустріальної, зосереджуючись на технологіях і інформації. Початково це виражалося у кількісних змінах – збільшенні частки інформаційних технологій та автоматизації. Проте, згодом, коли такі кількісні зміни досягли певного порогу, відбулися якісні перетворення в економічній структурі суспільства: з'явилися нові сектори економіки, зокрема ІТ, фінансові послуги та інші інноваційні галузі, які нині стали основою постіндустріальної економіки [2, с. 37].

Закон заперечення заперечення, третій основний закон діалектики, описує розвиток як спіральний процес, де нові форми не просто витісняють попередні, але й зберігають їхній зміст у зміненому вигляді. Цей закон демонструє, як розвиток відбувається через цикли, в яких кожен новий етап зберігає частину старого, але водночас містить щось принципово нове. Наприклад, розвиток живих організмів: організм розвивається, проходячи певні етапи, і при цьому кожен новий етап враховує інформацію, отриману на попередніх. У суспільстві цей закон можна побачити у зміні політичних систем: капіталізм прийшов на зміну феодалізму, однак зберіг у собі деякі риси попередньої системи, наприклад, наявність власності та ієрархічної структури.

Висновки. Основні закони діалектики розкривають сутність розвитку як природних, так і соціальних процесів, надаючи можливість глибше зрозуміти механізми змін і перетворень у світі. Закон єдності та боротьби

протилежностей пояснює наявність конфлікту як рушійної сили розвитку, закон переходу кількісних змін у якісні показує, як поступові зміни можуть привести до суттєвих перетворень, а закон заперечення заперечення демонструє циклічність та неперервність розвитку. Усі три закони діалектики мають важливе значення як для філософського розуміння світу, так і для практичного аналізу суспільних і природних явищ. Їх знання допомагає передбачити тенденції розвитку, уникати застою і знаходити нові шляхи для прогресу, що робить діалектику незамінним інструментом у сучасних наукових та соціальних дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Бойко, І. В. Теоретичні основи діалектики: сучасний погляд на класичні концепти. Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. 2021. № 2. С. 45-52.
2. Гончаренко, О. М. Закон переходу кількісних змін у якісні: аналіз у контексті соціальної філософії. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. 2020. № 3. С. 35-41.
3. Мельник, Р. П. Діалектика і сучасна наука: роль основних законів у розвитку наукових знань. Філософські горизонти. 2022. № 4. С. 28-36.
4. Шевченко, В. Л. Принцип єдності та боротьби протилежностей у соціально-політичних процесах. Сучасна українська філософія. 2023. № 1. С. 14-22.

ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ)

Постановка проблеми. Філософія як образ життя є темою, що залишається надзвичайно актуальною в сучасному світі, де існує потреба у глибшому розумінні себе та оточуючого середовища. У швидко мінливих умовах, з постійними викликами і стресами, люди шукають не лише відповіді на питання про сенс життя, але й практичні рекомендації щодо його реалізації. Персоналії філософів, їхній спосіб життя та світогляд можуть стати важливими прикладами для наслідування. Зокрема, філософи, такі як Сократ, Епікур, або Ніцше, пропонували концепції, що залишаються актуальними, спонукаючи до рефлексії і розвитку. Дослідження цього питання дозволяє не лише зрозуміти філософську думку, а й застосувати її принципи в повсякденному житті, формуючи активну життєву позицію.

Метою даної роботи є дослідити особистість філософа в контексті філософії як образу життя, розглянувши, як філософські концепції впливають на повсякденність.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні філософські концепції, що формують образ життя філософа, і їхнє вплив на особистість.

2. Дослідити практичні аспекти втілення філософських ідей у повсякденному житті.

Виклад матеріалу. Філософія як образ життя – це концепція, що має глибокі корені у людській історії і безпосередньо пов'язана з пошуками сенсу життя, моральних цінностей та особистісного розвитку. У сучасному світі, де стрімкі зміни в технологіях і соціальних умовах часто призводять до відчуття безвиході і втрати орієнтирів, філософські роздуми стають не лише актуальними, але й життєво важливими. Історично філософи, від Сократа до Ніцше, представляли себе не тільки як мислителі, але й як практики, які втілювали свої ідеї в життя. Цей підхід може слугувати прикладом для нас, адже він закликає до активного ставлення до власного існування.

Проблема пошуку сенсу життя завжди була центральною для людства. Філософи, такі як Сократ, стверджували, що важливо знати себе. Його знаменитий вислів «Я знаю тільки те, що нічого не знаю» ілюструє його метод саморефлексії та запитань, які змушують нас думати про власні переконання і цінності. Сократ вважав, що самопізнання – це основа для моральної досконалості. Цей підхід підкреслює важливість критичного мислення: щоб жити осмислено, ми повинні постійно запитувати себе, чому ми віримо в те, що віримо, і чому діємо так, як діємо [4, с. 171].

У цьому контексті важливо звернути увагу на Епікура, який визначав щастя як відсутність страждання і вчив, що істинні задоволення приходять від простих радощів, таких як дружба, природа і філософські бесіди. Його філософія акцентує увагу на важливості соціальних зв'язків і спілкування, що, в свою чергу, підкреслює наші зобов'язання перед іншими людьми. Епікурівська концепція щастя може бути надзвичайно корисною в наші дні, адже вона нагадує нам про те, що матеріальні блага не є єдиним джерелом задоволення. Займаючись самоосвітою та підтримуючи зв'язки з близькими, ми можемо досягти внутрішнього спокою і щастя [1, с. 68].

Ніцше, з його концепцією «надлюдини», пропонує інший, але не менш важливий підхід до філософії як образу життя. Він закликає до самовизначення та творення власних цінностей. Ніцше вважав, що замість того, щоб слідувати традиційним моральним нормам, особистість повинна мати сміливість створювати свої власні принципи. Ця ідея резонує в сучасному світі, де індивідуалізм стає все більш актуальним. Багато людей шукають свій шлях у житті, намагаючись віднайти свою ідентичність серед численних можливостей і соціальних впливів. Ніцше надихає нас ставити під сумнів усталені норми і сміливо йти шляхом, який ми обираємо, незалежно від тиску з боку суспільства.

Значення філософії як образу життя також проявляється у практичних аспектах, таких як етика та мораль. Сучасний світ вимагає від нас не лише розуміння різноманітності культур і цінностей, але й уміння взаємодіяти з цими різницями. Етичний релятивізм, який стає дедалі популярнішим, закликає нас до поваги до думок і звичаїв інших людей. Це, в свою чергу, веде до розвитку толерантності та співчуття – якостей, які надзвичайно важливі для суспільства, що стикається з глобальними викликами, такими як конфлікти, міграція та соціальна нерівність [3, с. 85].

Філософія як образ життя також знаходить своє втілення в діяльності видатних особистостей, таких як Мартін Лютер Кінг. Кінг, черпаючи натхнення з філософії ненасильства Ганді, зміг змінити суспільство через ідеї справедливості і рівності. Його активізм демонструє, як філософські ідеї можуть перетворюватися на соціальні рухи, впливаючи на життя мільйонів людей. Кінг навчив нас, що активне ставлення до життя, відстоювання своїх принципів і вірність моральним цінностям можуть змінити не лише індивідуальне життя, але й суспільство в цілому.

Філософія, що вважається чисто теоретичною дисципліною, насправді є важливим інструментом для розуміння нашого місця у світі. Вона спонукає нас до роздумів про наші життєві вибори, спонукає нас діяти відповідно до наших цінностей і допомагає зрозуміти, як ми можемо покращити як своє життя, так і життя інших. Використовуючи філософські принципи у повсякденному житті, ми можемо знайти внутрішній спокій, формуючи моральну і етичну основу для своїх дій [2, с. 39].

Тому, філософія як образ життя є важливим елементом особистісного розвитку, що спонукає нас до критичного мислення, саморефлексії та пошуку щастя через прості радощі життя. Вона підкреслює важливість соціальних зв'язків і етики, а також пропонує моделі для активної участі у суспільстві. Залучаючи філософські ідеї в повсякденність, ми не лише можемо знайти сенс у своєму житті, а й стати агентами змін у світі, в якому живемо. Таким чином, особистість філософа стає не лише предметом дослідження, а й прикладом для наслідування у пошуках гармонії, справедливості та істини в житті.

Висновки. Філософія як образ життя надає цінні інструменти для особистісного розвитку, саморозуміння та моральної досконалості. Через роздуми над ідеями великих філософів, таких як Сократ, Епікур і Ніцше, ми можемо глибше осмислити свої цінності, знайти сенс у повсякденному житті та сформувати активну життєву позицію. Філософія вчить нас не лише шукати щастя у простих радощах, але й приймати відповідальність за свої дії та впливати на оточуючий світ. Вона закликає нас до критичного мислення, саморефлексії та соціальної активності, що робить філософське осмислення важливим елементом сучасного життя.

Список використаних джерел:

1. Грещук В., Кононенко В. Особистість українського вченого-мовознавця. Лінгвістичні студії. 2022. № 44. С. 62–74. URL: <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2022.44.4>(дата звернення: 06.11.2024).
2. Козинець О. Г., Остапенко А. І. Платон та Арістотель про державу і право. Актуальні проблеми держави і права. 2021. № 89. С. 37–41. URL: <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i89.3187>(дата звернення: 06.11.2024).
3. Марковський П. Є., Саввакін Д. Г. Видатна особистість титанової науки. Visnik Nacional noi akademii nauk Ukraini. 2021. № 11. С. 84–89.
4. Яремко П. Вплив депривації на особистість. Вісник Національного університету оборони України. 2022. С. 169–176.

ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Діалектика – це один із найдавніших і найважливіших підходів у філософії, який пояснює процеси розвитку та змін у природі, суспільстві та мисленні. Основна проблема, яку ставить перед собою діалектика, полягає у пошуку відповідей на питання: як відбувається розвиток? Чи є зміни поступовими, чи вони відбуваються через протиріччя та стрибкоподібні переходи до нової якості? Діалектика намагається пояснити, чому речі не є статичними і як із конфліктів між протилежностями виникають нові явища та форми. У сучасному світі, який зазнає безперервних змін, розуміння діалектичного процесу є важливим для всіх сфер життя – від науки до політики.

Мета. Метою цієї статті є аналіз діалектики як теорії розвитку, її основних принципів та законів. Стаття також спрямована на дослідження того, як діалектичні закони працюють у різних сферах: природних, соціальних і філософських процесах. Особливу увагу буде приділено історичному контексту розвитку діалектики та її сучасному значенню.

Завдання:

- Описати основні етапи становлення діалектики як філософської концепції.
- Розкрити суть ключових законів діалектики.
- Пояснити, як ці закони діють у різних сферах людської діяльності.
- Показати значення діалектики для сучасної філософії та науки.

Виклад матеріалу

1. Історичне становлення діалектики

Поняття діалектики бере свій початок з античної філософії. Сократ та Платон використовували діалектичний метод для пошуку істини через дискусію та суперечки. Проте справжнього розвитку діалектика набула у філософії Георга Гегеля, який створив систематичну теорію розвитку, засновану на протиріччях і їх подоланні. Гегель вважав, що розвиток – це процес боротьби протилежностей, що призводить до появи нових форм і явищ. Його діалектика базувалася на тріаді: теза – антитеза – синтез, де кожна нова стадія є результатом подолання суперечностей попередньої.

Карл Маркс та Фрідріх Енгельс взяли ідеї Гегеля, але надали їм матеріалістичного змісту. Вони вважали, що не тільки ідеї, а й матеріальні умови розвитку суспільства підкоряються діалектичним законам. Таким чином, виникла концепція діалектичного матеріалізму, яка стала основою для аналізу історичного розвитку суспільств.

2. Основні закони діалектики

Діалектика включає три основні закони, які пояснюють процес розвитку.

- Закон єдності та боротьби протилежностей: Всі речі та явища у світі складаються з протилежностей, які взаємодіють одна з одною. Саме конфлікт між протилежностями, наприклад, між стабільністю та зміною, рухає розвиток. У суспільстві цей закон можна побачити в боротьбі між різними соціальними групами чи політичними ідеологіями.

- Закон переходу кількісних змін у якісні: Розвиток відбувається поступово, через накопичення кількісних змін, які на певному етапі призводять до якісного стрибка. Наприклад, вода при нагріванні поступово підвищує температуру, але при досягненні 100°C переходить у пар, тобто відбувається якісна зміна.

- Закон заперечення заперечення: Процес розвитку рухається спіралеподібно, коли нові явища заперечують старі, але на вищому рівні. Наприклад, суспільний розвиток проходить етапи зміни формацій, де кожна нова фаза заперечує попередню, але зберігає деякі її риси на новому етапі розвитку.

3. Дія діалектичних законів у різних сферах

Закони діалектики проявляються не лише у філософії, а й у природничих і соціальних науках. У біології, еволюція видів є прикладом діалектичного розвитку: боротьба за виживання є боротьбою протилежностей, накопичення змін у генетичному коді веде до появи нових видів, а процес природного відбору є запереченням старих форм життя новими. У фізиці діалектичні закони можна побачити у фазових переходах матерії – від твердого до рідкого або газоподібного стану.

У соціальних науках, зокрема у політиці та економіці, діалектика допомагає пояснити суспільні процеси. Наприклад, соціальні революції є яскравим проявом переходу кількісних змін (наростання соціального напруження) у якісні зміни (зміна політичного режиму).

Боротьба між класами, що є прикладом дії закону єдності та боротьби протилежностей, веде до змін у суспільних структурах.

Висновок. Діалектика як теорія розвитку надає глибоке розуміння процесів змін у природі, суспільстві та мисленні. Основні закони діалектики – єдність і боротьба протилежностей, перехід кількісних змін у якісні та заперечення заперечення – є універсальними принципами, що пояснюють рух і розвиток світу. Діалектичний метод дозволяє аналізувати процеси не як статичні чи ізольовані явища, а як динамічні системи, що змінюються під впливом внутрішніх протиріч. Це робить діалектику незамінною як у філософії, так і в науці, дозволяючи краще зрозуміти природу змін і прогресу.

Список використаних джерел

1. Ситар А. І. Діалектика розвитку у філософії: сучасний погляд. Київ: Видавництво Київського університету, 2020, с. 42-69, 115-137.

2. Гончаренко І. М. Діалектичний метод та його застосування в соціальному пізнанні. Харків: Видавництво «Освіта», 2018, с. 73-98, 146-163.
3. Мельник О. Г. Філософія розвитку: від діалектики до синергетики. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2017, с. 90-117, 202-235.
4. Рижев Д. В., Коваленко П. С. Діалектика та розвиток: вчення про зміни та процеси. Одеса: Вид-во Одеського нац. ун-ту, 2019, с. 55-85, 140-175.
5. Козловський І. І. Діалектика розвитку: методологічний підхід у сучасній філософії. Дніпро: Вид-во ДНУ, 2021, с. 34-68, 120-155.

ДІАЛЕКТИКА ЯК ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Діалектика – це один із найдавніших і найважливіших підходів у філософії, який пояснює процеси розвитку та змін у природі, суспільстві та мисленні. Основна проблема, яку ставить перед собою діалектика, полягає у пошуку відповідей на питання: як відбувається розвиток? Чи є зміни поступовими, чи вони відбуваються через протиріччя та стрибкоподібні переходи до нової якості? Діалектика намагається пояснити, чому речі не є статичними і як із конфліктів між протилежностями виникають нові явища та форми. У сучасному світі, який зазнає безперервних змін, розуміння діалектичного процесу є важливим для всіх сфер життя – від науки до політики.

Мета. Метою цієї статті є аналіз діалектики як теорії розвитку, її основних принципів та законів. Стаття також спрямована на дослідження того, як діалектичні закони працюють у різних сферах: природних, соціальних і філософських процесах. Особливу увагу буде приділено історичному контексту розвитку діалектики та її сучасному значенню.

Завдання:

- Описати основні етапи становлення діалектики як філософської концепції.
- Розкрити суть ключових законів діалектики.
- Пояснити, як ці закони діють у різних сферах людської діяльності.
- Показати значення діалектики для сучасної філософії та науки.

Виклад матеріалу

1. Історичне становлення діалектики

Поняття діалектики бере свій початок з античної філософії. Сократ та Платон використовували діалектичний метод для пошуку істини через дискусію та суперечки. Проте справжнього розвитку діалектика набула у філософії Георга Гегеля, який створив систематичну теорію розвитку, засновану на протиріччях і їх подоланні. Гегель вважав, що розвиток – це процес боротьби протилежностей, що призводить до появи нових форм і явищ. Його діалектика базувалася на тріаді: теза – антитеза – синтез, де кожна нова стадія є результатом подолання суперечностей попередньої.

Карл Маркс та Фрідріх Енгельс взяли ідеї Гегеля, але надали їм матеріалістичного змісту. Вони вважали, що не тільки ідеї, а й матеріальні умови розвитку суспільства підкоряються діалектичним законам. Таким чином, виникла концепція діалектичного матеріалізму, яка стала основою для аналізу історичного розвитку суспільств.

2. Основні закони діалектики

Діалектика включає три основні закони, які пояснюють процес розвитку.

- Закон єдності та боротьби протилежностей: Всі речі та явища у світі складаються з протилежностей, які взаємодіють одна з одною. Саме конфлікт між протилежностями, наприклад, між стабільністю та зміною, рухає розвиток. У суспільстві цей закон можна побачити в боротьбі між різними соціальними групами чи політичними ідеологіями.
- Закон переходу кількісних змін у якісні: Розвиток відбувається поступово, через накопичення кількісних змін, які на певному етапі призводять до якісного стрибка. Наприклад, вода при нагріванні поступово підвищує температуру, але при досягненні 100°C переходить у пар, тобто відбувається якісна зміна.
- Закон заперечення заперечення: Процес розвитку рухається спіралеподібно, коли нові явища заперечують старі, але на вищому рівні. Наприклад, суспільний розвиток проходить етапи зміни формацій, де кожна нова фаза заперечує попередню, але зберігає деякі її риси на новому етапі розвитку.

3. Дія діалектичних законів у різних сферах

Закони діалектики проявляються не лише у філософії, а й у природничих і соціальних науках. У біології, еволюція видів є прикладом діалектичного розвитку: боротьба за виживання є боротьбою протилежностей, накопичення змін у генетичному коді веде до появи нових видів, а процес природного відбору є запереченням старих форм життя новими. У фізиці діалектичні закони можна побачити у фазових переходах матерії – від твердого до рідкого або газоподібного стану.

У соціальних науках, зокрема у політиці та економіці, діалектика допомагає пояснити суспільні процеси. Наприклад, соціальні революції є яскравим проявом переходу кількісних змін (наростання соціального напруження) у якісні зміни (зміна політичного режиму).

Боротьба між класами, що є прикладом дії закону єдності та боротьби протилежностей, веде до змін у суспільних структурах.

Висновок. Діалектика як теорія розвитку надає глибоке розуміння процесів змін у природі, суспільстві та мисленні. Основні закони діалектики – єдність і боротьба протилежностей, перехід кількісних змін у якісні та заперечення заперечення – є універсальними принципами, що пояснюють рух і розвиток світу. Діалектичний метод дозволяє аналізувати процеси не як статичні чи ізольовані явища, а як динамічні системи, що змінюються під впливом внутрішніх протиріч. Це робить діалектику незамінною як у філософії, так і в науці, дозволяючи краще зрозуміти природу змін і прогресу.

Список використаних джерел

1. Ситар А. І. Діалектика розвитку у філософії: сучасний погляд. Київ: Видавництво Київського університету, 2020, с. 42-69, 115-137.
2. Гончаренко І. М. Діалектичний метод та його застосування в соціальному пізнанні. Харків: Видавництво «Освіта», 2018, с. 73-98, 146-163.
3. Мельник О. Г. Філософія розвитку: від діалектики до синергетики. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2017, с. 90-117, 202-235.
4. Рижов Д. В., Коваленко П. С. Діалектика та розвиток: вчення про зміни та процеси. Одеса: Вид-во Одеського нац. ун-ту, 2019, с. 55-85, 140-175.
5. Козловський І. І. Діалектика розвитку: методологічний підхід у сучасній філософії. Дніпро: Вид-во ДНУ, 2021, с. 34-68, 120-155.

РОЛЬ ПРАВОСЛАВНИХ БРАТСТВ ТА БРАТСЬКИХ ШКІЛ У РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЇ ТА ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В умовах політичних та соціальних змін, які відбувалися в Україні в цей час, православні братства сприяли збереженню української мови, літератури та традицій. Братські школи стали осередками освіти, які готували не лише священників, а й освічених мирян. Вони пропонували навчання з філософії, теології, риторики, логіки, а також природничих наук, що допомагало формувати новий освітній підхід. Тому братства стали не лише релігійними, але й культурними, освітніми та соціальними інститутами, які суттєво вплинули на розвиток філософії та освіти в Україні.

Мета. Зробити аналіз ролі православних братств та братських шкіл у розвитку філософії та освіти в Україні в XVI–XVIII століттях

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- визначити значення православних братств як культурних, освітніх та соціальних інститутів у контексті історії України;
- дослідити освітню діяльність братських шкіл та їх вплив на формування освіченого суспільства.

Виклад матеріалу. Православні братства й братські школи відіграли значну роль у розвитку філософії, освіти й національної самосвідомості в Україні. Вони виникли в умовах соціально-політичного і релігійного тиску з боку Речі Посполитої та католицької церкви. Серед численних аспектів їх діяльності найважливішими були збереження національної ідентичності, розвиток освіти та поширення релігійних, філософських і моральних цінностей.

Братства стали унікальним феноменом в історії України, сприяючи консолідації нації на основі православної ідеології та працюючи серед усіх верств населення. Архівні джерела описують братства як особливі спільноти при церквах, які суттєво підтримували боротьбу за православ'я, а їх центрами ставали храми, монастирі та каплиці [1, с. 5].

Православні братства почали виникати наприкінці XVI століття як громадські організації української православної шляхти, міщан, козаків та інших верств населення. Першим таким утворенням стало Львівське Успенське братство, яке з'явилося в 1586 році й мало офіційний статус, затверджений константинопольським патріархом. Основною метою братств було захист православної віри та культури від асиміляційного впливу католицизму. Братства також об'єднувалися для сприяння духовному й інтелектуальному розвитку свого народу, що спонукало їх відкривати братські школи, друкарні, бібліотеки та організовувати філософські диспути.

Братські школи виникли при братствах і стали одним із перших закладів середньої освіти в Україні. Вони були засновані на кращих зразках європейської педагогіки та відрізнялися від католицьких колегій орієнтацією на православну етику й українські культурні традиції. Викладачі братських шкіл забезпечували своїм учням високий рівень знань з граматики, риторики, логіки та філософії, що стимулювало розвиток критичного мислення. Поряд із релігійною освітою учні братських шкіл отримували знання з світських дисциплін, як-от математика, астрономія та природознавство. Таким чином, братські школи були значним кроком у створенні просвітницького середовища в Україні, що формувало інтелектуальну еліту нації.

Аналіз роботи братських шкіл показує, що вони стали першими закладами з класно-урочною системою, де застосовували групове навчання для дітей різного віку, чітко регламентували час і місце занять (класна кімната), а також поведінку учнів та вчителів. Використання різних методів навчання (пояснення, самостійна робота, повторення, диспути, взаємне навчання, письмові та домашні вправи) стало важливим внеском у розвиток дидактики як в Україні, так і у світі [2, с. 311].

Братства та братські школи сприяли розвиткові філософської думки в Україні, зокрема філософії моралі, етики та громадянських чеснот. Викладання риторики та логіки надавало молоді інструменти для критичного мислення, а диспути й полеміки на релігійно-філософські теми розвивали інтерес до пошуку істини та обміну ідеями. Чимало представників братств стали видатними філософами й релігійними мислителями. Наприклад, Петро Могила, який став митрополитом Київським і засновником Києво-Могилянської академії, активно підтримував братства й був одним із найвпливовіших українських просвітителів.

В умовах культурного тиску братські школи виступали як осередки формування української самосвідомості. Під впливом братської освіти серед українців закріплювалася ідея про необхідність захисту своєї культури, мови й релігії. Такі мислителі, як Мелетій Смотрицький і Захарія Копистенський, також вели активну полеміку з католицькими та уніатськими ідеологами, розвиваючи українську богословську й філософську традицію.

Православні братства сприяли не лише розвитку освіти й філософії, а й формуванню української культури та національної ідентичності. Організовані братствами богослужіння, свята, диспути та культурні заходи допомагали згуртувати українців навколо спільних духовних і культурних цінностей. Братства підтримували друкування релігійних і світських текстів, що зберігало українську мову в літературі та релігії. Братські друкарні випускали значні за кількістю і тематикою твори, які стали основою для української духовної літератури.

Братські школи відігравали важливу роль не лише в поширенні освіти, але й у захисті православ'я. Їх діяльність також охоплювала різні економічні питання, що проявлялося у висвітленні тем, пов'язаних із сільським господарством, торгівлею та економічними зв'язками з Польщею, Західною Європою [3, с. 42].

В аналізі історіографічних досліджень, присвячених православним братствам, досі залишаються відкритими питання їхнього виникнення та розвитку в XVI-XVII століттях, тоді як питання згорання їхньої діяльності в XVIII столітті практично не розглядаються. Сучасні дослідники особливо зосереджуються на їхній просвітницькій ролі, а також на економічних аспектах їх існування та фінансовій діяльності.

Висновки. Отже, православні братства та братські школи відіграли вирішальну роль у розвитку філософії, освіти й національної самосвідомості в Україні. Вони не лише зберігали й поширювали українську культуру, а й формували нове покоління освічених українців, готових боротися за свої права й культуру. Діяльність братств і братських шкіл стала основою для формування української інтелігенції, яка в подальшому відіграла значну роль у національно-визвольних рухах та відстоюванні культурної автономії України.

Список використаних джерел:

1. Кугай К. Б. Вплив братств на становлення та розвиток класичної університетської освіти в Західній Україні (XVII ст.). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Історія. Філософія. Політологія. 2019. С. 4–7.
2. Кушнірук С. Роль братських шкіл України у становленні і розвитку категоріально-понятійного апарату вітчизняної дидактики. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. 2017. Вип. 76. С. 303–313. URL: <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/39> (дата звернення: 25.10.2024).
3. Прикладна економіка: від теорії до практики. Матеріали доповідей учасників студентської науково-практичної інтернет-конференції (27 квітня 2018 р.) / відп. ред. Л. М. Горбач. Луцьк: ППІ Іванюк В. П., 2018. 77 с.

ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Постанова проблеми. У філософії питання про людину як найвищу цінність є основоположним для розуміння етичних і соціальних концепцій. Воно стосується визначення статусу людини як особливої сутності, що перевершує інші об'єкти та явища у системі буття. У контексті сучасної філософії виникає потреба з'ясувати, що саме обумовлює цей статус та якими критеріями він обґрунтовується. Чи можна вважати людську особистість абсолютною цінністю, і якщо так, то які наслідки це має для формування моралі, суспільних норм та концепцій прав людини? Аналіз цінності людини є важливим для розуміння її місця у світі та впливає на ключові аспекти етичного та соціального життя.

Мета. Проаналізувати роль людини як вищої цінності у різних філософських традиціях, виявити її значення в контексті моральних, соціальних та етичних питань, а також дослідити, як це уявлення впливає на сучасні підходи до розуміння людської природи та прав людини.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити філософські концепції людини;
- проаналізувати ключові філософські тексти;
- розглянути етичні аспекти прав людини;
- порівняти різні філософські підходи;

Зібрати сучасні думки про цінність людини.

Виклад матеріалу. Людина завжди була в центрі філософського аналізу, адже її цінність визначає моральні, етичні та соціальні норми. Питання про людську природу, сенс життя та місце в світі займає центральну позицію в філософії. Концепція людини як вищої цінності відображає глибокі моральні принципи, що формують наше суспільство.

У Давній Греції філософи, такі як Сократ, Платон і Арістотель, шукали відповіді на питання про сутність людини. Сократ вважав, що пізнання себе є ключем до щасливого життя. Його висловлення «Пізнай самого себе» закликали до внутрішнього розуміння, що дозволяє людині реалізувати свої потенціали. Платон у своїй концепції ідеального суспільства акцентує увагу на важливості душі, яку вважав безсмертною. Він вказував, що щастя досягається через знання та моральну добродійність. Арістотель, у свою чергу, визначав людину як «соціальну істоту», наголошуючи, що особисте благополуччя тісно пов'язане з благом суспільства. Людина реалізує свої можливості в спільноті, і саме взаємодія з іншими визначає її цінність. У середньовіччі концепція людської цінності була пов'язана з релігійними віруваннями. Християнські мислителі, такі як Августин і Фома Аквінський, розглядали людину як творіння Божого образу. Августин підкреслював, що справжня цінність людини полягає у її здатності до любові та морального вибору. Він стверджував, що людина, наділена свободою волі, може обирати між добром і злом.

Фома Аквінський розвивав ці ідеї, вважаючи, що людина має природні права, оскільки вона є частиною Божого творіння. Його філософія наголошувала на важливості морального закону, який вказує, як людина повинна діяти для досягнення справедливості та гармонії в суспільстві. У цілому, середньовічна філософія стверджувала, що людська гідність має божественне походження.

У період Відродження акцент зміщується на індивідуальність і людську гідність. Філософи, такі як Мікеланджело, Леонардо да Вінчі, Декарт та Спіноза, вважають людину центром всесвіту. Декарт, наприклад, у своїй знаменитій фразі «Я мислю, отже, я існую» підкреслює важливість свідомості і раціональності. Спіноза вважає, що людина є частиною природи і повинна жити в гармонії з універсальними законами. Ідеї гуманізму в цей період ставлять людину в центр уваги, підкреслюючи її права та гідність. XX століття стало епохою великих соціальних змін, що викликало нові філософські підходи.

Екзистенціалізм, представлений такими філософами, як Сартр і Камю, ставить питання про індивідуальний досвід, свободу і відповідальність. Сартр стверджує, що «людина засуджена до свободи», акцентуючи, що особа сама визначає сенс свого життя. Це означає, що людська цінність визначається через вибір і дії. Камю вводить поняття абсурду, підкреслюючи, що життя не має об'єктивного сенсу, і саме тому індивід має створювати свої власні цінності. Це нове розуміння людської гідності передбачає активну роль людини у формуванні свого існування.

Сучасна філософія розглядає концепцію цінності людини з нових перспектив. Постмодернізм ставить під сумнів універсальні істини, акцентуючи на контекстUALності людського досвіду. Філософи, такі як Фуко і Дерріда, досліджують, як мова, влада і культура формують наше розуміння особистості і цінності людини. Вони вважають, що ідентичність і цінність людини залежать від соціальних та культурних контекстів, у яких вона існує. Крім того, сучасні філософи, як-от Юрген Габермас, акцентують на важливості комунікативної дії та консенсусу в суспільстві, що також впливає на розуміння людської гідності та прав.

Висновки. Людина, як вища цінність у філософському знанні, є центральною темою, що відображає складність її природи, індивідуальність та соціальність. Протягом історії філософії різні мислителі досліджували сутність людини через призму моральних, релігійних і соціальних аспектів. Це питання залишається актуальним у сучасному світі, де виклики глобалізації та соціальних змін знову підкреслюють

важливість прав людини, особистої гідності та морального вибору, що формує основи для розвитку справедливого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Сартр, Ж.-П. Буття і ніхто. Київ: ТОВ «Видавництво Жовтий Сорочинський», 2005. 400 с.
2. Арістотель. Нікомахова етика. Київ: Видавництво «Дух і літера», 2003. 375 с.
3. Габермас, Ю. Теорія комунікативної дії. Київ: Тандем-У, 2006. 560 с.
4. Фуко, М. Слова і речі: Археологія гуманітарних наук. Київ: Основи, 1996. 290с.
5. Августин. Сповідь. Київ: Основи, 1993. 286 с.

ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. У сучасному світі, де технологічний прогрес та глобалізація змінюють традиційні уявлення про роль людини в суспільстві, виникає нагальна потреба переосмислення концепції людини як найвищої цінності. Це особливо актуально в контексті зростаючої автоматизації, розвитку штучного інтелекту та глобальних викликів, таких як кліматичні зміни та соціальна нерівність. Проблема полягає в тому, як зберегти та посилити цінність людини в суспільстві, яке швидко змінюється, забезпечуючи при цьому сталий розвиток та вирішення глобальних проблем.

Мета. Метою цього дослідження є аналіз концепції людини як найвищої цінності суспільства в контексті сучасних глобальних викликів та технологічних змін. Дослідження спрямоване на виявлення шляхів практичної реалізації цієї концепції в різних сферах суспільного життя, а також на визначення балансу між правами людини та її відповідальністю перед суспільством та навколишнім середовищем.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Розглянути необхідність переосмислення економічних та політичних систем з точки зору пріоритету людського благополуччя.

- Проаналізувати концепцію відповідальності людини як невід'ємну частину ідеї про її найвищу цінність.

Виклад матеріалу. У світі, де технології розвиваються шаленими темпами, а глобальні виклики стають все складнішими, ми часто забуваємо про найголовніше – про людину. Саме людина завжди була і залишається серцем суспільства, його найціннішим скарбом. Ця думка не нова, але вона набуває особливого значення сьогодні, коли ми стоїмо на порозі нової ери [1].

Концепція людини як найвищої цінності суспільства має глибоке коріння в різних галузях науки та філософії. Вона базується на розумінні того, що кожна особистість унікальна і має невід'ємне право на гідне життя, самореалізацію та розвиток. Ця ідея пронизує сучасну етику, економіку, соціологію та політологію, формуючи основу для розуміння суспільного прогресу та людського благополуччя [2].

У сучасному світі ця концепція набуває нового значення. В епоху штучного інтелекту та автоматизації ми змушені переосмислювати роль людини в суспільстві. Що робить нас унікальними? Чи зможуть машини замінити людей? Відповідь на ці питання лежить у розумінні тих якостей, які роблять нас людьми: нашої здатності до емпатії, творчості та критичного мислення [3].

Але чи достатньо лише теоретичних міркувань? Звісно, ні. Ідея цінності кожної людини повинна втілюватися на практиці. І тут ми бачимо, як ця концепція знаходить відображення в міжнародному праві та глобальній політиці. Загальна декларація прав людини, прийнята ООН у 1948 році, стала важливим кроком у визнанні невід'ємних прав кожної людини [4]. Цей документ закріпив принцип, що кожна особистість має право на гідне життя, незалежно від її походження, статі, віку чи соціального статусу.

А тепер погляньмо на сучасність. Цілі сталого розвитку, затверджені ООН у 2015 році, ставлять людину в центр усіх зусиль з розвитку [5]. Вони спрямовані на те, щоб кожна людина на планеті могла жити гідним життям, мала доступ до освіти, охорони здоров'я та можливостей для самореалізації. Це амбітна мета, але вона показує, наскільки важливою є цінність кожної людини для світової спільноти.

Але чи не занадто це все? Чи не ставимо ми людину на п'єдестал, забуваючи про інші аспекти життя? Це важливе питання, яке змушує нас замислитися про баланс між правами та обов'язками. Визнання людини найвищою цінністю не означає, що ми можемо ігнорувати навколишній світ. Навпаки, це накладає на нас ще більшу відповідальність [6].

У світі, де ми стикаємося з такими глобальними проблемами, як зміна клімату, виснаження природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, наша відповідальність стає ще більш значущою. Ми повинні усвідомлювати, що наші дії мають наслідки не лише для нас самих, але й для майбутніх поколінь та всієї планети.

Отже, що все це означає для нас? Визнання людини найвищою цінністю суспільства – це не просто красива фраза. Це принцип, який повинен лежати в основі всіх наших дій, рішень та політик. Це означає створення суспільства, де кожна людина має можливість реалізувати свій потенціал. Це означає побудову економіки, яка служить людям, а не навпаки. Це означає захист прав та свобод кожного, незалежно від його походження чи статусу.

Але це також означає і велику відповідальність. Відповідальність за наші дії, за наш вплив на інших та на навколишній світ. Це означає, що ми повинні постійно вчитися, розвиватися, шукати нові шляхи вирішення проблем. Це означає, що ми повинні дбати не лише про себе, але й про інших, про майбутні покоління, про нашу планету.

У світі, де технології розвиваються так швидко, де ми стикаємося з глобальними викликами небаченого масштабу, ідея людини як найвищої цінності суспільства набуває нового значення. Вона стає не просто філософською концепцією, а практичним орієнтиром для побудови кращого майбутнього.

Ми живемо в час великих можливостей і великих викликів. Технології відкривають перед нами нові горизонти, але водночас ставлять нас перед складними етичними дилемами. Глобалізація зближує нас, але також загострює

нерівність та конфлікти. У цьому складному світі ідея цінності кожної людини може стати тим компасом, який допоможе нам знайти правильний шлях.

Це не просто абстрактна концепція. Це реальний виклик для кожного з нас – у повсякденному житті, у професійній діяльності, у громадській активності. Як ми ставимося до людей навколо нас? Чи створюємо ми можливості для розвитку інших? Чи готові ми захищати права тих, хто не може захистити себе сам?

Відповіді на ці питання визначають, наскільки ми справді цінуємо людину в нашому суспільстві. І від цих відповідей залежить наше спільне майбутнє. Тому давайте зробимо все можливе, щоб ідея людини як найвищої цінності суспільства стала реальністю. Це наш обов'язок перед собою, перед нашими дітьми і перед усім людством [7].

Однак, визнання людини найвищою цінністю суспільства не повинно призводити до нехтування іншими важливими аспектами нашого існування. Екологічна криза, з якою ми стикаємось сьогодні, вимагає від нас переосмислення нашого місця у природі. Ми повинні розуміти, що наша цінність як людей нерозривно пов'язана з нашою здатністю жити в гармонії з навколишнім середовищем. Це означає, що ми маємо розвивати не лише технології та економіку, але й нашу екологічну свідомість та відповідальність.

Висновки. Концепція людини як найвищої цінності суспільства залишається фундаментальною для нашого розуміння соціального прогресу та розвитку. Однак, в умовах сучасних глобальних викликів, ця концепція потребує нового осмислення та практичного втілення.

Визнання цінності кожної людини вимагає від нас створення таких соціальних, економічних та політичних систем, які б забезпечували рівні можливості для всіх.

Списки використаних джерел

1. Marco Sgarbi (2022) *Encyclopedia of Renaissance Philosophy* Springer; 1st ed. 2022 edition 3634 p.
2. Tom Jones (2021) *George Berkeley: A Philosophical Life*. Princeton University Press 648 p.
3. Теліплітон Джон Маркс. Всесвітні закони життя. 200 вічних духовних принципів. Львів, Апіорі, 2022, 600 с.
4. United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Paris: UN General Assembly.
5. United Nations. (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: UN General Assembly.
6. Батлер-Бюдон Том. 50 видатних творів. Політика. К.: КМ-Букс, 2021. 544 с.
7. Ursula Kroeber Le Guin (2019) *Lao Tzu: Tao Te Ching: A Book about the Way and the Power of the Way* Paperback – May 14, Shambhala; Reissue edition.

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ

Постановка проблеми. Філософія і релігія є одними з найглибших і найзагадковіших форм духовного буття, що спонукають людство до пошуку істини, сенсу життя та моральних орієнтирів. Відмінності та взаємодія цих двох сфер створюють унікальний простір для роздумів про природу людської свідомості, всесвіт і божественне. Як ці дві системи впливають одна на одну, а де вони вступають у протиріччя?

Метою даної роботи є проаналізувати взаємозв'язок між філософією та релігією, їхній вплив на світоглядні та етичні позиції суспільства.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Дослідити основні точки перетину та розбіжності між філософією та релігією.
2. Розглянути приклади взаємного впливу філософських і релігійних вчень у різні історичні епохи.

Виклад матеріалу. Філософія та релігія – дві надзвичайно впливові складові духовного життя людства, які століттями йшли поруч, іноді доповнюючи одна одну, іноді вступаючи у протиріччя. Відносини між ними можна порівняти з двома різними способами пізнання: філософія ставить перед собою мету зрозуміти світ за допомогою раціонального мислення, логіки та дослідження, тоді як релігія апелює до віри, надприродного одкровення та традицій. Цей дуалізм породжував багато питань, які залишаються актуальними донині: чи можуть ці дві системи співіснувати, взаємодіяти, збагачуючи одна одну, чи вони приречені на вічне протистояння?

Зародження філософії та релігії було тісно пов'язане з прагненням людства осмислити світ навколо себе. У давні часи, коли люди ще не мали розвиненої науки чи логічного мислення, релігія виступала як перша форма пояснення природних явищ та космічного порядку через віру в богів і міфологічні оповіді. Поступово з розвитком суспільства виникала потреба у раціональному осмисленні цих міфів, що стало основою для формування філософських роздумів. Ранні грецькі мислителі, такі як Фалес, Анаксимандр та Геракліт, почали розглядати світ крізь призму абстрактних принципів та законів природи, що стало основою для виникнення філософії як окремої сфери знання, яка прагнула знайти логічні пояснення буттю та місцю людини у всесвіті [4, с. 139-140].

Середньовіччя стало ще яскравішим періодом співіснування та боротьби між філософським і релігійним підходами. Томас Аквінський є одним з яскравих прикладів спроб поєднати ці два світи. Його роботи, зокрема «Сума теології», мали на меті об'єднати вчення Аристотеля з християнською догматикою. Він вважав, що віра і розум не лише не протирічають одне одному, а й доповнюють. Аквінський писав, що деякі істини можна досягти лише через віру, тоді як інші доступні і через розум. Це відображає унікальний підхід до співіснування раціонального та духовного, який створив основу для роздумів [2, с. 10].

Проте історія знає й інші випадки, коли філософія та релігія не знаходили спільної мови. Наприклад, у добу Просвітництва, коли філософія дедалі більше набувала раціонального характеру, багато мислителів почали критикувати релігію за її нерозумність та обмеженість. Вольтер, один з найяскравіших філософів тієї епохи, іронічно говорив про церковні інститути, засуджуючи їх за догматизм і переслідування науки. Він стверджував, що релігія повинна існувати у межах розумного, не обмежуючи свободу людини думати та розвиватися. Такий підхід підготував ґрунт для епохи, коли наука та філософія прагнули відокремитися від релігії.

О. П. Наконечна розглядає філософію та релігію двома відмінними, але взаємодоповнюючими типами духовного пізнання. Філософія, як роздуми над основами буття і пізнання, часто звертається до раціональних методів і логіки, прагнучи пояснити світ за допомогою систематичного мислення. Вона аналізує моральні, етичні та екзистенційні питання, намагаючись знайти відповіді через силу розуму та абстрактне мислення. З іншого боку, релігія, зі своєю багатовіковою історією та духовною глибиною, може надихати філософію на пошуки відповідей на ті питання, які виходять за межі логіки та розуму, такі як сенс життя, сутність смерті і таємниця буття [3, с. 68-69]. З іншого боку, релігія, зі своєю багатовіковою історією та духовною глибиною, може надихати філософію на пошуки відповідей на ті питання, які виходять за межі логіки та розуму, такі як сенс життя, сутність смерті і таємниця буття.

Феноменологія, як одна з важливих філософських течій ХХ століття, є яскравим прикладом того, як сучасні мислителі звертаються до питань релігійного досвіду. Едмунд Гуссерль, засновник феноменології, розробив підхід, згідно з яким усі явища мають досліджуватися через призму суб'єктивного досвіду. Він підкреслював, що усвідомлення і пізнання світу базується на людському досвіді, який включає не лише раціональні, але й емоційні та духовні аспекти. Релігійний досвід, за Гуссерлем, є складовою цього процесу, що не піддається спрощеній інтерпретації через логіку чи наукові методи. Цей підхід допомагає побачити релігію як спосіб осмислення буття, який заслуговує на філософський аналіз [1, с. 8].

У наш час, коли світ стає дедалі більш секулярним і науково орієнтованим, питання релігійності не втрачають своєї актуальності. Деякі сучасні теологи і філософи, такі як Жан-Люк Маріон, продовжують розробляти концепції, що пов'язують релігійний досвід із філософськими дослідженнями. Маріон, представник постфеноменології, стверджує, що досвід божественного не може бути повністю зрозумілий у рамках традиційної раціональної філософії. Він вводить поняття «явища, що перевищує явлення» (наприклад, любов чи віра), яке можна сприйняти лише через особистий духовний досвід. Це підтверджує, що філософія може слугувати містком до розуміння релігії, сприяючи більш глибокому усвідомленню таких аспектів людського життя, які не завжди піддаються раціональному поясненню.

У повсякденному житті людини ці питання набувають особливої важливості. Як часто ми шукаємо відповідь на запитання «для чого я живу?» чи «що таке добро і зло?». Релігія може дати нам чіткі відповіді, виходячи з догматів і священних текстів, тоді як філософія залишає простір для сумнівів і роздумів. Це не означає, що одна система краща за іншу; скоріше вони пропонують різні підходи до однієї і тієї ж проблеми.

Висновки. Відносини між філософією і релігією складні, багатогранні та сповнені протиріч. Вони втілюють в собі два різні, але водночас взаємодоповнюючі підходи до пізнання світу і людського буття. Питання залишається відкритим: чи зможемо ми одного дня досягти такого синтезу, який дозволить нам одночасно мислити логічно та вірити у вище призначення? Ця взаємодія, безсумнівно, ще довго буде стимулом для роздумів та обговорень.

Список використаних джерел:

1. Козловський, В. П. Місце філософії історії Канта в історії філософії історії. Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. 2024. Т. 13. С. 3–16.
2. Козловський, В. П. Вітторіо Гьосле про системність та історичність сучасного філософування: спроба парадигмального аналізу Кантової філософії історії. Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство. 2024. Т. 13. С. 3–16.
3. Наконечна, О. П. Філософія та релігія як типи духовності. Наукові записки Національного університету водного господарства та природокористування. 2021. Вип. 1(93). С. 67–72.
4. Паньків, О. Бог, душа та світ у вченні ранніх грецьких філософів. Історія релігій в Україні: науковий щорічник. 2021. Вип. 21, Кн. II. С. 137–143.

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження філософії і релігії обумовлена їхнім тісним взаємозв'язком, оскільки обидві сфери ставлять важливі питання про сенс життя, моральність та природу буття. У сучасному світі вони стикаються з новими викликами, такими як науковий прогрес і глобалізація, що потребує нових підходів до розуміння соціальних процесів. Філософія і релігія також є важливими джерелами моральних норм, а їхнє вивчення може допомогти в розвитку етичних принципів у суспільстві. У часи невизначеності питання сенсу життя стають особливо актуальними, і дослідження цих тем може надати людям цінні відповіді. Таким чином, дослідження філософії і релігії є важливим для розвитку суспільства та міжкультурного діалогу.

Мета дослідження: Метою дослідження філософії і релігії є аналіз їхніх взаємозв'язків, вивчення впливу філософських ідей на релігійні переконання і навпаки, а також дослідження ролі цих сфер у формуванні моральних норм та етичних принципів у сучасному суспільстві.

Завдання дослідження:

1. Вивчення основних філософських концепцій, що впливають на релігійні уявлення.
2. Аналіз взаємодії філософських і релігійних систем у різних культурах.
3. Дослідження етичних аспектів, які виникають на перетині філософії та релігії.

Виклад матеріалу. Вивчення основних філософських концепцій, які впливають на релігійні уявлення, охоплює кілька важливих напрямків. Екзистенціалізм підкреслює особистий досвід і вибір, ставлячи питання про сенс життя, свободу та відповідальність, що відображається в релігійних вченнях про віру і спасіння. Раціоналізм, зокрема в роботах Рене Декарта, намагається обґрунтувати віру у Бога через раціональні аргументи, що призводить до розвитку теології, що спирається на логічні докази.

Прагматизм зосереджується на практичних наслідках і корисності ідей, що впливає на те, як віруючі застосовують свої переконання в повсякденному житті. Ідеалізм, представлений такими філософами, як Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, вважає, що реальність формується ідеями, що впливає на релігійні концепції, які акцентують увагу на духовних аспектах буття. Моральна філософія, зокрема роботи Іммануїла Канта, формує основи для розуміння моральності в релігійних контекстах, де моральні принципи часто базуються на божественних заповідях.

Аналіз взаємодії філософських і релігійних систем у різних культурах дозволяє зрозуміти, як ці дві сфери впливають одна на одну та формують світогляд людей. Філософи, такі як Фома Аквінський, намагалися об'єднати раціональні аргументи з релігійними віруваннями, створюючи синтез, що вплинув на християнську теологію.

У східних культурах, таких як Індія, релігійні традиції (громадське життя, філософські школи) взаємодіють із релігійними системами, такими як індуїзм і буддизм. Буддистська філософія, що акцентує увагу на усвідомленні та медитації, значно вплинула на індуїстське мислення, зокрема у питаннях етики та природи реальності.

У Біблії термін «релігія» і його похідні не зустрічаються, а весь комплекс релігійних переживань та ставлення людини до Бога називається вірою. [1, 472с.]

В Африці та в інших культурах релігійні уявлення часто базуються на традиційних віруваннях і філософських концепціях, що вшановують предків і природу. Ці системи взаємодіють, формуючи унікальні світогляди, що поєднують елементи релігії та філософії.

Просвітницька філософська концепція спричинила формування розуміння того, що релігія повинна служити спільному благу та справедливості в суспільстві, а інакше вона не може вільно функціонувати в публічному просторі. [2, 77с.]

Філософські теорії етики, такі як утилітаризм, деонтологія і добродійність, пропонують різні підходи до визначення того, що є правильним чи неправильним. Наприклад, утилітаризм, заснований на максимізації щастя, може мати певні конфлікти з релігійними заповідями, які акцентують увагу на абсолютних моральних нормах.

Релігійні системи зазвичай надають моральні настанови, які вважаються божественними. Вони можуть містити заповіді, що визначають етичні норми для віруючих, наприклад, десять заповідей у християнстві чи основи дхарми в індуїзмі.

Також важливим є вивчення того, як релігійні етичні системи взаємодіють із сучасними етичними викликами, такими як питання абортів, евтаназії, прав людини та екологічної етики. Філософські дискусії можуть збагачувати релігійні уявлення, пропонуючи нові перспективи для розуміння моральних дилем.

Дослідження етичних аспектів на перетині філософії та релігії також дозволяє виявити, як різні культури формують свої моральні системи на основі унікальних філософських і релігійних традицій. Це допомагає зрозуміти, як етичні норми еволюціонують у глобальному контексті та як різноманіття світоглядів може сприяти розвитку міжкультурного діалогу та толерантності.

Висновок. Філософія і релігія представляють собою важливі сфери людського знання та досвіду, які взаємодіють і доповнюють одна одну у розумінні основних питань буття, моральності і сенсу життя. Вивчення їхніх взаємозв'язків відкриває нові перспективи для осмислення моральних норм і етичних принципів, що впливають на суспільство.

Наукове осмислення філософії і релігії не тільки допомагає зрозуміти їхній вплив на особистість та суспільство, а й сприяє розвитку міжкультурного діалогу, толерантності та етики в умовах глобалізації.

Список використаної літератури :

1. Лопаський В. «Релігія як предмет філософського дослідження.» ЗУНУ. 2021. 472с.
2. Квік А. М. «Релігієзнавчо-філософський аналіз ефективності католицької екуменічної концепції в контексті міжрелігійного діалогу з ісламом.» ТОВ «Науково-інформаційне агентство» Наука-технології-інформація»«. 2022. 74-85с.
3. Лантушенко Є. «Критика релігії Бертраном Расселом: філософські та етичні засади.» Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2022. 51с.

БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Проблема буття світу і людини завжди займало центральне місце в людському мисленні. Розуміння буття, його природи та суті формують наше явлення про світ і пізнання самих себе. Ідеї про те, як існує світ і людина в ньому формувалися століттями і змінювалися разом із розвитком суспільства, науки і культури.

Мета. Дослідити ключові аспекти буття світу і людини, провівши аналіз різних філософських думок для розуміння природи буття, його суті та взаємодії людини з навколишнім світом.

Виходячи з мети роботи нами визначено ряд завдань:

- розглянути історію філософських поглядів на буття від античності до сучасності;
- проаналізувати концепції буття у стародавніх філософських вченнях;
- визначити значення буття як постійного процесу взаємодії людини зі світом і самовизначення через вибір і дії.

Виклад матеріалу. Буття світу і людини являє собою складне філософське поняття, яке стосується фундаментальної природи створення світу та людини, тому М. Хайдеггер писав, що «буття – це присутність у часі» [4, с. 167]. Буття людини і світу охоплює питання, що така реальність, як існує світ і яка роль людини в цьому світі. адже людина не просто існує в світі як частина природи, вона має свідомість, здатність до мислення і здатність формувати свою власну сутність через свої дії та рішення.

Історія філософської думки про буття розпочинається ще в античності, адже для стародавніх філософів питання буття було одним із ключових у пошуках сенсу світу. Видатні мислителі Стародавньої Греції, такі як Парменід, Геракліт і Платон розробили свою концепцію, що визначала основні принципи буття [5, с. 410]. ООН

Буття світу і людини в контексті сьогодення, зокрема під час російсько-української війни, набуває особливої гостроти та актуальності, адже війна радикально змінює сприйняття буття людини, її сенс та цінність, а також ставить під питання саме розуміння світового порядку і принципів людяності.

На особистісному рівні війна змінила саме сприйняття буття людини. У мирний час ми часто спрямовували своє життя на розвиток, творчість, досягнення особистих і суспільних цілей, але війна внесла у це буття хаос, де на перший план вийшла боротьба за фізичне виживання, захист своїх близьких і своєї Батьківщини.

Учасники бойових дій і цивільні, що страждають від постійних ракетних атак та шахедів стикаються з радикальними змінами свого буття. Ті, хто знаходиться на фронті, відчувають глибокий зв'язок із Батьківщиною, за яку вони борються та, на жаль, гинуть, а також з побратимами, з якими вони ділять небезпеку і труднощі. Саме в момент, людина осмислює своє буття, розуміє і бачить, що таке його закінчення через призму смерті, паралельно усвідомлюючи що вона залишить після себе.

Висновки. Буття світу і людини – це тема, яка залишатиметься актуальною для філософії на всі часи, адже поняття людського буття є багатовимірним і складним явищем, яке вимагає осмислення з різного боку зору. Як наслідок, у філософії людське життя розглядається не як щось статичне, а як постійний процес самовизначення і взаємодії з навколишнім світом. Людина не просто існує у світі, а є частиною цього світу, формуючи його своїми діями, життєвими вчинками та власними роздумами.

Список використаних джерел:

1. Екзистенціалізм. URL: <https://studfile.net/preview/5064270/page:19/>
2. Енциклопедія постмодернізму. за ред. Е. Вінквіста, Е. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун. Київ: Видавництво «Основи», 2003. – 79 с.
3. Кант про «річ у собі» і «річ для нас». URL: <https://studfile.net/preview/5260557/page:6/>
4. Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка): Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. В. Х. Арутюнов, С. В. Бондар, Ю. М. Вільчинський та ін. Київ: КНЕУ, 2008. – 312 с.
5. Хижняк С.С., Гребеннікова Н.В. проблема буття в античній філософії. Економіка інноваційної діяльності підприємств. С. 410-411.
6. Я мислю, отже, існую – фразеологія. URL: <https://goroh.pp.ua>

БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Проблема буття світу і людини завжди займало центральне місце в людському мисленні. Розуміння буття, його природи та суті формують наше явлення про світ і пізнання самих себе. Ідеї про те, як існує світ і людина в ньому формувалися століттями і змінювалися разом із розвитком суспільства, науки і культури.

Мета. Дослідити ключові аспекти буття світу і людини, провівши аналіз різних філософських думок для розуміння природи буття, його суті та взаємодії людини з навколишнім світом.

Виходячи з мети роботи нами визначено ряд завдань:

- розглянути історію філософських поглядів на буття від античності до сучасності;
- проаналізувати концепції буття у стародавніх філософських вченнях;
- визначити значення буття як постійного процесу взаємодії людини зі світом і самовизначення через вибір і дії.

Виклад матеріалу. Буття світу і людини являє собою складне філософське поняття, яке стосується фундаментальної природи створення світу та людини, тому М. Хайдеггер писав, що «буття – це присутність у часі» [4, с. 167]. Буття людини і світу охоплює питання, що така реальність, як існує світ і яка роль людини в цьому світі. Адже людина не просто існує в світі як частина природи, вона має свідомість, здатність до мислення і здатність формувати свою власну сутність через свої дії та рішення.

Історія філософської думки про буття розпочинається ще в античності, адже для стародавніх філософів питання буття було одним із ключових у пошуках сенсу світу. Видатні мислителі Стародавньої Греції, такі як Парменід, Геракліт і Платон розробили свою концепцію, що визначала основні принципи буття [5, с. 410].

Парменід стверджував, що наше буття єдине, нерухоме і незмінне а зміни в світі це наша ілюзія, оскільки справжнє буття не підлягає змін часом. Він уперше підняв питання про те, що буття є незмінною основою всього сущого. Центральна ідея його вчення полягає в тому, що буття не має початку і не може бути знищеним, адже воно нерухоме і безкінечне.

Геракліт, навпаки до думок Парменіда вважав, що буття світу відбувається в його постійній змінності. Його знаменитий афоризм «все тече, все змінюється» підкреслює, що світ перебуває у стані постійної трансформації і змінюється суттю буття.

За Гераклітом, кожна річ у процесі одночасного руху і існує, і не існує. Геракліт робить наголос на тому, що всі явища світу обумовлені боротьбою протилежностей, без якої не може закінчитися жоден рух. Він трактує вогонь як першооснову всього існуючого, що символізує постійний рух та зміни. Таким чином, буття для Геракліта є не як щось статичне і незмінне, а як динамічний процес постійної боротьби і перехід з одного стану в інший [5, с. 410].

Платон розглядав людське буття що існує як світ ідей. Він вважав, що справжнє буття належить ідеям світу, тоді як матеріальні речі лише відображають його. Ідеї, за Платоном є вічними і незмінними, тоді як наш світ – це лише їх тінь. Наші ж ідеї ж певною мірою є втіленням наших ідеалів, до яких ми завжди прагнемо. Платон фактично розділяє людське буття на два окремі світи – світ ідей та чуттєвий світ [5, с. 411].

У філософії Нового часу фокус перемістився від релігійного погляду на буття до раціонального осмислення світу. Французький філософ Рене Декарт вважав, що основою буття є мислення, яке забезпечує забезпечення. Його відомий афоризм «Я мислю, отже, існую» став основою для розуміння буття як чогось, що пов'язане зі свідомістю [6].

Кант вважав, що ми можемо пізнавати лише світ явищ, тоді як світ речей залишається для нас недоступним. Він стверджував, що людина не здатна встановити зв'язок між «речами самими по собі» та їхніми проявами. Відповідно лише в межах наших п'яти чуттів ми можемо пізнати світ, а все, що перебуває поза ними, може бути зрозумілим лише нашим розумом, що є вищою людською здатністю [3].

В XX столітті філософська думка звернула особливу увагу на питання людського існування. Це породило філософську течію, відому як екзистенціалізм. Одним із головних представників екзистенціалізму був Жан-Поль Сартр, який стверджував, що людське буття це або постійна боротьба за свободу та самовизначення, або буття немає взагалі [1].

Сартр вважав, що людина існує перед сутністю, тобто людина просто є, а вже потім шукає свою сутність через вибір і дії. Це відповідно підкреслює значення свободи в людському бутті, але також ставить людину перед проблемою відповідальності за своє життя. У цьому контексті буття людини стає як проєкт, який вона створює сама, на відміну від наперед визначеної сутності, адже людина не вибирає ознаки з якими вона народжується, але може впливати на власні здібності, що формуються протягом життя.

Іншим філософом доби екзистенціалізму був Мартін Гайдеггер, який стверджував, що можливість відкривати й розуміти буття ґрунтується в тому, що безпосередня людська присутність знаходиться на стику інтеграції у світ, належністю до нього і плануванні власного життя для майбутнього [2].

Для Гайдеггера питання людського буття не можна звести до абстрактного мислення, адже воно має бути осмислене в контексті людського досвіду. Він вважав, що людина завжди існує у світі і не може бути від нього відділена, адже це буття і є основою всіх наших дій, переживань і думок.

Буття світу і людини в контексті сьогодення, зокрема під час російсько-української війни, набуває особливої гостроти та актуальності, адже війна радикально змінює сприйняття буття людини, її сенс та цінність, а також ставить під питання саме розуміння світового порядку і принципів людяності.

На рівні буття світу, війна в Україні це проблеми не лише на регіональному контексті, а й на глобальному масштабі, адже це зіткнення не просто двох держав, а й двох світоглядних систем – демократичного і тоталітарного світу.

На особистісному рівні війна змінила саме сприйняття буття людини. У мирний час ми часто спрямовували своє життя на розвиток, творчість, досягнення особистих і суспільних цілей, але війна внесла у це буття хаос, де на перший план вийшла боротьба за фізичне виживання, захист своїх близьких і своєї Батьківщини.

Учасники бойових дій і цивільні, що страждають від постійних ракетних атак та шахедів стикаються з радикальними змінами свого буття. Ті, хто знаходиться на фронті, відчують глибокий зв'язок із Батьківщиною, за яку вони борються та, на жаль, гинуть, а також з побратимами, з якими вони ділять небезпеку і труднощі. Саме в момент, людина осмислює своє буття, розуміє і бачить, що таке його закінчення через призму смерті, паралельно усвідомлюючи що вона залишить після себе.

Висновки. Буття світу і людини – це тема, яка залишатиметься актуальною для філософії на всі часи, адже поняття людського буття є багатовимірним і складним явищем, яке вимагає осмислення з різного боку зору. Як наслідок, у філософії людське життя розглядається не як щось статичне, а як постійний процес самовизначення і взаємодії з навколишнім світом. Людина не просто існує у світі, а є частиною цього світу, формуючи його своїми діями, життєвими вчинками та власними роздумами.

Список використаних джерел:

1. Екзистенціалізм. URL: <https://studfile.net/preview/5064270/page:19/>
2. Енциклопедія постмодернізму. за ред. Е. Вінквіста, Е. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун. Київ: Видавництво «Основи», 2003. 79 с.
3. Кант про «річ у собі» і «річ для нас». URL: <https://studfile.net/preview/5260557/page:6/>
4. Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка): Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. В. Х. Арутюнов, С. В. Бондар, Ю. М. Вільчинський та ін. Київ: КНЕУ, 2008. – 312 с.
5. Хижняк С.С., Гребеннікова Н.В. проблема буття в античній філософії. Економіка інноваційної діяльності підприємств. С. 410-411.
6. Я мислю, отже, існую – фразеологія. URL: <https://goroh.pp.ua>

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Постановка проблеми. Українська філософська традиція часто розглядається через призму своєрідності та самобутності, яка особливо проявляється в працях Григорія Сковороди. Його вчення, відоме своєю глибиною та незвичайним поглядом на світ, виразно відображає духовні й культурні особливості українського народу. Постає питання: у чому полягає унікальність «українського духу» у філософії Сковороди, як його ідеї відображають національну ідентичність та світогляд?

Метою даної роботи є дослідження специфіки та основних елементів «українського духу» у філософських поглядах Г. Сковороди.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Проаналізувати основні принципи вчення Сковороди, які відображають українські культурні та духовні традиції.

2. Визначити, як його філософські ідеї вплинули на формування національної свідомості та ідентичності.

Виклад матеріалу. Григорій Сковорода – одна з найяскравіших і найбільш загадкових постатей української філософії, яка протягом століть захоплює як дослідників, так і простих шанувальників його творчості. В його філософії відображений глибокий зв'язок з культурними, духовними та моральними традиціями українського народу, які не тільки вплинули на його власний світогляд, а й знайшли своє відображення у формуванні національної свідомості. «Український дух» Сковороди – це не лише абстрактне поняття, а жива ідея, яка передає багатовіковий досвід боротьби, віри, любові до свободи та пошуку гармонії.

Почнемо з того, що Сковорода був справжнім мандрівним філософом, що нагадувало життя античних мислителів. Він не писав свої праці за спокійним письмовим столом, оточений комфортом. Навпаки, його філософія народжувалась у дорозі, серед полів і селян, на тлі природи, яка була його невичерпним джерелом натхнення [2]. Такий спосіб життя став не лише фізичним вираженням його ідей, а й символом вільного духу українського народу. Подорожуючи, він вчився у простих людей, вивчав їх звичаї, мову, спостерігав за життям селян і розмірковував над сутністю їхнього буття.

Одна з центральних тем філософії Сковороди – це концепція «сродної праці», тобто справи, яка відповідає істинному покликанню людини. Сковорода вважав, що кожна людина має знайти свою власну, природну справу, яка принесе не лише матеріальні плоди, а й духовне задоволення. Тут ми бачимо відгомін українського етосу, де праця завжди була важливою частиною життя та ключем до самореалізації. Для українського народу, що століттями вів боротьбу за свою землю і незалежність, ця ідея глибоко резонує [1]. Прагнення жити за покликом серця, в гармонії з природою та своїм внутрішнім «я», є основою української душі, яку так майстерно передав Сковорода.

Його ідея про гармонію між внутрішнім і зовнішнім світом теж є відображенням української ментальності. У творах Сковороди часто з'являється мотив природи як дзеркала душі. Він вірив, що пізнання себе і навколишнього світу – це два процеси, які повинні відбуватися одночасно. Адже тільки в такому випадку людина може знайти справжню свободу, яку Сковорода ставив понад усе. Ця філософія свободи, якою він жив, дуже близька українському народові, що в усі часи прагнув зберегти незалежність та ідентичність, не зважаючи на численні історичні перипетії [4].

Однак важливо відзначити, що Сковорода був не просто ідеалістом. Він розумів, що шлях до свободи – це не лише зовнішня боротьба, а передусім боротьба з самим собою, зі своїми пристрастями, страхами та марнотратством. Його вчення про «незворушність» (або апатію в стоїчному сенсі) показує, як сильно він вірив у здатність людини досягнути справжню свободу через внутрішній спокій. Це і є український дух – тверда віра у свої можливості, навіть коли світ навколо сповнений невизначеності та небезпек.

Сковорода також піднімає тему дружби та спільноти як основи суспільного життя. У своїх працях він підкреслював, що справжнє щастя неможливе без гармонії у стосунках з іншими людьми. Український дух, з його колективізмом та відчуттям єдності, знайшов відображення у цій ідеї. Традиційне українське село завжди було спільнотою, де кожен мав свою роль, а допомога ближньому була звичною справою. Сковорода стверджував, що тільки любов і взаємна підтримка можуть зробити людське життя повним і змістовним [3].

Роздумуючи над сучасністю, можна сказати, що філософія Сковороди залишається актуальною й сьогодні. Його заклик до внутрішньої свободи та пошуку своєї «сродної праці» звучить як нагадування про важливість бути вірним собі, особливо у світі, який часто змушує підлаштовуватись під зовнішні стандарти та очікування.

Можливо, у цьому і полягає головний «український дух» Сковороди – у незламності, що виходить з глибини душі, у непохитній вірі в те, що справжня свобода починається всередині кожного з нас. Його думки про внутрішній світ людини нагадують про те, що сила народу полягає не лише в зовнішніх досягненнях, а й у здатності зберегти вірність своїм ідеалам та цінностям.

Сковорода залишив нам не лише філософські трактати, а й живий приклад того, як бути людиною, яка прагне до гармонії та щастя через пізнання себе і світу. Його спадок – це заклик не боятися йти своїм шляхом, навіть якщо він здається незрозумілим для інших. І, можливо, саме в цьому заклику і є той самий український дух, що пронизує покоління та зберігає ідентичність народу.

Висновки. Отже, філософія Григорія Сковороди є унікальним відображенням українського духу, який поєднує в собі прагнення до внутрішньої свободи, гармонії з природою та самопізнання. Його вчення залишається

актуальним і сьогодні, нагадуючи про важливість бути вірним своєму покликанню і не зраджувати своїм цінностям, незважаючи на виклики зовнішнього світу. Сковорода залишив нам спадок, що заохочує не тільки до інтелектуальних роздумів, але й до глибокого осмислення власного життя та ролі в ньому істинних цінностей, які допомагають зберегти свою індивідуальність та ідентичність у світі, що змінюється.

Список використаних джерел:

1. Ворсуляк, О., Букаль, В. М. Філософські погляди Г. С. Сковороди. 2020. URL: <https://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7978/1/Vorsuliak%20O.%202020.pdf>. (Дата звернення: 01.11.2024)
2. Філософія Григорія Сковороди. Асоціація філософського мистецтва. 2021. URL: <https://aphy.net/ua/articles/1019> (Дата звернення: 01.11.2024)
3. Філософія Григорія Сковороди (до 300-річчя від дня народження). Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету. 2021. URL: <https://library.kpnu.edu.ua/?p=476> (Дата звернення: 01.11.2024)
4. Філософія Григорія Сковороди. Турелігіос. 2022. URL: <https://tureligious.com.ua/filosofia-skovorody/> (Дата звернення: 01.11.2024)

ДІАЛЕКТИЧНЕ ПРОТИРІЧЧЯ ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. У філософії діалектика розглядає протиріччя як основний рушій розвитку та змін. Діалектичні протиріччя – між старим і новим, кількістю та якістю – є базою для будь-якого перетворення чи прогресу. Це питання особливо актуальне в сучасному контексті, коли швидкі соціальні та технологічні трансформації вимагають філософського тлумачення протиріч, що здатні допомогти в подоланні сучасних викликів.

Мета. Вивчити феномен діалектичного протиріччя як ключового джерела розвитку у філософській полеміці, розглядаючи його прояви на різних рівнях буття (природа, суспільство, свідомість). Для досягнення цієї мети передбачено виконання наступних завдань:

1.З'ясувати основні поняття та принципи діалектики, зокрема роль протилежностей як рушійної сили розвитку.

2.Розглянути діалектичну тріаду (тезу–антитезу–синтез) у філософії Гегеля та Маркса і її значення для розуміння історичних і соціальних процесів.

3.Застосувати ідею діалектичних протиріч для аналізу розвитку сучасних соціальних і технологічних змін.

Виклад матеріалу. Філософія Георга Гегеля займає важливе місце в історії філософської думки, оскільки її основою є діалектичний метод, який пояснює, як відбувається розвиток через взаємодію протиріч. За Гегелем, кожна теза породжує антитезу, і це протистояння завершується синтезом, який стає новим етапом розвитку. Цей процес не є лінійним, а постійно рухається вперед завдяки боротьбі та об'єднанню протилежностей. Саме це, на думку Гегеля, є рушійною силою як для пізнання, так і для еволюції суспільства. Гегель бачив у цьому методі універсальний принцип, який можна застосувати до будь-якої сфери – від природи до історії. Наприклад, у своїх працях він підкреслював, що історія людства – це процес поступового втілення свободи, який відбувається через подолання суперечностей між різними суспільними устроями. Для нього держава була вищою формою цього розвитку, де індивідуальна свобода узгоджується із суспільними інтересами. Це цікаво аналізувати в сучасному контексті, коли суспільства шукають баланс між особистими правами і загальним добробутом. Карл Маркс, розвиваючи ідеї Гегеля, переніс діалектику з філософської сфери у матеріальну. Він вважав, що саме класові протиріччя є рушійною силою історії. Наприклад, конфлікт між капіталістами і робітничим класом у часи Маркса був основою для революційних змін і створення нових економічних і політичних систем. Тут ми бачимо, як діалектичний метод допомагає аналізувати складні соціальні процеси. У сучасному світі діалектика є актуальною для розуміння багатьох проблем. Наприклад, суперечність між економічним зростанням і екологічною стійкістю стимулює створення нових концепцій, таких як зелена енергетика чи циркулярна економіка. Аналогічно, у сфері цифрових технологій конфлікти між потребою в інноваціях і захистом приватності формують нові підходи до регулювання даних. Таким чином, діалектичний підхід дозволяє шукати баланс між різними інтересами. Гегель також говорив про природу як важливу частину діалектичного процесу. Хоча його головною темою був розвиток духу, він визнавав, що у природі також діють закони змін і суперечностей. У цьому контексті можна провести паралелі з еволюційною біологією, де боротьба за виживання і адаптація видів є основою розвитку. Ще одним цікавим аспектом є те, як діалектика Гегеля впливає на культуру. Сучасна глобалізація створює протиріччя між локальними традиціями і глобальними трендами, але це не зупиняє розвиток, а навпаки, породжує нові форми, як-от синтез культур у музиці чи мистецтві. Наприклад, поєднання народних мотивів із сучасними технологіями дозволяє створювати нові унікальні жанри. Таким чином, діалектичний метод Гегеля є корисним не тільки для розуміння історії чи філософії, але й для вирішення сучасних викликів. Конфлікти і суперечності, які ми часто сприймаємо як проблеми, насправді є основою для розвитку. Вони змушують нас шукати нові ідеї, рішення і підходи, сприяючи прогресу у різних сферах життя. Це підтверджує, що діалектика є незамінним інструментом як для теоретичних, так і для практичних задач сучасності.

Висновки. Отже, філософія Гегеля, заснована на діалектичному методі, залишається надзвичайно актуальною як для розуміння історичного розвитку, так і для аналізу сучасних проблем. Його ідея про те, що протиріччя є рушійною силою змін, дозволяє побачити конфлікти не як перешкоди, а як можливості для еволюції. Гегель надавав універсального характеру своєму методу, підкреслюючи, що діалектика діє як у сфері ідей, так і в матеріальному світі. У сучасному контексті ми бачимо, як діалектичний підхід допомагає розуміти та вирішувати складні питання, зокрема екологічні виклики, цифрову трансформацію, соціальні нерівності та культурні зміни. Його принципи залишаються актуальними для пошуку нових моделей розвитку, які поєднують традиції і прогрес, інтереси індивідів і суспільства. Таким чином, спадщина Гегеля є не лише важливим теоретичним надбанням, але й практичним інструментом для осмислення світу, що постійно змінюється. Його філософія нагадує, що розвиток можливий лише через діалог, взаємодію протилежностей і пошук синтезу, що веде до якісно нового рівня буття.

Список використаних джерел :

1. Гегель Г. В. Ф. Наука логіки. Переклад українською мовою. Київ: Основи, 2004.
2. Маркс К., Енгельс Ф. Німецька ідеологія. Київ: Вид-во політичної літератури України, 1987.
3. Кузьменко В. Ф. Гегель і сучасність: діалектика та перспективи розвитку. Харків: Видавництво ХНУ, 2015.
4. Андрусів Б. А. Філософські концепції історії: від античності до сучасності. Львів: Видавництво ЛНУ, 2010.
5. Великий енциклопедичний словник. Київ: Наукова думка, 1998.

ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. У філософії XX-XXI століть однією з основних є концепція людської гідності та людського життя як найвищої цінності. Питання про те, як саме суспільство повинне забезпечити повагу до людини та реалізацію її прав, є ключовим для побудови етичного та справедливого соціуму. Визначення людини як найвищої цінності ставить перед нами фундаментальні питання: чому саме людське життя має найвищу цінність, як суспільство може захистити та забезпечити цю цінність, і що означає для держави визнавати пріоритет індивіда. В умовах політичних і економічних викликів роль людини в суспільстві часто піддається випробуванням, і не завжди цей пріоритет реалізується на практиці.

Мета. Розглянути, як концепція «людина як найвища цінність» знаходить своє відображення у сучасному суспільстві, та оцінити механізми, за допомогою яких суспільство й держава можуть підтримувати права, свободи і гідність особистості.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Оцінити значення людської гідності для сучасного суспільства.
- Дослідити сучасні правові й моральні підходи до захисту прав людини.
- Розглянути роль держави у збереженні й захисті людської цінності як соціального пріоритету.

Виклад матеріалу. Підтвердженням тези про людину як найвищу цінність є сама природа нашого суспільного життя, яке ґрунтується на людській гідності й свободі. Людська гідність є не тільки моральним принципом, але й основою, на якій будується повага до особистості. Я вважаю, що без визнання людської гідності, суспільство втрачає своє етичне підґрунтя, перетворюючись на систему знеособлених відносин, де особистість стає лише «гвинтиком» в механізмі.

Український філософ Мирослав Попович у своїх працях зазначає, що «людська гідність є не лише моральним принципом, але й базовою цінністю, яка формує весь соціальний устрій». Вважати людину найвищою цінністю – означає надавати пріоритет її особистим правам і свободам у суспільних відносинах, будувати соціальні інститути, спрямовані на захист і розвиток людського потенціалу. Попович підкреслює, що втрата гідності породжує соціальну дезінтеграцію, а її збереження і підтримка гарантує моральне зростання суспільства. Саме тому людину слід розглядати як мету, а не засіб державного управління.

Важливо розуміти, що права людини – це не просто правовий інструмент, але й вираз суспільних цінностей, які захищають кожного індивіда. Сучасне суспільство не може функціонувати ефективно, якщо права особистості не гарантуються на всіх рівнях. Держава має не тільки забезпечувати основні права, а й створювати умови для повноцінного розвитку індивідуальності. Інакше громадяни ризикують стати заручниками бездумних соціальних і політичних механізмів, які можуть обмежувати свободу людини в ім'я загальних інтересів.

Наприклад, у творах Оксани Забужко значна увага приділяється ідеї про те, що права людини – це не просто юридичний термін, а моральна цінність, яка вимагає захисту та підтримки з боку суспільства. Забужко наголошує, що «держава, яка не захищає права своїх громадян, втрачає моральне право на своє існування». Права людини в умовах глобалізації стають більш вразливими, і держава має відповідати за їх збереження. Вона наводить приклади порушень прав і свобод у сучасному світі, підкреслюючи, що забезпечення прав людини – це показник зрілості суспільства.

Свобода є основною умовою людського існування і повноцінного розвитку особистості. Важливо пам'ятати, що саме свобода дає нам змогу обирати життєвий шлях, розвивати власні здібності та досягати своїх цілей. Однак, важливо також розуміти, що свобода не є абсолютною: вона передбачає відповідальність перед іншими. Справжнє суспільство, де цінність людини визнана найвищою, – це суспільство, в якому свобода кожного знаходиться в гармонії зі свободою всіх. У праці Івана Козловського «Етика та свобода» свобода визначається як фундаментальна цінність, на якій будується вся система прав людини. На думку Козловського, «свобода є основою людського існування, вона дає можливість особистості розвивати свої здібності та реалізовувати власний потенціал». Без свободи людина втрачає можливість впливати на власне життя та брати участь у суспільному розвитку. Філософ підкреслює, що вільна особистість є передумовою для розвитку демократичного суспільства, у якому кожен має право на самовизначення та гідне існування.

Держава повинна виступати, як гарант людських прав, роль держави полягає у створенні правових і соціальних механізмів, які сприяють розвитку людського потенціалу та захисту прав особистості. Вважаю, що держава повинна дотримуватися принципу, згідно з яким влада має служити людям, а не навпаки. У сучасному світі, де економічні і політичні інтереси часто переважають над індивідуальними правами, необхідно нагадувати, що держава повинна залишатися гарантом прав людини, а не перешкоджати їх реалізації. У своїй роботі Василь Лісовий підкреслює, що «держава має виконувати функцію гаранта прав людини, але при цьому вона повинна бути обмежена у своїх повноваженнях, щоб уникнути тиранії». Лісовий розглядає державу як інститут, який не повинен обмежувати особисту свободу, а захищати її, створюючи умови для реалізації громадянських прав. Такий підхід дозволяє уникати ризику, коли держава може стати інструментом тиску на особистість, і водночас гарантує кожному громадянину безпеку та можливість реалізувати свої права.

Остання теза, яку я хотіла б висловити, розглядаючи людину як найвищу цінність: важливо також враховувати взаємну відповідальність громадян одне перед одним. Наша особиста свобода і добробут неможливі без підтримки і поваги до інших людей. Вважаю, що кожен громадянин має не тільки права, але й обов'язки перед суспільством. Тільки у такий спосіб ми можемо будувати суспільство, в якому людська цінність не просто декларація, а справжній фундамент суспільного життя.

Сучасний дослідник Михайло Бродський наголошує, що соціальна відповідальність – це ключовий чинник для збереження людської цінності в умовах соціально-економічних криз. Бродський вказує, що «без соціальної відповідальності неможливо забезпечити добробут і стабільність у суспільстві». На його думку, кожна особистість має не лише право, але й обов'язок піклуватися про інших, розвивати колективні цінності, щоб підтримувати баланс між особистими та суспільними інтересами. Бродський вважає, що суспільство, яке не цінує індивідуальність і не підтримує взаємодопомогу, втрачає свою гуманістичну основу.

Висновки. Сучасні підходи до розуміння людини як найвищої цінності підтверджують, що людська гідність, права і свобода є невід'ємними елементами гармонійного розвитку суспільства. Без них неможливе побудова справедливого та гуманного соціального устрою. Людина не повинна бути лише об'єктом політики чи економіки, а має залишатися їх метою. Держава та суспільство мають працювати разом, щоб підтримувати цю цінність, створюючи умови для повного розкриття потенціалу кожного індивіда.

Список використаних джерел:

1. Попович М. Філософія свободи. Київ: Дух і Літера, 2018. 398 с.
2. Забужко О. Планета Полин. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. 421 с.
3. Козловський І. Етика та свобода. Харків: Фоліо, 2019. 318 с.
4. Лісовий В. Етичні виміри держави. Київ: Смолоскип, 2021. 287 с.
5. Бродський М. Соціальна відповідальність у сучасному суспільстві. Одеса: Астропринт, 2022. 234 с.

ХРИСТИЯНСТВО І ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Постановка проблеми. Прийняття християнства в Київській Русі у 988 році стало важливим етапом формування духовної та інтелектуальної культури держави. Воно створило нові релігійні та філософські концепти, які змінили світоглядні засади суспільства, де раніше домінували язичницькі уявлення. Проблема полягає в тому, як ці нові християнські ідеї впливали на філософське мислення і мораль, і яким чином вони взаємодіяли з попередньою системою язичницьких вірувань, що досі мала значний вплив на свідомість населення.

Християнство принесло з собою етичні та богословські концепції, засновані на візантійській філософії та патристичній традиції. Важливим питанням є те, як ці ідеї були адаптовані і переосмислені в умовах Русі, зокрема через діяльність таких фігур, як Іларіон Київський та Кирило Туровський. Це породило нову духовну традицію, де християнська етика та мораль перепліталися з місцевими культурними елементами, формуючи оригінальну філософську думку.

Метою вивчення християнства і філософії в Київській Русі є дослідження того, як прийняття християнства вплинуло на формування релігійно-філософської думки та світогляду цієї держави.

Для досягнення мети були виконані такі завдання.:

- дослідити вплив християнства на духовний і культурний розвиток Київської Русі;
- проаналізувати роль Візантії та її філософської спадщини.

Виклад матеріалу. У 988 році в Києві відбулася подія, яка змінила історію Київської Русі – хрещення народу в водах Дніпра. За наказом князя Володимира Святославовича люди зібралися біля річки, щоб прийняти нову віру – християнство. Акт символізував офіційне впровадження християнства як державної релігії, і незабаром після хрещення в Києві цей процес поширився на інші міста і села Русі. Саме з цього моменту починається новий етап розвитку держави, який позначився не лише духовним перетворенням, але й культурним, політичним та економічним розквітом.

Прийняття християнства ліквідувало значну культурну прірву між Київською Руссю та Візантією, яка на той час була однією з провідних імперій світу. До цього Русь, будучи язичницькою державою, залишалася відносно ізольованою в культурному плані. Візантійська імперія, як спадкоємиця античних традицій і центр християнського світу, мала розвинену духовну та інтелектуальну спадщину, що до хрещення Русі була для русичів малозрозумілою. Відстань між цими цивілізаціями полягала не тільки в релігійних відмінностях, але й у відсутності спільної культурної основи, яка дозволяла б русичам брати участь у загальноєвропейському культурному просторі. Однак із прийняттям християнства Русь швидко почала інтегруватися у цю цивілізаційну систему.

Разом із новою вірою, на Київську Русь прийшли не лише священники та церковні обряди, але й філософські ідеї, тексти античних і ранньосередньовічних мислителів. Завдяки візантійському впливу, до Русі почали надходити праці античних авторів, таких як Платон, Арістотель, і філософів Середньовіччя, включаючи твори отців Церкви, таких як Августин Блаженний, Іоанн Златоуст, Григорій Богослов. Ці ідеї вплинули на становлення філософської думки в Київській Русі та заклали основу для подальшого розвитку духовної культури.

Одним із важливих наслідків християнізації стало створення освітніх установ. Зокрема, засновувалися перші школи при монастирях і церквах, де викладалися не лише релігійні дисципліни, але й початкові знання з філософії, риторики, а також інші світські науки. Внаслідок цього на Русі почала формуватися перша інтелектуальна еліта, що займалася перекладами, переписуванням та тлумаченням філософських і богословських текстів. Розвиток писемності та шкільної освіти стимулював зростання інтересу до книг, а згодом на Русі з'явилися свої майстри книжкової справи. Перші літописи, богословські праці та переклади філософських творів почали активно розповсюджуватися серед інтелектуальної еліти Київської Русі.

Значним чином розвивалися і художні та ремісничі традиції. Мистецтво писати ікони, церковна архітектура, мозаїка і фресковий живопис поширювалися разом із християнською вірою. Київ став центром не лише політичної влади, але й культурного розвитку держави. Поширення книжкової культури було одним із ключових досягнень цього періоду. Книги ставали не тільки джерелом релігійного знання, але й осередком світської науки та філософії. Крім богословських текстів, переписувалися та поширювалися твори античних і середньовічних філософів, що стимулювало розвиток мислення, формування нових підходів до етики, права та управління.

Філософія, яка прийшла разом із християнством, наголошувала на питаннях моралі, душі, сенсу життя, добра і зла. Візантійські мислителі, впливаючи на релігійне життя Русі, привносили свої уявлення про світ, які ґрунтувалися на поєднанні грецької філософії з християнським богослов'ям. На Київській Русі особливого значення набули питання богослов'я, етики та пошук гармонії між духовним та світським. Перші руські мислителі, такі як Іларіон Київський, активно розвивали богословські та філософські ідеї, створюючи підґрунтя для подальшого розвитку вітчизняної філософської традиції.

Християнство також сприяло появі нових соціальних цінностей, які базувалися на християнському розумінні милосердя, любові до ближнього, соціальної справедливості. Це стало основою для формування нової правової системи та етичних норм, які ґрунтувалися на Біблійних заповідях. Християнські моральні норми впливали на поведінку як князів і бояр, так і простого люду, поступово перетворюючи суспільство Русі на більш інтегроване, гуманізоване та розвинене в духовному сенсі.

Висновки. Отже, прийняття християнства у 988 році стало вирішальним кроком для розвитку Київської Русі в культурному, політичному та економічному плані. Разом із новою релігією до держави прийшли філософські, інтелектуальні та мистецькі традиції, які швидко вплинули на формування нової культурної парадигми. Русь поступово ставала частиною загальноєвропейського культурного простору, збагачуючи його своїм унікальним внеском, водночас асимілюючи кращі досягнення античної та середньовічної думки.

Список використаних джерел:

1. Концеба А. А. Християнство та філософія Київської Русі. Південноукраїнські наукові студії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 16-17 грудня, 2020 р.) / Наук. ред.: О. Б. Петінова. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2021. С. 77–78.
2. Особливості та значення релігійно-філософської думки Київської Русі. Реферат. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13317/>
3. Філософія Київської Русі. URL: <https://kpekIntu.at.ua/e-book/philosofija/page31.html>

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження соціально-філософських поглядів Івана Франка обумовлена їхнім значним впливом на формування суспільної думки та національної свідомості в Україні. Франко, як один із найвидатніших мислителів свого часу, розвивав ідеї соціальної справедливості, національної ідентичності, свободи та рівності, які залишаються актуальними й сьогодні. Його праці сприяють осмисленню процесів соціально-політичного розвитку, питанням морально-етичних цінностей, що є важливими в умовах сучасного суспільства, особливо для формування національної ідентичності та зміцнення державності.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз соціально-філософських поглядів Івана Франка, їхнього впливу на суспільну думку та їхньої актуальності для сучасного українського суспільства.

Завдання дослідження:

- Дослідити вплив поглядів Франка на формування національної свідомості та соціальних цінностей в українському суспільстві.
- Визначити, як Франко трактував питання соціальної справедливості, свободи, рівності та національної ідентичності.
- Розкрити актуальність соціально-філософських ідей Франка для сучасних соціальних та політичних викликів в Україні.
- Показати можливість застосування Франкових ідей для зміцнення моральних та етичних засад українського суспільства.

Виклад матеріалу. Іван Франко відіграв надзвичайно важливу роль у формуванні національної свідомості та соціальних цінностей українського суспільства. Його ідеї та твори стали ідейним підґрунтям для національного руху і заклали основу сучасної української ідентичності. У своїх творах Франко закликав до розвитку національної свідомості як основи єдності та суверенітету українського народу. Він підкреслював важливість культурного відродження та збереження української мови, літератури й традицій, вважаючи це обов'язковою умовою для становлення незалежного і свідомого народу. Філософ, як дослідник-гуманітарій у сучасному соціокультурному контексті зосереджує свою увагу не на істинності «моделей» розвитку культури, але на їх правдивості та виправданості у зв'язку з тим, що вони не існують ізольовано, позаяк є вписаними у соціальні, політичні, економічні практики. [1, 160с.]

Франко трактував соціальну справедливість як базову цінність, необхідну для побудови гармонійного суспільства. Він вважав, що кожна людина має право на гідне життя, а справедливість є основою соціального прогресу. Франко активно порушував питання нерівності, експлуатації та утиску робітничих і селянських мас, закликаючи до боротьби за рівні права і соціальну рівність. Франко ставить перед читачем запитання про те, що саме є справжнім прогресом і яким чином його досягти. [2, 102с.] Його ідеї свободи і рівності мали велике значення для розвитку суспільної свідомості: він бачив свободу як не тільки політичне, а й соціальне звільнення від гніту, а рівність – як можливість для кожного реалізувати свій потенціал незалежно від соціального статусу чи походження.

Франкова ідеологія стала основою для українського національно-визвольного руху, надихаючи покоління борців за свободу і незалежність.

Соціально-філософські ідеї Івана Франка залишаються актуальними для сучасної України, оскільки вони стосуються фундаментальних принципів соціальної справедливості, рівності та національної свідомості, які зараз є в центрі суспільного та політичного життя. В умовах військових та економічних викликів, які переживає Україна, Франкова ідея єдності та боротьби за гідне життя для всіх членів суспільства має велике значення. Франкове бачення національної єдності, де інтереси кожного громадянина є важливими для цілісності держави, може сприяти консолідації українців навколо спільної мети збереження суверенітету і розвитку державності.

Застосування Франкових ідей може також сприяти зміцненню моральних і етичних засад українського суспільства. Він стверджував, що матеріальний світ існує вічно, а матерію і природу ніхто ніколи не творив, отже її неможна знищити. І. Франко заперечував ідеалістичний погляд про незалежність людської свідомості, «душі» від тіла, матерії. [3, 292с.]

Його погляди на соціальну справедливість і рівність наголошують на важливості гідності кожної людини, незалежно від її соціального статусу чи матеріального становища. У суспільстві, що стикається з питаннями корупції та нерівності, Франкове прагнення до справедливості та чесності в особистих і суспільних справах може стати етичним орієнтиром. Ідеї Франка щодо відповідальності перед суспільством можуть надихати сучасних українців, особливо молодь, формувати активну громадянську позицію та брати участь у побудові справедливого суспільства.

Висновок. Соціально-філософські погляди Івана Франка зосереджені на принципах соціальної справедливості, рівності, свободи та відповідальності, які залишаються актуальними для сучасної України. Його ідеї сприяють зміцненню моральних засад суспільства, підкреслюючи важливість рівних можливостей і колективного добробуту. Франкова спадщина може стати основою для консолідації українців перед сучасними викликами та розбудови справедливого й солідарного суспільства.

Список використаної літератури :

1. Носенок Б. Е. «Франко-український діалог: Спосіб життя сучасного філософа.» 11. Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України Матеріали доповідей та виступів всеукраїнського круглого столу. 2019. 160с.

2. Шешеня К. Що таке поступ? Соціально-філософська тематика в Івана Франка (на прикладі вибраних творів). Освіта та соціалізація особистості. XII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. 2024. 102-106с.

3. Ярмоліцька Н., та Туренко, В. Острянин Д. Х. Як історик філософії: дослідження української філософської думки. Молодий вчений, 6. 2020. 289-295с.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ І. ФРАНКА

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження соціально-філософських поглядів Івана Франка обумовлена їхнім значним впливом на формування суспільної думки та національної свідомості в Україні. Франко, як один із найвидатніших мислителів свого часу, розвивав ідеї соціальної справедливості, національної ідентичності, свободи та рівності, які залишаються актуальними й сьогодні. Його праці сприяють осмисленню процесів соціально-політичного розвитку, питанням морально-етичних цінностей, що є важливими в умовах сучасного суспільства, особливо для формування національної ідентичності та зміцнення державності.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз соціально-філософських поглядів Івана Франка, їхнього впливу на суспільну думку та їхньої актуальності для сучасного українського суспільства.

Завдання дослідження:

- Дослідити вплив поглядів Франка на формування національної свідомості та соціальних цінностей в українському суспільстві.
- Визначити, як Франко трактував питання соціальної справедливості, свободи, рівності та національної ідентичності.
- Розкрити актуальність соціально-філософських ідей Франка для сучасних соціальних та політичних викликів в Україні.
- Показати можливість застосування Франкових ідей для зміцнення моральних та етичних засад українського суспільства.

Виклад матеріалу. Іван Франко відіграв надзвичайно важливу роль у формуванні національної свідомості та соціальних цінностей українського суспільства. Його ідеї та твори стали ідейним підґрунтям для національного руху і заклали основу сучасної української ідентичності. У своїх творах Франко закликав до розвитку національної свідомості як основи єдності та суверенітету українського народу. Він підкреслював важливість культурного відродження та збереження української мови, літератури й традицій, вважаючи це обов'язковою умовою для становлення незалежного і свідомого народу. Філософ, як дослідник-гуманітарій у сучасному соціокультурному контексті зосереджує свою увагу не на істинності «моделей» розвитку культури, але на їх правдивості та виправданості у зв'язку з тим, що вони не існують ізольовано, позаяк є вписаними у соціальні, політичні, економічні практики. [1, 160с.]

Франко трактував соціальну справедливість як базову цінність, необхідну для побудови гармонійного суспільства. Він вважав, що кожна людина має право на гідне життя, а справедливість є основою соціального прогресу. Франко активно порушував питання нерівності, експлуатації та угніту робітничих і селянських мас, закликаючи до боротьби за рівні права і соціальну рівність. Франко ставить перед читачем запитання про те, що саме є справжнім прогресом і яким чином його досягти. [2, 102с.] Його ідеї свободи і рівності мали велике значення для розвитку суспільної свідомості: він бачив свободу як не тільки політичне, а й соціальне звільнення від гніту, а рівність – як можливість для кожного реалізувати свій потенціал незалежно від соціального статусу чи походження.

Франкова ідеологія стала основою для українського національно-визвольного руху, надихаючи покоління борців за свободу і незалежність.

Соціально-філософські ідеї Івана Франка залишаються актуальними для сучасної України, оскільки вони стосуються фундаментальних принципів соціальної справедливості, рівності та національної свідомості, які зараз є в центрі суспільного та політичного життя. В умовах військових та економічних викликів, які переживає Україна, Франкова ідея єдності та боротьби за гідне життя для всіх членів суспільства має велике значення. Франкове бачення національної єдності, де інтереси кожного громадянина є важливими для цілісності держави, може сприяти консолідації українців навколо спільної мети збереження суверенітету і розвитку державності.

Застосування Франкових ідей може також сприяти зміцненню моральних і етичних засад українського суспільства. Він стверджував, що матеріальний світ існує вічно, а матерію і природу ніхто ніколи не творив, отже її неможна знищити. І. Франко заперечував ідеалістичний погляд про незалежність людської свідомості, «душі» від тіла, матерії. [3, 292с.]

Його погляди на соціальну справедливість і рівність наголошують на важливості гідності кожної людини, незалежно від її соціального статусу чи матеріального становища. У суспільстві, що стикається з питаннями корупції та нерівності, Франкове прагнення до справедливості та чесності в особистих і суспільних справах може стати етичним орієнтиром. Ідеї Франка щодо відповідальності перед суспільством можуть надихати сучасних українців, особливо молодь, формувати активну громадянську позицію та брати участь у побудові справедливого суспільства.

Висновок. Соціально-філософські погляди Івана Франка зосереджені на принципах соціальної справедливості, рівності, свободи та відповідальності, які залишаються актуальними для сучасної України. Його ідеї сприяють зміцненню моральних засад суспільства, підкреслюючи важливість рівних можливостей і колективного добробуту. Франкова спадщина може стати основою для консолідації українців перед сучасними викликами та розбудови справедливого й солідарного суспільства.

Список використаної літератури :

1. Носенок Б. Е. «Франко-український діалог: Спосіб життя сучасного філософа.» 11. Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України Матеріали доповідей та виступів всеукраїнського круглого столу. 2019. 160с.
2. Шешеня К. Що таке поступ? Соціально-філософська тематика в Івана Франка (на прикладі вибраних творів). Освіта та соціалізація особистості. XII Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. 2024. 102-106с.
3. Ярмоліцька Н., та Туренко, В. Острянин Д. Х. Як історик філософії: дослідження української філософської думки. Молодий вчений, 6. 2020. 289-295с.

ПРИНЦИП НАСЛІДУВАННЯ ПРИРОДИ В ДАОСИЗМІ

Постановка проблеми. Даосизм – це філософсько-релігійна система, що виникла в стародавньому Китаї і сформувала підвалини китайської культури та світогляду. Основний концепт даосизму – це «Дао» (道), що означає «шлях» або «природний порядок». Одним із центральних принципів цього вчення є наслідування природи (природності) як ідеалу гармонії. В умовах сучасної екологічної кризи та домінування технократичного підходу до природи, дослідження даоської концепції природного порядку набуває особливого значення. Проблема дослідження полягає у визначенні глибинної сутності принципу наслідування природи в даосизмі, розумінні його філософського змісту та потенційного застосування в сучасному світі.

Мета. Метою роботи є глибокий аналіз принципу наслідування природи в даосизмі, виявлення його ключових аспектів та визначення його впливу на культурні й етичні основи китайської цивілізації. Додатково – оцінка значущості цього принципу в контексті сучасного екологічного і соціального розвитку.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Розкрити суть концепції «Дао» та її місце в філософії даосизму.
- Вивчити значення принципу «У-вей» (無為), або «ненасильницької дії», у процесі досягнення гармонії з природою.
- Дослідити концепцію наслідування природи як основоположний принцип у філософії Лао-цзи, звертаючись до тексту «Дао Де Цзин».
- Визначити вплив цього принципу на розвиток китайської культури, особливо у мистецтві, етиці та побуті.
- Проаналізувати можливості інтеграції цього принципу в сучасні підходи до екології та суспільного розвитку.

Виклад матеріалу. Дао в даосизмі розглядається як універсальний закон, який регулює всі процеси у Всесвіті. Це джерело, з якого все походить і до якого все повертається, невидимий і невимовний принцип, що підтримує баланс. У «Дао Де Цзин» Лао-цзи описує Дао як щось невидиме і недосяжне, але водночас як принцип, що пронизує всі аспекти життя. Природа, згідно з цим вченням, діє спонтанно і без примусу, утримуючи баланс без втручання.

У-вей (буквально «недіяння» або «недія») є важливим аспектом наслідування природи, адже він полягає в дії без примусу, тобто природній і спонтанній реакції на обставини. У-вей не означає пасивності; це скоріше вміння діяти відповідно до природних ритмів, уникаючи конфліктів і надмірних зусиль. Даосизм вчить, що людина, яка практикує у-вей, гармонійно вбудовується у світ, не змінюючи і не порушуючи природний порядок.

Лао-цзи вважається засновником даосизму і автором тексту «Дао Де Цзин», в якому принцип наслідування природи набуває особливого значення. У своєму вченні він пропонує людині повернутися до природного стану, до простоти і скромності. Лао-цзи часто використовує метафору води, яка м'яко обходить перешкоди, не змінюючи свого шляху і при цьому досягає своїх цілей. Наслідування природи у його розумінні – це не просто наслідування фізичним явищам, але і прийняття природної поведінки як основи моральності та етики. Він закликає людей позбутися надмірних амбіцій, стати «порожніми» і відкритими для світу.

Принцип наслідування природи в даосизмі значно вплинув на китайську культуру. В образотворчому мистецтві це відображається через пейзажний живопис, де людина представлена лише як маленька частинка великого природного світу. Митці, натхнені даоськими ідеями, зображували природу не як фон, а як головний персонаж, що символізує гармонію і велич всесвіту. Ландшафтні архітектурні проекти, такі як традиційні китайські сади, також відображають принцип у-вей: вони органічно вписуються у природний ландшафт, використовуючи форму землі, води, рослин, не змінюючи їх, а адаптуючи.

У літературі принцип наслідування природи проявляється через поезію. Китайські поети часто зображують природу як головного героя, намагаючись передати її спокій, гармонію і простоту. Даосистська філософія проявляється в образах, що оспівують велич і нескінченність природного світу, залишаючи людині роль споглядача.

У наш час принцип наслідування природи набуває нового змісту, особливо в екологічному контексті. Даосизм може слугувати натхненням для сучасної екологічної етики, сприяючи розвитку шанобливого ставлення до природи. Екоцентричний підхід даосизму, який не ставить людину вище за інші живі істоти, підкреслює важливість збереження природного балансу. Це актуально в умовах глобального потепління, знищення екосистем та інших екологічних викликів, які вимагають від суспільства перегляду своїх відносин із природою.

Висновки. Принцип наслідування природи є важливим елементом даосизму, що містить глибоку філософську та етичну основу. Він вчить, що людина повинна жити у гармонії з природою, дотримуючись природних законів і уникаючи надмірного втручання. Такий підхід знаходить своє відображення у китайській культурі, мистецтві та повсякденному житті, стаючи естетичним та етичним орієнтиром. В умовах сучасних глобальних викликів, цей принцип має величезний потенціал для побудови екологічно стійкого і гармонійного суспільства. Даосистський підхід до природи може стати основою для розвитку нової екологічної етики, яка передбачає не лише захист навколишнього середовища, а й прагнення до співіснування в гармонії з природним світом.

Список використаних джерел:

1. Лао-Цзи. Дао Де Цін. Книга про шлях та силу / Переклад з китайської: Л. Дудченко – Арії, 2022. 96 с.
2. І-Цін. Книга змін. / Переклад з китайської: Є. Тарнавський - Фоліо, 2018. 281 с.
3. Лі Діан Рейні. Розшифровка Дао: Читання Дао Де Цін і Чжуан-цзи: Willey. John Willey & Sons, LTD, 2014. 268 с.

HUMAN CONSCIOUSNESS, ACTIVITY AND CREATIVITY

Formulation of the problem: Human consciousness is an infinite space where creativity is born, and activity is its manifestation in the real world. Creativity does not simply reflect the world, but reinvents it through subjective experience, going beyond banal reality. In this process, consciousness constantly searches for meanings, creating new forms of being that are embodied through activity. Activity, in turn, has a negative effect on consciousness, making it deeper and more multidimensional. In these interactions, the true potential of human nature is revealed – the endless search for harmony between the inner and outer worlds.

Goal: To investigate how consciousness, as a key cognitive function, contributes to the development of a person's creative abilities in the process of his activity. It helps to understand that reflection and motivation influence the creative process and stimulate self-realization. Thus, the relationship between human activity and creative self-expression is revealed. We set the following tasks:

- The evolution of human consciousness in the theory of Julian Jace
- How does consciousness affect the development of creative abilities in the process of its activity?

– Creativity and imagination

Presentation of the material:

1. Julian Janes in the book «The Origin of Consciousness in the Process of Disintegration of the Two-Chambered Mind» believes that this is not just a scientific hypothesis, but a kind of philosophical attempt to explain how modern human consciousness, its «I», arose from more primitive forms of thinking. The author proposes a radical idea that humanity did not always have a reflexive consciousness, and early people existed in a state that he calls a «bicameral mind.»

Julian Janes' book offers a revolutionary vision of human consciousness as a phenomenon that arose due to the collapse of the two-chamber mind and the development of societies. It shows that consciousness is not a static phenomenon, but a process that changes along with the development of culture, social structures, and language.

2. Human consciousness, activity and creativity are three interrelated aspects of human existence, where consciousness provides the ability to understand, plan and control activity, and creativity is the highest form of self-expression and development through this activity. Creativity, in turn, is the highest form of activity that reveals the potential of consciousness. It allows a person to create something new, going beyond the usual framework, and at the same time reflect his unique individuality. The process of self-discovery and reflection allows a creative person to identify his own strengths and weaknesses, which is important for improving skills and reaching new heights in creativity. This forms flexibility of thinking and helps to avoid stereotypes in creative pursuits. In this process, consciousness acts as a catalyst that enriches thoughts, leads to original ideas and opens the door to more daring creative achievements.

This process is found in many outstanding artists and scientists. For example, the physicist Albert Einstein noted that his key scientific discoveries, arose from deep mental immersion in a problem. Intuition acted as a means of communication between the unconscious and the conscious mind, while logic provided the framework for the further implementation of these ideas. Awareness of one's own strengths and weaknesses allows creative people to improve their ideas and techniques, opening up new opportunities for development.

3. Creativity is often born from the imagination, and it is consciousness that is the space where the imagination can freely flourish. When consciousness is open to new ideas and free from limitations, imagination becomes a tool for learning and improving the world. This emphasizes that consciousness is not just a mechanism for analysis and control, but also a powerful resource for creative thinking.

Human consciousness is the foundation. It determines not only our ability to perceive the world and interact with it, but also allows us to expand the boundaries of what is possible through creativity. Consciousness is the area of our mind that includes the capacity for reflection, self-awareness, and ultimately the transformation of reality through new ideas. Creativity as a form of activity is a vivid manifestation of human consciousness. It is a complex process that combines intuition and logic, rational and irrational.

Creative abilities develop due to constant immersion in the depths of consciousness, where our inner potentials and aspirations lie. Carl Jung pointed to the importance of the collective unconscious - that layer of the mind that connects everyone with the history of humanity and is the source of universal images and symbols that enrich any creativity.

The importance of consciousness in the creative process is also emphasized through imagination - the ability to go beyond objective reality and create a new world of possibilities. Creative imagination is a key tool of human activity, thanks to which new technologies, works of art and scientific discoveries appear. Human activity in the field of science, art, and philosophy is the result of constant cooperation between consciousness and subconsciousness, between analytical thinking and intuitive insight.

Conclusion. So, we can conclude that consciousness is a catalyst for creativity, and creativity is a manifestation of human activity that allows us to constantly evolve and enrich our existence. Consciousness is the center that coordinates our abilities, allowing us to transcend the limitations imposed by everyday conditions. It is she who leads a person to expand his worldview and reach new horizons, where discovery, art and innovation become not just the result of work, but the expression of the deepest aspirations of humanity. In the modern world, which needs new ideas and ways to solve global problems.

List of references

1. Julian Janes. The origin of consciousness in the process of disintegration of the two-chambered mind, *The Bicameral Mind*, 1976. 68-120 p.

2. Maslow. A. H. Scientific article. A Theory of Human Motivation, Psychological Review, 1943. 370-396 p.
3. Individual Self-Actualization. URL: [https://www.researchgate.net/publication/337731274_Individual_Self-](https://www.researchgate.net/publication/337731274_Individual_Self-Actualization)
4. Francois C. The Art and Science of Conscious Creativity. URL: <https://nlpwithpurpose.medium.com/the-art-and-science-of-conscious-creativity-d272a16d5cfa>

HUMAN CONSCIOUSNESS, ACTIVITY AND CREATIVITY

Formulation of the problem: Human consciousness is an infinite space where creativity is born, and activity is its manifestation in the real world. Creativity does not simply reflect the world, but reinvents it through subjective experience, going beyond banal reality. In this process, consciousness constantly searches for meanings, creating new forms of being that are embodied through activity. Activity, in turn, has a negative effect on consciousness, making it deeper and more multidimensional. In these interactions, the true potential of human nature is revealed – the endless search for harmony between the inner and outer worlds.

Goal: To investigate how consciousness, as a key cognitive function, contributes to the development of a person's creative abilities in the process of his activity. It helps to understand that reflection and motivation influence the creative process and stimulate self-realization. Thus, the relationship between human activity and creative self-expression is revealed. We set the following tasks:

- The evolution of human consciousness in the theory of Julian Jace
- How does consciousness affect the development of creative abilities in the process of its activity?

– Creativity and imagination

Presentation of the material:

1. Julian Janes in the book «The Origin of Consciousness in the Process of Disintegration of the Two-Chambered Mind» believes that this is not just a scientific hypothesis, but a kind of philosophical attempt to explain how modern human consciousness, its «I», arose from more primitive forms of thinking. The author proposes a radical idea that humanity did not always have a reflexive consciousness, and early people existed in a state that he calls a «bicameral mind.»

Julian Janes' book offers a revolutionary vision of human consciousness as a phenomenon that arose due to the collapse of the two-chamber mind and the development of societies. It shows that consciousness is not a static phenomenon, but a process that changes along with the development of culture, social structures, and language.

2. Human consciousness, activity and creativity are three interrelated aspects of human existence, where consciousness provides the ability to understand, plan and control activity, and creativity is the highest form of self-expression and development through this activity. Creativity, in turn, is the highest form of activity that reveals the potential of consciousness. It allows a person to create something new, going beyond the usual framework, and at the same time reflect his unique individuality. The process of self-discovery and reflection allows a creative person to identify his own strengths and weaknesses, which is important for improving skills and reaching new heights in creativity. This forms flexibility of thinking and helps to avoid stereotypes in creative pursuits. In this process, consciousness acts as a catalyst that enriches thoughts, leads to original ideas and opens the door to more daring creative achievements.

This process is found in many outstanding artists and scientists. For example, the physicist Albert Einstein noted that his key scientific discoveries, arose from deep mental immersion in a problem. Intuition acted as a means of communication between the unconscious and the conscious mind, while logic provided the framework for the further implementation of these ideas. Awareness of one's own strengths and weaknesses allows creative people to improve their ideas and techniques, opening up new opportunities for development.

3. Creativity is often born from the imagination, and it is consciousness that is the space where the imagination can freely flourish. When consciousness is open to new ideas and free from limitations, imagination becomes a tool for learning and improving the world. This emphasizes that consciousness is not just a mechanism for analysis and control, but also a powerful resource for creative thinking.

Human consciousness is the foundation. It determines not only our ability to perceive the world and interact with it, but also allows us to expand the boundaries of what is possible through creativity. Consciousness is the area of our mind that includes the capacity for reflection, self-awareness, and ultimately the transformation of reality through new ideas. Creativity as a form of activity is a vivid manifestation of human consciousness. It is a complex process that combines intuition and logic, rational and irrational.

Creative abilities develop due to constant immersion in the depths of consciousness, where our inner potentials and aspirations lie. Carl Jung pointed to the importance of the collective unconscious - that layer of the mind that connects everyone with the history of humanity and is the source of universal images and symbols that enrich any creativity.

The importance of consciousness in the creative process is also emphasized through imagination - the ability to go beyond objective reality and create a new world of possibilities. Creative imagination is a key tool of human activity, thanks to which new technologies, works of art and scientific discoveries appear. Human activity in the field of science, art, and philosophy is the result of constant cooperation between consciousness and subconsciousness, between analytical thinking and intuitive insight.

Conclusion. So, we can conclude that consciousness is a catalyst for creativity, and creativity is a manifestation of human activity that allows us to constantly evolve and enrich our existence. Consciousness is the center that coordinates our abilities, allowing us to transcend the limitations imposed by everyday conditions. It is she who leads a person to expand his worldview and reach new horizons, where discovery, art and innovation become not just the result of work, but the expression of the deepest aspirations of humanity. In the modern world, which needs new ideas and ways to solve global problems.

List of references

1. Julian Janes. The origin of consciousness in the process of disintegration of the two-chambered mind, *The Bicameral Mind*, 1976. 68-120 p.

2. Maslow. A. H. Scientific article. A Theory of Human Motivation, Psychological Review, 1943. 370-396 p.
3. Individual Self-Actualization. // URL:
[https://www.researchgate.net/publication/337731274_Individual_Self-](https://www.researchgate.net/publication/337731274_Individual_Self-Actualization)
4. Francois C. The Art and Science of Conscious Creativity. // URL: <https://nlpwithpurpose.medium.com/the-art-and-science-of-conscious-creativity-d272a16d5cfa>

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження філософії Григорія Сковороди, зокрема його концепту «Українського духу», полягає у відродженні національної свідомості та пошуках української ідентичності в умовах сучасних викликів, зокрема війни та глобалізації. Сковорода своїми ідеями самопізнання, духовного самовдосконалення та життя за природою пропонував унікальний шлях до внутрішньої свободи, що актуально для суспільства, яке намагається знайти баланс між традицією та модернізацією.

Його філософія відображає глибокі духовні основи українського народу, підкреслює значення особистої свободи та гармонії з природою, що особливо резонує у сучасному контексті національного самовизначення та опору зовнішнім загрозам.

Мета дослідження: Метою дослідження є глибоке осмислення «Українського духу» у філософії Григорія Сковороди та його значення для сучасної української ідентичності.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати філософські ідеї Григорія Сковороди, зокрема концепти самопізнання, внутрішньої свободи та гармонії з природою.
2. Вивчити поняття «Українського духу» у контексті творчості Сковороди та його вплив на формування національної свідомості.
3. Розглянути історико-культурний контекст розвитку філософії Сковороди та її зв'язок з українською традицією.

Виклад матеріалу. Філософські ідеї Григорія Сковороди зосереджені навколо трьох ключових понять: самопізнання, внутрішньої свободи та гармонії з природою. Самопізнання для нього є основою людського буття. Сковорода вважав, що кожна людина повинна знайти свій шлях через осмислення своєї природи та внутрішнього світу. Це допомагає зрозуміти своє покликання і досягти щасливого життя, оскільки лише той, хто знає себе, може знайти гармонію з іншими та світом. Внутрішня свобода в філософії Сковороди – це не зовнішня незалежність від соціальних чи політичних обмежень, а духовна незалежність від матеріальних бажань. Людина стає вільною, коли живе відповідно до своєї природи і не піддається впливу зовнішніх факторів. Щодо гармонії з природою, то для Сковороди природа – це не тільки фізичний світ, але й відображення божественного порядку. Саме тому в центрі його міркувань – пристрастний пошук дороги до щастя. [1, 2с]

Людина повинна жити згідно з внутрішніми законами природи, тобто займатися тим, що відповідає її справжньому покликанню, адже щастя полягає у внутрішній згоді із собою та світом.

Поняття «Українського духу» у творчості Григорія Сковороди відображає глибоку національну ідентичність, побудовану на ідеях свободи, духовного розвитку та зв'язку з природою. Сковорода втілював у своїй філософії риси української ментальності, які включають пошук внутрішньої гармонії, любов до свободи, а також повагу до традицій і самопізнання. Його ідеї акцентують важливість духовного розвитку і незалежності, що є основою для розуміння національної ідентичності.

Весь творчий спадок Григорія Сковороди справді виходив за межі класичної філософської матриці. [2, 2с.] Філософ особливо підкреслював роль внутрішньої свободи, яка для українського народу завжди була важливою у боротьбі за самостійність і право на власний шлях. Його погляд на життя як на пошук «сродної праці» також віддзеркалює прагнення до самореалізації й індивідуальної свободи, що відлунує в українській національній свідомості.

Ідеї Сковороди вплинули на формування українського національного характеру, де основними цінностями стали свобода, духовне зростання і відданість власній землі та традиціям. Вони посприяли тому, що українська ідентичність вибудовувалася на принципах моральної стійкості та внутрішньої сили, які підтримують націю у важкі часи. Самопізнання в його розумінні є осмислення людиною себе істотою особливого роду, яка на відміну від усіх інших істот, духовно пов'язана з Богом, а отже її світ (мікрокосм) знаходиться в єдності з макрокосмом (Богом, Абсолютом). [3, 121с.]

Філософія Григорія Сковороди формувалася в умовах складного історико-культурного контексту України XVIII століття. Це був час політичних і соціальних змін, коли українські землі перебували під впливом Російської імперії, що впливало на культурну і національну самосвідомість українців. Водночас, Україна зберігала міцні зв'язки з власними духовними та культурними традиціями, що стали основою для розвитку самобутньої філософії Сковороди.

Сковорода, будучи глибоко пов'язаним з українською культурою, черпав натхнення з народної мудрості, літератури, фольклору та християнства. Його філософія відображала дух українського селянства, яке прагнуло до свободи і самопізнання, ідеалізувало просте життя в гармонії з природою, що відповідало традиційним уявленням українців про щастя. Християнські мотиви в його творчості, зокрема ідеї божественного порядку і моральної досконалості, були тісно переплетені з народними традиціями та світоглядом.

Сковорода також зберігав традиції Києво-Могилянської академії, де навчався, і де поєднувалися європейські філософські течії з національними культурними особливостями. Його філософські погляди, зокрема концепція «сродної праці» та самопізнання, виростили на ґрунті української народної мудрості та культурної спадщини. Таким чином, філософія Сковороди органічно поєднувала європейську філософську

традицію з українською культурною самобутністю, що зробило її унікальним феноменом у контексті розвитку української національної свідомості.

Висновок. Філософія Григорія Сковороди є глибоким відображенням «Українського духу», що ґрунтується на ідеях самопізнання, внутрішньої свободи та гармонії з природою. Сковорода, черпаючи натхнення з українських культурних та духовних традицій, сформував унікальну концепцію життя, де акцент робився на духовному розвитку, моральній досконалості та пошуку власного покликання. Його ідеї стали основою для формування національної свідомості, сприяючи збереженню української ідентичності навіть у складних історичних умовах. «Український дух» у творчості Сковороди є втіленням прагнення до свободи, самовдосконалення та гармонії з навколишнім світом, що продовжує бути актуальним для сучасного українського суспільства.

Список використаної літератури:

1. Кремень В. Г. Філософія Григорія Сковороди в контексті людиноцентризму. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2020. 1-8с.
2. Саух П. Ю. «Український любомудр: чи сповна ми відкрили оригінальність філософії Григорія Сковороди.» Вісник Національної академії педагогічних наук України 5. 2023.1-4с.
3. Дічек Н. П. «Людина і смисл її життя у творчості Г. Сковороди.» Український педагогічний журнал 3 . 2022. 116-126с.

МІСЦЕ ПЛАТОНА В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження місця Платона в історії філософії зумовлена його значним впливом на розвиток філософської думки та формування фундаментальних концепцій, що лежать в основі західної філософії. Платон заклав основи багатьох напрямів філософії, від етики та політичної теорії до теорії пізнання та метафізики. Його ідеї, зокрема вчення про ідеї (форми), концепція ідеальної держави, а також метод діалектики, стали невід'ємними частинами інтелектуальної традиції, що розвивалась протягом століть. Платон також створив своєрідний ідеальний тип філософа як людини, що прагне до істини та мудрості, що мало значний вплив на формування етичних та інтелектуальних ідеалів.

На сучасному етапі, коли людство стикається з викликами, пов'язаними з цінностями, моральними орієнтирами та політичною етикою, дослідження філософії Платона є надзвичайно актуальним. Його праці пропонують глибокі роздуми про природу справедливості, ролі держави та громадянина, а також пошук істинного знання, що може сприяти вирішенню сучасних соціальних та політичних проблем.

Мета дослідження : Метою цього дослідження є визначення місця Платона в історії філософії, а також аналіз його впливу на розвиток основних філософських концепцій і традицій.

Завдання дослідження:

- Дослідити вплив платонівської філософії на розвиток основних філософських напрямів і концепцій у західній традиції.
- Визначити роль ідей Платона у формуванні етичних, політичних і культурних цінностей, які залишаються актуальними до сьогодні.
- Показати, як ідеї Платона відображаються у сучасній філософії та яким чином вони сприяють розумінню сучасних соціальних і політичних проблем.

Виклад матеріалу. Платон, один із великих давньогрецьких філософів, залишив незгасаючий вплив на історію філософської думки. Його ідеї стали фундаментом західної філософської традиції та залишаються актуальними до цього дня. Вони стосувались мислення, його спроможності пізнати істину. [1] Вплив філософії Платона на західну філософську традицію є глибоким і багатограним, охоплюючи практично всі основні напрями філософії. Його ідеї та методи заклали основи метафізики, епістемології, етики, політичної філософії та естетики, які згодом отримали розвиток у творах мислителів різних епох.

Платоніва теорія ідей, яка описує світ ідей як істинну реальність, незалежну від фізичного світу, стала фундаментом для подальших метафізичних досліджень про природу буття і реальності. Ця концепція сприяла розвитку платонізму та неоплатонізму, що мали значний вплив у середньовіччі та епоху Відродження, зокрема в творах таких мислителів, як Августин і Кант. Платонівські уявлення про знання як пізнання вічних форм стали основою епістемологічних концепцій, які вплинули на західну філософію загалом.

Етика Платона, зосереджена на осмисленні справедливості, добра та ідеалу чеснот, стала важливою частиною західної моральної філософії. Його прагнення до «блага» вплинуло на стоїків і християнських мислителів, які розвинули концепції доброчесного життя. Крім того, Платонівські роздуми про душу і моральну відповідальність вплинули на формування етичних поглядів у середньовічній і новочасній думці.

Ідеї Платона, викладені в «Державі», стали одним із перших зразків політичної теорії, де розглядається ідеал справедливого суспільства. Платон розробив модель ідеальної держави, заснованої на розподілі обов'язків між різними класами громадян, що вплинуло на політичну думку таких філософів, як Аристотель, Гоббс, Руссо, а також на сучасних політичних теоретиків.

Політичні ідеї Платона, особливо його модель ідеальної держави, у якій кожен виконує свою природну роль, стали основою для розвитку політичної філософії. Він розглядав справедливість як основну цінність гармонійного суспільства, де кожен клас має свої обов'язки: правителі мудро керують, воїни захищають, а ремісники та землероби забезпечують економічний добробут. Такий розподіл обов'язків і відповідальності вплинув на політичну думку про суспільну структуру й роль держави, що залишається актуальним у сучасних дебатах про управління, соціальну відповідальність та рівність.

Ідеї Платона продовжують впливати на сучасну філософію, зокрема в етиці, політичній філософії та теорії пізнання. Його концепція ідеального блага й чеснот заклала основи для етичних дебатів про моральне вдосконалення та особисту відповідальність, що є важливими у вирішенні сучасних питань, таких як соціальна справедливість і права людини. Платонівські принципи справедливості й рівноваги суспільних класів, викладені в «Державі», стали прообразом сучасних теорій справедливості, які обговорюють соціальну рівність, добробут і роль держави в захисті громадянських прав. Ідеї про те, що суспільство повинно мати мудрих і етичних лідерів, відгукуються в сучасних дискусіях про політичну еліту, лідерство і відповідальність влади.

У сучасній теорії пізнання платонівська ідея про вищі, незмінні істини надихає пошук універсальних етичних принципів і об'єктивних знань у науці та філософії. Філософ – це шукач істини, мислитель. [3] Такі пошуки особливо актуальні в умовах постправди, коли обговорюється значення об'єктивної істини, її розпізнання та цінність для суспільства. Платоніва діалектика, що передбачає активне обговорення та дослідження істини, надихає сучасні методи критичного мислення, дискусії та пошук консенсусу з важливих питань.

Висновок. Платон займає центральне місце в історії філософії, заклавши основи західної філософської традиції. Його ідеї про вищий світ ідей, справедливість і моральні чесноти стали основою для багатьох філософських напрямів, впливаючи на мислителів від Аристотеля до Канту. Платонівська концепція справедливості та його діалектичний метод залишаються важливими в сучасних етичних і політичних дискусіях, підтверджуючи значущість його внеску в філософію, який залишається актуальним до сьогодні.

Список використаної літератури :

1. Загрійчук І. Д. Вчення Платона про ідеї як конкретно-історичне розуміння істини. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія : Філософські науки. 2019. 92-100с.
2. Місевич С. Генеза проблеми самореалізації у історії філософії. ОСВІТА І НАУКА. 2021. Електронне звернення : URL : <https://e-journals.npu.edu.ua/index.php/on/article/download/548/466> (дата звернення 27.10.2024).
3. Буланша А. А. Місце та призначення філософа (на основі «Держава» Платона) Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства : матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності. 2023. 111-114 с.

ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Л. ФЕЙЄРБАХА

Постановка проблеми: Проблема людської діяльності завжди була предметом інтенсивного філософського обговорення. Однак, Людвіг Фейєрбах, німецький філософ XIX століття, розглядав це питання з особливим підходом. Фейєрбах був важливим представником антропологічної школи німецької філософії і відомий своєю критикою ідеалістичних поглядів Гегеля та релігійних доктрин. Він вважав, що ключ до розуміння сутності людської діяльності полягає в матеріалістичному підході до філософії. Тому проблема людської діяльності в контексті Фейєрбаха відображає не лише психологічні та соціологічні аспекти, але й проблему взаємозв'язку людини з природою, суспільством та релігією.

Мета дослідження:

Детально розглянути філософію Людвіга Фейєрбаха, зокрема його матеріалістичний підхід, критику релігії, погляди на взаємозв'язок індивіда з суспільством, та визначити їхню сучасну актуальність.

Завдання:

- Здійснити огляд основних принципів матеріалістичного підходу Людвіга Фейєрбаха та визначте їх вплив на філософію.
- Складіть короткий список аргументів, які Фейєрбах використовував у своїй критиці релігії, та визначте основні напрями цієї критики.
- Опишіть коротко, як Фейєрбах розглядає взаємозв'язок між індивідом та суспільством, і як це впливає на формування індивіда.
- Визначте коротко, як матеріалістичний підхід та критика релігії Фейєрбаха можуть бути корисними для розуміння сучасних соціокультурних та філософських тенденцій.

Виклад матеріалу: Людвіг Фейєрбах відзначався своїм відмовленням від ідеалістичних концепцій, таких як ідеалізм Гегеля, і замість цього аргументував необхідність матеріалістичного підходу до філософії. Він вважав, що лише розглядаючи матеріальний світ, можемо досягти об'єктивної істини. Це допомогло Фейєрбаху розвинути ідею, що людська діяльність, як і всі інші аспекти життя, має свої коріння в матеріальних умовах. Він долав традиційний антропоцентризм, підкреслюючи, що людина є продуктом свого оточення.

Фейєрбах розглядав релігію як відображення антропологічних потреб та рефлексії людини. Він аргументував, що релігійні вірування виникають із бажання людини вирішити свої проблеми, заспокоїти свої страхи та знайти відповіді на питання про призначення життя. Ця критика релігії мала значний вплив на подальший розвиток атеїстичної та гуманістичної філософії, а також на розуміння віри як соціокультурного явища.

Фейєрбах вважав, що суспільство впливає на індивіда, формуючи його цінності та переконання. У своїх працях, зокрема «Сутність християнства» (Essence of Christianity), він досліджував взаємозв'язок релігії та суспільства, стверджуючи, що релігія є рефлексією соціокультурного контексту. Фейєрбах показав, як релігія може використовуватися для підтримки соціальних норм та контролю над людьми. Він спробував розкрити взаємозв'язок між релігією та суспільством, що стало важливим внеском у розвиток соціології та релігієзнавства.

Ідеї Фейєрбаха залишаються актуальними і сьогодні. Його матеріалістичний підхід надає основу для аналізу соціальних і культурних явищ, допомагаючи розуміти їхні корені в матеріальних умовах і структурах. Критика релігії Фейєрбаха продовжує стимулювати дебати про роль релігії у сучасному світі і її вплив на суспільство. Його підходи також відкривають можливості для вивчення сучасних явищ, таких як інтернет, масова культура та технологічний розвиток, в контексті матеріалістичного аналізу.

Висновки: Людвіг Фейєрбах, зазначений філософ XIX століття, мав суттєвий вплив на розвиток філософії та гуманітарних наук. Його матеріалістичний підхід до філософії, критика релігії та аналіз взаємозв'язку людини з суспільством залишаються актуальними й сьогодні.

Матеріалістичний підхід Фейєрбаха, який наголошує важливість аналізу матеріальних факторів та об'єктів для розуміння людської діяльності та соціальних явищ, продовжує впливати на розвиток соціології, антропології та культурології.

Критика релігії Фейєрбаха викликала дебати про вірування та їхню роль у суспільстві, що стимулює подальший розвиток секуляризму та атеїзму, а також допомагає краще розуміти релігію як соціокультурне явище.

Фейєрбахівий підхід до взаємозв'язку людини з суспільством надав основу для розвитку соціології та релігієзнавства.

Усі ці аспекти філософії Фейєрбаха лишаються актуальними в сучасному світі, надаючи інструменти для аналізу сучасних складних явищ та розвитку глибокого розуміння людської діяльності, соціокультурних процесів та релігійного впливу. Фейєрбахова спадщина нагадує нам про важливість матеріалізму, критичного мислення та відкритого обговорення для подальшого розвитку нашого розуміння людської природи та суспільства.

Список використаної літератури

1. Алексюк І.А. Філософія мови. Традиція аналітичної філософії: підруч. Київ: ЦУЛ, 2021. 320 с.
2. Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. Філософія. Київ: ЦНЛ, 2019. 648 с.
3. Паттон М., Кеннон К. Філософія; пер. з англ. Київ: РІДНА МОВА, 2017. 176 с.
4. Скомаровський В. Історія європейської філософії: Античність, Середньовіччя, Відродження: пос.; [вид. 2-ге]. Умань: Сочінський М.М., 2018. 581 с.

БУТТЯ І НЕБУТТЯ – ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Постановка проблеми. В контексті філософії проблема буття і небуття завжди була ключовою, особливо в метафізиці. Як правило вона стосується питань про природу та межі існування. Буття визначається як те, що існує, а небуття – як відсутність існування. Проблема постає в тому, як ці дві категорії співвідносяться: чи можна мислити небуття, чи є воно лише запереченням буття, і як через взаємодію буття та небуття відбуваються зміни в світі.

Мета. Дослідження буття і небуття як двох останніх принципів філософування полягає в тому, щоб зрозуміти фундаментальну природу реальності, дослідити основи існування та його межі, а також пояснити, як ці поняття взаємодіють і впливають на процеси змін і становлення у світі.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Чи можливе існування «нічого» як філософського об'єкта, якщо «ніщо» за визначенням не має існування?
- Чи є небуття не просто запереченням буття, а його складовою частиною?
- Як пояснити зміни, рух, розвиток світу, якщо існує лише буття?

Виклад матеріалу. Онтологія – це розділ філософії, що вивчає буття як таке, його сутність, структуру та основні форми. Вона досліджує питання про те, що існує, як існує і які є умови існування речей. Основними проблемами онтології є природа реальності, співвідношення матеріального і нематеріального, а також питання про взаємодію буття і небуття. У класичній філософії буття розуміється як основа всього існуючого. Існування «нічого» як філософського об'єкта є складною і суперечливою проблемою. За класичним розумінням, «ніщо» означає відсутність будь-якого буття, і тому мислити або описувати його як щось, що існує, здається парадоксальним. Згідно з Парменідом, «ніщо» не може бути об'єктом думки, бо мислити можна тільки про те, що існує.

У некласичній філософії проблема буття переосмислюється, акцент зміщується з універсального, сталого буття на його динамічність, процесуальність і залежність від людського сприйняття.

Питання про те, чи є небуття лише запереченням буття або його складовою частиною, є однією з ключових проблем у філософії. Існують різні підходи до цієї проблеми, які виходять з різних філософських традицій, зокрема діалектичних, екзистенційних і феноменологічних. Буття і небуття не просто протиставляються одне одному, а часто виявляються тісно взаємопов'язаними в структурі світобудови та людського існування.

1. Гегелівська діалектика: єдність буття і небуття

У діалектичній філософії Гегеля буття і небуття розглядаються як невід'ємні частини процесу становлення, що є основою всієї дійсності. На початку свого аналізу Гегель розглядає чисте буття як щось, що не має визначеностей або змісту. Однак, за відсутності будь-якої визначеності, це чисте буття нерозрізнюване від небуття. Тому буття і небуття, в їхній чистій формі, переходять одне в одне і стають процесом становлення. Гегель показує, що небуття не є просто запереченням буття або його відсутністю.

2. Мартін Гайдеггер: небуття як складова частина буття

У філософії Мартіна Гайдеггера небуття відіграє фундаментальну роль у розумінні людського буття (екзистенції). Гайдеггер вважає, що небуття є тим, через що людина може досягнути сенсу свого існування. Він підкреслює, що людина завжди перебуває в ситуації «кінцівки» – свідомості своєї смертності, що відкриває для неї можливість розуміти буття глибше. Гайдеггер стверджує, що небуття – це не просто відсутність буття, а щось, що «просвітлює» буття, робить можливим автентичне існування.

3. Жан-Поль Сартр: небуття як умова свободи

Для Жан-Поля Сартра небуття також є складовою частиною людського буття, але в іншому ключі – як основа свободи. Сартр вводить поняття «ніщо» (*le néant*) для позначення відсутності визначеності, яку людина вносить у світ своїми діями і вибором. У своїй роботі «Буття і Ніщо» він підкреслює, що людське існування завжди відкрите до можливості заперечувати або змінювати існуючий стан речей, і саме ця здатність робить людину вільною. Небуття, за Сартром, є умовою свободи, оскільки воно дозволяє людині «відриватися» від свого теперішнього буття і створювати нові можливості для себе.

4. Буддійська філософія: порожнеча (шуньята) як основа буття

У буддійській філософії, особливо в мад'ямакі (серединній школі), небуття розглядається в контексті поняття «порожнеча» (шуньята). Порожнеча не є просто запереченням існування, але описує природу всіх явищ як позбавлених самосутності. Усе існує не незалежно, а через взаємозв'язок і взаємозалежність з іншими явищами. У цьому сенсі небуття (порожнеча) не є чимось негативним, а, навпаки, є основою буття, яке розглядається як динамічне та процесуальне.

5. Постмодернізм: деконструкція буття і небуття

У постмодерністських філософських підходах (Дерріда, Фуко) буття і небуття не розглядаються як жорсткі, однозначні категорії. Постмодерністи підкреслюють, що всі категорії, включаючи буття і небуття, є конструкціями, які можуть змінюватися в залежності від контексту.

Питання про буття і зміни світу розглядали ще давньогрецькі філософи, такі як Парменід і Геракліт.

1. Парменід вважав буття єдиним, нерухомим і незмінним. Зміни та рух, на його думку, є ілюзією, а буття – це тільки те, що є.

2. Геракліт стверджував, що «все тече», а зміни – це сутність буття. Він бачив світ у постійній зміні, де єдиною константою є сам процес змін.

3. Філософія процесу (наприклад, Альфред Вайт) поєднує ці погляди, стверджуючи, що буття – це процес. Зміни є способом прояву буття, де кожен момент виникає з попереднього.

4. Сучасний науковий підхід описує буття як матерію та енергію, що трансформуються. Зміни та рух – це прояви енергії, яка зберігається відповідно до фундаментальних законів.

Висновок: Буття відображає споконвічне питання про саму природу існування. Через буття ми прагнемо досягнути глибинну природу речей, з'ясувати, що означає бути, і зрозуміти універсальні принципи та структури, що надають світові цілісності й стабільності. Буття – це не просто наявність, але й фундаментальний стан, який ми намагаємося досягнути, аби знайти спокій у пізнанні того, що є непорушним та істинним. Небуття, у свою чергу, є процесом змін, розвитку і перетворення буття. Воно включає не лише фізичну або зовнішню зміну, а й внутрішній розвиток, розширення свідомості та пізнання.

Список використаних джерел:

1. Гайдеггер М. Буття і час. Max Niemeyer Verlag. 1927. 447с.
2. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Gallimard. 1943. 722 с.
3. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Ernst Schmeitzner. 1883. 435с.
4. Фромм Е. Мати чи бути? To Have or To Be. 2010. 240с.
5. Основи філософських знань. Підручник. Для студентів освітньокваліфікаційного рівня – молодший спеціаліст. / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. За ред. В.А. Буслинського. Львів. «Новий Світ – 2000» . 216 с.

ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблем. Теза про людинотворчу сутність культури є важливим напрямом для дослідження, оскільки вона охоплює взаємозв'язок між культурою і формуванням людської особистості. Постановка проблеми полягає в необхідності зрозуміти, як культура впливає на індивідуальність людини, її цінності та світогляд, особливо в умовах глобалізації та технологічних змін.

Мета. Дослідження й аналіз людинотворчої сутності культури через призму її історичного розвитку та сучасного стану. Для цього необхідно:

- Розглянути теоретичні підходи до розуміння культури та її ролі у формуванні людини.
- Проаналізувати історичний розвиток концепції людинотворчої культури.
- Дослідити вплив сучасних процесів глобалізації та технологічного розвитку на людину.
- Визначити прикладні аспекти людинотворчої сутності культури в освіті, мистецтві та масовій культурі.

Ці завдання дозволять глибше осмислити, як культурні процеси формують особистість, підтримуючи традиції та ідентичність в умовах швидких змін у світі.

Виклад матеріалу. Людинотворча сутність культури є багатогранною та складною темою, яка потребує детального аналізу та дослідження. Перш за все, необхідно визначити, що таке культура. Згідно з визначенням ЮНЕСКО, культура є сукупністю унікальних духовних, матеріальних, інтелектуальних і емоційних аспектів, що характеризують суспільство або соціальну групу [1, с. 12]. Це включає не тільки мистецтво та літературу, але й способи життя, системи цінностей, традиції та вірування.

Людинотворча сутність культури передбачає, що культура не лише відображає, але й формує людину. Ця концепція має глибокі корені в історії філософії та соціології, де вона розглядається як процес взаємодії між людиною та її культурним середовищем. Наприклад, німецький філософ Йоганн Готфрід Гердер вважав, що культура є ключовим елементом у формуванні національного характеру та індивідуальної ідентичності [2, с. 34].

В сучасному світі, де процеси глобалізації та технологічного розвитку набирають обертів, питання про людинотворчу сутність культури стають все більш актуальними. Культура відіграє важливу роль у формуванні особистості, її цінностей та світогляду. В умовах інтенсивного міжкультурного обміну та впливу масової культури, важливо зрозуміти, як ці процеси впливають на людину та її ідентичність [3, с. 56].

Культура є одним із фундаментальних понять соціальних наук, що охоплює широкий спектр явищ та процесів. За Едвардом Тайлером, культура є складним цілим, що включає знання, вірування, мистецтво, мораль, право, звичаї та будь-які інші здібності та звички, набуті людиною як членом суспільства [4, с. 78]. Такий підхід дозволяє розглядати культуру як сукупність матеріальних та нематеріальних елементів, що формують людське життя.

Концепція людинотворчої культури має давні корені, що сягають античних філософів. Наприклад, Платон вважав, що виховання та освіта є ключовими елементами у формуванні ідеальної держави та її громадян [5, с. 89]. Схожі ідеї розвивав Аристотель, який бачив культуру як засіб досягнення добродійного життя [6, с. 101].

У середньовіччі та епоху Відродження, ідеї про людину та культуру зазнали значних змін. Ренесансна філософія зосереджувалася на гуманістичних ідеалах та індивідуальній самореалізації [3, с. 38].

Наприклад, Піко делла Мірандола у своїй праці «Мова про гідність людини» стверджував, що людина має здатність до самотворення через культуру та знання.

У первісному суспільстві культура відігравала ключову роль у формуванні колективної ідентичності та передачі знань від покоління до покоління. Міфи, ритуали та традиції були основними засобами культурного виховання, що допомагали зберігати та передавати соціальні норми та цінності.

В античності культура стала основою для розвитку філософії, науки та мистецтва. Грецькі філософи, такі як Сократ, Платон та Аристотель, заклали основи для розуміння ролі культури у формуванні людини [5, с. 99]. Вони вважали, що через освіту та виховання людина може досягти морального та інтелектуального вдосконалення.

У середньовіччі культура була тісно пов'язана з релігією, а виховання мало на меті формування благочестивого християнина [6, с. 78]. Однак, з настанням Відродження відбулася гуманізація культури, що підкреслювала цінність людської індивідуальності та творчості.

У Новий час культура стала більш світською та різноманітною. З розвитком наук, філософії та мистецтва, людина отримала більше можливостей для самореалізації та творчого самовираження [4, с. 32].

Глобалізація та технологічний розвиток суттєво вплинули на людинотворчу сутність культури. З одного боку, глобалізація сприяє поширенню культурних цінностей та досягнень різних народів, створюючи умови для міжкультурного діалогу. Це може стимулювати розвиток індивідуальних здібностей та творчого потенціалу людини [2, с. 75]. З іншого боку, зростання технологічних можливостей призводить до виникнення нових форм культурного вираження, таких як цифрове мистецтво та онлайн-комунікації.

Інформаційна епоха привнесла суттєві зміни в спосіб сприйняття та створення культури. Завдяки інтернету та соціальним мережам, люди мають доступ до великої кількості інформації та культурних продуктів, що сприяє розширенню їхнього світогляду та розвитку критичного мислення [3, с. 56]. Водночас, існує ризик втрати глибини культурного сприйняття через поверхневе ознайомлення з великою кількістю інформації.

Освіта та виховання є одними з основних засобів передачі культури та формування особистості. Через систему освіти передаються знання, цінності та навички, необхідні для успішної соціалізації та розвитку творчого потенціалу

людини [4, с. 99]. Важливо, щоб освітні програми враховували культурне різноманіття та сприяли розвитку критичного мислення.

Мистецтво відіграє важливу роль у розвитку людинотворчої сутності культури. Воно сприяє вираженню індивідуальності, розвитку естетичних почуттів та формуванню культурної ідентичності. Через мистецтво людина може передавати свої думки, почуття та ідеї, що сприяє духовному збагаченню суспільства [2, с. 56].

Масова культура та медіа мають значний вплив на формування цінностей та світогляду сучасної людини. Вони створюють культурні зразки та ідеали, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на особистість [6, с. 63].

Висновок. У ході дослідження було визначено, що культура має людинотворчу сутність, яка проявляється через взаємодію людини з її культурним середовищем. Культура не лише відображає, але й формує особистість, її цінності та світогляд. Історичний розвиток концепції людинотворчої культури показав, що різні епохи вносили свої особливості у розуміння цього процесу [5, с. 33].

Подальші дослідження можуть зосереджуватися на вивченні впливу новітніх технологій та глобалізації на людинотворчу сутність культури. Особливу увагу варто приділити розвитку міжкультурної комунікації та критичному аналізу впливу масової культури та медіа на особистість. Також важливо досліджувати роль освіти та мистецтва у формуванні культурної ідентичності сучасної людини [3, с. 59].

Список використаних джерел:

1. ЮНЕСКО. Загальна декларація про культурне різноманіття: документ. Париж: ЮНЕСКО, 2001. 58 с.
2. Гердер Дж. Г. Філософія історії та вибрані політичні твори: переклад з німецької. Київ: Вид-во «Основи», 2004. 112 с.
3. Піко делла Мірандола, Г. Промова про гідність людини: переклад з італійської. Київ: Вид-во «Наукова думка», 1998. 100 с.
4. Тайлор, Е. Б. Первісна культура: монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 120 с.
5. Платон. Діалоги: переклад з грецької. Київ: Видавництво «Темпора», 2008. 120 с.
6. Аристотель. Нікомахова етика: переклад з давньогрецької. Чикаго: Преса Чиказького університету, 2011. 105 с.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ

Актуальність дослідження: Тема: «Основні проблеми сучасної філософії та методології науки» є актуальною через швидкий розвиток науки та технологій, що вимагає філософського осмислення. Взаємодія між наукою і філософією залишається важливою для розв'язання питань про природу реальності та методи пізнання. Крім того, розвиток методології науки впливає на прогрес у таких сферах, як технології, екологія та етика. Зростання міждисциплінарних досліджень вимагає від філософії науки перегляду традиційних підходів для адекватного розуміння комплексних проблем сучасності.

Мета дослідження : Комплексний аналіз ключових питань у взаємодії філософії і науки в сучасному світі. .

Завдання дослідження:

1. Визначити ключові філософські питання, що виникають у наукових дослідженнях, такі як питання істини, об'єктивності, етики та значення наукових теорій.

2. Вивчити, як філософські концепції впливають на розвиток науки та як наукові відкриття змінюють філософські уявлення про світ.

3. Розглянути роль міждисциплінарних підходів у вирішенні сучасних наукових та філософських проблем.

Виклад матеріалу:

Ключові питання філософії науки включають обговорення істини, об'єктивності, етики та значення наукових теорій. Одним із центральних питань істини: як визначити, що є істинним у наукових твердженнях, які критерії використовуються для оцінки істини теорій і гіпотез.

Важливим питанням є об'єктивність наукового дослідження, тобто, чи можуть науковці бути повністю об'єктивними у своїх спостереженнях та висновках, враховуючи вплив соціальних, культурних і особистісних факторів.[1, 15с.]

Етика займає важливе місце в філософії науки, охоплюючи моральні аспекти експериментів, відповідальність дослідників перед суспільством і природою, а також наслідки відкриттів та технологій.

Важливим аспектом є значення наукових теорій: чи вони лише описують реальність або слугують моделями для розуміння складних явищ. Важливо також врахувати, як теорії змінюються з часом і впливають на наше сприйняття світу.

Технічний розвиток та обмеження очного спілкування під час карантину і воєнного стану значно підсилили роль інформатики як основи сучасної освіти.[2, 19с.]

Дослідження зв'язку між філософськими концепціями та науковими відкриттями є важливим для розвитку науки й філософії.

Філософські концепції визначають основи наукових теорій і методів. Раціоналізм, що підкреслює роль розуму, вплинув на розвиток експериментів, а емпіризм, зосереджений на досвіді, став основою для формулювання гіпотез. Ці підходи впливають на сприйняття реальності наукою.

Вся історія філософії (з моменту її виникнення і до сьогоднішнього дня) свідчить про різну міру присутності і ступінь актуальності цієї форми духовної культури в житті суспільства та індивідів.[3, 156с.]

Наукові відкриття часто піддають сумніву традиційні філософські уявлення. Наприклад, квантова механіка змінила погляд на детермінізм і об'єктивність, а теорія еволюції Дарвіна викликала дискусії про місце людини в природі.

Розвиток технологій, таких як штучний інтелект і генетична інженерія, ставить нові етичні питання та змінює уявлення про свідомість, ідентичність та моральність, вимагаючи нових філософських підходів для розуміння їхнього впливу на суспільство.

Міждисциплінарні підходи є важливими для вирішення сучасних наукових і філософських проблем, оскільки вони потребують інтеграції знань із різних галузей.

По-перше, міждисциплінарні підходи об'єднують методи з різних наук, таких як фізика, біологія та соціологія. Це сприяє створенню нових напрямків, як-от біоетика, яка поєднує медицину та етику для розгляду моральних аспектів нових технологій.

По-друге, вони допомагають краще зрозуміти складні соціальні явища, наприклад, проблеми зміни клімату, що вимагають інтеграції технічних і соціальних аспектів.

Міждисциплінарність допомагає подолати обмеження традиційних філософських підходів, поєднуючи філософію науки з когнітивними науками, що сприяє новим уявленням про процеси пізнання

Висновок. Сучасна філософія науки має враховувати етичні аспекти досліджень і реагувати на нові виклики. Міждисциплінарні підходи, що об'єднують різні галузі, сприяють глибшому розумінню складних проблем і розвитку нових теорій.

Отже, філософія та методологія науки формують критичне мислення і етичні стандарти в наукових дослідженнях, що впливають на суспільство і культуру. Дослідження їхніх основних проблем є ключовими для прогресу та інтеграції в соціальний контекст.

Список використаної літератури :

1. Братасюк М. «Філософія захисту прав людини з позицій сучасного правового мислення.» Філософські та методологічні проблеми права 19. 2020. 14-20с.

2. Шакотько В. В. Філософія Григорія Сковороди і сучасна ноосферна освіта . Імідж сучасного педагога. 2023. 17-21с.
3. Павлов В. «Статус і завдання філософії в сучасному суспільстві.» Людинознавчі студії: збірник наукових праць. Серія «Філософія» 46.2023. 152-164с.

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Людське буття – складне й суперечливе явище, яке втілює не лише можливості, але й обмеження, конфлікти та парадокси. Ставлячи питання про сенс життя, людина намагається знайти відповідь на одвічні питання: ким вона є, куди прямує та як реалізувати власний потенціал. Однак, сучасний світ із швидкими технологічними змінами, соціальною нестабільністю та екологічними кризами змушує людей переглядати свої цінності й ідеали. Постійне відчуття тривоги й непевності перед майбутнім посилює особисті та суспільні дилеми, ставлячи перед людиною виклик – як зберегти людяність у стрімкому, подекуди ворожому до індивіда світі.

Метою даної роботи є дослідження складності й суперечливості людського буття та аналіз ключових проблем, які визначають його смисл і цінність у сучасному суспільстві.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні філософські підходи до проблеми людського буття, що розкривають її сутнісні аспекти.

2. Визначити сучасні виклики й загрози, які посилюють проблематичність людського існування.

Виклад матеріалу. Людське буття завжди було в центрі уваги філософів, мислителів, письменників та науковців. Що робить життя людини змістовним? Як у світі постійних змін і непередбачуваних обставин знайти баланс між власними бажаннями та обов'язками? Ці питання хвилюють людство від давніх часів, і відповіді на них лишаються актуальними, адже сутність людського існування наповнена суперечностями.

Життя людини – це постійна боротьба протилежностей: прагнення до стабільності та любов до змін, бажання знайти сенс і водночас готовність пірнати в невідоме. Люди прагнуть щастя, але що це насправді? Сучасний світ підкидає власні виклики – від технологічного розвитку до екологічних криз, що загрожують самому існуванню людства. У таких умовах людина, часто не усвідомлюючи цього, опиняється перед вибором, від якого залежить не тільки її власне життя, а й доля планети [3, с. 61].

Розглянемо кілька аспектів проблематичності людського буття через практичні приклади, які допоможуть краще зрозуміти цю складну тему.

Знайомі питання «У чому сенс життя?» або «Чому ми тут?» завжди були центральними для філософії. Для когось сенс життя полягає в досягненні особистого щастя, для когось – у служінні іншим або реалізації творчого потенціалу. Але що відбувається, коли людина не знаходить відповіді?

Яскравий приклад – криза середнього віку, коли людина, досягнувши певних кар'єрних і сімейних цілей, раптом відчуває внутрішню порожнечу. Це може призвести до радикальних змін у житті – зміни професії, місця проживання або навіть повного переосмислення своїх цінностей. Пошук сенсу життя стає джерелом серйозних психологічних і екзистенційних криз, проте багато хто з цього виходить з новим розумінням власної сутності [2, с. 16].

Людина завжди існує в соціумі, де потрібно враховувати не тільки власні бажання, а й потреби інших. Водночас кожен з нас прагне залишатися унікальною особистістю, зберігати індивідуальність. Ця боротьба індивідуального і суспільного відчутна в багатьох аспектах життя – від вибору кар'єри до рішення про створення сім'ї.

Наприклад, молодий фахівець може опинитися перед вибором: працювати у престижній корпорації з високою зарплатнею, але за умов жорсткого графіка і стресів, чи обрати роботу з меншим доходом, але кращими умовами для розвитку особистих інтересів. Багато хто погоджується з першим варіантом, поступово втрачаючи зв'язок з власними інтересами, адже прагне досягти соціального успіху. Це викликає внутрішні конфлікти і призводить до питання: як знайти баланс між індивідуальністю та суспільними очікуваннями?

Розвиток технологій приносить людству величезні можливості, але й чимало загроз. В умовах, коли більшість сфер життя оцифрована, людина відчуває себе залежною від техніки і водночас втрачає особистий простір. Виникають питання етичності: наскільки глибоко технології можуть втручатися у наше життя? [4, с. 79].

Наприклад, соціальні мережі стали важливою частиною комунікації, але водночас призвели до проблем з приватністю і соціальною ізоляцією. Багато хто проводить більше часу у віртуальному світі, ніж у реальному, створюючи собі ідеалізований образ. Це може спричинити розчарування, адже реальність не завжди відповідає очікуванням. У таких умовах людина починає шукати відповіді на нові питання: чи можна досягти гармонії між технологіями та реальним життям?

Ще один аспект проблематичності людського буття – екологічні виклики, перед якими постало сучасне людство. Люди з одного боку створюють інновації, що спрощують їхнє життя, але водночас ці досягнення часто негативно впливають на довкілля.

Наприклад, використання пластику стало настільки поширеним, що майже кожен об'єкт навколо нас містить пластик. Незважаючи на численні спроби обмежити його використання, проблема пластику залишається однією з найактуальніших. Людство постійно стикається з питанням: як створити продукти і технології, які були б зручними для людей, але водночас не шкодили довкіллю? Це знову ставить перед людиною екзистенційне питання про відповідальність за свої дії [1, с. 50].

Сучасний світ пропонує безліч можливостей для задоволення потреб, але водночас створює культуру надмірного споживання. Реклама постійно переконує, що щастя можна знайти у володінні певними речами, але чи дійсно матеріальні блага можуть задовольнити глибинні потреби людини?

Прикладом тут може слугувати феномен «гонитви за щастям», коли людина купує нові речі, проте незабаром втрачає до них інтерес і знову починає шукати щось нове. Психологи називають це «тедонічною адаптацією» – коли нові покупки лише тимчасово підвищують рівень задоволеності життям. Так людина стикається з ілюзією щастя, втрачаючи здатність радіти простим речам, що насправді приносять більше глибокого задоволення.

Висновок. Проблематичність людського буття полягає у постійній потребі людини балансувати між внутрішніми та зовнішніми вимогами, вирішувати особисті кризи та адаптуватися до швидкоплинного світу. І хоча виклики й загрози можуть здаватися надзвичайно складними, саме ці труднощі роблять життя цікавим і спонукають людей шукати нові шляхи, щоб зробити власне буття змістовним і наповненим.

Список використаних джерел:

1. Губерський Л.В., Кримський С.Б. Людське буття в умовах глобалізації: виклики та відповіді. Філософські дослідження. 2021. № 4. С. 45–58.
2. Іванов М.В. Екологічна свідомість як основа сучасного світогляду. Екологія і суспільство. 2022. Т. 3, № 1. С. 12–19.
3. Печериця І.В. Проблема сенсу життя в сучасному світі: філософські та психологічні аспекти. Львів: Світ знань, 2021. 200 с.
4. Руденко Т.О. Технологічні трансформації та їхній вплив на соціальні структури. Одеса: ОНУ, 2022. 198 с.

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Людське буття – складне й суперечливе явище, яке втілює не лише можливості, але й обмеження, конфлікти та парадокси. Ставлячи питання про сенс життя, людина намагається знайти відповідь на одвічні питання: ким вона є, куди прямує та як реалізувати власний потенціал. Однак, сучасний світ із швидкими технологічними змінами, соціальною нестабільністю та екологічними кризами змушує людей переглядати свої цінності й ідеали. Постійне відчуття тривоги й непевності перед майбутнім посилює особисті та суспільні дилеми, ставлячи перед людиною виклик – як зберегти людяність у стрімкому, подекуди ворожому до індивіда світі.

Метою даної роботи є дослідження складності й суперечливості людського буття та аналіз ключових проблем, які визначають його смисл і цінність у сучасному суспільстві.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні філософські підходи до проблеми людського буття, що розкривають її сутнісні аспекти.

2. Визначити сучасні виклики й загрози, які посилюють проблематичність людського існування.

Виклад матеріалу. Людське буття завжди було в центрі уваги філософів, мислителів, письменників та науковців. Що робить життя людини змістовним? Як у світі постійних змін і непередбачуваних обставин знайти баланс між власними бажаннями та обов'язками? Ці питання хвилюють людство від давніх часів, і відповіді на них лишаються актуальними, адже сутність людського існування наповнена суперечностями.

Життя людини – це постійна боротьба протилежностей: прагнення до стабільності та любов до змін, бажання знайти сенс і водночас готовність пірнати в невідоме. Люди прагнуть щастя, але що це насправді? Сучасний світ підкидає власні виклики – від технологічного розвитку до екологічних криз, що загрожують самому існуванню людства. У таких умовах людина, часто не усвідомлюючи цього, опиняється перед вибором, від якого залежить не тільки її власне життя, а й доля планети [3, с. 61].

Розглянемо кілька аспектів проблематичності людського буття через практичні приклади, які допоможуть краще зрозуміти цю складну тему.

Знайомі питання «У чому сенс життя?» або «Чому ми тут?» завжди були центральними для філософії. Для когось сенс життя полягає в досягненні особистого щастя, для когось – у служінні іншим або реалізації творчого потенціалу. Але що відбувається, коли людина не знаходить відповіді?

Яскравий приклад – криза середнього віку, коли людина, досягнувши певних кар'єрних і сімейних цілей, раптом відчуває внутрішню порожнечу. Це може призвести до радикальних змін у житті – зміни професії, місця проживання або навіть повного переосмислення своїх цінностей. Пошук сенсу життя стає джерелом серйозних психологічних і екзистенційних криз, проте багато хто з цього виходить з новим розумінням власної сутності [2, с. 16].

Людина завжди існує в соціумі, де потрібно враховувати не тільки власні бажання, а й потреби інших. Водночас кожен з нас прагне залишатися унікальною особистістю, зберігати індивідуальність. Ця боротьба індивідуального і суспільного відчутна в багатьох аспектах життя – від вибору кар'єри до рішення про створення сім'ї.

Наприклад, молодий фахівець може опинитися перед вибором: працювати у престижній корпорації з високою зарплатнею, але за умов жорсткого графіка і стресів, чи обрати роботу з меншим доходом, але кращими умовами для розвитку особистих інтересів. Багато хто погоджується з першим варіантом, поступово втрачаючи зв'язок з власними інтересами, адже прагне досягти соціального успіху. Це викликає внутрішні конфлікти і призводить до питання: як знайти баланс між індивідуальністю та суспільними очікуваннями?

Розвиток технологій приносить людству величезні можливості, але й чимало загроз. В умовах, коли більшість сфер життя оцифрована, людина відчуває себе залежною від техніки і водночас втрачає особистий простір. Виникають питання етичності: наскільки глибоко технології можуть втручатися у наше життя? [4, с. 79].

Наприклад, соціальні мережі стали важливою частиною комунікації, але водночас призвели до проблем з приватністю і соціальною ізоляцією. Багато хто проводить більше часу у віртуальному світі, ніж у реальному, створюючи собі ідеалізований образ. Це може спричинити розчарування, адже реальність не завжди відповідає очікуванням. У таких умовах людина починає шукати відповіді на нові питання: чи можна досягти гармонії між технологіями та реальним життям?

Ще один аспект проблематичності людського буття – екологічні виклики, перед якими постало сучасне людство. Люди з одного боку створюють інновації, що спрощують їхнє життя, але водночас ці досягнення часто негативно впливають на довкілля.

Наприклад, використання пластику стало настільки поширеним, що майже кожен об'єкт навколо нас містить пластик. Незважаючи на численні спроби обмежити його використання, проблема пластику залишається однією з найактуальніших. Людство постійно стикається з питанням: як створити продукти і технології, які були б зручними для людей, але водночас не шкодили довкіллю? Це знову ставить перед людиною екзистенційне питання про відповідальність за свої дії [1, с. 50].

Сучасний світ пропонує безліч можливостей для задоволення потреб, але водночас створює культуру надмірного споживання. Реклама постійно переконує, що щастя можна знайти у володінні певними речами, але чи дійсно матеріальні блага можуть задовольнити глибинні потреби людини?

Прикладом тут може слугувати феномен «гонитви за щастям», коли людина купує нові речі, проте незабаром втрачає до них інтерес і знову починає шукати щось нове. Психологи називають це «гедонічною адаптацією» – коли нові покупки лише тимчасово підвищують рівень задоволеності життям. Так людина стикається з ілюзією щастя, втрачаючи здатність радіти простим речам, що насправді приносять більше глибокого задоволення.

Висновок. Проблематичність людського буття полягає у постійній потребі людини балансувати між внутрішніми та зовнішніми вимогами, вирішувати особисті кризи та адаптуватися до швидкоплинного світу. І хоча виклики й загрози можуть здаватися надзвичайно складними, саме ці труднощі роблять життя цікавим і спонукають людей шукати нові шляхи, щоб зробити власне буття змістовним і наповненим.

Список використаних джерел:

1. Губерський Л.В., Кримський С.Б. Людське буття в умовах глобалізації: виклики та відповіді. Філософські дослідження. 2021. № 4. С. 45–58.
2. Іванов М.В. Екологічна свідомість як основа сучасного світогляду. Екологія і суспільство. 2022. Т. 3, № 1. С. 12–19.
3. Печериця І.В. Проблема сенсу життя в сучасному світі: філософські та психологічні аспекти. Львів: Світ знань, 2021. 200 с.
4. Руденко Т.О. Технологічні трансформації та їхній вплив на соціальні структури. Одеса: ОНУ, 2022. 198 с.

СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Постановка проблеми. Сучасна академічна філософія перебуває на перехресті численних соціальних, політичних та наукових викликів, що формують її нову роль у суспільстві. Із розвитком технологій, глобалізацією та зміною світоглядних орієнтирів виникає необхідність глибокого переосмислення багатьох філософських концепцій, які досі сприймалися як непорушні. Сучасні мислителі зіштовхуються з завданням створення нових ідей та інтерпретацій, які б відповідали новим викликам часу, таким як штучний інтелект, екологічна криза, моральні дилеми та етичні питання в умовах цифрової ери.

Метою даної роботи є дослідження основних тенденцій сучасної академічної філософії та її ролі у формуванні сучасної свідомості.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Вивчити основні напрями розвитку сучасної академічної філософії та їх вплив на суспільні трансформації.

2. Проаналізувати ключові питання та виклики, що постають перед сучасною філософією в умовах швидких глобальних змін.

Виклад матеріалу. Сучасна академічна філософія переживає складний і захоплюючий період трансформацій, що диктуються розвитком технологій, зміною соціальних цінностей та новими екологічними викликами. Вона вийшла за межі академічних кабінетів і стала актуальним інструментом для осмислення та вирішення гострих проблем сьогодення, що впливають на кожного з нас. Нові напрями філософських досліджень стосуються таких тем, як етика штучного інтелекту, екологічна криза, соціальна справедливість та наукові відкриття, що змінили наше уявлення про світ [2, с. 78].

Одним із найбільш обговорюваних напрямів є філософія технологій, зокрема етика штучного інтелекту. Ще кілька десятиліть тому ідея автономного інтелекту, який може виконувати завдання без втручання людини, була фантастичною. Сьогодні ж це реальність, і питання контролю та відповідальності щодо розробки та використання штучного інтелекту є одними з найважливіших у філософії. Наприклад, системи на основі штучного інтелекту, як-от розпізнавання облич, стали частиною життя і мають значний вплив на нашу приватність. Багато країн уже запровадили або планують запровадити регулювання використання таких систем. Однак, попри це, завжди залишається моральне питання: чи маємо ми право наділяти машини здатністю приймати рішення, особливо коли йдеться про вплив на життя людини?[1, с. 34].

Зіткнення з технологічними викликами також породжує дискусії про відповідальність. Наприклад, у медицині штучний інтелект допомагає діагностувати захворювання і навіть визначає методи лікування. Проте хто несе відповідальність, якщо система зробить помилку? Це питання є критичним, адже його вирішення потребує створення нових етичних та правових норм. Сучасні філософи активно обговорюють цю проблему, зокрема й питання моральної відповідальності розробників таких систем.

Екологічна криза – ще одна важлива тема сучасної філософії, яка набуває все більшої актуальності. У період стрімкого технічного прогресу і надмірного використання ресурсів перед людством постала загроза кліматичних змін, що можуть стати катастрофічними для майбутніх поколінь. Сучасна філософія пропонує концепцію сталого розвитку, яка передбачає гармонійне співіснування людини з природою. Наприклад, у скандинавських країнах активно впроваджується ідея «екологічного громадянства», яка передбачає відповідальність кожної людини за довкілля. Кожен громадянин може зробити свій внесок у боротьбу зі змінами клімату – через зменшення використання пластику, економію води та енергії, підтримку екологічних ініціатив [4, с. 99].

Прикладом актуальності екологічної філософії є розробка концепції екологічної справедливості. Вона пропонує розглядати екологічні проблеми не лише з точки зору природоохоронних ініціатив, але й як питання соціальної рівності. Забруднення навколишнього середовища частіше впливає на менш забезпечені верстви населення, що підвищує їхню вразливість. Тому, ця філософія прагне звернути увагу на нерівність у розподілі екологічних ресурсів.

Соціальна справедливість є ще однією центральною темою сучасної академічної філософії, особливо в умовах глобалізації та міграційних процесів. Сучасні філософи обговорюють необхідність створення інклюзивного суспільства, яке поважає права всіх громадян незалежно від їхнього соціального, економічного чи культурного походження. Прикладом тут можуть слугувати соціальні рухи, як-от Black Lives Matter у США чи боротьба за права ЛГБТ-спільнот у всьому світі. Ці рухи викликають філософську дискусію про права, рівність і людську гідність, що є основою для розвитку справедливості [3, с. 51].

Однією з ключових ідей сучасної філософії є переосмислення концепції прав людини у глобальному контексті. Філософи ставлять питання про те, чи існують універсальні права, які повинні захищатися в будь-якому суспільстві, чи кожна культура має право самостійно визначати, що є справедливим. Це особливо актуально в умовах зростаючої напруги між різними культурами та релігіями. Наприклад, у деяких країнах існують традиції, що порушують права жінок, і міжнародна спільнота постійно постає перед етичною дилемою: чи слід втручатися у внутрішні справи цих держав заради захисту прав людини?

Філософія науки, як частина сучасної академічної філософії, також набуває нових відтінків. Наукові досягнення – від генетичної інженерії до досліджень у галузі квантової фізики – ставлять перед філософією питання, які ніколи раніше не обговорювалися. Наприклад, можливість редагування геному викликає суперечки про моральну допустимість втручання у спадковість людини. Чи маємо ми право змінювати ДНК нащадків, створюючи так званих «дизайнерських дітей»? Це питання не лише наукове, але й глибоко етичне, оскільки зачіпає фундаментальні уявлення про людську природу.

Філософи також аналізують значення науки як джерела знань у сучасному суспільстві. Раніше науку розглядали як об'єктивне джерело істини, проте сьогодні виникають питання щодо її меж. Наука може дати відповіді на багато питань, але не всі проблеми можуть бути вирішені лише науковими методами. Наприклад, питання значення життя чи моральної правильності певних дій не можуть бути вирішені лише через науковий підхід. Тут вступає в гру філософія, яка пропонує нові концептуальні підходи до вирішення питань.

Висновок. Сучасна академічна філософія є динамічною та багатогранною наукою, що охоплює широке коло тем і проблем, актуальних для сьогодення. Вона прагне не лише досліджувати реальність, а й активно впливати на формування нових суспільних ідеалів та цінностей, пропонуючи моральні й етичні орієнтири для вирішення сучасних глобальних проблем. Сучасна філософія стає важливим інструментом для осмислення реалій і знаходження шляхів до гармонійного існування у світі, що змінюється.

Список використаних джерел:

1. Грищенко Л. В. Філософія науки і сучасні виклики: наука, етика та суспільство. Філософія і соціологія в сучасному світі. 2021. №27(4). С. 32–48.
2. Ковальчук М. П. Соціальна справедливість у філософії XXI століття: проблеми та перспективи. Актуальні проблеми філософії і соціології. 2020. №9(1). С. 74–83.
3. Левченко І. І. Етичні аспекти розвитку штучного інтелекту: філософський погляд. Філософські науки. 2023. №19(2). С. 45–57.
4. Савчук О. О. Екологічна справедливість у сучасній філософії: концептуальний аналіз. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Філософія та політологія. 2022. №15(3). С. 90–104.

CHRISTIANITY AND PHILOSOPHY IN KYIVSKA RUS

Problem statement . For some reason, Christianity and philosophy in the Kyiv movement were never considered as widely as, for example, the signing of agreements or the successful campaigns of princes. But religion and reason played a very important role in those times. The role that provided the driving force for Kyivska Rus to reach the European level and cooperate with other countries.

Goal. To reveal the deep connection of philosophy and religion with the state, which was without a single faith for many years. The contribution of these two concepts to the development of the state. The problem of choosing a religion. Philosophy is important in solving problems.

Research tasks:

1. Formation of religion in Kyivska Rus.
2. How did religion help the state.
3. Christian traditions.
4. Philosophical influence.

Presentation of the material:

1. The chronicle «The Tale of the Temporal Years» describes the beginning of the creation of religious concepts, the first baptism, the first benefit from accepting religion. Princess Olga converted to Christianity after a pilgrimage to Constantinople. The introduction of Christianity in Byzantium strengthened ties between Kyivska Rus and Byzantium, contributed to the development of diplomatic and trade relations. Also, the baptism became the basis for the future baptism of Rus.

2. In 988, when Volodymyr baptized Kyivska Rus, all of Europe was finally able to see the state as a separate independent unit. For the first time, baptism united different tribes with different religions into one, which made it possible to show everyone that the state is united. The second ,adoption of Christianity made Kyivska Rus equal among other European Christian states. This opened the way to dynastic marriages between Rus princes and European rulers, which began to strengthen political ties. The third, adoption of Christianity made it possible to develop in writing and education. The first schools appeared, that was opened at monasteries or churches, where the children of the rich family studied. This contributed to the develop of written culture and the development of chronicles such as «The Tale of Bygone Years»

3. If we talk about the main traditions in religion, the most important thing is faith in God. Metropolitan Hilarion emphasizes that God has given us salvation, so the least we can do is to believe in his grace as a basis. Next, this is the recognition of Volodymyr as a saint equal to the apostles as thanks for baptism. Hilarion also emphasizes the importance of love for one's neighbor. Following this commandment, we built an ethically educated society in Kyivska Rus. It was also very important to celebrate Christian holidays and keep and perform rituals. there were still many traditions related to religion, but here are written the most important and most important traditions that everyone had to follow.

4. The philosophy that came to us from Byzantium contributed to the great spread of writing, the development of education and the development of the legal system. Philosophy also made a great contribution to architecture and art. philosophical themes were reflected in frescoes, mosaics and sculpture.

Conclusion: Christianity and philosophy played an important role in the Kyiv movement. The adoption of Christianity united our people and made it possible to have connections with other states. In addition, the formation of philosophy gave us a unique identity among other countries

List of used sources:

1. Митрополит Іларіон «Слово про закон і благодать» 1037-1050 роки (перший том) URL: <http://litopys.org.ua/oldukr2/oldukr01.htm>
2. Нестор Літописець «Повість минулих літ» 1113 рік (1-20 ст.) URL: <https://www.ukrlib.com.ua/>
3. Михайло Грушевський «Історія України-Руси» 1898 (перший та другий томи) URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur1.htm>

PHILOSOPHY AND RELIGION

Relevance of the topic. The problem of the relationship between philosophy and religion arose in ancient times and remains relevant to this day, reflecting humanity's deep need to understand its nature and the universe. Both philosophy and religion are powerful spiritual guides that provide an opportunity to understand one's place in the world and understand the nature of being. Religion is based on belief in the supernatural, in revealed truths that provide answers through dogmas and sacred texts, while philosophy relies on rational analysis, questioning and seeking truth through reflection and logic. These two ways of knowing - faith and reason - appear as separate, but interconnected foundations that expand the horizons of worldview. Philosophy and religion have long complemented each other and formed significant foundations of human consciousness, although they remain profoundly different in their approaches and methods of cognition.

Purpose: to determine the essential features that combine philosophy and religion, as well as the main differences between them, to show their relationship and influence on the worldviews of mankind.

The task of the research involves identifying the common features of philosophy and religion as forms of social consciousness that help a person find his place in the world. It is also important to consider their special methods of spiritual exploration of the world: religion is based on faith and rituals, and philosophy is based on critical thinking and reflection. In addition, it is necessary to analyze the differences between philosophy and theology, where the latter relies on revelation and philosophy on the logical search for truth.

Basic material. What philosophy and religion have in common is, first of all, that they are forms of social consciousness. They are historical types of worldview, certain ways of spiritual and practical development of the world. Both of these forms of worldview enable a person to explain his place in the world and understand the laws of existence. Philosophy appeals to a rational understanding of reality, while religion builds its views on belief in the supernatural, seeks to give man answers through dogmatic teachings and sacred texts. At the same time, philosophy encourages doubt and inquiry, offering the human mind tools for knowing through logical reasoning, while religion calls for the acceptance of given truths as the basis of faith.

Both philosophy and religion help to make the space of the spiritual situation tangible, to expand its horizons, asserting that a person must discover the truth for himself [2, p. 11]. They develop an understanding of the deep nature of things and processes, helping humanity to learn about different aspects of existence. Religion, in particular, often emphasizes the special role of ritual and symbolism, which unite believers and form a common moral and spiritual experience. While philosophy stimulates critical thinking and the search for truth, religion teaches humility and acceptance of the will of a higher power, which helps a person find inner peace and the meaning of life.

The problem of the relationship between philosophy and theology arose in the first centuries of the existence of Christianity and does not lose its relevance to this day. The difference between philosophy and theology, according to religious philosophers, is that philosophy is unable to grasp the truths of revelation, which are beyond the reach of the human mind. Theology in Christianity, in particular, teaches absolute truth given through God's revelation, while philosophy treats all theories as equal and relative, open to criticism. This approach allows philosophy to remain flexible, to be updated, while religion often remains unchanged in its dogmatic foundations. And although both disciplines aim to help a person understand the world, their methods are so different that they often cause discussions about the limits of their influence on society and the individual.

Both philosophy and religion give a person the opportunity to form views on the world and his place in it. They teach a person to see beyond superficial phenomena, try to reveal to him the truth that goes beyond simple material needs. Philosophy develops analytical skills, helps a person to ask questions and doubt, and religion gives reassurance, answers that form his moral guidelines. Thanks to the interaction of these two approaches, humanity gains the opportunity to combine the rational and the spiritual, which gives the worldview depth and stability.

Conclusions. Philosophy and religion remain important aspects of human life and worldview, having both common and distinctive features. A common feature is their status as forms of social consciousness that ensure spiritual and practical development of the world. Both help a person to grasp the truth, although they use different approaches for this: philosophy tends to rational analysis, while religion appeals to faith and the supernatural. The problem of the relationship between philosophy and theology, which arose in the first centuries of Christianity, remains relevant even today. In conclusion, we can say that philosophy seeks to expand the horizons of knowledge through logical reasoning, while religion provides man with ready-made answers, giving him inner peace and faith in the absolute truth that goes beyond human understanding.

List of used sources

1. Correlation of philosophy with other forms of social consciousness. URL: <https://studies.in.ua/shpora-filosofy/603-12-spvvdnoshennya-filosofyi-z-nshimi-formami-susplnoyi-svdomost.html>
2. Nakonechna O.P., Philosophy and religion as types of spirituality. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/10167/1/>
3. Philosophy and religious outlook. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/04.htm>

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ СОКРАТА

Постановка проблеми. У філософії Сократа центральне місце посідає питання про природу людини та її моральний обов'язок. Сократ, як один з основоположників етики, вивів проблему морального самовдосконалення на передній план, відстоюючи ідею, що істинне пізнання починається з глибокого самопізнання. Його вчення зосереджене навколо запитання: що означає бути чеснотливою людиною? Це філософське питання має подвійний характер, оскільки включає як пізнання себе, так і формування етичних принципів, що визначають дії людини. Виникає питання: в чому полягає особливість сократівського розуміння людської сутності, і як його підхід впливає на подальший розвиток етичної думки?

Мета. Провести комплексний аналіз концепції людини у філософії Сократа, досліджуючи його погляди на моральний розвиток, природу чеснот і значення самопізнання для повноцінного людського життя.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- розкрити, як Сократ бачив моральні основи людської природи та що вважав головними чеснотами;
- проаналізувати, як сократівський метод діалогу сприяв виявленню істини та самопізнанню, і як це впливало на моральне виховання;
- оцінити значення його ідей для подальшого розвитку філософії та етики, зокрема в традиціях платонізму та стоїцизму.

Виклад матеріалу. На думку Сократа, пізнання себе є першорядним завданням кожної людини. Його відома фраза «Пізнай самого себе» символізує не лише прагнення до розуміння особистої природи, а й внутрішню роботу над вдосконаленням душі. Сократ бачив основне завдання філософії у вихованні морально досконалої особистості, яка здатна критично оцінювати свої вчинки і жити відповідно до істини. Через діалоги Сократ відкривав перед співрозмовниками проблеми їхніх власних моральних переконань, спонукаючи до глибшого усвідомлення власних помилок і хибних поглядів.

Його діалектичний метод, що включав запитання, став своєрідним інструментом виявлення істинних переконань та чеснот. Сократ відстоював позицію, що знання та мораль є нероздільними: істинне знання про добро веде до доброчесного життя. За його вченням, моральні якості людини формуються через критичне самопізнання та усвідомлене прагнення до досконалості. Він вважав, що незнання природи добра і справедливості призводить до моральних помилок, а отже, пізнання себе є найвищою чеснотою.

Сократ був переконаний, що кожна людина може вдосконалювати свою моральну природу через пізнання себе і пошук істини. Його підхід до філософії ставив моральну відповідальність перед собою та суспільством на перше місце. Саме це робить його спадщину важливою для розуміння етики як форми самопізнання і життєвого шляху. Крім того, сократівська ідея про те, що незнання веде до зла, вплинула на розвиток вчень Платона, Арістотеля та стоїків, які вважали чесноту фундаментом для гармонійного життя.

Висновки. Філософія Сократа заклала основи для майбутньої етичної традиції, в центрі якої – пошук чесноти через самопізнання та критичний аналіз. Його вчення про людину як моральну істоту стало відправною точкою для розвитку гуманістичної думки в західній філософії, а сам підхід до морального самовдосконалення набув великого значення для формування етичної самосвідомості. Філософія Сократа до сьогодні залишається актуальною, оскільки його метод виявлення істини через діалог та пошук сенсу буття надихає на моральну саморефлексію.

Список використаних джерел:

1. Платон. Апологія Сократа. Київ: Дух і Літера, 2003.
2. Юрій Харчук. Основи античної філософії. Львів: Видавничий центр, 2012.
3. Іваненко І. Етична спадщина Сократа // Журнал філософських досліджень. № 7, 2021.

БУТТЯ ЛЮДИНИ І СВІТУ

Постановка проблеми. Проблема буття світу і людини полягає в тому, як осмислити існування всесвіту і місце людини в ньому. Це питання включає роздуми про природу реальності, сенс життя, взаємодію людини з оточуючим світом, і як наші знання та досвід формують розуміння буття. Людина прагне зрозуміти свою роль у світі, джерела своєї свободи та обмежень, а також відносини між матеріальним і духовним началами.

Мета. Полягає в осмисленні суті буття світу та людини, з'ясуванні сенсу життя, призначення людини та її місця у всесвіті. Це допомагає людині зрозуміти взаємозв'язок між матеріальним і духовним світом, а також визначити свою роль у гармонійному існуванні з навколишньою реальністю.

І тому для досягнення поставленої мети слід виконати такі завдання:

- Проаналізувати основні філософські концепції буття світу і людини.
- Визначити роль людини та її взаємодію з навколишнім середовищем.
- Дослідити природу людської свідомості та її вплив на розуміння буття.
- Розглянути взаємозв'язок матеріального і духовного аспектів життя.

Виклад матеріалу: Буття людини і світу – це одне з найглибших філософських питань, яке зачіпає всі сфери людського існування: фізичну, духовну, соціальну та моральну. Людина, народжуючись у світі, стикається з базовими фізичними потребами, такими як їжа, захист, безпека, які стають основою її первинного існування. Проте вже на цьому рівні починається її осмислена взаємодія з навколишнім середовищем. Вона не просто задовольняє ці потреби, а й починає розмірковувати над тим, як найкраще це зробити, які ресурси використовувати і як взаємодіяти з природою. Таким чином, людське буття виходить за межі простої фізіології, переходячи в сферу свідомого і осмисленого існування, де людина не просто споживає ресурси, а й створює щось нове, будучи активним творцем власної реальності. Одним із ключових аспектів людського буття є свідомість. Завдяки свідомості людина здатна розмірковувати над питаннями свого існування, ставити під сумнів реальність, обмірковувати своє місце у світі та своє значення для інших. Свідомість дозволяє людині рефлексувати – оцінювати власні вчинки, переконання і думки.

Це рефлексування приводить до усвідомлення себе як індивідуальності з унікальними думками, переконаннями та цінностями, що визначають її поведінку. Людина постійно запитує себе: «Хто я?» і «Чому я тут?». Вона прагне зрозуміти природу буття і шукає відповіді на ці питання у філософії, релігії, науці або мистецтві. Однак ці питання часто не мають однозначних відповідей, що підштовхує людину до постійного самопізнання і розвитку. Не менш важливим аспектом буття людини є її соціальна природа. Людина є істотою суспільною і не може існувати поза соціумом. Взаємодія з іншими людьми формує її особистість, визначає соціальні ролі і культурні норми, які регулюють її поведінку. Духовність не обмежується релігією, хоча релігія є одним з основних інструментів пошуку смислу. Людина прагне до самовдосконалення, пошуку гармонії з собою і світом. Цей пошук проявляється у творчості, культурі, мистецтві, де людина намагається виразити свої внутрішні переживання і прагнення. Через духовність людина формує власний світогляд, визначає моральні орієнтири і цінності, які стають основою її поведінки і взаємодії з іншими.

Це включає будівництво, технологічний розвиток, мистецтво, науку. Людина завжди прагне створити щось нове, змінюючи світ навколо себе і залишаючи свій слід у ньому. Вона не просто реагує на виклики світу, але й активно впливає на нього, формуючи нові соціальні інститути, технології, мистецтво. Людина прагне досягти покращення умов життя, забезпечити собі і своїм нащадкам більш комфортні умови існування. Це робить людину не просто споживачем природних ресурсів, а творцем, який змінює реальність на краще. Людське буття також неможливо уявити без усвідомлення смертності. Людина, на відміну від інших істот, знає, що її життя є обмеженим у часі. Це усвідомлення смертності надає її буттю особливої значущості. Людина прагне залишити слід у цьому світі, бути корисною, зробити щось таке, що переживе її. Ця потреба штовхає її на пошуки сенсу життя, який може бути виражений у творчості, родині, професійних досягненнях або соціальній діяльності. Людина прагне безсмертя у вигляді пам'яті про неї, її справи або твори. Це бажання залишити щось після себе мотивує людей на великі досягнення в науці, мистецтві, технологіях і навіть у повсякденному житті. Таким чином, усвідомлення короткочасності життя спонукає людину використовувати час максимально продуктивно, роблячи кожен момент значущим і важливим.

Важливо також розуміти, що людина постійно знаходиться в процесі самозміни. Людське буття людини є складним і багатограним процесом, який охоплює всі аспекти її існування. Людина є не лише об'єктом у світі, вона є активним суб'єктом, який змінює цей світ і сам себе. Вона постійно прагне до самовдосконалення, шукає сенс життя і намагається залишити свій слід у цьому світі. Буття людини – це постійний пошук гармонії, балансу між матеріальним і духовним, між соціальним і індивідуальним. Це процес, який ніколи не зупиняється і робить людину унікальною істотою у всесвіті.

Висновок: буття людини охоплює взаємодію з природою, суспільством і внутрішнім світом. Це постійний процес самопізнання, гармонізації своїх фізичних і духовних потреб, а також активної участі у створенні та зміні навколишнього світу. Людина завжди прагне до розвитку, досягнення балансу між своїми різними вимірами буття, і в цьому полягає її унікальність.

Список використаних джерел:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищю В.Ю. Філософія : підруч. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Говерла, 2021. 440 с.

2. Денежніков С.С. Проблема людини у філософії : навч.-метод. посіб. для студ. усіх спец. Суми, СумДПУ, 2012. 114 с.
3. Чорноштан Є. В. Концепція сенсу буття людини у філософській парадигмі екзистенціалістів. Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». Київ, 2023. Вип. 1(34). С. 167-175.

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА ТА ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Однією з фундаментальних проблем людського буття є пошук гармонії між інтересами суспільства й особистості.

Суспільство, як система взаємодій, формує правила, які забезпечують спільне існування людей, проте ці правила нерідко обмежують свободу індивіда. Особистість прагне реалізувати свої права, ідеали, мрії, часто стикаючись із потребою враховувати суспільні інтереси, які можуть суперечити її прагненням. У цьому контексті виникає питання: чи можливо знайти баланс між суспільними вимогами та індивідуальною свободою? Як забезпечити умови, за яких особистість могла б реалізовувати себе, не порушуючи інтересів інших членів спільноти?

Мета. Метою роботи є дослідження взаємозв'язку між суспільними інтересами та правами особистості, визначення шляхів гармонізації цих двох начал.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Проаналізувати основні конфлікти між суспільними й особистісними інтересами.
- Розглянути історичні приклади, які ілюструють пошуки компромісу між індивідуальним і колективним.
- Запропонувати можливі способи досягнення балансу між інтересами особистості й суспільства.

Виклад матеріалу. Суспільство є органічною системою, у якій кожна особистість відіграє важливу роль, проте часто ці ролі потребують підпорядкування індивідуальних бажань загальним цілям. Уже від давніх часів філософи шукали способи пояснення цього взаємозв'язку.

Так, Платон у своїй праці «Держава» стверджував, що гармонія суспільства можлива лише за умови, коли кожна особистість виконує свою роль у межах суспільного устрою. Він віддавав перевагу колективним інтересам, вважаючи, що вони мають перевагу над індивідуальними.

З іншого боку, Арістотель наголошував на важливості розвитку доброчесної особистості, яка може сприяти добробуту всього суспільства. Саме тут проявляється можливість гармонізації інтересів: індивід, який прагне досягнення моральних ідеалів, водночас виконує суспільно важливі функції.

У новітній історії концепція прав людини стала основою для врегулювання конфліктів між суспільством та особистістю. Джон Локк, наприклад, висунув ідею «природних прав», держава зобов'язана захищати. Ця теорія поклала початок розвитку демократичних інститутів, де особистість і суспільство вступають у діалог для досягнення компромісу. Проте конфлікти залишаються невід'ємною частиною цього діалогу.

Сучасні філософи, зокрема Ганна Арендт, звертають увагу на небезпеку втрати особистісної свободи в умовах тоталітаризму. Вона наголошує, що суспільство має забезпечувати індивіду свободу висловлювань і дій, адже тільки через це можливий прогрес.

Гармонізація інтересів особистості й суспільства потребує розвитку культури діалогу, взаємоповаги та відповідальності. Важливою є роль правових механізмів, які регулюють взаємодію індивіда й колективу, створюючи умови для рівноправного співіснування.

Висновок. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості залишається актуальною в усі часи. Її вирішення потребує розвитку індивідуальної свідомості, яка прагне не лише досягати власних цілей, але й сприяти загальному добробуту. Суспільство, своєю чергою, повинно створювати умови для реалізації прав і свобод кожної особистості. Лише за умови балансу між колективним і індивідуальним можливе створення гармонійного соціального устрою.

Список використаної літератури:

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. К., 1996.
2. Бауман З., Донскіс Л. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності. Київ: Дух і Літера, 2014.
3. Кант І. Основи метафізики моралі. Київ: Основи, 2000.
4. Сковорода Г. Розмова про щастя. Харків: Духовна спадщина, 2012.

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ.

Постановка проблеми. Взаємодія філософії та релігії довгий час була центральною темою дискусій у культурній та інтелектуальній історії. Ці дві сфери мають спільну мету – шукати істину про людське існування, але підходять до неї з різних перспектив: філософія через раціональний аналіз, а релігія через віру та одкровення. Виникає питання: чи можуть філософія та релігія співіснувати, чи ж їхні методи та цілі принципово несумісні? Цей аналіз дозволяє глибше зрозуміти, як ці сфери знання впливають на людську культуру, моральні цінності та світогляд.

Мета. Основною метою цього дослідження є дослідити, як філософія і релігія взаємодіють між собою та як вони сприяють розвитку моралі, суспільних цінностей і духовного життя людини. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити вплив філософії на формування етичних норм у релігійних системах;
- проаналізувати, як релігія впливає на становлення філософських течій, таких як метафізика, онтологія та етика;
- розглянути історичні приклади конфліктів і синтезу між філософськими та релігійними ідеями;
- вивчити сучасні підходи до взаємодії релігії та філософії.

Виклад матеріалу. Одним із найбільш поширених підходів до взаємодії філософії та релігії є концепція «двох шляхів до істини». Релігія пропонує одкровення як засіб досягнення істини, що часто сприймається як вище розуміння, доступне через духовний досвід. Філософія ж наполягає на раціональному осмисленні та логічному аналізі, що розглядається як доступний і універсальний для кожного.

Філософські погляди на релігію варіюються від позитивного до критичного. Наприклад, Томас Аквінський (1225-1274) у своїх працях намагався поєднати філософію Арістотеля з християнським віровченням, підкреслюючи, що розум і віра можуть доповнювати одне одного. На противагу цьому, Фрідріх Ніцше (1844-1900) висловлював різку критику релігії, зокрема християнства, вважаючи його вченням, яке пригнічує природні інстинкти та обмежує індивідуальну свободу.

Роль етики. Релігійна етика базується на авторитетних текстах і вченнях, що пропонують моральні настанови для своїх послідовників. Філософська етика, на відміну від цього, розглядає моральні питання через призму раціональних обґрунтувань і логіки. Іммануїл Кант (1724-1804), філософ Просвітництва, розробив етичну теорію, яка відокремлює мораль від релігії, аргументуючи, що етика повинна ґрунтуватися на принципах розуму, а не на божественному одкровенні.

Філософія і релігія в контексті сенсу життя. Пошук сенсу життя – одна з центральних тем як філософії, так і релігії. Для релігійних систем сенс життя часто визначається в термінах виконання Божої волі або досягнення духовного злиття з вищим буттям. У філософії, особливо в екзистенціалізмі, акцент робиться на індивідуальному виборі та самовизначенні. Жан-Поль Сартр (1905-1980) стверджував, що життя не має наперед визначеного сенсу, і кожна людина сама повинна створити цей сенс через свої вчинки та рішення. Такий підхід різко контрастує з релігійним, де сенс життя зазвичай сприймається як заданий вищою силою або універсальним порядком.

Проблема зла і страждання. Як філософія, так і релігія прагнуть дати відповідь на питання про існування зла та страждання. У релігії зло часто розглядається як випробування або наслідок гріха, що має на меті виправдання через віру та моральне очищення. У філософії ця проблема обговорюється з різних перспектив. Наприклад, Готфрід Вільгельм Лейбніц (1646-1716) у своїй концепції теодицеї стверджував, що наш світ є «найкращим з можливих», незважаючи на наявність зла, оскільки саме така структура дозволяє людині розвиватися морально. У той же час Артур Шопенгауер (1788-1860) бачив світ як місце постійного страждання і вважав, що людське життя сповнене незадоволення та болю.

Концепція Бога: філософські та релігійні погляди. Важливою темою у філософії та релігії є питання про існування Бога та природу божественного. Релігія зазвичай приймає існування Бога як основу світобудови, тоді як філософія підходить до цього питання з критичної точки зору. Декарт (1596-1650) у своїх медитаціях намагався довести існування Бога як основи для достовірності знань, використовуючи методологію раціонального сумніву. У той же час Давид Юм (1711-1776) висловлював сумніви щодо можливості раціонального доведення існування Бога, вважаючи, що всі подібні докази мають обмежену логічну силу і не можуть бути абсолютно переконливими.

Конфлікти та синтези: філософія і релігія в історичному контексті. Історія філософії та релігії демонструє приклади як конфліктів, так і синтезу між цими сферами. Наприклад, у Середньовіччі філософія була тісно пов'язана з теологією, і такі мислителі, як Фома Аквінський, працювали над інтеграцією філософських методів з християнським віровченням. У Новий час, зокрема під впливом Просвітництва, відбулося відокремлення філософії від релігії, і філософи почали активно критикувати релігійні догми. Проте у XX столітті виникають течії, які намагаються примирити раціональне та духовне. Наприклад, Карл Юнг (1875-1961) створив психологічну теорію, що вивчає архетипи та символіку релігії, вважаючи релігійний досвід важливим аспектом людської свідомості.

Модерні релігійно-філософські рухи. У сучасному світі з'являються релігійно-філософські течії, які інтегрують традиційні релігійні переконання з філософськими концепціями. Наприклад, течії « нової думки » чи « духовного гуманізму » намагаються поєднати ідеї індивідуальної духовності та самореалізації з релігійними і моральними

принципами. Такий підхід відображає тенденцію до пошуку гармонії між раціональним пізнанням і духовними цінностями, вказуючи на те, що обидві сфери можуть взаємно збагачувати одна одну в сучасному суспільстві.

Висновок. Філософія та релігія, попри різні підходи до пізнання істини, можуть доповнювати одна одну, збагачуючи людську культуру, моральні цінності та духовне життя. Історичний розвиток показує, що ці сфери знань можуть як конфліктувати, так і співпрацювати, впливаючи на суспільство. У сучасному світі зростає інтерес до інтеграції раціональних та духовних підходів, що вказує на можливість гармонійного поєднання філософських та релігійних ідей для розширення розуміння людського буття.

Список використаної літератури:

1. Вихров О. І. Філософія і релігія: історія взаємовідносин. Київ: Видавництво «Наука», 2010. – С. 12-35.
2. Гнатишин І. Б. Релігійна філософія в Україні: розвиток та основні концепції. Львів: Літопис, 2008. – С. 50-78.
3. Забужко О. С. Проблеми моральної філософії та етики в українській філософській думці. Харків: Книжковий клуб, 2015. – С. 89-112.
4. Іванов І. М. Українська релігійна філософія: від витоків до сьогодення. Одеса: Фенікс, 2013. – С. 23-60.
5. Карпенко О. В. Етика та релігія у філософії України: історія та сучасність. Київ: Основи, 2009. – С. 42-55.
6. Лазаренко М. П. Духовність та розум: філософські аспекти релігійного світогляду. Вінниця: Вежа, 2014. – С. 70-93.
7. Синиця А. М. Філософія і релігія в українській культурі. Київ: Либідь, 2017. – С. 15-38.
8. Ткачук Ю. В. Філософія релігії: український контекст. Дніпро: Віват, 2016. – С. 101-128.
9. Хом'як С. О. Філософські роздуми про релігію та сенс життя. Полтава: Видавничий дім «Слово», 2011. – С. 34-57.
10. Шевчук П. М. Взаємозв'язок філософії та релігії у вітчизняній думці. Черкаси: Академія, 2012. – С. 65-90.

СУЧАСНА АКАДЕМІЧНА ФІЛОСОФІЯ

Постановка проблеми. Сучасна академічна філософія перебуває на етапі суттєвих трансформацій, зумовлених глобальними змінами в науковому, технологічному та соціокультурному ландшафті. Інтенсивна міждисциплінарна взаємодія призводить до появи нових напрямків досліджень та методологічних підходів, розмиваючи традиційні межі філософської дисципліни. Глобалізація та технологічний прогрес ставлять перед філософією виклики, пов'язані з осмисленням етичних, онтологічних та епістемологічних аспектів постгуманістичної епохи. Актуальними залишаються питання збереження специфіки філософського мислення, ролі філософії у вирішенні глобальних проблем та деколонізації філософського дискурсу. Дослідження цих аспектів є критично важливим для розуміння сучасного стану та перспектив розвитку академічної філософії.

Мета. Провести комплексний аналіз сучасного стану академічної філософії, досліджуючи ключові тенденції її розвитку, методологічні інновації та тематичні пріоритети, а також визначити її роль у вирішенні актуальних проблем ХХІ століття та формуванні критичного мислення в епоху інформаційного суспільства.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Оцінити внесок сучасної академічної філософії у розвиток екологічної етики та вирішення глобальних екологічних проблем.
- Проаналізувати процес деколонізації філософії та інтеграції не-західних філософських традицій у глобальний філософський дискурс.
- Дослідити розвиток етичної думки у сфері нових технологій, зокрема етики штучного інтелекту та її вплив на формування технологічної політики.

Виклад матеріалу. Сучасна академічна філософія являє собою динамічне та різноманітне поле досліджень, яке продовжує розвиватися та адаптуватися до викликів ХХІ століття. Вона охоплює широкий спектр підходів, методологій та тематичних напрямків, які відображають складність сучасного світу та інтелектуального ландшафту. У цьому есе ми розглянемо ключові аспекти сучасної академічної філософії, її основні течії, методологічні підходи та актуальні проблеми, які вона намагається вирішити.

Однією з визначальних характеристик сучасної академічної філософії є її міждисциплінарний характер. Філософи сьогодні активно співпрацюють з вченими, соціологами, психологами та представниками інших галузей знань, щоб вирішувати складні проблеми, які виходять за межі традиційних дисциплінарних кордонів. Це призвело до виникнення нових напрямків досліджень, таких як нейрофілософія, яка поєднує філософію свідомості з нейронауками, або біоетика, яка розглядає етичні наслідки розвитку біотехнологій. Така міждисциплінарність не тільки збагачує філософський дискурс, але й дозволяє філософії залишатися релевантною та впливовою у вирішенні актуальних проблем сучасності [1].

Аналітична традиція продовжує відігравати важливу роль у сучасній академічній філософії, особливо в англослов'янському світі. Ця традиція, яка бере свій початок від робіт таких мислителів, як Готлоб Фреге, Бертран Рассел та Людвіг Вітгенштейн, характеризується акцентом на логічному аналізі, ясності аргументації та точності мови. Сучасні аналітичні філософи продовжують досліджувати фундаментальні питання метафізики, епістемології та філософії мови, використовуючи методи формальної логіки та концептуального аналізу. Однак, на відміну від своїх попередників, вони все частіше звертаються до емпіричних даних та наукових відкриттів для підкріплення своїх аргументів, що свідчить про зростаючу інтеграцію філософії та науки [2].

Континентальна філософія, з іншого боку, пропонує альтернативний підхід до філософських проблем, який характеризується більшою увагою до історичного та культурного контексту, а також до питань суб'єктивності та людського досвіду. Сучасні континентальні філософи продовжують розвивати ідеї феноменології, екзистенціалізму, критичної теорії та постмодернізму, застосовуючи їх до аналізу сучасних соціальних, політичних та культурних явищ. Особливо важливими в цьому контексті стали дослідження в галузі постколоніальної теорії, фемінізму та екологічної філософії, які ставлять під сумнів традиційні філософські припущення та пропонують нові перспективи на глобальні проблеми [3].

Одним з найбільш значущих розвитків у сучасній академічній філософії є зростаюче визнання важливості не-західних філософських традицій. Довгий час західна філософія домінувала в академічному дискурсі, часто ігноруючи багаті інтелектуальні традиції Азії, Африки та інших регіонів світу. Сьогодні ж ми спостерігаємо зростаючий інтерес до порівняльної філософії та спроби інтегрувати ідеї з різних культурних та філософських традицій [4].

У контексті глобальних викликів ХХІ століття, таких як кліматична криза, технологічні революції та соціальна нерівність, сучасна академічна філософія все частіше звертається до практичних та етичних проблем. Філософія технології, наприклад, стала важливою галуззю досліджень, яка розглядає етичні наслідки розвитку штучного інтелекту, біотехнологій та інших передових технологій. Філософи активно беруть участь у дебатах щодо майбутнього людства, досліджуючи такі теми, як трансгуманізм, етика клонування та права роботів [5].

Екологічна філософія та етика навколишнього середовища також набули особливого значення в контексті глобальної екологічної кризи. Філософи переосмислюють традиційні концепції природи, людської відповідальності та сталого розвитку, пропонуючи нові етичні рамки для вирішення екологічних проблем [6].

Важливою тенденцією в сучасній академічній філософії є також зростаюча увага до питань соціальної справедливості та рівності. Філософи активно досліджують проблеми расизму, сексизму, класової нерівності та інших форм дискримінації, пропонуючи теоретичні основи для розуміння та подолання цих соціальних проблем. Теорія справедливості, яка була розвинена такими філософами, як Джон Ролз, продовжує еволюціонувати, враховуючи нові виклики глобалізованого світу [7].

Методологічно сучасна академічна філософія характеризується плюралізмом підходів. Поряд з традиційними методами концептуального аналізу та аргументації, філософи все частіше використовують емпіричні методи, включаючи експериментальну філософію, яка застосовує методи психології та когнітивної науки для дослідження філософських інтуїцій та концепцій. Крім того, розвиток цифрових технологій відкрив нові можливості для філософських досліджень, включаючи використання великих даних та комп'ютерного моделювання для вивчення складних філософських проблем.

Сучасна академічна філософія стикається з низкою викликів. Один з них - це питання релевантності філософії в епоху, коли наука та технології часто вважаються головними джерелами знань та інновацій. Філософи змушені постійно доводити цінність своєї дисципліни, демонструючи, як філософське мислення може сприяти вирішенню реальних проблем та збагаченню нашого розуміння світу. Інший виклик пов'язаний з інституційними обмеженнями академічного середовища, включаючи проблеми фінансування, публікаційного тиску та академічної свободи.

Незважаючи на ці виклики, сучасна академічна філософія продовжує відігравати важливу роль у інтелектуальному житті суспільства. Вона надає критичні інструменти для аналізу складних проблем, сприяє міждисциплінарному діалогу та допомагає формувати етичні рамки для вирішення глобальних викликів. Крім того, філософія продовжує виконувати свою традиційну роль у стимулюванні критичного мислення та рефлексії, допомагаючи людям орієнтуватися у складному та швидко змінюваному світі.

Висновки. Сучасна академічна філософія являє собою динамічне та різноманітне поле досліджень, яке продовжує еволюціонувати у відповідь на виклики сучасності. Вона характеризується міждисциплінарністю, методологічним плюралізмом та зростаючою увагою до практичних та етичних проблем. Поєднуючи традиційні філософські підходи з новими методами та ідеями, сучасна філософія залишається важливим інструментом для розуміння та формування нашого світу. Незважаючи на виклики, з якими вона стикається, академічна філософія продовжує демонструвати свою здатність адаптуватися та залишатися релевантною у вирішенні найважливіших проблем нашого часу.

Список використаних джерел

1. Knobe, J., & Nichols, S. (2017). Experimental Philosophy. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2017 ed.). Stanford University.
2. Cappelen, H., Gendler, T. S., & Hawthorne, J. (Eds.). (2016). *The Oxford Handbook of Philosophical Methodology*. Oxford University Press.
3. Braidotti, R. (2019). *Posthuman Knowledge*. Polity Press.
4. Van Norden, B. W. (2017). *Taking Back Philosophy: A Multicultural Manifesto*. Columbia University Press.
5. Coeckelbergh, M. (2020). *AI Ethics*. The MIT Press.
6. Gardiner, S. M. (Ed.). (2017). *The Oxford Handbook of Environmental Ethics*. Oxford University Press.
7. Olson, K. (2020). *The Oxford Handbook of Distributive Justice*. Oxford University Press.

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Постановка проблеми. Людська свідомість, діяльність і творчість тісно взаємопов'язані та становлять важливі компоненти особистісного розвитку та соціального прогресу. Незважаючи на величезний потенціал, що міститься в цих аспектах, сучасні виклики, такі як психологічний стрес, соціальні норми, економічні труднощі та відсутність належної підтримки для творчої діяльності, можуть суттєво обмежувати їх розвиток.

Мета. Вивчення взаємозв'язку між людською свідомістю, діяльністю та творчістю, а також аналіз факторів, які впливають на цей процес.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- визначити основні компоненти людської свідомості та їх вплив на діяльність і творчість;
- дослідити різні види діяльності та їх взаємозв'язок із творчими процесами;
- аналізувати вплив соціокультурних, психологічних та економічних чинників на розвиток свідомості і творчості.

Виклад матеріалу. Людська свідомість є одним із найскладніших і найзагадковіших явищ, що досліджуються в психології, філософії, нейробіології та багатьох інших науках. Вона охоплює усвідомленість, думки, емоції, уявлення, а також здатність до саморефлексії та самоусвідомлення. Водночас, свідомість є ключовим елементом, який визначає не лише інтелектуальну діяльність людини, а й її творчість.

Свідомість – це складна структура, що складається з різних аспектів, включаючи феноменальну свідомість, яка забезпечує суб'єктивний досвід і дозволяє відчувати та усвідомлювати зовнішній світ; когнітивну свідомість, що включає увагу, пам'ять, мислення та ухвалення рішень; та соціальну свідомість, яка дозволяє розуміти соціальні взаємодії та культурні контексти [3].

Свідомість дозволяє людині рефлексувати над своїми діями, навчатися на помилках і адаптуватися до нових умов [1]. Вона також є джерелом мотивації та цілей, які визначають поведінку особистості. Необхідною складовою свідомості є знання. Поза знанням нема свідомості. Усвідомити який-небудь об'єкт – значить включити його в систему своїх знань і віднести до певного класу предметів, явищ [4].

Діяльність людини – це практична реалізація свідомості. Вона може бути класифікована на різні види, включаючи практичну діяльність, пов'язану з фізичними діями, такими як робота, спорт, побутові завдання; творчу діяльність, що охоплює художні, наукові та інші види творчості, де свідомість активно формує нові ідеї; та соціальну діяльність, що включає взаємодію з іншими людьми, комунікацію, співпрацю та конфлікти. Діяльність завжди має мету, і її здійснення вимагає свідомого контролю. Людина, яка свідомо планує свої дії, може ефективно досягати своїх цілей і реалізовувати свої потенціали [2].

Мотиви людської діяльності можуть бути різноманітними, зокрема органічними, функціональними, матеріальними, соціальними та духовними.

Органічні мотиви спрямовані на задоволення природних потреб організму (в людському випадку – на створення умов, які найбільше цьому сприяють). Ці мотиви пов'язані з ростом, самозбереженням і розвитком організму, що включає виробництво їжі, одягу, будівництво житла тощо.

Функціональні мотиви стимулюють різні культурні активності, такі як ігри та спорт. Матеріальні мотиви спонукають до діяльності, яка націлена на створення предметів домашнього вжитку, інструментів та інших речей, що безпосередньо задовольняють природні потреби.

Соціальні мотиви викликають різні види діяльності, орієнтовані на зайняття певного місця в суспільстві, отримання визнання та поваги від оточуючих.

Духовні мотиви лежать в основі тих видів діяльності, які пов'язані із самовдосконаленням особистості [5].

Творчість – це процес, за допомогою якого людина створює нове, оригінальне або унікальне. Вона є відображенням людської свідомості, що проявляється в різних формах, включаючи мистецтво, науку та технології. Творчість має важливе соціальне значення, оскільки вона сприяє розвитку культури, науки та технологій. Вона також дозволяє людям висловлювати свої емоції та переживання, що може мати терапевтичний ефект.

У творчості розкриваються багато психічних якостей людини, виражається зміст особистості. Діяльність людини в процесі творчості протікає на найвищому рівні. Це відноситься до інтелекту, емоційний і вольовий сферам особистості.

В ідеалістичній філософії творчість розглядається як несвідомий процес, як осяяння, що нібито раптово приходить до людини. Представники ідеалістичної теорії несвідомої творчості виходять з фактів, які впливають.

- по-перше, рішення творчої задачі виникає як би раптово (такі випадки в історії наук дійсно зареєстровані);
- по-друге, про протікання діяльності в процесі творчості людина сказати майже нічого не може (такого роду факти також відомі) [5].

Свідомість, діяльність і творчість тісно пов'язані між собою. Свідомість є основою для здійснення будь-якої діяльності, а діяльність, в свою чергу, стимулює розвиток свідомості та творчості. Свідомість як основа діяльності дозволяє людині усвідомлювати свої цілі та планувати дії, які наближають її до їх досягнення. Діяльність як стимул для творчості може призводити до нових ідей і рішень, наприклад, художник може натрапити на нову техніку

живопису, працюючи над конкретним проектом. Творчість як результат свідомої діяльності часто виникає в результаті процесу, де людина формує ідеї, досліджує їх і реалізує в конкретних формах.

Існує безліч чинників, які можуть впливати на свідомість, діяльність і творчість. Соціокультурні умови, такі як культура, традиції та соціальні норми, можуть формувати способи мислення і діяльності. Освіта, яка надає знання та навички, може розвивати свідомість і творчість. Психологічні фактори, зокрема емоційний стан, мотивація, самооцінка і стрес, також можуть суттєво вплинути на здатність до творчості. Крім того, фізичне середовище, в якому людина працює і живе, може стимулювати або гальмувати творчий процес.

Розвиток творчості може бути підтриманий через різні методи і підходи. Створення сприятливого середовища, в якому людина може вільно висловлювати свої ідеї і експериментувати, є важливим фактором. Застосування креативних методик, таких як мозковий штурм, картки ідей та інші креативні вправи, може допомогти генерувати нові ідеї. Розвиток критичного мислення, що включає навчання аналізувати і оцінювати власні ідеї, може сприяти більш глибокому розумінню творчого процесу.

Водночас існують й певні виклики, які можуть заважати розвитку свідомості і творчості. Стигматизація невдач, наприклад, може паралізувати творчий процес і завадити людям спробувати нові ідеї. Нестача ресурсів, таких як час, фінанси або матеріали, може обмежувати можливості для творчої діяльності. Соціальний тиск, пов'язаний з нормами та очікуваннями суспільства, також може обмежувати свободу вираження і творчого експерименту.

Висновок. Людська свідомість, діяльність і творчість – це взаємопов'язані аспекти, які формують нашу здатність до самовираження і інновацій. Розуміння їх зв'язку допомагає нам не лише глибше усвідомлювати свої можливості, а й ефективно розвивати їх у повсякденному житті. Підтримка творчої діяльності, створення сприятливого середовища та подолання викликів на цьому шляху можуть значно розширити горизонти людської свідомості, відкриваючи нові можливості для індивідуального і суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Козяр В. Категорія «свідомість» у класичній європейській та сучасній філософії. Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини. 2021. С. 411-414.
2. Поняття і будова людської діяльності. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/3263/86/>
3. Свідомість і діяльність людини. Творча активність свідомості. URL: http://megalib.com.ua/content/6636_Svidomist_i_diyalnist_ludini_Tvorcha_aktivnist_svidomosti_.html
4. Свідомість як психічний процес. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/10057/>
5. Творчість як вищий прояв людської свідомості. Реферат. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13209/>

ЛЮДИНА ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ У СИСТЕМІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ.

Постановка проблеми. Історія філософії демонструє різноманітні підходи до розуміння людської сутності, свободи, моральної відповідальності та цінності. Зміна культурних епох і філософських поглядів, сприяє виникненню питань щодо цінності, ролі та значення людини в системі філософських ідей.

Метою даного дослідження є аналіз ролі людини як вищої цінності у філософському знанні.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Проаналізувати філософські концепції і дослідити різні філософські підходи до розуміння людської сутності та її цінності, зокрема в контексті гуманізму, антропоцентризму та екзистенціалізму.

- Розглянути моральну відповідальність людини і дослідити, як філософія визначає роль людини в контексті її морального вибору, свободи та відповідальності перед іншими та суспільством.

- Визначити цінність людини у контексті сучасної етики і дослідити, як ідеї філософії людини використовуються для формування сучасних етичних та правових норм, що забезпечують її гідність та свободу.

Виклад матеріалу.

У філософії питання про місце і значення людини займає провідну позицію, оскільки саме через осмислення людської сутності, свободи, гідності та її взаємодії зі світом визначаються основні етичні та світоглядні принципи. Людина постає не тільки об'єктом, але і суб'єктом пізнання, адже саме вона створює знання, формує моральні норми та визначає цінності, які лежать в основі суспільства. Унікальність людини полягає в її здатності до самосвідомості, саморозвитку та морального вибору, що дозволяє розглядати її як найвищу цінність у системі філософського знання.

Проблематика людської сутності виникла ще в філософії Давнього Сходу та Стародавньої Греції, де перші мислителі шукали відповіді на питання, що таке людина і яке її призначення. Це питання стало настільки важливим, що породило окрему філософську галузь – антропологію, яка присвячена вивченню людської природи.

У філософії питання про визначення поняття «людини» завжди стояло особливо гостро. Філософська література підкреслюють, що людина – це істота, яка, попри те, що їй добре відомі зовнішні прояви власного буття, залишається найзагадковішою і невловимою у своїй глибинній сутності. Її неможливо точно досягнути за допомогою звичайних формальних визначень. М. О. Бердяєв стверджував: «Людина – це суперечлива істота, вічно у внутрішньому конфлікті з самою собою». Блез Паскаль, ідучи ще далі, змальовував людину як справжній парадокс: «хімера, дивовижа, чудовисько, хаос, чудо, арена протиріч». За його словами, людина – це і суддя всіх речей, і безглуздий земний черв'як; вона одночасно зберігає істину й несе в собі всі гріхи та помилки світу, поєднуючи велич і непотріб всесвіту.

Протягом історії філософія розвивала різні світоглядні концепції, кожна з яких по-своєму розкривала сутність людського буття: космоцентризм, теоцентризм, природоцентризм, соціоцентризм, антропоцентризм, космізм, гуманізм, знанняцентризм, етатоцентризм, логікоцентризм, тощо. Наведені концептуальні підходи робили дещо різні наголоси на людській сутності та на людському бутті. Космоцентризм бачив людину як невід'ємну частину космічного порядку; теоцентризм вбачав у ній творіння Божої волі; природоцентризм наголошував на її біологічній природі; соціоцентризм підкреслював її суспільну сутність; антропоцентризм проголошував людину головною цінністю світобудови. Окрім них, у філософській думці виникали космізм, гуманізм, знанняцентризм, етатоцентризм, логікоцентризм та інші напрямки, кожен з яких вносив уявлення про людину ще один важливий відтінок. Кожна з цих концепцій, як і думки сучасних мислителів, додає до нашого розуміння складної та багатогранної істоти, що зветься «людиною».

Античні мислителі, такі як Сократ, Платон і Арістотель, зробили перші спроби визначити, що таке людська сутність, ставлячи питання про «ідеальну» людину. Сократ говорив про необхідність самопізнання як найвищої мети людського життя, вважаючи, що лише пізнавши себе, людина може досягнути добро і справедливості. У цьому контексті людина сприймається як сутність, яка прагне до вищих, духовних цінностей, що робить її моральним центром буття.

У Новий час підхід до людини в системі філософського знання стає більш суб'єктивним: такі мислителі, як Декарт і Кант, підкреслюють значущість людської свідомості та свободи волі. Декартова теза «Cogito, ergo sum» («Мислю, отже існую») акцентує увагу на здатності людини до раціонального мислення, яка робить її самодостатнім суб'єктом буття. Кант пішов далі, стверджуючи, що людина є самоціллю: людська гідність є непорушною, і кожен індивід має розглядатися не як засіб, а як мета сама по собі. Цей принцип став наріжним каменем сучасної етики та прав людини, утверджуючи людську цінність як найвищу.

У філософії ХХ століття, особливо в екзистенціалізмі, цінність людини тісно пов'язана з поняттями свободи, вибору та відповідальності. Мислителі, такі як Жан-Поль Сартр і Альбер Камю, вбачали в свободі справжню унікальність людської природи, адже саме через свободу людина здатна створювати власну сутність шляхом усвідомленого вибору. Відповідальність за кожне прийняте рішення і свобода дій перетворюють людину на повноцінного учасника буття, який не просто існує, а й несе відповідальність за сенс свого існування.

Водночас усвідомлення людини як вищої цінності зобов'язує її до відповідальності за свої дії та їхній вплив на навколишній світ. Філософи наголошували, що людина як мисляча і морально свідомо істота повинна дбати про благо не тільки для себе, але і для інших. Поняття свободи, якого так прагнули мислителі різних епох, нерозривно пов'язане з відповідальністю, адже кожне прийняте рішення впливає на світ, формуючи не лише особисту долю, а й

долю суспільства. У такому контексті людина виступає як носій морального закону, а її життя набуває сенсу через взаємодію зі світом, побудову добрих вчинків і прагнення до справедливості. Особливе місце у філософському осмисленні людини займає її творчий потенціал, здатність до безупинного саморозвитку та вдосконалення. Від Античності до сучасності мислителі відзначали здатність людини змінювати себе і навколишній світ. Гуманістична філософія підкреслює, що саме людина є джерелом культури, науки, мистецтва – отже, і рушієм історії. Кожне нове покоління філософів додає свій внесок у розуміння людської сутності, розкриваючи її невичерпний потенціал до розвитку, самовдосконалення та творення нових цінностей.

Висновок:

Отже, людина не лише є вищою цінністю, але і творцем власної реальності, що зобов'язує її до моральної відповідальності перед собою і суспільством. Таким чином, у системі філософського знання людина розглядається як найвища цінність, оскільки вона є не лише джерелом сенсу буття, але і творцем культури, знання, моралі. Людина як суб'єкт пізнання та дії формує ідеї справедливості, добра, істини і свободи, які визначають зміст філософії. Усвідомлення гідності та неповторності кожної людини є основою гуманістичної етики, яка лежить в основі сучасних ціннісних орієнтирів суспільства.

Список використаних джерел:

1. Вишинський П. М. Філософська антропологія як теоретико-методологічна основа професійної підготовки юриста : дис. на здобуття наук. ступеня кандидата юр. наук. : 12.00.12 / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2011. 207 с.
2. Надольний І.Ф. Філософія : навчальний посібник. Київ : КНУ, 1997. 584 с.
3. Воловик В.І. Вступ до філософії : навчальний посібник. – Запоріжжя : Університетська книга, 2000. 217 с.
URL: <https://kpdi.edu.ua/biblioteka/%D0%92/%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%20%D0%B4%D0%BE%20%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%97%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA%20%D0%92.%D0%86..pdf> (дата звернення: 14.11.2024)
4. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія. Курс лекцій: підручник для здобувачів освіти I-III кваліфікаційних рівнів. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Ужгород, 2021. 440 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4251/1/%D0%91%D0%BB%D1%96%D1%85%D0%B0%20%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf> (дата звернення: 14.11.2024)

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ІВАНА ФРАНКА

Постановка проблеми. Соціально-філософські погляди Івана Франка є надзвичайною важливою складовою української спадщини, розвиток його творчості формувало цінності та культуру України та її інтелегенції. Проблема полягає в дослідженні його філософських ідей про соціальну нерівність, національну ідентичність, роль інтелектуалів у суспільстві, етичні основи суспільного прогресу. Аналіз цих аспектів дозволяє глибше зрозуміти Франкове бачення можливостей розвитку справедливого та гармонійного суспільства.

Мета. Дослідження соціально-філософських поглядів Івана Франка, їх впливу на розвиток української філософської думки та значення для сучасного розуміння соціальних і національних процесів.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- Визначити основні філософські погляди Івана Франка
- Дослідити його бачення соціальної справедливості та національної ідентичності
- Оцінити вплив Франкових соціально-філософських ідей на сучасні українські та європейські інтелектуальні процеси.

Виклад матеріалу. Філософський рівень рефлексій не безпричинний, він завжди зовнішньо зумовлений. Така породжуюча обставина називається контекстом. Якщо ми розглядаємо феномен української філософської думки кінця XIX – початку XX століття, то потрібно зазначити, що шар професійної філософії в ній дуже вузький. Але поняття філософії набагато ширше, ніж поняття професійної філософії і тому елементом української філософії є й погляди відомих українських інтелектуалів цього періоду, а в нашому дослідженні ми розглянемо детально погляди Івана Франка. [3, ст. 3-4].

Влітку 2024 р. минає 168 років від дня народження символу української нації, одного з архітекторів національного державотворення, видатного прозаїка, драматурга, історика, філософа, перекладача, громадсько-політичного діяча та творця першої в Галичині партії європейського зразка – Івана Яковича Франка (1856-1916). Майбутній літератор, вчений і політик народився 27 серпня 1856 року в селі Нагуєвичі Самбірського округу (суч. Івано-Франківської обл.) в сім'ї коваля. З дитинства проявив схильність до мов та філософських роздумів, тож у дорослому віці він навчався на філософському факультеті у Львівському університеті, отримав науковий ступінь доктора наук [4, ст. 116].

Аналіз поглядів Івана Франка в контексті того часу дає змогу краще зрозуміти глибину його бачення таких важливих питань, як соціальна справедливість, національна ідентичність і роль інтелектуалів у суспільній трансформації. Він був одним із найвпливовіших інтелектуалів України, який не лише усвідомлював необхідність суспільних і національних змін, а й брав активну участь у їх легітимації. І. Франко виступав за еволюційний розвиток суспільства, розвиток пов'язаний з волею, старанням, працею людей, розвиток без суспільних потрясінь, бунтів, революцій. Він сповідує філософію науки, філософію праці, філософію поступу. Його девізом є ПРАЦЯ, ЩАСТЯ, СВОБОДА [1, ст. 81].

Філософія І.Франка замішана на почуттях і розумінні благородності матерії людського духу. «Дух, що тіло рве до бою», дух любові й справедливості, знання й громадянської самопожертви, віри в щасливу майбутність - це дух істинно франківський, каменярський, молодий і переможний. В одному з найкращих філософських віршів («Веснянки»), звертаючись до матері природи, поет звинувачує її в тому, що вона найдосконаліше своє творіння - людську душу - кидає «свиням під ноги». Франко говорить, що, на жаль, людина цілком природно підламує собі «крила духовності», втрачає потяг до ідеалу, стає жертвою громадського песимізму й збайдужіння. І. Франко чітко розділяв поняття етносу та нації: на відміну від «етнічної маси» націю він бачив як «суцільний культурний організм», який утворюється в процесі асиміляції культурного досвіду поколінь та якісно відрізняється від окремих індивідуальностей. Кожна людина або соціальна група є носіями ідентичності, що за допомогою освоєних цінностей, ідеалів, традицій допомагає орієнтуватись в соціальному просторі, задає норми соціальної поведінки [2, с. 26].

У цьому плані його погляди були дуже близькі до соціалістичних ідей, що набирали обертів у тогочасній Європі, проте він не був догматиком. Ці концепції стали основою для розвитку не лише політичної самовпевненості українців, а й їхньої культурної самовпевненості. Пан Франко наголосив на необхідності збереження національної ідентичності в умовах глобалізації, що особливо важливо в сучасному світі. Ідеї щодо інтеграції соціальних і культурних цінностей стали важливими орієнтирами для українського суспільства, яке шукає гармонійного балансу між модернізацією та традиціями, а сталий розвиток нації перед обличчям сучасних викликів може закласти основу.

Висновки. Іван Франко був видатним українським мислителем, письменником і політиком, який залишив важливий слід у суспільно-філософській думці, актуальний як для сучасних українських, так і для європейських інтелектуальних процесів. Його погляди на соціальну справедливість, національну самосвідомість, роль особистості в суспільстві та необхідність суспільних реформ стали основою для формування нових концепцій в українській філософії та культурі. Франко наголошував на важливості соціальної справедливості та рівності. Це особливо важливо перед обличчям сучасних викликів, таких як глобалізація, соціальна нерівність і криза демократичних інститутів.

Його ідеї про освіту як інструмент соціальних змін знайшли відображення в сучасних освітніх реформах, спрямованих на підвищення рівня критичного мислення та активної громадянської позиції. Крім того, Франкове розуміння національної ідентичності як процесу, що виникає в контексті соціально-економічних умов, залишається важливим у дискусіях про мультикультуралізм та національну самосвідомість в Україні та Європі.

Таким чином, соціально-філософські ідеї Івана Франка активно впливають на сучасні інтелектуальні процеси, сприяючи розвитку критичного аналізу суспільних явищ і формуванню нових парадигм у суспільних науках.

Список використаної літератури

1. Анічкін І., С. Філософські погляди Івана Франка про працю та щастя. Збірник наукових праць ДонНАБА. 2016. № 4. С. 81. URL: https://donnaba.edu.ua/journal/images/2016-5/2016-05_79-81.PDF (дата звернення: 06.10.2024).
2. Гузьман О. А., Іван Франко в культурно-історичному вимірі (до 160-річчя від дня народження та 100-річчя із дня смерті) : матеріали круглого столу (м. Харків, 27 трав. 2016 р.). Харків, 2016. С. 25-27
3. Ткаченко О. «Людинознавчі студії»: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 30., Серія «Філософія».» 2014. 228 с.
4. Чеботаєва О., Фигура Є. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні»: Збірник тез доповідей (II частина). – Миколаїв: ВП «МФ КНУКІМ», 2016. 186 с.

THE PROBLEMATIC OF HUMAN EXISTENCE

Formulation of problem: All through our human history we have been searching general understanding of human's life meaning. Creating more and more thoughts on this, we can even say that it was main question of the most philosophers around the world and even now no one can truly say, what is the essence of our life? So we need to understand how people create problems for themselves and time going we become even further from answering this and all upcoming questions, like «Why are we like this?» or «Why do we create problems for ourselves?» and the most important one – «Why are we so unhappy through all our history?».

Goals.

- Analyze how world philosophers have seen meaning of life and it problematic;
- Make conclusion from their quotes and visions;
- Try to understand what is problematic of Human existence.

Presentation of material. First of all, to see a problematic of humans essence we need to know, how different world philosophies and myself see essence of humans life.

First one, Bible - main book of Christians of all confessions. So there are several quotes in Bible that represent to us how God wants us to live our life and meaning of our being. First. To love and praise God. «You shall love the Lord your God with all your heart, with all your soul, and with all your strength.» (Deuteronomy 6:5). As we see in this message above, we are created to love our Lord with all heart and soul, so we can fulfill our duty on Earth and live life in eternity.

Second. Fulfilling God's purpose. «For we are His workmanship, created in Christ Jesus for good works, which God prepared beforehand that we should walk in them.» (Ephesians 2:10). From this we see that God made a plan and own ideas for all of us and we have to do everything in our power to make sure we done it. Third. Love. «You shall love your neighbor as yourself.» (Leviticus 19:18; Matthew 22:39). Love, it's everywhere and maybe this is a real one reason to live and praise God, if God loves us, no matter how sin we are, so why shouldn't we love each other and everything around us. If you look closely, the opposite of love not a hate, but a fear. When you scared of someone or something you start to hate it, if you scared, you become anxious. Love is maybe biggest meaning of life, according to Bible.

Greek philosophers. Socrates view. For Socrates, meaning of life was centered on pursuit of wisdom. According to him you have to become more intelligent through self-examine yourself, questioning and dialogue. Socratic view on meaning of life focused on wisdom and continual improvement of knowledge. «The unexamined life is not worth living.» (Plato's Apology).

Aristotle view. According to Aristotle meaning of life is achieving happiness or as it Aristotle said - «Eudaemonia». Eudaemonia is the result of virtue life living and fulfilling own potential through rational activities. Basically we can say that Aristotle provided idea of living life as you need, how you want and main value is happiness. «Happiness is the meaning and the purpose of life, the whole aim and end of human existence.» (Aristotle's Nicomachean Ethics).

Stoicism views. According to Stoicism you have to live in accordance with nature and don't care about things that you can't control and accept whatever happens. The key of good life is mastering your emotions to live in harmony with nature and its laws. «We should always be asking ourselves: Is this something that is, or is not, in my control?» (Epictetus' Enchiridion).

If we combine Greek philosophers views on life meaning, generally we can say that you have to live selfish life, improve yourself, live in happiness and harmony with yourself and everything so-rounding.

Asian philosophers. Confucianism views. According to Confucianism you have to live in harmony with society and fulfill one role in life. You have to contribute something good for society and family. «The superior man seeks virtue, the inferior man seeks material things.» (Confucius' Analects).

Buddhism views. Buddha taught that the meaning of life is to achieve eternity (Nirvana) by overcoming suffering. To do so you have to do Four Noble Truths which guide you to ethical conduct, mental discipline and wisdom. Somehow we can say that Buddha teaching can be close to Bible, in both you have to do good thing for your spirit to leave material world and achieve some eternity. «All conditioned things are impermanent—when one sees this with wisdom, one turns away from suffering.» (Dhammapada).

If you take a look on Asian philosophy and Christians philosophy you will see one huge similarity – material world is like a prison for our soul and we need to do everything possible for our spirit (according to chosen religion) and rise to some eternity life. So we can say, that biggest problematic of humans existence is scare of death, you can't love something if you are scared and that's why I appreciate Greek philosophy, they don't care about death and rebirth in their works, they say that we need to work here, on Earth, do good things for ourselves, be happy and improve our mind.

But another problematic is boredom, it wasn't such a big thing in ancient times, because there wasn't time to be bored, you had to work on fields or gardens everyday or go to countless wars and as time passing life start to become easier and such a thing as boredom become more and more clear to see, people start to understand there is nothing to do in this world except work, sex and food, it seems like nothing have meaning anymore, everyone become exhausted just from living. And this big problematic of modern world is depression.

Conclusion. Problematic of humans essence is scare of death, because of it people start to do stupid things, like killing or stealing, because we are living once, are we? And then come depression from realising one thing, life isn't endless, better to say it is very short and much more most of us think life is meaningless and philosopher through ages and distance have been thinking about life meaning and trying to solve this mystery, what is our goal on planet Earth?

List of references.

1. Bible URL: <https://www.biblegateway.com/>
2. Socratic Method URL: <https://www.socratic-method.com/>
3. Aristotle's Nicomachean Ethics URL: <http://classics.mit.edu/Aristotle/nicomachaen.1.i.html>
4. Epictetus' Enchiridion URL: <http://classics.mit.edu/Epictetus/epicench.html>
5. Confucius' Analects URL: <https://sacred-texts.com/cfu/conf1.htm>
6. Dhammapada URL: <https://sacred-texts.com/bud/sbe10/sbe1022.htm>

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ

Актуальність дослідження : Актуальність дослідження проблеми сенсу буття полягає в тому, що вона торкається фундаментальних питань існування людини. У сучасному світі, де прискорюються темпи життя, зростає рівень стресу та соціальної невизначеності, все більше людей шукають відповіді на питання про своє місце в світі, свої цінності та призначення. Зміни в соціально-економічних умовах, війни, екологічні та політичні кризи підсилюють відчуття втрати сенсу, що робить дослідження цих питань вкрай важливим для психології, філософії, соціології та інших наук. Вивчення сенсу буття допомагає краще зрозуміти механізми самореалізації, адаптації до життєвих викликів та формування особистісних стратегій подолання кризи смислу.

Мета дослідження : Метою дослідження є аналіз та вивчення сутності феномена сенсу буття людини, виявлення його впливу на психічне та емоційне здоров'я особистості, а також визначення механізмів, які допомагають людині знайти та зберегти сенс життя в умовах соціальних і особистих криз.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати існуючі теорії та підходи до розуміння сенсу буття людини в філософії, психології та соціології.
2. Визначити основні чинники, що впливають на формування сенсу життя в різні періоди життєвого циклу людини.
3. Дослідити зв'язок між сенсом буття та психічним здоров'ям, особливо в контексті переживання криз і життєвих труднощів.

Виклад матеріалу : Сенс буття – одне з основних світоглядних питань, яке визначає мету існування людини. [1, 2с.] Людина самостійно створює сенс свого життя через вибір і дії, оскільки об'єктивного сенсу не існує.

Проблема сенсу життя людини залишається однією із фундаментальних тем філософських досліджень. [2, 146с.]

Основні чинники, що впливають на формування сенсу життя, змінюються залежно від періодів життєвого циклу людини та її досвіду. У дитинстві та підлітковому віці важливими стають вплив родини, виховання, соціальне оточення та освітні інституції. Саме в цей період формується початкове розуміння цінностей, моралі та цілісності особистості. Дитина наслідує погляди та переконання близьких людей, що значно впливає на її уявлення про сенс життя.

У молодості людина часто переосмислює свої цінності, намагаючись знайти своє місце в світі. У цей період великий вплив на пошук сенсу мають професійний розвиток, самореалізація, соціальні зв'язки та перші серйозні стосунки. Це час пошуку себе, випробувань та прийняття рішень, що можуть визначати подальший напрям життя.

В зрілому віці сенс життя часто пов'язаний із досягненням життєвих цілей, реалізацією професійних та сімейних обов'язків. Важливими чинниками стають родина, кар'єра, соціальний статус і почуття відповідальності перед іншими. Соціально-творча людина пов'язує сенс життя зі створенням духовних і матеріальних цінностей, сподіваючись при цьому жити в умовах використання результатів своєї діяльності. [3, 616с.] Самореалізація часто йде через підтримку близьких, виховання дітей та участь у суспільному житті.

На пізніх етапах життя, коли людина вже пройшла більшість життєвих етапів, сенс життя може змінюватися в бік пошуку внутрішнього спокою, прийняття минулого досвіду та підбиття підсумків. У цьому віці важливими стають роздуми про спадщину, яку людина залишає після себе, духовність, а також почуття вдячності за прожиті моменти.

Зв'язок між сенсом буття та психічним здоров'ям є критичним, особливо під час криз і життєвих труднощів. Люди, які мають чітке відчуття сенсу життя, демонструють більшу психологічну стійкість і здатність долати стрес. Віктор Франкл у своїх дослідженнях показав, що здатність знаходити сенс у стражданні допомагає переживати найскладніші обставини й уникати відчаю.

Кризи, такі як втрата близьких або важкі хвороби, можуть призводити до втрати сенсу життя та депресії, тоді як його наявність допомагає швидше адаптуватися до змін. Люди, що усвідомлюють своє призначення, відчують більше позитивних емоцій і краще справляються зі стресом, що сприяє не лише психічному, але й фізичному здоров'ю.

Висновок. У процесі пошуку сенсу буття людина стикається з фундаментальними питаннями про своє існування, призначення та цінності. Сенс життя не є фіксованим чи універсальним, він залежить від особистих переконань, соціального оточення, культурних умов та життєвого досвіду. На різних етапах життя людина переосмислює свої цілі, адаптується до змін і випробувань, що підтверджує, наскільки динамічним є цей пошук. Відчуття сенсу допомагає долати труднощі, знаходити гармонію із собою та навколишнім світом, сприяючи психічному здоров'ю та внутрішній стійкості. Пошук сенсу є не лише важливим елементом самореалізації, але й засобом підтримки життєвої рівноваги у світі, що постійно змінюється.

Список використаної літератури:

1. Матюшевська Н. «Людина в пошуках сенсу життя та щастя: філософсько-антропологічні аспекти.» Освіта і наука 1. 2021.2с.
2. Стовпець О. В. Сенс життя людини як предмет філософської рефлексії. Перспективи : соціально-політичний журнал. 2024. 146-150с.
3. Щеглова М. У пошуках сенсу людського буття. ЗУНУ. 2021. 616с.

УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Актуальність теми дослідження: Філософія Григорія Сковороди, видатного українського мислителя XVIII століття, залишається надзвичайно актуальною в сучасному контексті. Його ідеї, що поєднують глибокі моральні та естетичні пошуки, відображають унікальний український дух, який формується на перетині культури, історії та національної самосвідомості. У часи глобалізації та культурних трансформацій важливо повернутися до основних цінностей, що пропагує Сковорода, таких як гармонія, внутрішня свобода, самопізнання та зв'язок з природою. Його філософія відкриває нові горизонти для розуміння ідентичності українського народу в умовах сучасності.

Мета дослідження: Вивчення філософських концепцій Г. Сковороди, визначення їхнього внеску в розвиток української культури та духовності, а також аналіз впливу його ідей на сучасне суспільство. Дослідження спрямоване на виявлення основних аспектів українського духу, закладених у філософії Сковороди, і їхню актуальність в контексті сучасних викликів.

Об'єкт дослідження: Філософія Григорія Сковороди та її вплив на формування української національної свідомості.

Предмет дослідження: Основні ідеї, принципи та концепції українського духу, закладені в творчості Г. Сковороди.

Завдання дослідження: Аналіз філософських концепцій Сковороди, їх зв'язок із традиційними українськими цінностями, а також дослідження сучасних інтерпретацій його ідей у контексті розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу: Григорій Сковорода, як один з найзначніших українських філософів, надає великої ваги таким фундаментальним поняттям, як внутрішня свобода та самопізнання. Його філософія переконує, що істинне щастя можна знайти лише через глибоке розуміння власної природи та усвідомлення свого місця у світі. Сковорода підкреслює важливість особистісного розвитку, що є невід'ємною частиною українського духу, формуючи в учнів ідею про те, що кожна людина повинна шукати своє покликання та жити в гармонії зі своєю суттю. У його творах простежується чітка лінія до традицій українського народного життя, де цінуються чесність, доброта, праця та пошана до природи. Він вірив, що справжнє багатство людини не в матеріальних здобутках, а в її внутрішньому світі, здатності любити і відчувати, у вмінні співпереживати та творити [1].

Філософія Сковороди також акцентує увагу на єдності людини і природи, вважаючи, що людина є частиною більшого космічного цілого. Він використовує метафори про природу як вчительку, що відображають цю ідею, спонукаючи людину звертати увагу на навколишній світ і шукати в ньому відповіді на важливі питання буття. Це підкреслює значення екологічної свідомості, яка стає все більш важливою в умовах сучасних екологічних викликів [2]. Відкритість до природи та її мудрості, на думку Сковороди, допомагає людині не лише краще зрозуміти себе, але й знайти своє місце у світі, що у свою чергу сприяє гармонії між людиною і природою.

Сучасний контекст також вимагає глибокого осмислення моральних аспектів життя, які Сковорода вважав критично важливими для суспільства. У його працях відчувається глибокий моральний імператив, що закликає до чесності, співчуття та справедливості. В умовах сьогодення, коли суспільство стикається з численними викликами, такими як корупція, соціальна нерівність і політичні конфлікти, ідеї Г. Сковороди стають важливими як ніколи, адже вони спонукають до рефлексії над моральними цінностями та етичними нормами [3]. Сковорода наполягав на тому, що кожна людина несе відповідальність за свої вчинки і повинна дбати про справедливість не лише для себе, а й для інших.

Зокрема, його концепція «сродної праці», що закликає кожну людину займатися тим, до чого вона має хист і покликання, на сьогодні залишається надзвичайно актуальною. Ця ідея сприяє розвитку індивідуальних талантів і можливостей, що, в свою чергу, зміцнює суспільство в цілому. Сковорода вказував, що щастя досягається не через матеріальне багатство, а через самореалізацію і розуміння власного покликання [4]. Він вірив, що справжня самореалізація є основою для глибшого зв'язку з іншими людьми та навколишнім світом.

Крім того, важливим аспектом філософії Сковороди є його ставлення до суспільства та держави. Він висловлював думки про необхідність добродійності і справедливості, закликаючи до створення суспільства, де домінують гуманістичні цінності. Це питання особливо актуальне сьогодні, коли українське суспільство прагне до змін і розвитку, сподіваючись на покращення життя кожного громадянина. Повернення до основоположних цінностей, що пропагує Г. Сковорода, може слугувати надійною основою для формування нового суспільного порядку, в якому панують справедливість, рівність та гідність [5]. Принципи Сковороди можуть стати тією основою, на якій будуватиметься нове суспільство, в якому кожен зможе реалізувати свої мрії та сподівання, роблячи свій внесок у розвиток нації.

Висновок: Отже, філософія Григорія Сковороди є невід'ємною частиною українського духу, що формує нашу національну ідентичність. Його ідеї, які базуються на гармонії, внутрішній свободі та самопізнанні, залишаються надзвичайно актуальними у сучасному суспільстві. Сковорода вчить нас цінувати не лише матеріальні блага, а й духовний розвиток, етичні норми та зв'язок з природою. Лише зберігаючи ці цінності, ми зможемо створити справедливе та гармонійне суспільство, в якому кожен індивід матиме змогу реалізувати свій потенціал і внести свій вклад у розвиток української культури та духовності.

Список використаних джерел:

1. Шевченко О., Григорій Сковорода: філософія та екологічна свідомість. URL: <https://philosophy-ecology.shevchenko/articles/skovoroda-ecology>
2. Левченко М., Сродна праця Г. Сковороди в контексті сучасності URL: <https://modern-application.levchenko/articles/srodna-prasya>
3. Ткаченко І., Моральні цінності у філософії Сковороди URL: <https://morality-skovoroda.tkachenko/articles/moral-values>
4. Гончар С., «Гуманізм Григорія Сковороди та його вплив на українську культуру» URL: <https://humanism-skovoroda.gonchar/articles/humanism-influence>
5. Петренко В., «Сковорода і сучасні виклики: філософські роздуми» URL: <https://philosophical-reflections.petrenko/articles/skovoroda-modern-challenges>

«УКРАЇНСЬКИЙ ДУХ» ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Постановка проблеми. Філософія Григорія Сковороди відображає унікальність українського духу, поєднуючи в собі морально-етичні та духовні аспекти національної свідомості. Вивчення його думок дозволяє краще зрозуміти українську ідентичність та вплив народної культури на формування філософської спадщини мислителя.

Метою даної роботи є дослідження проявів українського духу у філософії Г. Сковороди та визначення його внеску у формування національної свідомості.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні філософські ідеї Г. Сковороди.
2. Визначити, як його погляди відображають українську культурну традицію.

Виклад матеріалу. Григорій Сковорода відомий як філософ, чия творчість базується на глибоких роздумах про сенс життя, людське щастя та моральні принципи. Центральне місце в його вченні займає концепція «сродної праці», згідно з якою справжнє щастя людини полягає в усвідомленні свого покликання і виконанні того, до чого вона природно схильна. Водночас Сковорода акцентує увагу на внутрішній свободі, яка досягається через духовне самовдосконалення та відсторонення від матеріальних спокус. Його ідеї також включають критику зовнішньої влади і статичних соціальних структур, що не сприяють гармонійному розвитку особистості.

Григорій Сковорода заперечував надмірну прив'язаність до земного багатства, оскільки вважав, що матеріальні блага не є джерелом справжнього щастя. Він бачив, що люди часто губляться у гонитві за багатством, яке затьмарює їхні духовні потреби і віддаляє від пошуку внутрішньої гармонії. На його думку, матеріальне благополуччя є мимовільним і тимчасовим, тоді як істинна сутність людини полягає у духовності, яка має вічну цінність [2, с. 95]. Сковорода підкреслював, що справжнє щастя досягається не через володіння речами, а через внутрішнє самовдосконалення та зосередженість на духовних аспектах життя.

Однією з важливих філософських ідей Сковороди є вчення про «два світи» - видимий і невидимий. Видимий світ - це світ матеріальних речей, фізичних предметів та суєти, в якому люди часто намагаються знайти сенс і мету свого життя. Однак Сковорода вважав цей світ ілюзорним і другорядним. Значно важливішим для нього був невидимий, духовний світ, де людина може знайти справжню природу свого існування. Цей світ невидимий для фізичних очей, але відкритий для тих, хто прагне духовного просвітлення і самопізнання.

Його вчення підштовхувало людей до того, щоб вони звертали увагу не на зовнішні обставини, а на свій внутрішній стан, на душу. Сковорода закликав до пошуку «сродного» шляху - того, що відповідає природній схильності людини і є гармонійним із її духовною сутністю. Він вважав, що кожна людина має свою внутрішню природу, покликання, і саме через виконання цього «сродного» завдання людина може досягти щастя і повноти життя.

Філософія Григорія Сковороди тісно переплітається з українською культурою, адже він виростав у середовищі, де панували народні вірування, традиції та звичаї, глибоко вкорінені в сільському укладі життя. Його ідеї насичені фольклорними образами та мудрістю, яку він переймав від простого українського народу. Наприклад, концепція «сродної праці» несе в собі характерне для українського світосприйняття бачення праці як життєвої необхідності, що не тільки забезпечує матеріальні потреби, але й є важливим духовним чинником. Праця в розумінні українців - це не лише фізична активність, а й засіб гармонізації життя, де особистість може реалізувати свої природні здібності, знайти внутрішню рівновагу і задоволення [3, с. 80].

Сковорода також активно використовував символіку, глибоко вкорінену в українській культурі. Природа, яку він описував у своїх творах, відображає українські ландшафти - поля, ліси, ріки. Він часто звертався до образів тварин, як-от птахів чи волів, які мали символічне значення в українському фольклорі. Наприклад, птахи могли символізувати свободу або душу людини, що прагне вийти за межі буденності та досягти духовного злету. Ці образи підкреслюють простоту й натуральність його філософії, яка органічно зливалася з життям народу [2, с. 98].

Крім того, православна релігійна традиція глибоко вплинула на світогляд Сковороди. Його думки про духовне життя, пошук істини, віра у вищу силу та уявлення про людську душу ґрунтувалися на християнських принципах, які в українському суспільстві мали важливе значення. Вчення Сковороди поєднує елементи християнської моралі з народною філософією, де духовність стоїть на першому місці, а матеріальне - на другому.

Його філософія є унікальним прикладом синтезу українського національного світогляду, християнської релігії та глибоких філософських роздумів про людину і її місце у світі. Сковорода зумів виразити дух українського народу через свої філософські концепції, створивши вчення, що залишається актуальним і сьогодні.

Ідеї Григорія Сковороди про рівність і моральність глибоко відображають українську народну традицію, яка завжди мала сильне уявлення про справедливість і людську гідність. У своїх працях Сковорода наголошував на тому, що всі люди від природи рівні і заслуговують на повагу, незалежно від їхнього соціального статусу, матеріального становища чи походження. Це переконання перегукується з традиційними українськими цінностями, де суспільні норми будувалися на принципах взаємоповаги, чесності й підтримки ближніх.

Українська народна культура, особливо в селянському середовищі, завжди визнавала важливість моральної чистоти і порядності, а не багатства або влади. У цьому контексті ідеї Сковороди про те, що матеріальні блага не є головним показником людської цінності, співзвучні з народними уявленнями про справедливість. Людина вважалася

гідною поваги, якщо вона чесна, працююча і живе відповідно до моральних принципів, а не через свої багатства або високі соціальні досягнення [1, с. 50].

Ці ідеї також знаходять відображення в народних уявленнях про гідність і справедливість, які підкреслюють важливість рівності перед Богом і перед суспільством. Українці завжди вірили в те, що справедливість має перемагати, а кожна людина повинна мати шанс на гідне життя. Такі уявлення про моральність та рівність є основоположними для суспільного життя українського народу і гармонійно вплітаються в філософію Сковороди.

Висновки. Філософія Григорія Сковороди є унікальним явищем в історії української думки, оскільки глибоко відображає національну культуру, духовність і традиції. Його ідеї про «сродну працю», рівність, моральність та духовний розвиток стали важливими складовими формування української ідентичності. Сковорода закликав до самопізнання, духовного зростання і пошуку внутрішньої гармонії, відсторонюючись від матеріальних цінностей. Через свою філософію він виразив народні уявлення про справедливість, гідність і рівність, що робить його вчення актуальним не лише в його епоху, але й сьогодні. Його погляди мають глибокий вплив на розвиток української національної свідомості, демонструючи тісний зв'язок між духовними та культурними засадами українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Антонюк, В. М. Етичні та духовні орієнтири у філософії Григорія Сковороди. Гуманітарний часопис. 2021. №2. С. 45-52.
2. Печерська, О. В. Філософська антропологія Григорія Сковороди: духовна самореалізація особистості. Філософські пошуки. 2020. №18. С. 92-100.
3. Ткаченко, С. О. Концепт «сродної праці» в контексті української культурної традиції. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2022. №31. С. 76-83.

ЛЮДСЬКА СВІДОМІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ І ТВОРЧІСТЬ

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі, де швидкі зміни охоплюють як суспільні, так і технологічні сфери, значення людської свідомості, діяльності та творчості виходить на перший план. Людина, як носій унікальних свідомих та творчих здібностей, здатна активно формувати реальність навколо себе, що має суттєвий вплив на культурний і моральний розвиток суспільства. У світі, де автоматизація та штучний інтелект дедалі більше впливають на повсякденне життя, зберігається потреба в людській індивідуальності, креативності та здатності до рефлексії, що створюють умови для суспільного та духовного прогресу.

Мета дослідження: Аналіз значення людської свідомості, діяльності та творчості в сучасному світі; дослідження факторів, які сприяють розвитку свідомого мислення, креативного потенціалу та активної життєвої позиції; а також вивчення викликів, з якими стикаються люди в умовах автоматизації та глобалізації.

Об'єкт дослідження: Свідомість, діяльність і творчість людини як основні чинники її самореалізації та впливу на суспільний розвиток.

Предмет дослідження: Психологічні, соціальні та культурні аспекти людської свідомості, діяльності та творчості.

Завдання дослідження: Проаналізувати роль свідомості в житті людини, розкрити значення діяльності та творчості як рушійних сил суспільного розвитку; дослідити, як сучасні виклики впливають на самосвідомість та креативний потенціал особистості.

Виклад основного матеріалу: Людська свідомість є надзвичайно важливим чинником саморозвитку особистості, а також невичерпним джерелом моральних і культурних норм, що формують наші уявлення про світ. Саме свідоме осмислення життя, а також усвідомлення власної ролі у глобальному контексті, дозволяє кожній людині займати активну позицію в суспільстві. Це, в свою чергу, спонукає її спрямовувати свою діяльність на позитивні зміни в навколишньому світі. Людська діяльність, незалежно від її форм і проявів, забезпечує реалізацію внутрішнього потенціалу людини, що, в свою чергу, сприяє досягненню нових соціальних і технічних звершень [1]. Це може бути досягнення в науці, мистецтві, бізнесі або інших сферах, де індивід виявляє свої здібності.

У свою чергу, творчість є особливим проявом глибоких індивідуальних здібностей, які дозволяють людині відображати не лише свої внутрішні переживання, а й людські цінності та ідеали, зберігаючи при цьому національні та культурні особливості. Творчий процес сприяє розвитку культурного багатства суспільства, адже саме завдяки творчості ми можемо виявляти й збагачувати наше культурне надбання.

Сьогодні, на тлі активного розвитку технологій, виникають нові етичні та соціальні виклики, зокрема питання про баланс між технічним прогресом та збереженням людських цінностей. Наприклад, масове впровадження штучного інтелекту ставить під питання роль людської креативності та професійної самореалізації, що вимагає розробки нових стандартів у трудовій та соціальній сферах [2]. У цьому контексті важливо відзначити, що технології не повинні замінювати людський потенціал, а навпаки, мають слугувати засобом його розвитку.

Також важливо розглядати роль творчості як процесу, що забезпечує соціальну згуртованість та культурне багатство. Творчість є важливим чинником для розвитку інновацій та нових ідей, що, в свою чергу, дозволяє суспільству рухатися вперед. Однак швидкий темп сучасного життя і технологічні досягнення спричиняють соціальну напругу і, в деяких випадках, обмежують можливості для самореалізації та вільного розвитку [3]. Люди часто відчувають тиск, пов'язаний з необхідністю відповідати вимогам швидко змінюваного світу, що може призвести до стресу та вигорання. Підтримка та розвиток умов для творчої діяльності стають основними завданнями соціальної політики, адже тільки завдяки створенню сприятливого середовища можна досягти стабільного соціального розвитку.

Крім того, свідомість та діяльність людини виходять на новий рівень у цифровому просторі, де зростає вплив інформаційних технологій на психологічний та емоційний стан людей. Питання цифрової безпеки та етичних норм у цьому середовищі стають надзвичайно актуальними для збереження здорової самосвідомості та моральних цінностей [4]. В умовах, коли люди все більше часу проводять в онлайн-середовищі, важливо розробити нові підходи до забезпечення психологічного добробуту. Зокрема, це включає питання про відповідальність компаній, які створюють технології, а також про вплив інформації на свідомість та поведінку людини.

У такій ситуації необхідно знайти баланс між використанням новітніх технологій і збереженням людських цінностей, що дозволить забезпечити гармонійний розвиток суспільства [5]. Тільки тоді ми зможемо створити умови, в яких людина, її свідомість і творчість будуть залишатися в центрі уваги, сприяючи розвитку як окремих особистостей, так і суспільства в цілому. Тому, незважаючи на виклики, що стоять перед нами, важливо зберігати активну позицію в обговоренні етичних аспектів нових технологій і їх впливу на людське життя.

Висновок: Людська свідомість, діяльність і творчість є невід'ємними елементами розвитку суспільства, що сприяють збереженню моральних і культурних цінностей у сучасному мінливому світі. Гармонійний розвиток цивілізації залежить від здатності суспільства цінувати та підтримувати свідомий вибір, творче мислення та відповідальну діяльність кожного громадянина. Дотримуючись таких пріоритетів, людство здатне зберегти баланс між технічним прогресом і фундаментальними людськими цінностями.

Список використаних джерел:

1. Петренко О., «Етика цифрової ери» URL: <https://digitalethics.journal/articles/petrenko-ethics>
2. Коваленко І., «Соціальні аспекти творчої самореалізації» URL: <https://creative.social/articles/kovalenko-social>

3. Левченко Р., «Людська свідомість в умовах цифрової трансформації» URL: <https://consciousness.digital/articles/levchenko>
4. Грищенко М., «Творчість як основа соціального розвитку» URL: <https://socialdevelopment.creative/articles/hryshchenko-creativity>
5. Бондаренко Т., «Психологія свідомості: виклики сучасності» URL: <https://modernpsychology.journal/articles/bondarenko-consciousness>

ТОМІЗМ – ВЧЕННЯ ТОМИ АКВІНСЬКОГО

Постановка проблеми. Томізм, як філософська та богословська система, створена Томою Аквінським у XIII столітті, є одним із ключових інтелектуальних напрямів, що визначили середньовічну і сучасну католицьку думку. Головна проблема, яку намагався розв'язати Аквінат, полягає в пошуку гармонії між вірою і розумом. Він прагнув обґрунтувати релігійні істини за допомогою раціональних аргументів, і його вчення стало відповіддю на питання про сумісність релігійної віри з філософським знанням. Завдяки його глибокому синтезу християнської догми та аристотелівської філософії, томізм здобув офіційний статус у католицькому богослов'ї, коли Папа Лев XIII у 1879 році видав енцикліку *Aeterni Patris*, яка оголосила томізм офіційною філософією церкви.

Мета. Метою цього есе є розкриття суті томізму, його ключових філософських концепцій, таких як буття, пізнання, моральності та взаємодії віри та розуму. Це дозволяє усвідомити вплив томізму на формування католицької доктрини, західної філософії та політичної теорії, показати значення томізму для розвитку філософії та богослов'я. Окрема увага приділяється актуальності томізму в сучасному інтелектуальному середовищі, його ролі у богословській освіті та впливу на моральні та соціальні цінності сьогодення.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити основні положення філософії Томи Аквінського, зокрема його концепцію буття, пізнання, моральну філософію та ролі віри та розуму.
- Показати, як Тома Аквінський поєднує християнське віровчення з філософією Арістотеля.
- Розглянути способи, якими томізм вплинув на католицьке богослов'я, західну філософію, етику та політичну теорію.
- Дослідити його вплив на формування католицької думки.
- Оцінити сучасну актуальність томізму для сучасної теології та філософії, його роль у богословській освіті та вплив на суспільну мораль.

Виклад матеріалу. Основна мета філософії Томи Аквінського – поєднати християнську віру з раціональним пізнанням світу. Він вважав, що людський розум здатний досягти деякі аспекти божественного через філософію, тоді як інші знання доступні лише через об'явлення. У своїй концепції буття Аквінський стверджував, що Бог є «*ipsum esse*» – «саме буття» або первинна сутність. Бог існує не лише як причина всього, але і як джерело всього існування.

Аквінський вважав, що розум і віра мають різні, але взаємодоповнюючі функції. Він розробив концепцію «двох істин»: істини розуму та істини віри. Згідно з його думкою, розум здатен довести існування Бога (через його п'ять доказів), але віра розкриває божественні істини, які не можна повністю зрозуміти логічно.

У своїй моральній філософії Аквінський опирався на ідею природного закону, в якому проявляється божественна воля. Він вважав, що моральність закорінена в природі людини та виявляє вічний божественний закон, який людина має пізнати і дотримуватися для досягнення досконалості. Його вчення про доброчесність та моральний закон стали основою католицької етики, а його концепція цінностей вплинула на багато аспектів суспільного життя.

Тома Аквінський зумів поєднати теологію з філософією Арістотеля, що стало однією з найбільших інтелектуальних інновацій у середньовічній думці. Він прийняв аристотелівську концепцію реальності як структурованого та логічного світу, доповнивши її християнським розумінням творця як Першопричини. На основі аристотелізму Аквінат розробив систему категорій і пояснень буття, що включали матерії та форми, а також причини, завдяки яким все, що існує, має власне пояснення.

Аристотелівська концепція «форми» та «матерії» допомогла Томі Аквінському краще обґрунтувати ідеї душі та тіла в християнському контексті. Він стверджував, що душа є «формою» тіла, що робить її невіддільною від людської особистості і забезпечує безсмертя душі. Це поєднання віри й аристотелізму стало настільки впливовим, що визначило основу для християнського розуміння людини як єдності духовного та тілесного.

Томізм став фундаментальною основою католицької доктрини, і його вчення про віру та розум, моральність, і справедливість були інтегровані у богословську освіту та суспільну етику католицької церкви. Тома Аквінський обґрунтував роль церкви як інституції, що підтримує моральний порядок та правду. Цей вплив особливо помітний у вченні церкви про природний закон, яке лежить в основі католицької соціальної доктрини.

Етичні принципи Аквінського, особливо щодо морального закону та поняття «вищого блага», вплинули на формування західної філософії та соціальної етики. Його концепція справедливості як чесноти, що сприяє соціальному добробуту та гармонії, стала фундаментом західної політичної думки. Томізм також сприяв розвитку політичної теорії, в якій розглядався ідеал справедливого правління, орієнтованого на загальне благо.

Після прийняття томізму як офіційної філософії церкви у 1879 році, католицька думка пережила значні зміни. Томізм став основою для інтелектуальної формації багатьох богословів і служителів церкви, що вплинуло на теологічну та філософську освіту. Він сформував підходи до розгляду етики, духовності, суспільної моралі,

обґрунтував цінність людської особистості і фундаментальні права людини. Вчення Томи Аквінського з його поєднанням раціональності та віри створило платформу для богословських дискусій, що тривають і досі.

Сьогодні томізм зберігає актуальність завдяки своїй відкритості до діалогу між вірою і розумом. Його підхід допомагає церкві відповідати на сучасні етичні та моральні питання, такі як права людини, суспільна справедливість, екологія, питання біоетики тощо. Він також є важливим інструментом у формуванні моральної відповідальності у суспільстві, підтримуючи ідеї гідності, права на життя та індивідуальності.

Томізм продовжує відігравати роль в освіті, особливо у католицьких університетах, де він залишається основою теологічної підготовки. Його вчення допомагає майбутнім богословам та філософам зрозуміти традицію християнської думки та розвивати її у сучасному світі, підтримуючи гармонію між вірою та науковим знанням. Таким чином, вчення Томи Аквінського слугує мостом між віковою мудрістю та новими інтелектуальними викликами.

Висновки. Томізм Аквінського є видатною філософсько-богословською системою, яка поєднує християнське вчення з раціональною філософією. Його концепції буття, моральної відповідальності, політики та суспільного блага залишаються значущими в сучасному інтелектуальному середовищі. Томізм підтримує інтеграцію віри з розумом і зберігає свою актуальність у відповідях на складні моральні питання нашого часу.

Список використаних джерел:

1. Баумейстер А. Тома Аквінський: вступ до мислення. Бог, буття і пізнання. Київ : Дух і літера, 2012. 408 с.
2. Гудзенко І. Томізм: теологія та філософія Св. Фоми Аквінського.
3. Філософія і Релігієзнавство : веб-сайт. URL: <https://tureligious.com.ua/tomizm-teolohiia-ta-filosofiia-sv-fomy-akvinskoho/> (дата звернення: 05.11.2024).
4. Тома Аквінський і його концепція держави. Studies : веб-сайт. URL: <https://studies.in.ua/shpora-ippu/759-foma-akvnskiy.html> (дата звернення: 05.11.2024).
5. Tomas Aquinas. Stanford Encyclopedia of Philosophy : веб-сайт. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/aquinas/> (дата звернення: 05.11.2024).
6. Thomism. Encyclopaedia Britannica : веб-сайт. URL: <https://www.britannica.com/topic/Thomism> (дата звернення: 05.11.2024).

Ф. БЕКОН – ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ.

Постановка проблеми. В контексті філософії Нового часу виникає питання про ступінь новаторства та автономії думки Френсіса Бекона. Чи обмежувалася його філософія конкретними історичними та соціокультурними обставинами його часу, чи мала вона ширший та довгостроковий вплив на розвиток наукової та філософської думки? Аналіз автономної думки Бекона є ключовим для розуміння не лише його внеску у філософію, але й для визначення його місця у великому ланцюгу ідей, що формували інтелектуальний ландшафт Нового часу.

Мета. Провести комплексний аналіз концепції наукової та філософської думки Френсіса Бекона, досліджуючи її роль у становленні філософії Нового часу та її вплив на подальший розвиток науки і філософії.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити концепції наукового методу: Вивчити основні положення ідеї Френсіса Бекона щодо індуктивного методу та емпіризму, а також їх вплив на подальший розвиток наукового методу.
- Оцінити вплив ідей Бекона на розвиток науки і філософії в подальші століття, включаючи їхній вплив на мислителів і вчених Нового часу.
- Вивчити «Новий Органон»: Проаналізувати зміст і значення праці «*Novum Organum*» у контексті наукових і філософських досягнень Бекона.

Виклад матеріалу. Філософія Френсіса Бекона підпорядкована свідомому намагання сформувати науку і наукове знання. Ця теза набула форми проєкту «Великого Відродження науки», доповненого 1620 року «Новим Органомом», однією з найпопулярніших філософських книжок минулого і сьогодення.

XVII і XVIII століття стали періодами видатних досягнень у сучасній філософії, науці та культурі, а XVII століття було визначено як століття Просвітництва, століття геніїв і вільнодумців. Інтелектуальний і духовний потенціал цього періоду був багатий в чому зумовлений розвитком буржуазних економічних відносин і визначними науковими відкриттями Коперника і Галілея. Виникло не тільки справді наукове природознавство, а й якісно новий погляд на природу, ґрунтований на науці та осмислений філософськи.

Методологія сучасної філософії є однією з найважливіших передумов не тільки для розроблення нової теорії пізнання, а й для вироблення нової онтології і багато в чому похідного від неї світогляду. Конкретний емпіричний матеріал, нагромаджений науковим знанням, мав бути структурно зорганізований відповідно до певних методологічних правил і принципів, які його пояснювали. Це бачення визначало характер нової онтології та нового світогляду, які впливали на інтерпретацію емпіричного матеріалу науки, характер бачення та оцінку засобів і методів, використовуваних у науці.

Сучасна філософія контрастує із середньовічним світоглядом своїм негативним ставленням до схоластичної філософії. Схоластична філософія знаходила істину в Бозі й шукала її в книгах. Пантеїзм епохи Відродження також знаходив істину в Бозі, але шукав її у світі. Бекон знаходив істину в речах і наполягав на необхідності шукати її в природі. Він протиставив схоластичній філософії концепції, засновані на емпіричному знанні.

Філософія Френсіса Бекона (1561-1626) підпорядкована науці і є свідомою спробою формування наукового знання. Його трактат «Велике відродження наук» був написаний у вигляді чернетки (яку так і не було повністю завершено), але 1620 року його доповнили трактатом «Новий органон».

Бекон послідовно критикував філософію як форму споглядання і пропагував її як науку про реальний світ, засновану на емпіричному знанні. Своєю позицією він дав практичне вираження новій фундаментальній ідеї, що лежить в основі сучасного природознавства: об'єктивне пізнання реальності. У його працях простежується еkleктика концепції «подвійної істини», тобто істини «одкровення», істини про Бога (теологічної істини) і філософської істини, тобто істини, що міститься в науковому знанні.

Бекон розглядав роль науки у розв'язанні соціальних проблем і суперечностей сучасного йому суспільства. Справжня мета науки - не переслідування власного духу, не академічні суперечки, не приниження інших, не прибуток і престиж, не влада, а благо й успіх самого суспільного життя. Воно має переслідуватися заради самого себе. Цій орієнтації науки на пізнання об'єктивного реального світу Бекон підпорядковує науковий метод.

Експеримент і його результати він визнає інструментами такого пізнання, не залежними від суб'єктивних устремлінь людини. Ідеал наукового знання полягає в тому, що між думками і речами не повинно бути суперечності. Щоб подолати це протиріччя, Бекон сформулював принципи наукового методу в «Новому органоні».

Згідно з теорією двоїстої істини, Бекон розрізняє людську душу на розумну і раціональну. Раціональна душа входить у людину за божественним провидінням і є об'єктом теології, а розумна душа володіє всіма властивостями тілесності і є об'єктом філософського дослідження. На основі цієї відмінності він розробив концепцію науки для вивчення людини та її дій. Чуттєвість він визнавав відправною точкою пізнавальної діяльності. Саме тому Бекон часто називають засновником емпіризму. Емпіризм - це філософський напрям, який будує свою епістемологію на основі чуттєвого сприйняття та досвіду. Ключова теза емпіризму: «Що не пройшло через органи чуття, того немає в розумі». Теоретична правомірність емпіризму Бекона визнана найповнішою в різних галузях філософії та серед природодослідників.

Для Бекона емпіризм - це досвід, заснований на експериментальних дослідженнях (а не на окремих відчуттях), що є відправною точкою для нового наукового методу, доповненого систематичною логічною роботою. Саму логіку він розуміє як інструмент пізнання, або органон. Однак логіка, запропонована і розроблена Беконом, принципово відрізняється від логіки Арістотеля, заснованої на теорії силогізму.

Критика Беконом силогізму заснована на тому, що дедуктивна логіка не може перейти від символів, слів до понять. Жодна освічена людина не сумнівається, що два терміни, середини яких узгоджуються один з одним, є поняттями. Бекон вважав, що силогізми будуються із суджень і зі слів, а слова - це всього лише символи понять. Щоб отримати істинне знання, важливо зрозуміти самі поняття та їхнє коріння.

Таким чином, мислителі, які прагнуть ширшого розуміння «науки» (зокрема й поезії), з належною повагою до середньовічних та античних традицій прагнуть звільнити розум від схоластичних концепцій, що не випливають із досвіду і не виправдовуються ним. Водночас принципи класифікації (особливо базових людських здібностей, у які вірили в той час) цілком укорінені в контексті гуманістичної культури, в основі якої лежить турбота про людину. На відміну від класифікації Арістотеля, класифікація різноманітних наук Ф. Бекона давно визнана фундаментальною багатьма європейськими вченими та філософами. Це була перша спроба класифікувати новоевропейські науки. Попри те що Бекон заклав загальні засади наукової системи, її не можна оцінювати надто суворо, оскільки він не заглиблювався в аналіз пізнавальних здібностей і процесів людського розуму.

Список використаних джерел:

1. Надольний Я.І. Філософія. Підручник. – К., 2000 р. 287 с.
2. Заїченка, В.М. Саратовського, І.І. Кального, В.І. Даниленка. Філософія. Підручник для вузів. К., «Вища школа», 1995 р.
3. Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка): Навч.-метод. Ф 56 посіб. для самост. вивч. дисц. / В. Х. Арутюнов, С. В. Бондар, Ю. М. Вільчинський та ін. – К.: КНЕУ, 2008. 309 с.

СУТЬ ДІАЛЕКТИКИ ТА ДОГМАТИЗМУ

Постановка проблеми. Діалектика і догматизм є одними з ключових категорій філософії, які характеризують підходи до пізнання, розуміння та пояснення реальності. У їх основі лежать різні принципи осмислення світу: діалектика орієнтована на розвиток, взаємодію протилежностей та зміну, тоді як догматизм базується на абсолютному, незмінному знанні, яке не піддається критиці.

Проблема полягає в тому, що в процесі теоретичного пізнання або практичної діяльності нерідко виникає протиріччя між динамічним, відкритим підходом діалектики та статичністю догматизму. Як уникнути перетворення діалектики в суб'єктивізм чи хаотичність? Як знайти баланс між критичним осмисленням знань та їхньою стабільністю, необхідною для системного мислення?

Ця проблема є актуальною як у філософських дискусіях, так і в практичному житті, адже сучасний світ вимагає гнучкого мислення, що здатне адаптуватися до змін, але водночас ґрунтується на фундаментальних принципах.

Мета. Розкрити суть діалектики та догматизму як філософських підходів, визначити їхні ключові відмінності та спільні риси, а також оцінити їхнє значення для пізнання та практичної діяльності.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі завдання:

- Проаналізувати поняття діалектики та догматизму в історико-філософському контексті.
- Визначити основні принципи та методологічні засади діалектичного мислення.
- Охарактеризувати догматизм, його сильні та слабкі сторони в пізнавальній діяльності.
- Дослідити взаємозв'язок і протиставлення діалектики та догматизму.
- Визначити практичне значення діалектичного підходу та ризики догматизму в сучасному світі.
- Запропонувати шляхи подолання догматизму та гармонійного використання діалектики у пізнанні й діяльності.

Виклад матеріалу. Слово «діалектика» (від грец. *dialektike* – мистецтво вести бесіду) має багато спільного зі словом «діалог» (від грец. *dialogos* – розмова між двома або декількома особами). Спочатку діалектику розуміли як мистецтво вести дискусію, маючи на увазі дискусію, спрямовану на взаємозацікавлене обговорення проблеми з метою досягнення істини шляхом протиборства думок, поглядів. Вважалося, що діалектик – це людина, яка вміє запитувати і відповідати. Потім стародавні мислителі помітили, що суперечність і мінливість мають місце не тільки в думках, а й у реальному бутті. Одним із першовідкривачів цього був Геракліт із Ефеса. Світ уявлявся йому в образі «живого вогню» або потоку річки, в яку неможливо «ввійти двічі». У рухомому світі з часом усе втрачає колишні риси, переходить у свою протилежність: вологе висихає, а сухе стає вологим, переходить одне в одне холодне і гаряче, живе і мертве.

У сучасних концепціях діалектики найсуттєвішу роль відіграють принцип загального зв'язку та принцип розвитку. Крім цих принципів діалектики, іноді називають ще принцип причинності, принцип системності зв'язків та принцип історизму.

1. Принцип загального зв'язку. Наш світ – надзвичайно різноманітний. Кожен предмет має множинну властивостей, які він розкриває через зв'язок з іншими предметами. Інакше кажучи, кожне утворення виявляється через зв'язок з іншими утвореннями. Отже, кожен об'єкт знаходиться в закономірному зв'язку з іншими і бере участь у взаємодії з іншими об'єктами. Немає об'єктів, які б існували поза будь-якими зв'язками і взаємодією. Саме в урахуванні всебічного взаємозв'язку і взаємодії об'єктів і полягають одна з найсуттєвіших ознак діалектики та зміст принципу найзагальніших закономірних зв'язків. Зазначений принцип визначає, що все у світі взаємопов'язане і взаємозумовлене, ці зв'язки не привносяться ззовні, вони притаманні самим предметам і процесам. Переходи одних явищ в інші відображають загальну властивість рухомої матерії, виступають виявом універсального зв'язку об'єктів. Отже, діалектика вимагає визначення всезагального зв'язку, що панує в матеріальному світі.

2. Принцип розвитку. Діалектика як учення про найзагальніші закони і закономірності буття виходить із того, що об'єктивний світ перебуває в постійному русі, зміні та розвитку. Це положення діалектики фіксується у другому її принципі – принципі розвитку, який стверджує, що все рухається, усе змінюється; явища пов'язані в часі, їх зміни мають тенденцію до сходження від нижчого до вищого.

3. Принцип причинності є розвитком і конкретизацією принципу найзагальніших закономірних зв'язків. Відповідно до цього принципу одне явище породжує інше; причина є всезагальною, але відшукати першопричину досить складно.

4. Принцип системності зв'язків передбачає цілісний розгляд об'єктів, тобто співвідношення об'єкта із середовищем і внутрішнє розчленовування системи на елементи з визначенням їх місця у цій системі.

5. Принцип історизму пов'язаний із закономірністю, незворотністю та цілеспрямованістю розвитку історії.

Діалектика стала ключовою схемою мислення європейської культурної традиції. Її еволюція у філософських ученнях від давнини до сучасності була пов'язана з істотними змінами в раціональному поясненні світу.

Коли йдеться про альтернативу діалектики, маємо на увазі протилежний діалектиці метод пізнання, теорію розвитку, спосіб духовного освоєння світу, тобто протилежні діалектиці світоглядні та методологічні настанови. Такою альтернативою діалектики є метафізичний метод мислення. Метафізика як метод пізнання

сформувалася в природничих науках і була перенесена у філософію Френсісом Беконом і Джоном Локком. Найбільш видатним її представником був англійський філософ Герберт Спенсер, який будував свою теорію розвитку, порівнюючи теорії еволюції Дарвіна і Лайєлля з теорією Божественного творіння. Сам термін «метафізика» в значенні «антидіалектика» ввів у філософський лексикон Гегель.

Сучасна метафізика поділяється на плоскоеволюціоністську (механістичну) (середина XIX – початок XX ст.) та емерджентистську, що набула поширення на початку 20-х рр. XX ст. Ці концепції схожі в головному – у відмові від іманентних матеріальних суперечностей як джерела розвитку. Відмінність між ними полягає у тому, що якщо перша абсолютизує еволюційні, поступові скачки, то друга – роль раптових вибухоподібних стрибків.

Висновки. Діалектика та догматизм представляють два різні підходи до пізнання та вирішення проблем. Діалектика, як гнучкий і динамічний метод, сприяє прогресу й адаптації до нових викликів. Догматизм, навпаки, стримує розвиток, оскільки закріплює застарілі знання. Сучасний світ вимагає діалектичного підходу, що дозволяє критично переосмислювати реальність і знаходити ефективні рішення в умовах змін.

Список використаних джерел

1. Бліхар В. С. та ін. Філософія: підручник. 2021. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4251/1/%D0%91%D0%BB%D1%96%D1%85%D0%B0%20%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
2. Вільчинський Ю. М. та ін. Філософія : навч. посібник. 2019. URL: https://kneu.edu.ua/get_file/9143/%D0%92%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%AE.%D0%9C.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%97.pdf
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія : підручник. 2013. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/pidr_filos_2018.pdf
4. Подольська Є. А. Філософія: підручник. 2006. URL: <https://kpdi.edu.ua/biblioteka/%D0%A4/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%84.%D0%90..pdf>

ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі роль філософії в системі культури набуває нового значення та потребує переосмислення. Філософія виступає не лише як спосіб осмислення світу, але й як потужний інструмент формування культурних парадигм, ціннісних орієнтирів та світоглядних установок суспільства. В умовах стрімких технологічних змін, екологічних викликів та трансформації соціокультурного ландшафту постає питання про здатність філософії адекватно відповідати на ці виклики та її вплив на різні аспекти культурного життя.

Мета. Дослідити місце і роль філософії в системі сучасної культури, проаналізувати її вплив на формування культурних парадигм та ціннісних орієнтирів суспільства, а також визначити ключові напрямки взаємодії філософії з різними сферами культурного життя в умовах глобальних викликів ХХІ століття.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- дослідити роль філософії у формуванні критичного мислення та інтелектуальної культури сучасного суспільства.
- визначити вплив філософії на розвиток етичних норм та цінностей у контексті глобальних проблем сучасності, зокрема екологічної кризи та технологічного прогресу.

Виклад матеріалу. Філософія як особлива форма духовної діяльності людства завжди займала центральне місце в системі культури. Вона виступає не лише як спосіб осмислення світу, але й як потужний інструмент формування культурних парадигм, ціннісних орієнтирів та світоглядних установок суспільства. У сучасному глобалізованому світі роль філософії в культурній системі набуває нового значення, стаючи своєрідним компасом у морі інформації та різноманітних культурних впливів.

Культура, будучи складним і багатограним феноменом, включає в себе всі аспекти людського буття: від матеріальних артефактів до найвищих духовних досягнень. Філософія в цьому контексті виступає як метадисципліна, яка не тільки вивчає культуру, але й активно бере участь у її формуванні та трансформації. Вона надає інструментарій для критичного аналізу культурних явищ, допомагає виявляти глибинні структури та закономірності розвитку культури [1].

Історично склалося так, що філософія завжди була тісно пов'язана з культурним контекстом свого часу. Античні філософи, такі як Платон та Аристотель, не тільки відображали у своїх працях культурні реалії Древньої Греції, але й формували нові культурні парадигми, які вплинули на розвиток європейської цивілізації протягом багатьох століть.

Епоха Відродження та Просвітництва ознаменувалася новим витком взаємодії філософії та культури. Гуманістичні ідеї, розвинуті філософами цього періоду, не тільки змінили уявлення про місце людини в світі, але й призвели до глибоких культурних трансформацій, які відобразилися в мистецтві, науці та соціальному устрої суспільства. Філософи Просвітництва, такі як Вольтер, Руссо та Дідро, своїми ідеями підготували ґрунт для революційних змін в європейській культурі та політиці.

Глобалізація створює нові виклики для філософії культури. З одного боку, вона сприяє культурному обміну та взаємозбагаченню різних традицій. З іншого боку, виникає загроза культурної уніфікації та втрати національних особливостей. У цьому контексті філософія відіграє важливу роль у пошуку балансу між глобальним та локальним, універсальним та специфічним в культурі.

Екологічна криза також стає важливим полем для філософського осмислення. Філософія екології не тільки аналізує причини та наслідки екологічних проблем, але й пропонує нові парадигми взаємодії людини з природою. Це призводить до формування нової екологічної культури, яка змінює наше ставлення до природи та розуміння місця людини в екосистемі планети.

Роль філософії у формуванні критичного мислення та інтелектуальної культури суспільства є досить важливою. Філософські методи аналізу та аргументації стають невід'ємною частиною освітнього процесу, сприяючи розвитку творчого потенціалу особистості та формуванню навичок самостійного мислення. Це особливо важливо в епоху інформаційного суспільства, коли здатність критично оцінювати інформацію стає ключовою компетенцією.

Філософія також відіграє важливу роль у міжкультурному діалозі. В умовах глобалізації та зростаючої взаємозалежності різних культур, філософія пропонує універсальну мову для обговорення фундаментальних питань людського буття. Вона допомагає знаходити спільні точки дотику між різними культурними традиціями, сприяючи взаєморозумінню та толерантності.

Особливе місце в системі культури займає етична філософія. Вона не тільки досліджує моральні норми та цінності різних культур, але й активно бере участь у формуванні етичних стандартів сучасного суспільства. В умовах стрімкого розвитку технологій, зокрема в галузі штучного інтелекту та біотехнологій, етична філософія стає ключовим інструментом для вирішення складних моральних дилем та розробки нових етичних парадигм.

Невід'ємною частиною культурної системи є і філософія мистецтва та естетика також є. Вони не тільки осмислюють художні практики та естетичні феномени, але й впливають на розвиток мистецтва, формуючи нові естетичні категорії та підходи до творчості. У сучасному світі, де межі між різними видами мистецтва стають все

більш розмитими, філософія допомагає осмислити ці трансформації та знайти нові форми художнього вираження [7].

Постмодерністська філософія, з її критикою великих наративів та акцентом на плюралізмі та різноманітті, мала значний вплив на розвиток сучасного мистецтва та культури в цілому. Вона сприяла формуванню нової естетичної парадигми, яка характеризується експериментами з формою, змішуванням стилів та жанрів, іронією та інтертекстуальністю.

Відзначимо і роль філософії в осмисленні та формуванні політичної культури. Політична філософія, від Платона до сучасних мислителів, завжди була тісно пов'язана з культурним та історичним контекстом. Вона не тільки аналізує існуючі політичні системи та інститути, але й пропонує нові моделі суспільного устрою, впливаючи на формування політичної культури та громадянської свідомості.

Висновки. Філософія в системі культури виступає як універсальний інструмент осмислення, критики та трансформації культурних феноменів. Вона забезпечує інтелектуальний фундамент для розвитку культури, сприяє формуванню цілісного світогляду та допомагає людству відповідати на глобальні виклики сучасності. Філософія не тільки відображає культурні реалії свого часу, але й активно формує нові культурні парадигми, впливаючи на всі сфери людського життя: від мистецтва та науки до політики та повсякденних практик.

Список використаних джерел

1. Khmil, V. V., & Popovych, I. S. (2019). Philosophy of Mind and Cognitive Science. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 16, 52-61. <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i16.187540>
2. Бистрицький, Є., Пролеєв, С., Кобець, Р., & Зимовець, Р. (2018). Національна ідентичність і громадянське суспільство. Київ: Дух і Літера.
3. Лютий, Т. В. (2021). Культура припад і спротиву. Київ: Темпора.
4. Попович, М. В. (2006). Культура в розмаїтості понять, явищ і схем поступу. В *Енциклопедія історії України* (Т. 3, с. 486-487). Київ: Наукова думка.
5. Лях, В. В. (2019). Свобода і пошук нових форм ідентичності в добу глобалізації. *Мультиверсум. Філософський альманах*, 1-2, 3-23.

ТОМІЗМ – ВЧЕННЯ ТОМИ АКВІНСЬКОГО

Постановка проблеми. Томізм, філософське вчення Томи Аквінського, став одним із найвпливовіших напрямів середньовічної християнської думки, поєднуючи теологічні принципи з філософськими ідеями античності. Центральне місце у вченні займає питання співвідношення розуму та віри, яке, на думку Томи, не є взаємовиключним, а радше доповнює одне одного. У той час як розум дозволяє людині досягати істини про світ та Бога природним шляхом, віра відкриває їй вищі духовні істини. Томізм не лише сприяв розвитку богословської думки, а й залишив глибокий слід у філософії, етиці, політиці та праві, ставши основою для подальшого розвитку католицької теології та вплинувши на філософське осмислення моралі та соціальних інститутів.

Метою даної роботи є дослідження основних принципів томізму та їх впливу на філософську та богословську думку.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Проаналізувати основні положення вчення Томи Аквінського щодо співвідношення розуму і віри.
2. Дослідити вплив томізму на розвиток католицької теології та європейської філософської традиції.

Виклад матеріалу. Томізм, або вчення Томи Аквінського, є одним із найвидатніших явищ середньовічної філософії та богослов'я, що поєднує елементи античної філософії, зокрема ідеї Арістотеля, з християнською теологією. Томізм не лише вплинув на католицьку теологію, а й став однією з основ сучасного філософського мислення. Тома Аквінський, відомий італійський філософ і теолог XIII століття, створив систему мислення, яка спрямована на гармонізацію знань про Бога та світ за допомогою розуму та віри. Томізм продовжує залишатися актуальним навіть у наш час, коли філософські та релігійні питання про природу буття, пізнання і Бога залишаються в центрі суспільного дискурсу [3, с. 77].

Тома Аквінський жив у період високого середньовіччя, коли Європа переживала великий культурний і інтелектуальний підйом. Це був час, коли католицька церква мала величезний вплив на всі аспекти життя, а філософські питання нерідко вирішувалися крізь призму релігійного світогляду. В цей період домінувала схоластика, метод мислення, що намагався поєднати розум і віру, використовуючи логічні аргументи для пояснення релігійних істин. Тома Аквінський, навчений цьому підходу, зіграв одну з ключових ролей у розвитку схоластичної традиції, привносячи до неї власне бачення, особливо через інтеграцію філософії Арістотеля [1, с. 47].

Однією з центральних ідей томізму є гармонія між розумом і вірою. Тома Аквінський вважав, що істини, які можна відкрити за допомогою розуму, не суперечать істинам віри, оскільки і ті, й інші походять від Бога. За Аквінським, розум дозволяє досягнути природні закони світу, а віра веде до розуміння надприродних істин, таких як божественна природа, безсмертя душі та троїчність Бога. Наприклад, віра відкриває людині існування Бога як Творця, а розум допомагає досягнути, як цей світ функціонує відповідно до Божих законів.

Тома вважав, що деякі речі можна зрозуміти тільки через віру, як-от воскресіння, але більшість аспектів нашої реальності можна пізнати і через розум. Цей підхід був революційним для свого часу, оскільки до Аквінського існувало переконання, що релігійні істини є вищими за всі інші знання і не підлягають раціональному поясненню. Проте Тома довів, що розум здатний не лише підтверджувати віру, а й поглиблювати її. Таким чином, він створив систему, де філософія і теологія не протистоять одна одній, а співпрацюють для досягнення більш повного розуміння істини.

Великий вплив на томізм справила філософія Арістотеля. У той час, коли інші середньовічні філософи більше зверталися до платонізму, Тома обрав саме арістотелівські принципи як основу своєї системи. Він вивчав твори Арістотеля і знайшов у них багато елементів, що могли бути корисними для пояснення християнської доктрини. Наприклад, Арістотель розробив теорію причинності, яка пояснює, як і чому речі існують. Аквінський використав цей підхід для пояснення існування Бога як першої причини усього сущого. Він стверджував, що, як і будь-який предмет має свою причину, так і Всесвіт має першопричину, якою є Бог [2, с. 30].

Іншим прикладом є поняття «форм» і «матерії» у філософії Арістотеля, які Тома Аквінський адаптував для пояснення людської природи. Згідно з цим підходом, кожен об'єкт складається з форми та матерії: форма надає об'єкту його сутність, а матерія – це його фізична складова. Аквінський інтерпретував це в контексті людини, де форма – це душа, а матерія – тіло. Це дало йому можливість глибше пояснити християнське вчення про людську природу і те, чому людина є «образом і подобою Божою».

Томізм залишається важливою частиною католицької теології й до сьогодні. У 1879 році папа Лев XIII оголосив вчення Томи Аквінського офіційною філософією Католицької Церкви, що призвело до відродження інтересу до томізму у 19-20 століттях [4, с. 94]. Томізм став основою для сучасного неотомізму, який поєднує класичні принципи Аквінського з новими ідеями і підходами, включаючи діалог з іншими філософськими традиціями та сучасною наукою.

Томістичне розуміння співвідношення розуму і віри сьогодні широко застосовується в теологічних дослідженнях, обговореннях між релігією та наукою. Наприклад, томізм активно розглядається в питаннях біоетики, де філософські принципи Аквінського застосовуються для осмислення моральних питань сучасної медицини та науки. Також, томістичні концепції продовжують надихати католицьких богословів у їхньому прагненні зрозуміти

взаємодію між божественною і людською природою, наприклад, у христології, де вивчається природа Ісуса Христа як людини і Бога.

Висновок. Ідеї Томи Аквінського про буття можуть бути корисними для сучасної метафізики, яка вивчає основи існування і природу реальності. Аквінський вважав, що буття є фундаментальною характеристикою всього існуючого, а Бог є чистим буттям, джерелом і кінцевою метою всього суцього. Його погляди на буття як основу всього існуючого спонукали багатьох сучасних філософів шукати відповіді на питання про природу істини та об'єктивної реальності. У сучасній філософії томістичні концепції знаходять своє застосування в дебатах про об'єктивну моральність, розуміння етики та сенсу людського життя, оскільки вони пропонують цілісну систему, яка поєднує духовне та фізичне, моральне та розумне. Томізм, таким чином, продовжує служити потужним інструментом для осмислення глибинних питань про сенс життя, мораль і людське призначення у світі, що постійно змінюється.

Список використаних джерел:

1. Бойко, І. В. Роль томізму у формуванні сучасної католицької доктрини. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. 2021. № 1. С. 45–52.
2. Коваленко, В. М. Томістичне розуміння природи людини в контексті сучасної антропології. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2022. Вип. 33. С. 25–34.
3. Лук'янов, С. О. Арістотелізм та томізм у світлі сучасної етики: філософські й релігійні аспекти. Гуманітарний вісник. 2021. Т. 4, № 2. С. 72–81.
4. Петренко, О. Г. Вплив томізму на сучасну теологію: перспективи та виклики. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Теологія та релігієзнавство. 2023. Вип. 5. С. 90–97.

БУТТЯ І НЕБУТТЯ - ДВА ОСНОВНИХ ПРИНЦИПИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Постановка проблеми. Буття і небуття як філософські категорії створюють дві основні рамки, через які осмислюється існування світу, його походження та природа. Це питання має фундаментальний характер, оскільки ставить перед мислителями проблему сутності реальності: що таке існування і що означає його відсутність? Чи є буття абсолютною основою світу, чи ж небуття має свої закони і значення? У цьому контексті постає питання: чи можна розглядати буття і небуття як незалежні та рівноправні філософські принципи, чи вони є взаємозалежними і доповнюють один одного, створюючи повноту нашого розуміння світу.

Мета: Проаналізувати роль буття і небуття як основоположних принципів філософії, досліджуючи їхню взаємозалежність та вплив на розуміння природи реальності, існування й неіснування. Розкрити, як ці категорії формують фундаментальні напрями філософських пошуків, допомагаючи краще осягнути складність світу та сенс людського життя.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити значення категорій буття і небуття в історії філософії, звертаючи увагу на їхні трактування у класичній і сучасній філософії.
- Проаналізувати, яким чином буття і небуття взаємодіють як принципи філософування, та визначити їхні ролі у формуванні різних концепцій реальності.

Виклад матеріалу. Буття – одне з найважливіших, найабстрактніших світоглядних понять, до яких дійшло людство в процесі свого розвитку. Поняття буття охоплює поняття існування та реальності й суміжних із ними тем. Протилежністю буття є небуття або ніщо. Буття вивчає розділ філософії, який називають онтологією.

Буття можна визначити як усе, що реально існує, як те, що існує як істинне, а не як видиме, як реальність, визначена незалежно від свідомості людини, як загальний спосіб існування людини [1].

Небуття – відсутність, заперечення буття, не існування взагалі, не існуюча реальність, абсолютний початок усього суцього. Ніщо – спосіб існування небуття. За Демокрітом небуття знаходиться серед буття, наповнюючи і пронизуючи його.

Небуття – онтологічна категорія, що є запереченням поняття «буття». Складність осмислення «небуття», зазначена у свій час ще Парменідом, полягає в наступному: в загальному сенсі, небуття – це відсутність, проте опис відсутності має спиратися на якісь ознаки, а наявність ознак, у свою чергу, обумовлює наявність об'єкта опису. Таким чином, виникає парадокс наявності відсутності [4].

У науковій літературі філософську категорію «буття» вважають однією із

найзагальніших: вона не виражається ні через жодну з інших категорій, а лише зіставляється з категоріями «сущє», «сутність», «існування», «субстанція», «матерія», «природа», що є похідними від «буття» і представляють собою її різні сторони й аспекти. Отже, можна сказати, що через категорію «буття» у філософії вибудовується цілісна картина світу, яка визначається єдністю людини та інших форм існування матеріальних предметів та духовних явищ. З одного боку, категорія «буття» зорієнтована на найбільш загальні характеристики існуючого, а з другого – її зміст досягається через дослідження окремих структур, проявів і форм усього суцього. Вчення про буття складає один з розділів філософії, який має назву онтологія (онтос – буття, логос – вчення).

Вперше в історії філософії ця категорія була введена Парменідом ще в VI ст. до н.е. Розглядаючи першооснову світу, він відійшов від розгляду конкретної першоречовини (вода, повітря, земля, вогонь) як основи всього існуючого (світу) і показав єдність космосу через абстракцію буття. Для нього буття є і не може не бути; небуття немає і не може ніде й ніяк бути [6].

Отже, буття – це тривалість, неперервність, націленість свідомості на змістове відношення. Але це ще й постійна предметна мінливість зазначених тривалості та спрямованості на зміст. Окреслюючи останні характеристики буття, різні філософи надавали їм різного конкретного визначення. А.Шопенгауер, Ф.Ніцше, А.Бергсон, В.Дільтей називали це життям з його самопродукуванням, змінами форм, внутрішньою енергетикою. Е.Гуссерль та М.Хайдеггер окреслювали буття як горизонт людської предметності, М.Шелер, М.Аббаньяно – як екзистенціальну зустріч людини з найпершим, наданим нам, із Буттям «з великої літери». У будь-якому варіанті буття постає внутрішньою умовою свідомості перебувати у відношенні до чогось, вибудовувати свій зміст [5].

Традиційне розуміння опозиції буття-небуття передбачає надання буттю переваги, визнання його абсолютною і первинною субстанцією, а небуття – лише її акциденцією. Філософія небуття «перевертає» цю усталену схему. А.Чанишев стверджує, що небуття не тільки існує, але що воно є первинним і абсолютним, буття ж відносно і вторинне — це головна теза, на якій ґрунтується нігітологія.

Лише небуття може бути первинним, тому що йому не потрібна причина для існування. Небуття як самопричина заперечує саме себе, тому буття виникає лише як небуття небуття. Небуття оточує і пронизує буття. А.Чанишев вважає, що не існує вічного, абсолютного, тотожного буття. Буття існує в якості конкретних, а тому мінливих, тимчасових ситуацій.

Позитивне значення філософії небуття полягає у тому, що вона піддає сумніву, а отже і критичному розглядові, те, що раніше вважалося безсумнівно існуючим буттям. Але завдяки тому, що все зовнішнє стосовно людини оголошується небуттям, ще не досягається переосмислення основних категорій онтології [2].

На Сході ми бачимо зовсім іншу світоглядну парадигму відносно ставлення до феномену небуття. На характер та особливості відношення японців до небуття вирішальну роль відіграла своєрідна національна духовна традиція,

яка сформувалась в рамках синтоїстськи-окреслених буддистсько-конфуціанських світоглядних уявлень. Зокрема, вже у «І цзин» – давньому китайському творі – визнається первинність небуття, яка є не менш характерною і для японців: «У світі всі речі народжуються в бутті, а буття народжується в небутті». Все виникає з небуття і здійснивши коло розвитку, знову повертається у небуття. У давньому трактаті «Чжуан-Цзи» ця думка висловлена наступним чином: «Існує начало і те, що ще не почало бути началом, а також і те, що ще не почало бути тим, що ще не почало бути началом. Раптово з'являється небуття, і невідомо, що ж насправді існує, а що не існує: буття чи небуття». Ніщо не зникає, а лише повертається в небуття, щоб знову з'явитися у відповідний момент. Отже, те, що було, не менше (якщо не більше) є достовірним, ніж те, що є.

Аналогічне відношення до небуття характерне і для буддизму. Зокрема, в буддизмі справжній світ – це є світ небуття. У цьому небутті як в істинно-сущому вже існує все, але існує у прихованому стані. Єдиною реальністю буддизм вважає небуття форм, або порожнечу, де не існує залежності речей одна від одної. Реально лише те, що є сталим, незмінним, постійним і незнищуваним. У свою чергу незнищуваним є те, що не виникає, не створюється – це є дхармата, тобто першопочаткова природа речей [3].

Висновок:

Буття і небуття є фундаментальними філософськими категоріями, які уособлюють існування та його заперечення. Буття у філософії розглядається як усе, що реально існує, втілюючи тривалість, стабільність та наявність змісту. Вперше категорію буття визначив Парменід, який стверджував, що буття є, а небуття – неможливе. Проте пізніші філософи, зокрема А.Чанишев, розглядають небуття як абсолютну, первинну сутність, яка заперечує буття. У Східній філософії, особливо в даосизмі та буддизмі, небуття вважається прихованою істинною реальністю, де буття лише тимчасово виникає, але знову повертається у небуття.

Список використаних джерел:

1. Буття. Вікіпедія: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Буття> (дата звернення 29.10.2024)
2. Концептуальне розуміння категорій «буття» і «небуття» у філософії М.Мамардашвілі та в нігітології А.Чанишева. Відкритий Науковий Простір: веб-сайт. URL: https://naukprostir.at.ua/publ/filosofija/ontologija/konceptualne_rozuminnja_kategorij_buttja_i_nebuttja_u_filosofiji_m_mamardashvili_ta_v_nigitologii_a_chanish_eva/8-1-0-5
3. Мозгова, Т. А. Контекст «логіки небуття» в японській культурно-філософській традиції. ВІСНИК, 2012. С. 112-116
4. Небуття. Вікіпедія: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Небуття> (дата звернення 29.10.2024)
5. Проблема буття як найдавніша тема філософських роздумів. Реферат. Освіта.UA: веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12994/>
6. Штепа Д. В., Дубівко А. С., Кітов М. Г. Деякі думки стосовно філософського витлумачення змісту категорії буття. Міністерство освіти і науки України, С. 88-96.

ЛЮДИНА - НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. У сучасному світі, де технологічний прогрес та глобалізація змінюють традиційні уявлення про роль людини в суспільстві, виникає нагальна потреба переосмислення концепції людини як найвищої цінності. Це особливо актуально в контексті зростаючої автоматизації, розвитку штучного інтелекту та глобальних викликів, таких як кліматичні зміни та соціальна нерівність. Проблема полягає в тому, як зберегти та посилити цінність людини в суспільстві, яке швидко змінюється, забезпечуючи при цьому сталий розвиток та вирішення глобальних проблем.

Мета. Метою цього дослідження є аналіз концепції людини як найвищої цінності суспільства в контексті сучасних глобальних викликів та технологічних змін. Дослідження спрямоване на виявлення шляхів практичної реалізації цієї концепції в різних сферах суспільного життя, а також на визначення балансу між правами людини та її відповідальністю перед суспільством та навколишнім середовищем.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Розглянути необхідність переосмислення економічних та політичних систем з точки зору пріоритету людського благополуччя.

- Проаналізувати концепцію відповідальності людини як невід'ємну частину ідеї про її найвищу цінність.

Виклад матеріалу. У світі, де технології розвиваються шаленими темпами, а глобальні виклики стають все складнішими, ми часто забуваємо про найголовніше – про людину. Саме людина завжди була і залишається серцем суспільства, його найціннішим скарбом. Ця думка не нова, але вона набуває особливого значення сьогодні, коли ми стоїмо на порозі нової ери [1].

Концепція людини як найвищої цінності суспільства має глибоке коріння в різних галузях науки та філософії. Вона базується на розумінні того, що кожна особистість унікальна і має невід'ємне право на гідне життя, самореалізацію та розвиток. Ця ідея пронизує сучасну етику, економіку, соціологію та політологію, формуючи основу для розуміння суспільного прогресу та людського благополуччя [2].

У сучасному світі ця концепція набуває нового значення. В епоху штучного інтелекту та автоматизації ми змушені переосмислювати роль людини в суспільстві. Що робить нас унікальними? Чи зможуть машини замінити людей? Відповідь на ці питання лежить у розумінні тих якостей, які роблять нас людьми: нашої здатності до емпатії, творчості та критичного мислення [3].

Але чи достатньо лише теоретичних міркувань? Звісно, ні. Ідея цінності кожної людини повинна втілюватися на практиці. І тут ми бачимо, як ця концепція знаходить відображення в міжнародному праві та глобальній політиці. Загальна декларація прав людини, прийнята ООН у 1948 році, стала важливим кроком у визнанні невід'ємних прав кожної людини [4]. Цей документ закріпив принцип, що кожна особистість має право на гідне життя, незалежно від її походження, статі, віку чи соціального статусу.

А тепер погляньмо на сучасність. Цілі сталого розвитку, затверджені ООН у 2015 році, ставлять людину в центр усіх зусиль з розвитку [5]. Вони спрямовані на те, щоб кожна людина на планеті могла жити гідним життям, мала доступ до освіти, охорони здоров'я та можливостей для самореалізації. Це амбітна мета, але вона показує, наскільки важливою є цінність кожної людини для світової спільноти.

Але чи не занадто це все? Чи не ставимо ми людину на п'єдестал, забуваючи про інші аспекти життя? Це важливе питання, яке змушує нас замислитися про баланс між правами та обов'язками. Визнання людини найвищою цінністю не означає, що ми можемо ігнорувати навколишній світ. Навпаки, це накладає на нас ще більшу відповідальність [6].

У світі, де ми стикаємося з такими глобальними проблемами, як зміна клімату, виснаження природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, наша відповідальність стає ще більш значущою. Ми повинні усвідомлювати, що наші дії мають наслідки не лише для нас самих, але й для майбутніх поколінь та всієї планети.

Отже, що все це означає для нас? Визнання людини найвищою цінністю суспільства – це не просто красива фраза. Це принцип, який повинен лежати в основі всіх наших дій, рішень та політик. Це означає створення суспільства, де кожна людина має можливість реалізувати свій потенціал. Це означає побудову економіки, яка служить людям, а не навпаки. Це означає захист прав та свобод кожного, незалежно від його походження чи статусу.

Але це також означає і велику відповідальність. Відповідальність за наші дії, за наш вплив на інших та на навколишній світ. Це означає, що ми повинні постійно вчитися, розвиватися, шукати нові шляхи вирішення проблем. Це означає, що ми повинні дбати не лише про себе, але й про інших, про майбутні покоління, про нашу планету.

У світі, де технології розвиваються так швидко, де ми стикаємося з глобальними викликами небаченого масштабу, ідея людини як найвищої цінності суспільства набуває нового значення. Вона стає не просто філософською концепцією, а практичним орієнтиром для побудови кращого майбутнього.

Ми живемо в час великих можливостей і великих викликів. Технології відкривають перед нами нові горизонти, але водночас ставлять нас перед складними етичними дилемами. Глобалізація зближує нас, але також загострює нерівність та конфлікти. У цьому складному світі ідея цінності кожної людини може стати тим компасом, який допоможе нам знайти правильний шлях.

Відповіді на ці питання визначають, наскільки ми справді цінуємо людину в нашому суспільстві. І від цих відповідей залежить наше спільне майбутнє. Тому давайте зробимо все можливе, щоб ідея людини як найвищої цінності суспільства стала реальністю. Це наш обов'язок перед собою, перед нашими дітьми і перед усім людством [7].

Однак, визнання людини найвищою цінністю суспільства не повинно призводити до нехтування іншими важливими аспектами нашого існування. Екологічна криза, з якою ми стикаємось сьогодні, вимагає від нас переосмислення нашого місця у природі. Ми повинні розуміти, що наша цінність як людей нерозривно пов'язана з нашою здатністю жити в гармонії з навколишнім середовищем. Це означає, що ми маємо розвивати не лише технології та економіку, але й нашу екологічну свідомість та відповідальність.

Висновки. Концепція людини як найвищої цінності суспільства залишається фундаментальною для нашого розуміння соціального прогресу та розвитку. Однак, в умовах сучасних глобальних викликів, ця концепція потребує нового осмислення та практичного втілення.

Визнання цінності кожної людини вимагає від нас створення таких соціальних, економічних та політичних систем, які б забезпечували рівні можливості для всіх.

Списки використаних джерел

1. Marco Sgarbi (2022) *Encyclopedia of Renaissance Philosophy* Springer; 1st ed. 2022 edition 3634 p.
2. Tom Jones (2021) *George Berkeley: A Philosophical Life*. Princeton University Press 648 p.
3. Теліплітон Джон Маркс. Всесвітні закони життя. 200 вічних духовних принципів. Львів, Апріорі, 2022, 600 с.
4. United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. Paris: UN General Assembly.
5. United Nations. (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: UN General Assembly.
6. Батлер-Боудон Том. 50 видатних творів. Політика. К.: КМ-Букс, 2021. 544 с.
7. Ursula Kroeber Le Guin (2019) *Lao Tzu: Tao Te Ching: A Book about the Way and the Power of the Way* Paperback – May 14, Shambhala; Reissue edition.

БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Актуальність і місце даної проблеми у різноманітних філософських системах визначаються передусім фундаментальним характером поняття буття. Необхідно зазначити, що проблема людського буття – це цілий комплекс проблем біологічного, соціального, духовного характеру. В онтологічному аспекті людина свідомо в історії філософії розглядається, як правило, або як пасивно споглядабельна істота реальної дійсності, або як активна особистість, що перетворює природу в своїх інтересах, суб'єкт і джерело всього сутнього. «Людина є мірою всіх речей» – стверджував, наприклад, Протагор.

Мета. Знайти відповіді на фундаментальні питання про існування, та місце людини у світі.

Виклад матеріалу: Онтологія – наука про буття – невід'ємний атрибут філософських концепцій і далекого минулого, і сучасного саме тому, що з історичного і логічного погляду становить основу будь-якої філософії, її начало. Проблема буття людини здавна цікавила філософів. Розподіл буття на типи, види реальності має важливий світоглядний і теоретичний зміст. У філософії І. Канта реальність ділиться на реальну (трансцендентальну) і надреальну, поза-досвідну (трансцендентну); у релігійній філософії – на реальність творчу (Бог) і природну (створену). У сучасній філософії неопозитивіст К. Поппер ділить буття на три рівні: матеріальне буття поза нами; світ психіки як суб'єктивне буття; світ об'єктивного духу, тобто надособистісна свідомість, або духовна енергія. Загалом буття дійсно передбачає ці три рівні.

- Буття містить реальне, яке є тепер, нескінченні можливості майбутнього й нескінченні сліди минулого. Вихідним пунктом розгляду буття в його історії є культура – сфера теоретично й практично засвоєної природи і світу духовної реальності. Буття у філософії – це система ідей про існуюче, реальне, яке розпадається на прояви, або модуси (від латин. *modus* – міра, спосіб). Можна визначити такі прояви (модуси) буття (реальності).

- Буття в собі – це об'єктивна реальність як така, її можливості. Цей модус характеризує приховані від людини стан і дійсне існування матеріального світу. Наприклад, скільки наука не пізнає, а буття (природа), як і раніше, містить безліч таємниць і загадок.

- Буття для себе – це весь світ, що охоплює людина. Як гранична абстракція, категорія буття виступає загальним поняттям природи (єдність мікро-, макро- і мегасвіту). Буття з цих позицій освоює те, що спирається на відчуття життя, здоровий глузд.

- Буття для іншого – це реальне життя, яке розглядається під кутом зору здійснюваних людиною своїх можливостей. Це буття належного, воно розкривається в змісті, закономірностях, принципах, методах науки і різних учень, тобто в процесі людського пізнання і мислення.

Синонімом до поняття «буття» виступають поняття «реальність», «світ». Світ - це сукупна реальність в усій різноманітності її проявів, яка перебуває у всезагальному взаємозв'язку всіх явищ та процесів, а також у нескінченному розвитку. Інтерпретація поняття «світ» через поняття «буття» передбачає виділення відносно самостійних, але взаємопов'язаних світів, форм буття: буття «першої природи» (природа до людини), буття «другої природи» (природа, створена людиною), буття соціальне, буття духовне (об'єктивний дух надлюдське, суб'єктивний дух - внутрішній світ), буття віртуальне. У найдавніших філософських системах Китаю, Індії, Греції людина мислилася як частина Космосу, усеосяжного світу. І сама людина сприймалася як своєрідний «мікрокосмос». Природа розумілася як живий організм, а людина – як сполучення різних елементів чи «стихій» космосу. Спрямованість, прагнення до буття – природна життєва настанова кожної людини. М. Гайдеггер застерігав, що буття – те найближче для людини, що залишається для неї найвіддаленішим.

Прагнення бути центром світобудови перетворює людину на іграшку непідвладних їй соціальних сил, вона стає ланкою певної ієрархічної структури. Отже, вищість людини в космічній ієрархії не спростовує того факту, що людська життєдіяльність є елементом більш загальної буттєвої сфери, яка об'єктивна й незалежна від людини, наприклад, природа, суспільство. Буття, за висловом Л. Фейербаха, є неосяжне «життєве море». Одному з давньокитайських мудреців належать слова: «Між Небом і Землею людина найдорожча за все». При цьому світ створений не заради людини, тому людина має право диктувати свою волю природі. Вона покликана наслідувати природності, принаймні, «упорядковувати», переборювати збої, що відбуваються у світі час від часу, але вона відповідальна за свої діяння на вищому, космічному рівні. Давньоіндійська філософія висунула ідею переселення душ і зробила дуже умовною і рухливою межу між живими істотами. Суть цієї ідеї полягає в тому, що душа людини після її смерті не гине, а знаходить собі інше пристановище. В що саме вона втілиться, залежить від поведінки людини в теперішньому житті: за уявний гріх - у представника нижчої касты, за словесний - у тварину, за гріховний учинок - у неживий предмет. Людина як духовно-тілесна істота була головним змістом усієї давньогрецької культури, особливо в часи її розквіту.

Філософ Геракліт стверджував: «З мавп найпрекрасніша потворна, якщо порівняти її з людським родом. З людей наймудріший, у порівнянні з Богом, видається мавпою і за мудрістю, і за красою, і за всім іншим. А самі грецькі боги постають величними і разом з тим людяними». Середньовічна християнська філософія протиставляла «справжнє», божественне і «неістинне» створене буття, розрізняючи при цьому сутність і існування, зміст і символ. Філософи XVII-XVIII ст. розглядали буття як реальність, що протистоїть людині, як

сущє, котре людина освоює в діяльності. Для європейської філософії цього часу буття найчастіше обмежується природою, світом природних тіл, а духовний світ статусом буття не володіє.

Висновок: Буття світу – це філософське поняття, що стосується існування світу як цілого. Це поняття досліджує фундаментальні питання: що таке світ, яким є його природа, як він виник і чому існує. Буття людини - специфічний спосіб її унікального, неповторного існування. Це поняття трактується у світовій філософії по-різному. Однак при всіх відмінностях воно оцінюється як особлива реальність, збагнення якої дозволяє людині краще зрозуміти саму себе.

Список використаних джерел:

1. Юрій М. Ф. Людина і світ : підручник. Київ : Дакор, 2006. 460 с.
2. Кремень В. Г., В. В. Ільїн. Філософія: мислительні ідеї, концепції: підручник. Книга, 2005. 528 с.
3. Проблема буття в філософії. Функції проблеми буття. Реферат. 2010. URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12899/>

БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження обумовлена зростаючим інтересом до етичних та духовних практик у сучасному суспільстві. В умовах глобалізації, коли традиційні моральні цінності переживають значні зміни, постає питання пошуку нових способів самовдосконалення, гармонізації внутрішнього світу та формування відповідальної поведінки. Буддизм пропонує універсальні принципи, які не лише сприяють особистісному розвитку, але й можуть вплинути на суспільство в цілому. Вивчення буддистського підходу до морального вдосконалення може стати корисним для розуміння, як сучасна людина може досягти внутрішньої гармонії та позитивного впливу на оточення.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз буддистського шляху морального вдосконалення та його потенційного впливу на особистісний розвиток і соціальну етику.

Відповідно до мети ставимо такі завдання:

- Аналіз впливу буддизму на особистісний розвиток: Вивчення того, як буддистські принципи можуть сприяти формуванню позитивних рис характеру, таких як співчуття, терпимість і самоконтроль.
- Визначення соціальних аспектів буддистської етики: Дослідження можливостей застосування буддистських цінностей для покращення соціальних відносин і розвитку громади.
- Оцінка актуальності буддистських практик у сучасному світі: Вивчення способів інтеграції буддистських принципів у повсякденне життя та їх вплив на сучасні моральні виклики.

Виклад матеріалу. Аналіз впливу буддизму на особистісний розвиток охоплює кілька ключових аспектів. Буддизм акцентує увагу на розвитку співчуття, що через практику усвідомленості допомагає усвідомити страждання інших і спонукати до дій, які покращують їхнє життя. Це сприяє формуванню емоційної інтелігентності. Релігійний острів духовності, ядром якого виступає аксіологія взаємин «людина - Бог», є і назавжди залишиться тим регулятивом, що обумовлює «все» і «всє» у світі сакрального чину та дій. [1]

Терпимість до різних думок і культур виховує відкритість і повагу у стосунках. Практики самоконтролю, такі як медитація, навчають контролювати імпульси, зменшуючи стрес і підвищуючи відповідальність за свої вчинки.

Усвідомленість допомагає бути присутнім у моменті, що зменшує тривогу. Також важливою є цінність спільноти, адже залучення до буддистських груп підтримує особистісне зростання через взаємодію з однодумцями. Вивчення цих аспектів показує, як буддистські практики можуть позитивно впливати на формування особистості і моральне вдосконалення.

Визначення соціальних аспектів буддистської етики передбачає дослідження того, як буддистські цінності можуть бути застосовані для покращення соціальних відносин і розвитку громади. Буддизм наголошує на важливості співчуття, ненасильства і гармонії, що може стати основою для зміцнення міжособистісних зв'язків.

Цінності, такі як взаємодопомога та підтримка, сприяють формуванню міцних соціальних зв'язків у спільноті. Практики усвідомленості можуть допомогти людям краще розуміти один одного, знижуючи рівень конфліктів і сприяючи толерантності.

Крім того, буддистська етика закликає до відповідальності за колективне благо, що може надихнути на ініціативи для поліпшення умов життя в громаді. Наприклад, реалізація проєктів на основі принципів сталого розвитку, співпраця з місцевими організаціями та активна участь у волонтерських програмах можуть стати прикладами втілення буддистських цінностей у соціальному контексті.

Оцінка актуальності буддистських практик у сучасному світі включає вивчення способів інтеграції буддистських принципів у повсякденне життя та їх вплив на моральні виклики. Більшість науковців розглядають такий взаємозв'язок через призму взаємодоповнення інститутів права і моралі як регуляторів суспільних відносин. [2, 271с.] У сучасному суспільстві, де панують стрес, тривога та швидкість інформаційного потоку, буддистські практики, такі як медитація та усвідомленість, стають дедалі популярнішими. Вони допомагають людям знайти внутрішній спокій і зосередитися на важливих аспектах життя. Буддистське вчення дозволяє по-новому поглянути на природу людської свідомості, поведінки, розумової діяльності та культуру в цілому, з метою досягнення вищих станів свідомості, не обтяжених буденною рутиною. [3, 6с.]

Інтеграція буддистських цінностей, таких як співчуття, ненасильство та відповідальність, може покращити міжособистісні стосунки та зменшити соціальні конфлікти. Ці принципи також надихають людей до дій на благо суспільства, спонукаючи до екологічної свідомості та соціальної справедливості.

Таким чином, буддистські практики можуть не лише збагачувати особисте життя, але й активно впливати на формування соціальних норм, що сприяють більшій гармонії та стійкості у сучасному світі.

Висновок. Цінності, такі як співчуття, терпимість і усвідомленість, допомагають людям справлятися зі стресом і покращують взаєморозуміння в громадах.

У сучасному світі буддистські практики стають актуальними для вирішення соціальних і моральних викликів. Інтеграція цих принципів у повсякденне життя може сприяти формуванню більш гармонійного суспільства, де

кожен діє з урахуванням інтересів інших. Таким чином, буддистський шлях морального вдосконалення є потужним інструментом для досягнення внутрішньої гармонії та етичного розвитку.

Список використаної літератури:

1. Шевченко В. Актуалізація української релігійної духовності в проблематичному зрізі внутрішньодержавного та загально цивілізаційного поступу, Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. ГС Сковороди НАН України. 2020. Ст 109.
2. Заборовський В. В. Співвідношення категорій «право» і «мораль» в контексті здійснення адвокатської діяльності. Науковий вісник Ужгородського університету. 2023. 270-275с. URL : <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/284355/278513>
3. Оверчук С. С. Буддистська психологія і медитативна практика в сучасній культурі : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра. Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2024. 51 с.

БУТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. Проблема буття світу і людини є однією з найважливіших у філософії, оскільки вона стосується основних питань існування, сенсу життя, взаємозв'язку між людиною і всесвітом, а також природи реальності. Це питання викликає інтерес у філософів, науковців та простих людей, оскільки воно безпосередньо впливає на наше розуміння себе та нашого місця у світі «Чому взагалі є сутнє, а не навпаки – ніщо?» – це запитання М. Хайдеггера, одного із найавторитетніших філософів ХХ ст. Аналіз буття світу та людини допоможе людині знайти своє місце у світі, визначити свої цінності та зрозуміти взаємозв'язок між собою і всесвітом.

Мета. Аналіз проблеми буття світу і людини, вивчення філософських концепцій, що стосуються цих питань, а також формулювання висновків щодо взаємозв'язку між людиною та світом.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити проблему буття світу та людини . Взаємозв'язок світу і людини та сутність буття.
- Проаналізувати космологічні та екзистенційні питання буття, сенс життя.

Виклад матеріалу. Людина як унікальна істота з особливим статусом буття у світі постає як феномен, оскільки лише людина осмислює те, що відмежовує її від буття природи. У філософії ХХ століття, на відміну від традиційної онтології, не світ, не природа, а людина ставала проблемною точкою відліку. Філософи ХХ століття стали рішуче переглядати внутрішньо-філософські пріоритети минулого. Вони заперечували тим представникам класичної онтології, що відштовхувались від самостійного буття світу і від нього рухалися до розуміння людини, поставленої в залежність від світу. У таких випадках, говорили вони, філософія і перетворювалася в «філософію речей», а людина найчастіше також розглядалася як річ. У концепції німецького екзистенціаліста М. Хайдеггера критикується традиційний підхід до буття, заснований на розгляді буття як сущого, субстанції, як чогось ззовні даного і протилежного суб'єкту. Для самого Хайдеггера проблема буття має сенс лише як проблема людського буття, проблема граничних підстав людського існування. Найважливішим виразом загальнолюдського способу буття є страх перед ніщо. У творі «Буття і час» він ставить питання про сенс буття, який, на його думку, виявився забутиям традиційної європейської філософії. Намагаючись будувати онтологію на основі феноменології, Хайдеггер хоче розкрити сенс буття через розгляд людського буття, оскільки тільки людині спочатку властиво розуміння буття.

Французький екзистенціаліст Ж. П. Сартр, протиставляючи буття в собі і буття для себе, розмежовує матеріальне буття і людське буття. Перше є для нього щось відстале, виступає тільки як перешкода, взагалі не підвладне людському дії і пізнання. «У кожному мить ми відчуваємо матеріальну реальність як загрозу нашому життю, як опір нашій праці, як кордон нашого пізнання, а також як уже використовується або можливе знаряддя». Основні характеристики людського буття - вільний вибір можливостей: «... бути для людини - значить вибирати себе ...». Екзистенціалізм Сартра прагне змусити людину усвідомити, що він повністю відповідає за самого себе, своє існування і навколишнє, бо виходить з твердження, що, не будучи чимось заданим, людина постійно будує себе за допомогою своєї активної суб'єктивності. Він завжди «попереду, позаду себе, ніколи - сам».

У системі Г. Гегеля буття розглядається як перша, безпосередня і дуже невизначена шабель у сходженні духу до самого себе, від абстрактного до конкретного: абсолютний дух лише на мить матеріалізує свою енергію, а в своєму подальшому русі та діяльності самопізнання він знімає, долає відчуженість буття від ідеї і повертається до самого себе, тому що сутність буття становить ідеальне. Для Гегеля справжнє буття, що збігається з абсолютним духом, тобто не відстала, інертна реальність, а об'єкт діяльності, повний неспокою, руху і фіксується у формі суб'єкта, тобто діяльно. Люди навчаються зіставляти себе з світом, бачити своє буття як частину і продовження буття світу. Вони вміють судити про світ, освоювати його не тільки по своїй мірці, мірці своєї свідомості і дії, але і по мірці самих речей. Інакше вони не змогли б вижити в цьому світі і тим більше не змогли б 'запитувати' про буття як таке.

Висновки.

Поняття буття є вихідним для філософії. По-перше, воно має найширший, граничний ступінь узагальнення і тому постає як основа світоглядної орієнтації. Завдяки цій якості воно виконує функцію сенсоутворення в людському світорозумінні.

По-друге, сьогодні, коли постали загрози самознищення, буття постає як вища цінність і міра відповідальності людини за власні дії. Нарешті, проблема буття постає як питання про смерть, безсмертя та сенс життя.

Сучасне узагальнення визначень матерії дає змогу дійти висновку, що вона є об'єктивно реальним буттям світу в часі, просторі й русі, яке пізнане (безпосередньо чи опосередковано) людиною. Простір і час є іманентними формами матерії, що рухаються, формами координації матеріальних процесів та об'єктів. Сучасне узагальнення визначень матерії дає змогу дійти висновку, що вона є об'єктивно реальним буттям світу в часі, просторі й русі, яке пізнане людиною. Проблема буття світу і людини є складною та багатогранною. Вона охоплює численні аспекти філософії, психології та соціології. Розуміння цієї проблеми може допомогти людині знайти своє місце у світі та визначити свої життєві пріоритети. Пошук сенсу життя та усвідомлення власної ролі у всесвіті є ключовими елементами для досягнення гармонії між особистістю та зовнішнім світом.

Список використаних джерел:

1. Маринець, Н. В., Пугачов, В. М., Балинська, О. М. Філософія буття людини в сучасних умовах. Дискурс. 2023. № 4-6. С. 49-56.
2. Сабадуха, В. Філософсько-міфологічний аналіз епохи Модерну та Постмодерну у філософії Петера Козловскі. Modern engineering and innovative technologies. 2020. Вип. 11, ч. 2. С. 40-52.
3. Сабадуха, В. Самоконцепція історика або роздуми філософа про онтологічну сутність історичних подій. Енергія, енергозбереження та раціональне природокористування. 2017. Т. 1-2. С. 24-37.
4. Тугаринов, В. П. Категорія буття. Буття світу і буття людини. Вступ до філософії. 2020. С. 84-103.

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ ТА АСПЕКТИ

Актуальність дослідження: Актуальність дослідження проблеми людського безсмертя полягає в тому, що це питання викликає численні філософські, наукові та етичні дискусії. Дослідження концепцій безсмертя допомагає зрозуміти сенс життя та цінності, які визначають наше існування. Інновації в біомедицині, генетиці та штучному інтелекті відкривають нові горизонти, ставлячи питання про етичність продовження життя. Також важливі дебати щодо нерівності в доступі до технологій продовження життя та їхніх наслідків для суспільства. Вивчення впливу безсмертя на старіння населення, культурні та соціальні норми є невід'ємною частиною цього дослідження. Отже, тема безсмертя є актуальною, оскільки дозволяє розглянути важливі питання про життя, смерть і їхній вплив на суспільство.

Мета дослідження: Мета дослідження полягає в формуванні цілісного уявлення про людське безсмертя, його виклики та перспективи в контексті сучасного розвитку.

Завдання дослідження:

Аналіз філософських концепцій безсмертя, визначення їхніх основних положень і впливу на сучасне сприйняття життя і смерті.

Дослідження наукових досягнень у сферах біомедицини та генетики, які можуть вплинути на можливості продовження життя.

Вивчення етичних аспектів безсмертя, зокрема аналіз питань нерівності в доступі до технологій продовження життя та їхніх соціальних наслідків.

Виклад матеріалу. Аналіз філософських концепцій безсмертя дозволяє виявити різноманітні підходи до розуміння цього явища, його основні положення та вплив на сучасне сприйняття життя і смерті. Платон вважав, що душа безсмертна і існує до і після фізичного життя, стверджуючи, що вона переходить з одного тіла в інше. Для нього справжнє знання можливе лише в світі ідей, а не у фізичному світі. Ця концепція підкреслює цінність духовного розвитку і пошуку істини.

Проблема смерті та безсмертя особистості в світогляді сучасної людини пов'язана з низкою питань, у тому числі й теоретико-методологічних. [1, 40с.]

Аристотель заперечував ідею безсмертя душі в абсолютному сенсі, але вважав, що душа є формою тіла і певні якості можуть тривати після смерті через спадщину та вплив на наступні покоління. Цей підхід зосереджується на важливості реального життя і досягнень у ньому.

Смерть та безсмертя—це вічні теми для філософів усіх часів та народів. [2, 20с.] У християнській традиції безсмертя пов'язане з вірою в життя після смерті та вічну душу. Християни вважають, що спасіння і безсмертя досягаються через віру в Бога і дотримання моральних принципів, що формує сприйняття життя як підготовки до вічного існування.

Екзистенціалісти, такі як Сартр і Камю, підкреслюють абсурдність життя та неминучість смерті. Вони заперечують ідею безсмертя в традиційному розумінні, наголошуючи на важливості створення сенсу життя в умовах невизначеності та фатальності.

Дослідження наукових досягнень у сферах біомедицини, генетики та штучного інтелекту відкриває нові можливості для продовження життя людини та покращення його якості. У біомедицині одним із ключових напрямків є регенеративна медицина, яка використовує стовбурові клітини та тканинну інженерію для відновлення пошкоджених органів і тканин. Завдяки цим технологіям з'являються нові методи лікування, які можуть значно продовжити життя пацієнтів, страждаючих від серйозних захворювань.

Генетика також відіграє важливу роль у дослідженні безсмертя. З відкриттям технологій редагування генів, таких як CRISPR, вчені здобули можливість модифікувати ДНК, усуваючи генетичні мутації, що призводять до спадкових захворювань. Це може не лише подовжити життя, але й поліпшити його якість, зменшуючи ризики розвитку захворювань, пов'язаних зі старінням, таких як рак і серцево-судинні недуги.

Якщо механістичний гуманізм розглядає технології для поліпшення процесів функціонування, то постгуманізм їх застосовує в аспекті вдосконалення якості тілесного вмістилища, яке є межею буття людини. З'являється більш глибоке розуміння можливостей людського функціонування та перспектива реалізації давньої мрії людства набуття безсмертя. [3, 16с.]

Ця нерівність може призвести до ще більшої соціальної поляризації, де тільки заможні верстви населення отримують доступ до продовження життя, а інші залишаються поза можливістю користуватися цими перевагами. Це ставить питання про справедливість у розподілі ресурсів та можливостей, що може викликати обурення та соціальні конфлікти.

Крім того, виникає питання моральної відповідальності тих, хто розробляє та впроваджує технології продовження життя. Які етичні принципи повинні регулювати доступ до цих технологій? Чи є морально допустимим продовження життя за рахунок збільшення навантаження на природні ресурси та екологію?

Ще один аспект – вплив на структуру суспільства. Якщо люди можуть жити значно довше, це може призвести до перенаселення, збільшення навантаження на систему охорони здоров'я, пенсійні системи та соціальне забезпечення. Зростання тривалості життя може викликати зміни у традиційних моделях сімейних відносин, вихованні дітей та плануванні кар'єри.

Висновок. Отже, філософські концепції безсмертя, від Платона до сучасних екзистенціалістів, показують різні підходи до розуміння сенсу життя та смерті. Наукові досягнення в біомедицині, генетиці та штучному інтелекті відкривають нові можливості для продовження життя, але водночас порушують етичні питання про нерівність у доступі до цих технологій.

Проблема людського безсмертя залишається актуальною, відкриваючи нові горизонти для розуміння існування та викликів, з якими ми стикаємося.

Список використаної літератури :

1. Кушерець Т. В. «Проблема смерті та безсмертя: Танатос та Осіріс у людському бутті.» Актуальні проблеми філософії та соціології. № 40. 2023. 39-42с.
2. Нестеренко П. О. «Потяг до безсмертя Осіріс у людському бутті.» Актуальні проблеми філософії та соціології. 2021. 19с.
3. Косс А. М. «Трансгуманізм як технологія до безсмертя: історико-філософські розвилки.» Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства 2. 2023. 15-20с.

ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Ідея про те, що людина є найвищою цінністю суспільства, становить основний принцип багатьох етичних, правових і філософських концепцій. Вона визначає соціальні інститути, державну політику та культуру. Проте сучасний світ зіткнувся із загрозами, які підривають цю ідею. Це включає зростання соціальної нерівності, вплив технологій на приватність, авторитарні тенденції у деяких суспільствах і глобальні виклики, як-от екологічні кризи. Виникає питання: як суспільство може захистити і розвивати ідею пріоритету людини, забезпечуючи її права, гідність і свободи в умовах сучасних змін?

Мета. Основна мета дослідження полягає в аналізі значення людини як найвищої цінності суспільства та в пошуку шляхів зміцнення цього принципу. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- Дослідити історичні витоки ідеї про людину як вищу цінність, зокрема в етичних і філософських концепціях античності, середньовіччя, епохи Просвітництва і Нового часу.
- Розглянути, як ідея людської цінності вплинула на формування правових систем і міжнародних документів, зокрема Загальної декларації прав людини.
- Проаналізувати сучасні виклики, що ставлять під загрозу принцип пріоритету людини, зокрема в аспектах технологій, політики та глобалізації.
- Запропонувати конкретні шляхи збереження і розвитку ідеї людської цінності в контексті освіти, законодавства і громадянської активності.

Виклад матеріалу. Важливим аспектом є вплив глобалізації на збереження ідеї про людину як найвищу цінність. Глобалізація сприяє культурному обміну та економічному зростанню, але водночас створює нерівні умови для розвитку окремих суспільств і навіть для окремих груп людей у цих суспільствах. Це проявляється у зростанні розриву між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, а також у посиленні нерівності всередині самих держав. Наприклад, доступ до якісної освіти, медицини або соціальних благ часто залишається привілеєм, недоступним не для всіх, що суперечить принципу рівності й гідності кожної людини.

У цьому контексті особливо важливим є акцент на соціальній відповідальності урядів, корпорацій та громадянського суспільства. Лише за умови активного співробітництва між цими сторонами можна створити умови, у яких права кожної людини будуть реально захищені, а не залишатимуться лише декларативною нормою.

Крім того, слід звернути увагу на роль медіа у формуванні суспільної думки про цінність людини. Сучасні інформаційні платформи часто фокусуються на сенсаціях і поверхневих аспектах життя, відволікаючи увагу від глибших моральних та соціальних питань. Формування етичного підходу до медіа-контенту може сприяти кращому розумінню суспільством важливості людської гідності та прав.

Не можна оминати й тему технологій, які, з одного боку, відкривають нові можливості для розвитку суспільства, а з іншого – несуть ризики. Використання штучного інтелекту, автоматизація праці та цифровий контроль можуть як покращити умови життя, так і призвести до втрати приватності та обмеження свобод. Саме тому необхідне створення законодавчих механізмів, які забезпечать баланс між технологічним прогресом і правами людини.

Розуміння людини як найвищої цінності також передбачає переосмислення сучасної освіти. Вона повинна формувати не лише професійні компетенції, а й виховувати етичну відповідальність, здатність до критичного мислення та усвідомлення власної ролі в суспільстві. Освіта, яка базується на принципах гуманізму, може стати ключем до розвитку суспільства, що ставить людину на перше місце.

Таким чином, реалізація ідеї про людину як найвищу цінність потребує комплексного підходу, що охоплює політичні, соціальні, освітні й технологічні аспекти. Лише за умови узгоджених зусиль можна зберегти гідність кожної особистості та забезпечити сталий розвиток суспільства в умовах сучасних викликів.

Важливо також враховувати культурний аспект ідеї про людину як найвищу цінність. Культура є фундаментом, на якому будується сприйняття людської гідності, і вона може суттєво відрізнятися у різних суспільствах. У деяких культурах акцент робиться на колективізмі та взаємодопомозі, тоді як інші наголошують на індивідуальних свободах та особистих правах. Незважаючи на ці відмінності, ключовим завданням є пошук спільного підходу, який дозволить усім культурам співіснувати, поважаючи людську гідність та індивідуальність.

Питання рівності також не може залишатися поза увагою. Соціальні та економічні умови, які підтримують дискримінацію за ознакою статі, віку, раси чи релігії, несуть загрозу фундаментальним принципам гуманізму. Протидія дискримінації та створення інклюзивного середовища повинні бути пріоритетами як на рівні національних політик, так і на глобальній арені. Глобальні ініціативи, такі як цілі сталого розвитку ООН, спрямовані на подолання бідності, гендерної нерівності та забезпечення доступу до освіти, відіграють тут важливу роль.

Особливу увагу слід приділити правам найбільш вразливих груп населення: дітей, людей з інвалідністю, біженців та представників національних меншин. Забезпечення для них рівного доступу до ресурсів, освіти, працевлаштування та соціального захисту має стати індикатором успішності суспільства у впровадженні принципу людської гідності.

Важливим аспектом у цьому контексті є розвиток екологічної свідомості. Збереження довкілля тісно пов'язане з ідеєю пріоритету людини, оскільки природне середовище є основою для забезпечення її базових потреб і права на здорове життя. Політики сталого розвитку, впровадження зелених технологій та екологічна освіта можуть сприяти створенню світу, де гармонія між природою та людськими потребами буде підтримана.

Розбудова суспільства, де людина є найвищою цінністю, також вимагає активної участі громадян. Громадянське суспільство, яке прагне захищати права та свободи кожного, повинно виступати як каталізатор змін. Місцеві ініціативи, волонтерські програми та рухи за соціальну справедливість можуть значно вплинути на формування культури відповідальності, де кожна людина відчуватиме свою значущість і підтримку.

Висновок.

Людина як найвища цінність суспільства – це не лише принцип, але й фундамент для сталого розвитку. Його збереження та розвиток вимагає зусиль у різних сферах, зокрема в освіті, праві, технологіях і культурі. Суспільство, яке прагне захистити гідність і права кожної людини, має постійно адаптувати свої системи до нових викликів, залишаючись вірним принципам гуманізму та демократії.

Список використаних джерел

1. Грушевський М. Історія України-Руси. – К.: Наукова думка, 1991. – Т. 1. – С. 47-59.
2. Драгоманов М. Листи на Наддніпрянську Україну. – К.: Основи, 2006. – С. 122-135.
3. Сковорода Г. Розмова, звана Алфавіт, або Буквар світу. – Львів: Астролябія, 2012. – С. 85-94.
4. Франко І. Що таке поступ? // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наукова думка, 1976. – Т. 45. – С. 324-340.
5. Шевченко Т. Кобзар. – Харків: Фоліо, 2014. – С. 65-79.
6. Чижевський Д. Філософія Григорія Сковороди. – К.: Обереги, 2004. – С. 102-118.
7. Куліш П. Листи з хутора. – К.: Мистецтво, 1998. – С. 48-63.

БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. В основі буддистської етики лежить питання про моральний розвиток індивіда через усвідомлення природи страждання та шляху до звільнення від нього. Питання полягає в тому, як внутрішнє вдосконалення особистості через буддистську практику здатне вплинути на етичну поведінку та особистий розвиток.

Мета. Дослідити ключові принципи буддистської етики, що спрямовані на моральне вдосконалення індивіда, а також вплив цих принципів на особистий і соціальний розвиток

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- Розглянути концепцію «чотирьох благородних істин» як основу буддистської етики, що описує причини страждання, шляхи досягнення звільнення та моральне самовдосконалення.
- Проаналізувати «восьмеричний шлях» – структуру, що містить основні правила етичного життя, включаючи правильну поведінку, думки, мову та дії.
- Оцінити вплив карми на моральну поведінку, розглядаючи її як механізм, що пов'язує вчинки людини з їх наслідками.

Виклад матеріалу. Буддистський шлях морального вдосконалення – це комплексна система духовних і моральних практик, спрямованих на звільнення від страждань та досягнення нірвани. Основою етики буддизму є поняття агімси (ненасилля), яке вчить утримуватися від насильства в усіх його формах. Центральне місце в буддистській етиці займають принципи «Правильного життя», що є частиною Восьмирічного шляху: правильні погляди, правильне мислення, правильна мова, правильні вчинки, правильний спосіб життя, правильне зусилля, правильна уважність та правильна концентрація.

Першим кроком на шляху є формування правильних поглядів, що передбачають розуміння чотирьох благородних істин: страждання, причини страждань, можливості їх припинення та шлях до їх подолання. Усвідомлення цих істин є важливим для морального розвитку, адже воно допомагає зрозуміти природу існування та подолати жадоу, яка є головною причиною людських страждань.

Правильне мислення має на меті розвиток співчуття та любові до всього живого. Це проявляється у відмові від жадібності, гніву та невігластва. Завдяки практиці правильного мислення людина здатна бачити світ через призму доброти, що дозволяє уникати конфліктів і розвивати в собі якості, що сприяють мирному співіснуванню з іншими.

Правильна мова полягає у відмові від брехні, наклепів, образ та пустих розмов. Буддистська етика пропонує практикувати правдивість, доброзичливість та утримання від грубих висловлювань, що сприяє очищенню мови від негативу та підвищенню морального рівня спілкування.

Правильні вчинки спрямовані на розвиток позитивної карми через уникання зла. Це передбачає утримання від вбивства, крадіжки та аморальної поведінки. Така етика забезпечує чистоту дій, що допомагає людині уникати страждань та створювати умови для досягнення духовної гармонії.

Правильний спосіб життя полягає у виборі професії та діяльності, які не приносять шкоди іншим істотам. Це важливо для підтримки внутрішньої гармонії та створення позитивного впливу на світ. Професії, пов'язані з виробництвом зброї, торгівлею тваринами або алкоголем, вважаються небажаними, оскільки вони можуть порушувати принципи агімси.

Правильне зусилля спрямоване на розвиток чеснот і подолання негативних якостей. Цей крок допомагає зберегти моральну чистоту та сприяє зростанню внутрішньої сили, необхідної для подальшого вдосконалення.

Правильна уважність означає здатність концентруватися на своїх думках і діях, усвідомлювати свої емоції та мотиви. Це важливо для розуміння свого внутрішнього «Я» і для досягнення стану просвітлення, коли людина звільняється від прив'язаностей.

Правильна концентрація вчить глибокої медитації, що дозволяє досягти внутрішньої тиші та спокою, а також досягнення нірвани – стану повного звільнення від страждань.

Завдяки дотриманню Восьмирічного шляху, буддисти поступово досягають морального вдосконалення, яке не тільки приносить внутрішній спокій, але й сприяє гармонійному співіснуванню з іншими. Цей шлях розвиває духовні якості, сприяє звільненню від страждань і веде до досягнення вищого стану свідомості.

Висновок. Буддистський шлях морального вдосконалення – це послідовний процес, спрямований на подолання страждань і досягнення духовного просвітлення. Заснований на принципах Восьмирічного шляху, він формує в людині якості, які допомагають жити в гармонії з іншими, підтримувати моральну чистоту й уникати негативних дій. Важливими елементами цього шляху є ненасилля, співчуття, усвідомленість та самодисципліна. Такий підхід сприяє особистому розвитку і суспільній злагоді.

Список використаних джерел

1. Громико, В. О. Буддистська етика як основа морального самовдосконалення. Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство, 2015, 16, с. 14-23. Режим доступу: ekmair.ukma.edu.ua.

2. Олійник, О. Г. Поняття агіпси у буддизмі та його вплив на світогляд. Філософські пошуки, 2016, 22, с. 58-63.
3. Саган, О. В. Основи буддистської етики: Восьмирічний шлях як спосіб морального вдосконалення. Релігієзнавчі студії, 2017, 5, с. 40-49.
4. Кравчук, М. І. Співчуття і терпимість у буддистському моральному кодексі. Гуманітарний журнал, 2015, 3, с. 101-108.

ОСОБИСТІСТЬ ФІЛОСОФА (ФІЛОСОФІЯ ЯК ОБРАЗ ЖИТТЯ)

Постановка проблеми. Філософія здавна вважалася не лише системою знань або сукупністю теорій, але й особливим способом життя. Особистість філософа виступає не тільки як суб'єкт філософської діяльності, але і як носій життєвої практики, що відображає його філософські переконання. У цьому контексті актуальними стають питання про те, як філософські ідеї формують особистість мислителя, як вони впливають на його моральні орієнтири, світосприйняття та практичні дії.

Особистість філософа завжди була на перетині теоретичного мислення та практичного життя. Це піднімає питання, чи можливо трактувати філософію як спосіб життя, що визначає поведінку людини в повсякденності? Яким чином філософські цінності, які сповідує особистість, здатні перетворити її внутрішній світ і відобразитися на її соціальних взаємодіях? Які механізми перетворення філософських ідей у конкретні життєві практики існують? Як філософські погляди впливають на суспільні норми та культурні процеси?

Ці питання є важливими для розуміння того, як філософія впливає на індивідуальний розвиток і соціальну динаміку, а також для визначення ролі філософа у сучасному суспільстві.

Мета

Дослідити взаємозв'язок між філософською діяльністю та життєвим шляхом особистості філософа, визначивши способи, якими філософія впливає на формування ідеалів та способу життя.

Завдання

1. Дослідити, як філософські переконання і цінності впливають на формування особистості філософа, його життєві орієнтири та поведінку в повсякденності.
2. Проаналізувати взаємозв'язок між філософською діяльністю та життєвим шляхом філософа, зокрема, як філософія перетворюється на спосіб життя та впливає на соціальні взаємодії і суспільну діяльність.
3. Вивчити історичні приклади філософів, які втілювали свої філософські переконання у своєму житті, та проаналізувати їхній вплив на сучасні соціальні та культурні процеси.

Виклад матеріалу

Філософія є складною системою, що втілює людське суспільство, характеризується різноманітними індивідуальними ролями та активними компонентами історичного процесу. Сутність людини розкривається через її взаємодію з іншими людьми та суспільством загалом. Людина вільна, моральна і розумна на відміну від інших живих істот. Основними характеристиками людини є свідомість, мова, уміння діяти. Індивідуальність, особистість, соціальні та духовні аспекти людського життя підкреслюються через важливість індивідуальності.

Основною таємницею філософії є таємниця людини, і вона знайшла своє відображення у працях філософів від стародавніх до сучасних. Ким є людина, все ще має відповідати за появу нових проблем у суспільстві, природі, самосвідомості. Існування людини є поєднанням двох світів природного і соціального, де вона не тільки відіграє певну роль у суспільстві, але й сприяє формуванню культури. Дослідження людської природи захоплює та складне, оскільки люди можуть не лише адаптуватися до свого оточення, але й впливати на своє оточення та створювати нові реальності. Філософія - це дослідження біологічних і соціальних характеристик людини, щоб краще зрозуміти її природу та особистість. Фізичний і соціальний вигляд, соціальна поведінка, спілкування, моральна поведінка, пізнання. Філософія завжди займалася людською проблемою, від стародавніх міфів до сучасних філософів, таких як Сократ, Платон, Аристотель.

Філософія, як критична дисципліна, завжди була предметом дослідження людської природи. Основною таємницею філософії є таємниця людини, і вона знайшла своє відображення у працях філософів від стародавніх до сучасних. Від Сократа, який наголошував на важливості самопізнання та моральної рефлексії, до Ніцше, який підкреслював необхідність переоцінки цінностей і створення нових ідеалів, філософи завжди шукали відповіді на питання про сенс життя, моральні орієнтири та людські прагнення.

Філософія – це не просто теоретична дисципліна. Вона є активною формою буття, що втілюється у повсякденному житті. Філософські ідеї часто стають основою для практичних дій, що формують характер і поведінку людини. Важливо зазначити, що філософ не може відокремити свою діяльність від своїх переконань. Його спосіб життя, моральні цінності та світогляд є безпосереднім відображенням його філософських концепцій.

Існування людини є поєднанням двох світів: природного і соціального. Філософія допомагає зрозуміти і пояснити цю дуалістичну природу через різні методологічні підходи. Наприклад, екзистенціалізм зосереджується на індивідуальному існуванні та суб'єктивних переживаннях людини, тоді як марксизм аналізує соціально-економічні структури, що впливають на людську свідомість і поведінку. Автентичний філософ не може відрізнити свою практику від своїх переконань. Його філософія – це те, що рухає ним, а його спосіб життя є відображенням філософських концепцій, які присутні в реальному світі. Філософ – громадський діяч, він відстоює свої ідеї з великою кількістю морально-етичних принципів.

Філософія – це не просто науковий інтерес, а спосіб життя, який формує характер і поведінку людини. Автентичний філософ не може відрізнити свою практику від своїх переконань. Його філософія – це те, що рухає ним, а його спосіб життя є відображенням філософських концепцій, які присутні в реальному світі.

Філософія відродилася і повернула індивідуальність і людську поведінку, проклавши шлях для нових проявів у творчості. Людина як філософ не просто теоретизує, а й активно впливає на суспільство, пропонуючи нові моделі поведінки і соціальної взаємодії. Історичні приклади філософів, таких як Сократ, Діоген, Спіноза, Кант, і сучасних мислителів, таких як Жан-Поль Сартр і Мішель Фуко, демонструють, як філософія може перетворювати життя. Сократ, наприклад, жив за своїми принципами, викладаючи на вулицях Афін і наголошуючи на самопізнанні як ключовій філософській практиці. Діоген, в свою чергу, відмовився від матеріальних благ і жив у діжці, демонструючи своє презирство до суспільних норм і пропагуючи ідею природного життя. Кант, навпаки, вів надзвичайно впорядковане і дисципліноване життя, що відповідало його філософії морального імперативу і автономії волі. Його спосіб життя був відображенням його теоретичних принципів, які він висловив у своїх працях.

Фуко, один із сучасних філософів, розробив концепцію біовлади та досліджував, як сучасні інститути контролюють і регулюють людське життя. Його власне життя було прикладом боротьби з нормативністю і спробою переосмислення соціальних відносин.

Висновки. Філософія відіграє ключову роль у формуванні особистості людини, впливаючи на її моральні орієнтири, світосприйняття та соціальні взаємодії. Філософські ідеї та цінності є основою для формування способу життя, що в свою чергу впливає на суспільство та культурні процеси. Особистість філософа як носія філософських переконань є важливим фактором у формуванні соціальних та культурних взаємодій у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Аристотель. Нікомахова етика. – Київ: Основи, 2018. – 512 с.
2. Платон. Діалоги. Київ: Абрис, 2017. 432 с.
3. Кант І. Критика чистого розуму. Львів: Світ, 2019. 784 с.
4. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. Київ: Ваклер, 2020. 608 с.
5. Сковорода Г. Повне зібрання творів. Харків: Фоліо, 2016. 480 с.

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКОГО БЕЗСМЕРТЯ: РІЗНІ ВИЯВЛЕННЯ І АСПЕКТИ

Постановка проблеми. Проблема людського безсмертя є однією з ключових тем у філософії, науці та релігії. Вона охоплює питання природи душі, можливості її існування поза тілом та потенціалу продовження життя за допомогою технологій. Сучасний розвиток біотехнологій і трансгуманістичні ідеї додають нових вимірів цій проблемі, викликаючи дискусії про етичні, соціальні та релігійні аспекти безсмертя.

Мета полягає в дослідженні різних підходів до проблеми безсмертя – філософських, наукових і релігійних, а також аналізі їх впливу на сучасні уявлення про життя, смерть та можливе продовження існування після смерті.

Завдання:

- Проаналізувати філософські погляди на природу душі та її безсмертя від Платона до сучасних дуалістичних концепцій.

- Дослідити трансгуманістичні ідеї та технологічні можливості подолання смерті.
- Вивчити етичні та соціальні дилеми, пов'язані з можливістю безсмертя через технології.
- Розглянути релігійні погляди на безсмертя в контексті філософських і наукових дискусій.

Виклад основного матеріалу. Проблема людського безсмертя є однією з центральних тем філософії, яка охоплює різні аспекти: метафізичний, науковий, етичний та релігійний. Від давніх часів люди прагнули зрозуміти природу життя та можливість його продовження після смерті. У сучасну епоху ця проблема набуває нових вимірів через розвиток біотехнологій та трансгуманістичних ідей.

Філософське осмислення безсмертя бере свій початок із фундаментального питання про природу душі та можливість її існування поза межами фізичного тіла. Ця проблема хвилювала людство з найдавніших часів, і класичні філософи розглядали її як одну з центральних у своїх роздумах про буття та смерть. Одним із перших великих мислителів, хто серйозно займався цією темою, був Платон. У своїй філософії він стверджував, що душа є нематеріальною та безсмертною сутністю, яка продовжує своє існування після смерті фізичного тіла. За Платоном, душа не тільки безсмертна, але й проходить цикл перероджень, постійно вдосконалюючись через різні втілення [1].

Ідеї Платона мали значний вплив на подальший розвиток як філософських, так і релігійних вчень про безсмертя. Зокрема, в християнській доктрині розвинулася концепція вічного життя душі, яка після смерті тіла переходить у вічність. Це знаходить своє відображення в есхатологічних уявленнях про судний день, коли всі люди постануть перед Богом для остаточного суду, а душі праведних отримають вічне життя через воскресіння [2]. Таким чином, питання природи душі та її безсмертя залишається актуальним не лише у філософії давніх часів, але й у сучасних філософських і теологічних дискусіях, які досліджують межі людського існування та можливість його продовження після смерті.

Метафізичне осмислення безсмертя також піднімає одне з ключових питань філософії: чи є тіло та душа окремими сутностями, здатними існувати незалежно одна від одної? Ця дилема вже довгий час хвилювала філософів, і вирішення її було запропоноване у рамках дуалістичної філософії. Яскравим представником такого підходу є Рене Декарт, який у своїх творах обґрунтував ідею, що душа і тіло являють собою дві окремі субстанції. На думку Декарта, тіло є матеріальною сутністю, яка підпорядковується законам фізики, тоді як душа – нематеріальна і мисляча субстанція, що не залежить від фізичних процесів у тілі [3].

Цей дуалістичний підхід надає філософське обґрунтування можливості безсмертя, оскільки душа, як нематеріальна субстанція, може існувати незалежно від тіла і не гине разом із ним. Навіть після фізичної смерті тіло розпадається, але душа продовжує своє існування в іншій реальності або формі. Така ідея значною мірою підтримує не тільки релігійні уявлення про загробне життя, але й філософські концепції, які прагнуть пояснити можливість існування свідомості поза межами фізичного світу.

У сучасному світі проблема безсмертя часто асоціюється з науково-технологічними досягненнями. Сучасні біомедичні дослідження відкривають перспективи продовження життя через регенеративну медицину, генну інженерію та нанотехнології. Одна з найбільш інноваційних ідей у цій сфері – це завантаження свідомості на цифрові носії або штучні системи, що відкриває можливість технічного безсмертя [4]. Цей напрямок знаходить своє відображення у філософії трансгуманізму, представники якого вважають, що розвиток технологій дозволить людству подолати фізичні обмеження і навіть смерть.

Однак технологічні уявлення про безсмертя викликають багато питань, зокрема етичного характеру. Чи можна вважати завантажену свідомість продовженням тієї самої особистості? І що станеться з концепцією людської індивідуальності, якщо свідомість може бути копіювана або відновлена в іншій формі.

Ідея безсмертя породжує значні етичні дилеми, особливо в контексті технологічного розвитку. Одне з ключових питань – це нерівність доступу до технологій продовження життя. Чи зможе кожна людина скористатися такими можливостями, чи вони будуть доступні лише для обраних? Це може призвести до нових форм соціальної нерівності, де одні люди будуть мати змогу жити вічно, а інші – ні. Крім того, виникає питання, як безсмертя вплине на сенс людського життя. Адже обмеженість часу є важливою складовою мотивації до самореалізації та досягнень.

Релігійні традиції також пропонують різні бачення безсмертя. У християнстві, як і в багатьох інших релігіях, безсмертя душі є центральною ідеєю. У буддизмі, натомість, підкреслюється важливість звільнення від циклу

перероджень через досягнення нирвани □ стану абсолютної духовної досконалості, де душа більше не піддається перевтіленням [2]. Таким чином, різні релігії надають свої унікальні відповіді на питання про безсмертя та можливості його досягнення.

Висновки. Проблема людського безсмертя залишається складною і багатогранною. Філософські, наукові та релігійні підходи пропонують різні шляхи осмислення цієї теми, підкреслюючи як метафізичні, так і практичні аспекти. Незважаючи на досягнення сучасної науки, питання про те, чи зможе людство коли-небудь досягти безсмертя, залишається відкритим. Тим часом етичні й соціальні аспекти продовжують викликати активні дискусії про те, яким має бути наше ставлення до можливості подолання смерті.

Список використаних джерел

1. Phaedo By Plato. URL: <http://classics.mit.edu/Plato/phaedo.html>. (дата звернення: 18.10.2024).
2. Біблія. Євангеліє від Йоана. URL: <http://osbm-buchach.org.ua/Bibliya/Yoan.html>. (дата звернення: 18.10.2024).
3. Декарт Р. Метафізичні розмисли // - К.: «Юніверс». - 2000. - с. 22 – 33.
4. Бостром Н. Історія трансгуманістичної думки. URL: <https://jetpress.org/volume14/bostrom.html>. (дата звернення: 18.10.2024).

ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Культура є однією з ключових складових у процесі формування людської особистості. Вона визначає не лише світогляд, але й ціннісні орієнтири, поведінку, ставлення до інших людей і суспільства в цілому. Однак у сучасному суспільстві спостерігається певна втрата зв'язку між культурними традиціями та новими викликами глобалізації, що впливає на формування особистості.

Метою даної роботи є аналіз людинотворчої сутності культури та її впливу на розвиток сучасної особистості.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

1. Дослідити основні аспекти впливу культури на формування людини.
2. Оцінити роль культури у вихованні моральних та етичних цінностей в сучасному суспільстві.

Виклад матеріалу. Культура, як відомо, є основою будь-якого суспільства. Вона формує його цінності, ідеали та моральні норми, сприяючи розвитку індивідуальності кожної окремої особи. Людинотворча сутність культури проявляється в тому, що саме через культурні надбання людина стає особистістю, адже процес соціалізації та виховання в різних суспільствах ґрунтується на їхньому культурному спадку. Без культури людина була б лише біологічною істотою, але саме культурні здобутки роблять її свідомою та морально відповідальною.

Стародавня Греція є чудовим прикладом того, як культура формує моральні та громадянські цінності, перетворюючи індивіда на свідому та відповідальну особистість. Грецька культура мала комплексний і глибокий вплив на розвиток людини. Полісна система, у якій кожен громадянин мав певні права і обов'язки, була основою для виховання гармонійної особистості. Саме поліс став осередком не лише політичного, але й культурного життя, де кожен громадянин мав брати активну участь у державних справах.

Виховання у Стародавній Греції базувалося на кількох ключових аспектах. Філософія відігравала особливу роль у формуванні світогляду. Такі мислителі, як Сократ, Платон і Аристотель, акцентували увагу на важливості чеснот, справедливості та особистої відповідальності. Наприклад, у «Політиці» Аристотель стверджував, що людина за своєю природою є політичною істотою, і тому її моральні якості визначаються її здатністю жити в суспільстві та дотримуватися законів і традицій [2, с. 123].

Окрім філософії, важливу роль у вихованні відігравали мистецтво та література. Трагедії Софокла й Есхіла, епічні твори Гомера вчили не лише розуміння людської природи, але й моральних норм, що мали керувати діями кожного громадянина. Міфологія, тісно пов'язана з релігією, створювала уявлення про справедливість і долю, підкреслюючи відповідальність людини перед богами та суспільством [3].

Ще одним важливим аспектом грецької культури було виховання фізичної досконалості. Спартанське суспільство, яке особливо цінувало військову відвагу, дисципліну та витривалість, ставило фізичне виховання на перший план. Проте й в Афінах гімнастика та спортивні змагання були важливою частиною розвитку гармонійної особистості, що поєднує фізичну силу з інтелектуальним розвитком.

Релігійні переконання також формували моральну свідомість у греків. Хоча релігія у Стародавній Греції не була догматичною, культові обряди, віра в богів і шанування героїв допомагали виховувати відчуття поваги до традицій і до вищих сил, що керують долею людства. Богів вважали не лише заступниками міст і громад, але й моральними авторитетами, на які рівнялися греки у своєму повсякденному житті.

Громадянські цінності, такі як повага до закону, активна участь у житті поліса та захист його інтересів, стали фундаментальними для стародавніх греків. Кожен громадянин був залучений до суспільних справ, оскільки політична участь вважалася не лише правом, але й обов'язком. Наприклад, афіняни активно брали участь у засіданнях Народних зборів, обговорюючи важливі для поліса питання, голосуючи за нові закони і беручи участь у судових процесах [1, с. 82].

Культура продовжує виконувати свою людинотворчу функцію й у сучасних умовах. Наприклад, японська культура, яка поєднує в собі глибоку повагу до традицій та адаптацію до інноваційних технологій, формує унікальне бачення світу. Важливими аспектами виховання є повага до старших, дисципліна, сумлінність та колективізм. Ці культурні характеристики забезпечують гармонійний розвиток особистості, що поєднує в собі традиційні цінності з відкритістю до сучасного світу.

Однак сьогодні культура стикається з викликами глобалізації. Відбувається стирання меж між національними культурами, що призводить до певної втрати ідентичності. Наприклад, у багатьох країнах Заходу молодь дедалі частіше віддає перевагу глобальним трендам, аніж національним традиціям. Це, своєю чергою, може призводити до відчуження від власної історії та культурного спадку, що впливає на розвиток особистості [4, с. 229].

Разом із тим, важливо відзначити, що культура продовжує залишатися потужним механізмом виховання моральних та етичних цінностей. Наприклад, у країнах Скандинавії культурний акцент на соціальну відповідальність та екологічну свідомість створює середовище, в якому повага до природи, рівноправність та соціальна справедливість є основними цінностями. Ці культурні риси глибоко вкорінені в системі освіти та виховання, і вони безпосередньо впливають на світогляд нових поколінь.

Отже, людинотворча сутність культури полягає в її здатності передавати з покоління в покоління систему цінностей та знань, що формують моральний і духовний світ людини. Вона є фундаментом, на якому базується все суспільне життя, і без неї неможливий повноцінний розвиток особистості.

Висновки. Людинотворча сутність культури полягає в її здатності формувати моральний і духовний світ людини, виховувати цінності, які допомагають особистості адаптуватися до суспільного життя та брати активну участь у його розвитку. Стародавня Греція демонструє, як культура, включаючи філософію, мистецтво, релігію та право, впливає на становлення громадянських і моральних норм, виховуючи відповідальних та гармонійних особистостей. Грецький досвід показує, що культура, як невід’ємна частина суспільного розвитку, закладає основу для морального вибору і формування відповідального ставлення до своїх прав і обов’язків. Сучасне суспільство також має звертати увагу на культуру як засіб виховання, аби зберегти традиції, моральні цінності та забезпечити подальший розвиток людини в гармонії з її соціальним оточенням.

Список використаних джерел:

1. Брижко М. Правова культура молоді: дефініційний аналіз. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2023. Т. 178, № 22. С. 78–86.
2. Гололобов С. М., Мірзоян К. О. Сутність, моделі та етапи формування і реалізації державної політики у сфері культури в сучасній Україні. Економіка, управління та адміністрування. 2023. № 2(104). С. 119–128.
3. Залізняк Л. Л. Стародавня історія України. Археологія. 2020. № 1. С. 149–150.
4. Негребецька О. М. Мистецька освіта: сутність, стан та основні тенденції розвитку культури особистості. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 178. С. 228–231.

THE PROBLEM OF TRUTH IN COGNITION

Formulation of the problem: The problem of history is a central theme of philosophy and scientific knowledge. It has always occupied a key place in the theory of knowledge, to which the entire epistemological discussion turns. This question is one of the oldest and most difficult in philosophy. No thinker has avoided the topic of truth and error. Aristotle interpreted truth as the correspondence of knowledge to reality; it is not true, in his opinion, when what is separated in reality is combined in thought, or vice versa - what is united in reality is separated. He believed that the connections of thoughts in the process of thinking and argumentation, as well as the laws of logic, are not accidental, but have an objective basis in the very nature of being.

Goal. To investigate the concept of truth in the context of knowledge, to study its meaning for understanding reality and to analyze different philosophical approaches to the definition of truth.

To achieve this goal, we set the following tasks:

- Analyze key philosophical theories of truth (correspondence, coherence, pragmatic and others).
- Problems and limitations that arise in the search for truth in human knowledge.

Presentation of the material. 1. First, truth is not simply a reflection of reality, but rather a characteristic of human intellectual constructions. Moreover, truth is not a static picture of the world that we perceive, but a dynamic process of thinking that allows us to capture reality, discover its deeper aspects, and test the limits of our knowledge.

In modern philosophy, three main concepts of truth are clearly distinguished: the concept of correspondence, coherence and pragmatism. The concept of correspondence states that truth occurs when subjective knowledge corresponds to some objective content. Instead, according to the neo-positivist theory of coherent truth, knowledge is considered true if it is internally consistent and does not contradict itself. Here, truth is not measured by correspondence to the object, but is determined by self-consistency. The third concept, pragmatic, emphasizes the practical dimension of truth: knowledge is considered true if it brings success in a certain activity. Representatives of pragmatism emphasize the active role of the subject, associating truth with its usefulness and benefit, as well as with human activity. In addition, the theory of truth considers the problem of the relationship between absolute and relative truths. Relative truth is knowledge that, although fundamentally correct, cannot fully reflect reality, leaving it partially unknown. This truth contains elements that, in the course of the further development of knowledge and practice, can be changed, deepened, clarified, or even replaced by new concepts. Absolute truth is the level of knowledge that fully corresponds to its object and can never be refuted. However, human knowledge will never be able to give a complete and accurate description of the essence of the boundless material and spiritual world. But this does not mean that absolute truth is an unattainable goal. In every relative truth there is a hidden element of the absolute. This is objectively true knowledge, verified by practice, which is not denied, but on the contrary, is preserved and integrated into new knowledge. Not knowing the conditions, place and time, as well as connections and relations of the object of knowledge can turn our knowledge from truth to error or delusion. Delusion is a state of knowledge in which reality is misrepresented; this is an unintentional distortion of reality in the subject's perceptions. It has its own patterns of existence, being a necessary stage and result of knowledge and practical activity. All these fundamental features of truth reveal it as a complex, dialectical and contradictory, but at the same time unified epistemological structure.

2. Cognition is a process of purposeful, active reflection of reality in the human mind, determined by the social and historical practice of mankind. The theory of cognition, or epistemology, is a branch of philosophy that investigates the essence of cognition, the patterns of human cognitive activity, as well as its possibilities and abilities in the process of understanding the world. The main aspect of the theory of knowledge is the consideration of the relationship between knowledge about the world and the world itself. Can our consciousness – in particular, thinking, feeling, and imagining – accurately reflect reality? The cognitive process consists of the interaction of three key elements: • the subject; • object; • knowledge.

The subject of cognition, according to modern philosophical representations, is a real person, a social being, endowed with consciousness, which manifests itself through thinking, feeling, reason and will. This person learned the methods and forms of cognitive activity historically formed by mankind, which allowed him to develop his cognitive abilities and acquire specific skills for purposeful cognition. The object of knowledge is what the subject's cognitive activity is aimed at, based on his practical experience. In principle, the entire reality can become an object, but only to the extent that it has become part of the subject's activity. Many factors are involved in the process of cognition: it is not only the natural abilities of a person, but also various heuristic, methodological and methodical tools that were formed as a result of historical development. In addition, an important role is played by research programs, as well as socially created values and assessments that reflect certain orientations of knowledge, interests and priorities of the individual.

The search for truth in the realm of human knowledge faces numerous challenges and limitations, which are determined both by the nature of our mind and by external influences.

1. Subjectivity of perception. Human cognition is inextricably linked with individual impressions. Each of us carries a unique experience, worldview and value system that shape our understanding of truth. This subjectivity leads to the fact that the same information can be perceived differently by different people, making it difficult to achieve objective truth.

2. Limitation of mental capabilities. The human mind is not able to grasp all aspects of reality. There are things that are beyond our experience or are too difficult to perceive. However, this raises even more questions, because knowledge remains within the framework of human consciousness.

3. The influence of language on cognition. The language with which a person expresses his thoughts and describes the world around him can be both a tool and a limitation in the search for truth. The difficulty lies in the fact that words and concepts do not always accurately convey the multifaceted reality. They can distort the truth or limit its expression within the limits set by a particular linguistic system.

4. Social and historical context. Knowing the truth is not a frozen process; it is constantly transformed under the influence of social, cultural and historical circumstances. For example, in different eras, the same idea could be perceived as an undoubted truth or as a gross error. This applies not only to scientific theories, but also to moral and ethical norms.

5. Change of scientific paradigms. Scientific knowledge is a living, dynamic field, where numerous discoveries challenge existing theories. Therefore, what was once considered an indisputable truth may be disproved over time. This process, as shown by the study of the philosophy of science, is an integral part of progress, but also emphasizes the relativity of any scientific truth.

Conclusion. Modern philosophical and scientific concepts of truth reflect the complexity of the process of cognition and emphasize the importance of critical thinking and continuous updating of knowledge. Today, truth is perceived not only as a correspondence between knowledge and reality, but also as a dynamic process in which knowledge is constantly evolving and improving. This understanding emphasizes the need to be open to new discoveries and ready to revise established ideas that are essential to philosophy and science. The truth is the key to knowledge, because it allows you to create a true picture of the world, helps to understand the surrounding reality and form scientific knowledge.

List of references

1. Truth (Stanford Encyclopedia of Philosophy):веб-сайт. URL:<https://plato.stanford.edu/entries/truth/>
2. Надольний І.Ф., В.Андрущенко, І.В.Бойченко, В.П.Розумний та ін.;Навчальний посібник.Сутність та структура пізнавального процесу. За ред. І.Ф.Надольного. – К.: Вікар, 1997. – 584 с.
3. Петрушенко В.Л. Філософія. Проблеми методології в сучасній філософії. Проблема пізнання у філософії: Підручник,Львів.2006.491с.
4. Решетов О. О., Кирильчук З. В., Стежко З. В. Наукове пізнання. Проблема істини. Роль практики. Наукові записки : зб. наук. пр. Кіровоград : КНТУ, 2012. Вип. 12, ч. 1. С. 45-48. (С. 45–46).
5. Філософська теорія істини. Діалектика абсолютної та відносної істини:веб-сайт. URL:<https://studfile.net/preview/8869861/page:47/>

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕНСУ БУТТЯ ТА ВЛАСНОГО ЖИТТЯ

Постановка проблеми: Текст піднімає фундаментальне філософське питання про сенс людського існування. Дослідження, як люди протягом історії шукали відповіді на це питання, які філософські та релігійні системи пропонували свої пояснення, і як сучасна людина в умовах швидких змін і глобалізації підходить до цього питання.

Метою дослідження є проаналізувати історичний контекст пошуку сенсу життя, представити різноманітні філософські та психологічні погляди на це питання, а також показати, як сучасна людина може знайти свій власний сенс існування.

Завдання:

- Історичний огляд: Простежити еволюцію пошуку сенсу життя від давніх філософів до сучасних мислителів.
- Філософські та релігійні концепції: Представити різні філософські та релігійні вчення, які пропонували відповіді на питання про сенс буття.
- Психологічний аспект: Розглянути психологічні аспекти пошуку сенсу, зокрема, ідеї Віктора Франкла та екзистенціалізму.
- Сучасний контекст: Проаналізувати, як сучасні соціальні та культурні зміни впливають на пошук сенсу життя.
- Індивідуальний підхід: Підкреслити, що сенс життя є індивідуальним для кожної людини і що його пошук – це безперервний процес.
- Практичні рекомендації: Запропонувати читачеві деякі напрямки для роздумів і дій у пошуку власного сенсу.

Виклад основного матеріалу: Пошук сенсу буття – це одне з найважливіших питань, яке турбує людство з моменту його виникнення. Від первісних племен до сучасних цивілізацій, людина завжди намагалася зрозуміти, чому вона існує, яку мету має її життя і як знайти своє місце у світі.

Філософські роздуми над сенсом життя почалися ще в давні часи. Грецькі філософи, як-от Сократ, Платон та Аристотель, досліджували природу буття, мораль і мету людського існування. Сократ, наприклад, казав: «Невипробоване життя не варте того, щоб його прожити». Для нього пошук істини та самопізнання були ключовими аспектами сенсу життя.

У Середньовіччі філософські питання про сенс буття часто перепліталися з релігійними вченнями. Людина того часу шукала відповідь на ці питання через віру в Бога, і мета її життя здебільшого зводилася до досягнення вічного життя після смерті. Релігійна філософія, зокрема у християнстві, пропонувала людині сенс через служіння Богу, виконання його волі та досягнення спасіння.

У ХХ столітті австрійський психіатр і філософ Віктор Франкл висунув важливу ідею щодо пошуку сенсу буття в контексті екзистенціальної психології. Він вважав, що людина здатна знаходити сенс навіть у найскладніших життєвих обставинах. Франкл, переживши концтабори під час Другої світової війни, у своїй праці «Людина в пошуках справжнього сенсу» показав, що навіть в умовах, коли всі зовнішні свободи забрані, людина здатна вибирати, як вона ставиться до свого життя та страждань. Він писав, що основною мотивацією людини є не прагнення до насолоди (як вважали фрейдисти) чи влади (як стверджував Адлер), а пошук сенсу.

Франкл також стверджував, що людина може знайти сенс життя трьома способами:

1. Творчість – через свою діяльність та творіння.
2. Досвід – через переживання краси, кохання чи природи.
3. Страждання – через прийняття життєвих труднощів і вміння знайти в них уроки.

Однією з найвпливовіших філософських течій ХХ століття, яка досліджувала тему сенсу життя, був екзистенціалізм. Його представники, такі як Жан-Поль Сартр та Альбер Камю, стверджували, що життя не має наперед визначеного сенсу. Людина сама створює свій сенс через вибори та дії. Сартр проголошував, що «людина приречена бути вільною», оскільки, на його думку, ми самі відповідальні за своє життя та визначення його сенсу.

Камю, з іншого боку, описував абсурдність життя, але закликав не капітулювати перед ним. Його метафора «міфу про Сізіфа» ілюструє ідею про те, що навіть якщо життя здається позбавленим сенсу, людина може знайти свою власну мету та радість у боротьбі з цим абсурдом.

Сьогодні багато людей відчують емоційну та духовну порожнечу через надмірний матеріалізм або соціальні вимоги.

Деякі знаходять сенс через саморозвиток, духовні практики, волонтерство або екологічні ініціативи. Інші звертаються до психологічних і коучингових практик, де працюють над виявленням своїх глибинних цінностей та прагнень. Мета кожного індивіда може бути різною – від створення сім'ї, побудови кар'єри до сприяння суспільному добробуту.

Також популярність набирає позитивна психологія, яка досліджує, як люди можуть жити повноцінно та щасливо. Згідно з її концепціями, сенс буття можна знайти через:

- розвиток сильних сторін характеру,
- створення глибоких міжособистісних стосунків,
- досягнення відчуття причетності до чогось більшого за себе.

Кожна людина проходить власний шлях до розуміння сенсу свого буття. Для когось це питання може бути пов'язане з вірою в Бога чи духовністю, для іншого – зі служінням людям або досягненням професійних цілей. Важливо розуміти, що цей процес не є лінійним чи однозначним. У різні етапи життя, під впливом зовнішніх обставин чи внутрішніх переживань, наше розуміння сенсу буття може змінюватися.

Деякі запитують себе: «У чому моя мета?», «Чого я прагну?» або «Як я можу принести користь іншим?». Інші акцентують увагу на особистому щасті та самореалізації.

Пошук сенсу буття – це безперервний процес, який є глибоко індивідуальним для кожної людини. Історично людство шукало відповіді на це питання через релігію, філософію та мистецтво.

Це пошук, що триває протягом усього життя, але саме в ньому полягає краса людського існування – у постійному розвитку, прагненні до пізнання і вмінні знаходити сенс навіть у найменших речах.

Висновок: Пошук сенсу життя – це вічна подорож, а не кінцева мета. Кожен з нас, як мандрівник, шукає свою власну стежку через лабіринт буття.

Швидкі зміни, технологічний прогрес та глобалізація змушують нас постійно адаптуватися і переосмислювати свої цінності. Однак, саме в цьому динамічному середовищі ми маємо унікальну можливість створити своє власне унікальне життя, наповнене сенсом.

Головне – не боятися задавати собі питання про сенс життя і шукати на них відповіді. Адже саме цей пошук робить нас справді живими і дозволяє відчути всю повноту буття.

Список використаної літератури

1. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу / Віктор Франкл ; пер. з англ. О. Пушняк. Київ : Книги XXI, 2020. 224 с.
2. Камю А. Міф про Сізіфа: есе / Альбер Камю ; пер. з фр. М. Москаленко. Київ : Юніверс, 2019. 224 с.
3. Снайдер К., Лопез Ш. Позитивна психологія: наука про щастя та людський потенціал / за ред. К. Снайдер, Ш. Лопез ; пер. з англ. І. Михайлишин. Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. 560 с.
4. Аристотель. Нікомахова етика / Аристотель ; пер. з давньогрец. О. Кислюк. Київ : Дух і Літера, 2018. 352 с.
5. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо: Нарис феноменологічної онтології / Жан-Поль Сартр ; пер. з фр. В. Кебуладзе. Київ : Основи, 2018. 734 с.

ЛЮДИНА – НАЙВИЩА ЦІННІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми: Незважаючи на те, що статус людини як найвищої цінності закріплений у багатьох правових документах, це все рівно змушує замислитися, чи справді суспільство насправді ставить людину та її добробут на перше місце. На практиці ми стикаємося з можливим порушенням прав людини, дискримінацією, нерівністю, що допускає недотримання принципу людини як найвищої цінності. Але для початку ми повинні дослідити фундаментальне питання: що робить людину найціннішою сутністю в суспільстві? Це її інтелект, її здатність до любові та співчуття чи, можливо, її здатність творити та інновувати?

Мета: зрозуміти, що саме визначає людину як найвищу цінність суспільства і чи справді це так. Визначити ставлення суспільства до людини, як до окремої особистості і чи повинна людина доводити свою цінність?

Для досягнення цієї мети слід виконати такі завдання:

- Дослідити соціальні фактори, які формують особистість та визначають її місце у суспільстві.
- Проаналізувати природу суспільства, вивчити цінності та вірування, що лежать в його основі.
- Виявити конфлікт, який виникає між особистістю та суспільством.

Виклад матеріалу: Проблема людини як найвищої цінності суспільства є складною, обтяженою морально-етичними міркуваннями. З одного боку, ідея про те, що людина має бути центром усіх суспільних цінностей, корениться в принципах Просвітництва індивідуалізму та гуманізму. Це свідчить про те, що благополуччя та свобода особи мають бути першочерговою турботою будь-якої соціальної структури. Однак ця точка зору також може призвести до небезпечної форми егоцентризму та зневаги до вищого блага. Якщо її довести до крайнощів, це може призвести до суспільства, де сильні домінують над слабкими, а потреби особистості ставляться вище за потреби суспільства.

У той час як людину слід цінувати та захищати її права, не менш важливо враховувати потреби суспільства в цілому. Справді успішне суспільство – це те, де особистість і колектив працюють у гармонії, підтримуючи один одного. З філософської точки зору можна стверджувати, що цінність окремої людини визначається її внеском у загальне благо колективу. У добре впорядкованому суспільстві кожна особа відіграє життєво важливу роль у підтримці стабільності та прогресу цілого.

Однак варто визнати, що не всі люди створені рівними. Деякі володіють якостями, які відрізняють їх від інших – інтелектом, силою, лідерськими здібностями. Ці виняткові особистості, ті, хто справді формує хід історії та піднімає суспільство на нові висоти. Найбільші досягнення прийшли через співпрацю, через обмін знаннями та ідеями. Але в цьому полягає небезпека, бо з великою владою приходить велика відповідальність і ті, хто зловживає цією владою, хто прагне піднести себе над іншими, ризикують розірвати саму структуру суспільства.

Справжня міра цінності людини полягає не в її особистих досягненнях, а в її внеску у загальне благо. Це через наші вчинки, наш вибір те, через те, як ми визначаємо своє місце в цьому світі. У світі, де ми постійно знаходимося під загрозою, де саме наше існування під загрозою, саме люди повстають і борються. Лише маючи сміливість сумніватися, кидати виклик, створювати нові цінності та значення, ми можемо сподіватися на прогрес як вид. У наш час людина опиняється затиснутою між двома силами конформізму та бунту. З одного боку, тиск соціальних норм і очікувань намагається сформулювати з нас однорідну масу, позбавити нашої унікальності в ім'я порядку, але з іншого боку, зростає визнання важливості індивідуальності, необхідності для кожної людини прокладати свій власний шлях і створювати власний сенс життя. Нам кажуть, що ми вільні бути тими, ким ми хочемо бути, йти за своїми мріями та пристрастями без обмежень.

І все ж, реальність часто зовсім інша. Кожна людина пов'язана очікуванням сім'ї, друзів чи роботодавців. Самі механізми, які повинні підтримувати і виховувати людину, часто служать її стримуванням і обмеженням. Це напруга, яка загрожує розірвати людину на частини, залишити її у самоті та відчуженні, у світі, в якому, здається, немає місця для справжньої індивідуальності. Справді оригінальний мислитель, справжня особистість часто висміюється чи навіть переслідується суспільством, яке стверджує, що цінує різноманітність і невідповідність. І все ж, незважаючи на все це, особистість залишається наполегливою. Вона бореться проти тягара умовностей і очікувань, прагнучи викроїти для себе простір у світі, якому вона радше підходить. Це героїчна спроба, свідчення незламності дух людської волі.

Найцінніше в суспільстві це не якась окрема особа чи група, а радше умови, які дозволяють розквіт людського потенціалу в усій його різноманітності та складності. Тобто суспільство, яке визнає та відзначає невід'ємну цінність кожної людини, незалежно від її становища чи досягнень. Суспільство, яке надає людям простір і свободу досліджувати власні унікальні шляхи, створювати власні цінності та тобто без страху суду чи репресій

Цінність людини полягає в тому, що вона є як унікальною і незамінною істотою. Кожна людина, незалежно від її становища чи досягнень, має невід'ємну гідність і цінність просто через чесноти. Ідея доводити себе суспільству є формою рабства, підкоренням судженню та схваленню інших. Це заперечення автономії та самовизначення особистості, зрада самої суті того, що означає бути людиною.

Висновок: Особа є фундаментальною одиницею, з якої побудовано суспільство. Цивілізація прогресує та розвивається завдяки унікальним думкам, ідеям та діям окремих людей. Великі твори мистецтва, наукові відкриття, прояви співчуття та мужності – все це походить від волі та волі виняткових людей. Отже, хоча людина має бути

першорядною, вона також повинна нести відповідальність за позитивний внесок у все суспільство. Найвищою цінністю є людина, яка прагне долати власні слабкості, творити, надихати та підносити людський дух на служіння чомусь більшому, ніж вона сама.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія. Навч. Посібн. 3-є вид. К.: Каравела, 2021. 464 с.
2. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого. Харків: Фоліо, 2019. 256 с.
3. Ніцше Ф. Народження трагедії. Невчасні міркування I-IV. К.: Астролябія, 2022. 623 с.
4. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика справедливості. К.: Наш Формат, 2020. 192 с.

Ф. БЕКОН – ПЕРШИЙ ФІЛОСОФ НОВОГО ЧАСУ.

Актуальність теми дослідження: Френсіс Бекон (1561–1626) вважається одним із засновників філософії Нового часу та одним з перших мислителів, який прагнув відійти від догматичного середньовічного підходу до знань. Бекон заклав основи емпіризму – методології, що базується на досвіді, спостереженнях та експериментах, яка стала підґрунтям для подальшого розвитку науки. В сучасному світі, де емпіричний метод є основою наукового знання, важливо розуміти витoki цієї методології та філософські ідеї, які сприяли її формуванню. Дослідження ідей Бекона дозволяє краще зрозуміти не лише витoki наукового методу, але й сучасну наукову парадигму загалом.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз філософських поглядів Френсіса Бекона, визначення його ролі в становленні філософії Нового часу, а також обґрунтування його внеску в розвиток наукового методу. Це досягається шляхом вивчення основних праць Бекона, таких як «Новий Органон» та «Великі відновлення», які містять його ідеї щодо наукового методу та критики попередніх філософських підходів.

Виклад матеріалу: Життєвий шлях та інтелектуальний контекст. Френсіс Бекон жив у добу значних змін, коли Європа поступово переходила від середньовічної теології до наукової революції. Це був час змін у мисленні, який вимагав нових методів пізнання. Емпіричний метод як основа філософії Бекона. Основною ідеєю Бекона була критика попередньої схоластики та пропаганда дослідного підходу до знання. Він запровадив поняття «індукції», яке стало основою сучасного наукового методу. Бекон вважав, що філософія повинна починатися з досвіду, спостереження та накопичення фактів, а не з абстрактних догматів. Критика ідолів розуму. У своєму творі «Новий Органон» Бекон розглянув так звані «ідоли розуму» – упередження та помилки, які заважають людині пізнавати світ об'єктивно.

Він виділив чотири категорії цих ідолів: ідоли роду, печери, ринку та театру, і наголосив на важливості їх подолання для отримання достовірного знання. Вплив на подальший розвиток філософії та науки. Ідеї Бекона значно вплинули на розвиток науки та філософії, сприяли формуванню раціонального підходу до природи. Вчені, такі як Гоббс, Локк і Декарт, розвивали його методологію, а науковці XVIII століття продовжували розвивати його емпіричні підходи.

Френсіс Бекон є ключовою фігурою періоду, коли в Європі формувалися нові уявлення про науку і методи пізнання. Це був час ренесансних змін, що поступово підірвали основи середньовічної схоластики, яка базувалася на авторитетах, зокрема на ідеях Аристотеля та вченнях католицької церкви. Великий вплив на Бекона справили відкриття нових земель, розвиток природничих наук та гуманістичні ідеї, що критикували традиційні системи знання. Крім того, політична і релігійна нестабільність, яка супроводжувала добу Бекона, стимулювала інтерес до практичних знань, що могли б покращити життя суспільства. Бекон походив з впливової сім'ї і отримав класичну освіту, проте рано усвідомив обмеження тогочасної академічної системи. У нього виникло прагнення розробити новий метод пізнання, який був би заснований на практичному досвіді, експерименті й ретельному аналізі. Його метою було створення такого методу, який допоміг би людству досягати знань про природу і використовувати їх на благо суспільства.

Френсіс Бекон виступив з різкою критикою схоластичного методу, який домінував у середньовічній філософії. Схоластика була заснована на логічному аналізі та формальних дискусіях, а не на експерименті або спостереженні за природою. Бекон вважав цей підхід обмеженим і малокорисним для справжнього пізнання. Його критика середньовічного мислення привела до формулювання емпіричного методу – методу, заснованого на досвіді, індукції і спостереженні, що стало його найбільшим внеском у філософію.

Основою емпіричного методу Бекона стала індукція – процес, за якого конкретні спостереження і досвід дозволяють робити загальні висновки. Це протиставлялося дедуктивному методу, який домінував у схоластиці, де загальні принципи встановлювалися заздалегідь і не завжди перевірялися практично. Бекон наголошував, що знання повинно будуватися поступово, на основі об'єктивного аналізу фактів. Це дозволяє уникати догматизму і помилкових висновків, заснованих на неперевірених передумовах.

Ідеї Френсіса Бекона мали величезний вплив на розвиток філософії та науки у XVII та XVIII століттях. Його емпіричний метод став основою філософського напряму емпіризму, що підкреслює важливість досвіду в процесі пізнання. Емпіризм Бекона знайшов розвиток у працях таких мислителів, як Джон Локк, Томас Гоббс і Девід Юм, які досліджували вплив чуттєвого досвіду на пізнання і розвиток ідей про природу свідомості.

Крім того, Бекон надихнув науковців, таких як Ісаак Ньютон, на розробку своїх методів, заснованих на спостереженнях, дослідіах і систематичному аналізі. Вплив Бекона був помітним у становленні природничих наук, зокрема фізики, хімії та біології. Беконівський підхід заклав основи для наукових відкриттів і впровадження технологій, що стали основою сучасної індустріальної цивілізації.

Висновок: Френсіс Бекон справедливо вважається одним із перших філософів Нового часу, оскільки його ідеї щодо методу наукового дослідження стали основою для подальшого розвитку науки та філософії. Його внесок у розробку емпіричного методу, а також критика схоластичного мислення, відкрили нові горизонти для пізнання світу. Дослідження філософських поглядів Бекона дозволяє краще зрозуміти витoki сучасного наукового методу та значення об'єктивного дослідження. Його філософія стимулювала розвиток наукових товариств і дослідницьких інституцій, сприяючи формуванню наукової спільноти, яка відіграє ключову роль у

сучасному світі. Таким чином, спадщина Френсіса Бекона лежить в основі багатьох наукових досягнень, які ми сприймаємо як звичні в сучасному житті.

Списки використаних джерел:

1. Коваль І. М. Френсіс Бекон – видатний новатор і пропагандист науки, *Juris Europensis Scientia*. 2021. Вип.5,2021, С. 8-11.
2. Оніпко Ю. Д. Становлення новоєвропейських канонів у філософії Френсіса Бекона і Рене Декарта. *Філософія*. 2009. Вип. 22, 2009.
3. Грицишина М. В., Складники гносеологічної концепції Ф. Бекона: учення про ідолів розуму, шляхи пізнання та класифікація людських пізнань, *Культурологічний альманах*. Вип. 3, 2022, Київ, С. 118-124.

БУДДИСТСЬКИЙ ШЛЯХ МОРАЛЬНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. Буддистський шлях морального вдосконалення – це не просто набір ритуалів або духовних практик, а комплексний підхід до самопізнання, подолання людських слабкостей і досягнення внутрішнього миру. Він пропонує глибинне осмислення людського життя через призму співчуття, стриманості та постійного вдосконалення моральних якостей. Сутність буддистської етики, яка ґрунтується на чотирьох благородних істинах і восьмирічному шляху, вчить людину жити усвідомлено, уникати зла і діяти на благо інших, що стає актуальним у сучасному світі, де часто переважають матеріальні та егоїстичні цінності.

Метою даної роботи є дослідження буддистського шляху морального вдосконалення, його принципів і значення у формуванні етичної поведінки людини.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо наступні завдання:

1. Проаналізувати основні етапи буддистського шляху морального вдосконалення.
2. Дослідити роль буддистської етики у формуванні суспільних цінностей та її вплив на особистісний розвиток.

Виклад матеріалу. Буддистський шлях морального вдосконалення пропонує унікальний і глибокий підхід до розуміння етичної поведінки людини. Це не лише набір правил чи рекомендацій, а цілісна система духовного розвитку, яка охоплює всі аспекти життя – від повсякденної поведінки до глибинних внутрішніх змін особистості. Цей шлях, заснований на чотирьох благородних істинах та восьмирічному шляху, пропонує людині інструменти для подолання власних страждань і досягнення внутрішнього миру через усвідомлення, контроль над бажаннями і співчуття до інших.

Чотири благородні істини є основою буддистського світогляду: істина про страждання, його причини, можливість його подолання та шлях, що веде до звільнення від страждань. Буддизм стверджує, що страждання – це невід’ємна частина життя, яка виникає через прив’язаність, бажання і незнання. Вісімкроковий шлях, в свою чергу, є інструментом для морального та духовного вдосконалення, який дозволяє людині досягти Нірвани – стану повного звільнення від страждань [4, с. 85]. Цей шлях включає правильне розуміння, правильні наміри, правильну мову, правильні дії, правильний спосіб життя, правильні зусилля, правильну усвідомленість та правильну концентрацію. Кожен з цих аспектів спрямований на те, щоб навчити людину відмовлятися від егоїзму, бажань і ненависті, що призводять до страждань, і допомогти їй культивувати співчуття, чесність та мир.

Наприклад, одна з відомих історій буддизму – історія Анатхапіндіка, багатого купця, який, слідуючи принципам буддизму, використовував своє багатство для допомоги бідним і хворим, створення будиноків для знедолених і підтримки буддійських ченців. Завдяки своєму співчуттю і готовності допомагати іншим він став прикладом буддистського ідеалу. У цій історії ми бачимо, як етика буддизму впливає не лише на особистісний, а й на суспільний рівень, надихаючи людей на моральну поведінку, що базується на турботі про інших [1, с. 37].

Буддистська етика також спирається на поняття карми – причинно-наслідкового зв’язку між діями і їх наслідками. Карма вчить, що наші вчинки, думки і слова мають значення, і саме вони формують наше майбутнє. Людина, яка чинить зло, накопичує негативну карму, що приведе до подальших страждань. Натомість людина, яка чинить добро і слідує моральним принципам, розвиває позитивну карму, що веде до щасливого життя і внутрішнього миру. Це усвідомлення карми додає глибини буддистському шляху морального вдосконалення, адже воно вчить людину відповідально ставитися до кожного вчинку і думки, розуміючи, що кожна дія має свої наслідки.

Ще одним важливим аспектом буддистської етики є медитація, яка допомагає людині досягнути своїх думки і емоції, навчитися контролювати їх і спрямовувати у потрібному напрямку. Практика медитації допомагає позбутися гніву, заздрості, ненависті, що стають джерелом страждань, і замінити їх на почуття миру, любові і співчуття. Через медитацію людина отримує можливість спостерігати за своїм внутрішнім світом, знаходити баланс і внутрішню гармонію. Наприклад, тибетські монахи, які щодня практикують медитацію, демонструють винятковий рівень спокою і співчуття, навіть у стресових ситуаціях, що є підтвердженням трансформуючої сили медитації [2, с. 70].

Буддистський шлях морального вдосконалення суттєво відрізняється від західних концепцій моралі, що часто базуються на суворих зовнішніх правилах, догмах або соціальних очікуваннях. У буддизмі основна увага приділяється не дотриманню визначених норм, а глибинним внутрішнім трансформаціям особистості. Буддистська етика прагне до того, щоб людина самостійно знаходила шлях до добра через усвідомлення власної природи, своїх мотивів і бажань. Цей підхід дозволяє кожному індивідуально зрозуміти та прийняти моральні принципи, роблячи їх органічною частиною свого життя.

Такий акцент на внутрішньому розвитку робить буддистську етику унікальною та особливо актуальною в сучасному світі. У суспільстві, де часто переважає матеріалізм і прагнення до зовнішніх досягнень, багато людей відчувають внутрішній неспокій і потребу в духовному збагаченні. Буддизм пропонує шлях до досягнення внутрішньої гармонії через самопізнання, звільнення від егоїзму і вдосконалення моральних якостей, що може стати відповіддю на виклики сучасності. Такий підхід стає привабливим для тих, хто шукає глибокого сенсу життя та стійких цінностей [1, с. 36].

Глибока моральна основа буддистської етики дозволяє людині не лише досягти внутрішньої гармонії, але й побудувати міцні, гармонійні стосунки з навколишнім світом. Це вчення допомагає розвивати здатність бачити інших такими, якими вони є, приймаючи їх без осуду та упереджень. Буддистський шлях підштовхує людину до життя, заснованого на довірі, співчутті та глибокому розумінні інших, що є основою для формування суспільства, де панують мир і взаємоповага.

Висновки. Буддистський шлях морального вдосконалення є значущим не лише як індивідуальна практика, а й як інструмент соціальних змін. Він показує, як особисті зусилля щодо подолання егоїзму, ненависті і жадібності можуть привести до позитивних змін у суспільстві, де більше людей будуть відкриті до співпраці, взаємоповаги і підтримки один одного.

Список використаних джерел:

1. Бойко, О. П. Буддизм як філософська та етична система: моральні аспекти в контексті сучасності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2021. № 1. С. 34–42.
2. Дяченко, М. В. Психотерапевтичний потенціал буддистських медитативних практик. Практична психологія та соціальна робота. 2022. № 5. С. 67–72.
3. Карпенко, А. І. Вплив буддистських моральних практик на формування особистісних якостей. Філософські студії. 2020. № 3. С. 51–59.
4. Петрова, І. С. Буддистські етичні цінності та їх адаптація в сучасному суспільстві. Гуманітарний вісник. Серія: Філософія, історія, право. 2023. № 2. С. 83–89.

ПЛАТФОРМА 3.

ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Тетяна ЧОЛАЧ,
завідувач історичних наук, доцент кафедри політології та філософії
імені Сергія Коновала, ЗУНУ
Максім Кубик, студент групи КБ-11*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Актуальність теми дослідження. Тема загальнонаціонального політичного лідерства є надзвичайно актуальною у контексті сучасних світових політичних та соціальних викликів. Зростання глобального впливу та зміни у стратегіях керівництва вимагають уваги до особливостей та роль лідерства на національному рівні. **Мета дослідження:** аналіз особливостей загальнонаціонального політичного лідерства з метою з'ясування його впливу на політичні процеси, суспільство та міжнародні відносини. **Предмет дослідження:** особливості та характеристики загальнонаціонального політичного лідерства, його взаємодія з іншими політичними силами, вплив на суспільство, економіку та міжнародні відносини. **Об'єкт дослідження:** політичне лідерство на загальнонаціональному рівні в різних країнах світу. **Завдання дослідження:** з'ясувати фактори успішності та виклики, з якими стикаються загальнонаціональні політичні лідери в сучасному світі. **Виклад основного матеріалу.** Політика відіграє велику роль у розвитку суспільства. Від того, яку політику проводить держава, уряд, залежать умови життя людей, їх добробут, можливість користування політичними правами і свободами [2]. Політику визначають люди. Послідовність факторів успішності включає кілька ключових елементів. По-перше, харизма та виступи лідера є ключовими для залучення громадськості та мотивації її до підтримки політичних ініціатив. Впевненість та здатність ефективно спілкуватися дозволяють лідеру залучати широку аудиторію та впливати на її переконання [4, с.152]. Другим важливим фактором є лідерські якості. Лідер повинен мати відвагу, рішучість та відповідальність перед громадськістю. Стратегічне мислення - ще один важливий аспект успішного лідерства. Здатність до стратегічного аналізу та планування політики на довгострокову перспективу дозволяє лідеру ефективно керувати країною та реагувати на зміни в соціальному та політичному середовищі [1, с.146]. Однак загальнонаціональні політичні лідери також стикаються з численними викликами. Поляризація суспільства може ускладнити здатність лідера до досягнення консенсусу та об'єднання суспільства навколо спільних цілей. Глобальні проблеми, такі як зміна клімату та міжнародний тероризм, вимагають складних міжнародних рішень та співпраці [3, с. 123]. Медійний тиск є ще одним важливим викликом. Значна увага медіа до діяльності політичних лідерів може створювати тиск і вимагати постійного відкритого спілкування та реагування на події [5, с. 285]. Крім того, корупція та неправомірність в політиці можуть підточувати довіру громадян до лідерів та уряду в цілому [2]. Загальнонаціональні політичні лідери також стикаються з міжнародним тиском та конфліктами, які вимагають дипломатичної вправності та здатності до міжнародної співпраці для знаходження вирішень.

Висновок. У сучасному світі загальнонаціональне політичне лідерство відіграє важливу роль у формуванні та напрямку розвитку країни. Особливості такого лідерства визначаються широким спектром факторів, від харизми та лідерських якостей до стратегічного мислення та адаптивності до змін. Його особливості та виклики визначаються рядом факторів, які потребують уважного аналізу та врахування для досягнення ефективного управління та розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
2. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
3. Політичний енциклопедичний словник. Упорядник М. П. Требін. К.: Право, 2015. 816 с.
4. Розумний М.М. Проблема лідерства в українському національному проекті, Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2016. №3. С. 149-155
5. Рудакевич О. М. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження (моногр.). Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 340 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС

Актуальність теми дослідження. Дана тема є надзвичайно актуальною з деяких причин, таких як геополітична ситуація. Війна в Україні, розпочата росією 24 лютого 2022 року, значно посилила прагнення України до інтеграції з ЄС. ЄС надавши Україні статус кандидата на членство у червні 2022 року, чітко продемонстрував свою підтримку європейських прагнень України. Ця подія відкрила новий етап у відносинах між Україною та ЄС, який потребує ретельного вивчення та аналізу. Наступна причина - це економічні наслідки: Угода про асоціацію Україна-ЄС, яка була підписана у 2014 році, вже мала значний вплив на українську економіку. З одного боку, угода відкрила для України доступ до ринку ЄС, що призвело до зростання експорту та інвестицій. З іншого боку, угода також призвела до посилення конкуренції на українському ринку, що може мати негативний вплив на деякі галузі економіки. Важливо оцінити довгострокові економічні наслідки угоди для України, особливо в контексті прагнення до членства в ЄС. І останнє: соціальні та політичні наслідки. Угода про асоціацію Україна-ЄС також має значні соціальні та політичні наслідки. З одного боку, угода сприяє гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, що призводить до покращення верховенства права, захисту прав людини та демократичних інституцій. З іншого боку, деякі аспекти угоди, такі як вимоги щодо трудових стандартів та захисту довкілля, можуть мати негативний вплив на певні групи населення [1].

Мета дослідження: вивчити та порівняти переваги та недоліки угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС). **Об'єкт дослідження:** є угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), а саме її переваги та недоліки. **Предмет дослідження:** аналіз угоди. **Завдання дослідження:** проаналізувати вплив угоди на різні аспекти життя українського суспільства. **Виклад основного матеріалу:** Угода про асоціацію між Україною та ЄС була підписана в 2014 році та стала новим форматом відносин України з європейським простором. Вона включає поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі (DCFTA), а також зобов'язання України щодо політичних реформ, прав людини та верховенства права [1].

Переваги угоди для України: 1. Економічна інтеграція. Українські виробники отримали доступ до одного з найбільших ринків світу. Це дало змогу розширити експорт, особливо в аграрному секторі, де ЄС став головним торговельним партнером [2]. 2. Реформи та стандартизація. Угода стимулює проведення реформ в адміністративній, судовій, антикорупційній та інших сферах. Гармонізація законодавства з європейським сприяє модернізації державного управління [3, с. 12]. 3. Фінансова та технічна допомога. ЄС регулярно надає фінансову підтримку у вигляді грантів, кредитів, інвестицій та технічної допомоги. Це допомагає стабілізувати економіку та реалізувати інфраструктурні проекти [4, с. 25].

Недоліки та виклики: 1. Асиметрія вигоди. Доступ українських товарів до ринку ЄС у деяких секторах є обмеженим квотами. У той час як європейські компанії мають майже необмежений доступ до українського ринку, що може створювати конкуренцію для вітчизняного бізнесу [2]. 2. Витрати на адаптацію. Для підприємств впровадження європейських стандартів є фінансово затратним і потребує значного часу. Це особливо важко для малого та середнього бізнесу. 3. Залежність від політичної волі. Темпи реалізації положень угоди значною мірою залежать від політичної стабільності в країні, а також від ефективності українських органів влади [5, с. 33]. Загалом, угода має довгостроковий позитивний вплив, проте її повноцінна реалізація потребує часу, ресурсів та стабільного політичного курсу.

Висновок: Отже, аналізуючи дану асоціацію, вона має надзвичайний вплив для українців. Вона сприяла зростанню економіки, збільшенню експорту, інвестицій та створенню нових робочих місць. Також, призвела до покращення регуляторного середовища, захисту прав інтелектуальної власності та зближення України з ЄС у політичній, економічній та соціальній сферах. Крім того, сприяла покращенню якості життя українців та збільшенню можливостей для мобільності, освіти та культурного обміну. Оскільки євроінтеграція має як переваги, так і ризики, Україні слід акцентувати увагу на використанні саме позитивних моментів євроінтеграції

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL:<https://eur-lex.europa.eu>
2. Правова охорона та захист інтелектуальної власності Офіційний сайт Міністерства економіки України URL:<https://www.me.gov.ua>
3. Буркут, І. Угода про асоціацію з ЄС: імплементація та виклики. // Європейські перспективи. 2023. №1. С. 12-18.
4. Ільченко, А. Механізми фінансової підтримки ЄС для України. // Економіка України. 2022. №4. С. 25-30.
5. Ковальчук, О. Євроінтеграційний поступ України: оцінка реалізації угоди. // Політичний менеджмент. 2023. №2. С. 33-39.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>

7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження: Тема взаємозв'язку політики і бізнесу в українському суспільстві є дуже актуальною, оскільки Україна, як і багато інших країн, переживає постійні зміни у політичній, економічній і соціальній сферах. Розуміння взаємозв'язку між політикою і бізнесом є важливим для ефективного управління країною та розвитку її економіки. **Мета дослідження:** проаналізувати взаємозв'язок політики і бізнесу в українському суспільстві. **Предметом дослідження:** співвідношення, взаємодія та вплив політичних процесів, рішень і інституцій на бізнес-середовище та економіку України, а також взаємний вплив бізнесу на політичні процеси. **Об'єкт дослідження:** політичні і бізнесові структури, їх взаємодія, стратегії та вплив на розвиток суспільства та економіки України. **Завдання дослідження:** вивчити історію взаємозв'язку політики і бізнесу в Україні; проаналізувати сучасні політичні та економічні процеси і явища, що впливають на бізнес. **Виклад основного матеріалу.** Взаємодія політики та бізнесу в Україні є складним і багатограним процесом, що формувався під впливом історичних, економічних та соціальних факторів. Після здобуття незалежності Україна пережила трансформаційний період, під час якого відбувалося формування нових інституцій, зокрема в сфері економіки та політики. Цей процес супроводжувався становленням ринкових відносин, приватизацією державного майна та формуванням нових бізнес-структур, що, в свою чергу, вплинуло на політичний ландшафт країни. У радянський період поняття «бізнес» мало негативне забарвлення, асоціюючись із спекуляцією та приватною ініціативою, що суперечило ідеології державного планування. З набуттям незалежності Україна почала впроваджувати ринкові реформи, що включали приватизацію, дерегуляцію та створення нових економічних інституцій. Ці зміни призвели до появи нових бізнес-еліт, які почали активно впливати на політичні процеси в країні. Взаємодія між політикою та бізнесом в Україні проявляється в різних формах. Економічне партнерство включає участь бізнесу в реалізації державних програм, інвестиційних проєктів та публічно-приватного партнерства. Держава, в свою чергу, створює умови для розвитку бізнесу через податкові пільги, інвестиційні стимули та інші механізми підтримки. Правове партнерство передбачає участь бізнесу у формуванні законодавчої бази, що регулює економічну діяльність. Це може відбуватися через участь у громадських радах, експертних групах та інших консультативних органах при державних інституціях. Організаційна взаємодія включає спільну участь представників влади та бізнесу у розробці та реалізації цільових програм, що сприяє ефективному управлінню та досягненню стратегічних цілей [1]. Проте, взаємозв'язок політики і бізнесу в Україні часто супроводжується проблемами, такими як корупція, недостатня прозорість та конфлікти інтересів. Це зумовлено, зокрема, відсутністю чітких механізмів регулювання лобістської діяльності та недостатнім рівнем інституціоналізації взаємодії між державою та бізнесом. З метою подолання цих проблем необхідно впроваджувати ефективні механізми контролю та забезпечення прозорості у взаємодії політики і бізнесу. У контексті глобалізації та цифрової трансформації особливого значення набуває впровадження механізмів Government Relations (GR), які сприяють координації інтересів влади, бізнесу та громадянського суспільства. GR є важливим інструментом демократичного розвитку країни, оскільки дає можливість бізнесу та інститутам громадянського суспільства впливати на формування архітектури уряду. Зокрема, цифрові комунікації дозволяють GR створювати нові можливості для забезпечення координації інтересів влади, бізнесу та громадянського суспільства [2]. Водночас, політичні зв'язки можуть зменшувати ризики ведення бізнесу, але водночас негативно впливати на конкурентне середовище. Фірми з політичними зв'язками в середньому мають на 3,2% більше працівників, порівняно з конкурентами без зв'язків. Однак, наявність політичних зв'язків призводить до зменшення продуктивності праці на 1,4%, а загальна продуктивність факторів виробництва зменшується на 0,8% [3]. Крім того, дослідження показують, що основною формою взаємодії бізнесу з органами державної влади є участь у профільних асоціаціях. Так, 70% юридичного бізнесу і 71% бізнесу активно співпрацюють через асоціації, що дозволяє ефективно впливати на регулювання та формування політики. Крім цього, важливим напрямом стало залучення до роботи експертних груп та консультування (61% – для юридичного бізнесу, 43% – для бізнесу) [4]. Для забезпечення стабільного та ефективного розвитку необхідно підтримувати баланс між політичними та економічними інтересами, забезпечуючи прозорість та відкритість у взаємодії між політикою і бізнесом. Це включає впровадження ефективних механізмів контролю, забезпечення прозорості у взаємодії політики і бізнесу, а також розвиток інституцій, що сприяють демократичному розвитку країни. **Висновки.** Таким чином, взаємозв'язок політики і бізнесу в українському суспільстві має глибокий і багаторівневий характер, що охоплює як економічну, так і правову, організаційну площини. Історичний досвід та сучасні реалії свідчать про те, що цей взаємозв'язок є не лише необхідним, а й визначальним для сталого розвитку країни. Водночас надмірна концентрація політичного впливу в бізнес-середовищі або навпаки – бізнес-інтересів у політиці – може породжувати низку загроз, таких як корупція, зниження ефективності економіки та втрата довіри громадян до інституцій. Тому головним завданням сучасної української держави є формування прозорої, врівноваженої і справедливої моделі взаємодії між політикою і бізнесом, що ґрунтується на верховенстві права, відкритості, відповідальності та взаємній

підзвітності сторін. Лише за таких умов можна досягти реального прогресу в соціально-економічному розвитку України та зміцненні її демократичних інститутів.

Список використаних джерел

1. Петухов, А.Ю. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні. Сумський державний університет, 2021. URL:<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85424>
2. Магиляс Ю. Роль Government Relations у взаємодії публічної влади та бізнесу. Public administration aspects, 2023. URL:https://www.researchgate.net/publication/375432136_Rol_Government_Relations_u_vzaemodii_publicnoi_vladi_ta_biznesu
3. Капіталізм для своїх: як злиття бізнесу і політики впливає на економіку. VoxUkraine, 2020. URL: <https://voxukraine.org/kapitalizm-dlya-svoyih-yak-zlittya-biznesu-i-politiki-vplivaye-na-ekonomiku>
4. Взаємодія бізнесу та держави: результати дослідження. Юридична газета, 2024. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/vzaemodiya-biznesu-ta-derzhavi-rezultati-doslidzhennya.html>
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі соціальні позиції особистості зазнали суттєвих змін. Якщо раніше людина була тісно пов'язана з усталеними соціальними структурами та формами зв'язку, то сьогодні вона отримала більше свободи у формуванні власного життєвого шляху, незалежного від традиційних суспільних сценаріїв. Завдяки розширенню професійних можливостей у глобальному просторі, зникненню політичних і правових бар'єрів, а також зниженню впливу національних традицій, зменшується прив'язаність до конкретної території. У результаті цього індивід усе частіше почувається громадянином світу – і саме ця ідея є сутністю поняття «космополітизм». **Мета дослідження:** осмислення ідеї глобального громадянства та її аналіз. **Об'єкт дослідження:** чинники та форми прояву космополітизму. **Предмет дослідження:** феномен космополітизму. **Завдання дослідження:** відстежити етапи розвитку космополітичної думки. **Виклад основного матеріалу.** Тематика космополітизму вже неодноразово привертала увагу науковців. У радянський період ця ідея часто піддавалася різкій ідеологічній критиці як прояв «безрідного космополітизму». Проте сучасні дослідники підходять до цього явища з нових позицій. Зокрема, О. Андреева вказує, що утворення Європейського Союзу як нової форми політичного устрою поставило питання про переосмислення ідентичності «європейської людини» [1, с. 92]. На її думку, це сприяло ослабленню традиційної національної ідентичності, не створивши натомість чіткого розуміння європейської належності [1, с. 93]. Український дослідник М. Кузьменко також розглядає питання європейської ідентичності в контексті космополітичного підходу. Він стверджує, що наднаціональна ідентичність не замінює національну, а радше вступає з нею у взаємодію та синтез [2, с. 9]. У цьому контексті Кузьменко запроваджує поняття «плюралізованої космополітичної європейської ідентичності», яка базується на критичному переосмисленні історичного досвіду Європи. Він також підкреслює, що упродовж історії поняття «Європа» постійно змінювалося, відображаючи різні погляди на її роль у світі [2, с. 12]. Космополітизм, на відміну від глобалізації, слід розглядати передусім як світоглядний феномен, що формує особистісну установку на відкритість та співпрацю, тоді як глобалізація – це об'єктивна тенденція розвитку людства до інтеграції [3, с. 33]. **Висновок.** Космополітизм є відповіддю на виклики глобального світу, яка щойно починає оформлюватися в чітку ідеологічну концепцію. Його роль особливо актуалізується в умовах переходу до мережевого суспільства, що ще не охопило весь світ повністю. Як зазначає У. Бек, майбутнє людства є непередбачуваним: ми не знаємо, чи зміцнюватимуться інтеграційні процеси, чи, навпаки, зросте спротив глобалізації [4, с. 81].

Список використаних джерел

1. Андреева О. Кризові тенденції національної ідентичності в Європі та їх вплив на національну ідентичність сучасної України // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Випуск 11. Київ-Миколаїв, 2007. С. 81-96.
2. Кузьменко М. О. Самовизначення європейської спільноти (в парадигмі соціального конструктивізму): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / М. О. Кузьменко. К., 2008. 20 с.
3. Чумаков А. Н. Глобалізація і космополітизм в контексті сучасності // Запитання філософії 2009. № 1. С. 32-39.
4. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Випуск 11. Київ-Миколаїв, 2007. С. 81-96.
5. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
6. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) [https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf)

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Волонтерство - це форма громадянської активності, яка базується на безкорисливості та бажанні допомагати оточуючим. Волонтери можуть працювати в різних сферах, від допомоги в хоспісах і пришкільних закладах до участі у міжнародних гуманітарних місіях. Вони відіграють важливу роль у підтримці вразливих груп населення, збиранні коштів на лікування та допомогу постраждалим від природних катастроф. Волонтерство може бути частиною шкільної або студентської діяльності, але також відкриває двері до нових можливостей для розвитку навичок і знайомства з новими людьми. У світі існують численні організації, що координують волонтерську діяльність і допомагають знаходити відповідні можливості для кожного бажаючого долучитися до доброчинної справи. **Мета дослідження:** проаналізувати сучасні тенденції у волонтерському русі України. **Об'єкт дослідження:** з'ясувати особливості роботи волонтерів та їх ролі у реалізації соціальних проєктів. **Предмет дослідження:** сучасні тенденції волонтерства. **Завдання дослідження:** прослідкувати особливості волонтерства в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Волонтерство – це свідомий вибір, що віддзеркалює власне світобачення та принципи; це активна участь особи у житті спільноти, яка виявляється переважно в громадській праці в рамках різноманітних об'єднань. Волонтерство сприяє покращенню умов життя, персональному росту і посиленню єдності, здійсненню фундаментальних потреб на шляху до формування більш чесного і мирного соціуму, збалансованого економічного та соціального розвитку, створенню нових вакансій та професій. Воно не має релігійних, етнічних, вікових, політичних та географічних обмежень. Приєднатися до волонтерської діяльності може кожна людина [1, с.2].

Волонтерство – один із методів залучення молоді до відстоювання активної громадянської позиції, що дозволяє повноцінно розкрити свої вміння та навички, завдяки яким можна допомогти іншим у подоланні їх проблем і вважається альтруїстичним видом діяльності, оскільки людина, яка надає послуги, не отримує за це фінансової винагороди, заробітної плати тощо. Проте, все більше людей залучаються до такої діяльності. Найбільш активними у волонтерському русі – молоді люди. Вони гостро відчувають суспільну несправедливість, соціальну нерівність, бачать людей навкруги, які потребують допомоги, та, головне, мають енергію і натхнення власними діями підтримувати інших [2, с.90]. Особливої актуальності на сьогодні (а відтак і стають основними напрямками роботи волонтерів) набирають проблеми дітей-сиріт, дітей, які хворіють, дітей з функціональними обмеженнями, літніх, немічних людей та інших категорій населення, які опинилися в складних життєвих обставинах [2, с.90]. Окрім того, надзвичайно важливою є підтримка військових, внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від бойових дій, а також розвиток освітніх, екологічних, культурних та правозахисних ініціатив. Основні тренди волонтерства в Україні включають: 1. Збільшення громадської активності: останніми роками спостерігається зростання кількості людей, котрі залучені до волонтерських проєктів та ініціатив, особливо після 2014 року та початку повномасштабної війни у 2022 році [3]. 2. Патріотизм: волонтерство в Україні часто пов'язане з патріотичними почуттями та бажанням підтримати свою державу в складні періоди, проявити громадянську солідарність і відповідальність [3]. 3. Застосування технологій: сучасні технології, зокрема інтернет і соціальні мережі, активно використовуються для координації волонтерської діяльності, збору коштів, мобілізації людей та поширення інформації про нагальні потреби [3]. 4. Розширення сфери діяльності: волонтерство охоплює різні напрями – від допомоги військовим і медичної підтримки до проєктів, пов'язаних із довкіллям, освітою, правозахистом, інклюзією, реабілітацією ветеранів [3]. 5. Розвиток громадянського суспільства: волонтерство сприяє формуванню активної спільноти, об'єднаної спільними цінностями, готової до спільної дії задля покращення життя країни [4, с.103]. Роль волонтерів сьогодні є визначальною, тому що вони здатні ефективно вирішувати проблеми, з якими стикаються державні службовці та інші організації. Це пояснюється кількома аспектами. По-перше, волонтери здатні оперативніше прибути до місця події, аніж представники офіційних чи державних установ. По-друге, вони мають можливість приймати нові рішення та діяти креативно, не обмежені організаційними рамками. По-третє, волонтери часто мають доступ до ширших горизонтів комунікації та взаємодії з населенням, що дозволяє швидше виявити потреби та зреагувати на них [5, с.105]. Сьогодні волонтерський рух в Україні не просто виконує допоміжну роль – він став справжнім символом сили народу та громадянської відповідальності. Після початку повномасштабної війни у 2022 році волонтери взяли на себе величезний обсяг роботи: від забезпечення військових амуніцією та медикаментами до організації евакуації мирного населення, збору гуманітарної допомоги та психологічної підтримки постраждалих [3]. Це доводить, що волонтерство – це не лише про допомогу, а й про згуртованість, віру в перемогу та готовність боротися за спільне благо. Крім того, волонтерство є невіддільною частиною освітнього процесу в багатьох навчальних закладах. Студенти беруть участь у соціальних проєктах, організовують благодійні акції, допомагають у притулках для тварин, відвідують будинки для людей похилого віку. Це дозволяє молоді не тільки реалізовувати себе, а й краще розуміти потреби суспільства, формувати ціннісні орієнтири, відповідальність і зрілість [2, с.95]. Волонтерський рух також впливає на міжнародний імідж України. Тисячі українців демонструють світові приклад єдності, жертвовності та організованості, чим викликають повагу й підтримку з боку міжнародної спільноти [4, с.104]. Через волонтерство формується образ України як країни з потужним громадянським суспільством, де кожен готовий стати на захист інших. Не менш важливою є й емоційна складова волонтерської діяльності. Допомогаючи іншим,

людина сама відчуває себе потрібною, здатною змінювати світ. Це створює глибоке відчуття сенсу, приносить моральне задоволення та навіть допомагає впоратися з власними труднощами. Волонтерство перетворюється на джерело духовної сили, яке надихає не лише інших, а й саму людину, що допомагає [2, с.96]. **Висновок:** Волонтерська діяльність не лише сприяє державі, а й є важливим джерелом цінного досвіду для всіх учасників.

Список використаних джерел:

1. Закон України про волонтерську діяльність URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
2. Бойко А. Волонтерська діяльність в Україні: сучасні виклики та перспективи. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2022 №3 С. 89–96
3. Український волонтерський сервіс. Волонтерство в Україні: сучасні тенденції та виклики. URL: <https://volunteer.country/>
4. Бутко М. Соціальна активність молоді як чинник розвитку громадянського суспільства. Наукові записки НаУКМА 2021 Т. 233 №1 С. 102–107.
5. Досвід громадських ініціатив: як волонтери допомагають країні під час війни. Громадський простір. 2023. URL: <https://www.prostir.ua/?news=dosvid-hromadskyh-initsiatyv-yak-volontery-dopomahajut-krajini>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

УСПІХИ ТА НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: сучасного стану формування й реалізації антикорупційної політики в системі державної служби зумовлюється тим, що корупція підриває імідж державної служби України, стримує розвиток інституту державної служби, перешкоджає налагодженню конструктивного діалогу між владою та громадськістю, руйнує засади розбудови правової держави та громадянського суспільства, а дієва антикорупційна політика забезпечує вирішення зазначених проблем. **Мета дослідження:** проаналізувати рекомендації, щодо вирішення проблем реалізації антикорупційної політики в Україні. Для досягнення мети ми ставимо наступні **Об'єкт дослідження:** антикорупційна політика. **Предмет дослідження:** антикорупційна політика в Україні. **Завдання дослідження:** проаналізувати успіхи і невдачі антикорупційної політики в Україні. вказати рішення щодо здійснення заходів. Завдання дослідження: аналіз сучасного стану формування й реалізації антикорупційної політики в системі державної служби України та визначення основних напрямів її вдосконалення. **Виклад основного матеріалу.** Розробка та впровадження заходів антикорупційного спрямування є одним із першочергових завдань державної влади в Україні, що вимагає формування й реалізації дієвої антикорупційної політики в системі державної служби. Корупція - негативне явище, що притаманне всім країнам. Сучасний світ давно визнав корупцію глобальною проблемою. Ще за часів Президента В. Ющенка 18 жовтня 2006 року в Україні була ратифікована Конвенція ООН проти корупції. «Рівень сприйняття корупції залишається високим, попри запровадження інституційних реформ. Бракує довіри до антикорупційних органів через політичний вплив та низький рівень притягнення до відповідальності» [5]. Приєднання України до міжнародної спільноти у цьому питанні мало на меті сприяння «затвердженню позитивного іміджу України, як держави, де створюється сприятливий політичний клімат для широкомасштабної, взаємовигідної співпраці зі всіма країнами, у тому числі і в питаннях протидії корупції і іншим правопорушенням, які безпосередньо пов'язані з нею». Однак ратифікація конвенції ніяк не вплинула на рівень корупції в країні. Була створена правова база для здійснення антикорупційної політики, але вона не працювала через те, що принцип верховенства права, задекларований в Конституції України, не є основним принципом застосування закону в Україні. Системна боротьба з корупцією потребує належної інституалізації цього процесу [1]. Важливим є реалізація низки завдань у сфері антикорупційної політики, які поки що не реалізовано жодним органом держави, зокрема проведення на постійній основі оцінки стану справ з корупцією, моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, формування світогляду несприйняття корупції. Таке оцінювання здійснюється неурядовими організаціями та громадськими об'єднаннями, але інструментів врахування цих досліджень в роботі органів публічної влади немає. Проте в наш час жодна нація не може почуватися захищеною від впливу корупції [2]. У міру того, як світ стає все більш взаємопов'язаним, корупція більше не обмежується окремими націями, а стає всесвітньою проблемою». «І ця тенденція поступово стає все більш реалізованою. До цього можна додати принаймні ще три очевидні аргументи, які свідчать про небезпеку корупції для всіх, а не лише для слаборозвинених і перехідних країн. Перший аргумент: Взаємозв'язок економік, включаючи фінансові ринки як у розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, пропонує такі переваги, як необмежений потік капіталу, товарів і послуг, але також підвищує вразливість глобальної економічної системи, якщо один із основних ринків зазнає краху. Очевидно, що ринок може розвалитися через зростання його нечесності. По суті, світове розширення економіки також призводить до всесвітнього поширення корупції. Другий аргумент: тероризм становить значну небезпеку як для національної, так і для глобальної безпеки. Малі та великі корупційні операції сприяють успіху тероризму. Ні терорист, ні корупціонер не мають домівки». Їхні цілі є виключно особистими, але для організаторів терористів ці цілі представлені як «ідеологічні». «Ефективна антикорупційна політика передбачає не лише створення спеціалізованих органів, а й зміну підходів до державного управління, прозорість у прийнятті рішень та залучення громадськості» [4, с. 135]. На завершення, поєднання тероризму та корупції є потужною сумішшю, яка може поставити під загрозу як національну, так і глобальну безпеку». Коли в уряді багато нечесності, це стає причиною для людей вигадувати історії та намагатися все контролювати. У диктатурі, де існує повний контроль, корупція не зменшується, а радше перетворюється [3, с. 244]. **Висновок:** Відповідно до цього можна надати таке узагальнене визначення: антикорупційна політика в системі державної служби - це особливий різновид державної політики, що системно та комплексно здійснюється шляхом цілеспрямованої, вольової діяльності належних суб'єктів державної влади виключно на підставі чинного законодавства з метою запобігання та протидії корупції як негативному соціальному явищу і полягає у впровадженні конкретних заходів впливу на об'єкти правових відносин у системі державної служби, створенні нормативних актів, проведенні організаційних заходів, спрямованих на реалізацію антикорупційної функції держави. Антикорупційна політика в системі державної служби - це система офіційно визнаних цілей, завдань, пріоритетів і принципів діяльності держави з організації та регулювання процесів запобігання та протидії корупції.

Список використаних джерел

1. Козак, В. І. (2011) «Явище корупції: науковий погляд на реальну ситуацію в Україні», Національний бібліотека України імені В. І. Вернадського, URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_uprav/2011_2/30.pdf
2. Верховна Рада України (2015) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198-19>
3. Болотова В. О. Вплив соціального капіталу на корупцію: теоретичний аспект проблеми /В. О. Болотова //Право і Безпека. 2009. N. С. 244-249.
4. Рябошапка, Р. Г. (2018). *Антикорупційна політика в Україні: виклики та перспективи*. Київ: Юридична практика. N. С. 125-140.
5. Transparency International Ukraine (2020). *Корупція в Україні: результати дослідження та аналітика*. URL: <https://ti-ukraine.org/research/>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження: дослідження політичних партій в Україні до і після Майдану є дуже актуальною через значні зміни, які відбулися в політичній сцені країни після Революції Гідності. Майдан відкрив нові можливості для активізації громадянського суспільства та підтримки громадянами певних політичних партій або рухів. Після Майдану в Україні було розпочато значні реформи, спрямовані на боротьбу з корупцією та покращення управління. Дослідження також може включати оцінку реформ у цій сфері та їх вплив на політичну ситуацію в країні. **Мета дослідження:** вивчення ролі партій в політичному процесі. **Предмет дослідження:** політичні партії в Україні. **Об'єкт дослідження:** політичні процеси та динаміка українського суспільства у контексті діяльності політичних партій до та після Майдану. **Завдання дослідження:** вивчити зміни в структурі, ідеології, керівництві та стратегіях діяльності політичних партій до та після Майдану. **Виклад основного матеріалу:** Після подій Революції Гідності партійна система України зазнала значних змін, зумовлених рядом чинників: зміною політичного балансу, оновленням влади, військовою агресією з боку Російської Федерації, посиленням фінансових та соціально-економічних криз, а також трансформацією суспільної свідомості та соціально-демографічної структури [1, с. 125]. У цей період відбулося помітне посилення підтримки проєвропейських політичних сил, які, вперше за довгий час, здобули довіру виборців у всіх регіонах країни. Завдяки західному впливу, українські партії з європейською орієнтацією стали активніше налагоджувати зв'язки з європейськими політичними структурами. Так, у 2014–2015 роках до Європейської народної партії входили три ключові українські політичні сили: ВО «Батьківщина», партія «Удар» і Народний Рух України [1, с. 125]. Одночасно з цим, громадська підтримка партій БПП (Блок Петра Порошенка) і «Народного фронту», очолюваного прем'єром Арсенієм Яценюком, почала знижуватись. Ці партії стали асоціюватися у свідомості громадян з негативними наслідками впроваджених реформ. На цьому тлі дещо зміцнили свої позиції такі політичні сили, як «Батьківщина» та «Опозиційний блок» [1, с. 125]. Підвищення рівня популізму стало помітною характеристикою політичного життя в той період. Через складне соціально-економічне становище громадяни покладали великі сподівання на нову владу, яка прийшла до керівництва країною після Майдану. Найбільшу підтримку отримували ті партії, які обіцяли швидкі та прості рішення нагальних проблем – цей підхід використовували майже всі політичні сили [3, с. 37]. Окремо слід відзначити зростаючий вплив громадянського суспільства на партійну сферу. Його участь у політичних процесах стала основою для створення нових партій, що стало важливою новацією в історії української політичної системи [4, с. 123]. Саме перемога Революції Гідності визначила специфіку чинників, які впливали на трансформацію партійної системи. Серед них особливо важливими були: повернення до Конституції 2004 року, ухвалення законів про декомунізацію, очищення влади, зміни в законодавстві щодо місцевих виборів, а також запровадження механізмів бюджетного фінансування партій [5, с. 67]. У цей період поглибився соціально-економічний поділ у суспільстві. Посилилася напруженість між прихильниками радикальних заходів і тими, хто прагнув миру будь-якою ціною [4, с. 123]. Водночас увага міжнародної спільноти до України зросла, що зумовило значне зовнішнє втручання у внутрішні процеси. Спроби влади запровадити авторитарні методи управління, а також оголосити фактичний диктаторський режим, як це стало очевидно через ухвалення законів 16 січня, викликали нову хвилю протестів [4, с. 123]. Важливу роль у стабілізації ситуації відіграло повернення до редакції Конституції 2004 року, що суттєво підвищило вплив політичних партій на функціонування державного апарату. Одним із наслідків цих змін стало надання парламентським фракціям права формувати коаліцію і призначати уряд. Проте виборча система до Верховної Ради залишалась змішаною, зі збереженням притаманних їй недоліків [2]. Політичне перезавантаження, що відбулося, призвело до докорінних змін у партійній системі. Основними гравцями стали партії, які до повалення режиму Віктора Януковича перебували в опозиції. Натомість колишня правляча сила – Партія регіонів – через втрату суспільної підтримки розпалася й фактично зникла з політичного простору [4, с. 123]. Сформувалася система поміркованого плюралізму, однак в умовах серйозної соціально-економічної кризи та зовнішньої агресії державі довелося працювати в екстремальних умовах. За короткий час з'явилася низка нових політичних партій, створених як активістами Майдану, так і громадськими діячами. До нових партій того часу належали: «Опозиційний блок» – слабо структурована ліво-орієнтована сила; «Батьківщина» – ліво-консервативна з виразними популістськими гаслами; «Блок Петра Порошенка» – чітко сформована право-ліберальна партія; Радикальна партія Олега Ляшка – популістська ліво-орієнтована сила з консервативними елементами; «Народний фронт» – чітко позиціонована право-ліберальна партія; та «Самопоміч» – ліво-консервативна, нетипова для України політична сила. Деякі утворення, як-от «Правий сектор», хоч і з'явилися внаслідок подій Майдану, не стали повноцінними елементами системи. Уперше в історії України під час виборів основна конкуренція точилася між проєвропейськими партіями. У міру наближення нових виборів політична боротьба між силами, що з'явилися після Революції Гідності, ставала дедалі гострішою. Політичні лідери чітко розмежовували свої позиції щодо відносин із Росією, шляхів розв'язання конфлікту на Донбасі та напрямів реформування країни. Партійна

система України зберігала риси поміркованого плюралізму, охоплюючи як праві, так і ліві ідеології, хоча праві партії мали більш чітко виражену позицію. У той же час система залишалась багатопартійною з високим рівнем фрагментації. Попри радикальні зміни, політичні партії продовжували утворюватися переважно «згори» – задля задоволення інтересів окремих груп, а не через органічну потребу суспільства. **Висновок:** Політичні партії в Україні пройшли значний шлях з часів майдану. Партійна система стала більш динамічною та плюралістичною. Проте, все ще залишаються виклики, які потребують вирішення. Важливо, щоб партії в Україні продовжували розвиватися, та прагнули змін.

Список використаних джерел:

1. Політичні партії в Україні: розвиток, сучасний стан та перспективи : монографія / за ред. О.І. Кияка. Київ : Вид-во УАДУ, 2015. 300 с.
2. Закон України «Про вибори народних депутатів України» (в редакції, чинній у 2014 році) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17#Text>.
3. Шлях України: політичні трансформації після Майдану / В. Гриневич, Н. Гавриш, О. Миронюк та ін. Львів: ПАІС, 2016. 220 с.
4. Сучасна політична система України: виклики і перспективи розвитку / Під ред. Тарасенка В.М. Харків: Право, 2015. 310 с.
5. Парламентська демократія в Україні: виклики постреволюційного періоду / За заг. ред. І. Коляди. Київ: НІСД, 2015. 200 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грани №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМА

Актуальність теми дослідження. Проблеми виборчої системи в Україні є актуальними через їх вплив на політичну стабільність, демократичний розвиток та довіру громадян. Мета дослідження: виявлення основних проблем виборчої системи України та пошуку можливих шляхів вирішення цих проблем для підвищення ефективності та справедливості виборчого процесу. **Об'єкт дослідження:** виборча система України. **Предмет дослідження:** виборча система України. **Завдання дослідження:** проаналізувати особливості виборчого процесу в Україні. **Виклад основного матеріалу:** Виборча система – це сукупність норм та механізмів, які регулюють організацію державної влади та участь громадян у формуванні органів законодавчої, виконавчої та судової влади. Вибори – це форма безпосередньої демократії, закріплена в основному законі більшості країн, за допомогою якої громадяни через голосування обирають представників у державні та місцеві органи влади [1]. Вони також виконують функцію громадянського виховання та сприяють самоорганізації суспільства. Виборчий процес – це передбачений законодавством порядок підготовки та проведення виборів, що є складовою частиною виборчої системи. Він включає низку чітко визначених етапів, недотримання яких може викликати правові наслідки, аж до скасування результатів голосування. Серед ключових етапів виборчого процесу: 1) формування списків виборців та їх уточнення; 2) створення виборчих округів і дільниць; 3) утворення виборчих комісій; 4) висування та реєстрація кандидатів; 5) проведення передвиборної кампанії; 6) голосування; 7) підрахунок голосів і встановлення результатів; 8) оголошення підсумків виборів; 9) припинення діяльності виборчих комісій. В Україні громадяни обирають такі посади й органи: Верховну Раду, Президента, місцеві ради різного рівня, а також міських, сільських і селищних голів. Історія виборчої системи в Україні після здобуття незалежності свідчить про численні зміни. Наприклад, у 1994 році парламент обирався за мажоритарною системою абсолютної більшості, яка виявилася неефективною через необхідність другого туру [3, с. 52]. У 1998 та 2002 роках застосовувалася змішана система: половина депутатів обиралися за мажоритарною системою відносної більшості, інша – за пропорційною. З 1997 року в Україні діяла змішана модель, а у 2006–2007 роках парламентські вибори проводилися за пропорційною системою із закритими партійними списками. Обидві моделі мають свої вади. Мажоритарна система хоч і проста у реалізації, але не завжди забезпечує адекватне відображення політичних настроїв у парламенті, через що багато голосів «втрачається» [5, с. 43]. Пропорційна система з закритими списками обмежує внутрішньопартійну конкуренцію, посилює роль партійного керівництва та ускладнює контакт виборців з майбутніми депутатами. Основні недоліки чинної пропорційної системи пов'язані з використанням закритих списків та єдиного загальнонаціонального округу. Це позбавляє виборців можливості впливати на розміщення кандидатів у списку. Натомість система відкритих регіональних списків має значні переваги. Вона передбачає поділ країни на 27 великих округів, де партії висуватимуть кілька кандидатів [4, с.97]. Виборець зможе голосувати не лише за партію, а й за конкретного кандидата, що посилить зв'язок між обраним депутатом і його виборцями. Крім того, велика кількість виборців у округах ускладнює маніпуляції та підкуп. **Висновки.** Отже, найефективнішою виборчою системою в Україні є пропорційна система з відкритими регіональними списками. Усі реформи в Україні залежать від політиків та їхніх рішень. А хто в нашій країні ухвалювати політичні рішення - залежатиме від закону про вибори народних депутатів України. Щоб рухатися вперед до розвитку країни, нам необхідне оновлення політичних еліт, які обиратимуться за новим принципом.

Список використаних джерел

- 1.Бойко Н. С. Виборча система України: суспільно-політичний аспект URL: <http://www.academv.gov.ua/>
- 2.Гелей С., Рутар С. Основи політології: Навчальний посібник. К.: Товариство «Знання», КОО, 1999. 427 с.
- 3.Вибори '98: документи, статистичні дані, аналіз. К., 1998. 710 с.
- 4.Лавринович О. Реформа виборчої системи і парламент України // Право України. 2000. № 1. С. 97-98.
- 5.Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі //Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ

Актуальність теми дослідження: в сучасному світі громадська думка має значний вплив на прийняття державних рішень і формування політики. У світлі зростаючої ролі громадської думки у сучасному суспільстві, необхідність розуміння цього явища стає надзвичайно важливою для забезпечення ефективного управління та розвитку країни. **Мета дослідження:** вивчення процесів формування громадської думки, її впливу на державну політику та можливостей врахування цього впливу в процесі прийняття рішень. **Предмет дослідження:** громадська думка як складний соціокультурний феномен. **Об'єкт дослідження:** процеси формування та виявлення громадської думки в державній політиці. **Завдання дослідження:** аналіз механізмів формування громадської думки, вивчення її впливу на державну політику, розробка методів врахування громадської думки в процесі ухвалення рішень державними органами. **Виклад основного матеріалу.** Дослідження громадської думки забезпечує вдосконалення системи державного управління, оскільки за їх допомогою виявляється рівень підтримки діяльності державних органів, а отже і корегується ця діяльність за наявності великого дисонансу [1, с.2]. Для розвинутої країни необхідним елементом виступають двосторонні зв'язки між владою та народом, вони мають забезпечити прозорість та відкритість державної влади, а також запобігти формуванню негативної громадської думки, яка може перетворитися на деструктивний фактор у житті суспільства та держави. Взаємодія влади і громадськості є тим підґрунтям, яке виступає основою політичної та соціально-економічної стабільності країни [2, с. 92]. Для підтримки цих зв'язків існують апробовані технології – від спілкування з вузьким колом людей до масових засобів комунікації з необмеженою аудиторією [3, с. 257]. Громадська думка фіксує насамперед сприйняття дійсності через призму масової свідомості. В ній віддзеркалюються як спільні, так і специфічні інтереси класів, національних, професійних, духовних та інших спільностей, у цілому суб'єктів політичного процесу [4, с. 1]. Нині особливо гостро постає потреба не лише в моніторингу соціального середовища, а й у впливі на свідомість громадян за допомогою інформування через налагоджені канали комунікаційного зв'язку. Посилення ролі ЗМІ, інтенсифікація інформаційного потоку призвели до того, що вже на початку ХХ століття виникла необхідність у діяльності, яка пов'язує в єдиному процесі різних виконавців, колективи, соціальні групи. [5, с. 7]. В Україні створена достатня нормативна база, яка б забезпечувала пряму та опосередковану участь громадської думки у процесах політичного управління та прийнятті політичних рішень, однак, у представників української влади спостерігається слабка взаємодія з громадською думкою. Визначаючи політичну культуру в Україні, можна зазначити, що вона ще формує власні демократичні принципи, залишаючи значні залишки патріархальної та підданської культури [6]. **Висновок:** Є гостра необхідність у налагодженні зв'язків з інститутами громадянського суспільства та встановленні конструктивного діалогу між органами влади й громадськістю, забезпеченні її участі у формуванні державної політики задля успішної імплементації державних реформ. Систематизація, облік та аналіз вже існуючої громадської думки може надати органам управління інформацію про потреби, інтереси, сподівання народу як на сьогоднішній день, так і на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Тимофєєв С. П. Урахування громадської думки під час впровадження державної політики: Наукові праці. Державне управління., 2014. С. 101-106.
2. PR в органах державної влади та місцевого самоврядування: [монографія] / О. В. Бабкіна, В. В. Басалюков, В. М. Бебик та ін.; За заг. ред. В. М. Бебика, С. В. Куніцина. К., Сімферополь: МАУП, 2003. 240 с.
3. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.]. К.: НАДУ, 2010. 820 с.
4. Подлєвський С. Взаємовплив політичної влади та громадської думки в контексті трансформацій суспільства: Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова., 2009. С. 97-101.
5. Мех О. Служби із зв'язків з громадськістю в органах виконавчої і законодавчої влади та місцевого самоврядування на сучасному етапі розвитку України: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.08 «Журналістика». Київ, 2004. 20 с.
6. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
7. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
8. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>

10. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: формування християнської концепції влади та держави виявляється актуальним у зв'язку з розумінням соціальних динамік та взаємозв'язків у суспільстві. Релігійні вчення історично впливали на формування суспільних структур та відносин, а їх роль нині, в контексті політичних трансформацій і розвитку громадянського суспільства, залишається значущою. Розглядання впливу релігійних ідей на політичні процеси та державотворення не лише в історичному, а й у сучасному контексті має вагомий вплив для побудови стабільного та гармонійного суспільства. Таке дослідження допоможе краще зрозуміти сучасні виклики, які ставляться перед суспільством, і сприятиме подальшій рефлексії щодо взаємодії релігії, політики та суспільства в цілому. **Мета дослідження:** зрозуміти християнські концепції на владу та державу. **Об'єкт дослідження:** влада та держава з погляду християнства.

Предмет дослідження: аналіз суспільно-політичних відносин, що виникають у процесі функціонування церкви в суспільстві, її відносин з інститутами громадянського суспільства. **Завдання дослідження:** дослідження процесу формування християнської концепції влади та держави. Вплив релігійних вчень на суспільне життя завжди уважно вивчався представниками різних наук, зокрема філософії, соціології, історії, державного управління та політології. Після здобуття незалежності наша країна стала на шлях становлення демократичних інститутів та верховенства права. За даними Іваненка, сучасні суспільні трансформації супроводжуються не лише відродженням традиційних релігійних цінностей, а й їх адаптацією до умов цифрової епохи. Нові засоби комунікації та медіа сприяють виникненню альтернативного релігійного дискурсу, що відкриває можливості для критичного осмислення історичних традицій у контексті сучасних викликів [2]. Протягом усієї своєї історії Україна не була і залишається моноетнічною державою. Саме тому дослідження концепції християнських богословів заслуговує на найбільшу увагу, разом із відповідними посиланнями на її витоки та вплив з боку античної філософії. Як елемент громадянського суспільства, церква впливає на політичне життя людей, їхню долю та державу в цілому шляхом переконання та емоційного впливу. Як соціальна істота, людина може виражати себе по відношенню до інших, а суспільство не може існувати поза активністю індивіда. Ця активність не суперечить стосункам з Богом. Навпаки, первісна людина тісно пов'язана з богами, і ця єдність лише зміцнює соціальні зв'язки. За даними Левченка, історичні аспекти релігійної політики в Україні свідчать про те, що традиційні форми духовності зберегли свій вплив завдяки безперервній адаптації до змін соціально-політичного середовища. Він підкреслює, що сучасні релігійні інституції, попри новітні виклики, зберігають основу взаємовідносин між людиною, релігійною спільнотою та державою, що є відголоском історичних процесів [4]. Іншими словами, релігія – це сфера соціального життя людини. Її сакральність функціонує як символ соціальної єдності [3, с. 41]. Як свідчить історія, вплив Церкви на людей був і буде більшим, ніж вплив інших громадянських інститутів. Водночас відносини між Церквою і державою залишаються складними, що передбачає можливість функціонування Церкви як незалежної і підпорядкованої державі структури, так і включення її в державні структури. Питання залежності чи незалежності Церкви від держави лежить в основі взаємовідносин між ними. Його вирішення, в свою чергу, визначається практичним вирішенням питання «церква і політика». Відповідно до ідеологічних установок і основних завдань Церкви, вона в принципі не повинна бути залучена в політику. Однак політика (часто в особі держави) постійно чинить тиск на Церкву. З іншого боку, Церква часто прагне впливати на політичне життя і має унікальні можливості, яких немає у держави [5]. Проблема розподілу влади і впливу між двома основними структурами – державою і Церквою – знайшла своє відображення в теорії Д. Сміта. Теорія Д. Сміта щодо взаємовідносин між державою і Церквою ґрунтується на уявленні про автоматичну і постійну секуляризацію політики, хоча і не незворотну. Це відокремлення ґрунтується на тому, що політична влада не отримує легітимності від релігії і скасовує всі структури та символи, що їх пов'язують [1, с. 126]. Теократичний характер законодавства в багатьох країнах також підтверджує, що відносини між людьми часто формуються під вирішальним впливом релігії, характеризуючи релігію як джерело норм, правил і організаційних чинників у суспільстві [1, с. 127]. Релігія стає необхідним елементом суспільного життя і виступає чинником формування суспільних відносин. Іншими словами, релігію можна розглядати з точки зору функцій, які вона виконує в суспільстві. Релігія є джерелом згуртованості певних соціальних спільнот. Водночас релігія ставить ці спільноти в конфлікт з іншими спільнотами, сформованими на основі інших віровчень. Цей конфлікт є джерелом конфліктів між, наприклад, християнами і мусульманами, католиками і православними тощо. Конфлікт з чужими організаціями сприяє внутрішній інтеграції групи, створюючи відчуття єдності [3, с. 41]. Християнське вчення реалізується на практиці у способі життя християн, у їхньому ставленні до себе, інших людей, держави, живих істот і природи загалом. Її особливість полягає в тому, що вона є не лише системою теоретичних принципів, але й певним способом життя, а також у тому, що всі моральні вимоги ґрунтуються на Божому викупному акті (спасінні) і можуть бути зрозумілі лише в контексті спасіння. Усі прояви християнської моралі випливають з християнської релігії та богослов'я і є невіддільними від них. Вона увібрала в себе тисячолітній досвід, докорінно

переосмисливши відносини між людиною і Богом, людиною і людиною, людиною і державою, а наріжним каменем цих відносин поставивши любов як найвищий суспільний ідеал. Таким чином, релігія збагачує стосунки людини з собою, із Богом, а також із навколишнім світом і суспільством. Україна проголосила право всіх громадян на свободу світогляду і віросповідання ключовим принципом державотворення і взяла на себе зобов'язання сприяти здійсненню цього права, а також охороняти і захищати ці свободи. Необхідно проводити державно – конфесійну політику, засновану виключно на ідеології миру, постійно вдосконалювати нормативно-правову базу державно-церковних відносин з метою зміцнення національної єдності та захисту національних інтересів. **Висновок:** церква відіграє ключову роль у формуванні суспільно-політичних відносин у суспільстві. Вона впливає на політичне життя, державу та громадянське суспільство через переконання та емоційний вплив. Церква, як елемент громадянського суспільства, взаємодіє з іншими соціальними інститутами і впливає на них. Однак взаємовідносини між церквою і державою залишаються складними, з огляду на питання залежності чи незалежності церкви від держави. Церква має унікальні можливості впливу, яких немає у держави, але її відносини з політичною владою можуть бути напруженими. Також, релігія збагачує стосунки людини з собою, Богом, навколишнім світом і суспільством, що підкреслює важливість релігійної свободи в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Боцюрків Б. Теоретико-методологічні аспекти компаративного аналізу стосунків між церквою та державою в Україні / Б. Боцюрків // Колегія. 1994. N 3-4. С. 126-147.
2. Іваненко О. Релігія та суспільні трансформації: критичний аналіз сучасних тенденцій – CyberLeninka. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/religiya-ta-sotsialnye-transformatsii-kriticheskiy-analiz-sovremennyh-tendentsiy>
3. Панченко Т. В. Ціннісні основи доктрини субсидіарності в Європейській суспільно-політичній думці / Т. В. Панченко // Вісник Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна: 36. наук. пр. X., 2010. N 889. С. 41-45.
4. Левченко П. Історичні аспекти релігійної політики в сучасній Україні: новий погляд – CyberLeninka. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoricheskie-aspekty-religioznoi-politiki-v-sovremennoy-ukraine-novyy-pogled>
5. Чікіта І.В. Церква і громадське суспільство - історична роль і сучасність URL: <http://sevntu.com.ua/jspui/handle/123456789/1862>
6. Гончарук-Чолач Т.В., Чигур Р.Ю., Джугла Н.В. Тенденції розвитку політичних партій на сучасному етапі // Науково-теоретичний альманах Грані №12. Том 24. 2021. С.37-42. (фахове видання) Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1727>
7. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V. Chuhur R. COMMUNICATION PROCESS AS POLITICAL INTERACTION BETWEEN MASS MEDIA AND POLITICAL PROPAGANDA // Журнал Політичне життя №2, 2023. С. 66-71. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.2>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Dzhugla N. PECULIARITIES OF INTERPRETING POWER THROUGH DOMINATION// Журнал Політичне життя №3, 2023. С. 5-9. (фахове видання) <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74. (фахове видання) <https://file:///C:/Users/1/Downloads/16083-Текст%32003-1-10-20240722.pdf>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКА І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження: Тема взаємозв'язку політики і бізнесу в українському суспільстві є дуже актуальною, оскільки Україна, як і багато інших країн, переживає постійні зміни у політичній, економічній і соціальній сферах. Розуміння взаємозв'язку між політикою і бізнесом є важливим для ефективного управління країною та розвитку її економіки. **Мета дослідження:** проаналізувати взаємозв'язок політики і бізнесу в українському суспільстві. **Предметом дослідження:** співвідношення, взаємодія та вплив політичних процесів, рішень і інституцій на бізнес-середовище та економіку України, а також взаємний вплив бізнесу на політичні процеси. **Об'єкт дослідження:** політичні і бізнесові структури, їх взаємодія, стратегії та вплив на розвиток суспільства та економіки України. **Завдання дослідження:** вивчити історію взаємозв'язку політики і бізнесу в Україні; проаналізувати сучасні політичні та економічні процеси і явища, що впливають на бізнес. **Виклад основного матеріалу.** Розвиток бізнесу в Україні завжди був тісно пов'язаний із політичними процесами та державним управлінням. У радянський період економіка країни функціонувала в межах централізованої планової моделі, де приватна ініціатива була не лише обмежена, а й каралася. Підприємництво фактично було заборонене, а всі ресурси та засоби виробництва перебували у державній власності. Така модель не залишала простору для самостійного бізнесу, що зумовило повну залежність економічних процесів від політичних рішень держави [1, с. 45]. Зі здобуттям незалежності Україна вступила в етап глибоких соціально-економічних трансформацій. У 1990-х роках почався перехід до ринкової економіки, що створило передумови для розвитку приватного бізнесу. Проте ці процеси супроводжувалися слабким інституційним середовищем, високим рівнем корупції та недостатнім правовим регулюванням. В результаті цього сформувалася система так званого олігархічного капіталізму – великі підприємці, які заволоділи колишньою державною власністю, отримали суттєвий вплив на державну політику, включно з парламентом, урядом і судовою системою [1, с. 47]. У сучасному українському суспільстві взаємозв'язок політики й бізнесу проявляється у кількох ключових формах. По-перше, це економічне партнерство – держава взаємодіє з бізнесом через тендери, закупівлі, концесії, а також механізми державно-приватного партнерства. Згідно із Законом України «Про державно-приватне партнерство», передбачається спільна відповідальність держави та бізнесу у реалізації великих інфраструктурних проєктів, проте на практиці ці ініціативи нерідко супроводжуються непрозорими домовленостями [2]. По-друге, важливу роль відіграє правове регулювання. Політика держави щодо оподаткування, ліцензування, експортно-імпорتنних обмежень та фінансового нагляду має безпосередній вплив на бізнес-середовище. Недосконалість законодавчої бази та часті зміни правил гри створюють нестабільність, яка стримує інвестиційну активність [3]. Третьою формою взаємодії є лобіювання – практика впливу бізнесу на ухвалення рішень у власних інтересах. В Україні лобіювання здебільшого має неофіційний характер: підприємці фінансують виборчі кампанії політиків, ініціюють законопроекти або просувають власні інтереси через депутатів, пов'язаних із бізнесом [4, с. 78]. Це створює значні ризики конфлікту інтересів, а також нерівні умови конкуренції. Найбільш проблемною формою взаємозв'язку політики й бізнесу є корупція. Вона проявляється у непрозорому розподілі державних коштів, наданні преференцій певним бізнес-структурам, зловживанні службовим становищем чиновників. Багато великих компаній функціонують в умовах монополізації ринку, що стримує розвиток малого і середнього бізнесу [5, с. 105]. Особливої уваги потребує антикорупційна політика держави. В останні роки Україна запровадила низку важливих ініціатив: створення НАБУ, НАЗК, запуск системи електронного декларування, впровадження Prozofo. Ці реформи підвищили прозорість, однак ефективність боротьби з корупцією досі залишається недостатньою через політичний тиск і брак незалежності ключових інституцій [5, с. 295]. **Висновки.** Українське суспільство відзначається тісним взаємозв'язком між політикою і бізнесом. Політика впливає на умови діяльності бізнесу через прийняття законів, регулювання господарської сфери та формування економічної політики. З іншого боку, бізнес впливає на політичну сферу шляхом фінансування політичних партій, лобіювання своїх інтересів та участі у формуванні громадської думки. Проте, цей взаємозв'язок часто супроводжується проблемами, такими як корупція, недостатня прозорість та конфлікти інтересів. Щоб забезпечити стабільний та ефективний розвиток, необхідно підтримувати баланс між політичними та економічними інтересами, забезпечуючи прозорість, відкритість у взаємодії між політикою і бізнесом.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк О.М. Взаємодія бізнесу та влади: виклики та перспективи // Економічний вісник. 2021. №3. С. 45-52.
2. Закон України «Про державно-приватне партнерство» // Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
3. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» // Відомості Верховної Ради України. 2004. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
4. Брехаря С.Г. Політична суб'єктність малого і середнього бізнесу в Україні // Політичні дослідження. 2015. №2. С. 78–82.
5. Антикорупційна стратегія України: реформи та виклики. Київ: Інститут законодавства, 2023. 312 с.

КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ

Актуальність теми дослідження: у сучасному суспільстві позиції індивідів пройшли певну метаморфозу, оскільки раніше людство було міцно «прив'язане» до традиційних типів зв'язку і соціальних форм, а зараз ми можемо вільно відійти від заданих суспільством біографій для самостійного створення потрібних благ. В умовах неймовірного розширення просторових координат для професійної діяльності, скасування багатьох політичних і юридичних кордонів для здійснення, звільнення від тиску національних традицій, втрачається вузька територіальна або регіональна прив'язка, і індивід отримує можливість відчутти себе громадянином світу, що, власне, і становить смислове навантаження поняття «космополітизм». **Мета дослідження:** розуміння і аналіз ідеології світового громадянства. **Об'єкт дослідження:** причини та прояви космополітизму. **Предмет дослідження:** космополітизм. **Завдання дослідження:** прослідкувати розвиток космополітизму. **Виклад основного матеріалу:** Космополітизм як ідея та світогляд зазнав глибоких трансформацій упродовж історії, але в умовах глобалізації він набуває особливої актуальності. У сучасному світі космополітизм постає як *modus vivendi* – спосіб буття, який дозволяє людині орієнтуватися в мультикультурному та взаємопов'язаному соціумі [2, с. 17]. Причини виникнення космополітизму: однією з основних причин поширення космополітичного мислення є посилення глобальних взаємозалежностей, які змінюють як індивідуальну, так і колективну ідентичність. Соціологічні дані вказують на зростання відчуття «глобальної приналежності» серед населення України, особливо серед молоді, яка все частіше ідентифікує себе не лише з національною спільнотою, а й з людством загалом [1, с. 636]. Водночас космополітизм може виникати як відповідь на розчарування в національних проєктах або ідеологіях, що не змогли забезпечити обіцяні блага. У такому контексті космополітизм стає способом збереження духовної цілісності, альтернативою «роздвоєнню душі» між локальним і універсальним [3, с. 171]. Прояви космополітизму багатогранні. Це не лише декларування загальнолюдських цінностей, але й конкретні практики: мультикультурна освіта, транскультурні проєкти, мобільність у сфері праці й навчання. Людина-космополіт, за словами Лариси Саракун, це індивід, що мислить планетарно, орієнтуючись не лише на потреби своєї держави, а й на виклики, що стоять перед людством загалом – екологічні, технологічні, гуманітарні [2, с. 111]. У культурному вимірі космополітизм часто проявляється у відкритості до інших традицій, у здатності поєднувати локальне та глобальне. Проте цей процес не завжди безконфліктний: у суспільстві можуть виникати напруження між прагненням до космополітичної відкритості та потребою збереження національної ідентичності [3, с. 278]. У політичному контексті космополітизм стимулює переосмислення традиційних уявлень про суверенітет, громадянство та права людини. Замість домінування національних інтересів у глобальному дискурсі постає ідея «глобального громадянина» – особи, яка має не лише обов'язки перед своєю державою, а й перед людською спільнотою загалом. Це сприяє розвитку транснаціональних інституцій, міжнародного права, а також ініціатив у сфері кліматичних змін, захисту прав меншин і боротьби з бідністю. Космополітичний підхід передбачає солідарність на глобальному рівні, зокрема у вирішенні спільних загроз, таких як пандемії, війни або екологічні катастрофи. [4, с. 190]. Попри численні переваги, космополітизм також стикається з критикою. Скептики вважають, що він може розмивати національну самобутність, послаблювати державні інститути та ігнорувати культурну специфіку окремих народів. Деякі дослідники наголошують на небезпеці культурного уніформізму, коли глобальні стандарти витісняють унікальні локальні традиції [5, с. 127]. Проте сучасний космополітизм не заперечує цінності культурного розмаїття, а прагне інтегрувати його у спільне бачення майбутнього, де діалог і взаємоповага стають ключовими принципами співіснування. Із філософської точки зору космополітизм ґрунтується на ідеї моральної єдності людства. Ще з античних часів, зокрема в поглядах стоїків, простежується переконання, що всі люди – громадяни світу, незалежно від їхнього походження, культури чи соціального статусу. У новітній час ця ідея набула розвитку в працях Іммануїла Канта, який розглядав космополітизм як етичний імператив – прагнення до миру через міжнародне право та універсальні моральні принципи. Таким чином, космополітичний світогляд не лише соціальний чи політичний, а й глибоко етичний, покликаний утверджувати гідність кожної особистості. У контексті цифрової епохи космополітизм отримує нові можливості для реалізації. Соціальні мережі, онлайн-освіта, віртуальні комунікації долають географічні й культурні бар'єри, формуючи нові форми глобальної свідомості. Молодь бере активну участь у міжнародних волонтерських ініціативах, онлайн-форумах та спільних проєктах, що зміцнює відчуття глобальної єдності. Водночас така відкритість вимагає критичного мислення та медіаграмотності, аби уникнути інформаційної маніпуляції та зберігати автономність власного світогляду. Освітній вимір космополітизму є одним із ключових для формування громадянина світу. Сучасні освітні програми дедалі частіше включають елементи глобальної компетентності: вивчення мов, історії різних культур, екологічної відповідальності та прав людини. Університети пропонують міжнародні обміни, спільні академічні платформи та міждисциплінарні дослідження, що сприяє формуванню в студентів здатності до діалогу, емпатії та міжкультурного розуміння. Таке середовище сприяє вихованню особистостей, відкритих до світу, але вкорінених у власних цінностях. Економічна площина космополітизму проявляється через глобалізовані ринки праці, транснаціональні корпорації та міжнародну торгівлю. З одного боку, це відкриває доступ до нових можливостей – роботи за кордоном, інвестицій, партнерств. З іншого – породжує виклики, зокрема нерівність, експлуатацію праці та втрату економічного суверенітету. Космополітичний підхід до економіки вимагає балансування між глобальною інтеграцією та захистом соціальних прав, сталим розвитком і справедливою перерозподільчою політикою. **Висновок:** Космополітизм є давно очікуваною, проте, ще недостатньо

чіткою та обґрунтованою течією відповіддю на сьогоденні виклики глобалізованого світу, зокрема, переходу в мережеве суспільство, яке нині ще не охоплює увесь світовий простір. Можна погодитися з позицією У. Бека, який стверджував, що ми не знаємо як буде розвиватися далі людство: чи будуть набирати силу процеси інтеграції та взаємозалежності націй, або ж посиляться опір означеним процесам.

Список використаних джерел

1. Українське суспільство 1992–2010: Соціологічний моніторинг. За ред. В. Ворони, М. Шульги. К., 2010. 636 с.
2. Саракун Лариса. Космополітизм як світоглядний *modus vivendi* планетарного соціуму. Київ-Ніжин, 2021, 290 с.
3. Лисий І. Я. «Віддаль від себе», або Космополітизм чи роздвоєння душі?, К. 2017, 482 с.
4. Аппіа Кваме Ентоні. Космополітизм: Етика у світі чужинців, Нью-Йорк, 2006. 196 с.
5. Вертовек Стівен, Сприйняття космополітизму: Теорія, контекст та практика, Нью-Йорк, 2002. 314 с.

УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Актуальність теми дослідження. Геополітичне становище України завжди відігравало важливу роль у світовій політиці. Протягом століть наша держава знаходилася на перехресті цивілізаційних впливів і безпосередньо впливала на економічні, політичні й культурні процеси в Європі та Азії. Сучасний геополітичний контекст України визначається її стратегічним положенням між ключовими світовими гравцями, що створює як можливості для розвитку, так і серйозні виклики в умовах глобальних конфліктів. Особливо важливо це питання в умовах сучасної війни та інтеграційних процесів, що визначають майбутнє країни. **Мета дослідження:** аналіз геополітичної ролі України в сучасному світі, оцінка її впливу на глобальні процеси, а також визначення основних викликів та можливостей, що виникають у зв'язку з її стратегічним положенням між великими світовими гравцями. **Предмет дослідження:** геополітична ситуація України, її стратегічні інтереси, взаємодія з міжнародними гравцями та роль в інтеграційних процесах Європи та Азії. **Об'єкт дослідження:** Україна як геополітичний суб'єкт, її політика та взаємодія з основними гравцями на міжнародній арені. **Завдання дослідження:** визначення геополітичного положення України на сучасній політичній карті світу; аналіз стратегічних інтересів України в контексті взаємодії з європейським союзом, росією, США, Китаєм та іншими державами; оцінка економічного потенціалу України та його ролі в геополітичних процесах; визначення основних викликів, з якими Україна стикається в сучасному світі, і формування можливих напрямків її розвитку. **Виклад основного матеріалу.** Україна займає стратегічно важливе місце на перехресті двох світів – Європи та Азії. Її географічне положення визначає ключову роль країни в контексті міжнародної політики та економіки. Як зазначав А.Гальчинський, «Ми знаходимося на перехресті геополітичних інтересів, на межі двох світів, двох у багатьох аспектах самодостатніх і водночас потенційно конфліктних, як це доводить багатовікова історія, цивілізацій, і тому будь-яка помилковість чи навіть неточність при визначенні відповідних пріоритетів можуть мати вкрай негативні для нас наслідки» [1, с. 74]. Це означає, що Україна знаходиться в ситуації, коли навіть незначні геополітичні помилки можуть спричинити серйозні наслідки для її національної безпеки, економічного розвитку та внутрішньої стабільності. Україна змушена балансувати між різними політичними і економічними блоками, що надає їй як можливості для розвитку, так і серйозні виклики. Економічний потенціал України є надзвичайно великим, що відкриває великі перспективи для її інтеграції в європейські та світові економічні процеси. На території України розташовано величезні природні ресурси, що можуть стати основою для розвитку національної економіки. «На частку України припадає 40 % європейських чорноземів, вона має більше як на сто років запасів залізної, марганцевої, уранових руд, на 400 років вугілля та цінних металів, а головне – історичні і культурні передумови для участі у західноєвропейському економічному просторі» [2, с. 274]. Українські чорноземи є основою для розвинутого сільського господарства, яке може стати конкурентоспроможним на світовому ринку. У той же час, наявність значних запасів природних ресурсів, таких як вугілля та метали, дозволяє Україні стати важливим гравцем на енергетичному ринку, що додатково зміцнює її геополітичні позиції. Політична карта Євразії сьогодні є дуже складною і багатогранною. Важливими гравцями в глобальній геополітиці є такі держави, як Росія, Франція, Німеччина, Китай та Індія, які займають провідні позиції в економічних та військових питаннях. Як зазначають політологи, «на сучасній політичній мапі Євразії щонайменше п'ять геостратегічних гравців (Росія, Франція, Німеччина, Китай, Індія)» [3]. Україна знаходиться на межі цих впливів, і її зовнішня політика повинна враховувати інтереси кожного з цих гравців. Водночас, через своє стратегічне розташування, Україна є важливим фактором у стабільності Європи та Азії, і її участь у міжнародних організаціях, таких як Європейський Союз та НАТО, може вплинути на баланс сил у цьому регіоні. Історично геополітичний напрямок України до Чорного моря мав величезне значення для її існування. Це було важливо не тільки в античності чи середньовіччі, а й в новітні часи, коли Чорне море стало ключовим стратегічним ресурсом для багатьох держав. Ю. Ліпа вважав, що «геополітичний напрям до Чорного моря був визначальним для України як ще за часів Литовсько-Руської держави, так і в подальші історичні періоди» [4]. Чорне море є стратегічно важливим не тільки для економічних перевезень, але й для військових операцій. Важливість контролю над Чорноморським регіоном та його портами стає очевидною через постійне суперництво великих держав, що змагаються за вплив у цьому регіоні. Україна також повинна враховувати сучасні тенденції глобальної політики та інтеграції, які можуть визначити її майбутнє в геополітичному просторі [5]. Зокрема, актуальними є питання енергетичної безпеки, розвитку інфраструктури, а також участі у міжнародних організаціях, які сприяють стабільності та розвитку. Геополітична роль України в контексті європейських інтеграційних процесів набуває все більшого значення. Однак, ця роль потребує чіткої та послідовної політики, що дозволяє Україні не тільки зберігати свою незалежність, але й активно брати участь у міжнародних процесах. Україна має всі можливості для того, щоб стати важливим геополітичним і економічним центром Європи, однак для цього необхідно продовжувати вдосконалювати внутрішню політичну ситуацію, підтримувати економічну стабільність та активно взаємодіяти з міжнародними партнерами. Це дозволить їй не лише зберегти свою територіальну цілісність, але й ефективно реагувати на сучасні виклики, які стоять перед країною на міжнародній арені. **Висновок.** Україна займає важливе геополітичне положення, яке визначається її стратегічним місцем між основними світовими гравцями. Економічний потенціал країни, її природні ресурси, а також історичні та культурні зв'язки дають їй можливість активно впливати на глобальні політичні та економічні процеси. Однак, геополітична нестабільність, зокрема війна з Росією та напруженість на сході країни, створюють значні виклики для її розвитку. Україна повинна обрати чітку стратегію,

яка враховує її унікальне положення і дозволить мінімізувати зовнішні загрози, одночасно зміцнюючи внутрішні економічні та політичні інститути.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. Помаранчева революція і нова влада. К.: Либідь, 2005. 268 с.
2. Артьомов І.В. Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції: навчальний посібник: У 2-х кн. Ужгород: Ліра, 2008. Кн. 1. 476 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 11).
3. Масальський В. Історія України у питаннях та відповідях.. Місце України у сучасному геополітичному просторі. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/ukraine-history-questions-and-answers/121.php>
4. Седляр Ю.О. *Теорія та історія міжнародних відносин (частина 2): навчально-методичний комплекс для спеціальності «Політологія»*. Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2019. URL: http://history.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/TMB_геополітика_частина_2.pdf
5. Україна і Росія в історичній ретроспективі. Том 3. Місце та роль України в сучасному геополітичному просторі // Студентська бібліотека Buklib. URL: <https://buklib.net/books/29096/>

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження: дослідження політичних партій в Україні до і після Майдану є надзвичайно актуальним через значні зміни, що відбулися на політичній сцені країни після Революції Гідності. Майдан відкрив нові можливості для активізації громадянського суспільства та підтримки громадянами певних політичних партій або рухів. **Мета дослідження:** вивчення ролі партій у політичному процесі. **Предмет дослідження:** політичні партії в Україні. **Об'єкт дослідження:** політичні процеси та динаміка українського суспільства у контексті діяльності політичних партій до та після Майдану. **Завдання дослідження:** вивчити зміни в структурі, ідеології, керівництві та стратегіях діяльності політичних партій до та після Майдану. **Виклад основного матеріалу:** після подій Революції Гідності (Майдану) в Україні розпочався новий етап розвитку партійної системи, що формувався під впливом низки важливих внутрішніх і зовнішніх чинників. Одним із ключових чинників стала зміна політичного ландшафту – переформатування влади, переорієнтація політичних пріоритетів та активізація участі громадянського суспільства [2, с. 37]. Змінився баланс сил між провладними та опозиційними силами: урядові партії втратили частину підтримки, натомість зросла популярність опозиційних, реформістських і популістських політичних сил. Агресія Російської Федерації проти України, зокрема анексія Криму та війна на Донбасі, суттєво вплинули на політичні настрої населення. Внаслідок цього посилилася підтримка проєвропейських і проукраїнських партій, які виступали за інтеграцію до Європейського Союзу та НАТО [3, с. 525]. Водночас проросійські політичні сили втратили свій вплив, особливо в центральних та західних регіонах країни. Паралельно із зовнішньополітичним курсом на Захід активізувалася співпраця українських партій з європейськими політичними структурами, що стимулювало трансформацію ідеологій та політичних програм. Важливу роль у змінах відіграли також соціально-економічна криза, боротьба з корупцією та необхідність проведення реформ, що змусили партії переосмислювати свої стратегії й меседжі для виборців. Ці зміни відобразилися не лише в змісті політичних програм, а й торкнулися організаційної структури партій, методів комунікації з електоратом і способів залучення нових членів. У цьому контексті особливого значення набуло прийняття змін до Конституції в редакції 2004 року, які повернули країну до парламентсько-президентської форми правління. Також було проведено виборчі реформи, спрямовані на підвищення прозорості та демократизацію виборчого процесу [1, с. 150]. Кампанія з декомунізації та заборона діяльності окремих партій, що асоціювалися із радянським минулим, очистили політичний простір від ідеологій, несумісних із новим національним курсом. Проте, попри позитивні зрушення, значна частина нових політичних сил залишалася проектами політичних еліт, створеними під окремі вибори або для реалізації вузькоособистих інтересів. Це свідчить про те, що процес оновлення партійної системи часто мав формальний характер: змінювалися назви, гасла, зовнішній вигляд, але не внутрішній зміст та структура партій. Однак посилення ролі громадянського суспільства, незалежних медіа та міжнародних партнерів сприяло поступовому зростанню політичної свідомості громадян і вимогливості до політичних сил. Громадяни почали активніше стежити за діяльністю політиків, висловлювати критику, вимагати підзвітності – що стало важливим чинником демократичного розвитку країни [4, с. 65]. Політична участь українців після Майдану значно розширилася – не лише через участь у виборах, а й через громадські ініціативи, місцеве самоврядування та нові форми взаємодії з владою. **Висновок:** політичні партії в Україні пройшли значний шлях із часів Майдану. Партійна система стала більш динамічною та плюралістичною, однак залишаються виклики, зокрема формальність внутрішньої демократії та залежність від вузьких елітних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2018. 250 с.
2. Закон України «Про місцеві вибори» Відомості Верховної Ради, 2015. С. 37
3. Воробйов Є. Політологія: наука про політику. К.: Єдінорог, 2002. 640 с.
4. Сіленко А.О. Новий образ соціальної держави Людина і політика. 1999. №1. С. 65.

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: ліберальні партії стають об'єктом все більшого інтересу в політичному житті багатьох країн світу, включаючи Україну. Зростаюча важливість прав людини, громадянських свобод і економічної вільності робить ліберальні ідеї актуальними для сучасного суспільства. Дослідження ліберальних партій допомагає розуміти їхню роль у формуванні політичного ландшафту та способи досягнення цілей. **Мета дослідження:** аналіз ролі, стратегій і впливу ліберальних партій у світі та в Україні. **Предмет дослідження:** ідеологічні засади, а також загальний вплив ліберальних партій у різних країнах. **Об'єкт дослідження:** ліберальні партії. **Завдання дослідження:** вивчення історичного контексту появи лібералізму. **Виклад основного матеріалу.** Лібералізм зародився як ідеологія буржуазії у XVII столітті і оформився до середини XIX століття. В основі лежали ідеї суспільного договору та природного права, запропоновані Дж. Локком, які передбачали передачу деяких прав державі, але збереження основних прав на життя, свободу і власність для індивіда [1, с. 7]. Центальною у лібералізмі є ідея індивідуальної свободи, яка стимулює підприємництво та новаторство. Б. Констан відрізняв політичну і громадянську свободу, стверджуючи, що остання виникла лише у нових суспільствах. Лібералізм також вимагав рівності людей, ліквідації станових привілеїв та обмеження абсолютизму державної влади через поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову гілки [2]. Ліберальна партія України заснована на Установчому з'їзді 12 вересня 1991 року. Вона ровесниця української незалежності і весь цей час розвивалася разом з нашою державою. Роки, що минули, увібрали в себе складний процес її організаційного та структурного становлення, гостру політичну боротьбу та наукові дослідження в царині ліберальної ідеології. До створення партії українських лібералів привело усвідомлення свого історичного коріння і політичні можливості кінця 80-х початку 90-х років так званої «перебудови», коли КПРС збанкрутіла як «керівна і спрямовуюча сила», і почався бурхливий процес становлення багатопартійності й ідеологічного плюралізму, політичного структурування суспільства. Люди почали виявляти свої справжні, а не вдавані, нав'язані їм інтереси. І для багатьох саме свобода стала головною потребою і об'єктом прагнень [3]. На сьогоднішній день лібералізм є однією з провідних ідеологій у світі. Концепції особистої свободи, свободи слова, загальних прав людини, релігійної терпимості, недоторканності особистого життя, приватної власності, вільного ринку, правової держави, обмежень на державну владу, верховної влади народу, самовизначення нації, освіченої і розумної державної політики набули найширшого розповсюдження. До ліберально-демократичних політичних систем належать Фінляндія, Іспанія, Канада, Уругвай та інші країни [4]. Сьогодні лібералізм стикається з низкою викликів, зокрема поширенням популізму, націоналізму та авторитарних тенденцій у різних країнах світу. Деякі суспільства ставлять під сумнів традиційні ліберальні цінності, особливо в умовах глобальних криз, економічних труднощів та зростання соціальної нерівності. Водночас, розвиток цифрових технологій та глобалізація створюють нові можливості для посилення громадянського суспільства, доступу до інформації та демократизації політичного процесу. Ліберальні партії продовжують відігравати важливу роль у політичному житті різних країн, сприяючи формуванню правових держав, захисту прав людини та розвитку ринкової економіки. Проте, щоб залишатися впливовими, вони мають адаптуватися до сучасних реалій, розробляючи ефективні стратегії боротьби з економічною нерівністю, екологічними викликами та загрозами для демократії [2]. **Висновок.** Ліберальні партії, як в Україні, так і в світі, є важливим елементом політичного життя. Вони репрезентують ідеї свободи, прав людини, громадянського суспільства та економічного розвитку. Однак, вони також стикаються з численними викликами, такими як зростання популізму, внутрішні конфлікти та конкуренція з іншими політичними силами. Дослідження ліберальних партій є важливим для розуміння сучасного політичного ландшафту та формування ефективних стратегій розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Локк, Дж. Два трактати про правління [Електронний ресурс] / Пер. 3 англ. К.: Основи, 1998. 412 с.
2. Лібералізм URL:<http://politics.ellib.org.ua/pages-2036.html>
3. Ліберальна партія України URL:<https://lpu.com.ua/partiia>
4. Участь українських ліберальних політичних партій URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86776/01-Bogdanov.pdf?sequence=1>

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Децентралізація - це процес, який передбачає передачу повноважень та ресурсів від центрального уряду місцевим громадам. Це стосується не лише політичної, але й адміністративної сфери. Децентралізація державного устрою України є однією з найактуальніших проблем сьогодення. Це питання набуло особливої ваги після Революції Гідності 2014 року та початку війни з Росією у 2014 році. Війна продемонструвала слабкість централізованої системи управління та необхідність посилення ролі місцевих громад у вирішенні питань, які безпосередньо їх стосуються. **Мета дослідження:** комплексне вивчення децентралізації державного устрою України як актуальної проблеми сучасності. **Об'єкт дослідження:** процес децентралізації державного устрою України. **Предмет дослідження:** теоретичні засади децентралізації, історичний досвід, перспективи розвитку. **Завдання дослідження:** проаналізувати теоретичні засади децентралізації; дослідити досвід децентралізації в інших країнах; оцінити стан децентралізаційної реформи в Україні; визначити проблеми та перспективи розвитку децентралізації в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Децентралізація - передача політичних, адміністративних повноважень від державних органів влади органам місцевого самоврядування. Повноваження, разом з фінансами, передаються найближче до людей, де їх можна реалізовувати найбільш ефективно [4, с. 18]. Процес децентралізації державного устрою України розпочався у 2014 році у відповідь на виклики, спричинені внутрішньополітичними змінами та зовнішньою агресією. Сутність реформи полягає в передачі повноважень, відповідальності та ресурсів від центральних органів влади до місцевого самоврядування, що відповідає положенням Європейської хартії місцевого самоврядування [1]. Ключовим документом, який закріпив основи децентралізації, стала Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, ухвалена у квітні 2014 року [3, с. 23]. Відповідно до цієї Концепції, розпочалося формування нормативно-правової бази для реалізації реформи, що включала внесення змін до Конституції України, Бюджетного та Податкового кодексів, а також ухвалення спеціальних законів про добровільне об'єднання територіальних громад, співробітництво між громадами та розвиток державної регіональної політики [2]. Фінансова децентралізація, яка супроводжувала адміністративні зміни, дозволила громадам отримати власні фінансові ресурси для вирішення місцевих питань. Зростання місцевих бюджетів із 68,6 млрд грн у 2014 році до 275 млрд грн у 2019 році стало підтвердженням ефективності реформаторських зусиль. Створення об'єднаних територіальних громад сприяло підвищенню спроможності місцевого самоврядування, що дозволило більш оперативно та якісно реагувати на потреби громадян. Результатом реформи стало створення нового адміністративно-територіального устрою: у 2020 році було утворено 1469 територіальних громад та скорочено кількість районів із 490 до 136 [1]. Ці зміни заклали основу для подальшого розвитку місцевого самоврядування та забезпечення доступності послуг для населення. Однак, незважаючи на суттєві досягнення, реформа потребує продовження. Важливим завданням залишається ухвалення нових законів, зокрема щодо засад адміністративно-територіального устрою, державного нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування, місцевого референдуму та оновлення законодавства про місцеве самоврядування. Важливим етапом також є внесення змін до Конституції України для остаточного закріплення нової моделі управління. Міжнародні партнери України високо оцінили успіхи реформи, наголошуючи на її позитивному впливі на розвиток демократії, підвищення рівня життя громадян та посилення економічної спроможності регіонів. Згідно з дослідженнями, децентралізація є однією з найпідтримуваниших реформ серед населення України [5]. Таким чином, децентралізація державного устрою України є ключовим напрямом реформ, що спрямований на побудову ефективного, відкритого і відповідального урядування на місцях, що в свою чергу сприятиме зміцненню демократичних інституцій та стійкості держави загалом. Тепер місцева влада активно працює над збільшенням інвестиційної привабливості своїх територій, адже це означає більше коштів для підвищення якості життя громади. Завдяки спрощенню процедур отримання дозволів та реєстраційних документів на місцях, громади стають активними учасниками у привабленні інвестицій та сприянні соціально-економічному зростанню. Вже сьогодні можна спостерігати позитивні зміни: ремонти доріг, оновлення медичних та освітніх закладів у малих містах. Реформа не лише дала поштовх для розвитку громад, але й відкрила нові можливості для кожного громадянина покращити життя в своєму населеному пункті та в цілому в країні. Таким чином, громадяни отримали можливість більш самостійно господарювати. **Висновок.** Отже, децентралізаційна реформа стала ключовою складовою українського розвитку. Надання значних повноважень місцевим органам влади сприяло не лише зміцненню місцевого самоврядування, а й стимулювало розвиток освіти, медицини, а також транспортної та житлово-комунальної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Про реформу децентралізація, загальна інформація URL: <https://decentralization.ua/about>
2. Децентралізація в Україні, Вікіпедія URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Децентралізація_в_Україні
3. Конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в Україні: монографія / за ред. О. В. Батанова; передмова Ю. С. Шемшученка та О. В. Скрипнюка. Київ: Талком, 2021. 498 с.

4. Навчальний посібник для підготовки до занять з вибіркової освітньої компоненти Децентралізація публічної влади Горохова Людмила, 2024 Козловець Микола, 2024 Огороднійчук Марія, 2024 Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2024 С.18.
5. Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС

Актуальність теми дослідження. Дана тема є надзвичайно актуальною з деяких причин, таких як геополітична ситуація. Війна в Україні, розпочата росією 24 лютого 2022 року, значно посилила прагнення України до інтеграції з ЄС. ЄС надавши Україні статус кандидата на членство у червні 2022 року, чітко продемонстрував свою підтримку європейських прагнень України. Ця подія відкрила новий етап у відносинах між Україною та ЄС, який потребує ретельного вивчення та аналізу. Наступна причина - це економічні наслідки: Угода про асоціацію Україна-ЄС, яка була підписана у 2014 році, вже мала значний вплив на українську економіку. З одного боку, угода відкрила для України доступ до ринку ЄС, що призвело до зростання експорту та інвестицій. З іншого боку, угода також призвела до посилення конкуренції на українському ринку, що може мати негативний вплив на деякі галузі економіки. Важливо оцінити довгострокові економічні наслідки угоди для України, особливо в контексті прагнення до членства в ЄС. І останнє: соціальні та політичні наслідки. Угода про асоціацію Україна-ЄС також має значні соціальні та політичні наслідки. З одного боку, угода сприяє гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, що призводить до покращення верховенства права, захисту прав людини та демократичних інституцій. З іншого боку, деякі аспекти угоди, такі як вимоги щодо трудових стандартів та захисту довкілля, можуть мати негативний вплив на певні групи населення [1].

Мета дослідження: вивчити та порівняти переваги та недоліки угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС). **Об'єкт дослідження:** є угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), а саме її переваги та недоліки. **Предмет дослідження:** аналіз угоди. Завдання дослідження: проаналізувати вплив угоди на різні аспекти життя українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана 27 червня 2014 року, стала символом стратегічного курсу України на євроінтеграцію. Вона охоплює широкий спектр сфер – від політичної співпраці до глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (DCFTA). Цей документ вплинув не лише на зовнішню політику країни, але й став поштовхом до внутрішніх реформ [2, с. 34]. Водночас, реалізація угоди виявила низку викликів та суперечливих моментів, що вимагають глибшого аналізу. Серед ключових переваг угоди варто виокремити економічну вигоду. Зона вільної торгівлі відкрила для України доступ до одного з найбільших ринків світу, що стимулювало зростання експорту. Зокрема, після 2016 року значно збільшились поставки української аграрної продукції до країн ЄС. Також угода стала каталізатором реформ – у сфері правосуддя, боротьби з корупцією, державного управління. Прийняття європейських стандартів наблизило Україну до європейської моделі правової держави [3, с.78]. Ще однією важливою перевагою стало спрощення візового режиму. У 2017 році українці отримали безвізовий режим з ЄС, що дало можливість вільно подорожувати, навчатися та стажуватися в Європі, сприяючи міжкультурному обміну та зміцненню контактів на громадському рівні. [2, с.119] Проте угода не позбавлена недоліків. Однією з головних проблем стало те, що українські виробники не завжди можуть конкурувати з європейськими компаніями. Брак інвестицій, застаріле обладнання та складність у впровадженні європейських технічних регламентів стали серйозною перешкодою для багатьох галузей. [4, с. 95] Також були обмежені квоти на український експорт, що викликало обурення серед підприємців. Іншим викликом є надмірна бюрократизація окремих процесів інтеграції. Гармонізація українського законодавства з європейським потребує часу, коштів і фахових кадрів. Для багатьох сфер – від екології до соціального захисту – імплементація норм ЄС відбувається повільно або фрагментарно. Таким чином, Угода про асоціацію з ЄС – це важливий крок у стратегічному розвитку України. Вона відкриває нові можливості, проте водночас вимагає глибоких структурних змін усередині країни. Її успішна реалізація залежить від політичної волі, громадської підтримки та готовності долати складні виклики на шляху до європейської інтеграції [2, с. 222].

Висновок: Отже, аналізуючи дану асоціацію, вона має надзвичайний вплив для українців. Вона сприяла зростанню економіки, збільшенню експорту, інвестицій та створенню нових робочих місць. Також, призвела до покращення регуляторного середовища, захисту прав інтелектуальної власності та зближення України з ЄС у політичній, економічній та соціальній сферах. Крім того, сприяла покращенню якості життя українців та збільшенню можливостей для мобільності, освіти та культурного обміну. Оскільки євроінтеграція має як переваги, так і ризики, Україні слід акцентувати увагу на використанні саме позитивних моментів євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Делій М. Є. Європейська інтеграція України: умови, механізми, перспективи. Київ: КНЕУ, 2019. 240 с.
3. Шинкарук Л. В. Правові аспекти імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Харків: Право, 2020. 188 с.
4. Ярошенко А. М. Економічна інтеграція України з ЄС: стан, тенденції, виклики. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 152 с.
5. Чому євроінтеграція важлива для України? – думка експертів: URL: <https://www.prostir.ua/?news=chomu-jevrointehratsiya-vazhlyva-dlya-ukrajiny-dumka-ekspertiv>

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: зважаючи на перебіг сучасних світових процесів та участі в них України багато хто з вітчизняних та зарубіжних вчених, громадських та політичних діячів висловлюються та друкуються з даної проблематики. **Мета дослідження:** з'ясувати роль зовнішньополітичної діяльності у загальній структурі міжнародних відносин. **Предмет дослідження:** політичні відносини та їх специфіка. **Об'єкт дослідження:** Україна в системі міжнародних відносин. **Завдання дослідження:** визначення теоретичних підвалин, на яких ґрунтується зовнішня політика держави. **Виклад основного матеріалу.** Місце України у системі міжнародних відносин визначається не лише її географічним положенням, а й сукупністю політичних, економічних, історичних і культурних факторів, які формують сучасний геостратегічний образ держави. Україна розташована у серці Європи, на перетині важливих транспортних, енергетичних і політичних маршрутів, що надає їй ключового значення в регіоні. Її межі пролягають уздовж семи держав – Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії, Молдови, Білорусі та Росії, що зумовлює необхідність постійного балансу у зовнішній політиці між інтересами Заходу та Сходу [1, с. 39–41]. Незалежність, яку Україна здобула у 1991 році, ознаменувала новий етап у її міжнародному позиціонуванні. Від колишнього Радянського Союзу вона успадкувала розвинуту, хоч і не самостійну, промислову інфраструктуру, висококваліфіковані трудові ресурси, науковий потенціал та енергетичну систему. Однак, через втрату економічних зв'язків, відсутність системної стратегії ринкової трансформації, політичну нестабільність, а також тінізацію і корумпованість приватизаційних процесів значна частина цього потенціалу була втрачена [2, с. 77–78]. До того ж, в умовах гібридної агресії з боку РФ, анексії Криму у 2014 році та війни на Донбасі, Україна втратила частину своїх територій, що ще більше вплинуло на економіку та міжнародну безпеку. Попри численні виклики, Україна поступово утверджується як активний суб'єкт міжнародної політики. Участь у глобальних інституціях, таких як Організація Об'єднаних Націй, стала вагомим інструментом просування національних інтересів. Зокрема, обрання у 1997 році представника України головою 52-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, а також членство у Раді Безпеки ООН протягом 2000–2001 років, засвідчили зростання дипломатичного авторитету нашої держави на міжнародній арені [3, с. 115–116]. Євроінтеграційний курс є пріоритетним вектором української зовнішньої політики, що передбачає глибоку трансформацію внутрішніх інституцій та адаптацію до стандартів Європейського Союзу. Основними чинниками, які впливають на динаміку цього процесу, є: функціонування ринкової економіки, забезпечення верховенства права, розвиток незалежної судової влади, громадський контроль над армією, стабільність державних інституцій і прозора система державного управління [4, с. 33–34]. Особливу роль відіграє і формування сильного громадянського суспільства, яке стало активним учасником політичного життя після подій Революції Гідності. Важливим фактором зовнішньополітичної стабільності є і стратегічне партнерство з країнами Заходу. Підтримка з боку НАТО, США, ЄС та інших міжнародних структур не лише сприяє модернізації сектору безпеки, а й зміцнює економіку, через інвестиції, кредитування та обмін технологіями [5, с. 19]. Паралельно з цим, Україна намагається зберігати помірковані відносини із сусідніми країнами поза ЄС, зокрема у межах ініціатив «Східного партнерства» та Чорноморського співробітництва. Отже, в умовах сучасної багатовекторної міжнародної системи, ключем до успіху зовнішньополітичної стратегії України є стабільність курсу, передбачуваність дій, дотримання балансу між національними інтересами і міжнародними зобов'язаннями. Зміцнення національного іміджу, активна участь у міжнародних структурах і послідовна інтеграція до європейського простору мають стати фундаментом для підвищення ролі України в глобальному геополітичному ландшафті [4, с. 34]. Висновки: таким чином, послідовне взаємовигідне співробітництво в питаннях, що становлять національний інтерес України та зміцнення міжнародного політичного статусу, уникнення різкого нахилу від одного стратегічного напрямку до іншого мають лягти в основу стратегії України в існуючому геополітичному середовищі.

Список використаних джерел

1. Гончаренко Р. А. Геополітика: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 320 с.
2. Струкевич О. К. Політологія: Навч. посібник. К.: Академвидав, 2011. 376 с.
3. Збірник наукових праць. Випуск 101. Частина 1. К.: Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2011. 204 с.
4. Проект «Європейська інтеграція України: досвід, виклики, перспективи». К.: Центр Разумкова, 2010. 164 с.
5. Зовнішня політика України: здобутки і проблеми. К.: Товариство «Знання» України, 2007. 24 с.

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ перебуває у стані постійної динаміки, де нові виклики виникають не лише у сфері технологій чи економіки, але й у площині безпеки. Однією з найгостріших загроз останніх десятиліть є міжнародний тероризм – явище, яке не має чітких географічних меж, національностей чи часових обмежень. Терористичні акти, спрямовані проти мирного населення, державних інституцій та міжнародних організацій, викликають широкий резонанс у світовій спільноті, формуючи атмосферу нестабільності та недовіри. З огляду на глобальний характер цієї проблеми, її аналіз набуває особливої ваги як для науковців, так і для практиків у сфері політики та безпеки. **Мета дослідження:** аналіз причин, чинників та механізмів функціонування міжнародного тероризму, а також вивчення можливих шляхів його ефективного подолання в умовах сьогодення. **Предмет дослідження:** соціальні, політичні, релігійні та економічні передумови виникнення терористичних організацій, їхні джерела фінансування, методи вербування учасників, а також способи організації й координації атак на міжнародному рівні. **Об'єкт дослідження:** терористичні угруповання, які здійснюють свою діяльність у глобальному масштабі, їхні внутрішні структури, форми прояву насильства, а також реакція на ці дії з боку міжнародної спільноти, державних органів та недержавних інституцій. **Завдання дослідження:** дослідити фактори, що сприяють виникненню тероризму як глобального явища. **Виклад основного матеріалу.** У другій половині ХХ століття тероризм почав виходити за рамки внутрішніх проблем окремих країн, набуваючи ознак глобального явища. Терористичні організації, такі як «Аль-Каїда», «Ісламська держава» та інші, стали потужними силами, здатними не лише проводити масштабні атаки, а й фактично контролювати окремі території, ведучи інформаційну війну та пропаганду на глобальному рівні [1, с. 28]. Особливою віхою у зміні ставлення до тероризму стала атака 11 вересня 2001 року, що відбулася на території США. Цей інцидент став символом нової епохи, у якій тероризм більше не сприймається як локальна загроза, а вважається глобальним викликом, що потребує відповідного рівня протидії. Після цієї події світ побачив вибух активності у сфері антитерористичних заходів – створення нових спецслужб, ухвалення законодавчих актів, посилення міжнародної співпраці. Водночас, терористичні організації дедалі активніше використовують сучасні технології, зокрема цифрові платформи, для координації дій, вербування нових учасників, а також для фінансування своєї діяльності через криптовалюту чи онлайн-банкінг [2]. Правове підґрунтя боротьби з тероризмом в Україні визначено Законом «Про боротьбу з тероризмом» від 2003 року. У ньому тероризм розглядається як свідомо суспільно небезпечна діяльність із застосуванням насильства з метою досягнення політичних або ідеологічних цілей шляхом залякування населення чи органів влади [3]. На міжнародному рівні значний крок вперед був зроблений у 2005 році, коли була підписана Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму. Цей документ визначає юридичні рамки, в межах яких держави-учасниці зобов'язуються посилити криміналізацію підбурювання до терактів, вербування та навчання терористів [4]. Попри численні ініціативи, єдиного універсального визначення тероризму на міжнародному рівні так і не було ухвалено. Це ускладнює боротьбу з ним, особливо в умовах політичних конфліктів, де поняття «терорист» часто використовується як інструмент маніпуляції. Проблема міжнародного тероризму сьогодні є не лише політичною чи безпековою – вона стосується основ самого існування людської цивілізації, оскільки підриває довіру між державами, створює атмосферу глобального страху та постійного ризику. Успішна боротьба з тероризмом потребує не просто рішучих дій, а системного, довготривалого та злагодженого підходу. По-перше, вкрай важливо посилити координацію між країнами у сфері обміну розвідувальною інформацією, що дозволяє виявляти загрози на ранніх етапах. По-друге, необхідно створювати умови для соціальної стабільності, зменшення бідності, забезпечення доступу до освіти та працевлаштування – саме ці чинники нерідко стають живильним середовищем для радикалізації. Окрім того, варто активніше залучати недержавні організації, громадські ініціативи та релігійні лідери до процесу дерадикалізації. Велику роль у попередженні терактів відіграє робота в інформаційному просторі, зокрема в соціальних мережах, де терористи активно ведуть пропаганду. Не менш важливо боротися з фінансовими джерелами тероризму, впроваджуючи прозорі механізми контролю за грошовими потоками, що можуть бути використані для фінансування атак. **Висновок.** Для України, яка сама зазнає терористичних дій в умовах повномасштабної війни з боку Російської Федерації, досвід міжнародної боротьби з тероризмом є не лише теоретично значущим, але й практично важливим. Це вимагає активної участі у глобальних ініціативах, розробки внутрішньої законодавчої бази та зміцнення інституційної спроможності боротися з терористичними загрозами. У підсумку, лише колективні зусилля всього міжнародного співтовариства, доповнені національними стратегіями, можуть забезпечити реальне зниження рівня терористичної загрози у світі.

Список використаних джерел

1. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Вип. 1. Львів, 2011. С. 28-33.
2. Global Terrorism Index 2024. Institute for Economics and Peace. URL: <https://www.visionofhumanity.org/maps/global-terrorism-index/>
3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України №638-IV від 20.03.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>
4. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712#Text

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Волонтерство - це форма громадянської активності, яка базується на безкорисливості та бажанні допомагати оточуючим. Волонтери можуть працювати в різних сферах, від допомоги в хоспісах і пришкільних закладах до участі у міжнародних гуманітарних місіях. Вони відіграють важливу роль у підтримці вразливих груп населення, збиранні коштів на лікування та допомогу постраждалим від природних катастроф. Волонтерство може бути частиною шкільної або студентської діяльності, але також відкриває двері до нових можливостей для розвитку навичок і знайомства з новими людьми. У світі існують численні організації, що координують волонтерську діяльність і допомагають знаходити відповідні можливості для кожного бажаючого долучитися до добродійної справи [1]. **Мета дослідження:** проаналізувати сучасні тенденції у волонтерському русі України. **Об'єкт дослідження:** з'ясувати особливості роботи волонтерів та їх ролі у реалізації соціальних проєктів. **Предмет дослідження:** сучасні тенденції волонтерства. **Завдання дослідження:** прослідкувати особливості волонтерства в Україні. **Виклад основного матеріалу:** Волонтерський рух в Україні став потужним інструментом розвитку громадянського суспільства, особливо після Революції Гідності у 2014 році та початку збройного конфлікту на Донбасі. Він є не просто соціальним явищем, а важливою політичною та культурною складовою життя країни. Волонтерська діяльність стала проявом самоорганізації населення у відповідь на виклики, з якими держава не змогла впоратися оперативним чином. У цьому контексті політологічний аналіз волонтерського руху дозволяє глибше осмислити його значення. Перші прояви волонтерства в Україні існували ще за радянських часів у вигляді суботників і трудових ініціатив. Проте саме після набуття незалежності з'явилися перші організовані громадські об'єднання. Переломним моментом стала Революція Гідності, яка продемонструвала рівень мобілізації громадянського суспільства. З початком війни на Сході України у 2014 році волонтери стали рушієм допомоги армії та постраждалому населенню. Волонтерство перетворилося з гуманітарної діяльності на нову форму політичної участі. Воно стало альтернативним каналом впливу на державну політику. Завдяки волонтерам суспільство має більше можливостей здійснювати контроль за діями влади, зокрема через звітування, медійну активність та участь у формуванні державної політики щодо ветеранів, ЗСУ, соціального захисту [1]. До волонтерського руху долучаються люди з різних соціальних прошарків – від студентів до підприємців. Цей рух характеризується горизонтальною, а не ієрархічною структурою, що дозволяє швидко реагувати на зміни та забезпечувати ефективну самоорганізацію. Основу сучасного волонтерства становить мережеве мислення, цифрова комунікація, принцип добровільності та соціальна відповідальність [2]. У перші роки війни волонтери діяли самостійно, поза межами державних структур. Але з часом почали з'являтися механізми співпраці з державою: укладення меморандумів, спільні закупівлі, фінансова підтримка з держбюджету. Зокрема, Міністерство молоді та спорту та Національна соціальна сервісна служба запровадили програми для підтримки молодіжного волонтерства та спрощення процедур реєстрації ініціатив [3]. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році стало новим викликом. Волонтерство охопило мільйони людей. Зросли масштаби допомоги – від евакуації з гарячих точок до забезпечення фронту бронетехнікою, дронами, медичною технікою. З'явилися нові напрями – цифрове волонтерство, кібероборона, психологічна допомога [4]. Найбільшим викликом залишається емоційне вигорання волонтерів, нестача підтримки та формалізація діяльності. Перспективним напрямом є подальша інституалізація, інтеграція у систему освіти, підтримка на державному рівні, міжнародна співпраця. Важливо також не втратити дух самоорганізації, який є основою довіри до волонтерського руху [5]. **Висновок:** Волонтерська діяльність не лише сприяє державі, а й є важливим джерелом цінного досвіду для всіх учасників.

Список використаних джерел:

1. Турчак О. Волонтерський рух в Україні в ході російсько-української війни: ризики праці та форми державного і громадського визнання. Військово-науковий вісник. 2018. №30. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Viedienieiev_Dmytro/Volonterskyi_rukh_v_Ukraini_v_khodi_rosiisko-ukrainskoi_viiny.pdf
2. Погрібна В.Л. Волонтерський рух як ознака змін у ментальності українців. Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. 2016. №1(28). URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14557/1/Pogribna_196-202.pdf
3. Національна соціальна сервісна служба України. Волонтерство в умовах воєнного стану: чому це важливо? 2024. URL: <https://nssu.gov.ua/news/volonterstvo-v-umovakh-voiennoho-stanu-chomu-tse-vazhlyvo>
4. Грищенко Н.І. Волонтерський рух в сучасній Україні як стратегія розвитку молодіжного лідерства. Вісник НТУУ «КПІ». 2018. №2(38). URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/152919/152020>
5. Національний інститут стратегічних досліджень. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики. 2015. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/volonter-697e4.pdf>

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження: революція Гідності стала ключовим моментом у новітній історії Європи. Вивчення цієї події допомагає нам зрозуміти основні зміни, які відбулися в Україні та її відносинах з росією. Він також проливає світло на ширші питання, такі як демократія, національна ідентичність і народні повстання. **Мета дослідження:** вивчити чинники, що призвели до Революції Гідності, її довготривалі наслідки та ключові сили, які рухали рух. **Об'єкт дослідження:** Революція Гідності. **Предмет дослідження:** основні причини, наслідки та рушійні сили Революції Гідності. **Завдання дослідження:** проаналізувати вплив Революції Гідності на розвиток українського суспільства. **Виклад основного матеріалу.** Революція Гідності, яка відбулася в Україні в 2013–2014 роках, є однією з найвизначніших подій в історії незалежної України. Цей протестний рух став результатом глибокого соціального, політичного та морального несприйняття авторитарної моделі правління, яка сформувалась при режимі Віктора Януковича. Він показав силу громадянського суспільства, прагнення до свободи та орієнтацію на демократичні цінності. Дослідження Революції Гідності дозволяє зрозуміти, як у критичний момент українці об'єдналися, щоб захистити своє право на гідне майбутнє. Причини Революції Гідності були багатограними. Першим імпульсом до протестів стало рішення уряду відмовитись від підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у листопаді 2013 року. Це спровокувало хвилю обурення серед молоді, студентства та проєвропейськи налаштованих громадян, які вважали, що європейський курс є єдиною можливим шляхом для модернізації країни [2]. Однак, глибші причини протестів полягали в хронічних внутрішньополітичних проблемах. Зокрема, це стосувалося зростаючої корупції, централізації влади, репресій проти опозиції та узурпації судової системи. Особливий резонанс у суспільстві викликали події 30 листопада 2013 року, коли силовики жорстоко розігнали мирну студентську акцію. Цей акт насильства шокував суспільство і став поштовхом до масової мобілізації населення з усієї країни [1]. Важливу роль у розвитку Революції відіграла поява «диктаторських законів» 16 січня 2014 року, які суттєво обмежували свободу слова, зібрань та діяльність громадських об'єднань. Ці законодавчі ініціативи лише посилили суспільну напругу і стали остаточною доказом курсу на автократію. Рушійними силами Революції Гідності виступили студенти, молодь, представники інтелігенції, підприємці, журналісти, діячі культури, духовенство та прості громадяни з усієї України. Протести стали прикладом горизонтальної самоорганізації суспільства, коли лідерство брали на себе ініціативні групи, волонтери та активісти без політичної приналежності. Революція Гідності об'єднала не лише Київ, а й міста на сході, півдні та заході України, демонструючи єдність українського народу у прагненні до змін. [3] Кульмінацією подій стали трагічні дні в лютому 2014 року, коли на вулицях Києва загинули понад сто протестувальників – Герої Небесної Сотні. У відповідь на ескалацію конфлікту та втрату легітимності, президент Віктор Янукович утік з країни, і парламент ухвалив рішення про зміну влади. Ця трансформація поклала початок новому політичному етапу в історії України [5]. Наслідки Революції Гідності були як позитивними, так і драматичними. Україна отримала нову легітимну владу, відновила дію Конституції 2004 року, провела президентські та парламентські вибори, започаткувала низку реформ у сфері антикорупційної політики, децентралізації та оборони. Одночасно, у зовнішній політиці був зроблений вирішальний крок – підписання Угоди про асоціацію з ЄС у червні 2014 року, а у 2017 році – запроваджено безвізовий режим [2]. Втім, одним із трагічних наслідків стала анексія Криму Російською Федерацією та розв'язання війни на сході України, яка триває донині. Ці події засвідчили, що перемога демократії потребує не лише внутрішньої єдності, а й здатності протистояти зовнішній агресії. Революція Гідності стала не просто політичним переворотом, а актом національного пробудження. Вона дала старт формуванню сучасної політичної нації, де громадяни відчувають особисту відповідальність за майбутнє своєї держави. **Висновки:** майдан постав важливою історичною подією, яка глибоко вплинула на політику не лише у Європі, але і в глобальному масштабі. Він незворотно спрямував країну на шлях до Європи, спричинив війну із сусідньою росією, призвів до відновлення холодної війни між росією та Заходом. Трагічні події на майдані Незалежності увійшли до новітньої історії України і стали символом всенародного опору беззаконним діям тодішньої влади.

Список використаних джерел

1. Революція Гідності. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Революція_гідності
2. Що важливо пам'ятати про Революцію Гідності / Ukraïner. URL: <https://www.ukraïner.net/revoliutsiia-hidnosti/>
3. Долина Д.Є. Рушійні сили Революції Гідності 2013–2014 років в Україні // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2024. № 2. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/2_2024/6.pdf
4. Цілі, рушійні сили та результати Революції Гідності / Студентська консультація. URL: <https://studcon.org/cili-rushiyini-sily-ta-rezultaty-revoluciyi-gidnosti>
5. Наслідки та значення Революції Гідності / Хмельницька міська рада. URL: <https://www.khm.gov.ua/uk/content/naslidky-ta-znachennya-revoluciyi-gidnosti>

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ 2019 РОКУ

Актуальність теми дослідження. Президентські вибори є важливими політичними подіями, що мають місце у багатьох країнах. Вони визначають майбутній політичний ландшафт, впливають на життя громадян і формують напрям розвитку держави. **Мета дослідження:** з'ясувати, які чинники впливають на результати виборів. **Об'єкт дослідження:** президентська виборча кампанія 2019 року та її особливості. **Предмет дослідження:** виборчий процес 2019 року в Україні. **Завдання дослідження:** роаналізувати результати президентських виборів 2019 року в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Президентська кампанія 2019 року в Україні стала визначальним етапом, який відобразив суттєві зміни в політичному житті країни та суттєво вплинув на її подальший розвиток. Кампанія вирізнялася динамічністю, а її підсумки привернули увагу як вітчизняної, так і міжнародної спільноти [4]. Уперше за всю історію незалежної України абсолютну більшість голосів у другому турі отримав кандидат, який не мав досвіду державної служби – це стало свідченням глибокого запиту суспільства на оновлення влади. Активне використання цифрових технологій, соцмереж і нових форматів комунікації з виборцями стало характерною рисою цієї кампанії, що означало перехід до нової ери політичного маркетингу. Виборці продемонстрували високу активність, а результати виборів фактично перезапустили політичну систему, поставивши під сумнів ефективність традиційних партій та лідерів. Однією з головних особливостей кампанії була велика кількість кандидатів. Серед основних фігурували: Петро Порошенко. Партія: «Європейська Солідарність». Виборча кампанія: Порошенко, як чинний президент, робив акцент на досягненнях свого першого терміну – зокрема, на євроінтеграційних ініціативах та реформах. Він обіцяв і надалі захищати національні інтереси, посилювати обороноздатність держави та боротися з корупцією. Отримав 24,45% голосів. Володимир Зеленський Партія: «Слуга народу». Виборча кампанія: Зеленський, відомий актор і шоумен, активно використовував свою популярність і створений образ «нового обличчя» в політиці. Обіцяв антикорупційні реформи, оновлення політичної системи та підвищення добробуту громадян. Широко застосовував соціальні мережі та сучасні засоби комунікації для прямої взаємодії з виборцями. Отримав 73,22% голосів. Юлія Тимошенко Партія: «Батьківщина». Виборча кампанія: Тимошенко зосереджувалася на соціально-економічних питаннях, обіцяючи зниження тарифів на газ та покращення умов життя. Підкреслювала свій досвід та роль жінки-лідера. Отримала 13,40% голосів [1]. Кампанія була наповнена гаслами щодо боротьби з корупцією, економічного відновлення, зміни політичного курсу та мирного врегулювання ситуації на сході країни. Кандидати активно брали участь у публічних заходах, вели комунікацію з виборцями через соціальні мережі та брали участь у теледебатах. Офіційні результати виборів засвідчили перемогу Володимира Зеленського, яка стала несподіваною для багатьох і показала глибоке розчарування громадян чинною політичною елітою. Це була виразна вимога змін з боку суспільства [2]. Наслідки та значення результатів. Перемога Зеленського стала віддзеркаленням запиту на нових лідерів і реформаторські підходи. Упродовж наступних років президент намагався реалізувати обіцяні зміни, однак стикався з численними труднощами. Конфлікт на сході залишався невирішеним, а деякі реформи просувалися повільно. З одного боку, були досягнення: ухвалено антикорупційне законодавство, розпочато реформування судової системи та органів правопорядку, започатковано економічні ініціативи для залучення інвестицій. З іншого боку – багато обіцянок залишились нереалізованими, а економічні труднощі зберігалися [3]. **Висновок.** Президентська виборча кампанія 2019 року стала поворотним моментом для України, продемонструвавши прагнення громадян до змін і оновлення політичного курсу. Водночас подальший розвиток подій засвідчив складність реалізації передвиборчих обіцянок. Ці вибори стали символом переходу до нового етапу політичної еволюції, але також виявили глибокі проблеми, що потребують комплексного вирішення.

Список використаних джерел:

- 1.Вибори Президента України 31 березня 2019 року. URL: https://www.cvk.gov.ua/vibory_category/vibori-prezidenta-ukraini/vibori-prezidenta-ukraini-2019.html
- 2.Остаточний звіт спостереження ОПОРИ на чергових виборах Президента України 2019 року. URL: <https://www.oporaua.org/category/vybory/vybory-prezydenta/vybory-prezydenta-2019>
- 3.Ці вибори не об'єднали Україну. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/04/21/7213123/>
- 4.Міжнародні спостерігачі про вибори: демократія в Україні стала більш стабільною. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-sposterigachi-vybory-otsinka/29896768.html>

ШЛЯХИ ТА УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Проблема підвищення ефективності політичної влади в Україні залишається надзвичайно актуальною у зв'язку з необхідністю забезпечення стабільності, розвитку та процвітання країни. У контексті глобальних викликів, таких як пандемія COVID-19, економічні нестабільності та геополітичні напруги, ефективна політична влада стає ключовим фактором успішного подолання складних викликів та досягнення національних цілей. **Мета дослідження:** аналіз стану політичної влади в Україні, **Предмет дослідження:** політична система України. **Об'єкт дослідження:** політична система України в цілому, включаючи всі її складові: органи влади, політичні партії, громадські організації, механізми прийняття рішень, законодавча база та інші аспекти, що визначають політичний ландшафт країни. **Завдання дослідження:** аналіз стану політичної системи України з урахуванням її основних складових. **Виклад основного матеріалу.** Україна, як і більшість країн, що прагнуть до зміцнення демократичних принципів, постійно стикається з необхідністю підвищення ефективності функціонування політичної влади. Це питання набуває особливої актуальності з огляду на сучасні політичні, економічні та соціальні виклики, які потребують гнучкого, прозорого та відповідального управління. Одним із ключових напрямів у цьому процесі є забезпечення відкритості та прозорості в діяльності політичних інституцій. Це включає в себе доступ громадян до інформації щодо ухвалення рішень, джерел фінансування політичних партій, використання бюджетних коштів та інших аспектів функціонування влади, що значною мірою знижує рівень корупції та підвищує довіру суспільства до державних інституцій [1, с. 110]. Ще одним важливим чинником підвищення ефективності політичної влади є активне залучення громадян до участі у політичному житті країни. Це може реалізовуватись через проведення громадських слухань, впровадження елементів електронної демократії, таких як онлайн-консультації, електронне голосування, а також через розширення повноважень місцевих громад у прийнятті управлінських рішень. Така участь дає можливість враховувати думку широких верств населення та підвищити легітимність політичних рішень [2, с. 59]. Поряд із цим, важливу роль відіграє постійне оновлення законодавчої бази, яка повинна відповідати реаліям сучасного суспільного розвитку. Йдеться не лише про зміну формулювань законів, а й про створення реальних інструментів для їх якісного виконання. Ефективна реалізація законодавства можлива лише за умови чіткого контролю з боку як державних органів, так і громадськості [3, с. 78]. Значну роль у забезпеченні ефективного політичного управління відіграють громадські організації та незалежні ініціативи. Вони виконують функцію зовнішнього контролю за владою, здійснюють інформаційне забезпечення суспільства, сприяють формуванню громадської думки та зворотного зв'язку між громадянами та державними структурами [4, с. 33]. Ключовим елементом є також підвищення рівня професійної підготовки політичних діячів, управлінців та державних службовців. Їм необхідні не лише знання законодавства та принципів державного управління, але й навички ефективної комунікації, управління конфліктами, стратегічного планування та кризового реагування [5, с. 41]. Суттєвою підтримкою у підвищенні якості управління може бути міжнародна співпраця. Вивчення успішного досвіду країн Європейського Союзу, участь у міжнародних програмах та обмін кращими практиками створюють умови для ефективного впровадження реформ [6, с. 26]. Ще однією умовою успішного функціонування політичної системи є стабільна та незалежна судова влада. Забезпечення верховенства права, неупередженості судів, ефективного судового захисту прав громадян є фундаментом для розвитку справжньої демократії. У сучасному світі не менш важливою є цифровізація політичного управління. Використання електронних сервісів, автоматизація документообігу, застосування аналітичних систем для ухвалення рішень дозволяє не лише пришвидшити роботу органів влади, а й підвищити її ефективність, відкритість та контрольованість [7, с. 73]. Суттєвою передумовою підвищення ефективності політичної влади є економічна стабільність. Економічне зростання, розвиток підприємництва, залучення інвестицій, підтримка інноваційної діяльності сприяють посиленню авторитету влади, зміцненню держави та підвищенню рівня життя населення. Водночас відповідальність політиків перед виборцями має бути не декларативною, а реальною – з чітким механізмом звітності, оцінювання діяльності та політичної відповідальності в разі неефективного чи протизаконного управління. У межах загальнодержавної політики важливо розвивати регіональні ініціативи та співпрацю між різними областями України, що дозволить вирівняти соціально-економічні показники, знизити рівень міжрегіональних диспропорцій та зміцнити єдність держави [8, с. 15]. Підвищення загального рівня освіти громадян, формування політичної культури, розвиток критичного мислення та підтримка культурних ініціатив створюють сприятливе середовище для розвитку активного громадянського суспільства та залучення громадян до прийняття важливих рішень. **Висновок:** Підвищення ефективності політичної влади в Україні вимагає комплексного підходу та системних змін у різних сферах діяльності. Незважаючи на складнощі, зазначені шляхи та умови можуть стати основою для покращення політичного управління, зміцнення демократичних інститутів та підтримки сталого розвитку України. Важливою передумовою успіху є спільна праця уряду, громадськості та міжнародних партнерів у напрямку реалізації реформ та ініціатив, спрямованих на підвищення якості політичного управління та забезпечення відповідності вимогам сучасності.

Список використаних джерел

1. Дембіцька С. Механізми відкритості політичної влади в Україні // Гілея: науковий вісник. 2020. №149. С. 110-114.
2. Ковальчук В. Партиципативна демократія: українські перспективи // Політичний менеджмент. 2021. №3. С. 59-66.

3. Ярошенко О. Реформування публічного управління: досвід ЄС для України // Вісник НАДУ. 2020. №2. С. 78-85.
4. Касьянов М. Роль громадянського суспільства у формуванні політичної культури в Україні // Суспільні науки. 2019. №4. С. 33-39.
5. Савчук А. Підготовка державних службовців в умовах реформування системи публічної влади // Державне управління та місцеве самоврядування. 2021. №1. С. 41-47.
6. Гуменюк В. Співпраця України з міжнародними партнерами у сфері державного управління // Public Administration Review. 2020. №3. С. 26-31.
7. Петренко Н. Е-урядування як інструмент прозорості влади в Україні // Інформаційне суспільство. 2021. №2. С. 73-78.
8. Козяр М. Регіональна політика в Україні: нові виклики та можливості // Регіональні студії. 2022. №1. С. 15-22.

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження: революція Гідності стала ключовим моментом у новітній історії Європи. Вивчення цієї події допомагає нам зрозуміти основні зміни, які відбулися в Україні та її відносинах з росією. Він також проливає світло на ширші питання, такі як демократія, національна ідентичність і народні повстання. **Мета дослідження:** вивчити чинники, що призвели до Революції Гідності, її довготривалі наслідки та ключові сили, які рухали рух. **Об'єкт дослідження:** Революція Гідності. **Предмет дослідження:** основні причини, наслідки та рушійні сили Революції Гідності. **Завдання дослідження:** проаналізувати вплив Революції Гідності на розвиток українського суспільства. **Виклад основного матеріалу.** Революцію гідності умовно можна поділити на 2 етапи. Перший етап - Євромайдан, який розпочався 21 листопада 2013 року і тривав до 16 січня 2014 року. Наступний етап вже мав назву Революція, яка брала свій початок з 16 січня 2014 року. [1] Цілі першого і другого етапів Революції гідності були взаємопов'язані і мали на меті наступне: підписання Україною асоціації з ЄС, отримання безвізового режиму для українців, відставку тодішнього уряду, проведення позачергових виборів президента (повалення диктаторського режиму Януковича) й уряду [1]. Основними передумовами до революції були: Повсюща русифікація: з приходом до влади Віктора Януковича та його команди в Україні була розгорнута масштабна програма неоголошеної русифікації. Руйнування фінансової системи: економічний курс який обрала команда Віктора Януковича призвів до деградації фінансової системи країни. Харківські угоди: угода між Україною та росією з питання перебування Чорноморського флоту російської федерації на території [2, с.1]. Поштовхом до виходу протистояння за мирні межі стало ухвалення Верховною Радою України репресивних, на думку прихильників євроінтеграції, «диктаторських законів», що відбулося 16 січня. Наступного дня низка громадських організацій оголосили повну мобілізацію на майдані Незалежності в Києві. Причин у Майдану було чимало, проте з кожним днем вони все з'являлись та з'являлись. Головними слід вважати: брехня влади, відмова від ЄС, тотальна корупція, придушення громадських свобод, репресії проти опозиції, свавілля міліції. Загальна не любов і не довіра до політиків виражалася тим, що громадські активісти не охоче пускали політиків до мікрофонів та не давали їм на право голосу [2, с. 4]. Однією з основних рушійних сил Революції стало українське студентство, яке сприйняло свою відповідальність за майбутнє держави та виступило не лише учасниками революційних подій, але й виступили організуючою силою. Окрім студентства рушійною силою Революції виступили футбольні фанати – як одна з найбільш організованих груп молоді. Наслідком їх спільного виступу стало примирення між групами підтримки окремих футбольних клубів. Загалом, в протестах брали участь представники різних національностей та різних про-шарків населення України – від найманих працівників до представників середнього бізнесу з всіх регіонів України [3]. Кампанії солідарності та підтримки українських мітингарів пройшли у понад 20 країнах. Найбільші відбулися у різних містах Канади, США, Німеччини, Польщі, Великобританії, Італії та Франції. Місцеві активісти влаштовували акції протесту в Австрії, Австралії, Бельгії, Грузії, Естонії, Іспанії, Португалії, Литві, Норвегії, Швеції, Чехії та багатьох інших країнах світу [4]. Революція Гідності в Україні завершилася в лютому 2014 року низкою подій, які призвели до значних змін влади. Ось розбивка ключових подій: Посилення протестів: широкомасштабні протести спалахнули у відповідь на жорстоке придушення демонстрантів силами безпеки. Зміщення уряду: президент втік з країни, а його уряд розпався. Зміна влади: з'явилися нові лідери та сформовано тимчасовий уряд. Ця зміна влади означувала завершення основного етапу Революції Гідності. Це призвело до нових виборів і більш демократичного уряду [5, с.15]. Наслідки Революції Гідності: Відвернення безпосередньої загрози знищення України росією. Відновлення громадянських свобод, порушених «диктаторським режимом». Припинення панування клану Януковича. Рух України до Європи Зростання самоповаги, патріотизму та солідарності громадян України [6]. **Висновки:** майдан постав важливою історичною подією, яка глибоко вплинула на політику не лише у Європі, але і в глобальному масштабі. Він незворотно спрямував країну на шлях до Європи, спричинив війну із сусідньою росією, призвів до відновлення холодної війни між росією та Заходом. Трагічні події на майдані Незалежності увійшли до новітньої історії України і стали символом всенародного опору беззаконним діям тодішньої влади.

Список використаних джерел

- 1.Революція Гідності. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Революція_Гідності#Причини_та_характер_протистояння
- 2.Вауліна, О. Ніч, яка вивела нас на світло: річниця Революції Гідності/ Ольга Вауліна // Голос України. 2014. 29 листоп. (№ 231). С. 1-4.
- 3.Цілі, рушійні сили та результати революції Гідності URL: <https://studcon.org/cili-rushiyni-syly-ta-rezultaty-revolyuciyi-gidnosti?page=1>
- 4.Революція Гідності URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-gidnosti>
- 5.Ярош Д. Нація і революція / Дмитро Ярош; ВІП «Правий сектор», ВО «Тризуб» ім. Степана Бандери, Наук.- ідеол. центр ім. Дмитра Донцова. Львів, 2015. 185 с.
- 6.Шведа Ю. Революція Гідності у контексті загальної теорії соціальних революцій / Ю. Шведа URL: https://zaxid.net/revolyutsiya_gidnosti_u_konteksti_zagalnoyi_teoriyi_sotsialnih_revolyutsiy_n1301345

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА І ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження: пов'язана з необхідністю вирішення етичних питань, спричинених глобалізацією, а також зростанням значення соціальної відповідальності. Ці філософські принципи допомагають компаніям знаходити баланс між прибутком і суспільним благом, що особливо важливо в сучасних умовах. **Мета дослідження:** глибоке розуміння принципів та концепцій, які впливають на діяльність компаній та їх взаємодію із суспільством. Це включає аналіз етичних норм, соціальної відповідальності, ролі людини у бізнесі та способів досягнення балансу між економічною ефективністю і суспільним благом. **Предмет дослідження:** політична культура і політична свідомість української молоді як складові формування громадянського суспільства та демократичних процесів в Україні; аналіз впливу соціальних, освітніх та медійних чинників на політичну активність молодих громадян. **Об'єкт дослідження:** українська молодь як суб'єкт політичного життя, її участь у політичних процесах, ставлення до влади, політичних інституцій і демократичних цінностей. **Завдання дослідження:** політична культура і політична свідомість української молоді є важливими чинниками розвитку демократичного суспільства. Вони визначають рівень участі молоді в політичному житті та її здатність критично оцінювати суспільні процеси. **Виклад основного матеріалу:** політична культура і політична свідомість української молоді є важливими чинниками формування демократичного суспільства та зміцнення громадянської ідентичності. Сьогодні молодь дедалі активніше залучається до політичного життя, бере участь у виборах, громадських ініціативах, волонтерстві, а також висловлює свою позицію через соціальні мережі. Основні характеристики політичної культури молоді в Україні – це прагнення до справедливості, висока чутливість до суспільних змін, критичне ставлення до влади та бажання впливати на процеси в державі [7, с. 51]. Політична свідомість української молоді формується під впливом складного комплексу чинників – від соціально-економічного становища до глобальних процесів цифровізації. Молоде покоління дедалі частіше виявляє інтерес до політичних подій як на національному, так і на міжнародному рівнях. Разом з тим, залишається проблема низької участі в традиційних формах політичної активності, таких як вступ до політичних партій чи участь у виборах [3, с. 170]. Це свідчить про певну кризу довіри до існуючих політичних інституцій, що характерно для перехідних демократій. Однак варто зазначити, що молодь активно шукає альтернативні шляхи політичної самореалізації: бере участь у громадських ініціативах, молодіжних форумах, флешмобах, інформаційних кампаніях у соціальних мережах. Така форма участі дозволяє висловити громадянську позицію та впливати на ухвалення рішень у суспільстві [1, с. 257]. Науковці наголошують, що політична культура молоді в Україні перебуває на етапі становлення і має свої унікальні риси, зумовлені історичними, культурними та соціальними умовами [2, с. 126]. Молодь, що виросла після 1991 року, сприймає демократію не як новачку, а як природну форму державного управління. Це дозволяє сподіватися на подальший розвиток громадянського суспільства з активною молодіжною складовою. Проте, однією з головних проблем залишається фрагментарність політичної освіти, відсутність системного підходу до громадянського виховання в школах та університетах [6, с. 76]. У сучасному інформаційному середовищі це створює загрозу маніпуляцій та політичного популізму, який особливо впливає на недосвідчених громадян. Формування критичного мислення, медіаграмотності та відповідального ставлення до виборчого процесу є ключовими аспектами розвитку політичної свідомості [5, с. 110]. Водночас активна участь молоді в Революції Гідності, волонтерських ініціативах під час війни з РФ, є яскравим свідченням готовності покоління до відповідального громадянства [8, с. 53]. Отже, для сталого розвитку демократичної держави необхідно не лише досліджувати політичну свідомість молоді, а й створювати умови для її зміцнення – через освіту, діалог між поколіннями, державну підтримку молодіжних ініціатив та відкритість політичних інституцій до взаємодії з молодими громадянами [4, с. 1–2]. **Висновок:** політична культура та свідомість української молоді відіграють ключову роль у формуванні майбутнього демократичного суспільства. Молоде покоління стає дедалі активнішим учасником політичних процесів, демонструючи зацікавленість у соціальних змінах, громадянській відповідальності та участі в управлінні державою. Формування політично свідомої молоді є стратегічним завданням, що забезпечить стабільність, демократичний розвиток та ефективне функціонування громадянського суспільства в Україні.

Список використаних джерел:

1. Лукаш В.О. Політична культура молоді: проблеми становлення // Політ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей XVII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів. К.: НАУ, 2017, 259 с.
2. Фокіна В. І. Політична культура молоді у дискурсі української ментальності // Вісник Одеського національного університету. 2010, 160 с.
3. Кузнєцова О.М. Політична культура молоді в період масштабних перетворень в українському суспільстві // Політ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів. К.: НАУ, 2016, 171с.
4. Тороп І. В. Державні механізми формування та розвитку політичної культури української молоді: автореферат магістерської дисертації на здобуття освітнього ступеня «магістр», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування». ЧНУ ім. Петра Могили, 2020, 18 с.

5. Цурканова І. О. Політична свідомість нового «покоління X, Y, Z» в розбудові українського суспільства // Регіональні студії. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022, 160с.
6. Галактіонова І. В. Фактори впливу на формування політичної культури молоді України, 90-ті роки XX ст. // Наукові записки НаУКМА. 2001. Т. 19 : Політичні науки. 200 с.
7. Колесніченко Н. М. Політична культура молоді України та її розвиток в умовах реформ // Наукові праці. Політологія. 2014, 58 с.
8. Григоренко В. О. Політичні орієнтації сучасної української молоді // Принципи дидактики в контексті філософсько-правових конструкцій: матеріали круглого столу (24 листопада 2016 р., м. Дніпропетровськ). Дніпропетровськ: ДДУВС, 2016, 104 с.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС

Актуальність теми дослідження. Дана тема є надзвичайно актуальною з деяких причин, таких як геополітична ситуація. Війна в Україні, розпочата росією 24 лютого 2022 року, значно посилила прагнення України до інтеграції з ЄС. ЄС надавши Україні статус кандидата на членство у червні 2022 року, чітко продемонстрував свою підтримку європейських прагнень України. Ця подія відкрила новий етап у відносинах між Україною та ЄС, який потребує ретельного вивчення та аналізу. Наступна причина - це економічні наслідки: Угода про асоціацію Україна-ЄС, яка була підписана у 2014 році, вже мала значний вплив на українську економіку. З одного боку, угода відкрила для України доступ до ринку ЄС, що призвело до зростання експорту та інвестицій. З іншого боку, угода також призвела до посилення конкуренції на українському ринку, що може мати негативний вплив на деякі галузі економіки. Важливо оцінити довгострокові економічні наслідки угоди для України, особливо в контексті прагнення до членства в ЄС. І останнє: соціальні та політичні наслідки. Угода про асоціацію Україна-ЄС також має значні соціальні та політичні наслідки. З одного боку, угода сприяє гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, що призводить до покращення верховенства права, захисту прав людини та демократичних інституцій. З іншого боку, деякі аспекти угоди, такі як вимоги щодо трудових стандартів та захисту довкілля, можуть мати негативний вплив на певні групи населення [1].

Мета дослідження: вивчити та порівняти переваги та недоліки угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС). **Об'єкт дослідження:** є угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), а саме її переваги та недоліки. **Предмет дослідження:** аналіз угоди. **Завдання дослідження:** проаналізувати вплив угоди на різні аспекти життя українського суспільства. **Виклад основного матеріалу.** Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС) є всебічним договором, який встановлює тісні політичні та економічні зв'язки між Україною та ЄС. Її було підписано 21 березня 2014 року та ратифіковано 16 вересня 2014 року. Угода набула чинності 1 вересня 2017 року. Метою даної угоди є зближення України з політичними та економічними стандартами ЄС. Створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Сприяння поглибленому співробітництву в різних сферах, таких як енергетика, транспорт, довкілля, юстиція та внутрішні справи. Угода складається з трьох частин: визначення основних принципів співробітництва між Україною та ЄС, такі як повага до демократії, прав людини та верховенства права. Правила для торгівлі товарами та послугами, інвестицій, конкуренції, захисту інтелектуальної власності та інших економічних питань - це все політична частина. Отже, якщо аналізувати збільшення доступу до ринку ЄС: Угода усунула більшість тарифів і квот на експорт українських товарів до ЄС, що призвело до зростання експорту та створення нових робочих місць. Також зросли інвестиції: Іноземні інвестиції в Україну зросли після підписання УА, що сприяло модернізації економіки та розвитку нових галузей. Покращилось регуляторне середовище. Україна зобов'язалася привести свої стандарти та норми до стандартів ЄС, що сприяло покращенню бізнес-клімату та стимулювало конкуренцію. В Європі досить сильно захищають права інтелектуальної власності що повпливало на посилення захисту прав інтелектуальної власності, роблячи Україну більш привабливою для інновацій та інвестицій у дослідження та розробки [2]. Підтримка демократії та верховенства права вміщає положення про повагу до демократії та прав людини, що сприяє зміцненню цих цінностей в Україні. ЄС вимагає від країн-претендентів жорсткого переслідування корупції. Україна змушена більше докладати зусиль аби побороти цю біду, яка роз'їдає зсередини нашу державу. Вже створені нові антикорупційні органи, які можливо ще не працюють ідеально, але Україна рухається у правильному напрямку.[4] Ми отримали доступ до програм співробітництва ЄС у сфері безпеки та оборони, що допомогло їй зміцнити нашу обороноздатність. До моменту повномасштабного вторгнення, ми мали великі можливості для мобільності, адже це полегшує українцям подорожі та працевлаштування в країнах ЄС. Проте, не обійшлося без втрат.. Для початку, певні галузі промисловості, постраждали від конкуренції з боку імпорту з країн ЄС. Також, зросли цін на деякі товари та послуги в Україні, що пов'язано з необхідністю адаптації до стандартів ЄС. Можливе переміщення в Україну шкідливих виробництв, що погано вплине на нашу екологію. Поглиблення демографічного спаду. Розмивання національної самобутності України. Проблема незаконної міграції та відтоку кадрів [3]. Крім того, ЄС є інструментом ідеологічного тиску на Україну. ЄС, як будь-яке державне утворення, має свої недоліки, пов'язані з процесом становлення структури ЄС і стратегії розвитку. У зв'язку з цим, Україні під час вступу до ЄС, слід акцентувати увагу на використанні саме позитивних моментів євроінтеграції з одночасним виробленням стратегії та лінії поведінки по запобіганню перекидання на територію України зазначених загроз. Аналіз можливих позитивних та негативних наслідків вступу України до ЄС показав, що входження до Європейського Союзу є логічним прагненням України до цивілізованої правової держави та розбудови демократичного суспільства. Інтеграція до Європейського Союзу є шансом для України остаточно перетворитися на стабільну державу, яка володіє безліччю перспектив [5].

Висновок: Отже, аналізуючи дану асоціацію, вона має надзвичайний вплив для українців. Вона сприяла зростанню економіки, збільшенню експорту, інвестицій та створенню нових робочих місць. Також, призвела до покращення регуляторного середовища, захисту прав інтелектуальної власності та зближення України з ЄС у політичній, економічній та соціальній сферах. Крім того, сприяла покращенню якості життя українців та збільшенню можливостей для мобільності, освіти та культурного обміну. Оскільки євроінтеграція має як переваги, так і ризики, Україні слід акцентувати увагу на використанні саме позитивних моментів євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

2. Вступ України до ЄС: переваги для громадян та бізнесу:

URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/211004_vstup-ukrani-do-s-perevagi-dlya-gromadyan-ta-bznesu

3. Порівняльні переваги та недоліки від інтеграції України у західному або східному векторі інтеграції: URL: https://confer-dsum.ucoz.ua/_fr/0/9724803.pdf

4. Інтеграція України в ЄС: плюси і мінуси URL: https://24tv.ua/integratsiya-ukrayini-v-yes-shho-tse-plyusi-ta-minusi_n1357884

5. Чому євроінтеграція важлива для України? – думка експертів: URL: <https://www.prostir.ua/?news=chomu-jevrointehratsiya-vazhlyva-dlya-ukrajiny-dumka-ekspertiv>

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ

Актуальність теми дослідження: в сучасному світі громадська думка має значний вплив на прийняття державних рішень і формування політики. У світлі зростаючої ролі громадської думки у сучасному суспільстві, необхідність розуміння цього явища стає надзвичайно важливою для забезпечення ефективного управління та розвитку країни. **Мета дослідження:** вивчення процесів формування громадської думки, її впливу на державну політику та можливостей врахування цього впливу в процесі прийняття рішень. **Предмет дослідження:** громадська думка як складний соціокультурний феномен. **Об'єкт дослідження:** процеси формування та виявлення громадської думки в державній політиці. **Завдання дослідження:** аналіз механізмів формування громадської думки, вивчення її впливу на державну політику, розробка методів врахування громадської думки в процесі ухвалення рішень державними органами. **Виклад основного матеріалу.** Громадська думка є одним із ключових індикаторів суспільних настроїв, орієнтиром для формування ефективної державної політики. Вона виступає механізмом соціального контролю та участі населення в управлінських процесах. В умовах демократії державна влада не може ігнорувати очікування громадян, адже саме від їхньої довіри залежить легітимність її рішень [1]. Формування громадської думки відбувається під впливом багатьох чинників – економічного стану, політичного середовища, ЗМІ, освітнього рівня населення. Соціологічні опитування, як один із головних інструментів вимірювання громадської думки, дозволяють не лише оцінити рівень підтримки урядових рішень, а й виявити потреби, проблеми та очікування громадян [2]. При цьому важливо не лише фіксувати ці настрої, але й вміти інтерпретувати їх змістовно для адаптації державної політики. Як свідчать дослідження, зростає потреба у двосторонній комунікації між владою та суспільством, зокрема через електронні петиції, громадські слухання, механізми громадського бюджету. Такі форми зворотного зв'язку дозволяють забезпечити більш високу якість управлінських рішень та знизити соціальну напругу [3]. Громадська думка також виконує важливу функцію політичної соціалізації. Через сприйняття політичних подій та рішень громадяни формують свою позицію, що, у свою чергу, впливає на поведінку під час виборів, участь у протестних акціях чи громадських ініціативах [4]. На думку В. Парсонса, залучення громадськості до політичного процесу є не лише бажаним, а й необхідним для легітимності публічної політики [5]. Це особливо актуально для України, де ще триває процес формування повноцінного громадянського суспільства. Незважаючи на наявну нормативну базу, існує слабкий рівень інституціоналізації врахування громадської думки у державному управлінні [6]. За дослідженнями Є. Головахи, тривалий час в українському суспільстві домінували патерналістські настрої, проте з 2014 року зростає попит на прозору та підзвітну владу [1]. Це створює нові виклики для державної адміністрації, яка має навчитися адаптуватися до мінливого соціального запиту. В цьому контексті роль соціологічного моніторингу та фахових служб із комунікації стає критично важливою. Публічні консультації, впроваджені на рівні міністерств та місцевої влади, можуть значно підвищити рівень суспільної довіри, однак для цього потрібна відповідна політична воля. Позитивні приклади європейських країн демонструють, що інституціоналізація участі громадськості в політиці є одним із ключових чинників політичної стабільності [5]. **Висновок:** Є гостра необхідність у налагодженні зв'язків з інститутами громадянського суспільства та встановленні конструктивного діалогу між органами влади й громадськістю, забезпеченні її участі у формуванні державної політики задля успішної імплементації державних реформ. Систематизація, облік та аналіз вже існуючої громадської думки може надати органам управління інформацію про потреби, інтереси, сподівання народу як на сьогодні, так і на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Головаха Є. І., Паніна Н. В. Соціальні зміни та адаптація населення України: Соціологічний моніторинг 1992-2022рр., URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring2022.pdf>
2. Олійник Д. І. Вплив громадської думки на процеси політичного управління в Україні // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України., 2021. №6 URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/10/NZ_6_2021_Oliinyk.pdf
3. Савченко С. І. Політична комунікація в демократичному суспільстві: українські реалії та виклики // Політичний менеджмент., 2022р., №3. URL: https://pmjournal.org.ua/sites/default/files/archive/2022/3/PM_3_2022_20.pdf
4. Zaller J. The Nature and Origins of Mass Opinion., Cambridge University Press, 2008. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511818691>
5. Parsons W. Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis., Cambridge University Press, 2020. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/public-policy/0F6B91F61A50B0B2B0E9C33F7C63CFC3>
6. Norris P. Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited., Cambridge: Cambridge University Press, 2011. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511973642>

ХВИЛІ ПОШИРЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В СВІТІ, ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де демократичні процеси зазнають як прогресу, так і викликів, аналіз хвиль демократизації набуває особливої актуальності. Україна, перебуваючи на перехресті геополітичних інтересів, відчуває вплив глобальних демократичних тенденцій, що визначають напрямки її внутрішньополітичного розвитку та міжнародної інтеграції. **Мета дослідження.** Дослідити динаміку поширення демократії у світі та її вплив на політичні трансформації в Україні. **Об'єкт дослідження.** Світові процеси демократизації та їх регіональні прояви. **Предмет дослідження.** Вплив глобальних хвиль демократизації на процеси демократичного розвитку в Україні. **Завдання дослідження.** Проаналізувати історичні хвилі демократизації та їх характеристики. Визначити чинники, що сприяють або перешкоджають поширенню демократії. Оцінити вплив глобальних демократичних тенденцій на політичні процеси в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Концепція хвиль демократизації, запропонована Самуелем Гантінгтоном, виділяє три основні хвилі поширення демократії у світі. Перша хвиля (1828–1926) охоплювала поступове розширення виборчих прав у Західній Європі та Північній Америці. Друга хвиля (1943–1962) виникла після Другої світової війни, коли багато країн звільнилися від колоніального панування та встановили демократичні режими. Третя хвиля (1974–1990) розпочалася з падіння авторитарних режимів у Португалії, Іспанії та Латинській Америці, поширившись на Центральну та Східну Європу після розпаду СРСР. [1, с. 20]. Кожна з цих хвиль супроводжувалася «зворотними хвилями», коли деякі країни поверталися до авторитаризму. Наприклад, між 1922 та 1942 роками кількість демократичних країн зменшилася з 29 до 12 [1, с. 21]. Причини хвилеподібного характеру демократизації пов'язані з глобальними потрясіннями, змінами у міжнародному середовищі та внутрішніми політичними факторами, які створюють «вікна можливостей» для переходу до демократії [5]. Україна стала частиною третьої хвилі демократизації після здобуття незалежності в 1991 році. Вплив глобальних демократичних тенденцій проявився у впровадженні політичних реформ, розвитку громадянського суспільства та прагненні до європейської інтеграції. [2]. Зокрема, Революція Гідності 2014 року стала виразом прагнення українського народу до демократичних цінностей та відмови від авторитарного впливу [2]. Міжнародні організації, такі як Європейський Союз та Організація Об'єднаних Націй, відіграють важливу роль у підтримці демократичних процесів в Україні через надання фінансової та технічної допомоги, сприяння реформам та моніторинг виборчих процесів [3]. Однак, процес демократизації в Україні стикається з викликами, такими як корупція, вплив олігархів та зовнішній тиск з боку авторитарних режимів. Ці фактори можуть уповільнювати або навіть зворотно впливати на демократичний розвиток країни [4]. **Висновок.** Аналіз хвиль поширення демократії у світі дозволяє краще зрозуміти політичні трансформації в Україні. Вплив глобальних демократичних тенденцій сприяв утвердженню демократичних інститутів та цінностей в українському суспільстві. Проте, для подальшого зміцнення демократії необхідно подолати внутрішні виклики та забезпечити стійкість демократичних процесів. Розуміння історичних та сучасних хвиль демократизації є ключовим для формування ефективної політики та стратегічного планування демократичного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Гантінгтон, С. П. . Третя хвиля демократії. Журнал демократії, 1991, том 2, випуск 2. 366 с.
2. Стренд, Г., Герге, Г., Гейтс, С., & Дал, М. Чому хвилі? Глобальні моделі демократизації, 1816–2008. Осло: Інститут дослідження миру, робочий документ, 2012. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/143273/WhyWaves_2012.pdf
3. Платтнер, М. Ф. Подолання третьої хвилі. Журнал демократії, 2015. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/is-democracy-in-decline/>
4. Ульфельдер, Д. Хвилі демократизації ще не завершилися? - стаття на Democracy Digest, 2015. URL: <https://www.demdigest.org/waves-democratization/>
5. Герге, Г. Чому демократизація відбувається хвилями? Осло: Інститут дослідження миру, блог-публікація, 2014. URL: <https://blogs.prio.org/2014/01/why-does-democratization-occur-in-waves/>

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження: Форма державного управління є ключовою характеристикою будь-якої країни, оскільки вона визначає структуру, компетенцію та взаємодію вищих органів влади. Ця проблема залишається актуальною через її вплив на політичний лад. Особливий інтерес викликає ситуація в Україні, яка зазнала різних форм державного устрою, включаючи парламентсько-президентську після революції гідності. **Мета дослідження:** проведення аналізу мотивів, що спонукали до повернення до парламентсько-президентської моделі управління в Україні у 2014 році. **Об'єкт дослідження:** Україна у часи повернення до парламентсько-президентської форми державного правління. **Предмет дослідження:** президентсько-парламентські форми організації державної влади України. Завдання дослідження: проаналізувати причини та наслідки повернення України до парламентсько-президентської форми державного правління. **Виклад основного матеріалу.** Однією з ключових характеристик державного устрою будь-якої країни є форма правління, яка визначає організацію вищих органів влади, їхню структуру, компетенції та способи взаємодії. Це пояснює актуальність цього питання, особливо для України, яка за свою новітню історію випробувала всі республіканські форми правління. Після Революції Гідності було відновлено парламентсько-президентську модель державного устрою. Аналіз причин повернення до цієї форми у 2014 році та її конституційного регулювання є важливим аспектом дослідження. Успішне функціонування змішаної парламентсько-президентської форми залежить від ефективного механізму політичного компромісу. В Україні цей чинник не працював через ряд інституційних та історичних передумов [2]. Зміна виборчої системи на пропорційну з закритими списками в умовах слабкості партій та значної фрагментації парламенту сприяла посиленню впливу великого тіньового капіталу. Це призвело до зростання ролі лідерів фракцій, знецінення депутатського мандата, домінування інтересів фінансових груп над суспільними потребами, а також зниження професійного рівня парламенту через потрапляння туди випадкових осіб [5]. Відтак конституційна реформа стала необхідною. У 2005 році після Помаранчевої революції Україна перейшла до парламентсько-президентської форми правління. Проте у 2010 році, за президентства Віктора Януковича, Конституційний Суд скасував зміни 2004 року, повернувши Конституцію 1996 року. Це призвело до концентрації влади у руках президента. Після подій 2014 року Верховна Рада ухвалила закон, що відновлював парламентсько-президентську модель. Відповідно, розширилися повноваження Голови Верховної Ради, якому передавалася роль виконувача обов'язків Президента у разі дострокового припинення його повноважень [1]. Також змінилися повноваження Кабінету Міністрів, парламенту та президента. Кабмін отримав більше контролю над виконавчою владою, а президент втратив частину своїх прерогатив [3]. Було скорочено перелік актів, що вимагали контрасигнації прем'єр-міністра і профільних міністрів. Парламент отримав більше важелів впливу, зокрема щодо призначень в органи державного управління, судову систему та органи національної безпеки [4]. Парламентсько-президентська форма правління сприяє рівновазі між законодавчою і виконавчою гілками влади. Вона дозволяє парламенту контролювати уряд, що зменшує ризики конфліктів між гілками влади та запобігає кризам. Президент зберігає право розпуску парламенту в окремих випадках, що сприяє політичній стабільності. Водночас прем'єр-міністр і уряд, сформований парламентською більшістю, набувають більшої політичної ваги. Повернення до парламентсько-президентської моделі забезпечує ефективнішу взаємодію між гілками влади, знижує ризик узурпації влади, сприяє стабільності уряду і запобігає авторитарним тенденціям. Водночас, ця форма правління є своєрідним перехідним етапом до парламентської республіки, яка притаманна країнам із розвиненими демократичними традиціями. Україні потрібна саме така модель, оскільки вона допомагає уникнути надмірної концентрації влади, забезпечує дотримання прав і свобод громадян, створює умови для економічного розвитку та гарантує суверенітет держави. В умовах, коли авторитаризм може завдати шкоди демократії, парламентсько-президентська модель виступає як ефективний балансувальний механізм [5]. **Висновок:** таким чином, система парламентсько-президентського управління відповідає потребам нашої країни, оскільки аналіз минулих років показує, що президент був занадто навантажений відповідальністю та мав тенденцію приймати всі рішення самостійно.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2014 року, видавець Паливода А. В. URL: <https://palyvoda.com.ua/product/konstytuczija-ukrayiny/>
2. Проблема визначення оптимальної форми державного правління в Україні після скасування конституційної реформи URL: https://veche.kiev.ua/journal/2426/?utm_source=chatgpt.com
3. Політична реформа, що призвела до зміни правового статусу Президента України: за і проти // Smekni.com. URL: https://smekni.com/a/36125-2/politichna-reforma-shcho-prizvela-do-zmni-pravovogo-statusu-prezidenta-ukrainskyi-za-proti-2/?utm_source=chatgpt.com
4. Становлення форми державного правління в Україні до прийняття Конституції України 1996 року URL: https://lektsii.org/6-95014.html?utm_source=chatgpt.com
5. Цвігун Д. Зміни до Конституції України та адміністративна реформа // Адміністративна реформа в Україні: шлях до європейської інтеграції. Збірник наукових праць. URL: <http://blo2s.pravda.com.ua/authors/ppretrenko/53027d4a1c718/>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Тема переваг та недоліків нової системи місцевих виборів в Україні є надзвичайно актуальною, оскільки місцеві вибори мають велике значення для демократичного розвитку країни та забезпечення впливу громадян на прийняття рішень на рівні місцевого самоврядування. **Мета дослідження:** аналіз переваг та недоліків нової системи місцевих виборів в Україні. **Предмет дослідження:** переваги та недоліки нової системи місцевих виборів в Україні. **Об'єкт дослідження:** система місцевих виборів в Україні. **Завдання дослідження:** провести аналіз системи місцевих виборів в Україні та визначити її основні принципи та принципи відмінності від попередніх систем.

Виклад основного матеріалу. Місцеві вибори є ключовим інструментом впливу громадян на формування влади на місцях. Протягом останніх років Україна неодноразово змінювала правила проведення місцевих виборів, що відображає пошук більш ефективної моделі місцевого самоврядування. Зміни в системі виборів, запроваджені у 2020 році, стали помітним кроком до більшої відкритості та демократичності виборчого процесу [3]. Одна з головних переваг нової виборчої системи полягає в тому, що вона передбачає пропорційне представництво, завдяки якому виборці мають змогу впливати на склад органів місцевої влади відповідно до реальних уподобань громади. Це сприяє підвищенню рівня прозорості та відповідальності місцевих депутатів перед своїми виборцями. Крім того, нові правила стимулюють участь політичних партій у виборчому процесі, що, з одного боку, підвищує рівень організованості кампаній, а з іншого – дозволяє громадянам краще орієнтуватися у виборчому процесі [4]. Ще однією позитивною зміною стала вимога публічного звітування кандидатів та партій, що балотуються. Такий підхід дозволяє виборцям краще ознайомитись із програмами, фінансуванням і діяльністю потенційних представників, що знижує ризик маніпуляцій і сприяє формуванню свідомого вибору [1]. Отже, можна виділити такі основні принципи нової системи місцевих виборів в Україні: Пропорційність – представництво у місцевих радах формується відповідно до результатів голосування за партійні списки. Це дозволяє відображати реальну політичну картину в громаді. Відкриті списки – виборці голосують не тільки за партію, але й можуть впливати на місце кандидата в партійному списку, що посилює персональну відповідальність депутатів. Прозорість і підзвітність – нові правила зобов'язують кандидатів та партії оприлюднювати фінансові звіти, програми й іншу важливу інформацію. Рівність – кожен громадянин має рівне право голосу й можливість балотуватися на виборні посади, якщо відповідає встановленим вимогам. Децентралізація – акцент на передачі повноважень від центральної влади до місцевих органів, які стають більш самостійними в управлінні ресурсами та прийнятті рішень. Ці принципи створюють підґрунтя для побудови демократичного середовища, де виборці мають реальний інструмент впливу на владу. Втім, нова система має і свої недоліки. По-перше, для багатьох виборців вона виявилася складною для розуміння, особливо через зміну порядку голосування, формування бюлетенів і способу визначення переможців. Це могло спричинити зниження явки або плутанину під час голосування. По-друге, значна залежність кандидатів від політичних партій зужує можливості для самовисування і громадських діячів, які не є членами жодної політичної сили [5, с. 45]. Крім того, розподіл мандатів за партійними списками може призводити до ситуацій, коли обрані депутати не мають достатньої підтримки саме у своєму окрузі, що послаблює зв'язок із громадою. Також пропорційна система може викликати фрагментацію влади та ускладнення процесів прийняття рішень, особливо в разі відсутності стабільної коаліції в місцевих радах [2, с. 142]. **Висновок.** Отже, нова система місцевих виборів в Україні відрізняється від попередніх систем за своїми принципами та процедурами. Вона сприяє більшому представництву громадян у місцевих органах влади, забезпечує більшу прозорість та відповідальність, а також сприяє більшій ролі політичних партій у демократичному процесі.

Список використаних джерел

1. Антонова Л. В., Антонов А. В. Удосконалення виборчого процесу в Україні: організаційно-правовий аспект. Електронне видання Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/4.pdf
2. Болдирев С. В., Чубарь С. С. Особливості проведення в 2020 році місцевих виборів за виборчим кодексом України: загрози та небезпеки законодавчих новацій. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2020. Вип. 40. С. 142-145.
3. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>.
4. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text>.
5. Сінкевич О. В. Місцеві вибори в Україні: до питання обрання виборчої системи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2022. № 57. С. 45-47.

ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ

Актуальність теми дослідження. Політичний маркетинг стає все більш актуальним у сучасному політичному середовищі, де важливо не лише мати ефективну політичну програму, але й вміти привертати увагу виборців, здобувати їхню підтримку та переконувати у правильності своїх позицій. **Мета дослідження:** розкриття сутності, методів та інструментів політичного маркетингу в сучасному політичному середовищі. **Предмет дослідження:** процеси планування, розробки та реалізації політичних кампаній, використання комунікаційних стратегій, побудова образу кандидата чи партії, а також вивчення впливу медіа та соціальних мереж на політичні процеси. **Об'єкт дослідження:** політичні процеси, партії, кандидати та інші учасники політичного життя, які застосовують стратегії політичного маркетингу для досягнення своїх цілей. **Завдання дослідження:** проаналізувати поняття політичний маркетинг, його основні етапи і розбір його сутності. **Виклад основного матеріалу.** Одне з практичних застосувань сучасної соціології - політичний маркетинг. Ця проблематика поки розроблена не надто глибоко. Якщо говорити про маркетинговий підхід у принципі, то він виходить з того, що існує ринок як найважливіший інститут демократичного суспільства, своєрідний механізм, який поєднує покупців (пред'явників попиту) і продавців (постачальників) окремих товарів і послуг. А сама маркетингова концепція ґрунтується на тому, що виробник, постачальник вивчають попит і задовольняють його, використовуючи для просування товарів і послуг спеціально розроблені технології [3, с. 67]. Одною із складових політичного маркетингу є вивчення особливостей функціонування ринку влади в певному суспільстві, тут слід зауважити, що політичний ринок існує не лише в демократичному режимі, у тоталітарних і авторитарних режимах він теж присутній, там також проявляється боротьба за владу, але відрізняється вона лише цивілізованістю боротьби, та наявністю певних «правил гри» [4, с. 223]. Найчіткіше ідеї політичного маркетингу сформулював французький соціолог П. Бурдьє. Центральне поняття його соціології, політики - політичне поле - є не що інше, як «місце, де в конкурентній боротьбі між агентами, котрі в неї втягуються, народжується політична продукція, проблеми, програми, аналізи, коментар, концепції, події, з-поміж яких і мають вибирати пересічні громадяни, яких зведено до становища «споживачів» і які тим більшою мірою ризикують пошитися в дурні, чим віддаленіші вони від місця виробництва» [1, с. 334]. Невідомою складовою політичного маркетингу є опитування. Опитування дають змогу точніше визначити співвідношення політичних сил у суспільстві, що є одним із чинників політичної та соціальної стабільності, дані опитувань дозволяють довготривалого прогнозування соціального розвитку суспільства. Виборча інженерія - пристосування виборчих процедур до реалізації інтересів правлячої та політичної еліт щодо завоювання і збереження влади в державі (регіоні, місті тощо) [5, с. 287]. Вся політична система розглядається Суспільним вибором як гігантський ринок попиту і пропозиції «суспільних товарів і послуг» [3, с. 66]. Для висвітлення взаємозв'язку предметів соціології й політичного маркетингу треба визначити основні етапи здійснення маркетингової діяльності в сфері політики. Умовно можна вирізнити шість основних етапів, складових процесу політичного маркетингу, на кожному з яких у ньому з певною мірою інтенсивності беруть участь представники різноманітних галузей знань - соціологи, політологи, психологи, піарники, безпосередньо самі політики [2, с. 89]. **Висновок.** Політичний маркетинг є необхідним інструментом для сучасних політичних кампаній, оскільки він дозволяє кандидатам ефективно спілкуватися з виборцями та впливати на їхні погляди та переконання. Успішна реалізація політичного маркетингу вимагає глибокого розуміння аудиторії, вміння використовувати комунікаційні канали та створювати переконливі повідомлення. Ефективне використання політичного маркетингу може визначити результати виборчих кампаній та успіх політичних партій у сучасному політичному ландшафті.

Список використаних джерел

1. Бебик В.М. Політологія для політиків і громадянина: Монографія. К.: МАУП, 2004. 424 с.
2. Політичний маркетинговий аналіз: метод, практика: монографія / Шубін С.П. К.: Генеза, 2007. 112 с.
3. Полтораки В. А. Політичний маркетинг та організація виборчих кампаній, Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2002. № 1. С. 66-67.
4. Варій М. Й. Політико-психологічні передвиборчі та виборчі технології: Навч.-метод. посіб. К.: «Ельга, Ніка-Центр», 2003. 400 с.
5. Л. Кочубей. Інженерія виборча // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. 807 с.

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження: Україна є багатонаціональною державою зі складною культурною спадщиною. Розуміння та підтримка різноманіття ідентичностей важливі для побудови єдиної нації. **Мета дослідження:** зрозуміти особливості конструювання моделі української національної держави. **Об'єкт дослідження:** українська національна ідея. **Предмет дослідження:** значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку України. **Завдання дослідження:** визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України. **Виклад основного матеріалу.** Сучасний етап становлення державності передбачає створення такої національної ідеології, яка здатна консолідувати українське суспільство, усунути протиріччя політико-правового характеру, забезпечивши при цьому принцип соціальної справедливості. Суть цього принципу полягає у створенні однакових умов щодо захисту прав як титульної української нації, так і національних меншин, які проживають в Україні, а також недопущення будь-яких проявів дискримінації. Ідея сучасної національної держави повинна базуватись на патріотизмі, тобто свідомому розумінні всіма громадянами України власної належності до української національної спільноти, на повазі до її історичних та духовних цінностей. Такий орієнтир національної ідеї передбачає необхідність інтеграції та співпраці всіх етносів, які проживають на території України, а також співпраці з іншими народами світу та міжнародною спільнотою, вміння знаходити компроміс у суперечливих питаннях з урахуванням національних інтересів [3, с. 260]. Новітня фаза державотворення в Україні та становлення геополітичних процесів і змін у світі є поштовхом до прискіпливого наукового та практичносуспільного аналізу формування національної ідеології. Адже саме національна ідея визначатиме основні шляхи та напрямки розвитку суспільства і держави. Тому формулювання національної ідеї набуває важливого значення насамперед для тих держав, які знаходяться в перехідних періодах державотворення, не винятком серед яких є і Україна. Саме через призму національної ідеї можна визначити основні засади внутрішньої та зовнішньої політики, а також сформулювати належне правове поле для їх реалізації [4, с. 63]. Формування національної держави на основі національної ідеї та високого рівня правосвідомості громадян є практично неможливим без належного рівня правової культури суспільства. У зв'язку з цим правова свідомість народу України, як пише О. Дзюбань, повинна відповідати такими критеріями: патріотизм; почуття національної гідності; відповідальність за долю Батьківщини; усвідомлення того факту, що повноцінна реалізація індивідуальних прав і свобод можлива тільки в національному середовищі; глибока повага до прав та свобод інших народів з визнанням самоцінності української культури і мови. Тільки така національна ідея має демократичний зміст та отримала практичну реалізацію у високорозвинутих країнах, які пройшли етапи становлення державності [1, с. 97]. Необхідно зауважити, що по-різному оцінюється значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку. В одних випадках національна ідея є позитивним прогресивним фактором, який сприяє розвитку суспільних процесів, якщо вона висувається прогресивною силою. Проте якщо суспільству національну ідею пропонує реакційна сила, то її наслідки, як правило, є руйнівними. З метою запобігання таким негативним факторам ідея національної державності не повинна зводитись виключно до етноцентризму, оскільки нація визначає сутнісну основу буття народу, а не тільки зовнішню її форму. Тому націю в сучасному розумінні вчені пропонують визначати не тільки як етнокультурну та демографічну спільноту, а як цілісний етнополітичний організм [2, с. 165]. Сучасний етап становлення державності передбачає створення такої національної ідеології, яка здатна консолідувати українське суспільство, усунути протиріччя політико-правового характеру, забезпечивши при цьому принцип соціальної справедливості. Його суть – у рівному захисті прав як титульної української нації, так і національних меншин, а також у недопущенні будь-якої дискримінації. Ідея сучасної національної держави повинна ґрунтуватися на патріотизмі, усвідомленні громадянами своєї належності до українського народу, повазі до історичних і духовних цінностей. Такий підхід передбачає інтеграцію всіх етносів України, співпрацю з іншими народами світу, а також здатність знаходити компроміси з урахуванням національних інтересів [6, с. 260]. Новітня фаза державотворення в Україні та динамічні геополітичні процеси спонукають до глибокого наукового й практичного осмислення ролі національної ідеології. Саме національна ідея визначає стратегічні напрями розвитку держави. Особливо важливо це для країн із перехідним типом державності, до яких належить і Україна. Через її призму формуються засади внутрішньої й зовнішньої політики, створюється відповідне правове поле [7, с. 63]. Формування національної держави неможливе без високого рівня правової культури. Вона має включати патріотизм, національну гідність, відповідальність за долю країни, повагу до прав інших народів та визнання цінності української мови й культури. Значення національної ідеї в історичному розвитку є неоднозначним. У випадку її формування прогресивними силами вона сприяє розвитку, але реакційна інтерпретація здатна призвести до руйнівних наслідків. Тому національна ідея не повинна зводитись до етноцентризму. Нація – це не лише етнокультурна чи демографічна спільнота, а цілісний етнополітичний організм [5, с. 165]. Варто враховувати й сучасні виклики: гібридні війни, інформаційні загрози, трудову міграцію, глобалізацію. У цьому контексті національна ідея має бути джерелом внутрішньої мотивації, а молодь – ключовим носієм її реалізації через активну громадянську позицію, освітні та культурні ініціативи. **Висновки.** Обов'язковим елементом формування науково-теоретичної концепції національної держави в Україні є конструювання власної моделі такої держави з урахуванням історико-політичних, соціально-економічних та ментально-психологічних особливостей. Сучасний етап українського державотворення супроводжується активними процесами української спільноти щодо поглибленого вивчення та розуміння власного призначення в суспільстві та світі в контексті національного інтересу, основи якого закладені в національній ідеї. Тому усвідомлення суспільством національної ідеї є необхідною умовою визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України як суверенної національної держави.

Список використаних джерел

- 1.Дзюбань О. П. Вплив традицій на правосвідомість та правову культуру українства / О. П. Дзюбань // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: [монографія] / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзюбань та ін. Х., 2009. Підрозд. 2.1. С. 83-102.
- 2.Етнос. Нація. Держава: Україна в контексті світового етнодержавницького досвіду / [Ю. І. Римаренко, М. М. Вівчарик, О. В. Картунов та ін.]; за заг. ред. Ю. І. Римаренка. К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. 516 с.
- 3.Етнос. Нація. Держава. Теоретико-методологічний та концептуальний аналіз: в 2-х книгах / за ред. Ю. Римаренка. Київ –Донецьк, 1998. Книга 1. 391 с.
- 4.Римаренко Ю. І. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади / Ю. І. Римаренко, Л. Є. Шкляр, С. Ю. Римаренко. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 264 с.
- 5.Сидоренко О. Нація як етнополітичний організм: теоретико-практичні аспекти Політичні науки. 2020. №2. С. 165.
- 6.Петренко І. Національна ідея у контексті державотворення України / Українознавство. 2022. №4. С. 260.
- 7.Коваленко Л. Ідеологічні засади сучасної української державності / Держава і право. 2020. №5. С. 63.

ХВИЛІ ПОШИРЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В СВІТІ, ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження «Хвилі поширення демократії в світі, їх вплив на Україну» зумовлена триваючою боротьбою України за демократичну консолідацію в умовах зовнішньої агресії та глобальних тенденцій авторитаризму, необхідністю осмислення історичного досвіду для успішної європейської інтеграції, а також недостатньою дослідженістю цієї теми в українському контексті, що робить аналіз впливу світових хвиль демократизації критично важливим для розуміння минулого, сьогодення та визначення стратегій майбутнього стійкого демократичного розвитку країни. **Предмет дослідження:** вплив цих світових хвиль демократизації на політичний розвиток України, включаючи можливості та виклики для становлення та зміцнення її демократичних інститутів на різних історичних етапах. **Об'єкт дослідження:** процес поширення демократії у світі, представлений концепцією хвиль демократизації. **Мета дослідження:** аналіз впливу світових хвиль демократизації на політичний розвиток України, виявлення ключових етапів цього впливу, аналіз їхніх наслідків та визначення уроків для майбутнього демократичного будівництва в країні. **Завдання дослідження:** Охарактеризувати ключові світові хвилі демократизації, включаючи їхні часові рамки, рушійні сили та основні риси; дослідити вплив першої, другої та третьої хвиль демократизації на політичні процеси в Україні на різних історичних етапах; оцінити можливості та виклики, які різні хвилі демократизації створили для становлення та зміцнення демократичних інститутів в Україні. **Виклад основного матеріалу.** У політичній науці існує концепція «хвиль демократизації», яка описує періоди значного зростання кількості країн, що переходять до демократичної форми правління. Ключовою ознакою такої хвилі є те, що демократичних змін відбувається значно більше, ніж зворотних рухів до авторитаризму. Ці періоди можуть також включати лібералізацію політичних систем, які не стають повністю демократичними. Визначення конкретного моменту зміни режиму часто є предметом наукових дискусій, так само як і встановлення точних дат для самих хвиль та періодів відкату. Проте, подібна періодизація може бути корисним інструментом для розуміння загальних тенденцій політичного розвитку. Хронологія хвиль та відкотів (приблизні дати): перша, тривала хвиля демократизації: 1828-1926 роки. Період першого відкату: 1922-1942 роки. Друга, коротка хвиля демократизації: 1943-1962 роки. Період другого відкату: 1958-1975 роки. Третя хвиля демократизації: починаючи з 1974 року. Перша хвиля демократизації розгорнулася протягом майже століття, починаючи з 1828 року. Її рушійною силою стали ідеї Просвітництва, національно-визвольні рухи та поступове розширення виборчих прав у ряді країн Західної Європи та Північної Америки. Цей період характеризувався боротьбою за встановлення конституційних форм правління, розширення електорату, та розвиток представницьких інститутів. Прикладами країн, що зазнали демократичних змін у цей період, є Велика Британія (серія парламентських реформ), Сполучені Штати Америки (розширення виборчих прав), Франція (становлення Третьої республіки) та деякі країни Скандинавії. Однак, на початку ХХ століття, починаючи приблизно з 1922 року, розпочався період першого відкату. Цей час відзначився зростанням впливу авторитарних та тоталітарних ідеологій, таких як фашизм в Італії, нацизм у Німеччині та комунізм у Радянському Союзі. Економічні кризи (зокрема Велика депресія), соціальна нестабільність та розчарування у слабкості молодих демократій сприяли посиленню антидемократичних рухів. У багатьох країнах демократичні інститути були зруйновані, а на їх місце прийшли жорсткі авторитарні режими. Прикладами цього є встановлення фашистської диктатури в Італії, прихід до влади нацистів у Німеччині, консолідація більшовицької влади в СРСР та встановлення авторитарних режимів у низці країн Східної Європи та Латинської Америки. Перший відкат тривав до кінця Другої світової війни, приблизно до 1942 року. Друга хвиля демократизації почалася після завершення Другої світової війни, приблизно з 1943 року, і тривала до початку 1960-х років. Її головними рушійними силами стали перемога антигітлерівської коаліції, деколонізація та зростання впливу Сполучених Штатів як світового лідера, що просував демократичні цінності. У цей період відбулося встановлення демократичних режимів у Західній Німеччині, Італії та Японії після їхньої поразки у війні. Процеси деколонізації в Азії та Африці також часто супроводжувалися спробами побудови незалежних демократичних держав, хоча ці спроби не завжди були успішними. Втім, з кінця 1950-х років і до середини 1970-х років світ знову зіткнувся з періодом другого відкату. Цей час характеризувався нестабільністю нових демократій, військовими переворотами (особливо в Латинській Америці та Африці), посиленням авторитарних тенденцій у багатьох країнах, що розвивалися, та впливом Холодної війни, в умовах якої підтримка демократії часто поступалася геополітичним інтересам великих держав. Багато країн, що здобули незалежність, зіткнулися з внутрішніми конфліктами, економічними труднощами та слабкістю політичних інститутів, що робило їх вразливими до авторитарних захоплень влади. Другий відкат тривав приблизно до середини 1970-х років, коли розпочалася наступна хвиля демократизації. Третя хвиля демократизації, що розпочалася в 1974 році, стала наймасштабнішим періодом поширення демократії завдяки падінню авторитарних режимів, економічному зростанню, зміні позиції церкви, впливу зовнішніх акторів та «ефекту снігової кулі», охопивши Південну Європу, Латинську Америку, Східну Європу, Азію та частково Африку; попри значний прогрес, вона зіткнулася з викликами слабких інститутів, корупції та політичної нестабільності, а сучасні дослідники фіксують можливе завершення цієї хвилі або навіть «демократичну рецесію» [1]. Вплив світових хвиль демократизації на політичний розвиток України проявлявся поступово та комплексно: перша хвиля, хоча й не мала прямого впливу на розділені імперіями українські землі,

сприяла поширенню ідей національного самовизначення, що стало важливим для майбутньої боротьби за незалежність, проте перший відкат обернувся трагічними антидемократичними наслідками в радянській Україні; друга хвиля, з акцентом на деколонізації та правах людини, створювала ідейне тло для дисидентського руху, але її безпосередній вплив був обмеженим, а другий відкат відображав глобальну напруженість Холодної війни; найбільш визначальною стала третя хвиля, в контексті якої Україна здобула незалежність, розпочала складний процес демократизації, запроваджуючи відповідні інститути та стикаючись з типовими для цієї хвилі викликами, такими як корупція та слабкість державних структур [2], а ключовими моментами боротьби за демократичні цінності стали Помаранчева революція та Революція Гідності, що засвідчили прагнення українського суспільства до демократії та європейської інтеграції, попри внутрішні та зовнішні перешкоди, включаючи російську агресію. Різні хвилі демократизації створили як значні можливості, так і серйозні виклики для становлення та зміцнення демократичних інститутів в Україні. Перша хвиля, попри обмежений прямий вплив, заклала ідейний фундамент для національного руху та прагнення до самовизначення, що стало передумовою для майбутнього демократичного будівництва, хоча перший відкат у формі радянського тоталітаризму знищив будь-які паростки демократії. Друга хвиля, з її акцентом на правах людини та деколонізації, сприяла формуванню дисидентського руху та підтримувала ідею національної незалежності, але знову ж таки, в умовах радянського панування, можливості для розвитку демократичних інститутів були відсутні, а другий відкат відображав глобальну стагнацію демократичних процесів. Найбільші можливості відкрила третя хвиля, надавши Україні шанс на незалежний демократичний розвиток після розпаду СРСР. З'явилася можливість для створення багатопартійної системи, проведення виборів, гарантування основних свобод та розбудови інститутів громадянського суспільства. Зовнішня підтримка та вплив міжнародних організацій також стали важливим фактором у просуванні демократичних реформ. Однак, третя хвиля також принесла значні виклики. Спадщина радянської системи, включаючи корупцію, слабкість державних інститутів та патерналістські настрої в суспільстві, стала серйозною перешкодою на шляху демократичної консолідації. Економічні труднощі перехідного періоду, зовнішній тиск, особливо з боку Росії, та внутрішня політична нестабільність також ускладнювали процес зміцнення демократичних інститутів. «Політичні цінності є широким концептом, який визначає основні орієнтири й регулятиви політичної свідомості, політичних відносин і політичної практики» [3, с. 264]. Помаранчева революція та Революція Гідності стали реакцією суспільства на ці виклики, демонструючи прагнення до справжньої демократії, але водночас виявили глибокі проблеми, що потребують подальшого вирішення для стійкого демократичного розвитку України. «У ряді досліджень Україну відносять до категорії країн з чітко вираженою тенденцією безперервного погіршення показників демократизації і навіть говорять про «ерозію волі в Україні»» [4]. Демократизація є одним із мегатрендів світопорядку, що передбачає утворення інституцій для забезпечення участі громадян у прийнятті рішень та розповсюдження демократичних цінностей і практик серед населення. **Висновки.** Історія впливу хвиль демократизації на Україну надає цінні уроки щодо нелінійності демократичних процесів, важливості внутрішніх реформ та стійкості перед зовнішніми загрозами. Подальший демократичний розвиток України вимагає комплексного підходу, що поєднує внутрішню трансформацію, зміцнення інститутів та активну міжнародну підтримку для забезпечення її сталого європейського майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Хантінгтон С. Про хвилі демократизації, їхню сутність та періодизацію. 2008. URL: <http://www.info-librarv.com.ua/books-text-7561.html>
2. Сучасний процес демократизації та його особливості в Україні. 2019. URL: <https://studfile.net/preview/10787237/>
3. Андрійчук Т. Розвиток демократії в Україні: вплив політичних цінностей: наукові записки . Випуск 4, С. 264-274.
4. Розбудова демократичної держави України. Реферат. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15109/>

ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В ООН (2016-2020 РР.)

Актуальність теми дослідження: визначається кількома ключовими факторами: Геополітичне значення України: Україна знаходиться в центрі геополітичних подій, особливо після Революції Гідності 2014 року та подальшої анексії Криму Росією. Дипломатичні ініціативи: Україна активно виступала з різними дипломатичними ініціативами в ООН, зокрема стосовно ситуації на сході України, прав людини, демократії. Вплив на зовнішню політику: Діяльність України в ООН може мати значний вплив на її зовнішню політику та стосунки з іншими країнами та регіональними блоками. **Мета дослідження:** полягає в розгляді позицій України в ООН у контексті глобальних подій та викликів дозволить зрозуміти її роль у світовій політиці та визначити ключові напрямки її зовнішньої політики. **Об'єкт дослідження:** політична діяльність України в Організації Об'єднаних Націй (ООН) у період з 2016 по 2020 рік. **Предмет дослідження:** вивчення участі України в різних органах та комітетах ООН, аналіз її позицій, ініціатив, дій та реакцій на міжнародні події та проблеми, а також взаємодію з іншими державами в рамках цієї організації. **Завдання дослідження:** аналіз взаємодії України з іншими державами та регіональними групами в ООН; виявлення ключових викликів та можливостей для України в ООН і пропозиції щодо покращення стратегічного планування та діяльності. **Виклад основного матеріалу.** Україна є однією з країн-засновниць ООН- з 1945 по 1991 рік вона брала участь в роботі ООН як УРСР. Після проголошення незалежності України участь у діяльності Організації Об'єднаних Націй було визначено одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики держави. Організація Об'єднаних Націй в Україні співпрацює з урядом і народом України з метою розбудови культури гідності, завдяки розумінню та повазі до прав людини, для забезпечення миру та перетворень в Україні. У період 2016–2020 років Україна активно використовувала платформу Організації Об'єднаних Націй (ООН) для захисту свого суверенітету, територіальної цілісності та прав людини в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації. 31 січня 2016 року Україна стала непостійним членом Ради Безпеки ООН на дворічний термін. За цей час українська делегація ініціювала низку засідань, присвячених ситуації на сході України та анексії Криму. Зокрема, на засіданні 7621 «Підтримка міжнародного миру і безпеки» Україна підкреслила порушення Росією міжнародного права та зловживання правом вето в Раді Безпеки ООН. 13 лютого 2017 року, під час головування України в Раді Безпеки, було проведено міністерські дебати щодо конфліктів у Європі та прийнято резолюцію 2341 про захист критичної інфраструктури від терористичних загроз [1]. Україна виступає за посилення ролі Генеральної Асамблеї ООН як найбільш представницького політичного органу. У 1997 р. Міністра закордонних справ України Г.Й.Удовенка було обрано на посаду Голови 52-ї сесії Генасамблеї. Предметом особливої гордості України є те, що саме 52-а сесія ГА ООН, яка увійшла в історію як «сесія реформ», ухвалила всеосяжну програму оновлення Організації, запропоновану її тодішнім Генеральним секретарем К.Аннаном, і надала потужного імпульсу широкомасштабному оновленню ООН. У червні 2018 року Постійного представника України при ООН В.Ю.Єльченка обрано Віце-головою 73-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН [2]. У 2016 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію, яка вперше на міжнародному рівні визнала Росію як окупаційну владу в Криму. Це стало важливим дипломатичним досягненням України [3]. У 2020 році Генеральна Асамблея прийняла оновлену резолюцію, яка закликала міжнародне співтовариство посилити тиск на Росію для виконання нею міжнародних зобов'язань як окупаційної влади [4]. У відповідь на гуманітарні наслідки конфлікту на сході України, організації системи ООН реалізували плани гуманітарного реагування, мобілізувавши понад 0,5 млрд доларів США для надання допомоги населенню України. У 2020 році план передбачав надання гуманітарної допомоги 2 млн осіб, з акцентом на ситуацію на тимчасово окупованих територіях та вздовж «лінії зіткнення» [5]. Україна продовжувала брати участь у миротворчих операціях ООН та НАТО, а також у консультаціях щодо інформаційної безпеки та боротьби з гібридними загрозами. У 2020 році, попри пандемію COVID-19, українські військові брали участь у важливих міжнародних навчаннях [6]. Україна активно брала участь у виборах до органів ООН. Зокрема, у 2020 році Постійного представника України обрано віце-головою Економічної і Соціальної Ради (ЕКОСОП) на період 2020-2021 років. Також Україна входить до складу Бюро Комісії ООН зі статусу жінок на її 69 сесії [7]. **Висновок:** Ретельний аналіз дозволяє виявити пріоритетні напрямки співпраці та потенційні труднощі, а також визначити шляхи покращення стратегічного планування та діяльності в ООН.

Список використаних джерел

1. Україна в Раді Безпеки ООН 2016–2017 URL: <https://ukraineun.org/en/ukraine-and-un/24>;
2. Постійне представництво України при ООН URL: <https://ukraineun.org/ukraine-and-un/>;
3. Комітет ООН ухвалив резолюцію, яка визнає Росію окупаційною державою в Криму URL: <https://euromaidanpress.com/2016/11/16/un-resolution-russia-occupying-power-in-crimea-mejlis-crimean-tatars-human-rights/>;
4. Генасамблея ООН ухвалила резолюцію щодо ситуації з правами людини в окупованому Криму URL: <https://www.unian.info/politics/unga-resolution-adopted-on-rights-situation-in-occupied-crimea-11258264.html>;
5. Гуманітарна відповідь ООН в Україні URL: <https://ukraineun.org/en/ukraine-and-un/activities-in-un/>;
6. Участь України в міжнародних миротворчих операціях URL: https://prismua.org/scorecards2020_/;
7. Обрання України до ЕКОСОП та Комісії зі статусу жінок URL: <https://ukraineun.org/en/ukraine-and-un/activities-in-un/>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Актуальність теми дослідження: Проблематика трансформації політичної еліти в період після революцій має значну актуальність для країн, що переживають політичні потрясіння, зміни режимів або кризи легітимності влади. Особливо це стосується країн перехідного типу, де еліти відіграють ключову роль у формуванні політичного курсу, законодавчого поля та характеру демократії. Постреволюційний етап – це період, коли відбувається не лише зміна облич у владі, а й переосмислення політичних практик, ідеологій, а також механізмів репрезентації інтересів громадян [1, с. 54]. **Мета дослідження:** всебічний аналіз процесів трансформації політичної еліти у постреволюційний період, зокрема її оновлення, механізмів легітимації, викликів і загроз, що виникають у процесі зміни владних структур. **Об'єкт дослідження:** політична еліта в умовах постреволюційного розвитку. **Предмет дослідження:** процеси трансформації, внутрішні зміни, адаптація старої еліти та поява нових суб'єктів політичної діяльності. **Завдання дослідження:** вивчити динаміку змін у складі та характері політичної еліти після революційних подій; проаналізувати вплив трансформації еліт на політичну стабільність та ефективність владних інститутів; визначити основні фактори, що сприяють або перешкоджають оновленню політичної еліти; охарактеризувати роль нових політичних акторів, які з'являються в результаті революцій; розробити пропозиції щодо формування конструктивної, підзвітної та стабільної політичної системи в постреволюційний період. Виклад основного матеріалу: Сутність та особливості політичної еліти Політична еліта – це група осіб, яка володіє значним впливом на прийняття державних рішень. У революційні та постреволюційні періоди еліта змінюється особливо динамічно. Часто відбувається «революційна ротація» – прихід до влади нових облич, раніше відсторонених або опозиційно налаштованих до старої системи [2, с. 128]. Проте зміна персон не завжди супроводжується якісними структурними реформами. Постреволюційна трансформація: динаміка та виклики. У перехідні періоди після революції відбувається кілька процесів:

Делегітимація старої еліти. Попередні керівники втрачають суспільну довіру через зв'язок з авторитаризмом, корупцією чи безвідповідальністю. Прихід нової еліти. Її часто формують учасники протестного руху, нові політичні сили, представники громадянського суспільства, військові або волонтери. Інституційна невизначеність. Нові еліти не завжди мають чітку програму реформ чи адміністративний досвід, що ускладнює ефективне управління [3, с. 68]. У країнах, де революція не супроводжується структурною перебудовою інститутів, стара еліта зберігає значний вплив через бізнес, ЗМІ чи судову систему. Це характерно і для України після 2004 та 2014 років. Український досвід: трансформація після Майдану Після Революції Гідності 2014 року Україна пережила значну політичну трансформацію. Частина старої еліти втратила легітимність, зокрема Віктор Янукович та його оточення. На політичну арену вийшли нові сили: активісти, волонтери, молоді політики. Це призвело до оновлення парламенту, уряду та місцевих рад. Проте, як зазначає М. Заставна, оновлення еліти виявилось частковим – багато представників старих кланів зберегли вплив через переформатовані партії, контрольовані ЗМІ або бізнес-структури [4, с. 326]. Фактично виникла ситуація гібридної еліти, де старі і нові сили змушені співіснувати. Ризики та негативні тенденції Трансформація еліти може супроводжуватись такими загрозами: Політична імпровізація. Нові гравці часто не мають досвіду державного управління. Корупційна спадковість. Без очищення судової та правоохоронної систем частина старих практик відтворюється [5, с. 59]. Формування «нової олігархії». Часто «нові» еліти швидко адаптуються до старих правил гри, перетворюючись на частину того самого привілейованого класу. Умови ефективної трансформації Для успішного оновлення еліти необхідні: Чіткі та прозорі інституційні правила; Антикорупційна реформа, яка унеможливиле зловживання владою; Громадський контроль, зокрема через ЗМІ, активізм, аналітичні центри; Розвиток політичної культури, орієнтованої не лише на персоналії, а на ідеї, програми та відповідальність. **Висновки:** Трансформація політичної еліти в постреволюційний період є складним і суперечливим процесом, що має вирішальне значення для демократичного розвитку країни. Вона не обмежується зміною облич у владі – мова йде про зміну підходів, норм, інституцій і культури управління. Український досвід свідчить, що глибина цієї трансформації напряму залежить від здатності суспільства контролювати владу та вимагати реальних реформ, а не імітації оновлення.

Список використаних джерел

1. Балабан Р. Феноменальні риси сучасної політичної еліти України / Р. Балабан // Політичний менеджмент. Спеціальний випуск. 2016. С. 54.
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Т.В. Гончарук-Чолач. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
3. Головатий М. Поняття «політична еліта» і «політичний клас» у контексті сучасної політичної думки / М. Головатий // Політичний менеджмент. Спецвипуск. 2017. С. 68.
4. Заставна М. Сучасні політичний клас та політична еліта в Україні / М. Заставна // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 6(56). С. 326.
5. Литвин В.М. Політична еліта та її роль у демократичній трансформації / В.М. Литвин // Вісник КНУ ім. Т.Шевченка. Політологія. 2019. №4(43). С. 59-64.

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: В умовах війни, гібридних загроз, масової міграції та викликів глобалізації особливого значення набуває усвідомлення нацією власного історичного призначення, здатності до самоорганізації, збереження і трансляції цінностей. Нація як суб'єкт історичного розвитку не лише відображає історію, але й активно її творить – через політичну волю, культурну спадщину, боротьбу за свободу і право на самовизначення [1]. **Мета дослідження:** з'ясувати, який вплив мала нація на політичний процес, а також розглянути сучасні підходи до її розуміння як суб'єкта розвитку. **Об'єкт дослідження:** з'ясувати особливості роботи волонтерів та їх ролі у реалізації соціальних проєктів. **Предмет дослідження:** нація як активний суб'єкт історичного розвитку. **Завдання дослідження:** визначити суть нації як суб'єкта історичного розвитку та проаналізувати її вплив на суспільні процеси. **Виклад основного матеріалу:** Нація як суб'єкт історичного розвитку в сучасному світі набуває все більшого значення в контексті постмодерністських теорій, які акцентують увагу на культурній складовій історії. Історичний процес сьогодні все більше розглядається як культурно-історичний, як зазначає Г. Беркінг: «Там, де раніше було суспільство, стала культура». Нація виступає не лише як етнічна чи політична спільнота, а й як культурно-історичний суб'єкт, здатний формувати глобальні процеси [2]. Розвиток націоналізму в XX столітті призвів до трансформацій світової політичної структури, розпаду великих імперій, таких як Австро-Угорщина та Британська імперія, коли підкорені народи почали боротьбу за своє право на самовизначення. Це викликало появу нових держав, особливо в Америці, Азії та Африці, і нині в світі налічується близько 260 націй. Утворення нових націй триває, хоча й повільно, і має вплив на світову політичну карту [3]. Нація є важливим суб'єктом історичного процесу, оскільки кожна нація має свої унікальні соціокультурні особливості, що визначають її розвиток. Наприклад, американці та японці є економічно розвиненими націями, в той час як Індія та Заір ще борються з бідністю. Ці відмінності не зменшують значущість націй як суб'єктів, що впливають на глобальні тенденції. Існує багато визначень нації, адже це складний і різноманітний феномен, який постійно змінюється в умовах соціальних трансформацій. Нація визначається через кілька основних ознак: спільність мови, культури, території, історії та самосвідомості. Мова, культура та територіальна єдність є основою національної ідентичності. Нація як суб'єкт історичного розвитку постійно змінюється, і її культурні характеристики, такі як національний характер і соціальна ідентичність, набувають все більшого значення. Це підтверджується твердженням А.В. Шабаги, який вважає, що ідентичність є ключовим елементом історичного суб'єкта, що виявляється через культурні домагання нації. Кожна нація прагне до визнання своєї ідентичності, що визначає її політичні, економічні та культурні рішення. Як зазначає Е. Гідденс, сучасні суспільства характеризуються нестійкістю, що веде до постійного створення нових суб'єктностей, що відображають зміни в глобальному світі [4]. **Висновок:** Нація, як культурно-історичний суб'єкт, виходить за межі політичного поля і є важливим елементом сучасного соціуму. Її роль у трансформації суспільних структур та глобалізаційних процесах є незаперечною. Вивчення нації вимагає глибокого соціально-філософського аналізу, який дозволяє зрозуміти її вплив на сучасний світовий порядок та тенденції розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гетьманчук М.П. Політологія – навчальний посібник: URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-155.html>
2. Основи національної політики, її значення» URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15824/>
3. Людмила Мандебура Нація як суб'єкт політичного розвитку URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/47426>
4. Колодій А. Нація як суб'єкт політики URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29596/Lapin.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ФОРМИ ВИЯВУ СЕПАРАТИЗМУ

Актуальність теми дослідження: За останні десятиліття спостерігається значне зростання кількості сепаратистських рухів у різних частинах світу. Це пов'язано з низкою факторів, таких як глобалізація, економічна нерівність, етнічні та релігійні конфлікти. **Мета дослідження:** проаналізувати різні форми виявлення сепаратизму, визначити їх причини, наслідки та вплив на політичну стабільність та територіальну цілісність держав. **Об'єкт дослідження:** розуміння форм вияву сепаратизму. **Предмет дослідження:** сепаратизм. Завдання дослідження: проаналізувати причини та наслідки сепаратизму. **Виклад основного матеріалу.** Сепаратизм є однією з форм боротьби народів за самовизначення, що може виражатися у прагненні створити власну державу або отримати ширші автономні права у відносинах з центральною владою. Це явище набуває різних форм і має значний вплив не лише на внутрішню політику окремих країн, а й на міжнародну безпеку, оскільки регіональні конфлікти, пов'язані з сепаратизмом, часто набувають міжнародного масштабу [1]. У сучасному світі дедалі більше держав стикаються з проявами сепаратистських рухів, а ефективність механізмів їх врегулювання залишається дискусійним питанням. Україна також зіштовхнулася із загрозою сепаратизму, що впливає на її територіальну цілісність і державний суверенітет. Існує низка внутрішніх та зовнішніх чинників, що сприяють поширенню сепаратистських настроїв, і їх детальний аналіз є важливим для розуміння природи цього явища [2]. Західні дослідники переважно розглядають сепаратизм у контексті глобалізаційних процесів, вивчаючи його зв'язок із націоналізмом та можливістю реалізації права на самовизначення. Проте феномен сепаратизму досі залишається недостатньо вивченим, що потребує комплексного підходу для його дослідження. У міжнародних відносинах сепаратизм розглядається як процес, спрямований на відокремлення певної території задля здобуття незалежності або розширення автономних прав. Його ідеологічною основою часто виступає націоналізм. Це явище має глибоке історичне коріння, але в сучасному світі воно набуває нових форм, впливаючи на глобальну політичну ситуацію. Якщо раніше сепаратистські рухи часто були пов'язані з релігійними чи етнічними конфліктами, то нині вони можуть мати і суто політичний або економічний характер [3]. Однією з характерних рис сучасного сепаратизму є його тривалість та стійкість. Багато конфліктів тривають десятиліттями, оскільки держави та міжнародні організації не можуть запропонувати ефективні механізми їх вирішення. Особливістю нинішнього етапу розвитку сепаратистських рухів є також активне використання зовнішньої підтримки, що робить ці конфлікти ще більш складними для розв'язання. Такі міжнародні інституції, як ООН та ОБСЄ, відіграють важливу роль у миротворчих процесах, але часто їхніх зусиль недостатньо для повного врегулювання ситуації. Фактори, що сприяють виникненню та поширенню сепаратизму, можуть бути різними: етнічні, соціально-економічні, політичні чи навіть природні. Важливу роль відіграє і наявність локальних політичних еліт, які підтримують сепаратистські рухи, а також історичний досвід попередніх спроб відокремлення [4]. Одним із найбільш нестабільних регіонів, де поширені такі рухи, є пострадянський простір. Зокрема, серйозними викликами залишаються ситуації у Придністров'ї, Чечні, Дагестані, Криму, Донбасі, Абхазії та Нагірному Карабасі. Російсько-український конфлікт став одним із найбільш яскравих прикладів того, як сепаратизм може бути використаний як геополітичний інструмент [3]. Росія підтримує та фінансує сепаратистські угруповання, що дестабілізує ситуацію в регіоні та загрожує безпеці України. Окупація Криму та збройний конфлікт на сході країни стали важливими подіями, що змінили розстановку сил у Східній Європі та вплинули на міжнародну політику. Завданням міжнародної спільноти є розробка ефективних механізмів боротьби із сепаратистськими загрозами. Це включає посилення економічних санкцій проти держав, що підтримують сепаратизм, активне використання миротворчих місій, а також створення міжнародних правових механізмів для запобігання незаконним територіальним змінам [5]. **Висновок:** Сепаратизм - це складне явище з різними формами та причинами, яке потребує глибокого розуміння для розробки ефективних методів запобігання та врегулювання конфліктів. Сепаратизм виявляється у різних формах, від мирних політичних рухів до збройних конфліктів. Причини сепаратизму можуть бути етнічними, релігійними, мовними, політичними, економічними чи соціальними. Сепаратистські конфлікти можуть призвести до насильства, дестабілізації, гуманітарної кризи та розколу суспільства. Основою мирного врегулювання є уваження прав людини, демократії, самовизначення та знаходження справедливого балансу між інтересами центрального уряду та сепаратистів. Глибоке розуміння сепаратизму, його форм, причин та наслідків є ключовим для: 1) Запобігання виникнення сепаратистських конфліктів шляхом вирішення їх кореневих причин; 2) Розробки мирних та стійких рішень сепаратистських конфліктів, що ґрунтуються на справедливості та взаємоповазі; 3) Забезпечення захисту прав людини та основоположних свобод усіх громадян, незалежно від їхньої етнічної приналежності, релігії чи політичних поглядів; 4) Сприяння діалогу, порозумінню та співпраці між різними групами населення для подолання розколів та побудови стійкого світу.

Список використаних джерел

1. Грубов В. М. Сепаратизм в Україні: соціально-економічні та політичні передумови // Держава і право. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=dip_2019_86_27
2. Обушний М. Сепаратизм у конфліктизації суспільного життя // Українознавчий альманах. URL: https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/327?utm_source=chatgpt.com

3. Колесніченко Н. М., Давиденко Ю. В. Сепаратизм та його сутнісні характеристики // Наукові праці. Політологія. URL: https://politics.chdu.edu.ua/article/view/200031?utm_source=chatgpt.com

4. Хевцуріані А. Визначення етнополітичного сепаратизму як суспільного явища // Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки. URL: https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/11087?utm_source=chatgpt.com

5. Хевцуріані А., Квеселава І. Етнічний сепаратизм, його місце та роль в політичних процесах // Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки. URL: https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/9409?utm_source=chatgpt.com

ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день є дуже актуально торкнутися теми «Політичний зміст Угоди про асоціацію України з ЄС» тому, Угода про асоціацію між Україною та ЄС пропонує українському малому та середньому бізнесу можливості для розвитку власної справи, виходу на ринки ЄС та пошуку там бізнес-партнерів, дає спроможність збільшити свій прибуток, стати впізнаваним за межами країни та створювати власну репутацію.

Мета дослідження: аналіз угоди про асоціацію України та ЄС; позитивні і негативні наслідки. **Об'єкт дослідження:** українське суспільство і Європа. **Предмет дослідження:** українське суспільство і зміст угоди. **Завдання дослідження:** визначити в чому полягає зміст угоди про асоціацію з ЄС. **Виклад основного матеріалу.** Завдяки поглибленню економічних та торговельних відносин вітчизняне виробництво стає кращим та якіснішим, а можливості просування його за кордоном – значно збільшуються. За умовами Угоди, українські правила та регламенти, які стосуються бізнесу, мають відповідати правилам та регламентам у Європі, щоб забезпечити вільний рух товарів і послуг між двома сторонами та уникнути дискримінації компаній, товарів і послуг на території України та ЄС. Однак наші підприємці не використовують всього потенціалу. Основні причини – малообізнаність з європейськими програмами, складність пошуку потрібної інформації та мала кількість фахівців, які можуть надати допомогу. Короткий зміст Угоди про асоціацію. Угода про асоціацію налічує понад тисячу сторінок, а за своєю структурою складається з преамбули, семи розділів, 44 додатків та 3 протоколів. У розділі «Преамбула» йдеться про те, що Україна є європейською країною, яка поділяє спільну історію та цінності з ЄС. Наголошено на визнанні Європейським Союзом європейських прагнень України та її європейського вибору. Також сторони стверджують на відданості сторін дотриманню всіх положень Статуту ООН та принципів і зобов'язань, прийнятих в рамках ОБСЄ, а також на повазі до принципів незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів. У розділі I «Загальні принципи» описано підґрунтя, яке існує для укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема визнання з боку ЄС європейського вибору та устремління України як європейської країни, що поділяє з ЄС спільну історію, цінності та цілі Угоди, серед яких – створення асоціації, поступове зближення між Україною та ЄС на основі спільних цінностей, поглиблення економічних та торговельних відносин, зокрема шляхом створення ЗВТ, посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи і безпеки. Розділ II «Політичний діалог і реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері закордонних справ та безпекової політики» містить положення, реалізація яких має сприяти розвитку і зміцненню політичного діалогу у різних сферах, у т.ч. поступовій конвергенції (зближенні) позицій України з ЄС у сфері зовнішньої та безпекової політики. У цьому розділі визначені цілі політичного діалогу – поширення міжнародної стабільності та безпеки, зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та належного урядування, прав людини та фундаментальних свобод, поширення принципів незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів, співробітництво у сфері безпеки і оборони. У розділі III «Юстиція, свобода і безпека» визначені напрямки взаємодії у відповідних сферах [1]. Тарифні квоти на експорт до ЄС. Для будь-якої країни експорт є важливим інструментом на шляху розвитку економіки, тому це питання знайшло своє відображення в Угоді. В Додатку I-A Угоди встановлена система кількісних обмежень експорту визначених груп українських товарів до ЄС. На сьогодні, згідно з даними на офіційному он-лайн порталі Європейської Комісії, Україна вже вичерпала свою квоту на експорт меду, солоду, пшеничного глютену, консервованих томатів, виноградного та яблучного соку до ЄС на 2018 р. При цьому квота на постачання меду до ЄС була вичерпана ще 11.01.2018 р. Енергетичний ринок. В межах виконання Угоди Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо імплементації вимог певних директив, які регулюють також екологічні питання. Серед найважливіших можна виділити Директиву 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище, Директиву 2008/98/ЄС про відходи, Директиву 2003/87/ЄС про встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів у межах ЄС та ін. Виконання Україною своїх зобов'язань у цій частині Угоди потребує вирішення багатьох проблем, а також залучення грошових та часових ресурсів. Однак простежується позитивна тенденція. Зокрема, в деяких напрямках захисту довкілля вже найближчим часом слід очікувати позитивних зрушень [2]. Від початку тимчасового застосування окремих положень Угоди, Україна виконала 56% заходів, передбачених урядовим Планом заходів із виконання Угоди про асоціацію до 2024 року. Окрім того, у червні 2021 році, до 7-ї річниці підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС представники Кабінету Міністрів України презентували урядовий звіт про виконання УА у 2015-2020 роках. Також, були відмічені ключові здобутки за шість років інтеграції України до ЄС [3]. Угоду про асоціацію між Україною та ЄС часто називають «Дороговказом для внутрішніх реформ в Україні». Історія підписання Угоди розпочинається з того, що у березні 2007-го року розпочалися переговори між Україною та Європейським Союзом щодо укладання нової посиленої угоди. Ця нова угода мала на меті, в першу чергу, замінити Угоду про партнерство та співробітництво. Із початку переговорів, тобто протягом 2007-2012 рр., відбулися 21 раунд переговорів щодо Угоди про асоціацію та 18 раундів переговорів розділу Угоди про створення поглибленої та Всеохоплюючої зони вільної торгівлі. НА Саміті Україна - ЄСЮ що відбувся 19 грудня 2011 р., оголошено про завершення переговорів щодо України про асоціацію між Україною та ЄС. Угода стала масштабнішою в порівнянні з аналогічними угодами, що раніше були укладені ЄС із іншими країнами Центральної та Східної Європи. Парафування Угоди про асоціацію на рівні глав переговорних делегацій відбулося 30 березня 2012 року, а розділ Угоди щодо створення зони вільної торгівлі був парафований 19 липня 2012 року. Рішення рекомендувати Раді ЄС підписати Угоду і дозволити її тимчасове застосування до ратифікації всіма державами-членами ЄС Колегія Європейської Комісії ухвалила 15

травня 2013 року [4] **Висновок:** Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Угода про асоціацію також стала яскравою демонстрацією якісно нового формату відносин між Україною та ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції».

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом URL:https://export.gov.ua/agreement/13-ugoda_pro_asotsiatsiiu_mizh_ukrainoiu_ta_ievropeiskim_soiuzom
2. Переваги та недоліки Угоди про асоціацію між Україною та ЄС URL:<https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/perevagi-ta-nedoliki-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-es.html>
3. Впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС URL:<https://www.center.gov.ua/component/k2/item/4025-впровадження-угоди-про-асоціацію-між-україною-та-єс>.
4. Європейський портал інтеграції: URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/agreement/>

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження: процес формування нації є ключовим питанням державотворення і важливою складовою історичного розвитку будь-якої держави. Важливими проблемами розвитку нації є: трансформація соціальної ідентичності, формування національної ідеї як чинника національно творчого і державотворчого процесів. Нація оформлюється через певний спосіб самоствердження, спосіб мовлення, мислення і дії, які дозволяють створювати колективну ідентичність, мобілізувати людей на виконання колективних задумів, розрізняти народи та відповідні види побуту. Все це і становить основу «національної ідеї», того набору понять і визначальних рис, цінностей, за допомогою яких нації знаходять шлях до єдності. **Мета дослідження:** нація як частина історичного процесу. **Предмет дослідження:** нація крізь історичні періоди. **Об'єкт дослідження:** феномен нації. **Завдання дослідження:** проаналізувати, яким чином народ та нація є творцями історії. **Виклад основного матеріалу:** Нація як суб'єкт історичного розвитку відіграє ключову роль у формуванні державності, політичної ідентичності та соціокультурного простору. Її становлення та еволюція відбуваються під впливом численних історичних, соціальних, культурних і політичних чинників. Ідея нації не є сталою – вона формується поступово, набуваючи ознак спільної мови, традицій, території, ментальності та, головне, усвідомлення своєї спільної долі [2, с. 47]. Зародившись у добу модерну як результат боротьби за політичну автономію та культурне самовираження, нація перетворилася на один із центральних суб'єктів історії, що впливає як на внутрішню політику держав, так і на глобальні геополітичні процеси [3, с. 21]. У контексті історичного розвитку нація виступає не лише об'єктом впливу зовнішніх факторів, але й активним творцем історії. Наприклад, національно-визвольні рухи, які охопили Європу в XIX–XX століттях, засвідчили здатність народів мобілізуватися навколо спільної ідеї, перетворюючи національну ідентичність на рушій змін [1, с. 89]. Українська нація також пройшла складний і тривалий шлях становлення – від руської ідентичності часів Київської Русі, через періоди державної втрати й колоніального підпорядкування, до сучасного етапу національного відродження, що особливо посилюється після Революції Гідності 2014 року [2, с. 132]. Нація як суб'єкт має здатність до самоорганізації, захисту національних інтересів та впливу на формування політичних інституцій. У цьому контексті важливу роль відіграють такі чинники, як національна самосвідомість, політична культура, історична пам'ять та система цінностей [1, с. 103]. Саме ці елементи визначають здатність нації об'єднувати громадян навколо стратегічних цілей, формувати політичну волю та протидіяти зовнішнім викликам. Як показує досвід України, у найважчі періоди національної історії саме відродження й консолідація нації ставали каталізаторами політичних трансформацій і руху до незалежності [2, с. 145]. У сучасних умовах глобалізації нації стикаються з новими викликами – з одного боку, посилюється міжкультурна взаємодія, з іншого – зростає ризик розмивання національної ідентичності. Тому збереження та розвиток національної самобутності набуває стратегічного значення. Важливу роль у цьому відіграють інститути освіти, культури, засоби масової інформації та інститути громадянського суспільства [4]. Роль держави полягає у підтримці мови, традицій, історичної пам'яті та створенні умов для повноцінного розвитку нації як активного суб'єкта історичного процесу [1, с. 111]. Незважаючи на існування наднаціональних утворень, таких як Європейський Союз, саме нація залишається ключовим актором політичного та історичного розвитку. Адже лише на рівні національної спільноти формується здатність до стратегічного мислення, збереження історичної тяглості та захисту демократичних цінностей [3, с. 39]. Це підтверджується і сучасною війною Росії проти України, в якій національна єдність стала запорукою спротиву та політичної мобілізації суспільства [4]. **Висновок:** Таким чином, нація є не лише продуктом історичного розвитку, а й його активним суб'єктом. Вона здатна впливати на політичні рішення, визначати напрямки суспільного прогресу та виступати чинником державотворення. Особливе значення нація набуває у критичні моменти історії, коли від її консолідації залежить виживання держави, збереження культури та формування майбутнього. Саме тому головним завданням є підтримка національної єдності, розвиток самосвідомості та формування політики, яка буде ґрунтуватися на принципах історичної відповідальності, громадянської участі та поваги до культурного спадку.

Список використаних джерел:

1. Бендас Ю.І. Нація та національна ідентичність: історико-філософський аспект. Київ: Либідь, 2019. 216 с.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації. Київ: Критика, 2016. 296 с.
3. Андерсон Б. Уявлені спільноти: роздуми про походження і поширення націоналізму. Київ: Наш формат, 2020. 240 с.
4. Нація в умовах глобалізації: виклики та перспективи. Аналітична записка НІСД, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/national-security/natsionalna-identychnist-v-umovakh-hlobalizatsiyi>

ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Актуальність теми дослідження. Виборча система є важливою складовою політичної системи держави, що забезпечує легітимність влади через участь громадян у виборах. В Україні з моменту проголошення незалежності виборча система неодноразово змінювалась. Це свідчить про намагання адаптувати її до нових політичних умов, проте одночасно виявляє численні проблеми її функціонування. Вибори залишаються основним механізмом формування влади, проте процес часто супроводжується маніпуляціями, підкупом виборців, низьким рівнем довіри до виборчих комісій і недосконалістю законодавчого регулювання. Тому дослідження особливостей виборчої системи України та її проблем є надзвичайно актуальним. **Мета дослідження:** проаналізувати сучасний стан виборчої системи України та виявити основні проблеми її функціонування. **Об'єкт дослідження:** виборча система України. **Предмет дослідження:** проблеми реалізації виборчого права в Україні. **Завдання дослідження:** прослідкувати основні недоліки виборчого процесу в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Виборча система України з моменту проголошення незалежності зазнала значної еволюції. У 1990-х роках домінувала мажоритарна модель, яка ґрунтувалася на виборах депутатів в одномандатних округах. Така система сприяла розвитку місцевих еліт, однак водночас дозволяла використовувати адміністративний ресурс та підкуп виборців, що підривало довіру до результатів волевиявлення. Як зазначає Ірина Бекешкіна, мажоритарна модель створювала передумови для прямого тиску на виборця та формування клієнтських відносин між виборцями і кандидатами [1, с. 42]. У подальшому, на виборах 1998 та 2002 років, було впроваджено змішану виборчу систему, що поєднувала мажоритарні округи з пропорційним представництвом політичних партій. Такий підхід мав на меті збалансувати політичну конкуренцію, однак на практиці створював нові виклики. Як зазначає Ігор Чаплай, одним з головних недоліків змішаної системи стала можливість впливу олігархів як на формування партійних списків, так і на підтримку мажоритарних кандидатів через фінансування передвиборчих кампаній [2, с. 96]. З 2020 року в Україні запроваджено пропорційну систему з відкритими списками, яка передбачає, що виборець може голосувати не лише за партію, а й за конкретного кандидата у регіональному списку цієї партії. Теоретично це повинно забезпечити більш справедливе представництво та відповідальність політиків перед виборцями. Однак на практиці вплив виборця на місце кандидата у списку залишається обмеженим через партійні внутрішні механізми формування рейтингу. Як стверджує Чаплай, відкриті списки лише частково реалізують свою мету, оскільки лідери партій зберігають суттєвий вплив на черговість кандидатів [2, с. 98]. Суттєвою проблемою залишається фінансування політичних сил. За словами Володимира Литвина, українські партії часто залежать від великих бізнес-груп, що спотворює політичну конкуренцію та підриває принципи демократичного представництва [3, с. 211]. Це підтверджується також даними спостережень за виборчими кампаніями, в яких фіксувались випадки тінювих витрат, «гречкосійства» (роздачі матеріальних благ виборцям) та інших непрозорих практик. На думку І. Овчаренка, особливою проблемою залишаються маніпуляції під час підрахунку голосів, зокрема на місцевих виборах, де спостерігається менший рівень контролю з боку незалежних спостерігачів [5, с. 46]. Додатковим викликом є низький рівень правової та політичної культури виборців. За результатами досліджень, проведених Фондом «Демократичні ініціативи», значна частина виборців не знайома з базовими принципами виборчого законодавства, що призводить до голосування за популістів або кандидатів з великою медійною присутністю [1, с. 49]. Загалом, виборча система України зазнала значних трансформацій, проте залишаються серйозні проблеми, що потребують системного вирішення. До них належать обмежена прозорість партійного фінансування, вплив олігархів, недосконалість механізмів відкритих списків та низька довіра громадян до результатів виборів. Удосконалення виборчої системи є ключовим чинником для зміцнення демократичних інститутів та забезпечення справедливого представництва. **Висновок.** Виборча система України, попри свої зміни, продовжує мати низку суттєвих проблем. Її вдосконалення є необхідним для утвердження демократичних цінностей, формування прозорої політичної конкуренції та зростання довіри громадян до влади.

Список використаних джерел:

1. Бекешкіна І. Український виборець: політична культура і поведінка. Київ: Фонд «Демократичні ініціативи», 2018. С. 42-49.
2. Чаплай І. Виборча система України: проблеми та перспективи реформування // Право України. 2020. №2. С. 95–101.
3. Литвин В.М. Політична система України: еволюція, структура, функціонування. Київ: Знання, 2019. 410 с.
4. Закон України «Про вибори народних депутатів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
5. Овчаренко І. Маніпуляції у виборчому процесі в Україні: причини та наслідки // Науковий вісник Політології. 2021. №1. С. 43-49.

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН

Актуальність теми дослідження: зважаючи на перебіг сучасних світових процесів та участі в них України багато хто з вітчизняних та зарубіжних вчених, громадських та політичних діячів висловлюються та друкуються з даної проблематики. **Мета дослідження:** з'ясувати роль зовнішньополітичної діяльності у загальній структурі міжнародних відносин. **Предмет дослідження:** політичні відносини та їх специфіка. **Об'єкт дослідження:** Україна в системі міжнародних відносин. Завдання дослідження: визначення теоретичних підвалин, на яких ґрунтується зовнішня політика держави. Виклад основного матеріалу. Місце України в системі міжнародних відносин визначає її геополітичне становище, економічний потенціал та зовнішня політика. Україна є найбільшою за територією суто європейською державою. Межує з Молдовою, Румунією, Угорщиною, Словаччиною, Польщею, Білоруссю, росією. Від СРСР Україна успадкувала значний економічний потенціал, більшу частину якого, щоправда, з різних об'єктивних причин – розрив господарських зв'язків з колишніми радянськими республіками, конверсія, не виважені реформи на догоду зарубіжним наставникам, розтягування загальнонаціонального надбання через недолугу приватизацію і навіть відверте його розкрадання високими посадовими особами держави, несприятливий інвестиційний клімат тощо – вже втрачено. Географічне розташування, розміри території, чисельність населення, потенційні економічні можливості України дають їй змогу мати статус великої європейської держави з власною геостратегічною орієнтацією [1, с 112-113]. Підтвердженням авторитету України у міжнародній організації ООН стало, зокрема, обрання її представника в 1997 р. Головою 52-ї сесії Генеральної асамблеї ООН. Крім того, у 2000 р. Україна обрана до складу непостійних членів Ради Безпеки ООН на 2000-2001 рр., голосувала в цій міжнародній установі. Це свідчить про підвищення ролі нашої держави як активного і впливового учасника глобальних і регіональних процесів сучасності, поліпшення її політичного іміджу та зміцнення міжнародних позицій [4, с 116-117]. Головними критеріями, які впливають на становлення України в ЄС є: відкрите громадянське суспільство, ефективне функціонування ринкової економіки, верховенство права, цивільний демократичний контроль над військовою сферою, послідовність і передбачуваність у зовнішній політиці, приведення національного законодавства у відповідність з європейськими стандартами, незалежність судової системи [2, с 14]. Висновки: таким чином, послідовне взаємовигідне співробітництво в питаннях, що становлять національний інтерес України та зміцнення міжнародного політичного статусу, уникнення різкого нахилу від одного стратегічного напрямку до іншого мають лягти в основу стратегії України в існуючому геополітичному середовищі.

Список використаних джерел

1. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної думки): Підручник / П. П. Шляхтун К.: Либідь, 2002. 576 с.
2. Зовнішня політика України: здобутки і проблеми [Текст]. К.: Т-во «Знання» України, 2007. 24 с.
3. Проект «Зовнішня політика України та шлях країни до Європи [Текст]. Центр миру, 2007. 170 с.
4. Збірник наукових праць [Текст]. Випуск 101. Частина 1 (у двох частинах). К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин, 2011. 204 с.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Тема переваг та недоліків нової системи місцевих виборів в Україні є надзвичайно актуальною, оскільки місцеві вибори мають велике значення для демократичного розвитку країни та забезпечення впливу громадян на прийняття рішень на рівні місцевого самоврядування. **Мета дослідження:** аналіз переваг та недоліків нової системи місцевих виборів в Україні. **Предмет дослідження:** переваги та недоліки нової системи місцевих виборів в Україні. **Об'єкт дослідження:** система місцевих виборів в Україні. **Завдання дослідження:** провести аналіз системи місцевих виборів в Україні та визначити її основні принципи та принципові відмінності від попередніх систем. **Виклад основного матеріалу.** Україна протягом років незалежності зазнала значних трансформацій у сфері місцевих виборів, що є частиною загального процесу демократизації державного управління. Остання виборча реформа 2020 року кардинально змінила виборчу систему, впровадивши пропорційне представництво на місцевому рівні, що дозволяє політичним партіям розподіляти мандати відповідно до отриманих результатів [1, с. 98]. Адміністративний поділ країни на виборчі округи сприяє більш точному представництву інтересів місцевого населення та розширенню можливостей громадян для участі в політичному процесі [2, с. 215]. Нововведення передбачають також підвищення прозорості виборчого процесу шляхом обов'язкового оприлюднення фінансових звітів партій та кандидатів, що дозволяє громадянам аналізувати джерела фінансування передвиборчих кампаній та контролювати витрати політиків [3, с. 56]. Політичні партії стали ключовими гравцями у формуванні місцевої влади, оскільки саме вони визначають кандидатів у виборчих списках, що має потенціал для зміцнення політичної стабільності та посилення партійної відповідальності за ухвалені рішення [4, с. 178]. Однак, попри численні переваги, нова система має певні недоліки. Зокрема, пропорційне представництво є складнішим для сприйняття виборцями, які звикли до мажоритарної моделі голосування [5, с. 84]. Крім того, формування коаліцій у місцевих радах може ускладнювати ухвалення рішень, а посилення ролі партій може призвести до зменшення можливостей для незалежних кандидатів [6, с. 47]. Значні фінансові витрати на виборчі кампанії також можуть спричинити зростання корупційних ризиків, оскільки політичні партії можуть бути фінансово залежними від спонсорів, що впливає на їхні рішення після виборів [7, с. 103]. Таким чином, зміни у виборчій системі мають як позитивні, так і негативні наслідки: з одного боку, вони сприяють демократичному розвитку, забезпечують більшу відкритість виборчого процесу та розширюють можливості громадянського контролю; з іншого боку, вони створюють нові виклики, пов'язані з ускладненням процедур виборів, посиленням впливу політичних еліт та можливими корупційними ризиками. **Висновок.** Отже, нова система місцевих виборів в Україні відрізняється від попередніх систем за своїми принципами та процедурами. Вона сприяє більшому представництву громадян у місцевих органах влади, забезпечує більшу прозорість та відповідальність, а також сприяє більшій ролі політичних партій у демократичному процесі.

Список використаних джерел

1. Липовецький І. Виборчі реформи в Україні: виклики та перспективи. Київ: Центр політичних досліджень, 2021. 250 с.
2. Андрусенко В. Демократичні вибори як інструмент народовладдя. Харків: Видавництво «Політосвіта», 2020. 320 с.
3. Карпенко О. Політичні партії та їхня роль у виборчому процесі. Аналітичний центр «Суспільство і влада», 2019. 156 с.
4. Мельник Т. Функціонування місцевої влади в умовах нової виборчої системи. Київ: Академія державного управління, 2021. 198 с.
5. Петров В. Політична культура та участь громадян у виборах. Львів: «Вектор», 2018. 174 с.
6. Смирнов А. Виборчі технології та їхній вплив на політичний процес. Київ: «Наукова думка», 2020. 200 с.
7. Процьків М. Вибори, політичні партії та демократичні процеси. Донецьк: Видавництво «Новий час», 2019. 210 с.

УСПІХИ ТА НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Корупція є одним із найбільш руйнівних чинників, що впливають на розвиток України. Вона підриває економічну стабільність, стримує інвестиції та послаблює державні інститути. Боротьба з корупцією стала ключовим завданням для українського суспільства, особливо після Революції Гідності, коли громадяни висунули чітку вимогу до влади щодо прозорості та підзвітності. Запровадження електронного декларування, створення антикорупційних органів та приведення законодавства у відповідність до європейських стандартів стали важливими кроками, проте корупційні практики продовжують існувати, що ставить під сумнів ефективність ужитих заходів. Важливість дослідження цієї теми обумовлена необхідністю оцінки реальних успіхів і невдач у боротьбі з корупцією. Незважаючи на значний прогрес, корупційні скандали, зловживання службовим становищем та невиконання судових рішень залишаються поширеними явищами. Крім того, міжнародні партнери України наголошують на важливості реальних антикорупційних змін для подальшої інтеграції в європейське співтовариство. Аналіз ситуації дозволить визначити головні недоліки реалізації антикорупційної політики та розробити рекомендації для її вдосконалення. **Мета дослідження:** визначення основних досягнень та проблем у реалізації антикорупційної політики в Україні, а також оцінка ефективності існуючих механізмів боротьби з корупцією. **Об'єкт дослідження:** антикорупційна політика України, а **предметом** – її практична реалізація, успіхи та невдачі. **Завдання дослідження:** аналіз законодавчих ініціатив, оцінка ефективності антикорупційних органів, визначення головних проблем реалізації антикорупційних заходів, виявлення успіхів у боротьбі з корупцією та розробка пропозицій щодо покращення цієї політики. **Виклад основного матеріалу.** Антикорупційна політика в Україні є багатокомпонентним процесом, що включає як розробку законодавчих ініціатив, так і створення спеціалізованих органів для боротьби з корупцією. Одним із важливих завдань у цій сфері є приведення законодавства у відповідність до міжнародних та європейських актів [1, с. 143]. Україна активно працює над імплементацією міжнародних рекомендацій, що є важливим чинником її європейської інтеграції. Однак реальне виконання цих норм часто стикається з бюрократичними перепонами, політичним тиском та саботажом на різних рівнях влади. Ключовою проблемою є ефективність діяльності державних органів, які відповідають за боротьбу з корупцією. Неналежна діяльність цих органів ставить під загрозу національну безпеку та послаблює міжнародний авторитет України [2, с. 189]. Зокрема, критики відзначають недостатню незалежність антикорупційних інституцій, їхню залежність від політичних рішень та низьку ефективність у розслідуванні резонансних справ. Хоча певні успіхи досягнуто, зокрема у виявленні корупційних схем, реальний рівень покарання корупціонерів залишається низьким. Одним із основних позитивних досягнень стало створення спеціалізованих органів, таких як Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Національне агентство з питань запобігання корупції. Основні практичні заходи щодо виявлення корупційних діянь та запобігання їм здійснюють саме ці органи [3, с. 89]. Однак їхня робота часто ускладнюється через недостатню співпрацю з судовими та правоохоронними органами. Антикорупційна стратегія України базується на двох основних принципах: підвищенні ефективності системи запобігання та протидії корупції та забезпеченні невідворотності відповідальності за корупцію [4]. Проте проблема втілення цих принципів у реальність залишається актуальною. Низка корупційних розслідувань завершуються без реальних наслідків для винних осіб, що підриває довіру суспільства до державних інституцій. Важливим кроком у боротьбі з корупцією є цифровізація державних процесів, що дозволяє зменшити можливості для зловживань. Запровадження електронного декларування стало одним із найважливіших досягнень у цій сфері, однак система потребує подальшого вдосконалення. Крім того, активний розвиток цифрових сервісів для надання адміністративних послуг сприяє мінімізації людського фактора та зниженню корупційних ризиків. Попри всі зусилля, корупція залишається серйозною загрозою для України. Вона впливає на економічне зростання, стримує інвестиційну привабливість країни та створює перешкоди для соціального розвитку. Корупція стала чинником, що становить реальну загрозу національній безпеці і конституційному ладу України [5]. Саме тому боротьба з нею має бути комплексною та включати не лише репресивні заходи, а й системні реформи, спрямовані на усунення передумов для корупції. **Висновок.** Антикорупційна політика України має певні досягнення, зокрема створення спеціалізованих органів та впровадження електронного декларування. Проте її ефективність залишається низькою через політичний тиск, недосконалість судової системи та відсутність невідворотності покарання. Для покращення ситуації необхідно забезпечити незалежність антикорупційних органів, посилити відповідальність за корупційні злочини та розширити цифрові механізми контролю. Лише системний підхід і політична воля сприятимуть реальним змінам та європейській інтеграції України.

Список використаних джерел:

1. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9-10 груд. 2020 р.): у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 2. 395 с.
2. Кальман О. Взаємозв'язок організованої злочинності та корупції у сфері економіки. Вісник Академії правових наук. Харків: 2010. № 4. 216 с.
3. Клочков В.Г. Суть та заходи боротьби з корупцією // Прокуратура. Людина. Держава. 2005. № 7. С.11-22.

4. Антикорупційна стратегія на 2020–2024 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsiynastrategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren16.09.2020.pdf>

5. Корупція стала чинником, що становить реальну загрозу національній безпеці і конституційному ладу України. URL: https://www.kadrovik.ua/content/zakon-pro-zasadi-zapob-gannya-protid-korupts-shcho-treba-znati-kadrovikov?srsltid=AfmBOoqTTL02-xlQHTiiavPYPGdzjbCw-w159n_YcNqM1NjgAVDyyQek

РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному демократичному суспільстві політична опозиція відіграє ключову роль у забезпеченні балансу влади, прозорості управління, дотримання прав і свобод громадян. Особливо важливим є вивчення цього явища в країнах Європи, де протягом тривалого часу формувалися ефективні моделі парламентської демократії. Опозиція у європейських державах не лише виконує контрольні функції, а й формує альтернативні політичні програми, бере участь у формуванні громадської думки та забезпечує плюралізм у суспільстві. На тлі глобальних викликів, зростання популізму та зниження довіри до традиційних політичних інститутів, аналіз ролі опозиції набуває особливої актуальності. Він дозволяє краще зрозуміти, яким чином демократії зберігають стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, і яке місце в цьому процесі належить політичній опозиції. **Мета дослідження** полягає у з'ясуванні роль, функції та значення політичної опозиції в демократичних країнах Європи. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**: визначити поняття та основні функції опозиції в демократичному суспільстві; проаналізувати приклади діяльності опозиційних сил у різних країнах Європи; охарактеризувати вплив опозиції на політичні процеси та стабільність системи **Виклад основного матеріалу.** Політична опозиція у країнах Європи є легітимним та невід'ємним елементом демократичного процесу. Вона діє у межах парламенту, мас-медіа, громадських організацій і часто відіграє важливу роль у формуванні громадської думки. У Великій Британії, наприклад, лідер опозиції офіційно визнається «тіньовим прем'єр-міністром» і очолює «тіньовий кабінет», що дозволяє опозиції не лише критикувати уряд, а й пропонувати реальні альтернативи політичного курсу. У Німеччині парламентська опозиція активно бере участь у дебатах, має право ініціювати законопроекти та створювати контрольні органи. Франція характеризується високою політичною активністю опозиційних сил, особливо під час виборчих кампаній, де вони активно використовують медіа і вуличну мобілізацію населення. Скандинавських країнах опозиція, хоч і критична, часто співпрацює з урядом у питаннях національного значення. Роль опозиції посилюється під час політичних криз. Саме завдяки наявності впливових опозиційних сил можливо досягати компромісів і знижувати напругу в суспільстві. Опозиція слугує не тільки критиком, а й важелем впливу на законодавчі та урядові процеси, особливо в умовах коаліційних урядів, де її голос може стати вирішальним іншого боку, політична опозиція стикається з низкою викликів. У деяких європейських країнах спостерігаються випадки тиску на опозиційні сили, маніпулювання виборчим законодавством, обмеження доступу до ЗМІ. Такі дії підривають демократичні інститути і викликають занепокоєння з боку міжнародних правозахисних організацій. Тому питання забезпечення рівних умов для всіх політичних сил залишається надзвичайно актуальним. **Висновки.** Політична опозиція в країнах Європи є важливою інституцією демократії. Вона сприяє ефективному функціонуванню політичної системи, виконує функції контролю, критики, альтернативного програмування та участі в суспільному діалозі. Успішні приклади діяльності опозиції свідчать про її здатність забезпечувати стабільність, відповідальність влади і розвиток громадянського суспільства. Для України європейський досвід є надзвичайно цінним у контексті побудови відкритої та конкурентної політичної системи. Сильна опозиція – це запорука сильної демократії.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Актуальність теми дослідження. Україна – багатонаціональна держава, у якій проживають понад 130 національних спільнот. З огляду на європейський вектор розвитку, процеси децентралізації та гуманітарну політику держави, питання збереження і підтримки культури національних меншин є надзвичайно актуальним. Забезпечення умов для реалізації культурних прав меншин – запорука суспільної злагоди, єдності, а також один із чинників національної безпеки. Підтримка культурної ідентичності сприяє міжкультурному діалогу та формуванню інклюзивного українського суспільства. **Мета дослідження:** проаналізувати державну політику України щодо підтримки культури національних меншин, визначити її інституційні механізми, виклики та перспективи в контексті демократичних і європейських трансформацій. Відповідно до мети, ставимо такі завдання: визначити основні інституції, що здійснюють реалізацію державної політики у цій сфері; оцінити ефективність механізмів підтримки культурної ідентичності національних меншин. **Виклад основного матеріалу.** Відповідно до Конституції України (ст. 11), держава сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин. Одним із ключових законодавчих документів є Закон України «Про національні меншини в Україні» (2022), що гарантує право на збереження культурної ідентичності, створення культурних установ, проведення національних свят, навчання рідною мовою. Держава визнає, що національні меншини є невід’ємною частиною українського народу, і забезпечує реалізацію їхніх прав через низку інституційних форм: Український культурний фонд, Програма «Єдність у різноманітті», Міністерство культури та інформаційної політики, Громадські організації та Ради нацменшин при органах влади. У рамках децентралізації громади отримали можливість реалізовувати культурну політику самостійно: організовувати фестивалі, міжетнічні проекти, відкривати етнокультурні центри. Міжнародні зобов’язання України також є важливими для формування гуманітарної політики. Це передусім: Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин, Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, що визначають принципи захисту культурних прав у країнах-членах Ради Європи. Попри позитивну динаміку, залишаються виклики: нерівномірне фінансування культурних програм у регіонах; маргіналізація окремих спільнот через стереотипи; недостатній доступ до ЗМІ та освіти рідною мовою; політизація мовного питання. Водночас, у сучасних умовах війни та культурного спротиву, підтримка меншин як частини української політичної нації має особливе значення для єдності та стійкості держави. **Висновок.** Державна політика підтримки культури національних меншин є важливим елементом демократичного розвитку України. Успішна реалізація такої політики вимагає балансу між культурною автономією спільнот і інтеграцією в загальнонаціональний простір. В умовах децентралізації, європейської інтеграції та сучасних викликів, необхідно розвивати інституційну участь меншин, підтримувати культурні ініціативи, поглиблювати міжетнічний діалог. Національні меншини є невід’ємною частиною української нації, яка спільно творить історію, культуру та майбутнє нашої держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Актуальність теми дослідження. Співпраця між Україною та Європейським Союзом є ключовим фактором регіональної стабільності та розвитку. В умовах повномасштабної російської агресії та отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС, аналіз проблем та перспектив цих відносин набуває особливої ваги для визначення стратегічних пріоритетів зовнішньої політики України та адаптації політик ЄС. **Мета дослідження** полягає у визначенні основних викликів та перспектив співпраці між Україною та Європейським Союзом в умовах сучасних політичних реалій, зокрема після набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**: проаналізувати сучасний стан взаємин між Україною та ЄС; виявити ключові труднощі та бар'єри на шляху до інтеграції; окреслити можливі напрями подальшого розвитку партнерства України з Європейським Союзом. **Виклад основного матеріалу.** Відносини між Україною та Європейським Союзом пройшли значну еволюцію від політики сусідства до стратегічного партнерства та офіційного статусу кандидата на вступ. Угода про асоціацію, включно з Поглибленою та всеосяжною зоною вільної торгівлі ПВЗВТ, стала фундаментальною основою для політичної асоціації та економічної інтеграції, хоча її імплементація стикається з певними викликами. Запровадження безвізового режиму у 2017 році сприяло посиленню міжлюдських контактів та мобільності. Однак повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році кардинально змінило контекст співпраці. ЄС продемонстрував безпрецедентну підтримку Україні, надавши фінансову, військову та гуманітарну допомогу, а також запровадивши жорсткі санкції проти агресора. Надання Україні статусу кандидата у червні 2022 року відкрило нову сторінку у відносинах, окресливши чітку європейську перспективу. Разом з тим, шлях до повноправного членства є складним і вимагає від України значних зусиль у впровадженні реформ, зокрема у сферах верховенства права, боротьби з корупцією та адаптації законодавства до норм ЄС. Серед ключових проблем залишаються наслідки війни, необхідність повоєнної відбудови, забезпечення макрофінансової стабільності та продовження інституційних перетворень в умовах екзистенційної загрози. Перспективи співпраці включають поглиблення секторальної інтеграції, участь України у програмах ЄС, зміцнення енергетичної та безпекової співпраці, а також підготовку до переговорів про вступ. Успіх інтеграції залежить як від спроможності України виконати необхідні критерії, так і від політичної волі та стратегічного бачення з боку ЄС. Перспективи співпраці включають поглиблення секторальної інтеграції, участь України у програмах ЄС, зміцнення енергетичної та безпекової співпраці, а також підготовку до переговорів про вступ. Успіх інтеграції залежить як від спроможності України виконати необхідні критерії, так і від політичної волі та стратегічного бачення з боку ЄС. **Висновки.** Співпраця України та ЄС перебуває на переломному етапі, що поєднує значні виклики війни з реальними перспективами європейської інтеграції. Статус кандидата створює умови для глибших реформ і наближення до стандартів ЄС. Прогрес на цьому шляху залежить як від внутрішніх зусиль України, так і від готовності ЄС підтримувати її в умовах нових геополітичних реалій. Стратегічне партнерство з ЄС є ключовим для майбутнього України та стабільності всієї Європи..

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. У ХХІ столітті світ продовжує переживати хвилі ідеологічної поляризації, економічних викликів і пошуку балансу між свободою та соціальною відповідальністю. У цьому контексті лібералізм виступає однією з провідних політичних ідеологій, що формувала політичний ландшафт Західної Європи, США та інших демократичних країн. Актуальність дослідження ліберальних партій полягає в тому, що лібералізм пропонує суспільству модель розвитку, в основі якої – свобода особистості, верховенство права, ринкова економіка та громадянські права. Для України, яка перебуває у складній політико-економічній ситуації та прагне модернізації, саме ліберальний підхід може стати тим інструментом, що дозволить здійснити якісну трансформацію держави, розширити участь громадян у політичному процесі, подолати залишки авторитарного мислення. Разом з тим, попри популярність лібералізму у світі, в Україні ліберальні партії залишаються маргінальними. Це викликає потребу в аналізі як світового досвіду ліберальних партій, так і особливостей їх становлення та функціонування в українському політичному середовищі. **Мета дослідження:** проаналізувати роль, вплив і перспективи ліберальних партій у світі та в Україні. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** визначити сутність лібералізму та джерела його формування; порівняти вплив ліберальних партій у розвинених країнах і в Україні; проаналізувати причини слабкої підтримки ліберальних партій в українському суспільстві; окреслити можливості відродження українського лібералізму. **Виклад основного матеріалу.** Лібералізм як політична ідеологія розвивався в Європі протягом кількох століть і став основою для багатьох сучасних демократій. Його принципи базуються на свободі особистості, рівності перед законом, захисті прав людини та верховенстві права. Лібералізм був тісно пов'язаний з революціями і трансформаціями, що відбувалися в Англії в XVII столітті, зокрема з англійськими революціями, що заклали основи сучасного ліберального порядку. Важливою характеристикою лібералізму є його прагнення до зміцнення інститутів громадянського суспільства, забезпечення прав приватної власності та сприяння індивідуальній свободі. Протягом XVIII–XIX століть лібералізм формувався як ідеологія, яка закликала до обмеження влади монархів, скасування феодальних обмежень, впровадження політичних прав для громадян. У багатьох європейських країнах лібералізм став основною ідеологією для реформ, спрямованих на демократизацію політичного життя та економічний розвиток. Ліберальні ідеї сприяли розвитку ринкової економіки, формуванню класу підприємців, розвитку вільної конкуренції та підтримці верховенства закону. Вони також підтримували необхідність реформування соціальних інститутів для захисту інтересів середнього класу, робітників і громадян, які до цього часу не мали рівного доступу до ресурсів і можливостей. У ХХ столітті лібералізм став основною політичною силою в багатьох західних демократіях. Ліберальні партії сформували стабільні уряди в країнах, як-от Великобританія, Німеччина, Франція, Канада, Австралія, і стали основою для соціально-економічного розвитку. Вони виступали за захист прав людини, свободу слова, демократію, рівність та інклюзивність, створення добробуту через розвинутий ринок, доступ до якісної освіти та медичних послуг. Ліберальні партії активно брали участь у розвитку міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй та Європейський Союз, та активно підтримували політику мирного співіснування та глобальної економічної інтеграції. Проте ліберальні партії в Україні залишаються маргінальними. Це можна пояснити низкою факторів. По-перше, Україна має відносно короткий досвід демократичного управління після здобуття незалежності, а значна частина її населення ще залишається налаштованою на патерналістські уявлення про державу, де її роль полягає в наданні послуг і підтримці соціального порядку. Ліберальний ідеологічний напрям підтримує менше 10% населення, а ліберальні партії – менше 3%. В Україні історично панувала інша політична культура, де великою популярністю користувалися ідеї авторитаризму або популізму, а також пострадянські уявлення про роль держави у житті громадян. Іншою проблемою є відсутність єдиного ліберального фронту в країні. Ліберальні партії, які існують в Україні, як правило, мають різні акценти: деякі з них акцентують увагу на демократичних перетвореннях, інші – на економічних реформах або євроінтеграції. Це ускладнює їхнє об'єднання в політичну силу, здатну ефективно протистояти іншим політичним силам, таким як соціалісти, консерватори або праві популісти. Однак є і позитивні аспекти, пов'язані з ліберальним рухом в Україні. Ліберальні ідеї знайшли своє відображення в численних реформах, таких як децентралізація, боротьба з корупцією, а також у громадянських ініціативах. Ліберальні принципи вже активно підтримуються молоддю та громадськими активістами, що виявляють своє прагнення до змін і створення сучасного демократичного суспільства, де панує рівність та свобода. Європейська ліберальна молодь (LYMEC) є одним із таких об'єднань, що пропагує ідеї лібералізму серед молодого покоління в Україні та Європі. Це дає надію на подальше розширення підтримки ліберальних партій в Україні в майбутньому. Лібералізм – це вихід із складної політико-економічної ситуації, в якій опинилася Україна. Необхідно повернутися до свого національного ліберального досвіду, врахувати його позитивні сторони і помилки. Ліберальна ідеологія може стати основою для реформування економіки, модернізації державного управління, подолання бідності та забезпечення прав людини в країні. **Висновки.** Ліберальні партії відіграють вагомий роль у політичному житті багатьох країн світу, просуваючи цінності свободи, прав людини та громадянської активності. В Україні лібералізм має історичне коріння, однак сьогодні він перебуває в стані ідеологічного маргінесу. Незважаючи на низький рівень підтримки, саме ліберальні цінності можуть стати основою для модернізації політичної системи, розвитку

малого бізнесу, децентралізації та інтеграції в європейське співтовариство. Важливим завданням є адаптація ліберальної ідеї до українських реалій і її переосмислення в умовах нової політичної доби.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ЗАГРОЗА

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі міжнародний тероризм є однією з найнебезпечніших загроз для безпеки держав, суспільств і кожної окремої особи. Він перетинає кордони, не визнає державних та культурних меж, викликаючи масові жертви, соціальні потрясіння, економічні втрати та політичну нестабільність. Активізація терористичних організацій, зростання кількості терактів у різних регіонах світу, використання сучасних технологій для пропаганди та вербування – усе це свідчить про надзвичайну актуальність теми. Тема міжнародного тероризму потребує глибокого аналізу його причин, форм прояву, наслідків і шляхів протидії як на національному, так і на міжнародному рівні. Мета дослідження: визначити природу, масштаби та наслідки міжнародного тероризму, а також проаналізувати методи боротьби з ним на сучасному етапі. Відповідно до мети, ставимо такі завдання: охарактеризувати сутність міжнародного тероризму; визначити основні причини його виникнення; проаналізувати форми прояву терористичних актів; розглянути міжнародні та національні заходи протидії тероризму. Виклад основного матеріалу. Міжнародний тероризм – це злочинна діяльність, спрямована на досягнення політичних, релігійних або ідеологічних цілей шляхом насильства, залякування і масових вбивств. Його основною характеристикою є те, що об'єктами нападу стають не лише представники державної влади чи збройних сил, але й мирне населення, що створює атмосферу страху і паніки. У сучасних умовах терористичні організації активно використовують інтернет, соціальні мережі, криптовалюти для координації дій, пропаганди та фінансування. Такі угруповання, як ІДІЛ, Аль-Каїда, Боко Харам, вразили не лише країни Близького Сходу, але й Європу, США, Азію та Африку.

Особливу небезпеку становлять теракти з використанням вибухових пристроїв, захоплення заручників, кібертероризм, а також можливість використання біологічної або хімічної зброї. Боротьба з міжнародним тероризмом здійснюється шляхом міжнародної співпраці: обмін інформацією між спецслужбами, запровадження спільних операцій, контролю за фінансовими потоками, охорони кордонів тощо. Також важливо боротися з ідеологією тероризму – через освіту, міжкультурний діалог, зменшення соціальної нерівності, інтеграцію маргіналізованих груп. Висновки. Міжнародний тероризм – це складне, багатогранне явище, що становить реальну загрозу глобальній безпеці. Він підриває основи демократії, правопорядку і стабільності. Успішна протидія тероризму можлива лише за умов широкої міжнародної координації та консолідації зусиль усіх країн. Важливо не лише виявляти і нейтралізувати терористів, але й усувати ті соціально-економічні умови, які сприяють їх виникненню. Лише у такому випадку можна говорити про ефективну протидію терористичній загрозі у XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ХРИСТІЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: цивілізаторське значення християнства змінило хід історії, наша доба – тому пряме підтвердження. Якщо визначати в культурологічній площині, то ми живемо в епоху постмодерну, що поєднала в собі християнський середньовічний погляд – премодерн та гуманістичний новітній – модерн. Розуміння впливу християнського світогляду на концепцію влади, дозволить зрозуміти сучасні типи правління. **Мета дослідження:** визначити вплив християнства на становлення влади та простежити прояви християнської домінації у державних правліннях в історії. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати джерела християнського віровчення щодо влади і держави; визначити етапи становлення християнської концепції влади в історичному контексті. **Виклад основного матеріалу.** Християнська концепція влади і держави формувалася протягом століть у контексті богословських, політичних та культурних змін. Вона поєднує ідеї божественного порядку, моральної відповідальності влади, а також розрізнення між земним і небесним царством. Основою християнського розуміння влади є вчення про її божественне походження. У Посланні апостола Павла до Римлян (Рим. 13:1–4) стверджується, що «немає влади, яка не була б від Бога». Тобто, правитель легітимізує свій авторитет за допомогою Бога. Такий підхід формує вірогідний, але не рабський погляд на відносини між громадянином і владою: християнин визнає законність влади, але зобов'язує її до моральної поведінки. За християнською доктриною, після гріхопадіння людство стало схильним до насильства, беззаконня і хаосу, тож держава виступає як засіб стримування зла, організованого порядку, який дозволяє людям співіснувати в суспільстві. Тож держава, виходячи з таких міркувань, виконує функції регулятора та каральної інституції. Вона не є абсолютним добром, але необхідним елементом тимчасового людського існування в очікуванні Царства Божого. З раннього християнства формується ідея про поділ влади на духовну і світську. Особливо важливою є концепція «двох мечів», яку сформулював папа Геласій I у V столітті: один меч (світська влада) належить імператору, другий (духовна влада) – Церкві. Ця ідея стала основою для багатовікової взаємодії між світською і церковною владою в Європі. Християнська традиція наголошує, що обидві влади повинні діяти в гармонії, визнаючи свою автономію і відповідальність. На відміну від язичницьких традицій, де влада часто сприймалася як абсолютна і невідповідальна, християнство висуває до правителя високі моральні вимоги. Християнський правитель – не лише адміністратор, але і «пастир» свого народу, він має дотримуватись тих же законів, якими повинні керуватись і його вірогіддані – Божих заповідей. Ісус Христос чітко розрізняв Царство Боже і земну владу: «Царство Моє не від світу цього» (Ів. 18:36). Християнство не прагне ототожнити політичну владу з втіленням Божого царства. Земна держава – тимчасова, обмежена, схильна до гріха. Царство Боже – духовне і вічне. Доктрина християнства, визнаючи державу як земну необхідність, розробляє також концепцію «справедливої війни», зважаючи на неможливість уникнення конфліктів серед людей. Війна може бути морально допустимою лише за певних умов: якщо ведеться задля захисту безневинних, на свій захист та без надмірної жорстокості. Концепцію влади в християнській догматиці можна розглядати з різноконфесійної позиції: православ'я, католицизму та протестантизму. Перші дві конфесії, що утворились після Великої Схизми, стояли пліч-о-пліч із державною вертикаллю, забезпечували їй легітимність та підтримку. Відтак, в середньовіччі, вплив Папи Римського більший за королівський. За його покликом об'єднувались європейські армії та рушали на визволення заповітних земель Палестини. Тож в західному світі можна ствердно говорити про домінацію «духовної» влади над «світською» й функціонування «цезаропапізму». В православній конфесії ми бачимо зворотню ситуацію, тут Церква виступає фактором доповнення та повністю стоїть на службі державного апарату. Така специфіка проявляється через прагматичний зміст прийняття християнства Руссю. Відтак, з самого заснування Церковного інституту на наших землях, він був покликаний нести інтеграційну, провадну функцію. Що ж до особливостей в протестантській традиції, то в XVI ст. сформувались дві головні течії – лютеранство та кальвінізм. Позаяк, вони утворювались на фоні великих геополітичних потрясінь та масової зміни торгових відносин – заснування капіталізму, то несли функцію репрезентації інтересів торговців, яким державна регуляція заважала можливості збагачення. Тож у протестантизмі проявився підхід, де правитель, не обов'язково є Божим ставлеником і якщо він грубо порушує Божі закони, то втрачає свою легітимність. Такий правитель може бути повалений – зокрема, якщо він чинить тиранію. У XVI–XVII століттях ця ідея була обґрунтована як «право на опір», зокрема у творах реформаторів і пізніших просвітників. Християнство мало глибокий вплив на формування європейської правової традиції: ідеї природного права, рівності всіх людей перед Богом, гідності особистості, обмеженості влади правителя, суспільного договору. Багато з цих ідей були запозичені філософами доби Просвітництва, але мали християнське підґрунтя. Таким чином, християнська концепція влади стала фундаментом для модерної демократії, хоча й зазнала секуляризації. **Висновки.** Християнське розуміння влади і держави є глибоко моральним, орієнтованим на ідеал справедливості, відповідальності й служіння. Влада не є самодостатньою – вона повинна бути підзвітна не лише народові, але й Богові. Християнська концепція влади визнає недосконалість земних інституцій, проте закликає до їх вдосконалення через моральне вдосконалення особистості та суспільства. Саме в цьому християнська політична думка залишається актуальною і сьогодні.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНІ ПРОЯВИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному глобалізованому світі космополітизм набуває нової значущості. Ідеї спільного світового громадянства, універсальних прав людини та міжнародної солідарності стають дедалі актуальнішими на тлі численних міграційних процесів, транснаціональних викликів та зростання глобальних проблем – від зміни клімату до нерівності. Вивчення космополітизму дозволяє краще зрозуміти трансформації сучасної політичної свідомості та цінностей, а також роль національної ідентичності в умовах світової взаємодії.

Мета дослідження полягає в аналізі космополітизму, його причини виникнення та сучасні форми прояву. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання**: дослідити основні чинники виникнення космополітизму; визначити його філософські та політичні підґрунтя; охарактеризувати сучасні прояви космополітизму в світі та в Україні.

Виклад основного матеріалу. Космополітизм як концепт сягає своїм корінням ще античності, коли мислителі на кшталт Діогена Синопського проголошували себе «громадянами світу». Це поняття означало не належність до якоїсь конкретної держави, а відданість загальнолюдським цінностям. У добу Просвітництва ідеї космополітизму розвинули філософи, такі як Іммануїл Кант, який вважав, що світове громадянство повинно ґрунтуватися на моральних законах та повазі до прав кожної особистості. Він бачив у космополітизмі шлях до досягнення вічного миру між народами. У ХХ–ХХІ століттях космополітичні ідеї активізувалися внаслідок процесів глобалізації. Головними чинниками цього стали: стрімкий розвиток транспортної і комунікаційної інфраструктури, поширення інтернету, масової культури, а також інтенсифікація міжнародної торгівлі й трудової міграції. Люди дедалі частіше ідентифікують себе не лише з національною державою, а з глобальним світом, особливо молодь у великих містах. Сучасні прояви космополітизму помітні в багатьох сферах. Наприклад, у культурі це виявляється через мультикультурність міст, поширення англійської мови як глобального засобу спілкування, а також в об'єднанні людей навколо глобальних подій – спортивних, екологічних чи гуманітарних. На політичному рівні космополітизм втілюється у створенні міжнародних організацій, які регулюють права людини, забезпечують мир і стабільність (ООН, Міжнародний кримінальний суд, Європейський союз). У соціальному контексті він проявляється через активну участь громадян у глобальних ініціативах, таких як кліматичні протести, захист прав меншин або кампанії за гендерну рівність. Разом з тим, космополітизм часто викликає суперечливі оцінки. Критики вважають, що глобальна ідентичність може призвести до розмивання національної культури, занепаду локальних традицій і мови. Особливе занепокоєння викликає те, що космополітичні ідеї іноді нав'язуються в контексті західного домінування, що породжує спротив у багатьох країнах. Деякі дослідники вказують на необхідність балансу між відкритістю до світу та збереженням національної самобутності. В Україні космополітизм також знаходить своє місце, особливо серед молоді, яка активно подорожує, навчається за кордоном і підтримує демократичні та гуманістичні цінності. Водночас важливо враховувати, що в умовах війни та боротьби за незалежність, українське суспільство особливо гостро відчуває потребу в зміцненні власної національної ідентичності. Отже, космополітизм в українському контексті не суперечить патріотизму, а може виступати як форма відкритого, демократичного громадянства, заснованого на гідності, солідарності та повазі до інших культур.

Висновки. Космополітизм є невід'ємною частиною сучасного глобального світу, яка викликає як захоплення своєю гуманістичною суттю, так і дискусії щодо її практичної реалізації. Україна, як держава з європейськими прагненнями, також стикається з викликами і можливостями космополітизму. Розуміння цієї концепції є необхідним для формування зрілої політичної культури та активного громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination. Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ В УКРАЇНІ: ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Актуальність теми дослідження. Політичні партії відіграють ключову роль у розвитку демократичного суспільства, формуванні влади та реалізації волі народу. Після подій Майдану 2004 та 2013–2014 років в Україні суттєво змінилась політична культура, зросла роль громадянського суспільства, а також змінився характер і функціонування політичних партій. Вивчення трансформацій, що відбулись у цій сфері, є важливим для розуміння нинішнього політичного ландшафту країни та перспектив її демократичного розвитку. **Мета дослідження:** вивчення змін у структурі, функціях і ролі політичних партій в Україні до і після Майдану. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати особливості функціонування політичних партій до Майдану; дослідити трансформації партійної системи після Революцій; виявити нові тенденції та проблеми розвитку політичних партій в сучасній Україні. **Виклад основного матеріалу.** Політичні партії в Україні після здобуття незалежності зазнавали численних змін. До Майдану їхня діяльність часто була пов'язана з олігархічними інтересами, слабким ідеологічним підґрунтям та низьким рівнем довіри громадян. Події Помаранчевої революції (2004) та Революції Гідності (2013–2014) стали каталізаторами оновлення політичного простору. Зросла політична активність громадян, почали формуватись нові партії з чіткими ідеологічними засадами. Однак і після Майдану залишаються проблеми, зокрема популізм, брак внутрішньої демократії в партіях та зниження довіри до інституцій. Водночас нові партії та громадські рухи стали виразниками суспільних запитів на реформи та прозору політику. **Висновок.** Події Майданів стали переломним моментом у політичному житті України, що суттєво вплинуло на розвиток партійної системи. Хоча політичні партії зазнали позитивних змін, зокрема посилення прозорості та оновлення складу, все ще існують виклики, які потребують подальших реформ. Успішний розвиток політичних партій у майбутньому залежить від активності громадянського суспільства, впровадження демократичних стандартів і подолання олігархічного впливу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35–41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10–20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22–224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5–10

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Проблема волонтерства набуває особливої ваги і значення. Волонтери стали одним з найвпливовіших інститутів сучасної України. Вони входять у трійку інститутів, яким українці довіряють найбільше, поряд зі Збройними силами і церквою. Вісім років тому понад мільйон українців були змушені залишити свої домівки через напад російської федерації. У 2022-му вже близько 10 мільйонів українців відчували, як це: схопити лише найважливіші речі та поїхати в невідомість, аби врятувати свою родину від обстрілів та російських танків за вікном. Майже три мільйони з них виїхали за кордон, а 6,5 млн - знайшли новий дім в інших регіонах України. **Мета дослідження:** дослідити сучасні тенденції розвитку волонтерського руху в Україні, проаналізувати його роль під час суспільно політичних криз і збройних конфліктів. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати історичні етапи формування волонтерського руху в Україні; визначити роль волонтерів у подоланні гуманітарних криз, спричинених війною. **Виклад основного матеріалу.** У всьому світі 5 грудня відзначають міжнародний День волонтерства. День волонтера був заснований ще в 1985 році за ініціативою Генеральної Асамблеї ООН. Цей день дає можливість добровольцям і різним організаціям відсвяткувати свою роботу, поділитися своїми цінностями і розповісти про себе. Хоча у світі з давніх часів можна знайти багато прикладів типово волонтерських рухів, офіційною датою народження волонтерства в сучасному значенні вважається 1859 рік. 4 червня 1859 року французька армія зіткнулася з австрійськими силами біля Сольферино, що на півночі Італії. Жан Анрі Дюнан, який був швейцарським громадським діячем, вражений кривавими наслідками війни(на полі бою залишилося померати понад дев'ять тисяч скалічених солдатів), допомагав організовувати допомогу пораненим. У 1862 році він публікує свою книгу «Спогади про Солферино», з цього моменту починається інтенсивна лобістська компанія, яка мала на меті отримати підтримку міжнародного корпусу добровольців, щоб допомогти пораненим на війні солдатам. Книга Дюнана та його пропозиції були сприйняті з ентузіазмом, чому сприяла значна мода на філантропічні товариства в тогочасній Європі. У 1863 році Дюнан разом із чотирма іншими відомими женецькими громадянами заснував Міжнародний комітет допомоги пораненим, що у 1876 році отримав свою сучасну назву- «Міжнародний комітет Червоного Хреста». У незалежній Україні перші волонтери з'явилися ще у 1992 році. Це були представництва корпусу мира США і тоді вони працювали за 2 програмами: економічного розвитку і впровадження та навчання англійської мови, але справжній ажіотаж волонтерського руху в Україні почався нещодавно. Про волонтерський рух в Україні сьогодні із захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності в нас припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави. Активізація волонтерського руху в Україні, розповсюдження діяльності численних благодійних організацій, програм обміну, цільових благодійних міжнародних програм сприяють тому, що в суспільній свідомості українців термін «волонтерство» сприймається як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значимої. Таку діяльність здійснюють добровольці з особистої ініціативи або ж від імені недержавної некомерційної організації чи об'єднання. Наразі волонтери мають найбільший рівень довіри серед населення в порівнянні з органами державної влади. Волонтерська діяльність в Україні є нормативно-врегульованою, як і в інших демократичних державах. За часів незалежності України державою видано низку нормативно законодавчих актів щодо підтримки та розвитку волонтерського руху, зокрема у законах України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю»(21.06 2001р.), «Про соціальні послуги» (19.06.2003 р.) добровільна праця волонтерів визнається необхідною та суспільно корисною, 23 квітня 2003 року Кабінетом Міністрів України було видано розпорядження «Про утворення координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху», а 19 квітня 2011 року набрав чинності Закон України «Про волонтерську діяльність» . Відповідно до закону волонтерська діяльність - добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги, а саме виконання волонтерами робіт та надання послуг на безоплатній основі. Слід зазначити, що волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності. Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості. Волонтер-це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально-спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерами можуть стати громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та які є дієздатними. Особи віком від 14 до 18 років здійснюють волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів , прийомних батьків, батьків вихователів або піклувальника). Особи віком від 14 до 18 років не можуть надавати волонтерську допомогу для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій технічного або природного характеру та Збройними Силами України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, а також у медичних закладах. Попри те, що ця діяльність регулюється відповідним законом, війна внесла додаткові корективи в безліч процесів. Найбільш активно зміни до Закону України «Про волонтерську діяльність» почали вноситися з 2015 року. Було розширено напрями здійснення волонтерської діяльності. Зокрема, передбачено, що її можна здійснювати в зоні проведення антитерористичної операції. **Висновок.** Волонтерство - це не робота в звичному розумінні цього

слова. Це на 100% покликання. Це образ життя і мислення, небайдужість до чужої біди, співпереживання – це те, що веде волонтерів уперед. Сьогодні волонтери – потужний локомотив громадянського суспільства, який допомагає наближати перемогу України. наявність в нашому законодавстві правової норми щодо існування інституту волонтерської діяльності є важливим засобом забезпечення прав і свобод людини і громадянина в непростий для сучасного українського суспільства час. В Україні волонтерська діяльність розвивається в багатьох аспектах суспільного життя ,а також є вагомим внеском у сфері посилення обороноздатності держави, який полягає у здатності до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту безпосередньо волонтерами та волонтерськими організаціями. І якщо станом на 2017 рік, згідно з опитуванням, чверть українців мали досвід волонтерства, то після повномасштабного вторгнення росії волонтером є чи не кожен громадянин України. Самоорганізація українців не має аналогів у світі, адже йдеться про тисячолітню традицію.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. Питання національної державності України є вкрай актуальним у сучасних політичних, соціальних та економічних реаліях. Після здобуття незалежності у 1991 році Україна пройшла складний шлях державного будівництва, що триває й сьогодні. Особливої важливості ця тема набула після Революції Гідності 2014 року та початку російської агресії, що змусило державу активізувати зусилля щодо утвердження власної ідентичності, зміцнення інституцій та розширення міжнародної співпраці. **Мета дослідження:** аналіз України як національної держави, визначити її ключові характеристики, виклики та перспективи розвитку у контексті сучасних глобальних та регіональних процесів. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** визначити ключові характеристики України як національної держави; пояснити головні виклики та перспективи розвитку у контексті сучасних глобальних та регіональних процесів. **Виклад основного матеріалу.** Особливості формування та функціонування України як національної держави, її національна ідентичність, політична система, етнокультурні процеси, державна політика у сфері національної безпеки та міжнародних відносин. Україна є класичним прикладом національної держави, де нація відіграє ключову роль у формуванні державних інституцій, політики та суспільного життя. Національна державність України ґрунтується на історичних традиціях, мові, культурі та спільних цінностях українського народу. Протягом століть українські землі перебували під владою різних імперій - Речі Посполитої, Російської та Австро-Угорської імперій, що значно вплинуло на формування української національної свідомості. Визначальними подіями на шляху до незалежності стали Українська революція 1917–1921 років, проголошення незалежності у 1991 році та подальше розбудовування державності. Після Революції Гідності у 2014 році перед Україною постали нові виклики. З одного боку, це війна з Росією, яка загрожує суверенітету країни, з іншого – необхідність реформ та модернізації всіх сфер суспільного життя. Важливою складовою державної політики стало зміцнення національної ідентичності через підтримку української мови, культури та освіти. Майбутнє України як національної держави залежить від ефективного управління, економічної стабільності та соціальної згуртованості. Важливо продовжувати євроінтеграцію, розвивати демократичні інститути та забезпечувати права всіх громадян, незалежно від їхньої етнічної чи мовної приналежності. **Висновок.** Україна як національна держава перебуває у стані постійного розвитку, зіштовхуючись із численними внутрішніми та зовнішніми викликами. Важливими факторами її стабільності є збереження національної ідентичності, консолідація суспільства, економічний розвиток та міжнародна інтеграція. Подальші дослідження у цій сфері допоможуть краще зрозуміти механізми зміцнення національної державності та її ролі у світовій спільноті.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Актуальність теми дослідження. Євроінтеграція України є важливим і стратегічним напрямом розвитку країни, що включає в себе не лише економічні перетворення, але й політичні та соціальні зміни. Вступ України до Європейського Союзу передбачає адаптацію до європейських стандартів, що включають демократичні цінності, правову державу, боротьбу з корупцією та зміцнення економічної стабільності. Однак процес інтеграції супроводжується численними проблемами, зокрема політичною нестабільністю, економічними труднощами, а також необхідністю реформування правових і адміністративних інститутів. Дослідження проблем та перспектив співпраці України з ЄС є надзвичайно актуальним для розуміння можливих шляхів подолання цих бар'єрів і забезпечення сталого розвитку країни. **Мета дослідження:** аналіз проблем та перспектив співпраці України з Європейським Союзом, зокрема оцінка основних напрямків євроінтеграційного процесу, визначення ключових перешкод та факторів, які можуть вплинути на ефективність цієї співпраці. Дослідження також має на меті розкрити економічні та соціальні вигоди для України, що може принести поглиблене співробітництво з ЄС, а також прогнозувати майбутні тенденції розвитку. Відповідно до мети формулюємо такі **завдання:** дослідити історичний контекст розвитку Європейського Союзу та роль України в процесі європейської інтеграції; проаналізувати основні перешкоди на шляху інтеграції України в ЄС; визначити соціально-економічні вигоди для України від наближення до Європейського Союзу; оцінити, яким чином європейські цінності можуть сприяти розвитку національної ідентичності України; прогнозувати перспективи розвитку співпраці України з ЄС у найближчому майбутньому.

Виклад основного матеріалу. Європейський Союз є результатом багаторічної інтеграційної діяльності європейських країн, які через цілу низку євроінтеграційних дій, зокрема створення зони вільної торгівлі, спільного ринку та валютного союзу, забезпечили стабільний економічний розвиток та соціальний добробут своїх членів. Для України цей процес є не тільки економічною необхідністю, а й стратегією з модернізації інститутів і демократичних засад. Розвиток цього напрямку має велике значення для безпеки та стабільності в країні, оскільки вступ до ЄС гарантує зміцнення національної безпеки України, захист її від зовнішніх загроз, а також забезпечення територіальної цілісності. Членство в ЄС також гарантує зміцнення політичних і економічних зв'язків України з європейським співтовариством, що є важливим кроком для забезпечення стабільності та розвитку держави в умовах сучасної міжнародної політики. Для України одним із головних пріоритетів є адаптація її законодавства до стандартів ЄС. Це включає створення ефективної правової системи, реформування органів влади та управління, а також забезпечення принципів верховенства права. Оскільки інтеграція в ЄС передбачає підвищення стандартів у всіх сферах державного управління, реформування судової системи є одним з найважливіших завдань, які стоять перед Україною. Попри значний прогрес, Україна стикається з серйозними перешкодами на шляху до євроінтеграції. Однією з головних проблем є корупція, яка пронизує багато секторів державного управління та бізнесу. Згідно з дослідженнями, українці вважають корупцію однією з основних перешкод для розвитку та інтеграції в ЄС. Крім того, місцеві чиновники часто мають на меті власні інтереси, що значно гальмує впровадження необхідних реформ. За результатами опитування, 37% респондентів вказують на хабарництво як основну перешкоду для євроінтеграції. Ще однією проблемою є економічна залежність України від зовнішніх ресурсів, що ускладнює її інтеграцію в європейську економічну систему. Брак фінансів для проведення реформ та відсутність достатніх інвестицій, необхідних для модернізації інфраструктури, часто є основними бар'єрами для ефективної реалізації євроінтеграційних проектів. Водночас європейські інвестиції можуть суттєво покращити економічну ситуацію в країні, надаючи нові можливості для розвитку бізнесу, створення робочих місць та підвищення рівня життя. Цінності, які складають українську національну ідентичність, мають багато спільного з європейськими цінностями. Українське суспільство, хоча і переживає період пошуку власної національної ідентичності, в основі своїх прагнень поділяє демократичні принципи, захист прав людини та верховенство права, які є фундаментом європейських цінностей. Цей культурний та політичний співвіднесення є важливим елементом, що дозволяє Україні природно інтегруватися в європейську спільноту. Незважаючи на значні проблеми, Україні є що запропонувати ЄС. Вона має багатий людський потенціал, розвивається інноваційний сектор, а також аграрний сектор, що є важливим для Європи. Співпраця з Україною може принести вигоди для ЄС у вигляді нових ринків збуту, доступу до важливих природних ресурсів та сприяння стабільності в Центрально-Східній Європі. Перспективи співпраці України з ЄС мають значний потенціал, особливо в контексті посилення економічних зв'язків та розвитку спільних інфраструктурних проектів. Одним із основних напрямків співпраці є збільшення обсягів торгівлі між Україною та Європейським Союзом, що відкриває нові ринки для українських товаровиробників та сприяє диверсифікації економічних відносин. Зона вільної торгівлі, яка була запроваджена між Україною та ЄС, вже показала позитивні результати, зокрема у аграрному секторі, де українські товари користуються значним попитом на європейських ринках. Крім того, перспектива повного інтегрування України в європейську економічну систему відкриває можливості для модернізації інфраструктури та розвитку енергетичних проектів. Спільні ініціативи з ЄС можуть включати інвестиції в енергозбереження, розвиток відновлювальних джерел енергії, а також покращення транспортної інфраструктури, що підвищить ефективність економіки і створить нові робочі місця. Ще однією перспективою є співпраця в галузі науки, освіти та технологій. Україна може стати важливим партнером ЄС у наукових дослідженнях та інноваціях, зокрема в таких сферах, як інформаційні технології, біотехнології та екологічні технології. Участь України в європейських програмах наукових досліджень дозволяє країні отримати

доступ до передових технологій та знань, що стимулює її розвиток у цих галузях. Також важливим аспектом перспектив співпраці є зміцнення безпекової співпраці між Україною та ЄС. У контексті зовнішньополітичної ситуації на сході країни, ЄС має великий потенціал для підтримки України в питаннях зміцнення обороноздатності та стабільності, а також для сприяння в процесі реформування української армії та правоохоронних органів.

Висновки. Євроінтеграція України є важливим процесом, який сприятиме економічному зростанню, стабільності та розвитку демократичних інститутів. Однак на шляху до повної інтеграції існують серйозні проблеми, зокрема корупція та нестабільність в окремих регіонах. Проте з урахуванням європейських цінностей, які резонують із національними прагненнями України, а також підтримки з боку міжнародних партнерів, можна очікувати поступового подолання цих перешкод. Україна має значний потенціал для успішної інтеграції в ЄС, що відкриває нові можливості для розвитку та забезпечення стабільності країни.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні загострюється питання виборів, в тому числі й місцевих, проявилось з минулого року, коли державний апарат стикнувся із проблемою дихотомії війни/легітимності. **Мета дослідження:** визначити та пояснити ключові переваги і недоліки чинної системи місцевих виборів в Україні в контексті сучасних політичних викликів. Позаяк, воєнний стан забороняє проведення виборів, то це питання, з плином часу й продовженням бойових дій, постає в гострому вигляді серед українського соціуму. Що ж до місцевих виборів, то як зазначають чисельні ЗМІ, попри правову заборону, дедалі частіше появляється перспектива їх проведення в жовтні 2025 року. Щоправда, зважаючи на складний процес проведення президентських виборів, беручи до уваги, що місцеві вибори, органічно йдуть в тандемі із президентськими, то сам процес не відбудеться до закінчення воєнного стану. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати законодавчу базу, яка регулює проведення місцевих виборів в Україні; визначити основні переваги чинної системи місцевих виборів (пропорційної з відкритими списками, децентралізованості, участі громад). **Виклад основного матеріалу.** Вибори, як і будь-який інший демократичний процес, не може бути не підданим певним впливам, адже демократія хоч і надала можливість провадити вираження волі індивіда, проте, набрала спекулятивного характеру, який доречно виразив творець концепції націократії - Микола Сіцборський: «В устремлінні здобути виборчі голоси, партійні чинники послуговуються різного роду груповими блокуваннями, закулісними інтригами, неморальними компромісами, підкупом і корупцією, як також і штучними засобами впливання на суспільну думку в бажаному для них напрямі. Ці методи профанують і викривлюють значення самого виборчого принципу, і перетворюють проголошену демократією за «святые святых» свободу слова й думки в спекулятивний середник збаламучення, засліплення, обдурення і провокування народних мас з одною метою: «вибити» з них побільше голосів за кандидата даної партії». Тож, якщо не брати до уваги вади демократичної системи та сприйняти демократичну модель за безальтернативну політичну концепцію, то виражати переваги/недоліки варто лише з позиції нав'язаної демократією кон'юнктури. Сама ж система місцевих виборів в Україні є важливою складовою демократичного управління та розвитку інститутів місцевого самоврядування. Вона формує легітимні органи влади на місцях, надаючи громадянам можливість безпосередньо впливати на розв'язання місцевих проблем. Останні зміни у виборчому законодавстві, зокрема прийняття Виборчого кодексу, відкрили нові горизонти у виборчому процесі, але водночас виявили низку проблем, пов'язаних з ефективністю та справедливістю цієї системи. Щодо переваги місцевих виборів, то вони дозволяють громадянам реалізовувати своє конституційне право на участь в управлінні державними справами, забезпечують принцип децентралізації, що є основою сучасної європейської демократії. Тобто, проведення виборів на місцевому рівні дозволяє активізувати громади та надає громадянам інструменти впливу на місцеву політику. Прийняття Виборчого кодексу України у 2019 році стало суттєвим кроком до вдосконалення виборчого процесу. Це забезпечило більшу прозорість і підзвітність кандидатів виборцям. Нова система дозволяє більш ефективно формувати кадровий потенціал місцевого самоврядування. Завдяки цьому місцева влада стає ближчою до населення, а прийняті рішення – більш обґрунтованими з урахуванням потреб громади. Самі ж виборці, з часом, навчаються оцінювати програми кандидатів, аналізувати політичну ситуацію, брати участь у дебатах та публічних обговореннях. Відповідно, цей процес позитивно впливає на становлення громадянського суспільства. Після реформи децентралізації виборчий процес в ОТГ (об'єднаних територіальних громадах) дав можливість мешканцям реально впливати на розвиток власних громад. Зокрема, через вибори старост, депутатів рад, голів ОТГ. Це сприяє формуванню нової моделі взаємодії між владою та громадянами. Окрім позитивних факторів, є й недоліки у такій системі. Адже, хоча нова виборча система й спрямована на посилення демократичності, її складність викликає серйозні труднощі у виборців. Відкриті списки, квоти, нові правила формування бюлетенів – усе це ускладнює процес голосування. А найголовніше, багато виборців не розуміють, як саме їхній голос впливає на кінцевий результат, що веде до зневіри у виборчій системі. Така проблема чітко відобразилась на місцевих виборах 2020 року, які продемонстрували рекордно низьку явку – лише 36,88 % виборців прийшли на дільниці, що свідчить про апатію значної частини населення, втрату інтересу до місцевої політики та недовіру до інститутів влади. Якщо ж оперувати паралелями, то 26 червня 1994 року явка на місцеві вибори становила 75,6%, вдвічі більша аніж в 2020 році. І така тенденція до спаду явки на виборах набирає все більших обертів, в кожних наступних – явка завжди менша за попередні. Також, однією з найбільших проблем місцевих виборів залишається використання адміністративного ресурсу. Як повідомляє «Суспільне», спостерігалися численні випадки тиску на виборців через використання службових повноважень для агітації, також, впливав так званий «президентський фактор», що призвело до порушення принципу рівності учасників виборчого процесу. Не зважаючи на відкритість виборів, політичні партії, які не мають потужних фінансових ресурсів або доступу до медіа, мають вкрай низькі шанси на проходження в ради, що робить концепт демократії не надто рівноправним. Відповідно, це гальмує розвиток політичної конкуренції на місцях і сприяє монополізації влади на користь старих політичних еліт, що проявляється вже в інший недолік, позаяк, в Україні вже побутує традиція незмінності влади на місцях, то ця проблематика є вельми серйозною. «Немає значення, яка виборча система в Україні, якщо в партіях відсутній відкритий політичний процес». Через велику різницю в соціально-економічному розвитку регіонів, а також нерівномірність доступу до ЗМІ, кандидати з менших громад перебувають у менш вигідному становищі порівняно з містами обласного значення. Як наслідок, це знижує репрезентативність місцевих рад. **Висновки.** Система місцевих виборів в Україні має значний потенціал для

розвитку демократичного врядування, однак водночас стикається з низкою викликів, що породжують як переваги, так і недоліки. Статистичні дані вказують на складні процеси серед маси виборців, що трансформуються у мізерну явку на участках. Відповідно, виборний процес негласно набуває елітарної форми, де менша частина населення обирає для більшої, а значить, головна прерогатива демократії починає втрачати свої риси. І хоча це не можна назвати проблемою саме місцевої виборної системи, проте є наслідком недалекоглядних дій нашого політикуму. Що ж до статистики, то вона дає розуміння сприйняття електоратом самого виборного процесу. Взявши статистику місцевих виборів 2020 року й зробивши аналіз областей, можна визначити, що найбільша явка проглядається в Тернопільській області – 44,68%, найменша – в Донецькій 31,67%, що вкотре робить різницю між західними і східними областями у їхньому сприйнятті виборного процесу та може послугувати якісним матеріалом у соціологічних дослідженнях цієї проблематики.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Актуальність теми дослідження. Геополітичне положення України є одним із ключових чинників, що визначають її зовнішньополітичні пріоритети, безпеку та економічний розвиток. Україна розташована на перетині інтересів Заходу і Сходу, що робить її важливим гравцем у регіональній та глобальній політиці. З початку 2014 року геополітичне значення України різко зросло у зв'язку з агресією Росії, анексією Криму та війною на сході країни. У сучасних умовах Україна активно вибудовує курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, прагнучи стати повноправним членом ЄС та НАТО. Дослідження геополітичної ролі України дозволяє краще зрозуміти виклики, перед якими стоїть держава, та шляхи їх подолання. **Мета дослідження:** проаналізувати місце та роль України в сучасному геополітичному просторі, визначити основні вектори зовнішньої політики, а також окреслити виклики та перспективи геополітичного розвитку.

Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**: визначити геополітичне положення України; проаналізувати зовнішньополітичні пріоритети держави; оцінити вплив міжнародних гравців на українську геополітику; розглянути загрози та виклики геополітичній безпеці України; Запропонувати напрямки зміцнення геополітичної позиції країни. **Виклад основного матеріалу.** Україна має вигідне географічне положення між Європейським Союзом і Росією, вихід до Чорного моря та кордони з сімома державами. Це зумовлює її стратегічне значення для багатьох світових гравців. Після 1991 року Україна намагалася зберігати баланс між Заходом і Сходом, однак останні події засвідчили остаточний вибір на користь європейського курсу. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС, участь у ініціативах НАТО, підтримка Заходу у протистоянні з Росією – все це підкреслює нову геополітичну орієнтацію держави. Основними геополітичними партнерами України сьогодні є Європейський Союз, США, Велика Британія та інші західні країни. Водночас Росія продовжує агресивну політику щодо України, намагаючись утримати її в орбіті свого впливу. До основних загроз для України належать: збройна агресія з боку РФ; енергетична залежність; дестабілізація через інформаційні атаки; внутрішньополітична нестабільність. Зміцнення геополітичної позиції України можливе через: інтеграцію в європейські структури; розширення військово-політичного співробітництва з НАТО; енергетичну незалежність; розвиток національної безпеки та оборони. **Висновки.** Україна є важливим гравцем у геополітичному просторі Європи. Її стратегічне положення, природні ресурси, людський потенціал і прагнення до незалежності роблять її об'єктом інтересів багатьох держав. У сучасних умовах Україна має чітко окреслений проєвропейський курс, що потребує рішучих дій, підтримки міжнародних партнерів та внутрішніх реформ. Від ефективності геополітичної стратегії залежить безпека, стабільність та майбутнє української держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Участь молоді в політичному житті є одним із ключових показників демократичного розвитку суспільства. Молодь як соціально активна група не лише відображає стан політичної культури, а й виступає рушієм суспільних змін. В умовах реформування політичної системи, війни за незалежність та євроінтеграційного курсу України участь молоді в політичних процесах стає особливо важливою. Активне залучення молодих людей до прийняття рішень, формування політики, контролю за діями влади – необхідна умова побудови відкритого громадянського суспільства. **Мета дослідження:** проаналізувати основні форми політичної участі молоді в Україні, з'ясувати чинники, які впливають на рівень її залучення до політичного життя, а також визначити потенціал молодіжного впливу на трансформацію державних інституцій. Відповідно до мети, формулюємо такі **завдання:** охарактеризувати поняття політичної участі молоді та розкрити його місце в системі політичної соціалізації; проаналізувати основні форми політичної участі молоді в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Згідно з Національною молодіжною стратегією України до 2030 року, однією з головних цілей молодіжної політики є забезпечення участі молоді в суспільному та політичному житті. Конституційно закріплене право брати участь в управлінні державними справами реалізується через вибори, участь у партіях, громадських організаціях, молодіжному самоврядуванні. Інституційні форми участі молоді: голосування на виборах з 18 років; участь у молодіжних крилах політичних партій; представництво в молодіжних парламентах, радах при органах влади; участь у громадських та студентських організаціях політичного спрямування; проходження стажувань у Верховній Раді, Кабміні, органах місцевого самоврядування. Неформальні (альтернативні) форми: онлайн-активізм, електронні петиції; участь у протестних акціях, мітингах, кампаніях солідарності (зокрема, волонтерських);

– створення власного контенту на платформах YouTube, TikTok, Instagram з політичним меседжем; участь у міжнародних молодіжних платформах (Erasmus+, Молодіжний Європейський парламент тощо). Інститути політичної соціалізації молоді: система освіти (громадянська освіта, факультативи, молодіжні дебати); сім'я, медіа, соцмережі, особистий досвід (волонтерство, лідерство); програми мобільності та міжкультурного обміну. Чинники, що обмежують політичну активність молоді: недовіра до політичних інституцій; обмежені можливості впливу на рішення; відчуття дистанції між молоддю та владою; політична маніпуляція з боку деяких партій, що використовують молодь як «декорацію» у кампаніях. Попри це, спостерігається зростання громадянської активності молоді під впливом подій Революції Гідності, війни з Росією, залучення до волонтерського та інформаційного фронту. Молодь дедалі більше виявляє готовність не лише реагувати на події, а й ініціювати зміни. **Висновки.** Молодь України є не лише соціальним ресурсом, а й важливим агентом політичних змін. Її участь у політичному житті повинна заохочуватись через освіту, доступ до прийняття рішень, підтримку ініціатив. Розвиток інституційного та неформального залучення молоді – передумова демократичного поступу, оновлення політичної системи та формування зрілого громадянського суспільства. В умовах воєнного та післявоєнного відновлення саме молоде покоління має відігравати ключову роль у формуванні державної стратегії та відновленні країн.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Нація є ключовим суб'єктом історичного розвитку, оскільки саме вона формує культурні, соціальні та політичні процеси, що визначають хід історії. В сучасних умовах глобалізації, геополітичних викликів та трансформаційних процесів особливо важливим є усвідомлення ролі національної ідентичності у збереженні державності та культурної самобутності. Дослідження нації як суб'єкта історичного розвитку дозволяє зрозуміти закономірності становлення та розвитку національних спільнот, їхню роль у творенні держав і цивілізацій, а також вплив на суспільно-політичні та економічні процеси. Вагомий внесок у дослідження даної проблематики зробили такі українські науковці, як В. Андрущенко, М. Вівчарик, Я. Грицак, А. Колодій, І. Кресіна, І. Курас, Л. Нагорна, Ю. Римаренко, Л. Шкляр та інші. **Мета дослідження:** визначити роль нації як суб'єкта історичного розвитку, проаналізувати механізми її формування та функціонування, а також оцінити її вплив на розвиток суспільства та держави. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** з'ясувати особливості формування нації як суб'єкта історичного розвитку; проаналізувати вплив нації на суспільно-політичні та культурні процеси. **Виклад основного матеріалу.** Енциклопедія сучасної України подає таке визначення: «Нація (лат. nation – плем'я, народ) – це спільність людей, об'єднаних, незалежно від їхнього етнічного походження, політичними інтересами, усвідомленням своєї спільності на певній території (землі) з певною державною організацією (суверенітетом), єдиним громадянством, юридичними правами та обов'язками. Цій спільноті характерна низка специфічних, притаманних саме їй ознак, а її члени виявляють почуття солідарності між собою». У науковій літературі існує кілька основних теорій нації, серед яких психологічна, культурологічна, історико-економічна, етнічна та політична. Психологічна теорія пояснює націю через спільну психологію, національну свідомість та солідарність. Культурологічна теорія акцентує увагу на культурному розвитку й традиціях народу. Історико-економічна теорія вбачає націю як результат розвитку капіталістичних відносин, що базується на спільних економічних інтересах, мові та території. Етнічна теорія ототожнює націю з етнічною спільнотою, підкреслюючи її культурно-історичну окремішність. Політична теорія визначає націю як територіально-політичне утворення, що формується в межах держави незалежно від етнічного походження громадян. Політичні нації об'єднують усіх громадян країни через спільні політичні цінності, державну лояльність та правові норми, тоді як етнічні нації будуються на культурній ідентичності та історичній спадщині. Визначення поняття «нація» має різні трактування в науковій літературі. Політологи та соціологи часто розглядають націю як спільноту, що об'єднана загальними політичними ідеалами та прагненням до суверенітету. З іншого боку, історики та етнографи акцентують увагу на спільності етнічного походження, традицій та мови. В сучасних умовах нація сприймається як динамічне явище, яке розвивається під впливом глобалізаційних процесів, політичних трансформацій та соціально-економічних змін. Основними ознаками нації є: спільна територія, єдина мова, спільна історична пам'ять, культурна єдність, економічна взаємодія, політична самоорганізація. Нація є не лише історичним, а й політичним феноменом, адже вона формує державні інститути, визначає суспільні цінності та впливає на міжнародні процеси. Нація є головним суб'єктом історичного розвитку, адже саме вона формує та спрямовує хід історії через усвідомлені дії народу. Історія – це не просто послідовність подій, а результат волі нації, яка прагне влади над часом і творить майбутнє через національну ідею. Завдяки цій ідеї народ визначає свою історичну перспективу та вектор розвитку. Важливу роль у цьому відіграють видатні особистості, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на історичний процес. Проте не кожна нація стає суб'єктом історії – лише ті суспільства, що здатні до єдності, спільних дій та усвідомленої мети, можуть активно впливати на історичний розвиток. **Висновки.** Формування нації є складним історичним процесом, що залежить від соціальних, економічних, політичних та культурних чинників. Нації виникали в різні історичні періоди під впливом модернізації, розвитку державних інститутів, економічних зв'язків і національної самосвідомості. У Західній Європі процес націотворення був пов'язаний із становленням централізованих держав, тоді як у Східній Європі – із боротьбою за національну незалежність. Важливу роль у цьому відіграли спільна мова, історична пам'ять, територія та політична воля народу. У сучасних умовах націотворення триває через інтеграційні та глобалізаційні процеси, що змушує нації адаптуватися до нових викликів, зберігаючи при цьому свою ідентичність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження. дана проблематика проявляється з позиції погляду на сучасне державне правління та постійних дискусій щодо повноважень президента/парламенту. Політична кон'юнктура в якій ми проживаємо та необмежена повновладність президента під час дії воєнного стану ставить питання про дієвість парламентсько-президентської форми правління. **Мета дослідження:** проведення огляду причин та наслідків повернення до парламентсько-президентської форми правління та аналіз з позиції сучасного політичного ладу. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** охарактеризувати поняття парламентсько-президентської форми правління та її ключові ознаки у порівнянні з президентсько-парламентською моделлю; проаналізувати історичні етапи трансформації форми правління в Україні, зокрема: конституційна реформа 2004 року; скасування змін у 2010 році; рішення Конституційного Суду та події після Революції Гідності 2014 року. **Виклад основного матеріалу.** Форма державної влади в Україні ніколи не набувала сталого аксіоматичного вигляду, вона завжди адаптовувалась під при владну політичну силу, в залежності від їхніх політичних спрямувань. Відтак ми стикнулись із розподілом на послідовні категорії, де вже звичним комбінуванням йде проукраїнсько-демократична та проросійсько-автократична група. Варто зазначити, що така послідовність проглядається суто для українських політичних обставин, й не обов'язково поширюватиметься на моделі інших політичних систем. Власне сама проблема постає з колосальної різниці між двома формами державного правління: парламентсько-президентською та президентсько-парламентською республікою. Перша відзначається більшим впливом парламенту, тобто сама форма правління набирає більш організованого демократичного ладу, а значить – встановлюється регуляція і важелі впливу між обома гілками влади, друга ж – превалюванням виконавчої влади над законодавчою, президентом над парламентом, що призводить до викривлення головного принципу демократії - плюралізму, що супроводжується проявом авторитарних рис. Чому ж Україну класифікують як парламентсько-президентську республіку? Вид республіки залежить від того, хто формує і очолює уряд. Якщо міністрів призначає парламент, то і республіка парламентська. Якщо президент формує або очолює уряд, чи просто має значні повноваження у виконавчій владі, то республіка президентська. Якщо і парламент, і президент формують уряд, президент має широкі повноваження у виконавчій владі, а голова уряду не самостійний, така республіка є змішаною – як у нас. Отож, ефективне функціонування змішаної форми правління передбачає досягнення стабільного політичного компромісу, однак в Україні цей механізм часто не спрацьовував з огляду на низку історичних, інституційних та соціальних факторів. Зокрема, запровадження пропорційної виборчої системи на тлі слабкості партій та фрагментації парламенту сприяло посиленню впливу великого капіталу на політику, що призвело до знецінення ролі окремого депутата й зниження якості представництва. Після Помаранчевої революції 2004 року було здійснено перехід до парламентсько-президентської форми правління, однак у 2010 році Конституційний Суд визнав зміни неконституційними, й відбулося повернення до президентсько-парламентської моделі. Події 2014 року знову актуалізували потребу у відновленні балансу між гілками влади. Закон № 742-VII від 21 лютого 2014 року передбачив значні зміни в повноваженнях Верховної Ради, Президента та Кабінету Міністрів. Зокрема, було розширено роль парламенту в кадрових питаннях, зменшено обсяг контрасигнування актів Президента, змінено процедури тимчасового виконання обов'язків глави держави. Таким чином парламентсько-президентська модель сприяє встановленню рівноваги між виконавчою та законодавчою гілками влади. Президент зберігає важливі повноваження, зокрема право розпуску парламенту в конституційно визначених випадках, однак основна відповідальність за формування уряду та реалізацію внутрішньої політики покладається на парламент і коаліційний Кабінет Міністрів. Такий механізм дозволяє краще контролювати виконавчу владу, забезпечує можливість коригування політичного курсу та запобігає авторитарним загрозам. Таким чином, перехід до парламентсько-президентської форми правління виявився необхідним етапом політичної трансформації, що відповідає умовам демократичного розвитку України. Ця модель створює умови для зниження ризику узурпації влади, забезпечення реального впливу парламенту на уряд та активізацію ролі політичних партій у державному управлінні. Для України вона є перехідною формою до повноцінної парламентської республіки – тієї моделі, яка історично підтвердила свою ефективність у європейських демократіях. Тож головні причини повернення до парламентсько-президентської республіки можна структурувати в кілька моментів: необхідність усунення ризику узурпації влади й зміцнення гарантій прав і свобод людини; потреба у формуванні дієздатного уряду, підзвітного парламенту; забезпечення умов для сталого економічного розвитку й збереження державного суверенітету. Щоправда, є й друга сторона медалі, тому що чисто парламентська система для України не годиться ані з погляду запобігання узурпації влади, яка тільки полегшиться через відсутність інституційних противаг і сильної та стійкої лояльної опозиції; ані з точки зору ефективного урядування, яке може погіршитися через нестійкість урядів та інтриги у структурно подрібненій Верховній Раді; через ті самі причини ця форма правління не сприятиме і зміцненню національної єдності та гарантуванню державної безпеки. **Висновки.** Отже, парламентсько-президентська форма правління й повернення до неї, були вимогою часу. Встановлення нової форми державного правління допомогло зафіксувати здобутки Революції Гідності. Тож на даний момент, така система може вважатись найбільш прийнятною для сучасної України, оскільки дозволяє уникнути надмірної концентрації влади в руках однієї особи, сприяє демократизації політичної системи та зменшенню ризику політичних криз. Поступовий рух у бік парламентської моделі є логічним кроком у напрямі утвердження сталих демократичних інститутів, ефективного врядування та забезпечення реального народовладдя.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ УКРАЇНИ З ЄС

Актуальність теми дослідження. Після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом Україна вступила у принципово новий етап свого геополітичного розвитку. Цей документ не лише закріпив стратегічний вектор євроінтеграції, а й відкрив низку можливостей та викликів для української держави. На тлі війни, глибокої трансформації суспільства, потреби в модернізації та демократизації, тема співпраці з ЄС стала ключовою у політичному дискурсі України. Актуальність цього питання обумовлена потребою критично осмислити досягнуті результати, потенціал та обмеження, які постали перед Україною в процесі інтеграції до європейського простору. З одного боку, ЄС є символом стабільності, розвитку та верховенства права, з іншого – система європейської інтеграції має свої внутрішні проблеми, які не можна ігнорувати, оцінюючи перспективи членства України. Вивчення переваг і недоліків Угоди дозволяє не лише глибше зрозуміти реальний стан справ, а й зробити прогностичні висновки щодо майбутнього українсько-європейських відносин. **Мета дослідження:** проаналізувати переваги та ризики угоди України з Європейським Союзом, виявити її вплив на політичну, економічну та безпекову сферу держави. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** визначити ключові політичні та економічні вигоди співпраці з ЄС; проаналізувати ризики та фінансові зобов'язання, які несе Україна; розглянути перспективи повноправного членства у ЄС; проаналізувати вплив Угоди на національну безпеку та внутрішні реформи. **Виклад основного матеріалу.** Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році стало поворотним моментом у сучасній українській історії. Вона закріпила стратегічний курс держави на євроінтеграцію, водночас відкривши доступ до внутрішнього ринку ЄС, політичного діалогу, технічної допомоги, фінансових інструментів та реформ. Угода складається з двох головних блоків – політичного та економічного, що охоплюють майже всі сфери суспільного життя, від судочинства й освіти до торгівлі та оборонного співробітництва. Одним із головних здобутків угоди стало політичне зближення з ЄС, що, у перспективі членства, відкриє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдженням зброї масового знищення, а також дозволить активізувати співробітництво у боротьбі з організованою злочинністю, нелегальною міграцією, наркобізнесом та іншими транснаціональними загрозами. Для України, яка веде війну за свою територіальну цілісність і державний суверенітет, ця перспектива має надзвичайно важливе значення. Додатково, слід визначити основні переваги України після потенційного вступу до ЄС, серед яких – залучення до Спільної європейської політики безпеки та оборони (СЄПБО). Це сприятиме гарантуванню безпеки, укріпленню позицій України на міжнародній арені та дасть змогу ефективніше реагувати на зовнішні загрози у співпраці з партнерами. Участь у цих структурах посилить довіру до України, сприятиме модернізації армії, зміцненню розвідки та кібербезпеки. Не менш важливою є економічна складова Угоди. Вона відкриває Україні доступ до великого внутрішнього ринку ЄС, зменшує мита, покращує умови для експорту, встановлює чіткі технічні регламенти. Український бізнес, особливо аграрний сектор, вже отримав вигоду від спрощеного доступу до європейських ринків. Поступове наближення українського законодавства до норм ЄС (так зване «правове зближення») стимулює внутрішні реформи, боротьбу з корупцією, дерегуляцію, створення прозорих умов ведення бізнесу. Однак водночас Угода накладає й чималі зобов'язання. Україні доводиться адаптовувати велику кількість законодавчих актів, стандартів і процедур, що вимагає ресурсів, політичної волі та соціального консенсусу. Деякі сектори української економіки, особливо ті, що залишилися без належної модернізації, виявилися неконкурентоспроможними в умовах відкритого ринку. Крім того, має неабиякий вплив боргова криза та дискредитація інтеграційного іміджу ЄС, які означають, що у середньостроковій перспективі Україна також повинна буде нести певний фінансовий тягар внесків до організаційних структур Європейського Союзу. Потенційне членство передбачає участь у загальних бюджетних і фінансових програмах, що, в умовах повноцінної економіки України, потребуватиме виваженої стратегії розподілу ресурсів. І хоча доступ до фондів підтримки буде відкрито, зростає й відповідальність за їх прозоре використання. З іншого боку, економічна інтеграція з ЄС надає унікальні можливості. Зокрема, йдеться про доступ до фондів регіонального розвитку, які можуть бути спрямовані на відновлення інфраструктури, розвиток медицини, освіти, місцевого самоврядування та цифрової трансформації. Це особливо актуально у післявоєнний період, коли Україна потребуватиме масштабної реконструкції. Як підкреслюють експерти, економічна інтеграція надає можливості використовувати фонди регіонального розвитку ЄС для прискорення виходу на рівень економічного розвитку, властивий більш розвиненим країнам ЄС. Ще один важливий аспект – гуманітарний. Євроінтеграція сприяє розвитку освітніх програм, академічної мобільності, взаємного визнання дипломів, а також посилює культурний обмін. Громадяни України отримали безвізовий режим, що значно спростило контакти, працевлаштування та взаємодію між народами. Таке зростання відкритості не лише зміцнює демократичні цінності, але й сприяє закріпленню проєвропейської ідентичності серед українців. **Висновки.** Угода про асоціацію між Україною та ЄС має як вагомні переваги, так і об'єктивні виклики. Вона відкриває нові горизонти для модернізації держави, зміцнення безпеки та розвитку економіки, проте водночас вимагає складних трансформацій і значних фінансових ресурсів. Успіх цього процесу залежить від здатності України не лише формально виконувати взяті зобов'язання, а й глибоко осмислювати їх зміст, адаптувати їх до національних реалій та вибудовувати власну, проактивну політику всередині Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний експурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Участь молоді в політичному житті є важливою умовою розвитку демократії в Україні. Сьогодні молодь дедалі активніше бере участь у виборах, громадських ініціативах і волонтерстві. Водночас спостерігається низький рівень політичної обізнаності та недовіра до влади. **Мета дослідження** полягає у всебічному аналізі форм участі молоді в політичному житті України, виявленні особливостей її політичної активності, визначенні основних чинників, що стимулюють або стримують залучення молоді до політичних процесів, а також у розробці рекомендацій щодо підвищення рівня політичної свідомості та активності молодого покоління в умовах демократичних трансформацій українського суспільства. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання**: дослідити сутність поняття «політична участь молоді» та її роль у розвитку демократичного суспільства; проаналізувати основні форми залучення молоді до політичного життя України (участь у виборах, діяльність у молодіжних організаціях, громадська активність тощо); визначити основні чинники, що впливають на рівень політичної активності молоді, а також бар'єри, які перешкоджають її повноцінній участі в політичних процесах. **Виклад основного матеріалу.** Політична участь молоді є важливою складовою функціонування демократичного суспільства. Вона включає різноманітні форми активності: участь у виборах, діяльність у політичних партіях, молодіжних організаціях, протестних акціях, волонтерських ініціативах, а також активність у соціальних мережах щодо суспільно-політичних питань. За останні роки рівень зацікавленості молоді політичними процесами в Україні зріс. Це зумовлено як війною, так і загальним посиленням громадянської відповідальності. Водночас дослідження показують, що значна частина молоді має низький рівень довіри до політичних інституцій і вважає політику віддаленою від своїх реальних потреб. Серед чинників, що впливають на політичну активність молоді, варто виділити рівень освіти, доступ до інформації, політичну культуру в родині, а також вплив лідерів думок. Важливу роль у політичному вихованні молоді відіграють навчальні заклади, громадські організації, соціальні платформи. Окремо варто звернути увагу на цифрові платформи як новий інструмент політичної участі. Молодь активно використовує соціальні мережі для висловлення політичної позиції, організації кампаній, участі в дискусіях. Інтернет став простором формування нової політичної свідомості, однак він також може бути джерелом маніпуляцій та дезінформації, що становить виклик для демократичного розвитку. Таким чином, сучасна політична активність молоді в Україні є багатограним явищем, яке охоплює як традиційні форми участі, так і новітні, цифрові та неформальні механізми. Подальше залучення молоді до політики залежить від створення сприятливих умов, формування політичної культури, розвитку громадянських компетентностей та забезпечення діалогу між молоддю та владою. **Висновки.** Політична участь молоді в Україні активно розвивається, однак більшість молодих людей віддає перевагу неформальним формам активності, таким як волонтерство та онлайн-акції. Важливими чинниками, що впливають на політичну активність, є рівень освіти, доступ до інформації та соціально-політична ситуація в країні. Для посилення участі молоді необхідно розвивати громадянську освіту, підтримувати молодіжні організації та забезпечувати можливості для активної політичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ФРАНКЛІНА ДЕЛАНО РУЗВЕЛЬТА

Актуальність теми дослідження. Дослідження політичного портрета Франкліна Делано Рузвельта є надзвичайно актуальним з огляду на його вагомий внесок у світову історію та формування сучасної системи міжнародних відносин. Рузвельт був не лише 32-м президентом США, але й одним із найвпливовіших політичних діячів ХХ століття, чия політика «Нового курсу» суттєво вплинула на вихід Сполучених Штатів із Великої депресії та змінила уявлення про роль держави в економіці. **Мета дослідження:** проаналізувати політичну діяльність Франкліна Делано Рузвельта, розкрити його роль у формуванні внутрішньої та зовнішньої політики США у першій половині ХХ століття, охарактеризувати основні етапи його президентства, політичні погляди, реформаторські ініціативи та їх вплив на розвиток американського суспільства і світової спільноти. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити біографію Франкліна Делано Рузвельта, зокрема етапи його політичної кар'єри та особисті фактори, що вплинули на його формування як політичного діяча; оцінити зовнішню та внутрішню політику Рузвельта, зокрема його роль у Другій світовій війні, формуванні антигітлерівської коаліції та вплив на післявоєнний світовий порядок; визначити значення постаті Франкліна Делано Рузвельта в історії США та світу, зробити оцінку його внеску в розвиток демократичних інститутів та подолання глобальних криз. **Виклад основного матеріалу.** Політичний портрет Франкліна Делано Рузвельта. Франклін Делано Рузвельт – одна з ключових постатей в історії США та світової політики ХХ століття. Він став єдиним президентом США, якого обирали на чотири строки (1933–1945), що свідчить про високий рівень довіри та підтримки з боку американського суспільства. Його політична кар'єра була тісно пов'язана з важливими історичними подіями: Великою депресією, Другою світовою війною та формуванням нового світового порядку після неї. Походження та формування політичних поглядів. Рузвельт народився у впливовій та заможній родині, що забезпечило йому якісну освіту й доступ до політичних кіл. Він належав до Демократичної партії, однак його погляди формувалися не тільки в рамках партійної доктрини, а й під впливом соціально-економічних викликів того часу. Його світогляд поєднував ідеї лібералізму з прагматизмом. Він вважав, що держава має грати активну роль у вирішенні соціально-економічних проблем, зберігаючи при цьому демократичні інститути. Цей підхід став основою його політичної програми. «Новий курс» (New Deal) – відповідь на Велику депресію. Однією з найважливіших ініціатив Рузвельта став так званий «Новий курс» – серія реформ, спрямованих на подолання наслідків Великої депресії. В основі політики Рузвельта були: державне регулювання економіки; підтримка промисловості, сільського господарства та банківського сектору; розширення прав трудящих; програми громадських робіт для зниження безробіття; створення системи соціального забезпечення. Ці заходи значно змінили роль уряду в житті країни, заклали основу американської соціальної держави. Реформи Рузвельта врятували США від економічного краху та дали новий імпульс розвитку демократії. Зовнішня політика та роль у Другій світовій війні. У зовнішній політиці Рузвельт проявив себе як далекоглядний стратег. Спочатку він дотримувався політики нейтралітету, однак, з наближенням загрози фашизму та нацизму, США поступово наближалися до участі у війні. Рузвельт активно підтримував антигітлерівську коаліцію, поставляючи озброєння та ресурси Великій Британії та Радянському Союзу за програмою «ленд-лізу». Після нападу Японії на Перл-Гарбор у 1941 році, США офіційно вступили у Другу світову війну. Під керівництвом Рузвельта США стали провідною силою в боротьбі з агресорами, а сам він взяв участь у ключових дипломатичних подіях війни: Тегеранській, Ялтинській конференціях, де формувалися засади повоєнного світу. Політична спадщина та значення. Рузвельт створив нову модель президентства: активного, харизматичного, здатного оперативно реагувати на виклики. Він зумів консолідувати націю в найтяжчі моменти, поєднати силу уряду з демократичними принципами. Його політика заклала основи «американського століття» – глобального домінування США у другій половині ХХ століття. **Висновок.** Він залишив по собі глибокий слід у національній свідомості: як лідер, який врятував США у кризу, і як архітектор світового порядку після Другої світової війни. Попри суперечки навколо окремих рішень, більшість істориків оцінюють його діяльність як видатну та епохальну.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішня міжнародний тероризм залишається однією з найгостріших загроз для глобальної безпеки. З кожним роком все більше зростає кількість терористичних актів, жертв серед цивільного населення та обсяг матеріальних збитків. Терористичні угруповання стають більш організованими, використовують сучасні технології, фінансові схеми та інформаційний простір для вербування та пропаганди. **Мета дослідження:** встановлення причини та наслідків міжнародного тероризму, а також аналіз підходів до запобігання та протидії цьому явищу в глобальному контексті. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** аналіз глибинної природи та типів міжнародного тероризму, відслідковуючи його розвиток у сьогоденні; визначити основні фактори, що сприяють виникненню міжнародного тероризму; оцінити ефективність міжнародних механізмів співпраці в боротьбі з тероризмом та сформулювати пропозиції щодо їх удосконалення. **Виклад основного матеріалу.** Міжнародний тероризм – один з найбільших загроз для сучасності, що стоїть перед усім людством. Його відмінність в тому, що він перетинає національні кордони, а його наслідки мають загальносвітовий характер. Суть цього явища криється у вчиненні насильницьких актів з метою залякування соціуму або впливу на урядові політичні рішення. Серед причин поширення міжнародного тероризму – політична нестабільність, соціальна нерівність, релігійний екстремізм, вплив з боку інших держав, а також ідеологічна радикалізація. Технічний прогрес призвів до того, що терористичні угруповання стали використовувати інтернет, криптовалюти, соціальні медіа та інші цифрові інструменти для координації атак, залучення нових учасників і фінансування власної діяльності. На міжнародному рівні боротьба з тероризмом реалізується через діяльність таких організацій, як ООН та інші. Щоб уникнути терору проводяться антитерористичні заходи, здійснюються обміни розвідувальною інформацією між державами. Також важливе значення має створення спільних планів протидії радикалізації та фінансуванню тероризму. Не дивлячись на різноманітні заходи, ефективність боротьби з міжнародним тероризмом часто знижується через відсутність політичних інтересів окремих країн і недотримання прав людини під час проведення антитерористичних операцій, тому одним з перспективних напрямів боротьби є розробка міжнародної правової основи, що об'єднувала б безпеку та дотримання законодавчих норм. **Висновки.** Міжнародний тероризм зберігає статус однієї з найбільш загрозливих небезпек сучасності, що потребує всебічного та узгодженого реагування в глобальному масштабі. Його поява та розповсюдження спричинені спільним впливом соціальних, політичних, економічних та релігійних факторів. Ефективна боротьба з цим явищем можлива лише за умов міжнародної співпраці, правового регулювання, запобігання радикалізації та забезпечення балансу між безпекою і правами людини.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах політичної трансформації та суспільних змін проблема політичної соціалізації молоді набуває особливої актуальності. Саме молодь, а особливо студентська, є тією соціальною групою, яка активно включається у процеси формування політичної свідомості та участі в політичному житті. Проте нерідко цей процес відбувається хаотично, без належної державної підтримки та інституційного спрямування. Тому дослідження механізмів і проблем політичної соціалізації студентства має важливе значення для стабільності демократичного суспільства. **Мета дослідження:** вивчення процесу політичної соціалізації студентської молоді, виявлення основних проблем та факторів, що впливають на її ефективність, а також розробка рекомендацій для вдосконалення цього процесу в умовах української реальності. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити суть політичної соціалізації; проаналізувати політичної соціалізації; визначити демографічну проблему через призму політичної соціалізації. **Виклад основного матеріалу.** Політична соціалізація – це процес формування політичних уявлень, переконань, норм і моделей політичної поведінки індивіда. Вона охоплює засвоєння громадянських цінностей, ролей, інститутів та норм політичної системи. Основними агентами соціалізації є родина, освітні заклади, медіа, політичні партії, громадські організації. У випадку студентської молоді особливу роль відіграє навчальний заклад як простір формування світоглядних орієнтацій. Однією з головних проблем є низький рівень політичної культури студентства, байдужість до політичного життя, зневіра у політичних інститутах. Це зумовлено як історичними чинниками (досвід радянського минулого), так і сучасною ситуацією – політичною нестабільністю, популізмом, недовірою до влади. Важливою проблемою є й домінування формального підходу до громадянської освіти, відсутність практичних механізмів залучення молоді до політичного життя. На політичну соціалізацію студентів впливають соціальні мережі, цифрові медіа, навчальні програми, політичне середовище в державі. З одного боку, студенти мають широкий доступ до інформації, що створює передумови для політичної активності. З іншого – в умовах інформаційного перевантаження, фейків і пропаганди молодь часто дезорієнтована і не здатна критично оцінювати політичну дійсність. Також важливу роль відіграє економічне становище студентів: матеріальні труднощі знижують мотивацію до політичної участі. **Висновки.** Політична соціалізація студентської молоді є важливою складовою формування демократичного суспільства. Попри значний потенціал молоді як активного суб'єкта політики, існує низка бар'єрів для її ефективної політичної інтеграції. Необхідно реформувати систему громадянської освіти, створити більше можливостей для участі молоді в політичному житті, а також сприяти розвитку критичного мислення та політичної культури серед студентства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ: ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ПАРТІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах війни Росії проти України національна ідея та ідеологія українського націоналізму набувають особливої значущості. Вони слугують не лише фактором мобілізації суспільства, а й засобом формування національної ідентичності, збереження державності та територіальної цілісності. Зростає роль політичних партій та громадських організацій націоналістичного спрямування у формуванні патріотичної свідомості, спротиву агресії та переосмисленні історичної пам'яті. **Мета дослідження:** проаналізувати ідеологічні основи сучасного українського націоналізму та визначити особливості діяльності партійних організацій націоналістичного спрямування в Україні в умовах повномасштабної війни. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** розкрити витоки та еволюцію ідеології українського націоналізму; проаналізувати сучасні ідеологічні засади націоналізму в Україні; визначити роль націоналізму у формуванні національної єдності в умовах війни. **Виклад основного матеріалу.** Спадщина класичних діячів українського націоналізму (Д. Донцов, С. Бандера, Я. Стецько); Принципи державницького, етнокультурного та оборонного націоналізму; Акценти на самостійності, гідності, соборності, захисті мови, культури та традицій. Аналіз діяльності ВО «Свобода», «Національного корпусу», «Правого сектору» та інших націоналістичних утворень; Їх участь у політичному житті, волонтерському русі, захисті на фронті, просвітницькій діяльності; Виклики для цих організацій: зниження парламентського представництва, політична маргіналізація, потреба в оновленні ідеології. Вплив на громадську думку; Сприяння деокупації інформаційного простору та протидія російській пропаганді; Перетворення націоналізму з вузькопартійного явища у суспільно значущий рух. **Висновки.** Сучасний український націоналізм трансформується відповідно до викликів часу, набуваючи більш громадянського та оборонного характеру. Його роль полягає у консолідації нації, формуванні спротиву агресії та збереженні національної ідентичності. Партійні організації націоналістичного спрямування, попри зменшення впливу на парламентському рівні, продовжують бути активними учасниками суспільного та оборонного життя країни. Важливим завданням для них є модернізація ідеологічних засад відповідно до реалій XXI століття.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних політичних системах світу, зокрема в європейських державах, значення політичної опозиції постійно зростає. В умовах глобалізації, політичної поляризації та зростання популістських рухів питання ефективності, незалежності та ролі опозиційних сил набуває особливого значення. Політична опозиція виступає не лише критиком чинної влади, а й важливим гарантом демократичного розвитку, захисником прав і свобод громадян, а також альтернативним джерелом ідей та рішень у сфері державного управління. Особливо це актуально в умовах політичної турбулентності, посилення авторитарних тенденцій у деяких країнах та загострення соціально-політичних конфліктів. Дослідження ролі політичної опозиції в країнах Європи дозволяє не лише краще зрозуміти механізми функціонування сучасної демократії, а й виявити проблеми та перспективи розвитку політичного плюралізму, а також можливості адаптації європейського досвіду до національних політичних систем. Таким чином, обрана тема є надзвичайно актуальною як для наукового аналізу, так і для практичної політичної діяльності. **Мета дослідження:** проаналізувати роль, функції та значення політичної опозиції в демократичних країнах Європи, виявити основні тенденції її розвитку та визначити вплив опозиційної діяльності на стабільність політичної системи, забезпечення демократичних принципів і прав громадян. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** розкрити сутність поняття політичної опозиції та визначити її основні форми у демократичних державах; проаналізувати функції, які виконує політична опозиція в країнах Європи; вивчити європейський досвід організації та діяльності парламентської та позапарламентської опозиції. **Виклад основного матеріалу.** Політична опозиція є невід'ємним елементом демократичної політичної системи. Вона виконує важливі функції, пов'язані із забезпеченням політичного плюралізму, контролю за діяльністю владних структур та захистом прав і свобод громадян. В європейських державах політична опозиція поділяється на парламентську та позапарламентську. Парламентська опозиція представлена політичними партіями, які мають місця в національних парламентах, але не входять до складу уряду. Позапарламентська опозиція охоплює громадські рухи, незалежні медіа, профспілки, неурядові організації та громадських діячів. Однією з основних функцій політичної опозиції є контроль за владою. Опозиційні сили здійснюють моніторинг рішень уряду, критикують недоліки державної політики та привертають увагу до порушень демократичних стандартів. В умовах демократичної системи така діяльність є необхідною для забезпечення прозорості влади та її підзвітності суспільству. Ще однією важливою функцією є формування альтернативних політичних програм. Опозиційні партії виступають із власними проектами соціально-економічного та політичного розвитку країни, конкуруючи з урядовими пропозиціями. Це сприяє політичній конкуренції та підвищенню якості прийняття рішень. Європейський досвід свідчить, що ефективна політична опозиція є гарантом стабільності демократичного устрою. Наприклад, у Великій Британії опозиція має офіційний статус «тіньового кабінету», а в Німеччині парламентський регламент закріплює особливі права опозиційних фракцій, дозволяючи їм ініціювати парламентські слухання та створювати комісії з розслідувань. Разом із тим, сучасна політична опозиція в Європі стикається з низкою викликів: зростанням популізму, посиленням контролю за медіа, обмеженням свободи слова в окремих країнах та політичною поляризацією. У таких умовах особливо важливо зберегти дієві механізми захисту прав опозиції та забезпечення чесної політичної конкуренції. Загалом, політична опозиція відіграє вирішальну роль у демократичному політичному процесі. Її діяльність сприяє розвитку політичної культури, забезпеченню підзвітності влади, захисту прав людини та стабільності політичної системи. **Висновки.** Дослідження ролі політичної опозиції в країнах Європи засвідчило, що опозиційні сили є невід'ємним і надзвичайно важливим елементом демократичної політичної системи. Вони забезпечують політичний контроль за владою, сприяють формуванню альтернативних політичних програм, захищають права та свободи громадян, а також виступають гарантом дотримання демократичних стандартів. Європейський досвід демонструє різноманітність форм і механізмів діяльності опозиції – від парламентських партій до громадських рухів і незалежних медіа. У стабільних демократіях опозиція має чітко регламентовані права та можливості впливати на політичний процес, тоді як у країнах із ознаками політичної поляризації чи авторитарних тенденцій її діяльність часто ускладнюється. Водночас сучасна політична опозиція стикається з низкою викликів – популізмом, дезінформацією, обмеженням свободи слова та політичним тиском. Це вимагає посилення механізмів правового захисту опозиційної діяльності та забезпечення відкритого і чесного політичного змагання. Таким чином, роль політичної опозиції в країнах Європи є ключовою для збереження демократичного устрою, розвитку громадянського суспільства та забезпечення політичної стабільності.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕВАГИ, ЯКІ ОТРИМАЛА УКРАЇНА ПІСЛЯ ПІДПИСАННЯ У ГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

Актуальність теми дослідження. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році стало визначальним кроком у зовнішньополітичному курсі держави та початком нового етапу політичної й економічної трансформації. У контексті збройної агресії з боку Російської Федерації, поглиблення співпраці з ЄС набуло не лише стратегічного, а й безпекового значення. Європейський Союз виступає надійним партнером, який підтримує Україну в процесі реформ, демократизації та модернізації. Актуальність теми зумовлена необхідністю осмислення реальних вигод, які принесла Угода про асоціацію, а також оцінки її впливу на розвиток ключових секторів держави – економіки, правової системи, управління та міжнародного позиціонування України. **Мета дослідження:** аналіз політико-економічних переваг, які отримала Україна після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Особлива увага приділяється оцінці ролі цієї угоди у процесі трансформації внутрішньої та зовнішньої політики держави, модернізації економіки, гармонізації законодавства та впровадженні європейських стандартів. Важливо також розкрити, як співпраця з ЄС впливає на соціальні процеси, громадянське суспільство та інституційну спроможність. Відповідно до мети формулюємо **завдання:** проаналізувати політичні вигоди, які отримала Україна внаслідок євроінтеграції; визначити основні економічні переваги в рамках Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС; дослідити вплив європейських стандартів на реформування українського законодавства та державного управління; оцінити зміни у зовнішньополітичній орієнтації України після підписання Угоди. **Виклад основного матеріалу.** Після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році Україна отримала низку суттєвих політичних і економічних переваг, що сприяють її трансформації у сучасну демократичну державу з відкритою економікою. Угода стала каталізатором внутрішньополітичних реформ, спрямованих на утвердження принципів демократії, верховенства права, свободи слова та захисту прав людини. Значного прогресу було досягнуто у сфері децентралізації, судової реформи, антикорупційної політики. Україна почала гармонізувати своє законодавство з європейським, що підвищило прозорість і передбачуваність державної політики. Також зросла міжнародна підтримка України, зокрема в умовах російської агресії. Завдяки створенню Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) українські компанії отримали доступ до одного з найбільших ринків у світі. Це сприяло зростанню експорту до країн ЄС, зокрема аграрної, харчової, машинобудівної продукції. Було активізовано модернізацію українського виробництва, впровадження європейських стандартів якості та санітарно-фітосанітарних норм. Також зросла привабливість України для європейських інвесторів, з'явилися нові можливості для розвитку малого і середнього бізнесу. Угода стимулювала розвиток громадянського суспільства, посилила механізми державної підзвітності та відкритості. Значна увага приділяється цифровізації державних послуг, боротьбі з корупцією, прозорому управлінню публічними фінансами. Участь у програмах ЄС відкрила можливості для академічних обмінів, наукової співпраці, регіонального розвитку та сталого управління. Водночас імплементація Угоди вимагає значних зусиль з боку держави. До основних труднощів належать низькі темпи реформ, опір окремих політичних сил, недостатня інституційна спроможність, а також вплив війни на економіку й інфраструктуру. Незважаючи на це, європейський вектор розвитку залишається домінантним і підтримується більшістю громадян. **Висновки.** Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стало одним із найважливіших кроків у новітній історії України, що заклав основу для глибоких політичних та економічних змін. Угода відкрила перед Україною нові можливості: розширення доступу до європейського ринку, імплементацію європейських стандартів, залучення іноземних інвестицій, активізацію реформ і посилення міжнародної підтримки. Політично Україна отримала поштовх до зміцнення демократичних інституцій, верховенства права та прав людини. Економічно – почала інтеграцію у внутрішній ринок ЄС, модернізацію виробництва, розвиток експорту та підвищення конкурентоспроможності. Разом із тим, повноцінна реалізація переваг угоди потребує стабільної політичної волі, ефективної боротьби з корупцією, покращення управлінських процесів і правової системи. Війна та глобальні виклики ускладнюють цей шлях, проте не скасовують його важливості. Європейська інтеграція

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. Утвердження України як соціальної держави є важливою умовою її демократичного розвитку, передбаченою Конституцією. Проте на практиці реалізація соціальних гарантій стикається з численними проблемами: нерівністю, недостатнім рівнем соціального захисту та недоступністю базових послуг. Особливої актуальності тема набуває в умовах війни та економічної нестабільності, коли соціальна підтримка населення є критично необхідною. Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку соціальної держави в Україні дозволяє виявити ефективні шляхи для покращення добробуту громадян та посилення соціальної справедливості. **Мета дослідження:** проаналізувати сучасний стан соціальної політики в Україні та визначити перспективи утвердження її як соціальної держави. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** охарактеризувати поняття та ознаки соціальної держави; проаналізувати стан соціальної політики в Україні; виявити основні проблеми на шляху утвердження України як соціальної держави. **Виклад основного матеріалу.** Конституція України визначає державу як соціальну, що передбачає орієнтацію на забезпечення гідного життя громадян, соціального захисту, рівності можливостей і справедливого розподілу національного багатства. Проте фактичне утвердження соціальної держави залишається складним і багатоаспектним процесом, що залежить від політичних, економічних, правових та суспільних чинників. Поняття соціальної держави включає комплекс заходів, які забезпечують соціальну справедливість, охорону здоров'я, доступ до освіти, захист прав вразливих верств населення та підтримку в разі безробіття, хвороби чи інших соціальних ризиків. У країнах Європи соціальна держава стала основою стабільного розвитку та високого рівня життя, тоді як в Україні цей механізм тільки формується. Після проголошення незалежності Україна задекларувала курс на побудову соціальної держави, проте цей шлях супроводжувався низькою труднощі. Соціальна політика України тривалий час була недостатньо ефективною через економічну нестабільність, брак фінансування, корупцію, а також неузгодженість між законодавчими нормами та реальним станом речей. Державні соціальні програми часто не охоплюють усі потреби населення, а рівень бідності, особливо серед пенсіонерів, осіб з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб, залишається високим. Ситуація ускладнилася після початку збройного конфлікту на сході України у 2014 році, а з 2022 року – внаслідок повномасштабної агресії РФ. У цих умовах соціальна сфера зазнала додаткового навантаження: мільйони людей стали внутрішньо переміщеними особами, зросли потреби у медичній, психологічній допомозі, житлі та працевлаштуванні. Держава змушена була терміново змінювати підходи до соціального забезпечення, впроваджуючи цифрові сервіси (зокрема, через платформу «Дія»), механізми адресної допомоги та підтримки постраждалих регіонів. Однак навіть в умовах війни спостерігаються позитивні зрушення. По-перше, відбулося посилення партнерства з міжнародними організаціями (ООН, Червоний Хрест, ЄС), що забезпечило додаткові ресурси для соціальних програм. По-друге, громадянське суспільство стало активнішим: волонтерський рух, благодійні ініціативи, соціальні проекти відіграють важливу роль у підтримці населення. Це свідчить про формування нової соціальної культури, у якій відповідальність за добробут суспільства розділяється між державою і громадянами. Водночас для повноцінного утвердження України як соціальної держави необхідно провести низку глибоких реформ. Передусім, йдеться про реформу пенсійної системи, охорони здоров'я, освіти, механізмів соціального страхування. Особливу увагу слід приділити забезпеченню прозорості й ефективності використання бюджетних коштів, покращенню доступу до соціальних послуг у сільських та прифронтових районах. Важливо також оновити нормативно-правову базу відповідно до європейських стандартів. Перспективи утвердження України як соціальної держави тісно пов'язані з євроінтеграційними процесами. Виконання зобов'язань перед ЄС у сфері прав людини, соціального захисту та рівності дає змогу гармонізувати національну політику з найкращими європейськими практиками. Крім того, післявоєнна відбудова України створює унікальне вікно можливостей для модернізації соціальної сфери на якісно новому рівні. Соціальні показники в Україні: сучасна ситуація За даними Державної служби статистики України та міжнародних організацій (як-от Світовий банк, ООН), рівень бідності в Україні залишається високим. У 2023 році близько 25% населення проживало за межею бідності, а понад 50% – мали доходи, недостатні для покриття базових потреб. Особливо вразливими є пенсіонери, багатодітні сім'ї, особи з інвалідністю, а також внутрішньо переміщені особи (ВПО). З початку повномасштабної війни кількість ВПО перевищила 5 мільйонів осіб, що створює серйозне навантаження на систему соціального захисту. Багато з них залишилися без житла, роботи й підтримки, а отже, стали повністю залежними від державної допомоги. Проблеми реалізації соціальної політики Серед ключових проблем у реалізації соціальної політики варто виокремити: Низький рівень фінансування соціальної сфери (особливо у громадах, постраждалих від війни). Фрагментарність законодавства, що призводить до неузгодженості між соціальними програмами. Нестача кваліфікованих кадрів у соціальних службах. Централізація прийняття рішень, що ускладнює адаптацію соціальної допомоги до потреб конкретних громад. Високий рівень корупції, що підриває довіру до державних інституцій. Перспективи: що може змінити ситуацію? Для успішного утвердження України як соціальної держави необхідно: Створити ефективну модель адресної допомоги, яка враховуватиме реальні потреби кожного отримувача. Інтегрувати цифрові технології для покращення доступу до послуг (я приклад – «Допомога» через платформу «Дія»). Залучити громадян до формування місцевої соціальної політики, аби вона відповідала реальним потребам. Посилити співпрацю з міжнародними партнерами, які можуть надати не лише фінансову, а й експертну допомогу. Провести децентралізацію соціальних послуг, передавши більше повноважень громадам. Приклад з практики Одним із позитивних прикладів є досвід деяких ОТГ (об'єднаних територіальних громад), які у співпраці з міжнародними донорами створили місцеві соціальні служби підтримки ВПО та малозабезпечених сімей. Наприклад, у Львівській

області впроваджено програму «Соціальне таксі» для осіб з інвалідністю, яка довела ефективність місцевих ініціатив за умови підтримки громади. Роль євроінтеграційного курсу у становленні соціальної держави Євроінтеграція є важливим зовнішнім стимулом для трансформації української соціальної політики відповідно до європейських стандартів. У рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС держава зобов'язалася поступово впроваджувати принципи соціальної справедливості, рівного доступу до послуг, гендерної рівності, захисту прав працівників і підтримки вразливих категорій населення. Це вимагає не лише змін на рівні законодавства, а й практичного втілення стандартів ЄС у повсякденному житті громадян. Європейський підхід до соціальної політики базується на ідеї гідності людини, солідарності та рівності можливостей. Перехід до такої моделі в Україні вимагає модернізації соціальних інституцій, посилення ролі місцевого самоврядування та більшої прозорості у використанні бюджетних коштів. Зокрема, адаптація українського законодавства до європейського у сфері охорони праці, зайнятості, соціального страхування та охорони здоров'я – це ключ до побудови справді соціально відповідальної держави.

Висновки. Україна прагне утвердитися як соціальна держава, однак на цьому шляху стикається з низкою труднощів – економічних, політичних і соціальних. Війна посилила навантаження на соціальну сферу, але водночас стимулювала її модернізацію та цифровізацію. Держава поступово розширює підтримку вразливих верств населення, хоча проблеми бідності, нерівності та доступності послуг залишаються актуальними. Успішне утвердження соціальної держави в Україні можливе лише за умов проведення глибоких реформ, прозорості та залучення громадян до ухвалення рішень. Перспективи цього процесу напряму пов'язані з євроінтеграцією та післявоєнною відбудовою країни.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Актуальність теми дослідження. співпраці України з Європейським Союзом є надзвичайно важливим контексті сучасних глобалізаційних процесів. ЄС виступає не лише економічним і політичним партнером, а й носієм цінностей демократичного розвитку, верховенства права та прав людини. На тлі військової агресії РФ, політичних трансформацій та прагнення до євроінтеграції, посилення зв'язків з ЄС набуває ще більшої актуальності як гарантія стабільності, безпеки та модернізації країни. **Мета дослідження:** розкрити сутність глобалізації та оцінити її вплив на розвиток України в контексті співпраці з Європейським Союзом. Зокрема, слід визначити позитивні та негативні сторони глобалізаційних процесів, а також простежити, як вони трансформують економічне, соціальне і культурне життя країни. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити роль глобалізації у формуванні людської особистості та суспільства; проаналізувати еволюцію впливу глобалізації в різні історичні епохи та в різних культурах; окреслити перспективи подальшої співпраці з урахуванням глобальних викликів. **Виклад основного матеріалу.** Європейський Союз є одним із ключових стратегічних партнерів України. З моменту підписання Угоди про асоціацію у 2014 році співпраця охоплює широке коло сфер: економіку, політику, культуру, безпеку тощо. Глобалізація сприяє поширенню європейських стандартів, правових норм та практик на українське суспільство, стимулює економічне зростання, інновації, розвиток громадянського суспільства. Проте ця співпраця супроводжується й певними проблемами: недостатній рівень виконання реформ, корупція, слабкість інституцій, повільна гармонізація законодавства з європейським. Крім того, глобалізаційні процеси можуть посилювати соціальну нерівність, викликати втрату національної ідентичності, залежність від зовнішніх ринків. Попри це, перспектива членства в ЄС є могутнім стимулом до трансформації українського суспільства в напрямку європейських цінностей, верховенства права, сталого розвитку. **Висновки.** Україна має всі передумови для успішної інтеграції до Європейського Союзу, за умови цілеспрямованого проведення глибоких реформ у політичній, економічній та правовій сферах. Особливо важливими залишаються боротьба з корупцією, забезпечення верховенства права та зміцнення інституційної спроможності держави. Співпраця з ЄС та процес глобалізації відкривають нові горизонти для економічного зростання, соціального прогресу та модернізації країни, водночас висуваючи нові виклики, що потребують ретельного аналізу та зваженої державної політики. Формування ефективної зовнішньої та внутрішньої політики повинно враховувати не лише економічні інтереси, а й культурні, соціальні та гуманітарні аспекти, з особливим акцентом на збереження національної ідентичності, мови, традицій та суверенітету. Адаптація до європейських стандартів має здійснюватися із залученням громадянського суспільства, бізнесу та освітніх інституцій, що забезпечить широку підтримку реформ і стабільність у довгостроковій перспективі. Таким чином, майбутнє України в Європі є реалістичним і досяжним, однак воно залежить від політичної волі, стратегічного бачення та здатності українського народу об'єднатися навколо спільної мети – побудови демократичної, сильної та європейсько орієнтованої держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ФОРМИ ВИЯВУ СЕПАРАТИЗМУ

Актуальність теми дослідження. Сепаратизм залишається однією з найсерйозніших загроз національній безпеці багатьох держав. В умовах глобалізації та зростання національної самосвідомості проблема збереження територіальної цілісності набуває особливої ваги. Форми вияву сепаратизму різноманітні та залежать від політичного, економічного, культурного й історичного контекстів. Вивчення цього явища є необхідним для розуміння механізмів його виникнення, розвитку та можливих шляхів запобігання і врегулювання конфліктів. Розгляд різних проявів сепаратизму допомагає глибше усвідомити загрози, які вони несуть для стабільності держав та міжнародного порядку. **Мета дослідження:** аналіз форм вияву сепаратизму, їхніх передумов, характерних рис та впливу на державний устрій і міжнародні відносини. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** дослідити поняття сепаратизму та його основні характеристики; проаналізувати основні форми вияву сепаратизму в різних регіонах світу; визначити фактори, що сприяють виникненню сепаратистських рухів. **Виклад основного матеріалу.** Сепаратизм – це прагнення окремої групи населення до створення власної незалежної держави або до приєднання території до іншої держави. Його форми прояву можуть бути різними, від мирних закликів до автономії до збройних конфліктів і терористичних актів. Однією з найпоширеніших форм є політичний сепаратизм, який проявляється у вимогах щодо надання автономного статусу, федералізації або повної незалежності. Прикладом такого сепаратизму є прагнення Шотландії до виходу зі складу Великої Британії через референдуми та політичні переговори. Іншою формою є етнічний сепаратизм, що базується на прагненні етнічної групи до самовизначення. Прикладом є курдський сепаратизм на Близькому Сході, де курди прагнуть створити незалежний Курдистан. Релігійний сепаратизм проявляється там, де релігійні відмінності стають основою для прагнення до відокремлення. Наприклад, прагнення мусульманського населення в Кашмірі до відокремлення від Індії. Також існує економічний сепаратизм, який обумовлений нерівномірним розподілом ресурсів або економічною нерівністю між регіонами. Багатші регіони інколи прагнуть відокремитися, аби не ділитися своїми доходами з біднішими. Прикладом може слугувати рух за незалежність Каталонії в Іспанії. Етапи розвитку цінностей у світовій цивілізації. Античний період – перші приклади сепаратизму можна знайти у прагненнях окремих міст-держав Греції зберігати незалежність від імперій. Середньовіччя – численні сепаратистські рухи в Європі, зокрема феодальні війни за автономію окремих земель від центральної влади. Нова доба – зростання національної самосвідомості в епоху націоналізму, прагнення до створення національних держав у XIX столітті. Новітня історія – утворення нових держав унаслідок розпаду імперій після Першої та Другої світових воєн, деколонізація. Сучасність – поява нових форм сепаратизму в умовах глобалізації, посилення ролі етнічних, релігійних і культурних чинників, зростання активності у віртуальному просторі. Сепаратизм значно впливає на міжнародні відносини, створюючи передумови для міждержавних конфліктів, змін кордонів та гуманітарних криз. Він також часто використовується зовнішніми гравцями як інструмент гібридної війни для послаблення супротивників. **Висновки.** Форми вияву сепаратизму є різноманітними і залежать від специфіки конкретного регіону, історичного контексту та комплексу соціально-економічних, політичних і культурних факторів. Усвідомлення природи сепаратизму та його проявів є ключовим для формування ефективних механізмів запобігання конфліктам, забезпечення цілісності держав і підтримання міжнародної стабільності. Розуміння мотивів сепаратистських рухів також сприяє виробленню стратегій мирного врегулювання та запобігання ескалації насильства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Сучасних умовах зростання національної самосвідомості та боротьби за ідентичність, дослідження нації як суб'єкта історичного розвитку є важливим для розуміння процесів державотворення. Для України ця тема має особливе значення в контексті збереження незалежності та національної єдності. **Мета дослідження:** з'ясувати роль нації як активного учасника історичного процесу, дослідити її вплив на формування державності, політичних змін та національної ідентичності. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання:** подати визначення поняття «нація» та охарактеризувати її основні риси; проаналізувати роль нації як активного суб'єкта історичного процесу; дослідити приклад української нації у контексті її історичного розвитку. **Виклад основного матеріалу.** Нація – це не лише спільнота, об'єднана мовою чи культурою, а й активний учасник історичного процесу. Вона формується під впливом історичних, економічних та політичних чинників і здатна змінювати хід історії. У різні епохи нації відігравали ключову роль у визвольних рухах, революціях та створенні держав. Вони об'єднували людей навколо ідеї самовизначення, зміцнювали національну ідентичність і сприяли формуванню політичної єдності. Сильна національна ідентичність здатна мобілізувати народ на боротьбу за свої права, свободу та незалежність. Саме тому національні рухи часто ставали рушіями змін, вносячи значний внесок у трансформацію політичних систем. Українська нація є прикладом народу, що століттями виборював право на існування, мову, культуру й державність. Її боротьба триває й сьогодні, підтверджуючи, що нація – не лише продукт історії, а її активний творець. Нація активно впливає на історичний процес. Роль нації як активного суб'єкта історичного процесу є надзвичайно важливою, адже саме нація виступає рушієм суспільних змін, носієм історичної пам'яті та культури. Історія твориться не лише великими особистостями, а передусім народами, які через боротьбу, праці, ідеї формують нові реальності. Коли нація усвідомлює себе як спільноту з власними цінностями, мовою, традицією й метою, вона починає діяти – відстоювати свою гідність, змінювати політичні системи, впливати на культурний і соціальний розвиток. Український народ протягом століть був прикладом того, як нація, навіть під тиском зовнішніх загроз, здатна зберігати свою ідентичність і ставати чинником історичних змін. Революції, визвольні змагання, культурне відродження – усе це підтверджує, що нація не просто «існує» в історії, а діє, впливає, перетворює. Саме тому нація – не пасивний об'єкт історичних подій, а активна сила, яка творить власну долю та долю наступних поколінь. Дослідити історичний розвиток української нації. Історичний розвиток української нації є складним та багатограним процесом, який охоплює тисячоліття і в результаті став основою для формування сучасної української національної ідентичності. Історія українців бере свій початок із часів античності, коли на території сучасної України існували численні племена, які стали частинами великих цивілізацій, таких як скіфи, сармати та киммерійці. Проте справжній етап становлення української нації розпочався з утворенням Київської Русі в IX столітті. Київська Русь стала важливим культурним і політичним центром Східної Європи, а українські землі стали основою цього величезного середньовічного державного утворення. Зокрема, хрещення Русі в 988 році мало глибокий вплив на розвиток культури, релігії та ідентичності, заклавши основи для формування української православної традиції. У XVIII столітті Україна стала частиною Російської імперії, що значно ускладнило розвиток національної ідентичності. Протягом цього періоду українці зазнавали культурної та політичної асиміляції. Однак, незважаючи на репресії і обмеження, український народ не припиняв боротьби за свою мову, культуру і автономію. В кінці XIX століття на фоні національних рухів в Європі в Україні з'являються перші організації та культурні рухи, які стали основою для відродження української національної свідомості. Українська національна революція 1917-1921 років. Події 1917 року, коли в Україні розпочалась революція та боротьба за незалежність, стали кульмінацією багатьох століть боротьби українського народу за свою державність. У 1917 році було проголошено Українську Народну Республіку, а пізніше, у 1918 році, Українську Державу, яку очолив Павло Скоропадський. Однак через військову інтервенцію більшовицької Росії, а також внутрішні політичні проблеми, боротьба за незалежність завершилася поразкою. У результаті цього Україна потрапила під більшовицький контроль і стала частиною СРСР. Протягом XX століття українці пережили численні трагедії, зокрема голодомор 1932-1933 років, що забрав мільйони життів, а також численні репресії в часи сталінських *purges*. Під час Другої світової війни багато українців брали участь у боротьбі як в складі Червоної армії, так і в складі національних формувань, що боролися за незалежність. Проте в умовах тоталітарного режиму СРСР боротьба за незалежність була придушена, а українська національна ідентичність відчувала постійну загрозу. Незважаючи на це, наприкінці 1980-х років в Україні розпочалися процеси національного відродження. Після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року, українська нація отримала шанс відновити свою державність. Утворення суверенної держави стало кульмінацією багатовікової боротьби українців за свою ідентичність і самобутність. Сучасна Україна – це незалежна держава, яка відновлює свою історичну пам'ять і культуру. Проте процес формування національної ідентичності триває і в XXI столітті, адже українці активно борються з наслідками пострадянської реальності, а також зі збереженням культурної та мовної спадщини. Революція Гідності 2014 року, зокрема, стала важливою віхою у процесі укріплення національної свідомості і мобілізації українців для подальшої боротьби за свою незалежність. Українська нація, незважаючи на численні труднощі, відзначається високим рівнем самосвідомості, і сьогодні вона є не тільки політичною та культурною одиницею, а й потужною силою, яка активно визначає свій шлях у глобальному світі. **Висновок.** Українська нація, незважаючи на

численні випробування впродовж своєї історії – від періодів поневолення чужими державами до боротьби за незалежність, продовжує активно формувати свою національну ідентичність. Завдяки глибокому відчуттю спільної історії, культури та мови, українці змогли зберегти свою самобутність і, попри зовнішні й внутрішні труднощі, відновити свою державність у 1991 році. Сьогодні українська нація є активним суб'єктом історичного процесу, що не лише реагує на зміни, а й активно впливає на події в межах своєї держави та на міжнародній арені, підтверджуючи свою здатність до самовизначення та розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний еккурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні Україна активно розвиває євроінтеграційний курс, що зумовлює необхідність глибокого вивчення її ролі в європейських структурах. Участь у міжнародних організаціях має важливе значення для політичної стабільності, економічного розвитку та безпеки держави. Актуальність теми посилюється в умовах нових геополітичних викликів і прагнення України до повноправного членства в ЄС. **Мета дослідження:** дослідження місця та ролі України у діяльності європейських міжнародних організацій, а також визначити вплив цієї взаємодії на євроінтеграційні процеси держави. В залежності від поставленої мети визначаємо такі **завдання:** проаналізувати участь України в основних європейських міжнародних організаціях (ЄС, РЄ, ОБСЄ тощо); оцінити результати та виклики співпраці України з цими організаціями; визначити перспективи подальшої інтеграції України у європейський простір. **Виклад основного матеріалу.** Україна бере активну участь у діяльності низки ключових європейських міжнародних організацій, серед яких найважливішими є Європейський Союз (ЄС), Рада Європи (РЄ) та Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Кожна з цих організацій виконує важливу роль у процесі інтеграції України до європейського політичного, правового та економічного простору. Участь України в Раді Європи з 1995 року надала державі можливість інтегрувати європейські стандарти у сфері прав людини, правосуддя та демократії. Україна є стороною численних міжнародних конвенцій РЄ, зокрема Європейської конвенції з прав людини. У співпраці з ОБСЄ Україна бере активну участь у проєктах, пов'язаних із врегулюванням конфлікту на сході країни, захистом прав внутрішньо переміщених осіб, забезпеченням виборчих стандартів і реформуванням сектору безпеки. Особливу увагу заслуговує діяльність Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, яка тривалий час фіксувала порушення режиму припинення вогню на Донбасі. У контексті відносин з ЄС Україна підписала Угоду про асоціацію, яка набула чинності у 2017 році. Цей документ є дорожньою картою реформ у різних секторах: економіці, екології, освіті, енергетиці, юстиції тощо. Безвізовий режим із ЄС, наданий у 2017 році, став одним із найважливіших досягнень на цьому шляху. Загалом, участь України в європейських міжнародних організаціях стала одним із головних інструментів формування демократичної правової держави та розвитку інституційної спроможності. Результати багаторічної співпраці України з європейськими міжнародними організаціями є очевидними та різноспрямованими. З одного боку, спостерігається значний поступ у гармонізації законодавства, посиленні демократичних інститутів, забезпеченні прозорості виборчих процесів, реформуванні судової системи. З іншого боку, залишаються актуальними виклики, пов'язані з політичною стабільністю, рівнем корупції, дотриманням верховенства права, а також збройною агресією Російської Федерації. Європейські організації виступають не лише як партнери, а й як наглядачі за виконанням зобов'язань України. Так, Європейська комісія та Європейський парламент неодноразово оцінювали хід реформ, надаючи рекомендації та фінансову підтримку. Особливої ваги набула підтримка України під час повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Європейські структури мобілізували політичну, гуманітарну, фінансову та військову допомогу. Запровадження санкцій проти РФ, надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС, постачання зброї через Європейський фонд миру – це приклади безпрецедентної підтримки. Водночас Україна зіштовхується з численними викликами – як внутрішніми, так і зовнішніми. Часто спостерігається гальмування імплементації реформ, політична нестабільність, кадрові проблеми в державному управлінні, а також відсутність чіткої стратегії у відносинах з деякими структурами. Це свідчить про необхідність підвищення ефективності міжінституційної взаємодії. Подальша інтеграція України до європейського простору є однією з головних стратегічних цілей державної політики. Після здобуття статусу кандидата на членство в Європейському Союзі у червні 2022 року Україна почала новий етап свого шляху – підготовку до відкриття переговорів про вступ до ЄС. Цей процес передбачає реалізацію реформ у семи ключових напрямках, визначених Європейською комісією: верховенство права, боротьба з корупцією, дотримання прав національних меншин, незалежність судової влади, свобода слова, стабільність державних інституцій і деолігархізація. Прогрес у виконанні цих умов відкриває двері до наближення повноправного членства. У сфері безпеки важливу роль відіграє співпраця України з європейськими структурами оборони, зокрема з Європейським оборонним агентством (EDA) та спільними безпековими ініціативами. Також триває поступова інтеграція в єдиний енергетичний ринок ЄС (ENTSO-E), що сприяє зміцненню енергетичної незалежності України. Участь у програмах Erasmus+, Horizon Europe, Creative Europe та інших дозволяє українським громадянам, науковцям і студентам бути частиною європейського культурного й освітнього простору. Враховуючи складну геополітичну ситуацію, успішна євроінтеграція України є не лише метою, а й інструментом гарантування національної безпеки, економічної стабільності та соціального розвитку. **Висновки.** Україна відіграє помітну роль у європейських міжнародних організаціях, що сприяє її політичній та правовій інтеграції в Європу. Співпраця з ЄС, РЄ та ОБСЄ дозволяє впроваджувати реформи, посилювати демократію та безпеку. Попри існуючі виклики, участь у цих структурах відкриває нові можливості для розвитку. Подальше зближення з європейськими інституціями залишається стратегічною метою України.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.

2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ХРИСТИЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. У наш час спостерігається глибока моральна та політична криза, що виявляється у зловживанні владою, корупції, втраченій довірі до державних інституцій. В таких умовах суспільство потребує оновлення погляду на суть і природу влади. Християнська концепція влади і держави пропонує не лише релігійне, а й глибоко етичне розуміння управління, де влада – це служіння, відповідальність і обов'язок перед Богом і людьми. Це особливо актуально для України, яка в умовах війни, відновлення державності й боротьби за демократичні цінності потребує моральних орієнтирів у політичному житті. Християнські принципи можуть сприяти формуванню нової політичної культури, заснованої на повазі до людини, справедливості та істині. **Мета дослідження:** розкрити суть християнської концепції влади і держави, дослідити її духовні, моральні та соціальні основи, а також оцінити її значення для сучасного суспільства. Відповідно до мети визначаємо такі **завдання:** проаналізувати біблійні джерела щодо влади та державного устрою; визначити роль християн у формуванні державної влади. **Виклад основного матеріалу.** Біблійні джерела містять чітке уявлення про природу влади та державного устрою. Згідно з християнською традицією, влада походить від Бога, і саме Він наділяє людей правом управляти суспільством для забезпечення миру, порядку та справедливості. Одним із найяскравіших текстів щодо влади є Послання апостола Павла до Римлян (13:1-7), де зазначено, що «немає влади не від Бога» і що кожен мусить підкорятися вищим установам, оскільки вони є Божим установленням. У Старому Завіті, особливо в книзі Суддів, ми бачимо приклади анархії, яка настає за відсутності сильної централізованої влади, що свідчить про потребу організованого державного устрою. Основні принципи християнського вчення про владу полягають у кількох важливих положеннях. По-перше, влада розглядається як інститут божественного походження, що має слугувати для збереження порядку та справедливості. По-друге, згідно з християнськими поглядами, істинна влада є служінням народу, а не засобом задоволення особистих амбіцій правителів. По-третє, правителі несуть моральну відповідальність перед Богом і людьми за свої дії. По-четверте, важливе місце займає принцип свободи совісті – люди мають право діяти відповідно до своїх моральних переконань, а держава повинна це право захищати. Історичний розвиток християнського ставлення до влади змінювався залежно від обставин. Спочатку християни ставилися до влади з обережністю через переслідування в Римській імперії. У IV столітті, після надання християнству легального статусу імператором Костянтином Великим, розпочалася співпраця церкви та держави. У середньовіччі ця співпраця супроводжувалася боротьбою за владу між світською і церковною структурами. Під час Реформації виникли ідеї про розділення церкви і держави та релігій у свободу, що значно вплинуло на розвиток політичної культури Європи. У сучасному світі християни відіграють важливу роль у формуванні державної влади. Їхня участь у політичному житті проявляється через діяльність у партіях, громадських організаціях, благодійних установах та виборчих процесах. Християни, керуючись своїми моральними принципами, здатні впливати на законодавчі ініціативи, спрямовані на захист людської гідності, справедливості та миру. Проте важливо, щоб участь у політичних процесах відбувалася без прагнення до особистої вигоди, а з акцентом на служіння загальному благу. Таким чином, християнське розуміння влади має глибоке коріння в біблійних текстах і пройшло складний історичний шлях розвитку. Християнські ідеї залишаються актуальними й сьогодні, сприяючи розвитку демократичних принципів, етичної політики та відповідального громадянського суспільства. **Висновки.** У ході дослідження було розкрито, що християнська концепція влади і держави має глибокі духовні, моральні та соціальні основи. Влада розглядається як установлення від Бога, покликане служити загальному благу, підтримувати справедливість і захищати гідність кожної людини. Християнське вчення наголошує на моральній відповідальності правителів і обов'язку громадян підтримувати законність у межах Божих заповідей. Історичний розвиток християнського ставлення до влади показав поступову еволюцію від пасивного прийняття до активної участі у формуванні політичних процесів. Ідеї про розділення церкви і держави, свободу совісті та справедливе управління суттєво вплинули на розвиток європейської та світової політичної культури. У сучасному суспільстві християнські принципи залишаються актуальними.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ

Актуальність теми дослідження: Політичний маркетинг – це ключовий інструмент сучасної політичної комунікації, який дозволяє партіям та кандидатам ефективно взаємодіяти з виборцями, формувати позитивний імідж та впливати на громадську думку. В умовах глобалізації та цифровізації інформаційного простору політичний маркетинг набуває ще більшого значення, адже соціальні мережі, таргетована реклама та аналітика даних змінюють механізми політичного впливу. **Мета дослідження** полягає в визначенні основних стратегій та інструментів політичного маркетингу, аналіз їхньої ефективності та впливу на електоральну поведінку громадян. В залежності до поставленої мети визначаємо такі **завдання**: розглянути теоретичні засади політичного маркетингу; проаналізувати ключові методи політичного просування та оцінити вплив маркетингових стратегій на результати виборчих кампаній; дослідити роль цифрових технологій у сучасному політичному маркетингу. **Виклад основного матеріалу.** Політичний маркетинг – це складний багаторівневий процес, який включає розробку, впровадження та оцінку маркетингових стратегій, спрямованих на вплив на виборців та формування їхніх політичних уподобань. Його головне завдання – ефективно комунікувати політичні ідеї, програми та позиції кандидатів чи партій, використовуючи сучасні маркетингові технології та засоби масової інформації. Політичні кампанії будуються на ретельному аналізі електорату. Маркетологи досліджують соціально-демографічні характеристики, поведінкові фактори, ідеологічні уподобання виборців, їхні інформаційні звички та основні запити. Розуміння потреб аудиторії допомагає політичним силам формувати релевантні меседжі та правильно сегментувати виборців. Успішний політичний маркетинг ґрунтується на формуванні впізнаваного іміджу кандидата чи партії. Бренд політичного діяча включає його публічний образ, цінності, стиль комунікації та ключові меседжі. Для створення сильного бренду використовуються емоційні апеляції, історії успіху, візуальні символи та слогани, що залишаються у свідомості виборців. Політична реклама буває різних видів: телевізійна, цифрова, друкована, зовнішня. Ці формати дозволяють доносити політичні меседжі до масової аудиторії. PR-кампанії ж зосереджуються на побудові позитивного іміджу кандидата через медіа, події, прес-конференції, роботу з журналістами та блогерами. Сучасний політичний маркетинг неможливий без цифрових технологій. Соціальні мережі стали потужним інструментом взаємодії з виборцями, завдяки можливості персоналізації контенту, таргетованої реклами та аналізу залученості аудиторії. Важливу роль відіграє вірусний контент, який може значно розширити охоплення кампанії без додаткових фінансових витрат. Використання великих даних та штучного інтелекту дозволяє політичним командам прогнозувати електоральні тенденції, аналізувати поведінку виборців та розробляти точніші маркетингові стратегії. Нейромаркетинг вивчає реакції людей на політичні меседжі та допомагає адаптувати комунікаційні стратегії відповідно до когнітивних особливостей аудиторії. Незважаючи на розвиток цифрових технологій, особистий контакт із виборцями залишається важливим інструментом політичного маркетингу. Дебати, зустрічі, акції, мітинги – все це сприяє залученню виборців та створенню емоційної прив'язаності до кандидата. **Висновки.** Політичний маркетинг – це необхідний елемент демократичних виборчих процесів, який допомагає кандидатам ефективно комунікувати з громадянами. Використання сучасних технологій та даних дає змогу прогнозувати суспільні настрої та адаптувати політичні меседжі. У перспективі політичний маркетинг продовжуватиме еволюціонувати, інтегруючи новітні технології та адаптуючись до змін в інформаційному середовищі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhyugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність теми дослідження: міжнародний тероризм став однією з головних загроз для глобальної безпеки у XXI столітті. Масштабні теракти, такі як напади 11 вересня 2001 року у США, серії вибухів у Європі та Азії, свідчать про транснаціональний характер терористичних організацій. Тероризм спричиняє величезні людські втрати, руйнує економіки, дестабілізує держави та порушує основоположні права людини. Протистояння цьому явищу потребує об'єднання зусиль усього міжнародного співтовариства. **Мета дослідження:** розглянути природу міжнародного тероризму, його причини, основні форми прояву та заходи боротьби з ним. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** охарактеризувати основні форми і типи міжнародного тероризму; проаналізувати причини виникнення та поширення терористичних рухів; дослідити міжнародні правові засоби боротьби з тероризмом; оцінити роль міжнародних організацій у запобіганні терористичній загрозі. **Виклад основного матеріалу:** міжнародний тероризм є складним та багатограним явищем, яке становить серйозну загрозу для сучасного світу. Його характер полягає у використанні насильства з метою залякування населення, дестабілізації урядів і впливу на політичні процеси. На відміну від внутрішнього тероризму, міжнародний має транснаціональний вимір і включає злочинну діяльність, що виходить за межі однієї держави. Терористичні угруповання здійснюють напади як у своїх країнах, так і за кордоном, координуючи дії через розгалужені мережі та осередки в інших регіонах світу. Однією з особливостей міжнародного тероризму є його здатність набувати різних форм. Серед них – політичний, релігійний, ідеологічний та етнічний тероризм. Наприклад, діяльність таких угруповань, як «Аль-Каїда» чи ІДІЛ, заснована на релігійному фанатизмі та радикалізмі. У деяких випадках терористи виправдовують свої дії релігійними текстами чи доктринами, хоча їхня діяльність суперечить основним принципам більшості релігій світу. Причини виникнення міжнародного тероризму є комплексними. До них належать соціально-економічні проблеми, зокрема бідність, безробіття, маргіналізація та нерівність. Також важливу роль відіграють політичні фактори: репресивні режими, відсутність демократичних інститутів та громадянських свобод, конфлікти між державами або всередині них. Окремо слід зазначити вплив глобалізаційних процесів, які, з одного боку, сприяють економічному розвитку, а з іншого – породжують нові лінії розділу між країнами, культурами та релігіями. Зовнішня політика великих держав, військове втручання у внутрішні справи інших країн іноді слугує каталізатором для радикалізації певних груп населення. У XXI столітті терористичні організації активно використовують сучасні технології. Соціальні мережі стали потужним інструментом вербування нових учасників, поширення пропаганди та координації дій. Зашифровані месенджери, криптовалюти для фінансування терористичної діяльності, безпілотні літальні апарати та високоточна вибухівка – усе це є частиною арсеналу сучасного терориста. Така технологічна еволюція значно ускладнює діяльність правоохоронних органів і вимагає застосування нових підходів до протидії. Світове співтовариство вживає різноманітних заходів для боротьби з міжнародним тероризмом. Організація Об'єднаних Націй ухвалила низку міжнародних документів, що регулюють боротьбу з фінансуванням тероризму та посилюють відповідальність держав за участь у його підтримці. Інтерпол і Європол координують дії на міждержавному рівні, забезпечуючи обмін оперативною інформацією. НАТО проводить спеціальні антитерористичні навчання, а національні уряди створюють спеціалізовані підрозділи, які займаються запобіганням і нейтралізацією терористичних загроз. Однак боротьба з тероризмом не є легкою. Вона супроводжується викликами, такими як забезпечення дотримання прав людини, уникнення зловживань під виглядом безпеки, а також боротьба з державами, що прямо чи опосередковано підтримують терористичні структури. Тому ефективна протидія тероризму повинна бути комплексною: поєднувати силові методи з інформаційною, правовою та соціальною політикою, а також передбачати міжнародну співпрацю на всіх рівнях. **Висновки:** міжнародний тероризм є однією з найсерйозніших загроз для сучасної системи міжнародної безпеки. Його масштаби, транснаціональний характер та здатність швидко адаптуватися до нових умов роблять це явище надзвичайно складним для подолання. Терористичні акти не лише призводять до значних людських втрат, а й спричиняють дестабілізацію політичних систем, економічних зв'язків, руйнують міждержавні відносини та викликають страх у суспільствах. Поширення тероризму зумовлене низкою факторів: соціальною несправедливістю, політичною нестабільністю, релігійним фанатизмом, наслідками військових конфліктів та втручанням у внутрішні справи держав. Використання сучасних технологій, зокрема інтернету, криптовалют і мобільного зв'язку, лише посилює здатність терористичних організацій діяти швидко і ефективно. Протидія міжнародному тероризму повинна бути комплексною і скоординованою. Вона включає як силові, так і превентивні заходи, а також тісну міжнародну співпрацю. Особливо важливо забезпечити баланс між безпекою та дотриманням прав людини, щоб запобігання терористичним загрозам не призводило до нових суспільних конфліктів. Загалом, лише спільними зусиллями міжнародна спільнота може ефективно протистояти викликам, які несе міжнародний тероризм, та гарантувати безпеку для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ

Актуальність теми дослідження: у сучасних умовах інформаційного перенасичення та високої політичної конкуренції громадяни щодня стикаються з величезною кількістю політичних повідомлень. Тому здатність ефективно доносити ідеї, програми та імідж політика чи партії стає критично важливою. Політичний маркетинг, як інтеграція класичних маркетингових підходів і політичної комунікації, дозволяє оптимізувати ресурси, підвищити рівень довіри виборців та мінімізувати репутаційні ризики. **Мета дослідження:** визначити особливості застосування маркетингових інструментів у політичній сфері для формування суспільної підтримки та впливу на виборчу поведінку громадян. **Предмет дослідження:** інструменти, методи та стратегії політичного маркетингу, що використовуються для комунікації з різними групами виборців. **Об'єкт дослідження:** політичний процес у сучасному демократичному суспільстві. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати теоретичні основи політичного маркетингу та адаптацію моделі 4Р до політичної сфери. Вияснити ключові інструменти (соціологічні дослідження, брендинг, PR, digital-маркетинг) та їх роль у виборчих кампаніях. Розглянути процес сегментації аудиторії та формування позиціонування політичного «продукту». Оцінити переваги й ризики застосування маркетингових технологій у політичній комунікації. Розробити рекомендації з етичного застосування політичного маркетингу для мінімізації маніпуляцій. **Виклад основного матеріалу.** У добу інформаційного перенасичення та високої конкуренції за увагу громадян політичний маркетинг перетворився на одну з ключових складових успішних виборчих кампаній і діяльності політичних інститутів. Поеднуючи класичні принципи маркетингу із специфікою політичної комунікації, він дозволяє формувати позитивний образ кандидата або партії, адресно доносити меседжі до різних груп виборців та оперативно реагувати на соціальні виклики й кризи. Перш за все, політичний маркетинг запозичує від традиційного концепцію «4Р» – продукту, ціни, місця та просування – але адаптує її до політичних реалій. «Продуктом» тут є не товар, а програма дій, ідея чи імідж політика; «ціна» вимірюється не в грошах, а в готовності виборця підтримати ці ідеї, долаючи власні сумніви; «місце» означає вибір каналів комунікації – від прямих ефірів на телебаченні до живих зустрічей у громадах; «просування» ж охоплює PR-технології, рекламні ролики, соціальні мережі й навіть «чорний» піар. Завдяки цьому зміст повідомлень стає чітким, а самі кампанії – більш цілеспрямованими. Ключовим елементом є сегментація аудиторії: демографічна (вік, освіта, дохід), психографічна (цінності, інтереси) та поведінкова (медіаспоживання, активність). Наприклад, молодь легше залучити через TikTok-відео або інфлюенсерів, старше покоління – через газетні статті й теледебати. Чітке позиціонування дозволяє створити «товарний знак» кандидата: слоган, кольорову гаму, символіку, які підкріплюють його ціннісні орієнтири. Ця візуальна та смислова впізнаваність підвищує рівень довіри й лояльності. Соціологічні дослідження – фундамент будь-якої стратегії. Опитування та фокус-групи виявляють «болючі точки» виборців, SWOT-аналіз політичного поля визначає сильні та слабкі сторони конкурентів. На основі цих даних формується комунікаційний план із чітким таймлайном і KPI: охоплення аудиторії, зростання впізнаваності, позитивний медіа-фідбек. Важливою є також гнучкість: моніторинг реакцій у реальному часі дозволяє коригувати меседжі та канали, запобігаючи репутаційним втратам. Проте разом із перевагами політичний маркетинг несе серйозні ризики. Маніпулятивні технології («чорний» піар, фейки) підривають демократичні засади, формуючи ілюзію підтримки або дискредитуючи опонентів. Надмірна залежність від цифрових інструментів створює загрозу фрагментації суспільного дискурсу: кожна група отримує лише «свій» набір фактів і аргументів, що посилює поляризацію. Тому етична складова має стати невід'ємною частиною стратегії: прозорість фінансування, чесні повідомлення та повага до виборця як до свідомого громадянина. **Висновки:** Отже, політичний маркетинг – це потужний механізм впливу, що поєднує наукові методи маркетингового аналізу з арсеналом політичної комунікації. Його ефективність залежить від глибини досліджень, точності сегментації та етичної відповідальності. Лише балансуючи між інноваційністю технологій і принципами прозорості, можна забезпечити справжнє залучення громадян до політичного процесу і зміцнити довіру в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Волонтерський рух в Україні став ключовим соціальним явищем, особливо на тлі повномасштабної війни, економічних криз та гуманітарних викликів. Він не лише допомагає закривати потреби армії, постраждалих громадян та внутрішньо переміщених осіб, а й формує нові моделі громадянської солідарності, соціальної відповідальності та ефективного використання ресурсів. Дослідження тенденцій волонтерського руху є важливим для розуміння його ролі у суспільстві, впливу на державні інституції та перспектив розвитку громадянського суспільства в Україні. **Мета дослідження:** проаналізувати основні тенденції, етапи розвитку та вплив волонтерського руху в Україні, виявити його роль у подоланні соціальних, гуманітарних та оборонних викликів, а також визначити перспективи його подальшого розвитку в умовах війни та відбудови країни. **Об'єкт дослідження:** волонтерський рух в Україні як соціально-політичний феномен, його організаційні структури, напрями діяльності та взаємодія з державними та міжнародними інституціями. **Завдання дослідження:** розкрити теоретичні засади волонтерського руху як соціального явища; дослідити історичні етапи його розвитку в Україні, особливо після 2014 року; проаналізувати основні напрями діяльності волонтерів, включаючи підтримку ЗСУ, гуманітарну допомогу, соціальні ініціативи; визначити ключові досягнення, проблеми та перспективи розвитку волонтерського руху в умовах сучасних викликів. **Виклад основного матеріалу:** Волонтерський рух в Україні пройшов складний шлях еволюції, який можна розділити на кілька ключових етапів. Початковий період його активізації припав на час Революції Гідності 2013-2014 років, коли тисячі громадян самоорганізувалися для підтримки протестувальників, надаючи їм медичну допомогу, їжу та теплий одяг. Цей період став каталізатором для формування нової генерації волонтерів, які згодом переорієнтували свою діяльність на підтримку армії після початку російської агресії на сході України. Після 2014 року волонтерський рух набув системного характеру. З'явилися численні ініціативи, спрямовані на забезпечення Збройних Сил України необхідними матеріалами: від бронезишетів і тепловізорів до дронів та автомобілів. Важливо відзначити, що багато волонтерських організацій спеціалізувалися на конкретних напрямках, таких як реабілітація поранених військових (наприклад, проект «Повернись живим»), психологічна підтримка (ініціативи «Громадський простір»), або допомога переселенцям (благодійні фонди «Восток-SOS» та «Право на захист»). Законодавча база, що регулює волонтерську діяльність, почала формуватися саме в цей період. У 2016 році був ухвалений Закон України «Про волонтерську діяльність», який визначив правові основи та гарантії для волонтерів. Однак на практиці рух продовжував функціонувати переважно на основі громадянської ініціативи, часто обходячи бюрократичні перепони. Це дозволяло оперативно реагувати на зміни ситуації на фронті та в тилу. Повномасштабне російське вторгнення у 2022 році стало новим викликом для волонтерського руху. Якщо раніше він був зосереджений переважно на підтримці армії, то тепер спектр діяльності значно розширився. Важливим аспектом є взаємодія волонтерів з державними структурами. Якщо на початку війни багато ініціатив виникали стихійно, то згодом почали формуватися механізми координації. Наприклад, платформи «United24» та «Дія.Волонтер» дозволили об'єднати зусилля волонтерів, бізнесу та уряду. Проте проблеми залишаються: недостатня прозорість у розподілі ресурсів, дублювання функцій різними організаціями, а також брак довгострокової стратегії розвитку волонтерського руху. Окремо варто звернути увагу на міжнародний вимір українського волонтерства. Багато організацій налагодили співпрацю з іноземними партнерами, залучаючи фінансову та технічну допомогу. Українська діаспора також активно включилася в цей процес, організовуючи збори коштів та лобіюючи інтереси України на міжнародній арені. **Висновок:** Волонтерський рух в Україні став потужним інструментом громадянського суспільства, який допомагає подолати наслідки війни та будувати стійкість країни. Його значення виходить за межі допомоги – він формує нову соціальну реальність, де активність, взаємодопомога та інновації стають основою розвитку. Для подальшого успіху необхідно зміцнювати партнерство з державою, забезпечувати стабільне фінансування та підтримувати психологічний стан волонтерів. Майбутнє України нерозривно пов'язане з розвитком цього руху, який вже довів свою життєздатність і необхідність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Революція Гідності, що відбулася в Україні наприкінці 2013 – початку 2014 років, стала ключовим етапом у формуванні сучасної української нації та державності. Вивчення причин, рушійних сил та наслідків цих подій є надзвичайно актуальним, оскільки: Формування національної самосвідомості: Революція Гідності сприяла зміцненню національної ідентичності українців, підкреслюючи прагнення до європейських цінностей та незалежності. Трансформація громадянського суспільства: Події Майдану активізували громадянську позицію населення, сприяли розвитку неурядових організацій та посиленню їхнього впливу на державну політику. Вплив на політичний розвиток: Революція Гідності стала каталізатором для реформ у політичній сфері, включаючи боротьбу з корупцією та зміцнення демократичних інститутів. Геополітичний вибір України: Події Майдану відобразили прагнення України інтегруватися до європейської спільноти, визначивши стратегічний напрямок розвитку країни. **Мета дослідження:** проаналізувати основні причини, визначити рушійні сили та оцінити наслідки Революції Гідності для України. **Об'єкт дослідження:** соціально-політичні процеси, що передували, супроводжували та стали наслідком Революції Гідності в Україні. **Предмет дослідження:** дії державних органів, громадських рухів та окремих осіб під час Революції Гідності, а також зміни в суспільно-політичному житті України внаслідок цих подій. **Завдання дослідження:** визначити основні причини, які призвели до початку Революції Гідності. Охарактеризувати рушійні сили протестного руху. Проаналізувати основні етапи розвитку революції. Оцінити наслідки революції для політичної, економічної та соціальної сфер України. **Виклад основного матеріалу.** Причини Революції Гідності: Відмова від євроінтеграції: У листопаді 2013 року уряд Віктора Януковича несподівано відмовився підписати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що викликало обурення серед населення. Корупція та авторитаризм: Поширена корупція в уряді та авторитарні методи управління сприяли зростанню невдоволення серед громадян. Русифікація та обмеження мовних прав: Зростаюча русифікація та обмеження використання української мови в державних установах викликали протестні настрої. Рушійні сили революції: Студентство: Молодь стала ініціатором протестів, вимагаючи євроінтеграції та боротьби з корупцією. Футбольні фанати: Організовані групи молоді активно підтримували протестні настрої та брали участь у мітингах. Громадські активісти та волонтери: Волонтерські організації та активісти забезпечували протестувальників ресурсами та інформацією. Основні етапи розвитку революції: Мирні протести (листопад 2013 – січень 2014): Масові зібрання на Майдані Незалежності в Києві з вимогами підписати Угоду про асоціацію з ЄС. Ескалація конфлікту (січень – лютий 2014): Зростання насильства з обох сторін, використання силових методів для розгону протестувальників. Завершальний етап (лютий 2014): Втеча президента Януковича, формування тимчасового уряду та початок політичних реформ. Наслідки Революції Гідності: Політичні зміни: Зміна влади, відставка Віктора Януковича, проведення дострокових президентських та парламентських виборів. Економічні виклики: Економічна нестабільність, необхідність проведення реформ та залучення міжнародної фінансової допомоги. Соціальні трансформації: Зростання громадянської активності, формування нового політичного класу та зміна суспільних цінностей. **Висновок:** Революція Гідності стала ключовим моментом у формуванні сучасної української нації та державності. Вона продемонструвала глибоке прагнення суспільства до європейських цінностей, демократії та незалежності. Ці події стали продовженням боротьби за свободу, розпочатої ще під час Революції на граніті, підтверджуючи тяглість та незламність українського духу. Як зазначає історик Антон Дробович, Революція Гідності була продовженням вектора, заданого Революцією на граніті, підкреслюючи важливість кожного етапу в боротьбі за незалежність. Однак, як підкреслюється у статті до 4-ї річниці Революції Гідності, на Майдані були люди, які прагнули більшого: не лише змін у політиці, а й глибоких трансформацій у суспільстві, культурі та економіці. Вони прагнули жити в країні з чесними державними інститутами, вільно подорожувати та відчувати гордість за свою мову та культуру. Наслідки Революції Гідності відчуються в усіх сферах життя: від створення нової поліції та реформування армії до впровадження антикорупційних законів та зміцнення обороноздатності країни. Ці зміни свідчать про глибокі трансформації, які відбулися в Україні після революції.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС

Актуальність теми дослідження: У контексті євроінтеграційних прагнень України та актуальної геополітичної ситуації, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом має ключове значення як інструмент політичного та правового зближення. Вона визначає напрямки внутрішніх реформ, сприяє утвердженню демократичних цінностей, принципу верховенства права, захисту прав людини та зміцненню національної безпеки. Дослідження політичного змісту Угоди дозволяє зрозуміти механізми впливу ЄС на трансформацію українського політичного простору. **Мета дослідження:** проаналізувати політичний зміст Угоди про асоціацію, виявити її роль у формуванні сучасної державної політики України. **Предмет дослідження:** положення Угоди про асоціацію в політичному вимірі. **Об'єкт дослідження:** політичні відносини між Україною та ЄС у межах Угоди про асоціацію. **Завдання дослідження:** вивчити ключові політичні положення Угоди; визначити, як Угода впливає на демократизацію інститутів влади, антикорупційну політику, виборчу систему, дотримання прав людини; проаналізувати роль інституційної співпраці з ЄС; розглянути виклики в реалізації політичної частини Угоди. **Виклад основного матеріалу.** Політична частина Угоди про асоціацію спрямована на зміцнення стабільності, демократії та ефективного врядування в Україні. Документ передбачає співпрацю у сфері зовнішньої політики, безпеки, юстиції та прав людини. Особливу увагу приділено боротьбі з корупцією, реформі судочинства, децентралізації та забезпеченню прозорості в державному управлінні. Угода також створює механізми спільного моніторингу та політичного діалогу. У період війни з Росією, ЄС посилює політичну підтримку України, що додатково підкреслює значущість асоціації як інструменту євроінтеграції й політичної солідарності. **Висновок:** Політичний зміст Угоди про асоціацію має стратегічне значення для України як каталізатор внутрішніх реформ та як основа для зміцнення демократії. Угода не лише окреслює напрям розвитку держави, а й сприяє наближенню до членства в ЄС, формуючи нову політичну культуру та європейську ідентичність.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: місцеві вибори впливають на наше повсякдення, визначаючи владу на рівні міст та сіл. З 2019 року в Україні чинний новий Виборчий кодекс, який приніс зміни до системи. Відкриті списки дають змогу обирати конкретних кандидатів, але можуть бути складними для усвідомлення. Виборчі бар'єри та гендерні квоти викликають дебати щодо справедливості та ефективності. Аналіз цих змін є важливим для поліпшення виборчого процесу. **Мета дослідження:** дослідити особливості системи місцевих виборів в Україні, виявити її сильні та слабкі сторони, а також оцінити вплив виборчої системи на політичну конкуренцію, представництво інтересів громадян та ефективність місцевого самоврядування. **Об'єкт дослідження:** система місцевих виборів в Україні. **Завдання дослідження:** охарактеризувати сучасну систему, виокремити її плюси та мінуси, оцінити вплив на місцеве політичне життя та запропонувати поради щодо покращення виборчого процесу. **Виклад основного матеріалу:** система місцевих виборів в Україні зазнала значних змін після децентралізаційної реформи 2014 року. Реформа прагнула наблизити владу до населення, збільшити ефективність управління та гарантувати прозорість виборчого процесу. Серед головних досягнень – збільшення повноважень місцевої влади, прямі вибори голів громад, запровадження пропорційної виборчої системи з відкритими списками, а також використання електронних сервісів, зокрема порталу «Дія». Ці зміни посприяли укріпленню легітимності місцевої влади та підвищенню участі виборців у формуванні складу рад. Проте поряд із позитивними зрушеннями є чимало проблем. Найбільш помітні – низька виборча активність, поширені порушення, як-от підкуп, фальсифікації, тиск на учасників процесу, особливо в сільській місцевості. Також законодавство містить суперечності, що відкриває можливості для маніпуляцій, зокрема у формуванні виборчих округів. Фінансування партій і кандидатів часто залишається непрозорим, що створює ризики впливу олігархів. Порівняння з європейськими моделями (наприклад, у Польщі, Литві чи Естонії) вказує на необхідність змішаних виборчих систем, чіткої підзвітності місцевої влади та активнішого впровадження електронного голосування. Загалом сучасна українська система поєднує позитивні елементи із серйозними викликами. Для її вдосконалення потрібно забезпечити прозорість, розширити механізми громадського контролю, створити рівні умови для кандидатів та орієнтуватися на успішні європейські практики. Це сприятиме розвитку ефективного самоврядування та укріпленню демократичних засад в Україні. **Висновок:** сучасна система місцевих виборів в Україні має сильні та слабкі сторони: децентралізація та пряме волевиявлення поєднуються з низькою активністю виборців, корупцією та нерівністю між кандидатами. Її вдосконалення можливе шляхом впровадження електронного голосування, громадського контролю, прозорого фінансування та врахування європейського досвіду, що сприятиме укріпленню демократії.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації, євроінтеграційних процесів та збройної агресії проти України, державна етнополітика набуває особливого значення. Як багатонаціональна держава, Україна потребує чіткої правової бази для забезпечення гармонійного розвитку міжетнічних відносин. Правові засади етнополітики визначають, як держава захищає права національних меншин, сприяє їх інтеграції та розвитку без примусової асиміляції. **Мета дослідження:** проаналізувати правові основи етнополітики України, визначити ключові принципи, що формують державну політику у сфері міжетнічних відносин. **Предмет дослідження:** нормативно-правові акти, що регулюють етнополітичні процеси в Україні. **Об'єкт дослідження:** система правових відносин між державою та національними меншинами. **Завдання дослідження:** дослідження передбачає визначення правового поля етнополітики України, аналіз положень Конституції та законодавчих актів, що регламентують права національних меншин, вивчення міжнародно-правових документів, ратифікованих Україною у цій сфері, а також виявлення основних викликів і перспектив реалізації етнополітики в умовах сучасних викликів, зокрема воєнного стану. **Виклад основного матеріалу.** Етнополітика України ґрунтується на низці ключових нормативних документів. Насамперед, Конституція України гарантує права всіх національних меншин та сприяє збереженню їхньої етнічної ідентичності. Зокрема, стаття 11 передбачає підтримку державою розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності. Закон України «Про національні меншини» забезпечує рівноправність громадян незалежно від національного походження, зокрема у доступі до освіти, ЗМІ, участі в політичному житті. Важливе місце посідає Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин, яку Україна ратифікувала у 1998 році. Вона зобов'язує державу створювати умови для реалізації етнокультурних прав. Серед інституційних механізмів варто виокремити Державну службу України з етнополітики та свободи совісті, яка координує реалізацію відповідної політики. Реалізація етнополітики включає підтримку етнокультурних організацій, мовних програм, шкільної освіти рідною мовою, проведення культурно-просвітницьких заходів. У контексті війни з РФ особливого значення набуває інформаційна безпека та боротьба з пропагандою, яка намагається маніпулювати темою міжетнічних відносин. Правові механізми мають адаптуватися до нових викликів – як внутрішніх, так і зовнішніх. **Висновок.** Правові засади етнополітики України формують підґрунтя для збереження міжетнічної злагоди, поваги до прав меншин та їхньої активної участі у житті суспільства. Надалі важливо розвивати цю політику з урахуванням безпекових ризиків, залучення міжнародної підтримки та побудови толерантного, інклюзивного громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ У В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПИНСЬКОГО ТА ДМИТРА ДОНЦОВА ТА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Питання формування національної еліти залишається одним із найважливіших у контексті побудови сучасної української держави. Концепції В'ячеслава Липинського та Дмитра Донцова, розроблені у першій половині ХХ століття, пропонують різні, але взаємодоповнюючі моделі елітарного управління. У сучасних умовах війни, трансформації суспільства та пошуку національної ідентичності їхні ідеї набувають нової актуальності. Дослідження цих теорій дозволяє зрозуміти, які підходи можуть бути ефективними для формування відповідальної, професійної та патріотичної політичної класи в Україні. **Мета дослідження:** проаналізувати концепції національної еліти у В'ячеслава Липинського та Дмитра Донцова, виявити їх схожості та відмінності, а також оцінити їхню придатність для сучасних українських реалій. Визначити, які елементи цих теорій можуть бути використані для формування нової еліти, здатної до ефективного управління державою в умовах викликів воєнного часу та відбудови. **Об'єкт дослідження:** політичні концепції національної еліти у працях В'ячеслава Липинського та Дмитра Донцова, їх історичний контекст, вплив на українську політичну думку та можливість застосування в сучасній Україні. **Завдання дослідження:** розкрити теоретичні засади концепцій національної еліти у Липинського та Донцова; дослідити історичний контекст формування цих ідей та їх вплив на українську політичну думку; проаналізувати основні відмінності та схожості між підходами Липинського та Донцова; визначити перспективи використання їхніх ідей для формування нової української еліти. **Виклад основного матеріалу.** В'ячеслав Липинський, один із найвизначніших українських політичних мислителів, розглядав еліту як «творчу меншість», яка має керувати суспільством на основі морального авторитету, історичної легітимності та патерналізму. Його ідея «органічного консерватизму» передбачала, що еліта повинна виростати з традицій українського суспільства, а не нав'язуватися ззовні. Липинський вважав, що справжня еліта має бути аристократичною не за походженням, а за якостями – відповідальністю, інтелектом і здатністю до самопожертви заради нації. Він підкреслював важливість «хліборобської еліти», тобто провідної верстви, яка ґрунтується на землеволодінні та соціальній стабільності. На відміну від Липинського, Дмитро Донцов пропагував ідею «активної меншини» – агресивної, ідейно мобілізованої еліти, здатної до радикальних дій заради національної мети. Його концепція ґрунтувалася на волюнтаризмі та націоналістичному фанатизмі, де лідери мають бути готові до жорстких рішень. Донцов вважав, що лише сильна, войовнича еліта може забезпечити виживання нації в умовах зовнішніх загроз. Він відкидав демократичні процедури як неефективні й закликав до «диктатури національної волі», де провідна верства має абсолютну владу. Липинський робив акцент на моральному авторитеті, традиції та соціальній стабільності. Донцов виступав за радикальний активізм, волю до влади та ідейну нетерпимість. Обидва мислителі відкидали демократію західного зразка, але якщо Липинський пропонував органічний розвиток, то Донцов – революційний переворот. Сучасна Україна потребує синтезу цих підходів: від Липинського – відповідальність, професійність, зв'язок із народом. Від Донцова – рішучість, ідейна мобілізація, здатність до жорстких рішень у умовах війни. Після Революції Гідності та повномасштабного вторгнення РФ українська еліта перебуває у стані трансформації. Чи можуть ідеї Липинського та Донцова стати основою для нової політичної класи – це питання, яке потребує подальшого обговорення. **Висновок:** Концепції Липинського та Донцова пропонують різні, але взаємодоповнюючі моделі національної еліти. Сучасна Україна потребує поєднання морального авторитету, професійності та рішучості для подолання внутрішніх і зовнішніх викликів. Подальші дослідження мають спрямовувати на пошук оптимального балансу між цими підходами.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

Актуальність теми дослідження. Дана тема є актуальною через необхідність ефективного державного управління за участі громадянського суспільства, його важливість для стабільності демократії, консолідації суспільства в умовах сучасних криз та розробки рекомендацій для оптимізації цієї взаємодії. **Мета дослідження:** комплексний аналіз сутності, форм, механізмів та особливостей взаємодії громадянського суспільства та держави в умовах демократії, а також виявлення факторів її ефективності та наслідків для демократичного розвитку. **Об'єкт дослідження:** суспільні відносини між громадянським суспільством та державою в демократичному політичному режимі. **Предмет дослідження:** форми, механізми, інститути та чинники, що визначають характер та ефективність взаємодії громадянського суспільства та держави в умовах демократії, та їхній вплив на демократичні інститути та соціальний розвиток. **Виклад основного матеріалу:** в умовах демократії взаємодія громадянського суспільства та держави є ключовим елементом її стабільного розвитку. Громадянське суспільство, представлене різноманітними організаціями та ініціативами, виступає активним суб'єктом політичного процесу. Воно здійснює контроль за діяльністю держави, артикулює громадську думку, ініціює реформи та бере участь у формуванні державної політики через публічні дискусії, лобювання, консультації та протести. Демократична держава, зі свого боку, виступає не лише об'єктом впливу, а й партнером громадянського суспільства, гарантуючи свободи об'єднань, слова та зібрань, а також створюючи механізми для діалогу та врахування громадської думки. Ефективна взаємодія передбачає взаємну готовність до співпраці та компромісів, що сприяє підвищенню підзвітності влади, кращому представництву інтересів різних груп, поліпшенню якості державної політики та зміцненню демократичних інститутів. Попри потенційні конфлікти інтересів, налагодження ефективних каналів комунікації та механізмів вирішення розбіжностей є критично важливим. Така взаємодія позитивно впливає на соціально-економічний розвиток, сприяючи реалізації соціальних ініціатив та підтримці інновацій. Отже, активна та конструктивна взаємодія громадянського суспільства та держави є необхідною умовою для функціонування зрілої демократії та прогресу суспільства. **Висновок:** Ефективна та конструктивна співпраця громадянського суспільства та держави є запорукою стабільності, легітимності та прогресу демократичного суспільства. Подальші дослідження мають бути спрямовані на оптимізацію цієї взаємодії в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: В умовах трансформації української державності та інтеграції до європейського простору, децентралізація є актуальним напрямом державної політики. Вона дозволяє посилити автономію місцевих громад, оптимізувати управлінські процеси та забезпечити більш ефективне використання ресурсів на місцях. Особливо важливо досліджувати цю тему в контексті сучасних викликів – війни, економічної нестабільності та потреби у швидкому відновленні регіонів. **Мета дослідження:** проаналізувати зміст, етапи та наслідки децентралізації державного устрою в Україні, виявити її вплив на систему управління та визначити перспективи подальшого розвитку реформи. **Об'єкт дослідження:** державний устрій України в умовах реалізації децентралізаційної реформи. **Завдання дослідження:** розкрити теоретичні засади децентралізації як політико-правового явища; дослідити законодавчу базу децентралізації в Україні; з'ясувати вплив реформи на функціонування місцевого самоврядування; проаналізувати основні досягнення та проблеми у реалізації децентралізаційної політики; визначити напрями подальшого удосконалення децентралізаційного процесу. **Виклад основного матеріалу.** Реформа децентралізації в Україні стартувала у 2014 році і стала однією з найуспішніших за роки незалежності. Головна її мета – передача повноважень, фінансів і відповідальності з центрального рівня на рівень територіальних громад. Законодавчими основами реформи стали зміни до Конституції України, Закони «Про місцеве самоврядування», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», а також фінансова децентралізація через оновлення Бюджетного та Податкового кодексів. У результаті було створено тисячі об'єднаних територіальних громад, які отримали можливість розпоряджатися місцевими бюджетами, здійснювати управління освітою, медициною, інфраструктурою. Це сприяло зростанню місцевої ініціативи, зменшенню корупції та підвищенню якості публічних послуг. Водночас процес не позбавлений труднощів: є громади зі слабкою економічною базою, виникають проблеми з кадрами, є потреба в подальшому навчанні та підвищенні кваліфікації місцевих управлінців. Додатковим викликом стали воєнні дії, які частково змінили акценти в реформі, але не зупинили її. **Висновок:** Децентралізація в Україні є важливим елементом модернізації державного устрою, яка сприяє демократизації, підвищенню ефективності управління та сталому розвитку територій. Попри наявні виклики, реформа демонструє позитивні результати та має значний потенціал. Подальший успіх децентралізації залежить від політичної волі, фінансової підтримки та активності громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В ООН 2014-2024 РР.

Актуальність теми дослідження. Питання участі України в ООН у 2014–2024 роках є критично важливим для розуміння сучасних міжнародних відносин, особливо у контексті російської агресії. ООН залишається ключовою платформою для захисту національних інтересів, мобілізації міжнародної підтримки та формування колективних рішень. Дослідження цієї теми дозволяє оцінити ефективність української дипломатії, виявити слабкі сторони та визначити перспективи подальшої роботи в умовах глобальних викликів. **Мета дослідження:** комплексний аналіз політичної діяльності України в ООН у період 2014–2024 років, а саме зробити оцінку ефективності використання інструментів ООН в протидії агресії РФ, визначити ключові досягнення та недоліки української дипломатії, проаналізувати вплив структурних обмежень ООН (наприклад, право вето РФ у Раді Безпеки) на позиції України, виявити перспективи подальшої роботи України в ООН. **Предмет дослідження:** політична діяльність України в рамках Організації Об'єднаних Націй, для прикладу участь у Генеральній Асамблеї та спеціалізованих органах ООН, ініціативи, резолюції та заяви української сторони, взаємодія з іншими державами-членами ООН. **Об'єкт дослідження:** роль та вплив України в ООН у контексті міжнародної політики, зокрема у період збройної агресії РФ (2014–2024). **Виклад основного матеріалу.** У період (2014–2024 р.) ситуація в Україні стала нестабільною і триває до тепер. Його можна поділити на два періоди до 2022 року і після. Ключовим чинником цього є російське вторгнення на територію нашої держави. Однак ця політична ситуація запустила інші зміни на міжнародному рівні. Отже, що стало основними змінами у цей період обмежених можливостей? Першим і найголовнішим була мобілізація міжнародної підтримки. На початку російської агресії у 2014 році українська дипломатія зіткнулася з серйозними викликами. Як зазначає Марія Петренко у своїй монографії «Україна в ООН: 2014–2022», основним завданням стало закріплення в міжнародній правовій площині факту російської агресії. Значним досягненням стало ухвалення резолюції ГА ООН 68/262 «Територіальна цілісність України» 27 березня 2014 року, яку підтримали 100 держав. Проте, як відмічає Джон Сміт у своїй праці «UN and the Ukraine Crisis», ця перемога була марною, тому що Росія продовжила окупацію Криму, ігноруючи міжнародні рішення. Наступні сім років до 2021 українська дипломатія в ООН працювала за трьома основними напрямками. Перший, це систематичне підняття питання про порушення прав людини в Криму, що відобразилося у щорічних резолюціях ГА ООН. Другий, інтенсивне використання міжнародних судових механізмів, а саме позов до Міжнародного суду ООН у 2017 році. Третій, багаторазові спроби подолати блокування з боку росії в Раді Безпеки, де Москва 12 разів використала право вето щодо українських питань. Питання кандидатури росії в ООН викликає незадоволеність серед українців. Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році стало переломним моментом для української дипломатії в ООН. Як пише Олександр Ковальчук у статті «Дипломатія в умовах війни», Україна змогла перейти від оборони до стратегічного наступу на міжнародній арені. За перший рік війни було проведено 4 надзвичайні сесії ГА ООН, найважливішою з яких стала резолюція ES-11/1 від 2 березня 2022 року, де 141 країна засудила російську агресію. Знаковим досягненням стало виключення Росії з Ради ООН з прав людини 7 квітня 2022 року. Особливу увагу варто приділити гуманітарним ініціативам України. Чорноморська зернова ініціатива, запущена 22 липня 2022 року, не лише допомогла зняти загрозу глобальної продовольчої кризи, а й стала важливим інструментом підтримки української економіки. За даними звітів ООН, загальний обсяг міжнародної допомоги Україні через структури ООН склав \$7.8 млрд. Проте аналіз ефективності української політики в ООН виявляє й суттєві проблеми. Як зазначає Петренко М., хоча Україні вдалося заручитися підтримкою 85% країн-членів ГА ООН, рівень підтримки серед держав Глобального Півдня залишався обмеженим. Іншою серйозною проблемою стала відсутність ефективних механізмів виконання прийнятих рішень, що особливо яскраво проявилось у спробах повернути депортованих дітей. **Висновок:** у висновку варто відзначити, що діяльність України в ООН у 2014–2024 роках пройшла шлях від реакції на агресію до формування власної стратегії міжнародної політики. Якщо на початковому етапі основним завданням було засудження дій Росії, то в подальшому Україна змогла перейти до проактивної позиції, ініціюючи нові механізми міжнародної співпраці та безпеки. Проте для подальшого посилення позицій в ООН Україні необхідно розробити нові підходи до роботи з країнами, що займають нейтральну позицію, та активізувати зусилля щодо реформи ключових інститутів ООН.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35–41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10–20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22–224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5–10

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ В 2019 РОЦІ ОСОБЛИВОСТІ ТА НЕДОЛІКИ

Актуальність мети дослідження: Аналіз президентської виборчої кампанії 2019 року є актуальним через її значний вплив на політичний ландшафт України, запит суспільства на оновлення еліт і використання новаторських підходів, як-от цифрові технології. Вивчення особливостей і недоліків, таких як популізм і поляризація, допоможе зрозуміти виклики виборчого процесу та вдосконалити політичні стратегії й демократичні практики в майбутньому. **Мета дослідження:** аналіз особливостей та недоліків президентської виборчої кампанії 2019 року в Україні для виявлення її впливу на політичний ландшафт країни, оцінки використання інноваційних підходів і визначення викликів, які постали перед виборчим процесом та демократичними практиками. **Предмет дослідження:** особливості організації, проведення та комунікаційних стратегій президентської виборчої кампанії 2019 року в Україні, а також їх вплив на електоральну поведінку, суспільну поляризацію та політичні процеси. **Виклад основного матеріалу:** президентська виборча кампанія 2019 року в Україні стала унікальним явищем, яке відобразило нові тенденції у політичному житті країни. Основною особливістю кампанії стало протистояння між традиційною політичною елітою, представленою Петром Порошенком, і «антисистемним» кандидатом Володимиром Зеленським, який не мав політичного досвіду. Зеленський запропонував інноваційний підхід до комунікації, активно використовуючи соціальні мережі для прямої взаємодії з виборцями, особливо молоддю. Формат дебатів на стадіоні «Олімпійський» став знаковою подією кампанії та привернув увагу не лише громадянської, а й міжнародної спільноти. Попри інноваційність, кампанія мала суттєві недоліки. Серед них – популізм і відсутність конкретики у програмах, що породжувало високі очікування, але не гарантувало реалістичних результатів. Кампанія супроводжувалася значною поляризацією суспільства та використанням інформаційних атак і чорного піару, що підірвало довіру до виборчого процесу загалом. Перемога Володимира Зеленського стала відображенням запиту суспільства на оновлення політичної системи. Ця кампанія не лише змінила політичний ландшафт України, а й відкрила нову еру в організації виборчих процесів, продемонструвавши як сильні сторони інновацій, так і виклики, пов'язані з їхнім використанням. **Висновок:** президентська виборча кампанія 2019 року в Україні стала важливим етапом у політичній історії країни, що відзначився новаторським підходом і значними викликами. Вона продемонструвала перехід до цифровізації виборчих процесів, зростання ролі соціальних мереж та попиту суспільства на оновлення політичних еліт. Однак кампанія також виявила проблеми, зокрема популізм, поляризацію суспільства та недостатню конкретику у програмах кандидатів. Цей досвід показав, що сучасні вибори можуть стати ефективним інструментом змін, але лише за умови відповідального підходу до комунікації, стратегічного планування та зміцнення демократичних інститутів. Вивчення особливостей і недоліків цієї кампанії є важливим для вдосконалення виборчих процесів у майбутньому та розвитку політичної культури України.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Актуальність теми дослідження. Виборча система є ключовим елементом демократичного розвитку будь-якої держави, оскільки вона визначає спосіб формування органів державної влади та місцевого самоврядування. В Україні, яка переживає складний період трансформації, ефективність виборчої системи має вирішальне значення для забезпечення легітимності влади, стабільності та розвитку суспільства. Недоліки та проблеми виборчої системи можуть призвести до спотворення волевиявлення громадян, політичної нестабільності та підриву довіри до демократичних інститутів. Тому дослідження виборчої системи України та її основних проблем є надзвичайно актуальним для подальшого розвитку демократії в країні. **Мета дослідження:** комплексний аналіз виборчої системи України з метою виявлення її основних проблем та розробка пропозицій щодо її удосконалення. **Предмет дослідження:** правові, організаційні та політичні аспекти функціонування виборчої системи України. **Завдання дослідження:** Аналіз нормативно-правової бази виборчої системи України, дослідження історичного розвитку виборчих систем в Україні, виявлення основних проблем виборчої системи, оцінка впливу виборчої системи на політичну стабільність та розвиток демократії, розробка рекомендацій щодо удосконалення виборчої системи. **Виклад основного матеріалу.** Виборча система України є складною та динамічною, вона постійно змінюється та адаптується до нових політичних реалій. Протягом історії незалежної України використовувалися різні виборчі системи, включаючи мажоритарну, пропорційну та змішану. Кожна з цих систем має свої переваги та недоліки, і вибір конкретної системи впливає на формування політичного ландшафту країни. Основними проблемами виборчої системи України є: недосконалість виборчого законодавства, фальсифікації та порушення під час виборів, низька явка виборців, корупція та підкуп виборців, непрозорість фінансування виборчих кампаній, недостатня представленість жінок та національних меншин у органах влади, вплив олігархічних груп на виборчий процес. Ці проблеми підривають довіру до виборів та демократичних інститутів, а також негативно впливають на політичну стабільність та розвиток країни. Для удосконалення виборчої системи України необхідно: реформувати виборче законодавство, посилити контроль за проведенням виборів, підвищити явку виборців, боротися з корупцією та підкупом виборців, забезпечити прозорість фінансування виборчих кампаній, сприяти представництву жінок та національних меншин у органах влади, обмежити вплив олігархічних груп на виборчий процес. **Висновок.** Отже, проведене дослідження підтверджує надзвичайну актуальність питання функціонування виборчої системи для України. Аналіз нормативно-правової бази та історичного розвитку виборчих систем виявив низку системних проблем, що негативно впливають на якість виборчого процесу, політичну стабільність та довіру громадян до демократичних інститутів. Основними викликами залишаються недосконале законодавство, поширені фальсифікації та порушення, низька громадянська активність, корупційні практики, непрозорість фінансування виборчих кампаній, недостатнє представництво соціальних груп та згубний вплив олігархічних структур. Ці проблеми не лише спотворюють результати волевиявлення, але й гальмують демократичний розвиток країни.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ТА ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

Актуальність теми дослідження: зумовлена процесами національної ідентифікації, демократичного розвитку та боротьби з авторитарним минулим, які мають вирішальне значення для пострадянських країн, зокрема України. У контексті російської агресії проти України декомунізація історичної пам'яті стає не лише політичним актом, а й питанням безпеки, формування єдиної національної ідентичності та запобігання інформаційним впливам з боку країни-агресора. **Мета дослідження:** пояснення політологічного змісту явища історичної пам'яті та дослідженні процесу декомунізації як інструменту трансформації політичної свідомості українського суспільства. **Об'єкт дослідження:** історична пам'ять як складова політичної культури. **Завдання дослідження:** виявлення взаємозв'язку між політикою пам'яті та демократичними процесами, аналізі впливу декомунізації на суспільну свідомість і політичну поведінку, а також у з'ясуванні реакції різних соціальних груп на ці процеси. **Виклад основного матеріалу:** у політології історична пам'ять розглядається як інструмент формування ідентичності та легітимації влади. В Україні після Революції Гідності 2014 року було прийнято пакет декомунізаційних законів, спрямованих на демонтаж радянського спадку в публічному просторі, зокрема заборону комуністичної символіки, перейменування населених пунктів та демонтаж пам'ятників. Ці процеси супроводжуються суспільними дебатами, що свідчать про різноманітність історичної пам'яті. Проте в стратегічній перспективі декомунізація сприяє укріпленню національної єдності, переосмисленню колоніального минулого та побудові демократичного суспільства. **Висновок:** політика історичної пам'яті, особливо в межах декомунізації, має вирішальне значення для утвердження демократичної політичної культури. Вона не лише формує історичне мислення громадян, а й визначає траєкторію розвитку держави в умовах глобальних викликів та гібридних загроз. Декомунізація в Україні є не лише необхідним етапом подолання тоталітарного минулого, а й потужним механізмом ідентифікації з демократичними цінностями та європейським вибором.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: у сучасних умовах війни, соціально-економічних викликів та трансформацій українського суспільства волонтерський рух набуває особливої ваги. З 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році, волонтерство стало одним із ключових чинників підтримки армії, допомоги внутрішньо переміщеним особам та розвитку громадянського суспільства. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення новітніх тенденцій волонтерського руху, аналізу його ролі в умовах війни та перспектив розвитку у післявоєнний період. **Мета дослідження:** проаналізувати сучасні тенденції розвитку волонтерського руху в Україні та визначити його роль у формуванні громадянського суспільства та підтримці країни в умовах воєнного стану. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати зміни у волонтерському русі під час війни; з'ясувати вплив волонтерства на розвиток громадянського суспільства. **Виклад основного матеріалу:** волонтерство – це яскравий приклад громадянської активності, який ґрунтується на щирому прагненні допомогти іншим без очікування винагороди. Ідея безкорисливої допомоги супроводжує людство протягом усього його існування – у кожному суспільстві знаходилися люди, які прагнули реалізувати себе через служіння іншим, підтримку ближнього, роботу на благо громади. В українських реаліях волонтерство – це не лише допомога, а й глибокий прояв патріотизму, солідарності та відповідальності. Воно стало однією з основ громадянського суспільства, особливо у ключові, переломні моменти історії. Сучасний волонтерський рух в Україні активізувався під час Революції Гідності. Саме тоді українці масово само організовувалися, щоб забезпечити протестувальників теплим речам, продуктами, медичною допомогою та юридичною підтримкою. З того періоду почалося формування перших масштабних волонтерських мереж, які згодом перетворилися на стійкі громадські платформи. Події, що відбуваються з 2014 року, а особливо повномасштабна війна, яка почалася в лютому 2022 року, вивели волонтерство на новий рівень. Воно стало другим фронтом у боротьбі за незалежність України. Тисячі волонтерів по всій країні й за її межами щоденно плетуть маскувальні сітки, ремонтують автомобілі для ЗСУ, купують тепловізори й дрони, евакуюють цивільне населення з зон бойових дій, допомагають переселенцям знайти новий дім, годують безпритульних тварин та опікуються психологічною підтримкою поранених, сиріт і вдов. За даними досліджень, з початку повномасштабного вторгнення близько 71% українців так чи інакше залучалися до волонтерської діяльності. З них 34% допомагали фінансово, 15% – фізично, а 22% – і фінансово, і через особисту участь. Особливо вражає участь молоді: кожен другий молодий українець став волонтером, кожен третій – підтримує інформаційний фронт або регулярно донатить. Волонтери – це не просто ті, хто допомагає. Це рушії змін, люди, які активно беруть участь у формуванні майбутнього країни. Волонтерство розвиває почуття відповідальності, взаємної довіри, здатність до колективних дій, солідарність та ініціативність. Цей рух сьогодні є однією з найбільших сил українського суспільства, що об'єднує всі регіони, покоління, професії, соціальні й культурні групи. Крім того, український волонтерський рух став символом стійкості, людяності й незламної волі, який надихає не лише всередині країни, а й по всьому світу. Волонтерство перестало бути просто дією – воно стало світоглядом. **Висновок:** волонтерство в Україні відіграє ключову роль у становленні активного громадянського суспільства та зміцненні держави, особливо в умовах війни. Воно стало не лише відповіддю на кризові виклики, а й потужною формою громадянської участі, що об'єднує людей довкола спільних цінностей – солідарності, відповідальності та взаємодопомоги. Завдяки волонтерам громадські організації отримують нове дихання, з'являються ініціативи, що ефективно доповнюють роботу державних інституцій. Молодь активно долучається до волонтерського руху, формуючи нове покоління лідерів та агентів змін.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: права і свободи людини є фундаментальною цінністю демократичного суспільства. В умовах розвитку громадянського суспільства та інтеграції України до європейського правового простору особливої ваги набуває питання реальних правових гарантій прав людини. **Мета дослідження:** визначити зміст, види та механізми правових гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні, а також дослідити ефективність їх реалізації в сучасних умовах. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** розкрити зміст поняття «правові гарантії прав і свобод людини»; проаналізувати класифікацію гарантій; визначити роль держави у забезпеченні прав людини. **Виклад основного матеріалу:** правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні є невід'ємною частиною демократичного устрою держави та важливим елементом утвердження принципу верховенства права. Вони являють собою сукупність правових засобів, що забезпечують реальність, охорону, реалізацію та захист прав особи. Їх наявність і ефективність є показником рівня розвитку державності, правосвідомості суспільства та поваги до людської гідності. Конституція України, як Основний Закон, проголошує права і свободи людини найвищою соціальною цінністю і покладає на державу обов'язок їх гарантувати. В основі системи гарантій лежать конституційні норми, а також міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Правові гарантії можуть мати різний характер і проявлятися як через законодавче закріплення прав, так і через створення інституцій, що забезпечують їх дотримання, наприклад, суди, прокуратура, адвокатура, органи внутрішніх справ, Уповноважений з прав людини. Одним із найважливіших механізмів є право кожного на звернення до суду за захистом порушених прав. Це передбачено статтею 55 Конституції України, і саме завдяки цьому праву кожен громадянин може ініціювати судовий процес у разі порушення його свобод. Особливе місце в системі гарантій займає інститут Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, який здійснює парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод. Його діяльність спрямована на попередження порушень, реагування на факти дискримінації, та інших порушень. Крім національних інституційних механізмів, в Україні діють також міжнародно-правові гарантії. Держава є учасницею численних міжнародних угод, включно із Загальною декларацією прав людини, Європейською конвенцією з прав людини. Важливу роль відіграє можливість громадян звертатися до Європейського суду з прав людини у разі, якщо всі національні засоби захисту вичерпані. Рішення цього суду є обов'язковими для виконання, що посилює систему міжнародного захисту прав людини. Попри розвинену нормативно-правову базу, існує низка проблем у сфері реалізації правових гарантій. Зокрема, це стосується недостатньої незалежності судової влади, зволікання у розгляді справ, низької правової культури громадян, а також недовіри до органів правопорядку. У деяких випадках правова допомога є недоступною або неякісною, що унеможливує повноцінну реалізацію прав. **Висновок:** правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні становлять складну, багаторівневу систему, яка функціонує на основі національного і міжнародного права. Вони відіграють ключову роль у становленні правової держави, а ефективність їх реалізації визначає не лише рівень демократичного розвитку, а й ступінь довіри громадян до державних інституцій.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Ідеологія «Руского міра» є головним ідеологічним обґрунтуванням російської агресії проти України. З 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення в 2022 році, вона стала основним інструментом інформаційного та політичного впливу російської федерації. Вивчення цієї теми дозволяє глибше зрозуміти причини та механізми агресії, а також сформувати стратегії інформаційного спротиву. **Мета дослідження:** проаналізувати суть ідеології «Руского міра» та її вплив на розгортання збройної агресії росії проти України. **Виклад основного матеріалу.** Ідеологія «Руского міра» – це одна з головних ідей, яка виправдовує війну росії проти України. Вона стверджує, що українці, росіяни і білоруси – це «один народ», який має жити разом у спільній культурі, мові та релігії. Таким чином, ця ідеологія заперечує існування української мови, історії, культури та незалежної держави. Росія намагається представити Україну як «штучну» державу, яка нібито не має права на існування. Після Революції Гідності 2014 року росія почала відкрито діяти за цією ідеологією: анексувала Крим, підтримала бойовиків на Донбасі, а у 2022 році розпочала повномасштабну війну. Усі ці дії вона виправдовує тим, що нібито «захищає» російськомовних або бореться з «нацизмом». Але насправді це – спроба знищити українську ідентичність і підкорити країну. Також важливу роль відіграє російська православна церква, яка підтримує «Русскій мір». Вона не визнає незалежність Православної церкви України та підтримує дії російської влади. Пропаганда використовує історичні міфи, образ ворога в обличчі Заходу і твердження про «братній народ», щоб обдурити як своє населення, так і міжнародну спільноту. Ця ідеологія небезпечна тим, що вона не лише поширює неправдиву інформацію, але й призводить до конкретних дій: війни, окупації, вбивств, переслідувань і руйнування культури. Тому її потрібно розуміти, викривати та протистояти їй на всіх рівнях – від особистого до державного. Лише так можна зберегти нашу ідентичність, культуру та незалежність. **Висновок:** Ідеологія «Руского міра» є не просто складовою інформаційної війни, а стратегічним інструментом виправдання політичної, культурної та військової експансії росії. Вона формує у свідомості громадян рф та частини міжнародної спільноти викривлену картину історії та реальності, в якій заперечується право України на існування як незалежної держави. Її небезпека полягає у здатності перетворювати пропагандистські гасла на конкретні дії – окупацію, знищення культурної спадщини, переслідування незгодних. Усвідомлення цієї загрози, її викриття та інтелектуальний спротив є ключовими для забезпечення національної безпеки, збереження української ідентичності та підтримки міжнародного правопорядку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» «ТА «ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ»

Актуальність теми дослідження. У сучасній Україні збереження, інтерпретація та переосмислення історичного минулого набули стратегічного значення в умовах демократичної трансформації та російської агресії. **Історична пам'ять** розглядається як важливий фактор, що впливає на процеси державотворення, формування політичної культури, зміцнення національної ідентичності та визначення ціннісних орієнтирів. У політологічному дискурсі історична пам'ять є не лише репрезентацією минулого, а й засобом політичного впливу, легітимації державної влади та мобілізації громадян. Особливої ваги набуває питання декомунізації історичної пам'яті, як складника ширшого процесу подолання тоталітарного спадку. Усунення радянських символів, переосмислення історичних подій і персоналій – це не лише культурна ініціатива, а й складова політичної стратегії, що спрямована на формування єдиної національної ідентичності, відновлення історичної справедливості та посилення імунітету суспільства до імперських ідеологем.

Мета дослідження: окреслити політологічний зміст понять «історична пам'ять» та «декомунізація історичної пам'яті», а також дослідити їх значення у формуванні національної ідентичності, державної політики пам'яті й демократичних перетворень у посттоталітарному суспільстві. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**: визначити політологічне трактування поняття «історична пам'ять»; з'ясувати суть та механізми декомунізації історичної пам'яті; проаналізувати вплив історичної пам'яті на національну ідентичність; дослідити політику пам'яті як чинник демократичних змін у посттоталітарному середовищі; пояснити наслідки та виклики процесу декомунізації для країньського політичного простору. **Виклад основного матеріалу.** У політологічному контексті історична пам'ять виступає як конструкт, що формує суспільне уявлення про минуле відповідно до сучасних політичних запитів і стратегій. Це не просто сукупність знань про історію, а символічний ресурс, який може використовуватись владою для легітимації рішень, консолідації населення чи, навпаки, розпалювання конфліктів. Як зазначає Бенедикт Андерсон, нації уявляються через спільне минуле, яке вибудовується через політику пам'яті. Декомунізація історичної пам'яті у сучасній Україні – це процес, що полягає в демонтажі радянських наративів, символів та цінностей, які репрезентували тоталітарну систему. Згідно з Аллою Киридон, це політика цілеспрямованого очищення публічного простору від елементів радянської ідеології з метою побудови нового символічного простору, орієнтованого на демократичні цінності та європейську ідентичність. Цей процес включає: фізичні зміни простору (знесення пам'ятників, перейменування вулиць і міст); архівну політику (відкриття документів радянських спецслужб); медійну та освітню політику (висвітлення репресій, створення музеїв пам'яті, підтримка історичних досліджень). Юрій Патрікеєв зазначає, що через декомунізацію формується новий публічний наратив, в якому переважають теми національного спротиву, жертв тоталітарного режиму та боротьби за свободу. Георгій Касьянов підкреслює, що така політика, хоч і має на меті утвердження історичної справедливості, часто супроводжується ризиками маніпуляції, нав'язування одностороннього погляду та недостатнім суспільним діалогом. У 2015–2016 роках Україна здійснила наймасштабнішу в історії незалежності кампанію з перейменування – понад 51 тисяча топонімів та демонтаж понад 2 тисяч пам'ятників. Це демонструє політичну рішучість, але також виявляє брак комунікації з громадськістю. Критики декомунізації, зокрема автори статті у VoxUkraine, наголошують, що процес іноді мав авторитарні риси, уникаючи глибокого осмислення минулого та не забезпечуючи повноцінної суспільної дискусії, що є ключовим для демократичного суспільства. **Висновок.** Поняття «історична пам'ять» у політології виходить за межі культурного феномена і стає інструментом формування національного самовизначення, політичної легітимності та ідеологічного контролю. Декомунізація історичної пам'яті в Україні постає як реакція на потребу подолати тоталітарну спадщину та сформувати власну, проєвропейську ідентичність. Її успіх залежить не лише від політичної волі, а й від рівня залученості громадськості, відкритості дискусії та здатності критично осмислювати історичне минуле. Тільки за таких умов декомунізація може стати не актом символічного очищення, а реальним етапом демократичного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження. Революція Гідності 2013–2014 років є однією з найважливіших подій новітньої історії України, що визначила подальший вектор її розвитку. Глибокі політичні, економічні та соціальні зміни, що відбулися внаслідок революції, потребують всебічного дослідження її причин, рушійних сил та наслідків. Сьогодні, в умовах подальших викликів для демократії та державності України, аналіз Революції Гідності залишається вкрай актуальним для розуміння сучасної політичної ситуації. **Мета дослідження:** визначення основних причин, рушійних сил та наслідків Революції Гідності в Україні. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати ключові причини виникнення Революції Гідності; визначити основних учасників і рушійні сили протестного руху; виявити основні політичні, економічні та соціальні наслідки революції. **Виклад основного матеріалу.** Революція Гідності стала відповіддю українського суспільства на відмову тодішньої влади підписати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що символізувало відхід від європейського курсу розвитку. Серед головних причин протестів також були корупція, узурпація влади, порушення прав і свобод громадян, економічні проблеми та прагнення до демократичних змін. Рушійними силами Революції стали активна молодь, студенти, громадські активісти, частина політичної опозиції та широка верства громадян, що прагнула змін. Значну роль відіграв розвиток соціальних мереж і новітніх комунікаційних технологій, що сприяли швидкому поширенню інформації та мобілізації населення. Серед наслідків Революції варто відзначити: зміну політичної еліти, обрання нової влади, початок глибинних реформ у різних сферах (зокрема в політиці, економіці, судочинстві), посилення громадянського суспільства, а також загострення відносин із Росією, що призвело до анексії Криму і війни на Донбасі. Революція Гідності стала каталізатором процесу національної самоідентифікації, зміцнення демократичних інститутів і прагнення до інтеграції в європейську спільноту. Однак поряд із позитивними зрушеннями зберігаються численні виклики, зокрема в боротьбі з корупцією та реформуванні політичної системи. **Висновки.** Революція Гідності стала переломним моментом в історії України, що визначив її сучасний європейський вибір і прагнення до демократичного розвитку. Попри складні наслідки та виклики, революція заклала основи для формування активного громадянського суспільства та нового політичного курсу країни. Сила змін, ініційованих Революцією Гідності, продовжує впливати на всі сфери життя українського суспільства, і події 2013–2014 років залишаються важливим орієнтиром для подальших реформ і боротьби за права людини та свободу.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35–41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10–20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22–224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5–10

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» ТА «ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ»

Актуальність теми дослідження. У сучасному українському суспільстві питання історичної пам'яті та її переосмислення набуває особливої ваги в контексті політичної трансформації, національного самовизначення та розбудови демократичної держави. Історична пам'ять виступає не лише як елемент колективної свідомості, а й як важливий інструмент політичної мобілізації, легітимації влади та формування національних наративів, що визначають суспільні орієнтири. Її аналіз у політологічному вимірі дозволяє глибше зрозуміти механізми впливу на суспільні процеси, масову свідомість та державну політику. Особливої ваги набуває процес декомунізації історичної пам'яті, який є складовою ширшої стратегії подолання тоталітарного минулого. В умовах триваючої російської агресії та інформаційної війни питання звільнення від радянських символів, переосмислення історичних постатей і подій набуває політичного, морального та ідеологічного значення. Декомунізація розглядається як складова політики ідентичності, спрямованої на консолідацію українського суспільства, зміцнення національної самосвідомості та утвердження демократичних цінностей. **Мета дослідження:** визначити політологічний зміст понять «історична пам'ять» і «декомунізація історичної пам'яті», а також проаналізувати їхнє значення для формування національної ідентичності, реалізації політики пам'яті та здійснення демократичних трансформацій у посттоталітарному суспільстві. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** розкрити політологічний зміст поняття «історична пам'ять»; з'ясувати суть, завдання та особливості процесу декомунізації історичної пам'яті; проаналізувати їхню роль у формуванні української національної ідентичності; визначити значення політики пам'яті як інструмента демократичної трансформації суспільства; оцінити вплив декомунізації на політичну культуру, громадянську активність та демократичні процеси в Україні. **Виклад основного матеріалу.** У політологічному дискурсі історична пам'ять розглядається не лише як сукупність колективних спогадів про минуле, але й як інструмент формування політичної ідентичності та легітимації державної влади. Вона виконує функцію ідеологічного засобу впливу на громадянську свідомість, конструюючи образи минулого відповідно до політичних запитів. М.І. Гурик у праці «Історична пам'ять як об'єкт гуманітарного дискурсу» зазначає, що в пострадянських суспільствах, зокрема в Україні, пам'ять є суперечливою, фрагментованою, а подекуди – травматичною, що є наслідком тривалого впливу тоталітарної системи. Вона зазнає змін під впливом політичної кон'юнктури та інформаційної політики. Георгій Касьянов у монографії «Пам'ять як поле бою» акцентує, що політика пам'яті в Україні – це простір змагання між конкуруючими візіями минулого. За його словами, цей процес часто набуває форми ідеологічної боротьби, де пам'ять стає ресурсом впливу, символічної влади та маніпуляцій. У цьому контексті особливої уваги набуває декомунізація – цілеспрямований демонтаж радянських символів у публічному просторі та формування нової, демократично орієнтованої колективної пам'яті. А. Киридон у праці «Політика історичної пам'яті в Україні» визначає декомунізацію як системну діяльність, спрямовану на очищення публічного простору від залишків радянської ідеології – як на фізичному рівні (монументи, топоніми), так і на рівні наративів. Ю. Патрікеєв у дослідженні «Публічна історія та декомунізація в Україні» деталізує ключові механізми реалізації політики пам'яті: перейменування вулиць, відкриття архівів, демонтаж пам'ятників, встановлення нових пам'ятних дат. За даними Касьянова, у 2015–2016 роках перейменовано понад 51 тис. топонімів і демонтовано понад 2 тис. монументів – безпрецедентна ініціатива в історії незалежної України. Втім, не всі оцінки декомунізаційних практик є однозначно позитивними. VoxUkraine зазначає, що, на відміну від європейських підходів до роботи з минулим, українська модель декомунізації часто базувалася на нормативному примусі без належного суспільного діалогу. Касьянов застерігає, що надмірна бюрократизація процесу ставить під сумнів його демократичність і знижує довіру до державної політики пам'яті як такої. **Висновок.** Історична пам'ять у політологічному вимірі є ключовим інструментом формування колективної ідентичності, політичної легітимації та демократичної культури. Декомунізація – це спроба оновлення пам'яті через критичне переосмислення минулого та очищення простору від тоталітарної спадщини. Проте ефективність цього процесу значною мірою залежить від балансу між державною ініціативою, суспільною участю та здатністю до відкритого діалогу з минулим.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35–41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10–20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22–224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination .
Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

Актуальність теми дослідження: У сучасних геополітичних умовах, коли Україна перебуває у стані війни з Росією та водночас активно просувається шляхом євроінтеграції, вивчення співпраці з Європейським Союзом набуває особливого значення. ЄС виступає ключовим партнером України у сферах безпеки, економіки, гуманітарної допомоги та реформ. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році стало історичним кроком і водночас підкреслило необхідність глибоких структурних змін у країні. На цьому етапі важливо оцінити як досягнення, так і виклики, що стоять перед Україною на шляху до повноправного членства в ЄС. Дослідження цієї теми дозволяє краще зрозуміти політичну, правову та економічну взаємодію України з ЄС, а також окреслити реальні перспективи її інтеграції. Актуальність теми обумовлена також тим, що європейський вибір – це не лише зовнішньополітичний курс, а й вектор внутрішнього розвитку держави та суспільства. **Мета дослідження:** розуміння того, що вже зроблено на шляху до інтеграції в ЄС визначити, що заважає подальшому зближенню і запропонувати, що потрібно змінити для успішного вступу України до Європейського Союзу. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати етапи євроінтеграції України та основні досягнення у цьому процесі; дослідити досвід інших країн-кандидатів на вступ до ЄС. **Виклад основного матеріалу.** Співпраця між Україною та Європейським Союзом бере свій початок ще з початку 1990-х років. У 1994 році було підписано Угоду про партнерство та співробітництво, яка стала основою відносин. У 2014 році, після Революції Гідності, Україна уклала Угоду про асоціацію з ЄС, яка визначила чіткий напрям на європейську інтеграцію. У 2017 році набула чинності поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі. У 2022 році Україна офіційно отримала статус кандидата на вступ до ЄС – це стало надзвичайно важливим політичним рішенням, що свідчить про глибокі наміри щодо повноправного членства. Стан сучасної співпраці між Україною та ЄС. Сьогодні Україна є одним із ключових партнерів Європейського Союзу у Східній Європі. Взаємодія охоплює: економічну сферу – двостороння торгівля, експорт українських товарів до країн ЄС, залучення інвестицій; політичну сферу – участь України в європейських форумах, координація зовнішньої політики; безпекову сферу – допомога ЗСУ, постачання зброї, навчання військових, гуманітарна та фінансова підтримка; освітню та наукову співпрацю – участь у програмах Erasmus+, Horizon Europe та ін. Основні проблеми на шляху інтеграції до ЄС Попри значні досягнення, процес євроінтеграції залишається складним і пов'язаний із низкою викликів: Корупція – одна з головних проблем, яка підриває довіру з боку партнерів та гальмує реформи. Недосконалість судової системи – повільні темпи судової реформи заважають забезпеченню справедливості та верховенства права. Війна з Росією – агресія РФ значно ускладнює реалізацію внутрішніх реформ та стабільний економічний розвиток. Необхідність адаптації законодавства – українське законодавство має бути приведене у відповідність до норм і стандартів ЄС у понад 30 сферах (так звані *acquis communautaire*). Скептицизм деяких країн ЄС – побоювання щодо прийняття України до Євросоюзу, зокрема через можливі економічні навантаження. Перспективи членства України в ЄС Попри труднощі, перспективи євроінтеграції залишаються позитивними ЄС визнає європейське майбутнє України та активно підтримує її реформаторські зусилля. Наявність політичної волі з обох сторін є ключовою передумовою для майбутнього вступу. Україна поступово виконує вимоги ЄС, зокрема щодо боротьби з корупцією, децентралізації, цифровізації державного управління. Післявоєнне відновлення України може стати поштовхом до глибшої інтеграції – ЄС зацікавлений у стабільному та реформованому східному партнері. **Висновок.** Співпраця між Україною та Європейським Союзом є однією з ключових складових сучасної зовнішньої та внутрішньої політики України. Попри значний прогрес у напрямку інтеграції, Україна стикається з низкою проблем, серед яких найбільш серйозними є корупція, нестабільність судової системи, а також складна безпекова ситуація, пов'язана з війною з росією. Однак ці виклики не є нездоланими, і багато з них вже активно вирішуються за підтримки ЄС. Отримання статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році стало важливим політичним кроком, який підтвердив намір України стати частиною європейської родини. Поглиблення співпраці з ЄС на рівні економіки, безпеки, освіти та культури відкриває нові можливості для розвитку держави та її громадян. У перспективі, якщо Україна продовжить впроваджувати необхідні реформи, адаптувати законодавство до європейських стандартів та подолає внутрішні проблеми, вступ до ЄС стане реальним і досяжним. Європейський Союз, зі свого боку, має стати тим важливим партнером, який не лише підтримуватиме Україну в часи кризи, але й допоможе побудувати стабільне і розвинене суспільство. Таким чином, перспективи співпраці України з ЄС є позитивними, і майбутнє нашої країни в Європейському Союзі виглядає багатообіцяючим, за умови подолання існуючих проблем та повної реалізації потенціалу реформ.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf

6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження. Національна ідентичність, державний суверенітет і культурна самобутність – одні з ключових питань для сучасної України. Після здобуття незалежності у 1991 році Україна постала перед необхідністю утвердження себе як повноцінної національної держави. Це стало особливо актуальним на тлі військових загроз, культурної експансії, інформаційних війн і глобалізаційних викликів. Поняття національної держави в українському контексті охоплює політичну, правову, культурну та економічну сфери, визначаючи напрямки внутрішньої та зовнішньої політики. Національна держава – це не лише форма організації влади, а й інструмент захисту національних інтересів, мови, культури, традицій. Саме тому дослідження цієї теми є надзвичайно важливим для формування сучасної української ідентичності та стратегічного розвитку країни. **Мета дослідження:** з'ясування основних ознак та механізмів функціонування України як національної держави, а також аналіз викликів та перспектив на цьому шляху. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** охарактеризувати ознаки національної держави; проаналізувати історичні передумови становлення України як національної держави; визначити сучасні виклики та загрози для національного суверенітету України; окреслити шляхи зміцнення української державності. **Виклад основного матеріалу.** Україна як національна держава формується на основі історичного досвіду, мови, культури, традицій та спільного прагнення до незалежності. Ключовими ознаками національної держави є: наявність титульної нації, яка відіграє визначальну роль у формуванні державної ідентичності; єдина державна мова; політична незалежність та територіальна цілісність; функціонуючі державні інститути, що захищають національні інтереси; культурна спадщина, що об'єднує націю. Історично Україна багато століть боролась за право на самовизначення. Події 20-го і 21-го століть, включаючи Революцію Гідності, анексію Криму, війну на сході та повномасштабне вторгнення Росії, стали каталізаторами усвідомлення необхідності сильної національної держави. У цих умовах особливого значення набувають мова, освіта, армія, культура як інструменти зміцнення єдності та опору зовнішньому тиску. Серед викликів на шляху до зміцнення національної державності варто назвати: внутрішню політичну нестабільність; корупцію; інформаційну агресію з боку РФ; економічну залежність від зовнішніх партнерів. Водночас Україна має і значний потенціал. Розвиток громадянського суспільства, посилення міжнародної підтримки, зміцнення армії та поступове оновлення еліт створюють умови для утвердження України як демократичної, правової, національної держави європейського зразка. **Висновки.** Україна сьогодні продовжує боротьбу за право бути повноцінною національною державою. Цей шлях не простий, але необхідний для збереження і розвитку нації. Успішне майбутнє України можливе лише за умов зміцнення інститутів державності, розвитку освіти й культури, утвердження національної єдності та збереження демократичних цінностей. Тільки так держава зможе протистояти зовнішнім викликам і забезпечити гідне життя своїм громадянам.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах постійних політичних, економічних і соціальних змін особливої ваги набуває питання ефективного політичного лідерства, зокрема – загальнонаціонального. Таке лідерство є важливою складовою державного управління, гарантом стабільності та розвитку країни, особливо в періоди криз, збройних конфліктів, глобальних викликів і трансформацій. Загальнонаціональний політичний лідер не тільки керує країною, а й уособлює її державність, відображає сподівання народу, впливає на внутрішню та зовнішню політику. В українських реаліях, з урахуванням історичних подій, революцій, війни з Росією та глибоких реформ, тема політичного лідерства набуває особливого значення, адже саме лідер здатен консолідувати суспільство, спрямовувати його розвиток і забезпечувати функціонування державних інституцій. **Мета дослідження:** вивчення ролі, функцій та особливостей прояву загальнонаціонального політичного лідерства в умовах сучасного суспільства. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** з'ясувати суть і типи політичного лідерства; визначити риси, функції та інструменти впливу загальнонаціонального лідера; проаналізувати особливості політичного лідерства в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Політичне лідерство – це процес впливу на суспільство, завдяки якому лідер реалізує політичні цілі, ухвалює стратегічні рішення та формує державну політику. Загальнонаціональний лідер – це особа, яка має не лише офіційну владу, а й здатна об'єднувати суспільство навколо спільних ідей, мобілізувати ресурси, вести країну шляхом реформ чи подолання криз. Класичну типологію політичного лідерства запропонував Макс Вебер, виділивши три основні типи: традиційний, раціонально-легальний та харизматичний. На загальнонаціональному рівні лідер виконує стратегічні, представницькі, мобілізаційні та комунікаційні функції. Особливу увагу слід приділити українському контексту. Історично Україна мала потребу в сильному, моральному лідері. Приклади таких лідерів – Л. Кравчук, В. Ющенко, П. Порошенко, В. Зеленський. Особливістю сучасного лідерства є орієнтація на демократію та активне використання ЗМІ. Однак, політичне лідерство має і виклики – популізм, узурпація влади, падіння довіри до політиків. Сучасне лідерство повинно бути гнучким, моральним, стратегічним, готовим до гібридних викликів і трансформацій. **Висновки.** Загальнонаціональне політичне лідерство є одним із ключових чинників розвитку держави. Його ефективність значною мірою визначає рівень стабільності, міжнародного авторитету та добробуту населення. Україна потребує політичних лідерів нового типу – компетентних, моральних і візійних. Лише за таких умов можливе формування сильної демократичної держави. Лідерство – це не лише влада, а й служіння нації та відповідальність перед майбутнім.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Участь молоді в політичному житті є одним із ключових показників демократичного розвитку суспільства. Молодь як соціально активна група не лише відображає стан політичної культури, а й виступає рушієм суспільних змін. В умовах реформування політичної системи, війни за незалежність та євроінтеграційного курсу України участь молоді в політичних процесах стає особливо важливою. Активне залучення молодих людей до прийняття рішень, формування політики, контролю за діями влади – необхідна умова побудови відкритого громадянського суспільства. **Мета дослідження:** розглянути ключові форми політичної активності молоді в Україні, виявити основні чинники, що визначають ступінь її залучення до політичних процесів, а також оцінити можливості молодіжного впливу на реформування державних інституцій. **Об'єкт дослідження:** українська молодь як соціально-політична група. **Предмет дослідження:** форми участі молоді в політичному житті України, зокрема інституційні та альтернативні способи впливу на політику. **Виклад основного матеріалу.** Згідно з Національною молодіжною стратегією України до 2030 року, основною метою молодіжної політики є забезпечення активної участі молоді в суспільному та політичному житті. Реалізація конституційного права на участь у управлінні державними справами здійснюється через вибори, діяльність у політичних партіях, громадських організаціях та молодіжному самоврядуванні. Інституційні форми участі молоді включають: право голосувати на виборах з 18 років; участь у молодіжних крильцях політичних партій; представництво в молодіжних парламентах та радах при органах влади; діяльність у громадських і студентських організаціях політичного спрямування; проходження стажувань у Верховній Раді, Кабінеті Міністрів та органах місцевого самоврядування. Неформальні (альтернативні) форми участі включають: онлайн-активізм, електронні петиції; участь у протестних акціях, мітингах та кампаніях солідарності (зокрема, волонтерських); створення політичного контенту на платформах YouTube, TikTok, Instagram; участь у міжнародних молодіжних ініціативах (Erasmus+, Молодіжний Європейський парламент тощо). Інститути політичної соціалізації молоді охоплюють: систему освіти (громадянська освіта, факультативи, молодіжні дебати); вплив сім'ї, медіа, соцмереж та особистого досвіду (волонтерство, лідерство); програми мобільності та міжкультурного обміну. Чинники, що обмежують політичну активність молоді, включають: недовіру до політичних інститутів; обмеженість можливостей впливу на рішення; відчуття дистанції між молоддю та владою; політичну маніпуляцію з боку деяких партій, що використовують молодь як «декорацію» під час кампаній. Попри це, в останні роки спостерігається зростання громадянської активності молоді під впливом подій Революції Гідності та війни з Росією, а також через залучення до волонтерської діяльності та інформаційної боротьби. Молодь все частіше виявляє готовність не тільки реагувати на події, але й активно ініціювати зміни. **Висновок.** Молодь України є не лише соціальним капіталом, але й потужною рушійною силою політичних змін. Її активна участь у суспільно-політичному житті має підтримуватися через належну освіту, доступ до процесів ухвалення рішень та стимулювання молодіжних ініціатив. Формування як інституційних, так і неформальних механізмів залучення молодих людей є необхідною умовою для демократичного розвитку, оновлення політичної системи та становлення зрілого громадянського суспільства. У контексті воєнної реальності та післявоєнної відбудови саме молодь повинна стати ключовим учасником у формуванні державної політики та відновленні країни.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination. Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ І ЙОГО «САМОСТІЙНА УКРАЇНА»

Актуальність дослідження: Постать Миколи Міхновського та його праця «Самостійна Україна» є фундаментальними для розуміння витоків українського націоналізму та боротьби за незалежність. На зламі XIX–XX століть ці ідеї стали викликом імперському домінуванню Росії та основою для формування української державницької думки. **Мета дослідження:** проаналізувати ідеї, викладені Миколою Міхновським у програмному документі «Самостійна Україна», та їх вплив на подальший розвиток українського національного руху. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** з'ясувати історичний контекст написання твору; розкрити зміст ідеї самостійності України; визначити вплив ідей Міхновського на український визвольний рух. **Виклад основного матеріалу.** У брошурі «Самостійна Україна», написаній у 1900 році, Микола Міхновський вперше в українській політичній думці чітко й безкомпромісно проголошує ідею повної незалежності України. Він різко критикує підневільне становище українського народу у складі Російської імперії, підкреслюючи необхідність політичного визволення, економічного самозабезпечення та культурного відродження. Брошура стала не лише маніфестом національного визволення, а й програмним документом для першої української політичної організації нового типу – Революційної української партії. Міхновський аргументує, що без власної держави українці не можуть реалізувати свій потенціал і зберегти ідентичність. Особливе місце він приділяє питанню національної гідності, праву народу на самовизначення, критиці імперських утисків мови, церкви та освіти. Його думки мали глибокий вплив на формування національної свідомості майбутніх поколінь українців, зокрема в період Української революції 1917–1921 років. **Висновки.** Микола Міхновський виступив провісником українського національного руху нового типу. Його «Самостійна Україна» стала першим документом, що обґрунтував необхідність створення суверенної української держави. Ці ідеї залишаються актуальними й сьогодні, засвідчуючи тривалий шлях українців до незалежності та свободи.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ

Актуальність теми дослідження: зростання рівня міжнародного тероризму обумовлене складними процесами глобалізації, політичними кризами, соціально-економічною нерівністю та розвитком новітніх технологій, які полегшують координацію терористичних організацій. Використання терористичних методів у міждержавних конфліктах, радикалізація молоді та поява нових форм кібертероризму визначають необхідність комплексного дослідження цієї проблеми. Міжнародний тероризм змінює характер воєнних конфліктів та механізми їх врегулювання, що робить актуальним соціально-політичний аналіз цього феномену. **Мета дослідження:** всебічне дослідження міжнародного тероризму як глобальної загрози сучасному світу, виявлення його основних причин, форм прояву та розробка можливих напрямів протидії цьому явищу на національному та міжнародному рівнях. Об'єкт дослідження: політичні концепції, які пояснюють природу міжнародного тероризму, а також міжнародні відносини, що впливають на розвиток терористичних загроз. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** проаналізувати основні причини та форми прояву міжнародного тероризму; визначити можливі напрями протидії міжнародному тероризму на різних рівнях. **Виклад основного матеріалу.** Міжнародний тероризм розглядається як одна з найсерйозніших загроз світовому порядку. Його динаміка та прояви суттєво змінилися протягом останніх десятиліть, що зумовлено глобалізацією, технологічним прогресом та політичними трансформаціями. Тероризм є постійною формою політичного насильства, однак з'являється він хвилям. Ми пережили чотири хвилі: анархістську (кін. XIX ст. – поч. XX ст.), антиколоніальну (1920–1960-ті рр.), нову ліву радикальну (1960–1980-ті рр.) та релігійну (з кін. 1970-х рр. до сьогодні). Кожна хвиля тривала приблизно покоління і мала унікальні ідеї, методи та глобальний вплив. Існує чіткий зв'язок між соціальними зв'язками та залученням до терористичних груп. Люди приєднуються до них не стільки з ідеологічних чи політичних причин, скільки з прагнення до соціальної підтримки та приналежності до спільноти. Це підкреслює важливість розуміння внутрішньої динаміки та мотивації терористичних угруповань для розробки ефективних стратегій протидії. Проблема боротьби з тероризмом вимагає стратегічного підходу. Кампанії проти тероризму повинні бути частиною довготривалих стратегій, що враховують політичний, соціальний і історичний контекст. Імпульсивні рішення можуть мати зворотний ефект і призвести до ескалації насильства. Тому короткострокові та вузьконаправлені заходи часто не дають бажаних результатів і можуть навіть погіршити ситуацію. Міжнародні організації, такі як НАТО, відіграють ключову роль у координації зусиль з протидії тероризму. Співпраця з Інтерполом та обмін інформацією про бойовиків сприяють ефективнішому виявленню та нейтралізації терористичних загроз. Сутність ролі НАТО в боротьбі з тероризмом полягає в захисті людей. Альянс пропонує унікальний набір засобів і механізмів міжнародної співпраці, зокрема в галузі збору та обміну розвідданими. Також варто зазначити, що політичні інституції повинні відігравати активну роль у запобіганні тероризму, *зосереджуючись на усуненні його першопричин. Жоден суто військовий чи поліцейський підхід не зможе повністю ліквідувати тероризм. Справжній успіх у протидії тероризму можливий лише тоді, коли суспільства серйозно ставляться до політичних, економічних і культурних чинників, які сприяють радикалізації.* **Висновки.** Міжнародний тероризм залишається одним із ключових викликів сучасної міжнародної безпеки. Політологічний аналіз цього явища дозволяє зрозуміти його природу, визначити основні чинники, що сприяють його розвитку, та розробити стратегії ефективної протидії. Комплексний підхід до боротьби з тероризмом, що включає політичні, економічні та ідеологічні заходи, є найперспективнішим шляхом подолання цієї загрози. В умовах глобалізації боротьба з міжнародним тероризмом потребує посиленої міжнародної співпраці та зміцнення механізмів контролю за радикальними групами і фінансуванням їхньої діяльності. Важливим аспектом протидії тероризму є глибоке розуміння соціальних механізмів, що сприяють залученню людей до терористичних груп. Ефективна боротьба з тероризмом потребує не лише силових заходів, а й довгострокових стратегій, які враховують політичний та культурний контекст. Міжнародні організації, зокрема НАТО, мають відігравати ключову роль у координації зусиль та обміні інформацією між державами. Лише всебічний і скоординований підхід здатен зменшити загрозу тероризму та забезпечити стабільність у глобальному масштабі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzbugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження: у сучасному українському суспільстві взаємозв'язок між політикою і бізнесом є однією з ключових тем, яка безпосередньо впливає на економічний розвиток, рівень життя населення та демократичні процеси. У пострадянський період цей зв'язок нерідко мав олігархічний характер, що гальмувало розвиток інститутів правової держави. Водночас останні роки показують зрушення у напрямку більшої прозорості, взаємної відповідальності та реформування. Дослідження цієї теми дозволяє краще зрозуміти механізми впливу бізнесу на державну політику та навпаки, а також окреслити перспективи взаємодії цих двох сфер у побудові сучасної європейської України. **Мета дослідження:** проаналізувати характер взаємозв'язку політики й бізнесу в Україні, виявити його вплив на розвиток суспільства та окреслити можливі шляхи демократизації цієї взаємодії. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** розкрити суть та особливості взаємодії політики і бізнесу в умовах українського суспільства; визначити основні наслідки впливу політико-бізнесових зв'язків на процеси демократизації, економічного розвитку та формування громадянського суспільства. **Виклад основного матеріалу.** Історично бізнес і політика в Україні формували тісні, а часто й непрозорі зв'язки. Бізнесмени прагнули впливати на державні рішення через участь у політичних процесах або фінансування партій, а політики – отримували ресурси, медіа-підтримку та доступ до економічних важелів. Найяскравішим прикладом цього є формування олігархічних кланів, які ще з 1990-х років почали контролювати стратегічні галузі економіки, засоби масової інформації та політичні партії. Після Революції Гідності у 2014 році суспільний запит на прозорість та подолання корупції активізував антикорупційні процеси. З'явилися незалежні органи, як-от НАБУ, НАЗК та ВАКС, які покликані контролювати чесність взаємодії між політиками та бізнесом. Разом із тим, війна, що триває з 2014 року, а особливо її ескалація у 2022 році, змінила акценти у цих відносинах. Бізнес почав активніше підтримувати державу: перерозподіляти ресурси на армію, допомагати переселенцям, брати участь у відновленні інфраструктури. Позитивним фактором є зростання впливу малого та середнього бізнесу, який, на відміну від великого капіталу, більше орієнтований на потреби громад, інновації та чесні правила гри. Водночас небезпека політичного лобізму, непрозорого фінансування виборчих кампаній та корупційних схем все ще залишається. Для досягнення балансу між державою й підприємницьким середовищем потрібне впровадження європейських стандартів прозорості, посилення ролі громадянського суспільства, а також ефективна юридична відповідальність за зловживання. **Висновок:** взаємозв'язок політики й бізнесу в Україні є неоднозначним, але стратегічно важливим фактором розвитку країни. За умов воєнного стану бізнес продемонстрував високу відповідальність, проте для сталого розвитку необхідне системне реформування цієї взаємодії. Прозорість, рівність перед законом, усунення корупційних схем та підтримка малого бізнесу повинні стати основою майбутньої моделі співпраці між державою й економікою. Такий підхід дозволить збудувати ефективну, демократичну та соціально відповідальну Україну.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

МІСЦЕ І РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У СТРУКТУРІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми дослідження. У сучасних демократичних державах політичні партії є важливою складовою інституційної системи, що забезпечує взаємозв'язок між громадянським суспільством і державою. Саме через партії громадяни реалізують свої політичні права, впливають на процеси прийняття рішень і формування державної політики. В умовах трансформації українського суспільства, розвитку демократичних інститутів та підвищення активності громадян, зростає потреба в переосмисленні функцій політичних партій як механізмів політичної участі, представництва та легітимації влади. Серед українських науковців, що досліджували цю тематику, варто відзначити праці Ф. Рудича, Т. Гончарук-Чолач, В. Тертички, П. Шляхтуна, В. Загурської-Антонюк, Ф. Кирилюка та І. Дзюбка. **Мета дослідження:** визначити місце і роль політичних партій у структурі громадянського суспільства. Відповідно до мети, ставимо такі **завдання:** з'ясувати сутність та функції політичних партій у громадянському суспільстві; визначити роль та вплив партій на політичну участь громадян. **Виклад основного матеріалу.** Термін «партія» почав вживатися ще в античний період, але в сучасному розумінні партії як загальнонаціональні політичні структури, які організаційно оформлялися, з'явилися у другій половині XIX ст. Цей процес пов'язаний з розвитком індустріального суспільства, зміною системи соціальної стратифікації, появою нових соціальних верств, зміцненням структур громадянського суспільства і т.д. М. Вебер виділяє три етапи формування партій сучасного типу: партії як аристократичні угруповання; партії як політичні клуби; сучасні масові партії.

Закон України «Про політичні партії в Україні» визначає партію як добровільне об'єднання громадян із загальнонаціональною програмою, що бере участь у виборах. За ст. 3, партії діють на основі Конституції, законів і статуту, виключно з всеукраїнським статусом. Політичні партії є важливими інститутами демократичного суспільства, які виконують представницьку, ідеологічну, організаційну та мобілізаційну функції. Вони сприяють формуванню політичної волі громадян, забезпечують участь у виборах і є посередниками між суспільством і владою. Виникнення політичних партій зумовлюється як соціальними (протистояння інтересів різних груп), так і політичними чинниками (існування демократичного режиму, правової держави та громадянського суспільства). Для легітимного існування партії необхідно дотримуватися базових вимог: мати статут і програму, уникати антидержавної чи деструктивної риторики, а також не включати до своєї структури воєнізованих формувань. Це підкреслює, що політична партія – не лише інструмент боротьби за владу, а й відповідальний учасник політичного процесу. Політичні партії є ключовим компонентом громадянського суспільства та політичної системи. Вони слугують каналом вираження інтересів різних соціальних груп через призму ідеологічних поглядів. Саме партії значною мірою впливають на динаміку політичного життя, формування стратегії боротьби за владу та підтримку стабільності в державі. Їх роль у структурі громадянського суспільства полягає в тому, що громадяни покладають на них сподівання щодо представництва у владі. Політична партія об'єднує однодумців, які за допомогою виборчого процесу прагнуть реалізувати свої ідеї та отримати доступ до владних важелів. Наявність політичних партій та рівень їхньої активності відображають ступінь розвитку демократії в конкретній країні, оскільки вони є представниками суспільства або його окремих соціальних верств. В українському контексті партійна система пережила складний процес становлення. Часто політичні партії створюються під конкретні виборчі цикли або для реалізації інтересів окремих політичних чи бізнесових груп. Це знижує рівень довіри до партій і ускладнює їхню інтеграцію в інституційну структуру громадянського суспільства. Водночас спостерігається поступове зростання політичної активності громадян та посилення ролі нових партій, орієнтованих на демократичні принципи, прозорість та підзвітність. Саме такі політичні сили мають перспективу стати ефективними інструментами розвитку громадянського суспільства. **Висновок.** Політичні партії є важливими інститутами громадянського суспільства, виконуючи функції представництва та мобілізації. Вони сприяють політичній участі громадян і забезпечують зв'язок між суспільством та владою. В Україні, незважаючи на проблеми з довірою до партій, зростає політична активність, що створює перспективи для розвитку демократичних інститутів і ефективних партій.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: у сучасному демократичному суспільстві права і свободи людини є основоположною цінністю, на якій ґрунтується державна влада, законодавча діяльність, соціальна політика та міжнародна репутація країни. Для України, яка утверджується як правова, демократична і соціальна держава, питання забезпечення та гарантування прав і свобод набуває особливої ваги. З часу прийняття Конституції України у 1996 році були визначені правові засади захисту людини та громадянина, однак новітні виклики – збройна агресія, внутрішні політичні кризи, реформування правової системи – потребують переосмислення ефективності наявних гарантій. У цьому контексті дослідження правових механізмів реалізації прав і свобод в Україні є надзвичайно актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору. **Мета дослідження:** аналіз системи правових гарантій прав і свобод людини та громадянина в Україні, виявлення сильних і слабких сторін механізмів їх реалізації та захисту, а також формування пропозицій щодо їх удосконалення відповідно до європейських стандартів. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** визначити поняття та види прав і свобод людини і громадянина; розглянути основні правові акти, що регламентують захист прав в Україні; оцінити роль судової системи та інститутів омбудсмена у гарантуванні прав; проаналізувати взаємозв'язок національних та міжнародних гарантій прав людини; виявити проблеми в практичній реалізації прав і свобод та шляхи їх подолання. **Виклад основного матеріалу:** Конституція України є основним актом, що закріплює права і свободи людини та громадянина, надаючи їм найвищий правовий захист. Основні права поділяються на громадянські (особисті), політичні, соціальні, економічні, культурні та екологічні. Гарантії їх реалізації передбачають як наявність норм, що закріплюють права, так і створення ефективного механізму їх забезпечення. Важливу роль відіграють закони України, зокрема Закони «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації» тощо. До основних правових механізмів захисту прав належать: можливість звернення до суду, право на правову допомогу, діяльність Уповноваженого Верховної Ради з прав людини (омбудсмена), а також можливість звернення до міжнародних організацій, таких як Європейський суд з прав людини. Особливого значення набуває практика Конституційного Суду, який захищає конституційні права шляхом тлумачення законодавства. Однією з форм гарантування прав є також системна адаптація національного законодавства до норм європейського права, що є частиною зобов'язань України у межах євроінтеграційного курсу. Та попри сформовану правову базу, в Україні залишаються суттєві виклики у сфері практичного забезпечення прав людини. Серед них – надмірна тривалість судових процесів, корупція в органах правопорядку, вибіркове правозастосування, низький рівень правової обізнаності громадян. Особливої актуальності набувають права внутрішньо переміщених осіб, жертв воєнних дій, військовополонених та цивільного населення в зонах бойових дій. Ефективність реалізації прав також залежить від соціально-економічного стану країни, політичної стабільності та рівня довіри до державних інституцій. Україна активно взаємодіє з міжнародними структурами у сфері прав людини, бере участь у виконанні рішень ЄСПЛ, звітує перед Радою Європи та ООН. Саме зовнішній контроль і міжнародна співпраця стимулюють державу до вдосконалення правозахисної системи, особливо в контексті європейської інтеграції. Інтеграція прав людини у політичну культуру громадян і посадових осіб залишається критичним викликом, що потребує послідовної правопросвітницької політики. **Висновки:** права і свободи людини є наріжним каменем української державності, а їх надійний захист – запорука сталого демократичного розвитку. Україна створила базові умови для забезпечення прав людини через нормативну базу, судову систему та діяльність національних інституцій. Водночас існують численні проблеми в реалізації прав на практиці, що вимагає подальшого реформування правової системи, підвищення ефективності державного управління, посилення ролі громадянського суспільства та узгодження національних стандартів з міжнародними. Успішне подолання цих викликів дозволить Україні зміцнити свій авторитет як правової, демократичної та соціально відповідальної держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі, де глобальні виклики, геополітична нестабільність і трансформації міжнародного порядку набувають дедалі більшої значущості, питання визначення місця й ролі окремих держав у системі міжнародних відносин стає ключовим для формування ефективної зовнішньої політики. Україна, як незалежна держава, розташована на стратегічному перехресті між Сходом і Заходом, постійно перебуває в центрі уваги провідних міжнародних акторів. З часу проголошення незалежності у 1991 році Україна поступово формує власну модель взаємодії з міжнародною спільнотою, проте її геополітична значущість особливо посилилася після 2014 року – анексії Криму Російською Федерацією та початку війни на Донбасі, а також після повномасштабного вторгнення у 2022 році. У цих умовах вивчення ролі України в сучасній системі міжнародних відносин є не лише науково важливим, а й практично необхідним. **Мета дослідження:** визначення геополітичного значення України, аналіз її ролі у формуванні регіональної та глобальної безпеки, а також оцінка потенціалу нашої держави у впливі на міжнародні політичні процеси в умовах глобальних трансформацій. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** проаналізувати історичні етапи формування міжнародного статусу України; охарактеризувати основні напрямки зовнішньої політики України; визначити роль України в контексті євроатлантичної інтеграції та участі в міжнародних організаціях; оцінити вплив війни росії проти України на систему міжнародної безпеки; виявити перспективи зміцнення міжнародного авторитету України. **Виклад основного матеріалу:** історичний шлях України до повноцінного суб'єкта міжнародної політики був складним і суперечливим. З моменту здобуття незалежності, наша держава активно намагалася інтегруватися в європейський та світовий політичний простір, прагнучи стати частиною євроатлантичного безпекового середовища. Проте процес зовнішньополітичної самоідентифікації супроводжувався значним впливом російської федерації, внутрішніми політичними кризами, економічною нестабільністю та недостатньою інституційною зрілістю. Особливо значущим для міжнародного іміджу України став період після 2014 року. Анексія Криму та збройна агресія на сході країни суттєво змінили сприйняття України на міжнародній арені – вона стала не лише об'єктом, а й активним суб'єктом глобальної політики. Участь у дипломатичних ініціативах, співпраця з НАТО, укладення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та реалізація реформ внутрішньої політики засвідчили проєвропейський і демократичний курс держави. Російське повномасштабне вторгнення у 2022 році остаточно закріпило за Україною статус форпосту демократії в Європі. Міжнародна спільнота, насамперед країни ЄС, США, Канада, Японія та Австралія, продемонстрували безпрецедентну підтримку Україні як політично, так і у сфері безпеки та гуманітарної допомоги. Ця ситуація змінила не лише регіональний, а й глобальний безпековий баланс, засвідчивши, що конфлікти локального характеру можуть мати масштабні наслідки. Водночас Україна все активніше бере участь у формуванні порядку денного на рівні ООН, Ради Європи, ОБСЄ, підкреслюючи свою позицію як активного й відповідального члена міжнародного співтовариства. Політичні кроки щодо створення трибуналу для покарання агресора, ініціативи щодо «формули миру», зусилля у сфері відновлення територіальної цілісності та безпеки свідчать про високий рівень міжнародної суб'єктності України. У майбутньому місце України в системі міжнародних відносин буде залежати від здатності не лише перемогти у війні, але й побудувати прозорі інститути, забезпечити верховенство права, зберегти демократичні свободи та створити конкурентну економіку. Саме в цьому полягає потенціал для її трансформації на повноцінного гравця глобального масштабу, особливо в умовах зміни архітектури міжнародної безпеки. **Висновки.** Україна нині займає особливе місце в системі міжнародних політичних відносин як держава, що стала символом боротьби за свободу, суверенітет і європейські цінності. Її роль значно зросла у зв'язку з агресією росії, що актуалізувала питання безпеки, співпраці та солідарності серед демократичних країн світу. Водночас, попри виклики, Україна продовжує активно формувати власну зовнішньополітичну стратегію, розвивати дипломатичні ініціативи, утверджувати свої національні інтереси на міжнародній арені. Перспективи нашої держави у глобальному політичному середовищі залежать від ефективного управління внутрішніми ресурсами, продовження реформ та активної участі у створенні нового безпекового порядку в Європі та світі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: децентралізація центрального устрою України є одним із пріоритетних напрямів державної політики, що сприяє розвитку громад, підвищенню якості публічних послуг і зміцненню демократичних процесів. У контексті сучасних викликів безпеки, економічного відновлення та євроінтеграції децентралізація виступає важливим чинником стабільності та сталого розвитку держави. Водночас її реалізація супроводжується викликами, що потребують наукового осмислення та практичних рішень. **Мета дослідження:** всебічний аналіз процесу децентралізації центрального устрою України з позиції теоретико-методологічних засад, законодавчо-правового забезпечення та практичних результатів реформ, а також визначення перспектив подальшого вдосконалення адміністративно-територіального устрою з урахуванням сучасних викликів. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: дослідити теоретичні підходи до децентралізації й зрозуміти їхнє значення для національної практики; проаналізувати етапи та інструменти реалізації децентралізаційної реформи в Україні; оцінити вплив децентралізації на соціально-економічний розвиток регіонів; з'ясувати проблемні аспекти й обмеження чинного механізму; запропонувати рекомендації щодо подальшого вдосконалення центрально-місцевих відносин. **Виклад основного матеріалу:** децентралізація в Україні базується на принципі субсидіарності, що передбачає передачу владних повноважень на місцевий рівень задля ефективнішого задоволення потреб громадян. Реформа, розпочата у 2014 році, передбачала зміну підходів до організації територіального устрою, створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), передачу фінансових ресурсів та розширення повноважень органів місцевого самоврядування. Вперше громади отримали право розпоряджатися землями за межами населених пунктів, що сприяло їхньому економічному розвитку. Фінансова децентралізація стала одним із найважливіших елементів реформи: значна частка податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та інші місцеві збори тепер залишаються у бюджетах громад. Це дозволило суттєво зміцнити їхню фінансову самостійність та стимулювало пошук додаткових джерел надходжень. У багатьох регіонах відбулося покращення інфраструктури, з'явилися нові освітні, медичні та адміністративні центри. Разом з успіхами виникли й труднощі. Основними викликами стали нерівномірність розвитку громад, брак кваліфікованих кадрів на місцях, інституційна слабкість деяких ОТГ, а також опір з боку певних політичних та економічних груп. Залишаються актуальними питання ефективного контролю за витратами коштів і забезпечення якості публічних послуг. У відповідь на ці виклики держава ініціювала програми підтримки місцевого розвитку, навчання службовців, стимулювання міжмуніципальної співпраці та впровадження цифрових технологій у сфері врядування. Успішні приклади роботи окремих громад демонструють, що за належної організації та мотивації реформа здатна забезпечити реальні зміни у житті людей. Особливо важливим є значення децентралізації у контексті відбудови України після масштабних руйнувань, спричинених війною. Місцеві органи влади отримують нову роль у процесах реконструкції, розвитку економіки, залучення інвестицій і забезпечення базових послуг для населення. Таким чином, децентралізація є не лише управлінською реформою, а й ключовим інструментом національної стійкості та відновлення. **Висновок:** децентралізація в Україні стала дієвим інструментом модернізації державного управління та розвитку громад. Вона сприяє ефективнішому управлінню на місцях, підвищує участь громадян у процесах прийняття рішень і створює умови для економічного зростання. Водночас для подальшого успіху реформи необхідно усувати наявні проблеми: посилювати спроможність слабких громад, удосконалювати законодавчу базу та підвищувати кваліфікацію місцевих управлінців. Зміцнення децентралізаційних процесів набуває особливого значення в контексті відновлення держави після війни та її інтеграції до європейського простору.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

НАЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми дослідження. Проблема ролі нації в історичному розвитку залишається однією з найважливіших у контексті глобалізації, державотворення та збереження національної ідентичності. Вивчення історичної ролі націй сприяє глибшому розумінню соціальних змін, політичних трансформацій та культурних процесів, що визначають сучасний стан суспільства. **Мета дослідження:** проаналізувати місце та роль нації як активного суб'єкта історичного процесу, розкрити механізми її впливу на суспільні зміни та розвиток державності, дослідити взаємозв'язок між національною самосвідомістю та історичною еволюцією держав. **Об'єкт дослідження:** нація як соціальна спільнота, що виступає рушійною силою в процесах історичних перетворень. **Предмет дослідження:** функції, роль та механізми впливу нації в різних етапах історичного розвитку, зокрема в формуванні державності, культурної ідентичності, а також політичних систем. **Завдання дослідження:** визначити концептуальне значення поняття «нація» у контексті історії, соціології та політичних наук. Дослідити основні фактори формування націй, враховуючи історичні, культурні та економічні передумови. **Виклад основного матеріалу.** Нація як суб'єкт історичного розвитку розглядається як динамічна система, що включає в себе культурні, соціальні та політичні компоненти. Вона формується під впливом довготривалих історичних процесів, що охоплюють події та ідеї різних епох. Однією з ключових характеристик нації є її здатність об'єднувати людей на основі спільних цінностей, історичної пам'яті, мови та культури, що сприяє формуванню єдиного колективного ідентифікатора. Історичний аналіз свідчить, що нації стали рушійною силою соціальних змін завдяки своїй здатності мобілізувати великі маси населення для досягнення спільних цілей. Наприклад, процеси національного відродження, які мали місце в Європі в XIX столітті, були пов'язані з ідеями свободи, самовизначення та боротьби за незалежність. Ці процеси часто супроводжувалися революційними подіями, що демонстрували силу національної свідомості у зміні політичного та соціального ландшафту. У XX столітті нації відіграли вирішальну роль у подіях світових воєн, революцій і створенні нових державних утворень. Національні ідеали стали основою для мобілізації населення, що сприяло формуванню сучасних державних систем. Незалежно від економічних та політичних труднощів, саме національна ідентичність дала змогу людям вистояти у важкі історичні періоди, підтримувати культурні традиції та зберігати власний історичний досвід. Сучасні дослідники підкреслюють, що поняття нації не можна розглядати лише через призму етнічної та культурної ідентичності, але й як політичну силу, яка здатна впливати на формування державних курсів та розвиток суспільства. Роль нації в історичному процесі включає не тільки збереження національних традицій, але й активну участь у процесах модернізації, інтеграції та глобалізаційних перетворень. На прикладі української нації видно, як історична пам'ять, культурна спадщина та прагнення до самовизначення стають фундаментальними чинниками, що забезпечують стійкість і розвиток національної держави. Таким чином, аналізуючи історичний розвиток націй, можна зробити висновок, що нація є не лише пасивним носієм традицій, а й активним суб'єктом, здатним ініціювати і впроваджувати зміни, адаптуватися до нових умов і модернізувати існуючі соціальні структури. В сучасних умовах глобальних викликів роль нації набуває особливої актуальності, адже саме через збереження національного самоусвідомлення та культурної самобутності визначаються перспективи розвитку держави. **Висновки:** Нація виступає як активний учасник історичного процесу, здатний ініціювати зміни в політичній, соціальній та культурній сферах. Розуміння специфіки національного розвитку сприяє глибшому усвідомленню сучасних глобальних процесів та важливості збереження національної ідентичності. Загалом, дослідження ролі нації у історичному процесі допомагає сформулювати більш цілісне уявлення про історичну спадщину і майбутнє державотворення.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Політичний режим в Україні характеризується як демократичний, але адаптований до умов воєнного стану, що зумовлено триваючою агресією Росії. Це призвело до тимчасового обмеження деяких демократичних процедур, зокрема виборів, проте загальна структура влади та інституційна стабільність зберігаються. **Мета дослідження:** проаналізувати стан і тенденції розвитку політичного режиму в Україні, а саме: вибори та легітимність влади; кадрові зміни та політична динаміка; тенденції розвитку політичного режиму. **Виклад основного матеріалу.** Відповідно до українського законодавства, зокрема статті 19 Закону «Про правовий режим воєнного стану», проведення виборів під час дії воєнного стану заборонено. Це стосується як президентських, так і парламентських та місцевих виборів. Таким чином, президентські вибори, заплановані на березень 2024 року, були відкладені. Водночас, згідно зі статтею 108 Конституції України, чинний президент Володимир Зеленський продовжує виконувати свої обов'язки до вступу на посаду новообраного президента, що забезпечує легітимність його перебування на посаді. Це рішення підтримується більшістю українських політичних сил та громадянського суспільства. У 2024 році відбулися значні кадрові зміни в державних структурах. Зокрема, було звільнено Головнокомандувача Збройних сил України Валерія Залужного, а склад Кабінету Міністрів оновився майже наполовину. Також відбулися зміни в Офісі Президента та серед очільників обласних адміністрацій. Ці ротації мали на меті підвищити ефективність державного управління в умовах війни, хоча їх вплив на загальну політику залишається предметом обговорення. Тенденції розвитку політичного режиму: Збереження демократичних інститутів: Попри воєнний стан, Україна продовжує дотримуватися демократичних принципів, зокрема свободи слова та діяльності громадянського суспільства. Підготовка до повоєнних виборів: Центральна виборча комісія працює над розробкою механізмів для забезпечення участі у виборах військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та громадян, які перебувають за кордоном. Розглядаються варіанти голосування в спеціальних центрах, проте електронне голосування через додаток «Дія» наразі не планується через ризики кібербезпеки. Міжнародна підтримка: Україна отримує значну підтримку від західних партнерів, які визнають складність проведення виборів під час війни та підтримують збереження легітимності чинної влади. **Висновок.** Отже, політичний режим в Україні на 2025 рік зберігає демократичні засади, незважаючи на вплив війни та введення воєнного стану. Держава демонструє стійкість політичних інституцій, адаптується до нових викликів та поступово готується до відновлення повноцінного виборчого процесу після завершення бойових дій.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6. Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Актуальність теми дослідження: Україна, з її стратегічним розташуванням, має важливе геополітичне значення в сучасному світі. Її місце між Європейським Союзом і Росією робить країну важливим актором на глобальній арені. З огляду на постійні зміни в міжнародних відносинах, особливо після анексії Криму Росією та війни на сході України, питання геополітичної позиції України набуває все більшої актуальності. **Мета дослідження:** проаналізувати геополітичне становище України, визначити її стратегічні інтереси та фактори, що впливають на її політичний курс на міжнародній арені. **Об'єкт дослідження:** геополітична ситуація України в контексті міжнародних відносин. **Предмет дослідження:** взаємодія України з ключовими геополітичними акторами, такими як Росія, Європейський Союз, США та інші країни Центральної Європи. **Завдання дослідження:** з'ясувати геополітичну важливість України для Європи та світу. Розглянути вплив Росії на зовнішню політику України. Визначити основні фактори, що формують стратегічну політику України в сучасних умовах. Проаналізувати роль України в безпековій політиці Європи та світу. **Виклад основного матеріалу.** Україна розташована в одному з найважливіших геополітичних регіонів світу, маючи спільні кордони як з Росією, так і з Європейським Союзом. Це створює унікальні умови для розвитку зовнішньої політики України, адже країна повинна балансувати між двома протилежними впливами – європейським і російським. Після 2014 року Україна опинилася в умовах зростаючого тиску з боку Росії, що включає анексію Криму та збройний конфлікт на Донбасі. Ці події суттєво змінили геополітичну ситуацію в Європі, що призвело до перегляду політики безпеки та оборони як з боку України, так і з боку міжнародних партнерів. Європейський Союз та Сполучені Штати стали ключовими стратегічними партнерами України, надаючи підтримку в економічній та політичній сферах, а також сприяючи реформам і розвитку демократичних інститутів. Однак, роль Росії в цьому процесі не можна ігнорувати, оскільки вона намагається вплинути на внутрішню політику України через різні форми гібридної війни. Україна також виступає активним учасником міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй, та прагне поглибити співпрацю з НАТО для посилення своєї безпеки та стабільності в регіоні. Водночас вона також шукає можливості для економічної інтеграції з ЄС, зокрема через укладення Угоди про асоціацію. **Висновок.** Геополітичне становище України є надзвичайно складним і багатогранним. Вона постає не лише як транзитна зона між Росією та Європою, але й як важливий гравець на міжнародній арені. В умовах сучасних викликів і загроз Україна повинна збалансовано використовувати свої стратегічні інтереси, спираючись на міжнародну підтримку, щоб забезпечити стабільність, безпеку та розвиток у геополітичному просторі.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ФОРМА ВИЯВЛЕННЯ СЕПАРАТИЗМУ

Актуальність теми дослідження. Сепаратизм є однією з найбільш складних і небезпечних форм політичних рухів, яка може призвести до дестабілізації державних структур та посилення конфліктів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Розуміння форм виявлення сепаратизму є важливим для розробки ефективних стратегій його запобігання та подолання, що особливо актуально для сучасних демократичних держав, які стикаються з різними проявами автономістських рухів. **Мета дослідження:** проаналізувати основні форми прояву сепаратизму, дослідити їх причини та наслідки для державної цілісності, а також запропонувати підходи до їх подолання. **Об'єкт дослідження:** сепаратизм як політичний феномен в умовах сучасних держав. **Предмет дослідження:** форми виявлення сепаратизму, їх соціально-політичні передумови та наслідки. **Завдання дослідження:** визначити основні форми виявлення сепаратизму в сучасному світі; з'ясувати фактори, що сприяють розвитку сепаратистських рухів; проаналізувати вплив сепаратизму на політичну стабільність держави; визначити ефективні механізми боротьби з сепаратизмом. **Виклад основного матеріалу.** Сепаратизм може проявлятися у різних формах, кожна з яких має свої характерні риси та особливості: Політична форма – виступи за автономію або незалежність певних регіонів через створення політичних рухів, які прагнуть до розширення прав місцевих органів влади або до відокремлення від національної держави. Це може включати як мирні демонстрації, так і збройні конфлікти. Прикладом може бути ситуація в Каталонії, де місцеві політичні сили активно борються за незалежність від Іспанії. Етнічний сепаратизм – проявляється у прагненнях певних етнічних або культурних груп до самовизначення та створення окремої національної держави. Такі рухи зазвичай виникають через історичні або соціально-економічні нерівності між різними етнічними групами всередині країни. Приміром, боротьба курдів за незалежність від Туреччини, Іраку або Сирії. Релігійний сепаратизм – відокремлення або відособлення релігійних груп, які вважають себе відмінними від основної релігійної чи культурної спільноти країни. Це може призвести до утворення самостійних релігійних утворень або територіальних одиниць, що зберігають особливу ідентичність. Прикладом є конфлікти між мусульманськими і християнськими громадами в Нігерії або Індії. Економічний сепаратизм – проявляється у прагненні економічно автономних регіонів відокремитися від національної економіки, зокрема через контроль над природними ресурсами або стратегічними економічними зонами. Такі рухи можуть виникати у віддалених чи економічно потужних регіонах, які вважають, що централізована влада не забезпечує їм належного розвитку. **Висновок.** Сепаратизм є багатограним і складним явищем, яке може мати різні форми в залежності від соціальних, політичних, економічних та культурних умов. Кожна форма сепаратизму має свої особливості і вимагає індивідуального підходу до вирішення проблеми. Однак в усіх випадках сепаратизм має потенціал до дестабілізації внутрішньої політичної ситуації в країні та створення серйозних загроз для її цілісності. Тому важливо розуміти корені сепаратизму та застосовувати ефективні методи, спрямовані на збереження державної єдності, забезпечення прав та інтересів різних груп, що проживають на території держави.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Актуальність теми дослідження: полягає в потребі з'ясувати: чи дійсно нові політичні обличчя приносять із собою нові цінності, практики, ідеї, чи лише повторюють старі моделі поведінки під іншим прапором. Особливо важливо оцінити це на тлі викликів, пов'язаних із війною, реформами та євроінтеграцією. **Мета дослідження:** проаналізувати процеси оновлення політичної еліти в Україні в постреволюційний період, виявити основні риси цих змін, а також оцінити їхній вплив на розвиток демократичних інституцій і взаємодію з громадянським суспільством. Відповідно до мети ставимо такі **завдання:** визначити поняття та функції політичної еліти; проаналізувати елітні зміни після Помаранчевої революції; дослідити трансформації політичної еліти після Революції Гідності; виявити роль громадянського суспільства у формуванні нових політичних лідерів; зробити висновки щодо ефективності та глибини елітних трансформацій.

Виклад основного матеріалу: політична еліта – це група людей, які мають вирішальний вплив на прийняття політичних рішень. Вона не лише визначає стратегічний напрямок розвитку держави, але й формує державну ідеологію, стиль управління, кадрову політику та взаємодію з суспільством. Залежно від історичного та політичного контексту, еліти можуть бути прогресивними – носіями змін, або ж консервативними – чинниками стагнації. 2004 рік ознаменувався першою в новітній історії України масштабною політичною мобілізацією громадян проти фальсифікацій виборів. Революція призвела до зміни владної верхівки, появи нових політичних акторів, зокрема Віктора Ющенка та Юлії Тимошенко. Частина старої еліти була усунута, натомість прийшли люди з опозиції, журналісти, активісти. Проте очікування глибоких змін не виправдалися. Всередині нової еліти швидко виникли конфлікти, система залишилася неперебудованою, а старі корупційні практики збереглися. Події зими 2013–2014 років стали точкою неповернення для багатьох. Після Революції Гідності владу втратили ключові представники режиму Януковича, а на політичну арену вийшло нове покоління – люди, які раніше не мали стосунку до великої політики. Вперше до парламенту масово увійшли учасники Майдану, військові, волонтери, журналісти-розслідувачі. У 2019 році феномен «Слуги народу» закріпив цей тренд – до влади прийшли політичні «новачки». Проте згодом стало зрозуміло, що без глибокої реформи інституцій нові обличчя не здатні змінити стару систему. Громадянське суспільство стало ключовим гравцем у політичних трансформаціях. Створення НАБУ, НАЗК, САП, діяльність громадських ініціатив свідчать про поступове зростання контролю над владою з боку громадян. **Висновки:** постреволюційні періоди в Україні стали моментами активної зміни політичної еліти, однак справжня трансформація залежить не лише від зміни персоналій, а від глибини реформ та оновлення інституцій. Ротація осіб без зміни системи не веде до стійких змін. Успіх майбутніх трансформацій залежить від поєднання нових еліт, сильних інституцій та активного громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Інтенції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35-41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10-20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.
5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О., Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N., Chuhur R., Dzhugla N. V. Peculiarities of interpreting power through domination. Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ХРИСТИЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: у контексті сучасних політичних трансформацій та моральних викликів, що постають перед суспільством, питання взаємовідносин між релігією та політикою набуває особливої важливості. Християнська концепція влади й держави пропонує етичні засади управління, які базуються на ідеях справедливості, служіння і відповідальності. Такий підхід є актуальним для формування морально зрілих політичних інституцій у демократичному суспільстві. **Мета дослідження:** проаналізувати основні положення християнської концепції влади та держави, визначити її вплив на формування політичної культури та моральні засади функціонування державної влади. **Предмет дослідження:** християнські погляди на природу влади, обов'язки правителів та взаємовідносини між церковною та світською владою в історичному і сучасному контекстах. **Об'єкт дослідження:** ідеї християнства щодо влади, державного устрою та взаємодії церкви і держави. **Завдання дослідження:** розкриття біблійного бачення влади як установи, встановленої Богом; визначення особливостей співвідношення між церковною і світською владою в християнській традиції; аналіз історичного розвитку християнських уявлень про державу та її функції; а також з'ясування значення християнських морально-етичних норм у формуванні сучасної політичної культури та управлінських підходів. **Виклад основного матеріалу.** Християнська концепція влади і держави формувалася протягом століть на основі Святого Письма, вчення Отців Церкви, а також богословських і філософських роздумів про природу влади, справедливість і моральну відповідальність. Однією з ключових ідей християнського світогляду є переконання, що влада має божественне походження: «Немає влади, яка не була б від Бога» (Рим. 13:1). Це означає, що влада розглядається не як засіб панування, а як служіння суспільству, спрямоване на встановлення справедливості, миру і порядку. У християнській традиції влада не є абсолютною – вона підпорядковується вищому моральному закону Божому. Апостоли, зокрема Павло та Петро, підкреслювали, що правителі мають бути «слугами Божими», які карають зло і заохочують добро (Рим. 13:4; 1 Пет. 2:13–14). Цей принцип вводить поняття відповідальності правителя не лише перед народом, а й перед Богом, що формує ідеал християнського управління як моральної особистості.

У перші століття християнства, коли Церква не мала політичної влади і переслідувалася Римською імперією, християни виробили модель співіснування з державою, зосереджену на духовному житті та внутрішній свободі. Однак із прийняттям християнства як державної релігії за імператора Костянтина Великого (IV ст.) постає нова модель – симфонія Церкви і держави, яка передбачала взаємну підтримку духовної та світської влади. Цей підхід був характерний для Візантії та частково для середньовічної Європи. Середньовічне християнське мислення, зокрема в працях Августина Блаженного («Про град Божий»), формує дуалістичну модель – поділ на «град Божий» (Церкву) і «град земний» (державу), в якій Церква має моральний авторитет, а держава – виконавчу силу. У схоластичній традиції, представники якої – Томас Аквінський, Бонавентура та інші – намагалися узгодити християнське вчення з політичними реаліями, влада розглядалася як природна і необхідна умова існування суспільства, але лише за умови дотримання морального закону. У новітній історії християнська думка щодо держави трансформується під впливом Реформації, Просвітництва і модернізаційних процесів. Протестантські мислителі, як-от Мартін Лютер і Жан Кальвін, акцентували на розмежуванні сфер впливу держави і Церкви. Це сприяло розвитку ідеї правової держави, громадянських свобод і автономії совісті. Католицька традиція натомість розвивала соціальне вчення Церкви, яке набуло особливої ваги у XX столітті через енцикліки Пап Лева XIII, Івана Павла II, Бенедикта XVI. Сучасне християнське бачення влади поєднує духовно-моральні принципи з прагматичним підходом до державного управління. Християнська соціальна доктрина проголошує принципи гідності людської особи, солідарності, субсидіарності та загального добра. Вона виступає проти тоталітаризму, корупції, деспотизму та закликає до прозорості, служіння і відповідальності у владі. У демократичних державах з християнською традицією церква відіграє роль морального авторитета, який не втручається у політику напряму, але впливає на формування суспільних цінностей, громадянської свідомості та активності. Християнське вчення наголошує на моральній відповідальності правителів перед Богом і суспільством. У Візантії та середньовічній Європі ця концепція втілювалась у формі симфонії між Церквою і державою, хоча не завжди безконфліктно. У Новий час, зокрема в протестантській традиції, акцент зміщується на важливість особистої свободи та обмеження державної влади, що стало підґрунтям для ідеї правової держави. **Висновок:** християнська концепція влади і держави є важливим морально-етичним фундаментом для формування справедливої політичної системи. Вона поєднує ідею божественного походження влади з вимогою її морального обмеження та відповідальності. У сучасному світі ці ідеї можуть служити основою для розбудови держави, яка поважає гідність особи, свободу совісті та права людини.

Список використаних джерел

1. Гончарук-Чолач Т. В. Іntenції дослідження соціальної нерівності та стратифікації від античності до сьогодення. «Гілея: науковий вісник». Збірник наукових праць, К., 2020. Вип. 157 (№ 6). С. 35–41.
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н. В., Чигур Р. Ю. Аналітичний екскурс в методичні теорії демократії. Науковий огляд. № 1 (64). 2020. С. 10–20.
3. Гончарук-Чолач Т. Засоби масової інформації в політичному житті суспільства. К.: Ліра-К, 2020. 254 с.
4. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. К.: Ліра-К, 2020. 260 с.

5. Чолач Т., Лазарович М., Рудакевич О. Джугла Н. Цифрова революція в політиці та її вплив на постінформаційне суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Вип. 52. С. 22-224. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/52_2025/38.pdf
6. Goncharuk-Cholach N. Chuhur R. Dzhugla N. V. 6.Peculiarities of interpreting power through domination . Політичне життя. 2023. № 3. С. 5-10

ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день є дуже актуально торкнутися теми «Політичний зміст Угоди про асоціацію України з ЄС» тому, Угода про асоціацію між Україною та ЄС пропонує українському малому та середньому бізнесу можливості для розвитку власної справи, виходу на ринки ЄС та пошуку там бізнес-партнерів, дає спроможність збільшити свій прибуток, стати впізнаваним за межами країни та створювати власну репутацію.

Мета дослідження: аналіз угоди про асоціацію України та ЄС; позитивні і негативні наслідки. **Об'єкт дослідження:** українське суспільство і Європа. **Предмет дослідження:** українське суспільство і зміст угоди. **Завдання дослідження:** визначити в чому полягає зміст угоди про асоціацію з ЄС. **Виклад основного матеріалу.** Завдяки поглибленню економічних та торговельних відносин вітчизняне виробництво стає кращим та якіснішим, а можливості просування його за кордоном – значно збільшуються. За умовами Угоди, українські правила та регламенти, які стосуються бізнесу, мають відповідати правилам та регламентам у Європі, щоб забезпечити вільний рух товарів і послуг між двома сторонами та уникнути дискримінації компаній, товарів і послуг на території України та ЄС. Однак наші підприємці не використовують всього потенціалу. Основні причини – малообізнаність з європейськими програмами, складність пошуку потрібної інформації та мала кількість фахівців, які можуть надати допомогу. Короткий зміст Угоди про асоціацію. Угода про асоціацію налічує понад тисячу сторінок, а за своєю структурою складається з преамбули, семи розділів, 44 додатків та 3 протоколів. У розділі «Преамбула» йдеться про те, що Україна є європейською країною, яка поділяє спільну історію та цінності з ЄС. Наголошено на визнанні Європейським Союзом європейських прагнень України та її європейського вибору. Також сторони стверджують на відданості сторін дотриманню всіх положень Статуту ООН та принципів і зобов'язань, прийнятих в рамках ОБСЄ, а також на повазі до принципів незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів. У розділі I «Загальні принципи» описано підґрунтя, яке існує для укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема визнання з боку ЄС європейського вибору та устремління України як європейської країни, що поділяє з ЄС спільну історію, цінності та цілі Угоди, серед яких – створення асоціації, поступове зближення між Україною та ЄС на основі спільних цінностей, поглиблення економічних та торговельних відносин, зокрема шляхом створення ЗВТ, посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи і безпеки. Розділ II «Політичний діалог і реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері закордонних справ та безпекової політики» містить положення, реалізація яких має сприяти розвитку і зміцненню політичного діалогу у різних сферах, у т.ч. поступовій конвергенції (зближенні) позицій України з ЄС у сфері зовнішньої та безпекової політики. У цьому розділі визначені цілі політичного діалогу – поширення міжнародної стабільності та безпеки, зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та належного урядування, прав людини та фундаментальних свобод, поширення принципів незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів, співробітництво у сфері безпеки і оборони, серед яких головна - запровадження політичної асоціації між У розділі III «Юстиція, свобода і безпека» визначені напрямки взаємодії у відповідних сферах. [1]Тарифні квоти на експорт до ЄС. Для будь-якої країни експорт є важливим інструментом на шляху розвитку економіки, тому це питання знайшло своє відображення в Угоді. В Додатку I-A Угоди встановлена система кількісних обмежень експорту визначених груп українських товарів до ЄС. На сьогодні, згідно з даними на офіційному он-лайн порталі Європейської Комісії, Україна вже вичерпала свою квоту на експорт меду, солоду, пшеничного глютену, консервованих томатів, виноградного та яблучного соку до ЄС на 2018 р. При цьому квота на постачання меду до ЄС була вичерпана ще 11.01.2018 р. Енергетичний ринок. В межах виконання Угоди Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо імплементації вимог певних директив, які регулюють також екологічні питання. Серед найважливіших можна виділити Директиву 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проєктів на навколишнє середовище, Директиву 2008/98/ЄС про відходи, Директиву 2003/87/ЄС про встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів у межах ЄС та ін. Виконання Україною своїх зобов'язань у цій частині Угоди потребує вирішення багатьох проблем, а також залучення грошових та часових ресурсів. Однак простежується також позитивна тенденція. Зокрема, в деяких напрямках захисту довкілля вже найближчим часом слід очікувати позитивних зрушень [2]. Від початку тимчасового застосування окремих положень Угоди, Україна виконала 56% заходів, передбачених урядовим Планом заходів із виконання Угоди про асоціацію до 2024 року. Окрім того, у червні 2021 році, до 7-ї річниці підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС представники Кабінету Міністрів України презентували урядовий звіт про виконання УА у 2015-2020 роках. Також, були відмічені ключові здобутки за шість років інтеграції України до ЄС [3]. **Висновок:** Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Угода про асоціацію також стала яскравою демонстрацією якісно нового формату відносин між Україною та ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції».

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом URL: https://export.gov.ua/agreement/13-ugoda_pro_asotsiatsiiu_mizh_ukrainoiu_ta_ievropeiskim_soюзom
2. Переваги та недоліки Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

URL:<https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/perevagi-ta-nedoliki-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-es.html>

3.Впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС URL:<https://www.center.gov.ua/component/k2/item/4025-впровадження-угоди-про-асоціацію-між-україною-та-єс>

4.Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження: Україна є багатонаціональною державою зі складною культурною спадщиною. Розуміння та підтримка різноманіття ідентичностей важливі для побудови єдиної нації. **Мета дослідження:** зрозуміти особливості конструювання моделі української національної держави. **Об'єкт дослідження:** українська національна ідея. **Предмет дослідження:** значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку України. **Завдання дослідження:** визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України. **Виклад основного матеріалу.** Сучасний етап становлення державності передбачає створення такої національної ідеології, яка здатна консолідувати українське суспільство, усунути протиріччя політико-правового характеру, забезпечивши при цьому принцип соціальної справедливості. Суть цього принципу полягає у створенні однакових умов щодо захисту прав як титульної української нації, так і національних меншин, які проживають в Україні, а також недопущення будь-яких проявів дискримінації. Ідея сучасної національної держави повинна базуватись на патріотизмі, тобто свідомому розумінні всіма громадянами України власної належності до української національної спільноти, на повазі до її історичних та духовних цінностей. Такий орієнтир національної ідеї передбачає необхідність інтеграції та співпраці всіх етносів, які проживають на території України, а також співпраці з іншими народами світу та міжнародною спільнотою, вміння знаходити компроміс у суперечливих питаннях з урахуванням національних інтересів [3, с. 260]. Новітня фаза державотворення в Україні та становлення геополітичних процесів і змін у світі є поштовхом до прискіпливого наукового та практичносуспільного аналізу формування національної ідеології. Адже саме національна ідея визначатиме основні шляхи та напрямки розвитку суспільства і держави. Тому формулювання національної ідеї набуває важливого значення насамперед для тих держав, які знаходяться в перехідних періодах державотворення, не винятком серед яких є і Україна. Саме через призму національної ідеї можна визначити основні засади внутрішньої та зовнішньої політики, а також сформувати належне правове поле для їх реалізації [4, с. 63]. Формування національної держави на основі національної ідеї та високого рівня правосвідомості громадян є практично неможливим без належного рівня правової культури суспільства. У зв'язку з цим правова свідомість народу України, як пише О. Дзюбань, повинна відповідати такими критеріям: патріотизм; почуття національної гідності; відповідальність за долю Батьківщини; усвідомлення того факту, що повноцінна реалізація індивідуальних прав і свобод можлива тільки в національному середовищі; глибока повага до прав та свобод інших народів з визнанням самоцінності української культури і мови. Тільки така національна ідея має демократичний зміст та отримала практичну реалізацію у високорозвинутих країнах, які пройшли етапи становлення державності [1, с. 97]. Необхідно зауважити, що по-різному оцінюється значення ролі національної ідеї в процесі історичного розвитку. В одних випадках національна ідея є позитивним прогресивним фактором, який сприяє розвитку суспільних процесів, якщо вона висувається прогресивною силою. Проте якщо суспільству національну ідею пропонує реакційна сила, то її наслідки, як правило, є руйнівними. З метою запобігання таким негативним факторам ідея національної державності не повинна зводитись виключно до етноцентризму, оскільки нація визначає сутнісну основу буття народу, а не тільки зовнішню її форму. Тому націю в сучасному розумінні вчені пропонують визначати не тільки як етнокультурну та демографічну спільноту, а як цілісний етнополітичний організм [2, с. 165]. **Висновки.** Обов'язковим елементом формування науково-теоретичної концепції національної держави в Україні є конструювання власної моделі такої держави з урахуванням історико-політичних, соціально-економічних та ментально-психологічних особливостей. Сучасний етап українського державотворення супроводжується активними процесами української спільноти щодо поглибленого вивчення та розуміння власного призначення в суспільстві та світі в контексті національного інтересу, основи якого закладені в національній ідеї. Тому усвідомлення суспільством національної ідеї є необхідною умовою визначення ідеології та стратегії формування сучасної політичної нації для розбудови України як суверенної національної держави.

Список використаних джерел

1. Дзюбань О. П. Вплив традицій на правосвідомість та правову культуру українства / О. П. Дзюбань // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: [монографія] / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзюбань та ін. Х., 2009. Підрозд. 2.1. С. 83-102.
2. Етнос. Нація. Держава: Україна в контексті світового етнодержавницького досвіду / [Ю. І. Римаренко, М. М. Вівчарик, О. В. Картунов та ін.]; за заг. ред. Ю. І. Римаренка. К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. 516 с.
3. Етнос. Нація. Держава. Теоретико-методологічний та концептуальний аналіз: в 2-х книгах / за ред. Ю. Римаренка. Київ – Донецьк, 1998. Книга 1. 391 с.
4. Римаренко Ю. І. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади / Ю. І. Римаренко, Л. Є. Шкляр, С. Ю. Римаренко. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 264 с.
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ХРИСТИЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Християнська концепція влади і держави залишається важливим елементом як історико-філософської спадщини, так і сучасного політичного дискурсу. У світі, де питання моральності та легітимності влади стають дедалі актуальнішими, звернення до християнської традиції дозволяє осмислити глибинні засади функціонування держави. Зокрема, актуальним є дослідження того, як християнські уявлення про справедливість, послух, гріх та добро впливали на формування владних структур і політичних моделей протягом століть. **Мета дослідження:** Метою дослідження є вивчення формування, розвитку та впливу християнської концепції влади і держави на політичну думку та практику в історичному і сучасному вимірах. **Об'єкт дослідження:** Об'єктом дослідження виступає християнське вчення про владу як духовне й соціальне явище. **Предмет дослідження:** Предметом є конкретні підходи та ідеї, сформульовані в християнській традиції (як теологічній, так і філософсько-політичній) щодо ролі держави, правителя і підданих. **Завдання дослідження:** визначити ключові джерела християнського вчення про владу; проаналізувати внесок таких мислителів, як Августин Блаженний і Фома Аквінський; вивчити трансформацію християнської політичної доктрини в Новий час; розглянути вплив цієї концепції на сучасну політичну культуру. **Виклад основного матеріалу:** У Новому Завіті закладена основа для визнання влади як Богом установленого інституту: «Немає влади, яка не була б від Бога» (Рим. 13:1). Це положення було інтерпретоване як моральне виправдання влади за умови її служіння загальному благу [1, с. 9]. Святий Августин у творі **Про град Божий** розмежував два царства: град Божий і град земний. Перше базується на любові до Бога, друге – на любові до себе, тобто егоїзмі. Він підкреслював, що земна влада є необхідним інструментом для обмеження людського гріха і збереження порядку, хоч і поступається духовному владарюванню [2, с. 28]. Фома Аквінський розвинув ці ідеї, обґрунтовуючи, що політична влада має природне походження і виправдана, коли спрямована на спільне благо. Якщо ж правитель зловживає владою і суперечить Богу, піддані мають право на опір [3, с. 36]. Він також виступав за ієрархічну гармонію між духовною та світською владою, в якій церква виконує моральну настановчу функцію. У Візантії панувала концепція «симфонії» – співпраці церкви і держави. Імператор вважався «єпископом зовнішніх справ», а патріарх – духовним авторитетом. Така модель вплинула на Київську Русь і Московське царство, де влада завжди намагалась посилити свій авторитет через релігійне освячення [1, с. 22]. Реформація змінила уявлення про природу влади. Лютер та Кальвін стверджували, що віруючий має обов'язок коритися державі, але у випадку тиранії – чинити опір. Розділення церковної і світської сфер стало одним із підґрунть формування ідей секуляризму [2, с. 31]. У Новий час мислителі, як-от Джон Локк, на основі християнської традиції сформували теорію суспільного договору та природних прав, яка стала основою ліберальної демократії [3, с. 40]. У XX столітті католицька та протестантська політична думка відреагували на виклики тоталітаризму, комунізму та секуляризму. Папа Пій XI у (1931) підкреслював, що соціальний порядок має будуватися на принципах християнської моралі, справедливості та субсидіарності. У протестантському середовищі (зокрема в Європі й Північній Америці) популяризувалась концепція «християнської демократії», яка поєднувала релігійні моральні принципи з підтримкою парламентської демократії, прав людини та соціальної справедливості. Українська традиція державотворення має глибокі християнські корені, починаючи з хрещення Русі у 988 році. Митрополити та духовенство часто відігравали роль політичних радників князів і гетьманів. Наприклад, ідеї справедливого правління знаходимо у «Повчанні Володимира Мономаха», яке відображає моральний імператив влади служити народові. У XX столітті християнські ідеї зберігали свій вплив у підпільній греко-католицькій церкві, особливо в періоди радянських репресій. У незалежній Україні християнська мораль часто обговорюється в контексті конституційних прав, моральності законодавства та ролі церкви в громадському суспільстві [4, с. 39]. Висновок: Християнська концепція влади сформувала фундаментальні уявлення про легітимність, моральну відповідальність та межі державної влади. Вона відіграла важливу роль у становленні європейської політичної культури та правових систем. Її трансформація від абсолютної підтримки монархії до обґрунтування громадянських свобод свідчить про адаптивність християнської думки до нових політичних викликів. Сучасні демократичні системи, хоч і секулярні, значною мірою зберегли етичні принципи, що зародилися в християнстві.

Список використаних джерел:

1. Августин Блаженний. Про град Божий / пер. з лат. О. Щур. К.: Дух і літера, 2000. 640 с.
2. Фома Аквінський. Сума теології. Частина II-II. Львів: Свічадо, 2002. 720 с.
3. Забзалюк Д.Е. Християнська концепція влади як першоджерело формування політико-правової доктрини доби Середньовіччя // Південноукраїнський правничий часопис. 2020. № 4. С. 45-52.
4. Гнатюк О.М. Політичні трансформації та розвиток демократії в Україні: проблеми та перспективи. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2019. 78 с.
5. Вплив християнства на розвиток політичної думки. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/16381/>
6. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: Утвердження України як соціальної держави є вкрай актуальним питанням у контексті сучасних соціально-економічних, політичних і безпекових викликів. **Мета дослідження:** дослідити перспективи отримання рівних соціальних прав в Україні. **Об'єкт дослідження:** сучасні та майбутні перспективи України у ролі соціальної держави. **Предмет дослідження:** стан існування соціально-рівних прав та перспективи їхнього існування у післявоєнному часі. **Завдання дослідження:** дослідити сучасний стан та можливі вектори розвитку України як соціальної держави в майбутньому. Оцінити сучасний стан держави та її майбутнє. Проаналізувати існуючі недоліки у системі. **Виклад основного матеріалу:** « Основна функція соціальної держави сьогодні – є забезпечення ефективної реалізації прав людини на працю, права на освіту, охорону здоров'я, на доступність культурних цінностей, на достатній рівень життя» [1]. Нині в Україні функціонує система державних соціальних допомог, субсидій, пенсійного забезпечення та пільг. Однак ці механізми часто є застарілими, недостатньо ефективними та не завжди орієнтованими на реальні потреби населення. Проблема залишаються бюрократизм, недостатність фінансування, недосконалість механізмів адресності. Також попри існування конституційних гарантій безоплатної освіти та медичних послуг, на практиці спостерігається дефіцит якісних і доступних послуг. « Соціальна держава означає насамперед обов'язок законодавця бути соціально активним в ім'я згладжування суперечних інтересів членів суспільства і забезпечення гідних умов життя для усіх за наявності рівності форм власності на засоби виробництва » [2]. Реформи у цих сферах тривають, але нерівномірно впроваджуються й не завжди підтримуються суспільством. Через збройну агресію РФ та економічну нестабільність з'явився високий рівень інфляції, безробіття та дефіцит бюджету, що обмежують можливості держави у сфері соціального захисту. Через корупцію та неефективне управління кошти, які часто спрямовані на соціальні програми, використовуються нецільово або не досягають тих, хто їх потребує найбільше. « Розбудова в Україні соціальної держави неможлива без забезпечення повноцінного функціонування механізму правової держави. Ось чому важливим фактором становлення в Україні соціальної держави є забезпечення розвитку та дотримання принципів правової держави. Тому і проблеми України як соціальної держави потрібно розглядати в розрізі проблем забезпечення правової держави » [3]. Перспективами розвитку для України як соціальної держави є інтеграція до ЄС, що передбачає адаптацію до європейських стандартів соціального захисту, прозорість та підзвітність у використанні ресурсів, підтримка громадянського суспільства, що включає активізацію ролі громадських організацій у контролі за політикою влади та розробці ефективних соціальних програм. « Утвердження прав і свобод людини – це їх визнання державою, що в контексті реалізації може здійснюватись різними засобами, шляхом відповідних дій держави, її органів і посадових осіб, наприклад виголошенням у деклараціях, заявах, закріпленням прав людини в Конституції, інших законах, участю в підготовці і прийнятті міжнародних документів щодо прав людини шляхом приєднання до відповідних міжнародних договорів, їх ратифікації » [4]. **Висновок:** Україна має великі перспективи в досягненні соціальної моделі держави, але через вище названі фактори та проблеми вона ще є далекою до результату.

Список використаних джерел

1. Конституційна характеристика України як соціальної держави: URL: https://studies.in.ua/shpora-konst_pravo/396-konstitucyna-harakteristika-ukrayini-yak-socalnoyi-derzhavi.html
2. Король Юлія: URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47441/1/Король%Юлія%2C.pdf>
3. Концепція соціальної держави в Україні: сучасний стан та проблеми реалізації: URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/254412>
4. Забезпечення прав людини в Україні: Стан перспективи: URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b05227e0-4913-46cb-b8bb-ed6dad4b977c/content>
5. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Тема переваг та недоліків нової системи місцевих виборів в Україні є надзвичайно актуальною, оскільки місцеві вибори мають велике значення для демократичного розвитку країни та забезпечення впливу громадян на прийняття рішень на рівні місцевого самоврядування. **Мета дослідження:** аналіз переваг та недоліків нової системи місцевих виборів в Україні. **Предмет дослідження:** переваги та недоліки нової системи місцевих виборів в Україні. **Об'єкт дослідження:** система місцевих виборів в Україні. **Завдання дослідження:** провести аналіз системи місцевих виборів в Україні та визначити її основні принципи та принципові відмінності від попередніх систем. **Виклад основного матеріалу.** Україна пережила значні зміни в системі місцевих виборів з моменту незалежності. Останні зміни, які відбулися в 2020 році, впровадили нові принципи та процедури, які значно відрізняються від попередніх систем. У новій системі було впроваджено пропорційне представництво на місцевому рівні, що дозволяє політичним партіям отримувати мандати у відповідності з результатами загальних виборів [2, с. 542]. Країна розділена на округи, в яких відбуваються місцеві вибори. Це дозволяє збільшити представництво на різних рівнях місцевого самоврядування та забезпечити більш точне відображення інтересів місцевого населення [3, с.258]. Нова система передбачає більшу прозорість та відкритість в процесі виборів включаючи публікацію фінансових звітів кандидатів та партій. Кандидати стають більш відкритими перед виборцями через безпосередній контакт у виборчих округах, що збільшує їхню відповідальність перед своїми виборцями [1, с.108]. Збільшилася роль політичних партій у формуванні місцевих органів влади через пропорційність системи [6, с.63]. Це може забезпечити більш стабільну та представницьку владу на місцевому рівні, більш активна участь громадськості у виборчих процесах та контроль за виборчими комісіями сприяє підвищенню демократії та впливу громадськості на прийняття рішень [4, с.37], до недоліків варто віднести декілька пунктів. Пропорційна система місцевих виборів може бути складнішою для розуміння та вибору для виборців, особливо для тих, хто не має достатньої політичної освіти [2, с. 368]. Пропорційна система може призвести до фрагментації влади та ускладнити процес ухвалення рішень у місцевих органах влади через необхідність формування коаліцій. Підвищення ролі політичних партій може призвести до зростання впливу політичних еліт та ускладнити представництво незалежних кандидатів збільшення конкуренції та значних фінансових витрат на виборчі кампанії може збільшити ризики корупції та недостовірності виборчих процесів. Зміна системи місцевих виборів може призвести до нестабільності та потреби в адаптації [5, с.2]. **Висновок.** Отже, нова система місцевих виборів в Україні відрізняється від попередніх систем за своїми принципами та процедурами. Вона сприяє більшому представництву громадян у місцевих органах влади, забезпечує більшу прозорість та відповідальність, а також сприяє більшій ролі політичних партій у демократичному процесі.

Список використаних джерел

1. Балабан Р.В./теорія виборчої системи Р.В.Балабан. Київ: Либідь, 2007. 112 с.
2. Андрущенко В. Політологія: наука про політику: Підручник для вищої Школи / Василь Григорович Кремень (ред.), Микола Іванович Горлач (ред.). Вид., виправ. Та доп. К.; Х.: Єдінорог, 2001. 640 с.
3. Воробйов Є. Політологія: наука про політику: Підручник для вищої школи Василь Григорович Кремень (заг.ред.), Микола Іванович Горлач (заг.ред.). Вид., випр. Та доп. К.: Єдінорог, 2002. 640 с.
4. Закон України «Про місцеві вибори». Відомості Верховної Ради, 2015. С. 37-38.
5. Олександр Нельма. Вибори як індикатор і чинник національної інтеграції / нова політика №6 (26), 1999, С.2.
6. Процьків М. Вибір, вибори- та політична комунікація. Молода нація. 1999. N10. С. 60-71.
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

УСПІХИ ТА НЕВДАЧІ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: сучасного стану формування й реалізації антикорупційної політики в системі державної служби зумовлюється тим, що корупція підриває імідж державної служби України, стримує розвиток інституту державної служби, перешкоджає налагодженню конструктивного діалогу між владою та громадськістю, руйнує засади розбудови правової держави та громадянського суспільства, а дієва антикорупційна політика забезпечує вирішення зазначених проблем. **Мета дослідження:** проаналізувати рекомендації, щодо вирішення проблем реалізації антикорупційної політики в Україні. Для досягнення мети ми ставимо наступні. **Завдання дослідження:** проаналізувати успіхи і невдачі антикорупційної політики в Україні. вказати рішення щодо здійснення заходів. Завдання дослідження: аналіз сучасного стану формування й реалізації антикорупційної політики в системі державної служби України та визначення основних напрямів її вдосконалення. **Об'єкт дослідження:** антикорупційна політика. **Предмет дослідження:** антикорупційна політика в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Формування та реалізація антикорупційної політики в Україні є важливим аспектом в контексті боротьби з корупцією, яка залишається однією з основних загроз для демократичного розвитку країни. Сучасна ситуація вимагає не тільки зміни законодавчих актів, але й впровадження ефективних механізмів їх реалізації. В Україні створено низку інституцій, таких як Національне антикорупційне бюро та Національне агентство з питань запобігання корупції, що мають на меті боротьбу з корупцією на всіх рівнях державної служби. Однак ефективність цих заходів все ще залишається під питанням через недостатню координацію органів влади та відсутність належного громадського контролю [1]. Крім того, важливим аспектом є роль соціального капіталу в зменшенні рівня корупції. Підвищення довіри між державними органами та громадянами сприяє більш ефективному контролю за використанням публічних коштів та запобігає корупційним діям. Системна боротьба з корупцією вимагає не лише зміни законодавства, але й глибоких соціальних перетворень, зокрема у формуванні світогляду громадян, орієнтованого на нетерпимість до корупційних практик [2]. Незважаючи на розробку правових інструментів та законів, які мають на меті боротьбу з корупцією, багато із цих інструментів не працюють на практиці через відсутність належного моніторингу та недостатню незалежність органів, що мають забезпечувати дотримання законів. Важливим є також питання політичної волі у боротьбі з корупцією, адже саме політичні інтереси та інколи неререформована судова система можуть стати на заваді реальним змінам [3, с. 244]. Антикорупційна політика в Україні потребує комплексного підходу, що включає в себе не тільки зміну законодавства, а й постійну оцінку ефективності її реалізації. На даний момент значна частина зусиль спрямована на створення правової бази, однак ще залишається великий простір для покращення інституційної інфраструктури, вдосконалення механізмів контролю та проведення реальних реформ у судовій та правоохоронній системах [4]. Системна боротьба з корупцією потребує належної інституалізації цього процесу. Важливим є здійснення оцінки стану справ з корупцією на постійній основі, моніторинг реалізації державної антикорупційної політики, формування світогляду несприйняття корупції серед населення [5]. Це може стати основою для впровадження антикорупційної діяльності на всіх рівнях [6]. Антикорупційна політика є не лише правовою, а й соціальною проблемою, яка потребує злагоджених дій між державними органами та громадськими організаціями. Важливою є роль неурядових організацій, що здійснюють моніторинг корупційних процесів та сприяють громадянській активності в боротьбі з корупцією [7]. **Висновок:** Відповідно до цього можна надати таке узагальнене визначення: антикорупційна політика в системі державної служби - це особливий різновид державної політики, що системно та комплексно здійснюється шляхом цілеспрямованої, вольової діяльності належних суб'єктів державної влади виключно на підставі чинного законодавства з метою запобігання та протидії корупції як негативному соціальному явищу і полягає у впровадженні конкретних заходів впливу на об'єкти правових відносин у системі державної служби, створенні нормативних актів, проведенні організаційних заходів, спрямованих на реалізацію антикорупційної функції держави. Антикорупційна політика в системі державної служби - це система офіційно визнаних цілей, завдань, пріоритетів і принципів діяльності держави з організації та регулювання процесів запобігання та протидії корупції

Список використаних джерел

1. Козак, В. І. Явище корупції: науковий погляд на реальну ситуацію в Україні, Національний бібліотека України імені В. І. Вернадського, URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_2/30.pdf.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198-19>
3. Болотова В. О. Вплив соціального капіталу на корупцію: теоретичний аспект проблеми /В. О. Болотова //Право і Безпека. 2009. № 1. С. 244-249.
4. Нонік, В. В. Формування та реалізація антикорупційної політики в Україні: теорія, методологія, практика. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/8062>

5. Ростовська, К. В. Сучасна антикорупційна політика в Україні: проблеми та перспективи. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/9694>
6. Пряміцин, В. Ю., Ніколюк, А. В. Антикорупційна діяльність України: історія, помилки, шляхи подолання. URL: <https://elar.navs.edu.ua/items/2b9fe75c-c23d-469e-a88b-7b09ee75c628>
7. Марченко, В. Антикорупційна політика в Україні: поняття, зміст та етапи формування. URL: <https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3433>
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Волонтерство - це форма громадянської активності, яка базується на безкорисливості та бажанні допомагати оточуючим. Волонтери можуть працювати в різних сферах, від допомоги в хоспісах і пришкільних закладах до участі у міжнародних гуманітарних місіях. Вони відіграють важливу роль у підтримці вразливих груп населення, збиранні коштів на лікування та допомогу постраждалим від природних катастроф. Волонтерство може бути частиною шкільної або студентської діяльності, але також відкриває двері до нових можливостей для розвитку навичок і знайомства з новими людьми. У світі існують численні організації, що координують волонтерську діяльність і допомагають знаходити відповідні можливості для кожного бажаючого долучитися до доброчинної справи. **Мета дослідження:** проаналізувати сучасні тенденції у волонтерському русі України. **Об'єкт дослідження:** з'ясувати особливості роботи волонтерів та їх ролі у реалізації соціальних проєктів. **Предмет дослідження:** сучасні тенденції волонтерства. **Завдання дослідження:** прослідкувати особливості волонтерства в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Волонтерство – це свідомий і добровільний вибір людини, що відображає її особисті погляди, цінності та активну громадянську позицію. Воно є формою участі громадян у суспільному житті, що зазвичай реалізується через діяльність у різноманітних об'єднаннях, організаціях або ініціативних групах [1]. Сьогодні волонтерство набуває дедалі більшого значення як на національному, так і на місцевому рівнях. Воно сприяє покращенню якості життя, зміцненню соціальної солідарності, особистісному розвитку волонтерів і вирішенню важливих суспільних проблем. Ця діяльність не має вікових, етнічних, релігійних чи географічних обмежень – волонтером може стати кожен, хто прагне допомогти іншим [2]. Особливо активно до волонтерського руху долучається молодь. Молоді люди часто мають загострене почуття справедливості, критично сприймають соціальні проблеми, розуміють потребу у змінах і мають енергію для їх втілення. Через волонтерство вони не лише допомагають іншим, а й самореалізуються, здобувають новий досвід і формують активну громадянську позицію [3]. Волонтерство під час війни. З початком повномасштабної війни в Україні волонтерський рух зазнав суттєвих змін – він став масовим, потужним і надзвичайно впливовим [8]. Люди з усіх куточків країни об'єдналися, щоб підтримати армію, допомагати пораненим, евакуйованим, внутрішньо переміщеним особам, дітям, які залишилися без батьківської опіки, та іншим постраждалим від бойових дій [4]. Волонтери займаються збором коштів, закупівлею амуніції, ліків, техніки, дронів, автомобілів, продуктів харчування та гуманітарної допомоги. Вони організовують логістику, ремонтують техніку, ведуть інформаційну боротьбу, навчають цивільне населення основам домедичної допомоги та оборони. Їхні зусилля стали справжнім тилом для української армії. Крім того, війна активізувала діаспору та міжнародні волонтерські організації, які допомагають Україні з-за кордону. Така хвиля солідарності не лише рятує життя, а й зміцнює дух нації [5]. Основні тенденції волонтерства в Україні: 1. Зростання громадянської активності – дедалі більше людей залучаються до волонтерських ініціатив, що свідчить про зростання рівня суспільної відповідальності та солідарності. 2. Патріотична мотивація – волонтерство в Україні часто має виразний патріотичний характер, особливо під час війни. Люди прагнуть підтримати військових, допомогти цивільному населенню та захистити свою державу. 3. Технологічна модернізація – інтернет, соціальні мережі та цифрові платформи значно полегшують координацію волонтерських дій, збір коштів і поширення інформації про проєкти. 4. Розширення напрямків діяльності – волонтери працюють у різних сферах: від медичної допомоги та екології до культури, освіти, допомоги дітям, літнім людям, людям з інвалідністю та іншим вразливим категоріям населення. 5. Формування громадянського суспільства – волонтерська діяльність сприяє розвитку активного громадянства, зміцнює довіру в суспільстві й підвищує ефективність розв'язання соціальних проблем [6]. Сучасні волонтери часто працюють швидше та гнучкіше, ніж державні структури. Вони мають змогу діяти оперативно, творчо і нестандартно, що особливо важливо в умовах надзвичайних ситуацій. Саме тому роль волонтерів в Україні сьогодні є визначальною – це ті люди, які щодня змінюють країну на краще [7]. **Висновок:** Волонтерська діяльність не лише сприяє державі, а й є важливим джерелом цінного досвіду для всіх учасників.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія волонтерство. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Лозовицький Олександр Станіславович. Молодіжне лідерство і волонтерство в Україні. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=73474
3. Панькова О.В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40__no-2__vol-57__2016__UKR.pdf
4. Волонтерство в Україні: виклики та перспективи розвитку. URL: <https://volunteer.country/library/volonterstvo-v-ukrayini>
5. Тенденції розвитку волонтерського руху в Україні. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1030>
6. Краснокутська Лілія. Розвиток волонтерського руху в Україні. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11977/1/35-38.pdf>
7. Ставлення молоді до участі у волонтерській діяльності. URL: https://vinobu.vn.ua/?page_id=3088

8. Вірт Ю.М. Волонтерський рух в Україні в умовах повномасштабного вторгнення: проблеми та перспективи URL:<https://ekhsuir.kspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19270/Wirt%20Y.M.pdf?isAllowed=y&sequence=1>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження: обумовлена тим, що Революція Гідності 2013-2014 років представляє собою унікальний феномен у сучасній історії України, який потребує міждисциплінарного дослідження на перетині політології, соціології, історії та культурології. Ця подія не лише кардинально змінила внутрішньополітичну ситуацію в країні, але й істотно вплинула на геополітичну архітектуру Східної Європи, ставши каталізатором глобальних процесів. У контексті повномасштабної російської агресії, що триває з 2022 року, наукове осмислення Революції Гідності набуває особливого значення, оскільки дозволяє простежити історичну послідовність формування сучасної української політичної нації та механізми її спротиву зовнішнім загрозам. **Мета дослідження:** аналіз Революції Гідності як комплексного соціально-політичного явища, що вимагає глибокого міждисциплінарного підходу. **Об'єкт дослідження:** суспільно-політичні процеси в Україні періоду 2013-2014 років, що виразилися у масових протестах, зміні влади та подальшій геополітичній кризі. **Предмет дослідження:** охоплює сутнісні характеристики Революції Гідності як соціально-політичного феномену, зосереджуючись на взаємодії між різними учасниками подій - від масових протестувальників до політичних еліт. **Завдання дослідження:** включають аналіз історичних передумов революції; реконструкцію динаміки протестного руху; дослідження впливу подій на політичну систему та державні інститути; вивчення формування нової української ідентичності; оцінку міжнародного резонансу та геополітичних наслідків; осмислення довгострокового впливу на сучасний розвиток України. **Виклад основного матеріалу:** Питання Революції Гідності отримали широке висвітлення в науковій літературі, що дозволяє говорити про формування цілої історіографії цієї теми. Як зазначає відомий історик Ярослав Грицак, «Майдан 2013-2014 років став не просто політичною кризою, а кульмінацією багатовікового процесу формування української політичної нації, який набув нового виміру в умовах глобалізованого світу» [1, с. 215]. Ця думка знаходить підтвердження в дослідженнях соціологів, які підкреслюють, що соціальний склад протестувальників значно відрізнявся від попередніх масових виступів. Зокрема, Ольга Оніщенко у своїй монографії зазначає: «Якщо Помаранчева революція 2004 року була значною мірою політизованим проектом еліт, то Революція Гідності переросла у справжній народний рух, де представники різних соціальних груп, вікових категорій та регіонів країни об'єдналися навколо спільних цінностей» [2, с. 47]. Особливу увагу сучасні дослідники приділяють економічним передумовам подій. Економіст Олег Соскіна в своїй фундаментальній праці вказує: «Рішення про відмову від євроінтеграції у листопаді 2013 року стало лише безпосереднім каталізатором, тоді як справжніми глибинними причинами були системна корупція, олігархічна модель економіки та повна відсутність перспектив для молодого покоління в умовах закритого, неконкурентоздатного ринку» [3, с. 92]. Що стосується міжнародного контексту, то тут дослідник Сергій Кульчицький у своїй останній монографії робить важливе зауваження: «Російська інтервенція в Крим і на Донбас у 2014 році не була спонтанною реакцією, а становила логічний етап довготривалої геополітичної стратегії Кремля, яка лише прискорилося після поразки проросійського режиму Януковича» [4, с. 134]. Важливим аспектом наукового аналізу є дослідження ролі громадянського суспільства в цих подіях. Соціолог Марина Римарук у своїх працях наголошує: «Саме органічне поєднання традиційних форм протесту з новітніми механізмами самоорганізації через соціальні мережі та волонтерські ініціативи стало тим ключовим чинником, який забезпечив успіх Майдану, незважаючи на жорстокість силових структур» [5, с. 77]. Особливістю цих подій стало формування принципово нової моделі громадянської участі, коли традиційні політичні інститути та партійні структури значною мірою втратили довіру населення, а на зміну їм прийшли горизонтальні мережі взаємодопомоги та координації. Детальний аналіз хронології подій показує, що Революція Гідності пройшла кілька ключових етапів. Перший етап (листопад-грудень 2013 року) розпочався з мирних мітингів на підтримку євроінтеграції, які переросли в масові протести після силового розгону студентської акції 30 листопада. Другий етап (січень 2014 року) характеризується різкою ескалацією насильства після прийняття так званих «диктаторських законів» 16 січня, які суттєво обмежували громадянські свободи. Третій, найкривавіший етап (лютий 2014 року), пов'язаний із розстрілом протестувальників на вулиці Інститутській 18-20 лютого, що призвело до втечі президента Януковича 22 лютого. На четвертому етапі (березень-травень 2014 року) Україна зіткнулася з анексією Криму Росією та початком війни на Донбасі, що стало прямим наслідком політичної кризи. Важливим аспектом дослідження є аналіз соціального складу учасників протестів. За даними Київського міжнародного інституту соціології, серед активістів Майдану переважали особи віком 25-45 років (62%), з вищою освітою (58%), які представляли різні соціальні групи - від студентів до підприємців. Географічний розподіл показує, що хоча найбільш активними були мешканці центральних і західних регіонів, протести охопили всю країну. Мотивація учасників була різноманітною: 78% виступали проти корупції, 65% - за європейський вектор розвитку, 53% - проти насильства влади. **Висновок:** Революція Гідності 2013-2014 років стала справжнім переломним моментом у новітній історії України, продемонструвавши не лише здатність суспільства до самоорганізації та боротьби за демократичні цінності, але й виявивши глибинні трансформаційні процеси у свідомості українського народу. Незважаючи на трагічні втрати і подальші територіальні комплікації, ця подія заклала міцні основи сучасної української політичної нації, сформувала новий тип громадянської активності та значно посилила європейський вектор розвитку країни. Як справедливо зазначає відомий політолог Володимир Фесенко: «Майдан 2013-2014 років остаточно завершив епоху пострадянської України з її гібридною політичною системою і відкрив новий етап державного будівництва, заснований на принципах європейського вибору,

громадянської солідарності та національної самобутності» [6, с. 112]. Досвід Революції Гідності залишається актуальним не лише для наукового осмислення нашого минулого, але й для будівництва майбутньої України в умовах сучасних викликів і загроз.

Список використаних джерел

1. Грицак Я. Україна: історія ідентичностей. К.: Критика, 2020. 480 с.
2. Оніщенко О. Соціальні виміри Революції Гідності. К.: Інститут соціології НАН України, 2016. 210 с.
3. Соскіна О. Економіка Майдану: причини і наслідки. К.: КИСД, 2015. 180 с.
4. Кульчицький С. Міжнародний контекст української революції. К.: Видавництво КПП, 2017. 245 с.
5. Римарук М. Громадянське суспільство під час Майдану: нові форми самоорганізації. К.: Дух і літера, 2018. 156 с.
6. Фесенко В. Політичні наслідки Революції Гідності: трансформація державної системи. К.: Стилюс, 2019. 320 с.
7. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження. Правові засади етнополітики в українській державі включають заходи щодо гарантування прав та свобод етнічних меншин, забезпечення їх культурного та мовного розвитку, а також сприяння міжетнічному діалогу та взаєморозумінню [2, с. 34]. **Мета дослідження:** забезпечення гармонійного співіснування та розвитку всіх етнічних груп в межах української держави, збереження культурної різноманітності та зміцнення національної єдності. **Предмет дослідження:** правові норми, механізми та практика впровадження етнополітики в Україні, спрямовані на захист прав індивідів та груп різних етнічних походжень. **Об'єкт дослідження:** етнополітика України як система правових, політичних та соціокультурних засад, що регулюють взаємовідносини між етнічними групами в країні, а також вплив такої політики на формування і розвиток суспільства. **Завдання дослідження:** аналіз і визначення ефективності заходів етнополітики в Україні. **Виклад основного матеріалу.** В умовах складної етнополітичної ситуації особливої гостроти набуває необхідність політологічного та правознавчого осмислення таких суб'єктів та об'єктів політики як нація, етнонаціональні меншини, їх суспільно-політичні об'єднання [3, с. 36]. Формування стратегії етнонаціонального розвитку в українській державі, як зазначав О. Антонюк, відбувається на засадах визначального принципу, властивого сучасним розвиненим демократичним державам: дотриманні національного інтересу та національних пріоритетів у державному, а не етнічному значенні, що дає можливість домагатись оптимального узгодження соціальних, політичних, культурних потреб різних етнонаціональних компонентів суспільства [1, с. 6]. Разом з тим, вони почали активно включатися в суспільно-політичні процеси і прагнути до статусу дієвого чинника (саме як самобутніх етнічних спільнот) у формуванні офіційної політики, принаймні у сфері етнонаціонального розвитку [6]. Інколи складається враження, як зазначає О. Рудакевич, що «українська держава більшою мірою дбає про національні меншини, ніж про титульний етнос» [8, с. 155]. Однак багато питань етнонаціональної політики потребують вдосконалення та узгодження. Наприклад, у Конституції України поряд з термінами «Український народ», «українська нація», «національні меншини», використовується поняття «корінні народи» [5]. Натомість відповідно до Закону України «Про національні меншини в Україні» до національних меншин належать групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою (стаття 3). Таким чином, згідно з цим законом усі представники етнічних груп, які не є українцями за національністю, належать до національних меншин. 2003 року Україна підписала закон «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин». За п'ятою статтею даного закону: «При застосуванні положень Хартії заходи, спрямовані на утвердження української мови як державної, її розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України, не вважаються такими, що перешкоджають чи створюють загрозу збереженню або розвитку мов, на які відповідно до статті 2 цього Закону поширюються положення Хартії» [7]. Одним із факторів впливу на етнополітику є розвиток зовнішніх та внутрішніх відносин, суверенітету країни. Попри агресію Росії на Сході, держава намагається покращувати становище національних меншин. Так, закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. надає право усім національним меншинам на навчання як державною, так і їх корінною мовою. Зокрема, в статті 7 зазначено: «Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини». **Висновок:** Отже, етнополітика в Україні здійснюється на правових засадах актів державного та міжнародного значення, що показує її розвиток, незважаючи на важку ситуацію та політичні процеси сучасності. В Основному Законі України зазначається, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності, всіх корінних народів і національних меншин [4].

Список використаних джерел

1. Антонюк О.В. Основи етнополітики: навчальний посібник. Київ, 2005. 427с.
2. Вавринчук М. Етнополітика Української держави у світі нових реалій: концептуальні підходи // Молодь і ринок. 2010. N5. С. 34-38.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL:<http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. / URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Закон України «Про національні меншини» від 12.12.2012р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
7. Конституція України від 28.06.1996р. Дата оновлення: 30.09.2016р. / URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Національні відносини України на сучасному етапі. Україна на шляху незалежності. 2018р. URL:<http://zno.academia.in.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=3422>
9. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

Актуальність теми дослідження. Тема дослідження «Взаємодія громадянського суспільства та держави в умовах демократії» є актуальною у контексті забезпечення демократії та захисту інтересів громадян. **Мета дослідження:** розуміння важливості взаємодії між громадянським суспільством та державою для забезпечення стабільності, розвитку демократії та покращення якості життя громадян. **Об'єкт дослідження:** взаємодія між громадянським суспільством та державою в контексті демократичного устрою суспільства. **Предмет дослідження:** взаємодія громадянського суспільства та держави в умовах демократії. **Завдання дослідження:** вивчення ролі громадського суспільства у формуванні демократичних процесів, дослідження механізмів взаємодії між громадянським суспільством та державою. **Виклад основного матеріалу.** Для подальшої розбудови України як демократичної, соціальної, правової держави надзвичайно важливою є тісна взаємодія держави з інститутами громадянського суспільства. Розвинене громадянське суспільство є невід'ємною складовою всіх демократичних правових держав світу. Сьогодні під громадянським суспільством розуміють суспільство рівноправних громадян з високим рівнем економічної, соціальної, політичної культури і моральних властивостей, яке спільно з державою утворює розвинені правові відносини [1, с.48]. У той же час. Аналіз літературних джерел свідчить, що не існує єдиного визначення поняття «громадянське суспільство». Так, П.М.Рабінович розуміє громадянське суспільство, як спільність вільних, рівноправних людей та їх об'єднань, яким держава забезпечує юридичні можливості бути власником, а також брати активну участь у політичному житті. На думку Ю.М.Тодики, громадянське суспільство – це система самостійних і незалежних від держави суспільних інститутів і відносин, що забезпечують умови для реалізації приватних для життєдіяльності соціальної і духовної сфер, їх відтворення і передачі від покоління до покоління [2, с. 325]. Ю.С.Шемшученко розглядає громадянське суспільство, як суспільство з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами і зв'язками, яке взаємодіє з державою та функціонує на засадах демократії та права [3, с.57]. О.Ф.Скакун підкреслює, що за своєю сутністю громадянське суспільство являє собою суспільство з високорозвинутою системою взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян, їх об'єднань, з реальним забезпеченням державою їх рівних можливостей вільно і безпечно розпоряджатися своїми силами, здібностями, майном, спираючись на право і власну правосвідомість [4]. На думку класиків політичної думки Дж.Коена й Е.Арато, громадянське суспільство – це сфера соціальної взаємодії між економікою та державою, що складається передусім з особистої сфери (перш за все, сім'ї), сфери добровільних об'єднань, суспільних рухів і форм публічної комунікації [5, с. 453]. На думку науковців, взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства відбувається у таких правових формах [6, с. 167]. 1. Участь інститутів громадянського суспільства у нормотворчій діяльності держави, яка забезпечується участю у розробленні та обговоренні проектів нормативно-правових актів. 2. Участь інститутів громадянського суспільства у правозастосовній діяльності держави, яка забезпечується шляхом: передання повноважень державних органів повністю і частково. громадського контролю. 3. Участь інститутів громадянського суспільства у правоохоронній діяльності держави, яка забезпечується шляхом: реалізації права складати протоколи про адміністративні правопорушення; участі інститутів громадянського суспільства у діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення охорони громадського порядку; реалізації права вживати спільно з працівниками міліції заходів щодо припинення адміністративних правопорушень і злочинів; участі інститутів громадянського суспільства з органами Державної прикордонної служби України в охороні державного кордону. Серед основоположних принципів взаємовідносин держави і особи, які отримали конституційне визнання, відповідальність держави перед особою займає особливе місце. З одного боку, це одна з найважливіших характеристик, одна з ознак правової держави. З іншого боку, відповідальність держави перед особою є державно-правовим втіленням вимог свободи і справедливості в реальній соціальній дійсності, відноситься до засадничих характеристик самого громадянського суспільства, є основою його нормального функціонування в режимі демократії, свободи і соціальної справедливості [7, с. 50]. **Висновок.** Отже, взаємодія громадянського суспільства та держави є важливим елементом демократичного устрою суспільства. Цей партнерський взаємозв'язок сприяє забезпеченню контролю за владою, участі громадян у прийнятті рішень, захисту прав та інтересів громадян, а також стимулює розвиток суспільства.

Список використаних джерел

1. Зарічний О. А. Взаємодія держави та громадянського суспільства через інститути участі громадян в управлінні державними справами / О. А. Зарічний // Європейські перспективи. 2015. № 1. С. 48-51.
2. Конституційне право України / За ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського. К.: «Ін Юре», 2002. 544 с.
3. Шемшученко Ю. С. Громадянське суспільство / Ю. С. Шемшученко // Юридична енциклопедія: в 6 т. / [редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін.]. К.: Укр. енцикл., 1998. Т. 1. 146 с.
4. Теорія держави і права: підручник. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-51.html>.
5. Арато Э. Гражданское общество и политическая теория / Э. Арато, Дж. Коэн. –М.: Весь мир, 2003. 784 с.
6. Матійчук А. В. Самоорганізація громадянського суспільства як чинник демократичної модернізації політичної системи України [Текст]: дис. ... канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / А. В. Матійчук; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2016. 212 с.

7. Зарічний О. А. Взаємодія держави та громадянського суспільства через інститути участі громадян в управлінні державними справами / О. А. Зарічний // Європейські перспективи. 2015. № 1. С. 48-51.
8. Goncharuk-Cholach T., Chuhur R., Kovtyn I. SOCIAL MOVEMENTS: DETERMINING THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY// Журнал Політичне життя №2, 2024. С. 68-74.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: Децентралізація - це процес, який передбачає передачу повноважень та ресурсів від центрального уряду місцевим громадам. Це стосується не лише політичної, але й адміністративної сфери. Децентралізація державного устрою України є однією з найактуальніших проблем сьогодення. Це питання набуло особливої ваги після Революції Гідності 2014 року та початку війни з Росією у 2014 році. Війна продемонструвала слабкість централізованої системи управління та необхідність посилення ролі місцевих громад у вирішенні питань, які безпосередньо їх стосуються. **Мета дослідження:** комплексне вивчення децентралізації державного устрою України як актуальної проблеми сучасності. **Об'єкт дослідження:** процес децентралізації державного устрою України. **Предмет дослідження:** теоретичні засади децентралізації, історичний досвід, перспективи розвитку. **Завдання дослідження:** проаналізувати теоретичні засади децентралізації; дослідити досвід децентралізації в інших країнах; оцінити стан децентралізаційної реформи в Україні; визначити проблеми та перспективи розвитку децентралізації в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Серед усіх реформ, які ініційовані та відбувалися в Україні, а саме реформи у сфері децентралізації влади завжди відводилась особлива роль. Реалізація більшості з вітчизняних реформ безпосередньо залежала, залежить та залежатиме від стану організації та ефективності функціонування місцевого самоврядування, яке, будучи організаційно відокремленим та функціонально незалежним від державної влади, є найбільш наближеним до людини рівнем публічної влади, функціонально-телеологічно спрямованим у першу чергу на реалізацію і захист майже усіх інтересів та запитів населення, що забезпечується за допомогою нормативно-правового закріплення гарантій реалізації прав людини і відповідальності публічної влади. Останніми роками ми спостерігаємо колосальний науковий інтерес до питань місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Зростає кількість оригінальних та інноваційних досліджень проблематики децентралізації, її сутності, змісту, принципів та функцій, тенденцій її розвитку, рецепції позитивних зарубіжних муніципальних практик та міжнародних стандартів місцевого самоврядування [1, с. 22]. Якщо розглядати переваги та актуальність децентралізації, спираючись на думку вчених, то першим, на що треба звернути увагу, є те, що децентралізація влади в державі сприяє розвитку демократії, адже відбувається розширення впливу територіальних громад, соціальних груп та громадськості загалом на справи публічного значення. Демократична держава завжди прагне залучити громадськість до здійснення публічних функцій урядування з метою оптимального задоволення різнобічних потреб людини та народу загалом [4, с. 9]. Багато країн вже успішно провели децентралізацію, таких як Словаччина, Польща, Латвія, Литва, Естонія та Скандинавські країни. Ця реформа сприяла розвитку їхньої економіки та соціальному прогресу. Вона передбачає передачу ресурсів та повноважень від центральної влади до місцевих органів, що дозволяє ефективніше вирішувати проблеми на місцевому рівні. Об'єднання невеликих громад у більш потужні сприяє зміцненню і дозволяє здійснювати самостійне господарювання на місцевому рівні. Ключовими повноваженнями місцевих органів самоврядування є забезпечення місцевого економічного розвитку, розвитку інфраструктури, планування розвитку території, благоустрій, надання комунальних послуг та забезпечення громадської безпеки [2, с.108]. Безумовно, повномасштабне вторгнення росії в Україну піддало ризику реформаційні процеси, серед яких опинилась і реформа місцевого самоврядування. Проте, попри складні умови дефіциту бюджету, зміщення фокусів уваги та нестачі кадрів, громади продовжують запускати процеси цифровізації на місцях. Дотримання громадами пріоритету на побудову цифрової держави стало важливим фактором забезпечення стійкості під час війни як на місцевому, так і на державному рівнях. Так, з лютого 2023 року Міжнародна організація SocialBoost в партнерстві з Міністерством цифрової трансформації України та за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» запустила акселераційну програму для територіальних громад, яка допоможе створити та реалізувати проєкти цифрової трансформації. Програма «Громада 4.0» допоможе теперішнім і майбутнім лідерам цифрової трансформації сформулювати концепції і запустити диджитал-проєкти, засновані на поточних потребах мешканців та органів влади громад. Програма передбачає використання вже наявних технологій та розробку нових рішень задля посилення стійкості, оптимізації цифрових процесів і впровадження інновацій, які сприятимуть відновленню і відбудові країни. Очікується, що запровадження цифрових технологій відіграватиме важливу роль у розвитку країни. Цифровізація стане для українських громад одним з інструментів відновлення та економічного зростання у післявоєнний час. Децентралізація влади і розвиток місцевого самоврядування є ключовими елементами цифрової трансформації. Вона дозволяє громадам самостійно вирішувати свої проблеми та впроваджувати інноваційні підходи в управління. Децентралізація також стимулює конкуренцію між регіонами, що сприяє ефективнішому використанню ресурсів та залученню інвестицій [3]. **Висновок.** Отже, децентралізаційна реформа стала ключовою складовою українського розвитку. Надання значних повноважень місцевим органам влади сприяло не лише зміцненню місцевого самоврядування, а й стимулювало розвиток освіти, медицини, а також транспортної та житлово-комунальної інфраструктури. Тепер місцева влада активно працює над збільшенням інвестиційної привабливості своїх територій, адже це означає більше коштів для підвищення якості життя громади. Завдяки спрощенню процедур отримання дозволів та реєстраційних документів на місцях, громади стають активними учасниками у привабленні інвестицій та сприянні соціально-економічному зростанню. Вже сьогодні можна спостерігати позитивні зміни: ремонти доріг, оновлення медичних та освітніх закладів у малих містах. Реформа не лише дала поштовх для розвитку громад, але й відкрила нові можливості для кожного громадянина покращити життя в своєму населеному пункті та в цілому в країні. Таким чином, громадяни отримали можливість більш самостійно господарювати.

Список використаних джерел

1. Децентралізація публічної влади в Україні у контексті зарубіжного досвіду та євроінтеграційних процесів: монографія / за наук. ред. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія; передмова Ю. С. Шемшученка. Львів: СПОЛОМ, 2021. 388 с.
2. Конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в Україні: монографія / за ред. О. В. Батанова; передмова Ю. С. Шемшученка та О. В. Скрипнюка. Київ: Талком, 2021. 498 с.
3. Баймуратов М. О., Кофман Б. Я. Про роль органів місцевого самоврядування в періодвоєнного стану в Україні. Деокупація. Юридичний фронт – De-Occupation. Legal front: Матеріали міжнародного круглого столу (Київ, 18 березня 2022 року).
URL: <https://www.facebook.com/groups/642611143466211/permalink/646573919736600>
4. Бориславська О. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко. // Наукове видання. 2012. 132 с.

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: ліберальні партії стають об'єктом все більшого інтересу в політичному житті багатьох країн світу, включаючи Україну. Зростаюча важливість прав людини, громадянських свобод і економічної вільності робить ліберальні ідеї актуальними для сучасного суспільства. Дослідження ліберальних партій допомагає розуміти їхню роль у формуванні політичного ландшафту та способи досягнення цілей. **Мета дослідження:** аналіз ролі, стратегій і впливу ліберальних партій у світі та в Україні. **Предмет дослідження:** ідеологічні засади, а також загальний вплив ліберальних партій у різних країнах. **Об'єкт дослідження:** ліберальні партії. **Завдання дослідження:** вивчення історичного контексту появи лібералізму. **Виклад основного матеріалу.** Лібералізм зародився як ідеологія буржуазії у XVII столітті і оформився до середини XIX століття. В основі лежали ідеї суспільного договору та природного права, запропоновані Дж. Локком, які передбачали передачу деяких прав державі, але збереження основних прав на життя, свободу і власність для індивіда. Центальною у лібералізмі є ідея індивідуальної свободи, яка стимулює підприємництво та новаторство. Б. Констан відрізняв політичну і громадянську свободу, стверджуючи, що остання виникла лише у нових суспільствах. Лібералізм також вимагав рівності людей, ліквідації станових привілеїв та обмеження абсолютизму державної влади через поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову гілки [1]. Ліберальна партія України заснована на Установчому з'їзді 12 вересня 1991 року. Вона ровесниця української незалежності і весь цей час розвивалася разом з нашою державою. Роки, що минули, увібрали в себе складний процес її організаційного та структурного становлення, гостру політичну боротьбу та наукові дослідження в царині ліберальної ідеології. До створення партії українських лібералів привело усвідомлення свого історичного коріння і політичні можливості кінця 80-х початку 90-х років так званої «перебудови», коли КПРС збанкрутіла як «керівна і спрямовуюча сила», і почався бурхливий процес становлення багатопартійності й ідеологічного плюралізму, політичного структурування суспільства. Люди почали виявляти свої справжні, а не вдавані, нав'язані їм інтереси. І для багатьох саме свобода стала головною потребою і об'єктом прагнень [2]. На сьогоднішній день лібералізм є однією з провідних ідеологій у світі. Концепції особистої свободи, свободи слова, загальних прав людини, релігійної терпимості, недоторканності особистого життя, приватної власності, вільного ринку, правової держави, обмежень на державну владу, верховної влади народу, самовизначення нації, освіченої і розумної державної політики набули найширшого розповсюдження. До ліберально-демократичних політичних систем належать Фінляндія, Іспанія, Канада, Уругвай та інші країни [3, с. 3]. **Висновок.** Ліберальні партії, як в Україні, так і в світі, є важливим елементом політичного життя. Вони репрезентують ідеї свободи, прав людини, громадянського суспільства та економічного розвитку. Однак, вони також стикаються з численними викликами, такими як зростання популізму, внутрішні конфлікти та конкуренція з іншими політичними силами. Дослідження ліберальних партій є важливим для розуміння сучасного політичного ландшафту та формування ефективних стратегій розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Лібералізм URL:<http://politics.ellib.org.ua/pages-2036.html>
2. Ліберальна партія України URL:<https://lpu.com.ua/partiia>
3. Участь українських ліберальних політичних партій URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86776/01-Bogdanov.pdf?sequence=1>

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми дослідження: Сучасна Україна, розташована в серці Європи, переживає складний і водночас визначальний період своєї історії. В умовах триваючої російської агресії та прагнення до європейської інтеграції, питання про місце та роль України в системі європейських міжнародних організацій набуває особливої актуальності. Участь у цих структурах є не лише інструментом зовнішньої політики, але й важливим чинником внутрішніх трансформацій, що сприяє зміцненню демократичних інститутів, утвердженню верховенства права, економічному розвитку та безпеці держави. Особливої уваги потребує аналіз механізмів, через які європейські інституції впливають на реформування ключових сфер українського суспільства – від юстиції до освіти, від антикорупційної політики до захисту прав людини. Вивчення взаємодії України з ЄС, Радою Європи, ОБСЄ та іншими структурами дозволяє не лише оцінити поточний стан інтеграційних процесів, але й окреслити перспективи посилення ролі України як активного суб'єкта європейської політики в умовах зміненої геополітичної реальності. **Мета дослідження:** Аналіз місця України в європейських міжнародних організаціях, виявлення впливу цих структур на внутрішні й зовнішні процеси в країні, а також оцінка ролі України в ухваленні важливих рішень у межах європейських інституцій. **Об'єкт дослідження:** діяльність України в системі європейських міжнародних організацій, а також вплив цих організацій на політичний, економічний та безпековий розвиток держави. **Предмет дослідження:** структура, функції та механізми роботи міжнародних організацій Європи, в яких бере участь Україна, а також їхній вплив на трансформаційні процеси в країні. **Завдання дослідження:** дослідити активність України у ключових європейських міжнародних організаціях, таких як Рада Європи, ОБСЄ, Європейський Союз та інші, а також проаналізувати, яким чином ця взаємодія впливає на політичні, економічні та правові процеси в Україні. **Виклад основного матеріалу:** Україна є активним членом низки ключових європейських міжнародних організацій, кожна з яких відіграє важливу роль у формуванні політичного, економічного та безпекового ландшафту континенту. Серед найвпливовіших – Рада Європи, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), а також структури Європейського Союзу, попри те, що Україна ще не є повноправним членом ЄС [2, с. 114]. Рада Європи – одна з найстаріших міжнародних організацій Європи, покликана забезпечувати захист прав людини, демократії та верховенства права. Вступ України до РС у 1995 році став важливим етапом європейської інтеграції, що супроводжувався імплементацією правових стандартів у внутрішнє законодавство [1, с. 67]. Особливу роль відіграє участь українських делегацій у Парламентській асамблеї РС, де Україна регулярно озвучує позицію щодо безпекових викликів, включно з російською агресією [2, с. 203]. ОБСЄ стала ключовим міжнародним гравцем у сфері врегулювання збройного конфлікту на сході України. Завдяки Спеціальній моніторинговій місії (СММ), що діяла до 2022 року, фіксувалися порушення режиму припинення вогню, проводилися спостереження та створювався простір для діалогу [4, с. 88]. Попри припинення місії, ОБСЄ залишається важливою політичною платформою для збереження міжнародного діалогу щодо безпеки [4, с. 106]. Європейський Союз активно підтримує інтеграційний поступ України. З 2017 року діє Угода про асоціацію, яка стала правовим фундаментом для запровадження європейських стандартів у сферах економіки, енергетики, транспорту, захисту довкілля [3, с. 112]. Україна бере участь у програмі «Східне партнерство», що підтримує розвиток освіти, науки, інновацій і цифровізації [3, с. 148]. Також важливою є співпраця з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Європейським інвестиційним банком, які фінансують критично важливі інфраструктурні проекти [1, с. 121]. Реформи та перспективи членства. Під тиском і за підтримки європейських партнерів в Україні було реалізовано важливі реформи: децентралізація, трансформація судової системи, антикорупційна політика [5, с. 92]. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році стало символом визнання реформаторського курсу держави та стратегічної важливості її європейського майбутнього [3, с. 174]. **Висновок.** Україна поступово переходить від статусу країни-реципієнта допомоги до рівня партнера, здатного впливати на формування європейської політики, зокрема в питаннях безпеки та демократії. Її активна участь у міжнародних організаціях створює умови для стабільного внутрішнього розвитку, правової інтеграції та зростання міжнародного авторитету. Саме завдяки тісній співпраці з європейськими структурами Україна наближається до реалізації своєї мети – повноцінного членства в Європейському Союзі.

Список використаних джерел:

- 1.Рижкова С. Україна і Європа: шляхи інтеграції. Київ: Видавництво «Знання», 2021. 276 с.
- 2.Іванов О. Європейські міжнародні організації: структура, функції, перспективи для України. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 312 с.
- 3.Наливайко А. Інституційна інтеграція України до ЄС: виклики і досягнення. Харків: Право, 2022. 254 с.
- 4.Пархоменко Т. Роль ОБСЄ у врегулюванні конфліктів на пострадянському просторі. Одеса: Астропринт, 2021. 198 с.
- 5.Ситник В. Міжнародні організації в системі глобального врядування. Чернівці: Рута, 2020. 336 с.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Актуальність теми дослідження. Тема дослідження, що стосується державної політики України з підтримки культури національних меншин, залишається актуальною через кілька причин. По-перше, Україна є багатонаціональною країною, де проживають представники різних етнічних груп. Збереження культурної різноманітності та підтримка інтересів меншин важливі для забезпечення соціального миру і гармонії. **Мета дослідження:** аналіз та оцінка ефективності державної політики щодо підтримки культури національних меншин в Україні. **Предмет дослідження:** практична реалізація державної політики щодо підтримки культури національних меншин. **Об'єкт дослідження:** державна політика України щодо підтримки культури національних меншин. **Завдання дослідження:** вивчення та аналіз державної політики України з підтримки культури національних меншин. **Виклад основного матеріалу.** Державна політика України щодо підтримки культури національних меншин є важливим аспектом соціокультурного життя країни, враховуючи багатонаціональний характер українського суспільства. Ця політика виникає з урахуванням потреб і прав представників різних етнічних груп та має за мету забезпечити їхнє гідне і повноцінне місце в культурному та соціальному житті країни [3, с.104]. Перш за все, важливо визначити, що розуміється під поняттям «національні меншини». Це групи людей, які мають відмінність в етнічному, культурному або мовному відношенні до більшості населення країни [2, с.302]. Основна мета державної політики полягає в створенні умов для забезпечення рівних прав і можливостей для всіх громадян, незалежно від їхньої етнічної належності [1, с.7]. Це включає в себе захист культурних традицій, мовної ідентичності, доступ до освіти та культурних ресурсів для представників меншин. Одним з ключових аспектів цієї політики є мовна політика, яка спрямована на забезпечення рівноправ'я у використанні мов національних меншин. Україна гарантує право на вивчення та використання мови своїх етнічних меншин у відповідності з міжнародними стандартами та власним законодавством [4, с.19]. Також важливим аспектом є підтримка культурно-освітніх програм, які спрямовані на збереження та розвиток національних традицій, мови, мистецтва та інших аспектів культури меншин. **Висновок.** Державна політика України щодо підтримки культури національних меншин є важливим і невід'ємним елементом будівництва суспільства, що ґрунтується на принципах рівності, інклюзії та поваги до різноманітності. Забезпечення захисту та розвитку культурної спадщини, мовної ідентичності та прав представників різних етнічних груп сприяє підтримці соціальної стабільності та взаєморозуміння в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Горбунова О. Із повагою до національних мов і культур. Голос України. 2005. 1 берез. С. 7.
2. 25 червня 1992р. № 2494-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 36. 529 с.
3. Сердега Р.Л. Фольклор як неоціненне джерело інформації і вдячний об'єкт гуманітарних студій. Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія: Філологія. 2016. Вип. 74. С. 103-107
4. Кириченко Ю. Права національних меншин в Україні та європейських державах: порівняльно-правові аспекти конституційного регулювання. 2015. 20 с.

АВТОНОМІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ Н. МАКІАВЕЛЛІ

Постановка проблеми. При розгляді політичної думки Н. Макіавеллі, виникає питання у визначенні специфічних рис політичного мислення, яке відрізняється своєю автономією від традиційних етичних та моральних стандартів того часу. Як Макіавеллі аналізував різні способи приходу до влади і методи її зміцнення? Вивчення політичної думки Н. Макіавеллі також потребує розгляду її в історичному контексті, зокрема впливу ідей Відродження, що наголошували на раціоналізмі та секуляризмі.

Мета. Необхідно провести аналіз автономії політичної думки Н. Макіавеллі, а саме її роль в політичній філософії.

Для досягнення мети потрібно виконати такі **завдання**:

1) дослідити автономну думку Н. Макіавеллі, яка сформувала уявлення про державність, владу, політичне лідерство;

2) проаналізувати виклики та конфлікти, які сформувалися при дослідженні автономної думки Н. Макіавеллі.

Виклад матеріалу. Нікколо Макіавеллі (1469-1527 рр.), італійський політичний мислитель, фундатор політичної теорії Нового часу, започаткував процес виділення науки про політику в окрему галузь. У своїх творах Макіавеллі різко виступав проти середньовічної концепції божественного походження держави і політики, висуваючи ідею об'єктивної історичної необхідності і закономірності [1, с. 94]. Автор знаменитого трактату «Державець», є однією з найбільш значущих фігур в історії політичної думки. Його головна заслуга полягає у відокремленні політики від моралі та релігії, завдяки чому він сформував новаторський підхід до управління державою, що називають «макіавеллізмом». У своїй праці «Державець» він стверджує, що політичні рішення повинні ухвалюватися з огляду на ефективність та користь для держави, а не лише на основі моральних принципів.

Бліхар В.С. також вказує, що «одним із найяскравіших політичних мислителів епохи Відродження був італієць Нікколо Макіавеллі – фундатор світської політичної науки. Його погляди викладені у працях «Володар», «Міркування з приводу першої декади Тита Лівія», «Мистецтво війни». Макіавеллі заперечував теологічне уявлення про політику та державу, ставив людину з її інтересами у центр світогляду, розглядав політику як автономну сферу людської діяльності, що має свої закони, які не збігаються з нормами християнської моралі. Макіавеллі вважав, що володар повинен забезпечити неподільність політичної влади в державі, концентруючи її у своїх руках. Володар має виступати у ролі опікуна народу, не турбуючись особливо про етичні норми. Мислитель розрізняв три форми держави (єдиновладдя, правління небагатьох, правління всього народу) і виокремлював види влади – монархію, аристократію та демократію. Найкращою вважав «змішану владу», яка б втілила у собі найкращі риси кожного виду влади. Проте найвизначнішою заслугою Макіавеллі як видатного теоретика політики є формулювання предмета і методу політичної науки. Предметом цієї науки він вважав владу в усіх її проявах, а методом – пряме спостереження за фактами: за поведінкою лідерів і мас, за їхньою взаємодією» [2, с. 38-39].

Одним із ключових аспектів політичної автономії Макіавеллі є ідея, що для досягнення великих цілей, таких як стабільність і сила держави, лідер може використовувати будь-які методи, навіть якщо вони здаються аморальними. На думку Макіавеллі, успішний правитель повинен зосереджуватися на кінцевому результаті, а не на засобах.

Макіавеллі стверджував, що політика – це мистецтво управління реальністю, а не слідування ідеальним або утопічним принципам. Політик повинен оцінювати ситуацію такою, якою вона є, і відповідно діяти, використовуючи будь-які доступні ресурси для забезпечення стабільності держави.

Макіавеллі вводить поняття «вірту» (особистих якостей правителя) та «фортуні» (випадковості, удачі). Він вважає, що правитель повинен мати вміння контролювати і використовувати обставини на свою користь, що також є частиною автономії політичної думки, бо влада підкоряє собі навіть непередбачувані події.

Автономія політичної думки Макіавеллі також проявляється у важливості опори на народ. Він стверджує, що правитель повинен прагнути до підтримки з боку населення, що забезпечує стабільність і знижує потребу в жорстоких методах управління.

Отже, на зламі XVI ст. абсолютна монархія стала – або швидко ставала – переважним у Західній Європі типом управління. Утвердження абсолютної монархії, як і утвердження феодальної конституційної монархії, спостерігалось майже в кожній країні Західної Європи [3, с. 307].

Макіавеллі ставить політичну доцільність вище законності. Вважаючи, що влада має діяти поза межами класичних уявлень про закон і справедливість, він формує нову автономну політичну доктрину, де правитель може порушувати закон заради блага держави.

Для Макіавеллі політика – це наука про владу, яка вимагає практичного підходу і ретельного вивчення реальності. Він вірив, що політична влада може бути автономною тільки тоді, коли вона базується на знаннях про людську природу і потреби держави, а не на ідеях про добро і зло.

Макіавеллі вважав, що політик має розуміти людську природу, яка, на його думку, є переважно корисливою і схильною до змін. Це дозволяє правителю використовувати психологічні методи впливу на людей для досягнення політичних цілей.

Одним із найважливіших ідей Макіавеллі було його захоплення почуттям національної єдності, яке, на його думку, народжувалося і підспудно рухало політичними змінами в Європі. Для нього національна єдність була потужною силою, що здатна об'єднати народи та перетворити їх на єдину політичну ідентичність. Це було проривним баченням, адже на початку XVI століття концепція національної держави ще не була усталеною. Макіавеллі, таким чином, передбачив національно-патріотичний рух, який згодом став основою для створення європейських держав.

Висновок. Нікколо Макіавеллі був одним із найглибших і найпередбачливіших мислителів свого часу, який розумів, що Європа перебуває на порозі масштабних змін у політичних відносинах. В епоху, коли феодальні структури, церковна влада та середньовічні інститути поступово втрачали свій вплив, Макіавеллі не просто спостерігав цей процес, а й чітко усвідомлював його причини та наслідки. Макіавеллі розробив політичну теорію, засновану на прагматизмі та реалістичному підході. Він вважав, що політик повинен діяти згідно з конкретними обставинами, а не намагатися відповідати моральним чи ідеологічним принципам. Цей реалізм дозволив Макіавеллі глибше зрозуміти реалії того часу і передбачити майбутні зміни в Європі. Макіавеллі став пророком нового політичного порядку, заснованого на централізації, реальній силі влади та національній єдності. Його ідеї стали фундаментом для розвитку модерної держави і націоналізму, а його бачення розбудови сильної держави залишається актуальним і в сучасному політичному дискурсі.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г., Кулагін Ю. І., Кремень Л. О., Латигіна Н. А., Полуріз В.І. Політологія. Хрестоматія. Навч. посібник. Київ. Альтерпрес, 2004. 832 с.
2. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
3. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки. К., 1997. С. 304-322.
4. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.

Постановка проблеми. Екологічні проблеми є ключовим аспектом наукових досліджень у ХХІ столітті. З кожним днем це питання стає все більш актуальним і в той ж час небезпечним для тривалого існування людства. Глобальний рівень питання також зумовлений значним впливом на більшість аспектів людського життя, що призводить до можливих серйозних наслідків у різних сферах діяльності. Немала кількість досліджень дала ясність загострення даної проблеми, але чи створений план вирішення поточних екологічних викликів у передових державах світу? Джерел та статей чимало, але конкретних та масштабних дій, нажаль, не так і багато.

Мета. Здійснити комбіноване дослідження екологічних проблем, виявити основні чинники, що їх спричиняють, оцінити їх загальний вплив на довкілля й громадян. Знайти та запропонувати власні шляхи до вирішення екологічних катастроф і надати їм розголосу.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання:**

- Дослідити та оцінити фактори, що впливають на забруднення навколишнього середовища.
- Охарактеризувати загальний вплив людства на екосистему планети.
- Висвітлити хибні уявлення щодо усунення загроз екології.
- Питання переходу на електромобілі: переваги та недоліки в сучасному світі.
- Виявити найбільш ефективні та бюджетні рішення для усунення проблем екології, наявних у сучасному суспільстві.

Виклад матеріалу. 2024 рік став найспекотнішим роком в історії нашої планети. Середньорічна температура перевищила норму на 1,5 °С, побивши рекорд 2023 року. Вплив різних кліматичних факторів, зокрема глобальне потепління та феномен Ель-Ніньйо, спричинили критичні зміни в екосистемі планети.

Промислова діяльність, транспортна галузь та енергетика - ці галузі є ключовими факторами забруднення довкілля. За нещодавнім дослідженням Bloomberg вони складають близько 60% забруднення навколишнього середовища. До 40% входять сільське господарство, хімічні відходи, природні катаклізми (лісові пожежі, посухи, повені), а також наслідки сучасних військових конфліктів, зокрема повномасштабне вторгнення в Україну. Сукупність цих чинників підриває стабільність екосистем, що призводить до втрати біорізноманіття та виснаження запасів мінеральних ресурсів у найближчому майбутньому.

Оцінимо, як діяльність людства, впливає на погіршення екологічної ситуації в повсякденному житті. Автомобільні вихлопи, гігантські сміттєзвалища, надмірне використання пластику, розпилення хімікатів у сільському господарстві, вирубка лісів, а також викиди шкідливих газів і рідин у навколишнє середовище через відсутність належних очисних і фільтраційних систем у промисловості – це є результатами нашої діяльності. Ці фактори створюються штучно щодня. Часто без відповідного усвідомлення критичності проблеми. Люди надаючи свою перевагу зручності над екологічністю, використовують надмірну кількість пластику, споживають більше, ніж необхідно, що поступово веде до знищення флори та фауни планети.

У сучасному світі існує декілька хибних уявлень щодо вирішення екологічних проблем, які заважають їх ефективному усуненню. Чого тоді варто уникати? А що, навпаки, потрібно робити частіше? По-перше, ми недооцінюємо індивідуальний внесок в економію та збереження світових ресурсів, що призводить до безрозмірного використання продукції. По-друге, віра в те, що зелена енергетика вирішить усі проблеми, є помилковою точкою зору, оскільки вона також має свої екологічні недоліки, такі як складність утилізації акумуляторів і використання дефіцитних матеріалів для побудови генеруючих об'єктів. По-третє, рециклінг не вирішує проблеми з надмірною кількістю відходів у повному обсязі.

Для дійсного результату, в першу чергу необхідно зменшити споживання та ефективніше використовувати запаси. На завершення варто взяти до уваги тему переходу на електричні автомобілі. Це уявлення є не менш хибним, ніж попередні. Тому важливо розібратися цю тему більш детально в наступному абзаці.

Проблема переходу на електромобілі є однією з найактуальніших у сучасній екології. Цей процес вважається найвагомішим кроком у боротьбі з кліматичними загрозами. Однак, чи дійсно електромобілі мають виключно позитивний вплив? Безсумнівно, переваг цього виду транспорту чимало, зокрема: зниження викидів вуглекислого газу, низька вартість на заряджання, невисокі витрати на обслуговування, безшумність під час руху тощо. Проте варто більше уваги приділити недолікам, які, як правило, залишаються поза увагою суспільства.

Що за проблеми приховує від нас «екологічно чистий» транспорт? Перш за все, треба розглянути складність розгортання великої кількості зарядних станцій, тому що це потребує значних фінансових витрат та супроводжується складністю в транспортуванні. Другою, більш прихованою проблемою є власне акумулятори, які є основним компонентом електромобіля. Їх виробництво є складним процесом, так як батареї складають з дефіцитних матеріалів - літій і кобальт, що призводить до монополізації ринку виробництва та складності утилізації відпрацьованих батарей. Третій важливий аспект це довгий час зарядки автомобіля, що створює постійне навантаження на електромережу та дискомфорт для власників при довгих поїздках. Проте найбільш вагомою

проблемою, насамперед, є колосальне підвищення споживання електроенергії, що призводить до гіршого екологічного становища. Це зумовлено тим, що основою генерації електроенергії є спалення твердопаливних ресурсів, які забруднюють повітря у 2 рази більше ніж звичайні бензинові автомобілі. Тому, для успішного переходу на електромобілі світу потрібні нові технології та перехід на «зелені» системи електрогенерації.

Розглянувши вище вказані питання, настав час дати відповідь, що ж можна робити для розв'язання екологічних проблем? Для початку, змалку навчати дітей берегти довкілля та використовувати ресурси оптимально. Виділяти більше коштів на боротьбу з існуючими чинниками та збільшити штрафи за недотримання правил. Також поступово замінювати генерацію електроенергії на відновлювальну, наприклад: вітрові, гідро, сонячні та інші станції. Найбільш вагомим є обмеження використання різних полімерів і пластмаси, що дозволить зменшити частку мікропластику всюди.

Загалом кожна галузь має достатньо методів вирішення екологічних проблем, проте варто в першу чергу пам'ятати – будь що починається з нас самих. Допоки ми не навчимося самотужки сприяти природі, вона самостійно не відновиться, тож бережімо природу разом!

Список використаних джерел:

1. Коваленко С. Науковці вже готуються до рекордної спеки у 2024 році. GreenPost. URL: <https://greenpost.ua/news/naukovtsi-vzhe-gotuyutsya-do-rekordnoyi-speky-u-2024-rotsi-bloomberg-i62436> (дата звернення: 14.10.2024).
2. Pollution. Education | National Geographic Society. URL: <https://education.nationalgeographic.org/resource/pollution/> (Дата звернення: 14.10.2024).
3. Пересідаємо на електрокари: чи скоро українцям доведеться розпрощатися з бензиновими автівками. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/transport/peresidayemo-na-elektrokari-chi-skoro-ukrajincyam-dovedetsya-rozproshchatisya-z-benzinovimi-avtivkami-novini-ukrajina-11490454.html> (дата звернення: 14.10.2024).
4. Екологічні проблеми та шляхи їх вирішення. Superprof UA - блог про обмін знаннями. URL: <https://www.superprof.com.ua/blog/problemy-ekolohiyi/> (дата звернення: 14.10.2024).
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості є однією з найважливіших у сучасній правовій системі, оскільки вона стосується гармонізації взаємодії індивідуальних прав і свобод з потребами загального блага. У контексті демократичної держави важливо забезпечити баланс між свободою особистості та відповідальністю перед суспільством, що зокрема, проявляється через нормативно-правове регулювання, соціальні гарантії та механізми захисту прав людини. Однак існують випадки, коли права окремої особи можуть вступати в конфлікт з інтересами держави або суспільства, що вимагає ефективних правових інструментів для розв'язання таких суперечностей.

Метою даної роботи є дослідження правових механізмів поєднання інтересів суспільства та особистості в сучасних умовах.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

- проаналізувати основні правові підходи до поєднання інтересів суспільства й особистості;
- визначити шляхи вдосконалення правового регулювання цього поєднання в Україні.

Виклад матеріалу. Поєднання інтересів суспільства й особистості є фундаментальним завданням правової системи, особливо в демократичних державах, де права людини визнаються найвищою цінністю. Демократія передбачає, що кожна людина має право на самовираження, свободу слова, приватність та інші невід'ємні права. Проте ці права не можуть існувати в ізоляції від інтересів суспільства, яке також потребує захисту своїх цінностей, безпеки та стабільності. Тому правова система покликана врегулювати ситуації, коли особисті інтереси можуть конфліктувати з загальними суспільними потребами.

Принцип рівноваги між особистими й суспільними інтересами означає, що держава зобов'язана забезпечувати такі умови, за яких громадяни можуть реалізовувати свої права й свободи, водночас поважаючи права інших. Це досягається через нормативне регулювання, яке встановлює рамки, що дозволяють уникнути хаосу і забезпечують порядок. Наприклад, свобода слова може бути обмежена у випадках, коли вона загрожує національній безпеці або розпалює насильство. Таким чином, державні органи не тільки гарантують реалізацію прав особи, але й захищають суспільство від загроз [3, с. 53].

Збалансоване правове регулювання створює стабільність у суспільстві, коли індивідуальні свободи існують в гармонії із загальними нормами та інтересами. Це дозволяє уникнути зловживань правами та водночас сприяє розвитку демократичних інститутів, де особистість і суспільство спільно рухаються до прогресу.

Нормативно-правове регулювання є основою правової системи, через яку держава визначає правила поведінки, що покликані зрівноважувати інтереси суспільства та індивідуальні права. Саме право виступає інструментом, що впорядковує суспільні відносини, сприяє гармонізації інтересів різних сторін та встановлює чіткі межі реалізації прав і свобод особи. Головною метою правового регулювання є створення умов для забезпечення соціального порядку, захисту прав людини і водночас гарантій безпеки й розвитку для суспільства в цілому.

Одним із головних принципів правового регулювання є пропорційність, що означає, що втручання держави у права особистості має бути адекватним, необхідним і пропорційним до мети, яка переслідується [1, с. 117]. Наприклад, право на свободу слова чи зібрань може бути обмежене в інтересах суспільної безпеки або для захисту інших осіб від насильства чи ненависті. Такі обмеження, однак, повинні бути чітко визначені законом і застосовуватися лише тоді, коли це виправдано і необхідно для досягнення легітимних суспільних цілей.

У багатьох правових системах гарантії захисту прав людини є невід'ємною складовою конституційного ладу. Конституції країн, міжнародні договори, такі як Європейська конвенція з прав людини, зобов'язують держави поважати права людини і забезпечувати їх реалізацію [4, с. 25]. Проте держави також зобов'язані підтримувати громадський порядок, забезпечувати національну безпеку та захищати інтереси суспільства. Саме тому можливе встановлення правових обмежень, коли це необхідно для запобігання загрозам громадській безпеці, збереження національної єдності чи захисту моральних принципів суспільства. Тому, право не тільки захищає права особистості, але й є механізмом, який зберігає баланс між індивідуальними інтересами та потребами суспільства.

В умовах сучасної України питання поєднання інтересів суспільства та особистості набуває особливої актуальності через низку серйозних викликів, таких як війна, масові переміщення населення та складні економічні обставини. Ці фактори впливають на життя мільйонів людей, змінюючи як індивідуальні, так і колективні інтереси, і вимагають від держави активного реагування через правові механізми.

Війна в Україні ставить питання про національну безпеку на перший план, що часто вимагає обмеження окремих прав громадян. Наприклад, обмеження свободи пересування або зборів в умовах воєнного стану є вимушеними заходами для збереження стабільності та захисту країни від зовнішніх загроз. Такі обмеження можуть порушувати особисті інтереси, але вони виправдані необхідністю збереження суверенітету і захисту суспільства [2, с. 37].

Внутрішня міграція, спричинена військовими діями, створює додаткові правові виклики, особливо у сфері трудових, соціальних та майнових прав внутрішньо переміщених осіб. Законодавство повинно забезпечувати їхні права на житло, працю та соціальні гарантії, водночас враховуючи обмежені ресурси держави. У цьому випадку держава повинна прагнути досягти балансу між інтересами переселенців і потребами місцевого населення та держави.

Економічні виклики, пов'язані з війною та загальною кризою, також потребують чіткого правового регулювання для запобігання соціальним напруженням. Держава змушена вживати непопулярні заходи, як-от підвищення податків або скорочення соціальних виплат, щоб підтримати економічну стабільність. Ці заходи можуть викликати незадоволення у частини населення, але вони необхідні для довгострокового розвитку країни. Водночас законодавство має передбачати механізми соціального захисту для найбільш вразливих категорій населення.

Висновки. Поєднання інтересів суспільства й особистості є складним, але надзвичайно важливим завданням для будь-якої правової системи, особливо в умовах демократичної держави. Право повинно забезпечувати баланс між захистом прав кожного громадянина та інтересами суспільства в цілому, не допускаючи надмірних обмежень, але й не дозволяючи індивідуальним інтересам загрожувати громадському благу. Ефективне правове регулювання має на меті створення умов для гармонійної взаємодії особистості та держави, що є основою стабільного розвитку та підтримання соціального порядку.

Список використаних джерел:

1. Антонюк О. В. Проблеми забезпечення балансу між правами людини та суспільними інтересами в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 3. С. 115-120.
2. Бойко І. М. Захист прав людини в умовах кризових ситуацій: правові аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 2021. № 1. С. 34-40.
3. Ковальчук О. С. Поєднання приватних та публічних інтересів у правовому регулюванні сучасної України. *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 50-56.
4. Сидоренко Л. В. Нормативно-правове регулювання прав людини в умовах надзвичайних ситуацій: виклики та перспективи. *Публічне право*. 2023. № 1. С. 22-29.
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. У контексті соціальної та політичної філософії виникає фундаментальне питання про співвідношення інтересів суспільства та особистості. Як можна досягти балансу між колективними потребами та індивідуальними правами і свободами? Чи обмежуються ці інтереси конкретними історичними та соціокультурними обставинами, чи вони мають універсальний характер? Аналіз цієї проблеми є ключовим для розуміння не лише сучасних соціальних процесів, але й для визначення оптимальних форм соціальної організації в умовах глобалізації та технологічного прогресу.

Мета. Провести комплексний аналіз проблеми поєднання інтересів суспільства й особистості, досліджуючи її історичні корені, сучасні прояви та потенційні шляхи вирішення в контексті сучасних глобальних викликів.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- дослідити історичні підходи до вирішення проблеми поєднання інтересів суспільства й особистості в контексті філософської та політичної думки;
- проаналізувати сучасні виклики та конфлікти, що виникають між суспільними та особистими інтересами в умовах глобалізації;
- розглянути роль освіти та соціальної відповідальності у формуванні балансу між колективними та індивідуальними інтересами;

Виклад матеріалу. Одним із ключових питань, що постає перед людством протягом усієї його історії, є проблема узгодження інтересів суспільства та особистості. Ця дилема лежить в основі багатьох соціальних, політичних та філософських дискусій, адже вона торкається самої сутності людського існування в соціумі. Як можна забезпечити гармонійне співіснування колективних потреб з індивідуальними прагненнями? Це питання залишається актуальним і в сучасному світі, набуваючи нових аспектів у контексті глобалізації та технологічного прогресу.

Зауважимо, що суспільство та особистість не є антагоністичними поняттями. Навпаки, вони перебувають у постійній взаємодії та взаємозалежності. Суспільство формується з окремих індивідів, їхніх взаємовідносин, які в свою чергу створюють соціальні норми, цінності та інститути. З іншого боку, кожна особистість зазнає впливу суспільства, його культурних традицій та соціальних структур. Як зазначав Еміль Дюркгейм, «суспільство – це не просто сума індивідів; система, утворена їх асоціацією, являє собою реальність *sui generis*, наділену своїми особливими властивостями».

Незважаючи на цей тісний зв'язок, інтереси суспільства та особистості часто вступають у протиріччя. Суспільство може вимагати від індивіда дотримання певних правил, обмеження особистих свобод заради загального блага, або навіть самопожертви у критичних ситуаціях. Натомість, особистість прагне до самореалізації, захисту власних прав та свобод, які можуть не збігатися з колективними інтересами або навіть суперечити їм.

Історія філософської та політичної думки демонструє різноманітні підходи до вирішення цієї проблеми. Наприклад, Платон у своїй праці «Держава» пропонував модель суспільства, де індивідуальні інтереси повністю підпорядковувались державним. Він вважав, що лише така модель може забезпечити справедливість та гармонію в суспільстві. Проте, ця ідея часто піддавалася критиці через надмірне обмеження індивідуальної свободи.

Ліберальна традиція, започаткована Джоном Локком, наголошувала на пріоритеті індивідуальних прав та свобод. Локк стверджував, що головною метою держави є захист природних прав людини – на життя, свободу та власність. Ця концепція стала основою для розвитку сучасних демократичних суспільств, де права особистості захищені законом та конституцією.

Однак, навіть у демократичних суспільствах проблема балансу між суспільними та особистими інтересами залишається гострою. Це особливо помітно у питаннях, пов'язаних з оподаткуванням, соціальним забезпеченням, національною безпекою тощо. Наприклад, високі податки можуть бути необхідними для фінансування важливих соціальних програм, але водночас вони обмежують економічну свободу індивідів.

Одним із підходів до вирішення цієї проблеми є теорія суспільного договору, розвинена такими філософами, як Томас Гоббс, Жан-Жак Руссо та Джон Роулз. Згідно з цією теорією, люди добровільно погоджуються обмежити частину своїх свобод в обмін на безпеку та інші переваги, які може забезпечити організоване суспільство. Ця ідея допомагає пояснити, чому люди готові підкорятися законам та соціальним нормам, навіть якщо вони обмежують їхню індивідуальну свободу.

Соціальна відповідальність передбачає обов'язки індивідів перед суспільством, що врівноважують їхні права та свободи. Це проявляється через сплату податків, волонтерство та участь у громадському житті.

В умовах глобалізації виникають нові виклики, як-от зміна клімату та пандемії, що вимагають колективних дій та можуть обмежувати індивідуальні свободи заради загального блага. Проте саме індивідуальна ініціатива та інновації часто є ключовими для вирішення глобальних проблем.

Освіта відіграє важливу роль у пошуку балансу між суспільними та особистими інтересами, формуючи розуміння соціальної відповідальності та розвиваючи критичне мислення.

Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості залишається однією з центральних у соціальній та політичній філософії. Її вирішення вимагає постійного пошуку балансу між колективними потребами та індивідуальними правами і свободами. Цей баланс не є статичним, він постійно змінюється залежно від конкретних історичних, культурних та соціально-економічних умов.

У сучасному світі, який характеризується швидкими змінами та глобальними викликами, особливо важливо знаходити нові підходи до гармонізації суспільних та особистих інтересів. Це вимагає не лише теоретичних розробок, але й практичних експериментів з різними формами соціальної організації, які б дозволяли максимально реалізувати потенціал кожної особистості, одночасно забезпечуючи ефективне вирішення колективних проблем.

Висновки. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості залишається однією з ключових у соціальній та політичній філософії, вимагаючи постійного пошуку динамічного балансу між колективними потребами та індивідуальними правами і свободами. Вирішення цієї проблеми можливе лише через активну участь кожного члена суспільства у формуванні спільних цінностей та прийнятті рішень, що дозволить створити такий соціальний устрій, де інтереси суспільства й особистості взаємно підсилюють одне одного, забезпечуючи сталий розвиток та процвітання як окремих індивідів, так і суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Платон. Держава / Пер. з давньогрец. Д. Коваль. К.: Основи, 2000. 355 с.
2. Локк Дж. Два трактати про врядування / Пер. з англ. О. Терех, Р. Димерець. К.: Основи, 2001. 265 с.
3. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Пер. з фр. О. Хома. К.: Port-Royal, 2001. 349 с.
4. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Пер. з нім. А. Єрмоленко, В. Єрмоленко. К.: Лібра, 2001. 400 с.
5. Фрейре П. Педагогіка пригноблених / Пер. з англ. О. Дем'янчук. К.: Юніверс, 2003. 168 с.
6. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Постановка проблеми. Український менталітет є складним та багатогранним явищем, що формується під впливом історичних, культурних, геополітичних та соціальних чинників. Впродовж століть українці зазнавали впливу різних культур, держав та ідеологій, що створило унікальну комбінацію цінностей, світоглядів і національних рис. Однак, незважаючи на досить велику кількість досліджень, комплексний підхід до аналізу українського менталітету залишається недостатньо розробленим. Сучасні політичні та соціальні зміни, зокрема війна на сході України та інтеграція в європейський простір, впливають на трансформацію національної свідомості та потребують нових підходів до дослідження специфіки формування менталітету.

Мета. Метою цієї роботи є дослідити специфіку формування українського менталітету через призму історичних, культурних та соціально-політичних чинників

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Проаналізувати історичні та культурні фактори, що вплинули на формування українського менталітету, зокрема боротьби за незалежність, народних традицій та релігійних переконань.

- Дослідити вплив сучасних соціально-політичних подій на трансформацію світогляду українців.

Виклад матеріалу. Як писав І. Нечуй-Левицький в «Світогляд українського народу», менталітет – характер, душа, спосіб мислення, це глибинний рівень колективної та індивідуальної свідомості, сукупність установок, нахилів індивіда чи соціальної групи мислити, відчувати та сприймати світ певним чином.

Менталітет – це спосіб мислення та світогляду, властивий певній групі людей або нації. Це не просто набір ідей або переконань, а сукупність емоцій, цінностей і колективного досвіду, що впливають на те, як люди реагують на ті чи інші ситуації та діють в них. Це як душа, серце і розум народу, що відрізняє його від інших народів. Це психічний та емоційний стан, що визначає спосіб мислення та внутрішній світ людини, що є частиною конкретної культури. Історичні труднощі, боротьба за незалежність та збереження традицій – усе це сильно вплинуло на формування українського менталітету.

Українці є надзвичайно сильною та мужньою нацією, що не здавалася за будь-яких умов. Підтвердження цьому, наприклад, є національно-визвольні рухи під проводом Богдана Хмельницького. Як стверджує у своїй праці Сергій Плохій «Події під проводом Хмельницького зумовили появу нового типу політичної свідомості, де ідея незалежності стала центральною для українського народу». Беручи до уваги сьогодення, то не можна не згадати того факту, коли люди під час російської окупації відважно зупиняли ворожі танки просто голіруч. Ці приклади є ключовими для розуміння того, як ідея незалежності та боротьби за національну ідентичність закладені в українському менталітеті.

Національний менталітет українців також формувався через сильну прив'язаність до землі та сільських традицій, що стали основою української ідентичності. Галина Лозко акцентує на тому, що українська культура відзначається тісним зв'язком із природою. Вона зазначає: «Етнос є нерозривно пов'язаний із навколишнім середовищем та ритмами природи, що впливає на його світогляд і цінності». Шанобливе ставлення до природи має глибоке коріння в українській культурі, яке бере свій початок ще з язичницьких вірувань. Це світоглядне сприйняття природи як священної та живої збереглося серед українців-землеробів і стало важливою складовою їхнього менталітету.

Також варто згадати роль християнства у формуванні менталітету. Одним із вирішальних моментів у розвитку духовної та культурної свідомості стало хрещення Русі в 988 році. Релігія стала частиною культурного світогляду, закріпивши цінності поваги до природи, збереження моральних цінностей і національних традицій.

Родина та релігія є одними з ключових факторів збереження менталітету. Алла Шевченко розглядає роль сім'ї в українському суспільстві як фундаментальну основу культурного виховання. Вона зазначає «Сучасна українська сім'я є головною ланкою у вихованні особистості та формуванні її культури». Вона зазначає, що сім'я не лише соціалізує, але й зберігає національні цінності, передаючи їх наступним поколінням через традиції, обряди та культурні норми. Здавна наш народ визначався своєю прив'язаністю до своєї родини, в якій намагалися будуватися міцні та близькі стосунки.

Мова відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні українського менталітету, адже саме через неї передаються національні цінності, історія та світогляд. Вона є самоідентифікацією українців. У важких періодах історії, українці перебували під іноземним пануванням, мова була символом опору й національної єдності.

Висновок. Формування українського менталітету – це складний процес, що триває вже століттями. Вплив історичних подій, культурних традицій, боротьби за незалежність і співіснування з іншими державами закарбувалося в пам'яті українців. Менталітет нашого народу сформувався під тиском різних обставин, проте зумів зберегти ключові елементи ідентичності – свободолубивість, шанування рідної мови та культури, глибоке почуття солідарності.

Список використаних джерел:

1. Плохій С. М. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій = The Cossack Myth / Сергій Плохій ; [авториз. пер. з англ. Миколи Климчука]. Київ. Laurus, 2013. 436с.
2. Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко 2 вид., доп. та перероб. Київ: АртЕк, 2004. 472 с.

3. Менталітет українців та основні детермінанти його становлення. Pidru4niki: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/1529052756996/kulturologiya/mentalitet_ukrayintsiv_osnovni_determinanti_yogo_stanovlennya
4. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ТА КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. У дослідженні теми українського національного відродження та культури ключовою проблемою є аналіз процесів формування національної ідентичності в умовах зовнішнього впливу й асиміляційної політики. Зокрема, питання полягає в тому, як культурне відродження, зосереджене на збереженні мови, літератури, історії та мистецтва, впливає на національну свідомість та розвиток української державності. Протягом століть національно-культурне відродження стикалося з перешкодами, обмеженнями з боку імперій, що контролювали українські землі, однак стало основою сучасного культурного відродження та державотворення.

Мета. Визначити ключові етапи та чинники, що впливали на становлення національної ідентичності українського народу.

Для цього слід виконати певні **завдання**:

- проаналізувати роль культури та мови в процесах національного відродження;
- виявити сучасні виклики у збереженні та розвитку культурної спадщини;
- дослідити, як сучасне відродження культури відбувається в умовах глобалізації та євроінтеграції, а також подолання історичних наслідків політичного пригнічення.

Виклад матеріалу. Вихід на світову арену суверенної України, її політичне відродження суттєво вплинули на реальність усього світу: посилилась цікавість країн до її економіки, історії, національно-політичного і національно-культурного відродження. Це стало можливим через те, що в середовищі українського народу за багато століть сконцентрувався величезний потенціал цілісної духовної культури на протигагу постійним зазіханням на українські етнічні землі з боку інших держав.

Національне відродження як поняття окреслює процес набуття етносом таких якісних рис, які дозволяють йому усвідомити себе нацією, дійовою особою історії й сучасного світу. Українське національне відродження базувалося на попередніх здобутках українського народу, зокрема, традиціях національної державності, матеріальній та духовній культурі.

У науковий обіг поняття «**українське відродження**» ввели видатні класики української історії М. Грушевський, Д. Багалій, Д. Дорошенко та І. Крип'якевич. Під ним вони розуміли комплекс подій і явищ кінця XVIII – початку XX ст., пов'язаний із поширенням масового національного самоусвідомлення, поживавленням і піднесенням національного руху, розвитком усіх галузей культурного життя українців.

За час тривалого перебування у складі різних держав українці, або, як вони називали себе - русини, фактично втратили власну національну еліту, і переважну більшість їх складало селянство. Спочатку український рух розвивався досить повільно але в роки революційних подій 1848–1849 рр. західноукраїнські землі почали швидкий розвиток українського національного руху. Причиною цьому стали несприятливі умови та утиски українства російською владою. Це свідчило про те, що одним із здобутків українського руху стало розуміння того, що український народ, розмежований імперськими кордонами, має спільне минуле і майбутнє.

Історичний досвід, численні приклади свідчать, що для зміцнення будь-якої народності або нації немає підойми міцнішої та, аніж збереження питомої батьківської та материнської мови, писемності та віри. Як тільки який-небудь народ починає соромитися і цуратися рідної мови, писемності та релігії, а відтак і зовсім їх забувати, одразу ж починають відбуватися незворотні зміни і з самим цим народом.

Слід зазначити, що мовна ситуація, тісно пов'язана з рівнем національної самосвідомості, була особливо складною у зрусифікованому середовищі. Доволі індіферентно сприймали національну ідею українські пролетарські та буржуазні верстви. Та, попри все, суспільно-політичні процеси XIX ст. поступово готували підґрунтя для сприйняття «української ідеї» все більшою частиною населення українських земель, розділених кордоном, переконували його в необхідності спільної боротьби за свої соціальні, національні, політичні права.

Разом з тим жодна національна культура не може існувати як замкнена, самодостатня - без творчого спілкування з іншими культурами. Здобутки української культури стають надбанням усього світу, оцінюються як національний внесок у міжнародний культурний процес.

Висновки. Проблема національного відродження та культури України - багатогранна історична проблема, яка важлива для розуміння процесу становлення української держави та її сучасного розвитку. Важливо пам'ятати, що цей процес не є завершений, оскільки постійно рухається вперед. Він є невід'ємною складовою становлення української нації, яка за весь час існування неодноразово зіштовхнулася з проблемою розвитку своєї культури та мови.

Список використаних джерел:

1. Жиленкова І., Реєнт О. Українське національне відродження в XIX–XX ст.: від територіальної суміжності до соборності в незалежній державі. Digital library of periodicals of National Academy of Sciences of Ukraine. 2019. № 1. С. 9–10.
2. Нестеренко В., Бадєєва Л. Національне відродження XIX ст. Національно-визвольна боротьба та становлення і збереження державності України : зб. Матеріалів XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції,. 2020. С. 43–44.

3. Рудик П. А. Роль інтелігенції в національно-культурному відродженні України (перша половина 19 ст.). Київ : НУХТ, 2003. 93 с.
4. Українське національно-культурне відродження XIX - початку XX століття: сутність, етапи і чинники розвитку. Віртуальна читальня освітніх матеріалів. URL: <https://subjectum.eu/culture/item/149.html>
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Українське національне відродження є фундаментальною складовою історичного процесу самовизначення народу, що неодноразово перебував під загрозою втрати власної ідентичності. Відродження культури та мови, збереження історичної спадщини і формування національної свідомості є ключовими аспектами у боротьбі за самобутність. Проте в умовах глобалізації, зовнішніх загроз та внутрішньої соціокультурної фрагментації, ці процеси стикаються з численними викликами. Яким чином поєднати збереження традицій із модернізацією суспільства, водночас уникнувши культурної асиміляції та занепаду, залишається однією з головних проблем сучасної України.

Метою даної роботи є аналіз основних проблем, що постають перед українським національним відродженням, а також пошук шляхів їх вирішення через призму культурних і соціальних процесів.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

1. Дослідити історичні та сучасні виклики, що впливають на національне відродження України.
2. Проаналізувати роль культури як основного механізму формування національної ідентичності.

Виклад матеріалу. Українське національне відродження другої половини XIX – початку XX століття є однією з найвизначніших сторінок нашої історії, яка заклала підвалини для майбутнього національного самовизначення. Цей період, наповнений боротьбою за збереження української культури, мови, історії та самоідентифікації, вирізняється унікальною напругою між зовнішніми викликами та внутрішньою потребою українців віднайти власний голос у світі імперських структур. Під тиском колоніальної політики, яка загрожувала знищенням національної самобутності, відродження стало потужним рухом, спрямованим на збереження та розвиток української ідентичності.

Інтелігенція, як рушійна сила цих процесів, виступала не лише як творець ідей, а й як носій національної самосвідомості. Вона, незважаючи на складні політичні умови, брала на себе обов'язок відстоювати українську культуру та освіту. Як зазначає О. В. Даниленко, саме інтелігенція формувала ідеї, які згодом ставали основою для широких соціальних рухів. Вона «не тільки створювала нові культурні цінності, але й брала активну участь у політичному житті, формуючи підґрунтя для подальших перетворень» [1, с. 12]. Це проявлялося у створенні літературних творів, які не лише відображали реалії часу, але й слугували інструментом збереження національної пам'яті.

Заснування численних товариств, таких як «Просвіта», стало відповіддю на обмеження, накладені владою. Їхня діяльність була спрямована на просвітницьку роботу серед населення, популяризацію української мови та літератури. Ці організації відіграли ключову роль у формуванні української культурної еліти та у розвитку освіти. Семерей О. В. наголошує, що в умовах жорсткої асиміляційної політики, такі товариства були справжніми осередками національного духу, які допомагали людям усвідомити власну ідентичність і відчувати гордість за свою культуру [2, с. 7].

Національно-культурне відродження було складним і багатоаспектним явищем. У Галичині, яку І. М. Райківський називає «феноменом національного життя», цей рух розвивався особливо активно [3, с. 27]. Тут, завдяки відносно м'якшій політиці австрійської влади, українці мали змогу створювати культурні інституції, які займалися розвитком науки, мистецтва та освіти. «Народний Дім», різноманітні музичні товариства, театральні гуртки та інші організації стали платформами для формування національної свідомості. Галичина перетворилася на центр, де ідеї національного відродження поширювалися не лише в межах регіону, але й далеко за його кордони.

Одним із ключових аспектів було залучення селянства до культурного життя. Як зазначає Шевченко О. В., цей період характеризується зростанням уваги до народної культури, яка стала джерелом натхнення для багатьох митців та інтелектуалів. «Селянство, яке довгий час залишалося осторонь інтелектуального руху, стало не лише об'єктом, але й активним учасником культурних процесів» [4, с. 11]. Ця синергія між різними соціальними групами сприяла тому, що національне відродження охопило широкі верстви суспільства.

Політичний вимір цього руху також був невід'ємною його частиною. Українська інтелігенція не лише боролася за збереження мови та культури, але й працювала над створенням політичних структур, які могли б представляти інтереси народу. Поява політичних партій, таких як Русько-українська радикальна партія, заснована Іваном Франком, стала новим етапом у боротьбі за права українців. Ці організації не лише поширювали ідеї автономії та незалежності, але й активно працювали над розвитком громадянського суспільства.

Важливо також зазначити, що національно-культурне відродження було неможливим без зміцнення національної ідентичності через освіту. Відкриття українських шкіл, створення підручників рідною мовою та підтримка молодих вчених сприяли формуванню нового покоління, яке усвідомлювало значення своєї історії та культури. Незважаючи на заборони та переслідування, українці знаходили способи для збереження своєї спадщини, використовуючи навіть найменші можливості для розвитку.

Тому, українське національне відродження другої половини XIX – початку XX століття стало періодом, коли українці, попри всі труднощі, змогли не лише зберегти свою культуру, але й підготувати підґрунтя для майбутніх досягнень. Це був час героїв і провідників, які своїми зусиллями довели, що навіть у найскладніших умовах можливо

боротися за свободу і зберегти свою ідентичність. Національно-культурне відродження стало прикладом того, як любов до своєї землі та відданість своїм ідеалам можуть змінити історію.

Висновки. Українське національне відродження другої половини XIX – початку XX століття стало ключовим етапом формування національної свідомості, об'єднання культурних, соціальних і політичних зусиль задля збереження ідентичності українського народу. Завдяки діяльності інтелігенції, громадських організацій та освітніх ініціатив вдалося протистояти асиміляційній політиці імперій, заклавши основи для подальшої боротьби за незалежність. Цей період продемонстрував, що національна культура й освіта є не лише засобами збереження спадщини, а й могутніми інструментами змін, здатними об'єднати народ навколо ідеї свободи й самовизначення.

Список використаних джерел:

1. Даниленко, О. В. Українська інтелігенція в русі за національно-культурне відродження (друга половина XIX – початок XX ст.). *Український історичний журнал*. 2020. № 5. С. 12–20.
2. Семерей, О. В. Національно-культурне відродження другої половини XIX – першої третини XX ст. в Україні: історіографічний огляд. *Історичний архів*. 2020. Вип. 18. С. 5–15.
3. Райківський, І. М. Українське національне відродження в Галичині XIX - початку XX ст.: проблеми та перспективи дослідження. *Галичина*. 2020. Вип. 34. С. 25–35.
4. Шевченко, О. В. Роль української інтелігенції в національно-культурному відродженні другої половини XIX – початку XX ст.. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2020. Вип. 2. С. 10–18.
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Проблеми українського національного відродження і культури відіграють ключову роль у формуванні сучасної ідентичності та соціально-політичного дискурсу в Україні. Історичні виклики, такі як довготривале іноземне панування, репресії, втрата культурної автономії та русифікація, суттєво ускладнили процеси самоідентифікації та збереження національної культурної спадщини. Нині Україна переживає фазу інтенсивного культурного відродження, яке акцентується на відновленні історичної пам'яті, мови, традицій та на відшкодуванні культурних втрат минулого століття. Цей процес супроводжується не лише позитивними зрушеннями, але й складними викликами, які включають інтеграцію сучасних культурних практик з традиційними цінностями, а також протистояння зовнішнім культурним впливам і глобалізаційним тенденціям. Актуальність цих питань підкреслює необхідність глибокого наукового аналізу, спрямованого на визначення стратегій ефективного національного відродження та культурного розвитку.

Метою даної роботи є аналіз ключових проблем та можливостей, що виникають у контексті українського національного відродження та культурної реінтеграції, а також виявлення стратегій їх розв'язання з метою підсилення культурної автономії та ідентичності.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

1. Дослідити історичний контекст українського національного відродження, особливо акцентуючи на періоди значних культурних втрат та їх вплив на сучасний стан національної ідентичності.
2. Аналізувати сучасні культурні ініціативи та проєкти, що спрямовані на зміцнення української культурної автономії, та визначити їх ефективність у контексті загальнонаціонального відродження.

Виклад матеріалу. Проблеми українського національного відродження і культури завжди займали центральне місце в свідомості українців, оскільки вони глибоко пов'язані з історичними подіями, що формували національну ідентичність. На протязі століть Україна переживала численні кризи, зумовлені зовнішніми впливами, політичними репресіями та культурною асиміляцією. Ці фактори не лише призводили до втрати частини національної ідентичності, але й підривали основи української культури. В умовах тривалої іноземної залежності, українці намагалися зберегти свою мову, традиції, звичаї, але часто ці зусилля ставали жертвами систематичного нищення та дискримінації.

Особливо гостро проблема національного відродження постала в XX столітті, коли українці пережили дві світові війни, Голодомор та радянську репресію. Ці події не лише знищили численні покоління, але й завдали нищівного удару по культурі та самосвідомості народу. Втрата мовної самобутності, руйнування культурних цінностей і традицій стали наслідком тривалої політики русифікації. Проте, попри всі труднощі, українці змогли зберегти свій дух, свою мову і традиції, які стали основою для нової хвилі національного відродження, що розпочалася наприкінці ХХ століття [4, с. 13].

У незалежній Україні, з початку 1991 року, національне відродження стало ключовою метою суспільства. Цей процес ознаменувався активними спробами українців відстояти свої права на культурну автономію, що проявлялося у розвитку інституту української мови та популяризації національної культури в усіх сферах життя. Люди почали усвідомлювати важливість збереження своїх культурних традицій і почали шукати способи їх відновлення, адже повернення до історії та культурної спадщини стало необхідним для формування національної ідентичності [1, с. 15].

Однак, разом із позитивними зрушеннями, національне відродження не обійшлося без нових викликів. Суспільство стикається з труднощами, пов'язаними з глобалізацією та впливом іноземних культур, які можуть загрожувати автентичності української культури. Водночас, українці мають знайти баланс між збереженням своїх традицій і адаптацією до сучасних реалій, що є важливим для подальшого розвитку національної культури та її місця в глобальному контексті.

Глобалізація, з одного боку, відкриває нові можливості для розвитку культури, з іншого – ставить під загрозу її самобутність. Молоде покоління, зростаючи в умовах інформаційних технологій, часто стикається з культурним впливом Заходу, що може призвести до втрати інтересу до рідної культури та мови. Зникнення традиційних цінностей, адаптація до іноземних культурних стандартів, а також комерціалізація мистецтва – це проблеми, які потребують термінового вирішення [3, с. 27].

Для протидії цим викликам важливо активно впроваджувати освітні програми, спрямовані на виховання патріотизму, поваги до культурної спадщини та історії. Система освіти має стати основою для формування національної свідомості, що передбачає вивчення історії України, її мови, традицій і звичаїв з раннього віку. Участь молоді у культурному житті країни, розвиток національного мистецтва, організація культурних заходів – усе це є необхідними елементами для забезпечення національного відродження.

Сучасні технології, зокрема соціальні мережі та інтернет, відкривають нові можливості для популяризації української культури не лише в Україні, а й за її межами. Завдяки цим інструментам, українська культура стає більш доступною для міжнародної аудиторії, що сприяє її поширенню і визнанню [2, с. 8]. Кожен з цих елементів відіграє важливу роль у формуванні стійкого культурного середовища, яке базується на шануванні своєї історії, традицій та культурної спадщини.

Проблеми українського національного відродження і культури вимагають комплексного підходу та глибокого осмислення. Необхідно враховувати не лише важливість збереження культурних традицій, але й їх адаптацію до сучасних реалій. Відродження національної культури – це складний процес, який потребує активного залучення всіх верств населення, зокрема молоді, яка може стати ключовим фактором у відновленні та збереженні української культурної спадщини.

Висновки. Національне відродження в Україні є складним, але життєво важливим процесом, що потребує зусиль усіх верств суспільства для збереження культурної спадщини та формування національної ідентичності. Незважаючи на позитивні зрушення в розвитку української мови і культури, виклики, пов'язані з глобалізацією та впливом зовнішніх культур, залишаються актуальними. Тому важливо продовжувати активну роботу в напрямку відновлення національних традицій та їх адаптації до сучасного контексту, забезпечуючи тим самим збереження автентичності та стійкості української культури в умовах швидких змін.

Список використаних джерел:

1. Даниленко, О. В. Українська інтелігенція в русі за національно-культурне відродження (друга половина XIX – початок XX ст.). *Український історичний журнал*. 2020. № 5. С. 12–20.
2. Семерей, О. В. Національно-культурне відродження другої половини XIX – першої третини XX ст. в Україні: історіографічний огляд. *Історичний архів*. 2020. Вип. 18. С. 5–15.
3. Райківський, І. М. Українське національне відродження в Галичині XIX - початку XX ст.: проблеми та перспективи дослідження. *Галичина*. 2020. Вип. 34. С. 25–35.
4. Шевченко, О. В. Роль української інтелігенції в національно-культурному відродженні другої половини XIX – початку XX ст.. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2020. Вип. 2. С. 10–18.
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та швидких соціокультурних змін, проблеми українського національного відродження та розвитку культури набувають особливої актуальності. Історичні події, такі як проголошення незалежності України, а також сучасні виклики, пов'язані з війною та зовнішніми загрозами, створюють нові умови для формування національної ідентичності. Водночас, українська культура стикається з ризиками асиміляції, зникненням традицій та недооцінкою важливості культурної спадщини. Це потребує глибокого аналізу стану національної культури та шляхів її відродження у контексті сучасних викликів.

Мета. Дослідити проблеми українського національного відродження та розвитку культури, а також виявлення шляхів їх подолання для забезпечення сталого розвитку національної ідентичності та культурного різноманіття.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Вивчити історичні аспекти українського національного відродження, зокрема, періоди його становлення та ключові постаті, що вплинули на розвиток української культури.
- Аналізувати сучасні виклики та загрози, що стоять перед українською культурою, включаючи глобалізаційні процеси, демографічні зміни та культурну асиміляцію.
- Розробити рекомендації для підтримки та популяризації української культури серед молоді та на міжнародній арені, зокрема, через освітні програми та культурні ініціативи.

Виклад матеріалу. Національне відродження України - це процес, що триває вже кілька століть і має глибокі корені в історії країни. Сьогодні, в умовах глобалізації, війни та економічних труднощів, цей процес стикається з новими викликами, які потребують термінового вирішення. Це відродження - не просто фаза, а необхідний крок до формування міцної національної ідентичності, що враховує як традиції, так і сучасні вимоги часу.

Перш за все, варто згадати історичний контекст, у якому відбувається українське національне відродження. Наприкінці XIX століття, зокрема в період діяльності таких діячів, як Тарас Шевченко та Іван Франко, українська інтелігенція почала активно працювати над формуванням національної свідомості. Вони закликали до вивчення та популяризації української мови, літератури та традицій. Шевченко, зокрема, у своїй поезії оспівував красу рідної землі та страждання українського народу, ставши символом боротьби за національну ідентичність. Його творчість стала могутнім інструментом, який закликав українців до єдності та спротиву.

Важливо зазначити, що національне відродження не обмежується лише літературною діяльністю. Воно охоплює різноманітні сфери культури, включаючи музику, живопис, театр та народні ремесла. Відродження української народної музики, зокрема, стало важливим елементом формування національної свідомості. Такі композитори, як Леонтович та Стеценко, активно використовували народні мотиви у своїй творчості, що сприяло популяризації українського музичного мистецтва. Відзначення українських традицій через музику і живопис стало засобом висловлення патріотичних почуттів та збереження культурної спадщини.

Сьогодні, однак, національне відродження стикається з численними викликами. Перший із них - це глобалізація. У сучасному світі українська культура часто виявляється на маргінесі, оскільки інтернаціональні тренди домінують на культурному ринку. Молодь під впливом масової культури може втрачати інтерес до рідної мови та традицій. Наприклад, популярність західної музики та кіно призводить до зменшення зацікавленості в українському контенті. На фоні цього важливо підтримувати українську музику, літературу та мистецтво, щоб вони залишалися актуальними. Нині існує потреба в культурних програмах, які б активно популяризували українське серед молоді, заохочуючи їх до творчості на рідній мові.

Другою серйозною проблемою є війна на сході України та анексія Криму, які підривають не лише політичну, а й культурну стабільність. Конфлікт створює умови для масової еміграції українців, особливо з культурної та творчої сфери. Багато митців, музикантів та письменників змушені покинути країну в пошуках кращих умов для реалізації своїх творчих задумів. Це призводить до втрати унікальних культурних голосів і зменшення різноманіття української культури. Наприклад, багато відомих українських художників нині працюють за кордоном, вносячи свою творчість у світовий культурний простір, проте водночас втрачаючи зв'язок із рідною землею. Це викликає занепокоєння щодо збереження національної культурної ідентичності, оскільки нові генерації можуть не мати доступу до справжніх українських цінностей.

Економічні труднощі також істотно впливають на культурну сферу. В Україні бракує фінансування для культурних проєктів, виставок та фестивалів. Наприклад, багато театрів та художніх галерей змушені закриватися через нестачу бюджетних коштів. Це створює труднощі для молодих митців, які прагнуть реалізувати свої ідеї, але не мають належної підтримки. Державна підтримка і приватні інвестиції у культуру є критично важливими для того, щоб мистецтво могло розвиватися і залишатися живим. Важливо, щоб інвестори усвідомлювали, що підтримка культури - це інвестиція в майбутнє нації.

Незважаючи на ці виклики, є позитивні приклади, які демонструють, що національне відродження можливе. В Україні існує безліч культурних ініціатив, які намагаються зберегти та популяризувати національні традиції. Наприклад, фестивалі української культури, такі як «Країна мрій» та «Дзвони осені», активно підтримують українське мистецтво, надаючи платформу для молодих талантів. Такі події не лише збирають аудиторію, але й

сприяють формуванню нового покоління, яке пишається своїм корінням. Ці фестивалі стають не тільки культурними подіями, а й важливими елементами національної самоідентифікації.

Освіта також відіграє важливу роль у процесі національного відродження. Запровадження курсів української мови та літератури в школах і університетах сприяє формуванню національної свідомості у молоді. Інтеграція української історії, мистецтва та культурних традицій у навчальні програми може допомогти молодим людям усвідомити значення своєї культурної спадщини та мотивувати їх до її збереження. Співпраця з міжнародними освітніми установами також може сприяти обміну досвідом та підвищенню рівня викладання української мови та літератури.

Крім того, активізація культурного туризму може стати потужним інструментом для відродження національної культури. Створення туристичних маршрутів, які охоплюють історичні та культурні пам'ятки, може залучити іноземних туристів і сприяти популяризації українських традицій. Наприклад, популяризація гуцульської культури, народного мистецтва та гастрономії може допомогти підвищити інтерес до України як до туристичного напрямку.

Висновки.

Отже, проблеми українського національного відродження і культури є складними та багатограними, відображаючи історичні та сучасні виклики. Глобалізація, війна та економічні труднощі загрожують збереженню національної ідентичності. Проте, позитивні тенденції, такі як активна участь молоді у культурних ініціативах і підтримка українських митців, свідчать про готовність суспільства зберігати та розвивати свою культуру.

Спільні зусилля держави, громади та кожного громадянина є необхідними для подолання викликів та забезпечення гідного місця українській культурі на світовій арені. Національне відродження – це не тільки збереження минулого, але й активне творення майбутнього на основі традицій і креативності.

Список використаних джерел:

1. Ларіонова, Т. Глобалізація та культурна ідентичність: український контекст. Львів: Видавництво Слово, 2021. – 256 с.
2. Кравченко, О. Культура і війна: вплив конфліктів на національну ідентичність в Україні. Харків: Фоліо, 2022. – 300 с.
3. Романенко, І. Молодіжні ініціативи у сфері культури: нові можливості для українського національного відродження. Одеса: Астропринт, 2023. – 220 с.
4. Шевченко, М. Українська культура в умовах глобалізації: виклики та можливості. Дніпро: Грані-Т, 2019. – 275 с.
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості є однією з найважливіших у сучасній правовій системі, оскільки вона стосується гармонізації взаємодії індивідуальних прав і свобод з потребами загального блага. У контексті демократичної держави важливо забезпечити баланс між свободою особистості та відповідальністю перед суспільством, що зокрема, проявляється через нормативно-правове регулювання, соціальні гарантії та механізми захисту прав людини. Однак існують випадки, коли права окремої особи можуть вступати в конфлікт з інтересами держави або суспільства, що вимагає ефективних правових інструментів для розв'язання таких суперечностей.

Метою даної роботи є дослідження правових механізмів поєднання інтересів суспільства та особистості в сучасних умовах.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

проаналізувати основні правові підходи до поєднання інтересів суспільства й особистості;
визначити шляхи вдосконалення правового регулювання цього поєднання в Україні.

Виклад матеріалу. Поєднання інтересів суспільства й особистості є фундаментальним завданням правової системи, особливо в демократичних державах, де права людини визнаються найвищою цінністю. Демократія передбачає, що кожна людина має право на самовираження, свободу слова, приватність та інші невід'ємні права. Проте ці права не можуть існувати в ізоляції від інтересів суспільства, яке також потребує захисту своїх цінностей, безпеки та стабільності. Тому правова система покликана врегулювати ситуації, коли особисті інтереси можуть конфліктувати з загальними суспільними потребами.

Принцип рівноваги між особистими й суспільними інтересами означає, що держава зобов'язана забезпечувати такі умови, за яких громадяни можуть реалізовувати свої права й свободи, водночас поважаючи права інших. Це досягається через нормативне регулювання, яке встановлює рамки, що дозволяють уникнути хаосу і забезпечують порядок. Наприклад, свобода слова може бути обмежена у випадках, коли вона загрожує національній безпеці або розпалює насильство. Таким чином, державні органи не тільки гарантують реалізацію прав особи, але й захищають суспільство від загроз [3, с. 53].

Збалансоване правове регулювання створює стабільність у суспільстві, коли індивідуальні свободи існують в гармонії із загальними нормами та інтересами. Це дозволяє уникнути зловживань правами та водночас сприяє розвитку демократичних інститутів, де особистість і суспільство спільно рухаються до прогресу.

Нормативно-правове регулювання є основою правової системи, через яку держава визначає правила поведінки, що покликані зрівноважувати інтереси суспільства та індивідуальні права. Саме право виступає інструментом, що впорядковує суспільні відносини, сприяє гармонізації інтересів різних сторін та встановлює чіткі межі реалізації прав і свобод особи. Головною метою правового регулювання є створення умов для забезпечення соціального порядку, захисту прав людини і водночас гарантії безпеки й розвитку для суспільства в цілому.

Одним із головних принципів правового регулювання є пропорційність, що означає, що втручання держави у права особистості має бути адекватним, необхідним і пропорційним до мети, яка переслідується [1, с. 117]. Наприклад, право на свободу слова чи зібрань може бути обмежене в інтересах суспільної безпеки або для захисту інших осіб від насильства чи ненависті. Такі обмеження, однак, повинні бути чітко визначені законом і застосовуватися лише тоді, коли це виправдано і необхідно для досягнення легітимних суспільних цілей.

У багатьох правових системах гарантії захисту прав людини є невід'ємною складовою конституційного ладу. Конституції країн, міжнародні договори, такі як Європейська конвенція з прав людини, зобов'язують держави поважати права людини і забезпечувати їх реалізацію [4, с. 25]. Проте держави також зобов'язані підтримувати громадський порядок, забезпечувати національну безпеку та захищати інтереси суспільства. Саме тому можливе встановлення правових обмежень, коли це необхідно для запобігання загрозам громадській безпеці, збереження національної єдності чи захисту моральних принципів суспільства. Тому, право не тільки захищає права особистості, але й є механізмом, який зберігає баланс між індивідуальними інтересами та потребами суспільства.

В умовах сучасної України питання поєднання інтересів суспільства та особистості набуває особливої актуальності через низку серйозних викликів, таких як війна, масові переміщення населення та складні економічні обставини. Ці фактори впливають на життя мільйонів людей, змінюючи як індивідуальні, так і колективні інтереси, і вимагають від держави активного реагування через правові механізми.

Війна в Україні ставить питання про національну безпеку на перший план, що часто вимагає обмеження окремих прав громадян. Наприклад, обмеження свободи пересування або зборів в умовах воєнного стану є вимушеними заходами для збереження стабільності та захисту країни від зовнішніх загроз. Такі обмеження можуть порушувати особисті інтереси, але вони виправдані необхідністю збереження суверенітету і захисту суспільства [2, с. 37].

Внутрішня міграція, спричинена військовими діями, створює додаткові правові виклики, особливо у сфері трудових, соціальних та майнових прав внутрішньо переміщених осіб. Законодавство повинно забезпечувати їхні права на житло, працю та соціальні гарантії, водночас враховуючи обмежені ресурси держави. У цьому випадку

держава повинна прагнути досягти балансу між інтересами переселенців і потребами місцевого населення та держави.

Економічні виклики, пов'язані з війною та загальною кризою, також потребують чіткого правового регулювання для запобігання соціальним напруженням. Держава змушена вживати непопулярні заходи, як-от підвищення податків або скорочення соціальних виплат, щоб підтримати економічну стабільність. Ці заходи можуть викликати незадоволення у частини населення, але вони необхідні для довгострокового розвитку країни. Водночас законодавство має передбачати механізми соціального захисту для найбільш вразливих категорій населення.

Висновки. Поєднання інтересів суспільства й особистості є складним, але надзвичайно важливим завданням для будь-якої правової системи, особливо в умовах демократичної держави. Право повинно забезпечувати баланс між захистом прав кожного громадянина та інтересами суспільства в цілому, не допускаючи надмірних обмежень, але й не дозволяючи індивідуальним інтересам загрожувати громадському благу. Ефективне правове регулювання має на меті створення умов для гармонійної взаємодії особистості та держави, що є основою стабільного розвитку та підтримання соціального порядку.

Список використаних джерел:

1. Антонюк О. В. Проблеми забезпечення балансу між правами людини та суспільними інтересами в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 3. С. 115-120.
2. Бойко І. М. Захист прав людини в умовах кризових ситуацій: правові аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. 2021. № 1. С. 34-40.
3. Ковальчук О. С. Поєднання приватних та публічних інтересів у правовому регулюванні сучасної України. *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 50-56.
4. Сидоренко Л. В. Нормативно-правове регулювання прав людини в умовах надзвичайних ситуацій: виклики та перспективи. *Публічне право*. 2023. № 1. С. 22-29.
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ

Постановка проблеми. Формування українського менталітету – це результат впливу історичних і культурних обставин. Внутрішні традиції та зовнішні фактори, такі як політичний тиск імперій і культурна експансія, створили унікальну національну ідентичність, що поєднує прагнення до свободи та здатність адаптуватися. Сьогодні менталітет українців продовжує змінюватися під впливом глобалізації та політичних викликів, що ставить питання про перспективи його розвитку в сучасних умовах.

Мета. Провести дослідження ключових факторів, які вплинули на формування українського менталітету протягом історії, а також аналіз сучасних тенденцій його розвитку.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання :

- Проаналізувати ключові історичні та культурні чинники, які вплинули на формування української свідомості, менталітету .
- Розглянути, як сучасні трансформації (глобалізація , євроінтеграція, війни, політичні конфлікти) впливають на сучасний український менталітет, його еволюцію .

Виклад матеріалу : Академік Мирослав Попович зазначає, що

питання про універсальні риси української ментальності для всіх епох залишається відкритим і може виходити за межі наукового дискурсу, переходячи у сферу публіцистики. Це зумовлює необхідність переглянути низку питань: що таке «національна ментальність»? Як вона співвідноситься з поняттями «архетип», «національна психологія», «національний характер»? Які основні риси української ментальності?

Формування українського менталітету – це складний процес, зумовлений історичним шляхом, географічним положенням і культурними особливостями. Національна ментальність розвивалася під впливом історичних подій, соціальних умов та етнічних традицій, унікальність якої визначається також внутрішніми архетипами, сформованими протягом століть.

Розглянемо найбільш вагомні архетипи українського народу :

- Архетип Матері, що символізує Землю, Україну та Жінку, сформував шанобливе ставлення до жінки, визнаючи її роль у родині та суспільстві, а також прагнення захищати рідну землю й проявляти відданість Батьківщині. Шанування Богородиці – ще один вияв цього архетипу.
- Архетип особистої свободи підштовхує до незалежності, відкидання зовнішнього авторитету й акценту на самореалізації, що особливо проявляється у сімейному житті.
- Архетип домінування минулого формує історичну пам'ять, але обмежує схильність до змін. Архетип обрядовості орієнтується на традиції, акцентує красу над буденністю, бажання жити «як у казці».
- Архетип долі посилює ірраціональні вчинки в критичних моментах, водночас породжуючи пасивність у повсякденності.

Ці архетипи визначають специфіку українського національного характеру, стереотипів, поведінки та емоційних реакцій.

Щодо рис унікального менталітету українців, то науковцями виявили декілька ключових аспектів, такі як :

1. **Кардіоцентричність**, що виражається у сентиментальності, чутливості та любові до природи. Ці риси яскраво втілені у фольклорі, особливо в пісенній традиції.

2. **Анархічний індивідуалізм** – прагнення до особистої свободи, без достатньої схильності до колективної державної організації. Це супроводжується відсутністю чітких цілей, недостатньою дисципліною та організованістю.

3. **Перевага емоційного над раціональним**, де почуття превалюють над волею та інтелектом.

Український менталітет часто оцінюється як недостатньо конкурентоспроможний у світі, проте важливо врахувати його маргінальність. Поняття «маргінальність», що походить від слова *margo* («межа»), відображає історичну роль України як міжцивілізаційного кордону між Сходом і Заходом. Це вплинуло на сприйняття назви країни: «Україна» означає центральну територію, хоча часто трактувалася як «окраїна».

Стереотипи щодо маргінальності частково нав'язані зовні, але знайшли відображення у свідомості українців. Сучасні трансформації – глобалізація, євроінтеграція, війни та політичні конфлікти – впливають на еволюцію менталітету, змінюючи взаємодію з навколишнім світом.

Глобалізація відкриває для України нові можливості, сприяє обміну інформацією, зміні соціальних норм та орієнтації молоді на західні цінності. Водночас зростання споживацьких цінностей викликає потребу балансувати між національною ідентичністю та адаптацією.

Євроінтеграція орієнтує Україну на європейські цінності свободи, рівності й прав людини, стимулюючи реформи та розвиток громадянського суспільства. Це зміцнює прагнення українців до прозорості влади, толерантності й самореалізації.

Війни та політичні конфлікти Війна на сході України посилила патріотизм, національну свідомість та цінність незалежності, одночасно активізувавши волонтерський рух як прояв підтримки держави у кризові моменти.

Революція Гідності та боротьба за демократичні цінності посилили прагнення до справедливості, підзвітності влади і свобод, але також підвищили недовіру до політичних інститутів.

Висновок : Український менталітет формувався під впливом численних історичних, культурних і географічних чинників. Його унікальність полягає у поєднанні волелюбності, витривалості, поваги до традицій та відкритості до нових ідей. У сучасних умовах менталітет українців продовжує адаптуватися до викликів глобалізації, зберігаючи при цьому свою національну ідентичність та прагнення до свободи.

Список використаних джерел :

1. Бадзьо, Ю. *Національна ідея і національне питання* / Ю. Бадзьо. К.: Смолоскип, 2000. 52 с. Гонський, В. Український патріотизм і формування менталітету нації // *Розбудова держави*. 1993. № 11. С. 55.
2. Візниця, Ю. В. Національна ментальність та риси її українського виміру / Ю. В. Візниця, канд. соціол. наук. 2010. УДК 316.7. С. 13–16.
3. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Українське національне відродження та культурне становлення стикаються з багатьма викликами, що мають як історичне, так і сучасне походження. Багатовікові утиски української культури, політичне і культурне поневолення з боку різних імперій, включаючи Російську та Австро-Угорську, спричинили глибокі рани національній свідомості та ідентичності. Ці історичні впливи продовжують створювати проблеми навіть у сучасній Україні, коли процес відродження культури вимагає не лише подолання зовнішніх загроз, але й внутрішніх розбіжностей та культурних розколів. Одним із найбільших викликів залишається питання мовного розколу, який перешкоджає консолідації української нації та збереженню культурної ідентичності.

Метою дослідження є аналіз основних проблем українського національного відродження, зокрема впливу історичних травм, мовного питання та регіональних розбіжностей на культурне становлення сучасної України. Розуміння цих проблем необхідне для вироблення шляхів їх подолання та збереження української культури в умовах глобалізації та нових викликів.

Завдання:

- Дослідити історичні передумови українського національного відродження, включаючи політичні та культурні утиски з боку імперських держав.

- Визначити основні виклики, з якими стикається процес відродження української культури в умовах незалежності.

- Проаналізувати вплив мовного розколу на формування національної ідентичності та шляхи його подолання.

- Оцінити вплив глобалізації та іноземних культурних впливів на сучасну українську культуру, а також можливі шляхи консолідації українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Проблеми українського національного відродження і культури є однією з центральних тем сучасної філософії та суспільної думки в Україні [1]. Національне відродження - це складний і багатогранний процес, що охоплює питання відновлення історичної пам'яті, національної ідентичності та культурної самобутності. В українському контексті цей процес нерозривно пов'язаний з боротьбою за незалежність, культурним самовираженням і прагненням до подолання впливів інших імперських ідеологій, які намагалися знищити або асимілювати українську культуру протягом багатьох століть.

Українське національне відродження зіткнулося з низкою серйозних проблем. Однією з головних є довготривалий процес культурного та політичного поневолення, який призвів до втрати або приглушення національної ідентичності. Українська культура зазнала систематичних утисків з боку як російської, так і Австро-Угорської імперій, що виразилося в забороні української мови, обмеженні культурного розвитку та руйнуванні національних інституцій [2]. Це призвело до формування комплексу меншовартості серед багатьох українців, який і досі впливає на сприйняття власної культури та історії. Відновлення національної гідності вимагає подолання цього історичного тягаря та відновлення усвідомлення української унікальності та сили.

Цей процес не лише послаблював культурні зв'язки в межах України, але й формував комплекс меншовартості серед багатьох українців, який вплинув на сприйняття власної культури та історії. Ідея меншовартості проявлялася у відсутності впевненості у власних культурних досягненнях, що створювало перешкоди для формування сильної національної свідомості. Це явище й досі має вплив на різні аспекти українського життя, від політики до культури, ускладнюючи процес національного відродження [3].

Відновлення національної гідності вимагає не лише подолання цього історичного тягаря, але й відновлення глибокого усвідомлення української унікальності та сили. Українська нація має пройти процес відновлення національної пам'яті, включаючи повернення до забутих або пригнічених сторінок історії, які визначають її самобутність. Цей процес важливий не тільки для розуміння свого минулого, але й для зміцнення майбутнього національного розвитку.

Крім того, сучасне українське національне відродження зіткнулося з новими викликами, такими як глобалізація, культурна гібридизація та постійний вплив сусідніх держав. Незважаючи на незалежність, українська культура залишається під загрозою асиміляції через іноземні впливи, що ставить перед нею завдання збереження своєї автентичності в умовах світової інтеграції. Ще однією значною проблемою є внутрішні розбіжності у сприйнятті національного відродження серед різних регіонів України. Історичні умови розвитку, включаючи різні імперські впливи та відмінності у культурних і політичних традиціях, створили різноманітні підходи до питання української ідентичності. Західні регіони, де тривала боротьба за національну ідею, більш відкриті до процесів відродження, тоді як інші регіони можуть мати більш суперечливе ставлення до цих процесів [3].

Це ускладнює формування єдиного національного наративу, який би об'єднав усіх громадян, проте національне відродження вимагає подолання цих регіональних суперечностей задля створення сильної національної держави.

Проблема відродження української культури також тісно пов'язана з питанням мови. Українська мова довгий час зазнавала утисків і знецінення, і лише з відновленням незалежності у 1991 році почався процес її активного відродження.

Проте навіть зараз, понад тридцять років потому, українська мова стикається з численними викликами, зокрема в умовах поширеної двомовності та багаторічного впливу російської культури, особливо у східних і південних

регіонах України. Складність полягає в тому, що російська мова продовжує займати значне місце в житті багатьох громадян, і культурний вплив Росії не зник після проголошення незалежності. Це створює ситуацію мовного розколу, що вимагає не лише адміністративних рішень, але й зміни суспільних настроїв та культурної свідомості [4].

Подолання цього мовного розколу і зміцнення позицій української мови в усіх сферах життя є ключовим для збереження національної ідентичності та підтримки культурного відродження. Мова не є лише засобом комунікації, вона відіграє вирішальну роль у формуванні свідомості народу, є джерелом духовної сили і культурної тяглості. Розвиток української мови в державних інституціях, науці, культурі та повсякденному житті є запорукою її майбутнього, адже без сильної мовної основи національна культура не може розвиватися повноцінно.

У контексті національного відродження мовне питання стає своєрідним індикатором успішності процесу відновлення української самобутності. Тому важливо продовжувати роботу над зміцненням української мови через освіту, медіа, літературу і всі інші форми суспільної комунікації, сприяючи тим самим консолідації нації та розвитку її культурного потенціалу.

Висновки. Українське національне відродження є складним, багатоаспектним процесом, який стикається з численними внутрішніми та зовнішніми викликами. Воно охоплює не тільки відновлення історичної пам'яті та національної гідності, але й формування нової культурної ідентичності, здатної витримати випробування часом і глобалізацією. У цьому процесі вирішальну роль відіграють збереження мови, подолання історичних травм та створення єдиного національного простору, де українська культура могла б повноцінно розвиватися і адаптуватися до сучасних умов.

Список використаних джерел

1. Культурно-національне відродження на Україні у XIX та на початку XX ст. URL :<https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10385/>
2. Мар'ян Мудрий. Валуєвський циркуляр 1863: енциклопедія / Наукове товариство імені Шевченка. Київ, Львів: НТШ, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2015. URL :
3. Емський указ (1876). Загратована мова. URL : <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/427/>
4. Відносини України і Росії в 90-ті роки XX ст. Як культурно-історичний феномен. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/21f792eb-39b3-4ea6-b3f8-e5cd72d11ce0/content>
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ.

Постановка проблеми. Внаслідок численних репресій, заборон, періодів колоніалізму та інших історичних випробувань українська культура зазнала величезних втрат. Багато традицій було забуто, а ті, що збереглися, нині не користуються популярністю серед молоді, через що український народ втрачає значну частину своєї індивідуальності.

Мета. Дослідити основні проблеми українського національного відродження та їх корені. Визначити основні чинники, що впливають на культуру, а також способи її розвитку та популяризації.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Дослідити основні етапи та ключові події в історії українського національного відродження та культури.
- Проаналізувати сучасний стан національного відродження та культури в Україні, визначити їх основні досягнення та проблеми.
- Сформулювати основні способи покращення становища культури та національного відродження.

Виклад матеріалу. За всю історію українське національне відродження та культура пройшли численні етапи, починаючи з XVIII століття і до сьогодення. Якщо розглядати їх детальніше, можна виділити ключові моменти, які вплинули на їх розвиток.

Першим етапом вважається період від кінця XVIII до початку XIX століття. У цей час відбулося пробудження національної свідомості; люди почали цікавитися власною культурою, мовою та історією. На хвилі романтизму розпочалися заснування перших культурних товариств.

Наступним етапом є період 1840-1860-х років XIX століття, який можна назвати найвідомішим завдяки появі перших українських літературних творів, зокрема творів Тараса Шевченка. Паралельно з розвитком літератури почала розвиватися українська наука та освіта завдяки відкриттю українських кафедр у Київському університеті.

Період з 1870-х до початку XX століття відзначився політичними рухами, коли українці розпочали боротьбу за автономію. У цей же час популяризувалися українська мова та культура через нові культурні організації.

1917-1921 роки були особливо складними. Після Української революції та проголошення УНР українці почали боротьбу за свою незалежність, але все ж залишилися частиною Радянського Союзу.

20-30-ті роки XX століття українська нація згадує з болем через масові репресії та штучний голод, які, за різними підрахунками, забрали від 3 до 7 мільйонів осіб. У цей час, через вищезгадані репресії, відбувалося становлення українського радянського мистецтва, яке пропагувало ідеї соціалізму.

1945-1991 роки називають «післявоєнними». У цей період зросло поняття національної свідомості серед української інтелігенції, розпочався дисидентський рух.

Починаючи з 1991 року і до сьогодні триває період незалежності української держави. Наразі активно розвиваються нові форми мистецтва, Україна бере активну участь у міжнародних культурних процесах та приєднує інші країни своєю унікальністю.

На сьогоднішній день відбувається активне відродження та популяризація традицій, пісень, ремесел і свят. Молодь регулярно проводить фестивалі, присвячені українському фольклору та етнографії. Зростає інтерес до українського живопису, музики, літератури та кінематографа на міжнародній арені. Розвиваються україномовні вищі навчальні заклади, що сприяє розвитку освіти та науки. Нарешті, затверджується національна ідентичність та зростає цікавість до власної історії.

Важливо розуміти, що шлях українського національного відродження та культури ще не завершено, і нам потрібно докладати чимало зусиль для їх покращення. В першу чергу, необхідно підтримувати культурні ініціативи та виділяти фінансування для різноманітних культурних проєктів. Також важливо впроваджувати різні освітні програми на курсах, в університетах та інших навчальних закладах. Одним з найважливіших аспектів є популяризація української мови. Зараз, як ніколи, гостро стоїть питання мови та умовного поділу нації.

Висновки. Культура є основою національної ідентичності, тому питання її збереження чи відродження має велике значення для будь-якої країни. Українська культура пройшла через численні історичні випробування, зокрема репресії, заборони та періоди колоніалізму. Відродження культури відіграє ключову роль у відновленні історичної пам'яті та усвідомленні народом свого коріння й власної історії.

Ідея відродження української культури полягає не лише у відновленні забутих традицій, а й у їхньому осучасненні та збереженні в сучасному житті. Це сприяє формуванню національної ідентичності, об'єднує українців як єдиний народ, виховує патріотизм і створює позитивний імідж України на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Дзюба І. М. Проблеми і перспективи української культури. 2009.URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1495357.html>
2. Єфремов С. О. Історія українського письменства. Київ: Либідь.
3. Зарубіжна та українська культура. Харків, 2001.

4. Іваненко О. А. Українська культура: Короткий нарис історії культурного життя українського народу. Київ: Вища школа.
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМА ПОЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА Й ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Проблема поєднання інтересів суспільства й особистості є однією з ключових у філософії, етиці та соціології. Ці два поняття – індивідуальне і колективне – часто вступають у суперечність, оскільки інтереси людини не завжди відповідають потребам та інтересам суспільства. З одного боку, суспільство вимагає від особистості дотримання певних правил і норм заради загального блага. З іншого боку, кожна людина прагне досягти особистого щастя, самореалізації та свободи. Виникає питання: як збалансувати ці дві сили, щоб інтереси особистості не були придушені суспільством, а суспільство могло розвиватися за рахунок гармонії з індивідуальними прагненнями кожного його члена? Ця проблема особливо актуальна в сучасних демократичних суспільствах, де прагнення до свободи індивіда часто стикається з необхідністю дотримання суспільних законів і норм.

Мета. Метою цієї статті є дослідження проблеми поєднання інтересів суспільства та особистості, аналіз її філософських, соціальних та етичних аспектів. Стаття також має на меті з'ясувати, чи можливо досягти гармонійного балансу між індивідуальними правами та свободами й колективними потребами та чи може сучасне суспільство забезпечити умови для взаємодоповнення цих двох інтересів.

Завдання:

- Визначити поняття особистих та суспільних інтересів.
- Проаналізувати історичні підходи до вирішення проблеми взаємодії суспільства й особистості.
- Дослідити можливі шляхи поєднання інтересів суспільства та особистості в сучасних умовах.
- Вивести оптимальні моделі взаємодії між індивідуальними та суспільними інтересами на основі філософських і соціальних концепцій.

Виклад матеріалу.

1. Поняття особистих та суспільних інтересів

Особистий інтерес – це прагнення індивіда до задоволення власних потреб, реалізації власних цілей та ідеалів. Ці інтереси можуть охоплювати такі сфери, як особиста свобода, право на самореалізацію, приватне життя та індивідуальне щастя. Суспільний інтерес, у свою чергу, охоплює колективні цінності, такі як безпека, соціальна справедливість, економічний добробут, правопорядок та культурний розвиток.

Однак, у багатьох випадках особисті інтереси можуть конфліктувати із суспільними. Наприклад, особистість може прагнути до абсолютної свободи дій, яка виходить за межі суспільних норм і законів. У такому разі суспільство змушене обмежувати ці свободи для забезпечення загального блага. З іншого боку, надмірна увага до суспільних інтересів може призвести до пригнічення особистих свобод, як це відбувалося в тоталітарних державах.

2. Історичні підходи до взаємодії суспільства й особистості

Ідеї гармонії між суспільством і особистістю активно розвивалися у філософії різних епох. Платон у своїй праці «Держава» підкреслював важливість підпорядкування індивідуальних інтересів суспільним заради загального блага. Для нього ідеальна держава – це місце, де кожен виконує свою функцію в суспільстві відповідно до природних здібностей.

Протилежної позиції дотримувався Джон Локк, який вважав, що держава і суспільство мають захищати права та свободи особистості. Локк підкреслював важливість природних прав людини на свободу, власність і життя, які мають бути захищені від посягань з боку держави. У 18-19 століттях ці ідеї отримали розвиток у працях таких філософів, як Іммануїл Кант, Жан-Жак Руссо та Джон Стюарт Мілль, які розглядали проблему балансу між свободою та обов'язками особистості щодо суспільства.

У XX столітті в тоталітарних режимах, таких як фашистська Італія, нацистська Німеччина та Радянський Союз, відбувалося крайнє підпорядкування інтересів

особистості колективу. Ці системи використовували ідеї загального блага для виправдання обмеження індивідуальних прав та свобод. У відповідь на це, сучасні демократії шукають баланс між суспільними та особистими інтересами, намагаючись забезпечити як особисті свободи, так і захист загальних інтересів.

3. Сучасні підходи до поєднання інтересів особистості й суспільства

Сьогодні основна ідея демократичних суспільств полягає у досягненні балансу між індивідуальними правами та суспільними інтересами через систему законів, яка захищає як окрему особистість, так і суспільне благо. Соціальні контракти, правові системи та демократичні інститути спрямовані на підтримку цього балансу.

Одним із найуспішніших підходів є лібералізм, який підкреслює, що держава повинна надавати людям максимальну свободу, не заважаючи інтересам інших. Однак, особиста свобода повинна бути обмежена лише тоді, коли її використання шкодить суспільству (принцип Джона Стюарта Мілля). Водночас держава повинна забезпечувати соціальний порядок і справедливість для підтримки добробуту всіх громадян.

У сучасній теорії комунітаризму, яка акцентує увагу на важливості спільнот, інтереси особистості і суспільства розглядаються як взаємозалежні. Особистість не може повноцінно розвиватися без соціального контексту, тому суспільство має підтримувати умови, за яких кожен може реалізувати свій потенціал.

Висновки. Поєднання інтересів особистості й суспільства є важливим завданням сучасних демократичних держав. У суспільстві, яке поважає права індивіда, повинні існувати ефективні механізми захисту як індивідуальних, так і суспільних інтересів. Гармонія між особистими та суспільними потребами можлива тільки за умови взаємної поваги і співпраці. Основою цього процесу є правова держава, що гарантує баланс між свободою і обов'язками, між індивідуальними правами та соціальною відповідальністю.

Список використаних джерел:

1. Платон. **Держава**. Київ: Дніпро, 1990. 400с.
2. Локк Дж. **Два трактати про правління**. Київ: Основи, 1994. 320 с.
3. Мілль Дж. С. **Про свободу**. Львів: Світ, 1995. 200с.
4. Кант І. **Метафізика моралі**. Харків: Фоліо, 2001. 350с.
5. Rawls J. **A Theory of Justice**. -Cambridge: Harvard University Press, 1971. 384 p.
6. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ І КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Сучасна політична культура України значно змінилась з моменту пробудження національної свідомості народу, протягом багатьох століть українську культуру нищили та утискали. Однією з основних проблем є національна ідентичність, яка довгий час була пригнічена через колоніальну політику Російської імперії та Радянського Союзу, що спричинили кризу ідентичності та спотворення культурної самосвідомості. Тому постає питання про проблеми українського національного відродження та культури.

Мета. Дослідити періодизацію та історію українського відродження, зрозуміти сам вплив культури на суспільне життя українців. Окрему увагу буде приділено аналізу впливу політичних і зовнішніх чинників на розвиток національної культури, зокрема періодам політичних утисків та репресій, а також визначити сучасні тенденції та перспективи розвитку

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- Дослідити ідеї про українське національне відродження
- Проаналізувати історичний розвиток та періодизацію
- Визначити вплив та важливість української культури
- Зрозуміти тогочасні та сучасні проблеми розвитку

Виклад матеріалу. Ідеї про українське національне відродження виникли ще у слов'янських народів для визволення з-під іноземного гніту та їхнього державно-федеративного єднання «братчики» збиралися поширювати переважно літературно-просвітницькою пропагандою. Усі вони виступали за повалення самодержавства і ліквідацію кріпацтва в Російській імперії [2, с. 114] та підтримували ідею створення незалежних або автономних національних держав на територіях, де проживали слов'янські народи.

Поняття «українське національне відродження» запропоноване ще М. Грушевським на початку XX ст., під яким він розумів процес зближення української інтелігенції з народом як носієм специфічної національної традиційної культури, передусім мови. Інтелектуальна еліта відкрила для себе цілий пласт унікальної народної культури і в неї пробудилися патріотичні почуття, а український народ, який упродовж віків плекав і примножував цей пласт, у свою чергу, мав би поступово залучатися до ідеї створення власної державності (принаймні «широкої автономії») [4, с. 9].

Як зауважує Н. Барабаш, у сучасному розумінні термін «українське національне відродження» означає комплекс подій і явищ історії України кінця XVIII – початку XX ст., пов'язаних насамперед з поширенням масової етнонаціональної самосвідомості, поживавленням національного руху, розвитком усіх галузей культурного життя українців [1, с. 33].

Одним із головних осередків руху за українське національне відродження було Кирило-Мефодіївське братство, яке діяло в середині XIX століття. У своїх програмних документах вони закликали до створення федерації слов'янських народів, де кожен народ мав би зберігати свою культурну і політичну автономію. Важливим аспектом їхньої діяльності було поширення просвіти серед населення, підтримка національної мови, культури та історії як засобів зміцнення національної свідомості. Однак, наприкінці 1840-х рр. ідеї автономізму, слов'янської федерації (кирило-мефодіївці), окремішності українського народу (М. Костомаров, М. Максимович) розглядалися імперським урядом як небезпечні й навіть ворожі. Генерал-губернатори України одержали царську вказівку перевірити, чи не залишилися в ужитку вірші Т. Шевченка, рукопис «Книги буття українського народу» та інші «бурливі твори»; чи не поширюються думки про минулі вільності, гетьманщину, права України на окреме існування.

Українське національне відродження хронологічно визначається кінцем XVIII – початком XX ст. В українців формується національна свідомість, етнічна за своєю суттю та спрямованістю, на відміну від процесу формування політичної нації у народів «державних». Хоча зовні все виглядало так, як пише І. Лисяк-Рудницький, – тобто, що протягом XIX ст. відбувалося «перетворення етнічно мовної спільноти на самосвідому політичну й культурну спільноту» [3, с. 208].

В цілому характерними особливостями розвитку української культури початку XX ст. було те, що вона розвивалася у руслі загальносвітових тенденцій, разом із тим створювала самобутні мистецькі цінності. Українська культура розвивалася в досить складних умовах роз'єднаності українських земель; відсутності єдиного політичного центру; соціального і національного гноблення з боку польських, литовських, угорських, турецьких та інших іноземних загарбників; посилення процесів колонізації, окатоличення українського народу, колонізації значної частини української еліти. В цілому головним питанням культурного життя було національне питання, а культурні процеси перебували у прямій залежності й підпорядкуванні інтересам національно-визвольної боротьби.

Висновок. Як ми зазначили вище, то тогочасна проблема полягає у насильницькому утиску та геноциду української культури. Братства, літературні та культурні організації переслідувалися, а будь-яка націоналістична діяльність вважалася загрозою для імперії. Відомі заборони на українську мову, зокрема Валуєвський циркуляр (1863) та Емський указ (1876), обмежували публікації українською мовою, забороняли театральні постановки, освітні ініціативи тощо, також велику роль у цій проблематиці відігравала роздробленість українських територій між різними імперіями, що створювало труднощі в комунікації та єднанні зусиль для боротьби за спільну мету. На даний час сусідні країни й надалі намагаються побороти та знищити українську спадщину незалежної України. Відкритий

військовий конфлікт з Росією, анексія Криму, окупація частини Донбасу та інформаційна війна стали найбільшими викликами для сучасного українського відродження. Російська пропаганда спрямована на дискредитацію української національної ідентичності та розкол українського суспільства. Національне відродження України має історичне коріння, незважаючи на ці труднощі, процес національної інтеграції триває, що особливо помітно в кризові часи, коли національна ідентичність України стає джерелом сили для протистояння зовнішнім загрозам і подолання внутрішніх проблем.

Список використаних джерел

1. Барабаш Н. О. Рід Білозерських та культурний світ України XIX – поч. XX століття: нові методологічні підходи. Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук. Дніпропетровськ, 2004. 216 с.
2. Довжук І. В. Українське національне відродження в 1840–1850-х роках. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2020. № 30. С. 110–122.
3. Колесник І. І. Українська історіографія (XVIII – поч. XX ст.). К.: Генеза, 2000. 256 с.
4. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. Вип. 2. Ч. 3. 172 с.
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

THE PROBLEMS OF UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND CULTURE

Formulation of the Problem. The national revival of Ukraine has been an ongoing challenge, shaped by centuries of foreign domination, war, and political instability. Ukrainian culture, deeply intertwined with the country's identity, has also struggled to assert itself in the face of external influences and internal discord. Throughout its history, Ukraine has seen its language, traditions, and cultural achievements marginalized by ruling powers—whether it be the Russian Empire, the Soviet Union, or other foreign regimes. Even today, following Ukraine's independence in 1991, the country continues to face obstacles in fully reviving and developing its unique national identity and culture. This article examines the key challenges in the Ukrainian national revival and the preservation and promotion of its culture in the contemporary world.

To achieve the **goal** of understanding the challenges of Ukraine's national revival and cultural development, several key tasks need to be addressed. First, it is important to identify the historical roots that have contributed to the suppression of Ukrainian national identity. By examining these roots, we can better understand the lasting impact of foreign domination. This leads to the next task: analyzing how foreign rule has influenced Ukrainian culture, language, and traditions over time. Following this, we must evaluate the progress and setbacks that have occurred since Ukraine gained independence, particularly in the context of reviving national identity and culture.

In addition, it is essential to discuss the current cultural policies and the various efforts aimed at fostering a strong sense of Ukrainian identity. These policies play a crucial role in shaping national consciousness and promoting cultural growth. Finally, we must explore how globalization and modern challenges are influencing Ukraine's ongoing cultural revival. This includes considering the balance between preserving traditional values and adapting to contemporary global influences.

Presentation of the material. Ukraine's struggle for national revival has a long history, marked by numerous attempts to establish an independent national identity. However, for centuries, Ukrainian language and culture were suppressed by various foreign rulers, including the Polish-Lithuanian Commonwealth, the Russian Empire, and later, the Soviet Union. Each of these regimes sought to assimilate the Ukrainian population and erode its unique cultural markers.

Under the Russian Empire, Ukraine's autonomy was gradually diminished, culminating in the complete ban of Ukrainian language publications by the Ems Ukaz of 1876. The goal was to prevent the development of a Ukrainian identity separate from that of Russia. During the Soviet era, initial attempts at «Ukrainization» in the 1920s were soon replaced by Russification policies under Stalin. Ukrainian intellectuals were purged, and cultural expression was stifled. The Holodomor, a man-made famine in the 1930s, further devastated the Ukrainian people and significantly impacted their sense of identity.

Despite these historical suppressions, Ukrainian culture persisted through underground movements, folk traditions, and a resilient sense of national consciousness. The country's path to independence in 1991, following the dissolution of the Soviet Union, was seen as an opportunity for the full-scale revival of its national identity and culture.

The post-independence era presented a new set of challenges for Ukraine's national revival. The country faced economic instability, political turmoil, and ongoing pressures from Russia. These factors made it difficult for the government to prioritize cultural and educational reforms. The ongoing tension between pro-Russian and pro-European factions also hindered the creation of a unified national narrative. While significant progress was made in promoting the Ukrainian language through legislation and media policies, Russian remained dominant in many parts of the country, particularly in the east and in major cities.

Moreover, Ukraine's cultural revival has been complicated by globalization. The influx of Western pop culture and media has made it more challenging to preserve traditional Ukrainian customs, music, and folklore. The younger generation, particularly in urban areas, tends to favor Western cultural products over native Ukrainian ones. The rise of social media, while providing a platform for promoting Ukrainian culture, has also exposed the population to global cultural homogenization.

In response to these challenges, the Ukrainian government and various cultural institutions have implemented policies aimed at promoting and preserving national identity. The education system, for example, has seen reforms to ensure that Ukrainian history, language, and literature are central to the curriculum. Additionally, Ukrainian media has played a significant role in shaping national identity, with quotas for Ukrainian-language content on television and radio being introduced. The film industry has also become a powerful tool for cultural expression, with films such as «Cyborgs» and «The Guide» portraying Ukraine's historical struggles and contemporary realities.

Ukrainian artists, musicians, and writers have been pivotal in the revival process. A new wave of contemporary Ukrainian art is emerging, blending traditional elements with modern techniques, while musicians are using folk influences to create popular music that resonates both domestically and internationally. Festivals like the Lviv Book Forum and the Atlas Weekend music festival celebrate Ukrainian cultural achievements and foster a sense of pride in national identity.

The 2014 annexation of Crimea by Russia and the ongoing conflict in Eastern Ukraine have brought the issue of national identity and cultural revival into sharper focus. In many ways, the war has strengthened the resolve of Ukrainians to defend their culture and language. The conflict has also served as a catalyst for cultural activism, with

artists, writers, and filmmakers using their platforms to promote patriotism and resistance. Ukrainian soldiers are often portrayed as defenders not only of territory but also of culture and identity.

The Ukrainian Orthodox Church's separation from the Moscow Patriarchate in 2019 was another significant step in the country's cultural revival. This move was seen as an affirmation of Ukraine's religious and cultural independence from Russia, further solidifying the nation's identity.

Conclusion. The revival of Ukrainian national identity and culture remains an ongoing process, shaped by historical challenges and contemporary realities. While significant progress has been made since independence, obstacles such as political instability, external pressures, and the forces of globalization continue to affect the full realization of this goal. However, the resilience of the Ukrainian people, coupled with strategic cultural policies and grassroots movements, suggests that the country's national revival is well underway. As Ukraine continues to assert its place on the global stage, its culture and identity will remain vital components of its sovereignty and independence. The path forward requires a delicate balance between preserving traditional values and embracing the opportunities of the modern world.

List of references

1. Ukraine's cultural revival is a matter of national security. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-cultural-revival-is-a-matter-of-national-security/>
2. Ukraine's cultural revival faces political challenges. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-cultural-revival-faces-political-challenges/>
3. Plokyh, Serhii. *The Gates of Europe: A History of Ukraine*. Basic Books, 2015.
4. Magocsi, Paul R., *A History of Ukraine*. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/8750/file.pdf>
5. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка THEУ, 2019. 230 с.

SPECIFICITY OF THE FORMATION OF THE UKRAINIAN MENTALITY

Relevance of the Topic: The philosophy of self-determination is a key factor in shaping a modern worldview. In a world where technology, globalization, and social changes occur at an unprecedented pace, questions arise about how individuals can preserve their identity and moral compass. For Ukrainians, whose national identity has been shaped by a long history of foreign domination and cultural resistance, philosophy offers a means to understand their place in the world. The Ukrainian mentality has been influenced by both collective memory and individual efforts to retain a sense of national consciousness despite external pressures.

The aim of this research is to analyze the role of philosophy in the formation of the Ukrainian mentality, emphasizing the way it has shaped national values and priorities. The object of study is philosophy as a method of self-determination, while the subject is the impact of philosophical concepts on the values and worldview of the Ukrainian people. The research tasks are to explore how philosophy has helped Ukrainians understand their identity, to analyze changes in moral and mental paradigms under the influence of philosophy, and to reveal how philosophy serves as a tool for shaping individual and national identity amidst social and cultural transformations.

Presentation of Main Material: Throughout history, philosophy has been a means for contemplating life and searching for truth. The Ukrainian experience of subjugation, political upheaval, and cultural repression has necessitated a philosophical approach to survival and self-definition. Ukrainian philosophy, influenced by both European thought and local traditions, has been key to navigating issues of identity, moral values, and national independence.

Modern Ukrainian mentality is deeply rooted in the concepts of freedom and responsibility. The works of Ukrainian philosophers and thinkers such as Hryhorii Skovoroda and Taras Shevchenko emphasize the importance of personal and collective freedom, underlining the existential struggle for national self-determination. Ukrainian thinkers, much like their Western counterparts, have focused on issues of authenticity and responsibility, striving to balance personal needs with collective values.

One of the central aspects of the Ukrainian philosophical tradition is the belief in the uniqueness of the individual, despite external challenges. Existentialist ideas, much like those of Jean-Paul Sartre or Martin Heidegger, are reflected in Ukrainian thought, especially in the idea that individuals are responsible for creating their own identity. This is particularly evident in Ukraine's history of resisting cultural erasure. The people had to constantly reaffirm their identity, language, and culture, creating a strong collective self-awareness rooted in personal responsibility and resilience.

At the same time, philosophy provides a means of interpreting social interactions. Ukrainians, faced with centuries of political and cultural pressure, often grapple with questions of individuality versus collectivity. In a globalized world, much like during the Soviet era, there is a tension between personal freedom and the pressures of conformity to external systems. However, philosophical reflection allows for critical thinking, offering individuals the tools to navigate these challenges while maintaining their unique identity.

In today's information-driven world, philosophy plays a role in filtering and critically analyzing the overwhelming influx of information. Ukrainians, who have witnessed numerous disinformation campaigns aimed at undermining their national consciousness, benefit from philosophical knowledge that aids in discerning truth from manipulation. This critical capacity is crucial in preserving mental and moral clarity in a society constantly bombarded with external influences.

Conclusion: Philosophy, as a tool for self-determination, remains relevant and crucial in the modern world, especially in the Ukrainian context.

It enables individuals and the nation to find their place in a globalized society, to understand their role, and to bear responsibility for themselves and others. Through philosophical knowledge, Ukrainians can navigate complex existential questions, define their values, and preserve their identity in the face of constant change. Thus, philosophy continues to serve as a fundamental instrument in the formation of both individual and national identity in Ukraine.

References

1. Стьопін А., The Mentality of the Ukrainian People as the Basis of Its National Identity URL: <https://philpapers.org/rec/STEMTO-5>
2. Horskyi V.S., History of Ukrainian Philosophy URL: <http://dumka.philosophy.ua>
3. Mirchuk I., Ukrainian Philosophy and its Development in the Context of National Self-Determination URL: <https://dumka.philosophy.ua>
4. Rusyn M.Y., History of Philosophy of Ukraine: From the Origins to the Modern Period URL: <https://www.academia.edu>
5. Kraliuk P.M., Philosophy in Ukraine: Contributions to National and Cultural Identity URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/756>
6. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. 230 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Актуальність теми дослідження. Середньовіччя є актуальним з кількох причин. По-перше, ця епоха заклала основи багатьох сучасних політичних і соціальних інститутів, таких як держава, право і відносини між владою та релігією. Середньовічна політична філософія вплинула на формування державного управління, права, а також концепцій легітимності влади, що мали тривалий вплив на пізніші історичні періоди. По-друге, дослідження політичної думки того часу дозволяє краще зрозуміти витoki ідеологічних протистоянь, які частково збереглися і донині, зокрема, у питаннях взаємодії світської та церковної влади, суспільної справедливості та прав людини. Крім того, з огляду на глобальні виклики, такі як пошук нових моделей управління, роль ідеології в політиці та питання міжнародних відносин, важливо вивчати, як попередні суспільства вирішували подібні питання. Мета дослідження: всебічний аналіз та виявлення основних особливостей політичної думки епохи Середньовіччя, зокрема ключових ідей, концепцій та впливу релігійних і соціально-економічних умов на формування політичної філософії того часу. Дослідження прагне встановити, як середньовічна політична думка вплинула на розвиток політичних інститутів, теорій держави, права та влади, а також як вона сформувала ідеологічні основи для подальшого розвитку політичних теорій у нові та сучасні часи. Виклад основного матеріалу. Соціально-економічні та релігійні умови Середньовіччя мали ключове значення для формування політичної думки цієї епохи. Після падіння Римської імперії Європа вступила в новий період феодалізму, який змінив структуру суспільства і політичної влади. У центрі цього процесу знаходилася сільськогосподарська економіка, феодальна система васальних відносин, які базувалися на взаємних обов'язках між правителями і підданими[4, с.7]. Середньовічна політична думка розвивалася навколо кількох основних концепцій. Головними серед них були питання природи влади та її походження. Вважалося, що влада правителів має божественне походження і що вони правлять згідно з божественним правом. Держава розглядалася як відображення небесного порядку, де кожен стан мав своє призначення. Концепція «божественного права» використовувалася для обґрунтування легітимності правління монархів і феодальних правителів [3,с.26]. Водночас розвивалася ідея про обмеження влади правителів моральними зобов'язаннями перед Богом і суспільством. 3.Оцінка впливу релігії на політичну думку Християнство мало глибокий вплив на політичну думку Середньовіччя[2, с.25]. Церква не лише забезпечувала релігійну легітимність влади, але й встановлювала моральні межі для правителів. Католицька церква часто виступала арбітром у політичних суперечках між світськими правителями, а Папа мав значну політичну владу. У той же час Церква активно впливала на правові системи, розвиваючи канонічне право, яке багато в чому стало основою для середньовічного суспільного порядку. Середньовічні мислителі, такі як Августин Блаженний і Фома Аквінський, мали величезний вплив на політичну думку епохи. Августин у своїй праці «Про град Божий» [1, с.11] підкреслював важливість релігійного порядку, зазначаючи, що земні царства не можуть бути досконалими, оскільки вони тимчасові і залежні від Бога. Фома Аквінський інтегрував ідеї Арістотеля з християнською теологією, розвиваючи концепцію природного закону, яка відіграла важливу роль у формуванні правової думки. Він підкреслював, що влада має базуватися на розумі та служити загальному благу актуальними для сучасних демократичних систем і правових держав. Висновок. Аналіз політичної думки епохи Середньовіччя показує, що цей період був важливим етапом формування європейської політичної філософії. Соціально-економічні та релігійні умови феодалізму, а також вплив Католицької церкви створили унікальні умови для розвитку політичних ідей, де основними поняттями стали божественне право, моральні обмеження влади і служіння загальному благу. Твори мислителів, таких як Августин Блаженний і Фома Аквінський, залишили глибокий вплив на правові та політичні системи. Ці ідеї не тільки вплинули на політичні теорії Відродження та Нового часу, але й мають значну актуальність у сучасних дискусіях про моральну відповідальність, законність влади та права людини.

Список використаних джерел

- 1.Августин Блаженний. *Про град Божий / перекл. І. Іваненко. Київ: Дух і літера, 2005.С.1-22*
- 2.Грім Дж. *Політична філософія середньовіччя. Харків: Фоліо, 2014.С.25-40*
- 3.Шопенгауер А. *Про релігію та політику: філософія середньовіччя. Київ: Видавничий дім [Києво-Могилянська академія], 2009.С.12-33*
- 4.Тимошенко Л. В. *Політична думка середньовічної Європи. Київ: Наукова думка, 1999. С.11-16*

УЧАСТЬ ЖІНОК В ПОЛІТИЦІ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження участі жінок у політиці полягає в тому, що сучасні демократичні суспільства прагнуть до забезпечення рівних прав та можливостей для всіх громадян, незалежно від їхньої статі. Однак, жінки досі залишаються менш представленими в політичних структурах у багатьох країнах світу, що свідчить про наявність гендерних бар'єрів у доступі до влади. Дослідження цієї теми дозволяє краще зрозуміти фактори, які сприяють або перешкоджають участі жінок у політиці, а також розробити стратегії для підвищення гендерної рівності на рівні прийняття рішень. В умовах глобалізації, зростання рухів за права жінок та визнання внеску жінок у політичне, соціальне та економічне життя, ця тема набуває особливої значущості. Це також стосується розвитку національних демократій, де включення жінок до політичного процесу може сприяти кращому відображенню інтересів різних соціальних груп, забезпеченню більш збалансованої політики та підвищенню рівня довіри громадян до інститутів влади. **Мета дослідження:** аналіз участі жінок у політиці, виявлення перешкод на їхньому шляху та пошук шляхів для підвищення їхньої політичної представленості. Дослідження спрямоване на формулювання рекомендацій для подолання гендерних бар'єрів та сприяння рівності в політичних процесах. **Виклад основного матеріалу.** Аналіз рівня участі жінок у політичних структурах на різних рівнях показує значні відмінності між країнами, а також між місцевими, національними та міжнародними рівнями влади. На місцевому рівні жінки частіше залучені до політики, оскільки вона сприймається як більш доступна та менш конкурентна порівняно з національною. Однак навіть на місцевому рівні жінки стикаються з упередженнями та перешкодами в просуванні на керівні посади. Гендерна нерівність і дискримінація за статеву ознакою є серйозними проблемами у багатьох сферах життя, зокрема в трудових відносинах [1, с. 1]. На національному рівні у парламентах та урядах більшості країн жінки складають меншість. За даними глобальних досліджень, жінки становлять приблизно 26% від загальної кількості членів парламентів у світі. Уряди з жінками на чолі залишаються рідкістю, хоча кількість прем'єр-міністрів і президентів-жінок поступово зростає. На міжнародному рівні, в організаціях, таких як ООН або Європейський Союз, жінки отримують більше можливостей для лідерства, проте їхня частка на високих позиціях все ще обмежена. Зусилля міжнародних інституцій спрямовані на підвищення гендерної рівності, але досягти повного балансу поки не вдалося. Основні перешкоди, що заважають жінкам брати активну участь у політиці, включають як соціальні, так і економічні чинники. Однією з ключових перешкод є стереотипи та гендерні упередження, які обмежують сприйняття ролі жінок у суспільстві та політиці. Традиційні уявлення про жінок як «охоронців домашнього вогнища» часто ставлять під сумнів їхню здатність займати керівні посади або приймати важливі політичні рішення. Крім того, жінки стикаються з труднощами у фінансуванні своїх політичних кампаній, оскільки фінансові ресурси, як правило, зосереджені в руках чоловіків. Брак підтримки з боку політичних партій також є важливим чинником, оскільки партії нерідко висувують на ключові посади кандидатів-чоловіків. Іншим суттєвим бар'єром є брак часу через необхідність поєднувати політичну діяльність з сімейними обов'язками. Жінки часто несуть основну відповідальність за догляд за дітьми та ведення домашнього господарства, що обмежує їхню здатність брати участь у політиці на рівних умовах з чоловіками. Рівний доступ жінок та чоловіків до участі в політичній діяльності є важливою складовою розвитку гендерної рівності, функціонування демократії та захисту прав людини, так як це відкриває жінкам доступ до владних повноважень та можливості прийняття владних рішень. [2, с. 49.]. Також варто зазначити проблему гендерного насильства та тиску, з якими можуть стикатися жінки, що вирішили йти в політику. Це включає як фізичний, так і психологічний тиск, що може вплинути на їхнє рішення брати участь у політичному житті. Гендерна рівність позитивно впливає на процеси прийняття політичних рішень, оскільки різноманітність думок і досвіду, яку приносять жінки, сприяє більш збалансованому та інклюзивному управлінню. Коли в політичних органах представлені як чоловіки, так і жінки, це дозволяє враховувати інтереси ширшого кола громадян та ухвалювати рішення, що відображають потреби всього суспільства, а не окремих його груп. Дослідження показують, що за участі жінок у політиці частіше ухвалюються рішення, спрямовані на покращення соціальної політики, таких як охорона здоров'я, освіта, захист прав жінок та дітей. Крім того, присутність жінок у владі сприяє посиленню боротьби з корупцією та підвищенню прозорості державних інституцій, оскільки жінки частіше підтримують механізми підзвітності та відкритості. Аби жінкам захистити своє право на владу, потрібно впроваджувати гарну просвітницьку діяльність з приводу висвітлення всіх можливостей для жінок проявити себе в еталонах влади, перш за все таке слід робити самим депутатам. [3, с. 48.]. Також гендерна рівність у політиці сприяє покращенню якості демократії. Більша участь жінок в управлінні призводить до підвищення рівня довіри громадян до політичних процесів та інститутів влади, оскільки забезпечується рівноправне представництво всіх соціальних груп. У суспільствах, де жінки мають більше можливостей брати участь у політичних процесах, спостерігається вища стабільність, оскільки рішення приймаються з урахуванням інтересів різних верств населення. **Висновок.** Участь жінок у політиці є важливим чинником розвитку демократичних суспільств, сприяючи справедливості та інклюзивності в ухваленні рішень. Незважаючи на бар'єри, як-от стереотипи й економічні труднощі, жінки поступово відіграють більшу роль у політичному житті. Гендерна рівність у політиці сприяє ухваленню більш збалансованих рішень, що враховують інтереси різних верств населення. Для досягнення рівноправності необхідно усувати бар'єри та підтримувати ширшу участь жінок у політичних процесах, що позитивно вплине на ефективність і прозорість політичних систем.

Список використаних джерел

1. Гальченко К. В. «Підвищення рівня участі жінок у політиці: проблеми гендерної дискримінації та шляхи подолання.» 2023. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29780/1/тези_Гальченко%20К.В..pdf
2. Ярош М. «Громадська думка щодо участі жінок в політиці.» 2022. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad11bd0f-36dd-4d27-ba87-1d86c331fe7a/content>
3. Ковіненко О. О. «Участь жінок у політиці: виклики сучасності та перспективи змін.» Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2021. С. 47-49.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Повномасштабна російсько-українська війна створила унікальні політичні умови, в яких держава змушена функціонувати на межі стабільності. Воєнний стан значною мірою трансформував політичне життя в Україні, змінивши баланс між гілками влади, обмеживши деякі демократичні свободи, але водночас активізувавши інші політичні механізми, зокрема на рівні національної єдності та консолідації. Аналіз цих процесів дозволяє глибше зрозуміти специфіку функціонування політичної системи в умовах надзвичайної загрози. **Мета дослідження:** визначити ключові особливості політичного життя в Україні під час дії воєнного стану, зокрема зміну ролі державних інституцій, партій, ЗМІ та громадянського суспільства. **Виклад основного матеріалу.** Політичне життя – це сукупність взаємодій між громадянами, інституціями та політичними суб'єктами, що здійснюється у процесі реалізації політичної влади, участі у виборах, формуванні політичних рішень, контролі над владою, тощо. В умовах воєнного стану ця сфера набуває особливої специфіки, оскільки функціонування політичної системи здійснюється в умовах обмежених свобод, централізованого управління та підвищеної безпекової загрози [1]. Однією з ключових особливостей політичного життя в умовах воєнного стану є посилення вертикалі виконавчої влади. Президент України, відповідно до Конституції та Закону «Про правовий режим воєнного стану», отримує додаткові повноваження [5]. У практичному вимірі це означає домінування рішень центральної влади, зменшення автономії окремих політичних інституцій та прискорений процес ухвалення нормативно-правових актів, що дозволяє ефективно реагувати на загрози, але одночасно знижує рівень демократичної участі та інституційного балансу [2]. Другою суттєвою трансформацією стало переформатування партійного поля. У період війни пріоритетом стає не конкуренція між політичними силами, а єдність у захисті національного суверенітету. У 2022 році діяльність низки політичних партій, які мали проросійське спрямування або співпрацювали з державою-агресором, була заборонена [1]. Це засвідчило, що національна безпека у критичний момент домінує над принципом політичного плюралізму. Одночасно демократичні партії взяли на себе роль мобілізуючих структур, які підтримують армію, волонтерів, переміщених осіб та європейську інтеграцію України [3]. Ще однією рисою політичного життя у цей період є зростання ролі громадянського суспільства, що виступає як незалежний політичний гравець. Волонтерські об'єднання, благодійні фонди, ініціативні групи на місцях часто виконують важливі функції, які традиційно належали державі – забезпечення військових, евакуація населення, збір коштів на озброєння, ведення інформаційної боротьби з ворогом [3]. Особливу увагу привертає роль засобів масової інформації в умовах воєнного стану. З одного боку, було запроваджено обмеження, зокрема об'єднання національних телеканалів в єдиний телемарафон з координацією контенту урядом. Це викликано необхідністю уніфікації інформаційної політики, боротьби з фейками та російською пропагандою [4]. З іншого боку, незалежні журналісти, блогери, військові кореспонденти активно виконують інформаційну місію, зміцнюючи довіру до влади та посилюючи патріотичні настрої [2]. Також важливими стали зміни у комунікації влади з громадянами. Сучасні цифрові технології, зокрема соціальні мережі, дозволили лідерам держави (насамперед Президенту) вести безпосередній діалог з суспільством, мобілізувати його на захист країни, формувати єдиний моральний і символічний простір [2]. Окрім цього, питання політичної відповідальності та прозорості не втратили актуальності. Незважаючи на обмеження, в суспільстві зберігається запит на чесність, антикорупційність та ефективність дій влади. Війна не скасувала потреби у демократичному контролі, що проявляється у громадському тиску, публічній критиці з боку активістів, журналістів та експертного середовища [3]. Не менш важливою є міжнародна політична взаємодія, яка посилюється. Україна веде активну дипломатичну діяльність, лобіюючи підтримку серед західних країн, що стало ще одним виміром сучасного політичного життя. Підтримка з боку ЄС, США, НАТО та інших союзників має як безпековий, так і символічний характер – вона зміцнює легітимність української держави та її політичної позиції [1]. У підсумку, політичне життя в умовах воєнного стану набуло мобілізаційного, консолідуючого та оборонного характеру. Замість змагання інтересів переважає єдність цілей; замість жорсткої критики – зосередження на спільних викликах. Однак, надмірна централізація влади та скорочення простору для критики становлять виклики для демократії, які потребуватимуть поступового розв'язання у післявоєнний час [2]. **Висновок.** Воєнний стан істотно трансформував політичне життя в Україні, змістивши акценти з конкуренції на консолідацію, з багатоголосся на координацію. Посилення виконавчої влади, обмеження діяльності окремих політичних сил, зростання ролі громадянського суспільства та зміна інформаційної політики стали ключовими рисами цього періоду. Попри виклики для демократичних процесів, політична система демонструє здатність до адаптації, а суспільство – до високого рівня мобілізації й відповідальності. Надалі важливо забезпечити баланс між безпекою та збереженням демократичних засад у післявоєнному відновленні країни.

Список використаних джерел

1. Гарань О., Преображенська В. Україна в умовах війни: виклики для політичної системи. К.: Дух і літера, 2023.
2. Рахманін С. Політика під обстрілами: трансформація українського урядування. // Дзеркало тижня. 2022. №10.
3. Черненко С. Громадянське суспільство під час війни: ресурси та обмеження. // Український соціум. 2023. №2.

- 4.Нагорна Л. П. Медіа та війна: між інформуванням і пропагандою. // Політичний менеджмент. 2022. №3.
- 5.Закон України «Про правовий режим воєнного стану», із змінами. Верховна Рада України.

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ ТА ПОЛІТИКИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ**

Актуальність теми дослідження: Визначення взаємозв'язку релігії та політики є актуальним, оскільки релігія може впливати на політичні процеси та громадську думку, а політика, у свою чергу, може регулювати релігійну діяльність. Це дозволить уникнути спекуляцій щодо ролі релігійних інститутів у політичному житті країни. Інтенсивність взаємодії релігії та політики також дає змогу говорити про рівень її впливу на суспільну стабільність та національну безпеку. **Мета дослідження:** дослідити форми взаємодії релігії та політики в Україні. **Виклад основного матеріалу.** Релігійно-політичний взаємозв'язок характеризується складністю та динамічністю, проявляючись у різних формах залежно від історичних, культурних та соціально-економічних умов. У сучасному світі релігія все частіше виступає не лише як духовний, а й як важливий суспільно-політичний фактор. В Україні, з огляду на її історичний розвиток та багатоконфесійність, взаємодія релігії та політики має свої особливості. Важливим аспектом є вплив релігійних організацій на формування громадської думки та їх участь у суспільно-політичних процесах. Загострення релігійно-політичних відносин може бути пов'язане з наявністю дискримінації етнічної спільноти з боку державної влади, яка може бути як політичною, так і економічною. Економічна дискримінація, наприклад, може призвести до ситуації «внутрішньої колонії», коли частина території стає економічним донором. Мотиви, що лежать в основі взаємодії релігії та політики, можуть бути різними: політичними, економічними, етнічними, конфесійними, територіальними. У зв'язку з цим можна виділити кілька видів взаємодії. Часто релігійні мотиви переплітаються з етнічними, створюючи етноконфесійні конфлікти. Сучасні етнічні конфлікти все рідше проявляються як війни між державами, частіше вони зароджуються на території однієї країни. Це пов'язано з тим, що джерелами криз стають нестабільність, слаборозвиненість і злидні, що сприяє піднесенню релігійного інтегризму, наприклад, ісламського фундаменталізму, на території єдиної держави. Причинами конфліктів може виступати боротьба з бідністю або спроби її подолання, що спричиняє суспільні зміни. Взаємодія релігії та політики може відбуватися у таких формах: **Відкрита:** публічні дії, такі як заяви, масові акції, відкрите протистояння, де релігійні організації прямо виступають з політичними вимогами або підтримують певні політичні сили. **Прихована:** неопублічні дії, такі як підпільна діяльність, застосування тиску через треті сторони, коли релігійні інститути впливають на політичні процеси опосередковано. Нові підстави для штучного нагнітання релігійно-політичних настроїв у певних регіонах світу породжує розширення комунікативних можливостей у постіндустріальному світі. **Висновок.** У суспільстві з вищим рівнем політичної культури та економічного добробуту релігійно-політичні конфлікти мають значно менше шансів розвиватися у стрімких та гострих проявах. Значний вплив на взаємодію релігії та політики мають і зовнішні чинники, які можуть або пришвидшити, або нівелювати інтенсивність цього взаємозв'язку. У політичній сфері тісний взаємозв'язок релігії та політики здатний привести до негативних наслідків, наприклад, ослаблення державного суверенітету та дестабілізація ситуації в країні.

Список використаних джерел

1. Ключник Р. Сепаратизм як світова мегатенденція сучасності / Р. Ключник // Політичний менеджмент. 2011. № 6. С. 120-128.
2. Політологічний енциклопедичний словник. К.: Генеза, 1997. 400 с.
3. Дівак В. В. Сепаратизм як соціально-політичне явище: сутність і причини виникнення / В. В. Дівак // Держава і право: збірник наукових праць. 2008. Вип. 39. С. 690-695.
4. Басараб М. М. Етнічний сепаратизм: іманентна конфліктність чи відповідь на загрози цінностям / М. М. Басараб // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. 2011 Вип. 4 С. 295-306.
5. Басараб М. Глобалізаційні тенденції: нові стимули для сепаратизму / М. Басараб / Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. К., 2011. Вип. 5 С. 275-286.

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження. Формування інформаційного суспільства стало визначальною характеристикою сучасного етапу розвитку людства. У цьому суспільстві ключову роль відіграє не промислове виробництво, а створення, обробка, передача, зберігання та використання інформації. Такий перехід супроводжується глибокими соціальними і політичними трансформаціями, які потребують системного аналізу. Зростаюча залежність політичних процесів від інформаційних технологій вимагає розуміння природи нових форм політичної комунікації, контролю над інформаційними потоками, цифрової нерівності та ризиків інформаційної маніпуляції. **Мета дослідження:** здійснити соціально-політичний аналіз природи, структури та ризиків інформаційного суспільства в контексті глобалізації. **Виклад основного матеріалу.** Інформаційне суспільство є новим етапом розвитку людства, в якому інформація перетворюється на стратегічний ресурс, що визначає ефективність усіх сфер життєдіяльності – від економіки до політики. Згідно з позицією Мануеля Кастельса, інформаційна доба формує «мережеве суспільство», де владні відносини вибудовуються навколо доступу до інформаційної інфраструктури та контролю над інформаційними потоками [1, с. 122]. Соціально-політичні особливості інформаційного суспільства полягають у трансформації ролі держави, змінах політичної участі громадян, децентралізації влади, посиленні значення нових медіа. З одного боку, цифрові технології створюють нові можливості для демократичного діалогу, прозорості та залучення громадян до процесу прийняття рішень. З іншого боку, вони сприяють зростанню політичного популізму, поширенню дезінформації та маніпуляцій через алгоритми соціальних мереж [2, с. 21]. Інформаційна нерівність – ще одна важлива ознака сучасного світу. Незважаючи на доступність цифрових технологій, реальний розрив між тими, хто має ресурси для ефективного користування інформацією, і тими, хто їх не має, лише посилюється. Це створює соціальну поляризацію, де знання та цифрові навички стають новим інструментом соціального домінування [3, с. 133]. На тлі глобалізації інформаційні технології сприяють уніфікації культурних і політичних моделей, але водночас – породжують конфлікти між глобальною культурою та локальними ідентичностями. Унаслідок цього виникають нові соціально-політичні виклики – від гібридних воєн до інформаційного тероризму, де інформація використовується як засіб впливу на масову свідомість, дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації або втручання у виборчі процеси інших держав [4, с. 297]. Особливого значення набуває роль штучного інтелекту та алгоритмічного управління у політиці. Алгоритми формують стрічки новин, моделюють поведінку виборців, приймають рішення у сфері безпеки. Відтак, постає загроза технократизації демократії, де рішення ухвалюються не стільки політичними інституціями, скільки цифровими системами, які позбавлені людської етики та відповідальності [5, с. 214]. Паралельно змінюються форми політичної участі. Традиційні партії та вибори поступаються місцем елементам «цифрової демократії»: електронне голосування, онлайн-петиції, краудсорсинг. Водночас цифровий активізм часто має короткотривалий ефект, залишаючи по собі лише інформаційний слід без реальних політичних змін. Це викликає кризу представницької демократії та зростання недовіри до інституцій [1, с. 127]. Сучасне інформаційне суспільство також характеризується формуванням нових владних суб'єктів – транснаціональних цифрових корпорацій (Google, Meta, Amazon), які мають більший вплив на глобальну політику, ніж деякі держави. Ці актори контролюють не лише інформаційні потоки, а й саму інфраструктуру цифрового світу, зокрема канали зв'язку, хмарні сховища та аналітичні системи. Їхня діяльність не завжди підпорядковується демократичному контролю, що ставить під сумнів легітимність сучасної цифрової публічної сфери [2, с. 25]. У політичному вимірі це призводить до зміни форм влади – від вертикальних ієрархій до горизонтальних мереж, де вплив здійснюється через інформацію, а не примус. Однак, як зазначає Кастельс, ця мережевість не завжди є плюралістичною: «хто контролює коди доступу – той контролює владу» [1, с. 130]. Особливої уваги заслуговує і феномен цифрового суверенітету. Держави намагаються зберегти контроль над інформаційним простором шляхом впровадження національних платформ, цензури або технічного регулювання. Це породжує нову форму політичної конкуренції – кібервійну, де ключовим ресурсом стає не територія, а дані [3, с. 140]. **Висновок.** Інформаційне суспільство несе одночасно значні можливості та загрози для соціально-політичного устрою сучасного світу. В умовах глобалізації, коли інформація стає основним ресурсом впливу, політичні інститути повинні адаптуватися до нових умов, уникаючи як цифрового авторитаризму, так і технократичної дегуманізації влади. Як зазначає Іваненко, лише суспільства з розвинутою політичною культурою та високим рівнем цифрової грамотності здатні ефективно реалізовувати принципи демократії в умовах інформаційної доби.

Список використаних джерел

1. Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура. Том I. Мережеве суспільство. К.: Основи, 2000. 512 с.
2. Кукаренко Л. Технології та суспільство: нові етичні питання // Етика технологій. 2021. С. 20-27.
3. Туровський Р. Цифрова нерівність: політичні ризики цифрової епохи // Політичний менеджмент. 2020. №1. С. 132-143.
4. О'Коннор М. Екологічні виклики сучасності: глобальні проблеми і їх рішення // Екологічний огляд. 2018. Вип. 2. С. 295-308.
5. Зінченко В. Цифрова демократія чи контроль? Політична філософія в епоху алгоритмів. К.: Дух і Літера, 2020. 256 с.

ФОРМИ ВИЯВУ ПОЛІТИЧНОГО ТЕРОРИЗМУ

Актуальність теми дослідження. Політичний тероризм є одним із найнебезпечніших викликів сучасному світу, що несе загрозу як окремим державам, так і глобальній безпеці. У ХХІ столітті терористичні організації значно змінили тактику, масштаби і способи впливу, активно використовуючи засоби масової інформації, інтернет та соціальні мережі. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю осмислення природи політичного тероризму, його форм прояву, мотивації та загроз, які він створює для політичної стабільності, правопорядку та міжнародних відносин. **Мета дослідження:** проаналізувати форми та особливості прояву політичного тероризму у сучасному світі, виявити його причини та наслідки. **Виклад основного матеріалу.** Політичний тероризм – це систематичне застосування насильства або погроз із політичною метою, що має на меті залякування урядів або населення для досягнення ідеологічних, релігійних або етнічних цілей. Терористичні акти мають на меті дестабілізацію політичної ситуації, зміну режиму або вплив на прийняття рішень органами влади [1, с. 102]. Форми прояву політичного тероризму включають: **Індивідуальні теракти:** вбивства політичних лідерів, посадовців, громадських діячів. **Масові акти насильства:** вибухи, захоплення заручників, напади на цивільне населення. **Кібертеракт:** вплив на інформаційні ресурси, інфраструктуру з метою поширення паніки або дезінформації. **Самогубні атаки:** дії, спрямовані на максимальний резонанс та жертви. **Політична пропаганда:** через соціальні мережі, ЗМІ, радикальні ідеології [2, с. 112]. Мотиваційними чинниками політичного тероризму є: політична репресія; ідеологічна радикалізація; етнічні та релігійні протиріччя; соціальна несправедливість та економічна нерівність; зовнішній вплив (іноземне фінансування, підтримка терористичних організацій) [3, с. 47]. **Політичний тероризм в Україні:** Починаючи з 2014 року, Україна стикається з проявами гібридного тероризму, де елементи політичного терору поєднуються з інформаційною війною та збройною агресією. Зокрема, в тимчасово окупованих районах Донбасу фіксувалися численні випадки політичних репресій, викрадень, катувань і вбивств проукраїнських активістів, що є формою терористичного впливу на населення. Окрім цього, у 2015–2017 роках на території України було скоєно низку резонансних вбивств, зокрема журналіста Павла Шеремета, які українські спецслужби кваліфікували як теракти з політичним підтекстом [4, с. 73]. Сучасний тероризм трансформувався в глобальну мережу із складною структурою та високим рівнем адаптації до змін. Найбільш відомі міжнародні організації – ІДІЛ, Аль-Каїда, Боко Харам – здійснюють акти насильства не лише у своїх регіонах, але й у Європі, США, Азії [5]. **Висновок.** Політичний тероризм продовжує залишатись одним із найбільш складних викликів для міжнародної безпеки. Для ефективної протидії цьому явищу потрібна скоординована міждержавна співпраця, посилення інформаційної безпеки, протидія радикалізації та усунення соціально-економічних причин, що штовхають до терористичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Тероризм у міжнародних відносинах: навч. посіб. К.: НАДУ, 2018. 312 с.
2. Політологічний енциклопедичний словник. К.: Генеза, 1997. 400 с.
3. Гуменюк О. Політичний тероризм: сутність, форми і методи боротьби // Політична аналітика. 2020. № 4. С. 45-51.
4. Бондар В. Політична безпека в умовах глобального тероризму // Геополітика та геостратегія. 2019. № 2. С. 73-81.
5. Глобальний тероризм: сучасні виклики і відповіді. Аналітична записка НІСД. 2021.

ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ: ВПЛИВ ЗМІ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ

Актуальність теми дослідження. У сучасному інформаційному суспільстві медіа відіграють ключову роль у формуванні політичної свідомості молоді, яка, активно використовуючи інтернет і соціальні мережі, стає як об'єктом, так і суб'єктом політичної комунікації. Політична соціалізація – це процес формування політичних переконань і позицій, у якому медіа відіграють одну з основних ролей. З огляду на глобалізацію та цифровізацію, виникає потреба вивчення впливу нових каналів комунікації на політичну активність молодих громадян, особливо зважаючи на значний вплив молодіжної активності на майбутнє суспільства. **Мета дослідження:** визначити роль засобів масової інформації та соціальних мереж у процесі політичної соціалізації молоді та оцінити їх вплив на політичну активність. **Виклад основного матеріалу.** Політична соціалізація молоді – це процес засвоєння політичних норм, знань, цінностей і моделей поведінки. Основні етапи соціалізації припадають на юність, коли молодь активно шукає інформацію, порівнює різні джерела й формує власне ставлення до подій. Важливу роль тут відіграють не тільки родина й освітні установи, а й засоби масової інформації, що стають провідниками політичної інформації. Засоби масової інформації, такі як газети, телебачення й радіо, традиційно були основними джерелами новин і політичної інформації. Однак із розвитком цифрових технологій роль традиційних медіа почала змінюватися, а вплив нових медіаканалів, зокрема соціальних мереж, зріс. Молодь усе більше звертається до соціальних платформ, таких як Facebook, Instagram, Twitter і TikTok, де може не лише отримувати інформацію, а й активно обговорювати політичні події, створювати власний контент і впливати на формування громадської думки. Соціальні мережі надають молоді можливості для вираження своєї політичної позиції через публікації, коментарі та флешмоби. Останні глобальні молодіжні рухи, такі як «Fridays for Future» чи протести проти расизму, набули розголосу саме завдяки соціальним медіа. Це демонструє, як швидко інформація може поширюватися та як легко організувати політичні акції в новій цифровій реальності. Молодь, активний користувач соціальних мереж, стає не тільки споживачем, але й творцем політичного контенту. Проте це також створює ризики. Алгоритми соціальних мереж показують користувачам лише ту інформацію, яка підтверджує їхні вже існуючі погляди, що створює ефект «інформаційних бульбашок». Фейкові новини та маніпуляції в соціальних мережах теж стають серйозним викликом для політичної соціалізації. Молодь, яка не завжди має достатній рівень медіаграмотності, може легко стати жертвою дезінформації. Це підкреслює важливість розвитку критичного мислення та навичок аналізу інформації. Позитивні аспекти впливу медіа включають доступність інформації, швидкість її поширення та можливість для молоді брати активну участь у політичних процесах. Соціальні мережі стимулюють розвиток громадянської активності, що позитивно впливає на політичну участь молоді. Негативні аспекти включають поширення фейкових новин, інформаційну ізоляцію та маніпуляції. Відсутність критичного мислення може призвести до формування помилкових уявлень про політичні процеси, що може дестабілізувати суспільство. **Висновки.** У сучасному інформаційному суспільстві медіа й соціальні мережі не тільки інформують молодь про політичні події, а й залучають її до активної участі в політичних процесах. Важливим є розвиток медіаграмотності для того, щоб молоді люди могли критично оцінювати інформацію та уникати маніпуляцій. Політична активність молоді є ключовим фактором стабільного розвитку демократичного суспільства, а вплив медіа на цей процес залишається важливою темою досліджень у політичній науці.

Список використаних джерел

1. Політична соціалізація, її поняття, моделі, теорії. URL: <https://studies.in.ua/polit-men-shpora/2599-politichna-socalzacya-yiyi-ponyattya-model-teoryi.html>
2. Медіа та політика: як ЗМК впливають на політичні уподобання та переконання студентів. URL: <https://intcom.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/318>

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження визначається необхідністю протидії системним інформаційним атакам, що підривають національну безпеку та єдність українського суспільства. **Метою дослідження** є комплексний аналіз форм і засобів інформаційно-психологічних війн та розробка рекомендацій для їх ефективної нейтралізації. Історія розвитку ІПВ. Історія інформаційно-психологічних війн почалася ще в античні часи, але широкого розвитку набула у XX столітті. Під час Першої світової війни було запроваджено централізовані відомства пропаганди, а в Другу світову війну – масовані радіопередачі та кіноальний супровід для деморалізації ворога. Холодна війна ознаменувалася зміною акцентів: замість відкритої пропаганди з'явилися таємні операції, психохімічні дослідження й інформаційні спецслужби. Теоретичні засади ІПВ. Сутність ІПВ полягає в цілеспрямованому впливі на когнітивні та емоційні процеси. Виділяють такі ключові елементи: об'єкт (аудиторія), суб'єкт (ініціатор впливу), контент, канал розповсюдження та бажаний ефект (деморалізація, мобілізація, дискредитація). Основні теорії охоплюють моделі переконання, інформаційні операції та психологічні маніпуляції. Сучасні приклади ІПВ в Україні. Анексія Криму (2014): масштабна кампанія через телеканали та інтернет, створення образу «захисту» російськомовного населення. Конфлікт на Донбасі: поширення наративів про «громадянську війну» та «нацистський режим» в Києві. Кібероперації проти національних ЗМІ: DDoS-атаки, втручання в редакційні системи. Масове створення бот-мереж у соціальних мережах для розвішування фейків і тролінгу. Наслідки інформаційно-психологічних війн. ІПВ викликають: поляризацію суспільства, підрив довіри до інституцій, зростання цинізму та апатії, втрату національної ідентичності, психоемоційний стрес, підвищену вразливість до нових маніпуляцій. Стратегії протидії ІПВ. Для захисту інформаційного простору необхідні: розвиток медіаграмотності, державні центри стратегічних комунікацій, закони про протидію дезінформації, співпраця з платформи соціальних мереж, підтримка незалежного фактчекінгу, інвестиції в кібербезпеку та психологічну реабілітацію постраждалих. **Висновки.** З появою штучного інтелекту та глибинних фейків (deepfake) ІПВ стануть більш витонченими. Необхідно інтегрувати інструменти штучного інтелекту для виявлення дезінформації, електронні платформи превентивної комунікації та міжнародні коаліції для протидії інформаційним загрозам. Таким чином, захист національного інформаційного суверенітету стає ключовою складовою безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Дубов Д. В. Інформаційно-психологічна війна: теорія та практика. К.: НІСД, 2020.
2. Шевченко С. Інформаційна безпека держави: підручник. К.: НАДУ, 2019.
3. Аналітична доповідь РНБО: Інформаційна складова гібридної війни. 2021.
4. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки України: офіційний сайт.
5. Литвиненко О. І. Digital-психологія впливу: сучасні технології. 2023.

ВИТОКИ І ГЕНЕЗИС ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ

Актуальність теми дослідження. Інтернет-комунікація стала ключовим чинником соціальних трансформацій у XXI столітті, формуючи нові умови інформаційного обміну, політичного дискурсу та соціальної взаємодії. Усвідомлення її витоків і етапів формування дає змогу краще орієнтуватися в сучасному цифровому середовищі, виявляти потенціали й ризики, які воно містить. **Мета дослідження:** вивчити витoki, ключові етапи розвитку та особливості Інтернет-комунікацій. **Виклад основного матеріалу.** Поява Інтернет-комунікацій пов'язана із створенням ARPANET – комп'ютерної мережі, започаткованої у США в 1969 році для обміну даними між науковими установами. Цей військово-науковий проєкт, підтриманий Міністерством оборони США, став основою майбутнього глобального цифрового простору [1, с. 18]. Важливим етапом розвитку стало впровадження у 1983 році мережевих протоколів TCP/IP, що зробили можливим об'єднання локальних мереж у єдину інформаційну систему [2, с. 534]. У 1989 році Тім Бернерс-Лі започаткував концепцію Всесвітньої павутини (World Wide Web), яка уможливила гіпертекстову навігацію та створення вебсайтів, відкривши доступ до інформації для широкого загалу [3, с. 472–474]. З того часу комунікація у мережі почала набувати масового характеру. У 1990–2000-х роках активно розвивалися електронна пошта, форуми, блоги, чати, що заклало основу цифрових соціальних взаємодій. На початку XXI століття відбувся перехід до соціально орієнтованої моделі комунікації – з'явилися перші соціальні мережі (Facebook, Twitter), які кардинально змінили формат політичного й громадянського дискурсу. Зокрема, дослідники відзначають роль Інтернету у координації протестних рухів, як-от під час Арабської весни [4, с. 441–447]. Цей феномен також посприяв формуванню елементів електронної демократії, таких як петиції, краудфандингові кампанії та онлайн-голосування [5, с. 238]. Сучасний етап розвитку Інтернет-комунікації позначений високим рівнем інтерактивності, мультимедійністю та персоналізацією контенту. Проте поряд із перевагами виникають загрози: маніпуляції, поширення дезінформації, кіберзлочинність, утворення інформаційних «бульбашок», що спотворюють сприйняття реальності [2, с. 540]. Виникає потреба у формуванні медіаграмотності населення та в удосконаленні законодавчого регулювання цифрового простору. Відповідно до політологічного енциклопедичного словника, Інтернет-комунікація сьогодні є не лише технологічним, а й політичним та культурним феноменом, який потребує комплексного міждисциплінарного вивчення [6, с. 318]. Водночас, як зазначено у навчальних матеріалах з політології, цифрова взаємодія сприяє індивідуалізації, швидкому поширенню знань, але водночас створює ризики знеособлення суспільного діалогу [7]. Англomовна наукова термінологія вже закріпила за цифровою епохою поняття «Information Age», що підкреслює домінування інформації як ключового ресурсу розвитку [8, р. 813]. **Висновок.** Інтернет-комунікація пройшла шлях від технічної мережі до соціального середовища глобального масштабу. Вона змінила природу публічного спілкування, трансформувала механізми політичної участі та створила нові виклики у сфері інформаційної безпеки. Її подальше вивчення важливе для глибшого розуміння функціонування сучасного суспільства, політики, культури та міжособистісної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Кастельс М. Інтернет-галактика: роздуми про Інтернет, бізнес і суспільство. К.: Основи, 2004. 272 с.
2. Політологічний енциклопедичний словник. К.: Генеза, 2004. 736 с.
3. Акаймова А. В. Історичний аналіз політичної реклами. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2007. № 21. С. 472–474.
4. Войтович Н. О. Політична реклама в соціальних мережах: нові форми передвиборчих кампаній. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. 2015. Вип. 5(23). Львів, 2015. С. 441–447.
5. Войтович Н. О. Правові, етичні та соціально-психологічні аспекти політичної реклами як складової соціальних комунікацій. Дис. канд. наук із соціальних комунікацій. ДНУ ім. О. Гончара, Дніпро, 2021. 256 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник / За ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна. К.: Генеза, 2004. 736 с.
7. Обласова О. І. Посібник до вивчення дисципліни «Політологія». URL: <http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/703d0e5c921b23892ede95235a321740METHODICHKA-ISTORIYA-REKLAMY.pdf>
8. Hornby, A.S. *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Oxford University Press, 2000, P.813, 837.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПОЛІТИЦІ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) суттєво впливає на політичні процеси. ШІ використовується для аналізу громадської думки, прогнозування виборчих результатів та оптимізації управлінських рішень. Водночас його застосування породжує етичні та правові виклики, що потребують глибокого дослідження. **Мета дослідження:** проаналізувати основні напрями використання ШІ в політичному середовищі, зокрема у виборчих процесах, управлінні та політичному прогнозуванні. **Виклад основного матеріалу.** Штучний інтелект (ШІ) – це сукупність цифрових технологій, здатних імітувати процеси, притаманні людському мисленню: аналіз інформації, прогнозування, ухвалення рішень. Його широке впровадження в політичну сферу є одним із найбільш значущих викликів сучасної демократії. У політичних процесах ШІ використовується для аналізу великих обсягів даних виборців, створення персоналізованого політичного контенту, автоматизованої обробки звернень громадян, ведення політичної реклами та навіть для прогнозування політичних рішень. Це дозволяє політичним суб'єктам діяти точніше, швидше та ефективніше. За дослідженням Гарвардського центру демократії, понад 50% сучасних політичних кампаній у світі вже частково автоматизовані за допомогою ШІ [3]. Однак активне використання ШІ породжує також низку серйозних проблем. По-перше, зникає прозорість політичного процесу – алгоритми працюють за закритими моделями, і громадяни не мають доступу до логіки ухвалення рішень. По-друге, є ризик маніпуляцій, коли штучний інтелект використовується для впливу на емоції виборців через таргетовану рекламу або дезінформацію. У 2023 році дослідники з Центру цифрової етики Карнегі попередили, що алгоритми можуть посилювати політичну поляризацію [2]. Використання ШІ в політиці має і суто технічні, і моральні аспекти. Наприклад, ШІ, який автоматично модерує контент у соціальних мережах, може несвідомо блокувати думки певної ідеологічної групи, що порушує принципи політичного плюралізму. Крім того, ШІ може відтворювати упередження, закладені в навчальних даних, і таким чином посилювати нерівність у політичному представленні [4]. Європейська комісія вже ухвалила «Етичні настанови для надійного ШІ», в яких визначено принципи прозорості, недискримінації та підзвітності алгоритмів у публічному управлінні [5]. Також міжнародні експерти закликають до створення глобальної платформи контролю за політичним застосуванням ШІ, з урахуванням прав людини та збереження демократичного простору. Водночас в Україні використання ШІ поки що перебуває на ранньому етапі. Проте уже зараз він застосовується у сфері інформаційної безпеки, для боротьби з фейками та в системах електронного врядування, зокрема при обробці звернень громадян або аналізі політичних наративів у медіа [1, с. 444]. Таким чином, ШІ стає невід'ємною частиною політичного середовища – як у глобальному масштабі, так і в Україні. Від того, наскільки ефективно буде врегульовано його застосування, залежить майбутнє демократичних процесів та політичної стабільності. **Висновок.** Штучний інтелект є потужним інструментом, який може як покращити прозорість та ефективність політичного процесу, так і створити загрози для прав людини та демократичних цінностей. Необхідно сформулювати чіткі етичні й правові рамки використання ШІ у політиці для уникнення зловживань і збереження довіри громадян.

Список використаних джерел

1. Войтович Н. О. Політична реклама в соціальних мережах: нові форми передвиборчих кампаній // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. 2015. Вип. 5(23). Львів, 2015. С. 441-447.
2. Cernatoni R. Can Democracy Survive the Disruptive Power of AI? Carnegie Endowment for International Peace. 2024. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2024/12/can-democracy-survive-the-disruptive-power-of-a>
3. Guterman D. AI on the Ballot: How Artificial Intelligence Is Already Changing Politics. – Ash Center for Democratic Governance and Innovation, Harvard University. 2025. URL: <https://ash.harvard.edu/articles/ai-on-the-ballot-how-artificial-intelligence-is-already-changing-politics/>
4. Fisher J., Feng S., Aron R. та ін. Biased AI Can Influence Political Decision-Making. – arXiv preprint. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2410.06415>
5. European Commission. Ethics Guidelines for Trustworthy AI. 2019. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ДЕМОКРАТІЯ

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) дедалі активніше проникає в різні сфери суспільного життя, включно з політикою. Його застосування формує нові умови функціонування демократичних інституцій, змінює взаємодію між владою та громадянами, а також впливає на формування суспільної думки. У цьому контексті постає необхідність осмислення подвійної ролі ШІ – як потенційного засобу поглиблення демократії та як інструменту, що може її підірвати. **Мета дослідження:** проаналізувати, яким чином штучний інтелект може сприяти розвитку або обмеженню демократичних практик у сучасному суспільстві. **Виклад основного матеріалу.** Штучний інтелект може відігравати важливу роль у поглибленні демократії, якщо його використання спрямоване на забезпечення прозорості, доступності та ефективності політичного процесу. Наприклад, алгоритми на основі великих даних здатні забезпечити точнішу оцінку соціальних потреб, дозволяючи органам влади приймати рішення, що краще відповідають запитам громадян. Інструменти машинного навчання активно впроваджуються в електронне урядування, допомагають автоматизувати обробку петицій, звернень, забезпечують персоналізоване інформування громадян про державні послуги. ШІ також може сприяти демократизації доступу до інформації: автоматизовані системи аналізу політичних новин, фактчекінг-алгоритми та чат-боти на основі штучного інтелекту полегшують участь громадян у суспільно-політичному житті, навіть якщо вони не мають спеціальних знань. У такий спосіб ШІ здатен зменшити інформаційний бар'єр та стимулювати політичну активність. Однак водночас використання ШІ супроводжується серйозними викликами для демократії. Однією з найбільших загроз є маніпуляція громадською думкою за допомогою алгоритмів. Системи мікротаргетингу у соціальних мережах здатні точно спрямовувати політичну рекламу до окремих груп населення, що призводить до інформаційної ізоляції, поляризації суспільства та зниження якості політичної дискусії. Відомі приклади зловживання даними, як-от скандал з компанією Cambridge Analytica, демонструють, як ШІ може бути використаний для маніпуляцій під час виборів. Крім того, ШІ може стати інструментом тотального нагляду в руках авторитарних режимів. Технології розпізнавання облич, системи прогнозування поведінки та автоматизовані бази даних використовуються для стеження за політичними опонентами, обмеження свободи слова та зменшення політичного плюралізму. У Китаї, наприклад, ШІ є складовою системи «соціального рейтингу», яка має серйозні наслідки для участі громадян у публічному житті. Ще одним викликом є відсутність чіткої правової бази для регулювання діяльності ШІ. Більшість держав світу наразі лише формують законодавчі підходи до етичного та безпечного використання нових технологій. Наявний ризик, що темпи впровадження ШІ перевищать здатність суспільства контролювати його наслідки. У цьому контексті важливою є вимога прозорості алгоритмів (principle of explainability), яка дозволяє оцінити, як і чому система приймає ті чи інші рішення. Отже, демократія стоїть перед подвійним викликом: з одного боку, необхідністю інтегрувати ШІ у політичне життя, з іншого – потребою створити інституційні запобіжники проти його зловживання. У цьому процесі ключову роль відіграє суспільство, зокрема громадянські активісти, журналісти, експерти з цифрових технологій, які здатні впливати на формування етичних стандартів використання ШІ. **Висновок.** Штучний інтелект є водночас викликом і шансом для сучасної демократії. Його вплив не є детермінованим – усе залежить від способу впровадження та рівня громадського контролю. Для того щоб ШІ став союзником демократії, необхідне створення відкритих, підзвітних та етичних моделей його використання, які б забезпечували баланс між інноваціями й правами людини.

Список використаних джерел:

- 1.Nemitz P. Constitutional democracy and technology in the age of artificial intelligence. *Philosophy & Technology*. 2018. Vol. 31. P. 503–522.
- 2.Політологічний енциклопедичний словник / Упрядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна. К.: Генеза, 1997. 400 с.
- 3.Floridi L., Cows J. A unified framework of five principles for AI in society. *Harvard Data Science Review*. 2019. Vol. 1(1). URL: <https://hdsr.mitpress.mit.edu/pub/10jsh9d1>
- 4.Binns R. On the apparent conflict between individual and group fairness. *Proceedings of the 2020 Conference on Fairness, Accountability, and Transparency*. 2020. P. 514–524.

АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження. Сучасна російсько-українська війна має не лише військовий, а й потужний інформаційний вимір. Атаки на свідомість громадян, спроби дезінформації, кібератаки, пропаганда та маніпуляції – усе це складові гібридної війни, які ставлять під загрозу інформаційну безпеку України. Вивчення стану інформаційної безпеки дозволить краще зрозуміти масштаби загроз, виявити вразливі місця та запропонувати ефективні шляхи їх подолання.

Мета дослідження: проаналізувати сучасний стан інформаційної безпеки України в умовах збройного конфлікту та визначити основні напрямки її зміцнення. **Виклад основного матеріалу.** Інформаційна безпека в умовах збройного конфлікту – це не лише питання технологічного захисту інформаційних систем, а насамперед боротьба за свідомість громадян, збереження стабільності держави та недопущення маніпуляцій громадською думкою. З початком активної фази російсько-української війни у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення в 2022 році, Україна опинилася в епіцентрі інтенсивної інформаційної війни. Російська Федерація використовує цілий спектр інструментів для дестабілізації внутрішньої ситуації: поширення фейків, пропаганду, кібератаки, анонімні Telegram-канали, ботоферми, маніпуляції у соцмережах, втручання в інформаційний простір західних держав [3]. Серед основних цілей інформаційної агресії: підрив довіри до української влади, деморалізація населення, дискредитація Збройних Сил України, посилення розколу в суспільстві, зниження підтримки з боку міжнародних партнерів. Важливою особливістю російських інформаційних операцій є їхня системність, багатоетапність та адаптація до реакції аудиторії. Ворог активно використовує мовні, історичні, культурні контексти для впливу на різні соціальні групи, експлуатуючи суспільні травми, побоювання та сумніви [1]. Україна, своєю чергою, здійснила низку кроків у напрямку посилення інформаційної безпеки. Одним із ключових рішень стало створення Центру протидії дезінформації при РНБО, який аналізує інформаційні загрози та оперативно інформує громадян. Уряд заблокував низку проросійських телеканалів і ресурсів, активізував співпрацю з міжнародними структурами у сфері кіберзахисту та стратегічних комунікацій. Зросла роль волонтерських спільнот, IT-фахівців, журналістів, фактчекерів, які долучаються до виявлення фейків та протидії інформаційним атакам [4]. Проте існують і значні виклики. Це, зокрема, недостатній рівень медіаграмотності в суспільстві, розпорошеність зусиль між різними державними структурами, повільна реакція на деякі інформаційні загрози, недостатнє фінансування інформаційного сектору. Особливо вразливою є молодь, яка активно споживає контент із TikTok, YouTube, Instagram, де нерідко поширюється проросійський чи маніпулятивний наратив. Саме тому одним із ключових завдань на найближчу перспективу є розвиток критичного мислення, інформування населення про механізми інформаційного впливу, формування сталої національної інформаційної політики [2]. **Висновок.** Інформаційна безпека є критично важливим елементом національної безпеки України в умовах збройного конфлікту. Ефективна протидія інформаційним загрозам потребує комплексного підходу, який має включати правові, технічні, освітні та комунікаційні заходи. Посилення співпраці з міжнародними партнерами, розвиток внутрішньої інформаційної політики та підвищення медіаграмотності громадян – ключові умови для побудови стійкої інформаційної оборони.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основи національної безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
2. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. Політичні науки. 2019. № 1. Вип. 2. С. 27–32
3. Залевська І.І., Удренас Г.І. Інформаційна безпека в Україні в умовах російської військової агресії. Південно-український правничий часопис. 2022. № 1. С. 20–26.
4. Яфонкін А., Шевчук В. Інформаційна війна проти держави та інформаційна безпека України. Форумправа. 2017. № 5. С. 466–472.

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Російсько-українська війна, що триває з 2014 року та набула масштабного характеру з 2022 року, стала визначальним чинником у процесі формування та зміцнення національної ідентичності українців. В умовах зовнішньої загрози українське суспільство продемонструвало високий рівень єдності, солідарності та патріотизму. Дослідження процесів національної консолідації в умовах війни є надзвичайно актуальним для розуміння сучасного стану та майбутнього розвитку України як політичної нації. **Мета дослідження:** проаналізувати вплив російсько-української війни на формування національної ідентичності та консолідацію української нації. **Виклад основного матеріалу.** З початком російсько-української війни у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, в українському суспільстві розпочалися глибокі трансформаційні процеси. Війна стала каталізатором активного переосмислення національної ідентичності, посилила солідарність, патріотизм і потребу у збереженні державності. Одним із найбільш помітних результатів стало зміцнення української національної ідентичності. За даними Київського міжнародного інституту соціології, у 2023 році 94% опитаних ідентифікують себе як українці, незалежно від мови спілкування чи місця проживання. Для порівняння, у 2012 році цей показник становив лише близько 68% [1]. Війна суттєво вплинула на мовне питання. Багато громадян, зокрема в східних і південних регіонах, добровільно перейшли на українську мову як символ спротиву агресії. Це явище підтверджують дані опитування «Rating Group»: у 2022 році 41% російськомовних громадян заявили про намір перейти на українську [2]. Не менш важливим чинником національної єдності стала громадянська мобілізація. Волонтерський рух, самозахист, підтримка армії та внутрішньо переміщених осіб перетворилися на масштабне явище. Як зазначає історик Ярослав Грицак, саме горизонтальні зв'язки й низова ініціатива стали основою життєстійкості українського суспільства у 2022–2023 роках [3]. Значно зросла довіра до державних інституцій. У 2023 році довіра до Збройних Сил України досягла рекордних 96%, до Президента – понад 80%, а до волонтерів – понад 85% [4]. Це свідчить про зростання легітимності держави в очах громадян і зміцнення соціального контракту між суспільством і владою. У контексті війни відбувається і деколонізація гуманітарного простору – перейменування топонімів, демонтаж радянських пам'ятників, перегляд освітніх програм, активне просування української культури. Як зазначає Тетяна Журженко, це сприяє формуванню «деколоніальної нації», яка усвідомлює себе суб'єктом історії [5]. Отже, війна – хоч і трагічне явище – стала потужним стимулом для національного згуртування, зміцнення громадянської ідентичності, культурної автономії та політичної самосвідомості. **Висновок.** Російсько-українська війна стала ключовим чинником консолідації української нації. Під тиском зовнішньої загрози українці об'єдналися навколо спільних цінностей – свободи, незалежності, гідності. Зросла громадянська активність, зміцнилася національна ідентичність, підвищилась довіра до армії та держави. Війна спричинила глибокі зміни у мовному, культурному й політичному вимірах, сприяючи формуванню зрілої, згуртованої політичної нації.

Список використаних джерел

1. КМІС. Українська ідентичність: динаміка змін. Київ, 2023. URL: <https://www.kiis.com.ua>
2. Rating Group. Як змінилося ставлення до мови та культури у 2022 році. URL: <https://ratinggroup.ua>
3. Центр Разумкова. Рівень довіри до державних інституцій: опитування. 2023. URL: <https://razumkov.org.ua>
4. Zhurzenko T. War and memory in Russia, Ukraine and Belarus. 2017 URL: <https://scholar.google.de/citations?user=YCHrO90AAAAJ&hl=de>
5. Євроінтеграційні настрої населення України. Інститут соціології НАН України, 2023. URL : <https://i-soc.com.ua>

РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Актуальність теми дослідження: Релігійний фактор як складова гуманітарного виміру війни між Росією та Україною є важливим інструментом впливу на суспільну свідомість, формування ідеології та легітимації агресії. В умовах збройного конфлікту релігія стала не лише джерелом духовної підтримки, а й засобом пропаганди, що використовується для виправдання воєнних дій та мобілізації населення. Дослідження ролі релігійного чинника дає змогу виявити механізми його впливу на міждержавні відносини, внутрішню політику та національну безпеку. Це дозволяє глибше зрозуміти особливості сучасного гібридного протистояння та визначити потенційні загрози, що постають перед українським суспільством. **Мета дослідження:** проаналізувати роль і значення релігійного чинника у контексті збройного конфлікту між Росією та Україною. **Виклад основного матеріалу.** Релігійний чинник відіграє суттєву роль у сучасній війні між Росією та Україною, виступаючи не лише як моральна опора для віруючих, але і як інструмент ідеологічного впливу та політичної маніпуляції. Починаючи з 2014 року, Росія активно використовує релігію в рамках своєї гібридної стратегії, легітимізуючи військову агресію «захистом православної віри» та «російського світу» [1, с.1-2]. Один із головних акторів цього процесу - Російська православна церква (РПЦ), яка фактично стала співучасником кремлівської пропаганди. Її представники відкрито підтримують бойові дії, благословляють російських військових, а релігійні мотиви використовуються в риториці виправдання вторгнення на територію суверенної держави [2]. Таким чином, релігія використовується як інструмент мобілізації і психологічного впливу, зокрема у прикордонних регіонах та на тимчасово окупованих територіях. На окупованих територіях релігійна ситуація значно ускладнилася. Влада РФ та колабораційні адміністрації переслідують представників Православної церкви України (ПЦУ) і протестантських громад, закриваючи храми, забороняючи богослужіння та переслідуючи духовенство [3]. Таким чином, репресії мають не лише релігійний, але й політичний характер, оскільки спрямовані на знищення української ідентичності. Соціологічні дослідження свідчать, що в умовах війни українське суспільство демонструє підвищену духовну консолідацію. Помітним є зростання довіри до релігійних інституцій, особливо до ПЦУ, яка чітко окреслює свою проукраїнську позицію [4, с.5-8]. Водночас зменшується підтримка УПЦ (МП), яку вважають пов'язаною з державою-агресором. У ширшому контексті релігія стала фактором культурної війни: Росія через релігійну риторику просуває ідеї «русского міра», намагаючись культурно та духовно підпорядкувати Україну. Це підсилює ідеологічну складову конфлікту, де релігія - не стільки питання віри, скільки інструмент політичного впливу [5]. Окрему роль у підтримці українського суспільства відіграє Українська греко-католицька церква (УГКЦ). Вона активно бере участь у волонтерських ініціативах, духовній підтримці військових та переселенців, виступає на захист територіальної цілісності України та прав людини. Глави УГКЦ неодноразово закликали міжнародну спільноту засудити російську агресію, а сама церква є прикладом єдності релігії й громадянської позиції [6]. Також активно підтримують Україну протестантські громади (баптисти, п'ятидесятники, адвентисти). Вони швидко організували гуманітарну допомогу, відкрили свої приміщення для прихистку біженців, а священнослужителі брали участь у капеланському служінні [7]. Їхня діяльність здебільшого має позаполітичний, гуманітарний характер, однак вона зміцнює тилову підтримку українського народу. **Висновок.** Релігійний фактор у російсько-українській війні має складний і багатогранний характер. З одного боку, Російська православна церква стала активним учасником інформаційної війни, підтримуючи агресію та ідеологію «русского міра». З іншого боку, більшість українських релігійних організацій - Православна церква України, Українська греко-католицька церква, протестантські громади - виступають за єдність, мир і захист української державності. Релігія в цьому контексті - не лише питання віри, а й інструмент ідентичності, опору та гуманітарної підтримки. В умовах війни вона стала важливим чинником консолідації суспільства та духовного спротиву. Аналіз релігійної ситуації дозволяє краще зрозуміти не лише ідеологічні основи конфлікту, а й потенціал релігійних інституцій як союзників у боротьбі за свободу та справедливість.

Список використаних джерел

- 1.Європейський парламент. Russia's use of religion as a foreign policy tool. Стислий огляд. 2022. С.1-2.
- 2.Маліновська Л. Religious factor as a tool of hybrid war. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/36086/2/MSNTK_2021_Malinovska_L-Religious_factor_as_192-193.pdf
- 3.Укрінформ. Релігія у полум'ї війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3867448-religia-u-polumi-vijni-ak-rosia-represue-ukrainsku-cerkvu-na-timcasovo-okupovanih-teritoriah.html>
- 4.Центр Разумкова. Релігія та війна в Україні. 2024. С.5-8.
- 5.RISU. Релігія як чинник війни. URL: https://risu.ua/religiya-yak-odin-z-osnovnih-chinnikiv-u-vijni-rosiyi-proti-ukrayini_n135209
- 6.Глава УГКЦ: про війну і справедливий мир, Україну і світ. URL: <https://ugcc.ua/data/glava-ugkts-pro-viynu-i-spravedlyvyu-myr-ukraynu-i-svit-4733/>
- 7.Протестанти України і справа Перемоги. URL: https://risu.ua/protestanti-ukrayini-i-sprava-peremogi_n145283

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Національна ідея відіграє важливу роль у формуванні політичної системи України, адже саме вона об'єднує суспільство навколо спільних цінностей та цілей. У сучасних умовах війни, реформ та пошуку національної єдності питання національної ідеї набуває особливої ваги. Її вплив на політичні процеси допомагає зрозуміти особливості розвитку української державності та шляхи подолання внутрішніх викликів. **Мета дослідження:** визначити роль та значення національної ідеї у формуванні сучасної політичної системи України. **Виклад основного матеріалу.** Політична система сучасної України діє в умовах надзвичайної, а не збалансованої, стабільної ситуації. Надзвичайність обставин склалася в усіх сферах суспільства: 1) у природному (фізичному та біологічному) середовищі, де поглиблюється екологічна криза, що зберігає панування алогічних моделей природокористування як у промисловості, так і в сільському господарстві, зрештою, загальний генофонд народу зазнає значних втрат; 2) у господарюванні прогресуючою є тенденція деградації найважливіших структур забезпечення життєдіяльності соціуму; 3) у сфері культури (зокрема, у сфері освіти) не забезпечується повне відтворення загальної культури відповідно передовим, прогресивним стандартам та потребам прискореного соціального розвитку; [1, с. 81]. Відмова від ідеології невідворотно веде суспільство в стан духовного занепаду і політичного хаосу. А «ідеологічний вакуум», за який ратувала певна частина українського політикуму – це не та основа, на якій повинно відбуватися наше національно - державне відродження [2, с. 124]. Українська національна ідея виходить з автохтонності української нації і формується на базі екзистенціально: гуманістично орієнтованої національної ментальності українського народу. Вона базується на глибокому усвідомленні належності кожного українця до української національної спільноти, ідентифікації його з цією спільнотою, формуванні уявлень про її типові риси, етнічну територію, мову, уявлення про її історичні та духовні цінності. Важливою рисою української національної ідеї є її вкоріненість в історичному минулому, піклування про історичну долю нації в наші часи, а отже – розуміння суті нерозв'язаних проблем, національних інтересів, поступу українського народу [3, с. 40]. Не менш категорично з цього приводу висловився і экс-Голова Верховної Ради України А. Яценюк : «Внутрішня політика спрямована лише на захват влади та її поділ. Двом десяткам людей дали можливість обіграти мільйони, дурити мільйони, зловживати мільйонами і перетворювати мільйони в безсловесне стадо» [2, с. 126]. Зміст української національної ідеї в нинішніх умовах визначається самоусвідомленням українською нацією ролі власної суверенної держави як гаранта гідності людини і фактора стабільності в Центральній Європі, а також на теренах цілого континенту [4, с. 24]. У цілому з позицій теорії політичних систем національну ідею необхідно розглядати водночас і як системний владний ресурс, і як один із ключових системоутворюючих елементів, і як важливий елемент механізму реалізації функцій політичної системи. Тому будь-які спроби звести політичне значення цієї ідеї до питання про національну ідентичність та вироблення «спільної культурно-історичної свідомості» при конструюванні моделі національної ідеї для реалізації в реальному політичному процесі означають, що дана модель заздалегідь приречена на неможливість виконання своїх основних системних функцій [5, с. 28]. **Висновок.** Національна ідея відіграє важливу роль у формуванні політичної системи України, оскільки сприяє об'єднанню суспільства, зміцненню національної ідентичності та розвитку демократичних інституцій. В умовах сучасних викликів вона є необхідною для збереження державності та подальшого політичного поступу України.

Список використаних джерел

- 1.Гльоза, В.В. Роль національної ідеї у формуванні політичної системи в Україні, 21-25 квітня 2008 р. Суми: СумДУ, 2008. Ч.4. С. 80-82.
- 2.Національна ідея та суспільно-політичний ідеал як фактори модернізації політики сучасної України / Г. Дашутін, О. Штика // Політичний менеджмент. -2012. № 1-2. С. 121-136.
- 3.Українська національна ідея як детермінанта державотворчих процесів / Ф. Медвідь // Політичний менеджмент. 2005. № 1. С. 35-43.
- 4.Гринів О. Українська національна ідея як проблема науки / О. Гринів // Політичний менеджмент. 2004. № 5. С. 18-25.
- 5.Національна ідея в політико-комунікативному дискурсі: постановка проблеми / О. В. Воронянський // Вісник Донецького національного університету. Серія : Політичні науки. 2016. № 1. С. 24-28.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі інформація стала не менш важливим ресурсом, ніж енергетика чи економіка. Відповідно, інформаційна безпека відіграє ключову роль у збереженні національного суверенітету, стабільності та довіри до державних інституцій. З розвитком цифрових технологій та збільшенням кількості кіберзагроз зростає необхідність формування дієвих механізмів захисту даних, особливо в умовах війни, гібридних конфліктів та інформаційного терору. Україна стала однією з перших країн, що зіткнулися з широкомасштабними інформаційними атаками та кібервтручанням, і продовжує формувати власну модель національної системи інформаційної безпеки. **Мета дослідження:** аналіз загроз в інформаційній сфері та визначення ефективних механізмів забезпечення інформаційної безпеки. **Виклад основного матеріалу.** Інформаційна безпека охоплює різноманітні сфери: від захисту персональних даних до протидії фейковим новинам та кіберзлочинності. Згідно з дослідженням Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, у 2023 році в Україні було зафіксовано понад 1800 кібератак на державні органи, зокрема у сфері оборони, енергетики та телекомунікацій [1]. Водночас, за даними Національного інституту стратегічних досліджень, основними каналами дезінформації залишаються соціальні мережі, месенджери та анонімні ресурси [2]. Особливу роль відіграє протидія інформаційно-психологічним операціям (ІПО), які спрямовані на деморалізацію населення, посилення паніки, розпалювання конфліктів. Наприклад, під час повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році ІПО активно використовувались для поширення панічних настроїв, недовіри до ЗСУ та дискредитації уряду [3]. Окремим напрямом є захист критичної інфраструктури, яка стала об'єктом постійних атак. Саме тому уряд України спільно з партнерами з НАТО та ЄС запровадив нову Стратегію кібербезпеки, яка передбачає посилення міжвідомчої координації, розвиток кіберрезерву та підвищення рівня цифрової грамотності населення [4]. **Висновок.** Таким чином, забезпечення інформаційної безпеки є надзвичайно актуальним завданням державної політики. Для ефективного захисту необхідно розвивати національні спроможності, сприяти міжнародній співпраці та інвестувати у розвиток технологій, освіти й правової бази. Подальші дослідження повинні зосередитися на вивченні штучного інтелекту як потенційного інструменту як загроз, так і захисту в інформаційному середовищі.

Список використаних джерел

1. Звіт Держспецзв'язку про кіберінциденти в Україні (2023). URL: <https://cip.gov.ua/>
2. Інформаційна безпека України: виклики та пріоритети. НІСД, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/>
3. Петренко І. Протидія ІПО в умовах гібридної війни. Український тиждень, 2023. URL: <https://tyzhden.ua/>
4. Стратегія кібербезпеки України. КМУ, 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНУ ПОЛІТИКУ

Актуальність теми дослідження. Інформаційні технології істотно трансформували політичні процеси, створивши нові канали комунікації між політиками та виборцями, вплинувши на перебіг виборчих кампаній і забезпечивши безпрецедентний доступ до політичної інформації. Вивчення цього впливу дозволяє оцінити як позитивні, так і негативні наслідки цифровізації політичної сфери. Мета дослідження: проаналізувати трансформації політичного простору під впливом інформаційних технологій. Виклад основного матеріалу. Інформаційні технології у XXI столітті кардинально змінили механізми функціонування політики. Вони стали не лише засобом комунікації, а й інструментом впливу на електорат, формування громадської думки, організації протестів, а також реалізації державної влади через електронне урядування. Соціальні мережі трансформували публічну політичну дискусію, дозволивши політикам безпосередньо звертатися до виборців, минаючи традиційні ЗМІ. Такі платформи, як X (Twitter), Facebook, Instagram, TikTok дають змогу формувати «політичні бренди» та швидко мобілізувати прихильників [1]. Цифрові кампанії дедалі частіше базуються на використанні великих масивів даних (Big Data) та алгоритмічного таргетингу – кожен виборець отримує персоналізовані меседжі, засновані на його поведінці в інтернеті [2]. Однак водночас цифровізація політики спричинила низку загроз: поширення дезінформації, бот-атаки, маніпулятивні вкиди та використання deepfake-технологій. Політична реклама та новини у Facebook і YouTube можуть бути навмисно фальсифікованими для впливу на громадську думку. Яскравим прикладом є справа Cambridge Analytica, що продемонструвала, як персональні дані можуть бути використані для маніпуляцій на виборах [3]. Суттєвий виклик становить і зовнішнє втручання в політичні процеси. Уряди країн світу все частіше фіксують кібератаки, пропагандистські кампанії та спроби впливу на вибори з боку інших держав, зокрема через мережі ботів, фейкові акаунти й псевдомедіа [4]. Позитивним проявом цифровізації стало розвиток електронної демократії. Такі інструменти як «Дія», «Голос», «Електронні петиції» в Україні, «Decidim» у Барселоні, чи платформи «e-Estonia» у Естонії дозволяють громадянам брати участь у політичному житті дистанційно, що підвищує рівень залученості та прозорості [5]. Також активізувалась цифрова громадянськість – молодь масово використовує цифрові інструменти для участі в протестах, кампаніях та краудфандингових ініціативах. Протести в Гонконгу (2019), BLM у США (2020) чи громадський спротив в Україні після 2022 року показали роль Telegram, Twitter, Signal у координації дій [6]. Таким чином, цифрові технології стають водночас засобом розвитку політичної участі та джерелом нових загроз для демократії. У майбутньому критично важливим буде не лише розвиток технічних рішень, а й цифрової грамотності, етичного врегулювання політичної реклами та протидії дезінформації. Висновок. Інформаційні технології стали потужним інструментом трансформації сучасної політики, радикально змінивши механізми політичної комунікації, участі громадян, ведення виборчих кампаній та функціонування державної влади. Їхнє поширення сприяло розвитку електронної демократії, розширенню можливостей громадянського контролю та зростанню політичної активності молоді. У той же час цифрові технології несуть серйозні виклики: поширення дезінформації, політичних маніпуляцій, зовнішнього втручання в демократичні процеси, підризу довіри до інституцій. В умовах гібридних загроз, що поєднують інформаційний та кіберпростір, політичні системи стають вразливішими. Отже, подальше використання інформаційних технологій у політиці вимагає збалансованого підходу: з одного боку – підтримки інновацій та цифрової участі, з іншого – розробки механізмів захисту від інформаційних атак, етичного врегулювання політичної реклами та підвищення цифрової грамотності суспільства. Лише за таких умов цифровізація слугуватиме зміцненню демократії, а не її ослабленню.

Список використаних джерел

1. Tufekci Z. Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest. Yale University Press, 2018. 360 p.
2. Ghosh D., Scott B. Digital Deceit II: A Policy Agenda to Fight Disinformation on the Internet. New America. 2018. URL: <https://www.newamerica.org/public-interest-technology/reports/digital-deceit-ii>
3. Cadwalladr C., Graham-Harrison E. Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach. *The Guardian*. 2018. URL: <https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>
4. Rid T. Active Measures: The Secret History of Disinformation and Political Warfare. Farrar, Straus and Giroux, 2020. 528 p.
5. Sæbø Ø., Rose J., Flak L. S. The Shape of eParticipation: Characterizing an Emerging Research Area. *Government Information Quarterly*. 2020. Vol. 37, Issue 2. P. 101–127.
6. Feldstein S. The Rise of Digital Repression: How Technology is Reshaping Power, Politics, and Resistance. Oxford University Press, 2021. 320 p.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми дослідження. Інформаційна безпека набула ключового значення у XXI столітті через стрімкий розвиток цифрових технологій і зростання кіберзагроз. Міжнародні організації, як інституції глобального управління, постають перед новими викликами в сфері захисту інформаційних систем, забезпечення цифрової суверенності та недопущення втручання у внутрішні справи держав. Проблематика інформаційної безпеки охоплює як технічні, так і політичні аспекти, що робить тему особливо актуальною для політологічного аналізу. **Мета дослідження:** визначити роль та функції міжнародних організацій у забезпеченні інформаційної безпеки. **Виклад основного матеріалу.** Міжнародні організації виступають ключовими суб'єктами глобального управління інформаційною безпекою. Їх діяльність включає: розробку міжнародних стандартів кіберзахисту; сприяння гармонізації національного законодавства у сфері кібербезпеки; координацію дій держав-членів щодо реагування на кіберінциденти; моніторинг загроз та розробку стратегічних документів; проведення навчальних програм, симуляцій та форумів [1, с.237]. ООН у рамках Групи урядових експертів (GGE) працює над формулюванням норм відповідальної поведінки держав у кіберпросторі. Серед ключових принципів – невтручання у внутрішні справи інших держав, відповідальність за дії у кіберпросторі, співпраця у розслідуванні інцидентів. НАТО визнає кіберпростір окремим оперативним простором (поряд із сушею, морем, повітрям і космосом) [5]. В Альянсі функціонує Центр передового досвіду з кібероборони в Таллінні, який координує наукові дослідження, розробку доктрин, а також участь країн-членів у міжнародних навчаннях, як-от Locked Shields. Європейський Союз створив Агентство з кібербезпеки (ENISA), яке підтримує держави-члени у запобіганні та реагуванні на кіберінциденти. У 2020 році ухвалено оновлену Стратегію кібербезпеки ЄС, що передбачає створення Європейського кібершита та зміцнення колективної оборони у цифровому середовищі [2, с.66]. Міжнародний союз електрозв'язку (ITU) виконує функцію глобального координатора з розробки технічних стандартів у галузі зв'язку та інформаційних технологій. Його Глобальний індекс кібербезпеки (GCI) відображає рівень готовності країн до протидії кіберзагрозам і стимулює розвиток національних систем безпеки. Глобальні виклики, що стоять перед міжнародними організаціями, включають: зростання кібератак з боку недержавних акторів (АРТ-групи, хактивісти); використання інформаційних операцій для політичного тиску; асиметричний характер кіберзагроз, коли малі країни можуть становити серйозну загрозу більш потужним державам; неузгодженість правових підходів, що ускладнює міждержавне розслідування кіберзлочинів; поширення технологій подвійного призначення (штучний інтелект, big data, deepfake), які використовуються як у легальних, так і в шкідливих цілях [4]. Ключовим механізмом боротьби з кіберзлочинністю є Будапештська конвенція, яка встановлює правову основу для криміналізації кіберзлочинів та співпраці держав у розслідуваннях. У сфері гуманітарної та правозахисної діяльності, міжнародні організації стикаються з викликами щодо захисту персональних даних, особливо в умовах масового переміщення населення, надання допомоги у надзвичайних ситуаціях, збереження конфіденційності під час роботи з вразливими групами. Успішне функціонування системи міжнародної інформаційної безпеки можливе лише за умови: координації між державами; технологічної незалежності та прозорості; політичної волі до дотримання норм міжнародного права; залучення недержавних акторів та приватного сектору (компаній, які володіють інфраструктурою Інтернету). міжнародно-правових механізмів захисту інформації [3]. **Висновок.** У сучасному світі інформаційна безпека стала не лише технічною, а передусім політичною та стратегічною проблемою, що має глобальний характер. У зв'язку з цим роль міжнародних організацій у забезпеченні стабільності та безпеки в кіберпросторі суттєво зросла. Саме ці структури формують нормативно-правову базу, координаційні механізми та стандарти, які дозволяють державам ефективно реагувати на нові загрози – кібершпигунство, кібератаки на критичну інфраструктуру, інформаційні операції та порушення приватності. Участь таких організацій, як ООН, НАТО, ЄС та ITU, сприяє утвердженню спільних цінностей у сфері кібербезпеки, зокрема відповідальності, прозорості, верховенства права та недопущення використання інформаційних технологій для дестабілізації політичної ситуації. Розроблені ними стратегії, як-от Стратегія кібербезпеки ЄС, Будапештська конвенція чи Глобальний індекс кібербезпеки, є основою для уніфікації національних підходів і поглиблення міждержавної співпраці.

Список використаних джерел

1. Політологічний енциклопедичний словник / За ред. Ю. Шемшученка. К.: Генеза, 2004. 736 с.
2. Романюк С. Міжнародно-правові аспекти кібербезпеки // Наукові записки НаУКМА. 2019. Вип. 212. С. 94–99.
3. Будапештська конвенція про кіберзлочинність. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text
4. TU Global Cybersecurity Index. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Cybersecurity/Pages/GCI.aspx>
5. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence. URL: <https://ccdcoc.org/>

ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. У контексті трансформаційних процесів в Україні питання залучення студентської молоді до політичного життя набуває особливого значення. Саме студенти як найбільш динамічна та соціально активна частина суспільства здатні формувати нові політичні орієнтири, сприяти демократичним змінам та впливати на державну політику через участь у виборах, протестах, громадських ініціативах. **Мета дослідження:** проаналізувати рівень та форми політичної активності студентської молоді, а також її вплив на демократизацію суспільства та політичну культуру. **Виклад основного матеріалу.** Політична активність студентської молоді є важливим індикатором рівня демократизації суспільства, його політичної зрілості та готовності до якісних змін. Молодь, особливо студентська, традиційно виступає рушійною силою суспільних перетворень, оскільки поєднує у собі енергію, відкритість до нового та ідеалістичне прагнення до справедливості. Студенти здатні оперативно реагувати на суспільні виклики, формувати власні бачення майбутнього та відстоювати їх на публічному рівні. Форми прояву політичної активності молоді є різноманітними: участь у виборах, громадських слуханнях, волонтерській діяльності, протестних акціях, флешмобах, цифровому активізмі (через соціальні мережі), членстві у молодіжних політичних організаціях, громадських ініціативах тощо [1]. За результатами досліджень, проведених соціологічними центрами, останні роки позначені зростанням рівня політичної обізнаності молоді. Цьому значною мірою сприяє активний розвиток інформаційних технологій, доступ до альтернативних джерел інформації, формування критичного мислення та розвиток інститутів громадянського суспільства [2, с. 145]. В історії України студентські рухи неодноразово відігравали ключову роль у політичних трансформаціях. Найяскравіші приклади – «**Революція на граніті**» (1990), «**Помаранчева революція**» (2004), «**Революція Гідності**» (2013–2014), де саме молодь виступала каталізатором змін. Участь студентів у цих подіях стала свідченням їхньої глибокої включеності у політичний процес та готовності до активного захисту демократичних цінностей [3, с. 201]. Мотиви, що спонукають студентську молодь до політичної активності, можуть бути як особистісного, так і суспільного характеру. До головних чинників належать прагнення до справедливості, бажання змінити країну на краще, захист власних прав і свобод, незадоволення існуючою політичною ситуацією, а також відчуття обов'язку перед суспільством [4, с. 58]. Молодь часто не обтяжена цинізмом, властивим старшим поколінням, тому її дії можуть бути щирими й рішучими, що робить її важливою частиною політичного життя. Проте поряд із позитивними проявами активності, існує низка проблем і бар'єрів. Зокрема, це **недовіра до політичних інститутів**, що сформувалася внаслідок корупції, маніпуляцій, зловживань владою. Додатковими факторами виступають **відсутність політичного досвіду, пасивність, аполітичність, розчарування**, а також **інформаційна нерозвиненість** – молодь часто не знає, як саме вона може реально впливати на владу чи змінювати ситуацію [1, с. 5]. У Політологічному енциклопедичному словнику [5] політична активність тлумачиться як специфічна форма участі громадян у суспільному житті, що включає їхні дії, спрямовані на досягнення політичних цілей. Таким чином, політична активність студентської молоді не тільки відображає її настрої, а й формує майбутнє суспільства, сприяючи його сталому демократичному розвитку. **Висновок.** Політична активність студентської молоді в Україні є важливим чинником соціально-політичного розвитку, адже саме ця категорія населення формує основу майбутньої політичної еліти та впливає на формування політичної культури. Сприяння активному залученню студентства до політичного життя має стати пріоритетом державної політики у сфері молодіжної роботи.

Список використаних джерел

1. Андрющенко А. Як студенти впливають на політичні процеси в Україні. URL: <https://studenty.detector.media/2022/03/05/yak-studenty-vplyvayut-na-politku>
2. Акаймова А. В. Молодь у виборчому процесі: аналіз активності. Наукові праці історичного факультету ЗНУ. 2020. № 35. С. 144–147.
3. Войтович Н. О. Студентські рухи та їх політична роль у новітній історії України. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. 2017. Вип. 7(29). Львів. С. 200–206.
4. Войтович Н. О. Мотиви та форми політичної активності української молоді. Дис. на здобуття наук. ступ. канд. політичних наук. ДНУ імені Олеся Гончара. Дніпро, 2020. 215 с.
5. Політологічний енциклопедичний словник / Упрядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка та ін. 2-е вид. К.: Генеза, 2004. 736 с.

ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах російсько-української війни соціальні мережі стали не лише засобом комунікації, але й потужним інструментом впливу на політичну свідомість громадян. Вони використовуються як для мобілізації суспільства, так і для поширення дезінформації, що робить їх вивчення особливо актуальним. **Мета дослідження:** проаналізувати політичні аспекти впливу соціальних мереж на українське суспільство в умовах війни. **Виклад основного матеріалу.** Соціальні мережі стали невід'ємною частиною політичного життя в Україні. Вони використовуються як платформи для комунікації між політиками та громадянами, так і інструментами для мобілізації населення та поширення інформації, зокрема, під час виборчих кампаній соціальні мережі активно використовуються для агітації, формування іміджу кандидатів та впливу на електорат [3, с. 437]. В умовах російсько-української війни соціальні мережі стали ареною інформаційної боротьби. Російська Федерація активно використовує соціальні платформи для поширення пропаганди, дезінформації та маніпуляції громадською думкою. Зокрема, через соціальні мережі поширюються фейкові новини, спрямовані на підрив довіри до української влади, деморалізацію населення та створення паніки [2, с. 472-474]. Одним із основних механізмів впливу є використання ботоферм та фейкових акаунтів, які масово поширюють проросійські наративи та атакують проукраїнські ресурси. Також активно використовуються інфлюенсери та лідери думок, які свідомо чи несвідомо транслюють проросійські меседжі [4]. Водночас, соціальні мережі стали важливим інструментом для українського суспільства у протидії інформаційній агресії. Громадяни активно використовують соціальні платформи для поширення правдивої інформації, викриття фейків та мобілізації на підтримку Збройних Сил України. Це сприяє формуванню національної єдності та підвищенню стійкості суспільства до інформаційних атак [1, 441-447]. Проте, незважаючи на позитивні аспекти, існують значні загрози, пов'язані з функціонуванням соціальних мереж. Зокрема, поширення дезінформації, маніпуляція громадською думкою, використання персональних даних та втручання у виборчі процеси. Це вимагає розробки ефективних механізмів регулювання та контролю за інформаційним простором, а також підвищення медіаграмотності населення [5, с. 256]. **Висновок.** Соціальні мережі мають значний вплив на політичне життя в Україні, особливо в умовах війни. Вони можуть бути як інструментом мобілізації та об'єднання суспільства, так і засобом дестабілізації та поширення дезінформації. Для забезпечення інформаційної безпеки необхідно розробити комплексну стратегію, яка включатиме регулювання діяльності соціальних мереж, підвищення медіаграмотності населення та активну протидію інформаційним загрозам.

Список використаних джерел

1. Войтович Н. О. Політична реклама в соціальних мережах: нові форми передвиборчих кампаній. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. 2015. Вип. 5(23). Львів. С. 441–447.
2. Акайомова А. В. Історичний аналіз політичної реклами. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2007. № 21. С. 472–474.
3. Ляпіна Т. В. Політична реклама. Львів: Кальварія, 2000. 437 с.
4. Андрющенко А. Порошенко, Тимошенко, Зеленський: хто і як витрачає кошти на пряму рекламу.
URL: <https://vybory.detector.media/2019/03/02/poroshenko-tymoshenko-zelenskyj-ta-inshi-hto-vytrachaje-byudzhety-napryamu-reklamu/>
5. Войтович Н. О. Правові, етичні та соціально-психологічні аспекти політичної реклами як складової соціальних комунікацій. Дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук. із соціальних комунікацій за спец. 27.00.01. ДНУ імені Олеся Гончара. Дніпро. 2021. 256 с.

ТОТАЛІТАРНИЙ РЕЖИМ ЯК ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН XX СТОЛІТТЯ

Актуальність теми дослідження. XX століття стало періодом безпрецедентних викликів для людства, одним з найруйнівніших проявів яких було виникнення та поширення тоталітарних режимів. Ці режими, що претендували на повний контроль над усіма аспектами життя суспільства та особистості, спричинили мільйони жертв, масштабні соціальні та політичні трансформації. Дослідження їхньої природи, механізмів функціонування, ідеологічних засад та наслідків залишається критично важливим для розуміння політичних процесів сучасності, зміцнення демократичних цінностей та запобігання повторенню подібних трагедій. Виявлення спільних ознак тоталітаризму дозволяє уникнути спекуляцій цим поняттям і сприяє поглибленню знань про механізми придушення свобод, а також допомагає розрізнити тоталітарні загрози в умовах сучасних гібридних воєн та інформаційних протистоянь.

Мета дослідження: здійснити комплексний аналіз ключових характеристик тоталітарних режимів XX століття, виявити їхні типологічні особливості та оцінити довгостроковий вплив на світову політичну систему.

Виклад основного матеріалу. Тоталітаризм – це політичний режим, що прагне до повного (тотального) контролю держави над усіма сферами суспільного та приватного життя. Термін уперше був використаний на початку 1920-х років в Італії (Дж. Амендола), а пізніше став застосовуватися для характеристики фашистських, нацистських та комуністичних режимів XX століття. Його суть полягає у ліквідації автономних сфер існування суспільства та підпорядкуванні особистості всемогутній державі, що стає єдиним джерелом легітимності та моралі. На відміну від авторитаризму, тоталітаризм прагне не просто до контролю, а до перетворення суспільства та людини за ідеологічним зразком. Основними причинами виникнення тоталітарних режимів у XX столітті стали: Глибокі соціально-економічні кризи: Наслідки Першої світової війни (гіперінфляція, розруха), економічні кризи (Велика депресія 1929-1933 рр.), високий рівень безробіття та зuboжіння населення створювали сприятливий ґрунт для радикальних змін та пошуку винних. Масова суспільна незадоволеність: Розчарування у традиційних ліберально-демократичних інститутах, нездатність існуючих політичних систем ефективно реагувати на виклики, пошук «сильної руки», здатної відновити порядок та обіцяти «світле майбутнє». Ідеологічні чинники: Поява та поширення утопічних, радикальних ідеологій (марксизм-ленінізм, фашизм, націонал-соціалізм), що обіцяли побудову «нового суспільства», «справедливого порядку», заснованого на класовій боротьбі або расовій перевазі. Ці ідеології пропонували прості відповіді на складні питання та мали мобілізаційний потенціал. Розвиток технологій та засобів масової комунікації: Радіо, кіно та вдосконалення друкованих ЗМІ дозволили режимам ефективно поширювати пропаганду, маніпулювати свідомістю мас, формувати культ особи лідера та підтримувати атмосферу всеосяжного контролю. Наявність харизматичних лідерів: Фігури, здатні консолідувати навколо себе суспільство, використовуючи популістські гасла та обіцянки, а також жорсткі методи придушення опозиції (В. Ленін, Й. Сталін, Б. Муссоліні, А. Гітлер). До ключових ознак тоталітарних режимів, як їх сформулювали Карл Фрідріх та Збігнєв Бжезінський, належать: Офіційна ідеологія: Єдина, всеохоплююча та обов'язкова ідеологія, що претендує на монополію істини та вимагає безумовної віри, заперечуючи будь-яке інакомислення. Вона пронизує всі сфери життя, від освіти до мистецтва. Однопартійна система: Монополія на владу однієї масової партії, яка зливається з державним апаратом і очолюється вождем. Партія стає інструментом контролю та мобілізації. Система терору: Використання державного терору (таємна поліція, доноси, репресії, цензура, концентраційні табори, масові чистки) для придушення будь-якої опозиції, залякування та створення атмосфери повсюдного страху. Контроль над збройними силами: Монополія держави та правлячої партії на всі засоби збройної боротьби, включаючи армію та поліцію, що унеможливило збройний опір. Централізований контроль над економікою: Державна або партійна монополія на ключові галузі економіки, централізоване планування та розподіл ресурсів (наприклад, п'ятирічки в СРСР, мілітаризація економіки в нацистській Німеччині). Монополія на засоби масової інформації: Жорстка цензура, повний контроль над усіма ЗМІ та поширення тотальної пропаганди, спрямованої на маніпуляцію свідомістю, формування культу особи лідера та демонізацію ворогів. Наслідки функціонування тоталітарних режимів є катастрофічними. Вони призводять до: тотального порушення прав і свобод людини, масових політичних репресій та геноцидів (Голодомор в Україні, Голокост, Великий терор), культурного та інтелектуального занепаду через цензуру та переслідування інакомислячих, економічної стагнації в довгостроковій перспективі (незважаючи на короткочасні мобілізаційні успіхи), розв'язання агресивних війн та конфліктів, а також до формування «людини тоталітарної» – безініціативної, покірної та ідеологічно залежної.

Висновок. Тоталітарний режим є складним та багатограним політичним феноменом XX століття, що залишив глибокий, часто трагічний, слід в історії людства. Його виникнення було зумовлене переплетенням глибоких суспільних криз, інноваційних технологій контролю та масового залучення населення до радикальних ідеологій. Характерною рисою тоталітаризму є тотальний контроль держави над усіма аспектами життя суспільства, що реалізується через монополію на владу, ідеологію, систему терору та контроль над усіма ресурсами. Наслідки функціонування тоталітарних режимів є руйнівними для особистості, суспільства та міжнародної безпеки, підкреслюючи цінність демократичних інститутів, прав людини та громадянського суспільства. Вивчення тоталітаризму є важливим уроком для сучасної політології, який допомагає розуміти природу загроз свободі та демократії у будь-яких її проявах.

Список використаних джерел

- 1.Арендт Х. Джерела тоталітаризму. Київ: Дух і Літера, 2005. 560 с.
- 2.Бжезінський З. Великий провал: народження і смерть комунізму в XX столітті. Київ: Нора-Друк, 2000. 304 с.
- 3.Вільямс Дж. Тоталітаризм. Історія і теорія. Львів: Кальварія, 2008. 320 с.

4.Фрідріх К., Бжезинський З. Тоталітарна диктатура і автократія. Київ: Основи, 2002. 352 с.

5.Тоталітаризм // Велика українська енциклопедія : [вебсайт]. URL:<https://vue.gov.ua/%D0%A2%D0%BE%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC>(дата звернення: 23.05.2025).

6.Український інститут національної пам'яті. Тоталітарні режими. URL: <https://uinp.gov.ua/terminy/totalitarni-rezhymy>(дата звернення: 23.05.2025).

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІТИКИ ТА СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність теми дослідження. Зростаюче проникнення цифрових рішень у державне управління, алгоритмічні системи у прийнятті рішень, масове поширення інформації через соціальні мережі та загрози кібербезпеці створюють як нові можливості для підвищення прозорості та ефективності влади, так і ризики маніпуляцій і атак. **Мета дослідження:** виявити переваги й загрози від поєднання інноваційних технологій із демократичними цінностями. **Виклад основного матеріалу.** У сучасних умовах розвиток електронного урядування є не просто інноваційним трендом, а необхідною складовою ефективної взаємодії держави з громадянами та бізнесом. Застосування цифрових платформ для реєстрації бізнесу, подання податкової звітності чи оформлення соціальних виплат дозволило суттєво скоротити витрати часу й ресурсів, а також знизити корупційні ризики [1]. Проте перехід на транзакційний рівень – коли держава не лише інформує, а й забезпечує повноцінні онлайн-послуги – вимагає високого рівня кіберстійкості: багатофакторна аутентифікація, системи виявлення вторгнень і безперервне навчання працівників державного апарату стають запорукою довіри до цифрових сервісів [2]. Водночас соціальні мережі та великі дані перетворилися на потужний інструмент політичної комунікації, у межах якого аналіз поведінкових ознак користувачів дозволяє партіям і кандидатам пропонувати максимально релевантні меседжі. Однак ця сегментація аудиторії, підсилена можливостями таргетованої реклами, створює ризик інформаційної бульбашки та гібридних маніпуляцій – поширення фейкових новин і deepfake-контенту, який штучно формує громадську думку. Щоб протидіяти цим загрозам, країни запроваджують законодавчі обмеження для платформ та вимоги прозорості алгоритмів рекомендацій, прагнучи знайти баланс між свободою слова й безпекою інформаційного простору. Правове регулювання комп'ютерно-інформаційних технологій у політиці охоплює як забезпечення кібербезпеки критичної інфраструктури, так і захист персональних даних громадян. Впровадження GDPR у Європейському Союзі продемонструвало, що жорсткі стандарти мінімізації та обмеження обробки даних сприяють підвищенню відповідальності органів влади й приватних компаній. В Україні прийнятий закон про захист персональних даних встановлює схожі принципи, проте практична імплементація цих правил часто зіштовхується з технічними обмеженнями та браком кваліфікованих кадрів [3]. Штучний інтелект дедалі активніше інтегрується в систему публічного управління: алгоритми машинного навчання допомагають прогнозувати соціально-економічні тренди, оптимізувати бюджетні витрати та автоматизувати прийняття рішень в умовах кризового менеджменту. Водночас використання таких систем породжує важливі етичні питання. По-перше, алгоритмічна упередженість може призвести до дискримінації певних груп громадян, якщо навчальні дані відображають історичні нерівності. По-друге, питання відповідальності за рішення, прийняті штучним інтелектом, ставить під сумнів традиційні правові механізми контролю й оскарження дій влади. Вирішення цих проблем потребує розробки чітких етичних кодексів, прозорих процедур тестування моделей і постійного аудиту алгоритмів. **Висновок.** Взаємодія політики та сучасних комп'ютерно-інформаційних технологій відкриває нові можливості для підвищення ефективності державного управління, залучення громадян до політичних процесів і оптимізації прийняття рішень. Водночас вона породжує суттєві виклики: загрози кібербезпеці, маніпуляції суспільною думкою, етичні питання використання штучного інтелекту. Для забезпечення балансування між інноваціями та дотриманням демократичних цінностей необхідне продумане законодавче регулювання, розвиток цифрової грамотності населення та впровадження етичних стандартів у розробку й застосування новітніх технологій.

Список використаних джерел

1. Електронне урядування: міжнародний досвід та перспективи для України // Економіка та держава. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/475>
2. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток науки / Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718692/1/Microsoft%20Word%20-%20Биков%20В_2019_2.pdf
3. Закон України «Про захист персональних даних». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

ПРИЧИНИ ЗРОСТАННЯ ПОПУЛЯРНОСТІ ПРАВИХ ПАРТІЙ У СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ

Актуальність теми дослідження. У контексті зростання глобальної міграції, поглиблення соціальної нерівності та зростання недовіри до традиційних політичних еліт, все більше європейських країн стикаються з підвищеним рівнем підтримки правих політичних сил. Ця тенденція має як внутрішньополітичні, так і міжнародні наслідки, що робить дослідження причин цього явища надзвичайно важливим для розуміння сучасного політичного ландшафту Європи. **Мета дослідження:** проаналізувати фактори, які зумовлюють зростання впливу правих партій у країнах Європейського Союзу.

Завдання дослідження: визначити основні соціальні, економічні та політичні чинники популярності правих партій. **Виклад основного матеріалу.** Зростання популярності правих партій у сучасних європейських країнах є складним багатофакторним процесом, що ґрунтується як на об'єктивних суспільно-політичних змінах, так і на трансформаціях колективної свідомості. Однією з основних передумов цього явища є загострення міграційної проблеми, що уможливило ренесанс ідей національного суверенітету, захисту національної ідентичності та протидії мультикультуралізму. У багатьох країнах Європи праві партії використовують міграційний дискурс для мобілізації населення, апелюючи до потреби у «захисті нації» та її «ціннісному очищенні» [1, с. 122]. Механізми правого популізму засновані на конструюванні образу зовнішнього або внутрішнього ворога, яким виступають мігранти, етнічні меншини або політичні еліти, що нібито зраджують національні інтереси. Ці наративи супроводжуються критикою наднаціональних структур, передусім Європейського Союзу, який звинувачується у надмірному втручанні в суверенні справи країн-членів [2, с. 318]. У контексті глобалізації посилюється розрив між «центром» і «периферією», що проявляється в соціально-економічному вимірі. Саме у середовищі маргіналізованих верств населення праві партії здобувають особливо значну підтримку. Як зазначає Р. Ключник, «розчарування в традиційних політичних силах та відчуття соціальної несправедливості стають живильним середовищем для радикалізації виборчого вибору» [3, с. 111]. Істотну роль відіграє й інформаційне середовище. Завдяки інтернету та соціальним мережам праві політичні актори отримали можливість безпосередньої комунікації з виборцем, обходячи традиційні ЗМІ. Це сприяло поширенню конспірологічних теорій, емоційної риторики та антимодерністських настроїв, що посилюють поляризацію у суспільстві [4, с. 297]. Крім цього, у політичному дискурсі правих партій активно експлуатується тема історичної пам'яті, національного відродження та відновлення «втраченої величі». Це дозволяє апелювати до патріотичних почуттів громадян і формувати колективну ідентичність на основі відмежування від «інших» – іноземців, іммігрантів, або навіть власних співгромадян з іншими поглядами [5, с. 684]. Поява та посилення правих рухів супроводжується також зміною риторики: від відверто расистських або ксенофобських заяв вони переходять до використання термінів, пов'язаних із безпекою, культурною самобутністю, захистом традиційних цінностей. Таким чином, радикальні праві ідеї поступово легітимізуються у публічному просторі та набувають форми «нової нормальності» [1, с. 125]. **Висновок.** Зростання популярності правих партій у Європі є результатом комбінації соціальних, економічних та культурних факторів. Міграційна криза, економічна нестабільність, недовіра до традиційної політики та ідентичнісні страхи створили сприятливий ґрунт для правого популізму. Ці процеси викликають потребу в глибокому осмисленні викликів, які постають перед європейськими демократіями, та в пошуку відповідей на запити суспільства без загрози для ліберальних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Войтович Н. О. Правий популізм у країнах Європейського Союзу: тенденції та перспективи // Політичний менеджмент. 2020. № 2. С. 120–128.
2. Акаймова А. В. Політична радикалізація в Європі: економічні чинники. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2018. № 27. С. 316–320.
3. Ключник Р. С. Популізм у політичному дискурсі сучасності. Держава і право: збірник наукових праць. 2017. Вип. 45. С. 110–115.
4. Ляпина Т. В. Політична реклама. Львів: Кальварія, 2000. 437 с.
5. Політологічний енциклопедичний словник / Урядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. К.: Генеза, 2004.

ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Політична активність молоді, зокрема студентства, в умовах трансформації українського суспільства є важливим чинником формування політичної стабільності, демократичного порядку та громадянської свідомості. Участь студентів у політичному житті сприяє формуванню критично мислячої, відповідальної та соціально активної частини населення, яка здатна впливати на державну політику і суспільні процеси. **Мета дослідження:** з'ясувати характер і наслідки політичної активності студентів для соціально-політичного розвитку України. **Виклад основного матеріалу.** У демократичному суспільстві молодь виступає не лише як об'єкт політики, а й як її активний суб'єкт. Особливо це стосується студентської молоді, яка має вищий рівень політичної інформованості та здатність до критичного мислення. Згідно з соціологічними дослідженнями, до 40% українських студентів вважають себе обізнаними у політичних процесах, хоча лише третина бере активну участь у виборах або громадських ініціативах [2, с. 33]. Політична активність студентів в Україні проявляється у таких формах: – участь у виборах (голосування, спостереження, агітація); – участь у молодіжних та політичних організаціях (Молодіжна рада при ОДА, Студентські ради, партійні молодіжки); – участь у громадянських акціях протесту (найяскравіші приклади – «Помаранчева революція» 2004 р., «Революція Гідності» 2013–2014 рр.); – залучення до інформаційної та медіаактивності (соціальні мережі, відеоблоги, інфлюенсерство); – волонтерська діяльність, зокрема під час війни з РФ. Студентські ініціативи неодноразово демонстрували свою здатність впливати на політичний порядок денний. Так, ініціативи типу «Студентська Свобода», «Освітній Майдан», численні флешмоби та онлайн-петиції вказують на формування нових, диджиталізованих форм політичної участі [5, с. 94]. Особливо активізувалась молодь після 2022 року, коли війна загострила питання національної ідентичності, політичної відповідальності та державного патріотизму. Проте політична активність студентів не є тотальною. Велика частина молоді демонструє політичну апатію, що пояснюється низкою причин: недовірою до політичних інституцій, розчаруванням у політичних процесах, браком політичної освіти, відчуттям безсилля [3, с. 78]. У цьому контексті важливу роль відіграє впровадження якісної громадянської освіти та підтримка молодіжних ініціатив. Вплив студентської політичної активності на соціально-політичний розвиток країни проявляється у кількох напрямках: формування громадянського суспільства – студенти створюють мережі, спільноти, які займаються суспільно корисною діяльністю. Політична модернізація – молоді активісти впроваджують нові формати участі, відмовляючись від застарілих політичних практик. Вплив на державну політику – участь у публічних обговореннях, форумах, громадських радах дає можливість студентам впливати на прийняття рішень. Національна консолідація – студенти беруть участь у волонтерських проєктах, патріотичних акціях, що зміцнює національну єдність. Варто зауважити, що українські студенти все активніше включаються у європейські молодіжні ініціативи (наприклад, Erasmus+), що сприяє підвищенню їх політичної культури та інтеграції до європейського політичного простору. Окрему увагу слід приділити участі української студентської молоді у європейських молодіжних ініціативах, які відіграють важливу роль у формуванні демократичної культури, розвитку лідерських якостей та політичної самосвідомості. Такі програми створюють умови для міжкультурного діалогу, активного обміну досвідом, формування спільних цінностей між молоддю з різних країн Європи [3, с.146]. Однією з найвідоміших ініціатив є програма Erasmus+, яка надає студентам можливість навчатися або проходити стажування в європейських університетах. Це не лише підвищує академічну мобільність, а й сприяє глибшому розумінню принципів демократії, прав людини, участі в прийнятті рішень. Після повернення з таких програм учасники, як правило, демонструють вищий рівень політичної активності, зокрема – участь у громадських об'єднаннях, ініціативах локального розвитку, молодіжних парламентах тощо. Крім Erasmus+, українські студенти активно беруть участь у таких платформах як: Європейський молодіжний парламент (EYP) – де молоді люди вчаться вести дебати, створювати резолюції, розв'язувати соціально-політичні проблеми шляхом конструктивного діалогу. Участь у сесіях EYP часто є першим досвідом молоді в інституційному політичному мисленні; EU4Youth – ініціатива, спрямована на розвиток підприємництва, громадянської участі та політичної освіти серед молоді країн Східного партнерства. Через мікропроєкти та тренінги студенти залучаються до практичного вирішення проблем громад; SALTO-YOUTH Resource Centres – мережа, що сприяє неформальній освіті і підвищенню участі молоді в суспільному житті. SALTO організовує тренінги з громадянської активності, медіаграмотності, молодіжного лідерства, а також з протидії радикалізації. Особливо важливо, що завдяки таким програмам українська молодь набуває навичок участі в процесах політичного впливу – через петиції, участь у громадських слуханнях, організацію дебатів, моніторинг діяльності органів влади. Таким чином, формується нове покоління громадян, які сприймають політичну активність не як виняткову подію, а як повсякденну практику. Участь у європейських ініціативах також сприяє подоланню стереотипів та політичної апатії, яка поширена серед значної частини молоді. Завдяки міжособистісному спілкуванню та взаємодії в середовищі активних студентів із різних країн, формується мотивація до змін у власному середовищі, зростає довіра до демократичних інструментів і переконання у власній спроможності впливати на суспільні процеси. У період після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році значно зросла підтримка української молоді з боку європейських інституцій [4, с. 49]. Наприклад, Європейська комісія додатково відкрила програми для підтримки українських студентів, зокрема гранти на навчання, короткострокові академічні обміни та проєкти з відновлення громад. Це дало можливість не лише забезпечити безперервність освіти, але й інтегрувати

молодь у спільноту, яка практикує активну політичну участь, захист прав людини і свободу слова як базові суспільні цінності. Таким чином, участь українських студентів у європейських молодіжних програмах має не лише освітній, але й стратегічно-політичний ефект. Вона формує політичну культуру нового типу, засновану на цінностях демократії, діалогу та громадянської відповідальності, що безпосередньо впливає на трансформацію українського суспільства та політичної системи загалом. **Висновок.** Політична активність студентської молоді є суттєвим чинником демократизації українського суспільства. Попри наявні бар'єри, активна частина молоді впливає на соціально-політичну трансформацію країни. Умова ефективної реалізації цього потенціалу – забезпечення політичної освіти, підтримка молодіжних ініціатив, розвиток платформ для участі та інституційної взаємодії з владою. За підтримки держави та громадянського суспільства студентська молодь може стати каталізатором реформ, носієм нових ідей і гарантом політичної стабільності.

Список використаних джерел

1. Андрющенко А. Порошенко, Тимошенко, Зеленський: хто і як витрачає кошти на пряму рекламу. URL: <https://vybory.detector.media/2019/03/02/poroshenko-tymoshenko-zelenskyj-ta-inshi-hto-vytrachaje-byudzhety-napryamu-reklamu/>
2. Акаймова А. В. Історичний аналіз політичної реклами. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2007. № 21. С. 31–33.
3. Войтович Н. О. Політична реклама в соціальних мережах: нові форми передвиборчих кампаній. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. 2015. Вип. 5(23). Львів, 2015. С. 144–147.
4. Цветков В. О. Молодь і політика: тенденції політичної активності студентства в Україні. Молодь і ринок. 2021. № 3 (194). С. 45–51.
5. Юринець Р. С. Громадянська освіта як чинник політичної соціалізації студентської молоді. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2020. № 863. С. 92–97.

ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: ідеологія «руського міра» є основою російської агресії проти України, що робить її вивчення важливим для розуміння причин війни, анексії та сепаратизму.

Мета дослідження: вивчення її впливу на внутрішню політичну ситуацію в Україні та міжнародні відносини.

Об'єкт дослідження: прояви в російській політиці щодо України.

Предмет дослідження: виправдання російської агресії та механізми її реалізації в Україні.

Завдання дослідження: визначити, що таке «руський мір», з чого все починалось, що відбувалось і відбувається.

«Руський мір» там, де говорять російською, неодноразово повторював володимир путін. І ці слова сприймалися як щось метафоричне, аж доки «для захисту російськомовних» (дарма що без їхньої згоди) Москва не ввела в Україну війська. Спочатку у Крим, в 2014 році, а потім і на схід України. Лише ціною надзусиль і значних втрат Збройних сил України, Національної гвардії, добровольців, волонтерів у липні, серпні

2014 року вдалося зупинити поширення російської окупації, а згодом і перейти в наступ та відвоювати частину втрачених територій. А от за сьогоднішнього неможливо говорити без сліз, дивлячись на те, що зробив «руський мір»...

Стало очевидним, що мовним питанням легковажити неприпустимо. Ухваливши новий закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної», Україна однозначно підтримала статус української мови, виключивши будь-які обмеження, щодо офіційної російської на регіональному рівні. Запроваджено квоти вживання української на радіо й телебаченні, обов'язкове її використання в закладах освіти, сфері торгівлі та обслуговування населення.

Нечисленні спроби різних політичних сил внести зміни до мовного закону та обмежити використання української, розлетілися на друзки. У липні 2019 року Конституційний суд України визнав закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» правомірним та таким, що повністю відповідає Конституції. У рішенні КСУ зазначається: «Українська мова є невіддільним атрибутом української державності, що зберігає свою історичну спадкоємність від давньокіївської доби. Українська мова - доконечна умова державності України та її соборності».

Основою доктрини «руського міра» є російська православна церква. Як відомо, чимало священиків московського патріархату в Україні спровокували скандали, відмовляючись правити службу на похоронах загиблих солдатів та відкидаючи заклики вшанувати захисників України.

Попри те, що РПЦ залишається помітною силою в українському житті, вона наразі не настільки впливова, як колись. Провідну роль об'єднання суспільства в плюралістичній Україні нині виконує Православна церква

України (ПЦУ), якій даровано Томос (канонічне визнання) Вселенським патріархом Варфоломієм. І це другий удар по кремлівській ідеології «руського міра», цього разу в духовній царині.

Загалом, ідеологія «руського міра» стала важливим інструментом для легітимації російської агресії проти України. Вона є не лише політичною концепцією, а й засобом маніпуляції історичними та культурними символами, що сприяє виправданню військових дій Кремля. Під маскою «захисту» спільної духовної та культурної спадщини, росія намагається відновити свій вплив на пострадянському просторі, в тому числі через анексію Криму та підтримку сепаратизму на Донбасі. В реальності, ця ідеологія ставить під загрозу суверенітет і незалежність України, а також породжує нову хвилю конфлікту та напруження в міжнародних відносинах. Тому важливо розуміти, що «руський мір» - це не лише обґрунтування для агресії, а й намагання нав'язати певний порядок, який суперечить принципам міжнародного права та правам народів на самовизначення.

Висновки: Концепт «руського міра» становить серйозну загрозу для України, адже поєднує в собі ідеологічні, релігійні, культурні та інформаційні механізми впливу. російська православна церква, зокрема через УПЦ МП, виконує роль інструменту духовного тиску, прикриваючись релігією. Інформаційний простір перетворено на поле гібридної війни, де засоби масової інформації служать знаряддям маніпуляції. Активне просування російської мови, культури, освіти й науки використовується як засіб неоімперської експансії. Усе це засвідчує, що «русский мір» - це не просто культурна ідея, а складова агресивної стратегії, спрямованої на підірив української державності та ідентичності.

Список використаних джерел

1. Чому неоімперська ідеологія «русского мира» зазнала поразки в Україні/ *АрміяInform*. 2021. 16 серпня. : <https://armyinform.com.ua/2021/08/16/chomu-neoimperska-ideologiya-russkogo-myra-zaznala-porazky-v-ukrayini/>
2. Соколюк С. Сутність ідеології «русского мира» та її вплив на інформаційно-психологічну безпеку України/ *Baltija Publishing*. : <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6283/13318-1?inline=1>

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження: Форма державного правління є ключовим елементом політичної системи, що визначає розподіл владних повноважень між гілками влади та впливає на ефективність функціонування держави. В Україні питання форми правління набуло особливої актуальності після подій 2014 року, коли Верховна Рада ухвалила рішення про повернення до парламентсько-президентської моделі, що діяла у 2006–2010 роках.

Мета дослідження: Дослідити причини та наслідки повернення України до парламентсько-президентської форми державного правління, а також оцінити її вплив на політичну стабільність та демократичний розвиток країни.

Об'єкт дослідження: Форма державного правління в Україні.

Предмет дослідження: Парламентсько-президентська форма правління та її вплив на політичну систему України. **Завдання дослідження:** 1. Проаналізувати історичні передумови зміни форми правління в Україні. 2. Визначити основні причини повернення до парламентсько-президентської моделі у 2014 році. 3. Оцінити наслідки впровадження цієї форми правління для політичної системи України.

Історичні передумови зміни форми правління в Україні: Після здобуття незалежності у 1991 році, Україна обрала президентсько-парламентську форму правління, що передбачала значні повноваження президента. Однак, з часом виникала необхідність у балансуванні владних повноважень, що призвело до конституційної реформи 2004 року та переходу до парламентсько-президентської моделі. У 2010 році Конституційний Суд визнав ці зміни неконституційними, і країна повернулася до президентсько-парламентської форми правління.

Причини повернення до парламентсько-президентської моделі у 2014 році: Після подій Революції Гідності та відсторонення від влади президента Віктора Януковича, Верховна Рада 21 лютого 2014 року ухвалила рішення про повернення до Конституції 2004 року, що передбачала парламентсько-президентську форму правління. Основними причинами цього кроку були: 1. Необхідність обмеження повноважень президента та посилення ролі парламенту. 2. Прагнення до демократизації політичної системи та запобігання узурпації влади. 3. Відновлення конституційного порядку та легітимності влади. **Наслідки впровадження парламентсько-президентської форми правління:** Повернення до парламентсько-президентської моделі мало значний вплив на політичну систему України: 1. **Посилення ролі парламенту:** Верховна Рада отримала більше повноважень у формуванні уряду та контролі за його діяльністю. 2. **Зменшення повноважень президента:** Президент втратив можливість одноосібно призначати прем'єр-міністра та міністрів, що зменшило ризик узурпації влади. 3. **Підвищення політичної відповідальності:** Парламентська більшість стала відповідальною за формування та діяльність уряду, що сприяло підвищенню політичної відповідальності перед виборцями.

Однак, варто зазначити, що реалізація парламентсько-президентської моделі в Україні супроводжувалася певними труднощами, зокрема: 1. Недостатня інституційна спроможність парламенту та політичних партій. 2. Конфлікти між президентом та парламентом щодо розподілу повноважень. 3. Проблеми з формуванням стабільних коаліцій та урядів. **Висновки:** Повернення України до парламентсько-президентської форми державного правління у 2014 році було зумовлено прагненням до демократизації політичної системи, обмеженням повноважень президента та посиленням ролі парламенту. Цей крок сприяв підвищенню політичної відповідальності та легітимності влади. Однак, реалізація цієї моделі вимагає подальшого вдосконалення інституційної

спроможності парламенту, політичних партій та механізмів взаємодії між гілками влади для забезпечення стабільності та ефективності державного управління.

Список використаних джерел

1. Єгорова Х. Причини та наслідки повернення України до парламентсько-президентської форми державного правління. [http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/34756]
2. VoxUkraine. Експлейнер про найважливіше: пояснюємо, що не так з формою правління в Україні. [https://voxukraine.org/cards/pravlinnya/index.html]
3. BBC News Україна. 19 років поневірянь Конституції. [https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/06/150626_constitution_ukraine_history_vc]
4. Kolodiy A. The challenge of the form of government selection (in the context of constitutional reform in Ukraine). [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kolodii_problema.pdf]

ХРИСТИЯНСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ І ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: У сучасному світі, де процеси глобалізації, секуляризації та ідеологічного плюралізму впливають на всі сфери суспільного життя, зростає інтерес до морально-етичних основ влади. Християнська концепція влади і держави як складова духовно-культурної спадщини Європи і світу загалом пропонує унікальне бачення природи влади, її призначення, обов'язків володаря та відносин між громадянином і державою. Такий підхід є важливим для формування гуманістичного, етичного світогляду сучасного громадянина та політика. Актуальність теми зумовлена потребою глибшого осмислення взаємозв'язку релігії й політики, зокрема у християнському дискурсі, в умовах зростаючих суспільних викликів, криз легітимності влади, недовіри до інституцій та необхідності морального оновлення політичної системи.

Мета дослідження: Метою дослідження є аналіз християнської концепції влади та держави, її ключових ідей, принципів та значення для сучасної політичної думки.

Об'єкт дослідження: Об'єктом дослідження є політико-філософські та релігійні уявлення про владу і державу в християнській традиції.

Предмет дослідження: Предметом дослідження виступають основні засади християнського бачення державної влади, взаємовідносини між церковною та світською владою, а також вплив християнства на розвиток європейської політичної культури.

Завдання дослідження: З'ясувати витоки християнського бачення влади та держави, розкрити основні принципи християнської політичної думки, проаналізувати роль Біблії у формуванні християнської концепції державності, визначити місце християнської концепції влади у розвитку політичної філософії, оцінити актуальність християнських ідей для сучасного політичного життя.

Виклад основного матеріалу: Християнська концепція влади бере свій початок з вчення Ісуса Христа та апостольських послань. Центральною є ідея, що вся влада походить від Бога. У Посланні до Римлян апостола Павла сказано: «Немає влади не від Бога, і всі існуючі влади встановлені Богом» (Рим. 13:1). Це стало основою для ідеї легітимності влади як божественного встановлення.

У християнській думці влада має служити добру, справедливості, миру, захисту слабких і прав людини. Вона не є самоціллю, а засобом для духовного і соціального розвитку спільноти. Царі, правителі чи президенти – лише виконавці Божої волі, і вони несуть відповідальність за свої дії перед Ним.

Християнство не пропонує чіткої форми державного устрою, але наголошує на моральних засадах політичної влади: смиренні, справедливості, жертвності. У Середньовіччі ці ідеї розвивали такі мислителі, як Августин Блаженний (у творі «Про град Божий») та Тома Аквінський, які намагалися поєднати християнське вчення з політичними реаліями свого часу.

Августин розрізняє «град земний» (світське царство, побудоване на любові до себе аж до зневаги Бога) та «град Божий» (громада праведників, де панує любов до Бога аж до зневаги до себе). Держава у земному світі необхідна для підтримки порядку, але справжня влада має бути підпорядкована Божим законам.

У період Середньовіччя виникла ідея «двох мечів»: духовна влада (церква) і світська (держава) є автономними, але обидві мають діяти згідно з християнською мораллю. Цей принцип набув розвитку у працях середньовічних богословів і мав значний вплив на європейську політичну думку.

У Новий час, під впливом Реформації, зокрема в поглядах Мартіна Лютера та Жана Кальвіна, сформувався вчення про покору владі як християнський обов'язок. Однак водночас наголошувалося, що влада, яка відкидає Божі заповіді, втрачає свою легітимність.

У XX–XXI століттях християнська концепція влади отримує нове тлумачення. Папа Римський Іван Павло II у своїх енцикліках наголошував на правах людини, гідності особи, соціальній справедливості. Християнська демократія як політична ідеологія, що виникла у Європі, прагне поєднати традиційні християнські цінності з демократичними принципами.

Висновки: Християнська концепція влади і держави є цілісною системою поглядів, що базується на ідеї божественного походження влади, її морального призначення та служіння загальному благу. Вона відіграла ключову роль у формуванні європейської політичної культури, а її засади залишаються актуальними й у наш час. Хоча християнство не пропонує конкретної політичної моделі, воно наголошує на етичних орієнтирах для влади: любов, справедливість, мир, відповідальність. У сучасному світі ці цінності можуть стати основою для формування більш гуманної, соціально орієнтованої політики.

Список використаних джерел

1. Біблія. Старий та Новий Заповіт. – Київ: Українське Біблійне Товариство, 2001.
2. Августин Блаженний. Про град Божий. – Київ: Юніверс, 2000.
3. Аквінський Тома. Сума теології. – Львів: Свічадо, 2002.
4. Лютер М. Про світську владу. – Київ: Центр християнської освіти, 2005.
5. Енцикліки Івана Павла II: «Centesimus Annus», «Evangelium Vitae». – Ватикан, 1991–1995.
6. Гончаренко О. Християнська демократія: теорія і практика. – Львів: Місіонер, 2010.
7. Рудницький І. Християнська політична думка: історичний нарис. – Київ: Дух і літера, 2013.

ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

Актуальність теми дослідження: У сучасних умовах демократичні суспільства стикаються з викликами, пов'язаними з ефективністю управління, забезпеченням прав громадян та подоланням корупції. Громадянське суспільство виступає важливим актором у формуванні політики, контролі за діяльністю влади та захисті демократичних цінностей. Дослідження його взаємодії з державою дозволяє зрозуміти механізми впливу суспільства на прийняття рішень, а також визначити шляхи посилення співпраці для стабільного розвитку демократичних інституцій. **Мета дослідження:** Проаналізувати характер взаємодії між громадянським суспільством та державою в умовах демократії, визначення її основних моделей та перспектив розвитку. **Об'єкт дослідження:** Відносини між громадянським суспільством та державою в демократичних системах. **Предмет дослідження:** Форми, механізми та ефективність взаємодії громадянського суспільства з державними інститутами в умовах демократії. **Завдання дослідження:** Дослідити теоретичні підходи до громадянського суспільства, проаналізувати моделі його взаємодії з державою, оцінити вплив на політику.

Громадянське суспільство завжди було важливим інструментом впливу на державну політику, особливо в умовах демократії. Воно об'єднує неурядові організації, громадські ініціативи та активістів, які, не будучи частиною влади, формують суспільний тиск, беруть участь у прийнятті рішень і контролюють діяльність держави. Його роль у сучасних демократичних системах неможливо переоцінити: саме громадянське суспільство часто стає каталізатором реформ, гарантом прозорості та механізмом захисту прав людини.

Згідно з класичними теоріями демократії, громадянське суспільство виконує три ключові функції такі як: Контроль влади(через незалежні медіа, громадський моніторинг і антикорупційні ініціативи) ; Участь у прийнятті рішень(завдяки публічним слуханням, громадським радам та консультаціям з експертами); Захист прав і свобод(через діяльність правозахисних організацій та міжнародних інституцій).

Теорії демократії – партисипаторна, делегативна та деліберативна – підкреслюють, що без активної участі громадян у політичних процесах демократія стає формальною. Наприклад, Юрген Хабермас у своїй концепції публічної сфери доводить, що саме через відкритий діалог між громадянським суспільством і державою формуються найефективніші рішення.

На практиці взаємодія між громадянським суспільством і державою може приймати різні форми:

- Конфліктна модель – коли громадські рухи тиснуть на владу через протести, мітинги або медійні кампанії (наприклад, акції Extinction Rebellion у Європі).
- Партнерська модель – коли влада і НУО співпрацюють у реалізації спільних проєктів (як це відбувається в скандинавських країнах).
- Модель ігнорування - коли влада свідомо обмежує вплив громадських ініціатив (характерно для авторитарних режимів).

У ЄС переважає інституціалізована співпраця: громадські ради, експертні платформи та механізми публічних консультацій стали невід'ємною частиною політичного процесу. Натомість у країнах із перехідною демократією, таких як Україна, часто домінує конфліктна модель, оскільки довіра між громадянським суспільством і владою ще не до кінця сформована.

Після Революції Гідності 2014 року українське громадянське суспільство стало потужною силою, яка вплинула на багато реформ. Створення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), впровадження електронного декларування та відкриття публічних реєстрів – це результати тиску з боку громадськості. Ці зміни доводять, що ефективна взаємодія між громадянами і державою може забезпечити:

- прозорість і підзвітність влади;
- врахування інтересів різних соціальних груп;
- інновації в публічному управлінні.

Однак існують і серйозні виклики: Формальність громадських слухань – часто вони проводяться для «галочки», без реального впливу на рішення;Обмежений доступ до прийняття рішень – малі громади та маргіналізовані групи часто залишаються поза увагою; Тиск на активістів – у деяких країнах стикаються з репресіями.

Для подолання цих проблем необхідно: Насамперед розвивати інститути публічної політики (наприклад, законодавчо закріпити обов'язкові консультації з громадськістю),також забезпечити фінансову стабільність громадських організацій (через прозорі грантові механізми), і можна впроваджувати цифрові інструменти участі (е-петиції, онлайн-обговорення, платформи для моніторингу бюджету).

Висновок: Сучасна демократія неможлива без активної участі громадянського суспільства у політичних процесах. Як показало дослідження, взаємодія між громадянськими інститутами та державою має складний, багаторівневий характер, що варіюється від конфліктних до партнерських форм. Особливе значення цієї взаємодії полягає в її здатності забезпечувати контроль за владою, підвищувати прозорість управління та захищати права громадян. Досвід України після Революції Гідності яскраво демонструє, як активізація громадянського суспільства може стати потужним каталізатором реформ, особливо в сферах антикорупційної політики та публічного управління. У довгостроковій перспективі міцний альянс між громадянським суспільством і державою може стати основою для побудови більш справедливої, інклюзивної та ефективної демократичної системи. Це особливо

актуально для України, яка перебуває на шляху глибоких трансформацій і потребує всіх наявних ресурсів для подолання викликів та реалізації свого демократичного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Хабермас, Ю. «Структурна трансформація публічної сфери»(1962) – теорія комунікативної дії та роль громадянського суспільства.
2. Коен, Д., Арато, Е.»Громадянське суспільство і політична теорія»(1992) – аналіз взаємодії держави та НУО.
- 3.Гриценко А. (2018) «Громадянське суспільство в Україні: від протесту до участі». Видавництво КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.
4. Шаповал В. (2020) «Демократія та громадянська участь в Україні». Наукова думка
5. Громадянське суспільство в умовах трансформації» (2021) під ред. Іванова С.І. НАН України.
- 6.»Українська демократія: виклики та перспективи» (2022) Інститут політичних досліджень.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І БІЗНЕСУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження: В умовах трансформаційних змін українського суспільства питання взаємозв'язку політики та бізнесу набуло особливої ваги. Обидві сфери – політична й економічна – виступають ключовими механізмами суспільного розвитку, від яких залежить ефективність управління державою, добробут громадян і стабільність національної економіки. На зламі XX–XXI століть відбулася інституційна переоцінка ролі бізнесу в політичному процесі: від залежного суб'єкта – до активного учасника, здатного впливати на прийняття рішень, формувати громадську думку, лобювати інтереси та формувати політичні наративи. Мета дослідження: Дослідити взаємозв'язок між політичною владою та бізнесом в Україні, виявити як політика впливає на економічні процеси, а також яким чином бізнес формує політичний ландшафт. **Об'єкт дослідження:** суспільні відносини між політичними структурами та суб'єктами бізнесу в умовах української демократії. **Предмет дослідження:** форми взаємодії політики й бізнесу, що впливають на розвиток демократичних інститутів, економічну свободу, добробут громадян та суспільну стабільність. **Предмет дослідження:** форми взаємодії політики й бізнесу, що впливають на розвиток демократичних інститутів, економічну свободу, добробут громадян та суспільну стабільність. **Завдання дослідження:** у межах дослідження передбачено з'ясувати, яким чином політична влада впливає на умови ведення бізнесу в Україні та навпаки – якою мірою бізнес здатен впливати на політичні рішення. Також важливо окреслити основні моделі такої взаємодії: від співпраці до залежності, від патронажу до партнерства. Особливу увагу приділено аналізу негативних практик, таких як олігархізація, політична корупція, контроль медіа та непрозоре фінансування політичних сил. Разом з тим, дослідження має на меті виявити потенційно позитивні аспекти цього зв'язку, зокрема участь бізнесу у розбудові інституцій, цифровізації державних послуг, сприянні прозорим реформам та децентралізації.

Політика і бізнес в Україні часто взаємодіють у парадоксальний спосіб. З одного боку, політична влада повинна створювати прозорі, рівні умови для всіх учасників ринку, захищати право приватної власності, забезпечувати верховенство права. З іншого – бізнес, особливо великий, прагне отримати преференції через доступ до політичного ресурсу. Це створює передумови для олігархізації влади, де політичні рішення ухвалюються не в інтересах суспільства, а з урахуванням вузькогрупових бізнес-інтересів. Така ситуація несе загрозу демократичним інституціям і породжує системну недовіру громадян до влади.

Протягом останніх тридцяти років в Україні спостерігалася значна персоніфікація політичного і бізнесового класу. Представники великого капіталу активно входили у вищі органи влади, ставали народними депутатами, створювали політичні проекти. Це сприяло формуванню системи політико-економічного патронажу, коли економічні ресурси використовуються для політичного впливу, а державна влада – для економічної вигоди. Водночас середній та малий бізнес часто залишався осторонь цього процесу, виступаючи жертвою недосконалого регулювання, адміністративного тиску й корупції.

В українських реаліях бізнес виконує подвійну роль: з одного боку, він є джерелом економічного зростання, інновацій та зайнятості, а з іншого – через надмірну політизацію та відсутність чітких правил гри може перетворюватися на деструктивний чинник. Наприклад, контроль медіаресурсів бізнес-групами дозволяє формувати вигідний для них політичний порядок денний, а фінансування виборчих кампаній – впливати на кандидатів і законодавчу діяльність. Це підриває ідею рівного представництва громадян у політиці та спричиняє деформацію політичного процесу.

Водночас варто зазначити, що у взаємозв'язку політики і бізнесу є й позитивний потенціал. За умови чіткої інституційної рамки, прозорих виборчих процедур і незалежної судової системи бізнес може стати потужним союзником у розбудові правової держави. Через механізми громадського впливу, бізнес-асоціації, публічне партнерство приватний сектор може просувати антикорупційні ініціативи, підтримувати реформи, брати участь у процесі прийняття рішень. Прикладом цього є участь бізнес-спільнот у розробці податкової реформи, ініціативах цифровізації послуг, проектах публічних закупівель.

На регіональному рівні взаємодія політики та бізнесу набуває особливої значущості у форматі децентралізації. Вона створює умови для формування локального партнерства, коли місцеві бізнеси й громади об'єднуються для розвитку інфраструктури, створення нових робочих місць, підтримки соціальних ініціатив. Це дозволяє розвивати соціальну відповідальність бізнесу, формувати нову політичну культуру – відкриту, орієнтовану на довіру й співпрацю.

Висновки: варто визнати, що для повноцінного розвитку гармонійної моделі взаємодії політики та бізнесу в Україні необхідно подолати низку викликів. Насамперед йдеться про наявність політичної волі до деолігархізації, забезпечення реальної незалежності судової системи, зниження корупційного тиску та зміцнення ефективних антикорупційних інституцій. Без цих передумов будь-які спроби врегулювати вплив бізнесу на політику залишатимуться декларативними.

Водночас розвиток політичної освіти, підвищення політичної культури підприємців і громадян є необхідною умовою для формування нової етики взаємодії держави та бізнесу – не через змови чи кулуарні домовленості, а через партнерство, діалог і спільну відповідальність за суспільне благо.

Реалії сучасної України показують, що взаємозв'язок політики і бізнесу є не лише викликом, а й можливістю. Майбутнє української демократії, справедливої економіки й добробуту громадян напряму залежить від того, як саме буде врегульовано цей зв'язок: через чіткі правила гри, прозорість і правову доброчесність – чи через особисті інтереси та привілеї.

Успішна модель держави можлива лише за умов, коли політика служить суспільству, а бізнес сприяє його розвитку. Лише в такій взаємодії полягає шлях до стабільності, справедливості та прогресу української нації.

Список використаних джерел:

1. Кармазіна М. О. Політична еліта в Україні: становлення, функціонування, перспективи розвитку / М. О. Кармазіна // Політичний менеджмент. – 2021. – № 2. – С. 12–25.
2. Гайдай В. Олігархи та влада в Україні: історія співіснування / В. Гайдай // Дзеркало тижня. – 2019. – № 34.
3. Прозора політика та чесний бізнес: вектори реформ / Аналітичний центр CEDOS. – Київ, 2022.
4. Закон України «Про запобігання корупції». – Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49.
5. Гавриш, В. (2021). *Олігархія в Україні: політичний вплив великого бізнесу*. Журнал «Політологія», № 3, с. 45–60.
6. Центр економічної стратегії (CES). (2023). *Дослідження ставлення МСБ до державної політики*. <https://ces.org.ua>
7. Шевчук, Л. (2022). *Роль бізнесу в умовах децентралізації: нові партнерства в регіонах України*. Аналітична записка, Київ: U-LEAD з Європою.
8. Transparency International Ukraine. (2022). *Політична корупція та доступ бізнесу до влади*. <https://ti-ukraine.org>

ІДЕОЛОГІЯ «РУСЬКОГО МІРА» ЯК ІДЕЙНА ОСНОВА РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження: ідеологія «руського міра» стала одним із ключових інструментів виправдання російської агресії проти України, яка розпочалася з анексії Криму у 2014 році та триває у формі повномасштабної війни з 2022 року. Ця ідеологія, що базується на уявленнях про «історичну єдність» росіян, українців і білорусів, використовується для легітимізації імперських амбіцій Росії та порушення суверенітету України. Дослідження цієї теми є актуальним, оскільки воно дозволяє розкрити ідеологічні механізми, що підживлюють агресивну зовнішню політику Росії, та їхній вплив на міжнародну безпеку. **Мета дослідження:** аналіз ідеології «руського міра» як ідейної основи російської агресії проти України, а також визначення її впливу на суспільно-політичні процеси в Україні та світі. **Об'єкт дослідження:** ідеологія «руського міра» як система поглядів, що обґрунтовує експансіоністську політику Росії. **Предмет дослідження:** ідейні засади «руського міра» та їх використання в контексті російської агресії проти України. **Завдання дослідження:** визначити основні складові ідеології «руського міра», проаналізувати, як ця ідеологія використовується для виправдання агресії проти України, оцінити вплив ідеології на суспільно-політичні процеси в Україні та міжнародній спільноті.

Ідеологія «руського міра» сформувалася як комплекс уявлень про особливу цивілізаційну роль Росії, яка нібито має історичне право об'єднувати слов'янські народи під своїм керівництвом. Ця концепція активно просувається російською владою та Російською православною церквою (РПЦ) як інструмент легітимізації зовнішньої експансії. Основними складовими ідеології є:

Історичний міф про єдність «руського народу», який включає росіян, українців і білорусів як нібито єдину націю, що походить від Київської Русі [1, с. 45-50].

Месіанська роль Росії, яка позиціонується як захисниця «традиційних цінностей» проти «західного занепаду» [2, с. 112-120].

Заперечення суверенітету України, яка розглядається як «штучна держава», що має бути повернута до сфери впливу Росії [3, с. 78-85].

Ця ідеологія стала основою для виправдання анексії Криму та війни на Донбасі, а з 2022 року – повномасштабного вторгнення в Україну. Російська пропаганда використовує «руський мір» для мобілізації населення, представляючи війну як «захист співвітчизників» і «відновлення історичної справедливості». Наприклад, офіційні заяви російської влади про «денацифікацію» та «демілітаризацію» України базуються на ідеологічних наративах «руського міра», які заперечують право України на власну ідентичність і державність [4, с. 15-22].

Вплив ідеології «руського міра» на Україну є багатограним. По-перше, вона сприяла розпалюванню сепаратизму в Криму та на Донбасі, де російська пропаганда активно використовувала тези про «захист російськомовного населення». По-друге, ідеологія стала інструментом гібридної війни, спрямованим на підірив української державності через дезінформацію та маніпуляції [5, с. 90-95]. По-третє, «руський мір» викликав зворотну реакцію в українському суспільстві, посиливши національну ідентичність і консолідацію громадян навколо ідеї незалежності.

На міжнародному рівні ідеологія «руського міра» створює загрозу для глобальної безпеки, оскільки виправдовує порушення міжнародного права та суверенітету інших держав. Водночас вона сприяє ізоляції Росії, оскільки більшість країн світу засуджують її агресивну політику. Проте ідеологія продовжує знаходити підтримку серед певних груп у пострадянських країнах, що створює додаткові виклики для України та її партнерів [6, с. 200-210].

Для протидії ідеології «руського міра» необхідні комплексні заходи:

- Розвиток української культурної та інформаційної політики для зміцнення національної ідентичності.
- Міжнародна співпраця у сфері протидії дезінформації та пропаганди.
- Посилення санкційного тиску на Росію для обмеження її можливостей просувати ідеологію «руського міра».

Висновки

Ідеологія «руського міра» є ключовим елементом російської агресивної політики проти України. Вона базується на історичних міфах, месіанських уявленнях і запереченні української державності, що дозволяє Росії виправдовувати свої дії як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях. Проте ця ідеологія також спричиняє консолідацію українського суспільства та посилення міжнародної підтримки України. Подальше дослідження цієї теми є важливим для розробки ефективних стратегій протидії російській агресії та зміцнення національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Кузьо Т. Імперський націоналізм і російсько-українська війна / Т. Кузьо // Сучасність. 2018. № 3. С. 45-50.
2. Ларюель М. Ідеологія «руського міра»: від філософії до політики / М. Ларюель // Політичні дослідження. 2016. № 5. С. 112-120.

3. Олексенко Р. І. Історичні міфи як інструмент російської пропаганди / Р. І. Олексенко // Вісник Київського університету. Серія: Політологія. 2019. № 22. С. 78-85.
4. Скринник З. Гібридна війна Росії проти України: ідеологічний вимір / З. Скринник // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. 2020. Вип. 12. С. 15-22.
5. Базалук О. Інформаційна війна як складова російської агресії / О. Базалук // Філософія і політологія. 2021. № 15. С. 90-95.
6. Філософія політики: навч. посіб. / За ред. В. Г. Воронкової. Київ: Академія, 2017. 512 с.

ХВИЛІ ПОШИРЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В СВІТІ, ЇХ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

Актуальність теми дослідження: демократія у XXI столітті є ключовим вектором політичного розвитку держав, індикатором їхньої цивілізаційної зрілості та правового становлення. Усе більше країн намагаються впровадити демократичні механізми не лише задля внутрішньої стабільності, а й для інтеграції в глобальну систему. Україна, як держава з посттоталітарним минулим і європейськими прагненнями, є вразливою до впливів світових хвиль демократизації. Розуміння цих процесів необхідне для усвідомлення шляхів політичного оновлення та формування сталого демократичного устрою. **Мета дослідження:** проаналізувати ключові хвилі демократизації у світовій історії, виявити їх вплив на політичну еволюцію України та розкрити особливості вітчизняного демократичного процесу в контексті глобальних тенденцій. **Об'єкт дослідження:** глобальний процес поширення демократії. **Предмет дослідження:** особливості хвиль демократизації та їхній вплив на формування української демократичної моделі. **Завдання дослідження:** охарактеризувати хронологічні етапи хвиль демократизації, з'ясувати механізми їх впливу на Україну. Одним із ключових підходів до розуміння поширення демократії у світі є аналіз історичних закономірностей, які простежуються в політичному розвитку різних країн. У науковому дискурсі сформувалося кілька концепцій, що пояснюють хвилеподібний характер демократичних змін. **Перша хвиля** (1828–1926 рр.) – вона пов'язана з розширенням виборчого права в США, Франції, Великій Британії, а також демократичними реформами в інших країнах Західної Європи. Ця хвиля мала поступовий, еволюційний характер і стала наслідком ліберальних революцій, індустріалізації та зростання політичної активності громадян. Завершенням першої хвилі став підйом авторитаризму у 1920–30-х роках, особливо внаслідок виникнення фашистських і комуністичних режимів. **Друга хвиля** (1943–1962 рр.) – почалася після Другої світової війни, і тривала до початку 1960-х. Вона була пов'язана з поразкою фашистських режимів, деколонізацією, а також зовнішнім тиском з боку США, які сприяли впровадженню демократичних інститутів у Західній Європі, Японії та частині країн Латинської Америки. Однак до кінця 60-х років відбувається друга зворотна хвиля, коли в багатьох новостворених державах починають домінувати військові режими, автократії або персоналістські диктатури. **Третя хвиля** (з 1974 р.) – розпочалася з демократичної революції в Португалії. Вона охопила країни Південної Європи (Іспанію, Грецію), Латинської Америки, Азії (наприклад, Південну Корею, Філіппіни), а згодом поширилася на країни Центрально-Східної Європи після падіння комуністичних режимів. Важливою особливістю цієї хвилі є її масштабність та швидкість – кількість демократичних країн суттєво зросла протягом короткого часу. Третя хвиля продовжувала впливати на пострадянські держави, включно з Україною, яка після здобуття незалежності 1991 року також опинилася в руслі демократичних перетворень [1. с.13-51]. Україна не була повноцінним учасником перших двох хвиль через свою залежність від імперій і тоталітарного режиму СРСР. Проте третя хвиля демократизації безпосередньо торкнулася її. Здобуття незалежності у 1991 році стало початком переходу від авторитарного управління до демократії. Демократія у пострадянських країнах часто розвивалась не за класичним сценарієм, а в умовах гібридних режимів. Як зазначають дослідники Стівен Левицький та Лукан Вей, низка держав після розпаду СРСР формально прийняли демократичні інститути, однак на практиці зберігали авторитарні методи правління. Вони називають це «**конкурентним авторитаризмом**» – ситуацією, коли вибори проводяться, але не є справді вільними, коли є опозиція, але вона постійно стикається з репресіями, коли інститути існують, але ними керують вручну. Україна тривалий час балансувала саме в такому політичному полі. Наприкінці 1990-х – на початку 2000-х років влада намагається зберігати демократичний фасад, одночасно контролюючи ЗМІ, тиснучи на суди та використовуючи адміністративний ресурс. Така форма правління була характерною ознакою «**післятретьохвильового**» періоду, коли нові демократії виявилися особливо вразливими до відкату [2. 39-45, 85-129]. Цей процес, однак, був складним і неоднозначним. У 1990-х роках в Україні відбулося формальне встановлення демократичних інститутів: запровадження Конституції (1996), створення багатопартійної системи, проведення виборів. Проте ці здобутки часто не мали реального втілення: вибори супроводжувалися фальсифікаціями, судова система залишалась залежною, а корупція – хронічною проблемою [5. С 143-161]. За даними **Freedom House**, упродовж останніх років Україна поступово зміцнює свої позиції як «**частково вільна країна**», демонструючи зростання громадянської активності, розвиток медіа та протидію авторитарним впливам. У звіті за 2023 рік Україна отримала **відносно високі оцінки за політичні права**, попри війну. Особливу увагу аналітики звертають на **роль громадянського суспільства, волонтерських рухів і цифрової прозорості**, що стали каталізаторами демократичних процесів [3]. Поштовхом до нової фази демократизації стали **Події Помаранчевої революції** 2004 року – масові мирні протести на захист виборчого права та чесних процедур. Вони стали проявом зрілої громадянської культури й заклали основи активного політичного залучення населення. Наступним етапом демократичного вибуху стала **Революція Гідності** 2013–2014 років, спровокована зривом євроінтеграційного курсу. Саме вона ознаменувала перехід до нової якості демократичної свідомості. Ці події не лише змінили політичну еліту, а й започаткували реформи в поліції, армії, судовій системі, створення електронних декларацій, відкритих реєстрів тощо. Після 2014 року вітчизняна демократія розвивається у контексті військової агресії з боку РФ, що парадоксальним чином лише посилила демократичну мобілізацію українців. Громадянське суспільство продовжує відігравати ключову роль: волонтерський рух, контроль за владою, розслідувальна журналістика стали фундаментальними складовими демократичного середовища [6. с.181-215]. Сучасні теоретики говорять про

четверту хвилю демократизації, яка базується на цифрових технологіях, нових медіа та транскордонній солідарності. Україна – яскравий приклад цього тренду: соціальні мережі стали інструментом мобілізації, західні країни підтримують реформи, а інтеграція до ЄС – стратегічна мета [4. 142-147]. **Висновки:** хвилі демократизації є не лінійним, а циклічним процесом із періодами прогресу та регресу. Вплив цих хвиль на Україну є очевидним: кожна з них привносила ідеї, інститути, цінності, які поступово вкорінювалися у суспільстві. Хоча повноцінна ліберальна демократія ще не досягнута, зростання громадянської активності, європейська інтеграція та національна консолідація свідчать про позитивну динаміку. В умовах війни демократичні практики стали не лише засобом урядування, а й чинником національного спротиву. Саме демократія – ключ до стабільності, модернізації та майбутнього України.

Список використаних джерел:

1. Huntington, S. P. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. University of Oklahoma Press, 1991. С.13-51
2. Levitsky, S., & Way, L. A. *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*. Cambridge University Press, 2010. С.39-45, 85–129
3. Freedom House. *Freedom in the World Reports*. URL: <https://freedomhouse.org/uk/country/ukraine/freedom-world/2023?utm>
4. Diamond, L. *Facing Up to the Democratic Recession*. *Journal of Democracy*, 26(1), 2015. С. 141–155.
5. Way, L. A. *The Sources and Dynamics of Competitive Authoritarianism in Ukraine*. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 20(1), 2004, с. 143–161.
6. D'Anieri, P. *Ukraine and Russia: From Civilized Divorce to Uncivil War*. Cambridge University Press, 2019. розділ 6, с. 181–215.

ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА РУШІЙНІ СИЛИ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Актуальність теми дослідження: Революція Гідності стала переломним моментом в історії України, глибоко вплинувши на її політичний, соціальний та економічний розвиток. Розуміння причин, наслідків та рушійних сил цієї події є критично важливим для осмислення сучасних викликів, з якими стикається українське суспільство, та визначення шляхів його подальшого розвитку. **Мета дослідження:** Дослідити ключові причини, які призвели до Революції Гідності, проаналізувати її основні наслідки для України та ідентифікувати рушійні сили, що мотивували активну участь громадян у протестних акціях. **Об'єкт дослідження:** Суспільно-політичні процеси в Україні у період Революції Гідності (2013-2014 рр.). **Предмет дослідження:** Причини, наслідки та рушійні сили Революції Гідності, їхній вплив на трансформацію українського суспільства. **Завдання дослідження:** виявити та систематизувати основні причини, що зумовили виникнення Революції Гідності, проаналізувати політичні, економічні та соціальні наслідки Революції Гідності для України, ідентифікувати ключові групи населення та громадські рухи, які стали рушійними силами протестного руху, розглянути роль зовнішніх факторів та міжнародної реакції на події в Україні, оцінити вплив Революції Гідності на формування нової національної ідентичності та громадянської свідомості в Україні.

Революція Гідності була викликана комплексом внутрішніх та зовнішніх факторів: широко поширена корупція в органах державної влади, кумівство та ігнорування інтересів громадян викликали глибоке невдоволення в суспільстві, згорання демократичних свобод, обмеження свободи слова та зборів, фальсифікації на виборах підірвали довіру до політичної системи. До того ж, Низький рівень життя значної частини населення, безробіття, інфляція та значний розрив між багатими та бідними стали джерелом соціальної напруги. Рішення тодішньої влади призупинити підготовку до підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом викликало обурення у проєвропейськи налаштованій частини суспільства.

Революція Гідності перевернула все з ніг на голову. Наслідки були масштабні і торкнулися кожної сфери життя. І головне – вона показала, що українці – це не мовчазна маса, вони готові боротися за свої права, за свою гідність. Це був крик душі, тривожний дзвінок: «Досить! Більше терпіти не будемо!» Отож, до політичних наслідків ми в першу чергу віднесемо зміну політичної влади. Янукович, набивши кишені всім, що тільки міг вкрати, з ганьбою тікає з країни. Це був шок, але це була перемога! Турчинов стає виконуючим обов'язки Президента, щоб хоч якось стабілізувати ситуацію. Щоб повернути довіру людей, проводяться нові президентські та парламентські вибори. Це був шанс обрати нову, чесну владу. Люди зрозуміли свою силу. Громадянське суспільство стало набагато активнішим, люди почали контролювати владу, вимагати змін. Почався процес очищення влади від корупціонерів (люстрація) та реформування державних інститутів. Хоч цей процес є дуже складним і болочим, але він необхідний і, на жаль, триває і досі. Як і багато інших сфер постраждала також економіка. Інвестори боялися вкладати гроші в нестабільну країну. Довелося провести складні економічні реформи, щоб стабілізувати ситуацію і залучити інвестиції. Але, звичайно, говоримо не лише про мінуси. Революція пробудила в людях почуття патріотизму, національної гідності. Ми зрозуміли, що ми – українці, і ми маємо свою країну. Люди почали масово допомагати армії, переселенцям. Волонтерський рух став символом єдності та взаємодопомоги.

Революція гідності показала Євросоюзу свій вибір і активізувала співпрацю з ЄС та іншими західними країнами проте Росії це не сподобалось, тож вона вступає у цю гру тепер уже відкрито. Анексія Криму Росією та збройний конфлікт на сході України стали найтрагічнішими наслідками Революції.

Хто ж були ті люди, які не побоялися вийти на Майдан? В першу чергу відреагували люди с високою національною ідентичністю та студенти і молодь: саме вони стали тією іскрою, з якої розгорілося полум'я Революції. Вони хотіли жити в сучасній європейській країні, без корупції і свавілля. Вони були готові боротися за своє майбутнє. Письменники, художники, музиканти підтримали Майдан своїм словом, своєю творчістю-стали голосом народу, його сумлінням. А також підприємці, військові, медики, рятувальники, волонтери, селяни, що передавали їжу на Майдан і кожен небайдужий українець якого боліло серце за долю рідної землі. Це були звичайні люди, які стали героями. Революція Гідності стала важким, але дуже важливим іспитом для України. Ми показали, що ми – нація, яка має гідність і готова боротися за свою свободу та майбутнє. Попри численні випробування, ми стали сильнішими, мудрішими та згуртованішими. Ми обов'язково побудуємо ту країну, про яку мріяли ті, хто стояв на Майдані.

Список використаних джерел:

1 :<https://www.youtube.com/watch?v=QQ-qj2mu1dI>

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ

Актуальність теми дослідження: У сучасному демократичному суспільстві ефективність державної політики значною мірою залежить від здатності влади враховувати інтереси та настрої громадян. Громадська думка є ключовим чинником формування соціального діалогу, зворотного зв'язку між владою та суспільством. Її ігнорування може призвести до зниження довіри до інституцій, соціальної напруги та політичної нестабільності. Саме тому дослідження механізмів формування та врахування громадської думки в політичному процесі є надзвичайно актуальним. **Мета дослідження:** Проаналізувати роль громадської думки у процесі формування державної політики, дослідити методи її вивчення та виявити основні способи її ефективного врахування органами влади. **Об'єкт дослідження:** Процес формування та реалізації державної політики в умовах демократії. **Предмет дослідження:** Громадська думка як фактор, що впливає на прийняття політичних рішень та ефективність державного управління. **Завдання дослідження:** Громадська думка є важливим елементом політичного життя демократичного суспільства. Вона відображає ставлення, оцінки та очікування населення щодо різних суспільно-політичних процесів, рішень влади, соціальних подій та політичних лідерів. Для ефективного функціонування демократичної держави необхідно не лише враховувати громадську думку, але й систематично її досліджувати.

Сутність громадської думки: Громадську думку можна визначити як сукупність поглядів і оцінок, що поділяються значною частиною населення з приводу певної соціально значущої проблеми. Це динамічне явище, яке змінюється залежно від політичного, економічного та соціального контексту. Вона може бути як стихійною, так і сформованою під впливом ЗМІ, політичної пропаганди, громадських організацій або лідерів думок.

Методи дослідження громадської думки: Найпоширенішими методами вивчення громадської думки є соціологічні опитування, інтерв'ю, фокус-групи, спостереження та аналіз публікацій у ЗМІ або соціальних мережах. Сучасні технології дозволяють проводити масштабні онлайн-опитування, що пришвидшує отримання даних і забезпечує ширше охоплення респондентів. При цьому важливо дотримуватись наукових принципів репрезентативності та об'єктивності, щоб уникнути маніпуляцій.

Значення врахування громадської думки у державній політиці: У демократичній державі врахування громадської думки є невід'ємною частиною легітимзації влади. Політики та державні установи використовують результати досліджень для коригування стратегій, формування соціальної політики, законодавчих ініціатив, а також під час виборчих кампаній. Ігнорування суспільних настроїв може призвести до зниження рівня довіри до влади, соціального напруження та протестних рухів.

Однак існують і ризики маніпулювання громадською думкою, особливо в умовах інформаційної війни, поширення фейків та використання політичних технологій. Тому важливо забезпечувати прозорість процесу збору й аналізу даних, а також розвиток критичного мислення у суспільстві.

Висновки: Громадська думка є потужним інструментом впливу на політичні процеси, ігнорувати який небезпечно для стабільності та розвитку держави. Її дослідження дозволяє владі краще розуміти потреби та очікування громадян, а врахування в політичних рішеннях підвищує ефективність управління. В умовах демократичного устрою саме діалог між державою та суспільством на основі об'єктивних даних є запорукою конструктивного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Бекешкіна, І. О. (2018). Громадська думка як чинник впливу на політичні процеси в Україні. Київ: Фонд «Демократичні ініціативи».
2. Дей, Дж. (2010). Введення в політологію. Київ: Центр навчальної літератури.
3. Шведа, Ю. Р. (2016). Політологія: підручник для студентів ВНЗ. Львів: Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка.
4. Васильєва, І. А. (2019). Методи дослідження громадської думки: сучасні підходи. Науковий вісник Політології, № 4, с. 45–52.
5. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова. (2023). Соціологічні опитування: тенденції громадської думки. <https://razumkov.org.ua>

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми дослідження визначається динамічними змінами геополітичної ситуації в Європі, особливо після 2014 року, коли Україна остаточно задекларувала свій європейський курс. У системі міжнародних відносин Україна виступає не лише як об'єкт зовнішньої політики впливових держав, а й як активний суб'єкт, що формує нові тенденції, цінності та політичні баланси на континенті. Проблематика міжнародного позиціонування України сьогодні є ключовою не лише для української державності, але й для стабільності всього європейського регіону.

Метою цієї статті є дослідити, яке місце посідає Україна в системі міжнародних відносин Європи, проаналізувати ключові напрями її зовнішньополітичної діяльності та охарактеризувати роль держави як чинника безпеки, стабільності та демократичного розвитку.

Об'єктом дослідження є Україна як геополітичний актор.

Предмет – її міжнародна політика та вплив на систему європейської співпраці.

З початком ХХІ століття Україна все активніше інтегрується у структури європейської політики та безпеки. Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році стало символічним і практичним кроком у бік євроінтеграції. Цей договір закріпив правові основи політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС, а також визначив напрямки реформ у сферах правосуддя, економіки, боротьби з корупцією, енергетики та інституційного розвитку. Таким чином, Україна утвердилася як частина європейського політичного простору. Важливо зазначити, що географічне положення України робить її ключовою ланкою в архітектурі безпеки Європи. Вона є буферною зоною між ЄС та Російською Федерацією, що обумовлює її стратегічну вагу. Саме через цю обставину конфлікт на сході України, а згодом і повномасштабна війна, яка розпочалася у 2022 році, стали справжнім викликом не лише для України, а й для всього європейського співтовариства. Роль України виявилася вирішальною: її стійкість стала лакмусовим папірцем здатності Європи об'єднатися заради спільних цінностей – свободи, демократії, поваги до суверенітету. Значну роль у системі європейських міжнародних відносин відіграє участь України у спільних безпекових ініціативах. З одного боку, держава активно співпрацює з НАТО – попри те, що формально не є членом Альянсу. З іншого – розвиває двосторонні зв'язки з європейськими державами у сфері оборонного співробітництва, включно з отриманням військової та гуманітарної допомоги. Така підтримка є свідченням того, що міжнародна спільнота визнає вагомий роль України у стримуванні загроз для європейського миру. Україна поступово формує і свій імідж в системі міжнародних відносин як держава, що здатна генерувати не лише безпекові, а й ціннісні ініціативи. Участь у створенні нових альянсів на кшталт Люблінського трикутника, Асоційованого тріо та активізація дипломатичних відносин з країнами Центральної Європи та Балтії свідчать про прагнення України стати регіональним лідером. Така дипломатична стратегія дозволяє посилити власну суб'єктність і стати важливим комунікаційним містком між Заходом та державами Східної Європи і Кавказу.

Культурно-цивілізаційний вибір України також є вагомим чинником її міжнародної легітимності. Після Революції Гідності українське суспільство чітко задекларувало прагнення належати до європейської спільноти не лише географічно, а передусім – ідейно. Повага до прав людини, свобода слова, плюралізм, конкурентна демократія – це не лише гасла, а реальні критерії, за якими українське громадянське суспільство оцінює легітимність влади та її зовнішньополітичні рішення. Саме така еволюція внутрішньої політичної культури надає Україні моральну перевагу у діалозі з європейськими інституціями. Не менш важливою є й економічна складова участі України у міжнародних відносинах. Попри втрати, завдані війною, Україна залишається значним експортером сільськогосподарської продукції, що посилює її роль у забезпеченні продовольчої безпеки Європи. Історична зернова угода, укладена за посередництва ООН і Туреччини, є прикладом того, як навіть в умовах війни Україна виконує зобов'язання перед міжнародною спільнотою, захищаючи глобальні інтереси. Крім того, перспектива відновлення країни після війни уже зараз формує нову міжнародну економічну кон'юнктуру, де Україна виступає не як пасивний реципієнт допомоги, а як партнер, здатний до модернізації, цифровізації та сталого розвитку. Символічний, але важливий аспект – підтримка України в культурній сфері. Країна все активніше просуває власну ідентичність на європейській арені, руйнуючи стереотипи про «пострадянську периферію» та репрезентуючи себе як самостійну цивілізаційну силу з потужною історією, мовою та мистецтвом. Культурна дипломатія, фестивалі, спільні мистецькі проекти й участь українських митців у європейських форумах стали частиною стратегії м'якої сили, яка доповнює політичні та економічні зусилля. У цьому контексті важливо звернути увагу на унікальність українського досвіду: держава, що протистоїть зовнішній агресії, одночасно модернізується зсередини та демонструє стійкість перед обличчям викликів. Цей феномен європейська спільнота вже визнає як нову модель сили через демократію, стійкість через цінності. Україна стає прикладом того, що навіть у часи кризи національний дух, згуртованість суспільства й орієнтація на майбутнє можуть стати драйверами глобального перетворення.

Висновки: Таким чином, Україна в системі європейських міжнародних відносин посідає місце не лише як стратегічний партнер, але й як держава, що задає нові імпульси для європейського переосмислення цінностей, безпеки та співпраці. Її роль виходить далеко за межі регіонального виміру – Україна вже стала символом європейського прагнення до свободи, гідності та демократичного розвитку. Саме в її стійкості, прагненні до реформ і

здатності відстоювати незалежність в умовах війни криється нова європейська ідея – ідея єдності через силу народу. Європейська інтеграція України сьогодні – не просто геополітичний вибір, а глибокий історичний процес, що торкається основ національної ідентичності та політичної самосвідомості. Цей шлях є непростим, він потребує внутрішніх трансформацій, рішучості у боротьбі з корупцією, розвитку ефективних інституцій, але його успішне проходження відкриває перед Україною якісно нові перспективи: повноправне членство в Європейському Союзі, інтеграцію в систему європейської безпеки, зміцнення економічного потенціалу та глибшу культурну синергію з європейськими народами. Роль України не зводиться до формальної участі в міждержавних відносинах – вона є каталізатором переосмислення європейської ідентичності. Завдяки незламності українського народу, його готовності боронити демократію навіть зі зброєю в руках, Європа згадала свої витоки і сутність. Сьогодні бути з Україною – це не лише політичне рішення, а моральний вибір. І саме тому місце України в Європі вже не підлягає сумніву. Це місце, що здобуто не тільки документами, а кров'ю, гідністю й жертвистістю, і воно є вагомим внеском у нову архітектуру європейської безпеки та солідарності.

Список використаних джерел

1. Гарань, О. (2022). Україна і Захід: європейський вибір та виклики сучасності. Київ: Фоліо.
2. Пархоменко, О. (2021). Геополітичне позиціонування України в умовах нової європейської безпеки. Політичний менеджмент, №1, с. 34–45.
3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами. (2014). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX:22014A0529(01))
4. Зернова ініціатива: офіційна інформація Міністерства інфраструктури України. (2023). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mtu.gov.ua>
5. Мельник, М. (2023). Культурна дипломатія України: сучасні інструменти міжнародного позиціонування. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень, №4, с. 78–84.
6. Європейська рада: Офіційний сайт. Заяви та рішення щодо підтримки України. (2022–2024). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu>

КОСМОПОЛІТИЗМ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНІ ПРОЯВИ

Ідея космополітизму, що сягає своїм корінням античної філософії, є потужним і водночас суперечливим концептом, який стверджує існування єдиної світової спільноти, де всі люди є громадянами світу, а їхня лояльність не обмежується національними кордонами. У сучасному світі, позначеному глобалізацією, міграцією та зростаючою взаємозалежністю, космополітизм набуває особливої актуальності, проявляючись у різноманітних формах і водночас стикаючись із серйозними викликами.

Історичні витоки та філософське підґрунтя космополітизму

Саме поняття «космополіт» (грец. *κοσμοπολίτης* – громадянин світу) вперше з'явилося у Стародавній Греції, у філософії кініків. Діоген Синопський, відомий своїм аскетичним способом життя, на запитання про своє походження відповідав: «Я – громадянин світу». Ця ідея підкреслювала універсальність людської природи та відмову від вузьких політичних і соціальних обмежень. Згодом ідеї, близькі до космополітизму, розвивалися у філософії стоїків, які наголошували на універсальному законі природи та рівності всіх людей перед ним. Римська імперія з її прагненням до універсальності та поширення громадянства на великі території також містила елементи космополітичного мислення.

У епоху Просвітництва ідеї природних прав людини, універсальної моралі та раціональності заклали міцний фундамент для сучасного розуміння космополітизму. Іммануїл Кант у своїх працях обґрунтовував ідею «вічного миру» та «всесвітнього громадянського стану», де держави співіснують на основі міжнародного права та взаємної поваги.

Причини зростання космополітичних тенденцій у сучасному світі

Сучасний світ переживає безпрецедентне зростання космополітичних тенденцій, зумовлене низкою взаємопов'язаних факторів: Глобалізація: Інтенсивний розвиток технологій, транспорту та комунікацій стирає кордони між державами, сприяючи економічній, культурній та інформаційній інтеграції. Міжнародна торгівля, транснаціональні корпорації та глобальні фінансові потоки роблять світ дедалі взаємозалежнішим.

Міграція: Зростання мобільності населення призводить до змішування культур і формування мультикультурних суспільств. Люди переїжджають в інші країни в пошуках кращих економічних можливостей, освіти, політичного притулку або з особистих причин, збагачуючи культурний ландшафт і розширюючи горизонти.

Розвиток інформаційних технологій: Інтернет та соціальні мережі надають можливість миттєво спілкуватися з людьми з різних куточків світу, обмінюватися ідеями та досвідом, формувати транснаціональні спільноти за інтересами.

Глобальні виклики: Проблеми, такі як зміна клімату, пандемії, тероризм, бідність та нерівність, мають глобальний характер і потребують скоординованих міжнародних зусиль для їх вирішення. Усвідомлення спільності цих проблем сприяє формуванню почуття глобальної відповідальності.

Розвиток міжнародних організацій та права: Діяльність міжнародних організацій, таких як ООН, Всесвітня торгова організація, Міжнародний кримінальний суд, спрямована на регулювання міжнародних відносин, захист прав людини та сприяння миру й співробітництву. Розвиток міжнародного права створює правові рамки для глобальної взаємодії.

Зростання культурного обміну та розуміння: Поширення освіти, туризму, мистецтва та масової культури сприяє кращому розумінню та повазі до різних культур, руйнуючи стереотипи та упередження.

Сучасні прояви космополітизму

У сучасному світі космополітизм проявляється у різноманітних формах:

Економічний космополітизм: Виявляється у глобальній економічній інтеграції, діяльності транснаціональних корпорацій, міжнародній торгівлі та фінансових ринках. Споживачі мають доступ до товарів і послуг з усього світу, а компанії оперують на глобальному рівні.

Культурний космополітизм: Характеризується відкритістю до різних культур, інтересом до іноземних мов, мистецтва, кухні та традицій. Мультикультурні міста стають осередками культурного обміну та інновацій.

Політичний космополітизм: Проявляється у підтримці міжнародних організацій, розвитку міжнародного права, боротьбі за універсальні права людини та ідеях глобального громадянства. Рухи за глобальну справедливість та мир також є проявами політичного космополітизму.

Моральний космополітизм: Ґрунтується на переконанні, що всі люди мають рівну моральну цінність і що моральні обов'язки не обмежуються національними кордонами. Це проявляється у гуманітарній допомозі, підтримці прав людини в інших країнах та боротьбі з глобальною нерівністю.

Технологічний космополітизм: Розвиток Інтернету та соціальних мереж створює глобальні віртуальні спільноти, де люди з різних країн можуть спілкуватися, обмінюватися інформацією та співпрацювати незалежно від географічного розташування.

Виклики та критика космополітизму Попри свої позитивні аспекти, космополітизм стикається з низкою викликів та піддається критиці: Націоналізм та патріотизм: Ідеї національної ідентичності, суверенітету та патріотизму залишаються потужними силами у сучасному світі. Багато людей відчують сильну прив'язаність до своєї нації та культури, що може суперечити ідеї всесвітнього громадянства.

Нерівність та несправедливість: Глобалізація, яка є однією з рушійних сил космополітизму, часто супроводжується зростанням нерівності між багатими та бідними країнами, а також усередині самих суспільств. Критики стверджують, що космополітизм може ігнорувати ці проблеми та служити інтересам глобальної еліти.

Втрата культурної ідентичності: Деякі побоюються, що зростання глобальної культури може призвести до втрати унікальних національних та місцевих традицій.

Проблеми демократичної легітимності: У глобальних інституціях часто бракує демократичної підзвітності та легітимності, що може викликати недовіру та опір з боку громадян.

Безпека та конфлікти: Національні держави продовжують відігравати ключову роль у забезпеченні безпеки та врегулюванні конфліктів. Відсутність ефективних глобальних механізмів правопорядку та безпеки залишається серйозним викликом для космополітичного ідеалу. Космополітизм у майбутньому. У майбутньому космополітизм, ймовірно, продовжить еволюціонувати під впливом глобальних тенденцій та викликів. Важливо знайти баланс між універсальними цінностями та повагою до культурної різноманітності, між глобальною співпрацею та національною ідентичністю. Можливо, майбутнє космополітизму полягає не у повній відмові від національної ідентичності, а у розвитку концепції «багаторазової ідентичності», де люди можуть відчувати свою приналежність до різних рівнів спільноти – від місцевої до глобальної. Освіта відіграватиме ключову роль у формуванні космополітичного світогляду, сприяючи розвитку критичного мислення, міжкультурної компетентності та емпатії. У складному та взаємопов'язаному світі ідеї космополітизму залишаються важливим орієнтиром для побудови більш справедливого, мирного та сталого майбутнього для всього людства. Хоча повна реалізація ідеалу всесвітнього громадянства може бути складним завданням, прагнення до розуміння, співпраці та солідарності між народами є необхідною умовою для вирішення глобальних проблем та забезпечення процвітання всіх людей на планеті.

Список використаних джерел:

1. Аппія, Кваме Ентоні. «Космополітизм: етика світу в епоху національної війни». Київ: Дух і Літера, 2019. (Пер. з англ. Оригінальна назва: Kwame Anthony Appiah. *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*. W. W. Norton & Company, 2006).

2. Бек, Ульріх. «Що таке глобалізація? Помилки глобалізму – відповіді на глобалізацію». Київ: К.І.С., 2003. (Пер. з нім. Оригінальна назва: Ulrich Beck. *Was ist Globalisierung? Irrtümer des Globalismus – Antworten auf Globalisierung*. Suhrkamp Verlag, 1997).

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Актуальність теми дослідження: політичне лідерство є ключовим елементом сучасних суспільних процесів, оскільки воно безпосередньо впливає на розвиток держави, формування національної ідентичності та реалізацію стратегічних цілей. У умовах глобалізації та соціально-політичних трансформацій особливої ваги набуває дослідження загальнонаціонального політичного лідерства, яке об'єднує громадян навколо спільних цінностей і забезпечує стабільність суспільства. Також актуальність теми підкреслюється тим, що лідери відіграють вирішальну роль у подоланні криз, формуванні громадянської свідомості та забезпеченні демократичного розвитку. **Мета дослідження:** проаналізувати основні особливості загальнонаціонального політичного лідерства, його природу, функції та вплив на політичні процеси в Україні та світі. **Об'єкт дослідження:** феномен політичного лідерства в межах загальнонаціонального масштабу. **Предмет дослідження:** особливості, форми та чинники ефективного загальнонаціонального політичного лідерства. **Завдання дослідження:** розкрити теоретичні засади політичного лідерства; визначити характерні риси загальнонаціонального політичного лідера; аналізувати історичні і сучасні приклади національного лідерства в Україні; провести порівняльний аналіз українського лідерства з міжнародним досвідом; визначити виклики і перспективи розвитку ефективного лідерства в українському суспільстві.

Політичне лідерство є однією з основних категорій політології, що відображає процес впливу окремої особи або групи на політичну поведінку громадян, ухвалення рішень і управління суспільними процесами. Лідерство – це не лише формальна влада, а й здатність надихати, мобілізувати та спрямовувати суспільство в певному напрямку. Серед класичних підходів до розуміння лідерства особливе місце займає типологія Макса Вебера, який виокремлює три основні типи легітимності влади. Традиційне лідерство ґрунтується на звичаях і історичній легітимачії, де влада передається через традиції і звичні практики. Раціонально-легальне лідерство базується на законах і формальних процедурах, де влада є результатом дотримання норм і правил. Харизматичне лідерство ж спирається на особисту привабливість і виняткові якості лідера, його здатність надихати і вести за собою. Сучасні дослідники, зокрема Бернард Басс, пропонують класифікацію лідерства за стилями впливу. Авторитарне лідерство характеризується одностороннім ухваленням рішень, де лідер має максимальний контроль над процесом прийняття рішень. Демократичне лідерство, навпаки, передбачає залучення колективу до процесу ухвалення рішень, забезпечуючи більшу участь громадян у політичному житті. Ліберальне або делеговане лідерство, в свою чергу, означає, що лідер передає значну частину своїх повноважень іншим, дозволяючи більшому колу осіб брати участь у прийнятті рішень. У політологічній літературі також розрізняють лідерів за масштабом їхнього впливу. Лідери місцевого рівня впливають на процеси в межах окремих регіонів або громад. Національні лідери займаються формуванням політики держави, маючи значний вплив на національні справи. Глобальні лідери ж впливають на міжнародні процеси, формуючи глобальні тенденції та взаємини між державами. Загальнонаціональне політичне лідерство є особливою формою лідерства, яке передбачає не лише формальну участь у вищих ешелонах влади, але й моральну легітимність, коли громадяни сприймають лідера як представника національних інтересів. Такий лідер є символом національних ідеалів, історичної спадкоємності та національних прагнень, і його роль виходить за межі формальної політичної влади. Не менш важливими є теорії лідерства, що були розроблені у XX–XXI століттях і зосереджуються на взаємодії між лідером і послідовниками. Теорія трансформаційного лідерства, розроблена Джеймсом Бернсом, акцентує на здатності лідера змінювати свідомість громадян, формувати їхнє бачення майбутнього і надихати на великі зміни. Теорія транзакційного лідерства зосереджується на обміні, коли лідер отримує підтримку від своїх послідовників в обмін на взаємні вигоди, що характерно для бюрократичних і адміністративних систем. Таким чином, теоретичні підходи до вивчення політичного лідерства дозволяють не лише розглядати різноманітні типи та стилі лідерства, але й забезпечують основу для більш глибокого розуміння ролі лідерів в управлінні суспільними процесами, особливо в контексті загальнонаціонального лідерства в Україні. Загальнонаціональне політичне лідерство є одним із найскладніших і найвідповідальніших видів політичного впливу. Воно охоплює не лише формальне керівництво державою, а й символічне представництво нації, здатність виступати гарантом стабільності, моральним орієнтиром і джерелом довіри в умовах соціальних трансформацій чи криз. Однією з ключових особливостей загальнонаціонального лідера є його харизматичність, тобто здатність надихати широкі верстви населення, викликати віру в спільне майбутнє та мобілізувати громадян на досягнення стратегічних цілей. Харизма не завжди є природною рисою; вона може формуватися в процесі політичної діяльності, особливо в періоди загальнонаціональних випробувань. Другим важливим чинником є легітимність, тобто визнання лідера широкими верствами населення як законного, справедливого та авторитетного керівника. Легітимність може мати правову основу, коли лідера обрано демократичним шляхом, або моральну, коли він уособлює цінності та ідеали суспільства. Особливістю загальнонаціонального політичного лідера є здатність до ефективної комунікації з різними соціальними групами. Такий лідер повинен володіти вмінням адаптувати своє послання до очікувань різних частин населення, при цьому зберігаючи єдину стратегічну лінію поведінки. Сучасні лідери активно використовують засоби масової інформації, соціальні мережі, прямі звернення до громадян для формування позитивного іміджу та посилення суспільної підтримки. Також слід враховувати фактор довіри, який є фундаментальним для стабільності лідерства. У періоди політичної турбулентності саме рівень довіри до лідера визначає здатність суспільства зберігати єдність. На тлі зовнішніх викликів і загроз, національна єдність нерідко базується саме на особистості лідера, який здатен

об'єднати різні сили заради спільної мети. Загальнонаціональне політичне лідерство також характеризується стратегічністю. Лідер такого рівня повинен мислити не короткотерміновими категоріями, а розробляти довгострокові візії розвитку країни. Саме на цьому рівні формується політичний курс держави, визначаються зовнішньополітичні пріоритети, впроваджуються ключові реформи. Отже, загальнонаціональне політичне лідерство відзначається сукупністю складних рис: харизмою, легітимністю, комунікативною компетентністю, високим рівнем суспільної довіри та стратегічним мисленням. Ці характеристики визначають ефективність лідера як об'єднуючого чинника в політичному та соціальному житті держави. Феномен загальнонаціонального політичного лідерства в Україні має унікальні риси, зумовлені як історичним досвідом державотворення, так і сучасними суспільно-політичними викликами. Українське суспільство неодноразово демонструвало здатність до самоорганізації, опору та відстоювання демократичних цінностей, а тому роль лідера часто виходила за межі формального керівництва і набувала характеру морального авторитету. Ще з часів визвольної боротьби український лідер асоціювався з носієм ідеї національної гідності, захисником свободи та незалежності. Одним із перших прикладів політичного лідерства загальнонаціонального рівня був Михайло Грушевський – історик, мислитель, державний діяч, який очолив Центральну Раду та став символом українського відродження у ХХ столітті. Його діяльність поєднувала інтелектуальне бачення майбутньої держави із політичною активністю, що надало його образу характеру лідера просвітницького типу. У ХХ столітті до прикладів національного лідерства також можна віднести діяльність В'ячеслава Чорновола, який став уособленням боротьби за незалежність України в період пізнього радянського режиму та перших років незалежності. Його постать демонструє важливість морального авторитету, послідовності та здатності об'єднувати людей навколо ідеї. В умовах сучасної незалежної України роль загальнонаціонального політичного лідера неодноразово набувала вирішального значення під час суспільно-політичних криз. Помаранчева революція 2004 року та Революція Гідності 2013–2014 років засвідчили важливість лідерів, які здатні виражати волю народу, брати на себе відповідальність у критичні моменти та забезпечувати перехід до нових етапів розвитку. Сучасне українське суспільство постає перед новими викликами, пов'язаними із повномасштабною війною проти російської агресії. У цьому контексті особливої ваги набуває політичне лідерство президента України Володимира Зеленського, який, попри скепсис на початку каденції, зумів трансформувати власний образ у символ спротиву, єдності та міжнародної підтримки. Його діяльність демонструє, як у кризовій ситуації харизматичне лідерство може поєднуватися із стратегічною комунікацією та дипломатичною активністю. Загальнонаціональне лідерство в Україні характеризується високим ступенем емоційної взаємодії з громадянами, швидкою реакцією на запити суспільства, а також потребою у постійній легітимзації дій через публічність та відкритість. Український контекст вимагає від лідера не лише політичної компетентності, а й особистої мужності, моральної стійкості та здатності символізувати боротьбу за свободу і незалежність. Отже, українське загальнонаціональне лідерство вирізняється тісною прив'язаністю до національних цінностей, історичного досвіду боротьби за державність та високими вимогами з боку суспільства. У таких умовах політичний лідер постає не лише як керівник, а як моральний і національний провідник. Для повнішого розуміння особливостей загальнонаціонального політичного лідерства в Україні доцільно здійснити порівняльний аналіз із прикладами з інших країн. Це дозволяє побачити як універсальні риси ефективного лідерства, так і специфіку, обумовлену національним контекстом. Одним із найвідоміших прикладів харизматичного загальнонаціонального лідера в історії є Вінстон Черчилль, прем'єр-міністр Великої Британії в роки Другої світової війни. Його лідерство базувалося на поєднанні сильної риторики, непохитної віри в перемогу та здатності надихати націю на тривалий спротив. Подібно до українських лідерів у критичні моменти, Черчилль став символом національної стійкості. Інший приклад – Ангела Меркель, канцлерка Німеччини протягом 16 років, яка виявила риси раціонального, послідовного та морально виваженого лідерства. Її стиль значно відрізнявся від харизматичного, але забезпечував стабільність і довіру суспільства. Такий підхід також знаходить відлуння в українській реальності, де громадяни прагнуть бачити в лідерах не лише символ, а й гаранта ефективного управління. У США прикладом загальнонаціонального лідера, що поєднував харизму, стратегічне мислення і здатність працювати з громадською думкою, став Барак Обама. Його політична діяльність підкреслювала важливість довіри, етичних норм та особистого прикладу. Як і в українському контексті, велике значення мала комунікація через медіа, активна взаємодія з громадянами та апелювання до національних цінностей. Попри спільні риси, українське загальнонаціональне лідерство має кілька відмінностей. По-перше, воно розвивається в умовах пострадянської трансформації, що часто супроводжується низьким рівнем довіри до політичних інститутів та потребою у персоніфікованому символі змін. По-друге, українські лідери діють у значно більш загрозливому середовищі, що вимагає поєднання політичної гнучкості з чіткою позицією у зовнішній політиці. По-третє, українське суспільство є високополітизованим та активним, що створює особливий запит на моральність і відкритість у лідерстві. У результаті можна зробити висновок, що хоча загальнонаціональні лідери різних країн виконують схожі функції, контекст визначає стиль і зміст лідерства. В Україні це лідерство формувалося під впливом історичної боротьби за незалежність, громадянської активності та екзистенційних викликів, що потребують від лідера не лише політичної майстерності, а й глибокого особистого залучення у процеси національного розвитку. **Висновки:** Загальнонаціональне політичне лідерство є ключовим елементом ефективного функціонування держави, особливо в умовах трансформацій, криз чи зовнішніх загроз. На основі аналізу теоретичних підходів та порівняння з міжнародною практикою можна стверджувати, що лідер на загальнонаціональному рівні повинен не лише володіти політичними навичками, а й бути моральним авторитетом, здатним символізувати національну єдність та стратегічний напрям розвитку країни. Український контекст загальнонаціонального лідерства має низку особливостей. По-перше, він глибоко вкорінений в історичному досвіді боротьби за незалежність, що накладає високі моральні очікування на лідерів. По-друге, сучасні політичні умови вимагають від лідера гнучкості, здатності до швидких рішень, а також комунікаційної відкритості. По-третє,

рівень суспільної участі та громадянської активності в Україні створює особливе середовище, в якому політичний лідер не лише керує, а й постійно взаємодіє з громадянами, відповідаючи на їхній запит на справедливість, відповідальність і прозорість. Порівняльний аналіз із прикладами інших країн засвідчив, що ефективне лідерство може бути реалізоване як у харизматичній, так і в більш раціональній формі. Водночас українська специфіка вимагає поєднання обох підходів: стратегічної компетентності та емоційної здатності мобілізувати суспільство. Таким чином, подальші дослідження у сфері політичного лідерства мають зосередитись на вивченні механізмів формування довіри до лідера, ролі медіа в конструюванні політичного образу, а також впливу зовнішньополітичних чинників на внутрішнє лідерство. Розуміння природи загальнонаціонального політичного лідерства дозволяє не лише краще оцінювати сучасних політичних діячів, а й сприяти формуванню якісної політичної культури в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Вебер, М. (1998). Господарство і суспільство: основи розуміючої соціології. Київ: Основи.
2. Негулевський, І. П. (2022). Тенденції трансформації політичного лідерства в Україні.
3. Мельник, С. І. (2023). Роль харизматичного лідерства у формуванні національної ідентичності. Вісник КНУ імені Т. Шевченка. Серія «Політологія»
4. Іжутова, О. С. (2023). Стратегічні комунікації України в умовах російсько-української війни. Науковий вісник НУОУ.
5. Сухомлин, О. В. (2023). Лідерство у публічному управлінні в умовах суспільних трансформацій. Державне управління: теорія та практика.
6. Кіс, Г. (2022). Образи лідерства: Черчилль, Меркель, Обама. Political Leadership Journal.
7. Чорна, Л. В. (2021). Національні лідери: функції і суспільна легітимація. Актуальні проблеми політології.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження:

Проблема побудови соціальної держави в Україні є надзвичайно актуальною в умовах сучасних трансформацій. Соціальна держава, орієнтована на забезпечення гідного рівня життя, соціальної справедливості та захисту для всіх громадян, є метою багатьох країн. Однак, шляхи її реалізації та виклики на цьому шляху можуть суттєво відрізнятися. В Україні, з її складною історією, економічними труднощами та триваючими реформами, питання становлення соціальної держави набуває особливої гостроти. Економіка впливає на розвиток всього суспільства, тому дуже важливою є тема взаємодії між ними. Без людини економіки бути не може, вона виникла разом з людиною і розвивається для неї. Тому ця тема залишається актуальною і потребує постійного накопичення нових знань і збору нової інформації. Метою даного дослідження є аналіз поточного стану соціальної політики в Україні, виявлення основних проблем та визначення перспектив утвердження України як соціальної держави. Дослідити, як людина впливає на економіку, а також – як умови ринкових відносин позначаються на людині. Об'єктом дослідження є процес формування соціальної держави в Україні. Людина як частина ринкових відносин. Предметом дослідження є соціальні відносини, політика та механізми, що впливають на становлення України як соціальної держави. Ринкові відносини, що забезпечують економічний зв'язок між людьми і між людиною та суспільством. Концепція соціальної держави передбачає активну роль держави у забезпеченні соціального добробуту своїх громадян. Це включає в себе надання соціальних послуг, підтримку вразливих верств населення, регулювання економічних відносин з метою зменшення соціальної нерівності. Прихильники демократії вважають, що суспільство повинно служити людям в благо. Але це благо різні люди розуміють по-різному. Для деякого важливі матеріальні умови життя, гроші, житло, кар'єра, для інших сім'я є найвищим благом, треті зводять благо до створення умов для духовного розвитку людини.

В Україні, після проголошення незалежності, відбувалися складні процеси трансформації у всіх сферах суспільного життя. Перехід до ринкової економіки супроводжувався соціальними викликами, такими як зростання безробіття, посилення нерівності доходів та обмеженість ресурсів для соціальної підтримки. Всі ці цілі дуже важливі. Проте без створення умов для самореалізації та свободи в різних сферах людської діяльності, які забезпечуються ринковими відносинами, неможливо досягнути будь-яких цілей, у тому числі зазначених вище. Попри проголошені наміри, Україна все ще знаходиться на шляху до побудови повноцінної соціальної держави. Існують проблеми в системі охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення. Нерівність доходів залишається значною, а значна частина населення живе за межею бідності. Людина протягом життя вступає в різні економічні відносини. На отримані доходи вона може придбати необхідні товари чи послуги, задовольнити матеріальні чи духовні проблеми, може реалізовувати право володіння (можливість мати у себе те чи інше майно), користування (можливість вилучати корисні властивості майна), розпоряджання (можливість змінювати призначення або приналежність майна). Важливим аспектом є роль людини в економічних відносинах. З одного боку, ринкові відносини створюють умови для самореалізації, економічної свободи та підприємницької діяльності. З іншого боку, вони можуть призводити до посилення соціальної нерівності, що суперечить принципам соціальної держави. Найважливіша економічна роль людини – це участь в процесі праці. Об'єктивними характеристиками трудової діяльності людини є продуктивність, ефективність і місце в системі суспільного розподілу праці. Оцінка економічної ролі людини визначається ступенем відповідності найважливішим вимогам щодо неї: професіоналізму, кваліфікації, трудової, технологічної та договірної дисципліни, а також старанності й ініціативності.

Для успішного утвердження України як соціальної держави необхідні комплексні реформи, спрямовані на:

Підвищення ефективності системи соціального захисту. Підприємницька діяльність в сучасних умовах стає однією з важливих форм участі людини в економічних відносинах. Підприємництвом вважається здійснювана за власною ініціативою, на свій ризик і відповідальність, спрямована на отримання прибутку діяльність людей.

Забезпечення доступної та якісної освіти та охорони здоров'я. Людина є учасником відносин розподілу і споживання. Відомі різні форми розподілу виробленого в суспільстві продукту: заробітна плата, банківський відсоток, земельна рента, дивіденд по куплених акціях та ін..

Створення умов для сталого економічного розвитку та збільшення зайнятості. Нерівність доходів залежить від становища людини у відносинах власності, рівня її освіти, кваліфікації, професійної підготовки та інших факторів.

Зменшення рівня корупції та підвищення прозорості в управлінні державними ресурсами. Неминучий в умовах ринкової економіки розрив в рівнях доходів окремих людей і груп населення повинен компенсуватись державою (соціальні програми, посібники).

Активну участь громадянського суспільства у формуванні та реалізації соціальної політики. В умовах ринкових відносин людина виступає як власник певних матеріальних і інтелектуальних об'єктів, особистої

робочої сили. Людина може бути підприємцем, розпоряджатися одержаним прибутком на свій розсуд, а може успішно керувати чужою власністю, бути керівником, менеджером або ефективним найманим працівником.

Саме вступивши на шлях ринкового розвитку, держава забезпечує своїм громадянам множинні можливості проявити свої здібності. Виділяють такі причини нерівності доходів: відмінність в здібностях та освітньому рівні, кількості власності у володінні, місці на ринку і, звичайно ж, в удачі та везінні. Нерівність у доходах існує в будь-якій економічній системі, але лише при перевищенні певної межі воно призводить до соціальних вибухів. Ось чому ми спостерігаємо такі явища як страйки. І ця нерівність веде до різних можливостей в споживанні благ. Проте не потрібно викорінювати таку нерівність взагалі, адже рівність доходів підриває інтерес, стимули до трудової діяльності, негативно відбивається на розвитку економіки в цілому.

Повинні бути лише виконані вимоги соціальної справедливості, в рамках яких пільгові соціальні блага видаються лише тим, хто їх реально потребує, великі податки сплачуються з великих доходів, а ряд соціальних благ робиться загальнодоступним, безкоштовним. Важливим виявляється активне залучення працівника в справи підприємства, на якому він працює, його особиста зацікавленість в підвищенні якості праці. Приватизація власності сама по собі не забезпечує ефективне включення людини в ринкові відносини. Залучення працівника до управління підприємством сприяє цьому процесу, знижує відчуження людини від засобів і результатів праці. У цьому значну роль відіграє підвищення кваліфікації працівників, про що повинен дбати в першу чергу роботодавець.

Істотним фактором появи впевненості в завтрашньому дні багатьох громадян пов'язане з так званим ефектом багатства, коли людина має можливість отримувати дохід з кількох джерел. Наприклад, можливість приміщення вільних грошових коштів в надійні банки з метою отримання додаткового доходу або гра на біржі робить поведінку людини в ринкових умовах планованою, передбачуваною, стабільною. Ринкові відносини дозволяють найбільш повно задовольняти потреби людини, урізноманітнити споживання. Відсутність даних відносин відповідає низькому ступеню розвитку суспільства, примітивним потребам первісної людини.

Ліквідація ж або обмеження їх веде, як показала практика, до обмеження волі виробництва і споживання, втручання в цей процес державних бюрократичних структур, розростання подібних структур до рівня паразита, що пожирає значну частину своєї продукції, уповільнює прогрес соціуму, веде до його кризи, відкидає назад. Ринкові відносини забезпечують економічну свободу індивіду і суспільству, дозволяють здійснювати обмін результатами найрізноманітнішої праці в найрізноманітніше, зручне для виробника і споживача, час. Вони дозволяють здійснювати обмін результатами різних видів праці (фізичної і розумової, праці відповідно до її кількості і якості) і встановлюють за ці результати справедливую винагороду. Але це - в ідеальному випадку. Насправді ж відбуваються значні коливання в оплаті навіть однакових видів праці відповідно до кількості того чи іншого продукту, що викидається на ринок, і коливаннями попиту населення на нього. А це, в свою чергу, залежить від купівельної спроможності населення і характеру забезпечення його іншими предметами споживання або послугами.

Чи достатньо тільки таких відносин для блага кожної людини? Ні, недостатньо. Для створення кращих умов для розвитку і прогресу соціуму потрібен ще й ряд інших передумов. Це і демократизм управління державою і суспільством, і доступна система освіти, і гідні матеріальні умови життя для більшості громадян, і ряд інших. Реалізація всіх цих передумов є непростим завданням. Найбільш послідовно вона здійснюється в розвинених країнах. Це і зрозуміло: вони мають значний економічний потенціал, розвинені соціальну та культурну сфери, демократичні системи управління суспільством.

Висновки:

Становлення України як соціальної держави – це складний і тривалий процес, що вимагає системних реформ та узгоджених зусиль з боку держави, громадянського суспільства та кожного громадянина. Людина – головний творчий об'єкт ринкової економіки, який володіє свободою вибору і приймає економічно раціональні та оптимальні рішення з урахуванням усіх наявних можливостей і умов, відповідно до своїх особистих інтересів. Важливо поєднувати позитивні аспекти ринкової економіки із заходами соціальної підтримки та регулювання, щоб забезпечити гідне життя для всіх членів суспільства. Економіка – основа життя людини. Вони є взаємозалежними. І саме поєднання різних форм власності забезпечує найбільший економічний і соціальний прогрес суспільства.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва Л. В. Принцип полікультурності як основа цивілізаційного розвитку сучасного суспільства / Л. В. Афанасьєва, Р. І. Олексенко // Науково-практичний журнал «Актуальні потреби філософії та соціології». 2018. №22. С. 3-6
2. Базалук О. Формування образу людини майбутнього як стратегічна мета філософії освіти / О. Базалук // Освіта і управління. 2010. Т.13. №2/3. С. 51-55
3. Олексенко Р. І. Філософський погляд на проблеми становлення ринкових відносин в Україні / Р. І. Олексенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2012. Т. 20, вип. 22(4). С. 72-77
4. Планування і прогнозування в умовах ринку / За ред. д.філософ.н., проф. Воронкової В. Г. Київ: Професіонал, 2006. 608 с.
5. Скринник З. Громадянське суспільство як соціальний вимір функціонування ринкових механізмів / З. Скринник // Вісник Львів, нац. ун-ту імені Івана Франка. Філософські науки. 2007. Вип.10. С. 90-99.

6. Філософія: навч. посіб. кн.1 / М. Л. Шумка, Т. В. Гончарук, Л. П. Мокряк, О. М. Рудакевич. Тернопіль: Підручники й посібники, 2009. 714 с.

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ В УКРАЇНІ 2019 РОКУ

Актуальність теми дослідження: Президентські вибори є важливим чинником формування політичної системи, легітимації влади та виявлення суспільних настроїв. Кампанія 2019 року стала унікальним прикладом трансформації політичних комунікацій, зростання впливу соціальних мереж, а також запиту на нові обличчя в політиці. Уперше в історії незалежної України президентом було обрано людину без попереднього політичного досвіду – шоумена Володимира Зеленського, що свідчить про глибокі зміни у суспільстві. Тому ця тема є надзвичайно актуальною для розуміння сучасного етапу розвитку демократії в Україні.

Мета дослідження: Проаналізувати особливості президентської виборчої кампанії 2019 року, виявити її відмінності від попередніх, а також визначити чинники, що вплинули на вибір українських громадян.

Об'єкт дослідження: Президентські вибори в Україні 2019 року.

Предмет дослідження: Фактори, особливості та наслідки виборчої кампанії 2019 року.

Завдання дослідження:

- дослідити політичний контекст передвиборчої кампанії;
- охарактеризувати основних кандидатів і стратегії їх кампаній;
- виявити соціальні й медійні фактори впливу на електоральний вибір;
- визначити наслідки виборів для політичної системи України.

Агітаційна кампанія Володимира Зеленського була так само масштабною, але не включала вуличні заходи та розповсюдження друкованих матеріалів. Телеканал «1+1» пустив привітання Зеленського до Нового Року в час, коли традиційно на телеканалах транслюють привітання від президента. Привітання голови держави Петра Порошенка на каналі пустили вже після опівночі. «Зробимо їх разом», «Весна покаже, хто де крав», «Весна прийде — саджати будемо» і «Все буде Зе!шибісь!» – такими гаслами супроводжувалися агітаційні матеріали Володимира Зеленського. А от у березні вони змінились на нові: «Ні обіцянок, ні пробачень. Зе!Президент — слуга народу» і «Здай корупціонера — отримай 10%. Зе!Президент — слуга народу»

Практично не поступалася за масштабністю та різновидами форм активності передвиборча діяльність команди Юлії Тимошенко. До агітаційних заходів кандидатки було залучено велику кількість ВІП-агітаторів, традиційно організовувалися масові концерти. Наприклад, спостерігачі ОПОРІ неодноразово фіксували в регіонах присутність Івана Крулька, Олександра Пономарьова, Леоніда Кравчука, Анастасії Приходько, Олександр Кужель, Ніни Матвієнко, Павла Зіброва, Володимира Яворівського, Світлани Тарабарової, Бориса Тарасюка. Друкована рекламна продукція Тимошенко пестріла такими меседжами: «Зниження ціни на газ у 2 рази — це реально! Новий курс України» й «Новий курс України. Нова соціальна доктрина», «Юлія Тимошенко 2019». В останній місяць кампанії візуальна політична реклама Тимошенко змінювалася двічі — на початку місяця залишалися матеріали з гаслом «Новий курс України. Зміни, на які всі чекають! Юлія Тимошенко 2019», всередині місяця з'явилися матеріали із гаслом «Україна обирає зміни! Юлія Тимошенко» та новим зображенням кандидатки. Партійні газети «Вечірні вісті» і «У кожному скриньку», зосереджувалися як на агітації, так і на антиагітації щодо конкурентів.

В останні тижні кампанії Петро Порошенко почав масово використовувати партійні намети Блоку Петра Порошенка, де розповсюджувалася, наприклад, агітація у вигляді паспорта громадянина України, повітряні кульки з написом «Ми йдемо своїм шляхом. Петро Порошенко»). Також було реалізовано кілька хвиль кампанії від дверей до дверей, у межах якої волонтери ГО «Солідарність» особисто відвідували виборців, які заповнювали раніше анкети з нагадуванням про необхідність проголосувати 31 березня за кандидата Петра Порошенка. Поширювалися листи від Ради регіонального розвитку в рамках збору рекомендацій щодо Перспективних планів розвитку територій через поштові скриньки; розсилалися смс-повідомлень «Успіх 2019» з нагадуванням про досягнення чинної влади на номери телефону, отримані в рамках кампанії зі збору підписів на підтримку інтеграції України в НАТО та ЄС. А попередні білборди з гаслом «Реальні справи, а не брехливі обіцянки» були замінені на нові — «Кандидатів багато — Президент один». Приїздили в регіони агітувати за Порошенка Оксана Білозір, Ірина Геращенко, Ірина Луценко, Дмитро Павличко, гурти «Козак Систем» та «Плач Єремії».

До початку виборчого процесу не менше 20 потенційних кандидатів розпочали неофіційну агітацію, найбільше — на зовнішніх рекламних носіях та у ЗМІ. Найактивнішими у політичному піарі перед офіційним стартом кампанії були: Юлія Тимошенко, Петро Порошенко та Олег Ляшко. Менш масштабною була дочасна агітація Сергія Тарути, Анатолія Гриценка, Олександра Шевченка. Водночас, за оцінками ОПОРІ, і після старту передвиборчої кампанії більше половини політиків, чиї імена були представлені у бюлетені, не проводили помітну передвиборчу кампанію.

Масштабні загальнонаціональні агітаційні кампанії, які охоплювали всі сегменти агітації (від політичної реклами у ЗМІ до вуличних зустрічей) та всі регіони України, під час усього виборчого процесу здійснювали Петро Порошенко, Юлія Тимошенко, Анатолій Гриценко, Олег Ляшко і Володимир Зеленський. також активними були: Руслан Кошулинський, Юрій Бойко, Олександр Вілкул, Олександр Шевченко, Юрій Дерев'янка, Сергій Тарута, Сергій Каплін, Валентин Наливайченко, Олександр Соловйов, Віктор Кривенко, Ігор Смешко, Віктор Бондар і до відмови від баглотування навіть Андрій Садовий та Євген Мураєв.

Виборча кампанія супроводжувалася резонансними повідомленнями про грошовий підкуп виборців. Зокрема, Генеральна прокуратура України та Служба безпеки України повідомляли про спробу підкупу кандидата Юрія

Тимошенко із метою схилення його до відмови від балотування. За даними Національної поліції України, під час виборів було розпочато 62 кримінальні провадження щодо можливого підкупу виборців.

За три місяці активної агітації кандидати особисто здійснили понад 390 візитів у регіони України: Петро Порошенко – у 20 областей, Юлія Тимошенко – 19, Руслан Кошулинський і Олег Ляшко – 18. А от Володимир Зеленський фактично не проводив агітаційних зустрічей з виборцями, він брав участь у регіональних концертах творчої студії «Квартал 95», які формально не були пов'язані із передвиборчою кампанією. А на телеканалі 1+1 транслювався серіал за участі Володимира Зеленського у ролі Президента під назвою «Слуга народу». Ця фраза постійно використовувалася у передвиборчій кампанії реального кандидата. Більше того 27 березня 2019 року на екрани вийшла прем'єра третього сезону серіалу.

Але найбільше про кандидатів виборці дізнавалися все ж із білбордів, сітілайтів, банерів. Такий вид реклами використовували 12 кандидатів у президенти, а саме: Петро Порошенко, Юлія Тимошенко, Анатолій Гриценко, Олег Ляшко, Володимир Зеленський, Руслан Кошулинський, Юрій Бойко, Олександр Вілкул, Олександр Шевченко, Юрій Дерев'янка, Олександр Соловйов, Сергій Каплін. Контент агітаційної продукції регулярно оновлювався у Володимира Зеленського і Олександра Шевченка.

У першому турі виборів, який відбувся 31 березня 2019 року, брало участь рекордна кількість кандидатів – 39. Володимир Зеленський, який представляв політичну силу «Слуга народу», отримав найбільшу кількість голосів (30,24%), залишивши позаду чинного президента Петра Порошенка (15,95%) і Юлію Тимошенко (13,40%). Такий результат свідчив про масштабний запит суспільства на зміну політичної еліти та відмову від традиційних підходів до політики.

Другий тур, що відбувся 21 квітня 2019 року, став вирішальним: Володимир Зеленський здобув переконливу перемогу, набравши 73,22% голосів виборців. Його кампанія базувалася на образі «антисистемного» кандидата, спрямованого проти корупції, олігархічного впливу і політичної застарілості. Однією з найважливіших особливостей цієї кампанії стала активна участь соціальних мереж та цифрових технологій у політичній комунікації. Зеленський і його команда використовували інструменти новітнього маркетингу, агітацію через відеоконтент, гумористичні формати та взаємодію з аудиторією безпосередньо через онлайн-канали. Це дозволило йому ефективно залучити молодь та аполітичних виборців. Вибори 2019 року стали також свідченням кризи довіри до традиційних інститутів влади. Відсутність чіткого партійного минулого та новий стиль спілкування з громадянами зробили Зеленського символом надії для багатьох українців. Проте ця надія базувалася радше на емоціях та очікуваннях, а не на чітко визначеній програмі дій.

Висновки:

Президентська кампанія 2019 року стала переломною в політичному житті України. Вона продемонструвала, що запит на оновлення влади, прозорість і справедливість є ключовими для громадян. Вибори також підкреслили значення сучасних комунікаційних технологій у політичному процесі. Перемога Зеленського є не лише результатом вибору особистості, а й симптомом глибших соціальних трансформацій у країні.

Список використаних джерел:

1. Центральна виборча комісія України. Результати виборів Президента України 2019 року. – <https://www.cvk.gov.ua>
2. Ілленко О. Політичні технології на президентських виборах в Україні 2019 року // Політологія в Україні. – 2020. – №1. – С. 45-52.
3. Таран В. Кампанія Зеленського: феномен або стратегія? // Дзеркало тижня. – 2019. – №15.
4. Скарбовійчук Г. Роль соціальних медіа у виборчій кампанії 2019 року // Український соціум. – 2020. – №3. – С. 66-72.

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ.

Актуальність теми дослідження: лібералізм є однією з провідних політичних ідеологій сучасності, яка значною мірою сформувала демократичні інститути у багатьох країнах світу. Ліберальні партії відіграють важливу роль у політичному житті, просуваючи ідеї індивідуальної свободи, прав людини, верховенства права, ринкової економіки та обмеженої ролі держави. У світовій політиці ліберальні партії нерідко входять до складу урядових коаліцій, впливаючи на законодавчі та соціально-економічні процеси. Дослідження ліберальних партій в Україні та за кордоном є актуальним для розуміння тенденцій політичного розвитку та впливу ліберальних ідей на суспільство.

Мета дослідження: проаналізувати основні засади ліберальної ідеології, дослідити діяльність ліберальних партій в Україні та світі, виявити їхні спільні риси та відмінності.

Об'єкт дослідження: ліберальні партії в Україні та світі.

Предмет дослідження: ідеологічні засади, політичні програми та практична діяльність ліберальних партій.

Завдання дослідження: розкрити зміст основних принципів лібералізму, схарактеризувати історію розвитку ліберальних партій, дослідити сучасний стан ліберальних партій в Україні та світі, визначити вплив ліберальних ідей на політичні та соціальні процеси.

Лібералізм – це політична та філософська ідеологія, що сформувалась у період Просвітництва (XVII–XVIII століття). Засновниками ліберального мислення вважаються Джон Лок, Шарль Монтеск'є, Адам Сміт та Джон Стюарт Мілль. У центрі ліберального світогляду – індивідуальна свобода, права людини, верховенство права, розподіл влад, ринкова економіка та обмеження втручання держави у приватне життя громадян.

Ліберальні партії, базуючись на цих принципах, зазвичай виступають за:

демократичні інституції, захист громадянських свобод, мінімальну, але ефективну державу, ринкову економіку з соціальними гарантіями (у випадку соціал-лібералізму), свободу слова та віросповідання.

Історично ліберальні партії відіграли значну роль у розвитку демократій. Наприклад, у Великій Британії Ліберальна партія боролась за розширення виборчих прав. У XX столітті такі партії, як Вільна демократична партія Німеччини (FDP), Ліберальна партія Канади та Демократична партія США (з елементами соціального лібералізму), впливали на політичний курс своїх держав, просуваючи інституційні реформи та ринкові перетворення.

В Україні ідеї лібералізму мають підтримку на рівні громадянського суспільства, однак ліберальні партії не мають стабільного представництва у Верховній Раді. Серед політичних сил, що частково належать до ліберального спектра, можна назвати: Партію «Голос» (центристсько-ліберальна риторика, проєвропейська орієнтація), «Сила людей» (місцевий ліберальний активізм), деякі представники партій «Європейська Солідарність» та «Демократична Сокира» також сповідують окремі принципи лібералізму.

На міжнародному рівні, ліберальні партії об'єднані в такі структури, як *Liberal International* (LI) або *Alliance of Liberals and Democrats for Europe* (ALDE). Вони мають представництво у парламентах багатьох країн, включно з Канадою, Німеччиною, Нідерландами, Швецією тощо.

Разом з тим, лібералізм стикається з критикою:

З боку соціалістів – за недостатній акцент на соціальній справедливості.

З боку консерваторів – за підриг традиційних цінностей.

З боку правих популістів – за глобалізм, відкриті кордони та мультикультуралізм.

Ці виклики стимулюють розвиток нових форм лібералізму – соціального, зеленого, неоліберального, які прагнуть адаптувати ідеологію до сучасних умов.

Висновки

Ліберальні партії відіграють важливу роль у формуванні демократичних політичних систем, просуваючи цінності свободи, прав людини, правової держави та ринкової економіки. Попри виклики та критику, лібералізм залишається впливовою ідеологією у світовій політиці. Для України вивчення досвіду ліберальних партій інших країн може стати важливим кроком у демократичному розвитку.

Список використаної літератури

1. Heywood A. Політичні ідеології: вступ / А. Heywood // Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
2. Грей Д. Лібералізм / Д. Грей ; пер. з англ. О. Коваль. – К. : Основи, 2002. – 159 с.
3. Мілль Дж. С. Про свободу / Дж. С. Мілль ; пер. з англ. О. Каменюка // Вибрані твори. – К. : Юніверс, 2000. – С. 135–189.
4. Локк Дж. Два трактати про правління / Дж. Локк ; пер. з англ. В. Шовкуна. – К. : Український центр духовної культури, 2000. – 392 с.
5. Ролз Дж. Теорія справедливості / Дж. Ролз ; пер. з англ. І. Андрущенко. – К. : Основи, 2001. – 607 с.
6. Сидоренко О. Політичні партії в Україні: ідеологічний спектр та еволюція / О. Сидоренко // Науковий вісник Ужгородського університету. 2020. Вип. 54. С. 112–117.
7. Freedom House. Freedom in the World 2023: Status and Scores / Freedom House. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://freedomhouse.org>

8. Liberal International. Liberal Manifesto 2022 / Liberal International. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://liberal-international.org>
9. ALDE Party. Who We Are / ALDE. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.aldeparty.eu>

ГРОМАДСЬКА ДУМКА, ЇЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВРАХУВАННЯ У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ

Актуальність теми дослідження: У демократичному суспільстві громадська думка є важливим індикатором політичних настроїв населення та джерелом легітимності державної влади. Її врахування сприяє підвищенню ефективності державної політики, зміцненню суспільної довіри та запобіганню політичним кризам. Особливо актуальним дослідження громадської думки стає в умовах трансформації політичної культури, розвитку мас-медіа та соціальних мереж, що суттєво впливають на формування суспільних переконань.

Мета дослідження: Проаналізувати сутність громадської думки, методи її дослідження та особливості врахування у процесі формування державної політики.

Об'єкт дослідження: Громадська думка як соціальне і політичне явище.

Предмет дослідження: Механізми впливу громадської думки на державну політику та роль соціологічних досліджень у цьому процесі.

Завдання дослідження:

- Розкрити поняття «громадська думка» та її основні риси;
- Дослідити методи вивчення громадської думки;
- Визначити, як державні інститути враховують громадську думку у прийнятті рішень;
- Оцінити вплив інформаційного простору на формування суспільних настроїв.

Громадська думка – це сукупність уявлень, оцінок і суджень соціальних груп та суспільства загалом щодо значущих політичних, соціальних і економічних проблем. Вона виконує функцію соціального контролю, оскільки виражає суспільне схвалення або осуд діяльності політичних суб'єктів.

У класичній політології громадська думка розглядається як форма суспільної свідомості, яка формується під впливом освіти, мас-медіа, традицій, лідерів думок. З розвитком демократії громадська думка стала важливим чинником у прийнятті рішень, адже влада, що ігнорує її, втрачає підтримку населення та політичну стабільність.

Методи дослідження громадської думки включають: опитування, інтерв'ю, фокус-групи, аналіз контенту у медіа, моніторинг соціальних мереж. В Україні такі дослідження здійснюють організації як-от КМІС, Соціологічна група «Рейтинг», Центр Разумкова.

У демократичній державі зворотний зв'язок між громадянами та владою є обов'язковим. Державна політика, яка базується на даних соціологічних досліджень, краще відповідає потребам суспільства. Наприклад, аналіз громадських настроїв щодо пенсійної чи податкової реформ дозволяє адаптувати реформи під очікування населення та уникати соціального напруження.

Водночас маніпулювання громадською думкою через контрольовані медіа чи фальсифіковані опитування створює ризики для демократичного управління. Тому важливе значення має прозорість досліджень та незалежність соціологічних інституцій.

У цифрову епоху зросла роль соціальних мереж у формуванні громадської думки. Facebook, Twitter, Telegram стали платформами не лише для обговорень, а й для мобілізації протестів чи підтримки певних політик. Цей феномен потребує нових підходів до моніторингу публічних настроїв.

Історичний контекст

Ідея врахування громадської думки бере початок ще з античності. У Давній Греції народні збори (екклесія) були формою безпосереднього виявлення суспільної волі. У Новий час поняття «громадська думка» стало ключовим у працях таких мислителів, як Жан-Жак Руссо, Джон Локк та Алексіс де Токвіль. Вони вважали її основою демократії та запорукою балансу між владою і громадянським суспільством.

Роль громадської думки у різних політичних режимах

У демократичних державах громадська думка відіграє конструктивну роль – як форма контролю за владою та засіб легітимації її рішень. У тоталітарних і авторитарних режимах її часто ігнорують або маніпулюють нею з допомогою пропаганди. Однак навіть у таких умовах вона може проявлятися у формі прихованого незадоволення, протестів або еміграційних настроїв.

Вплив медіа та цифрових технологій

Сучасні засоби масової інформації – телебачення, інтернет, соціальні мережі – відіграють визначальну роль у формуванні громадської думки. Алгоритми соцмереж, які підбирають контент згідно з вподобаннями користувача, можуть створювати так звані інформаційні бульбашки (filter bubbles), які ізолюють людей від альтернативних точок зору. Це ускладнює об'єктивне розуміння суспільних процесів.

Приклади з української практики

В Україні громадська думка неодноразово впливала на політичні процеси. Наприклад:

- Помаранчева революція (2004) – масові виступи громадян, які не погодились із фальсифікацією результатів виборів;
- Революція Гідності (2013–2014) – реакція суспільства на згорання євроінтеграційного курсу;
- Вибори 2019 року, де роль соціологічних даних і медіа була вирішальною у формуванні запиту на «нові обличчя» в політиці.

Ці приклади свідчать про активність українського суспільства та важливість врахування його настроїв.

Сучасні виклики

• Дезінформація та фейкові новини – поширення неправдивої інформації може штучно впливати на громадську думку;

- Поляризація суспільства – різні джерела інформації часто сприяють роз'єднанню суспільних груп;
- Недовіра до соціології – через використання «замовних опитувань» або політизованих досліджень.

Рекомендації для державної політики

- Регулярне та прозоре дослідження громадської думки;
- Створення незалежних соціологічних інститутів;
- Врахування результатів досліджень при розробці стратегій;
- Залучення громадськості до обговорення реформ;
- Освіта громадян щодо критичного мислення та медіаграмотності.

Висновок:

Громадська думка – це потужний інструмент суспільного контролю, джерело легітимності та орієнтир для державної політики. Врахування думки громадян є важливою ознакою демократії. Державна влада, що ґрунтує свої рішення на реальному аналізі суспільних очікувань, діє ефективніше та зберігає довіру. У сучасному інформаційному суспільстві важливо не лише вивчати, але й забезпечувати свободу формування громадської думки.

Список використаних джерел:

1. Бекешкіна І. Громадська думка в Україні: тенденції та перспективи // Демократичне врядування. – 2018. – №22.
2. Головаха Є., Паніна Н. Соціологія громадської думки. Київ: Інститут соціології НАН України, 2020. – 328 с.
3. Центр Разумкова. Аналітичні звіти. URL: <https://razumkov.org.ua>
4. Річардсон Г. Політика і громадська думка. – Львів: Літопис, 2017.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Україна є багатонаціональною державою, на території якої проживають представники понад 130 етнічних груп. Історично склалося так, що різні народи мирно співіснували на українських землях, зберігаючи свої мови, звичаї, релігії та традиції. Це створило своєрідну культурну мозаїку, яка збагачує українське суспільство, зміцнюючи його ідентичність і багатоманітність. У контексті формування сучасної європейської України питання підтримки національних меншин, особливо у культурному вимірі, набуває особливої актуальності. Завдання державної політики в цій сфері полягає в тому, щоб забезпечити умови для вільного розвитку етнічної самобутності кожної громади, сприяти міжетнічній злагоді та інтеграції меншин у спільний суспільний простір. Законодавча база України гарантує права національних меншин на всебічний розвиток, зокрема в галузі культури. Конституція України (стаття 11) визначає, що держава сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин. Одним із перших нормативних актів у цій сфері став Закон України «Про національні меншини в Україні» (1992 р.), який гарантує право на створення національно-культурних товариств, розвиток традицій, використання рідної мови у сфері освіти, ЗМІ та повсякденному житті. У 2019 році було ухвалено Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який передбачає одночасний захист мов національних меншин відповідно до міжнародних зобов'язань України. У 2021 році прийнято Закон «Про корінні народи України», який визнає кримських татар, караїмів та кримчаків корінними народами, гарантує їм право на збереження та розвиток мови, культури, традицій і створення власних інституцій. Україна є учасником низки міжнародних угод, зокрема Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин (ратифікована у 1997 р.) та Європейської хартії регіональних або міноритарних мов (2005 р.). Ці документи зобов'язують державу забезпечувати культурні, освітні та мовні права меншин, а також сприяти їхній участі в суспільному житті. Державна політика щодо підтримки культур національних меншин реалізується через низку органів державної влади. Зокрема, основним координатором є Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (ДЕСС), яка розробляє та впроваджує політику міжетнічної інтеграції, свободи віросповідання, недискримінації та захисту прав етнічних спільнот. Міністерство культури та інформаційної політики України також відіграє важливу роль у підтримці проєктів, що мають на меті збереження етнокультурної спадщини, фінансування культурних подій, фестивалів, видання книжок мовами меншин. Також створено інституції, які надають гранти та підтримку у межах державних програм, зокрема Український культурний фонд. Він фінансує проєкти, спрямовані на розвиток культурної спадщини, збереження традицій та формування міжетнічного діалогу. Наприклад, програма «Культура. Регіони» передбачає підтримку ініціатив етнічних спільнот у різних регіонах України. Одним із головних напрямів підтримки національних меншин є збереження та розвиток освіти рідною мовою. В регіонах компактного проживання нацменшин, таких як Закарпаття, Буковина, Одещина та Львівщина, функціонують навчальні заклади з викладанням угорською, румунською, болгарською, польською мовами. Держава забезпечує видання підручників, фінансування вчительських курсів, методичну підтримку для педагогів. Культурно-мистецький напрям охоплює організацію фестивалів, виставок, мистецьких конкурсів, етнографічних експозицій, підтримку діяльності етнічних театрів, ансамблів, музеїв, бібліотек. Так, наприклад, в Ужгороді діє угорський театр, у Києві – Єврейський культурний центр, у місті Болград – Болгарський культурний центр. Видаються часописи, збірки фольклору, словники й книжки мовами меншин. Окрему увагу приділено інформаційній підтримці. Українські державні телеканали випускають програми, присвячені культурі національних меншин, наприклад, «Етновікно». Існують також кримськотатарські, угорські, румунські медіа, які інформують свої громади про актуальні події, поширюють культурний контент та забезпечують збереження мови. Ще одним важливим елементом є сприяння міжкультурному діалогу. В Україні відбуваються форуми, конференції, міжетнічні виставки, круглі столи та освітні програми, спрямовані на формування культури толерантності, поваги до прав меншин і консолідацію українського суспільства. На Закарпатті активно діє угорська громада, яка має понад 100 шкіл з угорською мовою навчання. Проводяться культурні свята, як-от «Угорська весна», функціонують культурні центри в містах Берегове та Мукачево. На Одещині представлені болгарська, гагаузька та молдовська громади, які мають власні освітні установи, культурні товариства та регулярні етнічні заходи. У Чернівецькій області значну частку населення становлять румуни та поляки, що мають двомовні школи, пресу румунською мовою, проводять «Дні польської культури» та інші свята. Кримськотатарський народ після окупації Криму активно розвиває свої інституції на материковій Україні – створено школи, телеканал АТР, культурні простори в Києві, Херсоні, Львові. Попри значну увагу до питань етнокультурного розмаїття, політика України у цій сфері стикається з низкою викликів. По-перше, це політизація мовного питання, що часом спричиняє напругу в окремих регіонах. Деякі політичні сили використовують питання мовного статусу у своїх інтересах, що ускладнює діалог. По-друге, нерівномірний розподіл фінансування створює ризики для зникнення малочисельних культур (наприклад, гагаузів, караїмів, кримчаків). Також війна, розпочата Росією у 2022 році, перенаправила значну частину державного бюджету на оборону, внаслідок чого частково скорочено фінансування культурних ініціатив. Водночас саме в умовах війни культура стала джерелом духовної опори, а проєкти національних меншин – символом єдності багатонаціонального українського народу. У межах прагнення до вступу в Європейський Союз Україна посилює увагу до захисту прав національних меншин як до одного з важливих критеріїв відповідності

Копенгагенським критеріям. Це стимулює реформування законодавства, посилення прозорості у сфері фінансування культурних програм, розширення участі громад у виробленні політик. Позитивним явищем є активізація діяльності молодіжних лідерів з національних громад, які стають рушієм інновацій у культурній сфері, працюють у громадському секторі, ЗМІ, освіті. Саме такі ініціативи сприяють не лише збереженню етнокультурної спадщини, а й формуванню спільної української ідентичності на основі поваги до розмаїття. **Висновок.** Державна політика України щодо підтримки культури національних меншин є важливою складовою демократичного розвитку суспільства, його європейської інтеграції та соціальної згуртованості. Вона базується на поєднанні правового захисту, інституційної підтримки та активного міжкультурного діалогу. Попри існуючі виклики – війна, обмежені ресурси, політична чутливість мовного питання – Україна послідовно рухається в напрямі побудови інклюзивної держави, де кожен громадянин, незалежно від етнічного походження, має рівні можливості для розвитку. Збереження культурного багатства національних меншин є не лише проявом толерантності, а й важливою складовою сили та єдності сучасної України.

Список використаних джерел

1. Конституція України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25.06.1992 № 2494-XII – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25.04.2019 № 2704-VIII – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
4. Закон України «Про корінні народи України» від 01.07.2021 № 1616-IX – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20>
5. Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин – <https://www.coe.int/en/web/minorities>
6. Європейська хартія регіональних або міноритарних мов – <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages>
7. Офіційний сайт Державної служби України з етнополітики та свободи совісті (ДЕСС) – <https://dess.gov.ua/>
8. Петрук О. «Національні меншини України: правовий статус і політика держави». – *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень*, 2021, №2.
9. Іванова Т. «Культурна політика в умовах багатонаціональної держави: український досвід». – *Культурологічний вісник*, 2020, №1.
10. Огляд стану дотримання прав національних меншин в Україні (Аналітичний звіт Уповноваженого Верховної Ради з прав людини), 2022. – <https://ombudsman.gov.ua/>

СУЧАСНА УКРАЇНА ЯК НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА

Актуальність теми дослідження: У ХХІ столітті питання національної державності набуло особливої ваги для України. Після багатовікової боротьби за незалежність, сьогодні Україна постає як самостійна, демократична та європейсько орієнтована держава. У контексті війни, викликів глобалізації, а також внутрішніх соціально-політичних трансформацій, формування національної державності залишається надзвичайно актуальним. Саме в цей період формується українська ідентичність, зміцнюється культура, мова, громадянське суспільство та інститути влади.

Мета дослідження: Проаналізувати особливості становлення сучасної української держави як національної, її головні риси, виклики та перспективи розвитку.

Предмет дослідження: Формування та розвиток національної ідентичності, інституційної спроможності та демократичного устрою в Україні:

Завдання дослідження:

- охарактеризувати ознаки національної держави в контексті України;
- виявити внутрішні та зовнішні виклики на шляху її становлення;
- оцінити роль мови, культури, громадянської активності у формуванні державності.

Сучасна Україна утвердилася як суверенна держава в 1991 році, однак процес становлення її як національної держави продовжується й досі. Це не лише юридичний статус, а передусім – внутрішнє усвідомлення народу своєї єдності, цінностей, традицій та прагнень. Національна держава передбачає перевагу національних інтересів, розвиток національної культури та мови, забезпечення прав і свобод усіх громадян незалежно від походження чи віросповідання.

Одним із ключових елементів національної державності є мова. Ухвалення Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» стало вагомим кроком у збереженні ідентичності та культурної самобутності. Українська мова не лише об'єднує громадян, а й слугує символом національного спротиву в умовах війни з Росією. Поширення української мови в освіті, медіа, культурі та державному управлінні – невіддільна частина державотворення.

Культура також відіграє визначальну роль: через літературу, мистецтво, кіно, музику формується патріотизм, національна гідність і єдність народу. В останні роки спостерігається стрімке зростання інтересу до українських традицій, історії та символіки, що свідчить про процес глибокої самоідентифікації нації.

Громадянське суспільство в Україні активно розвивається – прикладом цього є події Революції Гідності, волонтерський рух, самоорганізація населення в умовах війни. Саме така свідомість і солідарність громадян є підґрунтям сильної національної держави. Волонтери, військові, лікарі, вчителі, громадські діячі – це нові герої, які формують обличчя сучасної України.

Особливу увагу варто приділити процесу деколонізації та дерусифікації, що активно триває з 2022 року. Українці дедалі більше усвідомлюють необхідність очищення інформаційного, культурного та освітнього простору від радянської та російської спадщини, яка десятиліттями пригнічувала національну свідомість. Не менш важливим є демократичний розвиток держави. Попри воєнний стан, Україна продовжує впроваджувати реформи, зокрема в судовій системі, правоохоронних органах, освіті та цифровізації. Євроінтеграційний курс держави підтверджується законодавчими змінами, а також активною співпрацею з Європейським Союзом і НАТО. Це свідчить про прагнення українського суспільства до побудови ефективної, прозорої та правової держави.

Висновок: Сучасна Україна знаходиться на шляху становлення як повноцінна національна держава. Цей процес супроводжується складними викликами, але також – безпрецедентною консолідацією суспільства, ростом національної самосвідомості та відданістю демократичним цінностям. Саме на цих засадах будується сильна, незалежна та європейська Україна майбутнього.

Список використаних джерел

1. Конституція України: із змінами і доповненнями станом на 2024 рік. – Київ: Верховна Рада України, 2024.
2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25.04.2019 №2704-VIII // rada.gov.ua
3. Офіційний сайт Президента України – <https://www.president.gov.ua>
4. Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. Аналітичні матеріали щодо дерусифікації, національної єдності та інформаційної політики (2022–2024) – <https://spravdi.gov.ua>
5. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX ст. Книга доступна для перегляду на порталі «Чтиво»: https://chtyvo.org.ua/authors/Hrytsak_Yaroslav/Narys_istorii_Ukrainy/
6. Шаповал Ю. Україна ХХ століття: Особи та події в контексті важкої історії Видання доступне в електронній бібліотеці НБУВ: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001765>

ЛІБЕРАЛЬНІ ПАРТІЇ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження: Розуміння найважливіших питань та проблем, з якими стикається сучасне суспільство. Політологія, як наука вивчає політичне життя суспільства в його різноманітних виявах, заглиблюючись у таємниці політики і влади, закономірності діяльності політичної еліти, партій, лідерів, соціальних верств і народних мас. Вона сприяє виробленню світоглядних і ціннісних настанов, вмінню пов'язувати політичні знання із суспільно-політичною практикою. **Мета дослідження:** зрозуміти, чим займається сучасна політологія, та як її ідеї можуть допомогти у вирішенні актуальних проблем. **Об'єкт дослідження:** ліберальна партія у світі та в Україні, та її ідеї. **Предмет дослідження:** Проблеми та перспективи розвитку ліберальних політичних сил в Україні в порівнянні з провідними ліберальними партіями світу. **Завдання дослідження:** Завданням даного дослідження є осмислення лібералізму не лише як політичної ідеології, а як ширшого світоглядного підходу до організації суспільства, з метою виявлення того, яким чином ідеї свободи, індивідуалізму та правової рівності втілюються у практиках політичних партій як у світовому контексті, так і в українських реаліях.

Осягнення сутності ліберальної ідеї як політичного явища можливе лише через вивчення її історичної еволюції та культурно-цивілізаційного ґрунту, з якого вона проросла. Сучасний лібералізм – це не лише набір ідей про свободу та права людини, а жива традиція політичної думки, яка формувалась у зіткненні з абсолютизмом, тоталітаризмом, популізмом. Вивчаючи ліберальні партії сьогодення, ми не маємо забувати, що їхня ідентичність живиться з глибоких джерел західної політичної культури. У контексті України це набуває особливої ваги: ліберальна ідея, заново осмислена через призму історичних викликів, може не лише оновити наш політичний ландшафт, а й допомогти утвердити власну траєкторію демократичного розвитку.

На жаль, сьогодні в Україні немає сильно й авторитетної ліберальної партії, тому можна з упевненістю говорити про те, що справжній лібералізм, який проповідує свободу особистості, свободу підприємництва, дійсні демократичні свободи, демократію, жорстке підпорядкування законам усіх членів суспільства, в Україні так і не з'явився. Події Революції гідності показали, що в Україні відчувається сильне тяжіння народу до свободи в усіх сферах життєдіяльності. Саме тому лібералізм - це вихід із складної політикоекономічної ситуації, в якій опинилась Україна. Необхідно повернутися до свого національного ліберального досвіду, врахувати його позитивні сторони і помилки [3, с. 251]. Засновники класичного лібералізму вважали, що лібералізм - це заснований на особистій ініціативі і свободі вибору способів дій, готовність до сприйняття нових ідей і разом з тим заперечення диктату ідеологій, політики і влади.

Розвиток лібералізму пройшов ряд етапів. У період «дикого капіталізму» (кін.18-кін.19ст.) домінував класичний лібералізм з його постулатами: саморегуляція ринку та мінімізація ролі держави. Проте з розвитком робітничого руху, появою профспілок та поширенням соціал-демократичних ідей зароджується спочатку соціал-лібералізм, а згодом і неолібералізм.

лібералізму відповідає така форма правління як ліберальна демократія з її ідеями відкритого суспільства. З 1947 року на основі «Оксфордського маніфесту» діє «Ліберальний інтернаціонал», до якого входить більше 100 партій з усього світу. Найбільш відомими в цій організації є нідерландська Народна партія за свободу і демократію, північнонідерландська партія «Альянс», російська партія «Яблоко», Ліберальні-демократи Великобританії, Об'єднана демократична партія (Німеччина), Реформістський рух (Бельгія), «Демократичний Альянс» (Південна Африка), «Свобода і Демократія» (Іспанія). У якості спостерігача до альянсу входить українська політична партія «Україна майбутнього» (лідер Святослав Олійник). Соціал-ліберальну ідеологію в Україні сповідує також Європейська партія України (лідер Микола Катеринчук). Із 2013 року вона входить до Альянсу лібералів і демократів за Європу (по суті є об'єднанням ліберальних партій європейських держав) [2].

Проте з розвитком робітничого руху, появою профспілок та поширенням соціал-демократичних ідей зароджується спочатку соціал-лібералізм, а згодом і неолібералізм. Якщо неоліберали роль держави обмежували встановленням законів і забезпеченням [1] вільної конкуренції, то соціалліберали визнають за необхідність - регуляторне втручання держави в економічні процеси. Це заради вільної конкуренції, протидії монополіям, а також задля соціального захисту населення в умовах капіталістичної, ринкової економіки. Ідеям лібералізму відповідає така форма правління як ліберальна демократія з її ідеями відкритого суспільства.

Список використаних джерел

1. Ліберальна партія України URL:https://lb.ua/file/party/1612_liberalna_partiya_ukraini.html
2. Гончарук Т. В. Політологія навч.посіб. / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка, Н. В. Джугла.-Тернопіль : підручники і посібники, 2016.-416 с.
3. Донченко С.П. Ліберальні партії України / С.П.Донченко. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2004 - 379 с

ОБ'ЄКТИВНИЙ ІДЕАЛІЗМ Ф.ШЕЛЛІНГА

Актуальність теми дослідження: Фрідріх Шеллінг є одним із основних представників німецької класичної філософії, і його концепція об'єктивного ідеалізму залишається важливим етапом у розвитку ідеалістичних напрямів у філософії. Розуміння його поглядів дозволяє глибше осягнути етапи розвитку ідеалізму, зокрема, перехід від суб'єктивного ідеалізму Канта до більш розвинутих форм в німецькій філософії. Вивчення об'єктивного ідеалізму Шеллінга допомагає прояснити важливі питання, пов'язані з проблемою взаємодії суб'єкта і об'єкта, природи абсолюту, а також його впливу на подальшу еволюцію філософської думки. **Мета дослідження:** дослідити, проаналізувати концепцію об'єктивного ідеалізму Фрідріха Шеллінга, з'ясувати її основні положення, а також визначити її значення в контексті розвитку німецької філософії. **Об'єкт дослідження:** філософська система Фрідріха Шеллінга, його концепція об'єктивного ідеалізму. **Предмет дослідження:** основні принципи об'єктивного ідеалізму Шеллінга, такі як концепція абсолюту, взаємодія суб'єкта і об'єкта, та еволюція цього вчення від раннього періоду до пізніх етапів творчості філософа. **Завдання дослідження:** Описати основні положення об'єктивного ідеалізму Фрідріха Шеллінга,

з'ясувати етапи розвитку його філософської системи, зокрема перехід від суб'єктивного ідеалізму до об'єктивного, оцінити вплив концепції об'єктивного ідеалізму Шеллінга на розвиток філософії.

Об'єктивний ідеалізм Фрідріха Шеллінга є однією з центральних концепцій його філософської системи. Він розвивається як відповідь на обмеження суб'єктивного ідеалізму Іммануїла Канта. Якщо ідеалізм Канта орієнтується на суб'єктивну природу пізнання, заперечуючи можливість пізнання речей «самих по собі», то Шеллінг рухається в напрямку об'єктивного ідеалізму, в якому реальність є не лише продуктом суб'єктивного сприйняття, але й має своє власне існування, об'єктивно існуюче поза свідомістю. У ранньому Шеллінгу, зокрема в його роботах «Філософія природи» (1800-1801) та «Система трансцендентального ідеалізму» (1800), ідея абсолюту виступала як основа всього сущого. Абсолют у Шеллінга – це єдине, яке не є ані суб'єктом, ані об'єктом, але є джерелом і суб'єкта, і об'єкта. Тому його філософія поєднує елементи ідеалізму і реалізму, оскільки він не заперечує реальності об'єктивного світу, але водночас стверджує, що цей світ є проявом духовного принципу. Абсолют, у філософії Шеллінга, є центральною категорією, яка розвивається через дві основні стадії: природну та духовну. У своєму початковому прояві абсолют існує як невизначена, безформна субстанція, яка є джерелом усіх феноменів. Однак цей абсолют не є статичним або вічно незмінним, а є динамічним, він розвивається і стає все більш визначеним через самопізнання. Шеллінг заперечує пасивну роль людської свідомості в пізнанні. Він стверджує, що абсолют, як джерело всього існуючого, також є принципом, що виявляється в природі та в свідомості. Таким чином, природа для Шеллінга є не просто механічним набором матеріальних явищ, а живим, органічним цілим, в якому проявляється духовний принцип. В об'єктивному ідеалізмі Шеллінга природа є не просто об'єктом пізнання, але частиною абсолюту, в якому «душа» природи і людський дух з'єднані в одне ціле. Однією з важливих характеристик філософії Шеллінга є його концепція єдності суб'єкта і об'єкта. У класичному ідеалізмі, зокрема у філософії Канта, суб'єкт і об'єкт виступають як дві відокремлені сутності: суб'єкт є носієм пізнання, а об'єкт – це те, що пізнається. Шеллінг ж пропонує модель, у якій об'єктивний світ не є чимось абсолютно незалежним від суб'єкта. Замість того, щоб пізнання зводилося до суб'єктивного сприйняття, Шеллінг стверджує, що суб'єкт і об'єкт знаходяться в глибокій єдності і що об'єктивний світ є результатом прояву абсолюту в конкретних формах. У своїх працях Шеллінг активно розвивав ідею того, що природа і дух є взаємопов'язаними аспектами одного і того ж абсолютного принципу. Спостерігаючи за природою, людина, на думку Шеллінга, може пізнавати не лише її фізичні властивості, але й проникати в глибші, духовні аспекти існуючої реальності. Тому пізнання природи для нього є одночасно і пізнанням абсолюту, тобто процесом пізнання самого себе через природу. Пізніше, у своїй роботі «Філософія міфології» (1832) та інших творах, Шеллінг розвиває ідеї, пов'язані з проблемою свободи. Якщо у ранньому періоді своєї діяльності він акцентував увагу на тому, як абсолют виявляється через природу, то на більш пізньому етапі він звертається до питання свободи людської особистості. Шеллінг вважав, що абсолют не є лише універсальним законом природи, але й принципом, через який людина може досягти свободи. Саме в цьому контексті він описує розвиток духу, який здатний до самопізнання і до самостворення, до здатності робити вибір і бути відповідальним за цей вибір. Абсолют для Шеллінга стає не лише принципом, який об'єднує природу та дух, але й гарантом свободи особистості, оскільки свобода є невід'ємною частиною розвитку абсолюту, що включає в себе не лише необхідність, але й можливість для людини виявляти свою унікальність та індивідуальність. **Висновки:** Шеллінг розширив та вдосконалив ідеалізм Канта, запропонувавши свою концепцію в якій об'єднав суб'єкт та об'єкт в єдиний абсолют. Ця концепція стала центральною для його філософії. Отже, концепція об'єктивного ідеалізму Шеллінга залишається важливим етапом у розвитку філософії, яка розглядає взаємодію між суб'єктом і об'єктом, природу абсолюту та роль свободи у розвитку особистості, що відкриває нові горизонти для розуміння як філософії, так і взаємозв'язків між природою, духом та людською свідомістю.

Список використаних джерел:

1. Шеллінг Ф. «Філософія тотожності (1804-1805)
2. Шеллінг Ф. «Система трансцендентального ідеалізму» (1800)
3. Шеллінг Ф. «Філософія міфології» (1832)
4. Шеллінг Ф. «Філософія природи» (1800-1801)

ПОЛІТИЧНИЙ ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС

Актуальність теми дослідження: Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є ключовим документом, що визначає європейський курс нашої держави. Її політична частина не лише формалізує стратегічне партнерство, але й закладає основи демократичного, правового та інституційного розвитку України. На тлі війни та геополітичної нестабільності значення цієї угоди лише зростає, адже вона забезпечує політичну підтримку України на міжнародному рівні та сприяє інтеграції в європейський простір. **Мета дослідження:** Проаналізувати політичний зміст Угоди про асоціацію та визначити її вплив на політичну трансформацію України. **Об'єкт дослідження:** Політична частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. **Предмет дослідження:** Політичні зобов'язання України за Угодою, їх реалізація та значення для демократичного розвитку. **Завдання дослідження:**

- Розкрити політичні принципи, закладені в Угоді;
- Визначити основні досягнення та виклики у впровадженні політичних реформ;
- Оцінити вплив Угоди на зовнішньополітичний курс України. Політична частина Угоди про асоціацію (підписана 21 березня 2014 року) включає зобов'язання України дотримуватись принципів верховенства права, поваги до прав людини, демократії, незалежності судової системи та боротьби з корупцією. Вона передбачає регулярний політичний діалог з ЄС, узгодження зовнішньої політики та безпеки, а також зміцнення парламентської демократії. Ця Угода стала важливою віхою у трансформації України: з одного боку, вона закріпила європейський вибір у правовому полі, з іншого – відкрила інституційні механізми політичного зближення. Вона є інструментом тиску на державу для проведення реформ, водночас забезпечуючи підтримку з боку країн ЄС у вигляді технічної, фінансової та політичної допомоги. Серед здобутків – прийняття антикорупційного законодавства, створення Вищого антикорупційного суду, реформа виборчої системи та впровадження нових принципів публічного управління. Однак залишається багато викликів, зокрема в частині правосуддя, боротьби з олігархією та стабільності демократичних інститутів. **Висновки:** Політичний зміст Угоди про асоціацію виходить за межі формальної співпраці – він формує архітектуру української державності за європейськими зразками. Її реалізація є важливою умовою успішної інтеграції до ЄС та запорукою сталого розвитку України як європейської демократії.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29>
2. Заява Європейської Комісії щодо євроінтеграційного прогресу України. – <https://www.eeas.europa.eu>
3. Президент України про політичне значення Угоди. – <https://www.president.gov.ua/news>

ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН В УМОВАХ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ.

Актуальність теми дослідження: Зростання національної свідомості є ключовим чинником збереження суверенітету, консолідації суспільства та протидії зовнішнім загрозам. В умовах україно-російської війни це питання набуває особливої ваги, оскільки війна впливає не лише на політичну чи економічну ситуацію, але й на глибокі трансформації в національній ідентичності, світогляді громадян і культурній самосвідомості. Дослідження цього процесу дає змогу краще зрозуміти соціальні зміни в українському суспільстві, виявити чинники, що сприяють єдності нації, та окреслити перспективи її розвитку в післявоєнний період. **Мета дослідження:** Проаналізувати процеси формування і посилення національної свідомості громадян України в умовах повномасштабної війни з Росією, визначити основні чинники, що сприяють цьому зростанню, та оцінити його вплив на суспільну згуртованість і державотворчі процеси. **Об'єкт дослідження:** Українське суспільство в умовах війни. **Предмет дослідження:** Процес формування та зростання національної свідомості громадян України під впливом україно-російської війни. **Завдання дослідження:** Україно-російська війна, яка розпочалася у 2014 році анексією Криму та набрала повномасштабного характеру в лютому 2022 року, стала переломним моментом у формуванні та зміцненні національної свідомості українського народу. В умовах постійної загрози з боку держави-агресора українці все більше усвідомлюють свою ідентичність, об'єднуються навколо національних цінностей і прагнуть зберегти та розвинути свою державність.

Становлення єдності нації.

Однією з найпомітніших змін стало консолідування суспільства. У мирний час українці часто розділялися за мовною, регіональною чи політичною ознакою. Проте війна об'єднала людей незалежно від їхнього походження, мови чи місця проживання. Боротьба за свободу, територіальну цілісність і демократичні цінності стала спільною метою, що посилила почуття належності до єдиної нації.

Підвищення ролі української мови та культури.

Національна свідомість тісно пов'язана з мовою та культурою. Повномасштабна агресія Росії спричинила значне зростання інтересу до української мови, літератури, музики, історії та традицій. Багато громадян, які раніше спілкувалися переважно російською, свідомо перейшли на українську як символ спротиву та солідарності з державою. Відродження культурних практик, популярність українських митців і посилення уваги до історичної правди сприяють формуванню глибшого усвідомлення національної ідентичності.

Громадянська активність і відповідальність.

В умовах війни громадяни все частіше беруть активну участь у суспільному житті – як волонтери, благодійники, учасники інформаційного спротиву. Зросло усвідомлення особистої відповідальності за майбутнє країни. Війна сформувала покоління українців, які не чекають змін «згори», а самі беруть участь у їх творенні. Саме через активну громадянську позицію відбувається переосмислення ролі кожного в державотворчих процесах.

Усвідомлення історичної правди.

Війна змусила багатьох по-новому поглянути на історію України та її стосунки з Росією. Раніше нав'язані радянською та російською пропагандою наративи втрачають вплив. Громадяни дедалі частіше звертаються до національної історичної пам'яті, вивчають факти про визвольні змагання, Голодомор, репресії, а також героїзм українських вояків у новітній війні. Це сприяє формуванню глибшого історичного коріння та гордості за свою країну.

Висновки:

Україно-російська війна стала не лише трагічним випробуванням, а й потужним каталізатором зростання національної свідомості українців. В умовах смертельної загрози нація згуртувалася навколо ідеї свободи, ідентичності та незалежності. Цей процес уже має незворотній характер: сформована нація свідомих громадян здатна відстоювати свої інтереси, зберігати культурну спадщину й будувати сильну європейську державу.

Список використаних джерел

1. Грицак, Я. (2022). Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Yakaboo Publishing.
2. Забужко, О. (2022). Планета Полин: Хроніки триваючої війни. Львів: Видавництво Старого Лева.
3. Інститут національної пам'яті України. (2023). Історична пам'ять і національна ідентичність в Україні: аналітична доповідь. <https://uinp.gov.ua>
4. Козловський, М. (2023). Національна свідомість в умовах війни: соціокультурний вимір. // Український соціум, №1(82), с. 15–25.
5. ООН в Україні. (2023). Соціальні настрої в українському суспільстві під час війни. Аналітичний звіт. <https://ukraine.un.org>

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Актуальність теми дослідження: У ХХІ столітті світ стикається з радикальними трансформаціями у системі міжнародних відносин. Геополітичний простір характеризується підвищеною напруженістю, зростанням конфліктності, економічною нестабільністю та переглядом глобальних і регіональних альянсів. В цьому контексті Україна займає особливе місце як держава, що опинилася на перетині інтересів світових центрів сили. Після початку збройної агресії з боку Російської Федерації у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році, Україна стала ключовим фактором безпеки у Європі, а також глобальним символом боротьби за свободу, демократію та незалежність. Актуальність теми зумовлена необхідністю усвідомлення ролі України в сучасному геополітичному просторі для побудови стратегії подальшого розвитку та забезпечення національної безпеки. **Мета дослідження:** проаналізувати місце України в сучасному геополітичному просторі, визначити основні виклики та перспективи, що постають перед державою у контексті глобальних трансформацій. **Об'єкт дослідження:** Україна як суб'єкт міжнародних відносин. **Предмет дослідження:** геополітичні процеси, в яких бере участь Україна, її зовнішньополітична стратегія та взаємодія з основними глобальними і регіональними факторами. **Завдання дослідження:** виявити геостратегічні переваги та загрози для України, проаналізувати зовнішньополітичні пріоритети держави, оцінити вплив глобальних центрів сили на геополітичне положення України, розглянути перспективи євроатлантичної та європейської інтеграції України.

Україна розташована у важливому геополітичному регіоні – на перетині шляхів між Європою, Азією та Близьким Сходом. Це розташування створює передумови як для широких можливостей співпраці з різними країнами світу, так і для потенційних конфліктів через суперечливі інтереси глобальних і регіональних гравців. До 2014 року Україна намагалася балансувати між Європейським Союзом та Росією. Утім, Революція Гідності та наступна анексія Криму Російською Федерацією, а також розв'язання війни на Донбасі, стали точкою неповернення у зовнішньополітичному курсі країни. З того часу Україна чітко задекларувала курс на євроатлантичну та європейську інтеграцію, що закріплено як у національній безпековій стратегії, так і в Конституції України. Після повномасштабного вторгнення Росії у лютому 2022 року, Україна отримала безпрецедентну підтримку з боку країн Заходу. Зокрема, військово-технічна допомога, економічна та гуманітарна підтримка надходить від США, Великої Британії, Канади, Польщі, країн ЄС та інших союзників. Україна також подала заявку на вступ до Європейського Союзу, яку було схвалено, і з 2023 року розпочався процес переговорів про членство. Одним з ключових факторів української геополітики є прагнення до членства в НАТО. Альянс визнає Україну партнером із розширеними можливостями, а низка країн активно допомагає у модернізації збройних сил України. Однак повноцінне членство досі залишається складним питанням з огляду на активну фазу війни, ризики ескалації конфлікту та необхідність реформ у військовому й державному управлінні.

У світовому вимірі Україна виконує роль бар'єра проти російського експансіонізму та є форпостом захисту ліберально-демократичного світу. За свою стійкість та боротьбу за свободу Україна здобула міжнародне визнання, зміцнила свої позиції у глобальному дипломатичному просторі, стала учасницею багатьох безпекових і гуманітарних ініціатив. Крім безпекових питань, важливою є економічна та енергетична складова геополітики. Україна володіє родючими ґрунтами, потужним аграрним та ІТ-потенціалом, розвиненою логістичною інфраструктурою. Попри військові дії, держава зберігає позиції одного з головних експортерів сільськогосподарської продукції, а також нарощує виробництво у військово-промисловому комплексі. Також ведеться активна робота щодо зниження енергетичної залежності та розвитку відновлюваної енергетики. Серйозною загрозою залишається гібридна війна, зокрема кібератаки, інформаційні маніпуляції, втручання у внутрішню політику, поширення дезінформації. Геополітична нестабільність зумовлює потребу в консолідації українського суспільства, розвитку громадянського суспільства, зміцненні інститутів влади та збереженні політичної єдності. **Висновки:** Україна в сучасному геополітичному просторі виступає як незалежний суб'єкт, що чинить опір зовнішній агресії, бореться за територіальну цілісність і національний суверенітет. Геополітичне значення держави лише зросло внаслідок конфлікту з Росією, і нині вона є важливим чинником регіональної та глобальної безпеки. Майбутнє України залежить від її здатності ефективно реалізувати внутрішні реформи, продовжити євроінтеграційний курс та зберегти підтримку міжнародної спільноти. В умовах багатовекторного тиску та постійних загроз, стратегічне планування зовнішньої політики, посилення обороноздатності та збереження демократичних цінностей залишаються ключовими елементами її стійкості та успішності.

Список використаних джерел

1. Дипломатія у часи війни: зовнішня політика України 2022–2024 / Центр оборонних стратегій. Київ: 2024.
2. Пархоменко О. Геополітика в умовах глобальних трансформацій. – Харків: Видавництво ХНУ, 2023.
3. МЗС України. Офіційний сайт – <https://mfa.gov.ua>
4. Brzezinski Z. Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power. – Basic Books, 2012.
5. Freedom House. Nations in Transit 2024: Ukraine Country Report.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Актуальність теми дослідження: у сучасному геополітичному ландшафті Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є одним із ключових факторів, що визначають вектор розвитку нашої держави. Підписана та ратифікована в складних політичних та економічних умовах, вона стала не просто формальним документом, а каталізатором глибоких трансформацій у різних сферах суспільного життя. Від розуміння її реальних переваг та потенційних недоліків залежить ефективність подальшої інтеграції України до європейського простору та її успішне економічне майбутнє. Тому всебічний аналіз наслідків цієї угоди є надзвичайно актуальним і потребує постійного осмислення з урахуванням нових даних та викликів. **Мета дослідження:** здійснити комплексний аналіз переваг та недоліків Угоди про асоціацію між Україною та ЄС для економічного, політичного та соціального розвитку держави. **Об'єкт дослідження:** процес реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. **Предмет дослідження:** сукупність економічних, політичних та соціальних наслідків дії Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. **Завдання дослідження:** 1) Проаналізувати основні економічні переваги, зумовлені Угодою про асоціацію (зокрема, у сфері торгівлі, інвестицій та галузевої співпраці). 2) Виявити потенційні економічні недоліки та ризики, пов'язані з імплементацією Угоди. 3) Оцінити політичні наслідки Угоди для внутрішньої та зовнішньої політики України. 4) Дослідити соціальні аспекти впливу Угоди на життя українського суспільства. 5) На основі аналізу сформулювати висновки щодо загального впливу Угоди про асоціацію на розвиток України.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС створила значну зону вільної торгівлі, що призвело до зростання експорту українських товарів до країн ЄС. За даними Міністерства економіки України, частка ЄС у загальному експорті товарів з України зросла до понад 40% [1]. Це відкрило нові ринки для українських виробників, особливо в аграрному секторі. Крім того, Угода сприяє гармонізації українського законодавства з європейським, що покращує бізнес-клімат та залучає іноземні інвестиції. Європейські стандарти якості також стимулюють українських виробників до модернізації та підвищення конкурентоздатності.

Однак, існують і економічні виклики. Українські підприємства зіткнулися з високими вимогами до якості та безпечності продукції на ринку ЄС, що потребує значних інвестицій у модернізацію виробництва [2]. Лібералізація ринку також призвела до зростання імпорту з країн ЄС, що створює конкуренцію для вітчизняних виробників у деяких галузях. Крім того, темпи структурних реформ в Україні часто не встигають за вимогами Угоди, що уповільнює процес інтеграції [3].

У політичній сфері Угода про асоціацію зміцнила політичний діалог між Україною та ЄС, сприяла зближенню політичних інститутів та цінностей. Україна взяла на себе зобов'язання щодо проведення реформ у сфері демократії, верховенства права та боротьби з корупцією. Угода також підтримала європейський вибір України та сприяла її зовнішньополітичній орієнтації.

Проте, політична інтеграція супроводжується внутрішніми труднощами у впровадженні необхідних реформ. Протидія корупції залишається серйозною проблемою, а реформування судової системи та інших ключових інститутів відбувається повільніше, ніж очікувалося. Зовнішній вплив, зокрема агресія з боку Росії, також ускладнює процес європейської інтеграції.

У соціальній сфері Угода про асоціацію сприяла лібералізації візового режиму для громадян України, що полегшило подорожі до країн ЄС. Очікується поступове наближення українських соціальних стандартів до європейських, хоча цей процес є довготривалим і залежить від економічного розвитку країни [4]. Водночас, існує ризик посилення трудової міграції та відтоку кваліфікованих кадрів до країн ЄС.

Висновки: Угода про асоціацію між Україною та ЄС є важливим інструментом для всебічного розвитку України, що відкриває значні можливості, але водночас ставить серйозні виклики. Економічні переваги, такі як розширення ринків та залучення інвестицій, потребують активної адаптації української економіки до європейських стандартів та посилення конкурентоздатності. Політична інтеграція вимагає рішучого продовження реформ та боротьби з внутрішніми проблемами. Соціальні наслідки Угоди потребують уважного моніторингу та збалансованої державної політики. Загалом, успіх Угоди залежить від здатності України ефективно використовувати її потенціал, долати перешкоди та послідовно рухатися шляхом європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0>
2. <https://propozitsiya.com/news/ukrayinski-vyrobnyky-otrymaly-dostup-do-16-novykh-rynkyv-u-2024-rotsi>
3. <https://ces.org.ua/ukraine-eu-market-challenges/>
4. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІСТ №1-2 (187-188) 2022 (с.12)

ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Постановка проблеми. З початком російсько-української війни в 2014 році Україна опинилася в епіцентрі геополітичних змін, які не лише поставили під загрозу територіальну цілісність держави, але й викликали глибокі соціальні та культурні трансформації. В умовах зовнішньої агресії українці почали переосмислювати свою ідентичність, історію та місце в світі. Війна стала для формування нової національної самосвідомості, що виявилася в підвищенні патріотичних настроїв, активізації громадянського суспільства та зростанні інтересу до національної культури. У цей період українці почали усвідомлювати важливість єдності та солідарності, що стало відповіддю на спроби розділити країну. Крім того, зростання національної самосвідомості супроводжувалося появою нових соціальних рухів, які об'єднували людей навколо спільних цінностей, ідеалів та мети. Важливу роль у цьому процесі відіграли медіа, які не лише інформували населення про події на фронті, але й формували нові наративи про українську ідентичність, історію та культуру. Однак, незважаючи на позитивні зміни, існують виклики, які потребують уваги. Поляризація суспільства, конфлікти між різними регіонами та соціальними групами, а також вплив зовнішніх факторів на національну свідомість ставлять під загрозу досягнуті результати. Тому важливо дослідити, як війна змінила національну самосвідомість українців, які фактори сприяли цьому процесу, і які перспективи відкриваються для подальшого розвитку національної ідентичності в умовах сучасних викликів.

Мета. Проаналізувати фактори, що сприяли зростанню національної самосвідомості українців, а також оцінка впливу війни на суспільні настрої та ідентичність

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**.

- визначити історичний контекст: розглянути передумови національної самосвідомості до 2014 року;
- аналізувати вплив війни: оцінити як військові дії вплинули на патріотичні настрої.
- дослідити роль медіа: вивчити, як інформаційні кампанії сприяли формуванню національної ідентичності;
- оцінити соціальні рухи: розглянути роль волонтерських та громадських організацій у підвищенні національної свідомості;
- визначити перспективи: оцінити, як зростання національної самосвідомості може вплинути на майбутнє України.

Виклад матеріалу. З початком російсько-української війни в 2014 році Україна пережила глибокі соціальні, культурні та політичні зміни, які суттєво вплинули на національну самосвідомість громадян. Цей період став важливим етапом у формуванні нової української ідентичності, що виявилася в багатьох аспектах життя суспільства. Перш ніж перейти до аналізу сучасних змін, важливо зрозуміти історичний контекст, у якому відбувалися ці процеси. До 2014 року національна ідентичність українців була неоднозначною, зокрема через вплив пострадянських стереотипів, регіональних відмінностей та політичних розколів. Війна стала каталізатором для переосмислення історії, культури та національних цінностей. Громадяни почали більше цікавитися своєю історією, відновлюючи забуті традиції та символи, які стали важливими елементами національної самосвідомості. Війна на сході України викликала потужний сплеск патріотичних настроїв. Багато українців, незалежно від їхнього регіону проживання, почали усвідомлювати важливість єдності та солідарності. Під час бойових дій виникли численні волонтерські ініціативи, які об'єднували людей навколо спільної мети – підтримки армії та допомоги постраждалим. Це не лише зміцнило патріотичні почуття, але й сприяло формуванню нових соціальних зв'язків, які стали основою для подальшої консолідації суспільства. Медіа відіграли ключову роль у формуванні національної свідомості під час війни. Інформаційні кампанії, які висвітлювали події на фронті, допомогли створити образ героїзму та самопожертви українських військових. Соціальні мережі стали платформою для обміну інформацією, що дозволило громадянам активно долучатися до обговорення важливих питань, пов'язаних з війною та національною ідентичністю. Завдяки цьому, нові наративи про українську ідентичність, які акцентували на спільних цінностях, історії та культурі, почали активно формуватися та поширюватися. В умовах війни з'явилися нові соціальні рухи, які об'єднували людей навколо спільних цілей. Громадянське суспільство стало активним учасником процесу формування національної самосвідомості. Організації, що займалися волонтерством, культурними ініціативами та правозахисною діяльністю, сприяли підвищенню усвідомлення громадян про їхні права та обов'язки. Це, в свою чергу, сприяло розвитку активної громадянської позиції, що стало важливим елементом національної ідентичності. Попри позитивні зміни, існують і виклики, які потребують уваги. Поляризація суспільства, конфлікти між різними регіонами та соціальними групами, а також вплив зовнішніх факторів на національну свідомість ставлять під загрозу досягнуті результати. Важливо продовжувати підтримувати процеси, що сприяють єдності та солідарності, а також активно працювати над подоланням розбіжностей у суспільстві. Сьогодні, в умовах триваючої війни та складної політичної ситуації, національна самосвідомість українців продовжує еволюціонувати. Громадяни все більше усвідомлюють свою роль у формуванні майбутнього країни, активно беручи участь у виборах, громадських акціях та ініціативах. Підтримка армії, волонтерство та участь у культурних проєктах стали звичними для багатьох українців. Зростання національної самосвідомості також відображається в нових ініціативах, спрямованих на популяризацію української мови, культури та історії. Важливим аспектом є також активізація молоді, яка стає рушійною силою змін у суспільстві.

Таким чином, зростання національної самосвідомості громадян України в умовах російсько-української війни стало важливим фактором, що сприяє консолідації суспільства та формуванню нової ідентичності. Цей процес не лише підвищує патріотичні настрої, але й відкриває нові можливості для розвитку країни в умовах сучасних викликів.

Висновки. Зростання національної самосвідомості громадян України в умовах російсько-української війни стало важливим фактором, що сприяє консолідації суспільства. Цей процес не лише підвищує патріотичні настрої, але й формує нову ідентичність, що базується на спільних цінностях та історичній пам'яті. Важливо продовжувати підтримувати ці тенденції для зміцнення незалежності та суверенітету України.

Список використаних джерел:

1. Забужко О. Нове калібрування. Есе про українську культуру та ідентичність. 270 с.
2. С. Бандера. «Перспективи Української Революції» 13-22 с.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. -Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
4. Взаємодія культури та її вплив на виховання. «Науковий вісник Ужгородського університету». Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Вип.38, 94 с.
5. С. Плохій. «російсько-українська війна». 42 с.

СУТНІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Сутність політичної держави – це основна характеристика держави як інституту, що забезпечує політичне управління, порядок і регулювання суспільних відносин, здійснює суверенну владу на певній території через законодавчу, виконавчу та судову гілки влади. Проблематика сутності політичної держави полягає у визначенні її фундаментальних характеристик, принципів і функцій, що забезпечують політичний порядок та управління суспільством. Держава виступає як центральний суб'єкт політичної влади, що має монополію на легітимне застосування сили та виконує роль регулятора суспільних відносин.

Мета. Розглянути різноманітні сторони та характеристики, що формують основи політичної держави, їх вплив на функціонування суспільства та управління, а також визначити значення цих елементів у контексті забезпечення політичної стабільності та розвитку.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Дослідити основні аспекти політичної держави, зокрема її політичну, правову, економічну, зовнішньополітичну складові, а також їхню роль у регулюванні суспільних відносин.
- Проаналізувати взаємозв'язок між суверенітетом держави та її здатністю забезпечувати ефективне управління та реалізацію законодавства на своїй території.
- Вивчити механізми взаємодії держави з громадянським суспільством, політичними інституціями, міжнародними організаціями та іншими державами.

Виклад матеріалу. Як зазначає український історик Вегеш М.М.: держава є базовим інститутом політичної системи суспільства. В її діяльності концентрується головний зміст політики. Сам термін «держава» вживають в широкому і вузькому значенні. В широкому розумінні держава трактується як спільнота людей, яка організована вищою владою і яка проживає на спільній території. Стосовно України – термін «держава» використовують як синонім понять країна, народ, батьківщина.

Сутність політичної держави охоплює її основну роль як організатора політичного та соціального порядку в суспільстві, що забезпечує управління через суверенну владу та регулювання відносин між громадянами та державними інституціями. Політична держава, як інститут, функціонує за допомогою встановлених механізмів, що підтримують стабільність, правопорядок і розвиток соціальних інститутів. Розгляд політичного аспекту держави дозволяє зрозуміти, як організована влада і які функції виконують державні органи. Вона діє через інституції, що забезпечують правове та політичне регулювання, створює закони та інші регуляторні акти. Правовий політичний аспект держави підкреслює її роль у забезпеченні верховенства права, дотриманні конституційного порядку та захисті прав громадян. Н. Макіавеллі наводить думку, що в основі політики лежить не божественне провидіння, а людські інтереси. Він відкидає ідею задалегідь визначеності Богом людської долі: «людські справи робляться людьми», вирішального значення набуває не доля, а воля людини. У сфері економіки політична держава виконує функцію регулятора, визначаючи економічну політику, впливаючи на соціально-економічний розвиток та розподіл ресурсів.

Важливим елементом політичної держави є її здатність забезпечувати економічну стабільність, соціальний захист громадян та зменшення соціальної нерівності. Соціальний аспект держави охоплює забезпечення основних соціальних потреб громадян, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення. Держава формує систему соціального захисту, спрямовану на покращення якості життя громадян, підтримку рівноправного доступу до соціальних благ. Особливо важливим є аспект суверенітету, який дозволяє державі підтримувати контроль над своєю територією, приймати самостійні рішення та захищати інтереси громадян на міжнародній арені. Держава впливає на створення освітньої політики, підтримку культури, мистецтва і науки, що сприяє розвитку суспільної свідомості та формуванню національної єдності.

Висновки. Сутність політичної держави охоплює її визначальну роль як інституту, що виконує управлінські, регулятивні та контролюючі функції, забезпечуючи стабільність і порядок у суспільстві. Держава виступає як єдиний носій суверенної влади, здійснюючи її через систему законодавчих, виконавчих і судових органів. Вона забезпечує дотримання законів, захист прав і свобод громадян, підтримку суспільного порядку, сприяє розвитку економіки, культури та соціального забезпечення. Політична держава регулює відносини між різними соціальними групами, визначає принципи та норми поведінки в суспільстві, формує політичні інститути та забезпечує їхню стабільність. Її суверенітет проявляється у контролі за територією, прийнятті рішень без зовнішнього втручання, забезпеченні національної безпеки та веденні зовнішньої політики. Економічна функція держави охоплює регулювання ринкових відносин, соціальний захист і створення умов для економічного зростання, а соціальна функція включає забезпечення рівності можливостей, доступу до освіти, медицини та підтримку соціально вразливих верств населення. Культурно-ідеологічний аспект держави формує національну ідентичність, підтримує культурну спадщину, освітні та наукові ініціативи, що сприяє консолідації суспільства. У сучасному світі політична держава стикається з викликами глобалізації, соціальних змін і безпекових загроз, що вимагає від неї адаптивності, гнучкості та здатності зберігати стабільність у різних умовах. Сутність політичної держави полягає у її здатності бути гарантом порядку, добробуту та розвитку суспільства, забезпечуючи рівновагу між інтересами окремих груп і національними пріоритетами.

Список використаних джерел

1. Вегеш М., Остапець Ю. *Сутність, походження та функції держави* // Політична наука : навч.-метод. посіб. / за ред. проф. М. Вегеша; відп. за вип. М. Токар; ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», Каф. політології. – Ужгород : Говерла, 2009. – С. 89
2. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/32240>
3. Історія вчень про державу і право : підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 256 с.
4. *Політологія* : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук, О. М. Сахань ; за ред. М. П. Требіна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2018. – 462 с.
5. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. / Пархоменко Н. М. Серія №18. Економіка і право, 2011, Вип.13 С.113-124

ГЕОПОЛІТИЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕСИ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження: Дана тема є надзвичайно актуальною, з огляду на численні виклики, з якими стикається Україна в умовах глобальних і регіональних змін. Україна перебуває в центрі геополітичного суперництва між Росією та країнами Західної Європи, що безпосередньо впливає на внутрішньополітичну ситуацію та процеси демократизації.

Метою дослідження є аналіз геополітичних факторів, які впливають на процеси демократичних змін в Україні, та визначення ролі зовнішніх і внутрішніх геополітичних чинників у формуванні сучасної політичної системи країни. Це включає в себе вивчення взаємодії між міжнародними акторами (Європейським Союзом, Росією, США, міжнародними організаціями) та внутрішніми факторами (включаючи політичні, економічні та соціальні реформи), що сприяють або, навпаки, перешкоджають демократичним трансформаціям.

Завданням дослідження є:

Проаналізувати геополітичне положення України та його вплив на зовнішню політику і внутрішні політичні процеси

Вивчити роль основних зовнішніх геополітичних акторів (ЄС, НАТО, Росія, США) у демократичних змінах в Україні, зокрема через механізми підтримки реформ, санкцій та політичного тиску.

Оцінити роль міжнародних організацій (ООН, МВФ, Світовий банк, Рада Європи) у підтримці демократичних змін через фінансові, політичні та технічні інструменти.

Визначити внутрішні геополітичні фактори, що сприяють або перешкоджають демократизації в Україні.

Об'єктом дослідження є геополітичні фактори, які впливають на процеси демократичних змін в Україні. Це включає як зовнішні, так і внутрішні геополітичні чинники.

Предметом дослідження є вплив геополітичних факторів на процеси демократичних змін в Україні.

Геополітичні фактори є одними з найважливіших детермінантів розвитку демократичних процесів в Україні, оскільки країна знаходиться на перехресті стратегічних інтересів кількох великих гравців світової політики. Геополітика впливає як на зовнішню, так і на внутрішню політику, визначаючи напрямки реформ, стратегії розвитку інститутів, а також загальний процес демократизації.

Україна займає надзвичайно важливе геополітичне положення між Європейським Союзом і Росією, а також має спільний кордон з країнами, що входять до НАТО. Це місце, де сходяться інтереси Західного і Східного світу, де боротьба за вплив триває вже століттями.

Після здобуття незалежності Україна прагне інтегруватися в європейські та євроатлантичні структури, особливо Європейський Союз і НАТО. Ці інституції пропонують Україні модель розвитку, засновану на принципах демократії, прав людини, верховенства права та економічних свобод. Європейська інтеграція спонукає до проведення глибоких реформ у всіх сферах життя країни, однак цей процес ускладнений історичними, економічними та політичними бар'єрами, а також суперечливими поглядами на зовнішньополітичний курс всередині України.

Росія традиційно вважає Україну частиною своєї зони впливу, і це накладає великі обмеження на її демократичний розвиток. Російська агресія, зокрема анексія Криму в 2014 році та війна на сході України, має серйозний вплив на стабільність і безпеку в Україні, а також на її внутрішньополітичні процеси. Таким чином, геополітичне положення України визначає її зовнішньополітичну орієнтацію і має прямий вплив на демократичні процеси, оскільки зовнішні актори (особливо ЄС і Росія) активно впливають на внутрішні реформи.

Анексія Криму та початок війни на сході України стали вирішальними етапами у перетворенні геополітичних обставин країни. Війна з Росією змінила не тільки картину міжнародних відносин, але й викликала серйозні зміни в внутрішній політиці України, вплинувши на демократичні процеси.

Конфлікт з Росією значно підвищив рівень національної свідомості серед українців, об'єднавши країну навколо ідеї державної незалежності та суверенітету. Це призвело до активізації громадянського суспільства, створення волонтерських організацій, підвищення політичної активності населення.

Для ефективної боротьби з зовнішньою агресією Україні довелося модернізувати армію, реформувати правоохоронні органи та розбудовувати нові механізми безпеки, що сприяло певним змінам у державному управлінні. Війна на сході України змінила не тільки внутрішні реформи, але й поставила країну в центр глобальної геополітичної боротьби, де Україна стала важливим елементом в стратегіях ЄС, НАТО, США та Росії. Цей контекст підвищив значення дипломатії та зовнішньополітичної стратегії для внутрішніх реформ.

Європейський Союз та його політика «Східного партнерства» є важливим фактором, що сприяє демократичним змінам в Україні. ЄС підтримує Україну в проведенні важливих реформ, таких як децентралізація, боротьба з корупцією, реформа судової системи, енергетична незалежність, модернізація інфраструктури. Проте, для ефективного просування в ЄС Україна повинна подолати численні внутрішні проблеми, зокрема високий рівень корупції, слабкість інститутів, економічні труднощі.

Українське суспільство є глибоко поляризованим: між західною частиною, що орієнтована на Європу, та сходом, який в історичному контексті підтримує традиційні зв'язки з Росією.

Олігархи в Україні продовжують мати значний вплив на політичний процес, зокрема через контроль над медіа, економічними ресурсами та партійними структурами. Це є серйозною перешкодою для розвитку демократії, оскільки олігархи часто підтримують корупційні схеми і заважають ефективним реформам.

Попри численні виклики, громадянське суспільство в Україні активно розвивається. Волонтерські рухи, громадські організації та ініціативи, спрямовані на захист прав людини та боротьбу з корупцією, відіграють важливу роль у підтримці демократичних змін.

Одним із основних інструментів геополітичної боротьби є інформаційна війна. Росія активно використовує інформаційні технології для впливу на внутрішню політику України, створюючи розкол у суспільстві, маніпулюючи громадською думкою та підтримуючи проросійські політичні сили.

Висновок: Процеси демократичних змін в Україні знаходяться під значним впливом геополітичних факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Вибір між різними зовнішніми орієнтаціями, війна з Росією, роль міжнародних акторів, внутрішня політична фрагментація та олігархічні структури – все це формує політичну картину країни, визначаючи темпи і якість демократичних перетворень. Зміцнення демократичних інститутів, боротьба з корупцією та ефективне використання міжнародної підтримки можуть стати ключовими факторами успішних змін для України в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Грищенко Т. Геостратегія постбіополярності (Сучасні американські концепції та Україна) // Політична думка. – 1997. – № 1.
2. Петренко З. Єврорегіони в системі транскордонного співробітництва України. - К., 1997.
3. Електронний ресурс, URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15015/>

СУЧАСНА ІНФОРМАЦІЙНА РЕВОЛЮЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК

Постановка проблеми. Сучасна інформаційна революція – це явище, яке глибоко трансформує всі сфери людської діяльності, змінюючи соціальні, економічні та культурні парадигми. В епоху швидкої цифровізації та глобальної інтеграції, коли обмін інформацією став миттєвим, відбувається безпрецедентна зміна способів спілкування, доступу до знань і ресурсів, а також методу прийняття рішень на різних рівнях. Це спричиняє як позитивні ефекти, зокрема розвиток інновацій, освітніх технологій, медицини, так і нові виклики: загрози кібербезпеки, ризики для приватності та інформаційного контролю. Водночас вплив цієї революції на культурні та соціальні структури суспільства, а також на зміну людських цінностей і взаємин залишається важливим предметом досліджень. Тому необхідно глибше проаналізувати цей феномен і його наслідки.

Мета. Метою даної роботи є дослідження сутності та основних аспектів сучасної інформаційної революції, її впливу на розвиток соціально-економічних структур і зміну світогляду людей у контексті сучасних глобальних процесів.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо **наступні завдання:**

- аналізувати основні характеристики сучасної інформаційної революції та її вплив на різні сфери життя;
- оцінити позитивні та негативні наслідки цифрової трансформації для суспільства, економіки та культури.

Виклад матеріалу. Сучасна інформаційна революція є одним з найбільших і найвизначніших явищ, що змінило ландшафт нашого світу за останні десятиліття. Її вплив відчувається на всіх рівнях: від персональних до глобальних. Інформаційні технології, Інтернет, соціальні медіа, а також новітні досягнення в галузі штучного інтелекту стають основою нової цивілізаційної етапи, де основним ресурсом стає не лише фізична праця, а й здатність до обробки, передачі та використання інформації.

Одним з найважливіших аспектів сучасної інформаційної революції є глобалізація інформаційного простору. Від часу винаходу Інтернету йому вдалося змінити всі аспекти людського життя, зокрема, спосіб комунікації, доступ до інформації, ведення бізнесу і навіть структуру політичної влади. Технології, що є основою цієї революції, дозволяють здійснювати миттєвий обмін даними між людьми по всьому світу, незалежно від їхнього географічного розташування. Як зазначає Волвенко, «глобальна інформаційна мережа Інтернет стала основною рушійною силою для розвитку сучасної цивілізації» [1]. У цьому контексті важливим є те, що інформація стала доступною практично для всіх, і це дозволило не тільки забезпечити рівність у доступі до знань, але й стимулювало розвиток нових форм економіки, таких як цифрові технології, електронна комерція, платформи для онлайн-освіти та інші.

Незважаючи на численні переваги, що приносить інформаційна революція, існують і серйозні виклики та проблеми, пов'язані з її розвитком. Зокрема, великою проблемою є питання інформаційної безпеки. Величезні обсяги даних, що циркулюють у мережі, створюють численні загрози для приватності та конфіденційності особистої інформації. Дубовський зазначає, що «штучний інтелект та новітні алгоритми можуть використовуватися для маніпулювання інформацією та здійснення атак на системи національної безпеки» [2]. Крім того, з розвитком нових технологій виникають питання етики та регулювання: як забезпечити захист прав людини в цифровому середовищі та уникнути зловживань з боку корпорацій та урядів?

Один з основних аспектів, що визначають розвиток інформаційної революції, полягає у зміні соціальних взаємодій і культурних норм. Сучасні технології змінили способи комунікації та взаємодії між людьми, забезпечивши нові форми соціалізації через соціальні мережі та цифрові платформи. Завдяки інтернету, індивідуум має змогу обмінюватися думками і поглядами з іншими людьми по всьому світу, незалежно від відстані. Така взаємодія формує нові форми соціальних зв'язків і викликає трансформацію традиційних культурних моделей, підвищуючи глобалізацію, але водночас зберігаючи унікальність національних ідентичностей.

Ці зміни також мають вплив на соціальні структури, які переживають етапи адаптації до нових технологічних умов. Технології не лише змінюють спосіб комунікації, але й трансформують соціальні ролі, зокрема на ринку праці. Зростання цифрових професій і спеціалізацій змінює традиційне розуміння кар'єрного росту, а також привносить нові виклики в питаннях соціальної нерівності та доступу до технологій. Ці трансформації тісно пов'язані з культурними змінами, оскільки вони змушують людей адаптуватися до нових умов взаємодії, що в свою чергу змінює їхнє сприйняття культурних цінностей та традицій.

Рябець та Тимків зазначають, що глобальна інформаційна безпека не є лише технічним питанням, а є «важливою складовою соціальних і культурних змін, які супроводжують розвиток цифрових технологій» [3]. Це свідчить про те, що інформаційна революція має глибокий соціокультурний вимір. Вона змінює уявлення про приватність та демократію, оскільки зростає рівень збирання даних і спостереження за громадянами, що веде до нових проблем у контексті захисту особистої інформації та гарантування прав людини. Рівень довіри між державами і громадянами також зазнає змін, адже цифрові платформи дозволяють більш прозоро контролювати взаємодію, але можуть також ставити під загрозу приватність особистих даних.

Інформаційна революція також сприяє змінам в економіці. Зокрема, розвиток цифрових платформ та інноваційних технологій створює нові можливості для бізнесу та ведення економічної діяльності. Але, водночас, ці

зміни несуть з собою ризики, зокрема, зменшення можливостей для контролю над приватними даними громадян. Важливою є проблема інформаційного перекошеного доступу, де більш розвинені країни і великі корпорації мають значно більший доступ до ресурсів і даних, ніж менші або менш розвинуті держави. Це може сприяти ще більшій соціальній нерівності на глобальному рівні.

Водночас важливо згадати, що революційні зміни в інформаційній сфері почалися не сьогодні, а з часів І. Гутенберга, коли була винайдена друкарська машина, яка змінила способи поширення знань та інформації в Європі. Федоренко зазначає, що інформаційні революції є частиною більш широкого процесу культурних трансформацій, що визначають розвиток суспільств і їхнє ставлення до авторських прав та інтелектуальної власності [4].

Висновки. Сучасна інформаційна революція є невід’ємною частиною глобальних змін, що відбуваються в усьому світі. Вона визначає нові правила гри в усіх сферах – від економіки та політики до культури та соціальних норм. Це не просто технологічна зміна, а комплексний процес, який впливає на кожен аспект людського життя, змінюючи не лише способи взаємодії, а й саму природу людського існування в новому цифровому світі.

Список використаних джерел:

1. Волвенко Н. Глобальна інформаційна мережа інтернет: філософський вимір. *The Facets of History*. 2024. № 5(13). С. 20–28. URL: [https://doi.org/10.61655/2708-1249.5\(13\).2023.20-28](https://doi.org/10.61655/2708-1249.5(13).2023.20-28)(дата звернення: 13.11.2024).
2. Дубовський О. Інформаційна безпека: суб’єктність і штучний інтелект. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2024. Т. 8, № 2. С. 09. URL: <https://doi.org/10.51599/is.2024.08.02.09>(дата звернення: 13.11.2024).
3. Рябець Н. М., Тимків І. В. Глобальна інформаційна безпека: сутність та актуальні виклики. *Розвиток міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів*. 2024. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-391-3-47>(дата звернення: 13.11.2024).
4. Федоренко В. Л. «Інформаційна видавнича революція» І. Гутенберга та утвердження авторського права й суміжних прав і механізмів їх захисту в Європі. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 4 (88). С. 288–300.

УКРАЇНА І ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ

Постановка проблеми. Україна прагне до вступу в Європейський Союз, що стало важливою частиною її зовнішньої політики після здобуття незалежності. Після Революції Гідності 2014 року, Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС, а в 2022 році отримала статус кандидата на вступ. Перспективи вступу залежать від кількох факторів:

1. **Реформи:** Україна має виконати вимоги ЄС, такі як боротьба з корупцією, реформування судів і адаптація законодавства до європейських стандартів.
2. **Економіка:** Україні потрібно зміцнити свою економіку і покращити конкурентоспроможність.
3. **Безпека:** Агресія Росії проти України є важливим чинником, що ускладнює вступ, але ЄС підтримує країну на рівні санкцій і допомоги.
4. **Геополітика:** Підтримка ЄС і міжнародна ситуація також впливають на процес вступу.

Мета. Мета України – стати частиною Європейського Союзу, що дасть країні можливості для розвитку економіки, стабільності та покращення рівня життя.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- забезпечити незалежність суддів та ефективне правосуддя, тобто реформа судової системи;
- побороти корупцію, для цього потрібно посилити контроль за державними органами та впровадити прозорі механізми управління;
- удосконалити демократичні інститути, а для цього потрібно зміцнити верховенство права, свободу ЗМІ та політичну стабільність.

Виклад матеріалу. З моменту здобуття незалежності в 1991 році Україна орієнтується на інтеграцію з Європейським Союзом як на ключову стратегію розвитку. Європейська інтеграція стала важливою метою для країни, оскільки вона відкриває перспективи для економічного розвитку, стабільності, покращення рівня життя та зміцнення демократичних інститутів. Після Революції Гідності в 2014 році, коли Україна здійснила значні кроки на шляху до європейських стандартів, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, процес інтеграції набув ще більшого значення. В 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення Росії, Україна подала заявку на членство в ЄС і отримала статус кандидата.

Європейський Союз високо оцінює досягнення України в реформуванні країни, але є ряд важливих завдань, які ще належить виконати для того, щоб країна відповідала вимогам для повноправного членства. Цей процес потребує великих зусиль, часу та підтримки з боку міжнародних партнерів.

Основні аспекти, що визначають перспективи вступу України до ЄС:

1. **Політичні реформи:** Для вступу до ЄС Україні потрібно зміцнити свої демократичні інститути, забезпечити верховенство права, свободу слова та права людини. Одним із ключових завдань є реформа судової системи, яка повинна стати більш незалежною та ефективною. Крім того, боротьба з корупцією є надзвичайно важливою для отримання підтримки з боку ЄС, оскільки корупція залишається однією з найбільших проблем в Україні. Від України очікується також створення прозорих механізмів управління та підзвітності влади.

2. **Економічні реформи:** Україні необхідно здійснити глибоку економічну модернізацію, щоб відповідати стандартам ЄС. Це включає створення конкурентоспроможної економіки, поліпшення інвестиційного клімату, розвиток інфраструктури, а також зниження рівня бідності. Важливо забезпечити адаптацію українського законодавства до європейських норм у таких сферах, як торговельні відносини, екологія, енергетика та фінансові послуги. Для України важливо стати частиною єдиного європейського ринку, що сприятиме її економічному зростанню.

3. **Безпекова ситуація:** Війна з Росією залишається основним викликом для України, і Європейський Союз активно підтримує країну в її боротьбі за суверенітет. ЄС надає фінансову, гуманітарну та військову допомогу, а також вводить санкції проти Росії. Однак вступ України до ЄС неможливий без забезпечення стабільності та безпеки в країні. Тому для інтеграції до Європейського Союзу важливо не лише завершити військові конфлікти, а й забезпечити відновлення територіальної цілісності.

4. **Геополітичний контекст:** Інтеграція України до ЄС є важливим елементом для геополітичної стабільності Європи. Європейський Союз визнає стратегічну важливість України як партнера в регіоні і підтримує її на шляху до членства. Вступ України зміцнить позиції ЄС у Східній Європі і в цілому на міжнародній арені. Україна в свою чергу отримає доступ до спільного європейського ринку, збільшить свою економічну привабливість для інвесторів, а також отримає додаткові гарантії безпеки.

Висновки. Європейська інтеграція є стратегічним курсом для України, що відкриває перспективи для розвитку економіки, зміцнення демократії та покращення рівня життя громадян. Хоча на шляху до вступу є певні виклики, зокрема, необхідність реформування політичних та економічних інститутів, боротьба з корупцією та забезпечення безпеки, Україна вже зробила значний прогрес у цьому напрямку. Статус кандидата на вступ до ЄС, отриманий у 2022 році, є важливим кроком на шляху до повноправного членства. Для досягнення цієї мети Україні необхідно продовжувати виконувати вимоги ЄС і проводити реформи, зокрема в галузях правосуддя, економіки та

безпеки. У разі успішної інтеграції Україна зможе стати важливим гравцем на європейській арені, що сприятиме її стабільному розвитку та забезпеченню благополуччя для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014). – Офіційний сайт Європейського Союзу.
2. Європейська Комісія. (2022). Звіт про прогрес України на шляху до Європейського Союзу.
3. Міністерство закордонних справ України. (2021). Україна та Європейський Союз: шлях до членства. Київ: Видавництво «Політвидав».
4. Спільна заявка України на вступ до Європейського Союзу (2022). – Офіційний сайт Президента України.
5. Рішення Європейської Ради щодо надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС (2022). – Офіційний сайт Європейської Ради.
6. Бурковський, І. (2018). Європейська інтеграція України: виклики та можливості. Київ: Видавництво «Наукова думка».
7. Європейська Рада. (2022). Заява про статус кандидата для України.
8. Кабінет Міністрів України. (2021). Програма реформ для європейської інтеграції України.

ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми дослідження. Українська молодь виступає важливою складовою політичного процесу, оскільки саме вона буде відповідати за подальший розвиток країни. Однак процес політичної соціалізації молодого покоління стикається з низкою проблем, серед яких недостатня політична освіта, низька довіра до політичних інституцій, поширення популізму, інформаційна маніпуляція та обмежений доступ до якісної політичної інформації.

Метою дослідження є: аналіз стану та динаміки змін у процесі політичної соціалізації молоді в Україні.

Згідно поставленої мети формуємо наступні **завдання**:

- проаналізувати стан політичної соціалізації молодого покоління в Україні
- дослідити політичну освіту молоді України;
- продемонструвати участь молоді України в політичному житті суспільства.

Виклад основного матеріалу. Соціалізацією називають процес інтеграції особистості в соціальні групи, організації та інститути шляхом накопичення знань про оточуюче соціальне середовище, формування системи цінностей особистості, засвоєння загальноприйнятих взірців політичної поведінки. У психології термін «соціалізація» часто використовується як синонім «розвитку особистості» та «виховання». Зрозуміло, що таке визначення є вкрай спрощеним, розпливчастим, для політичної науки такий підхід є неприйнятним. У соціологічному довіднику під редакцією В. Воловича соціалізація визначається як процес засвоєння індивідом знань, досвіду, норм і цінностей, включення його до системи соціальних зв'язків і відносин, необхідних для його становлення і життєдіяльності в даному суспільстві. Особливістю процесу політичної соціалізації студентства в наш час є те, що вона має динамічний характер, що зумовлено мінливістю соціокультурної, економічної й політичної ситуації в Україні. Це спричиняє деформацію старих і виникнення нових політичних цінностей і установок, до яких студенти часто не готові ні в морально-етичному, ні в інтелектуальному плані. Цим пояснюється можливість «політичної експлуатації» студентства під час виборчих кампаній, коли за гроші й різні подарунки студенти готові брати участь у будь-яких політичних авантюрах.

Український народ упродовж віків виборював незалежність, самостійність, право на власні традиції, мову, культуру. Шлях до утвердження української нації був нелегким, але можемо говорити про незалежну українську державу і вести мову про національну ідентичність українців [1, с. 104]. Відома українська дослідниця Л. Нагорна висловлювала таку думку: основну увагу слід приділити вивченню саме національної ідентичності; такий підхід надасть додаткові можливості для зняття перешкод на шляху консолідації української нації [3]. Зокрема у цьому напрямку в реалізації в Україні політичної соціалізації суспільства загалом і молоді зокрема спостерігаються прогалини – звідси і той сепаратизм, і «втрачені люди». Як показують соціологічні дослідження в Україні зберігаються істотні відмінності в ідейно-політичних поглядах молоді різних регіонів, що відображає особливості масової свідомості. Якщо виокремити дві групи регіонів, до першої з яких відносяться Західний, Північний, Центральний та Київ, а другої – Східний, Південний регіони та Крим, то для першої будуть домінувати національно-демократичні орієнтації, а серед молоді другої – підтримка соціал-демократичної ідеології (а на тлі подій 2014-2015 рр. спостерігаються і тенденції зростання популярності комунізму).

Молодь – це найактивніший прошарок суспільства. Їх хвилюють проблеми справедливості, культури, не залишають байдужими проблеми корупції та дискримінації. Молоді юнаки та дівчата за нагоди стають у перші ряди бунтівників. Оскільки наші політичні лідери самі ніколи не виділялися критичним ставленням до власної поведінки, припускаючись не тільки помилок, але і відвертих зловживань, що дискредитує їх поведінку в цілому, то, використавши у своїх інтересах енергетику молоді, юних активістів-революціонерів дуже швидко забувають. Таким чином, молодь як і більшість рядових членів суспільства не бачить для себе чітких і зрозумілих 25 орієнтирів розвитку, а вже існуючі не мають достатнього зрозумілого обґрунтування [4, с. 344].

У ринкових умовах перед молоддю постало багато нових проблем. Однак вона, порівняно з іншими соціальними групами, завдяки віковому статусу має найбільшу соціальну, професійну та життєву перспективу. Завдяки своїм психологічним особливостям молодь здатна швидше, ніж інші соціальні групи, оволодівати новими знаннями, професіями, необхідними в період переходу до ринкових відносин та інших процесів державотворення.

Таким чином, специфіка процесу соціалізації молоді в політичному контексті полягає в тому, що молодь є найбільш рухомим, енергійним прошарком соціуму. Водночас, молоді люди ще знаходяться в пошуку себе, є і найбільш уразливими в економічному плані, і незахищеними від різного роду сугестивних впливів, їхнє мислення може бути не в достатній мірі критичним. Зміни, що пов'язані зі здобуттям Україною незалежності і сучасними подіями, вимагають вироблення нових шляхів політичної соціалізації молодих людей. Доцільним було б звернути увагу на політичний досвід інших держав (зокрема в цьому аспекті). Виховний вплив на формування політичної свідомості й активної моделі політичної поведінки молодого громадянина має багатопланове значення. Таким чином, можна вивести наступні функції. По-перше, через такі зразки політичної участі реалізуються умови для більш повного розкриття потенціалу молодої особи, для її творчого самовираження. По-друге, через інтенсифікацію людського чинника здійснюється сприяння перетворенню

самої природи і підвищенню ефективності соціально-політичної галузі життя. По-третє, загальний розвиток молоді людини як суб'єкта політики є важливим чинником тісного зв'язку політичних інститутів із громадським суспільством, контролю за діяльністю політико-управлінських структур із боку народу [2, с. 73]. Окрім того, політична освіта підвищує громадянську компетентність і відповідальність молоді.

Метою політичної освіти молоді є формування і розширення знань про те, що є спільним для усіх членів суспільства у їх розумінні справедливості, порядку, свободи, рівності, участі тощо. Політична освіта транслює молодому поколінню оптимальні засоби суспільної взаємодії. Знання такого роду необхідні молоді для розв'язання проблем громадського життя, захисту власних інтересів, формування рис громадянськості. Дійовим засобом політичної освіти є різні ритуали: демократичний спосіб передачі влади, дебати, урочисті збори, вручення нагород, паради, демонстрації тощо. Такими є засоби політичної соціалізації молоді. Подібного роду заходи покликані сформувати у молодого покоління, з одного боку, національний патріотизм і політичну толерантність, а з іншого – критичне ставлення до нав'язування будь-яких точок зору.

Висновки. Політична соціалізація молоді в Україні є динамічним процесом, що залежить від змін у соціокультурній та політичній ситуації. Молодь, будучи активною частиною суспільства, є водночас вразливою до політичних маніпуляцій, особливо під час виборчих кампаній. Регіональні відмінності в політичних поглядах відображають історичну специфіку країни: західні та центральні регіони орієнтуються на національно-демократичні цінності, тоді як на півдні та сході популярні соціал-демократичні ідеї. Політична освіта є ключовою для розвитку свідомого громадянства, сприяє формуванню патріотизму та політичної толерантності, а також критичному мисленню. Важливим є вивчення досвіду інших країн для ефективної соціалізації молоді, що сприятиме демократичному розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Буяк Б.Б. Етнонаціональні аспекти у формуванні політичної культури та соціалізації молоді в Україні / Наукові записки / Курасівські читання. К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. 2006, С. 97-107.
2. Карнаух А. Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні / Політичний менеджмент. К.: Український центр політичного менеджменту, 2005. № 4 (13), С.63-69.
3. Нагорна Л.П. Національна ідентичність: український феномен в історичній ретроспективі. Розбудова держави. 1997, №7/8, С.47-55.
4. Сівчук П. І. Формування політичної культури молоді в умовах політичних трансформацій. Проблеми інтеграції науково-освітнього інтелектуального потенціалу в державотворчому процесі України : Збірник наукових праць VI-го міжнародного симпозіуму. Тернопіль – Севастополь – Стамбул, 2007. № 5. С. 342-345

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Постановка проблеми. За три десятиліття незалежності Україна так і не змогла подолати наслідки хронічної політичної нестабільності, корупції та олігархії. Ці явища перешкоджали демократичним перетворенням та економічному розвитку країни. Трансформація політичної системи України відбувається в умовах постійних викликів: зовнішньої агресії, внутрішньої боротьби еліт, недовіри народу до державних інституцій. Незважаючи на численні спроби реформ, Україна застрягла в перехідному періоді, не зумівши побудувати стабільну демократичну систему. Поєднання історичної спадщини, зовнішнього тиску і внутрішніх протиріч перешкоджало процесу демократизації.

Мета. Ця теза має на меті дослідити й проаналізувати складний шлях трансформації політичної системи України та визначити основні проблеми і виклики, що постали перед країною на цьому шляху. Вона також має на меті проаналізувати перспективи подальшого розвитку політичної системи України та визначити шляхи подолання існуючих проблем.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Які основні проблеми існують в поточному політичному режимі?
- Які конкретні кроки необхідно вжити для досягнення поставленої мети?

Виклад матеріалу. За роки незалежності політична система України зазнала значних змін. Однак, незважаючи на ці зміни, в суспільстві залишаються проблеми, які перешкоджають розвитку демократичних інститутів та повноцінному функціонуванню держави.

Основні проблеми нинішньої політичної системи

- Корупція: поширена корупція на всіх рівнях влади підриває довіру суспільства до державних інституцій, гальмує економічний розвиток та сприяє соціальній нерівності.
- Олігархічна модель: вплив олігархів на політичний процес обмежує можливості реалізації суспільних інтересів та унеможливорює проведення ефективних реформ.
- Політична поляризація: високий ступінь політичної поляризації суспільства ускладнює досягнення консенсусу з ключових питань національного розвитку.
- Неефективна судова система: залежність судової системи від політичної влади підриває верховенство права та перешкоджає справедливому судочинству.
- Слабке громадянське суспільство: громадяни мають обмежені можливості брати участь у прийнятті політичних рішень через нерозвиненість громадянського суспільства.

Конкретні кроки з реформування політичної системи

- Реформа правоохоронних органів та судової системи: для боротьби з корупцією та забезпечення верховенства права необхідна фундаментальна реформа правоохоронних органів. Судова реформа також має бути проведена, щоб гарантувати незалежність суддів та ефективність судової системи.
- Демоніфікація економіки: зменшити вплив олігархів на економіку та політику за допомогою антимонопольних заходів та дерегуляції ринку.
- Політична децентралізація: передати більше повноважень на місцевий рівень, наблизити владу до громадян та підвищити відповідальність місцевої влади.
- Виборча реформа: вдосконалити виборче законодавство для забезпечення чесних і прозорих виборів та представництва різних політичних сил у парламенті.
- Сприяння розвитку громадянського суспільства: підтримувати діяльність організацій громадянського суспільства та створювати умови для участі громадян у прийнятті політичних рішень.
- Боротьба з корупцією: впроваджувати ефективні антикорупційні механізми, включаючи електронне декларування активів, посилення кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення та міжнародне співробітництво у цій сфері.

Висновки. Трансформація політичної системи України є довготривалим процесом, який потребує спільних зусиль усіх гілок влади, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Трансформація політичної системи України є складним і багатограним процесом, який триває вже не одне десятиліття. Незважаючи на такі важливі досягнення, як проголошення незалежності та проведення демократичних виборів, Україна все ще стикається з низкою викликів, які перешкоджають повній демократизації.

Список використаної літератури:

1. Пастухов, В. (2014). Політична система України: трансформація та перспективи. Київ: Наукова думка.
2. Євген, М. (2018). Політичні партії в Україні: історія та сучасність. Львів: Ліга-Прес.
3. Сергійчук, В. (2015). Історія України: Нарис політичних ідей та інституцій. Київ: Темпора.
4. Грушевський, М. (1991). Історія України-Руси. Київ: Наукова думка. (Класичне дослідження, але актуальне для розуміння історичних коренів сучасних процесів)
5. Тимошенко, Ю. (2011). Інша Україна. Київ: Альтернатива.
6. Палій, М. (2017). Політичні партії в Україні: від ідеології до прагматизму. Київ: Наукова думка.

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЄС

Постановка проблеми. Політичні цінності Європейського Союзу стали фундаментом інтеграційного процесу, який не має аналогів у світовій історії. Ці цінності ґрунтуються на принципах демократії, верховенства права, поваги до прав людини та гідності, і є основою єдності різних націй, культур і традицій. Водночас, сучасний ЄС зіштовхується з викликами, що ставлять під сумнів сталість цих ідеалів, таких як політична поляризація, зростання націоналізму, порушення принципів правової держави в окремих державах-членах. Як забезпечити збереження цих цінностей у нових реаліях глобалізації, цифрової трансформації та геополітичної нестабільності? Відповідь на це питання потребує не лише глибокого осмислення, а й пошуку нових механізмів підтримання політичної ідентичності ЄС, що базується на спільних цінностях.

Мета. Проаналізувати політичні цінності Європейського Союзу, їх значення для єдності Союзу та виклики, що постають перед їх реалізацією у сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо **наступні завдання:**

- дослідити сутність і зміст політичних цінностей Європейського Союзу;
- проаналізувати сучасні виклики та загрози, що впливають на реалізацію цих цінностей у країнах-членах ЄС.

Виклад матеріалу. Політичні цінності Європейського Союзу формують ідеологічний фундамент об'єднання, що має на меті забезпечення стабільності, демократії та захисту прав людини в межах багатонаціональної спільноти. Ці цінності виступають як орієнтир для країн-членів, визначаючи їхню політичну поведінку та взаємодію з іншими державами. Проте, в умовах сучасних викликів, таких як політична поляризація, гібридні загрози та посилення авторитарних тенденцій у світі, постає питання: наскільки міцним є фундамент ЄС і які механізми можуть забезпечити його стійкість?

Основу політичних цінностей ЄС складають принципи демократії, верховенства права, поваги до прав людини та соціальної справедливості. Як зазначає Ю. Браташова, ці цінності стали орієнтиром для реформування державного управління країн-членів і кандидатів на вступ до ЄС. Вони сприяють впровадженню прозорих процедур прийняття рішень, підвищенню ефективності адміністративних структур та забезпеченню їхньої відповідності сучасним викликам [1, с. 206].

Проте їх реалізація вимагає не лише правових механізмів, а й глибокого усвідомлення суспільствами країн ЄС важливості спільних принципів. На думку І. та Н. Голуб'яків, цінності ЄС мають не лише політичне, але й технологічне підґрунтя, зокрема через ініціативи підтримки розвитку інформаційного суспільства. Такі ініціативи сприяють демократизації доступу до інформації, що є основою для підвищення громадянської участі у процесах прийняття рішень [2, с. 94].

Сучасні виклики для політичних цінностей Європейського Союзу стають дедалі гострішими через низку внутрішніх та зовнішніх факторів, які підривають основу європейської інтеграції. Одним із ключових викликів є дотримання принципу верховенства права, який часто стає предметом дискусій у зв'язку з політикою окремих держав-членів. Як наголошує Л. Тимченко, Суд ЄС відіграє вирішальну роль у підтримці цього принципу, забезпечуючи контроль за відповідністю національного законодавства стандартам ЄС [4, с. 178].

Зокрема, у випадках, коли національні уряди або судові органи відходять від демократичних норм, Суд ЄС стає єдиним гарантом захисту загальноєвропейських цінностей. Так, у Польщі та Угорщині неодноразово виникали ситуації, коли реформи судової системи або зміни до конституційного ладу викликали обурення з боку ЄС, оскільки вони порушували принципи незалежності судів або створювали умови для політичного впливу на правову систему. У таких випадках Суд ЄС не лише розглядає спори, але й ухвалює рішення, обов'язкові до виконання всіма сторонами [4, с. 178].

Однак такі втручання Суду ЄС нерідко створюють напруження між суверенітетом держав-членів та загальноєвропейськими інтересами. З одного боку, окремі країни вважають, що судові рішення ЄС обмежують їхній політичний суверенітет, з іншого – Євросоюз наполягає на важливості спільних стандартів для забезпечення єдності. Це напруження особливо відчутне у політичному дискурсі, де часто виникають суперечки щодо того, чи має ЄС право втручатися у внутрішні справи держав-членів.

Таке становище вимагає глибокого переосмислення механізмів забезпечення політичних цінностей. Суд ЄС, як зазначає Л. Тимченко, виступає не лише як арбітр у спорах, але й як інструмент превенції подальших порушень, однак його рішення мають супроводжуватися більшою підтримкою з боку національних інституцій та громадянського суспільства [4, с. 178]. Лише в умовах активної співпраці між усіма сторонами можна досягти стабільного балансу між суверенітетом держав-членів та дотриманням загальноєвропейських стандартів.

Крім того, як зазначає М. Майніна, проблема полягає і в зовнішніх загрозах, таких як вплив авторитарних режимів на країни-партнери ЄС. У випадку України, що активно інтегрується до європейського простору, політичні цінності ЄС стають важливим елементом боротьби з корупцією та підтримки демократичних

перетворень. Проте ці процеси супроводжуються ризиками політичної нестабільності та гібридних атак з боку зовнішніх сил [3, с. 118].

Одним із перспективних напрямів підтримки політичних цінностей ЄС є посилення громадянської освіти та інформування населення про важливість демократичних інститутів. Розвиток інформаційного суспільства, як зазначають Голуб'яки, може стати каталізатором для усвідомлення громадянами своїх прав і обов'язків [2, с. 98]. Також важливим є розширення програм обміну для молоді, які сприяють формуванню загальноєвропейської ідентичності.

Нарешті, особлива увага має приділятися реформуванню механізмів контролю за дотриманням політичних цінностей. Ю. Браташова пропонує створити незалежні інститути моніторингу, які працюватимуть за принципами прозорості та підзвітності [1, с. 210]. Це дозволить не лише своєчасно виявляти порушення, але й запобігати їм через превентивні заходи.

Висновки. Політичні цінності Європейського Союзу, такі як демократія, верховенство права та захист прав людини, є фундаментом європейської єдності, проте вони зіштовхуються із серйозними викликами в сучасних умовах. Роль Суду ЄС у забезпеченні дотримання цих цінностей є вирішальною, адже його діяльність спрямована на збереження загальноєвропейських стандартів навіть у випадках, коли національні уряди відходять від них. Водночас напруження між суверенітетом держав-членів та спільними інтересами ЄС свідчить про необхідність пошуку нових, більш ефективних механізмів співпраці. Лише завдяки балансуванню між повагою до національної автономії та дотриманням спільних цінностей ЄС зможе зміцнити свою політичну ідентичність та стати прикладом для інших міжнародних об'єднань.

Список використаних джерел:

1. Браташова Ю. Цінності ЄС у реформуванні системи державного управління. *Theory and Practice of Public Administration*. 2019. № 4 (67). С. 205–211.
2. Голуб'як І., Голуб'як Н. Політичні ініціативи єс для підтримки розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2024. № 18. С. 92–100. URL: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-18-10>(дата звернення: 16.11.2024).
3. Майніна М. С. Асоціація Україна-ЄС: політичні загрози та економічні можливості. *Політичне життя*. 2019. № 4. С. 116–122. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.4.16>(дата звернення: 16.11.2024).
4. Тимченко Л. Політичні аспекти діяльності Суду ЄС. *Право України*. 2021. № 2021/11. С. 178. URL: <https://doi.org/10.33498/louu-2021-11-178>(дата звернення: 16.11.2024).

ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Постановки проблеми. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом спрямована на поглиблення політичних та економічних зв'язків, а також інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС. Однак, на шляху досягнення цих цілей виникають значні проблеми, включаючи інституційну неготовність, корупцію, економічну нестабільність, недосконалість законодавства та недостатню підтримку з боку населення. Вирішення цих проблем є вирішальним для успішної реалізації Угоди про асоціацію та подальшої євроінтеграції України.

Мета. Мета дослідження полягає в детальному аналізі та оцінці основних положень Угоди, їх впливу на політичні, економічні та соціальні аспекти розвитку України. Дослідження має на меті виявити ключові напрями співпраці між Україною та ЄС, визначити потенційні переваги та виклики, що виникають у процесі імплементації положень Угоди, а також розробити рекомендації щодо оптимізації реалізації цих положень для досягнення максимальних вигод від євроінтеграції.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- основних положень Угоди, їх впливу на різні аспекти розвитку України.
- дослідити напрями співпраці між Україною та ЄС

Виклад матеріалу. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є вирішальним документом, що визначає основні принципи та напрями співпраці між сторонами. Вона спрямована на поглиблення політичних, економічних та соціальних зв'язків, інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС та забезпечення сталого розвитку країни. Угода охоплює широкий спектр питань, включаючи політичний діалог, економічну співпрацю, торгівлю та інвестиції, енергетичну безпеку, екологію, правосуддя та внутрішні справи. Політичний діалог та реформи є однією з основних складових Угоди. Вони передбачають зміцнення демократії, верховенства права та прав людини в Україні. Це включає впровадження реформ, спрямованих на підвищення прозорості державного управління, підвищення підзвітності державних органів та посилення ролі громадянського суспільства. Ці заходи сприятимуть зміцненню політичної стабільності та довіри з боку європейських партнерів. Економічна співпраця включає адаптацію українського законодавства до стандартів ЄС. Це передбачає гармонізацію нормативно-правової бази, що створює сприятливі умови для бізнесу та інвестицій. Поліпшення бізнес-середовища та економічне зростання є ключовими аспектами цієї співпраці. Угода створює передумови для збільшення обсягів торгівлі між Україною та країнами ЄС, поступово ліквідуючи тарифні та нетарифні труднощі. Торгівля та інвестиції є важливими компонентами Угоди. Вона передбачає створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що сприятиме збільшенню експорту української продукції до європейських ринків. Це, у свою чергу, стимулюватиме економічний розвиток та створення нових робочих місць в Україні. Залучення іноземних інвестицій сприятиме модернізації української економіки та впровадженню новітніх технологій. Енергетична безпека є ще одним важливим аспектом співпраці. Угода спрямована на підвищення енергетичної ефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії та зменшення залежності від імпортованих енергоносіїв. Це дозволить Україні зміцнити свою енергетичну незалежність та сприятиме сталому розвитку. Екологія та сталий розвиток є невід'ємною частиною Угоди. Положення передбачають заходи для охорони навколишнього середовища, впровадження екологічних стандартів та сприяння сталому розвитку. Це включає зменшення викидів шкідливих речовин, покращення управління відходами та збереження природних ресурсів. Гармонізація правових стандартів і процедур з нормами ЄС сприятиме зміцненню правосуддя та боротьбі з корупцією. Це передбачає реформування судової системи, підвищення її прозорості та ефективності. Важливою складовою є боротьба з корупцією, що сприятиме підвищенню довіри до державних інституцій та створенню сприятливого інвестиційного клімату. Співпраця у сфері освіти та культури сприятиме підвищенню якості освіти і культурного обміну між Україною та країнами ЄС. Це включає реалізацію програм обміну студентами та викладачами, розвиток наукових досліджень та культурних проєктів. Також важливою є соціальна політика, яка передбачає заходи для підвищення рівня соціального захисту та поліпшення умов життя громадян. ЄС надає технічну допомогу та фінансову підтримку для реалізації реформ в Україні. Це включає надання грантів, кредитів та іншої фінансової допомоги для впровадження інституційних та економічних реформ. Посилення інституційної спроможності державних органів для ефективного впровадження положень Угоди є ключовим аспектом її реалізації.

Висновок. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є вирішальним документом, що визначає основні принципи та напрями співпраці між сторонами. Вона спрямована на поглиблення політичних, економічних та соціальних зв'язків, інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС та забезпечення сталого розвитку країни. Однак, реалізація Угоди стикається з низкою суттєвих викликів, які потребують комплексного підходу для їх подолання та досягнення успіху.

Список використаних джерел:

1. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, *Верховна рада України*: веб сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Коваленко, А. І. Асоціація України з ЄС: економічні та правові аспекти: Київ. 2019. Розділ 2, 33 с.
3. Європейська інтеграція України: правові та економічні аспекти: у 4 Т. лог. ред. Пекар, В. І. Харків, 2020. Т. 3. 90 с., Т. 5. 150 с.

4. Захарченко, І. І. Асоціація з ЄС як фактор соціально-економічних змін. Львів. 2018. Розділ 2, 25 с. Розділ 4 115с.

ЕТНОПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Етнополітика в Україні є складним і багатогранним питанням. Вона включає в себе питання національної ідентичності, мови, культури та релігії. Одним з ключових аспектів є забезпечення прав національних меншин та їхнього участі в політичному житті країни. Це також включає підтримку мовних та культурних прав, а також забезпечення рівних можливостей для представників різних етнічних груп.

Мета. Провести комплексний аналіз Етнополітичного становища в Україні, досліджуючи її роль у його політичній філософії та її вплив на подальшу політичну думку та практику.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- проаналізувати Етнополітичне становище в Україні;
- дослідити роль етнополітики в Україні.

Виклад матеріалу. Етнополітика української держави є важливим аспектом її внутрішньої політики, який відображає її зобов'язання щодо забезпечення прав та свобод усіх етнічних груп, що проживають на її території. Україна є багатонаціональною державою, де проживають представники різних етносів, включаючи українців, росіян, євреїв, угорців, поляків, кримських татар та багатьох інших. Саме тому етнополітика відіграє ключову роль у створенні умов для гармонійного співіснування та співпраці між різними етнічними групами. Головною метою етнополітики є створення умов для забезпечення рівних прав та можливостей для всіх етнічних груп, збереження культурної спадщини національних меншин, а також сприяння їхній соціальній інтеграції в суспільство. Це включає: Забезпечення прав національних меншин: Держава гарантує права та свободи національних меншин, включаючи право на використання рідної мови, доступ до освіти, медичних послуг та культурних заходів; Збереження культурної спадщини: Підтримка та розвиток культурних традицій, мови та звичаїв різних етнічних груп, що проживають в Україні; Соціальна інтеграція: Створення умов для інтеграції національних меншин у суспільне життя, запобігання дискримінації та сприяння толерантності та взаємоповазі між етнічними групами; Політична участь: Забезпечення участі представників національних меншин у політичному житті країни, включаючи можливість обіймати державні посади та брати участь у виборах; Правовий захист: Вдосконалення законодавчої бази для захисту прав національних меншин та запобігання будь-яким формам дискримінації та ксенофобії. Культурна політика Одним із ключових напрямів етнополітики є збереження та розвиток культурної спадщини національних меншин. Держава сприяє розвитку національних культурних центрів, підтримує культурно-мистецькі заходи та програми, що спрямовані на збереження та популяризацію культурних традицій етнічних груп. Також велике значення має підтримка мовних програм, що сприяють збереженню мовної ідентичності національних меншин. Освітня політика Освіта є важливим інструментом соціальної інтеграції та збереження культурної самобутності. В Україні національні меншини мають можливість навчатися рідною мовою в школах, де викладаються предмети, що відповідають їхнім культурним і мовним потребам. Це сприяє збереженню мовної ідентичності та культурної спадщини національних меншин. Соціальна політика Соціальна політика спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, незалежно від їхньої етнічної належності. Це включає доступ до медичних послуг, соціального захисту, зайнятості та інших соціальних благ. Важливим аспектом є запобігання дискримінації та ксенофобії, сприяння толерантності та взаємоповазі у суспільстві. Політична участь Держава забезпечує участь національних меншин у політичному житті країни, надаючи їм можливість обіймати державні посади, брати участь у виборах та впливати на процес прийняття рішень. Це сприяє створенню умов для демократичного розвитку та зміцнення національної єдності.

Висновки. Етнополітика української держави є важливою складовою її внутрішньої політики, спрямованою на створення умов для гармонійного співіснування та розвитку всіх етнічних груп, що проживають на її території. Забезпечення рівних прав та можливостей для національних меншин, збереження їхньої культурної спадщини, сприяння соціальній інтеграції та участі у політичному житті є ключовими завданнями етнополітики. Успішна реалізація цих завдань сприятиме зміцненню національної єдності, миру та злагоди у багатонаціональному суспільстві України.

Список використаних джерел

1. Антонюк О.В. Основи Етнополітики. Київ: МАУП, 2005. 427с.
2. Антонюк О.В. Етнополітика в Україні: історія та сучасний стан. Київ: укр.іст.журн., 1999. 14с.

НАТО ЯК БАЗОВИЙ МЕХАНІЗМ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ В ЄВРОПІ: СТРУКТУРА, ЗБРОЙНІ СИЛИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Постановка проблеми. НАТО є основним механізмом забезпечення колективної безпеки в Європі, однак ефективність його функціонування ставиться під сумнів через нові виклики, такі як гібридні загрози та кібернапади. Виникає проблема адаптації структури Альянсу до змінних умов безпеки та забезпечення швидкого реагування на загрози. Окремим питанням є нерівномірність оборонних витрат серед країн-членів, що створює дисбаланс у військових спроможностях Альянсу. Конфлікт національних інтересів також ускладнює координацію дій в межах принципу колективної оборони. Необхідність подальшого розширення НАТО та співпраця з партнерами створюють нові виклики для забезпечення стабільності в Європі.

Мета дослідження. проаналізувати НАТО як базовий механізм колективної безпеки в Європі, розкрити його структуру, особливості функціонування збройних сил та оцінити ефективність реагування на сучасні загрози, враховуючи нові виклики та стратегічні пріоритети Альянсу.

Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**:

- Проаналізувати організаційну структуру НАТО та визначити основні функції ключових органів управління.
- Охарактеризувати збройні сили Альянсу, їхній склад і роль у забезпеченні колективної безпеки.
- Дослідити особливості функціонування НАТО в умовах сучасних загроз, таких як гібридна війна та кібербезпека.
- Оцінити ефективність принципу колективної оборони в умовах конфліктів національних інтересів країн-членів.

Виклад основного матеріалу. НАТО виступає базовим механізмом колективної безпеки в Європі, що ґрунтується на багатокомпонентній структурі та ефективному механізмі прийняття рішень. Створена у 1949 році, організація має на меті захист політичної незалежності, суверенітету та територіальної цілісності держав-членів. Основу функціонування НАТО складає принцип колективної оборони, який закріплений у статті 5 Вашингтонського договору: напад на одного з членів Альянсу розглядається як напад на всіх. Це зобов'язує країни об'єднати зусилля для протистояння загрози.

Організаційна структура НАТО спрямована на забезпечення координації політичних та військових дій країн-членів. Головним керівним органом є Північноатлантична рада, яка ухвалює рішення на основі консенсусу. Усі держави-члени представлені в Раді, і це гарантує врахування інтересів кожної країни при прийнятті рішень. Генеральний секретар НАТО виконує керівну та представницьку функцію, забезпечуючи реалізацію ухвалених рішень і координуючи діяльність Альянсу на міжнародному рівні. Військовий комітет, до складу якого входять начальники генеральних штабів усіх країн-членів, розробляє стратегічні військові плани, консулює Північноатлантичну раду з питань оборони та забезпечує оперативну координацію військових операцій.

Одним із ключових компонентів НАТО є його збройні сили, які формуються з національних підрозділів країн-членів. Альянс не має власної постійної армії, проте країни надають свої військові контингенти для спільних місій. Основу військової спроможності становлять Сили швидкого реагування НАТО, які включають наземні, повітряні, морські та спеціальні підрозділи. Ці сили здатні розгортатися у короткі терміни та забезпечувати швидке реагування на загрози. Важливу роль відіграють стратегічні командування НАТО – Верховне командування в Європі та Альянс з трансформації, які відповідають за оперативне планування та модернізацію збройних сил відповідно.

У сучасних умовах НАТО стикається з новими викликами, які потребують адаптації як стратегії, так і структури Альянсу. Традиційні загрози, такі як збройний напад з боку держави, доповнюються сучасними викликами, зокрема кібернападами, гібридною війною та інформаційними атаками. Ці загрози потребують від НАТО інтеграції нових технологій, розробки ефективних механізмів кіберзахисту та впровадження стратегій протидії дезінформації. Особливо гостро це питання постало після подій у Східній Європі та анексії Криму в 2014 році, що продемонструвало новий характер сучасних конфліктів.

Однією з проблем НАТО є нерівномірність оборонних витрат серед країн-членів. Сполучені Штати традиційно забезпечують значну частку фінансування та військової підтримки, тоді як європейські країни часто не досягають встановленого Альянсом мінімального рівня витрат на оборону в розмірі 2% ВВП. Це створює залежність від американських ресурсів і ставить під питання справедливий розподіл витрат на колективну оборону.

Принцип колективної оборони, закріплений у статті 5, залишається центральним елементом НАТО, проте його ефективність може бути обмежена конфліктами національних інтересів. Країни Балтії та Польща, наприклад, зосереджені на стримуванні агресії з боку Росії, тоді як Південні країни Альянсу більше турбуються про міграційні кризи та загрози з Північної Африки. Це створює складнощі у формуванні єдиної стратегії безпеки та потребує гнучкого підходу до розподілу ресурсів і планування операцій.

Незважаючи на ці виклики, НАТО залишається ключовим фактором стабільності в Європі. Альянс постійно розширює співпрацю з партнерами, такими як Україна та Грузія, які прагнуть до євроатлантичної інтеграції. Це розширення сприяє зміцненню безпеки на кордонах Європи та підтримує стабільність у регіоні, проте також створює нові виклики, пов'язані з реакцією інших держав, зокрема Росії, яка розглядає подальше розширення НАТО як загрозу своїм інтересам.

Висновки. У процесі дослідження НАТО як базового механізму колективної безпеки в Європі було встановлено, що Альянс продовжує залишатися ключовою організацією для підтримки стабільності, миру та безпеки в регіоні. Ефективність НАТО базується на принципі колективної оборони, багатонаціональній структурі збройних сил та гнучкій організаційній системі управління. Водночас, сучасні виклики, такі як гібридні загрози, кібернапади та конфлікти національних інтересів, потребують від НАТО постійної адаптації та модернізації стратегій. Нерівномірність оборонних витрат серед країн-членів створює додаткові труднощі в забезпеченні колективної оборони, що вимагає перегляду підходів до фінансування. Незважаючи на ці труднощі, НАТО демонструє здатність ефективно реагувати на нові загрози та розширювати співпрацю з партнерами, що підтверджує його роль як основного гаранта безпеки в Європі. У майбутньому збереження єдності та готовність до реформ залишатимуться ключовими факторами успішності Альянсу в умовах змінного геополітичного середовища.

Список використаних джерел

1. Карпентер, Т. Г., & Бандоу, Д. (2000). *NATO's Empty Victory: A Postmortem on the Balkan War*. Washington, D.C.: Cato Institute.
2. Croft, S., & Williams, M. J. (2005). *The Future of NATO: Regional Defense and Global Security*. *International Affairs*, 81(4), 789-803.
3. Сміт, М. (2000). «Зміна ролі НАТО після холодної війни.» *Європейська безпека*, 9(2), 75-90.
5. веб-сайт «Україна: євроатлантична інтеграція». – Режим доступу: <http://ukraine-nato.ukrinform.ua>
6. веб-сайт «Україна-НАТО». – Режим доступу: [http:// www.ukraine-nato.gov.ua/nato/ua](http://www.ukraine-nato.gov.ua/nato/ua)

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. В умовах сучасного світу глобалізація стала ключовим чинником, що формує розвиток національних економік, культури, політичних систем та соціальних відносин. Україна, перебуваючи на перехресті між Сходом і Заходом, стикається з численними викликами та можливостями в контексті глобалізаційних процесів. Усі сфери життя країни зазнають значних змін під впливом інтеграційних процесів, що спричиняє потребу у глибокому аналізі її адаптації до нових умов. Важливим є з'ясування, яким чином Україна може використовувати глобалізацію на свою користь, зберігаючи свою національну ідентичність та реалізуючи власні інтереси на світовій арені. Як розвиваються її економічні, культурні та політичні зв'язки у глобальному контексті? Як змінюється роль України в міжнародних відносинах, і яку роль вона може відігравати в майбутньому? Відповіді на ці питання можуть дати ключ до успішної стратегії інтеграції та розвитку країни на світовій арені.

Мета. Дослідити вплив глобалізації на розвиток України в різних аспектах, зокрема в економічному, політичному та культурному контекстах, а також визначити основні переваги та загрози для країни в умовах глобальних змін.

Для досягнення поставленої мети, виконаємо **наступні завдання:**

- проаналізувати вплив глобалізації на економічний розвиток України, зокрема на інвестиційні потоки, зовнішню торгівлю та економічні реформи;
- оцінити культурні та соціальні зміни, що відбуваються під впливом глобалізаційних процесів, а також їхній вплив на національну ідентичність і культурну самобутність України.

Виклад матеріалу. Глобалізація є надзвичайно важливим фактором, що формує сучасний світ, і її вплив на різні аспекти суспільного життя стає все більш очевидним. Україна, перебуваючи на перехресті різних цивілізаційних і економічних блоків, не може залишитися осторонь цього глобального процесу. Важливість глобалізації для розвитку країни полягає в можливостях, які вона відкриває, але й у численних викликах, що постають перед українським суспільством у цьому контексті. Розглянемо ключові аспекти впливу глобалізації на Україну, зокрема в економічному, культурному та соціальному вимірах.

Сучасний світовий економічний простір невід'ємно пов'язаний з глобалізацією, що значно змінює економічні взаємозв'язки між країнами. Україна, як країна з розвинутою сільськогосподарською та промисловою базою, має значний потенціал для використання можливостей глобального ринку. Водночас для досягнення успіху на міжнародній арені необхідно подолати такі проблеми, як корупція та недосконалість правової системи, що негативно впливають на інвестиційну привабливість країни [4, с. 45].

Невід'ємною частиною економічної глобалізації є цифрові технології, які дозволяють інтегруватися в світову економіку через інтернет-торгівлю, електронне урядування та фінансові послуги. Враховуючи ці тенденції, важливим є впровадження цифрових рішень в українському бізнесі для підвищення конкурентоспроможності та зменшення економічної залежності від зовнішніх факторів [2, с. 55]. Цифровізація не лише покращує економічну ситуацію, а й сприяє більш ефективному управлінню ресурсами, що особливо актуально для України, де рівень корупції та бюрократії є значною перешкодою для розвитку.

Глобалізація не тільки змінює економічні процеси, але й активно впливає на культурну сферу. Сьогодні культура не є виключно національною, оскільки глобальні тенденції сприяють поширенню культурних продуктів і ідей через нові медіа та соціальні мережі. Україна, зі своєю багатою культурною спадщиною, має можливість стати частиною глобального культурного простору, одночасно зберігаючи власну ідентичність [1, с. 397].

Проте для того, щоб Україна могла належно інтегруватися в світову культурну спільноту, необхідно зберігати баланс між відкритістю до зовнішніх впливів і захистом національних традицій. У цьому контексті важливою є роль державної культурної політики, яка сприятиме розвитку культурного різноманіття і водночас запобігатиме асиміляції під впливом іноземних культур. Глобалізація в культурній сфері може стати рушійною силою для інновацій, проте збереження національної самобутності має залишатися пріоритетом для українського суспільства.

Глобалізація має значний вплив на соціальну структуру суспільства, змінюючи умови праці, рівень добробуту та соціальні стандарти. В Україні, як і в багатьох інших країнах, ці зміни призводять до зростання соціальної нерівності. Одна з головних причин цього явища – глобалізаційні економічні процеси, які активно впливають на структуру економіки. Зокрема, зростання впливу транснаціональних корпорацій призводить до концентрації капіталу в руках кількох великих гравців на ринку, що негативно позначається на розвитку національних виробників. Як наслідок, національні підприємства часто не можуть конкурувати з потужними міжнародними компаніями, що змушує їх скорочувати виробництво або навіть припиняти діяльність. Це, у свою чергу, призводить до зменшення робочих місць, особливо в традиційних галузях економіки, таких як промисловість та сільське господарство [3, с. 210].

Глобалізація також змінює самі умови праці. Внаслідок появи нових технологій, автоматизації та аутсорсингу робочих місць в низькооплачуваних секторах економіки часто переїжджають в інші країни, що знижує рівень зайнятості на місцевих ринках праці. Це призводить до того, що багато працівників змушені адаптуватися до нових умов: працювати за гнучким графіком, займатися тимчасовою роботою чи працювати на умовах неповної зайнятості.

Ці економічні зміни особливо помітні для середнього класу, який традиційно вважався основою соціальної стабільності. З одного боку, деякі представники середнього класу можуть скористатися перевагами нових технологій і глобальних ринків, збільшивши свої доходи. Але з іншого – ці зміни часто ведуть до соціальної нестабільності, коли частина населення, особливо в містах, стикається з безробіттям або нестабільністю доходів. Це сприяє зростанню соціальної нерівності та поляризації, коли доходи одних груп людей зростають, а інші зазнають значних фінансових труднощів.

Такі процеси ставлять перед урядом і суспільством серйозні виклики. Необхідно впроваджувати соціальні та економічні реформи, які зможуть пом'якшити негативні наслідки глобалізації для найбільш вразливих верств населення, зокрема шляхом підтримки національних виробників, розвитку нових галузей економіки та соціального захисту працівників.

Висновки. Глобалізація є складним і багатогранним процесом, що має значний вплив на всі сфери життя України. Водночас, внаслідок інтенсивних процесів інтеграції та відкриття ринків, Україна стикається з серйозними викликами, зокрема в економічній, культурній та соціальній сферах. Проте цей процес також відкриває нові можливості для розвитку, які необхідно ефективно використовувати. Україна повинна не тільки адаптуватися до глобальних змін, але й активно впливати на світовий порядок, забезпечуючи власні інтереси, зберігаючи національну ідентичність та сприяючи розвитку демократії, прав людини та соціальної справедливості.

Список використаних джерел

1. Коржова Т. Культура, глобалізація та зв'язки з громадськістю : до питання про соціокультурні детермінанти галузі. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку (напрям: культурологія)*. 2024. Т. 48. С. 394–400.
2. Матвієнко М. В., Белаковський Л. М. Регіональна та світова глобалізація бізнесу: цифровий підхід. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2024. № 29. С. 50–59.
3. Облап П. В. Глобалізація у контексті цивілізаційного підходу до розвитку суспільства у ххі столітті. *Culturological Almanac*. 2024. № 2. С. 208–213.
4. Хаванов А. В. Глобалізація та транскордонна корупція: виклики для економічної безпеки. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки*. 2024. № 3 (75). С. 43–47.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Проблема є багатогранною та включає як зовнішні, так і внутрішні виклики. Залишається актуальною з огляду на її політичний розвиток після здобуття незалежності у 1991 році.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей, перспективи та проблеми демократизації політичної системи України, що дозволить зрозуміти, які кроки можуть допомогти пришвидшити демократичні перетворення й побудову стабільної та підзвітної політичної системи.

Відповідно до мети, ставимо такі **завдання**:

-Визначити особливості, перспективи та проблеми демократизації політичної системи в Україні.

Виклад основного матеріалу. Особливості процесу демократизації політичної системи в Україні є унікальними з огляду на її історичний, культурний і геополітичний контекст. Україна здобула незалежність у 1991 році після розпаду Радянського Союзу, що визначило початок її переходу від авторитарної до демократичної політичної системи. Цей перехідний період був складним через відсутність усталеної демократичної культури, слабкі інституції та значний вплив радянського минулого. Політичні реформи, необхідні для демократизації, впроваджувалися поступово, нерідко під тиском суспільства або міжнародної спільноти, що зробило процес демократизації нерівномірним і довготривалим. Ключовими подіями, що стимулювали демократичні перетворення в Україні, стали три великі революційні рухи: Революція на граніті (1990), Помаранчева революція (2004) і Революція Гідності (2014). Кожен із цих рухів був викликаний прагненням суспільства до більшої свободи, справедливості. Україна прагне до європейської інтеграції, що впливає на демократичний розвиток країни. Співпраця з ЄС, зокрема в рамках Угоди про асоціацію, стимулює проведення реформ у сфері правосуддя, боротьби з корупцією та дотримання прав людини. Водночас конфлікт із Росією та військова агресія на сході країни створюють політичну і соціальну нестабільність, яка ускладнює демократичні перетворення. Попри поступ у реформуванні політичної системи, Україна стикається з низкою серйозних викликів: корупція та олігархічний вплив, політична нестабільність. Війна, яка триває на сході України та повномасштабна агресія Росії, що почалася у лютому 2022 року, суттєво впливають на процес демократизації в Україні. Воєнний конфлікт створює важливий контекст для реформ, оскільки значні ресурси і увага держави зосереджені на обороні та безпеці. Війна змушує Україну витратити великі кошти на озброєння, соціальну підтримку військових, переселенців та постраждалих громадян, що обмежує можливості для інвестування у довготривалі реформи. Війна посилює почуття національної ідентичності, солідарності і громадську активність серед українців. Громадянське суспільство, волонтерські організації та ініціативи відіграють вирішальну роль у забезпеченні підтримки військових і постраждалих цивільних. Волонтерський рух став важливим демократичним елементом, оскільки громадяни самостійно організовують допомогу і здійснюють контроль за використанням ресурсів, зокрема через соціальні мережі та різноманітні громадські платформи. Така активність сприяє розвитку демократичної культури і підвищенню довіри до громадських інституцій. Внаслідок російської агресії значні території України зазнали окупації, а на звільнених землях триває процес відновлення. Окупація призводить до численних порушень прав людини: відомо про численні випадки переслідування, тортур, викрадення цивільних осіб. На звільнених територіях стоїть завдання забезпечення безпеки та відновлення базових послуг, таких як електропостачання, водопостачання та медичне забезпечення.

Відбудова України потребує значних ресурсів, базуючись як на внутрішніх можливостях, так і на міжнародній підтримці. Важливо, щоб цей процес був прозорим і підзвітним, із залученням громадянського суспільства, яке допоможе уникнути корупції та забезпечити ефективність розподілу ресурсів. Демократизація українського суспільства є динамічним процесом, що включає реформування державних інститутів, посилення громадянських прав і свобод, а також створення умов для відкритої конкуренції політичних сил і ідей. Особливістю демократизації в Україні є подолання наслідків радянського минулого, включаючи руйнування політичних міфів, стереотипів та авторитарних рудиментів.

Процес демократизації включає реформування управлінських структур, розвиток політичного плюралізму, посилення контролю суспільства за діяльністю влади та впровадження нових стандартів державного управління. Водночас, цей процес потребує врахування історичних, соціокультурних та економічних особливостей України. Війна та зовнішні виклики формують нові умови для демократичних перетворень, змушуючи громадян консолідувати зусилля для підтримки армії та постраждалих. Волонтерський рух став прикладом самостійної організації громадян, що демонструє зрілість громадянського суспільства.

Забезпечення успішної демократизації залежить від наявності національної єдності, яка є фундаментальною умовою для подолання соціальних розколів і консолідації суспільства. Важливо, щоб політика сприймалася не як сфера конфліктів, а як механізм досягнення злагоди, співпраці та реалізації національних інтересів. Мета полягає у створенні сучасної політичної системи із верховенством права, гарантованими правами людини та активною участю громадян у прийнятті рішень, що визначатимуть майбутнє країни.

Висновки. Не зважаючи на численні виклики, Україна демонструє стійке прагнення до побудови демократичної системи, проте досягнення повноцінної демократії потребує часу, послідовності у впровадженні реформ та консолідації суспільства.

Список використаних джерел

1. Зеленько Г. І. «Політична матриця» громадянського суспільства на прикладі України та країн Вишеградської групи : монографія / Г. І. Зеленько. – К. : Знання України, 2007. – 336 с.
2. Козьма В. В. Демократизація українського суспільства та проблеми становлення демократичних інститутів / В. В. Козьма // Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін : збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Спецвипуск. – С. 447-451.
3. Політична енциклопедія / ред. кол. : Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К. : Парламентське видавництво, 2012. – 808 с.
4. Суспільно-політичні трансформації в Україні: від задумів до реалій / В. Ф. Солдатенко (кер.) та ін. ; НАН України ; Інститут політичних та етнонаціональних досліджень. – К. : Парламентське вид-во, 2009. – 536 с.

РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Постановка проблеми. Однією з основних проблем є роль релігії як складової національної ідентичності, що під час війни набуває особливого значення для кожної зі сторін конфлікту. Релігія тут виступає як важливий інструмент для конструювання національної ідентичності та обґрунтування політичних рішень. В Україні, де значна частина населення традиційно є православними, існують серйозні релігійні розбіжності між церковними громадами, що підпорядковуються Московському патріархату (УПЦ МП) та новоствореною ПЦУ. Ці розбіжності часто стають предметом суперечок, зокрема, на місцевому рівні, де прихильники Московського патріархату підтримують політику Росії, а громади ПЦУ вбачають у своїй підтримці незалежність та національну гідність.

Мета. Обґрунтувати основну мету політичної та військової агресії росії через ідею «руського мира» – концепції духовної та культурної єдності всіх православних народів, де росія постає як центр цього світу, а Україна – як частина цього «єдиного» православного простору.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- визначити основні цілі росії щодо релігії в Україні.
- проаналізувати основні події в релігії, в період російсько-української війни.
- запропонувати альтернативні рішення протидії росії і її влади, щодо релігії в Україні.

Виклад матеріалу. Основні цілі Росії щодо релігії в Україні:

Основною метою Росії є збереження впливу Московського патріархату в Україні, що забезпечує не тільки релігійну, але й культурну та політичну залежність від Росії. Московська церква стала потужним інструментом російської зовнішньої політики, а її роль в Україні часто сприймається як частина стратегії збереження контролю над сусідньою країною.

Підтримка ідеї «руського мира» через релігію. Росія використовує релігію для поширення концепції «руського мира» – ідеї культурної, релігійної та політичної єдності між Росією, Україною та іншими країнами пострадянського простору, що перебувають під впливом Московського патріархату. Це також означає використання православ'я як інструменту культурної та ідеологічної експансії. Знищення конкуренції для Московського патріархату в Україні. Росія також намагається усунути конкуренцію для Московського патріархату в Україні, особливо після утворення Православної церкви України (ПЦУ). Це включає в себе як політичні, так і релігійні кроки, що мають на меті дискредитацію новоствореної церкви і повернення релігійних громад під юрисдикцію Москви. Росія намагається зберегти свій вплив у православному світі через Московський патріархат, який є одним із найбільших і найвпливовіших православних центрів. Це включає протидію спробам інших православних центрів (зокрема Константинопольського патріархату) обмежити вплив Москви, особливо на території України.

Релігійний чинник в контексті російсько-української війни відіграє важливу роль, і численні події в релігійному житті України і Росії стали важливими маркерами в розвитку цього конфлікту. Ось кілька основних релігійних подій, які відбувалися в Україні та Росії з початку війни в 2014 році, та їх значення:

Анексія Криму і релігійні наслідки (2014 рік). Після анексії Криму Росією в 2014 році, релігійна ситуація на півострові зазнала значних змін. Крим, де значну частину населення становлять мусульмани та православні християни, став важливим пунктом для розвитку релігійної політики Росії.

Створення Православної церкви України (2018 рік). Однією з найбільш важливих релігійних подій стала автокефалія Православної церкви України (ПЦУ), проголошена в 2018 році. Цей крок став історичним і глибоко символічним для українського православ'я, і його політичне та релігійне значення мало великі наслідки для взаємин між Україною та Росією.

Міжнародна релігійна підтримка України. Українська держава отримала значну підтримку від міжнародних релігійних організацій у боротьбі за автокефалію і підтримку суверенітету в умовах війни.

Війна спричинила релігійний розкол в українському суспільстві, що відображалось в розділі православних громад на прихильників ПЦУ та УПЦ МП. Багато громади, особливо на сході та півдні України, залишалися в юрисдикції Московського патріархату, що часто ставало джерелом конфліктів і напруженості. Захоплення церков: Одним з найбільш виразних аспектів релігійного конфлікту стало захоплення церков, коли громади, що підтримували ПЦУ, захоплювали храми, що належали УПЦ МП. Ці конфлікти часто супроводжувалися насильством, а в деяких випадках – втручанням поліції чи інших силових структур.

Протидія Росії та її впливу на релігійне життя в Україні є важливою складовою боротьби за національну незалежність і духовну самобутність країни. Ось кілька альтернативних рішень для протидії російському впливу через релігію:

1.Зміцнення автокефалії та незалежності Православної церкви України (ПЦУ). Після отримання автокефалії Православною церквою України в 2018 році, необхідно вжити додаткових заходів для забезпечення її подальшої стабільності і розвитку, що дозволить зміцнити релігійну незалежність України.

2. Захист релігійної свободи та прав релігійних меншин. Одним з важливих аспектів протидії російському впливу через релігію є захист прав і свобод усіх релігійних груп в Україні, а також підтримка плюралізму і

багатоконфесійності. Тим самим це включає гарантування свободи віросповідання , а також моніторинг і боротьба з релігійними переслідуваннями.

3. Освітні та культурні програми для зміцнення національної ідентичності. Релігійні наративи мають великий вплив на формування національної ідентичності, тому важливо проводити освітні та культурні програми, спрямовані на просування української релігійної самобутності та боротьбу з іноземним впливом.

4. Інформаційна кампанія проти пропаганди Росії в релігійній сфері. Росія активно використовує релігійну пропаганду для підриву української державності, і протидіяти цій пропаганді можна через інформаційну політику та медіа.

5. Релігійна дипломатія та міжнародний вплив. Посилення релігійної дипломатії України: Україна повинна використовувати релігійні канали в міжнародній дипломатії для підтримки своєї позиції, зокрема залучаючи інші православні церкви до підтримки незалежності ПЦУ та боротьби з російським впливом.

Висновки:

Проблема релігійного чинника в російсько-українській війні є складною і суперечливою, оскільки релігія може виступати як чинник роз'єднання, так і чинник об'єднання. Вона активно використовується як націоналістичними, так і миротворчими силами для досягнення своїх цілей. Релігійний чинник є важливим аспектом у формуванні національної ідентичності, а також у політичному та культурному протистоянні між Росією та Україною.

Список використаних джерел

1. Щоткіна К. В. Хроніки Томосу. «Своя церква». Шлях українців до автокефалії-X : Віват. 2019. -304с., Мова:українська.
2. Любомир Я. Г.Спогади:Паперова книжка-X :Портал. 2023. -416 ст., Мова:українська.
3. Блаженніший Святослав Шевчук. Україна стоїть! Україна бореться! Україна молиться!-X:Комора.2024. -824ст.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Процес демократизації в Україні характеризується складністю і специфікою, зумовленою як історичними, так і сучасними політичними, економічними та соціальними умовами. Незважаючи на проголошення незалежності в 1991 році, Україна стикається з викликами в утвердженні демократії, пов'язаними з корупцією, олігархічним впливом, політичною нестабільністю та впливом зовнішніх факторів. У цьому контексті виникає проблема побудови стабільної демократичної системи, яка здатна забезпечити права і свободи громадян, прозоре управління та верховенство права.

Мета. Проаналізувати процес демократизації в Україні, з'ясувати його особливості та основні бар'єри, а також окреслити перспективи для зміцнення демократичних інституцій і забезпечення стабільного демократичного розвитку.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Дослідити історичні передумови демократизації в Україні.
- Оцінити сучасні внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на процес демократизації.
- Визначити роль громадянського суспільства в демократичних перетвореннях.
- Розглянути вплив європейської інтеграції на стимулювання демократичних реформ.
- Розробити рекомендації для подальшого розвитку демократії в Україні.

Виклад матеріалу: Історичний розвиток України, включаючи періоди перебування під владою Російської імперії та Радянського Союзу, залишив значний відбиток на політичній культурі та структурі державного управління. Багаторічний вплив авторитарних систем управління спричинив слабкість демократичних інституцій і недостатню політичну активність серед громадян після проголошення незалежності. Перші демократичні перетворення почалися з отримання незалежності у 1991 році, але їхній поступ зупинявся через відсутність стабільної політичної підтримки та внутрішні конфлікти.

Сучасні виклики демократизації Україна стикається з низкою внутрішніх викликів, які уповільнюють процес демократизації. Одним із головних бар'єрів залишається корупція, яка підриває довіру громадян до влади та ускладнює реформування державних інституцій. Вплив олігархічних груп, які контролюють значні ресурси, знижує прозорість політичних рішень та гальмує розвиток економічних і політичних реформ. Політична нестабільність, зокрема часті зміни в уряді та парламенті, також спричиняє труднощі для тривалих демократичних змін. Крім того, зовнішні загрози, зокрема з боку Росії, яка веде агресивну політику щодо України, створюють додатковий тиск на демократичні процеси. Роль громадянського суспільства в Україні відіграє ключову роль у просуванні демократичних змін.

Після подій Євромайдану 2013-2014 років громадянські організації, незалежні медіа та активісти стали важливими гравцями у процесі моніторингу дій влади, захисту прав людини та сприяння прозорості. Зростання громадянської активності та залучення громадськості до контролю за виконанням реформ є важливими факторами зміцнення демократії. Громадські організації часто виступають ініціаторами змін, зокрема у сфері боротьби з корупцією та захисту прав громадян, що сприяє підвищенню довіри суспільства до демократичних інституцій. Вплив європейської інтеграції на демократичні реформи. Прагнення України до інтеграції в ЄС є одним із головних стимулів для впровадження демократичних реформ. Угода про асоціацію з ЄС містить чіткі вимоги до реформ у сферах правосуддя, боротьби з корупцією, захисту прав людини та верховенства права. Європейська інтеграція стимулює впровадження європейських стандартів, спрямованих на забезпечення прозорості державного управління, захист прав громадян та підвищення якості правової системи. ЄС також надає фінансову та технічну підтримку, спрямовану на покращення економічної і правової ситуації в країні, що сприяє сталому демократичному розвитку.

Подальший успіх демократичних реформ в Україні залежить від політичної волі влади та послідовності в їхньому здійсненні. Важливими факторами залишаються продовження судової та антикорупційної реформ, підтримка громадянського суспільства, а також сприяння з боку міжнародних партнерів. Децентралізація влади, яка є частиною демократичних реформ, також сприяє розвитку місцевого самоврядування та залученню громадян до прийняття рішень на місцевому рівні. Подальше зближення з ЄС і підтримка з боку європейських країн можуть стати запорукою успішного демократичного розвитку.

Висновки. Демократизація в Україні є складним і багатограним процесом, який потребує тривалих зусиль і стабільної політичної підтримки. Незважаючи на виклики, такі як корупція, олігархічний вплив і зовнішня агресія, Україна продовжує рух у напрямку демократичних реформ. Прагнення до європейської інтеграції є важливим стимулом для змін, спрямованих на забезпечення верховенства права, підвищення рівня прав людини та зміцнення демократичних інституцій. Успіх демократизації залежить від послідовності реформ, підтримки громадянського суспільства та ефективного використання міжнародної допомоги для подолання існуючих бар'єрів.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Верховна Рада України.
2. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики». Верховна Рада України.
3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Офіційний сайт ЄС.
4. Доповіді Transparency International «Індекс сприйняття корупції» Transparency International.

5. Доповіді Freedom House «Свобода у світі». Freedom House.
6. Матеріали Європейської комісії з питань розширення ЄС. Європейська комісія.
7. Наукові статті та дослідження українських та міжнародних політологів про процес демократизації в Україні, зокрема з питань громадянського суспільства, олігархії, корупції та зовнішнього впливу на українські реформи. Google Scholar, ResearchGate.
8. Звіти Українського інституту майбутнього та Центру економічної стратегії. Український інститут майбутнього, Центр економічної стратегії.
9. Звіти Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) НАЗК.
10. Монографії та підручники з політології Д.Шульц, «Основи демократії» та О. Бульц, «Демократичні процеси у країнах пострадянського простору».

ІДЕОЛОГІЯ «РУСКОГО МИРА» ЯК ІДЕОЛОГІЧНА ОСНОВА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Постановка проблеми. Ідеологія «русского миру» стала основою для вторгнення Росії в Україну та виправдовує військово-політичні дії РФ. Крім свого культурного контексту, він став інструментом пропаганди для легітимізації бажання Росії домінувати над сусідніми країнами. Країна-агресор активно просуває наративи про «єдину націю» та «спільну спадщину» та використовує їх для втручання та підтримки сепаратистських рухів.

Мета. Проаналізувати ідеологію «русского мира» як ідеологічну основу російсько-української війни, визначити її ідейний зміст, вплив на політику Росії щодо України та виявити можливі шляхи для протидії цій агресивній ідеології.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- визначити основні елементи ідеології «русского мира» та її історичні витоки;
- виявити, як ця ідеологія виправдовує російську агресію проти України;
- запропонувати можливі шляхи протидії поширенню цієї ідеології на національному та міжнародному рівнях.

Виклад матеріалу. Серед ідеологічних основ російської агресії проти України – діяльність Російської православної церкви, підтримувана російськими владною і церковною елітами концепція «русского міра» – неоімперська псевдорелігійна геополітична технологія, що слугує для виправдання експансіоністської політики Росії. «Русскоміровська» ідея, на думку академіка В. Горбуліна, є відверто нацистською й шовіністичною, тому її слід так само заборонити на міжнародному рівні, як свого часу заборонили нацизм. Для тих осіб (або держав), котрі пропагують «русскій мір», мають бути такі самі правові наслідки, як і для adeptів нацистської ідеології [2, с. 67-68]. Адже основна ідея в існуванні «єдиного російського світу» - об'єднання всіх російськомовних і православних людей у різних країнах, передусім тих, які входили до складу Російської імперії та СРСР. Ідеологія «русскій мир» ґрунтується на історичній та культурній ідентичності, яку Росія інтерпретує як підставу для об'єднання народів, що розглядаються як «братські».

Одним із основних інструментів просування цієї ідеології є теза про спільну історичну спадщину, зокрема про «спадщину Київської Русі», яку Росія привласнює як власну. У цьому контексті Москва претендує на роль спадкоємця «русської цивілізації» та «третього Риму», використовуючи ці концепції для обґрунтування свого лідерства над іншими слов'янськими народами, зокрема українцями та білорусами. Таким чином, Росія фактично заперечує історичне та культурне право України на самостійну національну ідентичність, представляючи її як «молодшого брата», що потребує «захисту» та «керівництва» з боку «старшого брата».

Формування мілітаристського світогляду є важливим компонентом виховання людини «русского міра». Ідеологи РПЦ пропонують вважати російсько-українську війну «Священною війною», спрямованою проти натиску глобалізму та «сатанізму колективного Заходу». Для мешканців «русского міра» розв'язання українського питання передбачає ліквідацію української державності та встановлення російського окупаційного режиму на всій території України [4, с. 90]. Під час виступу 3 листопада 2009 р. патріарх РПЦ окреслив не лише пріоритети т. зв. «русского міра», а і його базові елементи «опори» православ'я, російська мова і культура та спільна історична пам'ять і спільні погляди на суспільний розвиток. Зокрема, він наголосив, що третім важливим базовим елементом цього концепту є спільна історична пам'ять і спільні погляди на суспільний розвиток. Реалізація її головних завдань планувалася на близьку і далеку перспективу, оскільки В. Путін сподівався, що маріонеткове президентство В. Януковича «это всерьёз и надолго». Проте Революція гідності перекреслила всі плани Кремля. А отже, В. Путін змушений був застосувати, окрім «м'якої сили» «русского міра», ще й «жорстку силу» - захопивши Крим й розпалюючи війну на Донбасі [1, с. 171]. Ці події виправдовуються необхідністю «захисту» російськомовного населення та підтримки «спільної історичної долі» двох народів. У межах цієї ідеології Росія проголошує право втручатися у внутрішні справи сусідніх країн, якщо, на її думку, інтереси російськомовних людей у цих країнах під загрозою. Так, у лютому 2014 р. розпочалася неоголошена гібридна російсько-українська війна, що триває й досі.

Пропагандистські канали, такі як RT (Russia Today), «Спутник», а також численні інтернет-ресурси та соціальні мережі, націлені на формування позитивного образу Росії як захисника традиційних цінностей і негативного образу України та західних країн як «загрози для православної цивілізації». Таким чином, ідеологія «русского мира» використовується як інструмент інформаційної війни для підризу стабільності сусідніх країн. Вона включає такі методи, як спотворення фактів, створення фейкових новин, маніпуляція історичними подіями, а також поширення теорій змови та антиукраїнських наративів. Це особливо помітно у випадку з українськими подіями, коли російські медіа створюють образ України як «фашистської держави», де «пригнічуються права російськомовного населення». Такі маніпуляції використовуються для формування внутрішнього консенсусу в Росії щодо дій уряду, а також для впливу на міжнародну громадську думку.

Ідеологію «русского мира» українцям потрібно сприймати як ворожу і таку, що має воєнну складову. Вона, зокрема, заперечує існування українського народу й невід'ємні права українців на власну державу, православну церкву, суверенітет, що поширюється на територію з міжнародно визнаними кордонами. З цього приводу дослідниця з Університету Джорджа Вашингтона Марлен Ларуеллі зазначає: «Концепція російського світу ... була використана для виправдання анексії Криму... Таким чином, м'яка сила Росії в країнах ближнього

зарубіжжя може стати жорсткою» [3, с. 28]. Тому важливо, щоб українці розуміли ідентичність цієї ідеології як безпосередню загрозу національній безпеці та незалежності.

Висновки. Ідеологія «руського міра» є центральним елементом політичної стратегії Росії, що виправдовує її агресивну політику та створює підґрунтя для її спроб домінувати в сусідніх країнах, особливо в Україні. Це служить для легітимізації військових дій і політичного втручання, які призводять до порушення національного суверенітету. У цьому контексті важливо зміцнювати освіту, розвивати критичне мислення в суспільстві та підтримувати медіа, які надають об'єктивну та перевірену інформацію, яка допомагає громадськості відрізнити правду від пропаганди.

Боротьба з дезінформацією та тероризмом на міжнародному рівні вимагає посилення співпраці між державами та міжнародними організаціями та розробки стандартів, які обмежують поширення екстремістських ідей і пропаганди, не порушуючи прав людини, включно зі свободою слова. Лише комплексний підхід до боротьби з ідеологією «руського міра» дозволить ефективно протистояти її впливу та забезпечити стабільність і безпеку на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Гузьо Н. Ідеологія «руського міра» як ідейна основа російської агресії проти України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/34823/1/170.pdf>
2. Лазарович М. В. «Душу й тіло ми положим за нашу свободу»: Україна в боротьбі проти збройної агресії Російської Федерації (2014–2018 роки) : монографія. Ічня: ПП «Формат», 2018. 340 с.
3. Міжнародна наукова конференція Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Сучасна війна: гуманітарний аспект»: збірник матеріалів, 25 – 26 травня 2021 року. – Х.: Факт, 2021. – 217 с
4. Мотенко Я., Шишкіна Є. «Освітня концепція «руського міра» як зброя російського неоімперіалізму» Українознавчий альманах. Вип. 34. 2024. С. 86-93.

ПЕРСПЕКТИВИ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАТО

Постановка проблеми. Україна вже тривалий час прагне до інтеграції з Північноатлантичним Альянсом (НАТО), що відповідає її національним інтересам у сфері безпеки. Це питання загострилося через збройний конфлікт із Росією, який триває з 2014 року, та повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році. Процес вступу до НАТО вимагає виконання певних умов, що ставлять питання про реальні перспективи членства України в Альянсі та пов'язані з цими викликами.

Мета. Метою дослідження є аналіз перспектив членства України в НАТО, оцінка можливих шляхів інтеграції України в Альянс, а також виявлення ваших ризиків і переваг, пов'язаних з цим процесом.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Провести аналіз сучасної політики України щодо євроатлантичної інтеграції.
- Розглянути вимоги та критерії, необхідні для членства в НАТО, та оцінити, наскільки Україна відповідає цим вимогам.
- Дослідити позицію НАТО та основних країн-членів Альянсу щодо явного вступу України.
- Оцінити вплив конфлікту з Росією на перспективи вступу України до НАТО.
- Визначте ризики та переваги членства України в НАТО для країни та міжнародної безпеки.

Виклад матеріалу. У контексті євроатлантичної інтеграції України відбувається послідовне зближення з НАТО. З моменту Революції Гідності в 2014 році Україна значно активізувала співпрацю з Альянсом, затвердивши курс на членство як оптимальну зовнішню політику, а в 2019 році цей курс було закріплено на конституційному рівні. Україна впроваджує реформи в оборонній і безпековій сферах, покликані привести її Збройні сили та інститути до стандартів НАТО. Підтримка з боку НАТО включає таку програму, як Enhanced Opportunities Partner, що підкреслює важливість України як партнера. Прагнення України до членства значною мірою пояснюється потребою захисту в умовах військової агресії Росії.

Для отримання членства в НАТО Україна повинна відповідати низці критеріїв, які охоплюють військові, політичні та правові вимоги. Насамперед, йдеться про здатність забезпечити демократичні принципи, надійну безпеку та оборонну структуру, а також політичну стабільність. За останні роки Україна запровадила значні зміни в реформуванні оборонної системи та зміцненні інститутів, проте подолання корупції, вдосконалення судової системи та зміцнення демократичних процесів залишаються місцями завдань. І хоча НАТО бачить прогрес України в цих напрямках, виклики адаптації до повного спектру стандартів Альянсу є значними.

Ставлення країн-членів НАТО до питання членства України є різним. З одного боку, країни Центральної та Східної Європи, зокрема Польща та країни Балтії, рішуче підтримують надання Україні перспективи членства, потім усвідомлюють ризики російської агресії та прагнуть зміцнення східного флангу Альянсу. З іншого боку, держави, які менш близькі до Росії, як-от Франції та Німеччини, висловлюють обережність, побоюючись ескалації конфлікту та ризику прямого географічного військового протистояння з Росією. Через це питання членства України в НАТО лишається оплачуватись серед союзників.

Для України членство в НАТО є ключем до національної безпеки, оскільки це надає країні доступ до принципу колективної оборони за Статтею 5 Північноатлантичного договору. Це означає, що агресія проти одного члена НАТО розглядається як напад на всіх учасників, що забезпечує додатковий захист для країни. Вступ до НАТО може стати приводом для подальшої ескалації з боку Росії, яка вважає членство України в Альянсі загрозою власної безпеки. Сьогодні цей ризик є ключовим викликом, що завершується процесом вступу.

Висновки. Вступ України до НАТО має великі перспективи, однак залишається складним через військовий конфлікт із Росією та вимагає виконання Альянсом його статутних вимог. Членство в НАТО може забезпечити Україні тривалу стабільність і захист, але потребує всебічної підготовки, реформування та узгодження позицій з країнами-членами Альянсу.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт НАТО . Північноатлантичний альянс. – Доступ: <https://www.nato.int> .
2. Концепція національної безпеки України . – Київ : Міністерство оборони України, 2019. – 145 с.
3. Муженко В. М., Петрович П. Г. Військова стратегія України: виклики та загрози. – Київ : Видавництво оборони України, 2020. – 255 с.
4. Основи національної безпеки : навч. посіб. / за ред. І. М. Греченка . – Київ : УкрНДІ, 2021. – 312 с.
5. Аналітичний звіт Центру Разумкова з питань євроатлантичної інтеграції України / Фролов І. В., Бондаренко Ю. П., Коваленко М. С. – Київ : Центр Разумкова, 2022. – 142 с.
6. Брук С. п. Україна в системі міжнародної безпеки: перспективи вступу до НАТО. – Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2021. – 207 с.
7. Реформи безпеки в Україні: досягнення та виклики / Іващенко В. П., Коломієць О. С., Шевченко Т. О. – Львів : Вид-во Львівського національного університету, 2023. – 188 с.
8. Звіт Міністерства оборони України про реалізацію стандартів НАТО в секторі оборони України. – Київ : Міністерство оборони України, 2022.

9. Волков А. д. Україна і НАТО: погляд у майбутнє : монографія. – Київ : Нора-Друк, 2023. – 310 с.
10. Безпека в умовах гібридної війни: виклики для України та світу : колективна монографія / за заг. ред. Кравець О. п. – Дніпро : ДНУ ім. Олесь Гончара, 2023. – 450 с.

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЄС

Постановка проблеми. Політичні цінності Європейського Союзу займають центральне місце у формуванні його внутрішньої та зовнішньої політики, визначаючи напрямки інтеграції, співпраці та розвитку. Ці цінності відображаються в основоположних принципах, таких як демократія, права людини, верховенство права та повага до гідності людини, і виступають як основа для взаємодії між державами-членами та із зовнішнім світом. Зі зміною глобальних політичних та економічних реалій, а також на тлі постійних викликів, таких як кризи, конфлікти та зростаюча політична напруга, питання збереження та розвитку цих цінностей стає все більш актуальним. Політичні цінності ЄС стають не лише основою його інтеграційної моделі, але й важливим фактором у формуванні міжнародних стандартів.

Мета. Метою даної роботи є аналіз політичних цінностей Європейського Союзу та їх вплив на внутрішню і зовнішню політику Союзу.

Для досягнення мети слід виконати **такі завдання:**

- дослідити основні політичні цінності Європейського Союзу, їх історичний розвиток та значення;
- оцінити вплив політичних цінностей ЄС на його зовнішні відносини та міжнародну політику.

Виклад матеріалу. Політичні цінності Європейського Союзу (ЄС) являють собою фундаментальні принципи, на яких базується не лише внутрішня організація цього утворення, але й його зовнішня політика та взаємовідносини з іншими країнами світу. Вони стали результатом багатовікової історії європейських держав, їхньої культурної спадщини, політичних і правових традицій, а також спільного досвіду двох світових воєн та періодів глибоких соціальних і економічних трансформацій. Після створення Європейського Союзу у вигляді, яким ми його знаємо сьогодні, політичні цінності стали основою для інтеграційних процесів у Європі та гарантією мирного співіснування різних народів і націй на європейському континенті. Вони виступають не лише як етичні орієнтири, але й як обов'язкові стандарти для держав-членів ЄС, які повинні дотримуватися цих принципів у своїй політиці, законодавстві та діяльності.

Однією з ключових цінностей ЄС є демократія, що стоїть на першому місці серед основних принципів, на яких побудована вся система Союзу. Європейський Союз, як політичне утворення, базується на принципах представницької демократії, де головну роль відіграють громадяни держав-членів. Вибори до Європейського парламенту, який є єдиним інститутом, безпосередньо обраним громадянами, є важливим елементом демократичного процесу ЄС [4, с. 178]. Європейський парламент має значний вплив на законодавчу діяльність Союзу, ухвалюючи закони, що стосуються усіх аспектів життя Європи, починаючи від економічних питань і закінчуючи правами людини.

Водночас ЄС також акцентує увагу на важливості захисту прав людини, що є однією з основних цінностей і фундаментальних прав людини в Європі. ЄС не лише гарантує захист прав своїх громадян, але й активно працює на міжнародному рівні для того, щоб ці права стали стандартом на глобальному рівні. Хартія основних прав Європейського Союзу, яка набула юридичної сили після Лісабонської угоди 2009 року, визначає найважливіші права, такі як право на свободу, право на життя, право на гідність, право на приватне і сімейне життя, а також право на освіту та роботу [1, с. 207]. Хартія також гарантує свободу від дискримінації за ознаками раси, статі, релігії або національності, що робить ЄС одним з головних гравців у боротьбі з будь-якими проявами дискримінації та нетерпимості.

Особливе місце серед політичних цінностей займає верховенство права, яке є основоположним для усієї правової системи ЄС. Цей принцип передбачає, що всі органи влади та держави-члени повинні діяти лише в межах закону та підкорятися правовим нормам. Верховенство права також включає в себе принципи доступу до правосуддя, незалежність суддів та безперешкодний доступ до правових механізмів для громадян. Європейський суд справедливості, один із основних органів ЄС, здійснює нагляд за правильним тлумаченням і застосуванням європейських законів і правил, що сприяє встановленню рівних умов для всіх держав-членів та громадян [2, с. 97]. Верховенство права забезпечує стабільність і передбачуваність правової системи, що є важливим для розвитку демократії і гарантії прав та свобод осіб.

Ще одним важливим аспектом політичних цінностей Європейського Союзу є соціальна справедливість. ЄС прагне забезпечити справедливі умови для своїх громадян, що проявляється в політиці боротьби з бідністю, безробіттям і соціальними нерівностями. Солідарність, що є важливою складовою соціальної політики ЄС, виявляється у створенні соціальних програм для підтримки слабших верств населення, захисту працівників і забезпечення рівних можливостей для всіх. Наприклад, ЄС активно працює над зниженням рівня безробіття, особливо серед молоді, пропонуючи низку ініціатив, таких як Європейський фонд соціальної інтеграції та програми щодо інтеграції біженців і мігрантів. Також велике значення надається розвитку рівних можливостей для жінок та чоловіків, боротьбі з дискримінацією на роботі.

Солідарність також є ключовою цінністю Європейського Союзу, особливо коли йдеться про взаємодопомогу між державами-членами, зокрема у випадках кризових ситуацій. Наприклад, після фінансової кризи 2008 року, коли деякі країни ЄС опинилися в економічній скруті, солідарність між державами проявилася через надання фінансової допомоги та створення механізмів підтримки економічно ослаблених країн. Солідарність проявляється також в

кризових ситуаціях, таких як пандемії, коли ЄС координує дії між країнами-членами для забезпечення здоров'я своїх громадян, розподіляючи ресурси та вакцини [3, с. 120].

ЄС активно пропагує свої цінності через зовнішню політику, направлену на сприяння демократії, стабільності та розвитку в сусідніх країнах. Це здійснюється через фінансову та технічну допомогу, а також через дипломатичні зусилля в міжнародних організаціях, таких як ООН. Європейський Союз також виступає за глобальні стандарти прав людини, миротворчість і сталий розвиток, а також активно бере участь у боротьбі зі змінами клімату та глобальними кризами, такими як енергетична безпека.

Висновки. Політичні цінності ЄС, таким чином, відіграють вирішальну роль не лише у внутрішній політиці цього об'єднання, але й у формуванні його міжнародної діяльності. Вони стали основою для створення стабільного, демократичного і правового союзу, а також для розвитку мирного співіснування в межах Європи та в усьому світі. Як у внутрішніх, так і в зовнішніх питаннях, ЄС продовжує спиратися на ці цінності для досягнення своїх цілей, покращення життя своїх громадян та забезпечення стабільності в глобальному контексті.

Список використаних джерел

1. Браташова Ю. Цінності ЄС у реформуванні системи державного управління. *Theory and Practice of Public Administration*. 2019. № 4 (67). С. 205–211.
2. Голуб'як І., Голуб'як Н. Політичні ініціативи єс для підтримки розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2024. № 18. С. 92–100.
3. Майніна М. С. Асоціація Україна-ЄС: політичні загрози та економічні можливості. *Політичне життя*. 2019. № 4. С. 116–122.
4. Тимченко Л. Політичні аспекти діяльності Суду ЄС. *Право України*. 2021. № 2021/11. С. 178.

ЕТНОПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Етнополітика України зумовлена різноманітним етнічним складом її населення та викликами, пов'язаними з інтеграцією національних меншин у суспільне життя. В умовах збройного конфлікту на сході країни, збереження національної єдності є пріоритетним завданням для забезпечення стабільності та розвитку держави. Крім того, питання етнічної ідентичності та захисту прав національних меншин мають ключове значення для інтеграції України до європейського співтовариства, що передбачає високі стандарти прав людини та захисту національної самобутності.

Мета. Вивчення етнополітичної ситуації в Україні, аналіз державної політики щодо національних меншин та виявлення основних тенденцій у міжетнічних відносинах.

Для досягнення мети слід виконати такі **завдання**:

- Провести аналіз історичного розвитку української етнополітики, відоменту формування нації до сучасності;
- Охарактеризувати сучасну етнічну структуру України та особливості міжетнічних відносин.

Виклад матеріалу. Княжа доба та період Русі (IX–XIV століття). Зародження української етнічної ідентичності почалося ще в період Київської Русі, де політика щодо етнічних та релігійних груп була здебільшого терпимою. Русь була мультиетнічною державою, де співіснували різні народи, включаючи слов'янські племена, фінно-угорські, балтійські та інші спільноти. Правителі Київської Русі, зокрема Володимир Великий, сприяли об'єднанню різних племен через прийняття християнства, що стало фактором етнічної та релігійної єдності.

Козацька доба (XVII–XVIII століття). У період Гетьманщини, що є одним з перших прикладів самостійного українського державного управління, українці активно формували свою національну ідентичність на основі культурних, релігійних і політичних особливостей. Під владою козацької старшини, Гетьманщина мала автономію у складі Речі Посполитої та Московського царства, зберігаючи свої етнічні та політичні традиції. Козаки відстоювали українські права та самоврядування, одночасно сприяючи утвердженню своєрідного «етноцентричного» мислення, спрямованого на захист культурних особливостей українського народу.

Період перебування під владою імперій (XIX століття). З початком інтеграції українських земель у складі Австрійської та Російської імперій українська етнополітика набуває нових особливостей. Австрійська імперія проводила більш терпиму політику щодо українців, що дало змогу українському національному руху набрати сили, зокрема через культурні та політичні організації. У Російській імперії, натомість, українська ідентичність зазнавала утисків – заборонялися українська мова, література та культурні об'єднання. Проте, попри жорсткі умови, українські інтелігенти продовжували формувати ідею національної державності.

Революційна доба та спроби відновлення державності (1917–1921 роки). Революції 1917 року в Російській імперії дали поштовх до короткотривалого відродження української державності. Створення Української Народної Республіки (УНР) супроводжувалося активним намаганням виробити національну політику, яка би забезпечила права національних меншин. УНР проголошувала рівність усіх етнічних груп і надавала автономію різним національним спільнотам. Попри це, недовготривалість цієї держави та її подальше поглинання радянською владою не дозволили реалізувати етнополітичні плани.

Радянський період (1922–1991 роки). Радянський Союз формально підтримував ідею етнічної рівності та надавав національним республікам культурну автономію, проте на практиці здійснювалася централізована політика асиміляції. У 1920-х роках у межах політики коренізації українська культура й мова отримали підтримку, однак згодом, особливо в період сталінських репресій, українська ідентичність була пригнічена. Голодомор, депортації та утиски української інтелігенції стали жорстокими проявами національної політики радянського режиму, спрямованої на знищення українського етнічного самовизначення.

Період незалежності (з 1991 року). Зі здобуттям незалежності у 1991 році Україна взяла курс на утвердження своєї національної ідентичності та інтеграції різних етнічних спільнот. Конституція України 1996 року гарантувала рівні права всім національним меншинам та проголошувала багатокультурність суспільства. Важливим завданням для України стала інтеграція національних меншин, зокрема російськомовного населення, кримських татар та інших етнічних груп, які формують культурну мозаїку держави. На початку XXI століття політика щодо національних меншин зосереджувалася на захисті їхніх прав і збереженні культурної самобутності. У 2014 році, з початком конфлікту на сході України, питання етнополітики набуло нового значення, адже українська держава мала балансувати між інтеграцією різних етнічних спільнот та збереженням національної єдності. Прийняття нових законів про мову та національні меншини відображає зусилля України у зміцненні своєї національної ідентичності та підтримці державної єдності, особливо в контексті євроінтеграції та наближення до європейських стандартів.

Сучасна етнополітика України спрямована на забезпечення прав національних меншин, одночасно зміцнюючи національну ідентичність та суверенітет держави. Україна впроваджує європейські стандарти у сфері прав людини та національних меншин, адаптуючи своє законодавство до норм Європейського Союзу. Етнополітика нині орієнтується на єдність у різноманітті, що має сприяти збереженню стабільності та розвитку демократичного суспільства.

Таким чином, розвиток української етнополітики пройшов довгий шлях від багатокультурної державності у період Русі до сучасної інтеграційної політики незалежної України. Ключовим завданням залишається збереження етнічної рівності та культурної самобутності всіх груп, одночасно зміцнюючи українську національну ідентичність у контексті сучасних викликів та глобалізації.

Однією з найбільших етнічних меншин в Україні є росіяни, які складають близько 17-18% населення. Ця група історично сформувалася завдяки культурним і політичним зв'язкам України з Росією, особливо в південно-східних регіонах і Криму. З історичної точки зору, Грицак відзначає, що російська ідентичність на українських територіях закріплювалася в період перебування українських земель під владою Російської імперії та Радянського Союзу, що й нині впливає на етнополітичну ситуацію в Україні.

Окрім українців та росіян, в Україні проживають також кримські татари, молдавани, болгари, угорці, румуни, білоруси, поляки та інші. Кримські татари, які є корінним народом Криму, зазнали депортації в 1944 році, а після здобуття Україною незалежності повернулися на свою історичну батьківщину, де відновлювали свої громади. Після анексії Криму в 2014 році багато кримських татар змушені були переселитися на материкову частину України, що підняло питання захисту їхніх прав і збереження культурної ідентичності. Болгарська громада найбільше представлена в Одеській області, угорці - в Закарпатті, а румуни та молдавани проживають на Буковині.

Висновки. Етнополітика української держави є важливою у формуванні національної ідентичності та розвитку національної єдності. Її метою є підтримка гармонійного співіснування різних етнічних груп в Україні, забезпечення рівних прав і можливостей для всіх громадян незалежно від національності. Українська етнополітика базується на інтеграції та повазі до етнічного різноманіття, що має на меті об'єднати українське суспільство навколо спільних цінностей і цілей.

Список використаних джерел

1. Ярослав Грицак, «Нарис історії України: Формування модерної української нації XIX–XX століття»;
2. Геннадій Касьянов, «Теорії нації та націоналізму».

Наукове видання

**ТРАНСФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
(СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ)**

Том 2

Відповідальна за випуск:

Гончарук (Чолач) Т. В. – д. філос. н., професор,
завідувач кафедри філософії та політології

Підписано до друку 03.07.2025 р.
Формат 60х84/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 25-679
Умов.-друк. арк. 77,5. Обл.-вид. арк. 73,5.
Тираж 100 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію B02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.*